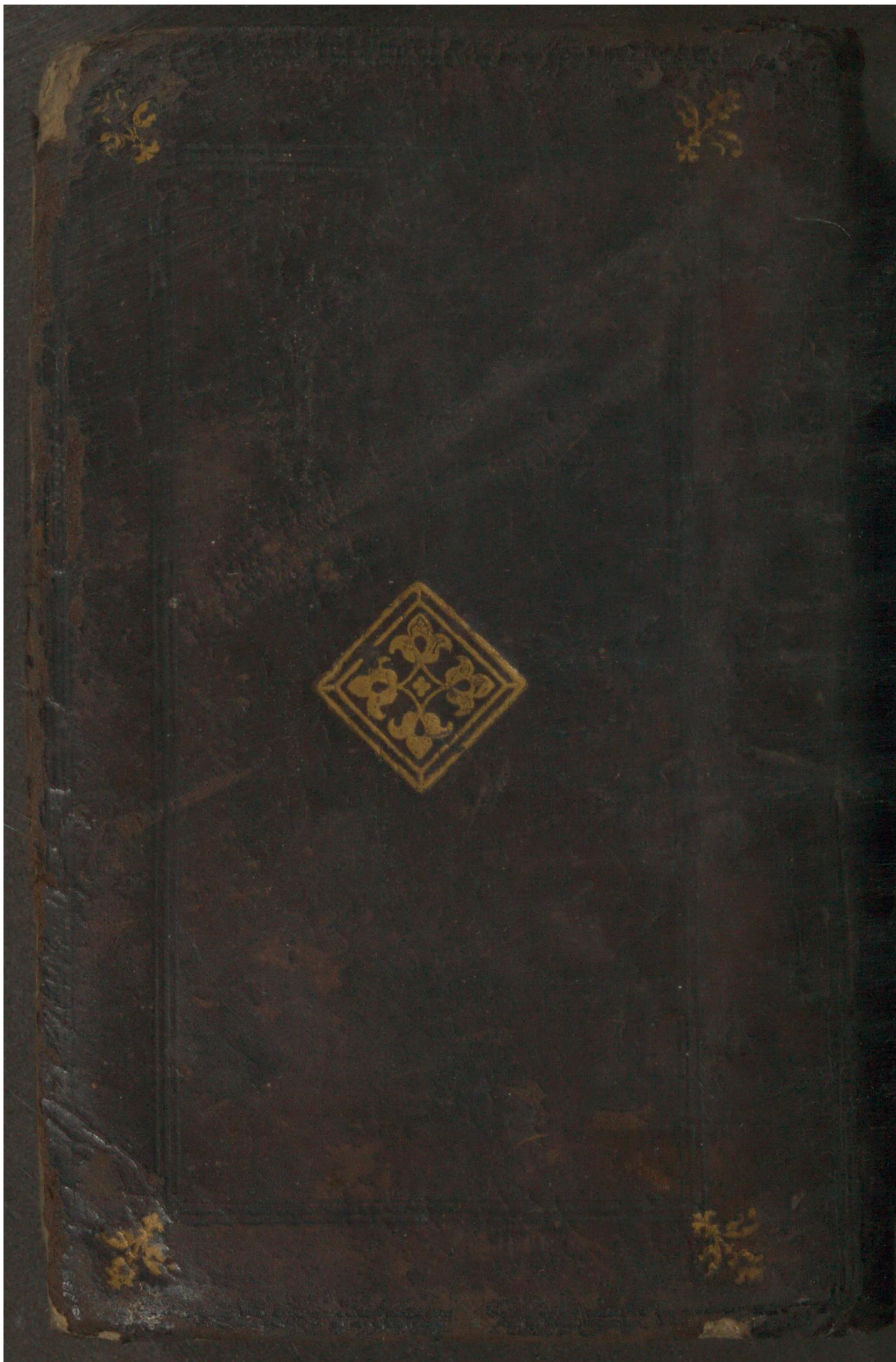

Pauli
Aeginetae
1551

PAVLI AEGINETAE MEDICI OPERA,

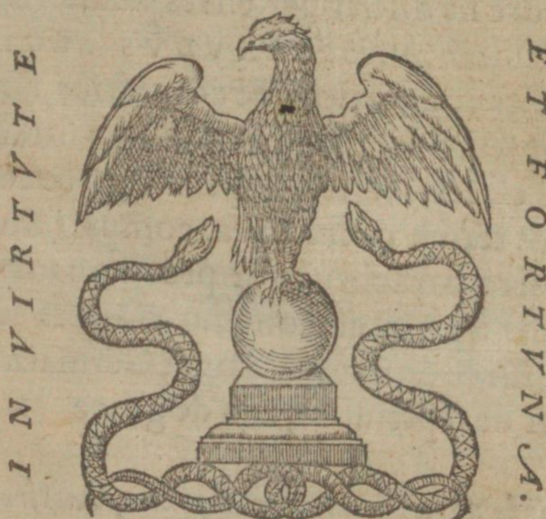
*

A' IOANNE GVINTERIO Andernaco Medico exercitatissimo summique iudicij conuersa, & illustrata commentarijs.

Joannes

Adiectæ sunt annotationes IACOBI GOVPYLI medici Parisiensis, in aliquot singulorum librorum capita.

Jo.

LVGDVNI,

Apud Guliel. Rouillium sub scuto Veneto.

M. D. LI.

Cum Priuilegio Regis.

Antonius Laribeyrie D.m

EXTRAICT DES LETtres du priuilege du Roy.

*

AR grace & priuilege du Roy est permis à Guillaume Rouille libraire de Lyon, de imprimer, ou faire imprimer vne foys ou plusieurs, les œuures de PAVLVS AEGINETA en Latin, auec les corrections & annotations de Monsieur M. IAQVES GOVPIL Docteur en Medecine, que ledict Rouille a recouuertes depuis quelque temps en ça. Et faict defences de par ledit seigneur, à tous autres libraires, imprimeurs & personnes quelconques, de non imprimer, ne faire imprimer, vēdre ne distribuer, en ses païs, terres & Seigneuries, lesditz liures de PAVLVS AEGINETA, auec lesdictes annotations & correctiōs, sans le vouloir & consentement dudit Rouille: sur les peines contenues esdictes lettres de priuilege: & ce iusques au temps & terme de six ans, à compter du iour & datte que sera paracheuée la premiere impression: comme plus à plein est contenu esdictes lettres de priuilege, surce données à Sainct Germain en Laye le xj. Iour de septembre, Lan de grace M. D. L.

Par le Roy, l'Euesque de Bayonne, Maistre des Requestes ordinaire de l'hostel present.

Signé Guyneau:

Et seelé du grand seau, en cire iaune, à simple queüe.

AD ILLVSTRIS. ET REVERENDISS. CARDINALEM D. O. COLLIGNIVM CASTILLIONAEVM,

*

IACOBI GOPYLI MEDICI PRAEFATIO.

VM apud me reputo, qua ratione doctißimi quidam homines medendi artem, eiúsq; scriptores restituere nõ ita pridem aggreßi sunt, eandem illos viam, qua qui artes primùm constituerunt, tenuisse video. Nam prisci earum inuentores & quasi architecti, parua quædam initia posuerunt, quibus noua in singulos dies posteri adstruẽtes, quod inchoatum tantum erat, perfecerunt. neq; enim artes & disciplinæ tam perfectè absolui potuissent, nisi multi ad eam rem certatim operas suas contulissent. Quod Hippocrates quoque significare videtur, nõ solùm inueniri artes in hoc tam exiguo, támque breui vitæ momento non posse, sed ad discendum, quæ ab alijs inuenta sunt, breuem hanc vitam esse, dictitans. Huius autem rei fidem ex historia facere nobis licet, artium initia cogitantibus. Et ne longius abeamus, rudis initio & vulgaris medicina fuit, vt imperitißimæ etiam gentes herbas, aliaq; prompta in auxilium vulnerum morborúmque nouerint, veruntamẽ apud Græcos vetustißimus auctor

Aesculapius eam excoluit, ut ob diuinum illud beneficium, quo genus hominum affecerat, in Deorum numerũ receptus sit. Huius deinde duo filij Podalyrius & Machaon bello troiano ducem Agamennonem sequuti, non mediocrem opem cõmilitonibus suis attulerunt: quos tamen Homerus non in pestilentia, neque in varijs generibus morborum aliquid auxilij attulisse, sed vulneribus tantummodo ferro & medicamẽtis mederi solitos esse proposuit. Post eos nonnulli clari viri medicinam exercuerunt, donec maiore studio literarum disciplina hæc agitari, & pars sapientiæ haberi cœpit: vt & morborum curatio & rerum naturæ contemplatio sub ijsdem auctoribus nata sit. ideóque multis ex sapientiæ professoribus peritos huius fuisse accepimus: clarissimos verò ex his Pythagoram, Empedoclem & Democritum, cuius (vt quidam crediderunt) discipulus Hippocrates Cous vir arte & facundia insignis, primus quidem ex omnibus memoria dignis artem hanc diligenter exercuit, & per eum salutaris ista nobis professio multum increuit. Post quem Diocles Carystius, deinde Praxagoras, & Chrysippus, tum Herophilus, & Erasistratus eam horridam adhuc sic excoluerunt, vt magnum splendorem ei accersiuerint. qui cum aliquandiu luxisset, desinentibus præsertim Græcorum scholis obsoleuit, vt non minor postea opera ad restituendum huic arti nitorem suum conferenda fuerit, quàm studium in ea absoluenda positum fuerat. & certè nisi viri quidam egregiè cordati intra hos centum annos in eo euigilassent, vt rei medicæ auctoribus à prioribus seculis malè habitis opem aliquam ferrent, nulla ægris medicina salutariter adhiberetur. quanquam hi quidem efficere non potuerunt vt in medicorum libris, quasi in tenebris homines præsertim parum videntes nihil offenderent. Quod tamẽ in eã partẽ accipi velim, vt nemo me illis insultare putet. Pro magno enim illo beneficio, quo vniuersam τῶν φιλιατρῶν

natio

nationem affecerunt, maximas ijs gratias agẽdas & habendas iudico. Nam & nisi Timotheus (quemadmodum Aristoteles ait) fuisset, non haberemus tam absolutam musicam: & nisi Phrynis eum antecesßisset, talis non euasisset: ita nisi principes illi viri viam ad huius auctoris lectionem, tanquam ad inaccessam antea locorum difficultatibus regionem, muniuissent, labor Herculis hic exantlandus fuisset, atque stabulum quoddam Augiæ repurgandum, tantum abest, vt hoc bellum à me profligatum & confectum dicam: tamen quod à me præstitum est non leuem victoriam iudicabunt hi, qui multos huius auctoris locos, peruersos & conturbatos, à nobis restitutos atque explicatos intelligent. Quem laborem eò lubentius suscepi, quòd cum ab hinc tres annos Alexandri Tralliani libros ex Regia Bibliotheca depromptos emẽdassem atque edidissem, sic studium hoc meum doctis quibusdam hominibus, qui mihi pro centum millibus sunt, probaui, vt nihil tam artis medicæ studiosorum interesse censuerint, quàm ætatis illius auctores restituere, in qua naturalis nitor medicinæ inerat, non fucatus. Ad te verò patrone benignißime quod commentatus sum ob eam maxime causam mittere volui, vt nihil mihi antiquius esse intelligas, quàm vt tuæ voluntati paream, hoc est, vt ex hoc otio, quod mihi tua benignitate cõtigit, aliquid ad communem fructum afferam.

Vale.

*

AD HONORATISSIMVM VIRVM IOANNEM BELLAIVM CARDINALEM ET EPISCOPVM PARISIENSEM,

*

IOANNIS GVINTERII *Andernaci Medici in Paulum Aeginetam præfatio.*

*

VAM olim Pauli Aeginetæ interpretationem latinam tibi dicaui, vir honorate, & omni dignitate princeps, eã rursus maiore nunc cura, & fide ad vetusta exemplaria, ipsiúsq; artis rationem exactam, recognitámq;, ac breuibus quibusdam commentariis illustratam offero: non dubitans, quin illam eo sis animo excepturus, quo olim veluti rudimenta, & prima operum nostrorum exercitia solebas. Hoc autem nomine potis

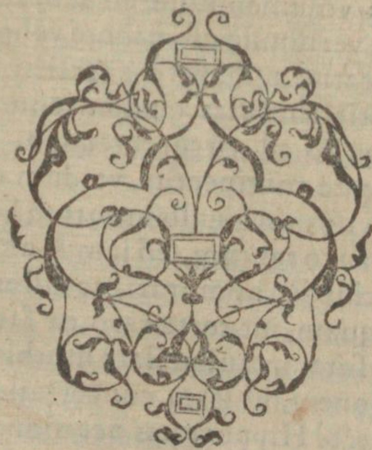
potiſsimum offero: vt egregiis tuis in me benefi-
ciis, literata quadam remuneratione, ac debita be-
neuolentiæ memoria gratiam reponam. Tu ſiqui-
dem iuuentutis noſtræ ſtudiis ad optimas quaſ-
que artes celebrandas, recolendasq; fauere nunquã
deſtitiſti: per te labores noſtri, qualeſcunque in
Græcis medicinæ autoribus ſuſcepti, clariſsimo
Francorum Regi Franciſco innotuerunt. Vnde
mihi non vulgaria præmia, & data ſunt, & pro-
poſita, ſiue ad opes, ſiue ad gratiam. Ergo quic-
quid à me vnquam exactius eruditiúſque proue-
nerit, id omne iure tibi optimo debere me libenter
agnoſcam. Cui enim potius aliquis otij ſui fructum
acceptum referre poterit, quàm Mecœnati ſuo, &
patrono, eíque eruditione, prudentia, & pietate
excellentiſsimo? ſub cuius etiam nominis celebri-
tate, & patrocinio tutior, à maleuolis, & vitilitiga-
toribus eſſe poſsit. Nam hodie ita comparatum eſt,
vt ſtatim vbi quis ingenij ſui fœturas magno
partas ſudore in publicũ ediderit, nonnulli maleſe
riati homines, acutius atq; acrius vitia quàm recta
videant: autori potius, quàm codicum deprauatio-
ni aſcribentes, quanquam nullius hactenus fuerit
philoſophiæ, aut medicinæ interpres, quem non
ſæpius aberraſſe demonſtrare poſſem. Nullus autem
labor in diſciplinis veteribus inſtaurandis, magis
quidẽ negotii, & moleſtiæ plenus, minus autẽ au-
tori glorioſus ſuſcipi queat, quã qui in autoribus
cõuertẽdis inſumitur. Id quod ego annis iã ſat mul
tis experior, dũ cõmunibus hominũ ſtudiis & publi
cę vtilitati prodeſſe cogito. Cũ enim olim Lutetiæ

medicinam publicè docerem, non paucos obiter Græcorum libros scholæ nostræ quasi latinitate donaui, ac in hoc præsertim excudendos permisi: primùm vt amicis aliquot gratificarer: deinde vt haberẽ ex veteribus medicis, quos studiosis prælegerem. Eos tamen libros ex tempore sic potius quàm cura translatos, interim per interualla reuisere, ac recognoscere decreueram, maius aliquando otium, & meliorum codicum exemplaria nactus, sine quibus nihil posse quemlibet ingeniosum puto. Inter cæteros Paulum quoque Aeginetam, excellentem medicinæ scriptorem, annis mille desideratum, primus integrum latinum facere sum aggressus: ea sanè causa & ratione, vt post ampla illa Galeni theoremata compendiosum aliquem authorem scholæ nostræ haberent, ex quo medendi rationem, quam practicem vocant, fideliter condiscerent. Paulus siquidem omnes recentiores à Galeno citra controuersiam compendio, ordine, artificio, perspicuitate, & doctrina superat. Adde quòd multa eruditè tractet, aliis aut intacta, aut etiam incognita. Quid de parte chirurgica dicam? quam ita feliciter & dilucidè persequitur, vt Auicenna ille Arabicæ familiæ princeps non pauca in suum librum mutuare sit dignatus. Porrò quod ad partes meas attinet, in hisce septem Pauli libris plurimum laboris mihi subeundum fuit, tum exemplarium vitio, quamuis tria contigerint diuersa, tum quòd in Chirurgica vel instrumentorum nomine difficillima, nulli fere Latini autores habeantur, quos tutò queas imitari. Quippe is

pe is

pe is ſemper mihi in vertendis Græcorum monumentis fuit animus, vt præter fidem, purè omnia Latinè & planè quoad eius fieri potuit, exprimerem. Quanquam hodie multos agreſtes hircoſóſque philoſophos, ſi diis placet, videre liceat, quos impolita, & rudia magis delectant. Ex horum numero nonnulli grauiores diſciplinas exponere aggreſsi, vocabulis ſordidis, & à politiore humanitate alienis fœdarunt, contaminarúntque. Vnde fit, vt qui paulò humanius educati, inſtitutíque ſint, non reformident illas adeò ſed fugiant, oderint, & deſpiciant: cùm magis referret egregias mentes, præclaráque ingenia, ſermonis venuſtate, & elegantia, ad ſeueriores illas, vt ita dicam, matronas allicere. Quod an nos in hoc opere præſtitimus, aliorum eſto iudicium: certe ſedulò conati ſumus. Vale vir clariſsime apud Mediomatrices.

*

PAVLI AEGINETAE PERIODE VTI IN SVVM DE RE MEDICA OPVS,

PRAEFATIO.

Pauli laborem nosce me, qui plurimas
Inuisit orbis terras, Aegina satus.

ON EQVIDEM opus hoc, quasi veteres aliqua arti necessaria prætermiserint, componere sum aggressus, sed totam vt disciplinam in compendiũ redigerem. E contrario enim illi rectè quidem omnia & integrè elaborauerunt: recentiores autem præterquam quòd illos ne legere quidem curant, etiam loquacitatis adhuc coarguunt. Qua ratione impulsus volumen istud elucubraui, quod illis sanè qui ipsum, vt verisimile est, habere velint, eorum quæ legerunt commentarius, mihi verò exercitij loco erit. Absurdum nanque fuerit rhetoras quidem compendiosis vti libellis iudicialibus, & ad circunferendum accommodis, in quibus legum capita continentur, vt dum vsus postulat, in promptu habeât, nos verò, nullam eorum habere rationem: quum illis non pauco tantum, sed iam longo etiam tempore, legibus inspiciundis immorari, ac differre iudicium liceat, nobis neutiquam, aut certe rarò ea facultas concedatur. Etenim necessitas in quibusdam morbis frequenter nullam ferens dilationem, subitam concertationem opemq; postulat. ob quod rectè Hippocrates occasionem dixit præcipitem.

tem. Illos prȩterea in ſolis ferè vrbibus rerum vtilitas incitat, & vbi libri nequaquam deſiderantur: medicis autem non tantum in vrbibus, aut agris, aut etiam locis deſertis, verum iam quoque per mare frequenter in ipſis nauibus ſubita morborum neceſsitas ingruit, in quibus dilatio mortem, aut omnino extremum adfert diſcrimen. Quoniam igitur vniuerſas medendi rationes, aut particularem omnem materiam memoria tenere vel difficillimè, vel nequaquam aliquis poſsit, compendium hoc ex veteribus collegi. Nulla enim de meo inſerui, niſi paucula quædam in artis operibus mihi & viſa & comperta. Nam in pluribus egregiis authoribus, magiſque in Oribaſio verſatus, qui & ipſe librum totum, quo vniuerſam de tuenda valetudine rationem comprehendit, aliunde collegit: vtpote Galeno poſterior, adeôque recentior adhuc, optima quæque ex ipſis ſelegi, nullum quatenus licuit, ex morbis prætergreſſus. Etenim Oribaſij ipſius volumen, à ſeptuaginta libris quos continet Hebdomecontabiblon appellatum, quod totam in ſe artis materiam complectitur, non omnes, quod grandius ſit comparare ſibi poſſunt. In huius autem Epitome ad Euſtatium ſcripta, præterquàm quod plerique morbi non attingantur, etiam imperfectam reliquorum præceptionem videas, partim cauſarum, partim ſignorum, nonnunquam & curatio integra deſideratur, ceu alia in memoriam venerint.

PRAESENS autem commentarius notas, cauſas, & curationem omnium morborum continet, ſimilarium, inſtrumentariorum, & eorum quæ ad vnitatis diuortium pertinent: ídque non ſummatim, ſed quatenus licet amplè & diffuſe. Ante hæc autem omnem victus rationem quæ ſanitati tuendæ facit, expoſuimus. Poſtremum autem librum de ſimplicibus compoſitiſque medicamentis conſcripſimus.

Quid ſinguli ſeptem totius operis libri, nam totidem habentur, contineant.

PRIMVS omnem ſanitatis tuendæ rationem tradit. item quomodo morbi peculiares ætatibus, anni temporibus, temperaturis, aliiſque nonnullis, caueantur, emendenturque. Præterea ciborum omnium vires & vſus habet, vt in capitibus comprehenſum eſt.

SECVNDVS febreis vniuersas enumerat,ita vt præponantur ipsis,quæ eò conferunt,exempli gratia, notæ ex recrementis,diebus decretoriis, & id genus aliæ.Subiunguntur autem casus qui febribus superueniunt.

TERTIVS affectus declarat,qui singulis corporis partibus obueniunt sic vt à summo capite ad imos pedes,adeoq; vngueis descendat.

QVARTVS agit de exterioribus,& veluti in aperto contractis vitiis,quorum non certæ sedes assignari possunt, sed plureis particulas infestant. In quo & de tineis & dracunculis tractatur.

QVINTVS de animalibus ictu , morsúve venenum relinquentibus differit,vbi & de rabiosi canis morsu,& metu aquæ , adhæc de non rabidi canis morsu hominisq; agitur. Inibi de venenis eorumq; remediis disputatur.

SEXTVS chirurgicam omnem exponit,tum quæ carnis vitia curat, vbi & teli extrahendi ratio comprehenditur, tum quæ ossium fracturas, luxationesque artuum complectitur.

SEPTIMVS omnium medicamentorum vireis continet,primùm quidem simplicium, deinde & compositorum, eorumq; potius quæ in sex aliorum librorum discursu com memini , præsertim maiorum & nominatarum compositionum. Scio enim illic non omneis diffusè explicari , ne disciplina tædium afferat : tum , vt quærens aliquis vnam , aut etiam plureis nobileis confecturas , facilè inueniat. In fine adduntur nõnulla ad medicamentorum compositiones vtilia. Item de alternantibus inuicem remediis agitur, vt totus liber in disciplinam de ponderibus & mensuris desinat. Incipiemus itaq; primum volumen.

PRIMVS totius operis hic liber est, in quo omnia sanitatis tuendæ præcepta tradidimus , quemadmodum iam in præfatione dictum est. dicenturq; iterum capita, vbi tantum hoc prælibauerimus , quòd in primo , & secundo volumine plurima ex Oribasio mutuati sumus. Non enim peculiarem voluimus constituere opinionem , sed ex omnibus vtilitatem indipisci. In reliquis quinque libris paucissima tantum ex illius commentariis huc transtuli.

CAPI

CAPITA PRIMI LIBRI.

*

De ex

PAVL

PAVLI AEGINETAE LIBER PRIMVS, IOANNE GVINTERIO ANDERNACO MEDICO INTERPRETE.

*

Quæ grauidis superueniant, & quæ victus ratio eis conducat. CAP. I.

VANDOQVIDEM inter ea quę grauidis superueniunt, hæc potissimũ infestare solent, stomachi exundatio, continuæ vomitiones, sputa crebra, oris vẽtriculi rosio, & cibi fastidiũ: non alienum fuit remedia quibus ab eis vindicentur, præscribere. Prosunt itaq; obambulationes, cibi non nimium dulces, vina fulua, odora, maxime quinquennia, & moderata potio. Hæc enim omnia ne mulier stomachi exundationem experiatur vomatq;, impediunt. At medicamenti nomine, vincit polygonium herbam aqua elixam bibere. item anethum & ponticam radicem, quæ indigeti vocabulo rha nuncupatur, hęc tum ante, tum post cibũ licet assumere. Extrinsecus pręcordia adiuuari debent cataplasmate ex œnanthe balaustio, † cytisi smyrniiq; coma, & fœniculi semine, siue per se, siue quomodocũq; voles miscere, cũ palmulis & vino veteri. Aduersus stomachi rosiones confert, calidã aquã bibere, quiete inambulare, præcordia contegere lana molli. At eas quę cibum fastidiunt, variis & ad voluptatem quæsitis cibis amyloq; sicco solicitabis. magis autẽ hoc obruleris iis quæ terrã edere cõcupiscunt, vt in malacia, quod viciũ Græcis Citta dicitur, accidere cõsueuit. id tertio à cõceptu mense potissi-

mum contrahitur. Nam tunc id quod in vtero est, quicquid ratione alimenti ad ipsum fertur, tanquã imbecillius, nequit consumere, vnde fit, vt quũ varia ex eo recremẽta in stomacho grauidæ redundẽt, varia & naturæ aliena appetat, exẽpli gratia, carbones extinctos, cretam Cimoliam, aliaq; cõplura. Hanc enim ob causam appellationẽ huiusmodi affectus accepit, vel à picæ auis varietate, vel quòd eadem subinde hoc malo corripiatur. Iam labor, & longior peregrinatio etiam stomachum ad cibos excitat. Quæ verò mulier citra labores agere consueuit, ea si vterum gerat, haud cõmode repentinas subibit motiones. Verùm acria quandoq; gustare, præsertímq; sinapi, cibũ fastidienti non fuerit alienũ. Ceterum eximios pedum tumores, quos œdemata Greci dicunt, anthyllis quæ in aceto maduerit, foliaq; brassicæ in latum super deligata discutiunt. Item Cimolia creta ex aceto illita, similiter alumen cum aceto proficit. Rectè etiam pedes malorum medicorum, quæ Citria aliâs dicuntur, in aqua decoctorum iure lauantur.

† *Hic locus sic legitur in veteribus libris manuscriptis,* ἔξωθεν δὲ οἰνάνθῃ, καὶ βαλαυστίῳ, καὶ κυτίνῳ, καὶ σμυρνίου κόμῃ, καὶ μαράθου σπέρματι, κοινῇ τε καὶ ὡς ἂν μίσγειν ἐθέλῃς μετὰ φοινίκων, καὶ οἴνου παλαιοῦ καταπλάσσε, *&c. Quæ lectio magis probatur, quòd cytinus accommodatior sit huic medicamento, quàm cytisus.*

De Nutrice. CAP. II.

DEligi nutrix debet, nulli morbo obnoxia, ætate nec vetula nimium, nec adolescens, ita vt iunior quinq; & viginti annos compleuerit, grandior quinque & triginta non excedat: pectore sit amplo, mammis magnis, papillis neque conniuentibus neq; auersis: reliquo corpore nec admodum obeso, nec nimium gracili. Preterea magnum est infanti cõmodum, si nutrix non multo antè pepererit, maiusq;, si masculum. Vitanda ei sunt, admodum siccantia, salsa, acria, acerba, acida, amara, & validè calefacientia. Item odores tum fœdi, tum suaues præter modum, condimenta, aliaque acria nocent. Ad hæc venere nutrix abstineat, manus humerosque molendo texendoq; exerceat: puerum vlnis gestet, treis iam menses quatuórve natum.

De lacte Nutricis. CAP. III.

LAudatissimum lac est, moderatum spissitudine, copia, colore, odore, & gustu. Commendatur & quod in vnguem

guem pollicis instillatum, eo inclinato ad lucem, neq; subitò neque tarde videtur defluere. Iam verò in hunc modum probari potest: infuso lacti in vas vitreum coaguli exiguũ admiscetur, digitisq; agitatur. in quo postquàm cõcreuerit, inspicietur, num casei portio minor quàm serum fuerit. hoc enim lac inutile est: contrarium huic, concoctu contumax: probatissimum quod vtraq; habet mediocria.

Quomodo lac vitiatum corrigatur.

CAP. IIII.

LAc vitiatum hoc modo corrigi debet, si crassius fuerit, pituita vomitu elicietur, qui optime oxymelite epoto citatur: laboribus etiam cibum præcedentibus eadem extenuabitur. Tunc nimirum in cibo conducunt, origanum, hyssopum, satureia, scandix & thymus, item raphani momentum, vetusq; salsamentum cum oxymelite. At si acrius tenuiusque lac euaserit, multis quidem tunc laboribus nutricem leuare, sorbitionibus autem & carnibus suillis, sapæque & vini dulcis potu, reficere conuenit. Si lac fuerit imminutum, sorbitionibus & pleniori modo sustentanda est, vinum dulce potui dabitur: pectus & mamillas perfricare oportet. Iisdem cucurbitula quoque defixa abundè præstitit. Medicamenta verò etsi lacti generando proficere quidem aliquid sciam, non tamen frequenter ipsis vti præceperim, vt quæ violentius consumant. est autem fœniculi radix, & semen, ptisanę incocta: item cytisi folia ex vino nigro aut ptisana: melanthium in passo & anethum, pastinacæ radix atque semẽ, quæ calida prius irroratis admouenda sunt. Omni verò lacte vitioso, siue crassum, siue acre fuerit & fœtidum, prius emulcto, puer mamillis admouendus est. Lac autem acre nunquam ieiuno adhiberi debet, fœtorem eius vinum odoratum & cibi dulces emendare possunt. Porrò de caseato lacte tertio volumine in capite de mamillis tractabimus.

Educatio pueri. CAP. V.

PRimum infans recèns natus melle nutriri debet: mox lacte, idq; bis die, aut plurimum ter, cum autem promptè & alacriter puer assumit, ac spes est eum posse quod oblatum est concoquere, tunc iam & cibus solidior rectè datur qui non ipsum repleat. At si fortè imprudentibus nobis puer repletus fuerit, somniculosior autem statim &

torpidus magis euadat, venter intumescat, infleturque, & vrinæ aquosiores reddantur, quæ repletionis notæ sunt, nihil exhibere oportet, donec cibos prius ingestos consumpserit. Abundè autem fuerit, duobus annis lacte puerum enutrire, inde ad cibos solidiores transgredi.

De pustulis puero obortis quæ Exanthemata dicuntur.

CAP. VI.

PVstulis quæ quòd puero per cutem veluti efflorescunt, Greci ἐξανθήματα nominant, primum sanè nullũ facessere negotium oportet, vbi verò probè ad summa eruperint, tunc iã curare tentabimus, balneis, quibus iniiciantur myrtum aut lentiscum, aut rosa. deinde rosaceo aut lentiscino vtendũ: ceratoq; cum cerussa, ad hęc nitro abstergere lenius expedit: nam valentiora non sustinebit. Optimum verò est nutricem dulciori victu vti. Laudatur autẽ maximè si puer etiam ipse neq; pleniore, neq; nimis tenui cibo alatur. At si venter ipsius non respondeat, tunc mel cibo infusum simul coquerere oportet: si ne sic quidem descenderit, terebinthinæ instar ciceris iniicies. Humectata aluo, milium potissimũ offerre conducit.

De tussi & grauedine pueri.

CAP. VII.

QVod si quandoque tussicula aut grauedo puerũ affligat, melitismi dicti adhiberi debent. Conuenit igitur puero liberaliore aqua calida loto caput ipsius melle copioso calido illinere, deinde digito linguam leniter premere: multum enim hoc pacto pituitæ vomitu egeret.

† *De gingiuarum pruritu.* CAP. VIII.

PRurientibus gingiuis fomento vtendum est, & liberali vnctione ex oleo discocto, in quo ceræ momentum eliquatum sit.

† *In margine alterius exemplaris manuscripti hæc verba leguntur,* ὀδαξησμὸς ἐστι περίσση τὶς σάρξ τοῖς οὔλοις ἐπιφυομένη ἐοικυῖα ὀδοῦσι. *Id est, Odaxesmus est superuacanea quædam caro adnata gigiuis similis dentibus.*

De dentium ortu. CAP. IX.

DEntiunt septimo quidem mense pueri: experiuntur autem tunc inflammationes gingiuarum, maxillarum, & tendinum, aliquando etiam cõuulsiones. Tunc igitur puero nihil dandum, quod mãdi postulet. digito autem in lauacro gin

gingiuæ continenter contrectari, & gallinaceo adipe vel leporis cerebello emolliri debēt. Vbi iam dentes prodierint, ceruix, caput, & maxillæ delicatis lanis puris contegentur, oleoque dulci & calido fouebuntur: idemque meatibus auditoriis instillabitur. Cæterum plenius infantem tunc alere, & calida lauare oportet: & si alui profluuiũ experiatur, tentabimus eam epithematis quæ præcipuè sistunt, contrahere, inspergendo lanæ cuminum, aut anethum, aut apium. Salutare est etiam semen rosarum admiscere, & summatim † calidè desiccare. At si venter nihil reddit, melle in glãdis figuram coacto inferius leniter irritabitur, aut nepita detrita cum melle illinetur. Porrò conuulsionibus puerorum optimè videtur auxiliari heliotropium in aqua elixũ, si puer in hac lauetur. confert & irino aut cyprino, & sycionio perungere, & vniuersum calefacere. Cum autem exortis dentibus digitos mordet vulneratque, bene faciet radicem iridis derasam, nec admodum siccam, ore cõtinere. Hoc remedium vlceribus quoque opitulatur: butyrumq; cum melle illitum adiuuat. Gingiuarum autem pruritus, veteris salsamenti caro lenit.

† *In veteri codice hoc loco duplex est scriptura: prior enim* καὶ ὅλως θερμαίνειν καὶ ξηραίνειν. *Posterior* καὶ θερμῷ ξηραίνειν, *calido desiccare.*

De oris vlceribus quæ Aphthæ dicuntur.

CAP. X.

OBoritur puero etiam vlcus quod aphtha vocatur, nunc subalbidum, nũc subrubrum, aliàs crustæ modo nigrescẽs, quod omnium periculosissimum & lethale est. Remedio erit, iris cum melle, & sicca inspirata. Item rosarum folia contusa, earumq; flos, crocum, myrrhæ exiguum, galla, lachryma thuris & cortex eiusdẽ, & simul & priuatim singula melle tincta: adhæc mulsa, & mali punici dulcis succus proficit.

Ad femorum intertrigines. CAP. XI.

FEmorum intertrigines myrtus arida iuncus angulosus, & rosæ inspersæ iuuant.

Ad aures humentes. CAP. XII.

AVriũ humiditates lana ex alumine imposita, aut mulsum, aut vinum vetus instillatum, aut crocum ex vino detritum, desiccant.

De Syriasi. CAP. XIII.

SYriasis,est inflammatio partium circa cerebrum eiusq́; membranas : concauum in ea fit sinciput, concaui itidem cum pallore oculi, accedit & corporis totius siccitas. Succurrit huic malo vitellus oui sincipiti cum rosaceo, tomenti modo impositus: sic tamen, vt continuè renouetur.

Aliud ad Syriasim.

† Oportet eidem loco imponere folia herbæ quam Græci heliotropion, latini solarem nuncupant, cucurbitæ ramenta, cucumeris, quem peponem dicunt, cutem carni adiacentem, aut hortensis solani succum cum rosaceo.

† In veteri codice hic locus sic legitur, κατὰ τοῦ βρέγματος ἐπιτιθέναι χρὴ ἡλιοτροπίου καὶ ῥοῦ καλουμένου. sed legendum suspicamur vt est apud Aetium ἡλιοτροπίου σκορπιούρου καλουμένου, Id est, heliotropij quod scorpiuron vel scorpioides dicitur.

Ratio victus infantium atque reliquarum deinceps ætatum, ad vsque declinantes.

CAP. XIIII.

POsteaquàm lacte nutriri infantes desierint, liberiore eis modo & suo ingenio hilariter viuere permittemus: exercitia autem & alimenta leuiora. Ab anno sexto & septimo, tum pueri, tum puellæ, literatoribus blandis humanísque tradentur, tales enim cum animi remissione & gratia docent. Animi autem relaxatio ad probam corporis educationem plurimum adfert momenti. Duodecimum annum egressi, ad grammaticos iam & geometras mittendi sunt, corpúsque eorum exercere oportet. A quartodecimo vsque ad primum & vigesimum, mathematicis disciplinis & sapientiæ studio incumbent: exercitiis pluribus propter corporis robur credentur, vt & animo & corpore laborantes, à libidinis impetu coerceantur : his etiam vinum circuncidendum est. Aetate florentibus educatio absoluta tum animi, tum corporis congruit. eóque exercitiis omnibus, præsertim quibus quisque assueuit, vtendum cibo pleniore & valenti. Declinantibus autem remissa competit & animi & corporis educatio. Exercitia enim qualiacunque fuerint pro horum ratione imminuere oportet: alimento detrahendum, vt quorum habitus iam frigescere incipiat.

De

De frictione præparatoria, quæ parasceuastice dicitur.

CAP. XV.

ANte exercitationem corpus mediocriter calefacere oportet frictione linteis adhibita, deinde nudis manibus oleo intinctis perfricare, vsque dum bene incalescat emolliatúrq;, colore viuido rubescat, & in tumorem attollatur.

De exercitatione. CAP. XVI.

EXercitatio motus est vehemens: vehementiæ autem finis est, respiratio crebra. Id verò cõmodi præstat, quòd parteis instrumentarias morbis non opportunas efficit, & functionibus obeundis validas: præterea vt alimenta fortius attrahant, promptius immutent, & liberalius reficiantur, caloris beneficio quem illa excitauit. adde quòd meatus expurget, recrementa, propter validam spiritus motionem, expellat. Quoniam igitur alimentorm per corpus membratim digestionem adiuuat, †non debet crudi incoctíque, siue cibi siue humoris copia, in ventre, aut vasis contineri. periculum enim est, ne priusquam probè fuerint cocti, in vniuersas animantis particulas distrahantur. Vnde manifestò liquet exercitationem cibum præcedere oportere. Notæ autem quæ opportunitatem laboris subeundi ostendant, ex vrinarum colore petuntur: etenim aquosa nondum coctam humorem qui ex ventre distributus est, significat: rufa autem & biliosa, iampridem elaboratum esse notat: mediocriter pallida, concoctionem modo factam indicat. Tunc igitur ad exercitia veniendum est depositis prius recrementis: tum quæ in vesica, tum quæ in aluo continentur.

† *Veterum librorum alter habet hanc scripturam* δεῖ μήτε πλῆθος ὠμῶν καὶ ἀπέπτων, μήτε σιτίων, μήτε περιττωμάτων, μήτε χυμῶν. *&c. Id est non debet crudorum & incoctorum neque ciborum, neque excrementorum, neque humorum copia &c. Quam lectionem meliorem esse facile quiuis ex secundo libro* περὶ ὑγιεινῶν *intelligere potest.*

De exercitationem generibus.

CAP. XVII.

OMnis exercitationis commune est, quòd animali ex ipso caloris augmentum excitat. Singulæ autem exercitationes proprium habent officium, valida sanè, hoc est, violenta musculis & neruis robur præstaret,

cuius generis est quum quis fodit,& maximo onere sublato aut eodem loco manet,aut paululum procedit:item accliuis ambulatio huius quoque generis existit: præterea per funem manibus apprehensum scandere,aliáq; plurima consimilia. Celeris autem exercitatio citra robur violentiámq; peragitur:id genus sunt,cursus vmbratilis,armorum meditatio,aut quum duo summis manibus concertant, tum que per corycum & paruā pilam fit exercitatio. Composita autē ex valida & celeri,quādo quas validas diximus iis omnibus vt vehementibus vti licet,motus modo celeritatem adiicias. Præterea per alias exercitationes lumbi magis quàm brachia cruráve laborant: per alias spina tota, aut thorax tantū,aut pulmo. Exerceri verò oportet quousq; corpus in tumorē attollatur & rubescat,motus prōptè ęquabiliter & concinnè ædat. Inter hæc autem sudorem cum calido vapore mixtum cernes. Pausandū verò ab exercitatione tunc primum est,quum aliquod horum fuerit immutatum, nempe si contractior corporis moles videbitur, ilico desistendum est:similiter quum coloris gratia deperit, cessare oportet. Quinetiā quum motus remittere quippiam cernitur,protinus desinere conueniet. Itidem si in sudore vlla qualitatis eius,aut quātitatis mutatio accidat:quū enim is aut minor, aut frigidior factus intelligitur, tunc desistendum scias. oleo mox corpori superfuso,apotherapia vti deinceps oportebit, inde frictionem apotherapeuticam adhibere,vt pædotribæ factitare solent.

De generibus frictionum. CAP. XVIII.

INter frictiōes,dura ligare corpus potest:mollis, soluere: quapropter quę supra modum resoluta sunt,duriter perfricare oportet:quæ autē astricta, molliter. At si mediocri quis corpore præditus sit,neque molliter neque duriter fricandum id esse constat, sed quatenus licet vterque excessus vitari debet. Siquidem multa & dura frictio,corporis molem deprimit: modica verò & mollis, è contrario implet. Porro tres quantitatis frictionum differentias,si tribus quæ à qualitate ducuntur,iunxeris, nouem coniugationes effeceris,vt subiectum est. Etenim vna iuxta quantitatem,nempe multa,si tribus quæ à qualitate sumūtur,duræ dico,molli,& mediocri,adiungatur,treis secundum duritiem differentias efficit:modica rursus si eisdem tribus addatur,treis

alias

alias procreat. At mediocris qualitate eiſdem tribus iuncta, alias treis progignit, vt in formula ſubiecta videre licet.

QVANTITAS		QVALITAS
Multa Multa Multa	&	Dura Mollis Mediocris
Pauca Pauca Pauca	&	Dura Mollis Mediocris
Mediocris Mediocris Nediocris	&	Dura Mollis Mediocris

De vocis exercitatione.
CAP. XIX.

INter vocis exercitationes ſuauis leníſque modulatio nihil ad ſanitatem tuendam proficit: grauioris autem vocis ſonus vtilis habetur, eoq; exercere eũ oportet. Ita enim aër copioſiſsimus inſpiratu in corpus attractus, thoracem, ventrem, & meatus totius corporis diducit, dilatat, aperítque. Quapropter ipſa lectione humiditates quæ redundant, excernit. fortius igitur legentibus, magis & per ſudores: lenius autem, per latentem totius corporis perſpiratum. Accidit enim propter extenuationem multa recrementa, nempe ſputa, mucos & pituitam, per ſcreatum excerni conſumique. Iis verò qui propter frigiditatem excalfieri deſiderant, quodnam aliud præſentius remedium eſſe potuerit, quàm functio quæ reſpiratione peragitur? Conſilium igitur eſt, hos frequenter legere, vt toto corpore relaxato, fuſaque carne, arteriam & alios ſpiritus tranſitus ſtudioſè rarefacientes, per grauiores vocis actiones modulentur. Vti autem oportet vocis officio neque temere neque inconſideratè: ſed quum nec vitioſis corruptiſque humoribus repleti ſunt, neque magnæ & euidentes ſtomachi cruditates apparent, ad vocis exercitationem accedendum eſt, ne corrupti vapores per corpus largius diſtribuantur.

De Laßitudinibus ob exercitationem. CAP. XX.

VLceroſa laſsitudo ab excrementorum tenuium ſimul & acrium copia contrahitur. Tenſoria nullum quidẽ excrementũ, cuius ratio aliqua ſit habenda, in corpore cõtineri indicat, ſed in muſculis neruiſque affectus quidam

quo tendi videntur, residet. Ea verò quæ inflammationis speciem præ se fert, in qua nimirum ceu contusas, aut inflammatione obsessas parteis sentimus, tunc solet incidere, quum musculi impendio excalfacti, aliquid ex circumfusis sibi recrementis attraxerunt. Est & alia quædam præter has quarta affectio, quæ oritur, quum musculi supra quàm par est, siccantur, ita vt vestibus exutis squalens corpus contractúmque appareat, atque ad motus pigrum. Remedium vlcerosæ lassitudinis est, si quæ redundant, euapores frictione multa mollique cum oleo copiosiore, quod omnis astrictionis sit expers. Altera lassitudo in qua tẽsio sentitur, hoc pro curatione desiderat, vt relaxetur. sanè relaxatur quod distentũ est, pauca & molli frictione, eáq; ex oleo dulci atq; egelido: item intermissione omnino, quiete, balneis temperatis atque in calida, mora longiori: adeò si bis térve ipsum laues, plus profeceris. Tertiæ lassitudinis inflammatoriæ curationis consilium, ad tria dirigitur, nempe, superuacanei euacuationem, extenti remissionem & inflammationis refrigerium: itaque & oleum copiosum tepidúmque, & frictiones mollissimæ, & lenta in temperatis aquis mora, eiusmodi lassitudines persanant. pari modo & multa quies, vnctiones assiduæ. Quarta affectio nihil sanè à priori consuetudine immutari postulat, nisi calidiorem aquam quæ sensim contrahat: altero die, apotherapiæ exercitationem. protinus autem in lauacra frigidi solij exiliãt. †omnes autem qui lassitudinibus laborant, cibo boni succi resici debent.

†Vetus codex hanc scripturam habet, εὐθὺς δ' ἐκβάντες οἱ κεκοπωμένοι δέονται τροφῆς. Id est, simul atque balneo excesserint cibo indigẽt. Quam lectionem Copus sequitur sed scriptura quam Oroscius restituit εὐχύμου δ' ἅπαντες οἱ κεκοπωμένοι δέονται τροφῆς. melior est.

De cute astricta. CAP. XXI.

ASTrictio, quam Græci stegnosin vocant, accidit, aut obstructis, aut densatis meatibus. obstructio quidem ex copiosis crassísque humoris crudis concoctionémque non expertis, oritur: densatio autem, ab iis quæ refrigerant, aut astringunt, aut desiccant. Ac deprehenditur sanè iam dictus affectus, statim vbi se exuerint, ex colore albo, & cutis tum duritie, tum densitate: tum quòd in ipsa exercita

citatione vix incalescant. Succurrit huic affectioni calefactio, quæ valentiore exercitio, balneísque calidioribus petenda est. Mora verò in frigido folio diuturna non sit. imò nec ipsa aqua nimiũ sit frigida. Vbi vesteis sunt induturi, vngentur aliquo quod mediocriter calfaciat oleo, dulci ac tenui. Cutis autem densitatem abundè etiam sanat oleũ anethinum, præsertim si viride fuerit anethum, oleúmq; ex populo nigra confectum.

De spontaneis laßitudinibus. CAP. XXII.

QVoniam vlcerosa lassitudo ex acrium recrementorum vitio contrahitur, siquidem paucus omnino vitiosus humor fuerit, apotherapiæ exercitatio suffecerit: si copiosior, & altius in corpore redundarit, eiusmodi malo obnoxiis, nec exercitationem, nec vllum omnino motũ iniũgemus, sed quiete, somnóq; recreatos abstinere cibo totũ diẽ cogemus, deinde vesperi pinguiter vnctis, temperatóq; balneo lauatis, cibum boni succi & sorbilem modicũ dabimus, non tamen à vino eos arcentes. hoc enim semicrudos humores, si aliquid aliud, concoquit. Si ergo his peractis symptoma conquieuerit, ad consueta munia paulatim reducendi sunt: sin in posterum etiam diem remaneat, de valentiore iam remedio considerandum est. Si enim vires constẽt, duorum alterum, aut sanguis mittendus est, aut purgatio exhibenda, sed ita vt discernamus, vtrum magis expediat. Quòd si vires inualidæ sint, sanguinẽ dimittere haud quaquam oportet, sed deiectionem mediocrem tentare. At si crudi humores omnino fuerint, neque sanguinis detractio, neque purgatio, neque exercitium ex vsu est, imò ne mouere quidem in totũ, aut lauare expedit. Tales igitur in quiete omni seruandi sunt, cibis, potionibúsq;, & medicamentis quæ extenuent, incidántq; sine manifesto calore, reficiendi. Pro cibo igitur oxymel, modicum ptisanæ, nonnunquam, & mulsæ exhibebitur. Quoniam verò præcordia eiusmodi omnibus turgida, inflatáq; sunt, ac facilè quicquid assumpserint in flatus conuertitur, satius fuerit cũ cibo piperis aliquid offerre. Vtilius autem erit, & medicamento quod diospolites dicitur, vti: item dia trion pepereon, simplici: vtilissimúmq; ipsis est oxymel. Potui sument apomel, præsertim vbi coacuit, vináq; leuiter acescentia. cibi erunt qui sine calore attenuent, cuiusmodi est capparis si ex oxymelite, aut

oxelæo

oxelæo assumatur. Porrò tensionis lassitudo quæ sine exercitiis oboritur, copiam innuit solidas corporis parteis distendentem. Constat autem omnibus, optimum esse præsidium quum sanguinis copia subest, aut venam incidere, aut malleolos scarificatu sauciare. Quæ verò inflammationem repræsentat lassitudo spontanea, ea ne paucis quidem horis, nedum duobus, tribúsve diebus eodem tenore consistit, sed protinus febrem accendit vehemẽtissimam, nisi sanguinis detractione malo prius occurreris. Prȩstiterit autem, si fieri queat, bis eodem die sanguinem detrahere: ac primũ quidem ita mittere conuenit, ne animi defectu homo periclitetur: secundò autem, ne defectio quidem ipsa formidari debet. At qui sic affecti sanguinem non dimiserint, hi vt periculum euadant seruentúrq;, bonæ fortunæ beneficio opus habent.

Victus senum ratio. CAP. XXIII.

SEnectus quum sicca, frigidáq; existat, per calefacientia, humectantiáq; corrigi debet. Frictio itaque adhibenda est, citra lassitudinem: imbecilliores ter die cibo refici debent: ad tertiam quidem horam, panis exiguo cum melle attico: septima verò hora vbi frictionem, exercitationésque ipsis congruas, & balneũ fuerint experti, primùm sanè quæ aluum emolliunt, assument, deinde pisces, aut auiculas, hinc in cœna ea quæ optimi succi sunt, & ægrè corrumpuntur. Non prohibeo item vinis ex melle præparatis vti, præcipuè quibus de calculo in renibus creato, aut etiam podagra suspitio est, quando petroselinum vino rectè inÿcitur. At si quando pituita in ventriculo contracta, necessitas est aliqua quæ eam incidant, deligere, protinus ad humectantem victus rationem digrediendũ est: ac fici maturæ ante alium cibum ipsis exhibentur: per hyemem verò caricæ, si nullum in dextra præcordiorum parte symptoma accidere sentiãt. At quia serosa pituitosáq; in senili corpore excrementa colliguntur, vrinam quotidie promouere consilium est, & aluum subducere, præsertim oleo quod ante cibum absorbeant. Clarum verò est, omnia olera ante cibum ex oleo, garóq; sumi oportere: item oliuas muria seruatas, quas halmadas dicunt, & damascena. Quòd si venter magis astrictus nihil deiecerit, & mercurialis herba, & cnicum abundè sunt. benefacit etiam resina terebinthina, interim vnius auella-

næ

næ, interim duarum triúmve magnitudine ſumpta. Iam oleum quibus aluus contracta eſt, per clyſterem vtiliſsimè infunditur.

De rugoſo corpore. CAP. XXIIII.

ERugat corpus erui farina, viti albæ miſta.

Aliud ſmegma quo continuè corpus abſtergitur.

FICI pingues ſimul cum bryonia contuſæ, farina erui, combuſta ſepiæ teſta cum mellis momento affuſo.

Quomodo corpus ſuauiter oleat. CAP. XXV.

VT corpus bene oleat, eidem vnctioni cupreſsi comam aridam contuſam admiſceto, aut piceæ corticem. Meminiſſe verò debes, vt manè poſtquam corpus veſtimentis munierint, pauxillum caſiæ aut ſabinæ herbæ deguſtent.

Quomodo habitus recaleſcat. CAP. XXVI.

QVandoquidem verò habitui ſenum ſuccurrere oportet, vtatur dum lauat, puluere calefacienti, aquæ indito, qui conſtat, nepita, ſampſucho, hyſſopo, baccis lauri, rore marino, lapide pyrite, ſale, fæce combuſta, nitro, pumice, pro cuiuſq; ratione: item ſinapis, herbæ pediculariæ, & cocci gnidij momẽto. à balneo, acopo quod calefaciat vtatur. vinum fuluum vetus potet, ſumátq; propoma ex mulſo pipere, ruta, & conſimilibus.

Quomodo color malus emendetur. CAP. XXVII.

COrpus decoloratum pallidúmve vita læta & cibus gratus emendat, miſcetur autem huic radicula, porrum, & viride cicer. Iam mali punici dulcis ſuccus ſorbitionis modo ſumptus, bonum colorem efficit. Proficit etiam oleum cui bryoniæ radix diutius ſit incocta. idem & corporis cutem intendit, erugátq;. Iis autem, qui corpori nitorem cõciliant miſcere conuenit paſtillos, qui fiunt ex cuiuſdam abſtergentis farina, bulbo, narciſſo, & bryoniæ radice. bene colorant, ſi copia datur, tum radix, tum ſemen amaræ amygdalæ in aqua elixa, qua pro lauacro vtitur.

Ad liuores. CAP. XXVIII.

LIueſcere ſenum corpora prohibemus, ſi cutem ipſorum craſſam, & iniuriis haud facilè opportunam, habitúmq; calidiorem reddiderimus. Vt autẽ celerius id aſſequamur, ſale in balneis, ſuper partem quæ nigruerit vti conueniet, eandémq; fomentis per ſpongias decocto raphani aut abſinthij immerſas, adiuuare.

Quomodo

Quomodo dentes ab iniuria asserantur. CAP. XXIX.

DEntes ab interitu vindicabis, si primum caueas ne cibi quos ingesseris corruptionem experiantur, adhæc ne continuè vomas, deinde escas dentibus incommodas, nempe ficus aridas, mel coctum quòd durum nimis sit, palmulas vix fragiles, adhæc omnia glutinosa, quæq; adeò frãgi contumacia sunt, vt denteis commoueant. insuper vitare oportet, quæ denteis stupefaciunt, perfrigida cuncta & putrida. Conducit itidem secundum cibum denteis purgare.

Quomodo grauis auditus corrigatur. CAP. XXX.

AD grauem auditum corrigendum, vincit primũ meatus per quos audiendi facultas est, sordibus expurgare: per interualla autẽ linteum dropaci intinctum ipsis demittere, atq; prius expressum retrahere. summè enim meatus purgat, & simul auditum auribus reddit. Deinde aliquo erui instar inserto, meatum ad diem obturabis: posteà ipso exempto, quotidie oleo amygdalino, aut nardino, aut chamæmelino, aut pingui anserino, cum exiguo fellis bubuli perunges. Rursus diebus aliquot interpositis, sinapi, & ficis contritis factum penicillum ad horas duas imponis, inde hoc exempto infundis oleum, quod in asphodeli radice excauata efferbuerit.

De oculorum caligine. CAP. XXXI.

NE caligine oculi corripiantur, quum in aquam frigidã te mergis, illos diu in eadem apertos esse conueniet. hinc enim robur visui adiicitur. Lectione verò non te fatigabis, vino crasso & dulci abstinebis. similiter cibis qui in superiore ventre diu remorantur, cõcoctu difficiles, & qui humores lentos, crassosq; generant: item cauebis erucam, porrum, & omnia quorum acrimonia sursum effertur. Vitare etiam oportet supinum incubitum diuturnum, frigus, ventos contra oculos flantes, fumum, & puluerem. Iam verò aquam oculis instillare quotidie ad mensem totum, iuuat. quæ in hunc modum præparatur, fœniculum viride fictili vasi extrinsecus picato, cum aqua cœlesti demittitur, deinde exempto fœniculo quod reliquum est repones.

De repletione. CAP. XXXII.

PLurimum noxæ ciborum repletio conciliat, quamuis enim probè quippiam ventriculus concoquat, venæ tamen nimium repletæ, laborant, distenduntur, rumpuntur,

obstruun

obſtruuntur, flatu implentur, & valde grauantur. deterrimum autem habetur in morbis, venas eſſe repletas. at ventris repletio ſi vrget, interim vomitu quod redundat, interim per aluum excernitur: in totum inualidior hæc, ea eſt quæ venis accidit, non tamen & ipſa admitti debet, ſed ſi quis impendio plura aſſumpſerit, ſtatim eum vomere oportet. periculum etenim eſt, ne obita concoctione venæ repleantur: magíſq; ſi intemperantius cibis continuè aſſumptis, nullam deinde vacuationem experiatur. vomitu igitur ſollicitari debet priusquàm cibi corrumpantur. At ſi aliquid eum impediat, aluus ſoluta frequenter ſuccurrit. ſin minus illa fluxerit, certè diutius dormire & potui aquam calidam frequenter ſumere, conſilium eſt. Vbi iam abundè concoxerit, præſertim aluo largiter fuſa, lauacris fomentíſq; adiuuare, ſalſamenti parum ac potionem dilutam exhibere oportet. At ſi neque deſcenderit aluus, neque celeriter obita eſt concoctio, ſed corpus vniuerſum graue, ad motus pigrũ, & ſomnolentum fuerit, mens præter rationem quodammodo torpeſcat, venarum repletionem eſſe cognoſcas. Qui verò præter hæc laſsitudine premuntur, eos conquieſcere dum ventriculus ingeſta concoquat, deinde laboribus inanire expedit.

De ebrietate. CAP. XXXIII.

EBrietatem vomitus repentè obortus diſcutit: item aquam & mulſam liberalius ſuperbibere vincit, atq; ſic vomere, vſque dum plurima reiecerint, ac ſtomachi vellicatus obtundatur. à vomitu ſolium ingreſsi copioſè vngentur, reliquo tempore conquieſcent, & accuratè cooperti diutiſsimè dormient, quouſq; temulentia diſcutiatur.

Quibus cibi corrumpuntur. CAP. XXXIIII.

CIbis in ventre viciatis, ſi quæ corrupta ſunt deiiciuntur, maximum ad ſanitatem eſt compendium: ſin minus, iis quæ leniter ſubducunt aluus irritanda eſt. Huiuſmodi autem malo affectis vomitus ante cibum, vini dulcis potu excitatus, conducit. Nullum prætereà cibum vel nidoroſum, vel graueolentem, vel in totum corruptioni opportunum aſſumere ipſos conſuluerim, ſed ea quæ boni ſucci ſunt deligere. Iam per interualla temporis mediocriter aluum ſubducere, ex iis quæ mediocriter purgant, ita affectis confert.

De Venere. CAP. XXXV.

VEneris hæc ſunt commoda,repletos inanit,corpus agile præſtat, in augmentum promouet, & virile magis efficit. Quantum verò ad animum ſpectat, impeditam intelligentiæ vim diſſoluit,iratos mitigat,eóq; melancholicis coitus,ſi quid aliud,remedium eſt accommodatiſsimum : item alio modo inſanientibus integritatem ſenſuum reſtituit. Iam ex pituita morbis venus eſt vtiliſsima:cæterum alij etiã cibum reſpuentes,eius cupiditatem hinc recuperarunt:alij, continuis per ſomnum veneris imaginibus liberati ſunt. Porrò natura veneri idonea eſt calida,& humida,vt quæ reliquis ſalacior ſit. Minimè verò coitum excitat victus qui ſiccat refrigerátq;,ætas ſenilis,tempus autumnale.Quapropter victus ratio humida calidáq; adhiberi debet,mediocritas,& laborum,& ciborum.Quemadmodum verò moderati labores, ita etiam concubitus ipſe mediocris conuenit. Nam & ad opus incitat,& facilitatem quandam conſuetudini præbet.Requirit autem libido, ſi quid aliud, alimenti exuberantiam, eóq; cibi potiſsimum valentis materiæ vtiles ſunt:ex piſcibus autem polypodes.vt qui alioquin etiam ad venerem incitare credantur. his adduntur , molli cute præditi:ex oleribus autem, orminum, eryſimum , eruca, & rapum, quæ in medicamentorum vicem dantur:ex leguminibus proſunt,faba,cicer,ochri & dolichi,& piſæ,quæ præterquàm quòd largiter corpus alunt,flatibus etiam replent. Ruta igitur quia flatus diſcutit abolétq; , ideo etiam veneris ardorem obtundit. magnificè autem probo vuas, vt quæ humectent, † & ſpiritu ſanguinem repleant, qui in venerem proritat. Quum igitur cõcubiturus es,nimiam ſatietatem, cruditatem,laſsitudinem,cauebis:item ne vomitus, aut purgatio præceſſerit. ſimiliter repentinum alui profluuium:inueteratum enim fluorem venus deſiccat. At vehemẽtis coëundi cupiditates non laudo,ſed potius reſiſtere eis conſulo, præſertim iis quos morbus aliquis infeſtat. Saluberrimum igitur poſt exercitationem,balneum,moderatúmq; cibum, venerem exercere. ita enim viribus conducit, & frigus obortum minus efficitur. Tempus autem concumbendi opportunum eſt, ſecundum cibum , vt ſuprà dixi , antequàm ſomnus inuadat.laſsitudo ſiquidem ex coitu contracta, obdormienti ſtatim remittitur. Id verò tempus etiam liberis

procre

procreandis accommodum eſt,tum aliis de cauſis,tum quòd mulier conſopita,genituram facilius retinet.

† *Hic locus ſic legitur in antiquis codicibus,* καὶ πνεύματος ἐμπιπλᾶσι τὸ σῶμα, ὃ δὴ ἐξορμᾷ πρὸς ἀφροδίσια. *Id eſt,corpus flatu implent, qui ad libidinem excitat. Qui ſenſus ſimplicior eſt.*

Ad eos qui venerem exercere nequeunt.

CAP. XXXVI.

NAturalia continuè pingui vngentur,cui adiectum ſit narciſsi radicis momentum,aut cocci gnidij,aut pyrethri,aut herbæ pedicularię,aut ſeminis vrticæ,aut viticis. Prębibere autem ante venerem oportet piper,aut ſatyrion, aut erucam,aut cnicum,aut ſimul omnia.eſſe confert ante cibum bulbos toſtos,rubentes ac exiguos,cum ſale & oleo, aut ſcillæ marcidæ modicum:item compoſitis aduerſus hoc vitium inſcriptis remediis vtendū eſt:item ſubinde laſciua legere competit.

De iis qui immodicè coierint. CAP. XXXVII.

QVoniā ex immoderata venere corpus rarius,frigidius, ſiccius,& imbecillius euadit,ratio eſt admouere nimirum quæ denſent,calefaciant,humectent,confirmentq́;. Qui igitur immodico concubitu exhauſti ſunt,veſtimentis calidis operti conquieſcent,ſomnoq́; ſatis indulgebunt,donec corporis contentio ſubſidat,& illi ab imbecillitate ſeſe recollegerint.

Si ſemen genitale redundet. CAP. XXXVIII.

NOnnulli ſemine copioſo & calido collecto,in venerem proruunt:quod cū in coitu egeſſerint, corpus inualidū & ſtomachum reſolutum obtinent,extenuantur ſiccanturque,ob quam cauſam ſi rurſus à concubitu abſtinuerint,capite grauantur,& anxij fiūt,deinde ſtatim veneris inſomnia experti eodem modo afficiuntur. Nihil igitur his quod ſemini augendo efficax eſt,ſed potius & cibi & medicamenta quæ id corrumpant,offerri debent,à balneo lumbos oleo roſaceo, melino, & omphacino perungere oportet. Satius autem eſt oleum cera addita,ne defluat,craſsius efficere, miſcereque ſuccum aliquem refrigerantem,nempe ſemperuiui,ſolani,cotyledonis & pſillij:ac horū quidem per æſtatem,reliquis autem anni temporibus,tum aliorum,tum lactucæ ſuccum:item lini ſemen quod aqua fuerit incoctum. nam hoc quoque refrigerantem ſuccū exhibet.Ad hæc la-

mina plumbea lumbis ſubiecta, veneris inſomnia cohibet. Iam herbæ refrigerante vi præditæ ſi cum ruta ſubſternantur, & teneris viticis ſurculis, idem præſtant. Præterea ſemẽ viticis & rutæ in cibo ſumptum. Cauendũ verò eſt, ne lumbis vehementer refrigeratis, renes offendantur.

Si perfrictio nocuit. CAP. XXXIX.

QVi frigori nimio patuerunt, locis calidioribus decumbent: cyprino aut irino peruncti. poſtea vbi modicè incaluerint, piper, myrrham cum vino dulci odorato & veteri aſſument, aut liquorem cyrenaicum cum vino vel aceto, aut pyrethrum caſtoriúmve ex aceto: cibo autem calidiore recreandi ſunt.

Si inſolatus adußit. CAP. XL.

SI qui verò exuſti in ſole ſunt, his locis aëri expoſitis decumbendum eſt, perfundendaque frigida, facies, manus, & crura: ſi ſiti conficiuntur, frigidam aquam qui aſſuerunt, bibent. atque hæc paulatim, & non vna vice ac ſubitò facere expedit. cibum aſſument modicum, qui facilè in membra diſtribuatur, humidiorem potius quàm † ſolidiorem.

† *Vetus ſcriptura hoc loco habet,* σκληροτέραν, *id eſt, duriorem,* ἀντὶ τοῦ παχυτέρου καὶ στερεωτέρου, *quibus nominibus medici cibum ſolidiorem ſignificant. vix vnquam inuenitur* σιτωδέστερον *in hac ſignificatione.*

De pituita in ſuperiore ventriculo redundante.

CAP. XLI.

‡ QVòd ſi in aliquẽ interdum incidas faſtidientem, qui quidẽ cibos valentis materiæ auerſetur, & ſi aſſumere compellas, nauſea afficiatur, ſola verò acria appetat, & iis quidem oblectetur, ſed ventris inflationem experiatur, nauſeetque ac paululum ructibus ſolis leuetur, interim verò & ipſi cibi quos aſſumpſit, præſertim in acorem conuerſi, vitientur, omnino intelligendum tibi venit ſummam curationis exiſtere, vt pituitam à ventriculo abſtergas. Ego quãdoque ita affectum noui, qui raphanis ex oxymelite ſumptis, incredibili craſsioris pituitæ copia vomitu egeſta, integræ ſtatim ſanitati reſtitutus ſit.

‡ Hic *locus ſic deſcriptus eſt in veteribus libris.* Εἴ τινι περιτετύχηκας ποτὲ τὰς μὲν τῶν τροφίμων σιτίων προσφορὰς ἀποστρεφομένῳ, ἀποσίτῳ δὲ μένοντι. Id *eſt, Quod ſi aliquem incideris, qui cibos valentis materiæ auerſetur, atque non alatur.* ἀπόσιτος *enim videtur poſitum* ἀντὶ τοῦ ἀτρόφου.

Quomodo facilè quis vomat.

CAP. XLII.

QVoniam validè vomentibus multa ſolent abſurda ſuperuenire, commodum fuerit quomodo quis facilè vomat, exponere. Etenim vomitus pituitam inanit, caput leuat, & ne qui auidius nonnunquàm cibum ingeſſerint cruditate laborent, item ne qui vinum liberalius ſumpſeſerint, offendantur, prohibet. At quæ offerentur, neque acerba, neque ſicca erunt, ſed partim dulciora humidioraque, partim acriora. Commendatur ad hæc raphanus, eruca, ſalſamentum vetus, origanum viride, cepæ momentum & porri. Promouet vomitus etiam ex leguminibus ptiſana cui mellis aliquid additum ſit, ferculum ex fabis freſis confectum, magiſq; carnes ipſarum. verùm nón ſolum cremores ipſarum, ſed ipſas quoque integras deglutire oportet, eoque vomiturus non diu mandendis ipſis immorabitur. omnia verò per coctionem mollia flaccidaque erunt. Iam conſtat, vina dulciora deligi oportere, vt quæ in ſtomacho magis ſupernatent, atque eam potionem tepidiorem aſſumi. Confert etiam amygdalas melli intinctas comedere, ac placentas guſtare: item peponis & cucumeris ſemen maceratum detritúmque cum melle aſſumere, radicemque cucumeris contritam ex melle. At qui valentioribus vti volunt, narciſsi bulbo aquę incocto, vinum temperant. Mouet autem vomitiones irinum quoque vnguentum, ſi digitis eo perunctis, irrites. Porrò vomentis intereſt, ne ceſſet vel intermittat, vſque dum omnia eiecerit: à vomitu os colluat, faciémque poſca aut aqua abſtergat. id nanque dentibus conducit, & caput releuat.

Quæ ſanis aluum ſubducant, & quæ vrinam moueant.

CAP. XLIII.

VEterum nonnullis ſatis eſſe ad ſecundam valetudinem tuendam viſum eſt, ſi aluus quotidie & vrina pro ingeſtorum tum cibi, tum potus copia, ſine vitio & abunde reſponderet. ac quum vacuatio iuxta aſſumptorum proportionem accidebat, commendabant: ſin minus, promouebant, vrinam quidem ſcandice, apio, aſparago, petroſelino, aniſo, nepita, origano, abſinthio, graminis carduíque radice, cytiſo, adiantho, omnibus in aqua elixis,

quorum decoctum cum vino potui exhibebant. hæc enim per vrinam sanguinem repurgant, vnde non parum vtilitatis percipitur. Aluum adiuuabant terebinthina: ex qua oliuę magnitudinem dormituris deglutiendam offerebant. At quum magis subducere eam cogitamus, rheu momentũ admiscebimus. Accommodata dejectioni sunt, oua sorbilia: ex oleribus, beta, malua. item cochlearum ius, atque hæc fortè abunde erũt. Efficacior est herba mercurialis, in aqua cum sale elixa comestaq;, eiúsque decoctum potui datum: similiter folia sambuci. idem præstat polypodij radix duarum drachmarum pondere, salsamento inspersa, aut etiã in ptisana sorpta, adhæc serum lactis cum sale aut melle, ad treis heminas quatuórve assumptum: veteris quoque gallinacei ius, tum per se, tum cũ cnici drachmis duabus. nonnunquã & aloë triũ ciceru instar secũdũ cœnã rectè assumitur. Prestantissimum verò est epithymum in vino post mediocrem cœnam potum: qui vehementius vacuare desideret, manè epithymi drachmam ex oxymelite, verno tempore ebibat.

De clysteribus. CAP. XLIIII.

IN quibus venter ægrè descendit, & stomachus imbecillis medicamenta ad subducendum efficacia non sustinet, clysteribus vtendum est, quum pituita quidem in intestino residet, iis quæ fiunt decocto caricarum, betæ, nitri, syluestris cucumeris radicis, melle, oleo chamæmelino, aut anethino: quum siccitas magis vrget, iis quæ constant althæa, fœnu græco, chamæmelis, oleo, mellis exiguo. interim etiã oleum per se dimidiæ heminæ mensura iniectum, abunde proficit. nõ tamen continuè id faciundum est, ne natura his irritata, spontaneæ excretionis obliuiscatur.

De glandibus. CAP. XLV.

VTimur etiam glandibus subinde stercoris excernendi gratia, & in quibus id quod per clysterem inditum est, non egeritur. Finguntur autem glandes ex sale tosto, melle, & nitro: item thymus discocto melli additur. Fiunt etiam ex resina terebinthina, & nitro: interdum & cocco gnidio modico. Sed quia vellicatus mouet, parteis ipsas oleo delinere conuenit. præterea pyrethrum aut piper admiscetur, conuenitque resolutionem expertis, & iis qui ex perfrictione inflationes contraxerunt. Insuper centaurium pici & ce-

ræ

ræ commiſcetur,ac naturalium relaxationibus aptum eſt præſidium. Infantibus autem etiam ſalis grumus ano imponitur. Fit quoque glans ex ficu cum nitro.

De iis quæ per os & nares caput euacuant quæq; eiſdem partibus delinuntur. CAP. XLVI.

HVmores in capite reſidentes per ſputa vacuamus. quod ſi modicè facere voluerimus, piper cum maſtiche temperabimus: ſi largius vacuare libet, pyrethrum aut herbam pediculariam mandi præcipiemus. item anemonæ omnis radix manſa pituitam prouocat, capparíſque radicis cortex. Itaque huiuſmodi remedia ſeroſum excrementum vacuant. craſſam verò lentamque pituitam, ſinapi cum oxymelite gargarizatum, aut ſapa in qua origanum, aut hyſſopum ſit incoctum. Ego autem ſapam cum ſinapi & oxymelite miſceo. At ſi cerebrum muco purgari deſiderat, acribus eum remediis, quorum nonnulla etiam ſternutamenta mouent, euocabimus. Itaque anagallidis vtriuſque & anemonæ cuiuſuis, & betæ, ſuccus per nareis purgat: item cucumeris ſylueſtris foliorum ſuccus naribus ipſe & per ſe & cum betarum decocto ſuccóve infunditur. ſternutamentum verò crudis humoribus qui in thorace, pulmone, & capite continentur, non expedit. Quod autem ori illinetur tale eſt: ſapo cum betæ ſucco palati regionibus & columellæ delitus bene facit. idem etiam per nareis purgat, melanthio verò quod facilè paratur, ad narium illitionem ſubinde vſus ſum, interim aceto acri pridie macerans, deinde poſtridie cum aceto rurſus læuigans infundensque naribus. Nonnunquam oleo veteri idem melanthium detritum, ſimiliter illeui. Sic igitur & Archigenes eo in narium obſtructione vſus eſt, priori autem, ex aceto, Crito in morbo regio vti ſolebat.

Quæ menſeis ducunt. CAP. XLVII.

QVæcunque vrinæ ciendæ ſunt, eadem omnia menſeis ducunt, nempe braſsicæ radicis decoctũ potum, perſicæ radix, ruta, chryſanthemon, dictamnum, & erucæ ſemen: item quæ ori vuluæ ſubiiciuntur, menſeis commouẽt, vt ruta cum melle trita, aut porri ſuccus, aut allium tritum ſubiectum, aut myrrha cum vino læuigata, aut leporis coagulum.

Quæ sudorem mouent. CAP. XLVIII.

SVdorem eliciunt chamæmelum aridum tritumque, oleo inspersum, si summæ cuti validè infricetur: seseli, pyrethrum, cachry, anysum, similiter oleo inspersa. item nitrum tostum non nimis tenue, cum oleo efficax est: adhæc salis flos oleo temperatus, & liquor cyrenaicus aqua dilutus corpori infricatus epotúsque ciceris magnitudine. Pari modo nepita & pota cum mulsa, & extrinsecus cum oleo infricata proficit.

De aëre. CAP. XLIX.

LAudatissimus aër est, qui exactè purus: is autem nimirũ erit qui non ex stagnorum, aut paludum vapore turbidus exurgit, neque ex profundo quodam specu pestilentem auram exhalante prouenit: ita qui ex cloaca quadam magnam ciuitatẽ expurgante turbidus exit, vitiosus est. Quinetiam nebulosus similiter sanitati nõ facit, quemadmodum item qui in cauo loco altis vndique montibus inclusus, nullam auram recipit. Hoc igitur modo vitiosus aër omni ex æquo ætati nocet, omniq; temperaturæ: sicut optimus prodest. At qualitate varians aër colore dico, frigiditate, siccitate, & humiditate, non similiter vniuersos afficit. Etenim temperatis corporibus aër temperatus vtilis: intemperatis, qui contrariam temperiem habuerit confert.

De aquis. CAP. L.

AQuarum præterea & virtutes & vitia cognita habere expedit, vt quæ ex multiplici ipsarum vsu magis fere quàm omnia alia ad quamlibet victus rationem requirãtur. Ea igitur optima aqua censenda est, quæ nullam aut gustu, aut odore qualitatem repręsentat, sed protinus bibenti suauis est, & visu pura limpidaque, quum verò etiam à præcordiis statim descendit, melior alia quærenda non est. Nam quæ in præcordiis residet diutius, ventrem ferit, inflat, grauatque, vitiosa censebitur, huiusmodi aqua neque citò calefit neque refrigeratur, sed quæ in ipsa elixantur, tardissimè peiúsque decoquuntur. Præstat itaque talem aquam experimento discernere. Qui verò notis quoq; eam volet agnoscere, iis quæ dicentur attendat. quæ enim ad septentrionem spectat, à sole auersa, tardè permeat, ægræ concoctionis lentè calescit & refrigeratur: quæ autem ad orientem erumpit, ac per meatum quendam, aut terram colatur pu-

ram

ram,eadémq; citiſsime caleſit,iterumq; refrigeratur protinus,hanc optimam eſſe exiſtimandũ eſt. Probatur item quæ æſtate frigidior,hyeme calidior eſt. Nonnulli & pondere aquam examinant,leuẽ præſtare credentes,hoc igitur ſi aliis à me commemoratis accedit,cõmendatur,verùm ſola hæc bonæ aquæ nota non ſufficit. At imbrium aqua autore Hippocrate leuiſsima eſt,dulciſsima,limpidiſsima,tenuiſsimáq; eò quòd ſol leuiſsimum & tenuiſsimum attrahat,ac id non ex alia aqua ſolum,verùm ex mari quoque & corporibus: quapropter etiam omnium promptiſsimè computreſcit, vt quę diuerſis ex qualitatibus ſit conflata. Nemo autẽ aquam putrefactioni opportunam deterrimam eſſe exiſtimet. nam mutationis facilitas virtuti potius, quàm vitio tribuitur. Quæ igitur aqua optimæ notas habet,ſi promptè etiam putreſcat, ea cẽſebitur ſaluberrima,etſi quum mutari incipit, occaſionem raucedinis,tuſsiculæ,& grauitatis vocis iis qui biberunt præbeat. At inter imbrium aquas,æſtiua quæ tonitru decidit, præſtantior eſt, quàm quæ nimbis demiſſa eſt. Ex glacie & niuibus aqua, inſaluberrima eſt. Nam ea congelaſcente, tota pars tenuior exprimitur. Porrò paluſtrem fœdíque odoris & abſurdas recipientem qualitates, rectè decoques,atq; ita meliorem redditam potui dabis vino temperatam: ſi adſtringit,dulciori: aliam verò, acerbiori. Nonnullas percolare expedit,nempe limoſas ſalſas,& bitumen referentes. At frigidæ nimium à cibo aſſumi debent,non tamen ſubitò ac vna vice. Non deſunt qui cibos & potiones aduerſus aquarum vitia inuenerint: ac alij cicerum decoctiones præbibunt, vel eadem quoque edunt: alij caucalidem ſimiliter cum piſciculo quodam elixam, item fœniculum: reliqui betam & cucurbitam ſale conſperſam cum vino dilutiore præſumunt.

De lauacris. CAP. LI.

FRigidam lauationem ita quidem laudo, vt non iis qui nullo victus delectu agunt,ex vſu eſſe dicam, verùm ſolis illis qui accurate viuunt,& laboribus,& cibis ſicut expedit,vtentes. Porrò multis qui amplius interdum refrigerari deſiderant,abunde eſt natare per æſtatem, ſi iuuenes ſint, carnoſi & frictionibus ante excalfacti. Sint autem qui aquam ingredientur, neque venere, neque alio quodam modo laſsi, neque cruditatem ſentiant, neque vomitu,

aut aluo inaniti, neq; vigiliis defatigati. Periculosum enim si quis ita affectus frigidæ lauacro vtatur. Calidum verò balneum & optimum & tutissimum est: lassitudinem soluit, humorum repletionem per halitum digerit: item excalfacit, mitigat, emollit, flatus vbicunque decubuerint diffundit, somnum conciliat, carne replet. Est autem aptissimum omnibus, & viro & mulieri, & puero & seni, & priuato.

De balineis naturalibus.

CAP. LII.

NAturalium balneorum alia nitrum, alia salem, alia alumen, alia sulfur, alia bitumen, alia æs, alia ferrum repræsentant: nonnulla composita ex his omnibus reperiuntur. Itaque aquarum naturalium vis est quæ desiccet & calefaciat ampliter, ac humidis frigidisque affectibus maximè conducit. Iam verò quæ nitrum & salem obtinent, capiti, thoraci fluxione tentato, stomacho humentiori, aquæ inter cutem, tumoribus laxis, œdemata Græci vocant, qui ex morbis proueniunt, & pituitosis sunt accommodatæ. Aluminatæ sanguinis reiectioni, stomacho vomitioni opportuno, immoderatis mulierum purgationibus, continuisque abortibus, vtiles existunt. Sulfuratæ ueruos emolliunt, calefaciúntque, & dolores mitigant, stomachum verò eneruant euertūtq;. Bituminatæ caput replent, instrumenta sensibus distribuendis dicata, offendunt: calefaciūt autem continuè, & temporis processu emolliunt. Quæ æris naturam occupant, ori, tonsillis, vuæ, & oculis precipuè cōferunt. Ferri virtutem sortitæ, stomacho & lieni sunt vtiles. Oportet autem in aquam sine tumultu, & lentè descendere, quo virtus corpori relaxato accedens immergatur.

Quæ victus ratio quolibet anni tempore sit vtilis.

CAP. LIII.

NOn alienum est, pro singulis quoque anni temporibus victum instituere. Ac hyeme quidem pluribus vti laboribus, plus esse conuenit præsertim diebus aquiloniis. Nam austrinis laborare quidem similiter, sed minus cibi & potus assumere oportet. Summatim humido tempore corpus omnino siccum reddere, quemadmodum in frigido, calidius: carnes calidas comedere & olera, plus vini bibere oportet. Vere autem ineunte, alius vomitu, alius

per

per aluum euacuari debet, alius sanguinis demisſione, pro-
vt cuiusque consuetudo & voluntas fuerit. Per æstatem à laboribus conquiescendum, cibóque demendum est, qui rectè frigidioris erit naturæ: potione largiore vtendum, ac omnia fieri debent, quæ ad refrigerationem humiditatemq; conferunt. At in autumno, quoniam prorsus inæqualis inordinatusque est, & omnigenos morbos inuehit, magna victus habenda sollicitudo est: frigus vitare, concubitu & frigidæ potu prorsus abstinere expedit. item frigidus auroræ aër, meridianúsque ardor rectè cauebitur, poma affatim assumere noxium est, vt quæ non copia tantum obsint, verumetiam vitiosos procreent humores, & inflationes. Etenim præstantissima ipsorum, nempe ficus & vuæ, flatus pariunt corrumpuntque cibos, nisi ante alios præsumantur: ita verò neque inflant neque corrumpunt. Vbi aër frigidior euadit, corpus pro frigoris ratione calefacere, omniaque peragere oportet, ceu hyeme aduentante. Nihil mali autem fuerit post æquinoctium vacuationem ex commemoratorum aliquo tentare, ne aliquid superfluum in corpore retentum, hyeme facessat negocium.

Victus eorum qui in laboribus vitam agunt.

CAP. LIIII.

SI quis in laboribus vitam transigit, considerandum est, priúsne is exerceri consueuerit, an nullo exercitio se credens, mediocriter† eiusmodi consuetudinem ferat, ita vt non morbo implicetur, continue, facili præditus perspiratu meatuum, eiusmodi enim corporis naturam ad aliam consuetudinem traducere non oportet, imò nec eos qui ex longiore temporis interuallo ægrotant. At si asſidue quis morbo conflictari videtur, in humorum quidem redundantia πληθωρίαν græci appellant, eò per totam salubrem victus rationem, consilium diriges, vt humorum mediocris sit ‡ copia: in eorum verò prauitate, κακοχυμία grecis dicitur, vt optimos efficias. Qui igitur humorum redundantia laborant, in balneum deduci, deinde frictionem adhibere, & paululum dimoueri prius debent. Qui verò eiusmodi facere antea sunt aggresſi, iis hæc eadem paululum augere, cibo autem detrahere, eúmque imbecillis materiæ ingerere consulemus. At qui prauos humores colligunt, non vno consilio tractantur, quoniam neq; vna vitiosi humoris spe-

cies eſt. Nonnulli ſiquidem frigidiorem magisque pituitoſam colligunt, alij calidiorem bilioſioremque, quemadmodum alij melancholicam magis accumulant. Quapropter ſinguli, cibo potuque abſtinebunt, quæ collectam ipſis humorum colluuiem ſolent generare. In omnibus autem his commune eſt præſidium, alui ſubductio.

†Vetus ſcriptura eſt ῥᾳδίως, id eſt, facile, non μετρίως.

‡Ante hoc verbum in manu ſcripto eſt vox ἀεὶ, id eſt, ſemper quæ omiſſa videtur à librarijs.

Proficiſcentium victus ratio. CAP. LV.

FAcillimè quis profectionem inibit, ſi inunctus ſit, & non fortiter incedat, Præterea ad proficiſcendi facilitatem conducit per æſtatem faſcia mollis digitos ſex aut ſeptem lata, quinq; autem cubitos non minus oblonga, lumbos ad ilia vſque complexa. Item baculus ad iter vtilis habetur. Etenim per decliuia præmiſſus, corpus quod præceps ruit, ceu conto cuidam innixum retinet. quum aſcendendum eſt, ipſi innitentes facilius in accliuia corpus promouemus. Porrò cum in itinere ceſſamus, vnctio & pauxillum cibi cuiuſdam æſtiui, potióq; modica eo tempore conuenit: à prandio antè quàm iter arripiamus, conquieſcendum eſt. Si verò neceſsitas abeundi fuerit, & ſitis vrgeat, tenuis polenta ex aqua cum ſalis momento bibetur: æſtus ardorque ſolis caueri debet, cui nec corpus nudum exponere ſed contectum eſſe oportet, ne ex itinere ſicceſcans indureſcat. Hac enim ratione, & minus laſſatur, & nullum ex prædictis affectibus ſimiliter percipit. Hyeme quum frigus vrit, antequam itineri te accingas vẽtre ſubducto, & vnctione adhibita hyemaleis cibos copioſe aſſumes, potionem modicam. Cæterum faſcia longiore non ſolum lumbos ſed ſpinam quoque & pectus rectè inuolues. Requieſcenti autem, ſi interea vehemens frigus vrat, neque vngi, neque cibum potúmve aſſumere præſtat. neque alio quodam modo reſici debes, ſi inibi manſurus es. At ſecundum longas profectiones, alioſq; validos labores, etſi laſsitudinem quis non ſentiat, non aliter quàm laſſi curabitur. minus enim ſic periculis erit opportunus.

Nauigantium victus. CAP. LVI.

VOmitionibus quibus nauigantes premuntur, primum oboriẽtibus nec facilè, nec vtiliter ſuccurrimus: vt quę

omnino magna ex parte præsidio esse soleant. A' vomitu autem cibi non copiosi, nec quilibet offerri debent, sed aut lenticula vti sicca, decoctáq;, cui pulegij modicum sit adiectum, aut panem ex vino aquoso, & odoro maceratum ingerere oportet: potione vti modica, eaq; vel ex vino prorsus aquoso, vel aceto mulso. Lenticulam incoqui dum emollescat, conueniet: mox in tenuem puluerem redigere, inde siccare, postea in vas fictile condere. At si diutius crebriusq; vomitus vrgeat, cibo magis subtrahendum est, eadémq; potione modica vtendum, vel aceto mulso cum aqua, in quo thymum aut pulegium commaduerit: item aqua cum polentæ polline aut vino odorato, eóq; aquoso cum illius polline similiter, recreatio tentabitur. Ad graueis autem nauiũ odores, aut mala cotonea naribus admouẽtur, aut thymus, aut pulegiũ. Mare nequaquã aspiciendum est, vsq; dum in nauibus versari assuescas. Aquis porrò cura adhibenda est, ne turbidæ, fœdi odoris, ac salsæ existant.

Quomodo extenuetur corpus. CAP. LVII.

QVum immodicè corpus plenum est, extenuare id atq; imminuere oportet. Quia ergo calidior temperatura & siccior gracile corpus reddere demonstrata est, crassis eam, si mediocres reddere voluerimus, inducemus. Didicisti autem citas exercitationes, victum extenuantem, similiáq; medicamenta, & animi curas, temperamentum siccius, & calidius, eóq; corpus gracilius efficere. Quæ igitur victus ratio extenuet, nulli non cognita est: medicamenta verò vehementiora hæc sunt, rutæ semen, præsertim syluestris, cum ipsis corymbis, aristolochia rotunda, tenue centaurium, gentiana, polium, quæque ad vrinam ciendam valentiora sunt, vti petroselinum: singula namq; hæc, & per se, & cum aliis omnia, humores abundè extenuant, inaniúntque corpus. Quinetiam sales ex crematis viperis largiter extenuare solent: ipsáq; adeò theriace. digerit autem, extenuátque oleum cui radix syluatici cucumeris, hibisci, gentianæ, panacis, & aristolochiæ sit incocta, si illinatur: sic polium & centaurium. At cibus non statim à balneo dari debet, sed prius somnus est indicendus. Præstaret etiam aquam balnei ex iis esse quæ digerant, si quidem sponte sua scaturientem habeamus, qualis est Mitylenæ: sin minus, salis florem aquæ marinæ commiscebimus. Vino

vtemur

vtemur tenui & albo. Cæterum frictio sicca linteis crassioribus durisq; adhibita, idē abūde efficit. Adhęc oportet cibi minus quàm pro exercitiorū ratione ipsos assumere: iuuat etiam obæsos insolatus. præbibere autem non debent, sed epulas semel tantum die sumere, magis expedit. itē corpus nitro & sale asperiore infricare. In balneis copiosum nitrū extenuat, modicum verò probam corporis nutritionem excitat. Postremò extenuat & medicamentum, quod recipit piperis & petroselini duas portiones, assari & anisi dimidiam. Hoc & vrinæ & aluo promouendæ efficax est.

Quomodo tenues impleantur. CAP. LVIII.

QVum extenuatos implere volumus, vinum quidem crassum, cibus autem crassi succi, exercitatio modica, frictio mediocris, & vt summatim dicam, omnia prædictis contraria expediunt. Commodum est iisdem & pice diebus tribus quatuórve interpositis, oblini. Si ieiunus aliquis lauetur, ante balneum linteis corpus donec rubescat, infricare debet, deinde frictione dura non tamen multa cutem cogere, quò densa duraque euadat. Expedit igitur iis qui pallido sunt colore præditi, nec alimentum sentiunt, iram animique motus excitare.

De partium attenuatarum curatione. CAP. LIX.

EXtenuantur plerunque partes nonnullæ, vel diuturna ipsarum quiete, vel deligaturæ modo quo confracta fasciantur. Itaque virtus partis extenuatæ firmari, sanguisque ad eam elici debet copiosus, frictione moderata, aptóque motu, & calentis aquæ mediocri superfusione. Hæc sanè tantisper faciēda sunt, dum rubescens corpus attollatur. cessandum verò prius quàm collabatur. Iam & picationem prædictis membris, adhibere congruit. Quum autem frigidiorem partem senseris, linteis ipsam confricare, ac calefacienti quodam medicamine oportet. Vsus sum aliquando & thapsia, nunc cum melle, nunc cum cerato illinens.

Optimi temperamenti notæ. CAP. LX.

TEmperatissimus homo est, cuius corporis compositio omnium extremorum exactè medium occupat, nempe gracilitatis, crassitiei, mollitudinis, duritiæ, caloris, frigiditatis, humiditatis, & siccitatis, in vniuersum naturæ ac animi functiones habet inculpatas: medius quoque est glabri & hirsuti, nigri & albi: pilos in pueritia rufos magis

quàm

quàm nigros habet: in vigore, è contrario.

Intemperatorum corporum notæ. CAP. LXI.

CORpora moderato calidiora citius dētient, increſcētq; ſimiliter: tangentibus autem calidiora, minúſq; pinguia apparent; colore ſunt rubido, pilis nigris, mediocriter hiſpidis, & latis venis. At ſi quis ſimul & pinguis, & craſſus latiores venas habeat, is ob conſuetudinem, non natura pinguis euaſit. Frigidioris temperaturæ nota eſt, ſi ad tactum frigidius apparet corpus, glabrúmq; ſit & pingue, color vnà cum capillis rufus, ſi multa ineſt frigiditas, liuens quodammodo & plumbeus, venæ anguſtiores: ſi gracilis eſt eo temperamento præditus, neque is neceſſariò talis, ſed ex conſuetudine factus eſt. Sicca autem temperies durior eſt, graciliórq; temperata, atque hirſuta, durities igitur à ſicca temperie omnino ſeparari nequit, gracilitas autem non modo naturaleis temperaturas, ſed etiam ex longa conſuetudine acquiſitas comitatur. Indicium ſiccitatis eſt, ſi corpus ægrè mouetur, ſiccum, & ſqualidum à ſiccantibus euadat. Humida temperies, cætera quidem temperatæ ſimilis eſt, ſed mollior, corpulētiórq;, ac ab hac ſeparari nequit, mollities, quēadmodum, & craſsitudo, non inſitum modo temperamentū, comitatur, ſed etiam ex longa quadam cōſuetudine conſtituitur. peculiare verò humiditatis ſignum eſt, corpus maximè hirſutum, facilis pilorum capitis prouentus, iique nigri ſunt, & per iuuentutem copioſi: proceſſu temporis caluitium ſequitur, venæ latæ ſunt, ſicuti & arteriæ grandes, ſimulq; vehementiſsimè pulſant. præterea totum corpus validum, articulatum, muſculoſum, pinguedinis expers apparet, cutis dura, & nigrior. Frigidam humidámq; temperaturam teſtatur thorax anguſtus, ſicut etiam totum corpus glabrum, cutis tenera & alba, capilli ſubrufi, præſertim in iuuentute, hac præditi in ſenio non caluescunt, verùm ſtatim timidi, puſillanimes, pigri, venis latentibus, craſsi pinguéſq;, & femoribus, & muſculis indiſtincti, inarticulati, bleſique fiunt. At ſi humiditas frigiditáſq; magis fuerit adaucta, color vnà cum pilis rufus videtur: ſi plurimum increuerit, liueſcit. Porrò calidum ac humidum temperamentum mollius carnoſiúſq;, optima temperie exiſtit: auctum ampliſsimè, putridis affectibus opportunum eſt. Quum autem paulo quidem humidius, multo autem calidius fuerit, eo donati

mollio

molliores paulò,corpulentioréſq; temperatis exiſtunt;non paulò verò hiſpidiores, imò etiam ad tactum calidiores apparent, nigri ipſis pili exiſtūt, & caro pinguitudinis expers. Quod ſi paulò quidem fuerit calidius, multo autem humidius,mollis his caro, multáque exiſtit, & color ex rubro, & albo commiſtus, tangentibúſq; paulò calidiores apparent. At ſi frigiditas pariter cum ſiccitate ex æquo augeſcit, corpus erit durum,gracile,album, non muſculoſum nec articulatum, piliſq; vacuum, tangentibus frigidum deprehenditur:pinguedo tamen, graciles licet eiuſmodi exiſtant, per carnem diſperſa eſt, color autem & capilli frigiditati proportione reſpondent. Quod ad animi mores pertinet, puſillanimes, timidos & triſtes eiuſmodi temperamentum efficit. Ac,vt ſemel expediam,in coniugatis temperaturis ſemper euincentis qualitatis notæ ſuperare ſolent.

De capitis formatione. CAP. LXII.

EXiguum ſanè caput prauam cerebri ſtructuram propriè notat: magnum verò non neceſſariò bonam teſtatur. Si nanque tale inſitæ virtutis, materiam probam, multámq; efformantis robore factum eſt, bonum eſt indicium: ſin ex ſolius materiæ copia,non item. Verùm diſtinguere ea conuenit figura, & iis quæ ex illo proceſſerint. Figura quidem, ſi concinna, aptaq; fuerit, hæc enim ſemper bona eſt conſtructio:iis autem quæ ex illo procedunt,ſi optimè ſit diſpoſita, & ſi neruoſum genus ipſi integrum, bene habitum, valens,ſiq; oculi acriter cernant. In acutum faſtigiata capita, deficientem in fronte, vel occipite habent eminentiam, aut magis quàm decens eſt,auctam. Plerunq; igitur, vt magnam,ita has quoq; deprauatas comperiemus. fit tamen,ſed rarò vt nonnullæ ex his bonæ prouenıant cum formans ſcilicet vis,non inualida fuerit.

Temperaturæ cerebri notæ. CAP. LXIII.

CErebrum temperatum moderatas habet, & animi functiones, & excrementa, miniméq; ab omnibus exteris offendetur. Talium pili capitis in infantia ſubrufi, pueritia ſubflaui apparent: vbi adoleuerint flaueſcunt, medij quodammodo inter criſpos exactè ac ſimplices, nec tamen facilè calueſcunt. Si verò calidius temperato extiterit, omnia quæ circa caput exiſtunt, & calidiora, & rubicundiora apparent, oculorum venæ ſenſibiliter apparent, capilli his in lucem

lucem æditis protinus in capite oriuntur. Iis autem qui multò sunt calidiores, nigri, validi, & crispi: qui non multò, iis flaui primum, deinde nigri proueniunt, procedente ætate caluescunt, interim his recrementa sunt exigua, & inculpata fruuntur valetudine: capite verò à calefacientibus cibis, potu, odoribus, & foris accedentibus implentur grauantúrque, modicus somnus in huiusmodi temperaturis sufficit, neque is profundus admodum. Frigidius autem quàm conuenit cerebrum fatentur, excrementa copiosiora per meatus ei peculiareis manantia, capilli recti, rufi, firmi, & facilè à frigidioribus causis læduntur, destillationibus, & grauedinibus continuè infestantur, oculorum venæ latēt, somno maximè premuntur. Siccioris cerebri nota est, si nihil excrementi emanat, sensuum acrimonia, vigiliæ, capilli sunt robustissimi, statim ab ortu, ac iis crispi magis, verùm ex facili caluent. Humidioris autem, capilli simplices planíq;, & nequaquam caluitium experiuntur, sensus turbulenti, excrementorum copia, somnus multus & profundus. Calido, & sicco cerebro præditi, recrementis carent, exactos sensus obtinent, vigilantissimi sunt, facilè caluent, primum verò capilli celerrimè ipsis proueniunt, & optimè habiti, plenissimiq;, nigri, calidi ad tactum capitis, rubriq; vsque ad vigorem apparent. At si calori humiditas accesserit, ita vt vtraq; paululum excedant mediocritatem, colorati calidiq; sunt, venæ oculorum grandes, excrementa pleniora, mediocriter concocta, capilli recti, subflaui, caluitium haud facilè experiuntur, verùm capita ipsorum calefacientibus, humectantibúsq; implentur, grauantúrq;. Vbi verò humiditas, caliditásq; accreuerit, caput morbidum euadit, faciléq; ex calidis & humectantibus noxam contrahit. eiusmodi temperamento præditi, vigilare diu nequeunt, dormientes autem imaginibus, per insomnia torquentur, oculi caligant, non exactos sensus obtinent. Frigida verò simul & sicca temperamenta cerebri, frigidum decolórq; caput efficiunt, oculorum venæ non extant, à frigidis causis promptè offenduntur, eóq; inæquali valetudine fruuntur, sensibus per adolescentiam exactis inculpatísq;, processu temporis subitò contabescūt: summatim circa omnes capitis partes citò consenescunt, capilli à natali die vix erumpunt, exorti non aluntur, rufescúntq;. Humidum frigidúmque temperamentum cerebri, reddit

reddit ſoporoſos, ſomnolentos, ſenſibus vitioſos, excrementicios, frigori opportunos, capita habentes quæ facilè repleantur, deſtillationi, grauedini obnoxios, non tamen hi caluitium experiuntur.

Ventriculi temperaturæ notæ. CAP. LXIIII.

VEntriculi natura ſiccioris indicium eſt, ſi confeſtim eo donati ſitiant, & modico ſint contenti potu, largiore grauentur, fluctuationes experiantur, vel id quod redundat in ventriculo ſupernatet, cibiſque delectentur ſiccioribus. Humidiorem notant, ſi nulla ſitis vrget, & largior humor non moleſtat, cibiq; placent humidiores. Calidior natura ventriculi melius ſanè concoquit, quàm appetat, & dura potius, quæq; difficulter poſsint immutari, calidis cibis, & potionibus oblectatur, neque à frigidis quicquam incommodi percipit, ſi modicè vtatur. Frigidior, appetendo quidem valet, concoquendo minus, præſertim ſi contumacia frigidaque alimenta aſſumpſerit, quæ facilè in eo aceſcunt, frigidis quidem gaudet, ſed immoderatius aſſumptis promptè offenditur. At intemperies ex morbo contractæ hac ratione ab inſitis differunt, quòd contraria ſibi, non ſimilia appetant. Si igitur venter probè concoctionem obit, temperatus: ſi non concoquit, intemperatus eſt. Item ſi nidoroſos ædat ructus, immodicum etiam feruorem igneum fatetur: ſi acidos, contrarium. Rurſus ſi rebelles concoctioni cibos probè concoquat, immodicum: ſi piſces concoquat, illos minus, imbecillem. quod num ex humore quodam aliunde influente accidat, conſiderare oportet. Etenim pituitoſi, acidum: bilioſi nidoroſum, graueolens, aliaſq; extraneas qualitates ructant. Communiter autem vtriſq; nauſea ſuperuenit. verùm ſi vitioſi humores in concauo ventriculi ſpatio ſupernatent, vomitu reiiciuntur. qui autem corpore ventriculi contenti, tunicis eius adhæreſcunt, fruſtra eum ob inanem ad vomitum nauſeam conturbant.

Pulmonis notæ. CAP. LXV.

NOn modo ventriculus ſitim vel adfert, vel arcet, ac frigidæ calidæq; potionis appetentiam facit, ſed etiã quæ in thorace continentur viſcera, cor, pulmo, & iecur. Verùm qui ob horum caliditatem ſitiunt, largius inſpirant, expirantq; longius, item ſentiunt in thorace ardorem: non ſicuti qui in ventriculo ſubter præcordia illum experiuntur.

† Quia

† Quinetiam ſi biberint, non ſtatim ſitire deſinunt, ac frigida potio magis quàm calida admodum ſitim ipſorum reſtinguit: frigidus autem aër inſpiratus refocillat, quum nihil ventriculi vitio ſitibundos ſoletur. Hac ratione qui è contrario affecti ſunt, à frigido inſpiratu ſenſibilem moleſtiam percipiunt, quod maximum pulmonum frigiditatis indicium eſt, adéoq; pituitam ſcreatu & cum tuſsi reiiciũt. Sicci autem pulmones excrementis carent, & pituita, quemadmodum humidi excremẽticij ſunt, & obſcuram raucámque vocem efficiunt: ac recrementa ipſis interueniunt, vbi aut vehementius, aut acutius loqui ſtuduerint.

† Hæc verba ita leguntur in vetuſto codice. καὶ μὲν δὴ καὶ πίνοντες, οὐκ, αὐτίκα παύονται, καὶ τὸ ψυχρὸν ὀλίγον ποτὸν ἵστησιν αὐτῶν μᾶλλον τὸ δίψος, ἤπερ τὸ πολὺ θερμόν. *Id eſt. Quinetiam ſi bibant, non ſtatim ſitire deſinunt, ac frigidæ paucæ potio magis quàm multæ calidæ ſitim ipſorum reſtinguit. Qui ſenſus huic loco magis conuenire videtur.*

Cordis notæ. CAP. LXVI.

COrdis calidioris notæ ſunt, reſpiratio magna, pulſus velox & creber, itidẽ audacia, inſanaq; ferocitas: thorax ipſis hirſutus, præſertim pectora exiſtunt, ac præcordiorum regio his vicina: magna verò ex parte totum quoque corpus calidum, niſi iecur valide renitatur. Quinetiam thoracis latitudo calorem notat, niſi & hic cerebrum valde reſiſtat. Porro cor frigidius, pulſus habet mediocribus minores, ac qui tale habent, ⸸ timidi natura ſunt & puſillanimes, negligentes pectore glabro. Cor ſiccius pulſus ædit duros, iram excitat non procliuem, ſed feram & quæ non facile queat placari, magna verò ex parte, vniuerſum corpus reddit aridius, niſi iecur repugnet. Humidius cor teſtantur, pulſus molles, mores ad iram proni, ſed quæ facilè pacari poſsit, ac totum corpus humidius, niſi iecur reſiſtat. Calidum & ſiccum cor oſtendunt pulſus duri, magni, veloces, & crebri, item reſpiratio magna citata & frequens. hoc donati corde, maximè hirſutum pectus, nec non præcordia obtinent, impigri tractandis negotiis, furibundi, temerarij, moribus tyrannicis: etenim ad iram procliues, quæ non facilè conquieſcat. Si autem humiditas cum calore ſuperauerit, tales minus hirſuti ſunt, quàm commemorati, prompti autem functionibus obeundis, neque tamen fero animo, ſed ad

iram prono duntaxat existunt, pulsus in eis magni, molles, citati & crebri. Humidioris frigidiorísque, pulsus quidem molles, mores autem pusillanimes, timidi, & pigri: talium pectora pilis vacant, ac nequaquam iram retinent diu, quẽadmodum neq; ad eandem procliues sunt. Frigidum & siccum cor, pulsus duriores & exiguos efficit. huiusmodi corde donati minimè omnium iræ sunt obnoxij, sed vbi semel eam conceperint, diu retinent: pectora ipsorum omniũ maximè pilis vacant.

† Auctor earum annotationum in Paul. Aegin. etam, quas Cratander formis expressit anno 1543. et Oroscius locum hunc peruerterũt. Ita enim legendum putant, ἄτολμοι καὶ ἀμελλῆται. cùm ex fide exemplaris vetustissimi artis paruæ Galeni (ex qua totus hic locus desumptus est) quod Aldus sequutus est, legendum sit μελλῆται. μελλητὴς enim significat ὑπερθετικὸν, id est, cunctatorem. Et μέλλησις vel μελλησμὸς, id est, cunctatio propria eorum est, qui cor frigidum habent vt scribit Gal. lib. 2. περὶ κράσεων. Quod autẽ Oroscius ex Oribasio legendũ putat καὶ ἄτολμοί εἰσι καὶ ληθαργοὶ καὶ ἀμελλῆται, æquè magnum vitium in ea scriptura. Nam pro ληθαργοὶ omnino legendum est ἀργοὶ, id est, pigri (Nam ληθαργὸς affectus est cerebri potius quàm signum, quo cognoscas cordis frigidam intemperiem) pro ἀμελλῆται verò legendum est μελλῆται, vt iam ostendimus. Ferè enim fit vt curiosi hi διορθωταὶ, παραδιορθωταὶ inueniantur.

Iocinoris temperaturæ notæ.

CAP. LXVII.

IEcoris calidi notæ, venarum latitudo, flauæ bilis copia, per ætatis autem vigorem, etiam atræ, sanguis calidior, eóque totum etiam corpus existit, nisi cor obstiterit: præcordia & venter pilis obsita sunt. Frigidioris indicium, venæ angustæ, pituita copiosior, sanguis, totúsque corporis habitus frigidior, nisi à corde incalescat: præcordia & venter pilis vacant. Siccius iecur testatur, sanguis crassior minúsque redundans, venæ duriores, ac vniuersa corporis habitudo aridior. Humidioris notæ sunt, sanguis copiosus & humidus, venæ molliores: sic etiam totum corpus, nisi cor restiterit. Calidi simul & sicci indicia sunt, præcordia maximè hirsuta, sanguis crassior simul & paucior, amara bilis copiosissima, ac in ætatis vigore, atra, venarum latitudo duritiésque: pari modo & totum corpus calidum siccúmque. Siquidem calor à corde procedens, frigiditatem à iocinore

prouenientem potest euincere, quemadmodum & frigiditas caliditatem, siccitatem verò non potest cor humidius ad contrarium perducere. Constat autem quòd si in idem vtriusque principij temperamenta concurrerint, totum omnino corpus, illorum ratione affici. At humidum simul & calidum iecur, minus quàm calidum & siccum præcordia efficit hirsuta, plurimum verò sanguinis, venas grandes, habitum humidum & calidum, nisi cor obsistat. Quòd si vtraque qualitas longius à naturæ modo recesserit, morbis qui ex putredine vitioque humorum habent originem, corripiuntur: idque magis, si plurimum humiditas, parum calor increuerit, ac humoribus vitiosi fiunt. Cæterum humidius frigidiúsque glabra habet præcordia, sanguinem magis pituitosum, nec non venas angustas, totúmque corpus similiter afficit, nisi cor ad contrarium deducat. Frigidum simul & siccum iecur corpus efficit, modico sanguine, venísq; angustis, & frigidius, præcordia glabra, nisi & hic cor superauerit.

Testiculorum temperaturæ notæ. CAP. LXVIII.

Calida testiculorum temperatura; ad libidinem procliuis est, fœcunda, & masculos procreat, parteis genitaleis celeriter hispidas efficit, ac vicinas etiam attingit. Frigida contrà. Humida, copioso ac humecto semine abundat. Sicca, pauci & crasi seminis efficax est. Calida & sicca temperies mediocriter crassum semen progignit, estque fœcundissima, ac celerrimè ad libidinem iam inde ab initio animal incitat. Tales itaque testiculi hispida statim genitalia, eorúmque viciniam efficiunt, sursum, vsque ad vmbilici regionem: infra, vsq; ad media femora. ac eiusmodi temperamentum abundè venerem commouet, sed celerrimè satiatur, & si cõpellas, offenditur. Porrò si humiditas calori fuerit coniuncta, hispidos quidem minus tales reddit: copioso autem semine magis abundant, non tamen magis quàm alij appetunt, minus autem frequentiori concubitu læduntur: si autem vtraque & humidum & calidum impense creuerint, non sine noxa à venere abstinent. At humidi frigidique temperamento testiculi, vicinas parteis glabras reddunt, ac tarde concumbere incipiunt. neque ad actionem excitãtur, † aquosum, tenue, & inualidum semen, ac fœminæ efficax proiiciunt. Siccum frigidúmque temperamentum, alia

quidem ſimilia prędicto, craſsius autem ſemen & planè exiguum progignit.

† Scriptura vetus huius loci eſt, ὑδατῶδες ἢ καὶ λεπτὸν αὐτοῖς τὸ σπέρμα καὶ ἄγονον ἐστὶ καὶ θηλύγονον, *Semen ipſorum eſt aquoſum, tenueq́; ac infœcundum. quem locum ita legendum eſſe facilè ex arte parua Gal. atque adeò ex re ipſa intelligi poteſt. Sed id erratum Oroſcius prius emendauit.*

Quæ prætermiſſa ſunt. CAP. LXIX.

SIngulæ corporis noſtri partes peculiarem quandam & temperaturam & vim ſortitæ ſunt: omnium verò notas hoc loco exponere neceſſarium non eſſe duco, quum infinitæ propemodum ſint, & nos compendium ſcribere propoſuerimus. Porrò de iis egimus, quæ potiſsimum totum corpus conſortij quadam lege afficiunt, de reliquis eadem ratione & via conſiderare pręcipimus, temperamenta ipſorum tum ab excrementis, tum ex reliquis functionibus, tum iis quæ ſuperueniunt dignoſcentes. Tempeſtiuum igitur eſt, vt oratione conuerſa, doceamus quomodo totius corporis intemperies corrigi debeat.

Quomodo calida intemperies corrigatur. CAP. LXX.

QVum itaque in calida intemperie bilis ſuperet, ſi per inferiora deſcendit, notum eſt omnibus, nullũ oportere negotium faceſſere: ſi ad ſuperiorem ventriculum tendit, vomitu euacuare, qui poſt exercitationem ante cibum factam aquæ potu cietur. Vtilius autem exercitium ipſis eſt, quod non velox ac validum eſt, ſed remiſsius leniúſque. Nonnulli vehementer calidi nequaquam exercitationem requirunt, verùm obambulatio balneumq́ue ipſis ſufficit, iidem lauacris quoque ſecundum cibum oblectantur. Quibus adiuncta eſt ſiccitas, hi ratione victus humectante indigent, ex cibis humectis, balneis, & exercitiorum valentium & multorum abſtinentia. Quare per æſtatem citius lauare, & à cibo rurſus debent. frigida hos potius iuuat. Venus autem ſiccis temperamentis maximè eſt inimica: cauenda ipſis laſsitudo, inſolatus, ſollicitudo, & vigiliæ. Humidæ & calidæ natura intemperies in pueritia morbis patent rheumaticis, plethoricisq́;, & præterea iis qui putredini feruntur accepti. Itaque pluribus egent exercitiis, exacta in ventre cõ-

coct

coctione excretioneque per vrinas. quapropter si etiam ante cibum bis térve lauent, vtanturq; aquis natura calidis, magnum sentiunt præsidium. Porrò defluxionibus prospiciendum est, lauacris, multa exercitatione etiam ante cibum, vrinæ, aluique excretionibus. Nihil autem prohibet, etiam apophlegmatismis nonnunquam vti, & purgationibus, cibis boni succi, & vino quod vrinam moueat.

Quomodo frigida intemperies emendetur.
CAP. LXXI.

INter frigidas intemperies, tres numerantur differentiæ, ex quibus sicca est deterrima. quod enim processu temporis senescentibus obuenit, id statim ab initio hos affligit. Itaque humectare eos & calefacere oportet, quod commode fiet exercitiis mediocribus, cibo humido & calido, vini calidioris potu, somno pleniore, cura tamen adhibita, vt quæ in corpore recrementa quotidie procreantur, omnia euacuentur. Cæterum venus omnes ficciores, & præsertim qui præterea frigidi sunt, offendit: solis autem calidis humidisq; tuta. Porrò vitiosa quoq; frigida temperamenta sunt quæ humiditatem habent coniunctam: & hæc potissimum rheumaticis corripiuntur morbis. prodest ipsis balneo abstinere, largius exerceri, victus tenuior, vnctiones mediocriter calidæ. Qui autem frigidiores natura sunt mediocriter verò sicci humidique temperamento, horum calor suscitari firmarique debet, ac in humiditatis siccitatisque totius victus specie, media deligi debet.

Quomodo sicca intemperies in ventriculo, veluti exemplo, deinde & aliæ corrigantur. CAP. LXXII.

INtemperies sicca, alia est, vbi solida similarium partium substantia reddita est siccior, quæ nihil in medicina spei habet, alia cum substantia, quæ ex humore concreto constat, est colliquata: tertia præter has cum propria humiditas vnde partes nutriũtur omnino est absumpta: quæ continetur in omnibus animalis partibus, roris modo eis inspersa. hanc igitur particulis sine nutrimento inserere, nulla ratione queas, ideoq; difficillima est omniũ eiusmodi affectuũ curatio. At quæ in exilibus arteriis venisque consistit siccitas, curationem recipit, si singulas similarium partium, propria humiditate, humectantis alimenti auxilio repleas. Bal-

neum igitur temperatum conuenit,in quo diutius versari hominem expedit:inde statim lac exhibere asininum,quod recens mulctum fuerit,& pauxillum mellis tepidi adiectum habeat:postea conquiescere ad secundam vsq; lauationem permittes,tum modice fricabis simul & pinguiter,vtique si lac quod sumpsit,iam omnino confecit,id quod tum ex ructu tum ventris mole licet coniicere.modicum verò temporis inter primam & secundam lauationem,interuallum erit,vt quatuor,aut quinque æquinoctialium horarum spatium intersit,scilicet si tertio adhuc lauare paras:sin aliter, plurium. Quinetiam post vnamquanque lauationem,hominem, priusquam se vestiat, oleo perungemus: ac si quidem lactè oblectatur,post secundam quoque lauationem id exhibebis: sin aliter, ptisanam diligenter incoctam, aut chondrum ptisanæ modo præparatum.hinc vbi rursus conquierit,ad tertiam reducendus est lauationem,aut ilico ad cœnam. Sit autem panis præparatus illi purus,& qui curiose in furno sit coctus.obsonium quoque ex saxatilibus piscibus,aut ex albo iure asellus,& vt paucis alimenti summam complectar,concoctu sit facile,nutriens,minimeq́ue glutinosum & excrementitiũ.potus,vinum aquosum & album, purum, & quod minimam,si diluitur,aquæ mistionem sustinet, oligophoron Græci nominant, modicæ astrictionis particeps:atque hæc maximæ siccitatis curatio est. Modica verò non tam exacto victu indiget,& pleniorem cibum admittit. Proponatur autem & nunc siccitas priori similis, copuleturq́ue ei frigiditas mediocris:in qua ad calefacientiũ materiam transeundũ est:ac commemoratis modo adiiciemus:in lactis quidem vsu,mel copiosius: vinum autem minus aquosum priore dabimus. Quinetiam esculenta omnia calidiora,idq́; non naturalibus modo ipsorum temperamentis, verùm recentibus etiam qualitatibus, exhiberi debent. Nardino præterea vnguento vngendus asidue venter est,aut mastichino. At verò si cum siccitatis intemperie multa sit frigiditas,primum ipsam difficillimam & vix emendabilem censeto:eisdem verò vtere,& melle per se discocto despumatoq́;,vinũ autem eliges antiquius. Optimum sanè medicamentum talibus est,quo picatores asiduè vtuntur.& illinere eo ventrem conueniet,ac post auellere etiamnum calidũ. Cæterũ iuuat eos probè carnosus puellus

vnà

vnà sic accubans, vt semper abdomen contingat. Iam verò multæ siccitati moderata caliditas iuncta esto. In eiusmodi sane intemperie primum curationis modũ seruabimus, ita vt mel prorsus nõ degustetur, vinum verò exhibeatur quod minime sit vetustũ. Porrò cibos tepidos, lactis modo offere mus, & ventriculũ oleo tum crudo tum melino perũgemus. Verùm hos vehemẽter admodum refrigerare periculosum est, quandoquidem hæc affectio, febris quodammodo naturam, vbi calor superarit, imitatur. Fingamus itaque rursus calidam intemperiem præpollere, huic autem adiunctam esse humiditatem, talem, frigidæ aquæ potu curabimus. huc optime facit vsus ciborum astringentium, sed qui citra calorem sint austeri. Quum humida sola intemperies est, siccantes cibi, ita vt non calefaciant, aut refrigerent valide, auxiliantur. adhæc consuetæ potionis penuria. Si cum frigiditate humida vrget intemperies, optima remedia sunt, omnia acria. misceri autem his debent etiam quæ sine manifesto frigore astringunt. optima simul his est exigua potio, eaq́; vini valide calfacientis. Hoc igitur modo intemperies qualitatum curantur. Quoniam verò sæpe in ipso vẽtriculi sinu contentus humor, interim autem in ipsas ventriculi tunicas absorptus, intemperiem procreat, non alienum est de his differere. Prior itaque affectio si semel radices egerit, purgatione per vomitum facile conquiescit, si autem rursus ex alia quapiam aliisve particulis confluxerit, exactam requirit dignotionem, curatio verò statim subsequetur. Etenim vniuersam eam parti affectæ oportet accommodare, cura adhibita, iis quæ recipiunt, ne facile quæ confluunt, ad mittant. Fiet autem hoc astringentibus & iis quæ totum corpus ad bonam habitudinem perducunt. At vitiosos in ventriculi tunica humores mediocriter purgantibus educemus, cuiusmodi est aloë & ex ea confectum medicamentum amarum quod hiera picra dicitur. Verùm quibus lenta simul pituita ventriculo impacta est, iis prius exhibenda sunt quæcunque hanc dissecent. deinde purgatio tentanda. Quòd si ad vomitum sunt idonei, ex sumpta radicula vomant. Sin nec lentus humor sit nec crassus, vtique abunde est à ptisanæ cremore vomuisse, itẽ à mulsa. proficit & absynthij succũ in mulsa bibere, reliquarũ verò partium intẽperies haud absimiliter curare oportet, ita vt humoribus

idoneos effluxus inuenias. Nam si particula sensibilem, effluxum non habeat, redundantem in ea vel saniem vel humores, quemadmodum si id quod continetur, spiritus sit flatulentus, euaporatu discutere ac vacuare conuenit.

De alimentorum facultatibus. CAP. LXXIII.

QVum de alimẽtorum facultatibus sermo, pars sit operis quod de sanitate tuenda præcipit, proximũ est vt iam dictis eum subnectamus, vbi prius quàm particulatim ipsa persequamur, paucula quædam prælibauerimus. Quippe alimentorum vireis, si quid aliud, perceptas habere conuenit. Quæ igitur attenuandi virtutem obtinent, meatus aperiunt, viscosa adhærescentia abstergunt, crassa incidunt extenuantque. Quod si diutius ea in cibo adhibeas, serosa biliosaq; contrahes recrementa. ac si vberius ingeras, sanguis atra bile vitiosus redditur. Quare cõtinuus ipsorũ vsus præsertim biliosis temperamento vitari debet, conueniunt enim solis iis, qui pituitam, humoremq; crudũ, lentum, & crassum collegerunt. Porrò quę incrassandi viribus cõstant, valentis admodum materiæ sunt, & si in ventriculo ac iocinore decenter fuerint concocta, boni succi sanguinem producunt, sed lienem & iecur obstruunt. Ex his alia sunt crassi duntaxat succi, vt lenticula: alia viscosa, sicuti maluæ quibusdam vtraq; cõtingunt, nempe vt & crassi sint succi, & glutinosa, vt testaceo tegmine pręd ita. Itaq; victus extenuãs ad sanitatẽ tuendam tutior quã qui incrassat, existit. Quum verò imbecillis sit materia nõ robur nec vireis corporibus suppeditat, ac oportet nonnunquã valentis materiæ cibum, quum inedia quęda pressit, mediocriter exhibere. pręsertim verò citra periculum assumunt, qui se exercent, & quãtum libet dormiunt. omnes autem quibus ante cibum exercitari non licet, crassi succi alimẽta euitabunt. Imò neq; in otio degentes eiusmodi cibos assument. Porrò quemadmodum summum otium maximè valetudini tuendæ obest, ita mediocris motus summum adfert præsidium. Cæterum cibi inter eos qui incrassant & attenuant, medij, omnium sunt laudatissimi, vt qui mediocrẽ substãtia sanguinẽ procreẽt. Talis itaque cibus corporibus nostris congruit: qui autem vitiosos humores gignit, noxius est, eoque semper caueri debet. Iam & varia ciborum genera assumere, cautio est, præsertim si ex diuersis constent facultatibus. ingesta

enim

enim concoctionem non, vt par est, sortiuntur.

De oleribus. CAP. LXXIIII.

LActuca manifesto & refrigerat & humectat, eoq; somnum accersit. vt autem inter olera valenter nutrit, ita boni succi sanguinis efficax est. Intibum frigidi humidiq; tẽperamenti, sed minus quàm lactuca existit. Malua refrigerat quidem, sed non euidenter, magis autem humectat: vnde etiam aluum subducit, idque propter genuinam eius viscositatem. Beta vi abstersoria ventrem subducit, eoq; stomachum largius comesta erodit, iecoris lienísque meatus aperit. Brassica bis cocta si edatur, aluum cohibet: semel autem non tamen vehementer cocta, cum oleo & garo, vel sale comesta, magis subducit, quemadmodum succus ipsius etiam lẽticulæ efficacius purgat. Hac magis adhuc marina brassica aluum emollit: manifesto salsa, & subamara: idem præstat halimon, amplioris autem salsæ qualitatis particeps, aluum subducit, magis quàm brassica stomacho conducit, ceu astrictionis modicæ compos: lac & semen producit. Blitum & atriplex humida quidem & ventrem soluunt, sed parum alimenti præstant. Omnia spinosa vt scolymos, attractylis, eiusque generis alia stomacho præter cinaram conducunt, quæ cùm dura euaserit, improbum succum procreat, quapropter optimum est, incoctam cum oleo, garo, & coriandro assumere. Apium, hipposelinum, sion, & smyrnium, omnia vrinæ ciendæ sunt, sed smyrnium aromaticum spirat, magis acre, vrinæ ducendæ proficit, & mulieribus menseis cõmouet: apia suauiora sunt, ideoq; stomacho magis amica. Eruca calida est, & seminis efficax, ob quod libidinem & capitis dolorem, quam cephalæam dicunt, excitat. Nasturcium, ocimum, & sinapi, calida quidẽ & acria, sed maximè nasturcium: concoctu verò difficilia, stomacho inimica, & vitiosi succi. Vrtica extenuat, ventrem subducit, modice alit. Gingidion simile est scandici, astringentis & non parum amaræ qualitatis particeps. præterea stomacho congruit, vt etiam cibum fastidientibus cum aceto assumptum, proficiat: parum verò alimenti corpori ministrat. Porrò syluestria dicta olera maximè vitiosos gignunt humores. Capparis cibi cupiditatem proritat, iecoris lienísque meatus aperit, pituitam subducit. Vtendum verò ea est ante cibum alium, ex oxymelite aut oxelæo.

De *asparagis*. CAP. LXXV.

BLiti, lactucæ, atriplicis, maluæ & betæ, planta quidem humida est, asparagus autem siccus. Contrà, raporum, sinapis, radiculæ, nasturcij, pyrethri, brasſicæ omniumque aliorũ quæ calida sunt planta quidẽ sicca, asparagus autem humidus est. At à spinosis stirpibus palustris & hortẽsis, asparagi, item qui à bryonia decerpuntur, stomacho quidem vtiles sunt, & vrinam citant, sed inualide alunt. At si probe coquantur, magis quàm ij qui ex oleribus sumuntur nutriunt. Consimili modo & chamædaphnes asparagus agit.

De *ijs quæ radices esculentas habent*. CAP. LXXVI.

NApus & rapa si bis coquantur, nihilo minus quàm reliquæ stirpes alunt, continue autẽ assumpta, crassum succum procreant. Bulbi astringunt, abstergunt, cibi cupiditatem mouent, stomachũ confirmant, & viscosos pectore humores eliciunt: bis incocti valentius quidem nutriunt, sed nihil emolliuntur, amara ipsorum qualitate sic abolita, preterea semen genitale augẽt, libidinemq; excitant, si largius vtare. item inflationes & tormina pariunt. Quod si ex aceto cũ garo & oleo edantur, suauissimi sunt, flatus non generant, valenter alunt, concoctu faciles. Pastinacæ verò, dauci & cari radices quidem minus quàm rapa nutriunt, calidæ autem aromaticæq; manifeste sunt, & vrinam cient: Si verò immoderatius vtatur aliquis vitiosos humores gignunt & ægrè concoquuntur cõmuni radicum ratione. Nonnulli syluestrem pastinacam daucum nominãt, efficaciore ad vrinam ciendam virtute præditum. Radicula quæ græcis raphanis dicitur extenuãdi calefaciẽdiq; vireis obtinet. sumitur recte ante cibũ ex aceto & garo, alui ducendæ gratia: secundum cibum, nequaquam. Cepa, allium, porrum, & ampeloprasum acri virtute donata, corpus calefaciunt, extenuãt, & crassos in eo humores incidunt, bis cocta, parum alunt: cruda, omnino nihil. Atqui allium magis meatus reserat, humoresque discutit. Sunt autem porris ficciora ampeloprasa, vtpote syluestria. In totum omnia cruda olera, si edantur, peiores quàm cocta succos procreant, ac plus humoris excrementitij continent. Verùm quæ condita vel muria vel oxalme reponuntur, stomacho prosunt & appetentiam excitant, crudos humores incidunt, sed ægrè concoquuntur: & si abutare, vitiosos succos gignunt.

De

De tuberibus & fungis. CAP. LXXVII.

TVber humorẽ de se reddit qualitatis expertem, sed frigidiorem & crassi succi. Fungi verò frigidi pituitosi & mali succi sunt: in his ipsis minus nocentes boleti sunt, qualitatis expertes, si probe coquantur. Qui verò ammanitæ dicuntur, secundum ab his ordinem obtinent: aliis fungis abstinendum, plerique siquidem ipsorum lethales. Ac ipsi boleti nisi exactius decocti edãtur, periculi occasionem frequenter præbent.

De frumentaceis. CAP. LXXVIII.

EX iis quæ frumentacea nominantur, chondrus egregie nutrit, & glutinosos parit humores, verùm elotus, prauus habetur, quoniam promptè crassescens, concoctionis expers permanet. probatur magis cremor chõdri, si totus probe ptisanæ modo fuerit decoctus. Alica in cæteris chondro quidem respondet: sed aluum magis astringit. Triticum, elixum sanè, concoctu difficile est, & inflationes creat: vbi verò concoctionem expertum est, alimentum prębet valentissimum. In panem autem coactum minus inflat, minúsq; ægrè concoquitur, vtpote fermenti & salis particeps. Inter panes firmissimus est siligineus, deinde ex simila, tertius à quo cribro nihil excussum est, Græci syncomiston quasi dicas confusaneum appellant. Sordidus panis minus quidem nutrit, sed magis per aluum deiicitur. Amylum parum alimẽti præstat, quemadmodum & panis elotus. Ordeum frigidæ facultatis est & abstersoriæ ptisanæ modo incoctum, humectat: torrefactum, quemadmodum in polentis fit, desiccat. Polenta per æstatem ante balneum cum aqua pota, siti medetur. Panis ordeaceus fragilior est, & parum nutrit. Maza difficilius concoquitur flatusq; magis quàm panis ordeaceus gignit: melle autem adiecto aluum citat. Auena & calida est, & imbecillis materiæ. Milium & panicum refrigerant, siccant, pauxillũ nutriũt, & aluũ cohibẽt. Omninò autẽ milium panico est præstantius. Oryza vix concoquitur, parũ nutrit & ventrẽ retinet. Porrò ptisana in hunc modum coquitur: vni eius parti aquæ quindecim & olei momentum adiiciuntur, vbi ebullierint acetum quoque addes. quum iam exactè cocta fuerit, sal tenuis superiniicitur, in quibusdam porrum & anethum ei miscent. Cęterum auena chondrusque in ptisanæ modum decoquuntur.

De

De leguminibus. CAP. LXXIX.

EX leguminibus lenticula vitiosum succum, & melancholicum producit, imò etiam, præsertim bis cocta, aluum cohibet. decoctum verò ipsius cum oleo & garo potum aluum proritat. at quia inflationes mouet, satureia, vel pulegium admiscendum est. Fabæ leues sunt, inflant & abstergunt. Aegyptia autem faba humidior nostra est, & excrementicia. Pisum laxum quidem, non tamen adeò flatuosum est. Cicer inflat, abstergit, genitale semen auget, libidinem incitat, & calculos confringit: frictum, minus quidem inflat, sed ægrè concoquitur. Lupinum concoctioni rebelle, haud facilè per aluum transmittitur, crudi humoris efficax. Fœnugræcum si ante cibum sumatur, calefacit, & aluum mouet. Ochron & phaselum macerata donec etiam radices succreuerint, ex garo ante cibum sumpta, aluum subducũt, ac plus quàm fœnugræcum alimenti exhibent. At phaselum & dolichon integra cum siliquis viridia comesta, excrementitia magis redduntur.

De temporarijs fructibus. CAP. LXXX.

CVcurbita refrigerat humectátq;, & ventrem subducit, sed parum alit. Pepon totus vitiosi succi est, frigidus, humidus, & vomitioni dicatus: non coctus, bilem generat. semen eius vrinam citat & calculos in renibus confringit, ac in totum, abstergit vehementer. Melopepon omnia quæ de pepone dicta sunt, inualidius efficit. Cucumer minus pepone frigidus, humidúsq; est, sed acrius cit vrinam, difficilis concoctu & vitiosi succi, etiam si concoctus fuerit. Summatim omnia poma refrigerant humectántq;, imbecilliter alunt, & vitiosum humorem progignunt.

De arborum fructibus. CAP. LXXXI.

FIcus & vuæ inter omnia poma principatum obtinent, vt quæ minus vitiosos humores generent, & magis nutriant. Inter hæc ipsa ficus probioris succi sunt, valentiorísq; materiæ aluo, & vrinæ ducendæ, renibus purgandis, idoneæ, præsertim admodum maturæ. Idem præstant caricæ, quanquam inflationes & sanguinem non probum pariant: eóque frequentius vsurpatæ, pediculos procreant. Vuæ, si non descendunt, non quidem cõcoquuntur, verùm etiam crudum humorem generant: sin autem deiiciantur, moderatiores sunt. Vuæ passæ aliis calidiores sunt, stomacho gratiores,

valent

valentius alunt, ſed minus ſubducunt aluum. Mora quæ aliàs ſycamina Græcè appellantur, impensè humectant, mediocriter refrigerant, ac ante alios cibos præſumpta, ventrem ſoluunt, non admodum ingrata ſtomacho, ſed exigui alimenti. Ex ceraſiis, dulciora quidem aluum ſubducunt, verùm ſtomacho inimica: quibus ineſt aſtrictio minus quidem ſtomachum lædunt, ſed non ventrem citant. Atq; hæc ratio tum in vuis & moris, tum in aliis compluribus ſeruatur. In vniuerſum, aſtringentia ſi prius ante alium cibum aut eduntur, aut bibuntur, aluum comprimunt. quibus autem ob imbecillitatem venter non reſpondet, ij molliendi virtute prædita, nempe olera aut piſces, aut id genus aliud præſument: deinde aſtringentia, quæ dum ipſum firmant, deorſum propellunt, & ad excretionem incitant. Pini nucleus, qui & ſtrobilus dicitur, boni quidem ſucci eſt craſsíq;, & ad nutriendum valens, non tamen ex facili concoquitur. Perſica praui ſucci, acidíq; ſunt, & facilè corrumpuntur. eóq; primum exhiberi debent, quo protinus deiiciantur, nullámq; in ventriculo diutius immorata, corruptionem ſentiant, præcocia, duracina & armenia, perſicis præſtant, neque enim aceſcũt, neque ſimiliter corrumpuntur, ac ſunt etiam guſtu gratiora. Malorum, dulcia ſanè aliis calidiora ſunt, & facilè in corpus diſtribuuntur, præcipuè vel aſſa, vel elixa: acida, magis refrigerant, & humores ventriculo impactos incidunt: auſtera ſtomachum firmant, & ventrem reprimunt, atque his magis cotonea. Idem præſtant pira grandia maturaq́;, præterea etiam valentius nutriunt. Mala punica frigefaciunt, & parum alimenti præbent. Meſpila ſorbaq́; vehementius aſtringunt, eoque aluo fuſæ accommodantur. Palmulæ, niſi admodum ſint pingues, ſtomacho proſunt, ventrem retinẽt, craſſos, glutinoſóſq́; humores gignunt, capiti faciunt dolores. Ex oliuis, druppæ ſtomacho aduerſantur, craſsi humoris efficaces: muria conditæ, & colymbades, ſi ante cibum ſumantur, appetentiam faciunt, & aluum ſubducunt, ac magis quæ ex aceto & oxymelite præparantur. Inter nuces, iuglans, auellana minus nutrit, ſtomacho gratior. Nux viridis humidior eſt, & ventrem citat: arida, ſi vbi in aqua commaduerit membrana ipſius interior adimatur, conſimilem viridi poteſtatem obtinet. Amygdala incidendi extenuandíq; viribus pollent, ideóq; viſcera & thoracem expurgant,

idq;

idq́; efficacius amara. Similiter & piſtacia, verùm iecur efficacius obſtructione liberant. Damaſcena ante cibum ſumpta & cruda, & in mulſa elixa ventrem ſoluunt. Syrica ægrè coquuntur, ſtomacho noxia, modicíq; alimenti. Siliquæ ægrè conficiuntur, aluum cohibent, & humores creant vitioſos. Sycomora manifeſtò & frigefaciunt & humectant. Citrei mali pars exterior acris & concoctioni rebellis eſt: caro valenter alit, & ipſa ad concoquendum contumax: interior pars ſiue acida, ſiue aquoſa fuerit, abundè refrigerat. Glandes non minus quàm frumentacea alunt, ſed concoctu difficiles, craſsi ſucci, & tardè permeant. Caſtaneæ omni ex parte his præcellunt.

De animalibus, & primò de volatilibus.

CAP. LXXXII.

ANimalia quæ volatu nituntur, minus quidem quàm quæ pedibus fidunt, & præcipuè quàm ſues, alunt, ſed promptius concoquuntur, magiſq́; perdix, attagena, pullus columbinus, gallina & phaſianus. At turdi, merulæ, & exigui paſſeres, inter quos ſunt etiam à turribus vbi nidificant pyrgitæ appellati, durius alimentum præſtant, atque his magis adhuc, turtur, palumbus, & anas: ſed multò durius, cōcoctu difficilius, magiſq́; fibroſum pauo exhibet. Anſerum verò & ſtruthiocameli caro excrementicia, ægrius quàm omnia commemorata concoquitur, ſi alæ excipiantur, quæ non minus quàm aliarum auium probi ſucci exiſtūt. Porrò gruum caro fibroſum durúmq; præbet alimentum. In totum iuniora veteribus humidiora ſunt, promptius concoctioni parent, valentiorem cibum præſtant, atque per aluum facilè deſcendunt. Similiter elixa ab aſsis, & in ſartagine frixis differunt. Iam quæ in ſiccis locis & montoſis proueniūt, citius concoquuntur, minúſq; excrementicia ſunt, quàm quæ in paludibus nutriuntur.

De ouis. CAP. LXXXIII.

OVa gallinarum, phaſianorúmq; omnibus præſtant. Anſerū & ſtruthiocamelorum praua habētur. Ex omnibus autem recentia veteribus multo ſunt præſtantiora, ac tremula plus alimenti habent: ſorbilia magis deſcendunt, ac faucium aſperitates læuigant. Reliqua omnia ad concoquendum rebellia, tardè tranſeunt, & ſuccum gignunt craſſiorem, præter ea quæ pnicta dicuntur, hæc autem fiunt ſi cruda

cruda immergantur in aquam calidam cum garo, vino, & oleo,& in vaſe mediocriter coagulentur. Huiuſmodi enim coqui facilia & boni ſucci habentur. Omnia verò quæ ſartagine friguntur deteriora ſunt.

De pedeſtribus animalibus. CAP. LXXXIIII.

INter animalium quæ pedibus fidunt, carnes, ſuilla maius quàm alij cibi alimentum præbet, eò quòd guſtu & odore familiaritatem cum humanis corporibus ſortita eſt, vt nonnulli qui imprudenter humanas carnes guſtarũt, cognouerunt. Alimentum verò quod ex illis contrahitur, viſcoſum eſt, & non facilè in membra poteſt diſtrahi. Ouilla excrementicia prauíq; ſucci eſt. Caprilla acris eſt malúmq; ſuccum efficit. Deterrima hircina, ſiue ſucci bonitatem, ſiue concoctionem reſpicias. Bubula melancholicum humorem facit. Leporina craſsi ſucci eſt, ſed minus quàm ouilla & bubula. Ceruina dura eſt, & concoctioni rebellis. In totum, iuniora vetuſtis humidiora, molliorâq;, & ad concoctionem faciliora ſunt. Hoc modo etiam caſtrata non caſtratis, bene habita macris præſtant.

De partibus animalium & ſanguine.
CAP. LXXXV.

SVmmæ corporis particulæ neruoſæ ſunt, citra pinguedinem, & excarnes, eóq; glutinoſæ, exigui alimenti, ac ad aluum mouendam efficaces, ſi excipias quæ volatu nituntur, ob nimiam ſiccitatem. Roſtra & aures cartilaginoſæ, & ad concoctionem ſunt pertinaces. Lingua, eſt fungoſa laxáve, exanguis: parum alimenti habet. Glandulæ ſuaues ſunt, & friabiles, ſed mammarum, præcipuè ſcropharum, quum lacte ſcatent, dulciores habentur, hæ autẽ non minus quàm carnes alunt. Renes & teſticuli guſtu inſuaues & concoqui difficiles. At ſaginatorum gallinaceorum teſticuli & ſuaues ſunt, & probum corpori alimentum præſtant: quemadmodum taurorum, hircorum, & arietum concoctioni reſiſtunt, & vitioſos creant humores. Cerebrum pituitoſum, craſsi, vitioſiq; ſucci, lentè tranſit, concoctioni aduerſatur, ſtomachum lædit, & nauſeam excitat: ſi autem probè coquatur, plurimum exhibet alimenti. Medulla pinguis, & cerebro ſuauior eſt, in cæteris ei reſpondet. Pinguedo & adeps pauci alimenti ſunt, & ſtomacho nocent. Cor & iecur craſsi ſucci, ægrè concoquuntur, & lentè tranſeunt. At ſuillum iecur

aliis præstat. Lien tum vitiosi succi est, tum melancholicum humorem efficit. Pulmo facilius quidem, vtpote fungosus, concoquitur, sed leuiorem cibum præbet, pituitæ generandæ efficax. Ventriculus, vulua, intestináq;, dura, concoctioni aduersantur, pituitæ efficacia. Summatim fera animalia siccius, quàm domestica alimentum exhibent, minúsq; excrementicium. Sanguis quilibet, vix concoquitur, præsertim crassus, & melancholicus, qualis nimirum est bubulus. Leporinus vtpote suauissimus cõmendatur. Ac multi ipsum cum iecore solent incoquere, quidam vero, & cum aliis visceribus. nonnulli & iuuenis porci sanguinem edunt. Caprillum verò nonnullos comedisse, etiam Homerus testatur.

De lacte. CAP. LXXXVI.

LAc coctum probè nutrit, gingiuis autem & dẽtibus nocet. quapropter vbi assumptum est, primum mulsa, deinde vino astringenti os colluere oportet. Item caput tentat, præcordia, ventrémq; inflat, calculos in renibus gignit. Ac humidius, minus quidem alimenti præbet, sed magis aluum proritat: crassius autem è contrario, magis alit, minus descendit. At caprillum lac, mediocre consistentia est, sicut ouillum, crassius: & quod statim à partu redditur tenuius est, procedente tempore crassius, deteriusq; efficitur.

De lactis potione. CAP. LXXXVII.

QVi lac potare voluerit, ab aliis abstinere cibis debet, donec concoctum fuerit, & inferius descenderit. Satius itaque est manè recens mulctum bibere, ac post id nihil assumere, nec non labores nimios deuitare, vt quòd laborãtibus necessario acescat, sed lentè obambulare satius est, & interea vigiles conquiescere: hoc enim pacto quamprimum per aluum descendit. Vbi deiectum fuerit, aliud bibendum est: ac si hoc quoque descendat, aliud. Initio itaque purgat vtiliter, non quidem copiosum ex reliqua corporis mole, sed quæ in ventre continentur: mox, venas ingreditur, ac optimè nutrit, atque non amplius deiicitur. Porrò in biliosis fluxionibus, & quum syntexes, hoc est colliquamenta corporis ad ventrem concurrunt, coctum lac exhiberi debet. Coquetur autem primum lentè paulatímque vt pars descendat, pars consumatur, deinde magis, ac magis incoquetur, cura adhibita, ne aduratur, aut in caseum coalescat. quod optimè fiet, si leniter ipsum coquamus, & agitando id quod

quod recesserit vndique abradamus. Agitabitur autem ferula leui & tenui: & si quid oris ollæ inferuescat, hoc quoque spongia adimere oportet, id enim subinde etiam reliquum lac corrumpit. Eo igitur modo quo dixi, lac coquendum est, vsque dum æquabiliter crasius dulciúsque crudo euaserit. Quod in eo tenue est & serosum, calculis marinis ignitis in id demissis, ebibitur consumitúrque. Atque hoc alui fluxionibus, præsertim biliosis est accommodatum.

De lacte scissili. CAP. LXXXVIII.

SErosa lactis portio à caseo discernitur, si vehementius ad ignem largiorẽ citra fumũ excoquatur, deinde colo, aut panniculo exactè traiiciatur. Porrò miscetur sero mellis momentum, aut oxymelitis aliorúmve, daturq́; subducendi ventris gratia, ætate quidem florentibus ad duos sextarios: iunioribus, non minus sextario. Quod verò marinis calculis ignitis aut ferro candenti demisso lac incrassatum est, intestinorum torminibus & alui profluuiis rectè exhibetur.

De caseo. CAP. LXXXIX.

OMnis casus acris est, sitim facit, ægre concoquitur, vitiosos succos, calculósq; generat. Laudatior est recẽs, laxus, mollis, suauis, & modici salis particeps: qui secus habet, pessimus est.

De piscibus. CAP. XC.

OMnes pisces frigidioris, humidiorísque temperamenti esse, nulli non constat. Omnium verò optimi sunt, saxatiles, ad concoquendum prompti, boniq́ue succi, modice humectant, vbi non duram carnem occupauerint. Verùm ex non saxatilibus, pelagii, multum ab iis variant, qui in limo nutriũtur, vel in fluuij ostio, sed omnium deterrimi qui vel in stagnis vel mari stagnante viuunt. Particulatim verò capito, si pelagius fuerit, mediocriter suauis est, minus concoctioni rebellis, & boni succi, sanguinem verò gignit tenuiorem imbecilhorémque. similia & lupus præstat. Mullus qui & ipse pelagius est, aliis piscibus durior est, fragilis, concoctu facilis, validæ ad alendum materiæ, suauis & pinguedinis expers.

De testaceis. CAP. XCI.

GEneratim pisces qui testa conteguntur, Græci vocant ostracoderma, salsum crudumq́; humorem producũt.

Ex his ostrea mollissimam carnem obtinent & facilius descendunt. Chamæ verò, purpuræ, vngues, spondyli, buccina, cochleæ, atq; huiusmodi alia dura. Ac quæ molli testa integuntur, malacostrata græcis nominantur, nempe gammari, paguri, cancri, locustæ, & squillæ, concoctioni repugnant, sed alimentum præbent & ventrem comprimunt, si in aqua dulci sępius decoquãtur. Omnibus verò crustatis inest succus, aluo subducendæ vtilis, eoque etiam terrestribus cochleis. Ac quum hęc duram carnem, concoctu difficilem, valentis materiæ & succis vitiosam sortiantur, nonnulli ius ipsorum cum oleo & garo conditum, ad aluum subducendam adhibent. Echini modice frigefaciunt, exigui alimenti, & vrinæ ciendæ efficaces.

De mollibus, quæ malacia dicuntur.

CAP. XCII.

MOlles cute pisces, vtpote polypi, sepiæ, loligines, dura carne & cõcoqui difficiles sunt, præcipue polypi, salsum humorem modicum obtinent: concocti autem non parum alimenti corpori exhibent.

De cartilagineis. CAP. XCIII.

CArtilagineorum, quę selache Gręci dicunt, torpedines, pastinacæ, mollem suauemq; carnem occupant, quę celeriter descendit, facile concoquitur, & probe alit. Raiæ, leuiraiæ, squatinæ, atq; eius generis reliqua, duriora sunt, cõcoctioni renituntur, & valentius nutriunt. In summa, quibus dura caro est, & ægre concoquuntur, & plenius alunt: vbi verò concocta fuerint, copiosum solidumque alimentum præbent.

De cetaceis. CAP. XCIIII.

CEtacea, vtpote balenæ, vituli marini, libellæ, delphini, & prægrandes thynni, duram, concoctu difficilem & crassi succi carnem habent. Sale condita eiusmodi moderatiora efficiuntur, iam qui ex aliis piscibus humidiores habẽtur & magis excrementicij, ad condituram magis sunt accommodi. Talis autem in condituris est differentia, qualis & piscium, vnde conficiuntur.

De vini viribus. CAP. XCV.

QVi sanitatis tuendæ curam susceperit, eũ quoq; vini facultates cognitas habere expedit. In vniuersum itaque vinum omne nutrit, verum rubens & crassum, magis:

bon

boni autem ſucci nõ eſt efficax. Item dulce & ipſum quidem impenſe nutrit, ſed ſtomacho nocet. Auſterum ſtomacho quidẽ amicum eſt, verũ ægrè in corpus diſtribuitur, leuiúſque alit: hoc autem minus, album. Præſtantiſsimum eſt colore fuluum. Porro vetuſtius nouo magis & calefacit & deſiccat. hæ igitur vini ſunt facultates, veluti ſummatim expoſitæ. Cæterũ vinum calorem genuinum refocillat, vnde cõcoctio melior, & ſanguis probus euadit, cibum per omnia corporis membra, vt quod facile penetret, deducit. Quamobrem ex morbo emaciatos reficit, corpúſque ipſorum auget. Etenim cibi cupiditatem facit, pituitam extenuat, bilẽ per vrinam educit, & bonum colorem conciliat, animo læticiam, voluptatemq́ue parit, & robur adiicit. Harum itaq; commoditatum moderata vini potio, immoderata verò cõtrariorum occaſionem præbet, eoq́ue temulenti, animo turbantur. deſipiunt, & graui ſomno quæ cataphora dicitur premuntur. qua de cauſa immodica vini potio diligẽter vitanda eſt, quanquàm longiore temporis ſpacio interpoſito liberaliter bibere conducat. ita namque vrina largius & ſudores promouentur. Vincit autem mox vomere, aſſumpta prius mulſa, quò ne paululum quidem ab eo noxæ percipiatur. Qui igitur potationi indulgebit, alio cibo non admodum repleri debet, ſed inter potandum braſsicam elixam eſſe, & bellaria præſertim amygdala aſſumere, vt quæ capitis dolores leuent, & vomentibus nihil adferant moleſtiæ. Præſtaret autem abſinthij dilutum ante potionem bibere, vt quod omnium maximè crapulæ diſcutiendæ ſit efficax. At ſi quis roſionem à vino ſentiat, frigidam bibet: inſequenti die, abſinthij rurſus dilutum, obambulatione itidẽ, frictionibus, balneo, & exiguo cibo reficietur.

De melle & mulſa. CAP. XCVI.

MEl coctum valentius nutrit, quàm ſubducat aluum: non coctum, è cõtrario, ac frigidis humidiſque temperaturis conducit: calidis, in bilem vertitur. Mulſa verò nõ admodũ bilioſis vtilis eſt, vt quæ in bilẽ degeneret. Itaq; in eiuſmodi naturis dilutior mulſa rectè dabitur: iis qui viſcera habẽt affectibus opportuna, incõmoda eſt. Cęterũ hoc modo pręparari mulſa debet. Octupla aquę portio melli admiſcetur, incoquiturq́; donec ſpumare deſinat. ſpumam verò continenter ab ea tollere, ſimul atque orta eſt oportet.

De somno. CAP. XCVII.

POstea quàm omnia quæ ad victus ratioñe spectant, sumus executi, superest vt de somno, eo quòd omniũ postremus magna ex parte initur, disseramus. Itaq; somnus viriũ animalium (vt ita dicam) requies est, vtili humiditate cerebrum madefaciente proueniens. Qui si recte ineatur, multa præstat commoda, cibum elaborat, humores excoquit, dolorem lenit, lassitudinem solatur, intenta laxat, animi verò ægritudines obliterat, rationem vitiatam corrigit. Porrò tempus somni optimum est à cibo. sed diurnus haud omnibus est idoneus. Tempus enim quo obdormiscunt ad absolutam ciborum concoctionem non sufficit. interrupta enim ante horam suam concoctione, à meridie resurgentes, subinde acidos ructus ædunt, & flatibus replentur. Nonnulli verò fluctuatione ventris infestantur, nisi vel ex consuetudine, vel sufficienti somno vsi, eiusmodi mala effugiant. Cæterum optimus somnus est nocturnus, quoniam nox naturali humiditate, silentioque animum in somnum deducēs, absolutam molitur concoctionem. Item post somnum nocturnum plurima parte ad excretionem recrementorum instigamur. Terminus autem somni esse debet perfecta ciborum concoctio, quæ tum ructibus, tum ventris contractione deprehenditur, secundum quam vigilantia non inutilis, vt quæ recrementorum ex concoctione deiectionem moliatur.

De vigilijs. CAP. XCVIII.

VIgilias quæ laborantes iam affligunt, ex dolore, aut febri, aut acutiore quodam casu oborientes, secũdo libro de febribus persequemur. quæ autem sanos infestant, hoc loco nobis exponendæ sunt. Si igitur aliquis ob mœrorem, aut curam, aut quandam animi ægritudinem vigilauerit, primum id quod molestat, quatenus licet protinus amputabimus, deinde suauium sonorum auditu mens à sollicitudinibus abducenda est, id quod nonnulli leni aquæ murmure machinantur. qui enim sic permulcentur somno facilè capiuntur. Præterea balneis præsertimque vespertinis quum bene concoxerint vtentur, ciboque humectanti vtpote lactuca & id genus aliis, nonnunquam nigri papaueris folia viridia obsoniis admiscebunt. Piscibus ad concoctionē promptis, vino largiore tenui & non vetusto recreari debent.

bent. Dormituri rosaceo caput perungent, aut oleo in quo papaueris capita, aut mandragora sint incocta. item anethinum non vetus somnum accersit. Noui autem qui post lassitudinem quiete subitò succedente, somno caperetur. Adhæc venus moderata idipsum præstat. Alij caput aut pedes refrigerantes, facilè somno corripiuntur. At si ex cibi copia vitióve stomacho grauato vigilauerint (nam hoc etiam accidere nouimus) quemadmodum rursus alij præter consuetudinem inedia presi, aut modico cibo sumpto, vigiliis sunt infestati, considerare id, ac causam succidere, oportet.

De sopore vehementi quæ cataphora græcis appellatur.

CAP. XCIX.

AT si è contrario alti vehementésque somni, quæ cataphora dicitur, vrgeant, ab assiduis lauacris & refrigerante vnctione abstinebimus, medicamentis pituitam per os elicientibus vtemur, atque in totum ad calidiorem victus rationem, sicciorẽ imbecilliorémq; ipsos traducemus, quãdoquidem huiusmodi affectio à frigidiore, vt plurimum & humidiore materia cerebrum imbuente, accidit.

Dioclis Epistola ad valetudinem tuendam conscripta.

CAP. C.

DIOCLES ANTIGONO REGI.

QVoniam tibi omnium regum literatissimo esse contigit, & multũ iam ætate prouecto, omnis philosophiæ disciplinarumque mathematicarum peritia excellere, existimaui eam philosophię partem quę valetudinis tuendæ pręcepta tradit, haud alienam à regia maiestate fore: eoq; tibi perscripsi, vnde morbi hominibus oriantur, & quibus signis præcedentibus, quomodoq; ipsis succurrere cõueniat. Quẽadmodũ enim in cœlo nunquàm tempestas ingruit, quã non indicia quædã præcedant, quibus nautæ cæteriq; probe periti homines certiores reddantur, ita humanam naturã nullus inuadit morbus, quem non signũ aliquod denũtiarit. Tu itaq; si iis quæ à nobis dicentur, animum attendas, exactam illorũ cognitionẽ indipisceris. Hominis corpus in quatuor parteis diducimus, caput scilicet, thoracẽ, ventrem & vesicã. Igitur vbi caput morbo conflictaturũ est, hæ plurimũ notæ solent præcedere, vertigo, capitis dolor, superciliorum grauitas: aures sonant, tempora saliunt, oculi mane illachry-

mant,caligantque,nares oppletæ odorem non ſentiunt,dentium gingiuæ attolluntur. Quum ergo ex his aliquod accidit,caput purgari oportet,nullo quidem medicamento,ſed vel hyſſopi vel origani ſummitatibus tritis,quæ in ollula cũ muſto,aut ſapæ heminæ dimidio deferbuerint, atque hoc abſorbens ieiunus os colluet, & gargarizando humores ex alto deducet,eaque capitis affectuum curatione,nulla leuior eſt alia. Optime facit etiam ſi ſinapi,mulſa calida dilutum, ieiunus abſorbens gargarizet, pituitamque ex capite eliciat. Cæterum caput operimẽtis prius calefacere oportet, quo pituita liquefacta, prompte effluxioni pareat. Si quis hæc ſigna neglexerit,huiuſmodi ægritudines ſolet experiri,lippitudinem,glaucomata,aurium vomicas ac eruptiones,in ceruice ſtrumas, cerebri cariem quem σφακελὸμ græci vocant,grauedinem, anginam nyctilopa, teredines, vuam,capillorum defluxus,capitis vlcera,& dentium dolorem. Quum autem à thorace morbus naſcetur, totum corpus incipit ſudare,thoraxque, lingua fit craſsior , ſputum ſalſum aut amarum aut bilioſum exiſtit, dolor coſtas aut ſcapulas ſine occaſione inuadit,oſcitatio frequens, vigiliæ, ſuffocatio, ſitis ex ſomno, animus triſtior: pectus frigidũ, brachia & manus tremiſcunt. Succurrendum eſt prudenter hoc modo,vomitus quàmoptime fieri poteſt,poſt cœnam ſine repletione,ſineq; medicamẽto citari debet: vtiles ſunt & vomitiones ante cibum,quas Græci ſyrmaiſmos appellant. Oportet autem eum qui ſic vomet, radiculas tenueis præſumere,naſturtium,erucam,ſinapi,& portulacã, mox aqua tepida ſuperbibita,vomere. At ſi huiuſmodi indicia contemnantur,hi morbi ſolent obuenire,pleuritis,peripneumonia, melancholia,febres acutæ,phrenitis, lethargus, febris ardens cum ſingultu: Quod ſi à ventre morbus orietur, hæc erunt ſigna,venter prius cruciatur, turbaturque, cibus & potio amara videntur,genua grauantur:lumbi nequeunt flecti,totumq; corpus etiam ſine occaſione laborat, crura torpent, febriculæ exiguæ affligunt. His itaque cognitis, ventrem prius emollire oportet, non medicamentis , ſed victu. Tutius enim eſt vti iis quibus nullus error committi poteſt, vtpote betis mulſæ incoctis,alliis elixis,maluis,lapatho,mercuriali herba,& ex melle confectionibus. Omnia ſiquidem aluo ſubducendæ ſunt. Si quod è ſignis intendatur

tur, cnici succum omnibus decoctis admiscere oportet, vt quæ suauiora & sine periculo sint. Iam & læuis brasica in aqua largiore cocta, eiusque succus ad heminas quatuor potus cum melle & sale, vtilis est: vel ciceris aut erui decocti aquam eodem modo ieiunus vtiliter bibet. Qui nullam eiusmodi signorum rationem habent, ii his morbis tentari solent, alui profluuio, intestinorum torminibus, eorumque læuitate, ilio, coxendice, febre tertiana, podagra, apopplexia, hæmorrhoidibus, morbo articulari. A vesica qui nascuntur morbi, hęc dabũt signa: pleni ex cibo modico esse videntur, inflationes ventris vrgent, ructus, pallor totius corporis, somni graues, vrina liuida & vix erumpens, naturalia tumẽt. Quum itaq; huiusmodi notæ apparuerint, odoratis vrinam cientibus tutissime occurrere malo oportet. Itaque fœniculi apiique radices, vino albo odorato madefacito, atque huius diluti cyathos duos, mane ieiuno singulis diebus propinabis cum aqua dauci, smyrnij, helenij, quodcunque horum habueris, nam omnia proficiunt: adhæc aqua ciceris macerati cum vino idem efficit. Qui hæc signa negligunt, hos morbos expectent, aquam intercutem, lienem magnum, iecoris dolores, calculos, renum cruciatus vrinæ stillicidium & ventris tumorem. In omnibus huiusmodi indiciis infantes sane leuiori, adultos, acriore curatione tractabimus. Cæterum anni solstitia in quibus hæc solent ingruere silentio prætermittenda non sunt, sed quæ in singulis alimenta conueniant, paucis exequemur, auspicati ab hyemali.

Solstitium hyemale.

SOLSTITIVM itaque hyemale vsque ad vernum æquinoctium auget in hominibus destillationes humiditatésque ac propterea calidioribus vti cibis, parciore potu sed meraciore, atque ex origano bibere oportet, necnon veneri indulgere. Numerantur dies ad æquinoctium, nonaginta.

Aequinoctium vernum.

HOC tempore pituita in hominibus crescit, & dulcis sanies sanguinis, vsq; ad vergiliarum ortum, eoque tunc maxime succosa acriaque assumi debent, corpus exerceri, & venus. Sunt autem ad vsque vergiliarum ortum dies sex & quadraginta.

Vergiliarum exortus.

HOC tempore bilis amara augetur, amaráque sanies, vsque ad æstiuum solstitium, dulcia omnia tunc quæ aluum moueant, conueniunt, venus quàm parcissimè exercenda, hinc ad solstitium æstiuum dies quinque & quadraginta existunt.

Solstitium æstiuum.

HOC anni tempus atram bilem adusq; æquinoctium autumnale promouet, quapropter aqua frigida atque odoratis omnibus vtendum est: venus perniciosa: aut innocentius saltem quæ de ea præscripsimus adhibeto. Porrò sunt ad æquinoctium autumnale, dies tres & nonaginta.

Aequinoctium autumnale.

HAEC anni pars pituitæ copiam generat, tenuesq; defluxiones, donec vergiliæ occidant. Conuenit igitur tunc humores ex capite elicere, atque acerrima, maximeque succosa assumere, vomitum rarissime citare, exerceri, atque concubitum vitare. Numerantur ad vergiliarum occasum dies sex & quadraginta.

Vergiliarum occasus.

HOC tempore pituita adusque solstitium hyemale in hominibus redundat, quam ob rem acerbissima quæque, vinum suauissimum, assumere oportet, pinguibúsque vti & exercitari. Sunt autem ad solstitium hyemale dies quinque & quadraginta.

LIBRI PRIMI FINIS IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

PAV

PAVLI AEGINETAE LIBER SECVNDVS DE FEBRIBVS, IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

*

CAPVT I.

ABSOLVTIS de valetudine tuenda præceptis, exequi aggrediemur, quomodo eos, qui morbis iã cõflictantur, restituamus, à similaribus vtpote simplicioribus morbis exorsi. quales nimirũ sunt, quos febriles appellãt. Rursus igitur nos Oribasij compendio, quod ex Galeni sane potissimũ, & aliorũ præterea cõpluriũ commẽtariis est excerptũ, vtẽtes paucula quoq; ab illis omissa adiungemus.

Quot & quæ principalia in morbis potißimum febrilibus perquirenda. CAP. II.

PRimum quidem perquirere conuenit, morbus salutémne promittat, an mortem minetur. & si polliceatur salutem, vtrum acutus sit, an longus. Hæc sane in aliis quoque magnis affectibus commode quæruntur. Tertium quoque, nunquid vna vice crisim experturus, quod febribus potissimum peculiare est, an particulatim soluetur.

Ex Galeni cõmẽtarijs, quale morbi principiũ dicamus. CAP. III.

NEque enim capitis dolores & febris idẽ existunt, quẽadmodum neq; vigilia, & cibi fastidiũ totiúsq; corporis grauitas, aut sensus lassitudinis: verùm vnumquodq; harum licet à febri sit diuersum, ipsam tamẽ denuntiat. porrò febris inuadẽs, præsertim acuta, neq; nos potest, neq; imperitum aliquẽ latere. Sed finge, si placet, etiam latere, miraculum tamen iudicauerim, si hora amplius ægrum subterfugerit. Quamobrem illud tempus morbi esse principium dicemus, quo manifestò febricitare incipientes decumbant.

Vnde cognoscendum, morbúsne sit sanabilis, an perniciosus.

CAP. IIII.

LEthales notę sunt, facies cadauerosa, nares acutæ, oculi concaui, reliquáque ab Hippocrate commemorata: si hæc neque ex vigilia, neque euacuatione, neque inedia acciderint. Item in propinquo mors est, si ægri lumē refugiunt & illachrymant, non ex quadam à foris accidente causa. neque tamen oculis peculiari vicio obnoxiis. Adhæc si alter ex his minor appareat: quæque in iis alba esse debent, rubescant, aut liueant, aut nigricent. Aut si pituita ipsis inhærescat, perque somnum alba oculorum appareant palpebris extrorsum non commissis, nisi ea larga vacuatio expresserit, aut ex consuetudine ipsis hoc acciderit. Iam illa mortis sunt indicia, dentibus stridere, aut desipere, aut in veste floccos legere, aut festucas carpere. Attendēdumq;, est ad incubitum: nam si æger supinus cubat, & veluti resolutus, vel si etiam deorsum à lecto ad pedes delabatur, extremam imbecillitatem fatetur. Multo adhuc peius est, frigidum spiritum ex naribus, & ore elidere: item pulsus languidus creberque, & deficiens: item si æger ad animi deliquium sudore digeratur, perniciem præsagit. Si igitur omnia, quæ retulimus indicia, aut plura ex his appareāt, aut etiam pauciora, sed valida, nullumque salutis argumentum affulserit, periculum mortis ineuitabile signat. Contrà spirandi facilitas, pulsus vegetior, mens, sibi constans, bene erga cibum oblatum affici, adhæc facies iacentisque habitus, sani similis, bona indicia sunt, & salutaria. In vniuersum quæ à naturali habitu maxime abhorrent, pestifera sunt. quæ verò ipsi respondent, salutaria. Cæterum præsagia ex vrinis, deiectione, & sputo, paulo post exequemur.

†*De signis longæ valetudinis.* CAP. V.

QVatuor notis morbi dignoscuntur: ipsorū motu, ęgrotantis habitu, pulsu, febriū specie. Motu quidē in eum modum: si quatuor particularis accessionis tēpora, ocyus & breuissimo spatio inuaserint, peracutus erit affectus, cuius extremus terminus est, Septimana, magna verò ex parte quarto die crisim experitur. At si lōgius quidē quā hic affligerit, sed duodecim horarū spaciū non excedat, acutus prędicitur qui intra quartumdecimum diem potissimū iudicatur, si vero in plures horas prorogetur, vt initium duntaxat, & in

& incrementum longiore tum diei, tum noctis tempore absoluat, talis morbus longus existit. at si particulares accessiones morbus non habeat, sed inde ab initio adusq; finem continuet, tanquam vna sit accessio, veluti in continuis, etiā hunc nimirum acutis adscribes. Aegrotantis habitu hoc pacto deprehenduntur. Si quidem facies, & totum corpus reliquum collabatur, acutum morbū præsagire est. Si prorsus nihil emacrescit, longus erit. quippe copia materiæ longiore spatio concoquendæ signatur. Ex arteriarum motu ita diuineris. Magnus pulsus, vehemens, citatus, creber, acutum morbum indicabit, contrarius, longum. A' febrium specie hunc in modum, quatenus calidæ & vrentes, acutum signant morbum, mitiores autem & veluti delitescentes, diuturnum.

† *Hic titulus sic legitur in vetusto Cod.* πῶς ἐξαριθμήσομεν ὀξὺ καὶ χρόνιον νόσημα, *id est, de signis acuti & longi morbi. Qui quidem titulus huic capiti maximè conuenit.*

Quomodo præsciemus an morbus iudicium subiturus soluendúsve sit. CAP. VI.

HOc quoque præscire licet ex iis quæ modo sunt nobis dicta, nempe ex febrium specie, & tempore. Forsan autem totum ex febrium specie. Siquidem calidæ, & perurentes, breui finiuntur, & excretionibus solui solent. Mitiores, leuioré sq; prorogantur diutius, & in abscessus magna ex parte erumpunt. Hinc liquido constat, non solùm quando morbus soluetur, sed etiam quo pacto. acuti enim potius per excreta iudicantur: quemadmodum rursus longiores, per abscessus.

De diebus decretorijs. CAP. VII.

DIerum decretoriorum alij de ægris frequenter, cum fide, salubriter, perfectè, manifesto, & insigniter iudicāt, alij contrario his modo. Tertius decimus medium quēdam inter vtrunque dierum genus ordinem habere monstratus est. Ac sunt ex ipsis, qui vel exiguum naturæ impetum nacti de morbo possunt decernere: quemadmodum septimus, & quartus decimus: plerique verò, nisi in vehementibus naturæ motibus, morbos neutiquam possunt per crisim soluere. Verùm nec vniuersi boni, simili inter se modo boni sunt: nec omnes mali, pari ratione sunt mali. item nec certo ordine

dine bonitatem malignitatémve obtinent. Qui igitur primi sunt ordinis, nempe bonorum numero cõprehensi, hunc in modum se habent. Præstantissimi omnium sunt, septimus, & quartusdecimus: mox nonus, vndecimus, & vigesimus: deinde decimusseptimus, & quintus. hos sequitur quartus, post hunc tertius, & decimusoctauus. His contrarij, ad secundum ordinem referuntur: pessimus, quíq; cum periculo, nec claré de morbis iudicat, ac veluti ex aduerso septimo diei opponitur, sextus est. Huic consimiles, octauus, & decimus: secundum quos duodecimus, sextusdecimus, & decimusnonus habentur. Medius horum est, & tertiusdecimus, nec ita repudiandus, sicut ordini secundo ascripti: nec tam feliciter morbum potest soluere, quàm qui ad primam classem pertinent. Atque hoc dignitatis ordine Galenus est vsus. Numerorum verò ordine boni sunt, tertius, quartus, quintus, vndecimus, quartusdecimus, decimusoctauus, vigesimus: mali autem sextus, octauus, decimus, duodecimus, sextusdecimus, decimusnonus. inter hos medius consistit, tertiusdecimus. Porrò ex his decretoriis nonnulli quoque aliorum sunt indices, quos Hippocrates appellauit speculatorios, eò quòd iudicia alio die decretorio futura prænuntient: contemplandáq; exhibeant: exempli gratia, quartus, iudicium septimo die futurum præmonstrat: dum videlicet sudores quosdam, aut madores, aut eiusmodi particulares vacuationes molitur, aut significationes prius non factas, aut concoctionis notas repræsentat. Iam verò Galenus etiã sexti, licet non boni, quartum esse indicem asserit. Vndecimus quartidecimi index est: septimusdecimus autem, vigesimi. Itaq; ad quartumdecimum vsque diem valentissima de morbis fiunt iudicia. proximè succedunt, qui vsque ad vigesimum habentur. Qui post hunc adusque quadragesimum porriguntur, paulatim vehementiam remittunt. Primæ dignitatis sunt, vigesimusseptimus, trigesimusquartus, & quadragesimus. Hos sequuntur, vigesimusquartus, trigesimusprimus, trigesimusseptimus. Qui verò dies reliqui à vigesimo adusque quadragesimum intercedũt, omnes iudicij sunt expertes. Sicut qui post quadragesimum habentur, omnes prorsus elanguescunt, concoctione potius & abscessu, quàm crisi morbum finientes. Atque alios quidem à quadragesimo die Hippocrates omnino negligere videtur, sexagesimi

verò,

verò, octuagesimi, centesimi, & cẽtesimi vigesimi rationem habet. Ab his deinde alios morbos septem mensibus, alios septem annis, alios, vt verisimile est, duobus & tribus annorum septenariis iudicari tradit.

Decretoria indicia in morborum principio esse praua.

CAP. VIII.

CONcoctionis signa nunquam sinistrè apparent. quippe omnis concoctio, naturæ vincentis opus est, eóq; semper securitatem pollicetur. Decretoria verò signa aliquando incommodè apparent, propter eà quòd crisis ipsa ambigat, nunc bona, nunc mala contingens, vti prius in capite de iudicatoriis diebus est comprehensum. Neque igitur per initia, neque in augmento ipsa commodè apparent, sed vbi morbus inclinauerit, quo tempore natura morbo valentior est.

Quemadmodum futurum iudicium prænoscendum sit.

CAP. IX.

SI accessiones vrgeant, præueniántq; tempus consuetum, & multo fiant vehementiores, ac tertio quoque die significationem sui præbeant, tum concoctionis signa in vrinis, aut deiectionibus, aut sputis cernantur, sine mora plane morbus iudicabitur. Sin accessiones lentè moueantur, eadémq; hora inuadant, ac quotidie affligant, longiore temporis spatio interposito morbi solutionem expectabis. Item iis qui ob rigores vehementer febricitant, fieri non potest, vt morbus ante soluatur, quàm illi fuerint leniti. si enim rigor nihil remittat, haud quaquam morbus ad statum peruenerit, multóq; minus inclinatio ipsius speranda est.

Quomodo instans morborum iudicium agnoscatur.

CAP. X.

ANte quamlibet iudicationem ægrotus grauiter excruciatur. Atque si interdiu illa continget, noctu affligitur: si per noctem futura est, interdiu exagitatur. Ac superueniunt symptomata, vtpote capitis dolor, quem prius non sensit, præterea collum simul dolet, præcordia sursum conuelluntur, spirandi quædam difficultas repentina oritur, aliáq; grauia accidentia, quæ superiori tempore non percipiebantur, apparent. Atque his obuenientibus, si pulsus non concidant, sed sublimius attollantur, vehementioré sque fiant, adhæc si dies decretorius indicetur, isq; potissimum ex illo

illorum ordine, qui probè decernunt, non iudicium modo futurum, verum salutiferum quoque expectato. Neque deterrere in his te debet, si ægrum delirantem, exilientémve conspicias. Etenim & hæ succorum ad superiora tendentiũ notæ sunt: sicut è diuerso inferiora petentium, aliæ, puta imi ventris rosio, circa vmbilicum tormina, lumborum dolor, ventris murmuratio. Est cum alia quoque indicia consimilia deprehenduntur. Adhæc si per hæmorrhoidas vacuari laborans consueuit, etiam huius vacuationis circuitus vnà incidit, repetítq;. Pari modo in menstruis, si mulier est quæ laborat, † non absurdum fuerit per talem vacuationẽ morbi fieri iudicium. Iam sudores tum ex corporis madore qui præcessit, vt verisimile est, & præsertim in die cõtẽplatorio erumpentes, tum ex meatuum adapertione prænoscẽdi sunt. Ac quæ per superna vacuationes futuræ sint, ex his maximè intelligas licet. Nam præter ea quæ iam nobis sunt exposita, etiam ægrotantis facies intuenda est. Item si qua partiũ ipsius palpitet, aut venæ in temporibus pulsent, aut gena, aut nasus, aut oculus rubicundior appareat, maior spes vacuationis per superiora futuræ subest. Quòd si etiam sine voluntate illachyment, aut splendores oculis obduci imaginentur, ac naribus veluti scabendi studio manus admoueant: tũc quidem non amplius morari, sed iam adesse fluorem sanguinis videbis. Vbi enim semel ac iterum scaberint, erumpit. Rosio vero stomachi, & labri inferioris tremor, crisim per vomitiones futuram subinde nuntiarunt. Atque de his abundè est. Accedit ipsis, ægrotantis ætas & natura, quæ spem nostram confirment. prætereà anni tempus, & præsens aëris status. Nam si æger adolescens est, aut alioquin naturæ calidæ, aut sanguinis copiosi compos, multo magis sperandum est. Quòd si etiam antea, vel æger, vel sanus, vt supra dictum est, vacuationem sanguinis expertus fuerit, hoc vel solùm ad profundendi sanguinis spem exhibendam satis est. Iam verò si anni tempus æstas est, aut si non æstas, certè calidus aëris status, ac sæpè illo tempore per sanguinis profluuium crisim sustinuerunt, corpúsq; sanguine redundet, quod πληθωρικὸν nominant, & consuetarum excretionum sit retentio, hæc quoque spem tibi auxerint. Similis porro, & in reliquis vacuationibus ratio habenda est. At si horum nihil apparuerit, sed æger in aliquo decretoriorum, qui post vigesi

vigeſimum maximè ſunt, dierum grauiter morbum ferat, idq; cum conſiſtit, ac dolores quidam in articulos aliquos decumbant, aut iuxta aures, aliáſve particulas hæreant, aut dolores quidem minimè infeſtent, verum ſudores, particulares continuè ex particula quadam erumpant, per abſceſſum criſim excipere oportet. Ac in illa potiſsimum particula abſceſſus ſe promet, quamcunq; vel ſudores, vel dolores, vel tumores exerceant.

† Hæc ita leguntur οὐδὲν ἄτοπον διὰ τῆς τοιαύτης κενώσεως προσδοκᾶν γίνεσθαι τὴν κρίσιν, *id eſt, non abſurdum fuerit per talem vacuationem expectare morbi ſolutionem: ſed hæc leuia ſunt.*

Quemadmodum optimum iudicium peractum agnoſcamus.

CAP. XI.

SI vacuatio competens poſt concoctionem accidat, & febris criſim experiunti ſoluatur: ægerq; aliis liberetur accidentibus, & coloratior euaſerit pro vacuationis ratione, pulſúmque vegetiorem acceperit, ac tum inſurgendo, tum ſeſe erigendo fortior ſit redditus, quódque omnium ſecuriſsimum eſt, ſi ad morbum ferendum facilitas ſubſecuta ſit, ea ſanè laudatiſsima iudicatio habetur. Quòd ſi horum aliquo deficit, tantum ab optima abeſt, quantum id valeat, quo deficit.

De pulſibus ex Galeni commentariјs. CAP. XII.

PVlſus motus eſt, quo cor & arteriæ attolluntur, ſubmittuntúrq;. Vſus ipſius duplex eſt. Etenim eleuatione Græci Διαστολὴν appellant, qua arteria veluti explicatur quodãmodo, ac pateſcit, frigidus aër ingreditur, vitale robur euẽtilans, recreánſq;. ex quo etiam animalis ſpiritus habet originem. Submiſsione, συστολὴ Græcis vocatur, qua arteriæ extrema ad medium ſui conſidunt, conniuentq;, fuliginoſa recrementa expelluntur. Cæterum hæ arteriæ, oblonga ſunt vaſa, venarum modo concaua, ſed duplici tunica muniuntur, tum prædicti motus gratia, tum quòd ſanguinem, ſpiritumq; continent. Originem trahunt ex corde, ſed per totum corpus membratim diſtribuuntur. Omnes igitur, & eodem pulſandi modo inter ſe, & cum corde conueniunt. Quamobrem ex vna ipſarum, omnium rationem queas colligere, nõ item omnium ex æquo motum percipere. Sed earum quæ excarnes corporis partes perreptant, promptius.

quæ

quæ carnosis subsunt, obscurius. Porrò iis quæ per brachia le excurrunt omissis, nullam, aut congruentius, aut vsu cōmodius attigeris. Primum pulsuum genus ex motus tempore sumitur, vt quod eleuatione arteriarum, atq; submissione examinetur. Differentiæ ipsius sunt, citatus pulsus, tardus, & mediocris: quoniam omne quod motui est accommodatum, aut celeriter, aut lentè, aut mediocriter pro temporis ratione mouetur. Citatus est, qui exiguo tempore multum spatij motu emetitur. Tardus, qui longo tempore, paruum interuallum perficit. Mediocris, qui medium quēdam motum inter citatum & tardum, peragit. Alterū genus diastoles quantitate constat. Quoniam enim quodlibet corpus tria sortitur interualla, longum, latum, profundum, arteria autem corpus etiam est: ipsam quoque tribus constare interuallis, necessum est. Verùm in naturali animantis habitu, mediocriter ipsam vndequaque eleuari reperies. Contrà, cum animal præter naturam habuerit, nonnunquam in aliqua horum distantia deficit, aliquando excedit. In quo statu, meminisse conuenit, qualis pulsus naturalis fuerit. si latitudine maior inueniatur, latum vocabis. si longitudine, longum. si profunditate, sublimem. Liquet autem cōtrarios quoque ipsis, & naturali minores, ad eum esse modum appellandos, arctum, breuem, & humilem. at inter eos qui omni distantia æqualiter in statum naturæ contrarium vertuntur, quicunque hac ratione imminutus est, paruus: quicunque auctus, magnus nominatur. Tertium genus pulsuum, ad virtutis robur exigitur. Differētiæ ipsius tres sunt, vehemens, languidus, & mediocris. Vehemens quidem est, qui tangentis manum valide percutit. Languidus, qui inualide, & imbecilliter. Mediocris, horū medio consistit, quem nonnulli naturalem esse putauerunt. Nam ira & exercitiis vehementiorem fieri pulsum asserunt, qui à naturæ habitu recedit, quorum dictis Galenus venit obuiam, non constantem inquiens, sed promptè mutari eum pulsum, qui ex caussis non naturalibus vehementior euadit. Pulsus igitur vehementior, qui non expeditè mutatur, is nimirum naturalis, & moderatus fuerit. Quartum genus, instrumenti constitutione constat: dico autem arteriæ corporis statu. differentiæ huius quoque tres sunt. Vel enim instrumentum durius est, quàm natura exigit, ac pulsus vocatur durus. Vel mollius,

lius,ac nominatur mollis. Vel mediocriter habet,ac moderatus inde nuncupatur. Quintum genus,ex quantitate humoris infusi arteriæ pendet. Hæc habet discrimina. Plenus est,vacuus,& mediocris:quoniã totum vas,aut plenum est, aut vacuũ,aut mediocriter repletum. Plenus itaque est pulsus,vt Archigenes definit,qui arteriã pleniorem repræsentat,& occursum eius humiditate plenum,vacuus qui aëris modo arteriam excitat,vt digitorũ impresione loci inanitas occurrat. Hæc igitur quinq; pulsuum genera,vno arteriæ motu constant. quoniã verò caloris,qui in corde habetur qualitas,ex arteria quodãmodo magis euidenter apparet,dignati sunt quidam etiam hoc pulsuum genus Sextum cõmemoratis annumerare. Ad reliqua verò genera,tum quę ex vno,tum quæ ex multis pulsibus sumũtur,pertinet quod quietis tempore cõstat,& quod rhythmo,& quod ęqualitate,& inæqualitate, insuper quod ordine & inordinatione cõstituitur. Quod itaq; quietis tempus spectat,Septimum à primo numeratum diuiditur in frequentem,& rarũ,& moderatum. Nam cũ arteria duplici agitetur motu,qui ex cõtrariis constat particulis,necesse est vt duplex quies cũ ipso coincidat. Altera quæ post eleuationem,ante submisionem est:altera quæ secundum submisionem,eleuationem præcedit,quæ etiam quies plerisq; imperceptibilis esse videtur, vt inter duos motus quies aliqua media existat. Cui itaque longũ quietis tempus est,is rarus dicitur:cui breue,creber: cui mediũ,moderatus. Octauũ genus pulsuum ad rhythmũ pertinet. Est autem rhythmus summatim quidem dispositio, aut temporis ad tempus proportio. In pulsu autem,secundũ nonnullorum sententiam sane,temporis motus,ad quietis tempus,vt eleuationis & submisionis,ad aliquam quietem interpositam. Secundũ aliorum verò opinionem temporis motus,& quietis,ad motus quietísq; tempus,aut motus ad motum,nempe eleuationis ad submisionem,aut quietis ad quietem,puta interioris ad exteriorem proportio. Differẽtię rhythmi principes sunt duę,pulsus boni rhythmi,& nullius rhythmi. Porrò vocatur pulsus nullius rhythmi,nũ qui nullũ rhythmum obtinet,id enim fieri non potest,sed malo rhythmo præditus,quemadmodum nullã habere vocem, nullam ceruicem, eum dicimus qui malam ceruicem malamq; vocem sortitus est. Cęterum pulsus cui nullus rhyth-

mus adest,triplex differētia existit. Alius siquidem est pararhythm⁹,mediocrē boni rhythmi peruersionē obtinēs. Alius heterorhythmus,id est alterius rhythmi,qui longius à bono recessit. Alius ecrhythmus,qui omnino bonitatē rhythmi corrūpit. Veluti cum puer significatur,peculiaris quidē puerili ætati secundū rhythmū pulsus eurhythmus appellatur:qui ad vigentē ætatē pertinet,heterorhythmus:qui nihil huius seruat,ecrhythmus dicitur. Nonum pulsuum genus est,quod in omnibus prædictis inuenitur æqualitate & inæqualitate constans,quod vel in vno pulsu spectatur,vel in pluribus id quod à collectione pluriū,systematicum quoque vocant. de quo prius tanquàm manifestiore dicendum erit. Aequalis itaque pulsus est,qui consequentia par est siue magnitudine,siue robore,aut velocitate,aut reliquorū aliquo,aut etiam omnibus. Inæqualis,qui consequentia impar est. Si enim subsequentes vniuersi pares magnitudine qualicunque inciderint,eiusmodi pulsus æqualis vocatur. At si primus,secundus,& tertius pares fuerint,quartus autē impar:talis nimirū magnitudine inæqualis dicitur. Huius generis sunt,& deficiens,& coincidens. Non solum enim post vnū aut etiam plures magnos vnus minor apparet,sed nōnunquam totus quoq; motus omnino aboletur,& pulsus deficiens appellatur,sicut alter huic cōtrarius coindicēs,cum expectata quiete in medio tanquam superuacaneus aliquis pulsus inciderit. Sin autem secundus primo paulo minor factus sit,tertius secundo,& quartus tertio pari modo,idque deinceps longius,illiusmodi pulsus myurizontas & myuros nuncupant,nomē à figuris,quę in mucronem desinunt trāsferentes. Qui quidem perpetuo ex ipsis imminuuntur,ac nunquam decrescere cessant,in absolutam motus defectionem finiunt,ac vocamus ipsos myuros deficientes. Qui verò cessant,duplici continentur differentia. Nonnulli siquidem ipsorum in qua primum desierant paruitate,hanc perpetuò conseruant. Quidā verò augescunt rursus,vel in parē priori magnitudinē redeūtes,vel ad minorē,vel ad maiorē,ij myuri recurrentes dicuntur. Iā verò & in vnius pulsus inæqualitate myuri pulsus fiunt,de quibus suo loco paulo post tractabitur. Huiusmodi sane quædā est pulsuum inæqualitas, quæ systematica appellatur:Atq; vno in pulsu depræhenditur,vel in vna arteriæ particula,vel in diuersis accidit.quę-

adm

admodũ in motu,exempli gratia,in vna quidē particula arteriæ inæqualitas dicitur,cũ aliter inceperit,ac aliter deſierit moueri circa vnũ digitum arteria,incipiens quidem citatior,deſinens autem tardior,vel è cõtrario.Atq; hoc triplici modo accidit,vel motus continue manet, vel intercidit,vel repetit,& veluti bis percutit.Si igitur manens continuus & nõ interciſus,à celeritate ad tarditatē trãſierit,aut è cõtrario,impar citatus græce ἀνισόταχυς eiuſmodi pulſus,& eſt,& dicitur.Quòd ſi quieſcat,& quiete interpollata poſtmodũ velocior appareat,Caprizans appellatur,ex capra animante ſumpta trãſlatione,quæ ſaliendo ſublimis in aëre cõſiſtit,& ſecundũ quendã motũ inopinatum priore citatiorē molitur. Porrò ſi ab eleuatione recurrerit,& ante ſubmiſsionē abſolutã,ſecũdo manũ tangētis ferierit,dicrotus huiuſmodi pulſus appellatur.Simile quippiã in incudibus fieri cernas licet, quippe mallei,ſimulatq; ſemel manu in ipſas incuſſeris,reciprocãtur,incudũ renixu,& ſecundũ rurſus,vel etiã tertiũ feriunt.Atqui nõ ſolũ inæqualitas quæ vno ictu in eademq; arteriȩ particula accidit in motus tempore,poteſt fieri,verũ & illa quæ virtutis robore cõſtat:nõ autē ea,quæ diſtantiarũ quantitate cõprehenditur.Nullo enim modo idē pulſus eadē in particula magnus & paruus queat effici:neq; in alio genere,ſed in diuerſis particulis.porro in variis arteriæ particulis vnoq; in pulſu duplex fit inæqualitas.nũc quidem cũ motus manet continuus,& arteria iuxta quoſdã digitos citius mouetur,iuxta quoſdã verò tardius.nũc autē cũ motus quoq; interciditur,vt nõnulli quidē digiti motũ apprehendant,nõnulli verò nõ.Ac iuxta eleuationis quantitatem in pluribus quidē particulis inæqualitas manifeſta eſt.Ex quo genere ſunt myuri vno in ictu inclinantes,quos Græci vocant ἐπινενευκότας,& περινενευκότας.Si nãq; interna digiti parte magnus occurrit pulſus:& curuatus inde iuxta rationem minuitur,vt in exteriore quȩ ad ȩgrotãtis pollicē ſpectat arteriæ parte,minimus idē appareat,myurus vocatur ad muris caudȩ ſimilitudinē,vel meiurus quòd caudȩ modo imminuatur.At ſi iuxta medios digitos magnus occurrat,curuatúſq; vtrobiq; minuatur,minor apparēs,hũc Archigenes νενευκότα quaſi dicas latinè inclinãtē,& περινενευκότα appellauit,manifeſto ſignificare volēs eleuationis breuitatē,cũ extremorũ vtrorũq; veluti inclinatione.Nõ eñ vt abſciſis vniuerſim ac

ſubito, vtrinq; partibus, ſed veluti inflexis in arctū contractus eſt, vtpote myurus, hoc eſt imminutus magnitudine vtriſq; in partibus. Ac cum ſecundum magnitudinē inęqualitas, id quod maturius eſt, aut tardius, aſſumpſerit, tum vndoſi, tum vermiculantes, pulſus oriuntur. quòd ſi id quod in ſitu eſt, acceperint, conuulſorij & turbulenti, vt vocant, cōſtituuntur. exordiendum igitur eſt ab vndoſis, in quibus nō ſimul apparet in tali inæqualitate arteria omnis eleuari, ſed pars illius alia primū, mox alia, dein alia, poſtremo quarta, vt motus cōtinuus maneat in modū vndarū ſeſe eleuantiū. ac nonnulli vndam in rectum tendentem obtinent. quidā in latus inclinantem, & alij in breui lōgitudinis diſtantia, altitudinē magnā habent, alij cōtra, aliqui latitudinē, aliqui anguſtiā. Similiter etiā celeritate & robore inęquales ſunt. Vndoſus totus in paruitatē ceſſans, vermiculās appellatur, vermis greſſui aſsimilatus. Quemadmodū verò vndoſum pulſum minorem factū vermiculans excipit, ita vermiculantē formicans, vbi motibus multis abolitis in vnū eundémq; per quam exiguū deſierit. Vocatus hic quoq; eſt à formicæ animantis ſimilitudine, tum ob paruitatē, tum ob motus ſpeciem. Eſt enim formicans admodū exiguus, vt quo minor alius non extet. Pari modo languidiſsimus omniū creberrimus nō tamen citatus, vt Archigenes exiſtimauit. Huic cōfinis eſt Hecticus. quemadmodū enim febris, ſic etiam pulſus Hecticus eſt, qui nullam magnā mutationem ſubit, ſed perpetuo conſimilis manet, trahitque vt ab initio incepit, & nunquam ſoluitur, toto habitu in morbum cōuerſo. Porrò conuulſorij pulſus vtrinq; ab extremis ſurſum retrahi, tendi, & conuelli videntur, ceu chordæ cuiuſdā tenſæ ſenſum præbeant: at in turbulentis nihil tale reperitur. Sed maior in his eleuatio eſt, vt arteriæ particulæ quædam ſurſum ferantur, vno eodemque tempore, ac motum ipſarum ſpiculis rectiſsime aſsimulaueris: que validius emiſſa, celeriter ferūtur vibrata. Serratus pulſus eſt cū alia pars arterię elata, alia minus, ob duritiē nimirū ipſius eſſe videtur. Cæterū pulſus hic etiā turbulenti quippiā poſsidet, ac citatus quidē eſt, crebérq;, nō ſemper aūt magnus. Decimū genus pulſuū ex inęqualitate profectū cōmemoratis ſuccedit, quod ordine, & in ordinatione cōſtat. Nam ordinatus & inordinatus inæquali in circuituū paritatē: & prorſus imparitatē diuiſo, ex vtraq;

sectione originē trahūt. Ex circuituū paritate ordinatus: ex absoluta verò imparitate inordinatus. etenim pulsus ęqualis omnino est etiā ordinatus, siquidē subsequentia parē ipsum dicebamus: inæqualis autem non omnino inordinatus est. Si nanq; paritatē corrūpat, circuitū verò seruet aliquē, vt in eleuationis quantitate, verbi gratia, si duo magni, & vnus paruus sit: deinde rursus duo magni, & vnus paruus, atq; sic deinceps, vocabitur inęqualis quidē, sed ordinatus. At si prę-terquā quod paritatē corrūpat, ne ordinē quidē aliquem inæqualitatis cōseruet, cū inęqualis tū inordinatus talis est: similiter in aliis quoq; generib⁹ se habet. Inordinatorū quidē, alij sunt ex toto inordinati, ne vel exiguū quēdā circuitū cōseruātes, alij verò secūdū circuitus ordinati. Quatenus enim cōtinuam ordinationem nō habent, inordinati vocabūtur: quatenus autē diu circuitum quendā tuentur, secundū circuitus, ordinati vocari queant. Exempli gratia, si contingat duos magnos fieri, duos item paruos, deinde tres magnos, & tres exiguos: quatuor magnos, & pares exiguos, & rursus tanquā reflectentes duos magnos, & duos exiguos: tres magnos, & totidem exiguos: & deinceps similiter. scire verò cōuenit, inter alios quidē contrarios singulos, quendā esse mediū. Aequalis autē & inæqualis mediū nullū: neq; ordinati, neque inordinati: nisi voles secundū circuitus ordinatū mediū dicere ordinati & inordinati. Cæterū aliorū omnium medij, secundū naturā sunt, præterquā vehemētis & languidi, vt à nobis ostensum est. Inter hos autem æqualis solus secundū naturā est, reliqui præter naturā, inæqualis ordinatus & inordinatus. Hæc pulsuū genera vniuersa sunt, & generales ipsorū differentiæ. Nonnulli verò his etiā alia duo annumerarūt. Primum à situ arterię sumitur, quatenus sursum, deorsum, dextrorsum, sinistrosum deducta esse videatur. Alterū quo maturius, aut tardius: ex quorū numero vndosos turbulentósque pulsus esse diximus, ac nos cōpendij gratia simplices solū differētias prodidimus. ex dictis autē si cōiūgamus has, facile erit etiā compositas inuenire. †Porrò opportunū erit deinceps, causas quoq; pulsibus cōueniētes exponere, quas comitatur etiā præsagiū ab ipsis desumptū, ac initiū à magnitudine capiemus, quoniā hæc aliis est manifestior. Magnus igitur pulsus redditur, vel propter vsum vrgentem, qui calor est in corde exuperans, externæ

appetens refrigerationis,& veluti euentilationis,aut propter corporis gracilitatẽ,vt posterius ostendetur.Porrò augescit calor,aut ex causis naturalibus,vtpote ætate florida, aut puerili, aut simpliciter calida,anni tẽpore,regiõe,& tẽperamento calidiore.Aut causis nõ naturalibus,veluti aëre qui nos ambit calidiore,balneis calidis,exercitiis,cibis vino,medicamẽtis calfaciẽtibus.Aut causis naturæ cõtrariis, puta intemperie calida, aut humorum putredine, aut ira, aut similibus. Discernes vniuscuiusque pulsum hoc discrimine,quòd causæ naturales magnitudinẽ ipsius faciunt stabilem,& quæ difficulter mutari queat.Reliquæ verò,ex facili mutabilẽ,vt etiã manu adhuc admota frequẽter,aut certe paulopost subsidat.Iã verò pulsibus,qui sane ob balineas calentes magni sunt,mollities quoq; accedit,quemadmodũ iis,qui ob calidã & præsertim cum siccitate intemperiẽ magni existunt,durities.Exercitatis verò mediocriter,aut perfricatis,nec duri,nec molles sunt,medio statu prędit.Pectoris autem regio,multo calidior est,quod iam & iratis accidit.Ex cibo autẽ magnis,aut vini vsu,aut ira,prẹter magnitudinẽ etiã vehemẽtia inest.Qui verò occultare irã studẽt, aut aliud quid præter medici permissionẽ factũ,verbi gratia medicamẽ calidũ sumptum,eundem medicũ simulatque manũ attingat,interrogantem celare volẽtes,iis præter magnitudinẽ manifesta quoque oboritur inæqualitas.Ad hæc ægrotantis mores & consuetudo nõ mediocriter ad pulsus dignotionẽ faciunt.Cõsuetudo quidẽ,si medicaminũ appetens sit si & rudis mores,si opinionis eximendæ peritus & callidus sit.Ex humorũ putredine magnus,ad magnitudinẽ adhuc submissionẽ magis citatã habet.Verũ ad magnũ pulsum efficiendum,non solũ vsus abunde est,sed etiã virtutis ministeriũ desideratur,instrumẽtiq; cõmoderatio inter siccitatẽ & mollitiem.Aucto igitur cordis calore propter quãlibet causam ex cõmemoratis,primũ quidẽ magnus pulsus efficitur:vbi verò magnitudo vsui nõ suffecerit,statim etiã celeritas ipsi accidit.At si ne sic quidem satis fuerit,mox frequentiam assumit,parui autem,tardi & rari pulsus,itidem à contrariis fiunt.Sed quandocunque à magno citato & crebro ad contrarios fit mutatio,vsu nimirum postulante,non amplius id quod in pulsu primum factum est,id etiam primum cessat,verũ quod postea acquisiuit,id primum abiicit,

statim

ſtatim quidem rarus euadens, deinde tardus, poſtea quoq; exiguus. Sin autem tarditas paruitaſq; accreuerint, è contrario raritas in crebritudinem trãſmutatur, vt per eam vtcunq; vſui fiat abunde. Hę igitur magnitudinis, celeritatis, frequentiæ, & contrariorum ipſis pulſuum cauſæ habentur. At iũgetur ipſis ea quoq; pulſus immutatio, quæ vna ſolum diſtantia conſtat. Itaq; latitudo ſola augetur, dum humiditas pot iſsimum, vel ſecundum naturam, vel etiam ab exterioribus cauſis redundat, quemadmodum ſublimitatis pulſus ob inſtrumenti mollitiẽ virtute ad hoc opitulante, longitudo à ſiccitate, & carnium circumpoſitarum emaciatu palam efficitur, reliquis diſtantiis collapſis. Non enim arteria lõgior, quàm poſtulat natura fieri poteſt, ac proprie magis pulſum huiuſmodi gracilẽ appellaueris, quẽadmodũ ipſi contrariũ ſecundũ latitudinem ſolã, & profunditatem adauctũ, amplũ. Cõtrariis autem horum affectibus pulſus nonnunquã incidit, & in aliqua, aut aliquibus diſtãtiis prohibetur, humilis, aut arctus, aut breuis apparẽs, cũ talis non ſit, ſed ob pinguedinis cuiuſdã, aut carniũ, aut membranarũ oppoſitarũ craſsitiẽ apparẽs. interim, etiam totus paruus videtur, cũ re vera paruus non ſit, & lãguidus ſimiliter. Quid opus eſt verbis? ſæpe abſoluta pulſus defectio quibuſdam eſſe putatur in omnibus arteriis, cum vere non ſit, & maximè iis qui negligentius ipſum tangunt, ſed cum motus ob carnium copiam deliteſcit, re vera obſcurus exiſtent. non enim extrema pulſus defectio homini poteſt accidere, quoad vita fruatur. quẽadmodum igitur rurſus in locis excarnibus, etiam parui pulſus, magni eſſe videntur. Corpore itaque vehementer emaciato, arteria ſpinam perreptans, ſæpe tangentibus abdomen, motum repræſentat, ac nonnulli etiam ex his, quæ prius in artubus non erant conſpicuæ. Quamobrem omnibus cauſis diligenter attendendum cenſeo, ne dignotio ipſorum nos lateat. Pulſus autem vehemens virtutis robore efficitur, ſi nulla ex cauſis reliquis renitatur, vtpote vſus diſſolutus, aut inſtrumenti durities. Languidus autem pulſus, imbecillæ virtutis & ſolius ſoboles eſt, aliud licet nullum adfuerit. Siquidem vehemens omnibus cauſis ad ſui generationẽ indiget, languidum etiam ſola imbecillitas efficit. Qui igitur per initia vehemens eſt, ætates anni tẽpora, regiones, & temperamenta moderata comitatur,

languidus immoderata. Porrò qui à languore in vehementiam incidit, virtute vindicata ab imbecillitate prius occupante efficitur. Vindicatur vero, aut ex his quæ in ipso corpore continẽtur, veluti humorũ cõcoctione, vel excretione vel ira: aut ab exterioribus, nempe vino, cibo, exercitiis, ac aliis quę intẽperiẽ corrigunt. Vires dissoluunt, inedia, vigiliæ, vacuationes immodicæ, tristitia, curæ & dolores, maxime animæ defectionem inferentes, ac omnia quæ intemperiem faciunt. Quidam vero ex rudibus ac in exercitatis, durum pulsum vehementem esse putauerunt, quod discrimen exercitatum, tum ratione, tum tactu, nunquam latuerit. Nam vehemens magna ex parte cũ magnitudine in sublimitatem attollitur, tactum valide percutiens: durus magnitudinem non recipit propter arteriæ contumaciam: fit igitur durus, ob instrumenti duritiem, quã refrigeratio immodica, aut siccitas, aut tensio ab inflãmatione profecta, aut conuulsio generat. Statim vero duritiẽ etiam paruitas, & celeritas nonnunquã, & frequentia magnitudinis loco propter vsum sequitur. Mollis pulsus, arteriæ humiditatis comes est, quã humidiorẽ reddũt ex iis quę secundũ naturã sunt, humectiores cibi, balnea frequẽtia, somnus multus, victus copiosior & animi oblectatio, ex his quæ præter naturam sunt, sopores, lethargi, aquæ subter cutem, & reliqua pituitæ vitia. Plenus pulsus, aut humorum copiam, aut ciborũ aut vini potionis abundantiã indicat, quẽadmodũ vacuus contraria, aut enim inediam, aut vacuationem. Vbi calidius arteriæ corpus occurrit, multam in corde caliditatem, reliquo corpore refrigescente, aut conuulsoriam quãpiã arteriarum violento motu incalescentium, dispositionẽ fatetur. Archigenes vero tradit arteriæ locũ proprie in catochis calidiorem deprehẽdi, quemadmodũ in iis, qui conuulsionem cum graui animi in somnũ delatione quã cataphorã appellant. At rhythmus, de quo disputatum est, si par sit motu & quiete, probam totius corporis temperiem præ se fert, quãtum ad se pertinet, vel non magnam à bona declinationem, sicut in ætate puerili, & corporibus alioquin tẽperatis. Ac si longius quietis tempus fuerit eo quo motus peragitur, calorẽ præpollere notat, quẽadmodũ in ætate florentibus, & his proximis, veluti igitur in corporibus senilibus æquabiliter frigidis, diuturnius motionis tẽpus est quã quietis. Notare

autẽ

autem oportet rhythmi inęqualitatem mensuram esse eius quæ celeritate & frequẽtia consistit. hanc autẽ veluti materiæ rationẽ ad rhythmũ obtinere. Iam vero deficientes, coincidentésq; pulsus fiunt, viribus oppressis, & veluti aggrauatis, sed coincidentes minorem offensam, deficientes maiorẽ significãt, ac in vniuersum virtus oppressa grauataq; pulsus mutat ad inæqualitatẽ inordinationemq; , tum aliã quamlibet, tum eam quæ vehementia & magnitudine constat. Ac ex myuris pulsibus genere duplicibus demonstratis (vel enim in systematica, vt vocant, inæqualitate, vel in ea quæ vno fit ictu, deprehenduntur) deficientes quidem extremam virtutis internitionem notant, repetẽtes autem recurrentesq;, & ipsi quidem imbecillẽ, sed repugnantem adhuc resistentemq;, & renuentem indicant. in vno autẽ ictu myuri & inclinantes, quos ἐπινενευκότας vel περινενευκότας appellamus, maxime iis fiunt, qui paulatim contabuerunt, inflãmationibus nõ solutis, præterea plurimis quomodocũq; tabescentibus, dũ partes quæ circa arterias habentur, emarcescunt. Porrò inæqualiter citati & caprizantes, febriles potissimum calores comitantur: verùm si pulsus eleuationis principia dissoluens, extremum ipsius acceleret, & submissionis initium, putredinem exuperantem notat, natura fuliginosis recrementis excernendis incumbẽte. Sin autem è contrario submissionis initium dissoluerit, ad eleuationem vero magis instet, calorem præpollere scias, qui refrigerationẽ desideret. Comitatur hęc in febri etiam crebritudo plurima ex parte, interdũ magnitudo quoq;, nisi virtutẽ instrumenti duritia impediat. Cũ autẽ hæc in arteria intenditur, & virtus non sit inualida, pulsus fit qui à bis feriendo dicrotus appellatur. Porro vndosus humidiores potissimum affectus sequitur, atq; his magis aquæ subtercutem genus, quod Anasarca vocant, itẽ lethargos, & peripneumoniam. At cum virtus dissolui inceperit, sed paululum adhuc resistat, vndosus in vermiculantem decidit, vbi extreme collapsa fuerit, etiam hunc formicãs excipit. Hecticus autẽ proprie cõtabescẽtes & alioqui emarcescẽtes sequitur. Cõuulsorius fit, quũ neruorum origo inflãmatoria quadã affectione cõflictatur, sicut in phreneticis, & acuta epilepsia correptis, quando etiã moriuntur, adhuc calentes, qui hoc vitio sunt occupati, cõtrario his modo quos syncope inuadit. illi nanq; vehemẽter

etiam frigidi, adhuc viuunt. Turbulentus autem pulsus efficitur, cum vsus magnam eleuationem requirit, ac vitale robur eam potest creare, solum vero arteriæ corpus præ duritie, in magnam attolli diastolen, vt in magnis inflammationibus, obstructionibúsque diuturnis, impotens refragatur. Pulsus serratus in totum index est inflammationis, & præsertim partium quarundam neruosarū: quinetiam pleuritidi peculiaris est: remittens quidem, leni & ex facili concoquendæ: intensus autem difficili, & concoctu peruicaci: quæ cum imbecilla quidem virtute, subitò in periculum præcipitat: cum valida autem longo tēpore concoquetur. Vel enim in vomicam transijt subinde, vel marcida tabes ipsam excepit. Iam verò sciendum venit, inordinationem comitari inæqualitates. raró siquidem inuenire est inæqualem pulsum, ordinatum. Minores offensæ, inæquales pulsus & ordinatos: maiores, inæquales & inordinatos procreāt. Hæ igitur simplices pulsuum causæ sunt & presagia. Ex his etiam compositas, vt in sermone de differentiis ipsorum dicebamus, haud negotiosum est inuenire.

†*Rectior est hæc scriptura quæ in vetusto codice est.* ἑξῆς δ' ἂν εἴη λέγειν καὶ τὰ αἴτια τὰ τρέποντα τοὺς σφυγμούς. *Porrò opportunū erit deinceps causas pulsum immutātes exponere: facile enim fuit librario scribere* πρέποντα *pro* τρέποντα.

De deiectionibus. CAP. XIII.

ALuus optima est: mollis, cohærens, & eodem tempore quo in secūda valetudine assueuit, reddita. Talis nimirum est quæ leuiter ruffa est, simul & conuenienter spissa, non nimis fœtida: quæ talis non est, mala censetur. Quæ igitur colore similis cibo ingesto cernitur, & tenuis, & nō exuccata & celeriter descendens, cruda est, At mere ruffa, initio quidem biliosiorem morbum indicabit. sin autem in declinatione talis excernatur, corpus probe expurgari denuntiat, viridis æruginosæ bilis nota est. nigra, vel atræ bilis, vel sanguinis cuiusdam indidem adusti. liuida, refrigescere quodammodo, & emori non parum interiora significat. oleosa pinguisque, corporis, pinguitudinem consumi innuit: quemadmodū rursus viscosa, pingui cum sit deterior, animantis particularum consumptionem præ se fert. Nimis fœtida haud exiguā fatetur putrefactionē. Porro in omnibus hisce, si aluus qualitate cibo assumpto nō respōdeat eodem

eodē iam modo affectio quoq; considerabitur. Omniū deterrima & pestifera, erit nigra, liuida, oleosa, celeriter trāsiens.

De vrinarum notis. CAP. XIIII.

QVemadmodum in deiectionibus, ita in vrinis quoq; regula sanorum vsi, de ægrotis indicia sumemus. Vrina igitur præstantissima est, quæ sanis simillima. Talis nimirum est subrufa simul & subflaua. nimirum vero hæc & crassitiem moderatā habet. At cum triplex turbidarum vrinarum sit differentia, (vel enim redditæ tales, paulopost subsidunt, vel consimiles perpetuo manēt: vel puræ excernuntur, deinde vero turbantur) praua quidem existit tertia ordine dicta, moderata benignaque, prima: medio vtriusque consistit secunda: summe cruda est, exacte aquosa, veluti desperatæ cōcoctionis venosi generis accidēs. Quando autem celeriter descenderit, diabetes, vt Græci appellant, efficitur Verum hæc sane inter vrinas crudas deterrima est, succedit autem ipsi, tenuis admodū & aquæ modo exalbida. Huic vicina est alia vrina, quæ multis in morbis apparet, tenuis admodum, & albæ propinqua. Subpallida verò hanc sequitur: quæ pallida quidem modo erit, & subrufa, concoquitur autem tam quantum ad colorem ipsius attinet. Tantum verò crassitie ipsam ab aquosa recessisse oportet, si probè concoqui debeat, quātum etiam colore, sin autem hoc secundum naturam adamussim seruato, subsidens album, leue, ęquale, & copiosum reddit, exactæ nimirum concoctionis nota fuerit: largius autem crudum, humorem, expurgari signat. Iam verò si vrina crassa modicè fuerit, habeátque subsidens aliquod, non cruda, iam ex toto erit. Si enim subsidentia parti farinæ crassiori, aut laminis similia, aut furfuri, aut nigra, aut liuida, aut viridia, aut fœdi odoris, habeat, prætermquàm quòd quæuis huiusmodi in cruditate est, etiam mortis periculum aliàs ostendit. Porrò boni coloris vrinæ quæque simul, vel subsidentia alba, leuia, & æqualia repræsentent, vel nebulas quasdam similes, vel suspensa, omnium vrinarum sunt laudatissimæ, & præcipuæ, quarum subsidēs, tale extiterit. Deinde commendatur vrina cuius suspensa huiusmodi cernuntur. Tertium bonitatis locum habet, cuius nebulæ tales apparent. Ac, vt vno verbo expediam, quæ vrinis probè innatant, quanto inferius subsiderunt, tanto magis laudantur.

De sputi notis. CAP. XV.

SPutum subflauum, subrufum, leuiter spumans, & tenue, solam cruditatem, malum vero nullum insignius denuntiat. At syncere flauum, rufum, spumosum, viride, glutinosum, rotundum, atque his adhuc magis nigrum, prauum est. Etenim præter sanguinem, quisquis alius humor syncerus est, prauam ostendit affectionem, caloris flammei sobolem. Cruenta igitur sputa mediocria sunt: flauæ, aut nigræ bilis, difficilia. Cæterum quomodo ipsa ædantur, inspicere simul expedit. Nam si prompte excreentur, liquido constat talia quidem esse salubria. contraria vero periculum testari. absolutam itaque concoctionem fatetur sputum leue, album. æquale: & substantia neq; liquidum, neque valdè crassum. Summæ vero cruditatis nota est, si nihil prorsus expuitur. At si expuatur quidem, sed tenue, languidæ concoctionis argumentum est, Sin autem Syncere rufum prodierit, aut flauum, nihil boni pollicetur. Si liuidum, aut æruginosum aut atrum, summam pernitiem portendit.

De febribus diarijs dignoscendis curandisq;. CAP. XVI.

DIarias febres, vrinarum in primo die concoctio, calorisq; suauitas seu propriæ ipsarum & inseparabiles notæ testantur. Verum à prima febris solutione, certiorē habiturus es earū cognitionem. Quippe arteriarum in hac motus ei qui in secunda valetudine fuit, ex toto respondet, cum nulla ex aliis febribus in naturalem statum reuertatur. iam verò quòd facile morbum fert æger, maximum & id indicium est. Opportuni sunt id genus febribus, in quorum corpore quod defluit, halituosum non est, sed mordax & acre, fumi instar. Hi autem sunt calidi & sicci temperamēto: breuiter, biliosi, quos πικρόχολους Græci vocant. qui igitur ob lassitudinem febricitarunt, pinguiter simul ac molliter fricādi sunt, in balneumq; ducēdi. Quibus siccitas febrē intulit, fricandi hi quidem minus, sed lauādi sunt liberalius. Quos curæ mœrores, vigiliæ & ira exercuerunt: lauare quidem non subinde oportet, verum oleo copiosiore tepido, cui minime astringens vis insit, tum paululum fricare, tum ex consuetudine lauare conuenit. Ab insolatu vsti, protinus ab initio refrigerationem desiderant, tum crebriorem lauationem minime, verò aut oleum largum, aut crebram frictionem. Sint autem quæ refrigerent & rosaceum & ompha

omphacinum ſine ſale confecta: eadem vero ſincipiti vehementer refrigerata ſuperfundere oportet, & vbi febris inclinauerit, in balneum æger ducendus eſt. Si quis ex frigoris iniuria febrim concepit, etiam is in remiſsione lauãdus eſt. At ſi cum grauedine, & deſtillatione febriat, priuſquam hæ concoquantur, lauationi non committetur. Porrò qui ex æſtu Solis febricitant, ij, etiam cum hæc adſunt, lauandi ſunt: qui autem ex frigore, iis quoque caput mediocriter calefacientibus perfundendum eſt, cuiuſmodi irinum eſt, & nardinum vnguentum. Verum in quibus meatuum conſtipatio febrem excitat, his conuenit ex aqua dulci, & temperata lauatio, tum frictio, quæ rarefaciat, & exercitationes modicæ, victúſque bonis procreandis ſuccis idoneus. At cui propter inediam, febris contracta fuerit, ei opus eſt ſtatim, vbi prima acceſsio remiſerit, in balneum perduci, & tepente oleo largiſsime perfundi, tum molli manu perfricari, diutiſsime in calidi ſolij aqua immorari. Simulatque exierit, ac ſeſe recollegerit, denuò balneum ingredi, poſteà aquam calidam potare, mox ptiſanæ cremorem, deinde lactucam aſſumere, & aliquid piſcium eorum qui molli ſunt carne, ex albo iure. Omnium verò communis eſto victus ſpecies, quæ & boni ſit ſucci, & cõcoctu facilis, & quæ nuſquam exiguis cutis meatibus inhæreat. Vinum propinetur & aſpectu, & viribus aquoſum. Oportet autem in primæ febrium acceſsionis inſultu nonnunquàm aliquos horum nutrire, in quibus corporis intemperies ad calidius, ſicciúſq; tranſiens, febres accendit. Qui ob bubonem hoc eſt inguinum inflammationem febrim conceperunt, ne medicum quidem interrogant quid ſit faciundum, ſed vlceri, quod bubonis occaſio fuit, proſpicientes lauant, vbi acceſsio declinauerit. Cæterum à vino ipſi ſunt arcẽdi, donec inflammationes inguinum fuerint, ſolutæ, & tenuiore victu enutriendi.

De putridarum febrium agnitione. CAP. XVII.

PVtridæ febres dignoſcuntur eo quòd nulla ipſas exterior cauſa præcedat: item quòd à rigore incipiant, neq; inſolatu, neq; vehementi frigore prægreſſo. id quoque peculiare eſt febrium putridarum indicium, ſicut & pulſuum depreſsio. Nominant ſic, cum incipiente acceſsione perexiguos quidem ipſos & inæquales obtinent: hoc enim ſingulariter huiuſmodi febrium eſt proprium, maxima autem putrida

tridarum febrium nota eſt etiam qualitas caloris, qui fuliginoſus adeo exiſtit, vt manũ erodat. Similiter ad ipſas propriè ſpectat etiam vrinarum cruditas, & obſcura concoctio. Magnum verò & notabile concoctionis indicium, in primis vrinis nunquàm eiuſmodi febres repræſentant.

Curatio febrium putridarum. CAP. XVIII.

SI vires ſint validæ ei qui ex putredine febricitat, ſanguinem dimittes protinus, modo cruditas in ventre nõ exiſtat. At ſi vires imbecillæ, aut ætas prohibeat, ſanguinem non detrahes: à cuius vacuatione, putrida per vrinas, aluum, & ſudores expurgare conuenit. Sin autem ſponte ſua nonnunquam impetum ad os ventriculi capeſſant, etiam per vomitum: alioqui non oportet ea præter naturam irritare: cæterum deligi materiæ debent, quæ ſine calefaciendo ſiccandóq; valenter, prædictas vacuationes moliri poſſunt, veluti ptiſanæ cremor, aqua mulſa, oxymeli, & apomeli, apiiq; radix in aqua potabili incocta. Cũ aluus nihil deiicit, ex aqua mulſa cum oleo clyſtere ducenda eſt. verum totum corpus rarefacere prius non expedit, quàm vacuatum fuerit: vbi vacuaueris, rarefacias vtique licet, medicamento tepido calore prædito, quale eſt, quod ex chamæmelo conficitur. in hoc tempore vinum aquoſum potui datum, vniuerſas promouet vacuationes: eiuſdem facultatis eſt temperatum dulcis aquæ lauacrum. Quòd ſi vero febris magnitudo obſtiterit, neque vino vtendum, neque lauacro, neque vnctionibus rarefaciendi virtute præditis, ſed aqua frigida his in febribus commodè bibitur, niſi quid & hanc prohibeat. Ergo ſi quidem & vires robuſtæ omnes fuerint, & febris ardentiſsima, & concoctionis ſigna planè euidentia, frigidam cum fiducia exhibebis. Prætereà ſi bona corporis habitudine ſit æger, tum ſtatus cœli calidus ac ſiccus, etiam ſi in frigidã natationem hunc dimittas, haud quaquam lædetur: ſin autem mediocris exiſtat febris, & vires inualidæ, ſed cum notis concoctionis, iis qui ita habent balneum prodeſt, & vini potio. Tum verò ex vnctionibus eæ quæ rarefaciunt.

De tertianarum agnitione. CAP. XIX.

TErtiana febris cum ſit flauæ bilis commotæ ſoboles, protinus ab initio rigorem, haud exiguum infert. hoc diſcrimine à quartanæ rigore variat, quòd pungere videatur, & cutem conuulnerare. In quartanis autem, acceſsionis inſul

insultus vehementem perfrictionem habet. Quotidianas verò nequaquàm rigor præcedit: sed solùm perfrigescunt. Cæterum tertiana etiam exactum pulsuum ordinem obtinet. siti verò vehementi in statu affligit, & hominem perurit, ac paulò pòst consistit, calórq; æquabiliter per omnes corporis partes diffunditur. Et si manum iniicis, primo quidem contactu, calor copiosus & acris occurrit, veluti cum vapore quodam erumpens, sed paulò pòst à manu remanente vincitur. Vbi potione æger fuerit recreatus, statim copia vaporis calidi per cutem emergit, sudorum nuntia. Bilis vomitio superuenit, aut aluus soluitur, perq; vrinam biliosa redduntur. Præterea ad integritatem tertiana desinit, vbi accessionis tempus, horarum non plurium duodecim expedierit. Febrem igitur quæ intra duodecim horas terminatur, exactã tertianam nominamus: quæ verò diuturniorem accessionẽ habuerit, illam simplici vocabulo tertianam nuncupamus. quæcunque autem longissimè productam accessionem seruauerit, exiguum vero interuallum, hanc rursus extensam tertianam dicimus.

Curatio tertianæ. CAP. XX.

EXquisitam tertianam, vt quam flauabilis procreet, humectare oportet ac refrigerare. & sanè quod in ventriculum confluit, vomitionibus, & inferius elicere. Item per vrinas, & sudores deducere idipsum conuenit. Aluus itaq; mollibus clysteriis euocatur: vrina potionibus, in quibus apiũ, & anethum maduerunt, & si concoctionis signa deprehenderis, magna iam confidentia etiam absynthium dabis. Balnea vero ex aqua calida potulenta conueniunt: quibus neq; nitrum, neque sal, neque sinapi adiici, sed ægrum oleo quam maximè calido perfusum in solium descendere oportet. At qui balneis admodum gaudent, eos etiam si bis die laueris, haud peccabis. Vbi verò concoctionis notas perceperis, tũc, vel si sæpius laueris, nihil offendes. Porrò vinum priusquam morbus concoquatur, ex toto circuncidendum est. simulatq; vero concoqui inceperit, tenue, aquosum, modicum, primo die exhibendum. Cibi humectantes, refrigerantésque vtiliter assumuntur. À melle abstinendum, sinapi, salsis & acribus omnibus. vinis autem admodum vetustis, & natura calidis. Cæterum nihil miri est, si in hominibus primũ exercitis, inediámq; expertis, nunc autem ordine conuerso otio-

sis

sis cibóq; vsis pleniore, bilis maxima ex parte mixta pituitæ
reperiatur. Cuius rei gratia complures tertianæ, aut citra
rigorem fiunt:aut perexiguus ipsis oboritur,vnde etiam ani
maduersionem propriam desiderant. Neq; enim balneum,
neque cibus aliquis liberalior tertianis spuriis ante conco-
ctionem conuenit : quoniam ne panis quidem micæ, oua, &
consimilia.

Curatio tertianæ nothæ. CAP. XXI.

LAuare in tertianis spuriis per initia salubre non est, sed
quando iam concoctionis notæ apparent, neque cibum
quotidie exhibere, sed alternis diebus abundè est. Quies au
tem, & præcordiorum fotus ipsis conducit, tum sorbitiones
concoctu faciles, & clysteres aluo inditi non admodũ mol-
les. Atque si sanguinem detrahere opus est, neque hoc omit-
tere oportet. Tota vero victus ratio erit, non quæ refrigeret
in totum, humectétq;, verum etiam modus aliquis qui ma-
gis incidat, ac calefaciat, adhibeatur. Maximè verò condu-
xerit ipsis ptisanæ cremor pipere iniecto. vel hyssopũ quoq;
nonnunquam, vel origanum, vel spica nardi, aquæ mulsæ
admista, incoctáq; potui exhiberi, & alia quæ vrinæ ciendæ
sunt, præterquàm ea, quæ vehementer calefaciunt, exiccãt-
que. Potissimum verò absynthium, post septimum diẽ por-
rigi debet. Iam & oxymel epotum, multis fuit auxilio. ad
hæc nonnulla ex his quæ molliter ventrem subducunt. Por-
rò vomitus secundum cibum, iis quibus hæc febris in vetu-
statem incidit, vtilissimus est.

Quartanarum cognitio. CAP. XXII.

QVartana inuadit multa cum perfrictione, vt quæ ex
frigido humore, atra bile originem trahat. Calorem
verò feruorémq; febrilem tertianę modo non obtinet, imò
nec bilis vomitus eam comitatur. Adhæc si vrinæ tenues, al-
bæ, & aquosæ fuerint, quartana erit febris. Eximia verò
ipsius nota est, pulsus exiguus, & rarus, Cæterum in autum-
no potissimum incipit, erraticis superueniens febribus, ac
nonnunquam in forma eius potissimum subsistit quę quar-
to die reuertitur : aliquando etiam plurium dierum inter-
uallo, iuxta quosdam circuitus accessionem habet.

Curatio quartanarum. CAP. XXIII.

QVartana laborantes leniter tractandi sunt, neque me-
dicamento vllo forti sollicitandi, neque vacuatio-
ne, nisi

ne,nisi forte sanguis vehementer exuperare videatur,cum venam dissecare conuenit. Victus eis offeretur optimus,qui nõ inflet,& venter his quibus vti consueuit,emolliri debet. Quòd si hæc nihil proficiant,clysteribus per initia quidem mollibus,deinde verò acribus vtẽdũ est.A' suilla carne prohibeantur ægri,atq; ab omnibus cibis qui glutinosi,ad exitum tardi sunt,tum qui refrigerant corpus,siccantq;. Vinũ vtile est tenue,album & modice calidum.Item salsa & sinapi ex vsu sunt,tum per dies aliquot assumptum medicamẽtum diatrion pipereon,id est,quod triplici cõstat pipere, vel quod diospoliticõ appellant.Iam & piper solũ recte ex aqua quotidie sumitur.In morbi statu victus ægro tenuissimus præcipietur,statim verò etiã vt diu conquiescat,iniungendũ est,tum visceribus prospiciendum per ea quę emolliunt, relaxantque.Insecutis diebus medicamenta conferunt,quæ vrinam cient.atq; si cõcoctionis notæ apparuerint,cũ fiducia tunc quoq; iis vti expedit,quæ atros humores vacuant, idq; non semel duntaxat,verùm etiã sæpius.Porrò secundũ validam purgationem,& medicamentum quod viperis cõstat,exhibetur,& alia quæ ad eiusmodi febres commendantur,inter quæ est & nobis familiare,omnium probatissimũ, quod succum cyrenaicum recipit.

Quotidianæ agnitio. CAP. XXIIII.

QVotidiana haudquaquam cũ rigore primo statim die inuadit,sed procedente tempore perfrictio magis quàm rigor oritur.Aegre verò incalescit,& diuturnũ habet incrementum:imò neq; adurit ægros,neq; multũ,& crebro spirare compellit,neq; efflare,vel frigidam bibere.pituitosi autẽ vomitus hic accidunt,& quę per aluum vacuantur,frigidiora,crudiora,aquosiora cernuntur:totum corpus crudis humoribus redundat: sudores minimè primis diebus erumpunt,neque ad integritatem venitur,cutis ægrotantibus albicat,vrinæ vel tenues sunt & exalbidę,vel crassę,turbidæ & rubræ.

Curatio quotidianæ. CAP. XXV.

QVotidianã curantes, oxymelite primis diebus vtimur, tum iis quæ vrinã probe eliciunt,ac vniuersa victus species incisoria esto,circa statũ verò ventriculi habenda est ratio,præsertim ipsius orificij,deinde ægris iubendũ est, vt à radicula & cibis assumptis vomant.Itidem vtantur iis quæ

pituitam subducunt, idq́; tamdiu quàm febris cessauerit.

De hepialo febri & rigore qui ægrè potest excalefieri.

CAP. XXVI.

SI vitrea pituita, quæ omnium aliarũ frigidissima est, nõdum putrefacta toto in corpore exundauerit, rigorẽ qui ægrè excalfieri potest, sine febri excitat. In febribus enim, quę humoris vitio accenduntur, putrefactio maximè febrilem calorem suscitat. At si tota hæc pituita putruerit, quod tamẽ rarò fit, ob immensam frigiditatem quotidianæ febris causa redditur. Quando verò non tota æqualiter, sed ex dimidio ipsius putrida fuerit, aut aliquæ ipsius partes, nõnullæ verò non putruerint, Hepialum febrem hanc facit: in qua simul & rigent, & febricitant. Particulæ quidẽ humoris eius necdum putredinem expertæ, omnibus venis, vel etiam reliquo corpori cõmunicatæ & sparsæ, rigorem creant: putrefactæ verò febrem accendunt. † Dicta est autem Hepialos per translationẽ à sale: dico autem mari, quod tranquillum quidem apparet, in principio autem difficile turbulentumq́; erat. Vel ab Hepios, quod est molliter & aleænin, quod significat calefacere, quasi dicas, quoniam blande & leniter calefacit. Atque hæc febris cũ ex quotidianarum genere existat, vtpote ex pituita nascens, illarum curationi subiicitur speciali, nisi quòd tanto cõmemorata quotidiana calidioribus magisq́; incidentibus præsidiis indiget, quanto etiam pituita frigidior illa existat. Hepiali verò rigor multo magis calefacientia requirit. Itaq; medicamentum ex triplici confectum pipere, ex calaminthe præterea, & quod liquore cyrenaico constat, his sunt accommoda. Item ex castoreo, similibúsq; pręparata remedia conueniunt. Latius autẽ diffusiúsq; explicatam curationem horũ reperies in capite quadragesimoquinto de rigore & perfrictione. Insuper Lypyrię & Tiphodes, quæq́; præter commemoratas febres dicuntur cum sint ex relatarum numero, etiam curationes, tum in illis expositas, tum exponendas postulant.

† *Locus hic multò rectius in libris manuscriptis quàm impressis, quos interpretes sequuntur, exaratus est. Sic enim legitur in antiquis cod.* λέγεται δὲ ἠπίαλος ἢ ἀπὸ μεταφορᾶς τῆς ἁλὸς, λέγω δὲ θαλάσσης, ἠπίας μὲν φαινομένης, χαλεπῆς δὲ κατὰ τὰς ταραχὰς ἀντὶ ὑπαρχούσης, *non* κατὰ τὰς ἀρχὰς. *quibus verbis significatur mare esse molestum & difficile cùm turbulentum est & agitatur.*

De

De febribus continentibus.

CAP. XXVII.

COntinentes finitimæ ſunt ſingulis intermittẽtibus:tertianæ quidem exactæ ardens,quæ cauſos dicitur:quotidianæ,ea quæ ſingulis diebus acceſsionem habet,nõ autem ad integritatem deſinit. Sic etiam quartanæ,ea quæ quarto die accedit. Exactus nanque cauſos:cum omnes alias exquiſitæ tertianæ notas ſeruet,hoc ſolo diſcrimine variat,quòd non cum rigore inuadat,neque ad integritatem veniat. Qui ſingulis diebus acceſsionem obtinet cauſos,omnes ſimiliter exactis quotidianis notas præſe fert.quòd autem ad integritatem non peruenit,hac re à quotidiana ſpecie conſimili differt:ea ratione & quæ quarto quoq; die acceſsionem habet,verùm ad integritatem non ceſſat,finitima eſt quartanæ. Continens itaq; febris eſt,quę non ante ad integritatem terminatur,quàm ex toto fuerit ſoluta. Quum autẽ ne declinatio quidẽ accidit,quæ ſenſibus queat percipi,hæc quoque ex ardentium genere habetur,ſed acumine ab ipſis variat.

Agnitio febrium continuarum quas ſynochos græci vocant, & curatio.

CAP. XXVIII.

COntinuarum febrium,ſynochos græci appellãt,origo ex ſanguine eſt, nunc efferueſcente,nunc putrefacto propter obſtructionem. Qua propter acceſsio ipſis adúſque finem vna eſt. Indicia vero ſunt,pulſus maximi vehemẽtes,citati,crebri,æquabiles,non mordaces. Vrinæ non multum adeò à ſanis recedunt. Curatio eſt,ſanguinis quoúſque deficiat anima, dimiſsio. Qui ſi non fuerit detractus,febricitantes in ſummum veniunt diſcrimen. At ſi quid per venæ ſectionẽ vacuare prohibuerit,aliis vti remediis oportet,quæ meatus recludunt,copiam materiæ vacuant,& febrium feruorem leniunt. Cum autem euidentes humorum concoctionis notas in ipſis videris,neque in principe particula inflammatio quædam,aut tumor œdematis ſpeciem repræſentans, aut ſcirrus fuerit, neque particula aliqua adeò frigida, vt in hanc noxa procumbat, cum fiducia frigidam propinato: maximè ſi æger eius potioni aſſueuerit.

Ardentium agnitio. CAP. XXIX.

ARdentibus hæc ſuperueniũt, arida lingua, aſpera & nigra, ventris roſio, deiectiones pallidæ, ſitis vehemens, vigiliæ, nonnunquam etiam delirium.

Ardentium curatio. CAP. XXX.

HOrum alterutrum fieri neceſſariũ eſt. ſi perfectè morbus ſolui debet: aut bilioſos excerni humores, aut eoſdem extingui. Excernuntur itaq; per ſudores, vomitiones, & imum ventrem. Extinguuntur autem frigidæ potu: quo nos vrentes febres, cauſos appellant, ex toto curauimus. Suſtinere eos qui his cruciantur, non aqua ſola conuenit: neq; mulſa duntaxat, verum aquoſa mulſa exhibita. Nam qui huiuſmodi morbis conflictantur, ſola potione ſuſtentandi ſunt. Porrò balneum illis ſolũ vſui eſt, qui citra tumorẽ inflammatorium, aut eryſipelatium, ardenti febre laborant. Quòd ſi verò concoctionis notæ percipiantur, multo magis ipſis conducet. Qui ex ſalſo humore, febrim ardentem conceperunt, his eſt inutile. Verum iiſdem ptiſanæ etiam cremorem cibi loco offerre conuenit.

Febrium quibus ex affectu eryſipelaceo origo eſt, curatio & agnitio. CAP. XXXI.

FEbres quæ ex Eryſipelaceo viſcerũ affectu procreãtur, his notis agnoſces. interna feruent immodice, dolor vrget vehemens, præterea ſitis excruciat, & ardor immoderatus. Summatim ex indiciis accerrimæ bilis cũ pauco ſanguine putreſcentis deprehendes. Hunc in modum curabitur. A balneo in totũ abſtinere decet. Aqua frigida per morbi ſtatum vehementi, hoc eſt frigidiſsima vtendũ eſt: per initia nõ item. Extrinſecus vero refrigerantia imponentur: & ſi nihil hæc promouerint, etiam intro eadẽ ſumere ægri cogentur. Maximè ipſis cõueniunt lactucæ, & quæ parem his facultatem obtinẽt. à foris & ipſe lactucæ ſuccus idoneus eſt, adéoque intybi & ſemperuiui, & reliqua refrigerãdi virtute prædita. ſed præſtantiſsimo parte plurima vtimur. Nam liquorem refrigerantis alicuius expreſſum pilæ cum portulaca iniicimus, deinde contuſa exprimimus. cũ vſus exigit, modico polentæ mixto hæc in aqua frigida merſa, refrigeramus. Linteum verò duplicatum in ea intinctum extrinſecus, aut vbi calor ſentitur, præcordiis obtendimus, nõ diu adhærere ſinentes, verùm aliud frigidũ eius loco applicantes. Iam verò

ro & oleum omphacinũ medicamini nõnunquã miſcemus.

Hecticarum febrium agnitio. CAP. XXXII.

HEctica febris non in humoribus, & ſpiritu ſolum, ſed iam partibus etiam ſolidis conſiſtit. Hæc abſq; dolore conſiſtit, & qui ea detinentur, nequaquàm febricitare ſe exiſtimant: neque enim calorem percipiunt, cum vniuerſæ ipſis particulæ æqualiter ſint excalfactæ. Duplex hecticarum febrium ſpecies eſt, prima ardentibus magna ex parte superuenit quæ prorogantur adeò vt tempore corporis ipſius cordis madorem abſumanr, vel etiam multo adhuc permanente. Quæ vero manente etiamnum humiditate fiunt cordis corpus occupantes, inde potiſsimum accẽduntur: Vnam ſane ipſius generationem prodidimus. Reliqua vero eſt cum ſtatim ab initio inuadit, primam originem diariis ſimilem, ex mœrore, ira laſsitudine maiore, vna cum exuſtione in ſole, ſortita. Hæc igitur non difficulter cedit remediis. Quæ verò ex ipſis in marcorem qui Græcis dicitur μαρασμὸς deuenit, omnem reſpuit curationem. Atque hæc ſane cognitu eſt facillima: oculi ſiquidem præter modum concaui eam teſtantur, & lemæ ipſis inhæreſcentes aridæ, tum diſpoſitio quædam ſqualida, viuidi ipſorum coloris flos emarcuit, frõs ſicca eſt & intenta. Quinetiam conniuent plurimũ, hac occupati, quemadmodũ dormiturientes. verum affectio, ſomnus non eſt, ſed vigilandi impotentia: tempora collapſa ſunt & quid enim aliud præter oſſa & cutem ſolam habent? Nam ſi denudatis ipſis ventrem inſpexeris, neque inteſtinum, neque viſcus vllum ſupereſſe tibi videbitur: pręcordia ſurſum conuelluntur, & cutis ipſis extrema reſiccata eſt, pulſus gracilis, creber & durus. Caliditas autem primo occurſu lãguida, paulopoſt acris & rodens erumpit. quouſq; igitur humiditatis aliquid reliquũ eſt, hectica ſolum febris dicitur. Cum vero periclitatur, ne nihil amplius humoris ſuperſit, abſolutus iam marcor conſtituitur.

Hecticarum febrium curatio. CAP. XXXIII.

HEctica febre laborantes, ſtatim ab initio nutriri deſiderant, humorũ rodentiũ gratia. Maximum vero remediũ huius eſt, victus humectans. Conuenit igitur quàm maxime ptiſanæ cremoris halicæq; ſorbitionibus, & pane pręterea adiecto ægrũ nutritũ, moderato frigidæ potu curare: ſi neq; inflammatio quædam, neq; humorũ putrefactio ſub-

est, at si magnam inde offensam fore coniecturaueris, frigida abstinere oportet, extrinsecus autem impositis, quæ refrigerant auxiliis, vti. Balnea verò hoc morbo obnoxiis, quolibet tempore sunt idonea.

De semitertianis. CAP. XXXIIII.

QVandoquidē tertiana cū rigore, quotidiana verò citra illū inuadit: quæ ambarū mistura cōstat, horrorem inducit, qui minor quidem res est rigore, maior autē perfrictione. Quapropter cū horror ęquali ab vtrisq; extremis interuallo, mediū amborū rigoris nimirū & frigoris occupet, quod cōtemperatis inuicem extremis accidit, nō abs re nomen huiusmodi febri semitertianæ indiderunt. Porrò dupli-ci modo generatur. vel enim duæ accessiones in idē tempus concurrunt, vel statim ab initio ambæ inuicem iunguntur. Quando igitur tertiana præpollet, magis horrifica febris efficitur, & rigoris etiam nonnihil per accessionem assumit. Protinus autē talis calidior est & ardentior, tum vomitionē quandā bilis, aut deiectionem, aut madorem adfert. Quando altera pituitosa superat, perfrictiōes quidē summa exercent, pauci verò horrores: neq; tamen sitis, neq; ardor in his affligit. Cum pares magnitudine sunt tertiana intermittens, & quotidiana cōtinua, insultus quidem accessionis cū horrore accidit. At cum ex pituita proueniens febris præcelluerit, depressiones pulsuum fiunt, & horrores. Si verò calidior præualeat, subito ac vna vice incalescūt. Talis sanè est exacta semitertiana, ex æquiualente duarū febrium, puta tertianæ intermittentis & quotidianæ continuæ temperatura proficiscens. Nō exquisita verò vel bilem largiorem, vel pituitam causatur, quæ iam magis etiā curationi renititur, cū modicus humor à copiosioris dominio artisq; auxilio expedite vinci possit. Si enim pituita sit superior, præsidiis maximè vtemur quę in quotidiana exposuimus: sin autem flaua bilis, iis que in tertiana cōprehensā sunt: In totum ei quod vrget incumbentes, sed ita, ne alterum prorsus negligamus.

De morbis publice grassantibus. CAP. XXXV.

PVblice grassantes communésq; morbos nominant, qui multis simul obueniunt, quorum vt generatio, sic etiam causa cōmunis est. Cibiq; igitur communes praui, illiusmodi morbos cōmunes pariunt: item aquæ vitiatæ potio, exercitia immoderata, labores quibus quisq; assueuerat omissi,

ine

inedia, repletio, idque dum fames grassatur, aut fœcundus annonæ prouentus est. Item regionum naturæ, communes subinde morbos intulerunt, quæ nonnunquam palustres sunt, aliquãdo barathrum habent vicinum, quod vaporem exitiosum prauumque exhalet. Hæc quidem non continue accidere consueuerunt. † aër vero nos ambiens, temperamenta corporum commutat, vel calidior impendio, vel frigidior, vel humidior euadens, siquidem in alias causas neque omnes simul incidimus, neque eis toto die immoramur. aër autem quoniam omnibus circunfusus est, & per inspiratum attrahitur, vt animalium corpora, pro temperamenti ipsius immutationibus simul afficiat, necesse est. Qui igitur hæc intelligit, non solum morbos ex vnoquoque aëris statu futuros præsagiet, sed etiam ne fiant prohibebit, contrarium immoderatis circunflui aëris temperaturis victum accommodans. Itaque corpora morbo alicui ex propria intemperie vicina, hæc à simili circundantis nos aëris temperamento deprehenduntur. Quæ contrariam cœlo temperiem obtinent, præterquàm quòd nullam offensam experiuntur, etiam meliora fiunt, dum repugnans aëris immoderatio temperamẽti immoderationem punit. ac qui hoc nouit, secundã valetudinem tuebitur, contraria corporibus inducens, nunc refrigerantia scilicet, nunc calida: aqua quidem superinfusa refrigerans, itidem ocio, ciborum inedia, & potu largiore: calefaciens autem, operimento, laboribus, cibo liberaliore, & interdum parciore. Præterea lignorum aceruatim constructorum incendio haud mediocriter aërem ad calidum & siccum mutaueris, si tunc humidus fuerit, quo modo Acronem agrigentinum factitasse ferunt.

† *In antiquo codice hæc aliquanto explanatiora sunt. in eo enim hæc verba ita leguntur.* ὁ δὲ περιέχων ἡμᾶς ἀὴρ, τρέπει τὰς κράσεις, ἤτοι θερμότερος ἀμέτρως, ἢ ψυχρότερος, ἢ ξηρότερος, ἢ ὑγρότερος γινόμενος: *Id est, Aër qui nos circunstat vel calidior, vel frigidior, vel siccior vel humidior temperamenta immutat. Quam huius loci veram esse scripturam vel ex ijs quæ de eadem re scribit Aëtius intelligi potest.*

De pestilentia ex commentarijs Rufi.

CAP. XXXVI.

PEstilentiæ grauissima omnia superueniunt: nihilque in hac sicut in aliis morbis singulis occultatum. Etenim

delirium accidit,& bilis vomitio, præcordiorum intentiones,labores,sudores largi,extrema algent,alui profluuia vrgent biliosa, tenuia & flatulenta, vrinæ cernuntur aquosæ,tenues,biliosæ,nigræ,mala habent subsidentia,suspensa pessima,nares destillant,pectus ardet,lingua torrida est, siticulosa,remissa,torquent vigiliæ,cõuulsiones violentæ,aliaq; multa praua. †At si quis pestem vẽturam prænoscet,ex malignorum anni temporum, & vitæ studiorum ad sanitatem haud conducentium animaduersione, aliorumq; animalium præcedente interitu,his apud se consideratis, & illud præterea perpẽdito cuiusmodi sit præsens anni tempus, qualisque vniuersus annus. Inde si quidem qualis victus ratio esse debeat,optime deprehẽdes:vtpote cum anni tẽpus, si quidem recte ortum est,ex sicco humidum nunc euaserit necessum est victus ratione desiccare,vt humor superfluus absumatur.item ventris quoque habenda est ratio. Quibus superior ventriculus pituitam continet, vomitionibus sollicitare:quibus autem sanguis inundauerit, secare venam oportet. Iam per vrinas purgatio,aliæq;,& totius,corporis, proficiunt. Quod si etiam æger ardore æstuet, & flamma vsque ad pectus pertineat,haud abs re fuerit refrigeria pectori applicare,& potionem frigidam offerre,idq; non paulatim,nam magis hoc pacto incendit,verum vna vice ac semel, vt flammam extinguat. In quibus autẽ ardor interiora occupat,summa vero inalgescunt,cutis in superficie frigida percipitur,præcordia contrahuntur,vẽter colliquata, partim supra,partim inferius transmittit, vigiliæ vrgent, mens desipit,lingua est aspera, hi calefacientia requirũt remedia,vt calor per totũ corpus distrahatur,‡ac si alio quopiam modo ab internis foras poterit elici. Iam vero & hæc potio vtiliter præsumitur. Aloës partes duæ guttæ ammoniaci partes duæ, myrrhæ pars vna. Hæc in vino odorato contrita instar dimidiæ fabæ exhibẽtur.nimirum quotidie. Haud noui, inquit Rufus, qui hoc potu pestem non superauerit. Hæc quidẽ Rufus memoriæ prodidit. Galenus autẽ tradit ad pestilentiales putredines bolum armeniacum salubriter potari. Simili felicitate etiam Theriacẽ ex viperis magnam prodesse. Etenim in pestilentia quæ Romam internecino morbi genere depopulata est, omnes quos nullum ex his medicamentis adiuuit,interiisse scriptum reliquit.

†Sim

†Simplicior & meo quidē iudicio huius loci sensus verior est in exēplaribus manu scriptis. Sic enim ea habent, συνίδοι δ᾽ ἄν τις μέλλοντα ἥξειν τὸ λοιμὸν προσέχων ταῖς τε ὥραις *&c. id est, conijciet, autem quispiā futuram pestilentiam, si attentè consideret temporum &c.*

‡Quod est in impreßis κάθωθεν, *in manu scriptis magis explanatum est,* ἐκ τοῦ βάθους, *id est ex profundo.*

De ijs qui ex redundantia crudorum humorum syncope periclitantur. CAP. XXXVII.

NOnnulli, febricitare incipiunt, vbi magnā crudorum humorum copiam ore ventriculi simul offenso, congesserunt. His & præcordia inflantur, & os ventriculi vastiore mole, quam pro naturæ modo cernitur: adhæc color ipsis ad albidius, aquosiúsque, magis est, mutatus. quibusdam ad nigrius. Nulli talium sanguis mitti sine maximo dispendio solet, etsi vacuationem desiderent. Verum nec sanguinis dimisionem, nec purgationem sustinent, vtpote quos etiam sine his syncope subito adoriatur. Ratio igitur medendi talibus est, quam frictione molimur. Incipere vero per initia statim morbi oportet, ac primum à superiore crurum parte deorsum, idque linteis non admodum mollibus, sed modice asperis. Deinde tota brachia ab humeris vsque, & superiore parte deorsum simili modo sunt fricanda. Vbi vero artus omnes abunde calidi videntur: & metus est, ne quis ex ampla frictione lasitudinis sensus superueniat, oleo relaxante vteris, ab astringentibus autem abstinebis. per hyemem vero etiam digerentium vsus erit, quod genus est sicionium, & chamæmelinum. Cum iam artus plurimum perfricueris, postea oleum detergetur, inde ad spinam dorsi transitus est: hæcque tota perfricabitur similiter, ab hac rursus ad crura te cōferes: & hinc ad brachia. exinde rursus ad spinam. ita toto die facies. Porrò mulsa, in qua coctum hyssopum fuit, his est aptisima, cauendúmque, ne vel cibum, vel sorbitionem, vel aquam exhibeas, vel omnino liberaliter bibere sinas, nisi mulsam tribus primis diebus duntaxat, tuis ipse manibus, quas dixi partes ordine perfricans. Sin autem robore mediocri sit, & aluus sua sponte commode non deiiciat, cum fiducia aliquid ab inferioribus partibus infundes. Quod si maior iusto recrementorum impetus ad aluū citetur: principio qui-

dem percoquere mulſam amplius oportebit: minus enim ea ſubducit. At ſi plenius ſuperuacua deſcendant, ne ſic quidem ſiſtenda, aluus ſed exhibendus pro aqua mulſa ptiſanæ cremor eſt. Si vero fluere pergant, chondri ſorbitione nutries. Si ex pulſu vires collapſas ob imbecillitatem didicerimus, panem ex vino diluto exhibere conueniet: vtique ſi nec venter nec iecur inflammatione laboret quando ſi hac infeſtentur iam corpore crudis ſuccis referto, nulla plane medicina periculo ſubtrahit. Sin autem quãdoque craſsi abunde humores deprehendantur, oxymeli pro mulſa continue exhibebitur. Ergo ſi æſtas ſit, & æger calidi temperamenti frigidæque potioni aſſuetus, frigidum huic oxymeli dabis. ſin hyems ſit, calidum omnibus. Sane balneum his eſt aduerſiſsimum. Porro iis quos ſyncope iam premit, ſi partes modo commemoratæ inflammatione vacent, panis exhibebitur modicus, iſque ex vino quod celerem in corpus digeſtionem adiuuet, ſtatímque ad frictionem veniundum eſt, quæ pro tradito quoque iam modo adminiſtabitur, verum quibus ex flaua bili, quæ os ventriculi, infeſtet, ſyncope incidit, is frigida offerenda potio eſt vinum tamen tenue, fuluum & vetus.

De his qui ob prætenues humores ſyncope opprimuntur. CAP. XXXVIII.

QVi tenuium humorum vitio ſyncope premuntur, diuerſam à ſupradictis curandi rationem deſiderant, vt quos dignoſcendi notæ illis contrariæ teſtentur. Nutrire hos oportet paulatim & continue. Porro ad exitium ſpectare exiſtimandi ſunt, ſi vel iecur ipſorum, vel vẽtriculum inflammatio obſedit, viribus iam languentibus. In eiuſmodi affectibus emortua illa ſpecies in facie celeriter apparet. Sane nutrire eſt neceſſe: ſicut etiam corporis ſumma denſare, non ſecus quàm priorum rarefacere, & frigidum ipſis aërem accerſire. Vngendi ſunt præterea aſtrictoriis vnguentis. tum cibi iis dandi, qui non admodum prompte diffluant, non aqua mulſa, non ptiſanę cremor, ſed panis & ſorbitio ex chondro, & fructus auſteri, qui non facile corrumpantur, tum ipſi per ſe, tum vero & cum pane. Vinum iis aquoſum neceſſarium inter initia eſt, ſumptum poſt cibum.

De reliquis occasionibus, quibus syncope succedunt.
CAP. XXXIX.

RElìquæ occasiones, quæ syncopas cōcitāt, quatuor sunt numero: dolor vehemens, vigiliæ, immodica inanitio, ac in iis qui aliena loquuntur, aliquando motus. Sed & quintam, si placet, addas, nempe principiorum intemperiem. Celerrime igitur cor affectum in perniciem præcipitatur, mox cerebrum, deinde breui iecur.

De dolore. CAP. XL.

ITaque dolor stupidus ex frigida oritur affectione. Pulsatilis autem dolor magnæ inflammationi peculiaris est. Sin autē tanquā à palo impacto, aut veluti à terebro forari putes, crassi intestini species doloris est. Punctorius autem, circa membranas constituitur. Pertundens vehementissimis nō heterocraniis solū, sed cephalæis quoq; accidit. Est autē pertundēs dolor, cū à parte primario affecta, ceu à radice subito in vicinas perfertur. Porrò distendentes vtrinq;, neruorum dolores sunt, cum & laborant, & ad vtraq; extrema tendūtur. minime vero in latitudinem porrectos nerui dolores percipiūt. at tensiuos, stupefaciētesq; dolores mēbrana quidē sub cute porrecta inducit. quę vero inter carnē hæreſcit, tanquam diuellentes cruciatus excitat. multæ siquidem existunt inęqualiterque inhęrescūt, & ipsam carnē amplectuntur. Membranarum vero quæ ossibus circundantur, profundi sunt, ipsorumque ossium tanquam dolentium imaginem repręsentant. Quando igitur nulla extrinsecus doloris occasio fieri apparet, præcedēs victus ratio venit inspiciēda, fueritne præter cōsuetudinē otiosa, aut cibis homo vsus sit largioribus, iisq; ex valēti materia, vel solita excretio sit retenta. Nam si ex his aliquod, vel omnia quoque appareant, doloris causa est repletio: ac quācitissime homo vacuari debet. Sic enim licebit tibi maxima cum securitate iis vti remediis, quæ fluxiones dolentibus particulis incūbētes repellāt. Si igitur sanguinis sit copia, quod distēdit, veluti in inflāmatione oriri solet, protinus si vires patiuntur, sanguis dimittendus est, per magnam venā patienti particulæ propinquam. Vbi autē vitiosus humor duntaxat affligit, purgādus est. Si vtraq; coëant, ambabus vtere vacuationibus, sanguine prius emisso. Quod si his peractis dolor etiam remanet, cōstat profecto in ægrotante particula impactum esse, quod

quod afficit. Patet verò curationem ipsam per digerentia quoque medicamenta esse moliendam. Pari ratione, & qui ex flatuoso spiritu dolores contrahuntur, curabimus: auxiliantes simul in his potius tum extenuantibus cibis, tum per sedem iniectionibus, item cataplasmatis irrorationibus atque fomentis ambiens ipsum corpus rarefacientes. Sin moles grauando, contundendóve dolorem excitet, moli eidem est medendum. Sin rodens humor est qui affligit, aduersissima huic sunt quæ extenuant, & calefaciunt. Anethum oleo incoctum, dolorem lenit, & somniferum est: & viride sicco magis.

Ad syntexes, hoc est corporis colliquamenta.

CAP. XLI.

QVum per ventrem aliquid non ex esculentis, poculentísque, verum ex ipsius corporis substantia excernitur, humore in aluum ipsam confluente: qui quidem flauæ bili continuè per vomitum, & infra erumpenti consimilis est, odoris autem fœditate ab ipsa differt, tum quòd deiectus rufus magis, & crassitie glutinosus, interim verò oleosus appareat, tunc nimirum caro pinguis & recens coacta ab ardenti febre resoluitur, & eliquescit. Malo inueterante, nonnihil etiam ex ipsis solidis partibus absumitur. In hac perniciosissima febri frigidæ potio vtilis est, quæ ex fonte frigidissima petitur. Huiusmodi quoque esse conuenit cataplasmata, & epithemata, quæ refrigerent, thoraci, & præcordiis imposita. Item cibi refrigerantes, rectè offeruntur.

De vigilijs in febribus. CAP. XLII.

AT vero eorum, qui immodicis torquentur vigiliis, crura & brachia vincire, † quo tempore somnum captare solent, iubemus, & excitari. nonnunquam palpebras aperire, si conniueant compellimus, donec abundè fatigentur. Inde subitò vincula soluimus, lucernámq; tollimus, & altã esse quietem iniungimus. si nihilominus vigiliæ pertinaciter vrgent, vbi accessio remiserit, frons nigri papaueris capitum decocto illuitur, naribúsque offertur papaueris albi cortex torrefactus, detritúsq;, & mandragoræ radicis leuigatæ tantundem cum vino, & rosaceo malagmatis forma fronti applicetur, serpillóq; cum meliloto in passo decocto. Hoc etiam in accessionibus est vtendum, vel trita papaueris capita excipientes pane cum rosaceo, vel eiusdem cerato illinimus.

linimus. Cibus quodammodo ſit magis accuratus. Adiiciatur autem ſorbitionibus capitum papaueris albi ſeminis cochlearium trium inſtar. ‡ oleribus commiſceatur papaueris nigri, ſi quidem folia fuerint viridia, quantum tribus digitis poteſt comprehendi: ſin minus, tria quatuórve papaueris capita ſicca, ſimul incocta deligantur. Si ne ſic quidem ſomnus acceſſerit, papaueris lachryma, aut ſucco mandragoræ circumlinentur. Iam linctus ex papaueris capitibus compoſitus, & præſertim ex ſapa, menſura cochlearij, vel vnius, vel dimidij potus, ſomnum frequenter accerſiuit. In quibus autem caput non facilè humoribus repletur, & vigiliæ infeſtant, vtere in declinationibus etiam tali ſuffitu. folij amomi, coſti, arnabo ſingulorum vncia. carpobalſami drachma, ſtyracis, amomi, ammoniaci, bdellij ſcythici, mandragoræ radicis, lachrymæ papaueris, ſingulorū drachmis quatuor. Ex lignis cupreſsi accenſis ſuffito.

† *Hæc verba ſic leguntur in veteri codice,* ὑπερβαλλόντων δὲ ἀγρυπνούντων, σκέλη καὶ χεῖρας δεσμεῖν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ καθ' ὃν ἤδη τὸν ὕπνον εἰώθασι ῥέπεσθαι κελεύομεν καὶ ἐγρηγορέναι διοίγειν τε πολλάκις μῦσαι ἀναγκάζομεν τὰ βλέφαρα, *id eſt, eorum verò qui multis vigilijs torquentur, crura & brachia iubemus, quo tempore ſomnum capere ſolent, ligari, & excitari, palpebrasq́; ſæpe aperire & claudere cogimus donec &c. Qui ſenſus magis concinnus eſt.*

‡ *Id ſic legitur in antiq. libr.* τοῖς δὲ λαχάνοις συνεκζεέσθω μήκωνος μελαίνης, *ſimul coquatur & ferueat cum oleribus papaueris nigri.*

Curatio ſoporis noxij, qui cataphora Græcis dicitur.

CAP. XLIII.

FRons poſca lactis modo tepenti abſtergitur, & ſumma valide ligamentis excipiuntur. naribus admouētur quæ inciſoriam facultatem obtinent. In remiſsionibus etiam cucurbitulæ valenter dorſo, & ſpinæ defiguntur. Si vero morbus his non cedit remediis, etiam quæ ſternutamenta excitant, obiiciuntur. Ciborum materia ſit, quæ incidat, diuidátque, veluti in præceptis de ſanitate tuenda eſt comprehenſum.

Curatio doloris capitis in febribus. CAP. XLIIII.

† SI capitis dolor in febribus affligit, poſt conuenientem febrium vacuationem in acceſsionum declinationibus, caput inungi debet, primum communi oleo crudo, vel roſaceo, cui etiam aceti pauxillum ſit admixtum: ſi æſtas ſit,

& febris ardens, frigido: sin hyems, neque febris ardens, calido, aut tepido. Incoquatur nonnunquam oleo & serpilli polygoniiq; succus, per æstatem etiam papaueris capita, vel ipsum papauer: quemadmodum hyeme peucedani momentum. Quòd si verò dolor in fronte perseueret, sincipútq; pilis careat, hoc quoque obducendum est veteri polenta, & polygonio: vel pane similiter & rosis, vel modica myrto, vel serpillo. Quosdam & pulegium applicatum magis leuauit. Nonnullis etiam cum igneus sensus inest, psyllium polenta temperatum profuit, vel ipsum per se in viscum coctione redactum, & continuè mutatum. Item coriandrum similiter cum polenta, & aloë cum aceto illinitur, myrrháq;, & ammoniacum pari modo, necnon crocomagma. Pulsatiles autem dolores ruta, mentáq; cum pane difflat, rosaceo quoque superaddito. Atqui si dolor commemoratis auxiliis non eliditur, primum caput ad cutem attondere oportet, deinde pinguioribus asperginibus totum ipsum foueri, mox cucurbitulæ occipitio agglutinari, & summæ partes deligari debent, permulceríq;. Iam verò hirudines recte affiguntur. Cæterum si defluxio quædam à capite, vel grauedo oborta capitis dolorem suscitauerit, iis vtendum est auxiliis, quæ adpitis dolorem suscitauerit, iis vtendum est auxiliis, quæ reuersus hæc suo loco perscribētur. Sin autem à stomachi regionibus vapores sursum tēdentes caput offenderint, etiam horum ratio habenda est, veluti præceptum à nobis est.

† Vera scriptura huius loci est, μετὰ τὴν προσήκουσαν τῶν περιττῶμ κένωσιν, id est, post conuenientem excrementorum vacuationem, facilis enim fuit librarij lapsus.

Quomodo stomachi curam habere conueniat.

CAP. XLV.

SI stomachus imbecillis fuerit, corroborantibus oblinetur, quod genus palmulæ sunt, vinum, polenta, crocus, mastiche, & aloë. aspergíq; debet oleis ex absinthio, melino, mastichino, nardino, & vino. At si ardorem experiatur, miscendum aliquod ex refrigerantibus, puta cucurbitæ succus, lactucæ, portulacæ, solani, sereos, † & vuæ immaturæ. Sin autem inflammatorium quiddā in visceribus appareat, etiam relaxantia quædam adiungenda sunt: aspersionibus, oleum chamæmelinum, cyprinum, adipes gallinæ, aut anseris, bdellium, vel ammoniacum, & similia. cataplasmatis autem, apij semen, fœnugræcum, althex, chamæmelorum flos,

ctos, & vt vno verbo expediam, compositam habeant facultatem, tum relaxantem subtilium partium, amarámq;, tum astringentem.

† Hic locus integer est in veteri exemplari: sic enim descriptus est, οἷον κολοκύνθης τε τὸν χυλὸν, καὶ θριδακίνης, καὶ τῆς ἀνδράχνης, καὶ τοῦ στρύχνου, καὶ τῆς σέρεως, καὶ τοῦ ὄμφακος, οὗτος μὲν γε οὐ ψύχει μόνον, ἀλλὰ καὶ στύφει, *id est, vt succus cucurbitæ, lactucæ, portulacæ, solani, sereos, & vuæ immaturæ. Hic enim non solùm refrigerat, sed etiam adstringit.*

De immodica perfrictione in febribus, & rigore.

CAP. XLVI.

Rigori, qui crisis ratione obuenit, remediis occurrere non oportet: nec concertationem naturæ dissoluere. Quod ex sudore frigus prouenit, promptè remittitur, ac nihil adfert molestiæ. In solo autem rigore, aut perfrictione (ex frigidiore vero, copiosâq; maxime pituita nascitur) primum quidem artus plurimis in locis constringendi sunt, mox oleo delinendi chamæmelino, aut cyprino, aut irino. Sin autem maiore auxilio tibi opus sit, etiam piper oleo admiscebis, vel cachry, vel adarcen, vel castoreum. mollitérq; totum corpus infricabis. Porrò ne facilè oleosum istud præsidium defluat, haud fuerit absurdum & ceræ momentum colliquefacere. At si per hæc rigor non possit excalfieri, valentioribus quoque ex his factis acopis, necnon dropacibus, & sinapismis vti consilium est, aliáque fomenta ritè admoliri. Item acriora ex iis quæ admouentur naribus, commodè faciunt, calaminthe, pulegium, & hyssopum. Potui dabitur ante accessionem mulsa, in qua piper, & ruta sit incocta. adhæc liquoris cyrenaici cocto melle formati instar milij duabus horis ante accessionem præstabimus. Similiter & liquoris silphij. Adhæc quod in quartanis ex liquore cyrenaico componitur, multis fuit auxilio. Iam verò in oleum largius, quod incaluerit nonnulli descendentes, rigores pertinacissimos absterserunt, vt Archigenes memoriæ prodidit. Galenus autem ante accessionem, cutem abrotano infricandam præcipit, vel calamintha arida, vel cunilæ tum foliis, tum floribus, vel costo, vel pyrethro, vtroque horum cum oleo. vnde fiet, vt vel nequaquam, vel certè minus rigeant.

De sudoribus.

CAP. XLVII.

SVdores, in crisi erumpentes excipere oportet, quandiu satis vacuatum fuerit, adiutaréque calore mediocri, & quiete, adeò vt neque abstergantur, quoniam alius quoque alium elicit. item calido clystere in aluum dato, & sorbitione, & somno. At sudores in remissionibus morborum apparentes idem quod in crisi prouenientes, administerium capient. Itaque præsidia quibus sudores euocantur, libro superiore, capite quadragesimo octauo abundè sunt comprehensa. Cum verò sudores largius eruperint, tunc abstergendo, leuandóque operimenta recreare conuenit. Etenim lassant, supra modum excidentes, vt in syncopen frequenter ægros perduxerint. Tenui velamine madidóque debent esse contecti, perflatus aëris frigidior accedat. his somnus adiungatur, & euentilatio. Insuper myrtus nigra in pollinem coacta, corpori inspergatur. Similiter galla, piceæ cortex, electrum, & polenta cum vino astringente, particulis sudores recipientibus imponantur, faciésq; posca per spongiam aspergatur. Archigenes etiam calcem non restinctam, & floces vini combustas, tum in his, tum in rigore, quem nullus euincit calor, assumit. Ambæ siquidem inquit, recalescentes, siccantur. Media verò corporis loca delinenda succo plantaginis, vel coriandri, vel portulacæ, vel brassicæ præcipit, vt vndique concreta, sudores reprimant. † Per somnum verò creta cimolia aqua dissoluta, dorso, & thoraci subiecta proficit. Totum verò corpus rosaceo perungitur, vel melino, vel myrteo, vel lentiscino, vel ceratis quæ ex his confiunt. Nam magis sunt his idoneæ reunctiones, quæ latentes meatus obstruendo, humidi exitum prohibeant. Patet autem omnibus, quòd cibus quoque siccior his conuenit, & vina mediocriter astringentia. Cæterum largiore potu, & præsertim humidiore, tum crebris per aluum iniectionibus abstineant. Si autem fieri potest, gestatione corpus agitandum, in frigidiore aëris statu, & summæ his partes potissimum refrigerentur. Qui per validam expresfionem sudores fiunt, (hi autem vel ob dolores excitantur, vel conuulsiones) facilè curantur, ‡ si extrema deligentur, calfiant, & per laneos panniculos reficiantur.

† Scri

† *Scriptura quæ in veteri exemplari multò melior & syncerior est. Sic enim habet.* ἐνδὲ τοῖς ὕπνοις κιμωλίᾳ ὕδατι διαλυθείσῃ πιαινόμεναι ῥάκη ὑποβάλλεται μεταφρένῳ καὶ θώρακι. *Id est, panni pinguefacti cimolia dissoluta aqua subiiciuntur dorso & thoraci. librarius enim indoctus ex* ῥάκη *fecit* δρᾶ καὶ.

‡ *Concinnior sensus est in veteri codice. ita enim in eo scriptum est.* καὶ θάλψει τῶν ἄκρων καὶ ἀποψύξει διὰ ῥακιδίων ἀραιῶν κούφως θεραπεύειν, *id est, leuiter curare oportet extremorum deligatione fotuq; ac exiccatione per pannos raros.*

De tussi in febribus. CAP. XLVIII.

TVssi in febribus, præsertim cum rigore obueniētibus, occurrere cōuenit. Nam tussis intentione, febris quæ inclinabat vires resumit, ac redintegratur. Aduersus hanc formulæ medicamenti ex melle cocto coactoq;, hypoglottia vocant, offeruntur. Linguæ autem supposita, vnde nomē habent, eliquescunt: & quod spirandi impedit facilitatem, discutiunt: tempus ipsarum est in accessionum statu, & spatio quod paulum accessionem præcedit. datur etiam hydromeli discoctum. Quibus autem de neruoso genere metus nō est, temporis processu exhibebis cum fiducia & oxymeli. sin minus, hyssopi decoctū, quod etiā rigentibus auxiliatur. Item castoreum cum febris ardens non est, neruoso quoque generi cōfert. Adhæc linctus ex piceæ fructu, nucleis pineis, iride, semine, lini, amygdalis amaris, & vrticæ semine plurima vero ex parte cibis quoque hæc simul adiungentur. Ac resina quoque terebinthina in ouo exhibetur. Extrinsecus autem thoraci, & locis arteriæ vicinis, lana sulfure imbuta imponatur, ac pingue, oleúmve rutaceum esto, vel irinum, vel anethinum. Præterea deligatura valida in longum porrecta, tussim exactè cohibet: dico autem per medias partes extremásq;. Non ratione caret, & vua syluestri quæ staphis agria dicitur, tussis gratia vti, simul cum domestica, aut cum mastiche mansa. summa debēt infricari, permulceri, & ligaturis intercipi. deinde rursus soluenda est in contrarium retractio. At si propter febris acrimoniam tussis concitatur, vtendum est gargarizationibus ex aqua tepida, necnon frigida subinde profuit, & ex posca, & palmularum decocto, vel rosarum, vel dulcis radiculæ. Visceribus autem, vel etiā cordi ipsi iniiciuntur quæ modice refrigerant.

De sternutamento. CAP. XLIX.

STernutamenta febribus sæpe incidentia,molestant.Etenim caput replent,& virtutem arguunt.Nõnullis sanguinem quoq; eliciunt,& alia huiusmodi inferunt incommoda.Quare aduersus ipsa remediis pugnandum est.Cohibet itaque sternutamentum irruens,nasi,frontis & oculorum perfricatio,item oscitatio,studiosa palati,frictio, ructus,ilium intentio,capitis in altum eleuatio,inclinatioque ad latus,summarum partium mollis contrectatio,maxillæ musculorum perunctio,calentis olei in aures infusio,puluinum calidum mento subiectum.Caueri debet repentina ex somno excitatio,fumus,puluis,acrior odoratus piperis,castorei,sinapis.Mentæ autem malorum,& polentæ odor cõducit.obtundit enim sternutamenti elisum:Idẽ spongiæ ex mari vacuæ efficiunt.Vbi verò cupiditas sternutandi oborta fuerit:non autem sternutamentum erumpat,labij quies accommodetur,& continue acriorum odorum experientia, & mentis remissio.

De cibi fastidio. CAP. L.

QVibus vitiosi humores fastidium procrearint,iis illa & esculenta & poculenta dare cõuenit,quę huiusmodi succos vel abstergendo per vomitiones,seu per aluũ excernere soleant,vel attemperando,meliores reddant,quorũ materiam libro superiore,qui totius operis primus est,comprehendimus. At si ob virtutis imbecillitatem, cibum respuant,quoniam omnis facultas ex particularum intemperie infirmatur:conuenit in temperamenti speciem,contrariis medicari.Plura de fastidio,in stomachi vitiis libro tertio pertractabimus.In febricitantibus autem,statim per initia cibi cupiditas,iis quæ odorem mouent,recuperanda est. Potissimum verò polenta in aquam mersa,vel posca,vel diluta vini potione.Aut cuiusdam odorati pomi,& astringentis decocto,item perunctione odore grata,& moderata totius corporis frictione,ac blanda contrectatione tum faciei collutione,aquæ sorbitione modicæ.Iam stomachus digito immisso turbatus, ad cibum assumendum quodammodo conuertitur,præsertim,vbi biliosum quid, aut acidum sursum eiecerit.Secundum primos dies,† cataplasmatis quoq; à foris stomachus ad cibum sollicitetur,ex palmulis,malis cotoneis,œnanthæ,absinthio & aloe confectis.Cibi autem

præ

præparentur plures simplicésq;,& frumentacei:qui alterius quoque generis varietatem quandam habeant non tamen ab iis multum recedant,qui in febribus dantur,in quibus & poma conueniunt,quæ non ex facili acescunt,neq; nimium dulcia sunt,sed matura,neque ad satietatem exhibenda,verum solum quod ad aliorum ciborum cupiditatem excitandam sufficit. Præsto autem sint ægris dum alentur familiarissimi,qui tum corripere eos,tum inhortari queant. Porrò febribus solutis,si in viriũ recreatione perduret fastidium,etiam sisarum cum oxymelite coctum,lactuca,oliuæ halmades,capparis,salsamentum,bulbi,& quicquid ad bonitatem stomachi facit, accommodetur. Necnon & illud ipsum in memoriam reducatur,quibus cibis per sanitatem maximè vsi sint.item ambulationes,gestationes, vociferationes,dropacismi,frictiones & exercitia adhibeantur.Præterea absinthij succi potio, vel aloës,acetique scillitis instar mystri absorbtum,in id vehementer efficax est.

† *Simplicior scriptura est,* καὶ καταπλάσμασιν ἔξωθεν ὁ στόμαχος ἰατρευέσθω, *id est, cataplasmatis à foris stomachus curetur.* Nam *quod est in exemplari typis expresso* ἐπιστρεφέσθω *omnino deprauatum est.*

De grandi fame, quæ græcis bulimos dicitur.

CAP. LI.

SI verò in grandem famem,quã bulimon appellant Græci(dico autem cum minus quàm par est,cibos corpora sentiũt) fastidium deuenerit,hisce reficiemus,tum aliis,quę naribus admouentur,tum suillis carnibus assis,& hœdinis. In summa omnibus,quæ nidorosum odorem repræsentant: sæuitia sane febriũ præterita,extremæ partes deligari,ipsiq; excitari debent,maxillas pungendo,& crines,vel auriculas vellicando,recollectis autem,panis ex diluta vini potione, vel aliud quippiam distribui facile exhibetur.

De canino appetitu. CAP. LII.

ET si hoc symptoma febribus non adeo superueniat,sed nonnunquàm secundum ipsas,attamen gratia cognationis, quam cum fastidio habet,nil fuerit mali,etiam de immodico appetitu,quũ ambo naturæ modũ excedant,sermonem instituere. Quoniam igitur à pituita potissimum

acida constituitur affectus,iis vtendum est,quæ hanc inci-
dant,abstergeantq;.Talia autem sunt maximè,dulcia,salsa,
✝ & alioquin detergētia calida.Vinū igitur ipsis rectè datur
copiosum,ex eorum numero,quæ impense calefaciunt,cu-
iusmodi habentur colore fulua aut rubra,astrictionis exper-
tia.Verùm dulciora potius propinantur,etiam non sitienti-
bus.At cum ad prandium venerint,primùm ipsis pinguia,
mox alia omnia ex oleo largiore præparata, quibus nihil
austerū,aut astringens sit adiectū,offerentur.Hæc etenim,
licet aduersus ipsam causam manifeste non pugnent,atta-
mē impotentem ad cibos animi impetum dissoluunt.Inedia
verò spissitudinem pituitæ stomacho inhærentis absumit,
minuitq;.Iam salsamenta ipsis commodè exhibentur,ab his
vina commemorata liberaliter assumpta prosunt:quod vbi
longiori tempore fecerint,caninus appetitus finitur.

✝ *Codex manu scriptus habet,* καὶ ἄλλως τμητικὰ θερμαίνοντα. *id est, & alioquin incidentia calida. qui sensus huic loco conuenit,quanquam* σμηκτικὰ *etiam rectè legi potest.*

De siti. CAP. LIII.

Sitim admodum longam fieri existimabis,ex siccitate,aut
caliditate particularum,per quas humor ex ore in ven-
trem defertur,& siccitatis quidem remedium est somnus,ca
liditatis autem vigiliæ.Nonnulli verò sitibundi ex vino,ci-
borúmque caliditate fiunt,quibus medetur frigida potio.
Prauas autem potiones appetunt,quemadmodum & cibos,
præpollenti in eis humorum vitio respondentes.Cæterum
siti pressos inextinguibili quandoque vidimus,ex quorum
numero etiam mortem oppetierunt,tum qui viperas dipsa-
das deuorarant,tum qui vino veteri sese inebriarant.adhęc
qui in nauigio ob aquæ potabilis defectum,marinam bibe-
re ausi fuerūt.Verùm sitim in febribus placare solet,asper-
sio ex oleo frigidissimo,vel rosaceo cum impetu salientis
modo super caput deturbata.Optime facit ad sitim nigræ
lactucæ semen commanducatum.item glycyriza appellata.
adhæc cucumeris semen in ore retentum.Datur etiam ad
sitim hoc catapotium.cucumeris domestici drachmæ octo,
tragacanthi drachmæ quatuor:tragacanthū soluitur ouo-
rum crudorum recentium albumine.& cum fuerit dissolu-
tum contritúmq;,cucumeris semini prius leuigato adiūgi-
tur.

tur. Postquàm emollieris, pilulæ formantur, in vmbraq́; siccantur, ex his vna sub lingua tenẽda exhibetur: humor paulatim saliua solutus deglutitur Iam dilutum malorum cydoniorum, vel pirorum, vel mespilorum, vel pampinorum vitis, vel mali granati succus sorbitioni datur.

De linguæ scabritie. CAP. LIIII.

HVmectanda est linguæ scabrities, lini seminis decocto ægris vt in ore teneãt dato: melius autem facit myxiõ cum lini semine incocta, ac digito in hunc succum demerso lingua infricata, aqua puriore abluitur, vel spongia vndiquaq; abstergitur, deinde rosaceo illinitur. iam ipsum rosaceum melle cõtemperatum, in id valde efficax est. & portulacæ succus in ore retentus. item rhu obsoniorũ mulsæ admistum bene facit. insuper Damascena, & myxclij (hoc autẽ est myxa) ossa ore retenta & linguæ circundata. His adde etiam lactucæ cauliculum. Archigenes autem tradit etiam salem indicum, colore quidem & substantia communi similem, gustu autem melleum, lenticulæ instar, vel plurimũ ad fabæ magnitudinem deuoratum, vehementer posse humectare. Cæterũ in latus decumbere prodest, nam supinus cubitus exiccat. item os conniuere. hiatus enim madorem absumit. Sternutamenta porro accersita, linguas quouis alio plenius humectant.

De nausea. CAP. LV.

† CVm sine cibo assumpto nauseabundus æger efficitur, cuiuis licet, arbitror, ratiocinari prauos humores vẽtriculum infestare. Nonnulli verò turbantur, sed nihil euomunt, humore ipsis tunicis imbibito. Pituitosos itaq; succos concoquere oportet, seruando ægrum in quiete, inedia, & somno. tenuiores autem vomitus eiicit, qui nonnunquam ex ptisanæ cremore, vel mulsa excitatur. glutinosi humores & crassi, attenuantia desiderant. quod genus est oxymel, & similia. Humiditate autem praua in tunicis absorpta, picra ex aloe vtilis est. verum quæ astringunt, haud mediocrem noxam conciliant, quemadmodum rursus, cũ humiditas multa citra malitiam inest, astringentia quidem quam vtilissima sunt: medicamentum verò ex aloe in marcorem perducit. Cum verò frigiditas humori adest, astringentibus misceri etiam debent calefacientia. Nota est frigidi affectus, quòd neque sitim, neq; ardorem eo detenti experiantur.

† Hic locus sic legitur in veteri, ὅταν χωρὶς τοῦ προσενεχθῆναι τι ἐμετικὸν ναυτιώδης ὁ κάμνων γίνηται, id est, cum æger sine assumptione eorum, quæ vomitum mouent, nauseabundus fuerit. Quæ scriptura clarior est.

De bilis vomitione. CAP. LVI.

Bilem vomentibus cataplasma applicandũ ex est palmulis, malicorio, galla, vino incoctis, vel posca, pane simul contrito. Item acacia, hypocystis, balaustium & rhu cataplasmati adiungantur. Præter hæc cucurbitula admota magnifice auxiliatur, cum largiore flamma. Cibum vero frequenter paulatim dabimus. † In his autem qui atram bilem vomunt, & inflationes stomachi experiuntur, spongias aceto quam acerrimo calente madidas imponito, vel hederæ folia vino incocta applicato.

† Vetus codex hanc scripturam habet, ἐπὶ δὲ τῶν χολὴν μέλαιναν ἐμούντων καὶ φυσωμένων τὸν στόμαχον καὶ τὰ ἔντερα καὶ τὴν κοιλίαν, id est, in his autem qui atram bilem vomunt, & inflationes stomachi, intestinorum & ventris experiuntur spongias &c.

De singultibus. CAP. LVII.

Singultus oritur vel ex repletione, vel inanitione, vel succis acrioribus stomachum erodentibus, quibus per vomitionem redditis, cessat. Plerique vero medicamentum diatrion pepereon assumentes, si statim vinũ superbiberint, singultiunt. quòd autem nonnulli etiam cibo intus corrupto singultu infestentur, cuilibet notum est. iam non pauci rigore correpti, singultiunt. Vomitum itaque iis qui ex repletione, aut rosione stomachi singultu cruciantur mederi abunde comperimus. calida vero, iis qui ob perfrictionem. At quum ab humorum repletione singultus originem habuerit, violenta indiget euacuatione, quam sternutamentum præstat, ob inanitionem vero creatos singultus sternutatio non finit, datur autem singultientibus ruta cum vino, vel nitrum in mulsa, vel sesili, vel daucum, vel cyminũ, vel gingiber, vel calamintha, vel nardus gallica. Hæc sane singultus ex ciborum corruptione, aut frigore, aut repletione contracti, auxilia sunt. qui autem ex frigidorum vi scosorumque humorum copia singultum experiuntur, castoreum tribus obolis potui sument ex posca, idem cuti impositum vnà cum oleo veteri sicyonio adiuuat. Insuper ace-

tum

tum scillites, vel oxymeli potum conuenit. denique spiritus retentio, præsens est remedium.

De aluo in febribus astricta, & cita.

CAP. LVIII.

QVæ arescentem aluum proritant, libro priore quantum res exegerit comprehendimus. quoniam vero eadem quoque liquida febribus incidit, in præsentiarũ mentionem ipsius facere oportet. Multi enim non febris ratione, sed ob hoc solum accidens in perniciem præcipitati sunt. Principio igitur excipiemus quæ egeruntur, nullo remedio occurrentes vt quæ à corruptione & cruditate emanẽt. Sin autem vacuatio modum excedat, cohibenda aluus est, & si quidem acriora efferuntur boni succi esse, & alioquin crassioris conuenit, quæ assumuntur. huiusmodi existunt ex chondro, & ptisana sorbitiones. balnea his post morbi concoctionem sunt idonea. Cum verò pituitosiora & fluida erũpunt, contra sicciores calidioresq; cibi erũt, quatenus febres permittant. Huius generis habẽtur, quę ex cõdimentis calidis consiunt. Balneis hi prohibendi si nihil aliud compulerit. Porrò vbi concoctrix facultas infirmatur, astringentibus tum cibis, tum remediis vtendum est. cibis sane, in quibus maxime malum granatum, aut mala cydonea, aut pira, aut mespila sint iniecta. vel etiam his ipsis, & vino tenuĩ odorato astringente: remediis autem cataplasmatis, nimirum ex polenta, palmulis, absinthio, rosis, myrtis, & consimili materia. Cæterum considerandum venit, quibus potissimum particulis cataplasmata debeant imponi. dico autem stomacho, aut imo ventri: nonnunquam & circa lumbos applicamus. Cruentas autem excretiones reprimunt ex thure confecta, desiccántque, vel subtilior portio polentæ cum thure, vel manna vino macerata, vel posca. Porrò acriorem humiditatem etiam iniectione per aluum, edulcare competit, nunc ipsa aqua, nunc ptisanæ cremore, vel chondri, vel oryzæ, vel tragi, idque non semel verum sæpius. Postea vero adiungentur etiam rosæ siccæ, vel myrti. nonnunquam & gallæ, & ouum simul cum rosaceo vinóque tenui astringenti, vel rosarum decocto inditum vel sedi quoque subiectum excernenti cupiditates retundit. Cum frequens desidendi est appetius, Agathium sedi accommodatum ex calidis spissamentis immittatur.

De sanguinis distillatione, & eiusdem ex naribus profluuio.

CAP. LIX.

QVoniam sanguinis distillatio totius corporis, aut capitis redundantiam innuit, per contusionem, vel densitatem eueniens: largior autem excretio habilis est laxare & minuere copiam, ratioque est inde ipsam moliri, vnde natura procliuauerit, his ego consideratis ausus sum in quartanarum distillationibus thyphe, vt mos est, narium vasa conuulnerare: oportet autem non exiguo fluore contentum esse, sed pro viribus detrahere. Spontanea vero in febribus per nares sanguinis profluuia, si in crisi fiant, excipere conuenit. sin autem sanguis immodice erumpat, sistere conandum est. Primum itaque extremæ partes valide deligabuntur, æger sublimi capite figurabitur. Videtur etiam præputij deligatura sanguinis peculiariter ex naribus profluuia cohibere. æger non expurget narium foramina, neque locum irritet, verùm sanguinem concrescere sinat. nasus spongia, quæ in posca maduerit, refrigescat, ac obturamen ex panniculo naribus profluẽtibus demittatur, medicamento quodam ex eis quę sanguinem comprimunt, inuncto: horum materiam, & reliquam curationem inter remedia vnicuique loco affecto conuenientia libro subsequenti verbosius persequemur.

Si anima deficiat. CAP. LX.

QVi ex cholera, alui profluuio, aliisque multis, & vniuersim factis vacuationibus, resoluuntur, iis aqua frigida aspergitur, & nares comprehenduntur, os ventriculi infricatur, vomitus præcipitur, stomachus turbatur, vel digitis immissis, vel pinnis. præterea pluribus vinculis valide deligari debent. Cum per imas particulas vacuationes fiunt, brachia: cum per superiores, crura. Cæterum sanguinem fundentibus prospicienda est & figura sine dolore sursum vergẽs, & cucurbitula defigetur, quæ ad particulas retrahat situ contrarias vacuationem experiuntibus. Curat etiam vinum aqua temperatum resolutiones ex subitis vacuationibus ortas, nisi viscerum inflammatio, aut vehemens capitis dolor, aut mentem turbans aliquis affectus, aut febris ardens, in crudo morbo prohibeat: in his siquidem magna vinum adfert incommoda. Et si æstus fuerit, calidique temperamenti æger, ac frigidæ assueuerit, frigidum vinum exhi

exhibebitur. ſin contraria euenerint, calidum. At ſi ex ſudoris copia anima deficiunt, cutis denſanda eſt, quemadmodum à nobis prius eſt dictum. Tum vt frigidus aëris perflatus accedat, proſpiciendum eſt. Porrò in ventriculum defluxionibus nihil horum conuenit, præterquam ipſi ventriculo ſtomachoque corroborantia admouere, & affectos in balneum ducere. Hoc ſiquidem illiuſmodi fluoribus eſt accommodatiſsimum, verum ſanguinis profluuia, & ſudores vehementer proritat. Qui ob plenitudinem animo deſtituuntur, vino ciboque abſtinebunt. item balneis, ſi febricitent. Potio autem mulſæ datur, in qua vel thymus, vel origanum, vel pulegium vel hyſſopum ſit incoctum. Propitium vero iis eſt & oxymeli. At ſi propter humores vitioſos in ſtomacho contentos anima defecerit, iubendi ſunt vomere ab hydrelæo, digitis aut pinnis in os demiſsis. Sin autem vomere nequeant, oleum quamlaudatiſsimum ipſis propinabitur. hoc enim & aluo ex inferioribus partibus infuſum, ſubinde vacuat. Iam vero abſinthium ipſis auxiliatur. Porrò ſi propter ſtomachi imbecillitatem diſſoluantur, iis vti expedit quæ firmando ipſi ſunt: veluti antea in capite de eodem comprehenſum eſt, ſummáque perfricare oportet. Exuſti in ſole ad balneum ducuntur: qui perfrixerunt, medicamen diatrion pipercon, ipſúmque piper aſſumant. Qui vero ob caliditatem largiorem, æſtumve, aut lentam in balneo moram animo deficiunt, curantur frigida aſperſa, & ſi ad ventum conuertas, ſtomachi frictione, vini cibíque vſu. Sin autem propter inflammationis magnitudinem, aut febris malignitatem in acceſsionibus animus deliquerit perfrigeſcantque, artus fricare valenter iubeto calefacere & deligare. Adhæc vigilias inediamque præcipito. Ea vero & ante acceſsionem faciunda ſunt. Quibus ob ſiccitatem anima deficit, duabus tribúſve horis ante acceſſionem, cibus offeretur, vel chondri cremor, vel panis ex aqua ſimul cum mali granati nucleis, aut malis, aut piris. Si autem magni periculi metus ſit, etiam vinum dabitur. item iis qui ſubito animam perdunt, his remediis ſuccurrendũ eſt ac vbiq; cauſam conſiderare conuenit, propter quam animæ defectus accidat, atque contra hanc pugnandum eſt. Nonnunquam vero & ſymptomatis maior habenda eſt ſollicitudo, nempe cum periculum, vel etiam mortem minatur.

Quomodo vlcus circa os sacrum prouenicns curetur.

CAP. LX.

ET hic affectus, febribus potissimum lentis, ex diuturno decubitu superuenit. Cum itaque sacri ossis regio incipit rubescere, circulum ex lana iustæ magnitudinis, parti subiiciemus, postea rosaceum, vel myrteum ceratum, quod argenti spumam, aut cerusam habeat superaccommodabimus. Inflammatione autem oborta, cataplasma ex pane cum solano, vel polygonio, vel plantagine, vel tenera brassica applicatur. Si vlcus serpat, lenticula cum malicorio instar cataplasmatis inducitur.

***

FINIS LIBRI SECVNDI IOANNE GVINTERIO ANDERNACO MEDICO INTERPRETE.

*

PAVL

PAVLI AEGINETAE LIBER III.

IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

*

DE PILORVM AFFECTIBVS.

* * *

De alopecia, & ophiasi, & caluitio.

CAP. I.

QVEMADMODVM stirpium nonnullæ succi defectu inarescentes contabescũt: nonnullæ vero alienis à natura sua humoribus infectæ emarcent, haud dissimili ratione idipsum quoque pilis vsu venit. Etenim Caluitium, humidi penuria fieri consueuit: prauitatem autem, vitióq; succi, Alopecia, & Ophiasis, figura tantum inter se differentes. Quoniam in Ophiasi, partem oblesam, serpentis modo glabram, ostendit: alopecia, quòd vulpes continuè infestet, sic appellata est. Itaque coniecturam de humore, qui superat, ex cutis colore facientes, vacuationem medicamento purgante prius moliemur: deinde loco vitiato auxilia inducemus. Si igitur color ad nigrius, albidiusve mutatus fuerit, Antidoto Hiera quod pituitæ educendæ, humoriq; melancholico est, vtemur: sin ad pallidius, catapotia ex Aloë exhibebimus: singulorũ autem ipsorum descriptionem in libro de medicamentis compositis inuenies. Vbi corpus iam totum inanieris, medicamenti quod pituitam per os extrahit, apophlegmatismon Græci vocant, vsus erit, ex aceto, sinapi, & melle: isq; non semel, verum

rum crebrior. Satius autem fuerit, si etiam in aceto origanum, vel pulegium, vel thymus, vel hyssopum commaduerit. Cæterum in aliis quoque capitis affectibus eadem vtemur curandi ratione: primum humorem, qui præpollet, euacuātes, vel purgatione, vel etiam sanguinis emissione, si eius subest redundantia, dein ad præsidia quæ parti extrinsecus iniiciuntur, transgredi conuenit.

De alopecia.

CVTIS nitro confricata, linteóq; aspero, lanáve potius detersa, & iterum defricata, adeò vt ruborem contraxerit, verbenaca in Sole ex aceto detrita, illinitur. Aut alcyonio primæ asperitatis combusto, reductoque in puluerem cum oleo ex lucerna inungitur. Aut arundinis radix, aut amygdalæ amaræ cortex torridus, oleo, vel adipe vrsina exceptus inducitur. Hæc itaque sunt mitiora medicamina, verum ex euphorbio, thapsia, & adarce, oleo leuigata laurino, vel pice liquida, vehementiorem vim repræsentant. ALIVD. Ericaceorum marinorum testa ignem experta cum adipe vrsina excepta, loco prius nitro exterso illinitur. ALIVD. Piperis, stercoris ouilli sicci, erysimi, ærucæ seminis singulorum drachmæ quatuor, veratri albi drachmæ treis, murium stercoris drachma. Excipiuntur felle taurino, aut hircino, aut suillo.

Aliud experientia probatum ad alopeciam.

MANDRAGORAE, radicis, mali terræ, ari radicis, ceræ, picis liquidæ singulorum vnciæ octo, axungiæ porci subrumis, nerij herbæ medullæ modicum. Axungiam, & nerium incoquito, donec herba intabescat: deinde exemptam proiicito: & reliqua axungiæ adiungito, incoquitóq;, mox ceram, & picem liquidam. Vtitor in sole audacius. Vbi iam vlcera ad cicatricem venerint, caput vulpeculæ vrito, & alcyonium, anchusæq; nigræ folia omnia contrita super inunctioni inducito, vt capiti pili succrescant. ALIVD. Muris capitis combusti pars vna, testarum marinarum tantundē, cum axungia porcina. omnia in fictili coctis vtitor inspergens etiam ex ipsis siccis aliquid.

Medicamentum ex thapsia ad omnes inueteratos affectus.

EVPHORBII, thapsiæ, baccarum lauri singulorum vnciа, sulfuris ignem non experti semuncia, veratri tantundem, ceræ vnciæ sex, laurini, vel ricinini aut veteris olei quod

quod satis est. In validioribus etiam vti vincit nasturtij vncia, alcyonij combusti vncia: iisq; non solùm ad Alopecias, verumetiam ad omnem diuturnam perfrictionem. Summatim in Alopeciis cutis prius nitro est extergenda, infricandáque, & frequenter pili nouacula radendi. Si quidem plerisque noui ex sola infricatione, frequentique rasura pilos prouenisse.

Quomodo caluitium abigatur, & pili crescant.

Ex Critonis commentationibus.

LEPORVM ventriculi quinque arefacti diligenter olla fictili friguntur. His adiicito, myrtorum, myrti summitatum, acaciæ fructus, acaciæ succi, rubi canini, æqualem modum, adianthi vncias tres. Hæc omnia accuratè exiccata in pollinem coguntur, & subtili cribro incernuntur: deinde adipis vrsini libris quatuor, & phocæ totidem admistis denuò tunduntur. Excepta pixide plumbea reseruantur. Cum vsus postulat, quolibet oleo aromatis imbuto diluuntur.

Quæ pilos conseruent.

POLYTRICHI herbæ pars vna, ladani partes duæ, vino myrteoq; oleo exceptæ in vsum adhibentur. ALIVD. Anemonæ flos tritus cum oleo inungitur: idem vero, & nigrefacit. ALIVD. Verbenacam rectam vnà cum radicibus torrefactam, tusamq; tenui cribro incernito, mixtam oleo vt sordium habeat spissitudinem æreo vase reponito. Cum liquefeceris, vtitor inuicem olei similiter.

Aqua pilos augens, eosdemq; denigrans.

AQVAE pluuialis sextarij sex, rhus alexandrini sextarij tres, polytrichi vnciæ quatuor, herbæ sabinæ tantundem, ladani vncia, myrti vncia, cucurbitæ aridæ tantundem. Sinito ad dies viginti vitreo vase commadescere, bis mouens quotidie rudicula tedacea. † In sequenti tempore in aquam pilos singulos tingens, vtitor quotidie. Item semen altheæ in balneo illitum pilos cōseruat, augetq;. pari modo oleum inunctum, in quo semen ipsum altheæ decoctum est, vel simul impositum.

† *Vera scriptura est in antiquo cod.* τῇ δὲ ἐπιούσῃ καταβάπτων εἰς τὸ ὕδωρ τὸ κτένα χρῶ καὶ οὕτω ποίει καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν, *id est, in sequenti die pectinem in aquam intingens vtere, atque ita fac quotidie.*

Quæ

Quæ medicamenta pilos extenuent.

FICVS foliorum, vitis agrestis albæ corticis, pumicis, testarum buccinorum, terræ cimoliæ singulorum mina. Omnibus in nouam, crudámq; ollam coniectis, lutóq; oblitis, in camino coquito, teritoq;, adiiciens aphronitri minæ semissem, gallas immaturas numero triginta. In puluerem redacta excipito, ac vtitor. ALIVD. Aphronitri minæ septẽ, pumicis tosti minæ quatuor, aluminis fissi, iridis siccæ, myrti syluestris nigræ, gummi, bryoniæ radicis singulorũ drachmæ quatuor, lupinorum crudorum in pollinem detritorum, congii pars quarta: Vtere absque pingui.

Ad fluentes pilos.

ALOE ex vino nigro austero illinitur, vel purpuræ tegmina ex oleo cocta, vel myrrha, & ladanum cum vino, myrteoq;, vel caprillum stercus in testa combustum ex oleo leuigatur ac cuti prius rasæ inungitur.

Quomodo pili crispi fiant, & tincturis inficiantur, ex Cleopatræ libris, quos de capillis crispis faciundis prodidit. CAP. II.

CApite prius deterso, spondylii radix cum mero pilis inungitur. ALIVD. Nux pinea recens ad cinerem vsque comburitur, iniectaque pilæ teritur, myrteum vnguentum superinfunditur, donec mellis fiat spissitudo. Atque sic pili raso capite abstersoque delinuntur. ALIVD. Myrti, & betæ pari mensura cum oleo pilos abstergens vtitor. ALIVD. Gallæ viginti numero, adianthi vnciæ duæ ex aqua marina in mellis crassitiem coactæ inducuntur, sed pilo vrina prius deterso, vel lixiuio, & aqua calente abluto, oblinetur medicamentum ad biduum, per quod vbi ipsum retinuerit, tertio die ablui debet, piliq; resiccati myrteo inungi. Id tenerũ crispúmq; & nigrum efficit capillum. At si prius caput nouacula raseris, crispior euadet.

Quæ canos arcent, & eosdem denigrant.

OLEI, quod immaturæ oliuæ fuderunt sextarij tres, spicæ nardi drachma, vnguis odorati drachmæ quatuor, iunci rotundi floris tantundem: incoquuntur cũ oleo. seorsim habebitur. Acaciæ succi vncia vna, vino soluta leuigatáq; diligenter. Vbi vero tertia pars olei fuerit relicta, hanc percolato, & acaciæ mixtam in fidelia excipito, ac vtitor quotidie pilos inungens. ALIVD. Nucum viridium corticis vncias tres, ilicis radicis tantundem, vini nigri sextarios tres, ad ter tias

tias decoquito, ac vbi id quod reliquum eſt, expreſſeris cum olei myrtei ſextario iterum ſubiges, vſus eius eſt quotidianus.

Aqua pilos denigrans.

GALLAE ſextarius vnus, rhus coriarij ſextarij duo, myrti nigræ totidem, cyperi foliorum æqualis menſura, cinaræ manipulus, papaueris nigrorum in floribus capitulorum tantundẽ, aquæ lacuſtris ſextarij duodecim. Omnia multis ante diebus macerata, ad tertias decoquuntur. Deinde illinuntur, abſterſis, ſiccatiſq; crinibus. Ac cimoliæ terræ à acetabulum cum viua calce pari menſura inungitur. Hæc autem ſucco betæ elicitæ ſoluta illinuntur. Deinde betæ folia tegminis gratia ſuper accommodantur. ac vbi ſatis adhæſerint, in balneo abluuntur.

Vt ruffi capilli tingantur, & flaueſcant.

MYRRHAE pars vna cum ſalis floris altera, accuratè teritur. vbi ſordium facta eſt craſsities, caput prius deterſum medicamento inungitur. ſiniturq; per noctem, & diem, poſtea tunc ablui præcipies. ALIVD. Lupinos crudos cum aqua illinito. ALIVD. Argenteæ ſpumæ drachmam, terræ creticæ drachmas quatuor, calcis viuæ drachmam. Ex aqua mellis craſsitiem faciens inungito, & betæ foliis adiectis ad duos, tréſve dies abluito.

Vt pili nigri flaueſcant.

FLOCES vini in balnei ſordes mittuntur, & ſpiſsitudine cerati facta ſub ſomnum illinuntur, & mane pili flaueſcunt. ALIVD. Cyperi folia ſucco herbæ lanariæ fruticis madeſcunt. Et diluto vteris.

Quæ capillum reddunt colore aureum.

ALVMINIS, ſandarachæ, ſingulorum drachmæ ſex, croci drachmæ duæ, thapſi qua tinctores vtuntur, Romani vocant herbam rubiam, drachmæ octo, è cinere lixiuij quo piſtrarij vtuntur ſextarij quatuor. Lixiuium cum thapſo contuſa incoquito. vbi dimidia portio relicta fuerit, humorem exprimito. quo alumen, ſandaracham, & crocum dilues. Deinde vaſe vitreo condes. Vbi vſus venerit, pilos prius abſterſos illinito. poſtquàm verò combiberint, ablues decocto fœnugræci, hordei, & cumini, aquæ prius tepidæ ſuperfuſæ, quod ſufficit, ad hæc ſaponis quantum ſatis eſt adiicies. ALIVD. Floces vini vſtæ vnà cũ oleo balanino, pilis oblinuntur.

nuntur. ALIVD. Sapone gallico cum aqua in ſingulis balneis pili abſterguntur.

Aliud valde generoſum.

RHVS rubri ſextarius, gallarum libra vna, Selydrij vnciæ duæ, herbæ aurum colore imitantis (quam Romani rubiam vocant) vnciæ duæ, polytrychi faſciculi duo, abſynthij vnus, lupinorum quibus cortex ſit detractus cyathi duo, aquæ ſextarij ſeptem. Omnia in vitreum vas coniecta, dies nouem ſinito commadeſcere: quotidie bis rudicula agitans. cum vſus exigit, auferes quod ſatis eſt. & hoc ſpongiam madefaciens, pilos confricato, humectoſque combibere ſinito. vbi ſiccati fuerint, ſapone calida aqua ſoluto, abluuntur.

Quæ pilos albos faciunt.

VERBASCI candidi flos combuſtus aceto mergitur, & in ſaponem miſcetur. ALIVD. Verbaſci ſeminis, aluminis, raphanorum corticis ſingulorum drachma. Contundito, & glutini quod ex tergoribus boum confit, ταυροκόλλην Græci vocant, drachmas quatuor miſceto.

De capitis affectibus cutem infeſtantibus, porrigine, quæ pityriaſis dicitur. CAP. III.

PORrigo, quæ pityriaſis Græcè dicitur, eſt, cum tenues, & furfuraceæ ſquamulæ ex capitis, vel etiam reliqui corporis ſuperficie citra exulcerationem reſoluuntur. Id autem euenit vitioſo corporis humore, ſalſaue pituita, aut bilioſo, & melancholico ſanguine caput ſubeunte. Itaque corpore toto (vt dictum eſt) euacuato, ſubſcriptis remediis vtemur. Cimoliam aqua prius maceratam betæ ſucco miſcebis illinéſq;, & tantiſper ita permittes, donec inaruerit. Deinde poſtquàm ablueris, thus ex vino oleoq; detritũ perunges: die in ſequenti ſtaphida agriam, hoc eſt herbam pedicularíam ex oleo inunges. ALIVD. Nitri, fecis concrematæ, myrobalanorum, ſingulorum libra, herbæ pedicularíæ libra vna ſemis. vino dilutis caput abſtergitur. ſin autem reliquum corpus pruritu vexetur, ſiccis. Ad humidiorem vero pityriaſim, muria, vel lupinorum decocto caput abluendum eſt. hoc enim ſubinde ſum expertus.

Ad pſydracia & exanthemata capitis.

PSYDRACIA exigua capitis tubercula ſunt, puſtulis ſimilia, quæ ſummam cutem excedunt. Exanthemata vero cutis

cutis sunt exulcerationes, subrubicundæ, & asperæ. Vtrunque vitium præsidiis infra positis exteritur. Argenteæ spumæ, cerusæ singulorum drachmæ quatuor, aluminis drachmæ duæ, rutę foliorum viridium totidē. ex aceto myrtéoq; oleo leuigata cuti illinuntur. ALIVD. Ruta & alumen cum melle trita, capiti prius raso inunguntur. Sin autem cutis à capite abscedit, oleæ folia elixa cū melle cataplasmatis modo inducuntur. ALIVD. Argenti spumæ, cerusæ singulorum drachmæ duodecim, sulfuris viui drachmæ octo, cerato myrteo excipiuntur.

Ad hulcuscula capitis densa rubraq;.

HAEC papillis sunt similia, ex quibus sanies eliquatur. Capite prius nouacula raso, & aqua nitroq; abstérso, sulfure viuo ex hominis vrina contrito vtitor. Vel cretam sutoriã, μελαντηρίαν vocant Græci, cum aceto inungito.

De manantibus capitis vlceribus, quæ achores græce dicuntur, & fauis.

INTER capitis vitia, quæ in cute oboriuntur, vnum est, quod appellatur Græcis Achor, à nostris manantia vlcera, tenuissimis cutē foraminibus perforans: per quæ glutinosa fertur sanies. Simile ipsi malum specie est, quod à faui similitudine κήριον à Græcis nominatur. quod magis amplis foraminibus constat, quibus humor crassitudinem mellis referens sicut in apium fauis, cōtinetur. Origo est ex nitrosa salsaque pituita. victus igitur ratio ex cibis boni succi constare: omnia acria & salsa vitari debent: præsertim si inflammationem affectus resipiat. postquàm corpus superfluo decenter erit leuatum, derasis capillis caput fouendum bis térve die, aut etiam sæpius, aqua calida, in qua myrtus fit decocta, vel rubus, vel lenticula, vel amari lupini, vel asparagi radix. Quum verò plus saniei emanat, salicis folia cum aqua, vel lenticula, instar cataplasmatis applicantur. terra autē cimolia, vel cretica, vel samia, vel pompholyx, vel spodiū, vel argēti spuma, vel cadmia, vel charta combusta, vel etiam medicamentum ex charta Xerion, omnia ex aceto inducuntur. Smegmate verò hoc vtendum est, sulfure viuo, & perdicij herbæ, saponísque æquali pondere. Composita hæc sunt, argenti spumæ drachmæ duodecim, rutæ foliorum drachmæ octo, herbæ pediculariæ quam staphida agriam Græci vocant drachmæ quatuor, chalchanthi drachmæ duæ, Aceto

myrteóque in sordium spissitudinem coacta illinuntur. ALIVD. Sandicis drachmæ quatuor myrrhæ drachmę quatuor sulfuris ignem nō experti pondo drachmæ duæ, pollinis thuris drachmæ quatuor ex oleo veteri inunguntur.

Aliud. ad achoras.

AD achoras recrementum argenti, vel molibdenam contritam oblineto. ALIVD. Ad achoras & humidas scabies, rhododaphnæ, rosarum vnciæ quatuor, sulfuris viui vnciæ quatuor, picis liquidæ, & picis aridæ vtriusq; vnciæ tres, ceræ selibra, olei myrtei quantum opus est. in pueris autem, lacte soluta illinuntur.

De ficis.

FICVS, nominant eruptiones, vlcerosas, rotundas, subduras, rubentes, quas dolor etiam comitatur. Fit verò hoc mali plurima ex parte in capite, nascitur tamen & in reliquo corpore. Probatur maximè contra hos alumen fissile, æris flos tostus, & glutinum pari mensura cum squamæ æris duplo. Teruntur ex aceto illinuntúrque. Præstans etiam remedium est mænarum capita combusta, elixique bulbi, & cinis aceto mixtus.

Aduersus capitis & menti ficosa exanthemata, xyraphium.

MISYOS drachma vna semis, chalcitidis drachmæ duæ semis, squamæ æris drachma, aluminis fissi. drachma. Bene loto, hoc medicamen aridum impositum dimittitur. Die insequenti rursus pars lauatur, spongiaq; detersæ idem applicatur. Decidit enim ramentum crassissimū. Et si diebus subsecutis idem fiat, sine cicatrice breui consanescit. Cæterum medicamen hoc non mediocriter adhæret.

Ad capitis pediculos.

LVPINORVM in aqua coctorum diluto, caput detergeri iubeto: vel herba pedicularia, vel sandaracha, vel vtraque contrita ex oleo veteri, seu aceto illinitur, vel piperis momentum (ne exulceret) cum oleo, aut hederæ succo cū melle, † aut minio synopico cum aceto, aut cedrino liquore, aut pice liquida cum alumine, aut baccarum lauri expresso. aut oleo raphanino. Ego pediculariam ex aceto oléoque tritam inunxi, ac semper quod volui, sum assecutus.

† *Græcus codex manu scriptus ἢ σίνηπι, id est, vel sinapi cum aceto. quæ scriptura verior est.*

De

De capitis dolore, quem græci κεφαλαλγίαν vocant.

CAP. IIII.

CApitis dolor qui græcis dicitur κεφαλαλγία, symptoma est grauissimum, ac nunc ex sola intemperata qualitate oritur, nunc ex nimia humorum copia. Interim ex vtraq; causa: interim vero ex primaria causa: nempe solis æstu extrinsecus, frigore, ebrietate, aut ictu. Vehementissimi igitur capitis dolores ex efficientibus qualitatibus nascuntur, & potissimum ex calida: qui verò ob siccitatem contrahuntur, non æque vehementes existunt. Humida qualitas sui ipsius respectu, nullum plane dolorem conciliat. nisi caliditati, aut frigori, aut humorum copiæ adiuncta. Itaque de eo capitis dolore qui cum febri est eo loco explicatum est, quo febrium curatio exposita est, nunc de cæteris dicendum est.

De capitis dolore ex insolatu contracto.

QVI ex insolatu capite dolent, eorum cutis tactu calida est, & primo statim manus iniectu aridior apparet: oculos habent rubentes, frigidis asperginibus, & inunctionib. oblectantur, sentiuntq; ab ipsis præsidium. Cæterum curatio his conueniet, etiam ea, quam dolori in febribus prȩscripsimus. Si dolor perseuerat, infrascriptis vtendum est cataplasmatis. Prodest fronti & temporibus inductus panis ex posca, & rosaceo. Interdum cum amygdalis, vel rosis, siccis, aut teneris, vel cum menta cui pulegium sit adiectum, vel panis cum persici foliis. facit etiã ocymum ex aceto & rosaceo tritum, vel hederæ corymbi in aceto elixi. Iam farinam triticeam cum rosaceo leuigatam vel serpilli ex aqua decocto miscere conuenit, vel cardamomum torridum leuigatúmq; ex aceto & rosaceo: vel fermentum cum rosaceo, vel iridem aridam cum aceto. Sed mutentur continue singula: nam si diutius adhæreant, inefficacia redduntur,

Pastilli ad capitis dolorem ex intemperie calida.

CROCI drachmæ quinque, chalchanti drachmæ decem, aluminis drachmæ sedecim, myrrhȩ drachmȩ septẽ, omphacij drachmæ tres, chalcitidis drachmȩ tres, gummi drachmȩ tres. Vini austeri quod sufficit. Ex posca sumuntur. Sin etiam vigiliæ infestent, aliquid ex somniferis applicatur.

De ijs quibus caput ex frigida intemperie indolescit.

† AT si frigus nocuit, contraria iis qui ex solis æstu dolẽt, affectos signa testantur. Etenim facies ipsorũ non concidit,

ſed colorem decoremque amiſit. Item frigidis nec gaudent, nec iuuantur. Verum horum agnitionem tum victus ratio, tum reliqua concurrentia firmabunt. Inunctiones igitur adhibendæ ex oleo rutaceo, laurino, vel irino, vel nardino, vel etiam opobalſamo, præſertim ſi recrementa fuerint craſſiora viſcoſaque. Frons autem tum hoc liquore, tum iis medicamentis debet illini, quæ ex pipere, & euphorbio præparantur. Vinum ſubtilius propinandum: corporis motione & balneis vti calidis præcipiendum. interim à radicula vomitu. In quibus autem qualitas citra humorum copiã diutius perſiſtat, hoc vtendum eſt medicamine. Piperis albi drachmæ duæ, crocomagmatis drachmæ duæ euphorbij recentis drachmæ octo S, ſtercoris colũbini drachma vna S, aceti acerrimi quantum ſatis eſt. Illinitur pars laborans, ſed prius infricata.

† *Locus hic ſic legitur in veteri græco exemplari,* τοῖς ἐπὶ ἐγκαύσει κεφαλαλγοῦσιν ὑπεναντίως ἔχει τά τε σημεῖα, καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἐπὶ ψύξει, *id eſt, ſigna & curatio eorum, quibus caput ex frigore dolet, ſunt contraria ſignis & curationi eorum quibus caput ab æſtu dolet.*

Si bilioſus humor dolorem inuexerit.

NOTAE horum perſimiles iis, quos ob ſolis æſtum dolor affligit. Sed maior ipſis roſio accedit, & faciei pallor. interim etiam os inamareſcit. Porro affectus hic ætatibus potius vigentibus, & temperaturis calidioribus, vitæ ſollicitæ, & bilem flauam coaceruantibus ſolet accidere. Quamobrẽ balneum temperatum his, inunctiones, aquæ potus, & vniuerſa victus ratio humidior, bonique ſucci adhiberi debet. Bilioſus humor abſynthij diluto, vacuabitur: vel aloe, aut ipſa Picra, antidoto per ſe, aut cum modica ſcammonia, aut catapotiis quæ ex aloe conſtant. Inungenda frons, aut crocodi paſtillo, aut trigono, aut quodam ſimili.

Si caput conſortij lege indoleſcat.

SI caput conſortij lege cum toto corpore afficiatur, cura adhibenda, vt contra intemperiem, & ſuperantem materiam pugnemus. & ſi copia quidem premit & maximè in venis, ſanguis mittendus eſt: ſin autem magis qualitas vrgeat, purganti vtendum medicamine. Quòd ſi particula laborante aliqua ſimul condoleſcat, veluti iocinore, aut ventriculo, aut ſtomacho, his ſuccurrendum eſt. Vbi calida afficit

intem

intemperies, panis ex aquoso vino exhibetur, vel etiam ex chondro sorbitiunculæ. Extrinsecus vincit superfundere, quæ modice refrigerent, virésque confirment, sicut à me prius comprehensum est. At si glutinosi, crassique humores in stomacho infarcti, capitis dolorem concitent, hos quoq; amoliemur potu oxymelitis, tum simplicis, tum Iuliani. Insuper medicamentis ex hyssopo & origano, & his adhuc calidioribus magísque incidentibus. Iam vomitus à radicula vtilis, superfusiones calidiores, & cataplasmata.

De capitis dolore ex vino.

SI vinum adhuc incoctum in stomacho fluctuet, tepentis aquæ potu vomere dolentem iubebis. Quòd si etiam post concoctionem caput indoleat, refrigerantibus, repellentibúsque vtemur, quale est rosaceum priuatim sumptum, & cum aceto, vel hederę succo, vel brassicę. Quin & ipsa brassicæ folia in aquam calidam demersa, & capiti circundata ligataque, naturaliter ebrietatem arcent. eiusdem decoctæ esus in id efficax est. Item lenticula hos adiuuat, potissimúmque ventriculo humidiore præditos. Adhæc alica, malicorium, & mala ipsa, piraq;, tum aquæ potio, vtiliter assumuntur.

De capitis dolore ex ictu.

QVI ex ictu capitis dolorem conceperunt, iis, nisi summa omnino cute percussi sint, sanguis statim emittēdus est, & conuenientes aspergines capiti sunt adhibendæ. Oléoque dulci irrigandum ipsum lanísque contegendum. Vino ciboque pleniori, præsertim si febris adest, ægros coërcere expedit. Et tota curatio ceu ad neruosarum partium inflammationem & præcipue membranarum cerebri quas meningas appellant, adaptabitur. Si verò & vulnus factum fuerit, huic quoque decenter medebimur.

Malagma ad capitis dolorem.

CERAE drachmæ septem, amygdalini olei vnciæ tres, terebinthinæ drachmæ octo, æruginis rasæ, cimoliæ, chalcitidis singulorum drachmæ quatuor, pumicis drachmę tres, æris vsti, squamæ stomomatis singulorum drachmæ duæ. Si videtur paulo esse durius, amygdalino emolliendum.

De cephalæa, & hemicrania. CAP. V.

VTerque hic affectus, stabilis ac permanens capitis dolor est, qui strepitu, clamoribus, claritate lucis vini po-

tu,& implentibus caput odoribus excandescit exacuitúrq;. Ac aliis totum feriri caput in hoc dolore,aliis alterã ipsius partem duntaxat excruciari videtur,quos etiam hemicranicos nominant. Quibus sane intra caluariam malum consistit,iis dolor ad oculorum radices porrigitur:quibus extra est,circa ipsam caluariam indolescunt. Quapropter dolores cum grauitate molesti,plenitudinem testantur:cum erosione infestantes,vel humorum,vel vaporum acrimoniam:qui cum pulsibus obueniunt,inflammationem:qui cum tentione,si quidem grauitas & pulsus non adsit,spiritus tenuis,& flatulenti redundantiam innuit.si cum pulsu,membranosæ partis inflammationem:cum grauitate vero,copiam intra membranas contineri.At si putridus etiam humor,calidior euaserit,& cum febri simul capite dolitant:febriunt autem omnino,& quibus inflammatio dolorem parit. Quum igitur corpus totũ succis æquabiliter omnibus redundat,quod plethoricum dicitur,venã secare si vires patiantur,& acrioribus vti clysteriis conuenit. Inde si adhuc sanguis videtur exuberare,etiam vena narium adaperta,quantum satis esse videtur,detrahes. Mox hiera,quam exacueris,intenderísq; exhibẽda,deinde pituitæ eductionibus,apophlegmatismos vocant,vtendum est,tum iis quæ per nares vacuant, ἔῤῥινα græcis dicuntur. Eiusmodi est elaterij succus,cum lacte infusus,vel etiam aridum elaterium inspiratum,succúsq; cyclamini & porri. Hæc quæ sequuntur,sunt composita. Medicamentum quod naribus inditur ad veteres cephalæas, lippitudines & morbos comitiales. melãthij drachmæ octo, salis ammoniaci drachmæ quatuor,elaterij drachmæ quatuor. Tunsa,oleo sycionio,vel irino,vel cyprino excepta,vt cerati fiat spissitudo,naribus demittuntur.

Medicamentum quod pituitam extrahit, naribus inspiratum.

CYCLAMINI sicci drachmæ octo,nitri rubri drachmæ quatuor. Sin autẽ in vicem nitri elaterium indideris,magis proficiet. Tritum accurate calamo scriptorio naribus inspirabitur. Porrò epithemata quoque capiti admoueto,& inũctiones,vbi morbus in vetustatem magis inciderit.

Epithema ad cephalæam.

VNGVENTI irini,peucedani,castorei singulorũ drachma,baccarũ lauri drachmę duæ rutę summitatum drachmæ qua

quatuor. Excipitur cerato rosaceo, rasóq; capiti, toti ipsi imponitur. Mulier quædã in hemicranicis hoc etiã quod sequitur epithemate vsa, mirandũ in modũ inclaruit. Radicẽ cucumis syluestris viridẽ minutim cõcisam, absinthiúmq; cũ hydrelæo incoquebat: dum intabescerent. Ac hydrelæo calente mediocriter partem affectam irrorabat. radicem vero & absinthium, in puluerem contrita oblinebat. Atq; hoc solo medicamine, hemicranicos, id est altera capitis parte dolentes, & cũ febre, & sine ipsa, curaui. At si malum maxime increuerit, vt dolorẽ ferre nequeãt, vtitor medicamẽtis etiã quę lenire possunt, & noxia euocare, quale est quod sequitur.

Vnguentum ad cephalæam.

LIQVORIS peucedani drachmę sedecim, lachrymę papaueris, anisi, alterci quod hyosciamũ græci vocant, croci, myrrhæ, scammoniæ singulorum drachmæ duæ. Aceto excepta in pastillos coguntur. Cum vsus postulat, ex aceto vel posca illinuntur iis, quibus humores crassi, vel spiritus flatulentus dolorem fecit. Iam dropax & sinapismus iisdem benefacit: & pastillus ex thapsia. Iam qui ex atramento scriptorio fit mirifice eidẽ causæ medetur, quo post hęc vtendum est sicut in opere de compositis docebitur. Quin & istud mirabilem in modum ad hemicranicos ex crasso glutinosoq; humore dolescentes efficax est. Euphorbij portio vna cum pari castorei modo aqua excepta auriculæ demittitur qua parte indolescit, inde balneum adeundum, vbi paululum immorati ipsum assument, & consueto more lauabunt. Sic quidem expertum est, verum non alienum absurdumque fuerit, & oleo ipsa excepta, in aurem instillare. Item quod medicamen ad coxendices inscribitur, etiam longo capitis dolore laborantes. & hemicranicos ex toto persanat.

Ad hemicraniam veterem.

ALLIORVM drachmæ quatuor, ceræ drachmæ duæ, axũgiæ veteris drachmæ duæ, cãtharidũ drachmæ duæ. Vesperi illitũ sinito per noctẽ adhærere. Mane rupta papula, malagmate, quia liquidũ est, παρυγρὸν appellãt, ei medeberis. ALIVD. Baccarum lauri quibus cortex sit ablatus, drachmę duæ, rutæ foliorũ, drachmæ duæ, sinapios, drachma. Aqua dilutum oblinito. At iis qui frigori patuerunt, vtilissimum est infra scriptum medicamentum vt plerunq; semel ante balineas illitum, confestim affectui medeatur, & ægrotantes

omnino ſani poſt lauacrum euadant. Olei ſabini pondo, ceræ quadrans, euphorbij vncia. Hoc dimidiæ frontis parti nempe qua temporum muſculus habetur, delini debet. Qui vero frigoris iniuriam non ſenſerunt, iis gallæ, & crocomagmatis parem portionem cum vino detritam inungito. Sed qui ex calidis vaporibus, vel ſuccis capite dolitant, iis medicamenta quæ euphorbio conſtant, non applicabis.

Apophlegmatiſmus, id eſt medicamentum quod ſaliuam mouet contra cephalæam.

SINAPEOS cõtriti & in ſuccũ redacti ex aceto & melle drachmæ quatuordecim, herbæ pediculariæ drachmæ quatuor, pyrethri tantundem. Tuſa, cribratáque miſceto, & in ſole gargarizato. Porro ſi ob bilioſum humorem aut quandam in temperiem orta Cephalæa diutius prorogetur, eorum vſus veniet quæ in ſermone de dolore capitis cõprehenſa ſunt. Si ne ſic quidem dolor finitur, neque cucurbitulis, neq; hirudinibus adhibitis, ſed ſuſpicio ſit humores per arterias in caput eſſe diſtributos, non abſurdum fuerit & arteriam poſt aures incidere. Porrò humidioribus, etiam balineæ naturales recte adhibentur.

De phrenitide. CAP. VI.

PHrenitis, membranarum cerebri, quas meningas græci appellant, inflammatio eſt, nunc quidem ipſo quoq; cerebro ſimul eam experiunte, nunc autem calore pręter naturam in eo conſiſtente. Cauſa morbi eſt, vel ſanguis ſuperans, vel bilioſus humor: nonnunquam & flaua bilis perusta, adeo vt in nigram degenerauerit, quando etiam grauiſsima phrenitis naſcitur. Aliquando cerebrum ſepti tranſuerſi conſortio dolens, ex neruis qui in ipſum ſparguntur vitium concipit. At quæ mentis alienatio in ardentiſsimarum febrium ſtatibus accidit, quæque ex ſtomachi conſenſu exoritur, phrenitis non eſt, ſed hoc ſolum, puta delirium. Comitantur proprie phreniticos vigiliæ quidẽ plurima parte: interdum vero & ſomnus turbulentus accedit, vt conſurgant, exiliant, & furibunde vociferentur. Quibus ſanguineus humor morbum fecit ij cum riſu inſaniunt: quibus flaua bilis ferociter, queãdmodum quibus atra vitium contraxit, tam immaniter ſæuiunt vt coerceri nequeant, omnium quæ dicunt, faciúntve, obliuiſcuntur. Oculos habent ſanguineo colore tetricos, ac perfricant: interim aridos,

dos, interim lachrymantes, vel lemis, hoc est crassiore pituita oppletos. Lingua est aspera, & sanguis è naribus destillat: floccos festucasque colligunt, febri per totum morbi decursum acuta conficiuntur: sed quæ in alto maligna delitescat. Pulsus ædunt exiguos, languidos, & quadantenus etiã duros. Respirationem magnam & raram, cum cerebrũ primariò afficitur. At si phrenitis septi, transuersi, quod græci phrænas vocant, consortio concitetur, & respiratio inæqualis est, & præcordia sursum conuelluntur, & multo calore ardent: sicut iis qui ex cerebri vitio insaniunt, facies incalescit, & subcruenta est, venæ repletæ. Quod si humor pituitosus sit temperatus bilioso, vti causam, ita appellationem quoque compositam habet. Nam vigilans coma, nominant, in vniuersum quidem cum biliosus superauerit, quippe tales ægri vigiles phrenitide laborant: cum vero pituitosus prępollet, contra in grauiorem veluti somnum quem coma vocant græci deferuntur. Atque hoc malum antiquiores Galeno medici, Catochon vocauerunt.

Curatio phrenitidis.

QVOD si vires ægri patiãtur, sanguis protinus è cubito mitti debet, & copiosior. At si desipiens brachiũ non porrigat, aut si porrigat, metus sit secundũ vacuationẽ, sanguinis profluuij, cum manũ æger subinde ob mentis turbationẽ iactitet, recta in frõte vena diuisa, vna vice quod satis est auferemus. itẽ clysteriis vtemur, ex hydrelæo, vel rosaceo cũ ptisanæ cremore. Si vigiliæ vrgent, rosaceũ, vel oxyrhodinũ in caput dandum est. Aliquando calida ipsum aqua prius su perfundendum: & medicamentum quod ex papaueris capitibus vocatur diacodyon exhibebitur nisi virtus imbecilla prohibeat. Et alia quæ ad somnum conciliandum superius scripta sunt huc transferemus. Decumbat æger in loco, tum lumine, tum tẽperie moderato: & variis quibusdam picturis libero, vt quę tales deterreant. Quò amici quidam gratissimi ingredientur, & commodum incident, qui nunc blande ægrotũ alloquantur, nũc acerbius corripiant. Cibus primũ esto aqua mulsa, deinde ptisanæ cremor, & sorbitiones ex chondro cum quadam dulci potione, vt apomelite, vel hydrorosato, vel rhodomelo, vel dulci hydromelo. Nam vinosum hydromelum, quod in paruis vasculis ex Cibyra apportatur, repudiandum, vt quod grauiores vino no-

xas in talibus excitet, & maxime in capitis affectibus, idq; ante concoctionem. Panis quoque aqua lotus recte exhibetur, intubi, lactucæ elixæ. Si multus feruor conficiat, etiam cruda hæc dantur. Item cucumeris medulla, peponis, duracini, & similium. Aquæ frigidæ potu coercendi sunt, potissimum si septum transuersum consortij lege malo dedisse originē deprehenderimus. Quod si vrina ipsis, vt consentaneum est, delirij vitio cohibeatur, †fota adhibito calēte hydrelæo & inferiorem ventris ab vmbilico regionem ἦτρον græci vocant & vesicam superfundemus, deinde digitis manus, loco innixis ad reddendum vrinam incitabimus. Reliquum corpus ipsis decumbentibus calido oleo perungi debet. Etenim in quiete, quoad eius fieri licet, seruari debent, ita vt siquidem prædiuites aliqui fuerint, per famulos contineantur: sin minus, vinculis constringantur. Nam inordinata motio vires cōuellit. Iam vero alia etiam de causa pedes, prius foti, deligaturis constringi, manuque contrectari debent, nempe quò humores deorsum reuellantur. Porrò si longior affectus, & contumax fuerit, ab iis quæ soporem accersunt, καρωτικὰ græci appellant, abstinendum: ea vero quæ digerendi facultatem obtinent, capitis perfusionibus miscenda, scilicet mentę succus, vel serpilli vel calaminthæ, vel ruthæ. Tum iis quoque vtendum quæ naribus inseruntur. A septimo die si viscera sentiant inflammationem, cataplasmatis ex lini semine, & hordeacea farina cum hydrelęo leniemus. Deinde cucurbitulas leues, aut cum scarificatione, tum his ipsis, tum occipitio, & spinæ accommodabimus. Si corpus squalidum perustúmque esse coniecturaueris, febrísque adsit, etiam balneis vtendum aquæ potabilis, & vnctione liberaliore. Vinum tenue & aquosum, quod ὀλιγοφόρον appellant, viribus recolligendis propinabimus, nullam inde mentis turbationem, vt est verisimile, futuram suspicantes. Aut enim nulla sit, cum morbus declinat. aut certe si fit, ex facili subsidet. Processu autem declinationis, gestatione corporis vti expedit, & cōgrua virium recreatione. Sed ita phrenitici sese recolligent, vt ebrietatem, iram, ciborum corruptiones, & in primis solis æstum caueant.

†*Hæc sic leguntur in antiquo codice,* ποιήσαντες ἀλέαν καταντλήσωμεν θερμῷ ὕδατι ἢ ὑδρελαίῳ. *id est fota adhibita calente aqua aut hydrelæo.*

De inflammatione cerebri. CAP. VII.

CErebrum inflammatione laborans, ſæpe ita intumeſcit, vt capitis ſuturæ diſtendantur. Dolor comitatur maximus,& diuturnus,multus angor,rubor in facie multus cum tumore molli: oculi fiunt emiſsicij, caput inturgeſcit. Qui hoc malo impliciti ſunt,ſanguinem ex cubito mittere, item ex naribus,& vaſis linguæ ſubditis debent. Porrò vtitor & aſperſionibus quæ per inflammationes capiti adhibentur,& cataplaſmatis. quæ humectare, & maturare ſunt idonea.

De eryſipelate cerebri. CAP. VIII.

ACcidit quoque eryſipelas cerebro, quo laborans hæc patitur: capite dolet vniuerſo, adeò vt flammis id vri putet.facies frigida eſt,& ſubpallida,os ſicceſcit. Quare ſic affecto ſanguis detrahendus eſt, & potiſsimum ex venis ſub lingua ſitis.Refrigerantia conueniunt:quibus in aliis quoq; eryſipelatis vtimur.

De lethargo. CAP. IX.

LEthargus itidem, cum ratiocinatricis animæ noxa ſit aliqua,locum eundem quem phrenitis, nempe cerebrũ, occupat: materia vero mali, contraria eſt. Nam ex pituita humidiore, frigidioréq; cerebrum madefaciente,contrahitur. Lethargicos comitatur febris lenta, non impenſè acris erodénſq;,cum alto ſopore, quæ cataphora Græcis dicitur. Pulſus his magni,raríq; ſunt, & vndoſi, reſpiratio nimis rara & imbecillis. ſomno perpetuo præmuntur, à quo ægre poſſunt excitari,& quocunque modo interpellentur vix reſpondent:obliuioſi,mente capti, oſcitant crebro, & hiante ore nonnunquam perſiſtunt,tãquam claudere id obliti. Deiiciunt per aluum complures quidem,liquidiora: nonnulis autem contra venter inareſcit. Vrinam reddunt iumentorũ lotio ſimilem. Quidam ex eis tremiſcunt,& vndiquaque deſudant. Huic affectui reſpõdet Caros quaſi dicas veternoſus ſopor ex eadem materie proficiſcens:ſed hoc diſcrimine variat.Febris Carum præcedit, eaq; vehementior:Lethargum ſubſequitur:item quòd Carus etiam alia comitetur ſympto mata. ſiquidem frequenter febrium acceſsionibus ſuperuenit comitialibus, cerebri compreſsionibus, modo oſſe quidem in fracturis, modo autem membranæ cuſtode, quem μηνυγγοφύλακα Græci vocant, priorem cerebri ventriculum

premen

premente. Lethargus autem peculiarem quandam constitutionem obtinet: superuenit comitialibus.

Curatio lethargi.

Vires si permittunt, etiã hic vena secari debet: sin minus, clysteriis acribus aluũ ducemus. Aeger decumbet in domo spatiosa, mediocriter lucida. Caput eius oleo perfundi oportet, cui etiã castoreũ sit adiectũ. Nonnulli in vicem olei, oxyrhodino cũ castoreo vtuntur: robur hinc capiti calorẽque simul accersentes: reliquũ vero corpus delinẽtes, & præcipue extrema, oleo veteri: cũ nitro tosto, vel pyrethro, vel pipere, vel cocco gnidio extergũt. Licet & cerato quod his, & castoreo simul cõstet, vti. Porro naribus admouentur odoranda thymũ ex aceto contritũ, aut origanum, aut pulegiũ. Os vngi cõuenit, & palati cœlum detrito sinapi, cum mellis momento. Conariq; oportet pituitã indidẽ affixam digitis eiicere. Si admittãt, etiã apophlegmatismi vsus erit ex oxymelite cũ hyssopo, aut pulegio, aut orygano, aut ipso quoque sinapi. Potui exhibebitur aliquid ex iis quæ citò trãseũt præsertim diaspolites cochlearij, mensura cũ posca. iis autẽ qui in vetustatem inciderũt, & tremuli sunt, castorei quoq; scrupulos duos, trésve dabimus. Si humoris inest copia, nihilq; aliud prohibeat, scãmonię scrupulũ, castoreo tẽperatũ exhibebimus. At si his affectus nõ discutitur, caput radẽdũ fouẽdumq; est sale, milio, & similibus per sacculos abhibitis: Adhæc sinapismis vti in capite prodest, tũ iis quę per sternutamenta euocãt. Postea cucurbitulas occipitio agglutinare partim leues cũ multa flãma partim cũ scarificatione. Præterea ad naturæ excretiones frequẽter sollicitare oportebit tũ iniectionibus, tũ iis quę vrinã mouẽt. Inferiorẽ vẽtris ab vmbilico regionẽ oleo rutaceo, aut sycionio cui sit adiectũ castorei paululũ aspergere fouereq;. Iam vero vt deglutiãt, crebrius admonebimus, cũ calida aqua dulciũ potionum, aliquã pręsertim apomeli ex angustioris vasculis, βουβύλια gręci vocãt, instillãtes. Quòd si mediã infestet regionẽ quædã inflãmatio, huic itidẽ medebimur superfusionibus & cataplasmatis. Naribus sinapi aceto tritũ, vel castoreũ vstũ admouere profuerit. Alimentũ esto cremor ptisanę, vel auenę, vel alicæ cũ oxymelite, vel salibus, vel pulegio, nunc quotidie, nũc vno die interposito. A cibo, vinciri debẽt: summa cedere multũ oportet, cruraq; pungere: nõnunquã pilos etiã in ipsis vehe

vehementius euellere conniti, quò excitentur. Iam femorum & crurum rubores excitati, φοινίγμους Græci vocant subinde prosunt. Cæterum vbi morbus inclinare inceperit, gestationibus statim congruis vtendum, & ad balneum reducendi sunt. Victus qui vires recolligat, recreétq;, decenter adhibendus.

De catocho, aut vigili comate. CAP. X.

HVius morbi causam, vbi de phrenitide sermo est habitus, sumus complexi. notæ, vt summatim dicam, communes quodammodo sunt phrenitidis, & lethargi. Sed pro materia abundante variant, peculiares autem hæ. Detinetur æger supinus, extensúsq;, interim facies subtumescit, & modice lethargicorũ modo liuet: interim rubore tincta est, & superior gena sursum conuelli videtur, ac excedere, vt ne conniuere quidem æger queat: respiratio nulla apparet, sed quasi emortuus decumbit. pulsus est exiguus, languidus, & creberrimus. Vrina & aluus cohibetur, aut certè modice redditur. ac qui sanè mediocriter habent, liquorem aliquem infusum deglutiunt: qui vero malo victi sunt, ad nares regurgitant. Itaque affectus qui pituita bilem superante constituuntur à lethargicis discernimus, eò quòd neque facies tumescit, neq; liuida est, sicut lethargicis: præterquàm quòd paulatim etiam leuiter desudant. In iis autem periculum maius est, quibus peruigilium adest continens, vrinæ non respondent, difficultas spirandi intenditur, sudores erumpunt, item quibus ad nares potus resorbetur. At si mulier hoc laborare vitio cœperit, ab ea quæ vuluæ strangulatu correpta est, hac nota discernes, quòd naturaliter iacere videatur, & inclamantes percipiat, excitetur, rursúsq; somno graui sopiatur. Est vbi dicunt catochon diuersum à vigili comate, quod simplicem non mixtam habet causam, nimirum frigidiorem, sicciorémq; materiam, quæ posteriore cerebri ventriculo obstructo malum hoc excitarit. Ob quam etiam æger, si corripitur subitò, in illa permanet figura, qua correptus est, stans scilicet, vel sedens, clausis oculis, aut respiciens. Quam ob causam antiquiores Græci hoc pressos morbo, catochos, vel catochomenos quasi dicas occupatos, detentósque nominauerunt: recentiores affectum catochen, & catalepsin, veluti detentionem, & deprehensionem. Curatio prædictis quidem est, sed pro symptomatum

ratio

ratione quæ ſuperueniunt, euariat.

Curatio catochi.

HVIC quoque malo ſanguinis miſsione ſuccurritur, præſertim quibus facies rubeſcit, modo vires ſuadeant: aut clyſteres iniiciendi partim qui pituitam pollentem eliciant, partim qui bilem abundantem leniant: pari modo aliorũ quoque præſidiorum vſus erit. Similiter ægros nutrire confert, interim diebus ſingulis, interim vno interpoſito. Porrò affectus admodum periculoſus eſt, ſi ex quodam alimenti, aut potus errato acciderit, qui ſtatim ad vomitum cogendi ſunt, ac parciore victu continendi, aluus irritari, ac viſcera reſperſionibus ex cumino, aut ruta foueri debent. Qui ex ebrietate vitium conceperunt, crapula diſſoluta, humidiore cibo tractandi ſunt, qualis eſt ptiſanæ cremor. Præterea caput inunctionibus accommodis per æſtatem frigidis, per hyemem tepidis obducetur. Si crapula neutiquam fuerit ſoluta, neque ad ſobrietatem reditus eſt, deſperatæ valetudinis ægrum longe fugere oportet.

De *memoriæ iactura, & ratiocinationis, item de caro, hoc eſt, veternoſo ſopore, & fatuitate.* CAP. XI.

MEmoriæ iactura partim per ſe, partim etiam cum aliqua ratiocinationis offenſa accidit: quemadmodum, & mentis ſeu ratiocinandi facultatis noxa priuatim prius accidit. deinde memoriæ iactura inſequitur. Verum cum vtraque pars, malè fuerit affecta, fatuitas ſeu ſtultitia, quæ Græcis moroſis appellatur, oboritur. cauſam habent communem efficientem nempe intemperiem. Quòd ſi humida ſolùm fuerit, memoriæ & ratiocinationis vitiũ creabit, torpores graues, animi ſopores, cataphoras Græci vocant, longos, altóſq; ſomnos. Si vero humori frigiditas etiã acceſſerit, caros & lethargos: eodẽq; modo ſi ſola quidẽ fuerit ſiccitas, vigilias tantum inducit: ſin autem calor acceſſerit ſiccitati, deliria, & phrenitidas mouebit. Porrò intemperies hæ nonnunquam obueniunt humoribus, nonnunquam cerebri ventriculis, vel ipſius vaſis: vel vtique in humiditate inſparſæ, vel in ipſomet cerebri corpore, vel etiam temporum muſculis tali modo vitiatis. At ſi quando humores cum ipſis fuerint mixti, ſimilem quoque morbum inferent: verum ſimplex, an compoſita ſit intemperies, efficiens, ex ſpecie excrementorum condiſces. Quòd enim memoriæ, & ratiocinationis

tionis iactura, frigiditatis soboles existat, compertum habemus: ea vero humiditatis ne, an siccitati iuncta sit, ex recrementis, ægri habitu, temperatura, victus ratione, anni tempore, & loco deprehendemus.

Curatio.

SI frigida male habuerit intemperies, calefacere, si humiditati iuncta sit, etiam exiccare oportet. rursus si mixta cum siccitate, humectare simul, & calefacere. Pari modo etiam in calida intemperie refrigerare conuenit. si siccitas accesserit, pariter humectare. si humiditas, refrigerare simul & siccare. In quibus autem sanguineum humorem deprehendis abundantem, venam aperire, vel clysteriis acribus vti consilium est. deinde etiam hiera exhiberi debet, & apophlegmatismis vti conuenit. Item inunctiones capiti sunt inducendæ ex oleo, cui adiecta sint quæ refrigerant, exiccantq;, rosæ dico, myrti, lentiscus, aliaq; similia: necnon toti corpori prospiciendum est. Quòd si ex æstu, & lassitudine orta fuerit intemperies, caput oxyrhodino perfundendum, tum reliqua curandi ratione frigida, humectaq; vti conuenit: cum in aliis tum in cibo & potu. Quòd si caros fatuitati, vel obliuioni accedat, huic etiam prospiciendum est, vt in lethargicis prius comprehendimus, vbi & ipsorum discrimen explicitum est.

De vertiginibus. CAP. XII.

VErtiginum affectus nascitur cum frigidus, glutinosissque humor cerebrum occupat: vnde leui occasione protinus etiam concidunt. veluti quando aliqua circumagi extrinsecus aspexerint, vt rotas, verticésve, aut quãdo etiam ipsi circumaguntur. Interim vero etiam calfacti capite, cum humores in eo contenti, vel spiritus quoque commouentur: interim prioribus cerebri ventriculis, dum caluaria confracta perforatur preßsis, in quibus etiam vehementes oboriuntur cruciatus. præcedit autem in eis, quibus caput primario afficiatur vehemens in eo dolor veternosus sopor, qui κάρος Græcis dicitur, & aurium sonitus. & quidam sanè olfactu læduntur, quidam vero gustu. at quibus ex consensu ventriculi oris vertigines accidunt & stomachi rosio, quam cardiogmon Græci appellant, & nauseæ simul comitantur.

Cura

Curatio.

VERTIGINOSOS in acceſsione quidem medicamentis quæ odore mouent idoneis, excitare conuenit. Item frictionibus vti, & id genus aliis. Vbi morbus remiſerit, eius amoliendi gratia ſanguis primum mittendus eſt: deinde purgatio ex hiera præſtanda. Interpoſito tempore acri clyſtere ex centaurei, vel cucurbitæ ſylueſtris decocto vtendum eſt. Secundum huiuſmodi vacuationes caput ipſum cucurbitulis ad occipitium cum ſcarificatione lancinari debet, mox apophlegmatiſmi, id eſt, medicamenta quæ ſaliuam per os eliciant adhiberi, & ſternutamenta moueri. At quos capitis calor, auriúmq; ſonitus male habet, ceu vaporibus calidioribus per arterias ſurſum elatis, etiam arteriæ ſectio retro aures iis adhibẽda eſt: vt in parte chirurgica ſumus dicturi.

De morbo comitiali. CAP. XIII.

MOrbus comitialis, cum totius corporis ſit conuulſio, cum principis animæ functionum noxa, partim ſanè in ipſo cerebro, partim vero in vniuerſis huius ventriculis cauſam habet conſtitutam: ea modo eſt humor pituitoſus, modo melancholicus, prætereà etiam ore ventriculi affecto conſortij lege oboritur. quemadmodum in colicis quoque, ſicuti cum de illis agemus exequemur. vel certè aliis quoq; partibus contagionem impartientibus naſcitur, cum aura quædam frigidior ad cerebrum aſcendit, aliàs à crure, aliàs à manus digitis. Inſuper viſus eſt quandoque prouenire etiam in quadam muliere ab vtero quo tempore eſſet grauida: à partu autem ceſſauit. Occupat hoc morbi genus maximè pueros, eoſq; adhuc paruulos. deinde vero adoleſcentes, & iuuenes, minime ſenes & decrepitos. Præcedit igitur comitiales inuitus corporis, animíq; ſtatus, triſtitia, eorum quæ perceperant obliuio, turbulentæ inſomniorum imagines, capitis dolor, eiuſque repletio continua, ob iracundiam maximè, & pallor faciei, & inordinatus linguæ motus: nonnulli ipſam quoque commordent. Quibus autem à ſtomacho vitium oritur, etiam palpitatio ipſius præcedit, turbatio, & eroſio: Iam ex inedia ſeu cibo tardius aſſumpto, irritantur. vbi vero ſymptoma iam inſtiterit, ægri de repente concidunt, conuelluntúrq; : interdum etiam exclamant voce nihil ſignificante. at eximia, peculiaríſq; admodum nota ipſorum exiſtit, oris ſpuma: cum alia cõmuniter aliis quoq;

mor

morbis eueniant. Non desunt quibus etiam vrina & stercus prȩter voluntatem excernitur. nonnullis & genitura. In quibus igitur acutissimus est affectus, statim iugulat, & accessionum continuatione, & symptomatis, vehementia. In pluribus autem longus esse solet: eoque si non in pubertate, vel menstruis purgationibus, vel per conceptum solutus fuerit, aut si post hoc tempus contractus fuerit, sæpe vsq; ad mortis diem prorogatur, nisi congruam medici curationem cõsequatur. Coarguunt comitiales suffimenta, bitumẽ, vel lapis gagates, vel cornu caprillum, iecur hircinum comestum, & iecoris tosti odor.

Curatio.

SI infans adhuc fuerit qui ægrotat: nihil moliendum est. nam ȩtate ad biliosiorem, sicciorémque statũ transeunte, & victu moderatiore adhibito, sua sponte plerunq; morbus finitur. Conuenit autem victus etiam solum tum infantium, tum nutricum rationem habere. Qui verò post annos pueriles in morbum hunc prolabuntur, eorum partes conuulsæ ac distractæ pingui oleorum aspergine foueri, vinciri & in rectum dirigi debent. Deinde ore distento digitus demitti, aut penna oleo irino vncta, pituitæ auferendæ gratia. Quin & medicamentis quæ naribus adhibẽtur sensum mouere conuenit, vt peucedano, cyrenaico liquore, bitumine, pice cedrina. Post accessiones si nihil prohibet, sanguis vtiq; è cubito mittendus est. At si nihil remittat accessio, summæ partes sinapismo delinendæ sunt: cucurbitula autẽ præcordiis desigetur. Quòd si nec his morbus comprimitur, minimum in medicina spei superest. nihilo secius tamen medicus animo confidente castoreum necessitate adactus, & liquorem cyrenaicum cum melle & aceto ori infundet. in anum centaurei decoctum, vel cucurbitæ syluestris dabit. vbi ad se redierint ex morbo comitiali viribus ante recreatis purgatione ex hiera vacuandi sunt hæc sane est recentis & acuti morbi comitialis curatio. Deinceps quomodo inueterato succurratur, trademus. Itaq; ægrotos aquæ potu continere diu expedit. aggredientes autẽ curationẽ, si nihil obest, sanguinẽ dimittere. Interpositis quatuor aut quinq; diebus corpusculũ reficere, & sic purgante medicamẽto euacuare, prȩsertim veratro nigro, vel cucurbita syluestri, vel certe scammonia. Porrò veratrum sine medulla tunsum cribratúmque

aquæ mulsæ cyathis quinq;,vel sex inspargere oportet,aut melle discocto cum piperis momẽto excipere.Cucurbitam verò syluestrem,semine eiecto,sed quæ medullam reseruet, passo implebis,sinésq; totam noctem commadescere:mane passum auferetur potuiq; dabitur. Vel etiam medicamento ex veratro albo purgationẽ molieris:quod hæc recipit:baccarum lauri purgatarum,piperis albi,alypiados,euphorbij, veratri albi singulorum drachmas octo.Hoc totum datur cũ passo quod in cucurbita syluestri pernoctarit,probe vacuat per vomitum.Vbi verò sat purgati sunt,ægri balneo credentur. Tertio die in præcordiis & dorso cute scalpello incisa cucurbitulæ affigẽdæ sunt.Deinde complusculis diebus interpositis corpusculum reficiendum est,& Hiera diacolocynthidos assumi debet,postea capiti & occipitio cucurbitula agglutinari.Sequenti die panis coctus in mulsa, tritus autem cũ amaris amygdalis,vel serpyllo,vel menta, vel calamintha,vel ruta superdandus:atque id per triduum cõtinuabitur.ab hoc,caput radendũ est,& peucedani liquore,ex aceto diluto,in quo spondylion sit coctum perungendum:rursus interposito spacio corpusculum reficitur:& antidoti diacolocynthidos oboli nouem ex aqua mulsa exhibentur:& interpositis diebus iterum tres ex antidoto offerre cõuenit.Inde medicamentis vti quæ sternutamenta citãt. post quinq; decémve dies castoreum ex mulsa præbetur:tẽpore rursus interposito in aluum dabitur centaurei decoctũ & cucurbitæ syluestris:abhoc iterum hiera offeretur mox vtendum iis quæ saliuam per os & nares educant,deinde sinapismus capiti inducitur.iam etiam acriũ ciborũ esus conuenit,cum opportunitas est,adhibitus.Auxiliatur his etiam oxymel scilliticum quotidie potum,& mel,in quo scilla intabuerit,instar cochlearij assumptum. Victus autem ratio est quæ incidat,extenuétq;.Capparis igitur frequenter esus & salsamentum prodest.Fugere oportet carnes,legumina, vinũ copiosius,venerem liberaliorem,balnea, sinapi,& potum statim à balneo,præsertim vini meraci.Exercitia prosunt & frictiones,sed capiti post reliquas omnes corporis partes adhibitæ.

De ijs qui stomachi vitio comitiali morbo corripiuntur.

SI stomachus primariò affectus,morbũ inuexerit,sollicitudo habenda est,vt ex facili æger concoquat.Panis igitur

acc

accurate elaboratus ex vino temperato quod leuiter astringat, albúmq; colore sit ad horam tertiam assumi debet. medicamentum verò ex aloë bis, térve singulis annis dare his expedit. Vidi autem quãdoq; puellum (inquit Galenus) neutiquam hoc tentatum morbo posteaquàm radicem glycysidis (dicit autem pæoniam magnam recentémq;) ex collo suspẽsam gestaret. Insuper agaricum opitulatur comitialibus, idem præstat sesili, spondylij fructus, radíxque aristolochia rotunda ex aqua pota, non parum huc facit, & cõtinua crurum scarificatio.

De ijs qui à particula quadam morbum concipiunt.

INVASVRO quidem symptomate, vbi particulam communicare morbum, senserint, siue ea fuerit manus, siue pes, fune excipi valenter debet quæ superposita est. Cum autem remittit, recreare corpus oportet, adurens quoddam medicamentum particulæ inducentes, cuiusmodi est lepidium, & diacantharidos dicta similiaq;. Ad hęc oxymel Iulianum comitiales vehementer adiuuat, particulatim materiã emolliens. Post omnia cõmemorata & Theriace, & naturales balineæ locũ obtinent. per totum autem vitæ curriculũ, cauenda maxime cruditas, cibus ante concoctionem obitam, isq; crassi succi, tarda cibi assumptio, corporis exagitatio, vinũ largius & potus à balneo, sicut comprehensum est, maximè, meracus, pręterea valde vetusta, crassaq; vina, tum acria ex his quę odore mouẽt, & caput replent, incõniuens è sublimi conspectus, in balneo mora, & capitis ex sole exustio.

De melancholia. CAP. XIIII.

MElãcholia mẽtis quędã alienatio est sine febri, ex melancholico maxime humore nascẽs, qui mentẽ occupauerit: aliàs cerebro ipso per se ægrotãte, aliàs totius corporis consensu immutato. Tertia verò melancholię species est, quã flatulentã & à pręcordiis hypochondriacã appellant, ob inflãmata circa stomachũ præcordia proueniens. quæ modo aurã quandã maligniorem, modo substantiæ humoris partẽ ad cerebrũ sursum transmittant. Communia omniũ signa sunt, metus, tristitia, homines auersantur, alij se credunt animalia quædã bruta esse, & voces ipsorũ imitantur: alii vasa fictilia, metuúntque ne rumpantur. adhæc mortem hi expetunt, illi eandem expauescunt, nonnulli semper rident, nonnulli plorant. Alij verò putant à maiore quadam vi se inua-

di,& vaticinantur futura,non aliter quàm vates & diuinaculi quos græci ἐνθεαστικοὺς proprie nominant. Peculiares autem notæ eorum ſunt,qui ex totius corporis conſenſu melancholia laborant,gracilis corporis habitus,niger, hirſutus,& ex toto melancholicus,vel natura,vel etiam ex acquiſito per ſollicitudines quaſdam,aut vigilias,aut prauorum ciborum eſus,aut hæmorrhoidum,aut menſtruorum ſuppreſsionem. At qui ex præcordiis melancholici exiſtunt,eos teſtantur cruditates,acidi ructus,ardor,& ipſorum grauitas,tum quòd præcordia ſurſum conuellantur:interim etiã inflammatione conflictentur. Adhæc quòd incipientibus, deinde maioribus effectis melancholica comitẽtur ſymptomata.quódque hęc leuentur,concoctione,vel alui excretione,vel multis flatibus,vel vomitu,vel ructu. Cũ autem nullum ex his,aut certe pauca eueniunt,melancholica quæ apparent ſigna cerebrum primario affici in totũ ſucci contagione melancholici fatentur. Porro ſi quando flauę bilis ſupra modum exuſtæ in nigram fiat mutatio,inſaniam,dictã græce manian inferet,ob quam ferarum modo efferuntur inſani,vt etiam eos qui imprudentius ipſis occurrunt,manu violenter tractent.

Curatio melancholiæ.

QVI igitur ex primario cerebri affectu melãcholici ſunt, crebris balneis,victu boni ſucci & humido curantur vnà cũ decenti animi delectatione,ſine alio pręſidio,cum certe humor qui moleſtat nondum ob temporis longitudinem excerni contumax eſt,quando etiam valentiora magíſque varia tentare oportet remedia. Itaq; purgentur per initia epithymo,aut aloë. Nam vel pauxillum ex his ſumptum quotidie maxime iuuat,& leuiter aluum ſubducit. vbi verò purgati fuerint,vti dictum eſt,abſynthium propinabitur:nunc quidem herba ipſa in aqua macerata coctaq; duorum cyathorum inſtar, nunc autem eius ſucci drachma ſemiſsis, cum aqua continue liquefacta. Aceti quam acerrimi modicum ſorbitioni datur ſomnum inituro. Iam multa obſonia in id intincta,eſſe conuenit. præſtantius autem fuerit aceto mixtam eſſe ſcillam,polium,& tenuem ariſtolochiã. At cum morbo quidem incipienti ex totius corporis affectus cõſortio,vt ſuprà dictũ eſt,incidis,corpus autẽ, viribus conſtat,à ſanguinis miſsione incipiendũ eſt:poſt hanc,viribus

bus recollectis, inferius purgare conuenit medicamento ex cucurbita syluestri, tũ eo quod constat nigro veratro. ac si hæmorrhoidibus, aut mensibus suppressis malũ fuerit concitatũ, illas adaperiemus, hos proritabimus. Laudãtur etiam facultates, tum quæ vrinæ ciendæ sunt, tũ quæ per sudores purgant. Sin autẽ præcordiorum offensioni morbus debetur, & horũ habenda erit sollicitudo: ac fouebuntur ipsa decocto rutæ, anethi, absynthij, pulegij, agni seminis, & fructus lauri perfundendo. Hæc etenim dolores quoque leniũt & flatus discutiũt, oleo incocta, & sic affectæ parti applicata. Cæterũ præter hæc insint, cataplasmatis etiã ea quæ flatibus discutiendis faciũt. nẽpe apiũ, vel anisum, vel cuminũ. Nil mali fuerit, si indatur cataplasmati & cyperus, & iris, & libanotis quam rosmarinum vocant. Cum hæc admoues lõgo tempore per diẽ & pasto & ieiuno adhærere sines. Vbi ademeris, aliud quoddam operimentum super accommodato, lanã scilicet latiorẽ. Cucurbitulis ad flatus digerẽdos leuibus vtitor: ad dolores vero inflãmationesq; cũ scarificatione. Porrò adhibita curationi diligẽtia, nec sinapi obliuiscere, sed acribus smegmatis, & dropacibus super dorsum, ventrẽq; vti cõuenit. Quibus vitiũ inueterauerit præsentissimũ est remediũ etiã citato per veratrũ albũ vomitu purgatio. Victus omnib⁹ melãcholicis cõferet probi succi, & mediocriter humectãs. Vitãda sunt, caro bubula ceruina, lẽticula brassicę cochleę, vina crassa, & nigra: breuiter, q̃ atrã bilẽ generãt.

Curatio insaniæ.

INSANIENTES consimilẽ melancholicis curationem recipiunt. Propriam vero habent, vt caput ipsorum tum rosaceo tum oxyrhodino perfundatur. Itẽ ex antidoto picra purgabimus, verum sangnine prius misso: nec nõ hirudinibus in capite vtemur. Vnice ipsos iuuat hippomarathri radix, semenque eius ex aqua potum. Insuper Brioniæ radicis drachma ex aqua quotidie assumpta. Sin autem delirantes purgantium medicamentorum potionem renuant, misceri debent ea nescientibus ipsis, cibis nempe buccellis vel ficubus pinguibus, vel palmulis, interdum vero potionibus adiicienda sunt. †Ante omnia vero aut in lecto vinciẽdi, ne & sibi, & iis quibus incidunt mali quippiam inferant: aut gestandi grabato intra lecticam quandam insanientibus peculiarem γύργαθον græci vocant, ex alto pensili.

† Plura leguntur in nostro codice. ita enim habet, πρὸ δέγε πάντων κρατείσθωσαν ὑπό τινων παίδων, ἢ συνδεσμείσθωσαν &c. id est, ante omnia contineantur à seruis aliquot.

De *incubone, qui ephialtes græce dicitur.*

CAP. XV.

EPhialten, qui latinis incubo est, aliqui à viro dictũ asserunt, vel inde quòd hoc malo correpti ceu insilientem aliquem se imaginentur. Themison autem decimo epistolarum volumine à suffocando forte, Pnigalionem appellauit. Constituitur id vitij ex crapula, & continua stomachi cruditate. Comitatur eo detentos difficilis motus, torpidus in somno sensus, suffocationis imaginatio, & veluti quodã super incidente, oppresio, ita vt exclamare nequeant hoc detenti, aut vocem edant nihil significantem. Nonnulli verò etiam audire sæpe eum qui super ipsos inciderit, ac venerem exigere imaginantur, sed contractis eos digitis fugere. Cura itaque habenda est mali per initia. nam si diutius prorogetur, continue per noctem incidens, magnum aliquẽ morbum nunciat, vt apoplexiam, insaniam, & morbũ comitialem, cũ in caput huius vitij causa ferri cœperit. Quæ enim comitiales interdiu, eadem ephialtici dormientes noctu patiuntur. Itaque commodum est sanguinis detractione & purgationibus vniuersum ægri corpus vacuare. Maxime his opitulatur, nigri veratri drachma, cui scammoniæ oboli tres sint adiecti. & nonnulla ex odoratis, anisum, daucum, petroselinum. Iam hiera diacolocynthidos, strenue auxiliatur: est autem ea quæ ad Rufum authorem refertur. Victus porro sit tenuis, nõ qui inflationes pariat. Succurrit ipsis & pæoniæ semen. Dandaque continue sunt potui ex aqua grana eius nigra quindecim contrita.

De *lycaone, vel lycanthropia.* CAP. XVI.

QVi lycanthropia detinentur, noctu domo ægresi, lupos in omnibus imitantur, & donec dies illucescat, circa defunctorũ monumẽta plerunq; vagantur. Hæ comites ipsorũ notæ sunt, facies pallida, oculi ad vidẽdũ imbeciles & sicci, lingua aridisima, nulla in ore saliua, sitis immodica, tibiæ quòd frequẽter impingãt exulceratæ, adeo vt sanari nequeant. Tales quidã sunt notæ: speciẽ verò melãcholiæ lycanthropiã esse existimare cõuenit, curandúmq; in accesionis tempore, sanguinis ex vena ad animi vsq; defectũ

det

detractione: item, cibis, probi ſucci, æger, & balneis dulcis aquæ ſuſtinendus eſt. Deinde lactis ſero per triduum vſus, etiam hiera diacolocynthidos, bis térve purgabitur. à purgationibus, Theriacem quoque ex viperis aſſumet, ac alia reliqua in melancholico affectu commemorata. Inuadenti iam morbo, aſperginibus ſomnum accerſere conuenit, in id efficacibus. vbi ſomnus acceſſerit, nares opio illinuntur.

De amantibus. CAP. XVII.

AMores cerebri affectibus annumerare cum ſint quædam curæ, haud fuerit abſurdũ. Cura vero affectus eſt animi, ratiocinatione in motu laborioſo occupata. Hæ ſequaces amantium ſunt notæ. Oculi concaui non illachrymant, ſed tanquam, voluptate pleni apparent, continens palpebrarum motus, & cum reliquę corporis partes nõn collabantur ſoli hi amantibus concidunt. Pulſus ipſorum proprie nullus eſt, vt quidam opinati ſunt verum, qualis eorum deprehenditur, qui cura conficiuntur. Cum vero id quod amatur in mentem ipſis vel auditu, vel viſu, & præſertim repente venerit, tũc pulſuum animo turbato contingit immutari neque naturalem æqualitatem, neque ordinem retinere. Hos igitur & triſtet, & vigiliis torſos nonnulli qui diſpoſitionem ignorarent, balnei abſtinentia, ſolitudine & tenui victu conſumpſerunt, in quibus ſapientiores cum amantem deprehendunt, ad balnea, compotationem, geſtationem, ludos, fabuláſq; animum abducunt. nonnullis metum incutere conuenit. Nam qui amori ſemper indulgent, iis difficulter abigi poteſt affectio. Quidam igitur obiurgandi ſunt, pro ratione vitæ quam ſinguli delegerint. In vniuerſum mens ad alias curas abducenda eſt.

De apoplexia & hemiplagia, vel paralyſi. CAP. XVIII.

QVando commune quidem neruorum principium affectum eſt, eoque omnes corporis particulæ motum ſimul & ſenſum amiſerunt, apoplexia morbus appellatur ita vt pariter principis animæ functiones ſint obleſæ. Sin autem in altera capitis parte obſtructio fuerit oborta, hemiplagia & paralyſis nominatur. Si vero vnam quandam particulam talis noxa occupauerit, illius affectio particulæ dicetur. Quippe Hippocrates memoriæ prodit, apoplecton hoc eſt reſolutũ ipſi crus euaſerat. Seruatur itaq; in apoplectis modica quædam reſpiratio, quæ ſi permultum à

naturali functione recesserit, maximam esse affectionem putabis. si paulŭlum, exiguam. Deterrima verò est respiratio, cum intermittitur, vel etiam vbi magna cū violentia trahitur. Origo vitij est ex frigidiore pituita, quæ principalissimos cerebri ventriculos vniuerse & subito repleat. Sin autē spinalis medullæ principium quandoque totum huic cōflictatur malo, omnes faciei subiectæ partes resoluuntur, ipsa manēte incolumi, eo quòd sensum motúmq; partes quæ ibidem habentur à cerebro excipiant. Si dimidia ipsius regio infestatur illarum partium resolutio quæ dicitur paraplagia cōstituitur. Si odoratus vitiatus fuerit, vel ad priores cerebri vētriculos intēperiē expertos, vel ad meatus ossiū quę à percolando ethmoide dicuntur, obstructos, talis referetur affectio. Itaq; iacēt apoplecti, voce intermortua, sensus motusq; expertes, citra febrē. Præcedit hoc mali, capitis subitus, acutúsq; dolor, venaū circa guttur extantiū, sphagitidas Gręci vocant, toruli eleuantur, tenebræ oculis offundūtur: itémq; splendores eisdē oboriūtur, & extremarū partiū sine ratione algores, totius corporis palpitatio, difficilis motus, & dentium inter dormiendū stridores, vrina veluti æruginosa, atra, modica, & farinæ crassiori similia subsidentia quædam refert. Accidit autē hic affectus circa ætatē senilē temperaturis pituitosioribus, victuq; tali vsis. At si iuuenes, & per æstatem infestet, magnam necessitatem fatetur.

Curatio.

APOPLEXIAE morbus, nequaquā, aut raro curatur, vt qui mortem minetur præcipitē. Si vero etiā discussa fuerit, plurimū cum partis cuiusdā corporis resolutione discedit. Qui igitur quoquo modo curationem recipiunt, iis statim sanguis ex vena detrahēdus est, & sicubi remissionē quandam habuerint, detrahere conuenit eadem die, aut sequēti, aluum autē acri clystere ex muria & melle cōtemperatis ducere. Dein oleo copiosiore sulfurato totū corpus perungere, caputq; chamęmelino, vel anethino oleo, in quo spōdiliū decoctum sit vel calamintha: mulsaq; instillatur, & ea quæ odore mouent, naribus admouentur, vti opopanax, vel sagapenum, & galbanum, vel castoreū. Oportet autem & ori per vim aperto digitū, vel pinnam oleo madefactā inserere, vt ea quæ ipsi inhærescunt, eiiciantur. Cæterum sedes etiam iis quæ flatus educunt, perungenda est: mulsa vel oxymel

po

potioni dabitur. Quinetiam apophlegmatiſmis ex thymo, vel origano cum aceto decoctis vtemur. Vbi morbus ſe remiſerit, cibus mollis, diſtribui facilis & ſucculentus aſſumetur. Si vox nondum redit, & vires permittunt, cucurbitulæ occipitio cum ſcarificatione defigentur. ſi fieri poſsit etiam præcordiis. deinde geſtabuntur ægri curru, aut lectica, aut lecto penſili. aſſumi etiam debent crebrius quæ ſternutamenta excitant, & apophlegmatiſmi. Vbi quatuordecim dies morbus exceſsit, ad reliquas geſtationes ducētur. Cæterum ſermonis etiam ſollicitudo habenda eſt. vetus apomeli cum micis panis, vel alica dabitur: mox pauxillum ex hiera. Poſt vigeſimum primum diem balneo ægroti credentur. † Vinum tenerum calente aqua temperatum potui exhibebitur: ac reliquo tempore vires balneis & vnctionibus reficiendæ ſunt: degent autem ægri in locis ſi fieri poteſt, mari vicinis.

† Melius hic locus deſcriptus eſt in veteri καὶ οἶνον παλαιὸν δόσομεν πιεῖν, *id eſt vinum vetus &c. quāquam hæc admodū leuia ſunt cū nemo tam ſtupidus ſit qui* οἶνον ἁπαλὸν *nunquam dici non ſentiat.*

Curatio reſolutionis, quæ pareſis dicitur.

AT ſi principis animæ functionibus liberis, omnium particularum aut quarundam remiſsio acciderit, etiam hic qui moleſtat humor, qualiſcunque ille fuerit, euacuari debet. Mox hiera, cui caſtorei quoq; pars ſit adiecta, dabitur: per initia drachma ſemiſsis, cum tantillo mellis, & aqua calente ſoluta, vel per ſe, piperis quoque dimidio ſcrupuli addito. Quatuor deinde diebus interpoſitis integra drachma aſſumetur, dehinc vna & ſemiſsis, poſtea duæ, atq; tres. Rurſus totidē diebus interpoſitis quatuor drachmæ, ſi ægri vires ſuſtinent, offerentur, mellis adiecto cochleario. Particulis autem, medicamenta quædā diſcutientia, & ea quæ cutem poſſunt cruentare, imponuntur: addendo ſimul caſtoreum, aut piper, aut pyrethrū, aut cachry, aut euphorbiū. Prodeſt etiam eis oleum rutaceum, vel ſycionium, vel vetus ſuperfundere. Cibi conueniunt frumentacei, ſorbiles, vel alioqui ad concoctionem expediti: nec recrementicei. Cucurbitulæ remiſsis partibus agglutinātur, ſi multę fuerint, diſtinctim, ſi paucæ, vni: poſt cucurbitulas delinuntur medicamenta ex pice, vel raſina, vel manna. optime autem facit cum artemiſia ſimul incocta calamintha, & cunyla, & ni-

trum ex aqua modica, quæ inter coquendum absumatur. Aluus iterum subducatur ex aloe, vel polypodio, vel scammonia, vel ex pulte diacolocynthidos. vnctioni vero accommodata λιπάσματα græci à pinguitudine appellãt, huiusmodi habentur vetus oleum, in quo scilla quadraginta diebus sub sole intabuerit. Si huius copia nõ est, duas scillæ vncias in oleo coquito, illinitoq;, vel cachry similiter præparatum, miscẽda vero & ceræ vncia, ne illita diffluant. At si galbani, castorij, euphorbij, adarce, & nitri singulorum vnciã semissem acceperit, multo erit medicacius. apposita etiam conuenit ranunculus herba incocta oleo, in quo per insolatum intabescat. Potiones erũt castorei circiter drachma: opopanacis succus fabæ instar deglutitus. Mirifice facit etiã sagapenon ad erui magnitudinẽ, ex mulsa, & castoreũ cum opopanace. item liquoris cyrenaici milij instar. Auxiliatur & antidotũ ex triplici pipere, quod dyatriõ pipereõ dicitur græcis. Vtemur etiam acopis calefacientibus, & apophlegmatismis. Post diem quartũdecimũ solidioribus vti cibis expedit, & auxilio multum proficiente, in balneũ deducere. A trigesimo dropacem adferre conuenit, & balineis commitere: reliquo tempore sinapi cataplasmatis modo obducere, in quibus & motus & sensus periit: attendentes ne ideo quod non sentiũt magis quàm par est vtantur. In iis autẽ qui sensus compotes sunt, cutis ruborem dũtaxat oportet excitare post tumorem factum ad lauacrũ mittere, & mollibus ceratis medicari. Vomitus à cœna conueniet, & is qui radiculis assumptis cietur: item gestationes, sella, aut lectica, aut vehiculo: postea ducentur ad balnea naturalia. Victus siccior vtilis est, potio modica, & frictio. cibos igitur siccos esse debent, sitim quantam possunt sustinentes.

De ijs qui laxatione, aut distentione resoluti sunt.

QVONIAM resolutæ partes vel cõuelluntur, vel laxantur: idque vel à repletione, vel inanitione, atendendum rursus est, partim etiam sanguinem detrahi debere, partim nõ. Deinde in relaxatis quidem mẽbris adstringentia, iis quæ laxant miscere, & frictionẽ intensam moliri cõuenit. In contrariis, laxãtibus dũtaxat vtendũ, frictione simul molli adhibita: oleo in relaxatis nitri paulũ & fæculę contritum adiiciatur. fotus erunt ex aqua vehemẽter calida, & potissimũ marina, in qua decoctæ sint lauri, vel viticis germina, vel

ſamſucus, vel aliquid huiuſmodi. Si autem æſtas fuerit etiã natationes in mari: rubores autem in cute excitati his maxime conferunt. Itaq; cedantur etiã particulæ ferulis, vel vrticæ ramis. Quod ſi perſeueret reſolutio, carnem, quæ intra articulos reſoluta eſt, attractam ferris oportet candentibus exiguis tenuibuſq; tranſmiſsis adurere. Contractis autem membris dropacem continue ſuperiicere commodum eſt.

De reſolutione quæ vnamquanque particulam obſedit.

QVAE à nerui diuiſione oritur particularum reſolutio, inſanabilis eſt: quę vero ab intemperie, vel humore quodam contrahitur, cõmune quidem ex remediis commemoratis præſidium recipit. ſunt autẽ peculiaria quædã ſingulis ipſorum dicata, quæ ſubiungemus. In iis igitur qui canũ more conuelluntur, æqualiter in oppoſitũ capiſtro appellato deduces. Profuerit etiam ſanguinis detractio, ex vaſis linguæ ſubiectis: item cucurbitulæ priori vertebræ defixę, tum apophlegmatiſmi & per nariũ clyſterem facta purgatio. Sciendum itaque eſt non eam maxillã quæ peruerſa eſſe apparet ſed oppoſitã reſolutione infeſtari. Gutture autem reſoluto, cucurbitulas mẽto agglutinabis, perũgẽſq; medicamẽtis ex caſtoreo, ſagapeno, & liquore partico. auxiliatur etiã gargarizatio ex acribus. Vbi lingua reſoluta fuerit, venæ ipſius incidendæ ſunt, cucurbitulæ mento admouẽdæ & apophlegmatiſmis ex ſinapi vtendum eſt, & linguæ exercitiis. Si vocis inſtrumenta reſoluta ſunt, thoraci præſidia adhibenda ſunt, ſpiritus retentione, & vociferatu vtendum. In ſuperciliis autem palpebrarum inũctiones ſimiliter proſunt, iam & ſutura proficit. Veſica vero reſoluta ſiue vrina impediatur, ſiue præter voluntatem excernatur, inferiori ventris ab vmbelico regioni, & ei que ſcrotũ & anũ intercedit medicamẽta applicanda ſunt: ſedi autẽ immitẽdum eſt oleum rutaceum, vel ſycionium cum butyro, caſtoreo, galbano, vel opopanace, vel liquore ſilphii: veſicæ porrò hæc per colem tranſmiſſa valde profecerunt, vel ſola etiam ſuffecerunt: ex centaureo autem, & colocynthide cũ ſycionio clyſteres etiã inteſtinis vtiles ſunt. Benefaciunt & medicamina vrina ciẽtia potui data, & caſtoreum conſimiliter. In primis iis, qui nihil vrinæ reddũt, per rectos ſiphones, quos catheteras dicunt, in veſicam medicamina infundentur. Præterea laxantibus inſidebunt, & eiſdem cataplaſmatis forma oblinẽtur.

Qui

Qui præter voluntatem vrinam excernunt, corroborantibus auxiliis astringendi sunt, cibis siccis, potione frigida vtentur: vbi se recolligunt, summæ cutis ad ruborem vsque exasperatione, & lauacris sponte prouenientibus frigidis vtentur. Eos autem qui resolutionem experti sunt ob spinæ vulnus, aut casum, aut vertebræ luxationem, superuenientibus, quæ mortem fatentur, symptomatis, nulla medicina periculo subtrahit. Quòd si coles resolutus fuerit, iis quæ in vesica dixi, vtendum: in eisdem partibus & lumbis: item quæ intendendi vim habent, vsurpabimus. non conuenit autem lac, caseus, & reliqua bellaria, lactucæ, aliáq; olera. Lõganone vero soluto, in quo nonnunquàm citra voluntatem stercus erumpit, nonnunquàm cohibetur iisdem vti par est: interim hæc ab inferioribus partibus clystere demitti: aliàs astringentia, vt cupressi decoctum, lentisci, rubi: aliàs laxantia, vt adipem suillum, & anserinum, vitulinúmque, & oleum: interdum rodentia, qualis est muria, vel cucurbitæ syluestris, vel similium decoctum. Neque enim quicquam sic motum promouet, veluti varia agitatio. At si frigus prehenderit, etiam ex euphorbio acopon oleo dilutum per inferiora inditur. Artus autem resolutionem experti, cum communi curatione flectantur, perfricentur, extendanturque, in modum prædictum. Nam in frictione spei plurimum consistit.

De resolutione ob colicum dolorem contracta.

NOSTRA ætate colicus quidam dolor incruduit: ex quo præsertim superstites futuros consummata artuum motus priuatio comitabatur: tactus sensu, vt videbatur, incolumi seruato, ceu Critica quadam ex alto oborta transmutatione, vnde motus plerisque spatio temporis sponte rediit. Qui vero difficiliores curatu extitere, etiam simplicioribus ex prædictis inunctionibus leuati sunt. præcipue autem efficacia sunt experti, acopon ex populo nigra confectum: item quod abiete constat. Sed quæ roborandi vim obtinent, ac modice refrigerant, multis præclarè opitulata sunt.

De conuulsionibus. CAP. XIX.

POstquàm de resolutione tractauerimus, proximum est, vt de conuulsionibus agamus quoniam neruorum vterque affectus est: quare etiam de tremoribus dehinc dicetur. Cum igitur statim ab initio, vel nõ multo post morbi principia

cipia exorientes conuulsiones longius prorogantur, ex repletione ducunt originem. Vbi verò sudores largos, aut vomitum, aut deiectione, aut sanguinis profluuia, aut vigilias, aut famem, aut motus, tum multos, tum vehementes subsequuntur, inanitioni feruntur acceptæ. Et cum ex sanis alicui repentina superuenit conuulsio, ob repletionem eam fieri necesse est. At si vniuersum corpus, neruíq; ex febribus perardentibus inaruerint, ac deinde ob siccitatem conuellantur, maximum sanè hoc malum est, & propemodum insanabile. Primum itaque partes quæ contrahuntur, valenter vinciendæ sunt, & inordinatis resistendum motibus, oleo perfricare oportet rutaceo, aut sycionio, aut veteri, aut quodam ex hoc genere: tum aquam mulsam potui præbere. Eos autem qui ex inanitione conuelluntur, oleo, vel hydrelæo calido fouere competit, si nihil prohibet etiam ad lauacrum deducere, temperatóq; solio vti, cum oleo & frictione lenissima. Nutriendi sunt sorbitionibus ex chondro & alica, vinoq; tenui & quod facilè distribui posit, aquoso, nisi febris adfuerit: tunc enim ptisanæ cremor vtilis erit, somnumq; accersemus. Iam verò ex plenitudine, aut inflammatione, contractas conuulsiones curabis, si copiam euacues, inflammationem verò propriis ipsi præsidiis discutias. fit etiam conuulsio, cum vomentes vehementius turbantur. Succurrit autem conuulsis acanthij radix, spinæ albæ, & ægyptiæ semen epotum, nonnulli centaurei tenuis succum potui exhibent, cum repletio conuulsionem parit. Atqui nō modo potui dato castoreum, sed etiam à foris cuti vnà cum sycionio illinito. Si vero malum hoc modo non finiatur, cucurbitulas cum scarificatione admouere prodest: si crura contrahantur, coxis, & postremæ vertebræ: si manus conuellantur, etiam dorso, & primæ ipsius vertebræ, tum ei quæ humeros superiacet. In vniuersum corpore ab affectu immuni, si labrum, aut palpebra, aut lingua contrahatur, graue symptoma existimandum est, quòd maxima inuehat pericula, licet exiguæ partes affectæ videantur. In his itaque sanguinis ex occipitio, & primis vertebris detractio rectè adhibebitur.

De tetano eiusq; differentijs. CAP. XX.

TEtanus, cum & ipse conuulsio quædam sit, procreatur musculis corporis, & præsertim spinæ, à frigido humo-

re

re intus & foris infixo ceu congelatis: ideóq; hoc malo occupati, flectere sese nequeunt. Verũ cum particulæ corporis in anteriora tenduntur, affectus nominatur emprosthotonos: cum in posteriora, opisthotonos: cum in alterutram partem æquali robore intenduntur, tetanus appellatur. Pelops hæc vitia tensionem vocat, & contensionem musculorum ceruicis, neruorúmq;, per quos caput inclinat, renuit & circumuoluitur. At si circa posteriores ceruicis musculos malum consistat, opisthotonos ex accidente: si circa priores, emprosthotonos: si vtrinque, tetanus nuncupatur. Caussam tribuit musculis repletis spiritu, & aëre crasso, nebulosóq;: quem impensè frigidum, & concretum, eóq; ad motum contumacem affirmat, vnde etiam sicca potius quàm humida fomenta malo prehensis conuenire. Hæ quidem tetani differentiæ sunt. Curatio autem in his cum communis quædam sit, non euariat. Optimum itaque præsidium ipsis est febris, quæ per initia non fuerit, superueniens. Notæ horum sunt, angusta respiratio, pulsus rarus & exiguus, nonnunquam & risus ipsis sardonius oboritur, rubet facies, oculi magis intumescunt, adhæc aut non vrinam reddunt, aut aquæ similem, aut cruentam, cum bullis quibusdam: item aluus siccescit, vigiliæ magis vrgent, crebróq; à conuulsionibus periculum est, ne lecto ægri excidãt, quinetiam singultire incipiunt: indolentq;, alij capite, alij clauiculis, & lumbis, quidam ipsorum subtremuli quoque euadunt. Porrò facit affectum (quamuis raro) lassitudo, humi dormitio, ponderis eleuatio, casus, vulnus, ardor, ictus, & alia quæ eandem neruis offensam inferre possunt. Curatur, quo modo conuulsiones ob inanitionem generatæ, solent.

Curatio tetanorum.

QVIBVS ceruix recta intenditur, initio sanguis detrahendus est, partes lanis oleo madidis sycionio, castoreoque, cum veteri contegendæ, aut vesicam quoque latam calido oleo repletam, tendinibus superimponere oportet, & cucurbitulas admouere, cum lancinatu. leues enim noxam quoque inferunt, item ceruicibus nonnunquam cucurbitulæ desigentur, & vtrique spinæ parti, adhæc pectori, quà est musculosius, & præcordiis: interim vesicæ regioni, & renũ. Porrò liberaliter sanguinem auferre conuenit, modo non vniuersim id fiat, sed particulatim & per vices. Sudores lanis oleo

oleo madentibus abstergere, ne imprudentes refrigescant. Quod si tetanus in vetustatem inciderit, in oleum bis quotidie descendere confert, nō tamen diutius immorari: quippe in oleum descensus, maximè vires conuellit. Potus erit hydromeli spissius ad dimidias decoctum. Qui robusti sunt, panacis liquoris drachmam bibent: sin minus, tres obolos, vel minimum, obolum. At si quis ipsum ceu stomacho inimicum habeat suspectum, ammoniacum quoq; exhibeatur, vel liquoris cyrenaici instar erui discocto melli circumlitum deuoretur, & laserpicij radicis duo cochlearia, tribus mulsæ cyathis inspersa, vel ipsius decoctum exhibentur, vel myrrhæ drachma ex mulsa, hyssopiq; decocto: sed omnium securissimum expeditissimúmque est duo, triáve castorei cochlearia, partita ipsius quantitate, & per vices data. Non enim offendet etiamsi secundum cibum ex eo quid exhibeas. Potus vero ipse præter alia tum paulatim, tū modicè assumetur. Nam dum ægre potionem transmittunt, in nares ipsam propellunt, vnde vehementer turbati, ad conuulsionem prouocantur. Sedes oleo rutaceo cum opopanace perungi debet, quod ab inferioribus quoque partibus iniicietur. frigidæ superfusionem, cum sit (quemadmodum ait Hippocrates) maximè temeraria, † eoq; posteris, credo, vituperata, & nos damnamus, deuitamúsque. Vnguentum hoc conuenit, nardi sextarius, ceræ vnciæ duæ, folij, amomi, styracis, mastiches singulorum vncia: castorei, adarcæ, euphorbij, piperis singulorum vncia: spicæ nardi, opobalsami, singulorum tantundem.

† *Hæc ita scripta sunt in veteri codi.* τὴν δὲ τοῦ ψυχροῦ κατάχυσιν, ὡς ἱπποκράτης φησὶν τολμηροτάτην οὖσαν καὶ διὰ τοῦτο τοῖς μεταγενεστέροις οἶμαι, παραλειφθεῖσαν, *frigidæ autem affusionem (quemadmodum* Hippocrates *ait) quum maximè temeraria sit, & ob id à posteris prætermissa vitamus.*

Potio opisthotonicis accommoda.

PANACIS radicis, piperis albi, costi, myrrhæ, papaueris lachrymæ, singulorum pares portiones, exhibentur cicerculæ modo somnum capturis: benefacit etiam orthopnœicis. Porrò victus erit tenuis, qui expeditè distribuatur, & recrementis omnino vacet,

De

De tremoribus. CAP. XXI.

TRemoris origo in vniuersum quidem ex neruorum imbecillitate est, quod ætas senilis palam testatur: priuatim vero plures causæ ipsum efficiunt: nempe frigida intemperies, frigidæ potio, & præsertim in febribus intempestiue assumpta: frigidi, glutinosiq; humoris redundantia, & vini vsus liberalior. Qui igitur ex erroribus commissis manifesto tremunt, à noxiis abstineant. At si perseuerat etiam diu in febribus tremor, primum corpus totum oleo sabino perfundatur: vbi autem accessiones remittunt, veteri, aut sycionio: summa vero corporis membra lanis mollibus prius tamen præuncta contegantur. Deinde cucurbitulæ à priori vertebra vsque ad spinam, lumbosque agglutinentur, sic vt particulæ prius cum præcordiis cruda hordei farina ὠμηλύσιν Græci vocant, delinantur. Iam hæ quoque partes lanis ex veteri, aut sycionio oleo respersis operiãtur. Quòd si febres inueterauerint, die vno interposito in oleum, aut hydrelæum tremuli descendant, vtanturque frictionibus mollibus. Si longius prorogatur dispositio frigoris suspicione, mulsa, castoreumq; potui dabitur, & calidis locis gestari debent. Cibus diductu facilis offeretur, primum sorbilis, mox volatilium, & piscium, qui molli carne sunt prædi ti: febribus solutis lauandum est, sed vitari debet frigidum solium, viniq; potio. Porrò si crassorum, viscosorumq; succorum copia fuerit, vti conuenit iis quæ incidunt, extenuantq;, verbi gratia, rutæ ramusculo, spondylij, quantum tribus digitis comprehendi possit, castorei, & nitri singulorum obolis duobus: Datur quotidie cochleare vnum cum oxymelite ad tres vsque dies ieiuno, vel panacis, & piperis grana quinque ex mulsæ cyatho. Simplicia præsumpta trementes adiuuant, castoreum, leporis cerebrum comestum, althææ radicis decoctum, damassonij foliorum drachmæ quatuor in mulsa, eupatorium ex aqua. Superante autem frigore etiam zosymi vnguine, item acopis ad resolutionẽ conscriptis, vnctionibúsq; & cutis ad ruborem vsque exasperatione, phænigmon Græci vocant, vtemur: præterea exercitiis, perfricationibusq;. iis vero qui ex vini potu tremunt, vinum circuncidendum est, quoad in totum morbo fuerint liberati.

Ocularia, & primum de dolore ex Galeni commentariis.
CAP. XXII.

CVm in oculis vehementiores oboriuntur dolores, considerato, quanam ex affectione corporis dolere ipsis in inflammationibus accidat. Vel enim, dum ab influentium acrimonia vehementius eroduntur, vel quia tunicæ succis repletæ tenduntur, vel quòd crassis succis, aut spiritibus flatulentis quodammodo intenduntur, graues in ipsis dolores oboriuntur. Rosiones igitur purgantibus curare præsidiis, noxium humorem vacuãdo par est. item candido oui liquore in oculos infuso. Vbi vero cõcocta iam fuerit inflammatio, corpúsque superfluis vacuũ balnea ipsis aptissima sunt.

Ex repletione autem contractas inflammationes sanguinis detractione, alui ductione, & partium inferiorum frictione persanare conuenit. Intensiones autem, toto prius corpore vacuato: item humoribus qui sursum tendunt, ad inferiora reuulsis, deinde loco iniectis remediis, quæ discutiendi facultatem habeant. fomenta itaque adhibenda ipsis sunt, & fœnugræci decoctum infundendum. In quibus autem sanguis crassus oculorum venulas intendit, sic tamẽ vt corpus totum plethoricam affectionem non præ se ferat, vini vsus est, quod possit excalfacere, vacuare, & meatus aperire.

De perturbatione, & lippitudine quam proprie ophthalmiam græci vocant.

PERTVRBATIO humiditas oculi est, & calor cum rubore naturæ alieno, nõ ex corpore, sed ab externa causa aliqua proueniens, vt à sole, fumo, puluere, oleo: quare etiam occasione ipsius separata, promptissime soluitur. In genere huius perturbationis, lippitudo est: verum non extrinsecus tantum, sed ex interiore etiam causa cæca ingruit, pérque tres quatuórve, aut quinq; dies plerunq; durat. facillime discutitur, si obseruentur omnia quæ foris accedentia turbare lumen possint, item parciore cibo, aquæ potu, aut inambulatione, & aluo ex facili respondente.

De inflammatione.

CVM inflammatio ipsos oculos occupauerit, post totius corporis vacuationem, perungendi sunt iis quę impetus humorum possunt repellere, & irritationem lenire, quale est, quod ad Neilum authorem refertur, diarodon, vel etiã Me-

diacum, Nardinúmq;. Vbi membrana adnata inflammatione tentatur, medicamẽtis vtemur, quæ græci ab vno die monemera vocant, cum oui candido infusis. Die insecuto nisi inflãmatio crescat, nardino delinentur: fotu ex meliloti decocto vti cõuenit. vbi verò crassus humor est, qui lippitudinẽ facit, medicamenta accõmodantur, quæ neq; infarciendi vim habent, emplastica græci vocant, neq; humores incrassent, sed quæ diffundere, humectare, & excernere idonea sint, quale est Chiacũ. At si humores in capite fuerint impacti, cucurbitulã occipiti admouere oportet, vel scarificare, vel hyrudines fronti qua oculus dolet, adhibere, panémque purum aqua maceratum cum modico rosaceo, aut polentis incoctis capitum papaueris decocto, similiter cum rosaceo, superdare. efficaciore autem vtendum est cataplasmate, ex croco, melilotis, palmularũ carnibus, teneris coriandri foliis ouorũ luteis tostis micis panis in sapam intinctis, rosacei momento, & papaueris capitum contritorũ decocto. Interdũ semen quoq; ipsius ad leniendum dolorẽ miscetur. Si magna doloris necessitas est, etiã opij pauxillum adiicitur: vbi dolor abest, stupefacientia græci ναρκωτικά appellant vitari debent. Quòd si mediocris inflãmatio infestet, aloen per se, vel aqua vel oui albo dissolutã illinito. vt autẽ expeditius sit auxilium, croci drachmas sex, aloës drachmas sedecim, gummi drachmas nouẽ coniecta in vnũ aqua pluuiali excipito, fingitoq; collyria. † Iam quæ vocantur diacrocu lippitudinum initiis sunt idonea: in quibus verò tumor œdematodes hoc est mollis cedénsq; & exalbidus habetur: tum circa palpebras, tum membranam adnatam sine tunicarum offensa, benefaciunt etiã liquida collyria (Græci hygrocollyria vocant) & ex croco, & atramento sutorio & melle præparata. hoc autem est laudatissimum.

† Aliter hæc leguntur in antiquo exemplari, καὶ τὰ διάκροκα ᾗ προσαγορευόμενα πρὸς ταραχὰς ὀφθαλμῶν εἰσὶν ἐπιτήδεια, id est, quæ diacroca appellantur oculorum conturbationibus sunt accommodata.

Liquidum collyrium quod dolorem leuet anodynon appellatum.

CRETAE sutoriæ, mellis attici, succi fœni græci singulorum pares portiones incoquito, donec mellis spissitudinem habeant. deinde specillo duos angulos attingito.

Ad

Ad defluxionis impetum, qui epiphora græcis dicitur.

AD fluxionum impetus, per initia quidē conuenit inedia, aquæ potus, & multo magis veneris abstinentia: Aluus subduci, facies posca aquosa collui debet. præsertim si feruens fuerit fluxio. sin minus, atramento sutorio cum melle frons & palpebræ delinantur. Nōnulli atramentum sutoriū aqua dissolutum ad collutionem exhibent. Porrò qui defluxu citra inflammationē vexantur, vel etiam cum inflammatione quidē, sed ita vt supra os caluariæ affectus consistat, agglutinamentis vtendū est in fronte: simplicibus sanè, viridibus vitis foliis, vel rubi succo, vel portulacæ, vel cotoniorū cum polenta tenui, vel galla leui cum vino, & polentæ polline, vel cicuta, vel psyllio cū aqua, vel solano, vel cochleis cū testis suis in puluerem redactis, à tempore ad alterum tempus illitis: In vniuersum iis quę astringunt, refrigerantq;. Cōpositis autem his: pollen frumentaceus, & myrrha, vel thus cū oui aquato illinatur, vel samia terra cum myrrha, & manna similiter vt oui albor inungetur. In frigidioribus autē humorū cursibus sulfuris viui, bituminis, picis, colophonię singulorum drachmæ duæ: item Musæ pastillus, & Aster, similiaq; probe repellunt. Iam verò Theriace vino astringente dissoluta, frontique illita frigidos humorum influxus sistit. quinetiam eadem pota vehementer his succurrit. Ipsi verò oculo, lana, aut panniculus tenuis, oui albo madens imponitur, item caseus recens similiter oculo applicatus, acres maxime influxus cohibet. tum collyria à reprimēdo dicta staltica, si illinantur, instillentúrq; ex oui aquato idē efficiunt. At si in imo, & sub osse hærescens humor longiore spatio duret post generales corporis vacuationes, medicamentorū vsus est quæ per nares atque os pituitam eliciunt, errhina & apophlegmatismos appellant: caput radetur, & rubor in cutæ excitabitur. Porrò in his etiam curandi rationes, quas in capite manu administramus assumunt, nempe Angiologiā, arteriotomiam, hypospatismum, & periscyphismū, vti græci appellant: & in vertice vsq; ad os adustionem. Iam cucurbitulæ occipitio incisa cute admotæ, impetum fluoris possunt reuellere. Fluxiones extra caluariā notant, vasa in fronte & tēporibus distēta, & capitis veluti vinculū, tum quod ex agglutimentis sicca præsidio sunt. Si hæc desint, & fluoris impetus prorogetur, & sternutamenta nonnunquam moleste

elidantur,humorem ſub caluaria teneri,cenſendum eſt,

De chemoſi.

CHEMOSIN appellant,cum vtræq; palpebræ ex vehementi inflammatione inuerſæ fuerint,vt vix oculi ab ipſis cõtegantur,& albũ oculi nigro ſublimius euaſerit,rubrúmque etiã magna ex parte nigrum occupet. Curatur venæ ſectione,medicamine purgãte,collyrio diarodõ albo,& quod à cinereo colore vocatur σποδιακὸν,cum lacte,vel oui aqua-to. Eodem verò palpebras,tempora & frontẽ illinere oportet,tum fomentis & cataplaſmatis lenibus vti. cũ autem remittit inflammatio,acriorib. quale eſt etiã viride diarodon.

De hypoſphagmatis,& emphyſematis.

HYPOSPHAGMA venarum adnatæ membranæ ruptura dicitur,ex ictu potiſsimum eueniens. Inſtillatur itaq; ipſis ſanguis palumbi,vel colũbæ,vel calido lacte muliebri thuris paululum conterens,vel muria,& præſertim ex ſale cappadocico:fotu vtitor ex hyſſopi decocto. Porro tumor mollis,œdema vocant,oculis ex ictu obortus,fomentis ex poſca continuis,& ſpongia ex eadem ſuperdata diſcutitur. Recte huic ſpecularium combuſtum,& ſtercus colũbæ æquis portionibus,vino aut aceto contrita illinunt. Iam caſeus recens vel raphani cortex,vel vua paſſa ſine acinis,ſingulatim ex poſca,vel mulſa applicantur. Eadẽ faciũt ad Emphyſemata.

Ad emphyſemata pruriginoſa,& pſorophthalmias.

EMPHYSEMA palpebræ tumor eſt,œdemati ſimilis: pſorophthalmia autem pruriginoſa eiuſdẽ ſcabies,ex ſalſo & nitroſo humore contracta. Conuenit ipſos fouere,poſca, lenticulę decocto & roſarum. Hygrocollyrium autem hoc, æris drachmæ ſex,miſyos toſti,myrrhæ ſingulorũ drachmæ tres crocci drachma vna ſemis piperis drachma vini Chij & paſsi cretici ſingulorũ cyathus vnus,& dimidius:incoquuntur quoad mellis ſpiſsitudinem habuerint. Hęc eſt Eraſiſtrati compoſitio,quæ panchryſos vocatur:facit etiam ad anginam,vlcera oris,pudendorúmque,& aurium dolores. Inungant & oleo palpebras,ſomnum inituri. Ab acidis,ſalſis,& acribus abſtineant.

De ſclerophthalmia,& xerophthalmia.

SCLEROPHTHALMIA,durities oculi,& difficilis motus eſt cum labore,ruboreque citra humiditatem. fouere igitur ipſos crebro,ſpongiis aqua calida imbutis ex vſu eſt,

eſt. Item ouum palpebris in lecto imponitur, cum roſaceo: vel adeps anſerinus. Frigida & quæ indurant vitanda: caput velandum, vngendúmque, aluus ducenda. Xerophthalmia, quaſi dicas arida lippitudo, pruriginoſa oculorum eſt ſine fluore diſpoſitio. Curatur balneis, inunctionibus, & victu probi ſucci: vtríſque verò communiter conueniunt medicamenta acria, vt vel lachrymas prouocent, per quæ & durities emollietur, & ſiccitas humectabitur. Talis eſt Eraſiſtrati quoque panchryſos, & quod dicitur Dicenteton. item cui nomen eſt Stratiotico.

De ectropijs.

HIC affectus palpebræ inuerſio eſt, aut propter cicatricem, aut excreſcentiam carnis naſcens. In quibus igitur excreſcentia inueterauerit, æruginem raſam torrefactam cōterito & admoueto, † vel plumbo vſto cum ſulfure viuo, & loto vtitor, vel vtriſq; paribus & ærugine & plumbo. Nam ex cicatrice proficiſcens Ectropion, ſi in totum curare ſtudueris, id manu faciendum eſt.

† Verior lectio eſt in antiq. ἢ μολίβδῳ κεκαυμένῳ χρῶ μετὰ θείου ἀπύρου καὶ πεπέρεως, id eſt, plumbo vſto vtere, cum ſulphure ignem non experto & pipere.

De ægilope, & anchilope.

AEGILOPS abſceſſus eſt, qui inter maiorē oculi angulum, & nares fit: qui ruptus, ſi negligatur, vſq; ad os in fiſtulam dehiſcit. priuſquàm vero abſceſſus in vlcus erūpat, Anchilops vocatur. probe igitur faciunt glaucium & crocus vna cum perditij herbæ ſucco impoſita. crebro autem variare oportet, & neque in vomicæ eruptionem degenerabit. ALIVD. Halica cocta in aceto & probe trita, non ſolum incipentes, ſed etiam in vomicam mutatos perſanat, rumpitq;, & vſque ad os penetrat. Hoc vſus non ſolum ægilopas, ſed etiam anchilopas curabit. ALIVD. Ruta ſatiua vna cum lixiuio, quod ex cinere & calce confectum eſt, contrita, coctaq;. & impoſita pulchre admodum ægilopas emendat, & aduſque os permeat, initio erodens, poſtea non ita: ac mirum eſt, quòd ne cicatricem quidē indecoram hoc præſidium relinquat. ALIVD. Cochleas cum teſtis ſuis tritas imponito. interdum aloë, vel myrrha admiſta. Præſidium hoc antequā ægilops in pus degenerauerit, & poſtea cum ruptus fuerit abſceſſus, eum deſiccat. ALIVD. Cum manus opera ægilo-

pa & anchilopa aduris, hoc vtere cataplaſmate, lēticulas decoquito, & cum melle vtitor, vbi cruſta exciderit, vuam paſſam excipiēs liquida terebinthina, vtitor in modum emplaſtri. Hoc enim & purgat, & carne replet, & cicatricē inducit

De trachomate.

TRACHOMA internæ palpebrarum regionis aſperitudo eſt: harum inteſio, vt veluti inciſuras habeat, σύκωσις à fici ſimilitudine græcis appellatur. Cum inueterauerit vitiū, calloſque contraxerit, tyloſis vocatur. Collyriis igitur vtendum eſt tum eo quod ex vino, tum quod ex duobus conſtat lapidibus, ipſoque hæmatite lapide, ex aqua loto ſubiectis palpebræ abſtergentur: Hermatioque cum Cygnarij modico. Adhæc diacrocu collyrium pariter pſorophthalmiis citra exulcerationem efficax eſt palpebræ inuerſæ illitum. At ſi durior callus, his non ceſſerit remediis, palpebra inuerſa pumice raditur, aut ſepiæ teſta, aut foliis fici, aut etiam inſtrumento, quod à palpebrarum raſura blepharoxiſton græci appellant.

De chalazijs.

CHALAZION, otioſi humoris in palpebra colluuies eſt in qua ammoniacum aceto detritum ſimul cū galbano inungitur. facit etiam terebinthina pariter cum cerato excepta.

De crithe turberculo.

CRITHE, paruulum abſceſſus tuberculum, oblongum, palpebræ cilio obueniens. Id cera alba foueri oportet: muſcæ capite abiecto reliquo corpore infricari, vel hordei diluto perfundi.

Ad palpebrarum pediculos.

EXPVRGATIS prius pediculis, marina tepida palpebras colluere oportet. Deinde medicamento ſubſcripto cilium attingere: aluminis ſciſsi partibus duabus, herbæ pedicularię parte vna, tritis vtitor.

De madaroſi, vel milphoſi.

HIC affectus palpebræ pilorum defluuium eſt. Ad quod cura priùs vniuerſi corporis habita, ſmegmatis vtere, quibus ab honeſtandis palpebris nomē eſt calliblephara. Terræ ampelitidis, croci gallicæ, ladani, ſingulorum pari portione contrita vtitor. ALIVD. Stimeos toſti lotique drachma, plumbi combuſti & eloti drachmis quatuor, croci totidem nardi indicæ drachmis tribus, in puluerem redactis vtitor.

ALI

ALIVD. Palmarum oſsium combuſtorum tribus drachmis, nardi gallicæ drachmis duabus: leuigatis vtere. hoc etiam ſcabioſis oculis medetur. ALIVD. Neapolitæ ad palpebrarum defluuia, μιλφώσεις appellant, longóſque palpebrarum affectus. Stimmeos, cadmiæ, chalcitidis, miſyos xenici ſingulorum pares portiones. craſsiuſcule contundito, & melle reſperſa torreto: leuigatis vtitor.

De ptilloſi.

PTILLOSIS, palpebrarum craſsities eſt, calloſa, rubicunda quibus accidit ſæpe pilorum etiam defluuium. Præter prædicta igitur etiam hoc ſumme facit, Muſcerdæ combuſtæ, & melle contritæ, inunguntur.

Ad ſuperciliorum defluuia quæ madaroſis dicitur.

PLVMBVM digitis oleo, vel adipe anſerino vnctis detritum illinitur. ALIVD. Hoc etiam ſubnigros reddit: nuces auellanæ exuſtæ ſimul cum adipe caprillo, vel vrſino infricantur. ALIVD. Hoc efficax eſt etiam barbæ alopeciis. Alterci drachmę duę, muſcerdę drachma, polytrichi drachma irini vnguenti cochlearia quatuor. Tritis perbelle vnguentum admiſcetur. fotuque prius adhibito illinitur. quod, ſi raſa pars ante fuerit, magis proficit.

De *palpebrarum pilis oculum irritantibus* τριχίασιν *appellant.*

PILIS qui oculum pungunt prius euulſis, locus ſtatim ſanguine ranæ per ſe inungitur, vel cum cinere chamæleontis albi, vel ſanguis cimicum, vel fumariæ quæ in hordeo naſcitur ſuccus, cum gummi, vel tellinarum ſalſarum cinis cum cedria, vel loti cinis, vel alumen liquidum quod phorimon appellant, vel muſcæ caninæ ſanguis admodum in id efficax eſt.

Pilorum glutinans medicamentum.

CONGLVTINANT pilos infractos bitumen, maſtiche, colophonia, gummi, cochleæ par glutinoſa.

De encanthide & rhyade.

ENCANTHIS naturalis in maiore angulo carũculę excreſcentia eſt. Rhyas autẽ huius imminutio. Enchanthidas igitur iis quę aduerſus ectropia dicta ſunt, ſimilibuſq́; vrẽdi vel exedendi facultate præditis, hæc σηπτικὰ illa καυστικὰ gręci nominant, abſumes. ſed non totas, ne eius loco Rhyas ſubnaſcatur, verũ ad naturalẽ vſq; magnitudinẽ. Rhyadas, carnoſa parte in totũ, vel rudi manus opera, vel medicamentis

abſumpta, inſanabiles exiſtimato. Quòd ſi pars ipſarũ imminuta fuerit, iis quæ mediocriter aſtringũt, carnemq; creantibus reficitur: qualia ſunt medicamẽta ex croco, glaucio & aloe confecta. item collyria diacrocu inſcripta, necnõ altercum prodeſt in vino coctum, impoſitumque, & aluminis ex vino pauxillon.

De vlceribus.

VLCERVM in oculis genus quidem vnum eſt, differentiæ vero ſpeciales diuerſæ. etenim in cornea mẽbrana quæ græcis ceratoides appellatur, vlcus cauum, anguſtum, & purum, à foſſula botryon græcis dicitur. quod autem latius botryo eſt, ſed minus altum, cæloma nũcupatur. Argemon in pupillæ circulo naſcens, ambientia cõprehendit, vt etiam in exteriore pupillæ parte rubicundum, in interiore candidum appareat. Epicauma vlcus eſt ſordidum, & cruſta obductum, quo repurgato humores oculi ſæpe effluunt. Iam vero aliæ plures vlcerum ſunt differentiæ, de quibus dicemus communius. Si igitur vlcus ſimul cum inflãmatione obortum fuerit, curationem ex iis quæ inflammationẽ lenire poſſunt, & cõcoquere, moliemur, nõ neglectis iis quæ ad vlcus proprie pertinent. Talia verò ſunt collyria, libanium. cygnus, & pelaria vocata, item aſter & ſimilia: inſuper quæ ex amylo, terra ſamia quæ ἀστὴρ dicitur & ceruſa conſtant: omnibus autem magis leniendo dolori eſſe Ilamonem nouimus, verum diu ei inſiſtendum nõ eſt, eo quod admodum ſtupefaciat. Laudatiſsimum vero & quod diazematon à decoctione dicitur, vt quod ſtupefaciendi vim non habeat. At ſi cum fluxione vlcus infeſtarit, collyriom aliquod illi admiſcebimus, quale eſt diahydras, & Chiacum, præterea Cygnus fuluus & quæ repellendi ſine roſione facultatem obtinent. Sin autem vlcera ſordida fuerint, mulſa mediocriter aquata, & fœnugræci decocto vtemur per ſe, & cum aliis ad id dicatis collyriis. †Si acriora ſint albis, ſeberiano & fœnugræci diluto: ſi nõ acria, diaſmirnes, & nardinis. Purgata vero vlcera medicamentum Cleo probe poteſt cicatrice obducere, eamque præterea concolorem reddere.

†Exemplar græcum typis expreſſum ita habet δριμυτέρων τῶν ἑλκῶν, id eſt, ſi acriora ſint vlcera &c.

De oculi procidentia quæ πρόπτωσις dicitur.

PROPOSITIS tunicule quę græcis ab vuæ acino ῥαγοειδὴς dicit

dicitur, procidentia est,quæ erosa ruptáve cornea tunicula accidit. Ea cum nondum creuit quòd muscæ capiti similis sit,myocephalon nominatur. Cum vero amplius & eo vsq; succreuerit,vt acinum vuæ repræsentet, staphiloma, quasi vuatio dicitur: vbi plurima facta est accessio,vt palpebras transiliat,melon,hoc est malum. Si vero obcalluerit,elos,id est clauus tunc dicitur. Si igitur ad myocephalon ferè oculi procidentia degenerauerit,repellentibus constringentibusq; ipsum medicinis vtendum est:Chio nimirum,Phæo, Nardino,& Theodotio.item eo quod dia thallias, & quod diaceratos vocatur.iam vero spongiam leniter ipsis posca, aut vino adstringēte, aut rosarum decocto imbutam,super dare commodum est,aut splenium. Principatum vero obtinet ad procidentias omniaque vlcera, medicamentum cui nomen est Olympiacum, vel Olympus, cum succo oliuæ, vel polygonij,vel polij. Eadem hæc etiam clauis conueniūt & staphilomatis,priusquam inalbescant. Vbi vero alborem aut callum contraxerint,nullus remediis locus est.

De oculis pululentis.

ALIQVANDO membrana à cornu dicta ceraitodes,purulenta efficitur,nunc altius nūc in superficie,ita vt pus habeat vnguis figuram,quæ causa est vt hoc etiam malum vnguis oculi nominetur. Huc ergo spectat curationis ratio vt vel pus discutiatur,medicamentis mediocriter in id efficacibus quale est aqua mulsa,& fœnugręci succus,ex eoq; collyria,similiter libaniū,& quę ex thure cōfiūt,dia libanu inscripta:vel rūpatur vomica, & vehemētioribus repurgetur, quod genus sunt diasmirnes,& hygidion. At si pus in oculis citra exulcerationem coierit, etiam hoc liquido collyrio vtendum est. Atramenti sutorij, croci singulorum drachmis octo,myrrhæ drachmis quatuor,mellis libra. Cæterum phlyctæna cum sit ceratoidis membranæ excrescentia, ex humore quodam tunicas ipsius excoriante, purulentorum curationi subiicitur. Hygra,hoc est liquidum medicamentum ad suppurantes oculos quos hypopios vocant:Bassi croci,aloes,myrrhæ singulæ vnciæ, vini quadrans, mellis optimi selibra. Crocus ex vino modico teritur, deinde alo & myrrha. Vbi crassitudinem acceperint, mel additur. Vnita in vitreo vase reponuntur:vti licet bis quotidie, aut

si necessitas vrgeat, ter. Quando quidem oculum simul purgat, & carnem, cicatricemque inducit.

De cicatricibus & albuginibus.

QVAE per summa oculorum cicatrices fiunt, aliqui hoc nomine solo cicatrices dicunt, alij verò nubeculas. Altius autem delitescentes, albugines, medicamentis abstersoriis, extergentibusque discutiuntur. Nebulas igitur anemonæ succus abstergit, & minoris centaurij succus cum melle. Vetustiores autem cedria extenuat: & æs solum aqua tritum modo collyrij, ad hæc quæ detergent collyria: quale est quod cornu ceruino cõstat, dia ceratos elaphiu dictum: item Rhinarium, Hecatombe similiaq;. Albugines vero nitrum cum oleo veteri detritum diligenter, & inunctum probe, extergit. Item sepiæ testa combusta, cum melle leuigata. Inter collyria hoc bene, & leniter abstergit. Collyrium. Mamiræ, guttæ ammoniaci, myrrhæ troglodytidis, crocodilorum fimi, singulorum æqualia pondera. in collyrium coactis vtitor, vel crocodili terrestris fimum ex aqua leuigatum illinito, in collyria redigens. Recte autem sal cappadocum aqua soluitur, quo collyria albuginibus exterendis dicata dissoluens instillabis.

Quomodo cicatrices tingantur.

GALLAE, acaciç, singulorũ drachmæ quatuor, attramẽti sutorij drachmæ duæ illinentur. Collyriũ autẽ hoc proficit, floris mali punici, cytinorũ, atramẽti sutorij, acaciæ, gummi, singulorũ drachmæ quatuor, stimmios, gallæ, singulorũ drachmæ duæ. Aqua teruntur: si flos mali granati desideretur, interius mẽbranosum quod grana intercedit, misceto.

De vngui oculorum, quod pterigion græcis vocatur.

VNGVIS quod pterygion græci vocant, neruosa membranæ adnatæ excrescẽtia est, quæ ab angulo quidẽ oritur, sed adusq; oculi coronã peruenit, vbi verò supramodũ fuerit adaucta, pupillã obtegit. Magni igitur & inueterati vngues solam manum expostulant. Recentiores vero & magnitudine mediocres, præsidiis eliduntur abstergentibus, qualia aspretudini idonea sunt, & albuginibus. inter simplicia igitur æs combustũ, vel atramentum sutoriũ simul cum porcino felle pulchre faciũt. Efficacius autem hoc est quod sequitur: atramenti sutorij pars vna, gummi pars se miss-

sis

ſis: vino leuigata illinuntur. vel etiam collyria formantur, nonnulli vero caprinum fel melle miſtum inungunt.

Ad vngues oculorum, ſuppurationem, & hebetudinem. Oribaſij.

LAPIDIS magnetis, æruginis raſæ, minij ſinopici, ſuffiminis ammoniaci ſingulorum drachmæ quatuor, croci drachmæ duæ, mellis attici cochlearij dimidium. Idem valet aduerſus albugines.

De carbunculo & carcinomate.

CARCINOMA tunicæ ceratoidis affectus eſt: cui dolor adiit, diſtentio, rubor tunicarum, cruciatus punctorius ad vſque tempora magiſq; ſi moueantur, cibi torquet faſtidiũ, acribus irritantur, & excandeſcunt. Hoc malo nulla medicina ſubtrahit. Nihilominus dolor leniri lactis potione debet, item cibis frumentatiis & alioquin probi ſucci, omni acrimonia liberis. Collyria lenia infundantur, vt ſpodiacum, ſeberianum & conſimilia. † Cæterum bonæ totius, corporis temperaturæ proſpiciendum eſt. Carbunculus autem, & ipſe malignum ac contumax vlcus eſt, cruſtatium aliàs bulbo, aliàs palpebræ, quemadmodum reliquis pariter corporis particulis accidit. Itaque in bulbi carbunculis per initia quidem clyſtere primum, mox lacte diſcocto, mediocriter purgare conuenit. deinde ſpongia foto erui farinam, vel triticeam ex aquæ mulſæ decocto obducere inſtar cataplaſmatis, nonnunquam & iridem detritam applicare, & lacte oculum eluere. Si vlcera ſerpẽdo depaſcant, lenticula cum melle, vel malis cydoniis incoctis forma cataplaſmatis obducuntur. Si latius depaſcendo penetrent, foliis oleæ decoctis, vel malicorio in vino cocto leuigatóq; ex melle. At ſi ceſſent proſerpere, cruſtáq; medicamento quod ſubiungetur, impoſito, exciderit, & vlcera ſint pura, lutea ouorum toſta, leuigatáq; cum croco & melle cataplaſmatis modo inducentur, quouſque ad cicatricem perueniant. Medicamentum autem eſt hoc, ſpodij drachmæ quatuor, myrrhæ non nimis torrefactæ drachmæ treis, totidémq; oboli. Detritis in vino amineo quouſque inaruerint, paſſum creticum vetus miſcetur. Vbi leuigata ſunt inuicem, liquida, pixide fictili excipiuntur, ſubiunguntúrq;. Ad palpebrarum vero carbunculos malum granatum acidum, totum fruſtatim conciſum aceto incoquito. Vbi intabuerit probè, in læ-

uoremq;

uoremq; detritum, illinito in lintheolum ac vtitor, bis térve quotidie immutans, noctu semel.

† *Hic locus integrior est in nostris exemplaribus, in quibus ita descriptus est.* προνοεῖσθαι δὲ καὶ τῆς τοῦ ὅλου σώματος εὐκρασίας. πραΰνει δὲ τὰς ὀδύνας τῶν καρκίνων ἀφέψημα φακῆς ἐγχυματιζόμενον ἢ χυλὸς πολυγόνου ἢ ἀρνογλώσσου, ἢ ἀνδράχνης, ἢ δὲ ἀνθράκωσις, *id est, bonæ totius corporis temperaturæ perspiciendum est. Carcinomatis autem dolores lenit decoctum lentis impositum, vel succus polygoni, vel plantaginis, vel portulacæ. Quam veram esse scripturam ex Aëtio facilè intelligi potest.*

De mydriasi.

CVM pupilla colore quidem nihil magis euariat, sed multo est quàm naturalis status exigit latior. interim ex toto visum impedit, interim permultum, & omnia quæ conspiciuntur ab ipsis minora quàm sint videntur esse, Mydriasis quidem affectus est, causa autem ipsius humor quidam excrementitius, itaq; curationem ipsius sanguinis emissione à cubito, vel purgatione tentabimus: sin minus, venas in angulis oculorum diuidere oportet, deinde cucurbitulam occipitio admouere, & marina frontem, & oculos perfundere. si marina desideretur, muria, vel posca. Medicamētis autem iis vtendum est, quæ etiam ad pustulas conducunt.

De phthisi & atrophia.

PHTHISIS affectus est, quo pupilla fit angustior, obscurior, rigosiorq;. Res lumini obiectæ, in his maiores apparent. causa vero est densatio, quæ siccitati potius fertur accepta. Sed phthisis ab atrophia hoc dignoscitur discrimine, quòd illa augustiorem pupillam, hæc totum oculum minorem, humilioremq; reddat. Mederi his conuenit exercitio, & studiosa capitis, faciei, & oculorum fricatione: Adhæc aquæ in faciem superfusione & vnguine quodam calfaciente in caput dato, oculos autem medicamento, quod rarefaciat, & acriore oblinito, quale est infrascriptum. Ammoniaci drachma, crocomagmatis drachmæ quatuor, croci drachmæ duæ, eruginis drachma. Tritis in aqua, formatisque vtitor.

De nocturna cæcitudine quæ nyctalops dicitur.

NOCTVRNA cæcitudo, qui Græcis Nyctalops dicitur, vitium est quo per diem homo cernit, Sole dein occiduo obscurius, noctu omnino nihil. Curari debet sanguine ex cubito,

bito, & oculorum angulis vacuato, mox purgatione, vel per clysterem inanitione adhibita. Deinde apophlegmatismi indicentur, aut sternutamenta prouocare oportet. Ante cibum hyssopus potui, vel ruta dabitur. Si his remediis morbus non cedit, iterum purgationem moliemur ex scammonia, & castoreo: oculi vero melle despumato illinentur, claudenturq́; , premendo liquamenta, continendóq;. Aluminis combusti partes duæ, salis fossitij pars vna. Trita cum melle sublinuntur. ALIVD. Iecur hircinum assatur, aquosa inter assandum sanies inde emanans collectáq; inungitur. Quin & ipsum iecur comedendum exhibetur, coctiq́; vapor oculis excipi apertis præcipitur.

De glaucomate, & suffusione quod hypochyma dicitur ex commentarijs Ruffi.

GLAVCOMA, & hypochyma veteres vnum quoddam mali genus esse existimarunt. Posteriores autem glaucomata quidem humoris, qui ob similitudinem crystalli κρυσαλλοειδὴς appellatur, vitia, præ humiditate in glaucum colorem transeuntis iudicarunt. Hypochymata humorum affusionem, qui inter tunicam ceratoidem, & crystalloidem concrescunt. Verum omnia glaucomata curationem non recipiunt: hypochymata autem curantur, sed non omnia. proinde suffusione tentatis succurremus, antequàm malum radices egerit, consistatq́; sanguinis ex cubito detractione, & purgatione. item iniectionibus acrioribus, veluti ex centaurij, aut cucumeris amaræ decocto petitis, & alui solutione crebriore, cucurbitulisq́; occipitio cute incisa admotis. Cæterum aquæ potus toto victus curriculo competit, cibisq́; vti qui extenuant. Proderit autem temporis spatio, & apophlegmatismis diebus aliquot vti. Quibus verò ceu culices, oculis obuersari perperam videntur, ex quadam humorum prauitate, vel biliosioribus vaporibus sursum distributis, medicamentum dialoes amarum exhibetur subinde, vel etiam inde sumetur purgatio. In oculis autem medicaminibus vtendum est, primum simplicibus, puta melle, cum oleo, & feniculi succo. postea etiam compositis, quale est hoc. Sagapeni drachmæ duæ, liquoris cyrenaici, veratri albi singulorum drachmæ sex. Alij addunt in mellis heminis octo. Nos autem tradit Oribasius, subscripto vtemur, caucalidis succi, chamedryos, sanguinariæ singulorum æquis

portio

portionibus contritis. Benefaciunt item collyria, & quod succo feniculi constat, & Protheus, & Thalasserus, & diaopobalsamu, & quæ ex his præparantur, præsidio esse solent. Insuper feniculi decoctum per initia superfusum adiuuat. item ex succis confectum, opobalsamo, melle, oleo veteri, & similibus.

De glaucomate & suffusione, ex commentarijs Demosthenis.

FLORIS æris oboli quinque, myrrhæ drachmæ tres, nardi indicæ drachma, lapidis hæmatididis drachma: aphronitri drachma, salis floris drachmæ duæ, opobalsami drachmæ nouem. melle attico excepta offeruntur.

De obscuritate, & hebetudine.

OBSCVRITAS, quam amaurosim Græci vocant, est totius cernendi visus plerunque absque manifesto oculi affectu impedimentum. Hebetudo (quæ amblyopia Græcorum lingua vocatur) obscuritas visus est, ab occulta quadam causa proueniens. Curatio communis sanè est ei quam in suffusis diximus: Priuata vero est, ab angulis sanguinem mittere, hirudines admouere temporibus, inferiores partes perfricare. Procedente tempore etiam iis quæ sternutamenta prouocant, vtendum est, tum vomitu ante cibum, & inunctionibus, primum ex mellis, & olei æqua portione, deinde composito quod subiungitur. Croci obolis duobus, fellis hyenæ drachma, piperis communis granis octogintaquinque feniculi succi drachmis sexdecim, guttæ ammoniaci drachma. Contritis ad læuorem aridis ex succo, mellis cochlearia quatuor adiiciuntur. Præparata excipito ærea pyxide & vtitor. priusquàm verò illinantur oculi, in marinam calidam demersi fouebuntur.

De strabismo.

INFANTES ab origine strabones curantur larua faciei circumposita, vt in rectum videant. Nam strabismus conuulsiora musculorum qui bulbum mouent, dispositio est. & lucerna è regione posita, & non à latere elucente. Præterea cum ad nares conniuent oculis floccos rubros agglutinare vincit angulis qui circa tempora habentur: vt visu ad hos inconniuenter directo, oculos emendent.

De oculorum expreßione qui ἐκπιεσμὸς appellatur.

EXPRIMVNTVR oculi nonnunquam, vt exerti perseuerent.

uerent. quibus ſanè ſtrangulatus, mali cauſa eſt, ex cubito venam incidere oportet: ſin alio modo id acciderit, medicamento purgare, veratro nigro, vel ſcammonia. Ex doloribus autem contractas oculorum expreſsiones, quæ frequẽter ſane etiam ex partu accidunt, vteri purgationes ſoluũt: vnde has promouere conuenit. in viris autem poſt ſanguinis detractionem. ſi non remiſerit vitium, cucurbitulam occipitio defigere commodum eſt. Lanam melle imbutam imponere, aut panni floccos cum aqua, ſuperq́; duplicatum linteum illigare leniter. His prodeſt & marina frigida fronti ſuperfuſa, item ſereos, & polygoni ſuccus cum meconio illitus, tum alia quæ reprimere poſſunt, & contrahere.

De confuſione.

CONFVSIONES ex ictu, curamus ſanguinis detractione à cubito, totum oculum ſanguine, potiſsimum quidem palumbi recens occiſi, ſin minus, etiam columbæ replemus: deinde lanam mollem in ouum cum vino, roſaceoq́; contuſum demerſam imponimus, illigamuſq́;: ſequenti die idem facimus, & tertio fomenta exhibemus, lac inſtillamus, applicamuſq́; idonea, deinde ſublinimus medicamentis quæ ad veteres affectiones inſcribuntur: quale eſt Chiacum.

De myopiaſi.

MYOPIAE dicuntur Græce, luſcioſi noſtris, qui prima natali die propinqua ſanè vident, remota vero non item. Inſanabilis eſt huiuſmodi diſpoſitio vt quæ ab imbecillitate ſpiritus viſorij proueniat. Contrario his modo ſenes afficiuntur. Cum enim propinqua non videant, procul diſsita aſſequuntur.

Auricularia & primum de aurium dolore. CAP. XXIII.

AVrium dolorem ex frigiditate contractum, vbi ex anni tempore, præcedente victu, vel ægrotantis quoq; percunctatione: an ob exteriorem cauſam acciderit, didicerimus, inde quòd dolor alte citra grauitatem, vel diſtentionem, vel ardorem fixus ſit, calfacientibus curabitur præſidiis, nempe oleo rutaceo, calido vel nardino, vel laurino calido, vel amaracino, vel phuliato, vel ſpicato, vel communi, cum euphorbio, vel piperi, vel caſtoreo, vel commageno, dicto vnguine, vel liquore balſami in meatum auditorium inſtillato. Iam vero oleum in quo allium decoctum ſit, vel cepa, inſtillatum auxiliatur. At ex calida conceptum intemperie

rie dolorem, in quo feruoris cuiuſdam ſine grauitate ſeu tenſione ſenſus eſt, contraria medicantur oui albumen ſubactum in aurem demiſſum, quemadmodum oculis adhibemus, lac muliebre cum quodam collyrio, quod dolorem lenit, vel ſucco perditij herbæ, cum modico roſaceo: ipſumq; roſaceum, vel oxyrhodinum, vel ſuccus ſolani, vel coriandri, vel haſtulæ regiæ, vel oleum in quo lumbrici, vel aſelli qui ſub aquariis ſtabulantur, incocti, vel oleum amygdalinum per ſe, vel buccina viua numero tria, in eo decocta naturaliter proficiunt. Quòd ſi glutinoſi, craſsiq; ſucci dolores fecerint, capitis, ipſiuſque auris grauitas, & præcedentis victus ratio teſtatur. ſola vero citra grauitatem diſtentio ipſius auris ſpiritum flatulentum, cui exitus non pateſcit, indicat. Itaq; in ambobus vitiis vtere medicamentis, quæ aperiunt, incidunt q;, cuiuſmodi eſt aphronitrum cum aceto, & melle. Item fel ouillum cum oleo communi, vel amygdalino: prætereà porri & cepæ ſuccus tepidus cum melle, aut origanum tritum, cum melle & lacte muliebri inſtillatur. Ad vehementiores aurium perfrictiones fel caprillum cum ſucco porri inditur. Verum in iis quos multus dolor, longuſque vrget: & grauis ſimul auditus exiſtit, hæc quoque vſurpari debent, cuiuſmodi dracunculi ſuccus eſt, ari, brioniæ, & ſimilia. priuatim vero qui ob flatuoſum indoleſcunt ſpiritum, cucurbita ex aqua calida fotu prius facto, circa aurem fixa ſtrenuè auxiliatur. At ſi grauitas, diſtenſio, ſimulq; calor, & dolor pulſatilis, aut etiam febricula oboritur, inflammatione aurem laborare cenſeto. Atque ante omnia hic ſanguis emittendus eſt, † deinde fotu frequenti vtendum ex oleo dulci calente per ſpecillum lana inuolutum, meatui vero adeps anſerinns, vulpinúſve, aut medicamen baſilicum cum roſaceo, vel cyprino, vel irino debet inſtillari: extrinſecus ea quæ dolorem lenire, & concoquere poſſunt, cataplaſmatis modo ſuperaccommodare. Si dolor violentus eſt, iis vtere, quæ leuiter ſenſum ſtupefaciunt: non enim mediocre periculum eſt, quòd cerebrum neruo per quem facultas audiendi erogatur inflammato, vicinum ſit. Probè igitur hoc dolorem lenit, opij pars vna, caſtorei partes duæ, cum lacte muliebri, vel oui albumine, aut vino dulci tepido inſtillantur. Iam paſtillus Crocodes, Aſter, Philonis antidotũ frequenter his pro fuerunt. verum conuenit crebro fouen-
tem

tem aut oleo communi, aut ex quodam calido fomento lanam, hoc ipso imbutam in aurem coniicere, sed ita vt partes inflammatione tentatæ quàm fieri potest minime attingantur. At si dolor in vetustatem incidit, ac in pus degeneraturus est, medicamento vtitor, quod ex lini seminis succo cõficitur, vna cũ rosaceo, aut chamæmelino solutum, instillatis. Cum autẽ aqua medicata, meatu recepta auditorio dolorem parit, si quidem copiosa fuerit, ore, vel etiam arundine ipsam exugere ratio est. Sin autem pauca specillo auricularia lana inuoluto extergens, oleum quoddam instillabis quod sit partium tenuium, aut rosaceũ, aut oui album, aut lac muliebre. Calida verò omnia mediocriter esse conuenit, quæ auribus adhibentur.

† *Hic locus magis expressus in veteri exemplari, in quo ita est descriptus.* δεῖ δὲ συχνῶς πυριῶντα, ἢ τῷ κοίνῳ ἐλαίῳ, ἢ τινι τῶν θερμῶν μύρων χρῆσθαι, ἢ καὶ ἔριον ἐν αὐτοῖς τούτοις βεβρεγμένον ἐπιτιθέναι τῇ ἀκοῇ, *id est, oportet autem aßiduè fouere & oleo communi, vel aliquo medicamento vti, atque eo madefactam lanam auri imponere.*

Ad vlcera quæ simul cum inflammatione affligunt.

LICIVM & meconium æquali portione trita cum melle iniiciuntur.

Ad dolores maximos, pus & grauem auditum.

AMYGDALARVM quibus corticẽ detraxeris & aphronitri singulorum drachmæ tres, opij drachmæ tres, thuris drachmæ tres, croci drachmæ quatuor, galbani drachmæ duæ, myrrhæ drachma. Aceto læuigata instillantur. si dolor quidem exercet, rosaceo diluta: sin autem pus profluit, mulso, vel oxymelite: si grauiter audiunt, aceto recentia vlcera glaucium solutum aceto, persanat: item ex eo collyria, tum quæ appellantur diarodõ, diacrocu, & diasmirnes. quemadmodum rursus suppurantes citra dolorem ferri recrementum cum aceto diutius læuigatum.

Ad sordium duritiem.

NITRO aceto diluto cum aqua auris illuitur, cumque sordes detersæ sunt nitrum aceto solutum cum rosaceo instillatur.

Aliud ad sordes.

CARDAMOMI & nitri exiguum, cum ficis pinguibus sine granis exceptum, & in collyrij formam redactum, auriculæ committitur. Tertio quoque die educitur. Copiosas

enim sordes extrahit, & abunde leuat. Proficit hoc etiã aduersus carnis excrescentias, longos dolores, exulcerationes. recipit aloës, thuris, myrrhæ, singulorũ drachmam, myseos drachmas quatuor ex aceto in pastillos digeruntur, cũ vsus requirit, aceto & rosaceo soluta instillantur, Item Andronis pastillus & Heræ, & Musæ.

Ad diuturna vlcera.

CEDRIA melli admista illinitur. ALIVD. Mysi vstum & in puluerem redactum inspiratur. Per clysterem verò auricularium eluuntur aures posca, vel oxymelite, vel mulso, vel decocto quorundam repellentium (verbi causa) lenticulæ, vel rosarum.

Ad aures cruorem fundentes.

LENTISCI decocto auris illuitur, polygonij verò succus cum paucissimo aceto instillatur, vel lycium, vel amurca, vel acacia, vel porri succus.

Si caro excreuerit.

NITRO ex aqua calida, simul cum squama æris, & sandaracha pari modo auriculam illinito. Vbi crustam acceperint, melle repurgato.

Aduersus aurium vermes.

ABSYNTHII decocto, vel centaurij, vel porri eluuntur: capparis autem foliorũ viridium, aut fructus succus instillatur, vel cedrinus liquor, vel vrina humana vetus, vel albũ veratrum cum melle, vel calaminthę succus, vel scammonia cum aceto, vel succus absynthij: oleum verò meatui inditũ vsque ad superiora, exire ipsos compellit: potius autem est oxelæum. Eodem ad ea quæ auribus incidunt animalcula vtitor.

Ad calculos & similia quæ in aurem inciderunt extrahenda.

SPECILLVM auricularium lana inuolutum in resinam, aut gummi, aut aliud quoddam glutinans medicamentum intingendum, idque in aurem iniiciendum, ac quod in ea est protrahendum. Si hoc modo nihil efficitur, oleum calidum continue instillato. At si ne sic quidem exciderit, aut comprehensum fuerit: aliis quoque vtitor modis: vt in parte chirurgica docebimus.

Ad sonitum aurium intra seipsas.

SI in febribus, aut harum crisibus sonitus aurium euenerit: nullum ei negotiũ facessere oportet, quippe statim magna

gna ex parte finiuntur. Sin autem post morbum perseuerauerit, absynthij decocto vbi aures foueris acetum, rosaceũque infundi debet, vel raphani succus cum rosaceo, aut veratri nigri cũ aceto. Ad veteres autem sonitus, qui ex crassis glutinosisq; humoribus creantur, inde verò illos cognosces quod non subito, sed paulatim increscunt, nascuntúrq;, aceto, nitro, & melle aurẽ illinito. ALIVD. Veratri albi drachmæ duæ, castorei totidem, croci drachmæ tres, nitri drachmæ sedecim. ex aceto cõtrita, in pastillos digerito ac vtitor.

Ad veteres sonitus, & tinnitus.

EVPHORBIVM cum cyprino oleo leuigatum, calefactúmq; vsurpato, in quibus autem ob multam sentiendi facultatem vapores, & flatus sursum distribui percipiuntur, castoreum, & cicutæ semen tritum cũ aceto instillatur.

Ad grauem auditum, & surditatem.

QVAE ab origine quidem, vel etiam post natalem diem, sed longissimæ, & absolutæ surditates constituuntur, nullo remedio illidi possunt. Quę verò non absolutæ quidem, sed diuturnæ tamen, & ipsæ curationem non recipiunt, aut certe difficillimam. Quæ ob biliosum humorem sursum vergentem nascuntur, vacuationibus per medicamenta bilem ducentia ex facili abolentur. quidam etiam sua sponte affectu liberantur, bile inferius descendente. At ex crudis crassisque humoribus prognatas surditates, vel grauem auditum, venę incisione curato, aut omnino purgatione, ex Hiera, tum apophlegmatismis & errhinis. item balneis sua spõte scaturientibus, vel ex aqua marina. Porrò in meatum vbi facultas audiendi est, conuenit instillare, quę ad sonitus tradita sunt. Priuatim verò hæc: vrinam & fel caprillum, aut seorsim fel, aut rutę succum cum melle, aut castoreum, cum oleo anethino: & hyssopum medicamentum cum nardino vnguine, vel caprillum fel cum galbano: vel quod recipit castorei drachmas duas, nitri, veratri albi singulorum drachmam.

Ad contusionem aurium quæ θλάσις dicitur.

HIPPOCRATES quidem nihil ipsis adhibendum præcipit. Cum verò sæpe ab ægrotis cogamur, vtendum est his. Myrrhæ, aloës, thuris, acaciæ, pari singulorum modo: ex aceto inunguntur aut panis calidi pars interior cũ melle in

pila contusa obducitur: aut hoc: bituminis, thuris, aloës, cochlearum carnis, bulborum polentę par modus, ex aceto leuigata imponuntur. Quòd si inflammatio oborta est, sesamum leue factum applicatur, vel chondrus, cum aceto coctus, laxiora autem esto cataplasmata, & citra deligaturam aut leuiter deligentur. & lana oleo imbuta auris anfractui demittatur.

De parotidibus.

PAROTIS glandularum iuxta ipsas aures affectus est, materia morbi illic eructante, alias à capite humoribus videlicet in eo impactis: aliàs à reliquo corpore in febribus critico modo proueniens. Si igitur, alte adhuc delitescens parotis in tumorem non attollitur, natura debet adiutari pręsidiis, quæ coactas sordes extrahant, vel etiam cucurbitula agglutinata, vel crebro fotuum vsu. Nam si in altum recurrat colluuies, periculum haud mediocre subsecuturum est. Sin autem inflammatione tentata in tumorem fastigietur, è contrario iis quæ leniunt, & concoquunt, vtemur cataplasmatis, quale est ex farina hordeacea, aut triticea, aut semine lini cũ mulsa, aut fœnugræci, aut altheæ, aut chamæmelorũ coctionem expertorum iure incoctum. item quod ex rumice, & axungia insulsa constat. at si exuperare sanguis tibi videatur, prius ipsum venę sectione vacuabis: modo vires permittant. Tumore autem non discusso, medicamentis vtere quæ puri mouendo sunt, nempe farina triticea cũ pinguium ficorum decocto, vel oleo, tum medicamento quod ex polline, & quod ex fermento confectum est. Vbi iam abscessus, ad suppurationem spectarit, vel cute ferro discissa pus excernetur, vel acri medicamento rumpetur, cuiusmodi existit smidion appellatum, & diascorodon, hoc est ex aliis pręparatum. Cæterum mitiores parotidas etiam fotus ex muria discutit, item medicamentum diaperanu. Hoc sanę etiã pus iam maturatum discutit, præter quod dolori leniendo sit efficacissimum. Ad inueteratas parotidas buccinorũ, aut purpurarum combustarum cinerem cum melle, vel axungia imponemus, aut ficus marina incoctas, vel marrubium cũ sale. Induratas autem iam emollit & medicamẽ Mnasei, & Ariobarsanios. optimũ etiam quod ex succo lini seminis præparatur. ante hæc autem obducere ammoniacum conuenit, mista cum cataplasmatis pice liquida, vel seuo taurino,

no, vel bdellio, vel ſtyrace, vel medulla ceruina.

De narium & olfactus vitijs. CAP. XXIIII.

OLfaciendi facultate oblæſa, ſi vox ſeruetur incolumis, ad priores cerebri vētriculos morbus refertur: qui aut ex intemperie ſola noxam conceperunt, aut etiam ex humorum copia. Sin autem vox quoq; mali contagiū ſenſerit laborioſior quodammodo reddita propter oſſa quæ à colatu ethmoide græcè vocantur, obſtructa, affectum rurſus malis quibuſdam ſuccis contractum eſſe cenſeto. Itaq; cerebri intemperies, vbi ex notis ſæpius à me dictis deprehenſa fuerit, contrariis curatur remediis. humores autem apophlegmatiſmis euacuare oportet: maximè verò vtitor medicamentis quæ per nares valide educunt. & quæ odore mouēt tenuis ſubſtantiæ, quemadmodum in defluxionibus quas καθάῤῥους græci vocant, adhibeto. Cum autem totius corporis humorū copiæ ſuſpicio ſubeſt, hæc prius, aut ſanguinis dimiſsione, aut purgatione ex Hiera vacuatur. Ita quoque in polypode, & ozæna faciundum eſt, deinde loco etiā affecto inducuntur remedia. quin & Theriace pota ſæpe magno fuit præſidio. Cæterum polypus, tumor præter naturam in naribus oritur, ſubſtantia reſpondens polypodis caruncule: eiuſdem verò naturæ eſt & ſarcoma. Ozena verò vlcus eſt, putridum ex humorum acrium illuuie creatum.

Ad polypodas & Sarcomata.

SQVAMAE æris drachmæ octo, atramenti ſutorij drachmæ duæ, ſandarachæ drachmæ quatuor, veratri nigri drachmæ duæ: naribus inſpirantur. In vſu hoc eſt laudatiſsimum, nam tredecim diebus, inſigne affert præſidium. benefacit & atramentum ſutorium cum aceto. ALIVD. Malicorij drachmæ duodecim, atramenti ſutorij drachmæ decē: chalcitidis drachmæ octo, fellis taurini, amomi, myrrhę, calaminthæ, marrubij, ſingulorum drachmæ quatuor, croci drachmæ duæ, veratri albi drachmæ quatuor. ſicco vtitor. ALIVD. Diphrygi trito nares, linamentoque ex ellychniis contorto attinguntur, dilatantúrque.

Ad ozænas.

MISYOS, chalcitidis, myrrhæ, ſingulorum drachmæ ſeptem, atramenti ſutorij drachmæ ſex, aluminis ſciſsilis, gallæ, ſquamæ æris, ſingulorū drachmæ quatuor, aluminis rotundi drachmæ duæ, thuris drachma vna, aceti ſextarius. to-

tum in vaſe æreo coquitur. Vbi ad mellis ſpiſsitudinem venerit, ex carptis linamẽtis vtitor. ALIVD. Aerugine & æris ſquamam pari portione aridum medicamentum facito.

Ad fœdum narium odorem.

MYRRHAE, acaciæ, amomi ſingulorum drachma. melle cocto excepta ſummo nariũ interſepto iubeto agglutinari. ALIVD. Amomi, myrrhæ, roſarum ſiccarum partes æquales, nardino vnguento exceptas illinito. Item benefacit aduerſus fœditatem odoris, & malagma hedychroë cum vino admotum.

Ad narium vlcera.

CERVSAE libra, argenti ſpumæ quadrans, recrementi plumbi tantundem, vel plumbi combuſti. omnia verò lota eſto, excipiantúrque vino, myrtéoque oleo.

Ad vlcera quæ vocantur glycea.

ARGENTI ſpumæ drachmæ quatuor, rutæ nouellæ totidem, aluminis ſciſsilis drachmæ duæ. Myrteo oleo acetóque excipiuntur.

Quæ ſternutamenta citent.

VERATRVM album, vel caſtoreum, vel piper, vel ſtruthium, vel ſimul omnia: nõ autem oportet inſpirare, ſed pinna, vel digito penitiſsime, in naſum demittere. vbi ſternutamentum frequentius eſt, medicamento ſedari debet. Infunditur nardinũ, vel roſaceũ, vel glycelæum. Iam quæ odore mouent, ſternutamenta ſedant, aniſum, ocimi ſtipulæ contuſæ: ſed ante hæc omnia caput deſiccandum eſt. ſmegmatis ex nitro & pumice factis, vel etiam aſclepio vocato vtendũ, & Conſtantini ſapone, & ſale cappadocico, ſimilibúſque.

Ad ſanguinis eruptionem, è naribus.

SANGVINI s è naribus profluuiũ, quod febribus ſuperuenit, ſecũdo volumine inter illas ſum executus. De eo autẽ quod alia quacunq; de cauſa accidit nulloq; ſiſti poteſt remedio, in præſentia tractabimus. Chalcitidẽ cõtritam linamento ex ellychniis cõtorto, aqua imbuto, vel eo quod à genitalis humani forma priapiſcon appellant exceptam, narium foraminibus demittes. Vel teſtam oui exuſtam admiſcebis, & dimidiatam gallæ partem, vel lycio indico attinges. Vel fimi aſinini cinerẽ inſpirabis. Vel eius expreſsi ſuccũ inſtillato, vel molaris lapidis aceto extincti, vapor naribus attrahatur. Vel hoc quoq; medicamento obſtruenti vtitor,

Mannæ, thuris, partem vnam, aloës partem dimidiam. Candido oui liquore excipito: ac vtitor, per linamentum ex ellychniis contortum, extrinsecus leporis pilis vnctioni impositis. Vel funiculum lucernarum in nares coniicito. Vel cucurbitulam leuem directe, quà sanguis profluit præcordiis magnā affigito. præcordiis autē magnam, & perseueranter admoueto. Vel aures valide obstruātur, frōs spōgiis ex aqua frigida foueatur. Vel cucurbitula occipitio agglutinetur: cū sanguinis detractione: interim etiā venam incidere, si nihil prohibet, & summas partes vinculis excipere, præsertim brachia, & femora, sicut in venæ sectione fieri solet. Eadem motu cōcuti iubeto, manus verò fricatione, pedes autē obambulatione. Nam venis indidē sanguine repletis, nariū vasa deplentur. Item spongia in poscam frigidam demersa, naribúsq; profluentibus à foris strictim admota: id quod requiritur, subinde perfecit: melius autem proficit longo ex linamentis intortis penicillo naribus prius subiecto.

Ad faciei vitia.

Quomodo facies à rugis asseratur. CAP. XXV.

THuris drachmæ quatuor, fuci quod φῦκος dicitur græcis, drachmæ tres, argenti spumæ, piperis, singulorum drachmæ octo, omnia ex ichthyocollæ contusæ diluto soluuntur, in pastillos redactis vtitor. ALIVD. Eburnei scobis drachmæ octo, thuris masculi, ichthiocollæ pares portiones. Vtitor, quemadmodum est prædictum.

Ad faciei nigritias.

IRIDIS, vel ptisanæ fresæ singulorum sesquisextarius, salis ammoniaci, cornus ceruini combusti, thymiamatis ammoniaci, singulorum vnciæ duæ. Aqua dissoluta in pastillos coguntur, ac iterum aqua trita ante balneum illinuntur. ALIVD. Ptisanæ, erui, thuris, iridis illyricæ, aphronitri, singulorum chœnices duo, costi, amygdalorum amarorum singulorum drachmæ viginti. Ouorum albumine, lacteque asinino subigito, ac vtitor veluti prædiximus. Benefacit etiam pastillus Peponatos.

Ad ephelidem & lenticulas.

TERRAE cimolię torrefactę, semicongius, aphronitri tosti drachmę octo, erui farinæ elixatæ drachmæ quatuor, fellis taurini, eburnei scobis singulorū drachmæ octo. Leuigatis facies defricatur. ALIVD. Fęcis drachmę decē, erui farinę

drachmæ decem,lomenti drachmæ decem veratri albi drachmæ quinque,aphronitri drachmæ decem,alcyonij drachmæ decem,tritis abstergito.

Ad *suggillata.*

PER initia decocto fœnugræci postea & meliloti oculi fouens,Nilei collyrium diarodõ aqua solutum illinito:deinde diasmirnes.Et si nihil profecerit, id quod diasandicos inscribitur,combustum,perungito,vel hyssopũ cum aqua applicato. Vel hyssopo in panniculum illigato & calida aqua respersa foueto:vel acri muria.item raphani corticem cum melle detritum impones.hoc etiam veteribus efficax est.Porrò ad vetusta faciei suggillata, & liuores tordili partes duas, terræ samiæ partem vnam cum melle admoueto, cura adhibita ne exulceretur.

Aliud detersorium.

HYSSOPI,thapsiæ,casiæ singulorum drachmas duas,ceræ tantundem,terebinthinæ drachmam iniicito,cauens ne exulcerationem excites,eoque frequenter tolles.

De *varis.*

EXIGVI sunt & duri in facie tumores.Oxymelite illinito,vel argenti spumam cum terebinthina,aut olei candidi momento tritam infricando perunges: vel alumen fissile cũ terebinthina,vel amygdala amara aceto macerata infricantur.In callum vero cõcretos varos,saponis gallici drachmis quatuor,thuris,thymiamatis ammoniaci singulis drachmis,aqua dissolutis perungito,& post horam eluito.

Ad *varos,pilos,& aspredinem faciei.*

CERAE drachmæ decem, terebinthinæ, drachma ,visci drachmæ duæ.Liquato vnà oleum superinfundens atq; hoc medicamẽto faciẽ abstergito,tollit enim radicitus.ALIVD Papauer detritum,vel pulegiũ cum sale.acetóq; applicato.

Ceratum thaidis quo facies rubescat.

CROCI,erytrhodani radicis,fuci,thuris, myrrhæ singulorum drachmæ duæ.Adipe vitulino,oleoq; masiichino excipiuntur: deinde illinuntur.Interposito tempore, spongia ex calente aqua facies abstergitur.Cæterum faciei remedia,etiam reliquo corpori conuenient.

De oris affectibus,& primum de dentiũ dolore. CAP. XXVI.

DEntium dolorem siue gingiuarum inflammatione, interim in proprio ipsorum corpore,interim in neruo, qui

qui ad ipsos pertinet, oriri contingit. quapropter valentissimorum in hoc medicaminum vsus est. Atque inde plurima ipsorum quàm acerrimo aceto præparantur. At gingiuis propter inflammationem dolentibus, præsentissimum est remedium, oleum lentiscinum, calore temperatum, si in ore retineatur, esto autem id recens. nam vetus tanto recenti deterius, quanto calidius. Communis autem ratio etiam hic seruetur, vt humor qui in toto corpore superat, prius euacuetur.

Ad dentium inflammationem.

OS colluatur aceto, in quo decocta sit galla, vel halicacabi radix, alterci semen, foliáve, vel pulegiũ, vel solani succus, vel capparis radix, vel myrti folia, vel polium, vel cucumis syluestris radix, vel rutę folia cum oxymelite, vel cornu ceruinum, vel acetum scillites, vel pyrethrũ, cum hyssopo. At erosionem experto denti, styracem cum opio imponito: vel sulfur viuum cum lycio: vel alterci seminis vaporem excipiat per infundibulum. Item Philonis antidotum denti circumlitum, dolorem sedat. Quod si defluxione laborent dentes, myrti, lentisci, & gallæ decocto colluentur, vel rhus syriaci, balaustij, vel malicorij. applicantur autem salis partes duæ, aluminis vsti, & aceto extincti tritique pars vna: deinde vino perluuntur. porro gingiuis cruentis alumen tenue inspergitur, vel aloë cum vino eluuntur: vel rubi radice vino decocta: vel rhu syriaco. cruentis autem & defluxione tentatis gingiuis crudum salsamentum in olla comburito, quoad in carbones redigatur, puluere attingito. At mobiles stabilit aloe inspersa, vel rhus syriacus, vel alumen scissile, vel galla, vel rubi radix per se, aut cum vino incocta.

Aliud ad dentes.

NVCIS viridis corticem terito, eiusque ius, cum habes, in id coniicito myrrham veram, & alumen scissile, vbi omnia in vnitatẽ coegeris, in vsu infundito, ac in gingiuas qua parte dens indolet, demittito & persanabis. ALIVD. Allium, piper, herbam pedicularium quæ staphis agria dicitur, detrita, in linamento in globulos coges quos circa dentes versans humorem in capite contentum elicies, dentémque sanabis. ALIVD. Ad dentes mobiles, & gingiuas fluxione pressas omniáq; oris vlcera depascentia Chalcitidis tostæ drachmæ duodecim, cadmiæ drachmæ octo. vtitor sicco, aut

cum aceto, sine dolore dentes tollit, farina cum liquore tithymalli imponitur, & super hederæ folium accommodatur, ac per horam finitur, sua enim sponte dens contereretur. Dentium smegma, quod & parulidibus benefacit. Aluminis latercularij triẽs, salis ammoniaci tantundem, myrrhæ, costi, pyrethri, singulorum drachmæ quatuor, piperis grana octoginta.

Ad parulidas.

SVLFVRIS viui, piperis, aluminis scissi, æquales portiones. Ac parulis inflammatio quædam est in aliqua gingiuarum parte suscitata, quę nisi discussa fuerit, in suppurationẽ cõuertitur, & cum suppurauerit, scapello incisa, linamentis insertis distendetur. Epulis autem carnis excrescentia est, quæ ab inflammatione contracta ad intimos molares dentes pertinet: nonnunquam cum febri & dolore. Quoniam igitur reprimi debet, vtendum est, ærugine rasa priuatim: vel cum pari galla, vel sori combusto, vel alumine quolibet cremato, vel galla per se vel squama æris cum aceto diebus sat multis leuigata desiccatáque.

Smegma dentium.

ARISTOLOCHIAE radix combusta, cerui cornu combustum cum mastiches momento, sal candidus melle respersus & fici foliis inuolutus exustúsque donec in carbones mutentur. ALIVD. Buccina sale respersa, vstáq;, cochleæ terrestres cum melle combustæ, lanæ succidæ crematæ cum modico sale. Singulis ipsorum grati odoris gratia misceatur iunci rotundi flos, vel nardi spicæ, vel folium malabatri, vel iuncus odoratus angulosus, vel iris.

Dentium candorem concilians, & oris suauitatem faciens gingiuásque reprimens.

PVMICIS, salis tosti, iridis singulorũ drachmæ quatuor, iunci odorati angulosi drachmæ quinque, spicę nardi drachma, piperis drachmæ sex. Tritis vtitor.

Ad stuporem dentium.

STVPORI benefacit portulaca commanducata, vel oleũ quod immaturæ oliuæ fuderunt infricatum, vel amurca in æreo vase cum oleo cocta, donec mellis spissitudinem habeat. atq; vetusta si perungatur, magnũ affert momentum.

Ad dentes attritos.

DENTIBVS attritis, baccarum lauri, aluminis scissi, aristolo-

ſtolochiæ ſarmentorum quæ clematitis dicitur, ſingulorum pares portiones iniiciuntur.

Ad gingiuas corroſas.

ROSARVM floris drachmis octo, gallarum drachmis quatuor, myrrhæ drachmis duabus, ſi gingiuæ eroſæ, & humiditatis vitio flaccidæ, colluantur, ſaneſcunt. Idem præſtat lac aſininum, oliuæ foliorum decoctum, acetum ſcillites: arida verò admota, ærugo ferri, cytini. Tumidas excreſcenteſq; gingiuas portulacæ ſuccus in ore retentus, muria ex colymbadibus oliuis, calidum. calidum, vel lentiſcinum, vel melinum amurcaq; diſcutit: ſicca autem, ærugo ferri, vel æris, ariſtolochiæ radix, arnogloſsi ſemen, dyphryges, atramentum ſutorium toſtum, cytini.

Ad diſrupta labra.

AMVRCA cocta illinantur: vel hoc prodeſt adeps anſerinus cum melle, terebinthina æquali portione, roſarum floris, hyſſopi, roſacei, ſingulorum momentum.

Aduerſus linguæ morbum qui batrachus appellatur.

BATRACHVS tumor eſt, ad inflammationis ſimilitudinem, ſub lingua erumpens, maxime in pueris: itaque locus miſyos, æruginis raſæ, pari pondere ſicco perfricatur. Mento autem adhiberi debet medicamentum. Anthera, vel ſphærion, vel ex ouis parygrum. In adultis remedium eſt venas ſub lingua diuidere. ALIVD. Valet etiam ad oris vlcera, quas Græci aphthas vocant, æruginis raſæ, gallæ, chalcitidis ſingulorum æquale pondus cum paſſo. os etiam his colluitur. ALIVD. Erui farina cum melle prius abſterſis, delinitur, galla læuis cum melle, vel roſarum flores ſimiliter. Vel oliuæ foliorum decocto colluant.

Ad tonſillarum inflammationem.

SI in febri tonſillæ, & columella inflãmationẽ ſenſerint, gargarizare conuenit decocto furfurum, aut roſarum, aut palmarum, aut myxæ, aut lenticulæ. Cum verò inflammatio remittit, conſiſtítve, mel ipſis adiiciendum eſt, quod per initia facere non oportet, nec in augmento, ne acrimonia fluxionem quandam concitent. Vbi in ſuppurationem conuerſa eruperit, gargarizandum eſt, ex mulſa vel lenticulæ decocto, vel roſarum: idq; faciundum eſt, donec in totum ſoluatur: aut ſtomatica collutio ad gargarizandum etiam exhibebitur. At ſi peſtifera tonſillis vlcera oboriãtur, vtendum

dum quidem & præscriptis, sed priuatim exhiberi debet medicamen diamoron, ex aqua calida, vel aqua mulsa, quæ rosarũ inspersum florẽ obtineat, vel costum, vel rhus sicca, vel decocta, vel glauci foliorum aridorum decoctum quod amarum est. optime autem facit, si succum, vt ad collyria vtimur, in mulsa dissoluis. ipsius autem fruticis sicci, si inspiretur, vsus est laudatissimus, aut si digito admoueatur. cura vero habenda est ne prorsus attingatur, aut certe leniter admodum. Profuit & pastillus Andronius. Post hæc acria irritantiáve gargarizatur ex medicamento, quod ex dulci radicula quæ glycyrize dicitur, constat: aut eo quod croco, vino scybelite, terra chia, & myrra componitur. deinde amylo, & tragacanto. Vbi iam constiterit vlcerum depastio, gargarizandum medicamento ex lacte & samia terra confecto. ALIVD. Ad tonsillas quæ post inflammationem indurueruntnt, ἀνϊιάδας græci nominant. Ex malo punico dulci cum cortice tuso succus exprimitur, & eius partes sex, mellis vni mistæ coquuntur, donec eis mellis spissitudo sit & perungũtur. ALIVD. Gallæ omphacitidis vnciæ duæ, aluminis scissilis vncia, salis ammoniaci tosti tantundem. Puluere attingito. ALIVD. Gallæ drachmæ octo, misyos drachmæ duæ, salis tosti drachmæ quinque vtitor puluere. est autem Antias, tonsillarum tumor, schirrum præferens.

De vua.

VVA si inflammationẽ experitur, gargarizandum ex iisdem, quæ tonsillæ inflammatæ postulant, & mediocriter astringentibus, qualis est mali punici succus per cochlear, vel instrumentum, quod ab vua attollenda staphileparton appellant, subiectus, tum per se, tum cum melle affatim cocto: vel dulcis radix, mali punici succo mista. proficit etiam succus dulcis radicis cum melle illitus. iam hæmatites lapis vuam reprimit, & phrygius combustus, & ageratus, item ex lapide phrygio medicamen ad pudenda inscriptum. His adduntur terra samia, erethrias, sinopis, lemnia, & omphacium, per se & cum horum aliquo. Item spinæ ægyptiæ succus & alumen scissile. rosæ vero, & semen, & folia lenius operantur, adhuc lenius gummi, tragacantha, sarcocolla, amylum: quibus vtendum dum magis vua prematur ab astringẽtibus cõstricta. vbi æqualiter crassa fuerit ipsa, quod vitium

vitium iam vuam Latini, κιόνα Græci propriè dicunt, gargarizationibus fidendum etiam iis quæ ex myrrha, & croco, & iunco anguloſo fiunt. Contuſiones autem cauendæ ſunt. ob quod pinna potius perungere conuenit. compoſitum vero hoc vtile eſt, rhus ſyriaci drachmæ octo, croci drachmæ quatuor, coſti drachmæ octo, roſarum ſeminis drachmæ quatuor. Præterea gingiuis benefacit, linum ex purpura marina, quod viperæ collo circundatũ ipſam ſtrangulauerit, deinde circumadigatur tonſillis, & colli vitiis, mirabili quodam modo opitulatur, vt Galenus author eſt.

Ad ſanguinis ex ore profluuium.

PORRI folia contuſa imponuntur, vel ſpongia recens in picem crudam merſa comburitur, in puluerem coacta vtitor, ac valde vtile eſt remedium, & collutiones oris ex roſis ſiccis, aut viridibus. Ad hæc decoctum frigidum, vel pampinorum vitis, vel lentiſci foliorum, vel rutæ, vel malorum cotoniorum, vel roſarum, vel vuæ acinorum, vel lenticularum.

De angina, eiusq́; ſpeciebus: vbi etiam de ſtrangulatis: vel alio modo ſuffocatis agitur. CAP. XXVII.

INterioribus faucium, pharynga Græci vocant, muſculis inflammatis angina accidit, quæ ſynanche Græcis dicitur: exterioribus, paraſynanche. Eodem modo & in ſuperiore gutturis parte, λάρυγγα Græci nominant, habet: cuius ſi interiores muſculi inflammatione conflictentur, cynanchem: ſi exteriores, paracynanchem efficiunt. Hæc autem comitantur omnes. recta ceruice ſpiratio, dolor cum difficultate ſpirandi, nonnullis etiam febricula oritur, faciei rubor, ceruiciſq;: & tumor in quibuſdam os ægri apertum habent, & deuorare nequeunt. Cynanchicos vero ſtrangulatus quoque interdum ſecutus eſt. Pueris raro talis affectus oboritur, cum ſcilicet ceruicis vertebræ affectæ loco ſuo excidunt. Verum illis ceu curationem non recipientibus, ac deploratis, manum admoliri non oportet. Reliquis autem ſanguis protinus è cubito mittendus eſt, ſed non ſubitò ac ſemel, verum pluribus interpoſitis vicibus euacuabitur. quippe cumulata, ſemelq́; facta vacuatione, anima ipſis deficiente, ſuffocationis periculum ſuperuenit, dum materia in affectam partem collectim prorumpit. Si per hæc non leuantur, eas quoque venas incidere conuenit, quæ ſub lingua

gua

gua sunt, vel ipsa quoque lingua scarificanda, si propensior foras cum tumore appareat. Aluus acriore clystere subduci debet, pedes aqua calida foueri, extremæ partes valide deligari, collum lanis succidis, vel etiam oleo imbutis contegi, crudaq; farina ordeacea, quæ Græcis ὠμὴ λύσις dicitur modo cataplasmatis obduci. gargarizandum verò per initia ex eis quæ in tonsillarum inflammatione dicta sunt, vel simplici diamoron, † cum rhus decocto. Potius autem est diamoron, quod syluestribus moris conficitur. Deinde & composito diamoron, vel eo quod diacaryen à nucibus vocatur perungantur. Cum autem morbus viget, consistitq;, & nitri momentum admiscendum est, aut etiam sulfuris viui, nisi acrimonia quædam prohibeat. item stercus caninum aridum contusum, & cum melle perunctum, præstantissimum est remedium: idque album maxime, item syluestrium hirundinum cinis similiter efficax est. Si malum longius prorogatur, etiam perunctione diabesasa, vtemur, nunc vires ipsius remittentes, aliorum mistura, nunc iterum intendentes. Cucurbitula quoque, vel hirudo sub mento, & circa ceruicem admoueri debet. vtendumq; gargarismatis ex iride, hyssopo, melanthio, abrotano, dulci radice, ficis pinguibus in mulsa decoctis, vel rutæ succo cum lacte, vel sinapi cum oxymelite. Sin autem ex his quædam acrimonia percipiatur, oleum ipsis quàm optimum calens exhibetur, aut rosaceum per se, aut cum cremore ptisanæ, aut fœnugræci gargarizandum. Cibus sit triduo aqua mulsa, inde ptisanæ cremor cum dulci quadam potione, deinde & ouorum lutea perliquida, ac sorbitionibus vtendum ex chondro, vbi deuorare melius cœperint, & cibis qui ægri viribus respondeāt. Cum morbus cœperit inclinare, ægri deambulationibus & balneo credentur: pars affecta cerato ex oleo rutaceo operietur, reliquaq; virium recolligendarum ratio, vt par est, adhibebitur. Porro ex strangulatis, quibus spuma iam circa os emanat, manus admoueri non debet: si Hippocratis consilio acquiescimus. Alij verò vitæ restituuntur, aceti infusione & piperis, vel vrticæ seminis in aceto triti acerrimi. Verum quia ægre magnoq; negotio assumunt, compellere eos ratio est. Discussis autē colli ruboribus, statim sursum respiciunt, & ad se redeunt. simili modo in his qui naufragium passi sunt. Summatim in omnibus qui suffocantur.
Nam

Nam ita horum calor recreatur, refocillaturq́;.

† *In nostro codice est σὺν ἀφεψήματι ῥοιᾶς, id est, cum decocto mali punici.*

De grauedine, destillatione, raucitate, & tussi.

CAP. XXVIII.

COmmunis est hisce vitiis, excrementitij humoris ex capite in subiectas partes descensus: si in nares decumbit κόρυζα Græcis, grauedo Latinis appellatur: si in fauces, & palatum, simplici vocabulo κατάῤῥος, nobis destillatio. si in guttur, & asperam arteriam defluxerit, vt etiam membranam interiorem quæ hanc integit, exasperauerit, rauca vox efficitur, vocaturq́; malum Græce βρόγχος & ἀρθηρίακον Latinis raucitas: In quibus non solùm ex capite, sed etiam vehementi clamoris conatu, & spiritus inspiratu frigidi asperitas contrahitur inflammatoria. Si morbus perseueret, fluxioq́; in pectus, pulmonesque defertur, tussis oboritur ipsis maligna, ac contumax. Iam & propter intemperiem subinde tussis accidit, interim ob calidam, vt in febribus: interim ob frigidam, vt aquiloniis diebus, eáq; magis sicca est. Iam vero aliis quoque morbis tussis nonnunquam symptoma efficitur: verbi gratia, pleuriticis, iecorariis, phthisicis, pulmonariis: Galenus itaque in diuturna tussi grandines quasdam ex pectore educi memoriæ mandauit. Alexander autem calculum quendam grauem, qualis in meatibus vrinariis nascitur, post longam tussim expulsum: ac inde illam quoque cessasse prodidit. Porrò nos in sanguinis reiectione calculos excerni vidimus, quemadmodum cum illuc peruētum erit, exactius commemorabimus. Qui igitur ex æstu grauedinem, vel destillationem concipiunt, his caloris sensus oboritur circa partes affectas, acris, tenuisq́; humor destillat, tum per nares, tum per os, faciesq́; rubescit, & nasus. Qui ex frigore, iis caput vndique & frons distenditur: meatusq́; ossium quæ à colo ethmoide vocant, clauduntur, ne vox deorsum per nares transmeet: si verò longius malum trahatur, tussis quoque affligit, pituita educitur, nunc cruda & liquida, nunc viridis. Quibusdam & febris superuenit: quæ ob æstum laborantes nihil iuuat: frigore pressis, etiam concoctionem efficit.

Curatio destillationis, & grauedinis.

VBI calida præpollet intemperies: iis pugnādum est præsidiis

ſidiis, quæ dolori capitis ex tali cauſa contracto cõueniunt. balneo vtendum eſt, caput aqua copioſiore calida perfundendum. Cibi vero his proderũt ad ſorbitionem aptati, oua ſorbilia, amylum, liba dulciaria, quæ itria dicuntur, ſeſama, necnon amygdala. item nux pinea, & quæ ex lacte fiunt bellaria: vina dulcia, non vetera. medicamentum diacodion linctu aſſumptum, & quæ his congruunt compoſita auxilia. Quòd ſi frigida intemperies afficiat, & morbus contumax ſit, modico vtendum cibo eſt, caput calefacientibus, tenuiq; ſubſtantia præditis nardino, rutaceoq; debet perungi. Irinum verò non ſolùm illinitur, ſed etiam naribus inſtillatur: intus nares thure, & myrrha cum oleo perunguntur, præſertim ſi perfrictio grauedinem crearit. Alios naribus odoranda adhibita iuuarunt, vt lacineæ panniculorum combuſtæ, vel melanthium, vel cuminum vſtum, illigatúmque in panniculo. Iam cyphi ſilenaicum, id eſt lunare olfaciant, frontique illinatur, cui ſimul vnum ex emplaſtris, quæ inflammationem arcent, agglutinabitur. Exempli gratia, Iceſium, vel Oxera, vel Barbarus, vel Athena. Ad diſtillationẽ vero ex frigore ortam, & cyphi potus vtilis eſt. Thorax autem balſami liquore illinetur idemq; per lanas ſuccidas cum ſtyrace, & irino, vel anethino circunfouebitur. Cibis calidioribus, & ad concoctionem promptis vti commodum eſt, vbi iam materia concoquitur medicamen quod pituitã per os educat, idoneum erit, tum capitis ſmegmata, nempe Conſtantini ſapo, atque eius generis conſimilia.

Raucitatis curatio.

RAVCITATI quam arteriacum & branchum appellauimus, competent quidem ſuperius comprehenſa, verum priuatim vbi arteria, & caput eius quod larinx dicitur inflammatoriam quandam affectionem experiuntur, emplaſticis, id eſt, obſtruendi meatus facultate præditis per initia vtemur, donec inflammatio remiſsior euaſerit: talia vero ſunt quæ ex paſſo cretenſi, tragacantha, gummi & amylo conſtant. Item pinguium palmularum decoctum. & dulcis radicis cum ſapa, donec mellis ſpiſsitudinem conquirat. Item compoſitionum quas quòd ſub lingua teneantur, ὑπογλωττίδας appellant vſus eſt. Ante omnia vinum hoc tempore circuncidẽdum: poſtquam inflammatio moderatior fuerit reddita, vinum dulce aſſumetur, tum confecta ex melle, lacte,

lacte, cum amylo, vel pane ſiligineo. Adhæc ſorbitiones ex amygdalis, butyrúmq; vtile. At ſi humor in particulas ſe receperit: tranſeundum eſt ad ea quæ valentius abſtergunt, cuiuſmodi eſt ferculũ ex faba freſa paratum, & quę ex melle præparantur. His adde braſsicam & porra probe cocta. medicamenta vero calidiora & ad tuſsim accõmodata proſunt, quæ conſtant ſapa ex ficis pinguibus confecta, thure, iride, terebinthina, ſtyrace, galbano, pipere, cinamomo, caſia & his ſimilibus.

De tuſsi.

TVSSIS quoq; eadem ratione curanda. hoc ſolum inſpicitur num aliarum particularum conſenſu fiat vt gurgulionis diſtillantis, vel capitis, an aliis morbis coincidat. His vbi quàm fieri poteſt optime erit proſpectum, quemadmodum à me comprehenſum eſt, dicetúrq; in poſterum, tuſsis curationem moliere. Compoſitorum vero præſidiorum enumeratio hic ſubiecta eſt.

Catapotia ad diſtillationem in fauces & tuſsim.

STYRACIS, myrrhæ, opij, galbani ſingulorum pares portiones. paſſo excipiuntur, vel priuatim in pila contundũtur, & ad magnitudinem erui terna, quaternáve aut quina, noctu dormituro dantur: paſſumque ſuperbibitur. Hæc ad acrem tenuémque fluxionem valent.

ALIVD. Alterci ſeminis drachmæ duodecim, nucleorum pineorum drachmæ ſex, croci drachmæ duæ. ſapa, vel paſſo in vſu excipiuntur.

Eclegma.

MELLIS vncia, butyri ſemuntia, ſimul incocta exhibentur: item ex hyſſopo, ficubus, nucleis pineis, & iride decoctũ ſorbetur.

Catapotia ad veterem tuſsim accommodata.

STYRACIS drachmæ ſex, myrrhæ drachmæ duæ ſemis, terebinthinę, galbani, opopanacis, iridis ſingulorũ drachmę duæ, piperis albi, nitri, ſeminis alterci, lachrymæ papaueris, ſingulorum drachma, ſine vllo liquore in pila tuſa in catapotia rediguntur: vtitor vt prædictum eſt.

Ad aſpredinem gutturis, tuſsim & ſputum cruentum.

AMYGDALA amara, quibus cortex ſit detractus viginti quinque, ſeminis lini torrefacti drachmæ quatuor, tragacanthę drachmę duę, pini nuclei triginta, oui in adipe cocti,

luteum. Tragacanthum, aqua maceratur. Totum vero passo excipitur: si verò & sonus vocis fuerit oblæsus, mel miscetur in pasi vicem, & præsertim in quibus educi ex gutture aliquid oportet.

Arteriace quæ quod sub lingua teneatur hypoglossis appellata, facit ad abcisionem vocis, raucitatem. item ad eos qui ægre reÿciunt, anaphoricos græci nominant.

TRAGACANTHAE drachmæ sex, gummi tantundem, myrrhæ drachma, thuris drachma vna semis, piperis albi grana viginti, croci drachma vna, dulcis radicis succi drachmæ sex, palmularum trium caro, pasi cretici, quãtum sufficit. Atq; succus tragacanthæ solus ipse sub lingua loco dulcis radicis succi retentus. Eiusdem decoctum dum spissitudinem habeat quadruplum inditur.

Arteriace, ad abscissum vocis sonum conuenit, & eos qui vocis exercitio vtuntur.

PORRA sex coquito, vsq; ad tertias, atque ipsa proiicito, iuri ipsorum succum alicæ admisceto, mel & ouorum prius decoctorũ lutea tria simul incoquito, circumagitans anethi ramusculo.

Compositio ad tussim. græce bechicon appellatur.

PVLEGII sextans, nucleorum pineorum, cnici seminis, lini seminis singulorũ vncia, piperis cocti triens, melle cocto excipiuntur. ALIVD. Hyssopi, pulegij, piperis singulorum vncia, petroselini semuncia.

Medicamentum tussim veterem concoquens.

MELLIS drachmæ sedecim, terebinthinæ drachmæ duæ, galbani drachmę quatuordecim. Vbi simul fuerint incocta, orbiculi finguntur, circa fabæ magnitudinis, nucisve auellanæ. atq; ex his delingitur. ALIVD. Aridam tussim curant tum arteriaca medicamenta, tum aquæ nonnunquam feruentis sorbitio. nam dum propter pituitę crassitiem non excreãt, reiiciuntq́ue, humectantibus aliquantulum iuuantur. cæterum conuenit ipsis etiam hyssopi, iridis, & pinei nuclei decoctum.

Pastillus à fumo dictus capnistos ad tussim continuam.

STYRACIS, piperis, mastiches, petroselini, singulorum vnciam, sandarachæ scrupulos sex, baccas lauri duas. Melle excepta in carbones proiicito fumúmq; excitato, vt tussiens hunc

hunc per infundibulum aſpiret. conuenit & qualemcunque perfrictionem expertis.

De orthopnœa, ſuſpirio, & ſpirandi difficultate.

CAP. XXIX.

QVi febris expertes, crebro veluti à citatiore curſu reſpirant, ab accidenti quod ſuperuenit noſtris ſuſpirioſi, Græcis ἀσθματικοὶ appellantur, iidémq; hinc quòd omnẽ figuram totius thoracis rectam ſeruent, ſtrangulari metuẽtes, orthopnœici dicũtur. creatur hoc mali cũ fiſtuloſæ pulmonum cartilagines craſsis, glutinoſisq; humoribus fuerint infarctæ. ſpirandi autem difficultas cõmune eſt ſymptoma, quod & his, & aliis cõpluribus affectibus ſuperuenit. In curandis ſuſpirioſis huc omnis cura dirigenda eſt, vt per extenuantia, abſtergentíaq; medicamina, glutinoſus humor, & craſſus abſumatur. Acetum igitur ipſis conueniet ſcillites, & oxymelitis ex ipſo præparati potio, ipſaq; ſcilla toſta læuigataq; cum melle. Ex antidotis hiera, & purgatio cõtinua ex validiſsimis medicamẽtis petita, à radicula vomitus, ariſtolochia rotũda pota, cẽtaurij magni radix, ſpondylij ſemẽ, radíxq;, calaminthæ ſemẽ hyſſopus, iris, melanthiũ: aſellorũ qui ſub aquariis vaſis agunt ſextarius in vas fictile cõiectus, carbonibus ſubditis frigitur. Vbi candorẽ acquiſierint, terũtur, & melle cocto excepta myſtri menſura ante cibũ ſecundũq; ipſum dãtur. Quòd ſi neceſsitas vrgeat, etiã vena ante hæc omnia incidetur, & quantũ vires patiũtur ſanguinis detrahetur: aluus clyſteriis ſollicitatur, Thorax àforis, ficubus & lolij farina obducendus eſt, cui adiecta ſit reſina, cera & mel. Inſpergatur autem ipſi iris & manna. Non inutilis eſt & farina ordei cruda, cum reſina, cera, iride, & manna. vnguentis autem vtendum calidioribus, irino, anethino, rutaceo. Sed quod ſubſcribitur medicamentum, huic vitio proprie dicatum eſt. pumicis pars vna, fæculæ, quæ eſt vini fæx combuſta, partes quatuor, auripigmenti pars vna, iunci rotundi floris partes duæ, alcyonij pars vna, aphronitri partes duæ. Contuſa incernuntur, vnguentíſque excepta, thoraci infricantur. Malagmatis vtendũ eſt quæ ſeroſas ſuperfluáſque ſanguinis humiditates, græci ἰχῶρας nominant, poſſunt extrahere.

Potio ſuſpirioſis apta.

POLII, abrotani, caſtorei, chamæpyteos, guttæ ammo-

niaci, singulorum par modus. Melle subacta exhibentur. ALITER. Nonnulli dederunt, aphronitri cochlearium cum tribus mulsæ cyathis. ALIVD. Aphronitri drachmæ nouē, piperis drachma, silphij drachma semis. Cochleariū ex aqua datur. ALIVD. Castorei, suffiminis ammoniaci, singulorū drachmæ sex, piperis grana viginti, passo excipiuntur. Instar fabæ cum mulsa exhibetur. ALIVD. Sinapi drachma, nitri spumæ tres oboli, elaterij semiobolus. Totum in pastillos octo digeritur. Bini duobus diebus offerūtur, nam sine molestia supra purgant. His qui præfocantur, aphronitri drachmæ tres, cum tribus hydromelitis cyathis assumentur, ac cum cardamomo nonnunquam, subito auxiliatur. benefacit etiam coxendicibus.

De peripneumonia. CAP. XXX.

PEripneumonia pulmonis est inflammatio, quæ plurimū ex valentibus in eam partem distillationibus, aut angina, aut suspirio, aut pleuritide aliı́sve morbis contrahitur: Aliquando etiam ipsa inflammatio affectus origo est. Hæc subsequitur spiritus difficultas, febris acuta & ardens, grauitas distensioq; pectoris tumor & magna repletio faciem occupat, materia sursum ignis instar impetum faciente. Malæ itaque in his rubent, oculi intumescunt, supercilia deorsum nutant, tunica oculi ceratoides, ob cornus imaginem dicta, in pinguedinem languescit. Cum vera signa ad æstum flagrantiorem declinare videntur, pulmonis inflāmatio Erysipelatis naturā resipiens, subesse existimabitur. In iis igitur qui ex aliis morbis huc decidunt, sanguinis detractio vitanda est, maxime si diu hoc in statu fuerint, vel si per initia sanguinem dimiserint. Verū aluus in morbi remissione clystere ducenda est, si ægre respondet, aut cucurbitulæ, vbi nihil obstat, pectori, & lateribus admouendæ sunt, eæq; prægrādes, & multæ, cute incisa. Sin autē peripneumoniæ affectus statim ab initio inuaserit, sanguinē mittere, suffragrantibus qui huc requiruntur, numeris, ex vsu est: sin minus, cucurbitulas certè defigere: quibus tantū elicietur sanguinis, quantum vires patiuntur. Quod ad cibū vero attinet, danda est sorbitio ex ptisanæ cremore & chondri cum melle, vel ex amaris amygdalis cū similagine, aut chondro, dulci quadā potione admista, hydromalo, vel apomelite, vel hydrorosato. Rectè sumitur & recens butyrū, cochlearibus circa tribus.

bus. Propinatur autem ipsis ficuum cũ hyssopo decoctum, vel iridis in mulsa coctæ, vel leuigatæ instar duum cochlearium mulsę inspersorum. Hoc itidem, ab inferioribus partibus expurgat. At virtutis tuẽdæ gratia, crebrius potui assumetur, mulsa per se & cum nucleis pineis, ac cucurbitulæ vniuerso thoraci lateribúsque agglutinabuntur. Ceratum verò cyprinum quod contineat iridem insparsam, imponetur, vel ceratum ex rutaceo oleo, & iride sicca, vel epithema ex cera, resina medulla ceruina, butyro, œsypo medicamento, iride sicca, & nardina vnguento.

De cruentis sputis. CAP. XXXI.

CRuentum sputum si disrupta vasorum commercia excitarint, multum sanguinis euacuabitur. Et quidẽ modo manifesta ex causa, vt alto delapsu, clamore, & consimilibus, modo ex occulta, veluti plenitudine, aut frigore immodico, nam id venis rumpendis esse habile scribit Hippo. Si verò exesa parte aliqua sputum cruentum æditur, nõ cõfertim sed paulatim sanguis reiicitur, sic vt acres quidã prauiq; cibi, vel inedia, vel acris ex capite destillatio præcesserit. At si ex adapertione, ἀναστόμωσιν appellant, nullum quidẽ ex prædictis, præterquam plenitudo interdum præcedit, sed victus humidior, calidiorq;, balnei immoderati vsus, calidi nimis loci inhabitatio morbum facere videbitur, & neque inflammationes, neq; febres, neq; dolores experientur: sicut in iis euenit qui exeso vasorum corpore, διάβρωσιν appellãt, sanguinem reiiciunt: Imo contra leuius faciliúsq; agent (vt verisimile est) euacuati. Quòd si hæmorrhoides, aut mulierum menstrua, nõ respõderint, etiã periculis, erumpens sanguis subtrahet. Idem verò hic pariter iis qui ex vase plenitudinis causa rupto vacuantur, satis ad valetudinẽ proderit, nisi ex vlcere, aut immodica vacuatione noxam senserint. Quæ verò exesis vasorum tunicis sanguinis fit euacuatio nunquam cõmode cadit, facitq; valetudini. Quòd si per vomitum excreetur, clarũ est eum ex stomachi, aut ventriculi regionibus procedere. In quibus & per annũ infra descendens nonnunquam vacuatur. Si cum tussi, ab instrumentis respirationi dicatis prodit. Iam verò si spumans & subalbidus sit ex interualloq; reiicitur, vt dolor absit, & presio, ex pulmone ferri notum est: In quibus temporis spatio, febris sequetur cõtinens, prẽsertim iis quibus ex erosione profluit,

& non nihil ex pulmonis subst̃atia, aut arteriæ asperę circulus qui βρόγχιον dicitur, aut vena egeratur. Notus certe quidã mihi est ex iis qui sanguinẽ è pulmone reiiciunt tẽporis processu maxima cũ tussi, & sanguinis copia, calculos quatuor, aut quinq; expuisse asperos tribulorum modo, ad magnitudinem siliquarum trium, aut quatuor, ac deinde dolore leuatus est. paulo post tabe consumptus interiit. Porro si pituitosa cũ tussi leuiore, vel screatu quoq; ædantur, eaq; spumosa leuiaq;, ex aspera arteria prodire scito. Si vero ater sanguis & in grumum cõcretus fuerit dolorémq; in loco testetur, ex thorace educi significatur, per pulmonẽ arteriámve translatus: Qui vero screatu, ex faucibus per palatũ educitur. Cęterũ si quãdo à capite destillet, cũ irritatione quadã, & tussi æditur, vt qui ad asperæ arteriæ caput defluat: iterumq; sursum feratur. hæc acris plurima ex parte distillatio, vel capitis dolor, vel grauitas præcedit. Accidit autem nonnũquã per palatũ sanguinem vacuari, & propter hirudinem deuoratam, & alicui indidem particulæ adhærescentem. Verum de hac in libro de venenis pertractabitur.

Curatio.

QVIBVS destillatio cruentum sputum concitauit, vena protinus debet incidi, nisi vehementer acris humor destillauerit, ac pro virium modo sanguis detrahi. Extrema deligari, oleoq; veteri calido. vel sycionio præter caput perfricari. cibus adhiberi. frumẽtaceus cui succus alicuius austeri adiectus sit, vt mali granati, pirorum, malorum, vel illa eadẽ simul incoquatur. dormituro ex pastillo diaelectru datur tertio die mellis cocti momentum delingitur. Quod si morbus longior hæc vicerit, capiti raso medicamẽtum, quod ex fimo syluestrium columbarum cõstat, imponis, & post tres horas medicamento deposito, balneo ęgrum committis, sic vt caput nequaquam inungatur. Deinde vbi sorbitionibus alueris, somnum capturo, Theriace antidotum datur, iterumq; die insequenti, vbi dederis, similiter totum corpus, præter caput perfricato. huic autem ceratum ex thapsia, aut aliud quoddam iniicietur. & rursus vtendũ sorbitionibus. Quod si malum in vetustaté incidit, cucurbitula occipitio defigenda est. At si acris admodum fuerit distillatio, sanguinis detractio caueri debet: alimentis autem & præsidiis iis tũ quæ supra, vbi de distillatione egimus cõprehẽsa sunt,

tum,

tum quæ mox dicentur, vtendum. Qui ob frigoris iniurias sanguinem spuunt, thorax illis fouendus est remediis, quæ calfaciunt ipsum simul & desiccãt, quod præstat medicamẽtũ diadyopeperion, id est, quod duplici pipere constat, vna cũ pastillo diaelectru, hoc est ex succino exhibitũ. Atqui ex respiratoriis sanguinẽ reiiciũt diruptis oris venarũ aut pate factis, venã iis secare cõuenit, nisi sanguinis copia prorũpat. omnes autẽ quos hoc vitij premit locis aëri expositis decũbẽt, lecto immobili, figura sublimi, cauentes ne vehemẽter respirent loquantúrq;, imponenda autẽ extrinsecus supra partes affectas, spongia ex tepente posca. A septimo die lana succida cũ rosaceo, vel myrteo, vel lentiscino, cui interim acetũ interim vinũ austerũ sit additũ: si copiose effertur, farinæ pollinem, & mannã thuris cũ aceto superaccõmodamus, vel alumen, vel acaciam, vel malicorium, vel gallam cum aceto, vel palmulas cum polentis, & malis cydoniis in vino austero decoctas. post hæc autem & emplastrum diaiteon hoc est ex salicibus iniiciendum, præsertim vbi mode ratior sanguis fertur. Per os autem hæc sumpta proficiunt. portulaca commanducata benefacit. efficacior autẽ succus ipsius epotus, balaustiũ, rubi fructus & flos, quercus mẽbrana cortici subiecta, & quę glandis putamini subest tunica, maxime vero cocta ipsa vtuntur: fagi autem & ilicis membranæ præstantiores sunt, terra samia quæ aster dicitur, ad omnem sanguinis reiectionem. Item lemnia sphragis, lapis hæmatites in tenuissimũ pollinem detritus cum succo mali punici, vel polygonij. pondus autem lapidis erit scrupulus vnus. Composita medicamenta hæc prosunt, pastillus diaelectru, diacoralliu, & qui ex spina ægyptia conficitur. item puluis confectus ex terra samia quæ ἀστὴρ dicitur, lemnia sphragide, corallio, simphyto, amylo, omnibus pari modo. In his autẽ qui corrosis partibus expuunt sanguinẽ, idq; potissimum, vt destillatio præcesserit & opij partem semissem adiicimus. Insuper medicamentum his facit, quod samij asteris, agerati lapidis, lemniæ sphragidis, æquas portiones capit: duobus cochleariis potum ex duobus plãtaginis succi cyathis. ALIVD. Lemniæ sphragidis drachmas sedecim, samiæ terræ, quæ aster dicitur drachmas octodecim, amyli drachmas octo. sarcocollæ drachmas quatuor gummi drachmas duas, pulueris cochleare vnum cum decocti palmu-

larum cyathis duobus. Superbibant autem etiam poſcam frigidã, vel palmularũ, vel malorum, vel pirorum, vel pampinorũ vitis, vel eiuſmodi cuiuſdam decoctum. nutrientur vero, ſi vires quidẽ requirant, ad ſecundã tertiámve horam, ſin minus circiter quartã. Panis ſit lotus ex aqua frigida, vel alica, vel chondrus† cũ quodã ſucco refrigerante, puta mali granati, vel myrti, vel omphacomelitis, vel oua ſorbilia, vel aliquod ex lacte bellarium, cum quodam aſtringente. Inter olera, ſeris, cichorium, plantago, cum oleo immaturo, acetoq; incocta. Ex fructibus mala, pira, meſpila, malum granatũ, corni fructus potus erit ſi febri careãt, vinum aquoſum, modicũ: ſi febris adeſt, ex prædictis quædã potio, vel hydromalum cibariticũ. Porro qui vomunt ſanguinẽ, iiſdem ſuſtẽtandi ſunt, ſola hac cura adhibita, ne crebro cibum ſumãt: quippe ex facili curantur: quandoquidẽ auxilia etiam quæ bibuntur particulis ipſis ſanguinem fundentibus palam appropinquant. At ſanguine in ventriculo grumi inſtar concreto, coagulum potandum eſt maxime leporinum, aut lixiuium ex fici cinere, cũ aqua, vel thymũ, vel ſatureia cũ aceto, vel etiã ex lacte ſciſsili vacuari debẽt, aut ex aloe. Rurſus qui per palatum ſcreatu ſanguinem reiiciunt, gargarizabunt ex aſtringentibus, frontique & capiti admouenda ſunt quæ ex naribus ſanguinem fundentibus accommodantur. Hęc eorum qui ſanguinem expuunt curatio eſt, quam ſumma obire cura conuenit propter imminens ex immodica vacuatione periculum: ſiquidem copioſe vacuatus ſanguis quemadmodum in his qui iugulantur, mortem infert præſentaneam, ſi affectus remanet, in tabem tranſire minatur. poſtquam igitur omnia, vt poſtulat ratio, peracta fuerint, & ſanguinis fluor ſubſtiterit, vires ipſis recolligendæ ſunt, roburque adhibendum, ac recentium porculorum petunculi ac cerebella huc faciũt: corpus perfricari debet. vitari autem, balnei frequens vſus, & vini potio, ira & venus.

† Scriptura quæ eſt in veteri codice eſt multò verior, μετά τινος τῶν στυφόντων χυλῶν οἷον ῥοιᾶς ἢ μύρτων *&c. id eſt, cum aliquo ſucco adſtringente.*

De purulentis & tabe quæ phthiſis dicitur.

CAP. XXXII.

PVris illuuies quod ἐμπύημα græcis dicitur, in va cuis thoracis regionibus, vel membrana quæ coſtas ſuccingit, colli

colligitur. interim propter sanguinis eductionem, vlcere ad cicatricem non perducto, quod etiã tabes statim comitatur si ex pulmone fiat reiectio: Interim ex inflãmatione suborta: quæ deinde in abscessum conuersa, ruptaque fuerit, quẽadmodum & in laterum doloribus, quam pleuritidem vocant, nonnunquam accidit: vel propter confluxum ex capite manantem. notæ igitur empyematis adhuc consistentis erũt, grauitas thoracis, tussis valida, siccaq; cum dolore, aliquando etiã cum humiditate, ob quã releuari quoq; videntur, febriculæ per initia affligunt, languidæ, inordinatæ, & ad iudicandum difficiles. postquam vero abscessus ad vomicam inclinauerit, vehementius cum quodam horrore febricitant, ac in sermonis proprietate conturbantur, spiritu molestati. Rupto abscessu, pus educitur, nunc purum, nunc fæculentum. & nonnunquam sursum abscessus erumpit: quando etiam periculosior est: nonnunquam infra. Ac ea quæ inferius tendunt, partim in ventrem & intestinum transsumuntur, partim in vesicam traductione per vasa quædam administrata. semper autem febri hectica laborant, quoad sursum omnia fuerint educta. In quibus, nisi summa adhibeatur diligentia, protinus purulenta illa collectio in tabem quam phthisin græci vocant transit, pulmone exulcerationem sustinente. In qua iam phthisi confirmata, genæ liuescunt, desudationes in fronte, ac ceruice fiunt, carnes colliquantur, vngues curuantur, pinguesque & exalbidi vel pallidi apparent. Malo iam vincente, venter turbatur, præcordia sursum conuelluntur, sitis ipsos magis conficit, cibique fastidium vrget, & id quod sursum vergit, vehementer fœdi odoris est.

Curatio.

PRIMVM igitur puris collecti concoctio adiuuanda est fomentis per spongias, & cataplasmatis, ex hordei farinis cum ficis pinguibus incoctis, resina modica, columbarum fimo, nitro, & hibisco. Rupturã vomicæ promouet etiam sani lateris incubitus. mulsæ autem sorbitio interposito tẽpore, & ptisanę cremoris cum melle. Valentiores, bibant decoctum quoque hyssopi, & thimi cum melle. opitulatur etiam rupturæ, & salsamentorum esus, & catapotia hieræ diacolocynthidos dormituro data. At vbi pus excerni cœpe rit, iterũ dabitur hisso pi, iridis, & dulcis radicis decoctorum

in mulsa potio, vel dulcis radicula cum sisamo detrita. Item pollen, mulsa & oleo incoctus superaccommodatur. Quod si vlcus ægre possit sursum repurgari, compositis vtendum est, puta medicamento dia prasiu, hoc est ex marrubio, simplici & composito. item, dia orobon, id est, eo quod eruis constat, necnon dodecatheo & phyloxeno appellatis. Verũ in tabem quæ phthisis dicitur prolapsis, porra capitata, quæ in chondri & ptisanæ sorbitionibus contabuerint, exhibentur: quæ simul per se bis cocta offerũtur. Potus autem aqua cœlestis erit, atq; mulsa inde confecta. Extrinsecus applicantur per initia quidem remissionum, cataplasma ex semine lini & polline ex decocto fœnugręci, vel maluæ, olei, mellis & foliorum altheę. temporis autẽ processu, ad cerata ex butyro, cyprino, laurino, & iride trãsitus est. quin & emplastri Mnasei vsus conducit. Verum si thorax fluxione infestetur, medicamentum diaiteon, hoc est, ex salicibus confectum recte imponitur. atq; superius in purulentis simplicia dicta, nonnullaque composita ipsis propinãtur. Tussi vero grauiter affligente, thymum, hyssopum cum succo radiculæ dulcis melle decocto excepta, formataque, sub lingua tenenda dantur. Cæterum conueniet ipsis & antidotum Mythridatis, diebus intercedentibus: sic quod viperis constat. Optimum vero auxilium est, & boli armeni potio. item Esdræ Antidotum, nihilo prædictis minus proficit.

De laterali dolore, quæ pleuritis dicitur. CAP. XXXIII.

PLeuritis, qui nobis lateralis dolor appellatur, proprie inflammatio est membranæ, quæ costas succingit. Huic simul accedit spirandi difficultas, tussis, febris continua, dolor vsq; ad iugulum & præcordia pertinens. Sed pleuriticus morbus à iocinoris inflammatione, in qua etiã omnia modo comprehensa apparent, his notis discernetur, quod pleuriticis dolor punctorius adsit, tussis aliàs sicca, cum & crudus morbus significatur, aliàs cũ sputo, quod humoris qui morbum facit index est. Rubrum siquidem & subcruentũ æditur, cum sanguis superat. Flauum vero & subpallidum, cum flaua bilis: quemadmodũ rursus album, & leuiter spumosum, cum pituita. Ob melãcholicum vero succũ: nigrius pulsumque durum & serræ modo inæqualem obtinẽt. Iocinoris autem inflammationi, neque punctorius dolor, neque pulsus adeo durus superuenit, verum tussis perpetuo

sic

ſicca & quæ nihil emolitur, male habet: facies pallidior apparet. At quibus pleuritides ex muſculorum exteriorum inflammatione creantur, quæ proprie pleuritides non ſunt, iis cum eò quòd ſint ſine tuſsi, ſine ſputo, ac ſine pulſus duritie, ad manus tactum locus affectus indoleſcit: atque ſi tumor purulentus non fuerit diſcuſſus, extrinſecus incidi poſtulat, cum pleuritis quæ inflammationi membranæ coſtas integentis fertur accepta, eò non feratur. Illa nanque, niſi vel extra, vel intus, expurgetur, purulenta colluuies empyema Græci vocant, multo citius in peripneumoniam degenerat.

Curatio.

ITAQVE ſi dolor ad iugulum vſque peruenit, remediū eſt ſanguis dimiſſus. ſin autem ad præcordia deſcendat, purgatio. Recētiores autem omnibus venā incidunt, veriti, vt opinor, turbationem, quā purgatio ſolet accerſire. Quod ſi vires non patiantur, neutrū facere oportet: clyſteribus acribus vtendum: & ſi quidem dolor fuerit mediocris, aqua mulſa, & ptiſanæ, vel chōdri cremor propinari poſt illos debet. Vbi morbus inclinauerit, porrum cremoribus recte iniicitur, vel calamintha, vel pulegium, & vrticæ ſemen, cum melle delingitur. Porrò vehementes dolores à corporis vacuatione leniendi ſunt lana calente, aut ſulfurata impoſita, aut etiam fomentis ex milio, aut furfure per ſacculos adhibitis, aut ex aqua calida, aut oleo in veſicula. Lanaſq; ſuccidas imponere vtile eſt cum oleo & vino ex marina præparato. Vel ſal iniicere, vel cataplaſma diaſpermon id eſt quod ſeminibus conſtat ex decocto chamæmeli, altheæ, vel ficorum pinguium, iridis, abſynthij, mellis modico cum oleo nardino. Quarto die cibi erunt ſorbitiones cum mellis momento à ſeptimo autem linctus ex amygdalis, & vrticæ ſemine, ex melle ſimul contritis dabitur, vel eclegma quod ex butyro, & melle coctū eſt, vtēdumq; medicamento ex melle cocto, quod quia ſub lingua tenetur, Gręci vocāt hypoglottida. Epithemata cōuenient cū quod à graui odore dyſodes nūcupāt, tū diaſampſuchu, id eſt quod cōſtat amaraco. Itē emplaſtrū peganera dictū, locis dolentibus vtiliter accōmodatur. Præterea ad curationem bulbi cum axungia cocti frequēter fuerunt abunde. Aluo iniici debet ab inferioribus partibus butyrū & terebinthina. At efficacius eclegma eſt ex fructu

picez,

piceæ,amygdalis amaris,lini ſemine,nucleo pineo, & amylo æquali portione cum melle. Quos torquent vigiliæ medicamen diacodyon delingere conueniet. Ex antidotis, & Athanaſia, & aliis ad hoc compoſitis vtemur. Poſt quartũdecimum diem,ſi malum remanet,cucurbitulæ ipſis admoueri,tenuiorq; ſeruari victus debet. Deinde morbo inclinante balneo æger credetur,frigus vitabit, ſolidiore vtetur cibo. At ſi inflammatio membranæ coſtas integentis non diſcuſſa, in pus tranſire videatur, ſupra commemoratis vtendum.

Ad laterum dolores ſine febri.

LATERVM doloribus ſine febri, bdellium medetur, & coſtus, braſsicæ caulium combuſtarũ cineri adipiq; mixta. Nam id medicamenti affatim diſcutit.

De cordis affectibus. CAP. XXXIIII.

CОrdis affectus ſi quidem primario accidit, omni deſtitutus medicorum auxilio,in præſentaneam mortẽ præcipitat:nempe cum inflammationem, eryſipelata, & intemperies validas in acutiſsimis febribus ipſum experitur, vel ſanguinis profluuium ex ſiniſtri potiſsimum ventriculi vulnere. At ſi conſortij lege afficiatur, cerebro, iocinore, ore ventriculi laborante,tum ſi ob triſtitiam,metumq;, & alias pleraſq; cauſas, ſyncopen appellatam, quæ ſubitus eſt viriũ collapſus ſuſtinebit,quæque indicatur,animæ defectu, pulſuum paruitate,extremorum perfrictionibus, & ſudore circunfluo.Quæ inquam ſincope,ſi valida eſt, medicinæ locus non eſt.Si vires adhuc tantillum conſtant,aliquando ad ſanitatem recurſus eſt. Itidem valentes cordis palpitationes ſæpe ex ſanguinis in eo concepti copia, aut feruore contrahuntur. Idem vero cor ſi incaluerit,magnam crebramq; ædit reſpirationem. ſi perfrixerit, paruam & raram, quomodo autem cardiacæ ſyncopæ poſsint emendari,ſecundo volumine,inter ea quæ febribus ſuperueniunt,ſumus executi. Tantum vero hic adiiciẽdum eſt,ſi ſymptoma euincit, poſtquàm extrema perfricata fuerint, inunctaq; & poſt puluerem ex pauimento iniectum aliaq; virium recreationi apta, particulis ſudore difflatis iniicere emplaſtri modo conuenit myrtum detritam, vel cimoliam cretam, vel ſuccinum, vel malicorium cum manna, vel terram ſamiam cum gummi. Extremis autem frigentibus aduſque inguina & alas ſinapi,

pi, vel pyrethrum, vel adarce imponitur. Cibus erit panis ex aqua, aut vino frigido temperato, ſuum petunculi, articuli, roſtra, alæ, omniaq; frigida. Capiti frontiq; omphacinũ, aut aſtringens aliquod cum gummi, vel roſarum decocto imponetur. Præcordiis & ſtomacho cataplaſma admouebitur ex palmulis, roſis, œnanthe, acacia, hypocyſtide & alumine.

De palpitatione cordis.

NOVI (Galenus inquit) qui annis ſingulis verno tempore, cordis palpitatione affligeretur. Aduerſus quam venæ ſectionem triennium expertus commodam, quarto anno ſanguinem prius miſit quàm ſymptomate corriperetur, atque ita ſecurus fuit, eoq; modo multis ſubſequentibus annis factitauit, & cõuenienti victus ratione vſus eſt. attamen & hic ante ſenectutem, fato functus eſt, quemadmodum alij quoque omnes, nonnulli in febribus acutis ſubita ſyncope oppreſsi ſimiliter interierunt. alij ipſorũ etiam citra ſyncopen, veluti apoplexia tentati repente diem obierũt. Complures ita affectorum ætatem egerunt, minorem annis quinquaginta, maiorem vero quadraginta.

De mammillarum affectibus. CAP. XXXV.

LAc à partu ſæpe caſei modo coactum mammillis inflammationes parit. Vtendum igitur per initia eſt hiſce rebus. ſpongia mollis poſca tepente imbuta, expreſſaq; loco appoſitè ſuperaccommodatur illigaturq; : vel palmulæ cum pane ex poſca in læuorem contritæ, vel ouo toto vtendum eſt cum roſaceo, & cerati momento, vel alumen, pſylliumque cum coriandro, vel portulaca applicato. Vel lapis pyrites tritus cum cerato impoſitus illigetur. At diſtentione oborta, vel lacte in grumos concreto, panis ex hydrelæo, aut mulſo inſtar cataplaſmatis iniicitur. Aut panis cum perdicij herba viridi ſimul cum cerato, bis quotidie, aut lomentum cum hydromelite, vel ſapa applicatur. Quòd ſi vero põdus ferre non poterint, ſuperfuſione vtendum eſt ex dulci oleo calente, per lanas delicatiores. Fotus autem adhibendi ex vapore calidæ aquæ, vel decocto fœnugræci, vel altheæ, vel apij ſeminis. Delinere vero mãmillas conuenit polline farinaceo cum ſemine lini, aut fœnugræco cum hydromelite, aut ſeſamo quod cum melle aut butyro ſit leuigatum. Cæterum ne lac exugatur cauendum eſt, nam maior per lactationem materies illuc citabitur. Inclinante autem inflammatione,

matione, cerata hæc recte induces, betam oleo incoctam quoad intabuerit, ipsam quidem proiicito, oleo autem ceræ modicum iungito, ac vtitor. ALIVD. Ouorum crudorum lutea decem, cerato miscentur, cui vnciæ duæ & semis ceræ, rosacei vnciæ quatuor sint adiectæ. Postquam radicula agitaueris, muriæ quantum recipere potest indito, & rursus vbi permoueris, vtitor. Porrò ad mamillarum duritias, facit & medicamentum ex melle: tum omnia medicamenta molliendi facultate donata. Cum vero in abscessum vertitur, iis vtendum est, quæ in parotidibus comprehensa sunt, item illis, quæ, vbi de ascessibus tractandum erit, enumerabimus.

Archigenis de erosione mamillarum cum malignitate.

VINI Adriani boni sextarij viginti, rhus quo coriarij, vtuntur libra, cupressi pilularum tantundem, gallæ omphacinæ nigræ selibra, casiæ tantundem. Contusa vino diebus decem commadescant, deinde coquuntur agitata cupressi rudicula, donec dimidia ferè pars fuerit absumpta. atque tunc herbæ proiiciuntur, succus coquitur dum mellis spissitudo fiat, deinde vitreo vase reconditur. In vlceribus depascentibus mero vtitor. Sin autem crassius fuerit medicamē, vino liquari debet: vt applicetur mamillis depastis, auribus suppuratis, gingiuis ex humiditate putridis, intestinorum torminibus. Idem vero dolores etiam lenit, lacte dilutum. Aliæ mammarum exulcerationes communem reliquis vlceribus curationem recipient.

Quomodo mamillæ conseruentur.

CVMINVM cum aqua tritum mamillis obducitur, deinde spongia extrinsecus imposita, ex posca pectus cinctura stringito, à tribus diebus cumino deposito, mamillis florem bulborum cum melle superaccommodato. Et deligatum rursus triduum finito, idq; ter mense facito. ALIVD. Cicuta in pollinem detrita, ad nouem dies imponitur: spongiaq; extrinsecus, sicut comprehensum est: pauculis diebus interpositis idem facito: Quin & Naxiæ cotis detrimentū, virginum mamillas conseruat tueturq;.

Ad fœdum axillarum odorem, sudationesq;.

ALVMINIS liquidi partes duæ, myrrhæ pars vna. Vino dissolutis vtitor. ALIVD. Plumbaginem combustam, vinoq; odorato extinctam, ex vino terito, myrrhæ momētum iniiciens quoad sordium fiat spissitudo, ac vtitor. ALIVD.

Argen

Argenti ſpumæ drachmæ ſedecim, myrrhæ drachmæ duæ, amomi drachma. vino excipiantur. ALIVD. Aluminis liquidi drachmæ octo, amomi, myrrhæ, ſpicæ nardi, ſingulorum drachmæ quatuor. vino leuigatis vtitor.

De ſtomachi, præcordiorum & ventriculi affectibus.

CAP. XXXVII.

DE cibi faſtidio quod febribus ſuperuenit, grandi fame, quam Græci bulimon vocant, canino appetitu, ſtomachi imbecillitate, animi defectu, inſuper ſiti, ſingultu, nauſea, & ſyncope, libro ſuperiore, vbi de febribus tractatũ eſt, abunde diſſeruimus. quare de eiſdem rurſum dicere opportunum non eſt. At inflammationes oris ventriculi, & iocinoris, aſtringentia miſceri deſiderant. Nam ſi ſola relaxatoria medendi ratione curationem tentes, vitæ periculum intuleris. Ob quam cauſam, ſiue oleum fuerit quod ſuperfunditur, ſiue cataplaſma, recte adiicitur aſtringẽs aliquod, verbi cauſa, abſynthium, vel nardinum vnguentum, vel melinum, vel & malum cotoneum incoctum. Ceratum vero eius notæ eſt quo ſubinde vtimur, ceræ candidæ vncia, per æſtatem drachmis ſeptem, aloes, maſtichæ, ſingulis drachmis, olei omphacini, vel melini, & nardini quantum ad ſpiſſitudinem in vſu ſatis eſt. Sin maiorem requirat aſtrictionem, vbi tam fuerit imbecillis, vt ne cibis quidem ſit retinendis, admiſceatur etiam omphacij drachma, aut abſynthij ſucci æqualis menſura, & tertio ad hæc hypociſtidis, œnanthæ, & rhus ſucci. Augendus autem cerati modus, qui aliorum medicaminum numero proportione reſpondeat. Quòd ſi inueteraſcit inflammatio, indureſcitq́;, varia iam magis applicare oportet. tum ea quæ ex aromatis nonnihil, & emollientibus, diſcutientibuſque continent, cuiuſmodi eſt quod ex meliloto præparatur. philagrianum, & quod ab odore grato ἐυώδης dicitur, & viridis iaſpidis torques à collo ſuſpenſus, vt ſtomachum contingat magno eſt præſidio. In calida autẽ ſtomachi intemperie & ardore cum eius reſolutione, vel animæ defectu, vel quodam cibi faſtidio, ex quacunq; tandẽ occaſione, præterquam febri, aqua frigida cum vuæ acerbæ ſucco propinatur, vel malorum cotoniorũ decoctum, vel pampini vitis, vel ſemen cucumis leuigatũ cũ frigida. Verum ſtomacho veſicã aqua frigida repletam, vel

cucu

cucumeris raměta imponito. Catapotia quæ siti restinguendæ sunt, danda, vt supra de siti à nobis dictum est. Porro medicamen quod stomachum ex humiditate superflua imbecillem, refrigeret confirmetq́;, istud est. Rosarum viridium foliorum drachmæ sex, dulcis radiculæ succi drachmæ quinque. vino dulci excipiuntur, & vt sub lingua teneri possint, formantur. Cæterum in quibus crassior pituita calefieri incidiq́; desiderat, hoc medicamentum proficit, fœniculi radicis corticis vnciæ duæ, aceti sextarius vnus & dimidius, aloes quadrans, mellis libræ quatuor. Radices cum aceto coctæ exprimuntur, abiiciunturq́;. Mel autem inditum ad spissitudinem vsq; coquitur, & tunc aloe trita inspergitur. Tria huius cochlearia cum aqua sumuntur. quidam vero sine aloe ipsum præparant. iam vero medicamentum diacalaminthes his idoneum est. Quibus autem cibus acescit, coriandri seminis drachma, polentæ modo inspersa commode bibitur, vel mastichæ cochlear, vel lactucæ albæ seminis cochlearia duo. Compositum autem hoc est, piperis drachma, anethi drachmæ tres, cumini drachmæ quatuor. trita cochleari vno noctu sub somnum ex vino temperato præbentur. Porrò in quibus atra bile vitiosus est stomachus & inflatione laborat spongiæ in accessionibus oleo acerrimo imbutæ applicentur. Deinde si malum remanserit, alumen cum ære læui, melle exceptum admouetur, sereos succus bibitur, vel menta potui inspergitur. Si flatibus turget stomachus, & distenditur, calaminthes decocto, mediocris mellis piperisq́;, mensura mixta exhibetur. Ad stomachi peruersiones conueniũt mali granati acidi nucleorum succi partes tres, mentæ succi pars vna. Vbi coxeris quoad in vnitatem coierint, ante cibum, mystrum vnum dato.

Ad stomachi saliuam.

ACETO scillite, aut sale conditarum oliuarum iure, aut summitatis oleæ decocto os colluatur, aut etiam minimum ex ipso deuoratur. Inter omnia præsentissimum est, aloe aqua diluta. Ad eos autem qui cibum non continent, quos veteres proprie stomachicos nominant, fœnugræci farina melli mixta, & maluæ semen tritum aridum applicatur. ceratum vero ex cera, irini olei fæce & castoreo.

De cibi fastidio quod Græci ἀνορεξίαν vocant.

FASTIDIVM, quod anorexia dicitur est, cum stomachus

chus aut intemperie viciosus, aut humorum redundantia pressus cibos auersatur. Calidam intemperiem testantur, sitis, nidorosi, oletosiq; ructus, si cibus quodammodo præter voluntatem sit assumptus. item si frigidiora potius & elaborata peruicacia, hac detenti queant concoquere. Frigidam contraria indicant. neque enim in hac ægri sitiunt, neq; frigida sustinent, & acida nonnunquam eructant. Qui humorum vitio cibum respuunt, partim ob tenuitatem ac rosionem illorum ita laborantes, ventriculi demorsu torquentur. nauseaque magis & siti conficiuntur. Quibus autem humores cõputruerint, interdum ij etiam febricitant. At quos crassi viscosiq; succi male habent, ij plane nec rosionem vẽtriculi, nec sitim experiuntur. communiter autem omnibus superuenit nausea. porrò si in ventriculi sinum humores se receperint, etiam hos ipsos euomunt. si vero, infarcti vel etiã imbibiti tunicis adhærescunt, nausea solũ, non vomitu premuntur, præterquam cum cibos assumpserint. Qui igitur ex calida intemperie fastidio laborant, refrigerante victu curantur, præcipue qui ex aceto assumitur. Panis ergo posca imbutus esui, ipsaq; posca potui datur. Item ozigala, & quã Romani melcam appellant, quod ex lacte quoddã est opsoniũ, intybi & portulaca, interim etiam aqua frigida, omniaque mediocriter secundum eius quæ subest intemperiei cõtrarietatem. Nam immoderatus horum vsus, non modo nõ iuuat, sed etiam sæpe insanabilem morbum efficit. Frigida intemperie laborantes, contrariis medicari conuenit, vino veteri & condito, hydrogaro, item anisi, rutæ & petroselini decocto: iam pipere ex aqua calida communi, vel etiã ipso medicamine, quod inscribitur diatrion pipereon, vel cui nomen est diacalaminthes. Dabis etiam nonnihil theriacæ ex viperis cõfectæ, quæ nec ipsa, fastidio ob humorum copiam laborantibus inidonea est. insuper allia his & alimẽti & medicaminis nomine conueniunt. Sin autem humorum abundantia fastidium excitarit, tenues, mordacésq;, aut vomitu, aut per aluum euacuabis. facilem itaque vomitum reddit aqua tẽperata, vel mulsa dilutissima præbibita. Satius fuerit, si ante hæc humectantia exhibeas alimenta, veluti ptisanæ cremorem, vel ouorum lutea. Cæterum quomodo ex facili vomas, priori libro est expositum. At si difficilius æger vomat, præstat materiam ad aluum elicere copiosiore tem-

peratoq; alimento his prius humectatis. Purgans vero medicamentum esto, vel picra ex aloë, vel ex malis cotoniis præparatum, cui adiectum sit aliquid scammoniæ, vel quod cõstat rhodomelite. Si verò citra scammoniam aloës potius copia ipsos euacuare liceat, melius feceris, eò quòd illa stomachum offendat. Quibus crassi humores viscosiq; fastidij authores sunt medeberis extenuãdo ipsos incidendoq;, tum oxymelite, tum iis quæ ex hoc & muria cõponuntur, vt cappari, oliuis, sinapi & similibus. Non inepta sunt his, & quæ ex frigida intemperie fastidientibus consuluimus, maximè post vacuationem, quæ nimirũ fiet oxymelite Iuliano. Extrinsecus vtendum quę calfacere stomachum & corroborare queant, inunctionibus & malagmatis, qualia sunt potissimum quod dicitur diomphacos, & Marciatum aliaq; consueta vnguina: insuper epithemata, Baiiũ & Euodes huiúsq; notæ reliqua: his addentur exercitia & frictiones potissimũ. Ad eos qui frigidi humidiq; humoris, vel talis intemperiei vitio difficulter concoquunt, cibúmq; respuunt, ea quæ ex malis cotoniis confiunt, pertinent. Dico autem quod vocant meloplacuntion, item quod ex malorum cotoneorum succo præparatur, tum quod ex carne eorum constat. præterea dia citriu, idest ex cytrio cõfectum. Malagmata vero, Marciatum & quod ex acerbæ vuæ succo componitur. item Baion, Polyarchion, atq; his finitima. Sin vlcus fuerit in stomacho, aut ventre, omnibus acribus & cibis & potionibus abstinere oportet, vti vero medicamentis quæ leniunt, puta sorbitionibus ex oleo, tum iis quæ ex amylo, terra samia, lemnia spargide & lacte, vel melle paucissimo conficiuntur, vt etiam purgent citra rosionẽ. Epithema facies ex palmulis cotoneis, & polenta. Ceratum ex melino, vel rosaceo cũ ammoniaco & thure. Ad hæc Nelei epithema conducit, & emplastra ex salicibus, & Icesion. Notæ vlceris sunt vomitus sanguinis, vel puris, vel etiam ramentorum.

AD solutũ imbecillémq; stomachũ, & ob hoc cibũ nõ cõcoquentẽ, valet hoc, Aloës, masuche, mastyches, styracis singuli sextantes, absynthij triens, œnanthe quadrans, gleucini selibra, melini quadrãs vini quod satis est. Nõnulli etiã cypheos & rosarũ singulos sextãtes miscent. Hęc in leuorẽ redacta, purpura, vel lana, excipiuntur, ac stomacho imponũtur. Quidã cerę selibrã adiungẽtes, epithema ipsum faciunt.

Ad

Ad ileosas stomachi affectiones, hoc est vehementes & conuulsorios dolores.

OPTIME facit pastillus Amazonũ: inuenies autẽ huius scripturã, tum aliorũ ad stomachũ compositorum materiã ad calcem libri de medicamentis compositis explicatam.

De flatu ventriculi. CAP. XXXVIII.

FLatus in ventriculo generantur, humoribus, vel cibis, exigua caliditate in vapores dissolutis. nã frigiditas hoc nomine quòd extenuare ac dissoluere non sit idonea, nullos flatus procreat. Vehemens caliditas cum nõ tantũ extenuet, sed etiã discutiat, flatus generationem impedit. minor verò caliditas diffundit quidem & transmutat alimentum, verũ minus quàm opus sit: vnde flatus excitantur: quare calidis eos medicamentis extenuare conuenit, cumini semine, & apij, & spondylij, & dauci, in oleo decocto. Vbi verò adfectioni adest frigiditas, ruta, bacca lauri, nigella, & feniculũ oleo incoquuntur, miscetúrq; bitumen & oleum laurinum. Atsi inflammatio dolores comitetur, in vicem calefacientium laxantibus vteris, acetum decoquens, cui gallinæ anserísq; adipem adiicias. iam verò pelij fasciculus, vel calaminthæ decoctum cui mellis pauxillum cum piperis drachma sit iunctum, flatibus infestatis auxiliatur. Hæc itaque, dum vehemens dolor inciderit, adhibenda consulo. dum mediocris, etiam fomenta ex milio sufficiunt. Cæterum cucurbita bonę magnitudinis vmbilicum vndique comprehendens toto symptomate frequenter subito liberat, castoreúmque ipsis prodest, tum ex posca potum, tum extrinsecus cũ oleo sicyonio appositum, vel si cum tormine intestinorum flatus incidant, medetur. Item talus suis combustus, potúsq;, tormina & flatus tollit. Idem facit aristolochia rotunda. Iam verò aduersus dolores flatuosos ex ventris obstructione, vel crassitie, vel perfrictione obortos, vinum meracius, à cibo sumptum proficit. Vbi somnus accesserit, etiam ex toto leuat affectos.

De cholera. CAP. XXXIX.

CHolera est immodica ventris perturbatio suprà infraq; ex continua ciborum cruditate prouenient. quæ inquã cruditas nonnunquã ex magna alimentorum prauitate, interim ex vitiosorum humorum superfluo contrahitur. Si igitur nauseabundus æger est, & turbatur, cibis etiamnum

crudis in ventriculo manentibus, aqua tepida propinari debet, deinde vomere oportet, digito, vel pinna ori indita: item alui ductione adiuuandus est. Vbi verò hæc exinanita est, conquiescere, & præcordia oleo dulci cum vini modico, vel mastichino, vel etiam nardino si hyems fuerit fouere cõueniet, somnúmq; permittere. Vbi iam exacta apparuerit concoctio, balneis & probi succi cibo vtendum est. At si inanitio fiat immodica, sufficient quidem initio vel ea quæ secũdo libro de ventris perturbatione comprehensa sunt. Sin autem perseueret euacuationis impetus, venter concidat, pulsus minor crebérq; euadat, cataplasma adhibendum ex palmulis cũ œnanthe & acacia, item hypocistidis & maliconij succo. Adhęc offerendus est ad sorbendum aquæ mediocriter frigidæ cyathus. Præstiterit rosarum, vel œnanthæ, vel rhus, vel vitis capreolorum decoctum, vel mali granati acidodulcis succus, cui mentæ pauxillum sit inspersum. Porrò si excrementa fuerint acriora, vexétq; ardor, & sitis, cucurbitæ semen cum aquæ cyathis tribus, tum intybi, & portulacæ in posca coctæ alimenti nomine exhibeantur. Verũ si fluxio sisti nequeat, vinũ quoddam austerum, potui dandũ est. si febris absit, palmatianum, vel aminæum, vel spathites, vel omphacomelites. Sin absit, rhoetes, vel myrtinum, vel cibyriticum hydromalum & potui, & cum mica, vel halica, vel chondro. At si respuant cibum frumentaceum horarios seu fugaces fructus mandent, mespila scilicet, vel pira, vel mala cydonia, vel punica: quod carnosum est & durum expuant. Si ne his quidem auxiliis cibum retinent, extrinsecus contra ventriculum ipsum, cucurbita leuis quam maxima admouenda est. Dum autẽ ipsa adhæret cibo aliquo ex prædictis ali debent. Ad conuulsorias autem contractiones calida linimenta, oleo, imbuta, musculis circumponere oportet, tum cerata liquida, quibus adiectum sit aliquid castorei & sicyonij. Ante hęc artus aqua calida superfundendi. At si vigiliæ torquent, somnus, iis quæ aduersus illas prodidimus, conciliabitur. Si vires autẽ non prohibent, etiã medicamentum diacodion ipsis propinabitur: vbi morbus inclinauerit, ad balneũ deducuntur, cibus ad refectionẽ, pulli gallinacei erunt, colũbę, vel suum petunculi, similiave. Alui profluuiũ, διάῤῥοια græcis vocatur, quod ciborũ corruptela est, plerũq; sua sponte cessat, ægris nõ citius alimentũ sentiẽtibus quàm abso

absoluta facta fuerit concoctio,& corruptorum euacuatio: sin autem remaneat,iis quæ in cholera dicta sunt,vtendum.

De leuitate intestinorum quæ lienteria dicitur & cœliaco affectu. CAP. XL.

CVm lienteriæ duplex sit species,vna sane ex superficiaria intestinorũ exulceratione:secundũ quosdam verò etiam ex cicatrice,quã dysenteria magna ex parte,vel aliæ fluxiones excitant:altera ex facultatis cibum in ventre cõtinentis imbecillitate,secundã opinor differentiã cũ cœliaca dicta affectione cõmisceri confundiq;.Etenim in hac cũ venter præ imbecillitate nequeat cibos & concoquere & distribuere,læuia,cruda & per liquida redduntur,† aluo in omnib⁹ fluida.Verũ in lientericis celeriter,quę assumpta sunt, egeruntur,támq; intensa est cruditas,vt alimenti assumpti genus aperte cognoscatur.atq; hac nota potissimum à cœliacis discernuntur.Itaq; semen lini cum palmulis ipsis obducitur.Summe autem facit lentiscus,rubus,oxymelite incoctus:cum adest inflatio cuminum miscebitur,anethúmq;, & ruta:augescente verò profluuio adiungemus mala cotonea, alumen liquidum, acaciam, hypocistidem, gallam,vel quædam,vel omnia.Cerata ex oleo myrteo cum vino quodã astringente.Epithemata calidiora quidem ex baccis lauri,& quod ex seminibus constat. Astringunt autem magis diacœnanthes,& diagigarton,id est ex acinis malorũ punicorũ:Itẽ quod ad Antyllum authorẽ refertur,& Erythrij miri ficũ:si verò morbus in vetustatẽ incidat,etiã vẽtri rectè applicatur & ceratum ex sinapi,ipsúmq; sinapi.Potiones cõueniunt,simplices quidẽ,plantaginis,vel rumicis,vel mali granati cortices,vel sorba arida,vel immatura,vel omphacium siccum,ex vua aminæa,tribus obolis potum.Qui febri carent cum vini austeri cyathis sex:febricitantes autem cum aqua pluuiali sumunt.Porrò aluus arida gallinarum potui inspersa,stomachum minus attingit,tum ea quæ vrinam citant, exempli gratia,apium,adianthum,similíaq; epota deriuationẽ moliuntur.Cõposita verò sunt polyide sphrágis, pastillus ex succino,item ex spina ægyptia confectus,insuper clidium appellatus,& diaspermaton.Item hoc est præstantissimum quod sequitur,rumicis syluestris seminis sescũcia, plantaginis seminis vncia, ℥ hypocistidis succi drachmæ sex,gũmi vel acacię drachmæ tres.Excipiũtur cotoneo-

rum ad tertias decoctorum liquore. ALIVD. Cumini, piperis, rhus syriaci, balaustij singulorum sescuncia, malicorij vncia, laseris sescuncia: aut eius pulueris drachma potui inspergitur, aut oxymelite macerata dantur mane & vesperi. ALIVD. Myrti nigræ cochleare, eiúsq; dimidium, anisi, rosarum siccarum, œnanthes singulorum cochlearis dimidiũ, palmulas viginti, in pastillos cogito, & drachmam vnam cũ aqua aut diluta vini potione porrigito. iam Theriace ex viperis optimum his est præsidium. Cibus autem, si acris & biliosa sit deiectio, ex chondro, oriza, halica, & similibus erit: quibus cum astringens aliquod decoquetur, pirum, malum cotonium, mespilum, & id genus alia, item lac decoctum probe his proderit. Potus erit, aut vinum aquosum, tenue, aut, dulcis quędam potio. Sin autẽ pituitosiora excernunt, contrarius ipsis cibus exhibetur, nonnulla stomacho grata admiscentur, anisum, cuminum, vel apij semen: Adhæc lenticula bis cocta plerunque ipsis profuit, cum aceto modico, vel oxymelite commanducata. Præterea brassicæ & ipsæ bis coctionem expertæ: præstat autem secundam ipsorum coctionem in posca fieri. Vinum assumetur vetustius calidiúsq;.

† *Rectior est scriptura veteris codicis ῥευματιζομένης ἐπίπαν τῆς γαστρός, id est, ventre omnino fluxionem abunde accipiente.*

‡ *Veteres libri hoc loco hanc scripturam habent. ὑποκυστίδος χυλοῦ ʒ.ϛ. κόμμεως ἢ ἀκακίας ἴσον. id est, hypocystidis succi drachmæ sex, gummi vel acaciæ par modus.*

De tenesmo. CAP. XLI.

TEnesmus interdum dysenteriam præcedit: sæpe verò & ipse solus paulatim generatus, desinit. Est autẽ affectus hic, implacabilis desidendi cupiditas, qua nihil præter modica cruenta, vel mucosa, egeritur, quę totius prope mali causa est: factaq; in loganone inflammatio œdematodes hoc est mollis & cedens hærentis illic stercoris opinionẽ, & deiiciendi ea desiderium mouet. Galenus memoriæ prodit etiam calculum quendã in tenesmi affectione per anũ fuisse excretum. Subinde verò obstructionem stercoris in tenui intestino coacti, tenesmus secutus est, qui astringentibus quidem obturantibúsq; remediis magis increuerit: clysteribus autẽ acrioribus, nempe mulsa cum sale, vel medicamine

quod emolliat, per os assumpto, vt damasceno, vel pinguibus ficis, rore marino sero lactis stercore excreto, confestim finitus est. Quod si igitur citra talē causam, tenesmus obortus sit, conuenit inflammationem, cruda ordei farina calida & fotu ex vino, oleo myrteo, vel rosaceo, vel omphacino lūbis & inferiori ventris ab vmbilico regioni adhibito lenire ad ea vero quæ longanoni mucosa impacta sunt, mulsa indita aluo abstergēdo muriáq; sæpe demissa auxilij fuit abūde. Sufficiunt autem salis drachmæ sex in aquæ calentis hemina. Porrò dolores intentionésq; leniuntur insessu fœnugręci, vel maluæ, vel seminis lini. Alij autem frequenter hūc quoq; insessum felicem sunt experti, rutæ, myrti, cytini, lauri, cupresi. æqua singulorum viridium portio in aqua coquitur: est autem Marcellium. Vbi alte affligit inflammatio, irritationésq;, iniici debent ab inferioribus partibus cremores frumētacei cum quodam astringēte decocto. oleum vero dulce inditum retentumque dolorem soluit. Cum autem crebra desidendi est cupiditas, etiam Agatidem spissamentis calidis sedi apponent, aut furfures calidas in fascia, aut spongiam, aut aliquid huiusmodi.

De torminibus quæ dysenteria dicitur. CAP. XLII.

CVm intestina intus exulcerantur, latini tormina, græci dysenteriam appellant, quæ nunc ex tenesmi mutatione, vel quadā ex prædictis alui turbatione prouenit, nūc per se incipit. in qua excernuntur primum biliosa, varia. deinde leuiter subcruenta, postremo saniei similia cuiusmodi à mortuorū cadaueribus solēt profluere. At quæ à bile nigra oritur, exitialis est: vt quæ cancrum cum exulceratione testetur. Si igitur ab exulceratione, cruēta stercori commista deiici cum dolore & torsionibus cernantur, vlcus tenuia intestina obsidere nota est, quod per os potissimum remedia desideret. Sin autem syncerū stercus descēdat: crassa, quod enematibus magis cedit. Porrò cū multū sanguinis seorsim excernitur: affectū cruentā dysenteriā appellāt: quanquàm interim sanguis etiā nigrior, quam naturaliter esse debet, & splendescens deiiciatur, cum scilicet iecur alimentum distributum non probe conficit. Iam vero cum retentrix ipsius facultas, vel alteratrix imbecillis est, sæpe eiusmodi descendūt vt recēs in eis caro lota esse videatur. Atq; hanc iecorariam vocāt dysenteriā, de qua in iocinoris affectu agemus.

Itaque vtendum est communiter iis quæ in cœliacis & aliis præter naturam excretionibus comprehensa sunt. Priuatim conueniunt, lemnia sphragis, quæ etiam depascentem modo dysenteriam persanat, & pota & in aluum data, si intestinum mulsa prius fuerit abstersum. Deinde muria & lactucæ succus potus conuenit dysentericis: ipsaq; lactuca in posca cocta esui idonea est, item plantago, rubi tum fructus, tum folia, & altheæ radicis decoctum, hippuris ex aqua, vel vino bibita, eiúsq; succus prodest. Mori succus immaturus exiccatus, atq; hoc magis batina mora similiter resiccata. siccant etiam vetris fluorem oua ex aceto cocta comestáq;. Satius fuerit, si cõmista quibusdã ex iis quę ad dysenteriã faciunt, frixáq; esui exhibeas. Vtilissimum his est omphaciũ, rhus rubrum, eiúsq; succus, malicorium, galla, acini vuæ, mespila, myrta, corni, cochlearum integro tostarum cinis. Compositum hoc bene facit, cochlearum cineris partes quatuor, gallæ partes duas, piperis partem vnã in puluerẽ redacta obsoniis inspergito, vel ex aqua, vel ex vino albo aquoso potui dato. Generose iuuat dysentericos quos nondũ vlcus putre occupauerit, & canum ossa vorantium stercus aridum, cum lacte caseato, ex lapillis marinis iniectis potatum. composita vero ex ægyptia spina pastillus, itẽ Philippi, tum qui ex cornu ceruino constat, adhæc qui ex seminibus conficitur, quiq; ad Trigonẽ refertur. Iã catapotia ex macere admiranda. maxime autem commendatur & hoc: opij, croci, lycij indici, acaciæ, rhus, thuris, gallæ hypocistidis, malicorij, myrrhæ, aloës, æquales singulorũ portiones, nempe tres obuli ex aqua propinantur. ALIVD. Rhus drachmæ octo, gallæ, malicorij, singulorũ drachmę quatuor cochleare vnũ ex vino datur. ALIVD, Rhus drachmæ octo, gallæ, acaciæ, gummi, singulorũ drachmę duæ opij drachma. Exhibetur drachma ex vino temperato. Hoc autem eclegma ipsis conueniet. Myrtorum nigrorum, rhus syriaci singuli sextarij, palmularum thebaicarum duæ libræ, malorum cotoneorũ carnium libra, mala granata acida cum ipsis corticibus decem, vini astringentis sextarij duodecim, ad tertias decoquũtur. Percolatis librę sex mellis iniiciũtur, & ad spissitudinem iam incocta linctu exhibeto. Notum vero est cataplasmata quoque ex astringentibus cõponenda, quorũ materiam explicatam habes. Porrò aluo indita, dysentericis

pro

propter tenesmos infestantes, ex vsu fuerint, cremor orizæ, vel chōdri, vel huiusmodi alterius cū adipe caprillo, vel hircino, tū ea quæ capite de tenesmo diximus. Si autē sanguis profluit, ex inferioribus partibus infundere oportet succū polygoni, vel plātaginis cum acacia, vel hypocistide, vel id genus aliquo. Sin vrgeat fluxus, etiam quod sanguinē cohibeat quoddam iniiciēdum est. vt cinis lanæ succidæ, vel spōgiæ inanis, pice liquida, vel sanguine bulbulo imbutæ vel alumine liquido, cōbustæ, vel asinini stercoris succo. Huic & Andronis pastillus præstās est remedium. tum qui Musæ ascribitur, ac persimiles. Insuper subiecta collyria multo sunt in id efficacissima, in quibus potissimum etiam dolores circa deiectionem fiunt? Vbi vero vlcera intestina depascantur quæ tum fœdo excrementorum odore, tum putredine, tum quod non statim per initia fiat, sed temporis interuallo, agnoscimus, enematibus quæ crustam inducunt vtemur, cuiusmodi sunt pastilli nomine Faustiani, item diachartu id est ex chartha inscriptus, ac Bitynius, Theoniusque: Præterea qui ex suberibus constat, ex lenticulæ decocto, vel cuiusdam astringentis, iniecti. Atque hoc enema est ex iis quæ admodum expertus sum, glandis caliculi combusti (Est autem calyculus concauū illud vnde querna glans prodiit, quo coriarij vtuntur) Auripigmenti consolidæ, rhus syriaci, æquales partes. his contusis, duo cochlearia excipito cremore orizæ & succo anchusæ quæ folium habet spinale, amplum nigrumq;, quod chœrospileton appellant. Item ouorum candidi liquoris similiter ad vncias duas ternásve immittito. Epithemata vero in cœliacis enumerata sunt. Item ventris inunctiones quæ astrictoria ac siccante constāt materia, glutinatorio quodā adhibito, gummi, thuræ, taurocolla, polline, in similibus cataplasmatis locum habeant. †Alimentum his erit per initia, pulticula ex ouo & lacte. deinde sorbitiones frumētaciæ per se, & cū lacte, item lac mediocriter coctū maxime cōmēdatur. holerū vsus non est necessarius quidem, attamen gustandas exhibebis serim coctā, intybū, plantaginē, brassicā bis coctam, poma quæ ὀπῶρα dicuntur astringentia, carnibus ipsorum reiectis, vel aliis quæ asperare intestina possunt. Verū si multa sit caloris intēperies, etiā intybus cruda esui danda est, & aqua potioni frigida. Alia vero potabilis aqua cœlestis esto: si vero

laborauerit ſtomachus, vinum quoque propinandum eſt. Poſtea ex aucupio ſicciora & concoctioni morigera ſumantur: balineis dulcibus vtentur, à quibus ſi fluxionem experiantur, ſpongiam magnam, vel panis ſiliginei micas vino aſcalonite, vel quodam aſtringente calido imbutas, toti ventri imponere oportet, contra quem cum deligaueris, ſic lauare iubeto.

†*Hoc loco vetus cod. habet, τροφὴ δὲ τούτοις ὠὰ τὴν ἀρχὴν ἔστω, id eſt, alimentum per initia his ſint oua. Sed vulgarem ſcripturam bonam eſſe ex Aëtio quiuis intelligere poteſt, apud quem vox ὠόγαλα eſt, quam interpres oua lacti mixta reddidit.*

De morbo inteſtini plenioris, quem græci colicon appellant.

CAP. XLIII.

COlon, cum pars ſit inteſtini craſsi, à dextra ilium regione procedens, ad ſiniſteriorem cincturę modo pertinet. Huic dolores grauiſsimi plures ob cauſas ſuboriuntur. vel enim ex craſſo pituitoſoque humore intra tunicas ipſius recepto, vel ex ſpiritu craſſo, & flatulento qui non habet exitum, vel propter inflammationem, inteſtini, vel ob acres mordacéſq; humores. Qui ergo ex humore craſſo, ac pituitoſo dolorem concipiunt. hi per totum abdomen in alto ex cruciantur, præſertim ſenſu, qua parte colon ſitum eſt, ceu terebra pertūdatur. Hos torſiones quoq; affligunt, ructus, nauſea, vomitio cuiuſlibet humoris, potiſsimum pituitæ. Aluus grauiter impedita nihil reddit, ac ne ſpirituum quidem tranſmittit. Stercus autem quandoq; excretum, bouino ſimile videtur, leue & flatus plenum. Præcedens horum cauſa eſt magna ex parte, continuus ciborū frigidorū, craſsiq; ſucci, vſus, repletio, cruditas, otium & his finitima. Qui autē ex ſpiritu flatulento indoleſcunt, iis tenſionis magis ſenſus obuenit: qui autē ex inflammatione, ij feruorem internum percipiunt. & febris non ignaua, vrinæ retentio ſimul & ſtercoris: pulſus in vētre moleſtat, ſitis, ardor, nauſea, bilis potius vomitiones quæ nihil leuant malū, ſummatim inter colicas affectiones. hæc eſt grauiſsima, quæ in Ileum tranſitionē minatur. at quibus acres rodentéſq; ſucci dolorē mouent, ſicut etiam qui ob inflammationem dolent, hos ardor ſitis & vigilia torquet, †febricitant autē omnino vel minus quam illi, vrina redditur acris, & bilioſa per aluū deſcēdunt.

Sæpe

Sæpe alui deiectio maiorem excitat cruciatum, grauiusq; irritant calidiores cibi potusq; assumpti. Itaque doloribus quos frigidi & glutinosi ac crassi humores contraxerunt, medebimur sic vt non vehementer calfaciamus, quippe huiusmodi humores iis quæ nimis excalfaciunt, præsidiis funduntur, ac in spiritalem potius substãtiam redigũtur. Quapropter & incidi, & concoqui medicamentis debent, quę nõ inflent, sed extenuent desiccentq;, nec per morbi initia valde calefaciant. Prius itaque aluo stercore leuata, cõgrui clysteres ex oleo iniiciũtur in quo decoctum sit cuminum, vel ruta cum adipe anserino, vel gallinæ, aut cucumis syluestris radicum decocto, & myrrhę drachma, melle & oleo, aut ex myrrha, melle, & oleo sicyoneo. Iam vero commune oleum iniectum, sæpe vitream simul pituitam expulit, ac dolorem subito finiuit. At si ob doloris vehementiam etiam enema retinuerint, glans aluo demittenda est, ex melle, cumino, nitro, rutæ semine sicco, brassicæ caule probe polito & muria madefacto, vel cinere brassicæ melle conspersо, vel cucurbita syluestri trita cum melle, nitro & cumino. Glandes autem digitorum sex erũt, vt strictiorem ani musculum quem σφιγκτῆρα vocãt, exuperent, sedemq; vngere oportet, ciclamini succo cum melle & nitro, vel centaureo cum melle & nitro. Si dolor non remittitur, enema præter commemorata sit. Resinæ terebinthinæ vncia, vel opopanacis drachma, vel galbani drachmæ quatuor, bituminis tantũdem, cum nitri drachma, & aquæ vncia, olei rutacei vnciæ quinque, aut amplius. fotus autem partibus indolentibus superaccommodandi sunt ex cumino, vel anethino, vel sicyonio oleo. Cataplasma admouendum, trispermum appellatum, cum cumino, baccis lauri, apij semine. Epithemata vero conuenient, diaspermaton, diadaphnidon, adde diameliloton, & Poliarchion. Insessus autem vtilis ex decocto fœnugræci, altheæ, chamæmeli, artemisiæ, anethi, lauri, & similium. Item in oleum calidum, aut hydrelæum descendere alienum non est. potui offertur absynthium, & cuminum æqua portione, vel panax cum aqua, vel castorei, anisi, piperis, singulæ drachmæ cum oxymelite. Quod si dolor non conquierit, propinatur ipsis medicamẽtum diatrion pipereon, vel theriaca. Iam sinapismo, & dropace in remissione doloris vtendum est, ac balneis naturalibus : ┴ à bal-

neis

neis autem aquæ potabilis abstineant, nisi doloris circumstantia compellat. Vbi iam prædictorum aliquo medicaméto facta prius fuerit euacuatio, iubebis vt lauent, incalescátque laconico intra ignitos parietes inspergendo nitrosa quędã smegmata. Cum dolor est vehemens, mediocriter leniẽtibus vti cõuenit, qualis est pastillus ex castoreo, tum aluo ab inferioribus partibus inditus, tũ potus, similiáq; his medicamina. Nam quæ valenter stuporẽ inducunt, vitare oportet. quippe paulisper quidem leniunt, sed longiorem affectionem reddunt, dum materiam incrassant, meatusq; intestini condensant. Porrò vbi iã pituita fuerit extenuata, purgabitur hiera amarescente, vel his catapotiis: Aloes, euphorbij, cocci gnidij, scammoniæ æquali singulorum modo. dantur duobus scrupulis. Victus vtilis erit calidior sicciorq;. per initia morbi, à cibo abstinebitur. deinde acria assumentur. Porra igitur ipsis exhiberi cocta cum condyto debent, apiũ, asparagus palustris, cruda allia, & maxime iis qui talibus nõ offendũtur, ipsumq; vero condytũ bibant panem vero cum ipso assumant. Insecutis diebus etiam reliqua boni succi alimenta concoctuq; facilia dabuntur, sic vt repletio cruditásq; vitetur. At si flatulentus spiritus doloris author fuerit, secundum clysteres qui flatus discutiant, potionésq;, etiam cucurbitæ quàm maximæ cum flamma ac leues toti abdomini defixæ, frequenter abunde auxilij præstiterunt. Porrò cum inflammatio intestinum exercet, vena in cubito aperiẽda est. sin vrinę difficultas distorqueat, etiam ex talo sanguis detrahi debet, & prædicta admoueri præsidia,* pręterquam quæ acria sunt & valenter purgant: vtendum vero iis quæ magis leniunt, enematis, cataplasmatis & superfusionibus, in oleúmq; descendendũ, ac cucurbitulas ipsis defigemus, coratũ abdomini applicabimus quod habeat ceræ quincuncem, olei chamæmelini vncias duas, rosacei tãtũdẽ, lomenti semunciam, vitella ouorum quinq;. Hæc succo lini seminis soluuntur. Victus tenuis ac febricitantiũ proprius ipsis cõuenit, quousq; inflãmatio discutiatur. Atqui si propter acreis rodentesq; succos dolitant, oleũ ipsis ab inferioribus partibus iniicietur, in quo fœnugræcum decoctum sit, vel althea cum tenera adipe recenti anseris, vel gallinæ vel etiam cremore ptisanæ cum rosaceo, vel succo quoque lini seminis. Propinandumq; ipsis Antidotum picra dia aloës, & balneis
vten

vtendum ex dulci aqua, cibo sorbili ex chondro, vel ptisana, piscibus saxatilibus. In summa vniuersus victus humidior erit, & frigidior. Abstinendum acribus omnibus, cum cibis, tum medicamentis, fotuq; ex asperginibus, & cataplasmatis, vini potione & potissimum veteris. Cum autem dolor præpollet, etiam iis vtendum est quæ sensum obstupefaciunt, nam offendunt minus aliis huiusmodi affectiones medicamenta quæ tenues, mordacesq; humores incrassant, & mediocriter refrigerant. Puto autem colicam affectionem, quæ etiamnum regnat ex huiusmodi prouenisse humoribus, quæ ab Italiæ quidem regionibus incepit, in aliis autem multis Romanorum Reipublicæ locis pestiferæ cuiusdam luis modo sit grassata: ex qua plerique in morbum comitialem, alij in artuum resolutionem sensu incolumi, nonnulli in vtraque sunt prolapsi: ac eorum qui in comitialem morbum inciderunt: plures interiere. Ex illis vero qui in resolutionem, plures euaserunt, tanquam in crisi, causa aliorsum ex loco quem infestauerat, conuersa. Sic igitur laborantes, medicus quidam in Italia curauit victus, quadam ratione infideli refrigerante & maxime temeraria. lactucas enim non coctas refrigeratasq; ipsis porrigebat, intybumq; similiter supra satietatem comedendum. Item vuas, mala, pisces dura carne præditos, omniaq; crustacea quæ vocant Græce ὀστρακόδερμα, pedes bubulos, bulbos & similia, non solum facultate, sed & tactu frigida. vinum raro præbebat, cum autem dabat frigida miscebat, ipsamque frigidam vel etiam poscam frigidam exhibebat, ab omni alio calido, & medio cibo abstinens. Atque plurimos sic præter omnium opinionem persanauit, imò nonnullos qui iam in morbum comitialem, vel resolutionem prolapsi erant, propemodum sanitati restituit.

† *Veteris Cod. hæc est scriptura*, πυρέττουσι δὲ οὐδὲν ὅλως ἢ ἐκείνων ἧττον. *Sed vulgarē lectionē, vel eam quam habet codex Oroscij* πυρέττουσι ὁμοίως, *meliorem esse ex Alexand. Tral. intelligere licet, qui scribit, eorum qui colico dolore laborant*, οὐκ ἄνευ πυρετοῦ διατελεῖν τοὺς πλείους, *id est plurimos non esse sine febre.*

‡ *Totus hic locus sic legitur in antiquis libris.* τῶν δὲ δι' ὕδατος ποτίμου λουτρῶν ἀπεχέσθωσαν, πλὴν εἰ μὴ διὰ τὴν περίτασιν τῆς ὀδύνης ἀναγκάζοιντο, ἡνίκα δὴ πράως ἐνιέντας αὐτοὺς τινὶ τῶν εἰρημένων φαρμάκων λούειν καὶ πυριᾶσθαι κελεύομεν τοῖς διαπύροις τόποις,

πois, id est, à balneis aquæ potabilis abstineant nisi doloris intensio compellat, vbi iam prædictorum aliquo medicamento facta leuiter fuerit euacuatio, iubebis vt lauent, incalescantq; laconico in locis ignitis.

** Hæc scriptura est in veteri codice πλὴν τ̃ δριμέων ϰ̀ τῶν θερμαινόντων ἰσχυρῶς, id est, præterquàm quæ acria sunt & multum calfaciunt. Quæ scriptura rectior est.*

De tenuioris intestini morbo, qui ileos dicitur.

CAP. XLIIII.

ILeos cum affectus sit maxime acutus, & dolorificus, symptoma quoddam habet periculo grauius. Qui enim hoc malo sunt oppresi, miserabili morte pereunt, ad vitæ finẽ, stercus per os reddentes. Contrahitur id vitij cruditatibus, & obstructo recrementorum itinere, iis nimirum retentis, quæ iam corruptionem experta sunt: ex letalibus medicamentis, cunque in scrotum prolabuntur intestina, & cum inflammationem sentiunt, colica affectione plerunque præcedente, causamq; adferente. Pueros itaque superfusionibus, cataplasmatis, enematis, glandibus & fomentis, sicut in capite de colicis comprehensum est, curare oportet. Adolescentibus autem & ætate floridis indubitatò sanguinem detrahere: sin minus, vincit multas ac leues cucurbitulas to ti abdomini admouere: Loco autem dolenti, etiam cute incisa: item perfricare & deligare artus, & tunc efficacioribus clysteriis & iniectionibus vti. Ad hæc in oleum calidum descendere, antidota purgationesq; assumere, breuiter omnia adhibere conuenit, quæ ad colicos scripta sunt, præter eos qui ex acribus, rodentibusq; succis indolescunt. Mirifice autem ipsis facit etiam si vomuerint, anethum coctum, potumq;, à potu panis in calidam demersi frustula statim esse, dum incalescunt. Ad eos autem qui cibos non retinent, rhus & cuminum in eadem trita potui dato in senis oxymelitis cyathis. Qui ex medicamento in ileon inciderunt, vt vomant compellendi aquæ calidæ potu. Noxiorũ autem medicamentorum notas, quinto libro habes expressas. Deinde oleum calens propinari debet, vel iura pinguia vt denuo vomant. Diebus aliquot interpositis, theriace potui detur. At si obstructio perseueret, lacte scisso cum scammoniæ, vel aloës, vel cuiusdam purgantis momento, aluum inanire confert. Si ex intestini prolapsu in scrotum affectus processerit,

figur

figuratis statim ipsis sublimibus in inguina cōpelletur delapsum intestinum, fasciaq; deligabitur.

De renum & vesicæ affectibus, & primum de calculo.

CAP. XLV.

MOrborum cognatio, ordinem disciplinæ transgredi nos compellit. nam communis est Colicis, & lapidem in rene habentibus aluus initio astricta, vehemens dolor, fastidium, cruditas, & tormina. Propria vero, colici habent omnia hæc magis intensa, nephritici minus. At colicis quidem in dexteriore potius ileum parte dolor excruciat, & vsque ad stomachum, iecur, & lienem peruenit, aluus omnino cohibetur, adeo vt ne spiritus quidem infra transmittatur. Cum verò necessitas stercus expellit, flatulentū bouilli modo est. Interim etiam vitrea pituita excernitur, vrina copiosior pituitosáq; redditur. verum nephritici grauē in ipsis renibus infixū dolorem impacti pali instar sentiunt, eiusdemq; lateris ac è directo subiectus testiculus indolet, femur eiusdē partis directe obstupescit, excernitq; etiā sponte quidem raro, omnino autem clysteriis aluus citata, flatus, stercusque biliosius egerit. vrinæ paucæ, & arenosæ magis prodeūt: meatus per quē vrina distillat, astringitur. hæc indicia calculos in renibus esse fatētur, quę adultis potius oboriuntur. in vesica autē pueris magis calculus solet concrescere: notæ harū sunt cruda & subalbida vrina cui subsideat arenosum. Pruriunt laborantes crebro, & contrectāt pudenda, intenduntq; , & continue ad vrinam reddendam vrgentur, ac stillicidio vexantur. Materiam igitur calculis creandis suppeditat crassus, terreusq; humor. Effectrix ipsorum causa est ignea renum, aut vesicæ caliditas. At in renibus quidem medicamentis vti conuenit, quæ calculos confringunt dissecantq;, non autem manifesto calefaciunt. Talia habentur basilicorum asparagorum radices rubiq; , vitrum combustum, graminis radix, adianthum, bdellium, lauri radicis cortex , altheæ semen, cicer nigrum arietinum spongiarum calculi , acetum scillites, phu , meon , asaron , carpesion , saxifraga. sion vero, & esu, & potu prodest, cardui radix, erysimon , & prionitis. balneis autem crebro vtantur, & post lauacrum statim quædam ex prædictis bibant. Cæterum superfusiones, cataplasmata, fotus, insessus, relaxantia & quæ leniunt , ex colicis huc transferre conuenit.

Com

Compositæ potiones sunt, rutæ syluestris, maluę syluestris, apij radices. incoquuntur vino, & liquor inde expressus temperatusq; aqua, duobus cochleariis porrigitur. Hoc inspergi potest. Balsami fructus, lapidis spongiarum, pulegij sicci, maluæ syluestris seminis singulorum pares portiones, vbi contusa fuerint, † cochleare inde cum vini temperati cochleariis duobus exhibetur. Item sanguis hircinus inarefactus, cicadæ siccæ sine pennis pedibusq;, lapis iudaicus qui tecolithos dicitur, ex mulso in calido balnei solio offertur. tum medicamenta composita, quæ ex ipsis præparantur. Insuper, Fusca nephritice, & ad hoc composita, condita. His accedit laudatissimum remedium troglodytes: est autem passerculus omnium auium minima, ea sola excepta, quæ Regulus appellatur. Hoc enim solo paulo maior est, eiq; similis colore inter cinerium & viride, tenui rostro, in muris maxime & sepibus degens. Hic inquam totus sale conditus crudusq; frequenter commanducatus, calculos iam creatos per vrinam expellit, in posterumq; generari prohibet. Combusti integri cum pennis cinis vniuersus per se & cum pipere, phylliq; momento ex mero & melle potus, idem potest efficere. Ad dolorum vero acumen & vigilias bona sunt remedia Sotira, & Philonis medicamen. iam sanguinis missio adhibita dolorem sæpe leuauit, celeriter calculum emolita. Tuetur à calculis, ne fiant, primum sane cibus boni succi, & moderatus, dein exercitia, rarusq; leguminum omnis generis, frumentaceorumq; vsus, item casei abstinentia, lactis, & quæ ex ipso præparantur, obsoniorum, vini nigri, carnium copiæ, & omnium summatim crassi succi, ac nimis calidorum acriumq;, hydrogarorum dico, & conditorum & similium. Hæc enim si obseruentur, non solum lapides nondum creatos prohibent concrescere, sed etiam iam factos, confringere, vel excernere idonea sunt. bibant autem oxymeli cum quodam simpliciore vrinam citante, veluti adiantho, apio, graminis decocto. A' balneo ieiunus ante vinum aquã temperatam potet. ac in medio prandij frigidam superbibat, si nihil prohibet. ‡ Vbi praui humoris copiam persentiscunt, sanguine detracto, aut purgatione vacuentur. Omnium vero præsentissimum est ad calculos arcendos secundum balneum, aquam temperatam prius bibere, quàm vinum, aut aliud alimentum assumas: ac vesicæ calculos in pueris,

pueris, valentioribus emoliere preſidiis, delectu ex ſupra cõprehenſis habito. Quòd ſi impendio excreuerint, aut ceruici veſicæ impegerint, iniectione recti ſyphonis, catheteriſmũ vocant, per quaſſatum vtendum, aut etiam calculi inciſio adhibenda, vt in parte chirurgica dicetur.

De inflammatione.

AT ſi inflammatio renes, aut veſicam exerceat, quam hæ notæ teſtantur, loci affecti ardor, doloŕq;, cum grauitate, febricula, mentis alienatio, vomitio bilis ſyncerae, vrinæ reddendæ impotentia, & præſertim vbi veſica inflammationem experitur: ſanguis ſtatim detrahendus eſt, vtendúmque ſuperfuſionibus, quibus leniendi poteſtas eſt, & cataplaſmatis ex ruta, anetho, fœnugræco, altheæ radice, clyſteriiſq; mollibus, & iniectionibus ex oleo, papauere, adipe anſerino. In veſicæ affectu etiam, opij ſemiobolum cum myrrha, croco, & oleo, in aluum demitti, mulſaque potui ſumi debet, ab iis abſtineri quæ valde vrinam citant, ac multa potio vitanda, niſi acris bilioſuſq; humor ſuperet, tunc enim potui quoq; liberaliori indulgendum eſt, ac vna vice cumulatim, qui ex aliquo citra roſionem, vrinam mouente, ſumetur. Seminis lini partes duæ, amyli pars vna, cochleare ex aqua datur, itẽ cucumeris & peponis ſemen. Cum ardorem igneum renes ſentiunt, linamẽta ex vino & oleo roſaceo, vel aqua & oleo roſaceo, vel melino ſuper accommodantur, aut ceratum ex cera & roſaceo, chamæmelinoque vel melino & luteis ouorum confectum cum aceti paululo, vel polygoni ſucco imponatur. Poſtea etiam emplaſtrum quod à ſuccis diachylon dicitur, cum chamæmelino adhibeatur. calida autem nimiũ vitanda, ne puris generationem ſuſcitent, item quæ impendio refrigerant. quippe ab his renes facile in ſcirrum indureſcunt. Ad hæc balneis. cum inflammatio inſtat, abſtinendum: victus qui in febribus dari ſolet, & ab inflammatione arcenda nomen aphlegmanton ſortitur, vtilis eſt.

† *Hic locus ſic deſcriptus eſt in veteribus codicib.* δίδου κοχλιάριον μετ᾽ οἴνου κεκραμένου κυάθων. β. *id eſt, cum vini temperati duobus cyathis.*

‡ *Locus hic integrior eſt in vetuſtis codicib.* πλήθους ἢ καὶ κακοχυμίας συναισθανόμενοι διὰ φλεβοτομίας ἢ καθάρσεως κενούσθωσαν, *id eſt, ſi ſentiant plethoram & cacochymiam ſanguine detracto aut purgatione vacuentur.*

De abſceſſu & exulceratione partium per quas vrina deſcendit, οὐρητῆρας, græci vocant.

DOLORES circa ilia oborti, horror inæqualis, & febris inordinata, abſceſſum in renibus fatentur. In veſica autem præter commemorata, loci cruciatus teſtatur. Cæterũ affectus renum, hac nota deprehenditur. ſi homo in ſanum recũbens latus, in oppoſito percipiat dolorẽ ceu è ſublimi rene ſuſpenſo. In quibus vtendũ eſt inceſſu ex hydreleo, itẽ cataplaſmatis ex polline, oleo & reſina, vel erui farina, cũ melle, vel cardamomo, vel columbæ ſtercore, cum ficis pinguibus. Pus autem per vrinas confarctim excretum, abſceſſum eſſe ruptum, & vlcus in particula oſtendit. Quoniam verò etiam ſine abſceſſu, inſtrumenta per quę vrina fertur exulceratio-ni patent, vaſe, aut rupto, aut exeſo ex materia acri vel lapide perradente, diſtinguenda eſt renũ exulceratio, ab ea quæ veſicã exercet, vel meatus quos οὐρητῆρας vocant, hoc pacto, Renibus quidem exulceratis in lumbis dolor exercet cum grauitate & ſine impedimento vrina redditur, cui pus mixtũ reperitur, carnoſis particulis innatantibus. Veſica aũt exulcerationem experta, tormentum vehemens in pectine imoq; ventre mouet, vrinæ difficultas vrget, pus vbi reddita vrina eſt, ſubſidet, ſquamulę fœdi odoris, vel laminis ſimiles in ſunt. furfuracea autem ſubſidentia veſicam ſcabie laborare notant, ſi verò meatus vrinarij ſint exulcerati, etiam puris mixtura medio quodam modo habet, & pilis ſimilia potius in lotio feruntur, dolórque mediam inter renem & veſicam, regionem occupat. Si autem pus aut ſanguis excernatur, idque citra vrinam, nullius particulæ ex prædictis, ſed pudendorum exulceratio ſignificatur. Itaque cum vaſa vrinæ dicata exulcerationem ſentiunt, aqua mulſa bibitur, aut fœnugræci decoctum cũ melle, aut cucumeris ſemen cũ paſſo. Pus reddentibus per vrinam, bolus armenus datur, aut ferularum combuſtarum cinis, quantum tribus digitis comprehendi poteſt, ex paſſo, item lactis potio vehementer his auxiliatur. Compoſita autem hæc, ſeminis lini, ſeminis cucumeris, tragacanthæ, ſingulorum drachmæ duæ: paſtilli finguntur. ALIVD. Nuces pineæ numero viginti, cucumeris domeſtici ſeminis grana quadraginta, amyli drachma. Excipiuntur heminis duabus decocti nardi apij ſeminis. Archigenes in epiſtola ad Atticum iubet, cum vrinæ

diffic

difficultas vrget, papaueris albi torridi seminis detriti drachmam vnam capi, quæ decocto iunci rotundi, aut calami, aut dulcis radicis inspergatur. Dolores autem ex vlceribus contractos hoc lenit: cucumeris domestici purgati seminis grana numero triginta, nuces pineæ duodecim. amygdala amara corticibus exuta triginta quinque, croci quantum ad colorem satis est. Ieiunus quotidie assumet cum lacte, aut passo. Mitius erit si pro nucibus pineis maluæ seminis æqualem modum iniicias. Elidere autem potest (inquit) vesicæ exulcerationes etiam cyphi & antidota inde confecta. Ego vero in vetustioribus hoc vsus, nunquàm aliud magis varium desideraui: chamædryos, chamæpyteos singulorum drachmæ viginti quatuor, asari, piperis albi singulorũ drachmæ septem, cinnamomi drachma: optime detriti cochlearia duo ex passo cretico, porrigo, si febris adsit, ex aquę cyathis tribus, vbi verò mordax est exulceratio, etiam amyli duobus cochleariis & cucumeris seminis granis quindecim adiectis, voti compos euasi. Hæc quidem ex Archigenis scriptis sunt. Item medicamenta, diaphysalidon, id est ex halicacabo, & antidotum ex syluestris maluæ semine, necnon ex tragematis confectum benefacit. Regioni inter scrotum, & anum, nec non inferiori ventri, cerata imponuntur ex œsypo lota, butyro, adipe anserino, styrace. In vesicam autem infunditur clysterio mulsa aquosissima, vel lac cum paululo mellis, vel cum cucumeris semine, vel candidus oui liquor cum pompholyge, vel dictorum medicaminum aliquo. Si vlcus pascendo serpit, pastillus ex carta iniiciendus est, aut Bithinius: & cataplasma ex palmulis & vuis passis cum galla, acacia, hypocistide, & alumine debet imponi.

De sanguinis renum profluuio.

RENES infirmi lotiũ subinde retinere nequeunt, sed patentiores redditi sanguinis nonnihil ex vena laxant, aliásq; crassicies remittunt. Sæpe renes etiã iuxta circuitũ quẽadmodũ hæmorrhoides, sanguinis profluuio laborant. Inaniti verò subleuantur, in quibus nihil subito tentandũ est, si sanguinis cursus sistatur. At si fluxus eius perseueret, vena in cubito aperitur, ac medicamẽtis quę ad sanguinis sputũ, aliásq; sanguinis eruptiones inscribuntur, in renibus ac vesica sanguinẽ fundẽti, vtẽdũ est. Maximè verò dari debet symphyti

radix,& tragacanthum vino maceratum. Ad hæc polygoni & plantaginis ſuccus, cum poſca, aut amygdala amara cum paſſo. Vel hoc, aluminis ſciſsi drachma, tragacanthi drachmę duæ, gummi oboli quinq;: ex paſſo aſſumetur: item cataplaſma ex ordei farina cruda cũ poſca & roſaceo, aut ex palmulis & pane ſiligineo cum acacia, vel hypociſtide, in vino aſtringenti, vel poſca decoctis obducitur. Cũ veſica ſanguinem fundit, etiam cucurbitulas in iliis & coxendicibus defigemus. Cæterum particula quæ ſanguinem fundit, hiſce notis agnoſcitur, loci dolore, & quòd ſanguis vrinæ miſcetur, aut è contrario, veluti in pure comprehenſum eſt. Concretus in veſica ſanguis inde adeo deprehenditur, quòd poſt illum vrina ſubitò cohibeatur, & fibræ quædam ſanguineæ (vt veriſimile eſt) aut humiditates cruentæ emanent. Datur autem potui artemiſiæ decoctum, heliochryſiq;, vel cunilæ, vel raphani ſemen, vel liquor laſeris, vel cyrenaicus, vel apij ſuccus, ſingula in aceto temperata: aut leporis coagulum, aut hinnuli, aut hœdi in oxymelite, aut lixiuium cum oleo: ſpongiaq; à foris ex muria, vel lixiuio calido accommodatur. Quòd ſi vitium his non abigitur, ſecatur locus inter anum & penem, quemadmodum in calculoſis: ablatiſq; grumis commode curantur.

De renum duritia.

QVAE durities in renibus cõtrahuntur, nullum ſane dolorem mouent, ſed videntur renes ipſi tanquam ab iliis ſuſpendi, coxæ ſtupent crura impotentia vacillant, vrina modica egeritur: Totus deniq; habitus duricie renum laborantium iis potiſsimum qui aqua ſubter cutem laborant, ſimilis eſt. Hi ergo emollientur ceratis, malagmatis, frictionibus & fomentis. Ad hæc quæ vrinam cient, aſſumuntur, aluúſq; ſubduci clyſtere debet.

De diabete.

CVM poculenta, ſtatim qualia aſſumpta ſunt per vrinam tranſmittũtur, diabetes vitiũ appellatur. Qui igitur eo ſunt occupati, immodica ſiti cõficiũtur, vnde quoq; dipſacõ gręci affectũ nominant: qui ex retentricis ſane renũ facultatis impotẽtia cõtrahitur, attractricis autẽ maiore robore, vt totũ corpus ob immodicum calorem exhauriat exugátq;. Itaque aduerſus hunc pugnantes, cibum pleniorẽ, quiq; difficulter confici queat, nec liquidus ſit, offeremus, veluti alicam cum

rosato, vel rhodomalo, vel hydromalo, vel vino non vetusto, vel aliàs quodam calido. Ex oleribus autem intybum, serim, lactucas. inter pisces erunt saxatiles, suum petunculi, vuluæ, pira, mala, punica mala, & frigida potio. Item polygoni succus, heleniumq; recte ipsis propinatur ex vino nigro, palmularumq; & myrti dilutum, præcordiis & renibus obducitur polenta ex aceto & rosaceo, folia vitis cotyledonis, parietariæ, portulacæ. sudores excitandi, vomitusq; à potu frigido, omnibus quæ vrinam mouent, abstinendum. At sanguinem per initia mittere non fuerit alienum.

De stillicidio vrinæ & eius difficultate.

CVM neq; inflammatio, neq; calculus, neq; aliud quippiã ex prædictis infestat, vrina autem acris est, totusque habitus, vel etiam reliqua signa, bilem testantur, ex hac vel vrinæ difficultas, vel stillicidium contrahitur. Quare ex vsu sunt quæ hanc inalterant contemperantq;, ptisanæ cremor, pisces, balnea, victusq; idoneus: acria vitanda sunt, vinum, exercitia, ira & tarda comestio. Quod si vrinæ tenuitas, alborque & reliqua signa frigidam fateantur intemperiem, conueniet vinum calidum, condita, tum quæ vrinam cient & medicamina & cibi. adhæc insessus calidiores. At si præter alborem, etiam crassities in vrina appareat, pituitosus humor cẽsendus est, qui ceruicem vesicæ obstruxerit vbi vtendum est oxymelite, tum iis quæ constant ex hyssopo, pulegio, vel thymio, vel silphio, aquæ mulsæ incoctis, item superfusionibus calidioribus. siue autem humor crassus, siue calculus, siue grumus, vel eius generis aliquid obstruens, vrinæ trãsitum impediat, siphonẽ rectum catheterẽ appellaui, indere ex vsu est, nisi particulæ inflammatio prohibeat. Porrò in febribus vrinæ difficultati medemus, super fuso rutaceo, vel anethino, vel veteri oleo. Si aluus astricta est, iniicietur ab inferiori parte decoctum fœnugræci, vel maluæ, vincitq; insidere ægrotantes supra comprehensos in hydreleum, vel aliquod dictarum specierum decoctum cum oleo. Ceratum hoc magnifice proficit, syluestris maluæ radices in sicyonio cum aqua modica decoctæ donec inarescant. ipsæ quidem proiiciuntur, succus autem oleo misce tur, rutæ quarta pars, ceræ & castorij quantum sufficit.

De vesica resoluta.

VESICAE resolutionem nunc vrinæ difficultas, nunc

ſpontanea ipſius emiſsio comitatur, vt in ipſo capite de reſolutione ſuprà expoſitum eſt.

De vrinæ incontinentia.

MVSCVLVS, qui ceruicem veſicæ ambit, relaxatus, hoc mali generat. Quare pueris etiã maxima ex parte ſolet accidere. Communiter itaque roborantibus potiſsimum vti cõuenit, vt œnelæo calido & ſimilibus: abſtinendum iis quæ valide refrigerant: calidis fouendi potius ęgri, quatenus fieri poteſt. Etenim frigiditas veluti reſolutionem repreſentat, naturaliter autem hæc opitulantur. Galli guttur combuſtum ieiuno bibendum in aqua tepida præbetur, vel leucanthemi flores ſimiliter, vel leporis teſticulus deraſus in vinum odoratum, contra hæc vitia bibitur.† vel calamintha myrrhaq́; ante cœnam propinetur, vel rutæ ſylueſtris ſemẽ torrefactum per triduum potui exhibeatur. Cæterum pudenda eius qui hoc detinetur vitio, cimolia cum ſucco herbæ perdicij perunguntur.

† *Huius loci hæc eſt lectio in veteri,* ἢ καλαμίνθην ἢ σμύρναν δὸς πιεῖν, *id eſt, vel calamintha myrrhaq́; in vino ante cœnam detur.*

De iocinoris affectibus. CAP. XLVI.

IEcur pluribus vitiis opportunum eſt. nam imbecillitate, inflammatione, eryſipelate, ſcirro, abſceſſu, vlceribus & obſtructionibus corripitur. Primum de imbecillitate ipſius dicendum eſt, à qua proprie iocinoroſos nominare ægrotãtes conſueuerunt. Si ergo aluus in ſuccum quidem conuerſa verum liquidiora deiiciat alimẽto minus probe, aut neutiquam in iecur diſtributo, ſic tamen vt venter à noxa ſit immunis, attractricem viſceris facultatem infirmari ſuſpicio eſt. Si verò in eis recens caro lota eſſe videatur, alteratricem, tum eã quæ ſanguini creando eſt dicata. At ſi ex calida intemperie ſit, imbecille, recrementum alui temporis ſpatio fœculentius apparet, valdeq́; fœtidum, bilis inſigniter colorata craſſaq́; deſcendit. Iam verò etiam quando iecoris ſubſtantia cũ ea colliquatur, & totũ corpus cõſumitur & febris vrget, cibiq́; faſtidiũ, & bilioſus vomitus. Cum autem frigida affligit intemperies, neq; frequens, neq; copioſa aluus eſt: quippe affectus longius prorogatur, & certis diebus vẽter cumulatius deiiciet, ſed minus fœtida ceu ſanguinis craſsi fæcẽ, vt propè atra bilis videatur. Itẽ plures & varij

varij deiectionum colores, frigidam notant intemperiem, in qua febris languida apparet, facies non collabitur, maior ciborum appetentia inest. Harum intemperierũ altervtri si accedat siccitas, recrementa erunt ficciora & pauciora, magísq; ægri sitient: si vero humida, liquidiora & copiosiora, tum sitis minus excruciat. At si inflammatio iecur infestat. omnibus quidem ex æquo dextra parte sub præcordiis dolor est: idemque ad iugulum supra, ad vsque costas spurias infra peruenit. Huic dolori accedit febris acuta, tussis sicca, sitis, cibi fastidium, spiritus difficultas, lingua primo rubra apparet, mox nigra: bilis euomitur, & aluus non respondet. Quum autem similia in pleuriticis signa existant, quo modo hos ab illis discernas, capite de pleuritide comprehensum est. Si vero Erysipelate iecur conflictetur, flammeus ardor gliscit, vrunturq; ęgri, & marcor sequitur, qui μαρασμὸς græcis dicitur. Priuatim vero cum caua quidem iecoris inflammationem experiuntur, nausea adest, vomitus, cibi fastidiũ, & flammeus ardor intenditur, anima deficit, & sæpe membra perfrigescunt, vt aqua subter cutem transfundi inde incipiat. Rursus si gibbam ipsius regionem inflammatio exerceat, præter alia superius commemorata, tumor quoque manifestus in superficie oculis & tactui conspicuus est. hæc quidem validam grandemque inflammationem testantur. sin obscura quędam fuerit, iubebimus egro, magnã ædat respirationem. Et si dextra parte præcordia dolere dicat, moderata iecoris inflammatio censebitur. Quod si oblongus inflammationis tumor, qua parte musculi incũbunt, appareat, sed ita vt nullũ ex prædictis adsit, illos ipsos eadẽ inflãmatione occupari noscemus. Grauitas autẽ cũ distẽtione, & doloris, dextra præcordiorum parte sensus, nullo substante tumore, nulla febri vrgente, venarum signatur obstructio, qua venæ portas & concaua iocinoris perreptantes iis quæ per gybba ipsius excurrunt, cõmittuntur. Itaque si in abscessum degenerat: inflammatio, dolor & distẽtio ipsis increscit, rigores sine ratione accedunt, dolentesque iocinore, in sinistrum magis latus decumbere nequeunt, rupto autem abscessu, vel per vrinas, vel per aluum cumulata puris subluuies prorumpit. At si tumor in scirrhosam affectionem deciderit, dolores quidem remittunt. sed tumor cũ duritie est conspicuus, quæ ambiunt partes extenuantur.

& tempore procedente difficulter poterunt diſcerni. Quippe aqua inter cutem protinus comitatur, & tota præcordia humiditate conteguntur. Itaq; aduerſus calidam iecoris intemperiem, refrigerantibus, tum is quæ viſcus mediocriter confirment, vti conſilium eſt. id autem præſtat ſeris & cichorium, interim crudum, interim coctum cum coriadro aſſumptum, item decoctum ipſius, epotum, & ſuccus non ſolum, verum & puluis ipſius mulſæ inſparſus & calidis, & frigidis iocinoris vitiis opitulatur. Adhæc intybum troximum & ſonchus eiuſdem ſunt generis. Benefacit etiam mali medici ſucci cyathus in aquam mulſam demiſſus, ſimiliterque filicis ſuccus. At ſi cum obſtructione mediocris affligat intemperies, ea ex vino quodam tenui, & quod vrinæ mouendæ eſt, porriguntur. Catapotium vero quod recipiet radicis cichorij drachmas quatuor, chamæpyteos radicis drachmas quatuor trita cum melle cocto dantur ad nucis auellanæ magnitudinem, quibus aquã calidam ſuperbibere conuenit, iam ex opio & ſemine alterci confecta propinantur, ipſumq; Philonis antidotum. In quibus calor intenditur, etiam roſaceum primi meriti ipſis, vel melinum potui datur. Eſui, ptiſanæ cremor, vel chondri cum hydroroſato, ſimiliter panis ex aqua, cum quadam id genus dulci potione. Et ſummatim cibi erunt, qui mediocriter refrigerant, non obſtruunt: vinum omnino circũciditur, niſi alteram ob cauſam, nempe ſtomachi imbecillitatem, hoc requirãt, tũ enim ex tenuibus & iis quæ græci ὀλιγοφόρον vocant, aquoſum aliquod exhibetur: Ac Eryſipelas quoq; in eum modum curabitur. Porro in frigida intemperie contrariis pugnandum eſt. Panis igitur rectè cum vino aſſumitur, item braſsica bis térve incocta, caſtaneáſq; eſſe confert & vuas paſſas tum ex gallinis quod ſatis eſt: vinumq; bibant: ſed prius ipſis eupatorium, vel aſarum, vel medicamentum diapepereon propinari debet. Iam ex iis quæ prius ad cœliacos & dyſentericos inſcripta ſunt, idonea deligi debent: cyphoides autem appellatæ compoſitiones, ad calidas intemperies neutiquam conueniunt. niſi modica quædam caliditas cum humiditate copioſiore oborta fuerit. ad frigidas autem optima ſunt remedia, magíſq; ſi cũ humiditate, aut iecoris obſtructione euenerint. Si vero obſtructio ex craſsis glutinoſiſq; contracta humoribus fuerit, corruda & præſertim huius ſemẽ datur,
item

item lauri radicis cortex.eupatoriumq; ex oxymelite,vel lupinorum amarorũ decocto cum ruta & pipere. Ad hæc farina lupinorũ pota, & capparis radicis partes duæ,costi pars vna cum vino:& medicamentum diabacanu ad obstructiones quas crassi viscosiq; humores excitarunt salutariter sumitur:præterea iris & pistaciorum fructus cortexq;,marrubium insuper & amygdalæ amarę,& ex ipsis pastilli,dracunculi, ariq; radix, agaricum, acetum scillites, oxymel, iecur lupi,aridum tritum & cochleario datum, omnibus iecoris affectibus ex vino dulci succurrit,itẽ antidotũ Theodoretum efficacissimum est remedium iecori obstructo,scirrho indurato diuque inflammato. Item colicis & ictericis. similiter etiam picra ex oxymelite. Cibi his dandi sunt calidiores & qui aperiundi facultatẽ habent,nẽpe porra ex oxymelite,syluestris asparagus,& capparis, reliquaq; obsonia ex condimento aliquo calefaciente,quódq; meatus reserat,incocta. Vinum tenue ac vetus vtile.vitanda sunt alimẽta crassi succi,balnea crebra, eaq; potissimũ à cibo. Si morbus in vetustatem incidit,etiã venæ sectio purgatioq; adhibenda, si nihil prohibet. Cũ autem iecur inflãmationem experitur. sanguis ex cubito dextro intrepidè mittendus est, & copiosus si vires sufficient. Extrinsecus farina hordeacea & fœnu gręci,& semine lini cum palmulis,vel malis cotoniis,meliloti flore, absynthio, chamæmelino obducetur. Illud autem in summa præcipiendum est,vt astringentia emollientibus semper admisceantur. Epithemata vero iniici debent, tum quod ad Nileum authorem refertur,tum quod à grato odore euodes dicitur:item Philagrianum & Apollophanis, necnon ex melilotis confectum.deniq; quod coptũ appellatur. Porrò ad maximas inflãmationes hoc valde experientia cõprobatum est,absynthij comę,nardi gallicę,asari,croci,singulorũ vncia,iridis,myrrhæ,styracis,bdellij,ammoniaci suffiminis quod thymiama appellant, singulorum vnciæ duæ, medullæ vitulinæ vnciæ quatuor, cerati lentiscini libræ quatuor. Ad hæc oxymel ipsis dandum est,simpliciáq; auxilia,nempe,asarum,nardus gallica,vel indica,iuncusq; odoratus rotundus, petroselinum. Aluus irritanda est, vrticæ, vel mercurialis, coctorum esu. In declinatione morbi epithymum & polypodiũ ex mulsa porrigũtur,aluusq; inaniri postulat per clysterẽ,initio quidẽ ex aqua mulsa cũ sale,vel

nitro, facta autẽ inclinatione, miſcetur hyſſopũ vel origanũ, vel cnicum, vel centaureum & cucurbita ſylueſtris. Summatim vero caua iecoris pars per aluũ: gibba per vrinas expurgatur. Alimentum his dabitur, cremor ptiſanæ, in quo apiũ decoctũ ſit. At inflãmationis quæ Eryſipelatis naturam referat, curationẽ ſuperius ſumus executi. Abſceſſu autẽ facto, ruptura adiuuanda cataplaſmate triſpermo, cum reſina, manna, pice, radicibus altheæ, colũbæ fimo, caprillo ſtercore, præbibitur autem ius decoctorum ad tertias polij & fumariæ quæ in ordeo naſcitur, item decoctum thlaſpis vel cichorij, & chamædryos radicis bibant: vomicaq; abſceſſus facta, mulſa conuenit, & quæ in renibus exulceratis cõmemorata ſunt. Extrinſecus imponitur medicamentum Mnaſei, reliquáq; emollientia. Item Iceſiõ, vel quod ſalicibus cõſtat. Si vero iecur ſcirrho induratum fuerit, parum in medicina ſpei eſt, affectu in aquã ſubter cutem tranſeunte. Attamen emollientibus admiſcenda ſunt, ammoniacum, bdelliũ medullæ, adipes, & quæ his ſimilem potentiam obtinent. Potiones expediunt, quæ anguſtias viſceris recludunt abſtergúntque. Huiuſmodi ſunt quæ vrinam citant, & calculos confringunt. Adhæc quæ nuper ad iecoris obſtructionem dicta nobis ſunt: alimento nimirum decenter adhibito.

De malo corporis habitu, qui Cachexia dicitur. CAP. XLVII.

PRincipia hydropicorũ affectuum vocare noſtri malum corporis habitũ, Græci καχεξίαν conſuerunt. Auxiliũ eſt, niſi aliquid impedit, in ſanguinis detractione, quæ particulatim ac per vices adhibita ad tertiũ quartúmve diem producitur. Sed vacuandi ſunt potiſsimum, qui hæmorrhoidibus, aut menſtruis non reſpondentibus in morbum inciderunt, quemadmodum iis qui copia vitioſorum humorũ laborãt, vacuatio ſanguinis per venã vitãda eſt: purgãdi autẽ ſunt ex hiera, dia colocynthidos victus erit tenuis, & deſiccãs. Aquarũ naturaliũ vſus adhibebitur, primũ aluminoſarũ, nitroſarúmq; magis, mox ſulfuroſarũ: pluribus diebus interpoſitis aliud balneũ accomodabitur, varióq; exercitationis generi credẽtur ægrotãtes, maximè autẽ ei quod per medicos aliptas, ideſt reunctores adminiſtratur. poſtea veratrũ aſſumẽt mirificè quoq; iuuat ipſos & abſynthij potio, & cottabiſini, & dropaces. Si affectus in hydropem deciderit, aquæ ſubter cutem curationi ſubiicietur, quemadmodum exponemus.

De

De aqua inter cutem. CAP. XLVIII.

CVm iecur vehementer perfrixerit, interim ſane primario aut inflammatione, aut ſcirrho, aut alio implicitum vitio, interim lege conſortij quod cum aliis partibus habet ſanguinis elaboratio non ſuccedit, ac vitiũ aquæ intercutis quod hydrops græce dicitur, inde contrahitur, in quo nonnunquam ſpiritus copia cum humidi momento intra membranã, quæ peritonæos appellatur, & inteſtina colligitur, vt abdomen percuſſum tympani modo crepitum elidat: qua ratione etiam tympanias nuncupatur, qui ſtomachi, alui, & coli inflationibus, febribúſque longis ſuperuenit. nonnunquam vero ex duritie peritonæi, aut vuluæ in mulieribus, aut ex ſcirrho generatur. Aliquando contra humorum abundantia cum paucisſimo ſpiritu, in eiſdem regionibus collecta tanquam in vtre quodam conſeruatur. vnde malum, aſcites nominatur hydrops, & ipſe ex cauſis quas comprehendimus, contractus. Plurima vero ex parte, ex duritia & ſcirrho lienis, & iocinoris longisq; inteſtinorum profluuiis, in quibus fit vt venter quidem intumeſcat, reliquum autem corpus quod alimentum non ſentiat, conſumatur. Nonnunquam etiam in tota corporis mole frigidior pituitoſiorq; ſanguis cõtinetur, qualis partim à iecore deſcẽdit, partim ex tota carne corporis veluti in aquam reſoluta emanat, adeo vt corpus albido, & pituitæ colore emortui inſtar appareat, vocaturq; hydrops leucophlegmatias hypoſarcidios, vel anaſarca. Quem lentæ febres, malus ſtomachi habitus, hæmorrhoides diu ſuppreſſæ fluxus muliebris, ſpiritus difficultas, vigiliæ ſine ratione oborientes, cauſæq; his conſimiles mouerunt. Curatio igitur communis ab euacuatione incipit. Verum aſcites & tympanias appellatus medicamenta requirit, quæ aquam educant. Cui autẽ anaſarca nomẽ eſt, ſanguinis detractione ſuccurrimus, maxime ſi affectus origo ex hęmorrhoidibus, aut mẽſtruis ſuppreſsis exiſtit, niſi prius cũ malo habitu premebãtur ſanguinem emiſerint. Et hic igitur vt in iis qui malam corporis habitudinẽ ſortiti ſunt, per vices tẽtãda eſt vacuatio. Deinde ſtercus bouis gregarij aridũ exactè tritũ, coctumq; in poſca, vel oxymelite, ſulfuriſq; pars quarta ſuperinſperſa, toti vẽtris capacitati iniiciatur, vel ſtercora caprilla in pueri vrina ad ſordium ſpiſsitudinẽ macerata, applicato, per ventrẽ ſummè

ipſos

ipſos purgat. Item cataplaſmatis vtendum ex fermento, ficis pinguibus, calce, nitro, iride, cardamomo, ſulfure viuo, ammoniaco, baccis lauri, vua taminia, columbarum ruralium fimo, vel omnibus, vel quibuſdam ex his cum oxymelite. Poſt quæ epithema ſpongium appellatum ex caprillo ſtercore mirificè humiditatem vacuat, tum per latẽtes meatus, tum per aluum. Inſequentibus diebus emplaſtra perſiccantia imponuntur, tum dia iteon, id eſt, quod ex ſalicibus eſt, tum quod icesium dicitur, vel quod Cureo aſcribitur, vel diadaphnidon quod ex baccis lauri factum eſt, vel polyarchium, vel epithema diaſpermaton ex ſeminibus præparatum. Atque hoc indubiè mirificos præſtat effectus, quod ſequitur. quippe humores ex alto eripit: lapidis pyritis, ſulfuris viui, guttæ ammoniaci, ſingulorum drachmæ duodecim, cumini drachmæ ſedecim, nitri drachmæ duodecim. Excipiuntur cera modica, & terebinthina, pelliq; illita, toti ventri imponuntur. Ius radicis ſambuci decoctæ in vino potui datur, vel cucumer ſylueſtris vino auſtero maceratus per triduum, cyatho vno propinatur. Acceſsio autẽ fit quotidie vſque ad cyathos tres. Hoc quod ſubiungitur, varia conſtat miſtura: balſami, nardi, caſiæ, cumini, dulcis radiculæ, hyperici, iunci rotundi, aſari, dauci, amomi, myrrhæ petroſelini, calami aromatici, piperis, ſeſelis, ſpondilij pares portiones, faciũt autem bene etiam ſingula per ſe, & omnia quæ vrinæ ciendæ ſunt ſimilem facultatem obtinent. Cæterum ſcilla toſta, cum melle trita & linctus modo exhibita, ſine grauitate vrinam mouet: coqui autem poſsit etiam in aqua, iis qui bibere velint. Iam hoc quod ſequitur præcipue bonũ eſt: interioris ſcillæ libræ duæ, in vini auſteri ſextariis tribus aduſque tertias incocta porrigito ex vino quotidie, orſus à myſtro vſq; ad vnciam. Iſtud vrinam optimè prouocat, quod recipit aluminis liquidi circa fabæ magnitudinem: vbi aqua diſſolueris, linteoq; percolaueris, ad tres dies propinato, vel vno interpoſito. Conuenit etiam his picra ex oxymelite. Adhæc Theodoretus, & ex amaris amygdalis paſtillus. Plura vero aquam educunt, ſed hæc vſus comprobauit, gnidia grana quadraginta, aut quinquaginta, vel lathyrides viginti, aut triginta, vel euphorbij ſilique quinque, aut ſeptem, vel ſquamæ æris drachmæ duæ, aut tres cum micis panis exceptæ, ac in orbiculos digeſtæ, vel ſambuci

buci

buci radicis corticis succus epotus cum condito, vel chamelææ foliorum, æris combusti, anisi singulorum par modus datur in aqua, per initia quidem drachma vna, diebus aliquot interpositis etiam duæ, & plures. Atque insequentia, mirifica sunt catapotia: aloës, eupborbij, cocci gnidij, singulorum vncia, rhei semuncia, excipiuntur succo brassicæ, finguntúrq; catapotia, dantur siliquæ septem, aut nouem. Antidotum ex gariophilo, aquam mirabiliter elicit, iam vinum quod aquæ educendæ est, dare tentabimus. Est autem hoc præstantissimum scillæ vnciæ tres, seminis apij, capparis radicis corticis, piperis, singulorum drachmæ quatuor, cocci gnidij decorticati drachma, phylli drachma, malabathri galbuli duo, vini optimi heminæ duodecim, mellis crudi libræ sex. Contusa cribatáq; vino perfunduntur, scilla simul leuigatur, dantur cyathi tres: post humoris euacuationem, etiam theriaca vtendum est, & stercoris bubuli cochlear ex vino potum quotidie strenuè auxiliatur. item clysteres adhibendi acres, nisi venter sua sponte humescat: tunc enim exiccare ipsum magis conuenit. Porrò in mulieribus quas aqua subter cutem male habet, etiam pessus hic vtilis est. Anisi, cardomomi, cumini, nitri, aristolochiæ, fœnugræci, pulegij, ficuum interioris pares portiones susino excepta mulieribus subiiciuntur. Secundum hæc aquis naturalibus, vti continenter expedit: ad hæc in arena contecti desudent: aliis autem lauacris abstinebunt. Quòd si vero interim lauent etiam, vtentur in lauacro nitro, sale, sinapi, calce, & persimilibus inspersis. Hæc sanè vel citra lauationem vtilia sunt, aridáq; cum oleo ventri adfricata. At si id vitium est, cui anasarca nomen est, reliquas partes exerceri, quatenus licet, oportet & siccas ad solem perfricari. Reliqua victus ratio siccior assumetur. Cibus itaque erit salsamentum, sinapi, & allia: ex auibus syluestres, & siccæ magis. Inter olera asparagus, bisacutum, porrum, sinapi, caucalis, reliquáq; syluestria. Obsoniis miscebitur sal theriacus, vel iamblichus: vinum vetus, tenue, ad vrinam mouendam efficax ebibetur. Sin autem facultas datur, ex marina confectum: omnis potio liberalis vitanda est, aquæ in totum. Quod si cum febri aqua subter cutem inuadat, calidioribus, acrioribúsq; cibis & auxiliis abstinendum, mixtim vero his vtendū, ita vt ei quod magis vrget, occurramus: si vero id morbi genus

genus eſt quo venter ſonitum ædit, Tympanias vocatur, purgantia, & quæ vniuerſum corpus emaciant colliquantq́; releganda ſunt, item ex iis quæ vrinam mouent efficaciora. Illis autem quæ extenuare & diſcutere ſpiritus poſſunt, tum intrinſecus, tum à foris vtendum eſt. aut cucurbitulæ leues crebro toti ventri ſuffigentur. Sin id vitij male habet, in quo veluti in vtrem aqua contrahitur aſcites vocatur, niſi prædictis ceſſerit remediis, ad perforationem veniendum eſt quæ παρακέντησις dicitur, quod nulli alij aquæ ſubter cutem generi conuenit.

De Liene. CAP. XLIX.

CVm lien melancholicum humorem, qui veluti limus ſanguinis exiſtit, à iocinore trahere ſoleat, ſi quidē facultas attractrix infirma fuerit, meatúſve obſtructus per quem prius trahebatur, niger icterus conſtituitur, ſanguine impuro per totum corpus diſperſo. At ſi lienem grauitas, & diſtentio, vel etiam dolor exerceat, obſtructio indicatur: ſi nihil horū euenerit, attrahendi potentię imbecillitas. Quinetiam ſi atrę bilis vomitus ſine febre aliáve malignitate oboritur, retentricem lienis vim laborare indicium eſt. Expultricis imbecillitas cibum faſtidium efferet, dum nō amplius melancholicum excrementū, ab liene ad ventriculi oſtium defertur, appetentiamq́; excitat ſed in ipſo liene obſtruitur, primum ſanè inflammatio huius, cuius notæ ſunt, feruor, dolor, & diſtentio, excitatur. quæ paulopòſt in ſchirrum degenerat, ſic vt feruor quidem dolorq́; finierit, tumor autem & duritia maneat, Hoc preſsis vitio, os fœtet, gingiuæ exeduntur, vlcera in cruribus cicatricem non recipiunt, ob quæ ſimul affecto iocinore, cutem ſubeuntes aquæ colligun tur, ſicut comprehenſum eſt. Itaque intemperies ipſius eandem cum iocinore curationem poſtulat. ſi adeſt inflammatio, ſanguis à cubito ſiniſteriore, vel ab extrema manu dimittendus eſt, eo quòd reuulſio longioribus interuallis fieri debeat, vel etiam propter naturalem quandam cognationem: deinde cataplaſma inducendum ex quæ citra euidentem calorem extenuant, admixtis quibuſdam etiam nunc aſtringentibus: videtur autem hanc facultatem habere ſuaptè natura, qui vocatur flos ſalis. Porrò eſt & hoc cataplaſma mirificum, fœnugræci triens, farinæ hordeaciæ, naſturcij, ſingulorum vncia, ficuum pinguium libra, verbenacæ

herbæ

herbæ aridæ vncia, ficus, aceto quam acerrimo macerãtur. Deinde cum aliis prius contusis incoquũtur, postea iterum coquuntur. Vel stercus caprillum cũ cruda ordei farina coctum ex posca inducitur: adhibeto, si placet, & salis florem, fouendo autem prius cyprino cum aceti momento, malagmatis vtitor, primum simplicioribus, quale est hoc. Cerę sesquilibra, centaurij libra, nitri triens, terebinthinæ, seminis viticis, capparis radicis corticis, singulorũ quincunx. Coctis quæ liquari possunt, arida inspargũtur. iam quod ad Nileũ autorem refertur præstantissimũ est. Verum vbi inflammatio in scirrũ degenerat, valentioribus vti conuenit, vt etiam cutis summa exulceretur, quale est quod ex fimo caprillo constat, & citrinum. huc accedunt Macherionis, Curei, item ex baccis lauri confectum, & ex salicibus. Quod subsequetur, etiam ipse expertus sum, auri pigmenti vnciæ duæ, sandarachæ vnciæ duæ, ceræ libra, terebintinæ libra, picis aridæ tantundem, galbani vncia, opopanacis vncia, capparis radicis corticis, glandis vnguentariæ, singulorum vnciæ quatuor, lachrymæ ammoniaci scrupula sex, nardini, vel cyprini vnciæ quinque. Ammoniacum etiam cum aceto applicatum, lieni sæpe profuit, item potum scrupulis tribus quaternisve cum vino castorei, si priusquam in lauacrum descendant, ficum siccatam comederint, sputoq; eam reddiderint, vel ammoniaci pars vna, castorij tantundem: datur drachma. hæc etiam ad induratos scirrho, proficiunt, quemadmodum capparis quoq; cortex ex aceto cõtritus, applicatusq;. Idem bibitus aceto, vel oxymelite, crassos, glutinososq; humores vacuat, interim sanguinem. Iam salicis cortex, consimiliter inungitur, & cinis ex officina fabrili cum cruda ordei farina ex oxymelite inductus. itẽ centaurei succus à foris impositus, epotusq;, & lupinorum amarorũ decoctũ cum ruta & pipere potu assumptum, nec non farina ipsorũ obducta, & aqua in qua candẽs ferrum subinde extinctum est, febricitantibus per se data cyathis tribus. febri carentibus autem cum vino & aceti cyatho vno, vel rumicis syluestris radicis cũ scilla tres oboli, vel chamædryos, vel serpilli acetabulum totũ cum oxymelite, vel anagallidis, quæ cœruleum florem obtinet, duo oboli, cum posca bibuntur, vel acetum scillites, vel oxymel. Composita autem hæc, panacis radicis, guttæ ammoniaci, capparis radicis corticis, herbæ lanariæ,

ſcillæ toſtæ medullæ æquales portiones, exhibentur drachmæ vnius pondere. benefaciat etiam ſuſpirioſis, & hydropicis. ALIVD. Myricæ fructus drachmæ quatuor, piperis tantundem, ſpicæ nardi drachmæ duæ, ſuffiminis ammoniaci totidem. Teruntur aceto ſcillino, inſtar drachmæ vnius dantur ex oxymelite.

Ad lienem ſcirrho induratum.

CYCLAMINI drachmæ viginti, brioniæ drachmæ tres, dictamni drachmæ duæ, ſciliæ toſtæ drachmæ octo, herbæ lanariæ drachmæ ſex, capparis radicis drachmæ ſex. paſtillus triobolaris ex oxymelite porrigitur: & qui ex æruca præparatur, non inidoneus eſt: cibus competit tenuis, acris, ſiccus: potio paucisſima adhibendæ exercitationes frictionesq́;, & ſinapiſmi, interim etiam cucurbitulæ cum ſcarificatu deſigendæ.

De morbo regio, qui icteros Græce dicitur. CAP. L.

REgius morbus, quem Græci icteron appellant, bilis eſt per totum corpus ſuffuſio, modo atræ, de qua in lienoſis à me dictum eſt, modo flauæ. Differentiis conſtat numeroſis: quarum cauſæ & notæ hæ ſunt. Si enim febricitante ægro repente ſuperueniens febrim finierit, criſim teſtatur, materia ex alto foras prorumpente, contractum. Medicina non indiget, vt quod balneis & moderata frictione ſubito diſcutiatur. Si autem cum febri & bilioſis deiectionibus inuadat, & præcordiorum dextra parte grauitas adſit, feruens iocinoris inflammatio ſignificatur: cuius vi ſanguis in bilem mutatus, per vniuerſum corpus defertur. Sin autem feruor citra grauitatem in ipſo ſubſtet, ex ſola iecoris calida intemperie, vitium gignitur. Si abſque febri alba deiiciantur, veſicæ fellis malum oſtenditur, vel ipſius meatuum: ſi grauitas quidem præcordiorum dextram partem premat, obſtructorum. ſin autem citra illam, facultate imbecillium, vel attractrice, eius qui humorem ex iocinore eliciat, vel expultrice, illius qui ad inteſtina eundem protrudat. Quippe ſanguis bilioſus non expurgatus, in totum corpus diffunditur, quemadmodum in nigro arquato fieri dicebamus, ſtatim vero his etiam vrinæ bilioſisſimæ affatim excernuntur. Cæterum fit etiam arquatus, ex intemperie calida ſolidarũ partium, dum id quod ratione alimenti, ipſis offertur, in bilem tranſmutant, quemadmodum in aquæ ſubter cutem genere,

genere, cui nomen anasarca, in pituitosam humiditatem est mutatio. Verum talis arquatus dignoscitur hac nota, quòd non subito, ac vna vice, sed paulatim procreetur, sic vt nullum ex commemoratis adsit. Iam verò noxij medicamenti potus, & virus extrinsecus à venenato animali illatum, regiũ morbum parit. Itaq; calidæ iecoris intemperiei, & inflammationis viriúmq; imbecillitatis, curationem suprà sumus persecuti, vbi de ipso agebatur, quam etiam integram huc transferre oportet, ne eadem mihi sint repetenda. At si meatus conceptaculi fellis vtriq; sint obstructi, vel alter dũtaxat, venam in cubito dextro ipsis diuidi consiliũ est. Nonnulli vero, tum his, tum illis qui ex iecore inflãmato, arquatum contraxerunt, venam propter minimum dextræ manus digitum, incidunt. Cataplasmatis quæ inflammationem arcent vtendum est, & purgatione ex hiera, nec non clysteres idonei sunt, potui rectè datur arquaticis, ius apij, vel adianthi, vel rumicis, vel serpilli decoctorũ ad tertias, vel absynthium potioni inspergitur. Præclare faciunt raphani succi cyathi duo, cum vini cyatho vno poti. Et cichorei succi cyathi bini, vel terni per se aut cum vino poti. Sed qui iecoris inflammationi arquatum ferunt acceptum, mulsum bibent, vel decoctum tenuis aristolochiæ, vel hyperici, vel adianthi, vel herbæ lanarię, vel erythrodani similiter, vel cornus cerauini scobis drachma, cum vino, vel pastinaci syluestris decoctum in vino, vt tertia pars supersit, vel sulphuris viui drachma in ouis sorbetur. Hæc etiam propter obstructionẽ arquato laborantibus valde auxiliantur, seminis autem atriplicis scrupuli octo, cũ chrysattico, aut alio passo in solij ingressu poti, vacuationem magnam præstant. Rectè etiã picra datur, & sicca, & ex oxymelite, & Theodoretus. Iam ex amaris amygdalis pastillus datur, & cinamomi quantũ tribus digitis cõprehendi potest, in mulsi cyatho vno, vel aqua temperata, vel myrrhæ ad fabæ magnitudinem cum piperis granis quinq;, tantundémq; cinamomi. Qui verò ex calida solidarũ partium intemperie in arquatum inciderunt, molli frictione, exercitiis moderatis, vnctione & balneis tractandi sunt, cibo humido & mediocriter refrigerãte, cremore ptisanæ, intybo, seri, cichoreo, piscibúsque, vino tenui aquoso. Qui ex lethali potione, aut ex virulentorũ animalium morsibus in hunc affectũ sunt prolapsi, de iis quinto volumine

tractabitur. Porrò si bilis in oculos faciémque se receperit, elaterij instar erui cum lacte muliebri naribus in balneo instillato,& statim in solium descendant,cauentes ne caput immergatur. Post balneum victu,recreatis,rursus medicamentum errhinon in sole,naribus infundito. Bene facit etiã cyclamini succus,porri,& nigellæ. Acetum vero accerrimũ naribus attrahat in solio desidens,contineátq; etiam pressis naribus paulisper,& mirifice vacuabitur.

De vmbilico prominente. CAP. LI.

CAusam vmbilici prominentis,& quomodo id vitij manu curetur,in parte chirurgica docebimus. Quoniam verò nonnulli etiam medicamentis in naturalem statum redierunt,ipsa hoc loco dicemus. Aluminis scissilis drachmæ quinque,flocium vini drachmæ octo,rosacei decem,gallæ immaturę drachmæ duæ. Vino diluta,& in mellis spissitudinem redacta loco affecto inducuntur. Extrinsecus spongia posca madens superinijcitur,& fasciola deligatur.

ALIVD. Fabæ fresæ, corticum gallæ, balaustij pares portiones,coquuntur in aqua:vbi dissoluta fuerint,tritaq; diligenter,spõgia,vt prædictũ est,imponuntur. ALIVD. Plumbi scobis drachmæ sedecim,cicutæ,mannæ,cerussæ,hypocistidis succi,singulorum drachma,vino dissolutis in modũ prædictum vtitor.

Quomodo impuberes imberbesq; diu maneant, & particulæ naturales testesq; conseruentur, ibidem etiam psilothra numerantur. CAP. LII.

CImoliæ cretæ,& cerussæ æquales partes,alterci succo excipiuntur vt sordium spissitudo fiat,deinde oleo lentiscino quantum sufficit adiecto contundito,ac vtitor.

ALIVD. Cicutæ succum,solani,alterci,lupini foliorum tenerrimorum,psillij æqualem modum. vbi contriueris,vtitor,sed locum prius abstergito abluitoq;. Oportet autẽ pridie quàm vsurpare velis,aquam bibere. Medicamentum pilis abolendis dicatum,psilotrum appellatũ. Asellorum domesticorum,qui tacti conduplicant sese in orbem,pilulę rotundissimæ similem.græci ἑκατομποδίας ὀνίσκους vocant,drachmæ duæ, sandarachæ drachmæ quatuor , calcis drachmæ octo,aceti veteris cyathus. Lixiuiæ è ficu tantundem:coquito in fictili,ac in balneo vtitor. ALIVD. Calcis viuæ partibus duabus,auripigmenti totidem, terræ cimolię parte vna,

in

in aqua coctis quemadmodum explicitum est vtitor. ALIVD. Simplex odorísque expers: calcis viuæ vtriúsque sextarium, sandarachæ vnciam. Coquito vt dictũ est, & vtitor. Porrò quæ pilos adimant, in ocularis exposita sunt.

De ramicum generibus.

CAP. LIII.

CVm intestina peritonæo rupto deuoluuntur, operosa nimium est curatio. cum verò ob raritatem illius descẽdunt, facilior sanandi ratio est: Ac huic malo pueri potius, vtpote humidioris naturæ, sunt opportuni, multique adeo citra manus operam medicaminibus impositis, & conueniẽti deligatura persanati sunt. Vtendum verò est remediis infra comprehensis, vbi hoc solum addiderimus, affectus solo loco differre. Quando nanq; intestinum etiam num suprà in inguinibus iacet, nostri inguinis ramicem græci, βουβονοκήλην vocant. Cum in scrotum iam infrà delapsum est intestinorũ ramex, græce ἐντεροκήλη dicitur. Malicorij igitur drachmæ, decem, gallæ immaturæ drachmæ quinq;, in vini austeri cyathis tribus incoctæ, & leuigatæ imponantur, intestino prius confricato, & aqua frigida superfusa: decimo die soluuntur, sed ita, vt ęger in lecto maneat diebus triginta, bibátq; cupressi decoctum cum vino, vel eius globulorum tres obolos, ex diluta vini potione. hoc medicamentum auxiliatur pueris.

Aliud glutinatorium.

SYMPHYTI radicis, marrubij succi, amygdalarum amararum, gummi, pares portiones. ALIVD. Terebinthinæ sescuncia, ceræ, thuris, myrrhæ, ichthyocollæ, cochlearũ cum suis testis, singulorum vncia, ichthyocolla in aceto diebus tribus ante maceratur. ALIVD. Cupressi, galbulorum vncia, gallæ tantundem, malicorij semuncia, taurocollæ vnciæ tres, mannę thuris, semuncia, symphyti tantundem, cochlearum cum tęstis vncia. Galbuli & malicorium vino astringenti diu incoquuntur. Et cum reliquis leuigatis excepta, in vsum accommodato. ALIVD. Aloës, malicorij, thuris, hypocistidis succi, glutini fabrilis, picis, bituminis, singulorum sescuncia, vini dulcis quod sufficit. ALIVD magis variũ, facit etiã adultis cum morbus vetustatem nondũ senserit: chrysocollę, taurocollę, sarcocollę, ichthyocollæ, lapidis Gagatis, lapidis hęmatitis rhus, syriaci, & coriarij, acaciç

ſingulorum ſeſcuncia, lapidis pyritis ignem nō experti, magnetis cœrulei coloris, aluminis ſciſſi, mannæ thuris, ſingulorum vncia, picis brutiæ vnciæ quinque, cochlearum cum teſtis vncia, argenti recrementi quod helcyſma dicitur, vnciæ quatuor, gallæ, ſquamę ſtomomatis, æris ſingulorũ vncia, bituminis vncię ſex, Myrſinati quod ſatis eſt. Vino aſtringente arida excipiuntur, Medicamento tam ſpiſſo vt digitos non coinquinet, vtitor. Quod ſi iacere non ſuſtineant, triangula ipſos faſcia craſsiore, quæq; inteſtina poſsit conſtringere, tuto deligabis. A cibis inflantibus abſtinendum, vino copioſiore, crebris balneis, valido motu, nempe curſu, ſaltu, clamore, & id genus aliis.

Ad aquoſum ramicem qui hydrocele dicitur, vt humor collectus euacuetur.

PIPERIS grana centum, lauri baccæ octoginta, nitri drachmæ viginti, ceræ drachmæ quadraginta, olei heminæ dimidio exceptis vtitor. ALIVD præſtantiſsimum. Lapidis aſij floris drachmæ ſex, vuæ paſſæ acinis vacuæ drachmę duæ. cumini æthiopici drachmæ octo, nitri rubri tantundem. Trita imponito, fouens veſperi & mane: quidam verò adiiciunt etiã ſulfuris drachmas octo. ALIVD. Calcem viuã balnei ſordibus exceptam cum cerato impones, & paululũ nitri calci miſcebis. ALIVD. Radicis braſsicæ crematæ cinis adipe ſuillo veteri liquefacto exceptus inducitur: per triduum ſoluitur.† Ne autem humoris magna fiat colluuies, hoc vtere malagmate, Ceræ libris duabus & ſemiſſe, picis triente, guttæ ammoniaci triente, aluminis liquidi ſeſcũcia. Proficit etiam medicamentum diægiron hoc eſt ex populo nigra & reliqua extrahentia.

† *Antiquus codex*, πρὸς ϳ τὸ μὴ πάλιν συλλογὴν ὑγρȣ̃ γίνεϭαι, *Ne autem rurſus humor colligatur.*

De inflammatione teſticuli ſcrotique & alijs ipſorum affectibus. CAP. LIIII.

SCroti inflammatio hiſce agnoſcetur notis. locus primo contactu indoleſcit, feruor, duritiéſq; intenſa apparent. Teſticulo autem inflammationem ſentiente non ex leui tactu dolent affecti, ſed innixis validius digitis rubor & durities ipſius per ſumma minor extare videtur: impreſsis autẽ digitis durities in alto occurrit, & febris nonnunquam oritur. Itaque teſticulorum inflammationibus propriè conuenit

nit ſanguis ex talo dimiſſus: communiter autem omnibus cataplaſmata & cerata. Imponi igitur debent ex lomento diluta vini mixtione cocto cum vuis paſsis pinguibus acinorum expertibus cumini, vel haſtulæ regiæ radix incocta, contritaq; miſcetur tenuiſsimæ parti polentæ æquali: vice cataplaſmatis adhibetur vel lini ſemen ex diluto vino, vel fœnugræcum ex mulſa, vel lilij radix ex mulſa aut recentibus vini flocibus cum polentæ polline. Vel ſenecion, & coriandrum viride cum vuis paſsis quibus acini ſunt exempti. Sin multus infeſtat ardor, foliis alterci cum triticea farina, aut cicerum obducuntur. vel arundinis foliis, vel cucurbita cruda. Si vetuſtior eſt morbus cum duritie, cucumeris ſylueſtris radix in mulſa cocta, leuigataq; cum lolij farina admouetur. Item hoc efficax eſt auxilium, vuarum paſſarum quibus acini ſint exempti, vnciæ quinq;, cicerum ſubferuefactorum ſeſcuncia, cumini vncia, ſulfuris vncię nouem, nitri vncia, reſinæ vnciæ tres & ſemiſsis. contrita omnia cum melle in cataplaſmatis formam digerens, vtitor. cerata autem hæc ſunt, olei cyathus, colophoniæ vnciæ ſex plumbaginis, cumini, vuarum paſſarum, lomenti ſingulorum triens, ceræ ſextans. Plumbago cum oleo adúſque aliquantulam ſpiſsitudinem incoquitur. deinde cera reſinaque inditur. Sublata ab igne ſemifrigida, vuis paſsis cõtritis, fariniſq; ſuperfundito. ALIVD. Olei anethini & roſacei, ceræ, reſinæ piceæ, ſingulorum quincunx, cumini vncię duæ & ſemiſsis, ſtercoris aſinini ſeſcuncia. cuminum teritur cum ſtercore aſinino, ceratumq; refrigeratum miſcetur vnaq; leuigatur, deinde in panniculum illitum admouetur, lana ſuperaccommodata. olei omphacini, vel butyri, vel reſinæ æquali modo vtitor. Quòd ſi à ſudoribus vlcera in ſcroto excitentur, gallam detritam, vel alumen inſpargito, pingui aut hircino felli & perungito. Porrò ad teſtes aphtæ vlcere preſſos terram cimoliam cum aqua prius illitam, ſinito ſicceſcere, calidaque aqua abſtergito, myrtum ſiccam, & ſmyrnij paulum in puluerem redactum applicato. Si caro in teſticulis excreuerit, cinis ſarmentaceus nitro & aqua maceratus curat inductus. Pruritu ſcrotum irritante, nitrum, pedicularia, Græci ſtaphidagriam appellant, alumen liquidum, aceto contritum, roſacéoq;, illinitur in balneo. Vbi laueris, candidus oui liquor cum melle parti inungetur.

De seminis profluuio & veneris insomniis. CAP. LV.

SEminis profluuium quod græcè γονόῤῥοια appellatur, est inuita ac præter voluntatem excretio, quæ continuè naturalibus non intensis, ex retentricis naturę facultatis imbecillitate prouenit: in qua ex vsu est cõquiescere, lumbos pubémque hapso ex vino & melino vel œnanthino cõtegẽtes: mox cataplasmatis obducere ex palmulis, malis cotoneis, œnãte, acacia, hypocistide, rhu, & similibus. Insidere oportet lentisci, rubi, & id genus aliorum in vino decoctionibus, vel etiã, aquis cibisq; vti siccãtibus: post prima morbi tẽpora ad exercitatoriam rationem deducere, qua totum corpus, partésq; affectæ confirmentur. Cæterum quomodo seminis paretur fœcunditas, libro primo, vbi de sanitate tuẽda agitur, abundè tractauimus. Vbi etiam illorum qui venerem exercere nequeunt, scripta est curatio, itẽ quæ ad veneris insomnia proficiãt. porrò iuuabit genituræ profluuio laborãtes, & lectus frigidior, & dextri lateris, vel sinistri incubitus, itẽ medicamenta frigida lumbis substrata, qualia sunt coriãdrum, cicuta, cerussa, portulaca: omnia vero ex aceto.

De satyriasi. CAP. LVI.

SAtyriasis est naturalium palpitatio, quæ cuidã seminis vasculorum inflammatoriæ affectioni cum intentione superuenit. Hæc palpitatio nisi finiatur, in seminariorum vasorum resolutionem, aut conuulsionem delabi consueuit, ac qui conuulsi fuerint celeriter intereunt. obeuntes autem ventre inflantur, & frigidum sudorem emittunt ac mulieribus quoq; sed raro hoc mali accidit. sanguinem igitur protinus dimittere conuenit, victu vti tenui, & abstemio, eumq; assumere quotidie, valenter nunquã, sed paulatim. Laudatissimum igitur est remedium, beta, malua & mercurialis momentum, & ius esculentum cochlearũ: nil mali fuerit etiam ex simplicib. clysterem ab inferiore parte iniicere. Quæ verò vrinam mouent, medicinæ cauendæ sunt, lumbis refrigerantia quoque admouere oportet, vt solani succum, aut portulacæ, aut alterci, aut cicutæ. Necesse vero est, colem, & inter anum, scrotúmque locum refrigerantium, quibus leniendi vis inest, aliquo demulcere, nempe argenti spuma cimolia creta, cerussa, aceto dilutis, aut aqua, aut vino dulci, aut sapa. supino cubitu conquiescere nociuum est. Rursus confert bibere nimpheæ radicem, iridẽ, & adiantum. Ru

tę vero ſucci potus profuerit,& ſeminis profluuio laborāti, & cui naturalia ſunt arrecta. Cibus datur frumētaceus modicus, ſitis indicitur. At ſi prorogatur vitiū, cucurbitulę cute ferro inciſa defigēdæ ſunt. Si plenitudo adſit etiā hirudinib. vacuare,& vētrē cruda ordei farina oblinere, alienū nō eſt.

De priapiſmo. CAP. LVII.

PRiapiſmus eſt firmum genitalis incrementum, quod in longum latúmq; intumeſcit, citra veneris appetentiam. flatulentus nimirum eſt ſpiritus qui particulam in tumorem attollit, ex humoribus craſsis,& viſcoſis modici caloris opera procreatus. Notum vero eſt cuilibet, particulas non eſſe calfaciendas, ſed leniter refrigerandas cerato roſaceo, cum aqua contuſo, itē chamæmelino cerato in genitali & lumbis impoſito, victus & medicamenta exhibentur, quæ extenuare citra manifeſtum calorem poſſunt. Applicabuntur etiam quæ naturali modo operātur, experimentis ac vſu probata. Nymphea igitur potui dabitur, viticis ſemen: rutæq; viridis obſoniis mixtū. Sed per initia id non aſſumi debet, vt quod vehementer calefaciat: verum poſt aliorum extenuantium vſum. Si vacuatione vti libeat per vomitum id facies. Nam per aluum factæ, vicinas particulas ſæpe fluxioni opportunas efficiunt. Exercitium fricatioq; flatibus diſcutiēdis rectè adhibentur. Nulli prædictorum venus prodeſt, niſi quibus ex huius abſtinentia ſemen abundare conicimus.

De particulis inefficacibus. CAP. LVIII.

QVi hoc vitio laborant, nō ruunt in venerem eóq; puſillanimes fiunt. Cauſa horum eſt, particularum reſolutio, vel ſeminis inopia. Cum igitur ea quę ſemini generādo ſunt, libro primo inter præcepta ſalubria expoſuerim, tum quæ ſimplici virtute ad venerem incitant, nunc valentiora adiicere oportet. Communiter igitur medicamentis quæ à laſsitudinibus reficiendis, acopa dicuntur, ad reſolutionē inſcriptis, hic quoq; vtendum eſt. Priuatim ſtellio concrematus, in puluerémq; redactus cum oleo magno dextri pedis digito, illinitur, & venus exercetur: vbi ceſſare voles, digitus abluatur. Iam medicamentum ex ſtellionibus varia conſtans miſtura efficax eſt. Potui vero dantur quæ incitant, quale hoc primum eſt, piperis, baccarum pini, petroſelini, ceruini genitalis ramenti, terebinthinæ pares portiones. melle excipiūtur. ALIVD. Ciceruni crudorum, bacca-

rum pini, ſingulorum vnciæ duæ, ſeminis erucæ, piperis, ſingulorum vncia, mellis datur quod drachmas duas impleat cum vino. Item ſatyria ce dicta ex multis cõpoſita cõgruet, atq; id genus alia. Inſpicere pręterea oportet reliquas morbi cauſas, & cõuenientẽ ipſis correctionẽ accõmodare.

Pudendorum & ani remedia. CAP. LIX.

NAturalium aniq; vlcera citra inflammationem oborta, medicamentis indigent, quæ vehementer reſiccant: cuiuſmodi ſunt ex charta combuſta, anethũ vſtum aridum, cucurbita concremata. At ſiccis recentibuſque vlceribus, etiam aloë præſens eſt remediũ, ſi arida in puluerem redacta applicetur. Porrò omnium leniſsimum eſt, & nihilominus efficax pompholyx. At ſi humidiora euenerint vlcera, piceæ cortex per ſe lapis hæmatites. ſin etiam altè deſcenderint, manna prædictis miſcebitur. Si paſcendo ſerpant, lẽticula cum malicoriis inducetur, vtendúmq; eſt Coraco ex oxymelite appellato, & bithyno, adhæc, eo quod ex charta vſta cõponitur. Rimas autẽ naturaliũ ſediſq;, Græci vocant rhagadas, iuuat reſina fricta, cum roſaceo cõtrita, vt ſordiũ fiat ſpiſsitudo, adiecto etiã luteo oui, opioq;: vel hederæ foliorũ cõbuſtorum cinis cum roſaceo in plumbea pila tritus admouetur. Iã paſtillus ex œnelæo, & lapis phrygius admodum probata ſunt remedia ad rimas, tum ſordida circa ani orbẽ vlcera, præſertim quæ elidi nequeũt. ALIVD ſimplex quod etiam acrimoniam obtundit. Cadmiæ combuſtæ, elotæq; vnciæ duæ, roſarũ vngue ex foliis deſecto, vnciæ ſex. puluis inſpergitur parti vino prius abſterſæ. Ad condylomata vero faciunt chalcitidis, œſypi, medullæ ceruinæ, rubi foliorum æquales portiones cum cerato, idẽ præſtant paſtilli ex œnæleo. Quod ſi in cole intra genitalis foramẽ vlcus delituerit, pus, vel ſanguis citra vrinã redditus fatebitur. Curatur primum aquoſa mulſa collutum, mox lacte, poſtea collyrio Aſteri lacti mixto, aut paſtillo Leuco, aut is qui vocatur dialotarion in plumbea pila ſubactus demittitur, vel etiam penna tincta perlinitur. inde tenue linamentum tortile vnctum imponitur. Præſtantiſsimum vero eſt etiam quod capit gallæ, pompholygis, amyli, & aloës pares modos, roſaceo, & plantaginis ſucco leuigatos.

Ad naturalium dolores.

BVTYRI, reſinæ, paribus portionibus pulchrè liquatis obdu

obducito, vel ex seminis linis succo, æquum myrrhæ & resinæ frictæ pondus leuigatum imponito.

Ad intumescentia pudenda.

VItis foliorum tenerorũ triginta numero, cerussæ drachmæ quatuor trita applicantur. Cæterum fotu ex aqua marina frigida coles vtitor & quiete, penemq; deligato. Carnosas naturalium excrescentias, quas Græci thymos vocant, compescit, nec sinit rursus augescere cinis palmitum cum aceto cataplasmatis modo illitus, item salicis corticis combusti cinis. In vniuersum & thymus, & myrmecia, & verruca pensilis quæ dicitur acrochordon per medicamenta valenter exulcerantia eliduntur: iis autem quæ exedunt, emoriuntur. Propriè contra hæc vitia proficit, elaterium cum sale impositum, grossi cum aceto, nitro & farina. Liquor fici illitus, smaridis caput salsum crematum in cinerem, ærugo cum sulfure viuo combusta, tithymalli liquor illitus, ocymi folia cum atramento sutorio, vel heliotropij maioris semen cum vino cataplasmatis modo applicatum.

Ad ani inflammationem.

CERVSAE vnciæ quatuor, pompholygis vncia, vel cadmiæ teneræ, thuris singulorum vncia: sereos succi hemina diluuntur, succus autem paulatim affunditur, donec absumatur. Deinde ceratum ex vnciis duabus ceræ, & rosacei libra confectum: vbi deraseris miscetur, validéq; emollitur. Demittitur autem instrumẽto quod à pure trahendo πυουλκον Græci nominant, & superdeligatur, facit autem & ad ani fissa cum inflammationem sentiunt, item aduersus sedis exulcerationes, cum ardore, aut rosione infestantes.

Ad sedis erysipelata.

MEDICAMENTI, quod ab herbarũ succis diachylon appellatur, libra, rosacei quantum satis est, panis puri libra, croci vncia, opij vncia. crocus & opium passo macerantur, panis aqua. Deinde leuigatis ipsis, medicamen diachylon, & rosaceum admiscetur, emolliturque. Vtile est etiam ad podagras calidissimas. ALIVD. Arcet etiam ani inflammationem cerussa cum vino rosacéoq; in pila plumbea, & cochleari plumbeo trita inunctáq;, vel cerussam & oui candidum rosaceúmq; in eadem pila leuigata, dum sordium spissitudinem habeant, perungito.

Hedricum ad ani dolores.

ALTERCI folia tenera, portulacę folia tenera, micas pa nis in vino tinctas, ouorum tostorum lutea pari pondere, rō sacei quod satis est. vbi locum rosarum & meliloti decocto foueris, cataplasma imponito.

Hedricum optimum ad ani inflammationes, eiusdémq; excrescentias.

CERVSSAE, spumæ argenti, suffiminis ammoniaci, bdellij, singulorū scrupula sex, terebinthinæ vncia, ceræ semuncia. Arida succo solani, alterci, vel portulacę cōterūtur. Quę liquātur, vbi illis adiūcta fuerint, excipito. Et emolitis rosaceo, vtitor. Iam medicamē phicotyche. & dia molibdenes ad hæc dialotariō. Præterea pastillus dia halicabu & dia rodō ad ani inflammationes genitaliumq; laudata sunt remedia.

Ad excrescentias ani.

EXCRESCENTIIS si inflammatio adest, vtendū generatim iam commemoratas, & propriè hoc pastillo, cerussæ quadrās, pompholygis vncia, argenti spumæ sextans, mastichæ scrupula sex, alterci succo excipiuntur. Si careant inflammatione, cupresſi galbulorum combustorum cinis loco dolenti, vino prius absterso inspargitur, vel cucurbitæ aridæ corticis combusti, vel palmularum nucleorum cinis similiter, vel testarū ouorum, & fœniculi cinis, vel succi mali punici foliorū, æqualis modus. Vino albo detersa pars diebus septem eluitur. callosa autem tubercula calce & auripigmēto cum aceto acri trito rectè etiam in sole perungis.

De hæmorrhoidibus.

ORIS venarum, quæ quod sanguinem fundere solita sint græcis αἱμοῤῥοΐδες appellātur, iustò largius inanitis, habitū in aquā subter cutē resolui cōtingit, & affectos, infeliciter cōtabescere: periculum vero est, etiam ne largum sanguinis profluuium accidat, quemadmodum ne idem in totum supprimatur: vnde laboriosa est curatio. Quare cum plures sint hæmorrhoides, vnā purgationis gratia relinquere oportet. Quædam vero superius existunt, non apparentes, eoq; difficilem curationem recipiunt. Cæce autem nihil quidem excernunt, sed dolorem mouent acriorem. hæ itaque succo cyclamini illito adaperiuntur. Contra eas vero quę immodicè fundunt sanguinem, spinæ ægyptiæ, foliorum sambuci, artemisiæ, singulorum vnciæ quinque, sideritidis vnciæ quatuor, coquuntur in aquæ heminis octo ad dimidias, inde her

herbæ proiiciuntur. aquæ vero miſcetur puluis hic cretæ ſutoriæ, aluminis rotundi, ſingulorum drachmæ octo, argenti ſpumæ drachmæ quatuor, gallæ drachmæ tres, miſyos drachmæ duæ, ſereos tantundem. vbi puluerem decocto ſolueris, ſepties quotidie irrorato. inſecuto die pari modo aliam confectionem menſura æqualem ſuperfundito: ſic tertio. Et ſi reliquiæ aliquæ remaneāt, quarto die acu compūges: ſi ſentiat æger, aut cruor emanet, decoctum ſimiliter facit. pulueris vero partem dimidiam miſcebis. Cum foueris, puluere attingito, vt exactè adurantur. panis ob inflammationē instar cataplaſmatis inducetur. ALIVD. Panis purus in garū primæ notæ tinctus, vſtuſq; in nouo fictili, & pertritus applicatur, ano prius vino abluta. Facit etiam ad excreſcētias. ALIVD. Sereos drachmæ duæ, chalcitidis drachma, miſyos tantundē, atramenti ſutorij quod chalcantum dicitur drachmæ tres, aluminis ſciſsi drachmæ nouem, æris combuſti drachma, cretæ ſutoriæ drachma. ſicco vtitor. Cibi erunt iis qui ſupramodum inaniuntur, pauci ſanguinis efficaces, & minimè recrementitij, quiq; ſiccant, & aſtringunt, cuiuſmodi eſt chondrus ex poſca lotus: oryza & alica. Ex oleribus conueniunt intybus, cichoreum, portulaca: inter vina, quæ aſtringunt. In hæmorrhoidibus autem obcœcatis, his cōtrarius victus proderit: potiſsimum vero lolliginum, ſepiarum, multipedarum, torpedinis, ſelachiorumq; eſus probè conueniet. hæc enim ſanguinem commouent, item quæ menſibus ciendis ſunt, hiſce congruunt.

Ad procidentem anum.

ERYCAE fructus, gallarum, ceruſſæ, acacie, hypociſtidis ſucci, piceæ corticis, thuris, myrrhæ minææ, paria pondera. Sicca admoueto, ano vino prius auſtero deterſa. ALIVD. Recrementi plumbi, rhus ſyriaci, ſingulorum drachmæ octo, roſarū floris drachmæ quatuor, myrrhæ minææ drachmæ duæ. Vtitor ſicut priore. ALIVD. Piceæ corticis, mannæ, ſpumæ argenti, ſingulorum drachmæ octo, cupreſsi orbiculorum ſiccorum, plumbaginis ſingulorum drachmæ duæ, vtitor quemadmodum præceptū eſt. item vrina ipſius ægri calens adhuc ſuperfuſa adiuuat.

De vteri affectibus & primum de menſium purgatione. CAP. LX.

MVlierum plurimis menſes quartodecimo anno fluere incipiunt, paucis vero ante tertiumdecimū, aut duodecimum,

decimum, plerisq; autem post quartumdecimum erumpũt. Tempus cuiq; purgationi præfinitum non est, ordinatumq;, multis ad duos tréſve dies, haud paucis vſque ad quintum profluit, aliis etiam aduſque ſeptimum : raro ad duodecimũ purgatæ ſunt. Porrò deſinunt menſtrua aliis anno quinquageſimo, paucis autem vſque ad ſexageſimum durant. Nonnullis à triginta quinque annis, præſertim obeſis, menſes ceſſare incipiunt morata igitur purgatione, lauandum eſt circa ſtatum menſtruale tempus, ac præſumetur potui, aut ſeſamum, aut capitatum porrum cum pipere, & ruta ſimul incocta. Potio autẽ ex paſſo cretico erit, cuius heminæ menſura pota ambulationibus mẽſtrua dimoueantur. Cibus ſit, lolligines, ſepiæ, polypodes, & quæ eiuſdem ſunt generis: quippe ſanguinem propriè commouent.

De menſium ſuppreſsione.

SVPPRIMITVR menſtrualis purgatio, interim toto corpore male affecto, nonnunquam vero locis peculiari vitio conflictantibus ex frigiditate inſita, aut ictu, aut intemperie ab origene, ſeu acquiſita malignitate magna vero parte ex abortu : vel principaliore quadam parte primariò affecta, nempe iocinore, aut ventriculo, aut thorace, aut id genus aliqua, longo morbo vitiata. At ſuppreſsio complures affectus, & longos ſolet procreare. Cum igitur propter aliquod interaneorum affectum primarium purgatio circunciditur, aut moratur, ex vſu maximè fuerit, id quod primariò afficitur curare, inde vteri habere rationem. Notæ vero quibus hæc deprehenduntur, in ſuperioribus ſunt expoſitæ. Cum vero nihil illorum adfuerit, conſtat palam primario affectu vterum occupari. Itaque ſi ætas non prohibet, aut habitus, aut aliud quippiam, venam oportet incidere, idque non ante ſtatum menſium tempus: ſed vbi iam præterierit, decem dies ſuperadiiciantur. Detrahetur autem ſanguinis, neque plus duabus libris & dimidia, neque minus vna, ſi quidem venam diuiſerimus. Sin autem non, hiera diacolocynthidos purgari debent, duarum drachmarum pondere, in ſex mulſæ cyathis. Si febris adſit, hiera quidem vti non expedit, verum ſanguinem mittere in primis febriculæ diebus eſt opportunum. A' purgatione reficiẽdæ ſunt mulieres diebus pauculis : in ſequentibus autem, exercendæ obambulationibus, inferiorum frictionibus, & balneo. Cibi cõgruunt

diſtrib

distribui faciles, & liquidi, olera, dulcia omnia, pisces saxatiles, ex auibus teneriores, lactis potio, ex melle confectiones, μελιτ]ώματα vocant, vinum tenue, album, non adeo vetustum. carnes inidoneæ his sunt, & legumina, præter ptisanã. Vbi statum mensium tempus propinquum est, dantur ex marinis selachia, & malachia, vt dictum est, item ostracoderma, hoc est testaceam cutem sortita, capitata porra, cum ruta & pipere cocta, eorumq; ius potui datur: infernæ partes vinculis, tribus quatuórve diebus constringuntur. Cum instat tempus purgationis, tollitur deligatura, myrrhæ obolus bibitur, aut fabæ instar, vel castorium ex passo, aut mulsa, vel decoctum artemisiæ, aut saluiæ post balneum ex passo, & absynthij. Absynthites autem vinum per totius curationis decursum potatur. Vbi accesserit iam menstruale tempus, si nihil, aut nulla mentione dignum fuerit excretum, ex talo sanguis detrahendus est. Post septimum, aut octauum diem, purgatione ex hiera vtendum est, secundum quartum diem, dropax inferiori ventris regioni, lumbis & feminibus applicetur, atque aquæ potu triduum vsa, sinapi cum æqua panis macerati portione adusque æquinoctium admoueat, deinde lauet, insecuto mense ficus siccatæ in vicem panis misceantur decocto fœnugræci, maluæ, pulegij, rutæ, & artemisiæ. In sinum vero demittetur, susinum, aut amaracinũ, pessusq; inseratur enneapharmacus, aut libanius. Est autem pessus lana concerpta, & in rotundam, digiti humani formã redacta qua medicamenta contineantur. Hæc igitur curatio plerisque ad purgationem abunde fuit. sin autem vehementioribus indiguerit medicamẽtis, hæc sunt, iris illyrica cum vino pota, iunci angulosi, arique radix, casia, iunci rotundi flos, & nardus, helenij radicis decoctum, myrrhæ ad fabæ Græcæ magnitudinem cum passo ex dimidio mulsæ cyatho pota, atque dictamni decocti cyathi duo, item ammoniacum, & sagapenum. Quæ minus stomachi vitiis sunt opportunæ, etiam opopanacis paululum in globulos redactum percocto melli intinctum, assument. Iam verò consueta nobis semina menses mouere possunt, sed minus: fœniculum, cuminum, apium, daucum creticum, seseli, ami, sison, cicer, fructus cedri, ac omnia quæ vrinam prouocant. Commode etiam sinui muliebrium imponuntur myrrha, absynthij, aut lupinorum decocto trita, aut rutæ succo leuigata, bdelliumq;

liumq; similiter, styrax, syluestris oleæ gummi, aut rutæ succi itidem, aut longa aristolochia, in collyrij formam concinnata. Persimiliter etiam magni centaurei radix, aut veratri, aut liquor scammoniæ, & cucurbitæ syluestris medulla per se, & artemisia applicata cum ruta, insuper & galbanum suffumigatum. Eadem vero & fœtus solent educere.

De immoderata purgatione vteri & sanguinis profluuio.

CAP. LXII.

IMmodicæ purgationes mulieribus oboriuntur, interim mensibus adauctis confarctimq; ac concitatius erumpentibus, interim ob legitimum partum quæ plerunque etiam sponte sua cessant: Crebro autem obortus caúsa, vehementi laborant profluuio, vt subinde periculum accedat. Imprimis igitur extremi artus ab alis & inguinibus, vinculis excipiuntur. Posca non frigida potui datur, muliebria ex eadem fouentur, & iniiciuntur locis multæ lanæ, ex vino, oleo, vel rosaceo, vel melino, vel myrteo expressæ. Cibus dabitur chōdrus lotus ex posca: vel oryza, vel alica: vino autem abstinebitur, & hydromalum austerū, aut omphacomeli, aut huiusmodi quippiam ipsis exhiberi debet. Balaustium in posca propinari, vel hypocistidis, vel acacię succus, vel lycium. vel samius aster, vel succus immaturæ vuæ siccus, vel rheon, vel lenticulæ ex Italico fictili combustæ cinis: aut sesamum editur in posca maceratum, quoad molle delicatumq; euaserit: insinuati vero pessi per naturalia, sanguinis fluorem sistunt, hypocistidis succus, aut acaciæ cum manna in aceto contritæ. Mirificè auxiliatur spongia in vino, aut liquida pice demersa, pessarij modo adhibita, vel combustæ ipsius cinis cum aceto, vel posca eodem modo insinuatus. Similiter etiam suberis in Italico fictili concremati cinis. A` foris autem imposita iuuaut astringentia epithemata, & cataplasmata ex palmulis, & cotoneis: quæ malicoria receperint, aut fageam glandem, aut rubi surculos, aut lentisci folia, balaustium, acaciam, hypocistidem, gallæ modicum, alumen. Maximè vero hoc, taurocolla madescit posca, quousque soluatur. deinde in linteolum validum illinitur, lumbisq; agglutinatur. Efficacia ad hoc sunt, & glutinantia emplastra, veluti Armonia, Icesios, Athene, Meline, Indica, & similia. Pessulis quoque ad sanguinis profluuium vti oportet. Gallæ interius leuigatum, & thuris lachryma aqua diluta naturalibus

bus inſeritur, vel cytini, vel mala punica dulcia ſimiliter, vel polygonum tritum. Compoſito autem, aluminis ſciſsi, gallarum interioris, acaciæ ſucci, mannæ, ſingulorum vnciæ quatuor, ouorum toſtorum lutea quatuor: arida leuigantur ſucco plantaginis, miſcenturque. Cum vſus exigit, excipiuntur in peſſum ex lana, & in roſaceum intinguntur, inſinuātque naturalibus. Iam cucurbitulæ leues magnæ frequenter ſubter mamillas affixæ abundè retrahunt. Inſeſſus autem profluuio ſanguinis laborantibus conuenit, ex marino iunco, Græci vocant oxyſchœnum, capitibus myrti, roſis, rhamni foliis, rutæ ſurculis, æquali pondere in aqua coctis inſidere iubeto. ALIVD. Mali punici dulcis radicis corticis, myrti, cupreſsi corticis ſingulorum tres partes, gallæ pars vna, aquæ quod ſatis eſt. Infundito autem per vterinum clyſterem ſuccum plantaginis aut ſereos, aut polygoni, aut ſolani, aut perdicij herbæ, aut pſyllij, aut hypociſtidis, aut acaciæ, eaq; lana aut digito, aut ſpecillo, aut pinna in longitudinem figurata, aduſque orificium imponatur. Inſuper paſtillus Andronis per vterinum clyſterem infuſus cum quodam ex ſuccis commemoratis, aut vino aſtringente efficax eſt remedium.

De *fluore muliebri.* CAP. LXIII.

VVluæ fluor, totius corporis quod expurgatur eſt diſtillatio: Talem vero ſpeciem id quod euacuatur, repræſentat, qualem etiam humor in corpore ſuperans obtinet. aliud rubrum, veluti ſanguinis ſanies, aliud candidum, pituitæ ſoboles eſt, pallidum aliud, quod bilem teſtatur, aliud vero aquoſum. at ſi ſanguis purus, ſicut in venarum ſectione, efferatur, attendendum eſt accuratè, ne quædam in vulua eroſio ſit excitata. his notis fluor deprehenditur, loci continuè madent humoribus, colore variantibus, laborans decolor eſt, cibum non ſentit, eumq; faſtidit, in obambulatione difficulter, ſpirat, oculos habet prætumidos, nunc cū dolore, nunc citra illum, aut cum exulceratione, aut ſine illa, aut inflāmata, aut ſordida, aut pura. Toti igitur corpori auxiliantur quæ citra manifeſtum calorē exiccant, cū affectus ſit humidus, frictio totius corporis, & vnctio ex melle abunde cocto, medicamina dātur vrinam ciētia, vtpote aqua, cui aſarum & apium ſit incoctum: vacuatur etiam totum corpus per aluum: præterea portulaca commanducata, ſuc-

cuſq;

cusq; ipsius potus præsidio est. Item balaustium, rubi fructus & flos, quercus liber qui cortici ligni subiacet, & tunica glandis putamini subiecta. Equisetum maximè sistit rubrũ fluorem, potum ex aqua, aut vino. Vel hypocistis, lentisci fructus torrefactus, cum vino sumptus, samius aster, lemnia sphragis, coagulum leporis, aut hœdi, aut ouis, aut vituli, aut cerui, vinacea trita, myrti, vua immatura sicca, piceæ cortex. & quæ ad vuluam sanguinis profluuio laborantem dicta sunt, non admodum efficacia. Vbi vero cum labore fertur, per siphonem vteri, clysterémve alicæ succum, aut ptisanæ, aut tragi, aut oryzæ demittes cum aliquo medicamentorum quæ dolorem sopiunt, ἀνόδυνα Græci vocant: & in accesionibus quidem lenire oportet: cum autem remittit, circuitum enim nonnunquam habet, habitum corporis mutare noxium humorem euocando expedit variis gestationibus, obambulationibus, vociferatu, inunctionibus, cucurbitulis, dropacibus ad partes superpositas vinculorũ iniectionibus, frictionibus, psilothris, smegmatis, sinapismis, vomitibus à radicula victus ratione viribus recolligẽdis dicata, balneis, vino, vario ciborum genere.

De inflammatione vteri, & declinatione. CAP. LXIIII.

INflammatio vuluæ, pluribus ex causis oboritur. nempe ex ictu, mensium retentione, frigore, & inflatione: adeoq; ex abortu, & ob sinistram partus æditionem. Comes inflammationis vuluæ est febris acuta, dolor capitis, tendinis basis oculorum, brachialis, digitorum, & colli deorsum retractio, declinatio ad opposita stomachi ex consortio dolor, oris vuluæ conniuentia, pulsus exigui, crebriq́ue. Et si languida fuerit inflammatio, haud valido ipsius vteri dolore torquentur. Sin vehemens, & ipse totus pulsatilem cruciatum percipit, vndiquaq; inflammatione obsessus. si pars ipsius illam sentit, in ea magis dolor intenditur. nam si posteriora ipsius laborent inflammatione, dolor lumbos inuadit, stercus longanone compresso, retinetur. si priora, dolor inferiorem ab vmbelico ventris regionem occupat, & stillicidium, aut vrinæ difficultas vesica pressa excitatur. lateribus inflammationem expertis inguina tenduntur. & crura grauantur. Extrema ad fundum vteri parte inflammata, in vmbilico dolor potissimum cum tumore infestat. Cum vero os vuluæ inflammatio affligit, in abdomine dolor est, digitoq́ue

toq; immiſſo os occurrit durum rigidúmq;. Itaque in curatione primum vſui venit fotus ex vino & oleo, vel vino & oleo roſaceo ſuper infernam ventris regionem & lumbos per hapſum ex lana puriore citra deligaturam adhibitus. Cibo abſtinetur triduum, ſecundum quod ſanguis ex cubito mittendus eſt, ſi nihil prohibet. alendæ ſunt chondro ex aqua mulſa, vel pane, vel ouo ſorbili, vno die interpoſito. Poſt quintum, cataplaſma ſuperaccommodatur, polline farinaceo, ſemine lini, fœnugræco, ex mulſa, in qua papauerũ capita decocta, reiiciantur, & oleo. at ſi inflammatio eryſipelatis naturam ſortita excandeſcat, meliloto in paſſo cocto tritoq; ouorum toſtorũ lutea adiicito cum roſaceo, vel melino, vel crocino, & cataplaſmatis modo adhibeto: aut palmulas vino temperato feruefactas, cum polentarum polline, & quodam ex enumeratis vnguentis leuigato, applicatóq; in morbi aut declinatione ceratum nardinum, aut cyprinum iniiciendum eſt. Per totum verò morbi decurſum, etiam inſeſſus vtiles ſunt ex decocto fœnugræci vel ſeminis lini, maluæ, artemiſiæ, & oleo. In iis autem quæ nõ ſuſtinent calorem, ex aqua calida roſaceo ſuperfuſo: peſos autẽ infuſionéſque adhibere conuenit ex œſypo, butyro, medulla ceruina, adipe anſerino, vnguento ſuſino, & cera thyrrenica. in quibus autem calorem ferunt, etiam peſſus qui ab aureo colore chryſus nuncupatur, ipſis cõueniet, item enneapharmacus: rurſus in quibus non tolerant, ex ouo, roſaceo, adipe anſerino, vel gallinaceo adaptabitur. Porrò ad inflammationes magis furibundas emplaſtro dia chylon quod eſt ex herbarum ſuccis in vaſe fictili cũ roſaceo liquefacto miſcetur ſuccus plantaginis, vel ſereos, vel cichorij, vel intybi. Aut hoc vtere: adipis anſerini, vel ſuilli recẽtis drac. quatuor cerati roſacei, vel ſuſini ſextante, ouorum toſtorũ luteorũ vncia, croci drachma, myrrhę tribus obolis, opij obolis duobus, vel loco opij, papauerũ capitum decocto: ſi dolor multus excruciat, lachrymæ papaueris inſtar lenticulæ cũ lacte muliebri, & ſucco fœnugręci in peſſo ſubiiciendũ exhibeto. At ſi inflammatio cũ duritia infeſtat, tetrapharmacum roſaceo ſolutũ, applicatur, vel infunditur. Si à naturali ſede vulua declinauerit, per acceſsiones ſimilem inflammationibus curationem recipiet. vbi verò remittitur dolor, & declinat, leuioribus vtendum. Quod ſi malũ inueterauerit, noxia ex

q

alto euocantibus vtendum, quæ metaſyncritica dicunt. Extrinſecus autem duritie oborta, malagmatis pugnãdum, nempe dia melilotum, hoc eſt ex ſertula campana confecto, item Mnaſei, Iceſi, melinæ Serapionis, aut pyrinæ, victus autem per initia tenuis adhibetur. Vbi paulum declinauerit malum, ægrotantes ad balneũ ducentur: varioq; magis cibo & pleniore nutriendi.

De vuluæ abſceſſu. CAP. LXV.

INflammatione in abſceſſum tranſeunte, dictæ quidem notæ intenſiores erunt. Præterea verò inordinatæ febriũ cum horrore acceſsiones obueniunt primis quidem temporibus intenſæ, cum doloribus. ad vltimum, vbi ſuppurauerit, aliquantulum remittunt. Poſtquam verò erumpit vomica, dolores acriores ſubinde viſi ſunt, ceu lancinantes & punctus modo incidere, febriculæ vehementius infeſtant. Atq; vrina nonnunquã retinetur, nonnunquã ſtercus, impedimẽto ab affecta vteri parte facto. Aliàs tumor in pube eminet, & veluti exũdationis ſenſus cũ abſceſſus maior fuerit. At quod in expoſitis locis eſt, etiã inſtrumẽto ad perſpiciendũ iniecto, aut digitorũ tactu deprehenditur præterquam quòd dolores ob neruoſam oris vuluæ membranam acriores vrgeant, ſicut in fundo ſinúque minus doloris percipitur, & digitis quidem tumor non occurrit, os autem gracilius oſtenditur. Suppuratio itaq; celerius adiuuanda eſt cataplaſmatis ex fœnugræco, ſemine lini, farina hordeacea, aut frumentacea, cui ficus coctæ adiiciãtur, interim & ſtercus columbinũ. Inſeſsibus etiam ad inflãmationẽ aptis, frequẽtius vtendũ. Itẽ peſſulis ex terebinthina, mirrha, œſypo, butyro conueniunt. Abſceſſu autem rupto, ſi ad veſicam pus euaſerit, lactis & cucumeris ſeminis potu vtendum eſt: ſin ad longanonem ruptus ſit, lenticulæ & malicorij decoctum indetur aluo. At ſi in ſinum pudendi eruperit, mundum quidem à pure, roſaceum infundetur, aut candidum oleum, aut tetrapharmacum regale, aut butyrum recẽs. ſin autem efferatur ſanies tenuis, fœtida, ceu ab vlceribus depaſcentibus, magis aſtringens erit enema ex myrto, palmulis, & lenticula. Si verò humoribus etiam excretis, inflammatio diuexet, perſiſtere in cataplaſmatis, & inſeſsibus, ratio eſt. Cæterum ſi in vuluæ oſtiolo, abſceſſus ſit obortus, neq; rumpatur, partibus, quę puri incumbũt, extenuatis, ad puris excre

excretionem,quæ manu administratur,diuertere consilium est,vt in chirurgica pertractabimus.

De vteri exulceratione CAP. LXVI.

EXulceratur subinde vulua ex infelici partu,aut fœtus extractione,aut eius corruptela,vel ex medicamentis acribus,vel fluore,vel abscessibus diruptis. si igitur prõpta in conspectum venerit exulceratio,instrumento locis inspiciundis idoneo deprehenditur. sin altè desederit,ex iis quæ excernuntur. Humor enim diuersus excernitur:ex inflammato quidem vlcere,paucus,cruentus,aut fœculentus cum magno dolore:ex sordido autem copiosior,& sanies cũ minore cruciatu:depascente,fœtidus,niger cũ doloribus vehemẽtioribus,aliísq; inflammationis signis,iam quæ laxant medicamina,irritant,contraria leuant. Cum purũ vlcus est, humor paucus,æqualis,odoris expers,crassus,cãdidus,cum sentiendi facilitate habetur. Si inflammationem experitur vlcus,iis quæ ad illam scripta sunt,vtendum est. Sordidum, ptisanæ cremore cũ melle illuendum est,aut tetrapharmacum iniiciendum cum susino,vel mulsa,in qua fœnugræcũ sit decoctum,aut malua,aut furfures,aut lenticula cui cortex sit detractus. Porrò quò magis expurgetur,etiã marrubium,aut eruum,vel melli adiuncta erui farina,vel iris,vel alumen rotundum,vel aliquid simile inspargatur. Hæc ipsa etiam extrinsecus ex mulsa macerata instar cataplasmatis illinuntur. Peculiarius prodest hoc medicamentum. Crocus primę notę leuigatur cũ lacte muliebri,deinde exceptus cerato rosaceo,cũ adipe anserino inũgitur linteolo. verũ quod infrà ponitur,isto quoq; efficacius dolores discutit. Capita papaueris in passo temperato madescunt diebus tribus,deinde incoquuntur,donec intabescant, postea teruntur vnà cum rosæ foliorum drachmis quinq;,croci drachmis tribus, iure capitum papaueris admisto,inde ceræ cum rosaceo liquatæ drachmæ duæ ipsis superfundũtur,ac in pessulo subiiciuntur rosaceo perunctis. Salutare est etiam medicamen ex ouis,croco,~~rosaceo, adipe~~ anserino, ceruí medulla preparatũ. Itẽ Aegyptia citra æruginẽ mirificè ad exulcerationes cõducit.† vbi aũt pascẽdo serpũt vlcera cũ inflãmatione qui dẽ obducitur panis tepida maceratus,ex hydromelite,oleo, althea,fœnugræco, palmulis pinguibus. Iniicietur autem plantaginis succus,solani,polygoni,& sereos primũ per se,

mox cum vino austero, aut aceto. At citra inflammationem, si vrgeat depastio valentiora iniicientur, veluti decoctum malicorij, rosarum, summitatis oleæ, cupresi, malorum cotoneorum, rubi, myrti, lentisci, rhamni, rhus coriarij ex vino astringente. postea verò aluminis, acaciæ, lycij, hypocistidis. ex eisdem vero decoctis parabitur etiam insessus. Si nihil proficitur non alienum fuerit medicamen ex charta cum posca primum demittere, deinde cum aceto, aut Antherã, aut chalcitidem, aut atramentũ sutorium, ex eisdem liquoribus, & quæ dysentericis cõgruunt: cibus dandus boni succi, modicus. Purgato vlcere, ægrotans balneorum ciborúmque varietate sollicitari, vinoq́; refici debet, quo caro statim procreetur. Pessi loco subiicietur medicamentũ diamoron, hoc est ex moris, remissum cadmia, vel ladano, vel plumbagine. A foris autem emplastrum, quod cicatrici ducendæ est, abdomini coxísque imponitur. Quemadmodum enim cataplasmatum, ita etiam emplastrorum facultas per latentes meatus traducetur.

† *Hic locus sic legitur in antiquis codicibus.* νομῆς δὲ οὔσης σὺν φλεγμονῇ μὲν καταπλάττειν ἄρτῳ καθαρῷ πεφυραμένῳ δι' ὑδρομέλιτος, *vbi autem est nome cum inflammatione inducere cataplasma oportet ex pane puro subacto ex hydromelite.*

De cancro. CAP. LXVII.

Cancrorum vuluæ alij cũ exulceratione, alij citra vlcus inuadunt. vbi igitur exulceratio non est, tumor in vuluæ ostiolo reperitur durus, inæqualis, prætumidus, colore fæculentus, subruber, interim subliuidus, ac vehemens dolor exercet inguina, abdomẽ, imum ventrem, & lumbos ad manus cõtactum, variámq; medicinam excandescunt. Exulcerato autem cancro, præter dolores, durities, tumorémq;, ulcera erosa ac inæqualia conspiciuntur, plurima ex parte, sordida, labris prætumidis, albicantia, turpem humorũ colluuiem concretam habentia. Quæ verò pura videntur, fæculenta, liuida, subrubra, & cruenta apparẽt: sanies inde manat continuo tenuis, aquosa, nigra, aut ruffa, grauiter olens. Interdum verò & sanguis defertur, aliæq; notæ in vulua inflammata expositæ. Itaq; affectus nulla medicina sanatur. Quemadmodum etiam Hippocrates pronuntiauit, lenire tamen est insessibus ex fœnugræco, malua, ac cataplasmatis simi

ſimilibus. Inſigniter autem leniunt, ſolanturq; in acceſsionibus malua, aut altea in mulſa intabeſcẽs, & roſacei paulũlo leuigata, & applicata. Ad hæc cataplaſma ex ficis ſiccatis melilotis, ruta, thure, buniade hærba diligenter cum oleo contuſa. Item quod conſtat palmulis in paſſo coctis, cui adiecta ſint ouorum lutea, polentaq;, vel ex papauere cum coriandro, aut polygonio, aut ſeri. Hęc in doloribus vſui ſunt, Poſtea ceratum iniiciatur ex roſaceo, aut myrteo, aut œnanthino, aut melino, cum palmulis in paſſo coctis. propriè vero cõuenit præparatũ ex amurca in vaſe æneo collecta, quæ torrefacta leuigatur, & roſaceo cerato, aduſque emplaſtri ſpiſsitudinem excipitur, hæc quidẽ extrinſecus conferunt, intus autem oleum quoq; lenit, vbi fuerint exulcerati, item lac muliebre infuſum. Pari modo ſuccus plantaginis tepidus. Sin cruentum ſit, ſuccus polygoni cum thuris modico dolorem ſopit. Ad hæc peſſuli ex croco, muliebri lacte, lachrima papaueris, & œſypo. Omnibus autem efficacius eſt etiam ad ſedis affectus medicamentum quod recipit: Argenti ſpumæ Italicæ lotę ſelibram, thuris maſculi, œſypi, adipis ſuilli recentis, butyri recentis, ceræ thyrrenicæ, ſingulorum ſextantem, roſacei trientem. Argenti ſpuma ex ſereos ſucco trita, liquatis iniicitur. Cibus dabitur qui facilè in corporis membra queat diſtribui, boníque ſucci, vinum pauciſsimum, aquoſum: acrium eſus, & alimenti copia vitanda eſt, vt quibus cibi promptè corrumpantur.

De ſcirro & duritie. CAP. LXVIII.

SCirrum contrahit vulua, aliàs repente, vt nulla cauſa euidens præceſſerit. plerunq; verò eũdẽ inflammatio mouet, quæ nec ſoluta, nec in abſceſſum mutata fuerit. At ſcirrorũ genere cõprehendetur etiam durities, quam σκλήρωμα Greci vocant, circa vuluæ ceruicem potiſsimum obueniens: tumorem quidem pari modo repræſentans, ſed minus tactui renitentem & cum mediocri dolore. Comitatur autem hos quoq; vteri in oppoſita declinatio† & tumor qui ratione depreſsionis vehementer renititur, cum grauitate, motuq; difficili, non crurũ modò, ſed totius etiã corporis, atq; obeundis actionibus pigritia. ſequitur non probè curatas, malus corporis habitus, aquam inter cutem repræſentans. Per initia igitur ſanguis educi, aut purgatio ex hiera Archigenis, aſſumi debet. Deinde cataplaſmata ex caricis, œſypo, nitro,

absynthio:& cucurbitulas cute ferramento incisâ admouere consilium est. Malagmata verò hæc, Polyarchion, & dia spermaton hoc est ex seminibus confectum, & quod baccis lauri constat. Insessus ex caricarum decocto, artemisiæ, pulegij, altheæ: pessulos ex terebinthina, galbano, myrrha, iride, œsipo, dropace, aquas naturales sulfurosas, bituminosasq; vsurpare commodum fuerit: si vires cōstant, etiã helleborismus conuenit.

† Vetus liber, ὄγκος πρὸς λόγον τῆς πλήσεως ἰσχυρῶς ἀντίτυπος, id est, tumor ratione plenitudinis vehementer resistens.

Pessulus emolliens.

CERAE ponticæ, nardini vnguenti, singulorũ quadrans, irini, gleucini, cyprini singulorum vnciæ duæ, adipis vrsini anseriniq;, butyri, œsypi, medullæ ceruinæ, terebinthinæ, singulorum vncia. ALIVD. Polij drachmæ duæ, myrrhæ drachmæ quatuor cum vino Mendesio tritum irinoq; imbutum subiicitur. ALIVD. Ceræ thyrrenicæ, adipis vitulini, terebinthinæ, medullæ ceruinæ, mellis attici, olei veteris pares modos. MEDICAMENTVM noxia euocans quod Græci dicunt metasyncreticon, & ad inflationes, vuæ passæ candidæ sine acinis, vnciæ tres, rutæ viridis foliorum vnciæ duæ, aquæ marinæ sescũcia, cymini drachmę quatuor, mellis quod sufficit. Inunctum verò pessulum cyprino oleo immergito, & subiicito. Præterea Chrysus ab auro sic dictus pessulus Libaniúsq;, & Enneapharmacus affectui sunt vtiles. verùm Titianus his magis accommodatur.

De mola. CAP. LXIX.

MOla quoq; induratus est tumor, interim in vuluę ostiolo, interim etiam per totam ipsam prominet, tactu lapidis duriciem refert: ita vt ea & quæ superiacent deorsum trahantur, corpus emacietur, color prauus appareat, cibi fastidiũ vrgeat, menses supprimantur. Mamillæ inturgescant, vt in quibusdam per initia de fœtu cōcepto sit suspicio. Insecuto autem tempore discernuntur: nonnullæ verò aquæ inter cutem præbent opinionem, sed hoc intercedit discriminis, quòd tumor durus sit, nec sonus fiat cum digiti iniiciũtur, quemadmodum in morbo hydropico. Cum autem intenditur, in aquam subter cutem reuera degenerat. Nonnunquam etiam insanabilis magna ex parte affectus red-

redditur, quibusdam & sanguis erumpit. Itaque decumbere in domuncula angustiore minus luci exposita, modicè frigida cubili immobili, omnibus ex æquo confert, sed ita vt pedes habeant elatiores quietósque. Nam motus quámlibet fluxionem concitat. Ac tumores duritiásque iis remediis quæ in scirrhis & duritiis vuluę dicta sunt, psanabimus. Porrò hydropicas suffusiones, illis quæ in capite de aqua intercute comprehensa nobis sunt sanguinisque eruptionem, vt etiam fluorem muliebrem curabimus. Cæterum sunt qui molam carnem asserant informem, ipsis vuluæ tunicis adhærescentem, fœtus modo in lucem ædi. Atque hæc morbi species victus ratione laxante tractabitur, quò citius excutiatur.

De inflatione vuluæ. CAP. LXX.

INflatur vulua ex frigore, vel corruptione fœtus, vel ex ægro partu ostiolo conniuente, vel sanguine in grumum intus coacto. Aliàs spiritibus in concauo ipsius spatio conceptis, aliàs in raritatibus vuluæ corporis; quas tumor pubis & imi ventris comitatur cum duritie & dolore punctorio, qui ad septum transuersum vsque & stomachum inguináque pertingit, ac sonitus digitorum impulsu timpani modo redditur. Auxiliatur ergo primum sanguis demissus, si nihil obstat, mox in accessionibus inedia, fomentáque ex oleo rutaceo adhibentur: insessus ex rutæ pulegij, artemisiæ, casiæ decocto, similibúsque, cataplasmata ex semine apij, cumini, anisi, ameos, farina lolij. Adhæc cucurbitulæ, tum leues, tum cute incisa affixæ. At si diutius vitium se prorogauerit, purgatio ex hiera picra vtilis est: dropaces, sinapismi, & aquæ naturales. Obstetrix autem prius digito peruncto inserto grumum incumbentem si cõtingat, auferet, leniter ipsum dissipãs, rursúsq; admouebit cataplasma, ex ficu, nitro, & absynthio. At epithemata mollientia erunt, Polyarchion, dia spermaton quod est ex seminibus, & diadaphnidon, ex baccis lauri præparatum. Præterea pessi ex ruta, melle, & nitro. Maximè verò hîc conducet, ficuum pinguium contusarum drachma, cumini drachmæ duæ, aphronitri drachma. at acrimoniæ causa, in lac prius immergantur. Iam emollientes pessuli sunt huic vicio accommodati.

De vuluæ strangulatu. CAP. LXXI.

STrangulatus vuluæ ad superiora recursus est, quæ principalissimas partes in doloris consortium perducit, vtpote arterias, quas vocãt carotidas, cor, cerebríq; membranas. Comitatur affectas, cum accessio propinqua est, torpor mentis, pigritia, crurum imbecillitas, pallida facies, aspectus oleosus. Cum iam instat strãgulatus, grauis sopor premit, quę cataphora dicitur, mens desipit, sensuum instrumẽta deprehenduntur, impediuntúrq;, vox obmutescit, crura contrahuntur. deinde maxillæ rubere incipiunt, faciesque repletur. Cum remittet, humiditas quædam ad tactum ex locis mulieribus præcedit, ventrísque strepitus, ac aliquod ex interaniis progreditur, ipsáque vulua paulatim laxatur, atq; sic mens ipsis, & sensus redit. Cæterum morbus iuxta circuitum mouetur, sicuti comitialis, ídque nimirum vulua repleta, aut seminali, aut alia materia, quæ intus computruerit: ac multæ rursus à morbo sese recolligunt, nonnullę verò in ipsis accessionibus perierunt subitò; quibus pulsus quidem crebriores, & inordinatè intercidunt, deinde etiam in totum abolentur. Modicus verò humor superficiem irrorat, respiratio primum languida est, mox in totum abscinditur. Porrò vitium hoc hyeme & per autumnum magis infestat iuuenculas ad venerem procliues, steriles & potissimum si ex medicina sumpta fuerint infœcundæ, item alias perfrictiones expertas. In accessionibus igitur summa deligare conuenit, crura tota, corpúsq; totũ perfricare, vt animo destitutæ sese recipiant, item quæ fœdioris sunt odoris, naribus oportet admouere. Exempli gratia linamentũ ex lucerna extinctum, castorium, picem liquidam, cedriam, lanas & lacinia cõbustas. Quidam verò & matulam naribus admouerunt cum vrina veteri, vel deiectione cucurbitulas ad glutinare vincit inguinibus & imo ventri cum multa flamma, & leues & cute incisa. Quod si lõgius accessio se produxerit, etiam quæ flatibus educendis sunt, proficiunt, vt quæ colica dicũtur, ano subiecta, nempe cuminum, nitrum cum melle. Item stercus clystere subducere profuerit, ne illorũ apposito sedes prematur. Iñ vuluã verò vnguenta odoratissima infusa, ipsam solent detrahere, sicut amaracinũ, malabathrinũ, ac sinapi, partim naribus offeratur, partim applicetur pedibus. Deinde inclamabit aliquis ipsas voce asperiuscula

ſcula, excitabitq;, & ea admouebit, quæ per ſternutamenta euocãt, ex caſtorio, ſtruthio, & pipere. vbi acceſsio cõquierit, vomitum cogere, cibum nullum aut paucum præbere oportet. A ſeptimo die, purgatio ex hiera diacolocynthidos dabitur, poſt triduum cucurbitulæ defigentur lumbis & iliis. Mox caſtorei potione vtemur, nunc artemiſię decocto, nunc ex mulſa, in quibuſdam enim hoc vel ſolum ad integram morbi curationem abundè fuit. Inſeſſus porrò & peſſus mollientes his adiungentur. Atque hæc ad acceſsiones proficiunt, verùm vt totum corpus reficias, à ſanguinis dimiſsione auſpicatus, ad purgationẽ ex hiera tranſgredieris. Inde picran ex aloë factam exhibes drachmæ pondere cum tribus aquæ mulſæ cyathis, diebus continuatis, vel interpoſitis menſura duarum drachmarum, cum ſenis aquæ mulſæ cyathis. Iam dropaciſmos, cucurbitulas, & ſinapiſmos vtiliter applicas, nec non acopa ex euphorbio. Poſtea exercitiis vti, frictione & vocis exercitio prodeſt, denique & aquis naturalibus.

De vuluæ procidentia. CAP. LXXII.

VVlua procidit rarò quidem, ſed multis occaſionibus, vel enim ab alto delapſa, & in coxas firmata, mẽbranis, quæ interaneũ id cõtinẽt, ruptis, aut extractione ſecũdarum ſimul ipſam extrahentium, vt quæ eidem adhæreſcant quemadmodum in partu difficili: vel indiligentius imperitiúſq; extracto fœtu, vel ex vulnere, vel aliqua animi perturbatione, ſcilicet nuntiato filiorum interitu, aut hoſtium inſultu, aut periculoſa nauigatione, aut eiuſmodi quadã cauſa: Vt cũ tota corporis mole ſoluta, vulua ſimul ſit deuoluta vel ob reſolutionem, imbecillitatémq; particularum, vt in declinãtibus ætate potiſsimũ accidit. Procidit autẽ iuxta os ipſius. Quidã verò & totã vuluã prolabi memorię produnt, quod à vero longè abeſt. Qua enim ratione ſurſum redacta queat affirmari? Conuenit igitur fœcibus clyſtere prius euacuatis, vrinaque excreta, quò vulua vndiquaque ſit libera, laborantem figurare ſupinam, vt coxas habeat ſublimiores, poplitéſque flexos cruribus diuaricatis. Deinde hapſum capere ex lana, figura & craſsitudine ſinui muliebri proportionalem, tenuiq; linteo circũdare, & in ſuccum acaciæ, vel hypociſtidis vino dilutum demergere, tum vuluæ inſerere, & citra violentiam totum quod procidit ſurſum age

re, quoad tota moles in sinu factus subsederit. Inferna ab vmbelico regio spongia in posca expressa extrinsecus contegenda est. Mulier iacebit extensis adaptatísque inuicem cruribus, vt alterum alteri incumbat. Inde cucurbitulæ agglutinabuntur cum flamma copiosiore vmbilico & vtrisq; iliis: naribus odorata admouebuntur olfactanda. Tertio die lana sinui iniecta, mulier insideat in vino nigro austero modicè tepido, vel in decocto myrti lentisci & malicorij. his probè peractis, lana ingesta tollitur. Altera inuicem prioris eodem humecta medicamento inseritur. Cataplasmata à foris imo ventri superiniiciūtur ex palmulis, polenta, vel lenticula & malicorio cum oxymelite, ac tribus diebus interpositis rursus hæc fient, quoad perfectè curationem absolueris. At si processu temporis id quod prolapsum est, putredinem fuerit expertum, idipsum auferetur, nullius metu periculi. Etenim vulua vniuersim ablata, vbi computruerat, mulierem superuixisse commemorant.

De muliebrium locorum clausura, quam phimon appellant.

CAP. LXXIII.

LOci muliebres circa ipsorum os clauduntur, vel ex præcedente exulceratione, vel in scirrhum durata inflammatione. Curabuntur insessibus qui emolliant, ex hydrelęo & fœnugræci decocto, consimilibusq; cataplasmatis & pessulis. Porrò si malum inueterauerit, suffimentis vaporibúsque iis qui ex aromatibus confiunt vtendum erit. Iam verò soluit etiam hoc vitij cum nihil aliud sit quàm vuluæ ostioli astrictio, pessulus ex æsypo, nitro, resina, & terebinthina.

Vt sterilis mulier concipiat. CAP. LXXIIII.

COmmuniter itaq; ambobus cōgruit, & viro & mulieri vniuersum corpus cōseruare probè temperatum, laboris, cibi, balnei & reliquorum omniū mediocritate, & quod inter ea maximum est, curare ne habitu sint obesiore. Neque enim pingues liberis procreandis sunt idonei, eò quòd genitalibus mutuò se contingere haud possint commodè, tum quòd momentum seminis emittant. Neq; tamen nimis extenuati, liberis operam dare feliciter queunt. Iuuabunt autem ipsos omnia calefacientia & leniter inflantia: vinum itaq; calidum modicè sumptum. Et ex oleribus, eruca, horminum, erisymum & consimilia: ruta verò & calamintha omnino vitanda sunt. At si humorū quodam vitio fœmina

non

non concipiat, hos expurgare, aut proba victus ratione emédare expedit: Proprie verò mulieribus conueniet, curam locorum genitalium quàm fieri potest maximam habere, & menses sine vllo impedimento emanare. Cum igitur propinqua est purgatio, cibi potúsque quàm maximè licet, mediocritatem, curæ habebunt. & ex iis quæ purgationi irritandæ sunt, aliquid assument, cuiusmodi sunt odorata olera & acria, vtpote scandicem, erithmon, fœniculum, apium, smyrnium. Porrò vuluæ intemperiem corrigere oportet: frigidiores itaque notat menstruorum retentio, victus frigidior, & crassi succi, stupidum quid in ventris parte inferna lumbis, & cruribus oboriens. Quæ verò penitus refrixerunt, ne venerem quidem appetũt. Quare conuenit cum aliis remediis, tum fomentis omnibus & iis quę constat suffitibus, calorem reuocare. Nec abs re fuerit, castoreum bibere, & ex seminibus odoratis, cuminum, anisum, pulegij comam, iuniperi fructum, pipere singulis adiecto. at fomenta ipsarum vuluarũ, partim vapores erunt qui inferius per sellam assumẽtur, partim aqua calida ad collutionem iniecta, in qua decocta sit saluia, artemisia, ruta, iuncus odoratus angulosus, pulegium, acorum, semináq; odorifera: hæc singulatim etiam inferiori ventris regioni ab vmbelico applicantur. Præsidio est, & polyarchi epithema. Item inferioris ventris coxarúmq; fricationes nihilominus conducunt. Insuper in pessis subiiciuntur ex myrrha, ruta, galbano & castoreo, vbi prius aqua mulsa, aut marina vuluam foueris. proficit etiam ad hæc pessulus gonę appellatus. Calidiores locos fatetur corpus totũ calidius, menses pauci & laboriosi, genitaliáq; mulieris exulcerãtes, corriguntur modicè humectis & frigidis, cuiusmodi sunt olera quidem lactucæ, maluæ, blitum, cucurbita, cucumis, pepon, atriplex, portulaca, aliiq; cibi consimiles. vesicæ abdomini et lumbis frigida applicãtur cataplasmata, succíq; illinuntur. At humiditatis vitio fœcunditatem frustrari indicat in coitu, vulua humescens, tenuius & copiosum menstruũ. His victus vtilis est siccior, labores, superiorũ perfricationes, vomitus, cibi sicci & mediocres. Profuerit & vuluam acerbis medicaminibus continere, quale est lentisci decoctum, myrtorũ, rosarum, rhus, item mali granati floris, rubi ramusculorum teneriorum, & gallæ. Sicciorem verò vterum contrariis curare oportet,

bali

balineis dico, inunctione, & alimento humido, oleroſoque, mediocri vino & non nimis veteri. Quòd ſi à craſsioribus ſuccis concipere impediantur, ſiquidem rodens aliquis fuerit, mulierem probè purgare conuenit medicamento quod cuilibet humori proprium eſt. maximè autem picra ex aloë: mox ſero lactis aluum ducere, & victum probiorem deligere. Pituitoſos autem humores laboribus vacuare, ſudoribus, & vomitu: vel per inferiora. Cæterum ex medicamentis epithymum quoque, euphorbium, piper, dauci ſemen, petroſelini ſemen, omnia contrita drachmarum duarum pondere potui rectè dantur. Hoc & ventrem probè ducit, ac vuluam calefacit, quemadmodum ſæpe iam menſes eruperũt etiam iis quæ purgationem non ſunt expertæ: Poſtquam vero vterum emendatum eſſe conſtiterit, menſtruis benè reſpondentibus, tunc venus eſt ineunda, purgatione deſinente. Iam verò, quoniam ſpiritus ſimiliter in vulua incluſi cõceptionem impediunt, notas ipſorum ex capite de vuluæ inflatione ſumemus. Medemur autem parciore primum victu, mox cuminum, anethum, apij ſemen, rutæ, aniſi & pleraque aromata præſtamus, partim potanda, partim ſubiicienda. Conniuentes locos aperiemus iniectis clyſteriis odoriferis, fomentíſque ex malua, ſemine lini, fœnugræco, & oleo. Nõnunquam etiam melle, validioribuſq; , artemiſia, cunila, calamintha, pulegio, & anthemide. Præter hæc conuenit vti terebinthina, nitro, cucumere agreſti, elaterio, caſia, picis ſero. Quibus autem os hiat, victus, fomenta, medicamina ſicciora aſtringentiaq; , grana mali punici, lentiſcus, rubi radices, myrta, & quæ humidiori vuluæ congrua ſunt adaptantur. Peruerſiones autem fomentis inſtaurare ac dirigere oportet, item iis quæ molliunt, inſertis. venus autem à tergo exercita, ad concipiendum videtur conducere.

De vuluæ ſciſſuris, condilomatis, & hæmorrhoidibus.

CAP. LXXV.

IN vuluæ oſtio rimæ, quas Græci rhagadas vocant, ex enixu violento fiunt. Primum ſanè latent cum recentes adhuc ex partu ſunt dolores, poſtea verò paulatim percipiuntur, aliàs manus tactu, aliàs in coitu. quando & propter affricationem cruorem reddunt. deprehenduntur autem ſinu adaperto. etenim diruptiones ſciſſuræq; in oſtioli circuitu oculis patent. In quibus manuum operationem rodentiaq; medi

medicamina vitantes, ſimplicioribus inſeſsibus, peſſuliſque vtemur. prodeſt etiam tetrapharmacum dilutum. At ſi callum contraxerit, medicamento quod charta conſtat, ex roſaceo vtendum. Sin autem ipſius vim non tulerint, iridem illyricam terebinthina exceptam imponito. vlceribus iam cicatrice obductis, conueniet ex cadmia præparatum, aut aliquod ex iis quæ ſedi conſecrata ſunt: veluti quod dia lythargyru, hoc eſt argẽti ſpuma inſcribitur. Cũ verò ſciſſuras veteres in condylomata degenerare contigerit, ſimilibus excindi, adq; cicatricem duci debent. Cæterum hæmorrhoides vuluæ os, & ceruicem infeſtant, quæ in partibus inſtrumento ad perſpiciendam vuluam accommodato exploratis, deprehendentur, inde quod excreſcentia in acceſsionibus appareat dolorifica, cruenta & ſubrubra. At vbi remiſerint, fluxio citatur citra dolorem ſubliuida & fœculenta. In his igitur cum morbus remittit, vollella modò fieri queat, præhenſas amputare oportet: ſin minus, certè medicamentis ipſas deſtringere, partim attingentes ſicco malicorio cum galla, aut huiuſmodi aliquo, partim iis quæ in vulua ſanguinem fundente expoſita ſunt vtentes: †quæ etiam profluuiis, & hæmorrhoidibus conducent, eo potiſsimum diſtinctis, quòd vulua continuo cruore manet per remiſsionem non ſolum in menſtrualis purgationis tempore.

† *In antiquo libr. hæc eſt ſcriptura, ἃ κ̀ ταῖς δι' ἀῤῥωστίαν αἱμοῤῥαγούσαις, id eſt, quæ ob imbecillitatem ſanguinem fundentibus. &c.*

De *partu difficili.* CAP. LXXVI.

DIfficilis partus accidit, aut vitio pariẽtis, aut fœtus, aut ſecundarum, aut foris aduenientium. parturientis quidem, ſi craſſa obeſaq; ſit, aut vulua tota exigua, aut dolorũ imperita, aut timidiuſcula, aut inflammationem in locis genitalibus aliáve particula experta, aut alio quodam modo laborans, aut natura imbecillis vt fœtum nequeat propellere, aut ſi ante tempus pariat. At fœtus vitio, ſi vel inuſitatæ magnitudinis exiſtat, vel exiguus & modicæ grauitatis, vel magni capitis, vel monſtroſus, vt, biceps, vel mortuus, vel viuus quidem, ſed imbecillis, vt foras non poſsit procedere, vel ſi plures fœtus ſint. Nam Herophilus, quinque ædidiſſe mulierem, memoriæ prodidit. Vel ſi figuram naturæ contrariam obtineat. Naturalis ſiquidem figura eſt fœtui: prima quidem, qua manus femoribus porrectæ ſunt,

&

& caput nusquam inclinans ad os vuluæ rectà dirigitur. Proxima huic, vbi in pedes conuersus est. Aliæ omnes præter has à natura abhorrent. Ob secundas, quod velamentum intus est, partus redditur difficilis, si aut non auellatur ob crassitiem, aut priusquam opus est propter subtilitatem abrumpatur, humore siquidem euacuato, infans præ siccitate ægrè deuoluitur. Ab externis difficultas oritur, aut frigore, quod vuluam densauerit, aut calore immodico, qui vires dissolue rit, aut ex quodam fortuito accidente. Si igitur ex astrictione, aut veluti fœtu adfirmata pariendi oriatur difficultas, laxatione prius opitulandum, infundendo largiter oleum dulce, & calidum, cum decocto fœnugræci, aut maluæ, aut seminis lini, aut etiam oua, quòd leniendi facultate prædita sint. Deinde & pubem cum abdomine & lumbis cataplasmate obducere, quod semine lini constat, aut aqua mulsa, aut hydrelæo, insessibusq; similibus prodest. Insuper laxationes balineis moliri, nisi febris, aut alia quædam occasio impedierit, mouereq; parientem sella in aëre calido mediocriter. Nonnulli etiam conquassationes validas, sternutamentisq; ciendis idonea adhibuerunt. Timidæ, mentis robur admouendum: imperita dolorum docebitur, vt validissimè spiritum comprimat, & ad inguina depellat. Animo deficiens iis quæ deliquio abigendo sunt, naribus admotis recreabitur. Alleuiata mediocriter, cibo modico refocillabitur. Obesam mulierem in lectulo resupinam figurare oportet, vt ad femina genua succlinet, inflectatq;, quò vulua ad abdomen tendens, è directo ostioli habeatur, quod ceratis, aut pinguetudine delinire digito oportet, & sensim aperire. Atq; si morbus aliquis particulas malè habeat, etiam huic prospicere. Ad hæc stercus detentum molli clystere emoliri, & secundas clausas diuidere, aut digitis, aut ferramẽto quod πολυκόπαμ vocant, in ipsis occultato, sinistra manu præcedẽte. ac humorem quendam oleosum in vuluæ spatium interius clysterio indere. Verùm vbi fœtus præter naturã figuratus fuerit, naturalem reddere figuram decet, partim pellendo, partim adducendo, partim flectendo, partim in rectum agendo. Et si quidem manum pedémve præmiserit, non attrahere membro prehẽsum oportet. magis enim affirmatur, vel luxatur, vel etiam abrumpitur: verùm digitis humero infantis, vel coxæ affixis rursus in conuenientem locum id quod præmissum

sum est, diducere. Porrò si cum firma adhæsione, totius infantis indecora fuerit figura, sursum prius ipsum ab vteri ore sublimen detrudere consilium est. deinde prehensum rursus ad os dirigere. Postremo si plures vno infantes deferantur, iterum à superiore, infernaq; parte referes. sic vt omnia sensim & citra contusionem fiant, oleo locis perunctis. Tempus quo in sellam collocabitur parturiens est, cum vuluæ os dehiscens, digito occurrit, & quod præruptum est, procumbit. Verū si non procedat, quòd infans mortuus sit, aut alia de causa, ad extractionem quam Græci ἐμβρυουλκίαν appellant, veniendum est.

De coxarum morbis. CAP. LXXVII.

Coxarum dolor ab articulari morbo nihil differt, nisi quòd ipsius causa, nempe crassus pituitosusq; humor in sola coxarum compage, articuloq; concretus insideat. Dolor ipsis gibba in natibus regione inguinibusq; ad genua vsque, in plurimis autem ad summum vsq; pedem pertinet. Per initia igitur ægro nobis oblato, fæcibus clystere vacuatis, vena in cubito secanda, cum sanguinis detractione: si autem vetustas vitium occupauerit, ex talo partis affectæ imminutionem sanguinis moliemur. In accessionibus fotu hoc vtendum, Cyprini cyathis octo, aceti cyathis quatuor, nitri cyathis duobus, cachryos cyatho vno. Succidis lanis calida admouentur. Deinde applicabitur ipsis farina lupinorum amarorum cum oxymelite, aut farina lolij, cum resina, cucumeris syluestris radice, nitro, calamintha, cachry, baccis lauri. Iam calamintha sola vtiliter ex oxymelite, aut aqua mulsa admouetur. Emplastro verò hoc quod leniendi facultatem obtinet, vtendum est. Ceræ drachmæ centum, terebinthinæ drachmæ viginti quinque, æruginis drachmæ sex, myrrhæ, galbani, iridis, singulorum drahmæ sex, cedriæ drachmæ quinque. Propinabitur ipsis liquoris cyrenaici quantum eruus implet, aut castorij drachma cum opopanacis tribus obolis. Porrò radicis capparis cortex potui datus, & cataplasmatis admistus est remedio. Cum autem dolor multus excruciat, etiam medicamenta à dolore leniendo ἀνώδυνα dicta locum habent, vtpote quod ad Philonem refertur, & quod duplici pipere constat. Hoc autem enema inseretur, mellis cyathus vnus & semis, olei tantundem: aquæ cyathi duo, nitri drachmæ octo, terebinthinæ drach

drachmæ quatuor. His calidis iniectis, anus debet foueri, vt longiori tempore ea retineantur: muccoſa vacuat, nonnunquam, & ſanguinem, quando etiam magis opitulatur. At ſi malum perſeueret, quod rarum eſt, iterum frequentius eo vtendum eſt, in vicem aquæ, centaurij decoctum admiſcendo. Sanguinem vero trahit & thlaſpis ſemen per inferiora inditum, ſuccus elaterij, & medicamentum ex ipſo factum, vel quod ipſius radicibus conſtat. Item oleum ſicyonium, ſalſorum piſcium muria, & oliuarum colymbadum probe per anum ingeretur. Cucurbitulæ coxendici multa cum flamma, cute prius inciſa defigendæ, interim quoque hirudines. Quod ſi his malum non finitur, ad purgationem eundum eſt, aut ex hiera, aut colocynthidos partis internæ probè contritæ drachma offeretur in aquæ mulſæ cyathis duobus, aut paulò amplius, aut minus, pro laborantis virtute, & alui facilitate dabitur. In aqua verò mulſa ruta decoquatur. Puls etiam ex cucurbita ſylueſtri confecta recte hos expurgat. In quibuſdam verò & vomitus à radiculis citatus per initia profuit. Cum morbus ſe remiſerit, dropaces ipſis applicantur, acopaque ex euphorbio ſunt vtilia. præſertim quòd à varietate vocatur pœcilon, item balineæ naturales his accommodæ. Si deſiderantur, in aliis lauabunt balneis, commemoratiſq; vtendum eſt acopis, & compoſitis nitris, medicamento Aſclepio, & eo quod ex euphorbio, adarce, nigro veratro, caſtoreo, pyretro, pipere, pedicularia, quam ſtaphida agriam vocant, ſimili pondere conſit. Secundum balineas inſpergentur picis aridæ vnciæ tres, ſulfuris ignem non experti vnciæ duæ, cuti adhuc calidæ: quę charta etiam contegetur. At ſi ne hæc quidem profecerint, vel reliquiis morbi remanentibus, congruum erit & ſinapi cum caricis, vel etiam per ſe illitum. In totum vero hos reſtituit ſanitati, iberidis herbæ vſus, quam lepidion quoque, alij agriocardamon hoc eſt, ſylueſtre naſturcium appellant. Quæ vero apud nos fruticoſa naſcitur ſimilibus lauri foliis & multo amplioribus, reſpondere, multa experimenta teſtantur, non ſolum in coxarum, ſed in aliis quoque diuturnis affectibus. per æſtatem vero longè ſunt efficaciora. Atqui ſi folia tunc non produxerit, cortex ipſius radicis contunditur cum adipe ſuillo, vt emplaſtri ſpeciem repræſentet, inde linteolo denſiori illitum locis maxime dolentibus imponitur, nempe toti

pe toti

pe toti in natibus gibbo & femoribus, sinésq; tam diu quoad cuticula superior nigrescat, aut ex toto liueat. Postea ipsum auferes, lotoq; ægrotanti ceratū impones, opopanacis drachmas quatuor, quæ aceti cyathis duobus dissoluuntur, excipiuntúrq; cerato cyprino: Quòd si talium adurentium vsus abominentur, emplastris vti refectoriis oportet, è quorum numero hoc quoq; est, ceræ, resinæ pityine singulorū drachmæ duodecim, terebinthinę, columbarum syluestrium sterçoris, fęculæ vini combustę recentis, singulorum drachmæ sex, galbani, sesquidrachma. Atq; ex reficientibus est quod leæna appellatur. vtilia verò sunt quæ ex lixiuio & nitro præparantur. Iam nonnulli iis vsi sunt potionibus quæ ad annū continuantur, in quorum grege habetur medicamentum diatessaron vocatum: chamædryos pondo, gentianæ deunx, aristolochiæ rotundæ deunx, rutæ seminis sicci sextarius. hæc tusa cretaq; dantur quotidie cochlearij mensura ieiuno & probè cōcoctione obita, ex duobus aquæ frigidæ cyathis ad annum, donec morbus finiatur. Eadem promittit medicamentum dia hepta, id est ex septem confectū, & quod ad Proclum authorem refertur. Exercitia absoluūtur, inambulatione, continuis, flexionibus, saltatu, & cursu. Cibus mediocriter tenuis & concoctu facilis conuenit. porrò si malum nulli ex commemoratis cedit, aliàs in suppurationem conuertitur, aliàs neruis qui artus conuinciunt, laxatis, membrum luxatur. Quare cū vitium longius se prorogat, articulum tribus quatuórve locis vrere oportet, vt in chirurgica dicetur, ac complusculis diebus vlcera adaperta, sine cicatrice seruare.

De podagra & articularijs morbis. CAP. LXXVIII.

NOn sola particularū corporis imbecillitas, podagricos articulariósq; cruciatus excitat, quoniā accessiones, sine vllo temporis interuallo vrgerent, quatenus infirmitas imbecillibus articulis semper incūbit. item ne humor quidē solus hos dolores creat, quandoquidē non solis vitiū articulis insidet: sed vtrunq;, & humor à natura alienus, & particularum imbecillitas morbū adfert articulariū. quoties enim altrix particularū facultas, imbecillior, ciborum grauatur copia, ex qua cruditates enascūtur, humor superās, in quodcunq; articulamentum, quod antea imbecillius euaserit, se confert, & artubus sese insinuans, colligantes neruos disten-

dit,dolorem excitat:neq; enim neruos,per quos motus dispensatur arbitrarius,affectu primario, inflammatio infestat,quoniam oporteret etiam medios internodiorũ locos, ipsam occupare,vtpote tibias medias aut fæmora aut cubitos,aut brachia.attamen afficiuntur iidem nerui lege consortij,quod cũ articulis ineunt. Quousq; igitur & solus humor pedum articulamenta molestat,podagra vitium nuncupatur. Vbi verò causa in omnes corporis articulos compulsa fuerit,ἀρθρίτιν Græci,nos articularios morbos appellare consueuimus. Quo vitij nomine,vertebras,humeros & maxillas comprehẽdimus,omnémq; articulum,quicunq; morbo implicatur. Nonnulli verò aures,dentes,guttur,& nonnunquam iecur,lienémq; articulariis doloribus conflictari pronuntiant. A' quibus nisi de subito vitiũ in artus sese recipiat eructétq;,periculum breui tempore laborantes occupauerit. Sed humor superans qui iuncturis sese inserit,nunc biliosus est,nunc sanguineus,aliàs atra bile vitiosus,plerunque etiã pituitosus,crudúsq;,copia alimenti,aut cruditate, aut otio congestus,verùm vetustate in articulis crassescit,& glutinosior euadit:sic vt in duritiem cõtumacissimam,quã Latini tophum,Græci poron appellant,occallescat. Interim verò diuersa humorũ colluuie,vitium contrahitur,ob quod ægrè dignosci,& difficulter medicamentis elidi potest,vel etiam penè nullo remedio sanescit. Cæterum hoc mali frequenter antecedit improbus labor, vehemens ambulatio, equitatus creber,vsus veneris intempestiuus,insueta frigidæ potio,frigidorúmq;,vel multorum noxiorúmve ciborũ esus,multus vini vsus. Iam aliqui prolapsu,vel deturbatione,vel propulsu,vel distorsiõe,vel id genus aliis,prima morbi fundamenta iecerunt,† materia quidem præcedente in corpore,quæ antea conquiescebat,nũc autẽ à causa primaria est commota. Mœrores autem,curæ, peruigilia,& reliqui animi affectus,non modò mouent,sed ipsi quoq; noxios succos,siue primario,siue ex accidenti procrearunt. Variæ igitur,vt à me dictum est,affectus causæ habentur. Sed deprehendi tamẽ facilè humorum noxam inferentium discrimina possunt,tum suis coloribus,tum iis quę superueniunt denotata. Siquidem biliosa defluxio præter colorem pallidum & rubidum,caloris sensum dolorémq; acriorem efficit & protinus in cutem sine magno tumore erumpit,incandescitq;

ſcítq; calidis impoſitis,ſicut è contrario iis que refrigerant remittitur. Hoc ſanè cũ aliis omnibus magna ex parte,tum maximè iis qui à birioſo humore originem habent euenire conſueuit. Subinde febris in ipſo acceſsionum ſtatu accedit, quando & ſitis conficit. Pari modo in melancholicis, color partis nigrior reddetur in pituitoſis,exalbidus & aquæ ſubter cutẽ ſimilis apparebit,vbi dolor altius deliteſcit,& tardius in tumorem ſeſe attollit,quemadmodum ſi ſanguineus humor redundet,cruentus color emergit. Verùm vt ſingula exactius dinoſcas,ſuperior victus ratio reliquaq; conſulenda tibi veniunt.

† Rectior eſt hæc ſcriptura veteris codicis, προσωνηγμένης μὲν ἐν τῷ σώμασι καὶ τινὸς ἠρεμούσης τῆς ὕλης, *id eſt,materia antè coacervata in corpore &c.*

Curatio bilioſæ defluxionis articulis conceptæ.

INITIVM curationis ſi flaua bilis articulos exerceat,magíſq; ipſius qualitas,vacuatione noxij humoris tentabitur per medicamẽta purgantia. quale eſt maximè quod ex rhodomelite temperatur,tum quod malis cotoniis cõſtat,item antidotũ ex hiera picra,& aloë catapotia. Per acceſsiões verò à foris vtendũ roſaceo cũ oui luteo,& vini momẽto,particulam ſenſim infricando,herbæ autem admouentur quæ refrigerant,vt ſolanum, portulaca, altercum, ſemperuiuũ, paluſtris lenticula, ſeris,papauer,polygonium,roſarũ folia, & conſimilia: Et nunc per ſe illinuntur,nunc cũ micis panis poſca imbutis adhibentur,vel hordeacea farina cũ roſaceo inſtar cataplaſmatis ſuperaccõmodatur. At in Eryſipelacea inflãmatione articulorũ manifeſtò lenietur cucurbitę recẽtis cortice impoſito,aut peponis,aut cucumeris carne,& per ſe,& cũ pane. itẽ perdicij foliis & hederę cũ pane vel tenuiore parte polentę. Ad hæc pſylliũ farinæ hordeaceæ incoctũ, ardẽtes inflãmationes mirãdũ in modũ ſolatur. ſimili modo & roſaceũ ceratũ cũ quibuſdã refrigerãtibus ſuccis illitũ,& quod ex fabarũ lomento cõponitur. habet autem hoc pacto: ceræ vnciæ quinq;,chamemælini,roſacei,ſingulorum vnciæ duæ &. S. fabacei lomenti ſemuncia,ouorum lutea quinq;. ALIVD cataplaſma. virentes maluę coctę teruntur,pſylliũ priuatim in viſcũ redactũ,admiſcet: † deinde ouorũ luteis admixtis,oleoq; chamemęlino applicantur. Si verò tãtus vrgeat dolor,vt laborãs par eſſe ferẽdo nequeat,medicamẽto

ex croco, glaucio & opio vti cõueniet, quæ in poſca tritá ve ſublinentur, vel cũ micis forma cataplaſmatis obducuntur. Galenus autem, huius meminit, lachrymæ papaueris drachmas quatuor, croci drachmam cum bubulo lacte, vel caprillo trita, vel panis micam iniicito, & emolliens roſaceo excipito, ac vtitor cataplaſmate, aut opium crocúmque pariter trita in lacte, cerato roſaceo excipito. Contulerit etiam eadem parte in acceſsionibus ceratum ex turpena piſce confectum, item oleum ex eodem expreſſum. Perſimilis eſt hoc efficaciæ, micarum panis aqua, vel poſca maceratarum & ſemperuiui, vel portulacæ, vel ſolani vel palmularum carnis & papaueris capitum ſeminis, pari portione, ouorum toſtorum luteorum & roſacei quod ſufficit, accommodato in cataplaſmate. Verùm his quæ membris torporem inducunt, narcotica Græci vocant, diutius non erit inſiſtẽdum, quàm vt doloris vehementiam ſolum lenierint. ſiquidem largior ipſorum vſus, ſic inſertum conſtringit humorem, vt in tophaceam duritiem quos græci πώρους appellant occalleſcat, ac diuturnas motus difficultates pariat. Ab eorum igitur vſu quæ dolorem arcent vel medicamento è ſuccis herbarum facto, diachylon vocant, ex chamemælino reſoluto vtendum erit, vel eo quod dialtheas appellant, vel huius generis alio. Poſteaquàm verò partem affectam quæ refrixerit recalfeceris, roboranda erit palmulato medicamine quod diaphænicinen dicunt, cum oxyrhodino, vel vino & roſaceo ſoluto. At ſi emplaſtra detrectent grauentúrq;, acaciæ ſuccum ex poſca, vel lycium adiecto croco & glaucio, & ſucco perditij ex poſca, delinere conuenit. Victus autem ratio refrigerans humidáq; erit, vt hordei cremor, ex chõdro ſorbitiones: ex oleribus, malua, lactuca, intybus: auium cohortalium maximè pulli, piſcium ſaxatiles, erinacius pectines, & eius notæ reliqui. Vitanda omnia calfacientia, & quæ pallidam, aut flauam bilem generant, vinum vetus, fuluum, & nigellum, & cibi repletio. balineis vtendum aqua potulenta factis, ſi nihil prohibet, etiam cum defluxiones ipſæ infeſtant, & cum abſunt quantum ad cauſam pertinet. Temperandum ab iracundia, inedia, acrium eſu, temulentia, immodico labore, & veneris vſu.

† *Vetus codex, εἶτα προσμίξας ὠῶν τὰ λευκὰ, id eſt, deinde albo ouorum admixto. quæ lectio huic loco magis conuenit.*

Cur

Curatio si sanguis artus infestet.

IN quibus sanguineus humor redundat, protinus sanguis mitti debet: ac nō in his solum, sed etiam in pituitosioribus, aut melancholicis. Siquidem in his quoq; succus venis plurima parte continetur, qui copia sua potius quàm qualitatē offendit. statim igitur cum quis morbum experiri primum cœperit, sanguinis missio erit tentāda: nam quos iam fluxio frequenter infestarit, ij plus inde noxæ, quàm auxilij sentiunt. præsertim quibus corpus est natura frigidius, aut etiā imbecillius. Post sanguinem detractum, nisi solus ille superauerit, momento temporis interposito, etiam purgationē ex hiera antidoto moliemur, aut Iuliani oxymelite, quippe hæc magna commoditate purgant: qui verò ab huiusmodi medicamentis vacuantibus abhorrent, catapotia quæ sequūtur deuorabunt: aloës, colocynthidis, id est cucurbitę syluestris, veratri nigri, scammonię, singulorum vnciam, euphorbij, nitri, singulorum semunciam, succi brassicæ, quod ad eā capienda satis sit. Dantur singulis pro viriū ratione: melius proficiet, si cotoniorum succo excipiantur. Aliud catapotiū quod & in accessionibus, & remissionibus exhibetur podagricis, qualiscunque etiam humor articulos affligat. Recipit aloës selibram, agarici, croci, singulorum semunciam, costi, spicæ nardi, iunci odorati rotundi, floris, opobalsami, casiæ singulorum vnciam, scammoniæ sextantem, epithymi quadrantem cum semisse. Modus mediocris instar duorum scrupulorum, summus quaterni scrupuli. Iam verò ex armeniaco lapide catapotia, mirificè purgāt, ac proprie articulariis doloribus congruunt, tum inter fluxionum principia, tum in decremento, tum in remissionibus, sed quoniam nonnulli scammoniā ceu stomacho noxiam fugiunt, dabuntur ipsis præsertim cùm pituitosa subluuies torquet, hæc catapotia, colocynthidis medullæ, veratri nigri, bdellij, gummi, aloës, singulorum vncia, nitri alexandrini, euphorbij, singulorum semuncia, dantur quaternis scrupulis. Ego in vicem gummi epithymum adiiciebam. Sunt qui in omnibus articulariorum viciorum accessionibus, purgatione ex hermodactylis ipsis aluum sollicitauerint, sed attendendum est, quoniam hermodactylus stomacho facessit negotium: anxietatem & cibi fastidium mouet. Quapropter in his vti consilium est, qui obeundarum actionum necessitatem habent. etenim

breui post duos plurimum dies defluxionem ex toto finiunt, sic vt consuetis muniis obeundis sint idonei. Notus mihi est qui non hermodactyli substãtiam, neq; aliquod ex ea compositum medicamentum, sed herbę ipsius decoctum cum aliquo consueto medicamine, vtpote aniso, vel apio decoquens ipsum, potui exhibuerit. ac mirum est quàm resoluta sępe aluo defluxionem sedaret: verùm quia, vt nuper retuli, stomacho inimicũ est, iis postea quæ stomachum cõfirmant viréisque eius recolligunt, mediocri calfactione os ventriculi corrigere oportet, iis autem quæ ex hermodactylis fiunt, multo laudatius esse medicamentum Alexander prodidit, quod ex coronopodio temperaretur, quod & eandem vacuationem præstet, & dolores sopiat præterquàm quòd stomacho noxam non inferat. Cæterum loco inducentur cataplasmatis modo in pituitosis, si mediocris dolor afficiat, viridis brassica, apium, cunyla, verbenaca recta, sin acris dolor affligat, farinæ fœnugræci parteis treis, pollinis loliacei, farinæ cicerum, singulorum partem vnam. ex aqua mulsa, aut vino tenui cum modico cyprino, vel nardino conuenit applicare, maximè per hyemem, item cinis crematæ radicis brassicæ, eiúsq; cauliculorum cum axungia inductus, multis fuit præsidio. Sed sopiendis doloribus recens adhibenda axungia, discutiendo autem humori vetus salsa auxiliatur: bubulum etiam stercus cum hordeacea farina in aqua mulsa coctum prodest: vel per se recens & liquidum, vel cum foliis brassicæ. Similiter caprillus fimus per se, vel cum hordeacea farina coctus in posca. Quoniam verò nonnulli ex iis quæ contraria esse videntur remedium senserunt (etenim diuersorum humorum mistura dignotionem postulat) commemoranda iam harum materia est promiscua. Itaque iuuat syluestris atriplex & satiua cum pane applicata, aut verbasci folia cum bulbis & pane trita, vel cum polenta, vel cataplasma ex hordeacea farina cruda. At in quibus obscura morbi est origo, hæc semel experiri abundè fuerit, modò ad consimilia transgrediundum est: modò contrariis pugnandum. Neque tamen eisdem diutius immorari consilium est, si nullum ex eis solatium perceperint. Hæc quotidie in artis operibus fieri videmus, vt idem medicamentum vni articulo profuerit, alteri in eodem ægrotante similiter inflam

mato

mato non modò non opituletur eodem tempore, sed aliquando(quod maximè est mirum)offenderit. Quippe vnus idémque sæpe articulus, ex eodem remedio nunc iuuabitus, paulopost eiusdem appositu, inflammationem concipiet. Nunquam igitur aliquis cum glutinosus crassúsq; humor superat, calidioribus leuabitur auxiliis. Verùm cū acris aut feruida humoris qualitas præcellit, tum refrigerantibus solatium inflammationis paratur. Nec miraculum est si materies natura frigidior inflammationis tēpore, & feruore æstuet & incandescat, vt bilis, si ita contingat, admistionem omittam. Porrò tophos in artubus impedit coalescere lupinorum farina cum oxymelite, vel posca, vel laserpitio, aut brioniæ radice cum pane. Iam hoc quod sequitur citra noxam mitigat, & mediocriter discutit, lycij, ammoniaci, thymiamatis, singulæ vnciæ cum vino veterrimo & oleo omphacino, tritę coquuntur, & è lomēto fabarū, quod sufficit, adiicitur, coctæ mediocriter modo cataplasmatis applicantur. Post inflammationis statum, tumore relicto applicandi bulbi per se, vel cum polline polentæ, ad ruborem vsque. hoc enim modo efficacem vsum exhibent. Quòd si nihil hisce cataplasmatis leniuntur, fotibus & superfusionibus erit certandum, maximè si tumor extrema occupet, chamemæli & meliloti, aut centaurei decoctis. Nonnullis etiam cappari decoctū abunde fuit auxilij, hoc tamen quod infra scribitur, omnibus præstat efficacia. Thymus, origanum, satureia, & calamintha, in aceto quàmacerrimo coctæ eiusdem aceti imbre affectæ partes, non semel, aut iterum, sed frequenter in die fouentur cum fiducia. Hoc præsidio permulti pristinam valetudinem recuperarunt, quibus non pituita solū, sed flaua etiā bilis fuit infesta. Nō desunt qui & subsequens medicamētum salutare sint experti, illicis glandes in farinam redigunt ac diu coquunt, hoc decocto extremos artus per fluxionum initia longo tempore aspergūt. At quæ interius partes habentur, spongiis fouent & per hæc materiæ impetum repellunt. Idem & bile vitiosis artubus conuenit, quemadmodum ex calida aqua sine aliquo decocto superfusio. Porrò doloribus qui intenso frigore, aut humoribus inter articulorum ossa impactis contrahuntur, valens hoc est remedium. Olei veteris sesquilibra, nitri alexandrini, resinæ terebinthinæ singulorum libra, euphorbij

vncia, iris sextans, fœnugræci farinæ sextarius vnus & dimidius. his autem ea quoq; quæ aduersus coxendicum cruciatus scripta sunt, pulchrè nimirum opitulantur. multi siquidem aduersus huiuscemodi perfrictiones cum morbus declinauerit, sinapi cum siccatis ficis vsi sunt, tum aliis quæ extrinsecus ruborem excitant. Alij verò medicamentum ex cantharidibus admouent, verum hęc in posterum officiũt, nisi aliquo etiam moliente vtantur, vt, diastrutheon & pyxide, & basilio, aut diaclates, aut dia ægiru, aut bromio, aut lysiponio, aut valentioribus acopis. in quibus etiã nerui cõsensus, potissimum & infarctus humorum eueniunt. At ex mulæ lotio, in morbo statu præsertim, & in frigidis defluxionibus fouere commodum est. Pariter conuenit etiã ex vtroque veratro pastillus cum mollis & fungosus tumor articulos implicat, & fomentum ex sale torrido, aut etiam aliter è marina calida per spõgias artus perfudisse vincit. item emplastra ex sale præparata, vel ex lixiuia, & nitro, hísque consimilia cataplasmata, post vigorem morbi auxilio sunt, victus ratio siccior miniméq; excrementitia competit, item inedia, vel parciores cibi: frequẽtibus balneis abstinendum. At si lauent, nitro aliísque pulueribus vtentur detersoriis. Vbi dolor declinauerit, exercitiis se credent: & frictionibus maximè articulorum, in naturales balineas descendent, aut etiam arena contecti incalescẽt. Vomitus à radicula cibisq; assumptis mouebitur. Qui ad hoc se commodè habent, etiam veratro nigro vacuentur per vomitum, vel etiam per aluum inferiorem purgentur.

Quomodo sanguine infestati artus curentur.

QVI ex sanguine dolorem articulariũ conceperunt, post sanguinis initio morbi detractionem, remedia commemorata loco dolenti sunt inducẽda, si biliosior quidem acriórque sanguis redundet, eisdem quæ in flaua bile diximus, certandum, si frigidior, pituirosiórq;, aut melancholicus humor coaluerit, † iis quæ post illa subdidimus præter nimis acria, curationem tentabimus: at si vitium in vetustatem incidit, his quoque locus erit. iam hoc cataplasma in principio proficiet. Malicoria, & rhus cum polenta ex vino detrita obducuntur. ALIVD. Brasicæ folia cocta accuratè conterũtur, aceti floces cum duobus coctorum ouorum luteis, & rosacei momẽto, adiiciũtur, leuigatáq; simul loco iniiciũtur

tur. subinde ea mutando. Cibi assumentur qui extenuant & parum nutriunt: carne igitur & leguminibus & vino copiosiore nigro abstinendum. si autem fieri posſit, etiam ex toto vinum circuncidendum. Plurimos ſiquidem noui, qui prorſus abſtemij omnes ſanitatem conſecuti ſint. Alij ſiquidem per morbi initia omnino liberati ſunt. alij in poſterum rarius & minori dolore acceſsiones perceperunt. Quapropter niſi contrarium hinc accidat, aut futurum inde aliquid metuant, perpetuò vitam agent abſtemiam. † At qui per imbecillitatem, aut perfrictionem aliquid ſubſecuturũ opinentur, ad biennium vſque abſtemij, inde ad priſtinam conſuetudinem reuerſi, modicum dilutúmque continenter bibent. Oportet autem abſtemios in vicem vini decocto aniſi, aut alicuius conſimilis ſeminis vti: fructibus pomaceis reliquíſque refrigeratoriis abſtinere, tum veneris vſu. Qui verò per medicamenta, quæ per annum bibuntur, morbum prorſus tollere voluerũt, multis ſanè quibus pituitoſus & excrementitius humor articulis incubuerit, opitulati ſunt. verùm qui calidioribus ſiccioribúſq; conſtarẽt naturis, hos in ſubitam mortem præcipitarunt, quòd materia ad inteſtinum, aut renes, aut coſtas, aut pulmonẽ, aut principẽ quãdam partem ſe contulerit. Satius itaq; eſt bilioſiore præditis habitu, aut copioſo ſanguine refertis, vini vſu interdicere: quod nullus ex eius abſtinentia, in cõmemorata vitæ pericula inciderit: frigidiores autem & recrementis pleni, ex viperis theriaca vti debent, hyeme frequentius, cõcoctione bene obita, per æſtatem rarius. vel enim morbo liberabit, vel certè leuiorẽ reddet, nulli ex prædictis particulis officiens: quoniã verò nonnulli nos etiã cõmemoratis vti antidotis cogunt, nõ te lateat id quod ex damaſonio conſtat & quod ad Agapetum, refertur, item quod atacton & octoidon dicitur, & quod Proclo inſcribitur, item quod ex ſcordio, aut corallio componi ſolitũ eſt, alia pleraq; non mediocriter proficere, omnium verò ſecuriſsimum eſt longóque vſu probatiſsimum, diacorallij. ſiquidem cõcretas iam in tophum duritias diſcutit. horum omnium vires & modũ vſus, & quid in his caueri debeat volumine, quod compoſitis medicaminibus dicatum eſt, reperies ſimiliter aduerſus articularios dolores, medicaminum quæ pſilothra vocant, miſturam vſumq; in eodem habitu, nempe pituitoſiore. Alij verò

qui à toto ſe morbo vindicare volunt, integras vulpes oleo incoquunt, quo articulariis morbis medentur. Non deſunt qui viuas lebetibus magnis iniiciunt. alij tantum emortuas. Pari modo etiam hyenas †percoquunt, oleum hinc cõficientes, quod diſcutiendi vim habeat. deinde eo balnei ſolia complent: in quæ poſtquam deſcenderunt, immorari ibidem diutius præcipiunt, vnde ſæpe factum, vt non modò artuum tumores, ſed etiam vniuerſum corpus euacuaretur.

†Vetus liber, τοῖς ἐπ' ἐκείνων, id eſt ijs quæ in illis dicta ſunt.

†Veteres libri habent hoc loco ὅσοι δὲ δι' ἀσθένειαν ἢ κατάψυξιν ὑποπτύοντές τι φαίνονται, ac qui per imbecillitatem aut perfrictionem exspuere aliquid videntur.

De tophis, quos græci poros vocant.

QVONIAM & tophi ſubinde in articulis creantur modo ob humoris qui ad eos decubuit craſsiciem, terreſtrémque duritiam, modo propter immoderatos diſcutientium reſiccantiúmq; medicinarum vſus, ſiue earum miſtura quæ emolliendi virtute pollent, ſciendum venit ea eſſe conuenientiora, quę mollientem ſimul & diſcutientẽ naturã ſortiuntur. itaq; emolliunt adipes vetuſti, medullæ, ammoniacum, bdellium, oleum bene vetuſtum & ſtyrax. Diſcutiunt autem & reſiccant, nitrum, ſal, lixiuiũ, adarce, euphorbium & conſimilia. verùm ad concretos in articulis tophos propriè facit vetuſtiſsimus acerrimúſque caſeus cum ſuillæ carnis præpinguis ac veteris decocto contritus & ſuperimpoſitus. ſiquidem ſua ſponte topho dehiſcente quotidie humor qui intus coierat, eructatur. Valet etiam medicamentum diapernes, vſu probatum, quod duplici modo præparatur. item quæ dia ſtactes dicuntur. iam hoc peculiariter facit quod recipit ſpumæ nitri, reſinæ terebinthinæ, lixiuij quod calcem adiectam habet, propolis, ſingulorum triens, ceræ bes, colophoniæ libra, olei ſeſcuncia: mixtis vtitor, tũ in tophis, tum in abſceſsibus: iam quod ex cynabari temperatur, mirificum eſt ad tophaceos tumores, aliáque complura: ſed ægrè paratur. Quod verò dia leptocaryon dicitur, præterquam quod probatum, etiam facilè conquiritur, non ſolum valentioribus, ſed teneris quoque corporibus accommodatum, ſi aſſumat medicamenti ex melle, vel ex anemone

mone confecti partes duas ad illius partem vnam: quæ si desiderentur, etiam eius quod cerusa constat, subinde æqualis modus ipsi miscetur. ALIVD. Ad tophos, sandaracham contritam querneo visco excipito, & vtitor. ALIVD. Proficit etiam ad fistulas, & ægilopas, olei sextarius, spumæ argenti vnciæ octo & semis, auripigmenti vncia. Argenti spuma, oleumque tantisper incoquitur dum manus non inquinet, postea tritum auripigmentum aspergitur, & priusquã vstionem senserit medicamentum ab igne tollito, ac vtitor. Ex asij lapidis flore confecta, vbi morbus intermiserit imponuntur, quæ ad omnium articulorum nodos concretos accommodata toto morbo liberare, nonnulli veterum testatum nobis reliquerunt. Et ex salis flore præparatum medicamen si in morbi declinatione similiter imponatur, tumorum reliquias discutere experimenta fidem fecerunt.

Quomodo quis à podagra se tueatur asseratq;.

PODAGRAM quæ iam constiterit, articulariúmve dolorem, sine prædicta medendi ratione aboleri longè difficillimum est. At eam quæ nondum creata est præcauere, facilius, si quis cibis demat, & eis vtatur quæ promptè in membra digeruntur, excrementísq; vacant. item vino moderatiore & exercitationibus satis se cõmittant. Quod ad præsidij partem attinet, sal minutim in oleo tritus & articulis affrictus, omnes qui se ab hoc vitio vindicare volunt, magnificè iuuat, nisi præter modum sicca intemperie sint præditi, eoq; illitu, & mane, & vesperi por totum vitæ curriculum, & vbi inflammationes inclinauerint, vtendum est.

Ad perniones qui tum pedum plantas tum calces infestant.

CAP. LXXIX.

PErniones vlcera sunt, quæ ex frigore hyberno in digitis manuum pedumq; cõtrahuntur, Græci chimethla nuncupant. Itaque tepidam aquam marinam superfundere oportet, vel betæ decoctum, vel lenticulæ, vel erui, vel hastulæ regiæ radicis. A' superfusione, lenticulæ coctæ vinoque detritæ admouentur, vel ficus ex oleo leuigata imponitur, vel alumen & farina pari modo, in vino pertrita applicãtur, aut floces vini subaridæ, aut bulbus recens vino tritus adglutinatur, aut allia in oleo fricta, proiectaque, & cera oleo mediocri liquefacta imponitur, aut malicorium incoctum vino, & in tenuem redactum puluerem, cerato rosaceo ex-

ceptum

ceptum inducito, prius locum decocto lupinorum irrorans, aut mannam, sulphurq; ignem nõ expertum, cum melle cocto imponitur, at alterci succus continenter illitus, ab inflammatione & doloribus vindicat.

Marcellium ad perniones.

RAPAE satiuæ radice excauata, coniicitur in capacitatem ipsius ceræ sextans, olei lentiscini quantum sufficit: cocta in duplice vase ex marina aqua, aut muria, aut lupinorum decocto, hoc quidem superfundito, ceratum vero in rapa liquefactum frigidũ imponito. At in exulceratis pernionibus, thuris, aluminis scissi, minij, resinæ terebinthinæ singulorum par modus: adipe suillo diluta inducuntur. Verum si inflammatio exulceratos perniones male habeat, medicamento vtendum hexapharmaco quod recipit olei vncias nouem, taurini adipis & fellis, singulorum libram, argenti spumæ vncias sex, colophoniæ, vncias quatuor, mellis vncias sex.

Ad digitorum rimas totorúmq; pedum quæ rhagades dicuntur.

PICE liquida delinuntur, aut cancro fluuiatili, aut marino super carbones cremato, testa abraditur, & cum oleo trita vt mellis spissitudo sit, abstersis prius scissuris instillatur. Proficit etiam scillæ medulla oleo feruefacta, item cum terebinthina leuigata, necnon cornu caprillum vstum, exceptumq; adipe caprillo, sed callos circumpurgare oportet, & sic medicamentis vti.

Ad scissuras calcaneorum & plani pedum, anthera.

CALCIS viuidæ drachmæ decem, ceruſę drachmæ viginti, ceræ tantundem, aut triginta, porcinæ pinguedinis recentis vnciæ septem, colophoniæ vnciæ nouem, succi lini seminis cyathus, olei dulcis vnciæ quadraginta: teneram plantam efficit vt aliud nullum. ALIVD. Adipis caprilli, ceræ, olei singulorum pari mensura vtitor. ALIVD. Malicorium aceto incoctum diebus quinque applicatur, deinde loco vndiquaque purgato calx viua cum oleo, aut sordibus imponitur. ALIVD. Scilla cocta oleo, ipsa quidem fricta proiicitur, oleo verò in quo tamen terebinthina liquefacta sit vtitor.

Ad attritus calcanei ex longo decubitu.

CERAE, olei, argenti spumæ, mellis, pares modi, proficiunt

ciunt in omni exulceratione, plantæ pedum, calcanei, supernæ partis, & internæ digitorum, magisq; si vlcus vngui sit propinquum.

Ad sordida plantæ vlcera emmoton, facit etiam genitali exulcerato.

AMVRCAE cyathus, aceti cyathus, cocta vase æreo donec melleam spissitudinem habeant, & trita separatim, prosunt. Item squamæ æris drachmas duas, mannæ tantundem, lanarum succidarum mollium, quantum manu comprehendi potest, inuolutarum tedæ, vstarumq; cinerem totum excipito, & vtitor, in vulneribus quidem vino diluens. in naturalibus autem & pedum plantis passo. ALIVD. Amurcæ, mellis despumati, paria pondera, hoc etiam cicatrices tollit.

Ad intertrigines, ex calceamentis.

PVLMO agninus, suillus & caprillus benefacit, verum coria ex veteribus calceamentis combusta, si inflammatio vrget, nihil quidem adferunt præsidij, sed illa finita, multũ: vel cepa cum gallinæ adipe copiosior adiicitur, vel galla cõbusta inspergitur, vel acacia aceto diluta illinitur.

Ad clauos callosq;. CAP. LXXX.

CLauis prius vndiquaque purgatis, inducitur medicamentum quoddam ex edentibus, quæ septica Græci vocant, aut ærugo rasilis, aut sandaracha, aut syringiacus puluis, aut collyrium syringiacum loco gummi, ammoniaco exceptum. Est autem clauus teres figura callus, candidus, clauorum capiti similis, qui in omnibus corporis partibus, sed pedum plantis, digitisq; præcipuè nascitur. Tollitur autem longiori tempore, etiam si quis excedentem claui partem continuè abradat scalpello, aut pumice affricet, similiter etiam callos. Proficit lupinorum crudorum concrematorũ cinis cum melle, aut misy, liquida pice exceptum, melanthion cum vrina pueri venerem non experti, vel oui luteum, fabarum lomento cum aceto incoctum. At hoc subinde expertum est, cantharidum, atramenti sutorij, castorei, par modus singulorum, excipitur terebinthina, vt emplastri fiat spissitudo, clauoq; prius circunciso, imponitur. ALIVD. Feculæ, calcis viuæ, visci, singulorum pares portiones, cum stillaticia lixiua, vel vrina pueri venerem non experti.

Ad

Ad vnguium vitia, & primum de reduuijs. CAP. LXXXI.

REduuiæ, Græci paronychiam appellant, abſceſſus eſt qui ad radices vnguium coit, cùm parua adhuc eſt, & prima habet rudimenta, galla cum melle eam reprimit, & confirmari prohibet, vel Muſę paſtillus, vel Heræ, ex aqua. At vbi caro iam præter naturam excreuerit, eò curatio diri genda eſt, vt per rodentia medicamenta abſumatur, rumpa turq;, valet autem ad reduuias, tum aurium ſordes, tum lycium. ſuppuratas autem reduuias, acu adacta humorē emittere, ſpongiamq; aqua imbutam imponere oportet, vel lenticulam applicare ex aqua tritam, aut palmulatum cum vino, vel roſas virides, vel ſiccas, aqua maceratas tritaſq;, vel polentam cum aqua: efficax eſt reduuiis etiam lupinorum farina melle, vel mulſo macerata. Exulceratis reduuiis opitulatur hoc medicamentum. Aeruginis, argenti ſpumæ ſingulorum drachmæ quatuor, ſarcocollæ tantundem, ſuper linamentum ex vino & ſpongia imponitur. Conuenit autem carnem vndiquaque ab vngue diducere.

De pterygijs.

PTERYGION carnis incrementum eſt, aliquam vnguis partem operiens, ex reduuia, aut alia huiuſmodi cauſa proueniens, aduerſus quam auripigmentum & manna pari pondere inſpargitur, ſuper autem, linamentum ex vino et ſpongia imponitur. ALIVD. Chalcitidis ſquamæ, malicorij æquales partes. Excipiuntur fico toſta & melle, parte affecta, lupinorum decocto prius aſperſa. Quod autem ſiccum eſt in vngue circuncidito.

Ad digitorum pterygia putrida, item ad pudendorum vlcera.

LACHRYMAE thuris drachma, ſquamæ drachma, æruginis raſæ drachmæ quatuor, mellis cyathus, teruntur in ſole donec ſubflaueſcant. Et loco vino prius irrorato per ſplenium inducuntur.

Medicamentum quod ſubito pterygia deſiccat perſanátq;.

SORYOS combuſti drachmæ duæ, thuris tantundem, æruginis raſæ drachma, cum melle contrita, ipſi pterygio inducuntur. Valet etiam ad reliqua maligna horum locorum vlcera, nigritias & putredines. ALIVD. Squama æris, palmularum carne excepta, aut ficorum vtitor. ALIVD. Columbæ ſtercus cum polētæ polline ex paſſo coctum pertritumq; calens imponitur, item ſquama per ſe inſperſa, pterygia

rygia deſiccat. Oportet autē crebro, angulum vnguis ptery gion pungentem, ne increſcat, ſcalpello ſuperimmiſſo, adimere.

Ad vngues contuſos.

MYRTI, & mali punici foliis teneris vngues obducito.

Ad cruentos vngues.

FARINA pice miſta imponitur.

Vt vngues qui laborauerint abſcedant.

SVLFVR tritum adipe ſuillo exceptum iniicitur.

Vt ſcabri vngues abſcedant.

VISCI quercini, ſandarachæ, fœnugræci ſingulorum pondo ſextans, cantharidum, thapſiæ ſingulorum vncia, aceti quod ſatis eſt. ALIVD. Propolis atticæ, ceræ, bituminis, ſingulorum drachmæ duæ, ſulfuris ignem non experti drachma, oleo nō inquinet, in vſu calefactum vnguibus applicatur. ALIVD. Picis liquidæ, ceræ, colophoniæ, terebinthinæ, guttæ ammoniaci, ſulfuris viui, aphronitri pares portiones, ne manus inquinent. ALIVD. quod ſeparat ſcabros vngues ſine exulceratione. Bituminis, auripigmenti, ſandarachæ, ſulfuris viui ſingulorum drachmas quatuor, reſina excipito & vtitor, diſſoluens per dies ſeptenos. ALIVD. Erui farina, felle ouillo, vel vrina ouilla imbuta vtitor, vel calce viua cum oleo, vel chia cum opobalſamo, vel viſco, atramentum ſutorium, ſulfurq; viuum quod ſatis eſt, exceptum, pelli illitum ſuperinducito, vel herba pedicularia, cũ aceto trita vtitor, vel reſinæ terebinthinæ drachma, ſandarachæ duplicata portio ſimul radici vnguis imponitur, diligentiq; faſcia illigatur. Cum autem vnguis exciderit, ceratum myrteum cui medicamenti ex reſina paululum adiectum ſit, ſuperaccommodatur.

FINIS III. LIBRI PAVLI AEGINETAE, IOANNE GVINTERIO ANDERNACO MEDICO INTERPRETE.

PAVL

PAVLI AEGINETAE LIBER IIII.

IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

*

De elephantia. CAP. I.

ECTE' mea ſententia † Cappadox Aëtius memoriæ prodidit, auxiliorum vim morbis fortiorem eſſe oportere, eoq; elephantiam nunquam curari, vt qua nulla potentior medicina reperiatur. Si enim cancer veluti elephantiaſis quædam vni obortus particulæ inter morbos inſanabiles vel ab ipſo Hippocrate relatus eſt, quanto magis elephantia, ſeu totius corporis cãcer aliquis, ab omni abhorrebit remedio? Cùm enim atra bilis, ex qua huic affectui origo eſt, duplici modo generetur, (vel enim ex melancholico ſanguine, fæculentioréq;, & veluti eius limo: vel bile flaua, vtriſque nimium vſtis, naſcitur) ſubrubicundam quidem elephantiaſim mitiorem quodammodo, vt autem verius dixeris, minus malignam, prima ipſius differentia procreat, reliquam verò, & maligniorem in qua totum corpus fœdatur vlceribus, & extrema decidunt, altera flauæ bilis ſupra naturæ modum aduſtæ ſoboles, producit. Quapropter morbo iam victis manus admouenda non eſt. At ſi recens adhuc malum eſt, vt nihil ex ſummis deciderit, nulla autem infeſtarit exulceratio, neque tamen eminentiæ tuberoſæ plurimum exurgant, ſola autem facies aſpectu ingratior, deformiórq; ſit quodammodo, eaque non admodum indecora appareat, curationem experiemur. Nonnulli ſiquidem haud pauci, ſola capitis aduſtione multos qui hoc inceperant vitio corripi, ne vincerentur, inhibuerunt. Protinus ergo interinitia ſanguis mitti debet, & magis vere, in quo potiſsimum hęc lues, & naſcitur, & intendi

tenditur. paucis diebus interpositis, nouem decémve, pulte diacolocynthidos ipsos purgabimus, non semel, verum subinde, ex ratione virium quantitatem medicaminis adauctu-ri. Item ex hiera purgatio his est idonea. Rursus interpositis circiter decem diebus, lactis fissilis serum dabitur, neq; minus tribus heminis, neq; amplius quinq;. Insequenti tempore non fisso, aut recens multo lacte nutrientur. Ob quæ si morbus remittat, eodem vti cibo debent: si remanet, lacte abstinebunt: acribus autem assumptis vomitus cietur, à radicula, aut cibis. Proficit & ex albo veratro post hæc purgatio: bis quidē, si fieri potest, vere, semel per autumnum adhibita. Malo victis neq; sanguis mitti, neq; veratrum exhiberi debet, cùm materia neq; ex cute in altum deriuari, neque hinc etiamnum minui possit. sed ea quidem ad ventrem, & intestina deducēda est. Medicamentis autem noxia euocantibus vtendum, metasyncritica dicunt, & summam cutem desiccare, & astringere oportet. Leues igitur cucurbitulæ ventriculi ori & præcordiis agglutinabuntur, eadem membra etiam dropace delinentur. Modico temporis processu rursus ad superiora reuertendum est, à purgatione quā præstat hiera, incipiendo, prætermissa sanguinis detractione, vt quæ plus noxæ, quàm præsidij esset allatura. Atque hoc circuitu ad ternas vices quaternásve per annum vti expedit, vere potissimum & autumno. potare his prodest aceti cyathū, cum cedrini liquoris cyatho, & brassicę crudæ succi cyathis duobus. mista dantur manè & vesperi. Vel syderitidis herbę folia torrida denarij pōdere in vini cyatho, vel cornu ceruini drachma, & scillitici aceti quantū cyathus implet, quotidie post matutinā obambulationem potui exhibetur. reliqua verò pro ratione temporis his offeruntur, vel scillæ lotæ drachmæ quinque in mulsa, vel melle. eclegmatis modo: vel liquoris cyrenaici ad erui magnitudinem, melle & butyro subacti, vel eboris ramenti drachma semissis cum vini cyathis duobus, vel cumini æthiopici drachmæ tres cum melle, instar eclegmatis. His amplius iuuat theriacorum pastillorum drachma in vini primæ notę cyatho leuigata epotaq;. Similiter etiam scilliticorum pastillorum drachma bibitur. Et calaminthæ succum ceu efficacissimum potu auxilium commendant. incipiendum dicunt à cyathis ternis adusq; senos. Cæterum omnibus his efficacior est theriace

ex viperis, tum potui data, tum extrinſecus illita. Cum autẽ viperarum copia datur, nihil æque proficit, ac viperarũ carnes comeſtę, albo iure ex copioſiore aqua, ſale, porro, & anetho decoctę, vſq; dum ſpinę diſſoluantur, ſed capitibus ipſorum caudíſq; digitos quatuor prius amputatis, interaneiſq; ipſorum ablatis & cute. Item theriaci ſales eadẽ per ſe promittunt, cum obſoniis aſſumpti. Tali enim ipſorũ vſu accidit, nonnunquam ſquamas, ‡ vel ceu vulpis pellem quandam ex cute elephanticorum decidere.

† Aldinum exemplar habet καππαδόκην ἀρεταῖον, Cappadocem Aretæum. quæ lectio rectior mihi videtur.

‡ Vetus codex, συμβαίνει ποτὲ λεπίδας ἢ οἷον τινα λοπὴν, quo loco legendum arbitror, ἢ οἷον τινα λοπὸν. eſt autem λοπὸς τοῦ κρομμύου λέπυρον, id eſt, cepæ tunica, vt ſit ſenſus, veluti cepæ tunicam & tenuem illam pellem.

Victus ratio talis erit.

A SOMNO manu molliter permulceatur, aluoque deiecta geſtetur, vocem exerceat: deinde perfricetur & vario exercitationum genere vtatur, nunc ſaltu, nũc magis, alteribus, & folle. Poſtea ſudore, quem illinc contraxit, abſterſo delinetur adipe vrſina, aut vulpina, aut hircina, aut auis alicuius, aut butyro recenti. pauxillo tẽporis interpoſito in lauacro perũgetur ſucco fœnugræci, aut ptiſanæ cremore, aut ammoniaci momento, quod aceto ſubegeris. A balneo deterſus perungetur oleo lentiſcino aut œnanthino, aut myrteo. Vinoque modico cum alumine, vel ammoniaco, vt fortior ſit ſpiſsitudo. Rurſus teneris panniculis abterſus dimidia hora conquieſcat. Inde potu aquę ad vomitum ſollicitetur, digitis in os, aut pinnis demiſsis. poſt vomitum detur potui vinũ abſinthites, aut origanites. Cibus erit panis hordeaceus, vel maza ex polentis. Inter olera, beta, lactuca, raphanus, porra, braſsica aquis binis edulcata, & capparis. Ex marinis oſtrea ſumuntur, pelorides, erinacei, pectines, tellinæ ſimul cum betis incoctæ: ſalſamentum vetus ceu in medicamenti vicem adhibetur. Vino autem per totum morbi curriculum & venere ſimiliter abſtinendum. At cum vires ex purgationibus laceſsitæ recreantur, pauxillum duntaxat vini tenuis & aquoſi aſſumitur. quando & acria circuncidi

debent, exceptis condimentis. Recteque ipsis datur ptisana, oua, chondrus elotus, lac, mel cum pane, malua, rumex & sisarum: piscis molli præditus carne: Ex iis quę volatu fidunt, probis donata succis: Inter fructus, ficus, vua, & vuæ passæ: ex dulciariis mellitis conferunt, quæ pini nucleis, aut amygdalis frictis, & cnico, constant, iis qui bis quotidie cibum capere solent: graue autē his est molestúmq;, semel duntaxat eum assumere. Interiorū cura habita, smegmatis in balneo vtendum ex decocto betæ, aut fœnugræci cum aphronitra, aut sapone, aut myrobalano: interim & psilothris. Abstergit itidem portulaca cum aceto detrita, tenue semperuiuū, rumicis radices aceto incoctę, alumen cum sale. Item sandarachæ par modus ex vino, & oleo lentisci. Huc spectat medicamentum, ad vtiliginis speciem quæ alphos dicitur, accōmodatū, ex alcyonio, nitro, myrto, sulfure, fici agrestis foliis siccis, cum aceto tritum, illitúmq;. idem præstat quod ex sepiæ testa concremata fit, pumice, nitro, terra cimolia extorrefacta, gummi, galla omphacitide pari pondere siccū inspersum, aut ex aceto infricatum. Hoc autē mirabiles habet effectus: rumicis radicum fasciculus qui manu comprehendi posit, nitri drachmæ quadraginta, thuris vigintiquinq;, sulfuris tantundē. ex aceto Aegyptio illinitur. Similiter hoc efficax est, quod recipit auripigmenti drachmas decem, sulfuris ignem nō experti drachmas octo, costi drachmas duodecim, calcis viuæ drachmas quatuor, ceræ totidem, baccarum lauri aridarum drachmas duodecim. Hæc macerantur populi albæ foliorum succo, aut crasso decocto. Vbi mellis spissitudo est facta, illinuntur. ALIVD. Radicum rumicis fasciculi duo, aceto incoquuntur, & in pilam coniecti cōteruntur læuiganturq;. Deinde alcyonij libra, aphronitri vnciæ octo, sulfuris ignem non experti libra, cochleæ testarū combustarum triens, † chamæleontis cum radice triens. Omnia simul læuigantur, donec sordiū fiat crassitudo. Deinde illinuntur per æstatem in sole frequēter, hyeme in balneo vsq; ad desudationem. Item Aesculapij aridum smegma pulchrè his conueniet, ac omnia quæ communiter dicentur smegmata, imo etiam ea quę alphis dicata sunt propriè huc pertinent. quemadmodum & quæ nunc aduersus illa prodidimus. At tumidas eminentias si inflammatione tententur, aut exulcerata sint, delinētur lycio indico, vel glaucio,

vel aloë,vel Andronij pastillo,aut polyidæ sphragide. Cataplasma ipsis aptabitur ex chondro cum succo polygonij,vel plantaginis,vel parietaria trita. Insuper melisiæ herbæ viridis folia cum axungia tunsa,applicataq; mirabiliter proficiunt. Etenim rubor in partibus excitatur,sed ex facili remittitur pane applicato,aut cerato ex amygdalino atq; color naturalis redit. Exulceratis rectè accommodantur emplastra,tum ex diphryge præparatum,tum ex vino melinū. Adde Coracion,quódq; constat ex oxymelite,& pastillum Andronij,pompholigem,& cadmiam. indicium verò est totum morbū mitescere. si prima vlcera cicatricem recipiant. Ad spirandi verò difficultatem eorum qui elephantia laborant,aselli sub aquariis degentes,quinque,aut sex,ex aquæ mulsæ cyathis tribus potantur. Iam verò quædam ex iis quæ ad ægrè spirantes inscribuntur,ipsis quoque communiter competunt. Aquarum naturalium vsus adhiberi debet, ceu maximè necessarius, præsertim aluminosarum,ferrúmque resipientiū. & si fieri potest,frigidarum. Conferūt ipsis si etiā bibantur,nec non marinæ arenæ vsus. Eandem habent efficaciam omnia quæ desudationes mouent. Quoniam verò affectus hic,non minus ac pestilentia contagiosus est,quàm longissimè ab vrbibus remoti ægri,in locis mediterraneis, frigidis & vbi sit hominum si fieri possit,infrequentia habitabunt,inde verò ad confinia migrabunt, ⊥ tum ipsorum causa,tum illorum potius, qui, vt verò simile est,ipsis incident. Quippe & aëre fruentur commodiore,& alios hac lue non inficient.

† *Vetus liber habet,* χαμαιλέοντος μέλανος τῆς ῥίζης*, id est, chamæleontis nigri radicis vnciæ tres.*

⊥ Hic *locus sic legitur in veteribus libris.* διά τε αὐτοὺς καὶ τοὺς ὡς εἰκὸς ἐντυγχανομένους συχνότερον*, id est, tum ipsorum causa, tum illorum potius qui (vt vero simile est) frequentius incident.*

De lepra, & scabie, quæ psora dicitur.

CAP. II.

VTerq; affectus,cutis aspritudo est cum pruritu,in qua corpus absumitur colliquatúrq;:originē ex melancholico humore trahens:sed lepra altam cutem orbiculatim depascitur & piscium modo squamulas ex se remittit. Scabies verò summa infestat potius variè figurata,furfuraceaque remittit:in quibus sanguinis dimissio adhibenda est, si corpus

pus magis plethoricum videatur. ſin minus, purgatio certè ex iis quæ atræ bili vacuandæ ſunt. Extrinſecus autem vtere communiter vtroq; veratro, calcémq; habe elotam & ſiccam: in ipſo autem vſu, aqua diluens ad ſordium ſpiſsitudinem illinito. ALIVD. Saluiæ, oleę æthiopicę lachrymæ, ſingulorum drachmæ octo, capparis radicis corticis, gummi, ſingulorum drachmæ quindecim. Inunguntur ex aceto ad ſolem, propriè verò lepras diſiiciunt anemone applicatæ, itẽ vitis albæ radix. Compoſita verò hæc, lolij farinæ chœnix, cardamomi albi drachmæ quatuor, nitri ſpumæ drachma, atramenti ſutorij drachmæ octo, haſtulæ regiæ radicis mediæ drachmæ quatuor. Aceto pertrita, & in cerati ſpiſsitudinem coacta illinuntur, parti prius nitro deterſæ: vbi ſolueris (ſolues autem tertia die) & frigida aqua elueris, rurſus inungentur. ALIVD. Haſtulæ regiæ radicis ſucci vncię ſex, ſulfuris ignem non experti, mannæ, ſingulorum drachmæ decem, nitri drachmæ octo, aceto ſubacta illinũtur. Ad ſcabiem peculiariter facit, ex ſimplicibus herba pedicularia, ſtaphis agria dicitur, lupini amari, cardamomum cum aceto, lilij radix cum melle, reſina terebinthina, ſulfur, cicer, caprillum ſtercus. Inter cõpoſita, miſy & chalcitis pari modo ex vino humidiores ſcabies delinuntur. ALIVD. Rhododaphnæ tenera folia in olei ſextario ſimul incoquito, donec areſcant. Ac vbi proieceris, oleo adiunge ceræ dealbatæ vncias tres, poſtquàm ſoluta refrigerataq; fuerint, ſulfuris viui vnciam inſpergito. ad ſolem, vel in balneo perungito. nonnulli ſimul cum rhododaphne etiam ſcillam coquunt. ALIVD. Medicamenti Διὰχυλῶν, hoc eſt ex ſuccis herbarum confecti vnciæ duæ, ceræ tantundem roſacei vncia argenti ſpumæ vnciæ tres, ceruſæ totidem, liquidæ picis vnciæ ſex, ſtercoris argenti vnciæ duæ, ſirici tantundẽ, aceti quod ſiccis læuigãdis ſufficit. ALIVD. Ceruſæ ſemuncia, amyli tantundem, plumbi vncia, lotariorum rubrorum vel anchuſæ, vnciæ duæ, ceræ vnciæ ſex, roſacei vnciæ nouem. Anchuſa probè cum roſaceo coquitur, deinde reliqua adiiciuntur. ALIVD. Oua decem, vel quot ad vſum opus eſt, aceto quã acerrimo macerantur, quouſque putamen ipſorum teneraſcat, lutea in eodem aceto coquuntur, læuigantúrque roſaceo, & reliquo aceto etiam argenti ſpumę modicum ad ſordium ſpiſsitudinem coactum illinitur. ALIVD. Ouorũ quæ

in aceto commaduerint,lutea tria,rosacei vnciæ sex,sulfuris viui vnciæ tres,læuigatis prius cum aceto luteis & sulfure,ceratum adiicito. Argenti spuma verò oxyrodino detrita,vt emplastri crassitudo fiat,acriores scabies exterit. Iam verò ex lapatho smegmata,& ex iis quæ elephanticis faciunt,plura communiter tum ad lepras,tum ad psoras conueniunt.

De Impetiginibus. CAP. III.

IMpetigines ex serosis tenuibus,acribúsque humoribus, crassioribus aliis mistis contrahuntur,celerrime in scabiem,& lepram transeuntes,quapropter remedia validè siccantia requirunt. Corpore igitur toto,si opus fuerit,euacuato,simplicia quidem ipsis conferent,cicer,veratrum,erinaceus saxatilis,pix cerato,resinæq; mista,crocodili terrestris stercus,atq; sturnorum,cum oryzam solam ederint. Pleriq; hoc solo impetigines mentum infestantes,aliámve particulam,aboleuerunt. Tritici multum capitur,incudiq; ignitæ cuipiam imponitur, & quicquid inde humoris defluit,calẽs adhuc impetiginibus illinitur. Puerorum impetigines,hominis saliua continuè defricantur. His opitulatur pruni gummi illitum. In vetustatem incidentibus viticis folia cũ aceto detrita applicantur,vel capparis folia similiter. Composita verò hæc,sulfur cum thuris lachryma,aut cum ammoniaco,subactum aceto illinitur.

Pastillus ad impetigines.

GLVTINIS fabrilis drachmæ quatuor,thuris drachmæ tres,aceti cyathi dimidium.aceto soluta illinuntur. ALIVD. Chalcitidis,gummi, singulorũ drachmæ octo,sulfuris ignẽ non experti,misyos,singulorũ drachmæ sex,squamæ æris, acaciæ, singulorum drachmæ duæ,aceto delinuntur.
ALIVD. Sulfuris viui,nitri spumæ, singulorum drachmæ quatuor,cachryos grana sexaginta,lęuigãtur ex aceto. Sola verò pars vitiata inungitur,sed ita,vt quæ integra est,non coinquinetur:exarefacta,aqua frigida eluitur. ALIVD. Veratri albi drachmæ octo,farinæ lupini,buccinorũ combustorũ,nitri,singulorũ chœnix. Arido medicamine defricentur. Porrò impetigines,quas ἀγρίους,id est,feras appellãt,mediocriter siccantibus remediis non discutiuntur, acrioribus autẽ irritantur. Adhibere igitur oportet medicamenta abũdè quidem efficacia,sed quæ nõ valenter erodunt,quale est istud,

istud, Glaucij, thuris, alcyonij, bituminis, sulfuris, gũmi, singulorum vncia, aceto inungitur. ALIVD. Picẽ aphricanam cum aceto coctam liquatámq; illinito. ALIVD ad impetigines & pruritum. Atramenti sutorij, sulfuris viui, nitri, thuris pari modo, in impetiginibus quidem, aceto adiecto, in pruritu autem, vino vtitor. ALIVD. Leichenicon, ab impetiginibus curandis nuncupatum. Guttæ ammoniaci, erui farinæ, lupini farinæ æquales portiones aceto illinuntur

De Pruritu. CAP. IIII.

PRuritus qui senibus accidit, ex toto nunquã cõsanescit, verũ lenitur infra positis remediis. in reliquis ætatibus, si ex prauo humore contrahitur, qui nimirum biliosus, aut pituitosus putris vel etiam salsus est, per ipsius vacuationem tollitur. Porrò cognoscitur ab ætate, temperamento, victus ratione, anni tempore, regione, & reliquis his consimilibus. Si igitur in venis simul cum sanguine redundare videatur, à sanguinis dimissione auspicandum est. Sin autem qualitate magis peccet, congruis eo medicamentis vacuato, ad externam curationem diuertemur. Lauandum itaq; prorsus ieiuno est, nonnunquam & modico cibo sumpto, iterum lauandũ: quippe vitium vix inhumescit, detergitur autem fœnugræci decocto, aut betarum, aut furfurum, aut maluæ agrestis & satiuæ, aut ptisanæ. Præter hæc, farinæ etiã fabaceæ, vel lupini, vel myrobalani, vel smegmatis ex pepone præparati, quod πεπόνατον appellant, si inueterauerit, lauatio similiter quidẽ cõuenit: fotus autẽ ex saluiæ decocto, myricæ, mercurialis, origani, pulegij, baccarũ lauri, cucumis syluestris radicis, capparis, lixiuio, & oxalme. Deinde respergũtur arido nitro, vel cũ fœcula aceti, vel quod recipit nitri spumæ sextariũ, thuris, sulfuris viui singulorũ librã, cimoliæ librã semissem. Vel hoc, Aphronitri, sulfuris viui, alcyonij combusti, pari modo. siccis vtitor, vel cũ quodam ex suprà dictis decocto. Si autem placet, etiam veratrũ siccum inspergito, sine pingui addito. Illinitur autem cum oxelæo herba pedicularia cõtrita, vel sulfur, vel sandaracha, vel omnia, vel sinapi cum myrobalani expresso, & oxelæo, vel vtere cochleis combustis leuigatisq; melle, vel rumicis radicibus, vel smegmatis inde confectis, vt in capite de elephantia comprehensum est, aut quibusdam ad scabiem efficacibus. Si autẽ exulceratio partes exercuerit, parygro, vel

diapompholygos appellato medicamine vtendum, vel ceræ vncia liquefacta in cyprini cyatho, cui sulfuris adiecta sit vncia. ALIVD ad pruritus. Nucum agnarum rancidarum vncia, sulfuris tantundem, apij succo leuigatis vtitor in balneo, membra affatim defricans. Hoc solum multis tum scabiosis, tum alio pruritu detentis, abundè fuit. Item apium per se viride tusum infricatumq; in balneo vehementer auxiliatur. Similis effectus est perdicion, & acerna resina cum rosaceo soluta, illitáq;. ALIVD. Oryzæ puræ & nimis candidæ, vnciæ tres, tusæ cretæque aceto quàm acerrimo læuigantur, donec sordium fiat spissitudo, adiiciatúrque priuatim sulfuris viui detriti vncia. mixtis perbellè in balneo vtitor, diutius defricans. At in iis qui superfluitatibus magis redundant, pari portione illorum temperata, præstantius remedium reddetur.

De Leuca. CAP. V.

LEuce, cutis quædam ad albidius mutatio est, quæ viscosa, glutinosáq; pituita contrahitur. Quoniam verò non quęlibet leuce curationē recipit, notas ipsius tales habeto. Acu per summa leucē pūgito, sed cute non penitius: & siquidē sanguis emanauerit, sanabilis est: sin lactea humiditas, de sperata est. Vel panniculo laneo asperiore infricata cutis, si quidem rubicundior euaserit, medicinæ locus est: sin idem color remanet, non consanescit. Et quæ plura corporis loca obsidet, leuce, difficilius tollitur, quàm quæ pauca deturparit, item vetustior, quàm recens minus in medicina spei habere censenda est. Nonnulli igitur adustionem quæ ferramento candente administratur, in leuca probarunt, sed ita, vt hæc vel sola valetudini sufficeret. Alij vero dolorem inde cicatricemque secuturam veriti, vt quæ non minus ac leuce indecora sit, medicamentis crustam inducentibus, qualia & cicatricem aiunt concolorem efficere, vsi sunt. Alij, & horum inefficaciam repudiantes, tincturis vti maluerunt, imposturæ potius quàm auxilij rationem habētes, quæ sanè omnium maximè vitari debent, quòd affectus celeriter renascatur. Itaq; subiectis vti medicinis cōsiliū est. ad arcæ seminis roris marini, sulfuris viui, singulorum paria pondera, tusa & in cerniculo priuatim creta, deinde simul cum aceto in puluerem sat multis diebus detrita, in sole illinuntur, non cumulatè, ne cutis exulceretur. Procedente autem

tem tempore†veratri & gallæ ſimiliter momentum adiicitur. ALIVD. Fici nigræ ſurculis, aceto maceratis, contritiſque miſceto, aphronitri, ſulfuris ignem non experti, myricæ fructus, parem ſingulorum modum, vbi nitro cutem defricaueris, perungito: ſolíque exponito, animum attendens ne exulceretur. Archigenes autem fici foliis, calcis viuæ eo quod ſatis eſt, mixto, ſimiliter vſus eſt, vel infricatas (inquit) leucas, albo veratro, donec ſudore diffluentes reliquo corpori concolores fiant, illinito ſynopide, vel mediade, vel acu transfixa punctas quoad cruor emanet, illinito ſynopide, cum aceto, vel prius abſterſis, vt eſt comprehenſum, perungito, fici liquore recenti, & folio eiuſdem affatim infricato.

†In veteri libro hæc eſt ſcriptura, λευκοῦ ἐλλεβόρου, veratri albi.

De *Alpho albo, & nigro.* CAP. VI.

ALphi cognato leucis modo generãtur, ſed illæ quidem altius cutẽ mutãt vt pilos quoq; ſibi ſimiles procreent. Alphi autem ſummam cutem infeſtant, quanquam & ipſi cum vetuſtatem ſentiunt, penitius recedunt: vt etiam albos pilos producant, ídque humoris qui ſubeſt ratione. Etenim ex pituitoſo humore albi ducunt originem, nigri autem ex melancholico, vtriſq; igitur commune prodeſt auxiliũ, elota calx aqua ſoluta, aut dracũculi radix, cũ aceto applicata, ſimili modo vtrunq; veratrum eiſdem efficax eſt, item lupinorum amarorum decoctio ſuperfuſa, eorumque farina, ex aceto, vel oxymelite inducta, iam capparis radicis cortex cum aceto, liliíq; radix cum melle, cæpa ex aceto in ſole illita, crocodili terreſtris fimus idem præſtat, pari efficacia & ſturni excrementum, cum oryzam duntaxat ederit, ſepiæq; teſta cõcremata. Compoſitũ verò hoc præſtans eſt, Alcyonij, nitri, ſingulorum ſextans, veratri albi, ſulfuris viui, ſingulorum vncia. Nonnulli vero & floces vini combuſtas adiiciunt. ALIVD. Sulfuris ignem non experti, nitri ſpumæ, ſingulorum drachmæ quatuor, ſeminis roris marini grana ſeptem, teruntur cum aceto. ſolum verò alphum perungito, ſed ita vt integram partem non attingas. ſiccatum medicamen aqua frigida eluitur. ALIVD. Farinæ lupini, buccinorum, & nitri ſingulorum chœnix, veratri albi, drachmæ octo. Arido pars defricatur. ALIVD. Erui farinæ libræ duæ, erucæ ſeminis, amygdalarum amararum, cucumis

ſylueſtris radicis,ſingulorum libra: mulſo ſimul leuigata delinuntur,& hora interpoſita per ſpongiam abluuntur.facit etiam ad ephelidas,varos,& cutis ſordes.

Ad Alphos albos experta.

SVLFVRIS ignem nõ experti, ſextarij duo, calcis viuæ candidæ, vnciæ quatuor, albumina ouorum quinque, olei nardini,& aceti momentum.ſulfur primum in puluerem cogitur,mox oleum nardinum ei ſuperinfunditur,rurſusq; leuigatur,deinde acetum inſtillatur, & itetũ teritur, calcem vero priuatim lotam ſemel,bis,térve,ſulfuri adiicimus,vnà cum ouorum aquato,& denuò cõterimus.collectus humor effunditur.pauxillum verò relinquentes,vt vnguentũ queat illini,in hunc modum vtimur. ALIIVD probatum.Sulfure viuo,fici foliis aridis,aphronitro, alcyonio, terra cimolia, myrto,ex aceto vtitor. ALIVD Archigenis.Fici foliorum quæ in vmbra exaruerint, ſulfuris, aluminis ſingulorum æqua portio cum aceto inungitur, aut foliorum fici, drachmæ quatuor,nitri drachmæ duę,alcyonij cõbuſti tantundem,aceto in balneis illinuntur.Priuatim nigros exterit efficaciter ſandaracha,cum ſulfuris dimidio,ſed cute nitro prius defricata, in ſole perũgitur.albos verò tollit atramẽti ſutorij,æruginis,æqualis modus,nitri duplicatus,ſine pingui infricatur, illiniturq;,vel cachryos,ſulfuris viui adarcæ æquæ portiones,ex aceto pertritæ infricantur,illinuntúrq;, cũ inaruerint abluito,locũ perfricans.Idem facit & leucis.

Ad Stigmata,ex commentarijs Archigenis. CAP. VII.

STtigmata curabis,ſi quod matulæ adhæreſcit, cum aceto quàm acerrimo illinas,vel calcis viuæ partem vnam, nitri toſti fului dimidiã,cum aqua in ſole illinit.At vbi exulcerationem fuerint experta, cicatricem tanquam vlceri inducito.Crito verò iubet confricatæ nitro prius cuti terebinthinã illini reſinã,linamentiſq; ligatam ſex diebus relinqui, ſeptima deinde ſolui,& acu pungi ſtigmata,& ſanguinẽ qui flueret ſpongia detergi ,interiectoq; breui tẽporis ſpatio,tenui ſale confricare locum.Tum imponi,ad dies quinq; medicamentum quod recipit,thuris, nitri,calcis viuæ,cerę ſingulũ drachmas quatuor,mellis octo.Quum enim à parte medicamentum depoſueris,, nigrum in eo offendes. ALIVD vnguentum.Piperis drachmæ duæ,rutæ drachmę,quatuor, ſandarachæ drachmę quatuor,auripigmenti drachma mellis

lis quod satis est,cuti prius nitro infricatæ illinitur, item aliis priori consimiliter peractis, per triduum soluitur, & nigritie abstersa,rursus inungitur. Exterit enim (inquit) diebus viginti,tam integre,vt nec exulcerationem, nec cicatricem relinquat. ALIVD quod Criticon dicitur. Thuris drachmæ quatuor, nitri drachmæ duæ, atramenti sutorij drachmæ quatuor, ceræ drachmæ sex, piperis drachmæ tres, calcis drachmæ tres, thapsiæ totidem, auripigmẽti drachma vna & semis,sandarachæ drachmæ tres,mellis quod sufficit, vtere quemadmodum superiore Oribasius tradit ranunculum applicatum, vel capparis folia stigmata exterere. At si altius fixa non discutiantur,modicam vero cutem attingãt, crusta ferramento frigido excitata tolluntur.

De Exanthematis. CAP. VIII.

EXanthemata generantur,ex crassis in cute impactis humoribus, magisq; adhuc in superiore pellicula cum densa est.In quibus igitur, si etiam in alto humorum copia substiterit, primum purgatio tentanda est. Nam si hoc neglecto,prius discutere aggrediaris, obstrues ipsos potius quàm per cutem euacuabis.Sin autem nullæ in alto deliteant humorũ colluuies, per cutem vacuare oportet, nec procul attrahere,si aluo,aut vomitu vacuationem moliri velis. sed humorum qui cuti impacti sunt,curationem medicamẽtis experiere,quæ exurunt, calfaciuntq;,maximè quum lata sunt exanthemata,siquidem ex frigido admodum, crassoq; humore, talia sunt procreata. Lauri igitur tenerorum foliorum, rutæ & mannæ, æqualem singulorum portionem detritam,& lachrymam thuris oleo subactam delinito, vel betam teneram incoctam, tritamq; inducito, aut ceræ drachmas octo, sulfuris tantundem, salis drachmas sex. Arida in pollinem coacta,& olei cyatho dimidio superfusa,omnia simul incoquito,factoq; emplastro vtitor.Sed coctioni sedulò assistendum est,vehementer bonum remedium existit.

Ad epinyctidas. CAP. IX.

EPinyctides vlcuscula sunt,sua sponte erumpentia,pustularum specie, & subrubra, quibus diruptis, cruenta sanies defluit,per diemque non magnopere excruciant:per noctem vero,graui magis quàm pro ratione vlceris,dolore torquent. Itaque liquor laseris aqua solutus imponitur. nam citra rosionem deficcat, aut cicuta in læuorem detrita inducitur

citur, aut braſsica cruda cum aqua, aut apium cum polenta trita applicatur, aut alterci folia, cum melle pertrita admouentur, aut ſolanum per ſe, & cum coriandro viridi, aut oliuę foliis vtitor cum aqua coctis: aut vuas acinis exemptis, leues, ſplenio illitas imponito, vel adianthum ex melle tritum. Vitari debet acrium, acidorum, & ſalſorum eſus, fomenta, balneum & inſolatus.

De puſtulis, quæ Græcè phlyctænæ dicuntur. CAP. X.

PVſtulæ quæ non ſua ſponte rumpuntur, ſed graui dolore excruciant, acuta perforari acu debent, vt humoris colluuies habeat emiſſarium. Deinde humore leuiter expreſſo cutis præpoſita ſinitur, donec impleatur. At ſi vulnus conniueat, denuo puſtula perforanda eſt ſimiliter & exprimenda, tum cutis aſtricta, ſeruanda quandiu id quod ſub ea exulceratũ eſt, ad cicatricem peruenerit. Priuſquam igitur puſtulæ aperiantur, cocta lenticula cum aqua leuigata inducitur, vel mali granati virgulta, cinere calido tepefacta imponuntur, & loci attinguntur. Quod ſi ruptæ fuerint, & vlcus excitatum, adeps ſuillus liquefactus & argenti ſpumæ detritæ miſtus, in linteúmque illitus admouetur, vel lilij radix in aqua cocta tritáque cum cerato imponitur.

Ad epinyctidas, & phlyctænas.

ARGENTI ſpuma & ſulfur ignem non expertum pari portione cum aceto applicantur, item myrtus in læuorem redacta, ſordium illitione cum oleo & vino, benefacit, tum his, tum calidis eruptionibus, & papulis feruentibus, gliſcentibus capitis vlceribus, furunculis incipientibus & aduſtis medicamentum, & quod molybdena, & quod ouis præparatur.

Ad Ambuſta. CAP. XI.

AMbuſta medicamentis indigent quæ modicè abſtergant, non euidenter calefaciant, aut refrigerent: Itaq; terra chia, cimolia, cretica, omniſque leuis terra illita cum aceto non admodũ acri, vel aqua, præclarè facit, prohibetq; puſtulas excitari. item oui albumen crudũ ſtatim impoſitũ, lana molli exceptum. etenim refrigerat leuiter & citra roſionem deſiccat. idẽ efficit atramentũ ſcriptorium illitum, vel lachryma thuris aqua diluta, vel lenticula cocta tritaq; vel eruus applicatur. At ex aqua calente vſtiones priuſquã puſtulæ oriantur, oliuarũ ſalſarum aqua continuè ſuperfun

dun

duntur, ipsæq; oliuæ salsæ cum polenta contritæ inducuntur, aut alumen scissile, pertritum cum aceto illinitur, aut fel taurinum cum aqua copiosiore liquatum inungitur, aut lixiuium superfunditur, garo, aut muria fouetur, aut bulbi liliorum, aut hyacinthi, aut narcissi cum rosaceo triti, & in sordium spissitudinem coacti delinuntur. Marcellus autem hoc compositum tradit. Panniculi melle imbuti & hordei farina inuoluti, combustiq; cineris mittuntur drachmæ octo, cerusæ drachmæ quatuor, butyri drachmæ octo, ceræ, seui caprilli, rosacei, singulorum drachmæ sedecim. At pustulis iam excitatis, rhus cum polenta tritum aceto applicatur, aut calcem viuam cerato mixtam, illitamq; linteolo imponitur, iam quod spherion dicitur medicamentum, ambustis vtile est, partes exulceratæ porris contritis obducuntur, aut portulaca contrita cum polentis, aut columbæ fimi linteolo inuoluti cōbustiq; , & oleo diluti cinere vtitor. Mirificè proficit pini aut piceæ cortex, aut adianthum aridum, læuigatumq; : aut myrti folia combusta, pertritaq; inspargunturr. efficax autem vnumquodq; horum est, & si cum cerato componitur, item quod rubræ anchusæ radicis siccæ, & in læuorem contusæ trientem recipit, ceræ albæ dodrantē, rosacei vncias duodeuiginti, iam quod cerusa constat cum modica cerui medulla, laudatum est remedium.

Ad eos qui flagris cæsi sunt. CAP. XII.

CErusæ argenti spumæ æqualis portio, ceræ quadrupla cum susino, aut rosaceo, emplastri modo inducitur, primo die priuatim susino solo vtitor, vel croci drachma, tragacanthi tantundem, ouum integrum, sine putamine, vnita cæsis imponuntur, item pellis ouis recens excoriatæ calens adhuc circundata, quolibet efficacius die vno, & nocte persanat.

Quo modo pili adustis renascantur. CAP. XIII.

PIli ambustis nascuntur, si fici folia in fictili tosta, cum cerato in emplastri modum imponas, aut caricæ drachmis octo, sampsuci drachma, tritis cum oleo donec cerati fiat spissitudo, vtitor, vel detrimenti lapidis drachmas centum, æris squamæ drachmas decem cum aqua subactas in pastillos cogito, in vsu partem vnam cerati partibus octo diluito.

Ad abrasa, quæ aposyrmata Græci dicunt. CAP. XIIII.

Abra

ABrasa & superficiem infestantia vlcera, primum aut vino, aut aceto, aut muria aceto mixta quæ oxalmæ dicitur, astringes. Deinde medicamentis, ad cicatricem ducendam vtêre, tum liparis, tum ex albis emplastris trypheris. Summè autem facit quod cerusæ partem vnam recipit, ammoniaci dimidiã, myrtei quod satis est. Ammoniaco ex aqua in læuorẽ trito cerusa miscetur, myrteumq; superfunditur: vtitor lipara. Vel lapidis detrimento, squamã æris admisceto, & myrteo in læuorem coactis vtitor, aut cimolia, & argenti spuma, ex vino, recininoq; & myrteo tritis vtitor.

Ad abrasa, intertrigines, inueterata vlcera, senilem tenerámq; cutem.

ARGENTI spumæ chrysitidis drachmæ quinquaginta, ceræ drachmæ viginti, resinæ siccæ ex picea drachmæ duodecim, olei sesquicyathus. Argenti spumæ oleo incoctæ reliqua adiiciuntur: rudicula agitatis, vel etiam in pila emollitis vtitor, sed cutem abrasam ab vlceribus non oportet amputare, sed medicamentum ei inducere: sic enim glutinabitur, vel nigrescens. At vlceri, quod eroditur, sordidumque est, si carne nudum hiat, vix cicatrix obducitur. Cæterum abrasa tuetur ab inflammatione, rhu rubrum, si illinatur læuigatum, cum melle, aut lentisci coma cremata, & cum melle imposita.

Ad abrasa, flagris cæsa, & articulorum contusiones medicamentum, quod dolorem leuet anodynon appellatum.

ARGENTI spumæ, cerusæ, singulorum vnciç decem, ceræ vnciæ sex, olei puri, aut rosacei sesquilibra, amyli vnciæ duæ. Ad eadem valet Pelarion quoque ex helcysmate, id est, recremento argenti paratur, item medicamentum quod ouis constet.

De formica & verruca. CAP. XV.

VTrunque vitium, cutis excrescentia est exigua, callosa, & plerunque figura teres: sed formica, quæ Grecè myrmecion dicitur, latiore basi, † similem si quis non trectet mordentis formicæ sensum inducit. Verruca autem, quæ Græcis vocatur acrochordon, angustiore, vt chordæ summo assimilata, pendere videatur. Hos igitur tumores, elaterium cum sale infricatum tollit, thuris lachryma cum aceto, grossi cum aceto, farina, & nitro, liquor fici illitus similiter facit: tithymalli, smaridis caput salsum concrematum,

ærug

ærugo cum ſulfure ignem non experto combuſta, ocymi folia cum atramento ſutorio, ſarmentorum adhuc viridium vſtorum quod diſtillat, fimus ouillus cum aceto, hircinum fel illitum, heliotropij magni ſemen, cum vino applicatum, ruta cum nitro & pipere, nitrum cum vrina pueri venerem non experti, ſtercus bouis gregarij in aceto.

† *Huius loci duplex eſt ſcriptura, vna in vulgatis codicibus,* καὶ πρὸς τὰς ἀποψύξεις ὁμοίαν αἴσθησιν, *id eſt, ſi quis deradat ſenſum mordentis formicæ ſimilem inducit: altera eſt,* πρὸς τὰς ἀποφίγξεις, *id eſt, ſi quis conſtringat.*

De *Ganglio.* CAP. XVI.

GAnglium neruorum concretio eſt, ex ictu, aut laſsitudine oboriens, in pluribus quidem corporis partibus, præcipuè verò motui dicatis, nempe manu ſumma, & pedibus. Quo in vitio Archigenes calcem viuam vnà cum adipe anſerino, & terebinthina, imponendam cenſet. Doles vero medicamento, quod lapidem achatem recipit, vtitur. At Oribaſius, eo quod ſubſequitur, ceruſæ, reſinæ, è pinu, olei veteris, ſingulorum vncia, ammoniaci ſuffiminis, galbani, ſingulorum tantundem, ceræ vnciæ quatuor, aut pilam plumbeam (inquit) craſsiorem vertebræ modo, ganglio ampliorem imponito, deligatoq; : pondere ſiquidem longiori temporis ſpatio ipſum diſſoluit, atque hoc nos vtimur.

De *inflammatione.* CAP. XVII.

OMnes ex æquo tumores calidos, quibus dolor, feruorque adeſt, noſtri inflammationes, Græci phlegmonas appellare conſueuerunt. Verum pro diuerſa quæ ipſos facit, materia, hi quoque euariant. Cum enim ſanguis probus, & craſsitie mediocris, in particulam aliquam ſubito confluxerit, ac propter copiam impactus inhæſerit, inflammatio propriè appellata naſcitur. Cum vero flaua bilis in parte aliqua ſubſtiterit, herpetem: vbi & ſanguis, & bilis flaua ſimul incubuerint, eryſipelas excitatur. At cum ſanguis, qui influit, calidus impenſè, & craſſus fuerit, carbunculos mouere ſolet. Itaque ab inflammatione quæ peculiariter phlegmone dicitur, & multis ſemper accidit, incipiendum eſſe iudico. Tumor rubens, dolorificus, tangenti renitens, & calidus ex ſanguine, vt à me dictum eſt, probo originem trahit: qui, ſanguinem dico, nunc ex toto fertur corpore, nunc in aliquam particulam copioſus incumbit,

cumbit, ſic vt à vaſis nequeat contineri, exciditq́ue aliquid roris modo in ampla partium quæ intercedunt, ſpatia. Sæpe verò vitium hoc vulneribus, fracturis, vlceribus, aliiſq; pluribus externis cauſis ſuperuenit. Cùm itaque inflammatio repentè eueſtigio particulam quampiã ſine manifeſta cauſa præcedente obſederit, totum vero corpus, parti contagium tranſmittat, vniuerſum quidem id, ſanguinis dimiſsione, vacuari oportet. quod autem inflammationem experitur, ſuperfundere ac obducere medicamentis, quæ non calefaciant, humectentq́; , ſed illuuiem humoris repellere ſint idonea. At quod iam in affectam partem ſe receperit, euacuatur. Itaque illinitur cataplaſma quod conſtat ſemperuiuo, mali punici corticibus, vino incoctis, rhu & polenta. hoc & ſimilibus cùm dolor vehemens non vrget vtendum eſt. Vbi vero particula fluxionem cum dolore ampliore ſenſerit, ne ſic quidem calens aqua oleúmve adhiberi debet, aut ex farinis cataplaſmata, vt quæ fluxionum vitiis omnia ſint inimica, doloris tamen vehementia leniri eo quod conſtat paſſo, roſaceo, ceraq́; modica, & lanis ſordidis quæ œſypi multum contineant. Per æſtatem quidem frigida, hyeme tepida excipiuntur, applicanturq́;, ſed ita vt ſuperiores quoque affectis partibus loci, ſpongia vino auſtero imbuta, aut poſca frigida comprehendantur. cæterum miſcentur cum cataplaſmatis vtiliter etiam herbæ. Parietaria igitur ad omnem inflammationem accõmoda eſt, tum per initia, tum in augmento, conſimiliter glaucium, atriplex, malua, lactuca, cucurbita, calidis illitę, benefaciunt & tribuli vtrique inflammationibus ex influxu concitatis. braſsica vero dureſcentibus valet. At vbi immutatio his oboritur, nec pus ſubſidet, curationem tentabis emplaſtro, quod ex chalcitide conficitur, aut quodam perſimili fluxionibus dicato, lanam verò puram vino auſtero imbutam extrinſecus medicamento ſuperaccommodabis. Atque hac ratione inflammationibus ex humoris defluxu contractis medeberis. Eas autem quæ occaſioni cuidam feruntur acceptæ, ſi calefacias, humecteſq́;, non offenderis, ac ſi vſus quandoque poſtulauerit, ſcarificare ipſas, conueniens erit. At ſi ob defluxionem ortas inflammationes ſcarificatione diuiſeris, præſertim per initia, malum quoddam haud mediocre ægrotanti accerſes.

De exterioribus corporis abſceſsibus.

CAP. XVIII.

QVòd ſi fieri non poſſe tibi videatur, vt ſuppurationem impedias, panem hydrelæo incoctum delines, aut farinam hordeaceam cõſimili præparatam modo. particulam iure radicis altheæ incoctę fouebis. At ſi tumor ad ſuppurationem contumax eſt, aut ægrè diſcutitur, cataplaſmate ex ficis ſiccatis vtere: oportet autem ficus dulces pinguéſq; incoctas aqua eliqueſcere, ac ius ipſarum in tenuis mellis ſpeciem cogi, farinámq; hordeaceam adiici, & ſi quidem tumor diſcutitur minus autem ac conuenit, cum ficis ſiccatis incoques hyſſopum, oryganúmve: ſi voles magis intẽdere, ſalem decocto iniicies, diligenter animum aduertens, ne ſiccando nimium pars in ſcirrhum occaleſcat. Tale ſi quãdo videris, cucumis ſylueſtris radicem, aut althææ, aut bryoniæ aqua ſimul decoques. valentior autem & diſcutiendo promptior, dracunculi radix eſt, ipſumq́; medicamẽtum, quod dracunculo conſtat, validè huiuſmodi vitia diſiicit. Nonnunquam igitur ſolum hunc decoques, nonnunquam & ficus ſiccatas admiſcebis, farinámque ſimul cum adipe. Iam anethinum oleum crudos humores, incoctóſque tumores, & concoquit, & diſcutit. Item pix duros ac crudos tumores vniuerſos cataplaſmatis indita concoquit, magíſque liquida. MEDICAMENTVM compoſitum, † quod abſceſſus iam coctos expellit. vt ſubinde pus in ſplenio reperiatur. nõdum verò coctos in totum diſcutit. Lapidis pyritis drachmæ duodecim, ammoniaci triti tantundem, lomenti drachmæ ſex, exceptum pice, liquida, pellique illitum imponitur. Splenium verò non prius aufertur quàm ſua ſponte deciderit. ſed medicamentum non multo antè pręparari debet, vt quod confeſtim ſicceſcat. In his autem ſi tumor non diſsipatus fuerit, & pus ſub eo deliteſcat, parte ſcalpello diuiſa, idipſum vacuabitur, cura deinceps adhibita ne oleum, aut aqua admoueatur, verùm ſi vulnus abluere interim oporteat, aqua mulſa, poſca, vino & mulſo vtendum eſt. Si verò inflammatione conflictetur, ex lenticula cataplaſma inducitur. vbi inflammatio abeſt, alio quodã emplaſtro medicamento in huiuſmodi ſectionibus vtemur. quinetiam eo quòd conſtat chalcitide. Cæterum ſuper ipſis iniicitur ſpongia lanáve vino auſtero imbuta, vulneri autem nullum pingue medicamentum ac-

commodatur, quale est tetrapharmacum. nam vehementer postulat ſiccessere.

† *Hic locus est expressus in veteribus lib.* τὰ μὲν ἤδη πεπεμμένα τῶν ἀποστημάτων ἀπόνως ἐξωθεῖν δύνατον, *id est, quod abſceßus iam coctos nullo negotio expellit.*

Quæ abſceſſus rumpant.

QVONIAM nonnulli abſceſſus ferramento diuidi non ſuſtinent, tentanda ſunt & medicamenta, quæ ab extrahendo dicta ſunt epiſpaſtica: narciſsi radix in pollinem detrita, ex mulſa cum irino cocta applicatur, vel tenera arundinis radix, minutim detrita cum melle. quòd ſi dura fuerit, mulſæ prius incoquetur: vel ariſtolochiam cum melle applicato, rumpit autem picis aridæ & propolis creticæ par modus, cicatricémque inducit.

Dionyſia ad abſceſſus mirabilis, item ad mammas & inguina, epiſpaſtice, quæ per latentes meatus diſcutit.

OLEI veteris, aquæ ſingulorum libra, hydrelæum incoquitur paulatim mox, aphronitri vnciæ ſex adiiciuntur, miſyos vncia vna vel duæ, incoquuntur donec manus non inquinent. Deinde miſcentur mannæ thuris, ceræ, terebinthinæ, ſingulorum vnciæ ſex.

Ad neruicos abſceſſus.

CERAE, colophoniæ, butyri ſingulorum libra, picis aridæ, mellis, ſingulorum libræ duæ, vnciæ ſex, æruginis vnciæ tres, viſci quod ſatis eſt. ALIVD epiſpaſticum. Suffiminis ammoniaci ſelibra, ceræ, terebinthinæ, ſingulorum triens, ſulphuris viui quadrans: nitri quadrans. Smilion autem medicamen appellatum, & quod porris conſtat, validè tumores iam mutatos rumpit. Quod lini ſeminis ſuccum recipit, per commodè diſcutit, mutat, rumpitque. At mitioribus abſceſſibus medicamenta congruent etiam ad parotidas inſcripta. Atque hæc de abſceſſu, qui ab inflammatione emanat. Galenus autem memoriæ tradidit abſceſſum nulla præcedente inflammatione conſtitui, quæ ex probo ſanguine habet originem. Statim ſiquidē ab initio (inquit) humor aliquis aliàs ſpecie alius, in parte quadam collectus, vicina illi corpora excoriat tempore, & à ſubiectis dirimit. Sanè inueniuntur in huiuſmodi abſceſsibus cùm ſcalpello ſunt diuiſi, omnigenæ, tum humorum, tum ſolidorum quorundam corporum

ſpec

ſpecies. Etenim ſtercori, vrinę, grumo, humori mel referenti, mucoſoque: ad hæc oſsibus, vnguibus & pilis, conſimilia corpora reperiuntur, imò & animalcula ſubinde inuenta omnibus propè quæ ex putredine ſubnaſcuntur ſimillima, Præterea in abſceſsibus potiſsimum inueteratis, qui humorum ex loco in locum decubitu prouenerint, colligi tradit, quæ lapides, arenas, teſtas, ligna, carbones, lutum, ſordes, amurcam & fæcem repræſentent. Quare abſolutior exteriorum maximè corporis abſceſſuum ſignificatio compēdiosè tradenda eſt, tum eorum qui medicamentis diſcuti non poſſunt. Abſceſſus itaq; eſt carnium ſeu partium carnoſarum, nempe muſculorum, venarum, arteriarum corruptio, mutatioque. In genere abſceſſuum nonnulli tunica comprehenduntur, vt atheromata, ſteatomata, meliceridès. Alij ſine tunica conſtituuntur, quæ generis vocabulum vſurpant, vnde ſermo hic noſter procedit. Porrò abſceſſuum generationem plurima parte inflammatio præcedit, de qua diſceptatū eſt. Interim protinus ab initio, quemadmodū nuper dicebamus enaſcuntur. Comites abſceſſuum ſunt, igneus loci feruor, tumor eminens, ruberq; magis ac antea, durúſq; cum dolore punctorio, pulſu & grauitate, vt aliquid ex particula ſuſpēſum eſſe videatur. Quòd ſi verò locus inſignis extiterit, febris accedit & rigor inordinatus. noctu potiſsimum dolor fatigat, & febricula. Eſt cum inguinis inflammatio, proximis in glandulis excitetur. Vbi verò abſceſſus in totū fuerit abſolutus, magna parte decreſcit, punctus obueniunt pruriginoſi, & leuiter ſtupidi, tumor in mucronem acutū magis faſtigiatur, tactu lenis, cedensq;, ſuperficies in vertice auellitur. Dico autem hæc de his qui foras rumpuntur. Si igitur vel medicamētis, vel ſua ſponte rupti fuerint ammoto medicamine, curationem tentabis, parte iam purè vacuata: ſin aliter accidat, aperire ipſum in eum modum oportet, quem in chirurgica explicabimus.

De Gangræna, & Sphacello. CAP. XIX.

CVm inflammatio, neq; diſcutitur, neq; in pus mutatur, ſæpæ in gangrænam, & ſiderationem, quæ Græcis dicitur ſphacellos, incidit, de quibus iam ſermonē inſtituimus. Gangrænas, enim appellant, cum membrū aliquod ob inflāmationis, qua conflictatur, magnitudinem emoritur: neque iam confirmatas ſic dicunt, ſed quę etiamnū fiunt. Eius mali

vis est, vt nisi celerrimè succurras, facilè affecta pars, quatenus vicina cõprehendit, mortis habitum repræsentet, & hominem iugulet. Vbi verò membra sic vitiata in totum sensu fuerint destituta, affectum non amplius gangrænã, sed iam sphacelum nuncupant. Quin & ossibus hoc mali accidit, cum caro ipsis circundata, praua scatens sanie, ipsa hac imbuerit, ac putredine consumpserit. Cum itaq; membrum ex toto, vita, sensu motuq; priuatũ est, confestim præcidi oportet quàm proximè sanæ parti. Gangrænam verò curamus, sanguine ex parte vitiata affatim emisso, vel enim vena incisa sanguis corruptus, cum vena amplior in ipso membro appareat, detrahẽdus, vel cute totius corporis diuisa, multis altisq; plagis. vbi verò sanguinem emanare permiserimus, medicamentum aliquod putridis consecratum induci debet, quale est, farina erui, aut lolij, aut lomentum, ex oxymelite. Quòd si valentius imponere cogites, salem adiicito, aut pastillum Andronis, aut eius generis aliquem. Faciunt ad gangrænas, & vetustæ nuces: cortex autem ipsas expurgat: item liquor tithymalli tempestiuè & mediocriter adhibitus. Opitulatur ipsis & lupinorum amarorum decocti ius superfusum. Nonnulli verò vbi putridam partem præciderint, quò securius mali radicem euellant, candens ferramẽtum adigunt, in quibus sale cum porro vtendum est. Vt autem crustæ citius decidant, cataplasma deinde accommodatur ex pane, vel hordeacea farina, vel triticea ex hydrelæo incocta. Item medicamenti cephalici puluis ex melle, tetrapharmacum, & Macedonicum vt appellant, vtiliter imponitur. Iam panis cum apio tritus, aut ocymo, sic iris vel panax, vel aristolochia, vel acorum cum melle, vel thus, crustas probè separat. Idem præstat Macherionis medicamentum, & Isis linamento illita ex melle. In teneris autem corporibus abundè est etiam erui farina ex melle.

Ex Oribasij commentarijs ad Gangrænas.

AERVGINIS rasæ, minij, aluminis scissilis, singulorum par modus, aqua detritus gangrænis illinitur, scalpello vndiq; exasperatis. Item lolij farina cum raphano & sale, nonnunquam etiam aceto. vua passa acinis vacuata, cum cortice ex sale & oxymelite. Ad hæc nucum iuglandium medulla, myrti folia vino incocta, tritaq; ex melle: raphanus cum aceto, crustas etiam ad ossa vsq; rumpit.

De

De Herpete. CAP. XX.

CVm bilis flaua nullo mista humori excreta in particulam quampiam decumbit, malum herpes nuncupatur. Si quidem substantia crasſior ſit,acriorq;,totã cutem adusq; carnem subiectam exulcerat, vocaturq; herpes exedens. Si verò tenuior & minus acris calidáq;, pustulas exiguas, per summam cutem milio ſimiles excitat, ob quam ſimilitudinẽ,herpes miliaris dicitur. At Oribaſio authore, pituita cũ flaua bile miſta, miliarẽ herpetem creat. Corpore igitur toto medicamine quod ducẽdę bili eſt,euacuato,loco affecto refrigerantia ſiccãtiaq; inducuntur, principio capreoli vitis,rubi,& plãtaginis applicãtur.postea verò lẽticula his miſcetur,interim & mel & polenta.Item cataplaſma, quod ad inflãmationes ex confluxu inſcriptũ eſt exẽpto ſemper viuo. Verum exulcerata paſtillis inungũtur, paſſo,aut vino tenui & auſtero nõ veteri, aut poſca aquoſa ſolutis.inducitur & glauciũ, eiq; conſimilia ex aqua.Cum autem nihil proficit acetum admiſcetur.†ſucco autẽ plantaginis,aut ſolani,aut vino diluta magnificè auxiliantur:aut lini ſemen torridum oleo vinoq; incoctũ,inq; læuorem redactũ imponitur: aut terra cimolia, ſolani ſubacta ſucco perungitur, & argenti ſpumæ vnciæ quatuor, porri ſucci cyathi dimidiũ,betę ſucci tantundẽ,læuigata illinũtur:at inueteratis iã huiuſmodi vlceribus, Muſæ paſtillus & Andronius efficax eſt. ALIVD ad herpetem puſtuloſum. Recrementum plumbi ex vino auſtero læuigatum illinitur,ſuperiniiciuntur betæ folia vino incocta,vel ceræ triens,myrtei vnciæ ſex,ſtercoris plumbi triens,vino diluta illinũtur:at vbi id quod ſerpit repreſſum fuerit,cerato ex recremento vtitor,aut lente cocta cũ melle partem obducito. Ad herpetem verò qui ſub cute affligit,retrimentum plumbi,rutæ læuigatę ſucco excipitur,aut ceratũ myrteum in vicẽ rutæ. ALIVD. Lanæ veteris illotæ, circa tedam combuſtæ drachmæ duodecim & ſemiſsis, ceræ drachmæ vigintiquinq;,recrementi plũbi vncia vna.S.ſeui caprilli curati lotiq; ex aqua drachmæ vigintiquinq;, myrtei vnciæ quinq;. ALIVD ad herpetas acutè depaſcentes,corij mali punici dulcis drachmæ ſex,argenti ſpumæ tantundem, lanæ illotæ circa tedam combuſtæ drachmæ tres, ceræ drachmæ duodecim, ceruſę drachmę octo,thuris,aluminis ſciſsi,ſingulorũ drachma,vino aut myrteo excipiuntur.

† *Hic locus sic legitur in veterib.* καὶ χυλῷ ἢ ἀρνογλώσσου ἢ στρύχνου λείοις, καὶ ἑψήσας οἴνῳ μεγάλως ὀνήσεις, *id est, & succo plantaginis aut solani, & vbi ex vino coxeris multum iuuabis.*

De Erysipelate. CAP. XXI.

GAlenus tumorem ex feruente & tenui sanguine conflatum priuatim quidem & propriè erysipelas, appellauit: cum verò ex ambobus, sanguine & bile constat, vtique ab eo quod in mistura superat nomen vitio indidit. Etenim vbi sanguis excellebat, inflammationem erysipelaceam, vbi bilis flaua præpollet, erysipelas inflammatorium dixit. Verùm communius tumorem ex sanguine & bile calidioribus factis conflatum, Erysipelas appellauit. Vtro autem modo dicas, nihil adeò ad præsidiorum vsum interest. id verò scire oportet erysipelata quæ capiti potissimum oboriuntur, plus facessere negotij, adéoque esse periculosa, vt nisi efficax consequantur auxilium, interim quoque affectos strangulent. Quod simul ac fuerit deprehensum, protinus ab initio vena in cubito præsertim humeraria debet incidi. sin autem hæc non appareat, eam quæ se conspectui obiicit. At si quid sanguinis dimissionem impediat, purgatione vtendum ex medicamento quod bili ducendæ est. Hac sanè & in aliarum partium erysipelatis vti, vel clysteriis efficacioribus oportet, tum ipsis illinere quæ influentem materiam refrigerantium virtute repellunt, collectam verò, calefacientium mediocriter & humectantium discutiant priusquam particula liueat, aut nigrescat, adhibita semper cura vt perliquida inungantur, ita vt frequentius immutentur, primis per spongias molles ablotis, siquidem multus particulæ feruor celeriter in vaporem erumpens, hæc desiccat. Cæterum requirunt erysipelata per initia, vt dixi, quæ refrigerent cum humiditate, non astringant: quale est semperuiuum, portulaca, psyllion, lenticula palustris, seris, cucurbita, solanum, altercum, lactuca, glaucium, item apiũ, & rhamni folia per se vel cum pane inducta, item ceratum ex aqua admodum frigida. His miscetur etiam opij aliquid, lachrymæ papaueris, cicutæ & mandragoræ. Iam cõposita medicamenta inducuntur, fiétque ceratum, cera dealbata rosacei quadruplo admixto ex oleo omphacino sine sale confecto: his in pila emollitis, aquæ frigidæ superfunditur,

ditur, quantum poteſt recipi. Si verò aceti tenuis & pellucidi momentum temperes, præſtantius medicamentum habiturus es. Item polenta cum herba quadam frigidiore ex iis quas enumerauimus affatim membrum refrigerat. Idem efficiunt palmulæ pingues cum horum aliquo mixtæ. Ad hæc pars etiam delinetur ceruſa; vel terra cimolia, aut figulari cum ſolano, aut argenti ſpuma cum roſaceo, aut chalcitide cum oleo paſſoque, aut ceruſa cum aceto & lycio, vel acacia cum aceto. Cum feruor remittit vtendum ſimplicibus quidem, ſulfure viuo & menta cum oxyrhodino, aut ruta cum abſinthio, aceto & oleo, aut argenti ſpuma cum porri & betæ ſucco, compoſitis autem, priuatim in capite hoc paſtillo. Argenti ſpuma, ceruſa, croco, ſulfure ignem non experto, opioque cum paſſo. Communiter autem omnibus, minio ſinopico, chalcitide, miſy toſto, erugine raſa, atramento ſutorio, alumine ſciſſili pari pondere ex aceto vtitor. ALIVD. Sulfuris viui, ceruſæ, opij, acaciç paribus ſingulorum portionibus ex aceto. Cataplaſma ad eryſipelata, herpetas, abſceſſus, parotidas & ambuſta. Althææ nouellæ foliorum tenerorum libra: cocta in hydrelæo perbellè teruntur, adiectóq; roſacei triẽte, argenti ſpumæ, ceruſæ ſingulorum vnciis duabus & ſemiſſe, iterum læuigantur cum ſucco coriandri, aut ſemperuiui, aut ſolani: deinde micis panis adiunctis vt emplaſtri formam induat, illinitur. Hoc autem emplaſtro vtitor quod recipit recinini pondo, myrtei pondo, vnguenti quincuncem, argenti ſpumæ trientem, æruginis raſæ ſextantem. Aerugo & argenti ſpuma aceto læuigantur. Ceratum ad eryſipelata & ambuſta. Ceræ albæ triens, roſacei quadrans, oua ſex, perdicij herbæ triens. Vbi verò inflammatio membri conquieuerit, aut vetuſtatem experiatur, cataplaſma illi, priuſquam liueat, ex cruda farina ordei eſt imponendum. Quòd ſi liuor iam occuparit, cute ſcarificatu inciſa, cataplaſma induci, locuſque perfundi ex aqua calida dulci debet, ſed & marina & muria interim conducet, quinetiam ipſi cataplaſmati talis aqua, vel acetum, vel muria cum aceto miſceatur. Deinde commemoratis medicamentis compoſitis cura adhibita vti licet. Nam ſi inflammatio remaneat, aut in pus, aut in putredinem conuertitur.

De phymate, bubone & phygethlo. CAP. XXII.

AVtore Galeno, bubo, phyma, & phygethlon, glandularum affectus sunt: bubo quidem inflammatio, †phyma autem glandulæ inflammatio ad suppurationem spectans. Aliorum vero quorundam sententia communiter omnes, qui à natura abhorrent, ceu abscessorij tumores quamcunque corporis partem obsideant, phymata appellantur. Siquidem Hippocrates in hunc modum scribit. Quibus phymata vrinarium meatum exercent, hi abscessu in vomicam erumpente liberantur. At bubones qui prolapsu, aut aliis vlceribus, aut doloribus contrahuntur, periculo vacant: febribus autem superuenientes, qui plurima parte ex pestilētiali lue solēt incidere, deterrimi sunt siue femora, siue alas, aut ceruicem inuaserint, Verũ priores initio, quēadmodum inflammatio, quælibet, auxiliis repellũtur, quæ refrigerant astringúntq;, vel spongiis ex posca impositis, vel lanis oleo crudo vinóq; imbutis, vel rosaceo, vel melino, vel lentiscino, vel myrtheo, deinde iis quæ digerunt vtendum. At si corpus vniuersum succis æquabiliter redundet, prius ipsum vacuari conuenit. vbi iam inanitum est, vlceris in quo id prouenerit, cura haberi debet, sicuti in capite de vlceribus explicabitur. Glandula si inflammatione tētetur, lanis oleo quodã laxante, irriguis, rectè lenitur, totumq; ipsis membrũ inuoluitur. Cum tumor ad suppurationē spectauerit, nõ promptè diuidere, sed medicamentis quæ cerati speciem referũt, discutere nitemur, cuiusmodi potissimũ est ex perano confectum. Itē quod ab herbis dicitur botanicon, si per hæc nõ discutitur rumpere adgrediemur, aliorum abscessuum modo, similiterque illis mederi. In iis autem qui ob febres aut omnino humorũ abundantiã procreantur, caueri debent repellentia, ne materies penitius detrusa cursum repetat, sed ab iis quæ discutiunt, statim curationē incipere consiliũ est. Si autem nihil prohibet, nempe aut ætas aut virtus, sanguis prius è cubito dimittetur. deinde loco fomenta inducentur ex decocto chamæmeli aut anethi, aut eius generis alicuius. Reliqua medicamentorum sylua, maximè ex iis quæ tertio volumine ad parotidas dicta sunt, transferenda est. Item ex illis quæ nuper contra inflãmationes prodidimus, quemadmodum etiã phygethli curatio, tũ hinc tum ex remediis erysipelati accõmodatis petetur. Aster atticus herba quam

& bubonion, quaſi dicas inguinariam, ea ipſa de cauſa vocant, non ſolum illitus, ſed etiam contactus, bubonibus auxiliari creditur. Phymata autē priuatim diſcutit adianthum ſi illinatur, atriplex, parietaria, altheæ radix vino incocta, ammoniacū cū melle emollitū inductumq;, viſcus cum reſina, ceratoq;. Rumpit autē abſceſſum propolis, lupini amari ex aceto illiti, cucumis ſylueſtris radix, terebinthina excepta, capparis radix ſimiliter, nitrū cum fermēto aut ficis.

†In antiq. codicibus quædam leguntur quæ in vulgatis exemplarib. deſunt. Phygethlon enim ita deſcribitur, φύγεθλον δὲ τὸ φλεγμονῶδες ἐρυσίπελας, ἢ ἐρυσιπελατῶδης φλεγμονὴ τοῦ ἀδένος. *id eſt Phygethlon autem eſt eryſipelas phlegmonodes, vel eryſipelatodes phlegmone glandulæ.*

De *furunculo, qui dothien appellatur.* CAP. XXIII.

FVrunculus, tumor eſt abſceſſum præ ſe ferens, qui ex craſsis humoribus in carnoſis plerunq; partibus concipitur, mitis quidem, cum in ſola cute coiit: peruicax autem, malignusq; vbi ſubter actis radicibus in ſuperficiem erumpit. Diſsipat autem furunculum, triticum manſum & impoſitum: maſtichæ ægyptia, vuæ paſſæ quibus acini ſint exempti cum ſale tritæ, ac admotæ hunc aut diſiiciunt aut rumpunt, vel ſiccæ fici hydromelite incoctæ imponuntur, vel reſina ficis miſta inducitur, vel ipſæ ficus ſiccatæ cum fuerint pingues diſſectæ, vel fermentum cum nitro, vel lini ſemen cum melle, vel alterci folia, trita cum butyro. Compoſita vero hæc proficiunt, quod ex fermento, quod polline farinaceo cōſtat, & quod priuatim à furunculo græcè dicitur dothienicon, fomenta autem adhibentur ex ſpongiis mollibus continuè calenti aquæ intinctis, deinde ſic medicamenta iniiciuntur.

De *terebintho.* CAP. XXIIII.

ORibaſius terebinthum ſanè phymatis ſpeciem eſſe affirmat, in cuius extima parte puſtula nigra incumbit: hac rupta id quod ſubiacet abraſo ſimile apparet. vbi ſcalpello diuiſeris, pus inuenitur. Dioſcorides autem Alexandræus literis mandauit terebinthos cutis eſſe excreſcentias, rotundas, nigrouirides, terebinthi fructum referentes, atq; has aliis phymatum tumoribus ſimiliter curari cenſet: auxilia ex ſuprà comprehenſis huc transferenda.

De *carbunculo.* CAP. XXV.

CVm sanguis magis melancholicus effectus inferuescẽsque aliqua se parte receperit, carbunculus fieri solet, quod vlcus est crustaceum plerunq; à pustula ambustis consimili, interim verò & sine hac incipiens. Cæterum inter initia, quibus hoc malum instat, in particula omnino pruritum sentiunt, deinde pustula, nunc vna, nunc plures tenues exoriuntur, miliorum quorundam instar: quibus perruptis, similiter crustaceum vlcus prouenit, quale ferramenta cãdentia excitant, modò crusta ipsa cinereum colorem, modò nigrum præferente, sic vt inferiori carni continua adhærescat, & quodam modo affixa sit depascaturq;. Reliqua autem caro circumposita, feruidam refert inflammationem, quam Græci phlogosim appellant, & colore nigrescit, splendetq; bituminis & picis modo. talis autẽ est bilis exactè atra. Verùm carbunculi, qui carnem inuaserint, cõfestim circumscibuntur: qui membranas, neruosq; occupant, diutius remanent, luemq; subiectis corporibus impartiunt, vt etiam inflammationes quæ erysipelatis naturam resipiant, in ipsis excitentur. plerisq; itidem in suppurationem conuersi sunt. multis febres simul accedunt. Iam verò carbunculi ex causis populatim grassantibus excitantur. Curatio ipsorum, nisi admodum fuerint exigui, à vacuatione sanguinis è vena ad animæ defectionem vsq; dimissi, tentanda est: mox scarificatus recte accommodatur, plagis ob succi crassitiem altioribus: particulæ laboranti inducuntur, quæ modicè reprimunt dissipantq;. tale est cataplasma, quod ex plantagine & cocta lente constat, quod recipit panis furnacei micam. Est autem panis, nec omnino à furfure purus, nec nimium eius habens, super ipsum verò vlcus valens aliquod medicamentum imponitur, cuiusmodi est Andronis, Pasionis, & Polyidæ, diluíq; id vino aliquo dulci, ad sordium spissitudinẽ debebit. Item massalioticum aridum, vel & ipsum similiter dilutum. Item radix dracunculi, vel aristolochiæ, vel liquor silphij, vel cirenaici, singula ex aceto probè delinentur. At quę erysipelatis naturam referunt, suprà comprehensis ad id vitij remediis perungentur. Quæ verò partes consortij lege affici putantur, succidis lanis ex œnelæo madefaciendæ sunt. Vbi iam ardor acquieuerit, carbunculis iniiciuntur cerata cephalica, diluta, illitaque in linteolis. generosissimum est quod herbis, tum illud quod nitro cõstat, item arida vlceri

ceribus depascentibus dicata, per se, & cum rosaceo. Cum autem durities remanet, vtemur melino Serapionis, operam adhibentes, vt quàm celerrimè carbūculi suppurent. Quod quidem fiet, si die bis noctu semel tum cataplasmata tum medicamenta mutes. At quò radicitus carbunculos diuellas, dirimásq; ab adiacentium commercio, malum punicum acidum, minutatim concisum in aceto coques: vbi intabuerit, in læuorem deteres, linteóq; illitum induces: cum siccessit, aceto humectabis. Item nucis auellanæ veteris vel etiam non veteris medulla carbunculos maturat rumpítq;. Hoc præstant & cupressi folia, tum germina, nouelli & molles galbuli cum polenta, vua acinis vacua, ficus siccatæ vino incoctæ, papaueris ceratidis flores, liquor silphij, cum ruta & mellis momēto, pix liquida cum vuis passis, & suillo adipe.

Ad carbunculos vehementer efficax.

ARGENTI spumæ libra, olei veteris libra & semissis, auripigmenti vncia. Oleo cum argenti spuma dum manus nō inquinet incocto, sublatoq; ab igne, auripigmentum adiicitur, rursusq; medicamentum coquitur donec nigrescat, tritis in pila vtitor in linamenta filatim carpta illitis.

Ad gangrænas, vlcera vetera, chironia, strumas, podagram: priuatim verò ad carbunculos, præsertim eos qui palpebras infestant.

OPII, acaciæ, misyos tosti, squammæ æris, singulorum drachmæ duæ, atramenti sutorij drachma, alterci seminis drachma, tritis ex aqua vtitor, probè facit & tetrapharmacum quod quintam thuris partem contineat. Aduersus naturalium carbunculos, chalcitidis, atramenti sutorij, singulorum drachmis octo, aphronitri drachmis duabus. ex aqua tritis vtitor. Valet stercus quoq; ouillum, torridum cum melle. In Alexandria Serapiade quæ orchis & triorchis dicitur viridi, cum micis panis, cataplasmatis modo vtuntur ad carbunculos, omniaq; crustosa. Vbi verò crusta exciderit, communis vlceris modo curabis.

De cancro. CAP. XXVI.

CAncer in qualibet corporis parte oriri consueuit, siquídem in oculis, & vulua, quemadmodum in ipsorum capitibus expositum est, aliisq; pluribus particulis, sed præcipuè in fœminarum mammis accidit, quoniam natura fungosæ & inanes. crassissimam atræ bilis, vnde hoc vitium cōtrahitur,

hitur, materiã promptè possunt excipere. ex eo enim humo-re cũ referbuit, cancri proueniũt. atq; si acrior illa fuerit, cũ exulceratione. Quapropter colore magis quàm inflãmatione nigricant, sed ita vt tantã caliditatem non experiantur. Venæ autem quæ circa sunt intumescunt, intenduntúrque, cancri animantis pedum modo, vnde & appellationẽ hanc vitium est sortitum. Nonnulli verò inde sic nuncuparunt, quòd difficillimè ab his partibus quas obsederit, euellatur, quemadmodum cancer aquaticus animans. Hoc malum planè propter succi crassitiem non consanescit, vtpote quod nec repelli, nec discuti queat, nec totius corporis purgatione cedat, vel quod etiam mitiora negligat remedia, vehementioribus autem irritetur, excandescatq;. Prima sanè cancri initia prohibere, ne augescant, licet si melancholicus humor prius vacuetur, quàm in affecta particula radices subter egerit, impactusq; sit. vacuatio quidem primum tentanda est, sanguinis dimissione, si nihil prohibet, mox purgatione, per initia quidem ex simplicioribus petita, quale est epithymõ, quatuor drachmis, & S. in sero lactis, aut mulsa exhibitum. Deinde ex hiera, quæ nigrum veratrum recipit. Loco autem dolenti inductum subsequens remedium, sine dolore facit exulceratis: solani succus linteo molli duplici in eum tincto imponitur. Extrinsecus autem lana molliuscula, & ipsa succo imbuta circundatur, cura adhibita, ne hæc siccescant succo, continentius superfuso. Iam vti diutius poteris in cancris exulceratis medicamento quod pompholyge constat. Nec inepta sunt, quæ tertio volumine de vuluæ cancris prodidimus.

Ad carcinode, malignaq;, tum ad sedis tuberosa vlcera, item ad naturalium vel testiculorum, vel mammarum inflammationes.

IN plumbea pila pistillo plumbeo lemniam sphragidem ex posca, & mulsa, vel lacte conterito, vt nigrescat: vel rosaceo, vel immaturo oleo, succóve semperuiui, vel cotyledonis, vel lactũcæ, vel psyllij, vel vuæ acerbæ tritam similiter inungito. Crebrior victus ægro dabitur, ptisanæ cremor, lactisq; serum, ex oleribus malua, atriplex, bletum, cucurbita, piscium saxatiles, omnis generis aues præterquã palustres.

Archigenis ad carcinode, & maligna vlcera.

CANCRORVM fluuiatilium crematorum, & cadmiæ par modus in pollinem coactus inspergitur, aut cancrorum cinis

cinis vnà cum cerato inducitur, item eryſimi ſemen detritum cum melle accommodatur.

De molli & laxo tumore, qui œdema Græcis dicitur.

CAP. XXXVII.

CVm de tumoribus qui ſuccis calidioribus contrahuntur, diſputatum ſit, iterum de contrariis agemus, ab eo quod Græcis œdema dicitur, exorſi. Quemadmodum enim ex bilioſa fluxione, eryſipelas, ita ex pituitoſa, œdema laxus quidam atque indolens tumor excitatur. Equidem ſcimus aliter quoque œdemata prouenire, nempe in pedibus, in aquæ ſubter cutem affectibus, habitu corporis contabeſcente, qui phthoë Græcè dicitur, & malo, qui cachexia. Atq; in illis quidem tumor hic affectus qui hominem premit accidens eſt, nullam ſeorſum, curationem propriam poſtulans. Satis enim eſt, ſi quidem curatione egebit ipſa tum crura perfricare oleo cum ſale, aut etiam oxyrodino ſal habente. At ſi ex pituitoſo humore in particulam influente œdema conſtitit, abundè quandoq; eſt ſpongia poſca imbuta, cum ligamento leuiter ſtringēte impoſita, quæ ab inferiori parte incipiens, ſuprà finiat. Eſto autem ſpongia, modò conductura ſit, recens, ſi huius copia non eſt, eam, cuius erit facultas, detergebis, expurgabiſq; nitro, magiſq; aphronitro, & lixiuio. Quòd ſi per hæc tumor non ſubſideat, paululum aluminis iniicies, commodum autem eſt tenerrimum ellychnion, poſca madens impoſitum: bonum eſt, & glaucium. Quòd ſi in vetuſtatē œdema inciderit, parti oleo prius inunctæ ſpongia ex lixiuio imponitur, eiuſq; violentiore conſtrictione curatur. diſcutit autem, ac comprimit tumores laxos cedenteſq; quælibet terra illita, magiſq; Aegyptia, tum iſatis domeſtica.

De inflatione. CAP. XXVIII.

INflatio ex flatuoſo ſpiritu nunc ſub cute, nunc ſub membranis, quæ oſsibus circundantur, & muſculis, collecto, enaſcitur. Porrò is colligitur aliquando in ventre & inteſtinis, itemq; in medio horum ſpatio & membranæ, quæ peritonæos dicitur, vt in aquæ ſubter cutem genere, cui nomen eſt tympanias. Differt quoque hæc ab œdemate, quòd preſſa digitis, foſſulam non repræſentet, & ſonitum tympani modo ædat. Membrorum autem denſitas, tum ſpiritus ſimul craſsities efficit, vt idem ſpiritus non diſsipetur. Vnde curan

curandi ratio huc dirigenda est, vt membra rarefacias, crassioremq; spiritum extenues, quod medicamenta tenuissima & potestate calida præstant: atque in ventre quidem & visceribus oleum tenuius quod rutam habet incoctam, aut aliquod ex calidis seminibus, qualia sunt, cumini, apij. Interim vero & cucurbita iustæ magnitudinis citra cutis incisionem vmbilico bis, térve defixa, inflationẽ discussit. Musculis autem ex contusione, quemadmodum propulsu inflatis particulas calidis nimium, & acribus excandescere contingit. Quare per initia medicamenta quæ magis leniant adhibenda. Vbi facta est inclinatio, ea quæ discutiant. Vtendum igitur sapa, cum olei momento, ac ex lanis succidis calida excipiantur, vel etiam ceratum ex œsypo admiscetur, cura adhibita vt caliditas permaneat, frigus enim non conducit. Vbi iam æger lenitus, sopitusq; est, acetum admiscetur, & nitrum, aut aphronitrum, deinde & lixiuium. Postremo emplastris vtendum quæ discutiendi vim habent, quò inflatio subsidat, quale est quod sequitur, Sordes balneorũ subferuefactæ percolantur primum, vt puræ euadãt, & rursus lebeti iniiciuntur, tritaq; calx restincta farinæ modo etiam inspergitur, dum luti fiat spissitudo, ac vtitor. Hoc efficacius est medicamentum ex sycomoro compositum.

De *intortis & contusis.* CAP. XXIX.

ARticulis intortis, contusisq; faciunt lanæ succidæ, aut spongia oxelæo imbuta impositaq;, item bulborum elixorum pars tenerior cum melle, viticisq; folia, sal, nitrum tostum, læuigata cum cerato inducuntur. Iam superfusio aquæ dulcis, aut marinæ calentis vtiliter adhibetur. Vbi vero inflammatio, & dolores conquierint, intortæ partes etiam rectè perfricantur.

De carne contusa, & sanguinis subter cutem coitu quod Græcè ecchymoma dicitur. CAP. XXX.

CArne à graui quodam corpore, quod extrinsecus superinciderit contusa, venisq; exiguis indidem diuortium expertis. sanguis profunditur per subsultum, quod Græci κατὰ διαπήδησιν appellant, vnde sub cute collectus, ecchymoma dictum efficit. Cute inquam, non diuisa, tanquam tumor tactu mollis & cedens, comitatur, liuidus, & magna ex parte indolens. Eò igitur animum tendimus vt sanguinem qui continetur dissipemus, idq; confestim priusquã nigruerit.

rit. Per initia sanè nonnihil ex astringentibus, iis quæ discutiunt, admiscere oportet, eò quòd tunicæ venularum contusæ densationem requirant: inde etiam solis discutientibus sine astrictione vtemur, ac scarificatis initio ecchymomatis, ita subsequentem curationem accommodabimus. Ad inueterata autem ecchymomata, raphanus applicatus prodest. Quippe discutit ea vbi erodere inceperit, aut raphani succus, cum micis panis inductus. Cæterum ecchymomatis species sunt, suggillata, & liuores ex ictu, hyposphagmata dicuntur. Item sanguinis inter vngues concursus ex percussu proueniens, de quibus priuatim tertio volumine dictum est. Verùm de vnguium vitiis, in parte chirurgica disseremus.

De ruptis & auulsis. CAP. XXXI.

RVptio cum ecchymomate prorsus accidit: curatur autem medicamentis mediocriter calefacientibus, quale est ex nigris populis acopon, aliaq; huic consimilia. At altioribus rupturis magis acria, magisq; incidentia accõmodantur. Talibus sanè & cucurbitulæ vsus proficit. Ergo si euocatum celeriter per halitum ecchymoma totum est, facilè dehiscens ipsa caro coalescet. Sin longiore spatio sordes copiosa succreuerit, ruptum deinceps coire non potest, sed tantum propè ipsius labra admouentur. quo fit vt leui momento ea facilè separentur, & medius inter ipsa locus superuacuo humore repleatur, nihilq; aliud, quàm assiduè nouum quodammodo ecchymoma creetur, primo persimile, nisi quòd citius quàm illud dissipetur, vtpote ex tenui magis sanie nunc constans, cum per initia è sanguine ecchymoma esset. Conuulsum autem fibris quibusdam lacessitis distractisque leniri tantum desiderat, quoad dolor sopiatur, quippe conglutinari nequeunt. Itaque Aristolochia rotunda ruptis conuulsisq;, si quid aliud, idonea est: similiter centaurei maioris radix eiusq; succus, rheum, costus, bdelliũ cum oxymelite pota.

De scirrhis. CAP. XXXII.

EXactus quidem scirrhus, tumor est præter naturam sensus expers, & durus: non exactus autem vix sensilis est. ac qui sensu vacat sanari non potest: qui ægrè sentitur, vix sanescit, si quidem humor vnde huiusmodi vitium contrahitur glutinosus crassusq; est, qui particulis quæ scirrho obducuntur impactus solui contumaciter repugnat. Est cum

statim

ſtatim ab initio conſtituitur, augeturq́;, plerunque vero à medicis qui eryſipelata & inflammationes vehementer refrigerauerint, aſtrinxerintq́;, originem ſortitur. Quòd ſi quis ea quæ valenter diſcutiunt medicamenta, partibus ſcirrho obductis admoueat, huic paucis primis diebus, manifeſtò ſcirrhus decreuiſſe videbitur. Cæterum quod de affectu reſtat, id reddit inſanabile. ſiquidem toto quod in eo ſubtiliſsimum erat diſsipato, quod reliquum eſt deſiccatum, ceu lapidoſa concretio relinquetur. Quapropter conuenit diſcuſſorium aliquod medicamentum, & emolliens habere, quod non validè calefaciat atque deſiccet. Huius autem generis ſunt medullæ omnes, magíſq; ceruina, & vitulina. Ex adipibus commendatur, leonina, pardalis, vrſina, deinde taurina. Inter aues anſerina, & gallinacea & phaſianica, ſicciórque caprilla, & hircina. Ad hæc ammoniacum ſuffimen, bdellium maximè ſcythicum, ſtyrax qui humentior eſt & pinguis: ac Aegyptiaca maſtiche. In aliis ſanè particulis ſcirrhum expertis his ſeorſum vtendum eſt, tum iis quæ inde componuntur. verum in tendonibus & ligamentis, lapis igni candens, aceto acerrimo extinguitur, & ſiquidem haberi poteſt, pyrites: ſin eius copia non eſt, molaris, in quo pars affecta commoueri debet, vt vaporem aſcendẽtem recipiat, atque inde rurſus medicamen quod emolliat imponitur, oleo tamen tenui non aqua quotidie ab initio per totum morbi curriculum pars affecta perfunditur: interim oleo in quo althææ radix ac ſylueſtris cucumeris ſit incocta. A' balneo autem in totum ægri abſtinebunt, vel certe frequẽti, ſed poſteaquam ſcirrhus emollitus fuerit, ammoniacum pinguiſsimum aceto quàm acerrimo maceratũ particulæ ſat multis diebus inungitur. Deinde rurſus emollienti medicamine vtendum, quod receperit galbanum, & opopanacem, eaq́; pinguiſsima. eiuſmodi vero ſunt potiſsimum, ex petaſone confectum, & quod ad Amythaonem refertur, & ſtrumis dicata medicamenta.

De ſtrumis. CAP. XXXIII.

STrumæ glandulæ ſunt ſcirrho induratæ, quæ in ceruice, alis & inguinibus maximè naſcuntur. Curatio earum, cum illa quam in ſcirrhis tradidimus cõmunis eſt. Priuatim vero lupinorũ amarorũ farina ex oxymelite cocta applicatur, ea quoq; phymatis proficit: vel bouillum ſtercus aceto incoct

incoctum inducito, id etiam tumores scirrosos omnes dissipat. probè autem discutit strumas calx viua melle, vel gymnasiorũ sordibus excepta, vel oleo, vel adipe suillo: aut calcis nitriq; par modus, nasturtij, & fœnugræci quadruplum cum melle, malagmatis modo imposita duritias dissipant, in pus conuersas rumpit loliacea farina cum fimo columbę & semine lini vino incocta, grossi syluestres, & satiui, aut nasturtium album detritum cum pice liquida malagmatis forma applicatur, aut cucumeris syluestris radicis siccę, lauri foliorum siccorum concrematorum cinis cũ terebinthina inducitur, aut pediculariæ herbæ, & nitri æquale põdus, erucæ duplum cum resina iniicitur, aut stercus caprillum bouillúmve aceto incoctum, aut erui farina in vrina pueri venerem non experti macerata exceptaq;, pice, cera, & oleo liquefactis, aut anguem mortuum in ollam coniectum gypsóque oblitam in fornacem mittito, concremati cinerem æquali fœnugræci pondere misceto, melle excepto vtitor, item quod aspidibus constat medicamentum, mirificæ virtutis est, tum quod ex struthio cõficitur, tum quod cucumeri syluestri, tum quod cedrio liquore confit: strumas ad suppurationem perducit, aut diffundit hoc, myrrhæ drachmæ decẽ, ammoniaci thymiamatis drachmæ septem, visci quercini drachmæ octo, galbani drachmæ quatuor, propolis drachma, in pila cõtunduntur. Ad strumas mammarum duritiásque proficit subscriptum medicamentum, visci elaborati, resinæ siccæ, ceræ, singulorum pondo, galbani quadrans.

Ad strumas exulceratas, & sine vlcere.

CERAE, resinę pityinæ, adipis suilli insulsi, marrubij, ęruginis rasæ, singulorum selibra.

Medicamentum ad strumas, quod dicitur cheradicum.

OLEI veteris pondo dua, ceræ pondo, colophoniæ triens, nitri, tantundem, alia duodecim membranis detractis in oleo per triduum macerantur. deinde cocta cum fricta fuerint, proiiciuntur, eliquatis oleo postquam ab igne amoueris, nitrum tenuissimum inspergitur: rumpit etiã abscessus. ALIVD. Cineris è ficu vnciæ duæ, aluminis scissi vncia, aphronitri tantundem, picis liquidæ vnciæ septem.

Exedens cheradicum.

ALVMINI s scissilis, sandarachæ, singulorum drachmæ

quatuor, squamæ æris drachma, auripigmenti tantundem, arido strumas conspergito, at si cancri naturam induerint, rosaceo maceratis bis die vtitor.

De steatomate, atheromate, & meliceride. CAP. XXXIIII.

CVm hæc quoq; inter abscessus, quemadmodum in illis dicebamus, habeantur, singula propriam appellationē à similitudine rerum quæ in tumoribus continentur, sortita sunt. Alij siquidem ipsorū veluti pingue quiddam seu adeps subest, alij melli simile quippiam, alij quasi tenuis pulticula. Consilium igitur curationis est commune, vt quod tunica illa contineat, discutiatur, aut medicamentis totum exedatur, aut sectione auferatur. Quidā enim ex iis tumoribus triplici hac ratione curantur, ij nimirū qui liquidiorem humorem continent, qualis est meliceris: aliqui duplici tantū vt atheroma, quod & sectione aufertur, & medicamētis exeditur, steatoma verò nec discuti, nec exedi potest, sed manu duntaxat curatur. Quomodo autem vnumquodque horum agnoscas, in parte chirurgica edocebere. At medicaminum, quæ disipandi vim habent, materiam, vbi actum est de strumis, reperies. Priuatim verò meliceridas hoc disipat, vuæ passæ acinis exemptis octo, squamæ drachmę tres, parte fomentis prius lenita imponitur. ALIVD. Ladani, bdellij, galbani, ammoniaci thymiamatis, propolis, terebinthinæ, singulorum æqualis portio in pila contunditur: facit etiā strumis, parotidibus, furunculis, phymatis. At Archigenes cōtra meliceridas commendat aphronitrum & veratri partem duplam, cum cerato duriore impositam, exedentibus autem in cute circundata, vti non licet. Hac igitur prius meliceridas, atheromata, vel etiam strumas medicamētis adurentibus detegere oportet, simplicius illorū est quod recipit calcem viuam, saponem & lixiuium. Variū autem magis, quódque reconditum seruari potest, capit calcis viuæ drachmas quatuor, fæculæ quæ est fex vini combusta, nitri liquidi tosti singulorum drachmas duas, minij drachma, lixiuio terūtur: vbi mellis liquidioris crasitudo facta est, ter feruefacito, vt mediocrem spisitudinem habeat, pixide plumbea reponito, lixiuiam super distillans ne subitò exarescat. valet quoque ad verrucas, myrmecias, pterygia, clauos, callos, cicatrices supercrescentes, fæcula bimestri nō vetustiore cutem delinito: vbi arescere inceperit, spongia elotam rursum

perun

perungito:vbi nigruerit denuò ablues medicamentis crustam inducentibus:postquam autem crusta deciderit,exedentia adhibentur. Medicamentũ exedens validè citra rosionem,squamæ æris drachmæ quatuor,sandarachæ drachmæ duæ,veratri nigri tantundem, cum rosaceo vtitor. ALIVD. Squamæ, sandarachæ, vrticæ seminis torrefacti pari mensura cum rosaceo vtitor. ALIVD. Erynaceorum combustorum,sepiæ testæ,auripigmenti æquale pondus ex rosaceo:quæ ambiunt partes orbiculatim omnes prius delinito cerusa cum oleo. Item efficax est compositio ex calcis viuæ partibus duabus,chalcitis parte vna,auripigmenti parte vna.

De fauis. CAP. XXXV.

FAuus qui Græcis cerion dicitur,tumor est qui in cute foramina habet,per quæ humor crassitudinẽ mellis referens excernitur:rectè igitur ipsi imponuntur vuæ passæ cũ ruta,aut fici folia mollissima cum melle,aut nasturtiũ cum lini semine ex melle,aut cucumis domestici radix cũ melle, aut sulfur viuum cum cerato,vel terebinthina. Cæterũ variam magis fauorum curationem moliere,si quæ tertio volumine de manantibus capitis vlceribus dicta sunt,in hunc locum transferas.

De simplici vlcere. CAP. XXXVI.

QVoniam simplex vlcus continui solũ est diuisio,si quis partes diductas fascia orbiculatim circundata committat,vtique citra aliquam aliam molitionem coalescent. Cum verò alterum vlceris os in obliquum spectauerit,inde deligaturã tentare & in contrariũ ducere oportet:cũ vtraq; illius labra eò vergant,à duobus principiis incipiendum est, & ora sic adducenda. Nam cùm nihil intra oras inciderit, nempe pilus aut arena,aut oleum,aut sordes,aut id genus aliud,omnino vlcus concrescet.quod si magnum sit,adeò vt diductæ partes in totum prædicta deligatura committi nequeant,suturis ipsæ prius adducentur,deinde sic deligatæ, glutinatoriis,vt vocant,præsidiis vtemur,quæ collectã humorum subluuiem desiccare & consumere queant:aliam, ne influat,prohibere.

Quæ vlcera glutinare poßint. CAP. XXXVII.

QVercus folia applicata vlceribus glutinandis sunt. Itẽ salicis,brassicæ,oleaginis fruticis quę chamelæa di-

citur & fructus & folia & cortex, succúsq; austerioris plantaginis, papyrus, posca aut vino imbuta & in orbem circundata. Recentia vlcera glutinant pini & piceæ folia, cortéxq; recens ligaméti modo circundatus cum aqua aut posca, aut vino caseus recens læuigatus: extrinsecus imponuntur, folia rumicis aut vitis, aut betæ, aut lactucæ. At ex acido lacte caseus qui oxygalactinus dicitur, vulnera quoq; ampliora committit: pira syluestria quæ achrades dicũtur, fluxionem reprimunt. equisetũ si applicetur, etiamsi nerui fuerint præcisi, isatis satiua in duris corporibus vlcera etiam si musculorum capita affligant, idem præstat, cupresi folia, germináque & nouelli galbuli mollésque etiam duris corporibus proficiunt, sed miscẽdus est pollen farinæ, qui à pariete propinquo molæ assumitur, myrrha cũ aqua illita, vel lachryma thuris, terræq; lumbrici etiam neruorum præcisiones glutinant, pentaphylli folia cum melle, allia combusta applicata. Inueteratis vlceribus anagallis prodest cum cerato. hordeum combustum, & cerusa cum myrtei cerati triplicato pondere. Ad capitis vlcera valet, myrrham aridam inspergere non madefactam, quippe celeriter cõtrahit, vel aloën aridam, vel aristolochiam tritã & melli ex vino incoctam dum mediocris fuerit spissitudo, in linteum illinens applicato. Composita autem ad glutinandum sunt Barbara, Chryse, Nicolai. item dia iteon quod salicibus, diadictamni quod dictamno constat, atque alia his consimilia quæ magnis potissimum vulneribus glutinandis sunt.

Si dolor & inflammatio vlcera exerceat.

CAP. XXXVIII.

SI dolor & inflãmatio vulnera obsideat, vsus est medicamentorum quæ desiccant, atq; inflammationem arcent. Ex liquidis igitur laudatissimum est vinum, deinde posca. Si verò etiam cũ sordibus inflammatio infestet, mulsa aquosa conuenit. Ex iis autem medicamentis quæ siccandi potestate prædita sunt, communiter quidem conferent, inflãmationibus dicata, si oleosa acriaq; excipias: priuatim hoc proficit, malum punicum dulce vino incoctum tritúmque applicatur, mirabile nimirum & multiplici vsu commendatum est remedium, facit enim tum ad capitis, tum naturalium vlcera, tum ea quæ toto corpore excruciant, oculorúmq; inflammationes. At si erysipelas, aut eiusmodi quippiam vlceri

accesserit, iis vtendum præsidiis, quæ aduersus illa inscripta sunt.

Si maturari, & ad suppurationem perduci nequeant.

CAP. XXXIX.

Recentia quidem vlcera, & quòd inflammatione adhuc occupentur, non suppurantia, concoquit maturátq; ex simplicibus, aqua temperata superfusa, farina triticea, vel chondrus, vel panis, vel glutinum librarium, cum terebinthina obducta, item cera, crocus, lachryma thuris, pix, rosaceum, adeps suillus, vitulinúsq;. Inter composita verò tetrapharmacum quod linteolis illinitur, rosaceo subactũ. Vetera autem & callosa maturant, simplicia quidem vua passa domestica, styrax, galbanum, myrrha, ladanum, pix, resina, butyrum, mastiche, ægyptiaca, & œsypum. Composita verò ex recinino, dictum aceron, id est, absq; cera, quod ad Galenũ authorem refertur, si linteolis illinitur, oleo veteri aut recinino solutum, item quod à duplici colore dichromõ dicitur, pari modo & basilicum, similiáq;.

De cauis vlceribus. CAP. XL.

Cauum vlcus carnem quæ periit restitui postulat. cuius generandæ materies sanguis moderatus est, & probus. Huius igitur mediocritatem ex alimento sufficienti conciliabimus, temperiem verò probam ex bonis ciborum succis, & proba particulę in quo vlcus est temperatura. At in recremento quod euacuatur, tenuè quidem, humidum vlcus reddit: crassum verò, sordes, circum ipsum coalescẽtes, eóq; medicamentis eget quæ modicè siccãt purgantq;. Eiusmodi sunt lachryma thuris, hordeacea farina, eruorúmq;, fabarũ lomentum, iris, aristolochia, cadmia, panax, & pompholyx. Quòd si nihil medicamentũ ad creandã carnẽ inductũ proficit, ad aliud sic digrediendũ est. At si plusculũ sordis fit, humidiúsq; vlcus, sciendũ venit medicamẽtum intra modũ desiccasse, intendendúmq; esse ipsum mellis mixtura: sin purũ & absque humore cernitur, vltrà, ac conuenit desiccauit, ac oleo pleniore dilutum ceratũ inducere oportet. Accidit nõnunquã carnem à medicamẽto valentiore colliquari, vt sordidũ humidúmq; vlcus appareat, quemadmodũ ab iis quæ minus ac par est, desiccant. Verũ hoc vlcus dum cõsumitur, cauũ magis euadet, labris prætumidũ, rubens præterea & inflãmationis particeps. sæpe verò æger manifestã erosionẽ

percipit. Alterum illud quod à parum ſiccantibus remediis humeſcit, nihil horum ſuccidaneum habet. Putrilago igitur lignorum, & potiſsimum eorum quæ moderata aſtringẽdi abſtergẽdiq; virtute donata ſunt, quẽadmodum & vlmus, purgant vlcera, puraq́; iam facta, carne replent, vel anemonæ appoſitæ. item piceæ cortex deraſus, tritusq́; cum cerato & linteolis illitus cauis vlceribus auxiliatur, & præſertim recentibus, vt quæ carne deſtituta reficiat, repleatque. Compoſita verò, vbi pura quidem ſunt vlcera, accommodantur, quod oſtreis cõſtat, quod Manathoni adſcribitur ex vini fæcula, & quod ex aloë conficitur, quod Melitera appellatur aridum, & quod amyli, mannæ, thuris, alicæ, erui, pares portiones recipit. ſimiliter quod è thure confit, & aphroditariũ. Sin autem ſordibus magis ſcateant, cephalica appellata arida conueniunt, & quę linteis illinuntur, vt Trophos dictum, Iſis Athene, ex atractilide præparatum, Italicumq́;, & quæ experientia comprobauit.

Quæ ſordida vlcera purgent. CAP. XLI.

SOrdida vlcera ſiue caua, ſiue plana fuerint, probe purgat ariſtolochia cum melle, terebinthina cum pari roſaceo & melle, vel loco roſacei butyro, iris illyrica ex melle, oliuæ colymbades applicatæ. Ad ea verò quæ neruoſis obueniũt, terebinthina cum butyro liquefacta: ſordidis nimiũ & depaſcentibus benefacit marrubium cum melle. hoc etiã cruſtas deiicit. Compoſita autẽ remedia hæc ſunt, amurcæ coctæ, mellis deſpumati, aluminis phorimi, hoc eſt liquidi, paria pondera. ALIVD. Serapiadis herbæ, quæ & triorchis dicitur, ſiccæ, iridis illyricæ, marrubij ſicci, ariſtolochiæ, ſingulorum drachmæ octo, erui farinæ drachmæ decem, arido vtitor & cum melle. Inſuper ad ſordida vlcera facit tum Aegyptia, tum ex ſale cerata liquefacta, tum Indice, tum Athene, tum viridia diluta. Ad hæc, quod pumice conſtat, & ex eruo, ſicca, paſtillusq́; melanchlorus, hoc eſt, nigroviridis, ſimiliter etiam Criogenes appellatus.

Ad vlcerum vermes. CAP. XLII.

AD vermes qui in vlceribus procreantur arcendos, primum quidem eſt, vt humiditatẽ putredinemq́; eorum opificem tollas. Cæterum necant vermes communiter quidem omnia quę ad aurium vermes inſcripta ſunt. Ad eos autem qui vlcera infeſtant, Archigenes commendat ceruſam,

po

poliumque, pari modo cum pice liquida illitum.

Quomodo caro vlceribus supercrescens exedatur. CAP. XLIII.

SVpercrescens vlceribus caro medicamentis quæ valenter exiccãt tollitur, cuiusmodi est diphryges inspersum squama æris, omniaque testacea combusta, & erinacei concremati vtrique cum toto corpore. Verum hæc modicè purgant, & supercrescentia continent. Asiæ vero petræ flos, validior est, hoc magis sori, chrysocolla, chalcitis, misy: combusta minus rodunt: item æris flos: similiter ęrugo omnibus est valentior, sales autem concremati, humentes & flaccidas carnes consumunt, sic etiam linamenta carpta è panniculo, muria acriori imbuta & resicata, quæ si imponantur, mediocres carnium supercrescentias exedunt. Aerugo, cum ęris squama interea refertur quę validè excrescẽtia supprimunt. Composita Rhodia (vt dicitur) arida, psaron, ad hæc, xanthon, sine morsu retinent. At maximas carnium excrescentias, adusque penitiora crustis obducunt, pastilli Faustiani, triti inspersiq;, & medicamentum, quod à solis æstu heliocaes dicitur, aridum. Adde his quod recipit calcis viuę, squamæ æris, & mannæ thuris, pares modos. Idem ea quæ nimium excreuerunt, fungisque respondent, cum melle, purgat: cum cerato, carne replet.

Arida compositio ad carnem compescendam.

ARGENTI spumæ, chalcitidis, æruginis, plumbaginis, singulorum æqualis portio. ALIVD vehementer reprimẽs citra rosionem, valet quoque ad pascentia vlcera, & præsertim gingiuarum vitia, quas epulidas vocant, necnon ad dentium candorem. Calcis viuæ pondo, auripigmenti selibra, hoc auripigmentũ siccum, inquam, ex aqua detritũ calci viuæ, cadmiæ modo lotæ adiicitur: in puluerem radactis siccis vtitor, ex pastillis autem, tum qui Pantolmius dicitur, tum qui ad polypum inscripti sunt, pulchrè coërcent, sic emplastra viridia & præcipuè id quod ex sale Cappadocico præparatur, similiter, & isis summè carnem supercrescentem in vlceribus continet.

De vlceribus serpẽtibus, & putridis, et phagedæna. CAP. XLIIII.

SVperfusiones vtiles sunt vlceribus depastis, putridisq;, ex aceto, posca, aut vino astringẽte, aut aqua frigida, aut marina, aut decocto lẽticulæ, malicorij, balaustij, lẽtisci, myrti,

ſpinæ ægyptiæ, aut aliquo ex iis quæ aſtringunt & ſiccant. Cataplaſma his ipſis exhibetur ex farina erui, alumine liquido, panis ſiliginei mica, gobio veteri, aut alio ſalſamento veteri carnis illotę, terebinthina liquida pari pondere detritum, vel ariſtolochia, vel recininorum foliorum ſuccus æqualis, æruginis pars dimidia, ex aqua vt mellis ſit ſpiſsitudo illinitur: ſi cruſta nō deciderit, elaterij parem modum ærugini admiſceto. putridis efficax eſt ſori ſi tritum inſpergatur. Et ſuper linamenta carpta arida, vel ariſtolochia rotunda, vel gallæ, æquo pondere cum oleo illinuntur, vel cucumis ſylueſtris radix, vel braſsicę, vel betæ, vel cucumeris folia, illigata calidis cineribus recōdūtur. Vbi verò emollita fuerint, cum ſale trita imponuntur, valentérq; repurgāt: vel oleæ ſummitates in vino decoctæ cum melle inducūtur: vel chalcitis applicatur, vel apij ſemen cōtritum, vel lini ſemen læuigatum, cum atramento ſutorio inducitur, vel thymum, vua paſſa, & ficus incoctæ applicantur, aut fici folia in læuorem trita cum melle, aut nitrum, cuminū & farina ex melle, aut cucumeris ſylueſtris radix, aut ſcilla cocta ex melle, aut ſoreos drachmæ duodecim, chalcitidis drachmæ decem, miſyos drachmæ quatuor, cum dimidia aceti acerrimi hemina, læuigātur donec areſcāt: exceptis vteris, ſpecillū intingens, ac vlceri circumadigens, ſuperq; duplex linteolum ex œnelæo imponis: ſin inflammatione ſint occupata, altercum cum polenta, aut braſsicam cum melle obducito.

Ad putredines quamlibet partem occupantes, & vlcera quæ depaſcunt.

CALCIS viuæ, chalcitidis, ſingulorum drachmæ duæ, auripigmenti drachma: hoc quoque ad digitorum pterygia & phagedænas efficax eſt. Item naturalium carbunculis cum melle vtiliter adhibetur. In reliquis vitiis arido vtitor, ſuper ſplenium ex reſina inducito.

Ad omnia quæ depaſcunt vlcera, quæq; os infeſtant, item ad ſanguinis profluuium, & carnem excreſcentem, aridum, compeſcens, longè vtiliſsimum.

CHALCITIDIS, miſyos, vtriuſque crudi, drachmæ viginti, ſquamæ ferri drachmę ſex, gallæ omphacitidis drachmæ octo.

Ad ſerpentia vlcera & putredines.

SALIS drachmæ duodecim, aluminis qualiſcunq; combuſti drachma, ſquammæ, pumicis combuſti, ſingulorum

par

ar modus: valet & ærugo rasa cum misyi combusto, pice liquida excepta, squamáq; ferri cum oleo.

Ad vlcera pudendorum depascentia.

HAEC & meleterion dictum nomis proficient. Item dia oxymyrsines, hoc est ex acuta myrto, itē ex charta medicamen aridum omnibus nomis efficax est. Accedit huc coracion ex oxymelite, pastillus Andronis, & qui huic respōdēt. Eadem vero hęc medicamēta phagedęnis quoq; cōgruunt, nam & ipsa vlcera sunt quæ depascunt, exeduntque.

Ad flaccida humiditate vlcera fœtidáque.

LEMNIA sphragis ex aceto, vel oxymelite, vel posca, vel vino subacta, ad luti spissitudinē illita benefacit, aut cupressi folia, germina & galbuli teneri, aut cucurbitæ aridæ concrematæ cinis, aut platani corticis cōbusti, aut anethi cremati similiter, aut lanarum sordidarū vstarū, aut plantago, aut isatis per se, vel cum polenta, vel peucedani radix arida.

Quomodo cicatrix vlceri inducenda sit. CAP. XLV.

SI carnem vlcerum quæ cicatrice indigēt, siccemus, astringamúsq; adeo, vt non modo id quod præter naturæ modum superfluum est, discutiamus, sed etiam illud quod naturale est, attingamus, superficiem vlceris cuti similem reddemus. Ad hoc autē sunt idonea, galla acerba, & mali punici cortices modicè siccantes. Quæ vero præter astrictionem sine morsu exicant, ea quoq; cicatricē inducunt, veluti myrrha, argenti spuma, ostreáq; concremata. Nam hæc quoq; si inspergantur, arida, sæpe cicatricem inducunt: pini cortex cum cerato myrteo, hederæ flos cum cerato, lilij radix cum rosaceo, resina ex pinu arida, pumex tostus, squama æris pari portione, siccis vtitor, idem etiam reprimit: vel pumici trito, mannę thuris & diphrygis singulorū miscens paululū, vtitor, vel argēti spumæ partē vnam, diphrygis dimidiam cum cerato instar splenij impones. Vetera autem ad cicatricem ducit viscus, cum lachryma thuris, ærugo cum diphryge æquali, ceratoq; myrteo: vel cētaureum minus recens applicatum. At humidiora cyperi radice obducito: sedis autem naturaliumq; vlcera, præsertim si inflammationem experiantur, aloë persanat læuigata, arida, vel ex aqua aut squama æris, aut chrysocolla in sole cū cera emollita inducitur.

Aridum ad cicatricem inducendam.

OSTREORVM drachmę duodecim, pollinis thuris drach

mæ ſex, cadmiæ drachmę quatuor: facit & Nomis. ALIVD. Ariſtolochiæ, drachmæ ſex, pini corticis drachmæ ſex, pollinis thuris tantundem, pumicis, colophoniæ, iridis, ſingulorum drachmæ quatuor. ALIVD. Cornus ceruini combuſti drachmę quatuor, pini corticis vnciæ ſex, ceruſæ vncię quatuor, æruginis raſæ vnciæ nouem, cadmiæ drachmæ octodecim. ALIVD. Cytinorum, atramenti ſutorij, ſingulorum drachmę ſedecim, ſquammę ęris, aluminis ſciſsi ſingulorum drachmæ octo, gallæ drachma. ALIVD. Ceruſę, argenti ſpumæ, ſingulorum drachmæ octo, recrementi plumbi, gallæ, myrrhæ aridæ ſingulorum, drachmæ quatuor.

Ad cicatricem inducendam.

ALVMINIS ſciſsilis vncia, trita in aquæ ſextario maceratur: vbi ſolueris, aqua linamenta imbuis, & ſicatis vteris.

Emplaſtrum ad cicatricem inducendam ex ſimplicioribus.

CERAE drachmæ quadraginta, argenti ſpumæ drachmæ triginta quinque, diphrygis drach. octo, myrtei heminæ dimidium: efficax eſt his quoq; Palmulatu, quod phœnicine dicitur, item ex cadmia, tum myrſinatum, & conſimilia. Ad ea vero quæ cicatricem vix recipiunt, ceræ myrtei ſingulorum drachmæ ſex, cadmiæ drachmæ ſex, plumbi, thuris, ſingulorum drachmæ duæ, aluminis ſciſsilis, æris combuſti ſingulorum drachma, æruginis raſæ drachmæ duæ: die interpoſito ſoluitur.

Diu inueteratis & ægrè ad cicatricem venientibus.

CADMIAE, chryſocollæ, aluminis ſciſsilis, ſingulorum drachmę octo, æruginis, ſquamę æris, ſingulorum drachma, reſinæ pityinæ drachmæ quadraginta, ceræ drachmæ centum, myrtei quod ſatis eſt. ALIVD. Ceræ reſinæ pityinæ, ſingulorum vnciæ ſex, cadmiæ tantundẽ, chalcitidis crudæ vnciæ tres, myrtei quantum ſatis eſt: vino læuigatur cadmia cum chalcitide, quando caniculæ ſidus oritur: latiore vtere ſplenio, quod platyſma dicitur: ſuper id linamentum carptum & ſpongiam ex vino inducito. ALIVD. Aeris combuſti, aluminis ſciſsilis, ſingulorum vnciæ duæ, ſalis ammoniaci drachmæ duæ, ceræ vnciæ ſex, colophoniæ tantundem, myrtei vnciæ duæ, arida in ſole diebus viginti ex aceto læuigantur, vbi mellis facta fuerit ſpiſsitudo, cera eliquata refrigerataque emolliendo miſcetur. Valet etiam ad hæc medicamentum ex pumice, item Iſis, & id genus alia.

De

De maleficis vlceribus dolosisq́;, cacoëthe Græci vocant, aliàs chironia & telephia. CAP. XLVI.

INueterata & quæ vix cicatricem recipiunt vlcera, alij chironia appellarunt, ceu Chironæ medicinæ peritissimo indigentia: alij telephia, quòd in tali vlcere Telephus consenuerit. Inspiciendum igitur venit, num & totum corpus vitioso redundans succo huiusmodi fluorem vlceri transmittat, ac qui superat humor, conuenientibus vacuari debet remediis. Si verò varix cruribus vlcere infestatis illum impertiat, etiam hic auferri debet, sicut in parte chirurgica explicabitur: aut venæ sectione ipsos vacuabimus, abundè sanguinis detrahentes. deinde loco inducemus auxilia quæ sine morsu reficiendi vim habent. simplicia igitur ex pumice, diphryge, squama, ærugine, calce mediocriter lota: alumen scissile tritum inspergitur: hyssopi drachmæ quatuor, vuæ passæ tantundem, nitri drachmæ duæ, loco prius melle illito applicantur: squamæ æris drachmæ decem, aluminis drachmæ duæ, cum ceræ drachmis decem emollitis in sole, imponuntur.

Composita hæc sunt, emplastrum ad chironia.

CERVSAE vnciæ octo, aluminis scissilis vnciæ duæ, squamæ æris drachmæ duæ, salis ammoniaci, thuris, æruginis rasæ, malicorij, singulorum vnciæ duæ, calcis viuæ vncia, ceræ libra, myrtei libra vna & semis, arida vino teruntur. hoc medicamenti protinus ab initio callum excindit, & reconditum seruatur, postremo autem in vsu emollitum myrteo, cicatricem inducit. ALIVD. Argenti spumæ libra, olei libræ duæ, chamæleontis nigri, radicis aristolochiæ, gallæ omphacitidis, singulorum vncia, galbani, guttæ ammoniaci, lachrymæ thuris, singulorum vnciæ duæ, præparato radicibus viridium arundinum agitans. Archigenis ad chironia, tum malefica vlcera quæ tibias mammasq́; obsident, item strumas & parotidas. Adipis bouilli libræ tres, terebinthinæ quincunx, pollinis thuris septunx, terræ sardæ dictæ, qua scriptores vtuntur quincunx, his quæ liquari possunt in arida coniectis vnitisq́; vtitor. ALIVD. Archigenis, ceræ triens, olei omphacini, pollinis thuris, vel eius lachrymæ, diphrygis, squamæ singulorum drachmæ quatuor, arida cum aceto læuigas, vbi mellis spissitudo facta, cerato misces, & vteris diluto quod linteolis possit illini. ALIVD ad

mulie

mulierum dolosa vlcera, & aliorum qui tenera carne præditi sunt, Ceræ tyrrhenicæ drachmæ octo, adipis taurini, terebinthinæ, plumbi combusti, lotiq; singulorum drachma: vtitor per linamenta ex rosaceo vel myrteo diluens.

Ad cicatrices nigricantes. CAP. XLVII.

CIcatrices nigras tollit oleum in quo bryoniæ radix candidæ & nigræ incocta sit, dum succum reddat, impositum: calamintha ex vino cocta, argenti spuma cum rosaceo albo lota: ex impetiginibus cicatrices, tum alias, & concolores efficit asini adeps illitus: æ rucæ semen ex felle caprillo, bubulo, & ouillo, perunctum cum argenti spuma, ouillus talus combustus, ex vino austero tritus, gutta ammoniaci cum suillo felle illita. Composita vero, argenti spumæ, mentæ, lachrymæ thuris, pares portiones cum melle. ALIVD. Nitri, suffiminis ammoniaci, sulfuris viui, myrrhæ, paria pondera, ex aceto albo, aut vino, aut aqua, minutim detrita modicè illinuntur, ne exulcerationem excitent. ALIVD. Cimoliæ cretæ, columbarum fimi, saponis, thuris, æquales modi ex aceto. SMEGMA ad cicatrices nigras. Cimoliæ cretæ drachmæ octo, aphronitri drachmæ quinque, veratri albi drachmæ quinque, glandis vnguentariæ expressi drachmæ quatuor: in balneo cicatrices abstergito.

De sinibus. CAP. XLVIII.

CVm adiacens vlceribus cutis, diutius subiectis corporibus non coalescit glutinaturq;, nostri sinum, Græci colpon nominant. Si igitur ad superiorẽ partem porrectus sit, facilè sanies per os emanat, atque ideo promptè conglutinatur. Si inferius ipse spectet, sanies vicinam aliquam partem intus erodit, ac nisi emissarium quoddam collectionis scalpello prius feceris, nihil promouebis, neq; carne ipsum replendo, neque conglutinando. Quòd si artus aliquos nempe cubitum, aut femur sinus occupet, poterit vtique decliuis figuratus citra diuisionem ex aduerso factam coalescere. Etenim in cubito cum oræ flexuræ ipsius vicinæ sunt, summam manum elatius protendens, sinum ad effluxum conuertis. At in femore si propter genu sinus desinat, decliui figura posito, iuxta poplitem mollem puluinum subiicis, quò inguina genu humiliora sint. Si igitur sinus carne impleri non desideret, statim fistula quadam recto peruia foramine cui vesica illigata sit, ad saniem quidem quæ sinui inhær

inhæret abstergendam aquosa mulsa potabili, elui debet: verum vt coalescat, vino aut mulso: deinde ad glutinãs medicamentum transeundum. Sin cauus sinus carnem requirat, primũ, medicamenti, ꝙ charta cõstat, aridi paululũ cum multo rosaceo inseri conuenit. deinde carpto linamento os obturari. Inde emplastrum Isis aut Machærionis, aut simile quoddam vnà cum rosaceo cerato liquidiore solutum inicitur. Vbi vero carne mediocriter sinus fuerit repletus, conglutinans quoddam medicamentum impones, quemadmodum & recens cruentum vulnus curabas. Huius autem generis sunt, Barbara, Dichroma, & scirrha, id est, fulua appellata. Maximè verò omnium quod ex recinino, & metallicis sine cera præparatur fuluum Galeni emplastrum conueniet. Post medicamentum, spongia recens ex mulso, aut vino circumponitur, & quàm fieri potest mollissimè, deligatura à sinus fundo incipiens in ipsius os desinet, linteorũ verò circumductus fundum sinus sine dolore constringat, paulatim vero soluatur vsque ad sinus oras, emplastro extrinsecus sinui circundato, sed ita iuxta oras desciſſo, vt sanies queat excerni: quod fiet paruo quodam alio emplastro superimposito ex eodem medicamento ob effluxum laxo: sines id adusque solutionem, qua tertio quoque die facta idipsum auferes mutabisq́; : quod toti sinui circundatum est relinquens. Nota verò erit an sinus ima coaluerint, si sanies probè emanet pauca, & concocta, aut si nequaquam effluat: insuper eodem in sinu si neque dolor aliquis sensibilis, neque tumor, sed tota regio contracta, sicca, & doloris expers appareat. At si pus etiam maturum in ore modicum conspicias, multo magis de sinu conglutinando sperandum est. At si primo alteróve die sanies quædam tenuis è sinu excernatur, nihil adeò de glutinatione despera, quippe medicamenti virtus humorem tenuem † ex subiectis partibus frequenter extundit, vnde partes siccæ mediocriter factæ coëunt, & glutinantur. Tertio verò die aut quarto ab initio si cruda per os sanies euaserit, scito sinum non coiiſſe, eodemque medicamento non insiste, nam cum propter humiditatem quampiam, vt verisimile est, à parte decidat, nõ alienum fuerit etiam mutare.

† *Antiquus codex habet*, ἐκ τῶν ὑποκειμένων, *id est, ex superpositis partibus.*

De

De finibus laceris detritisq;.

VBI abſceſſus tardè ſectus fuerit, vel medici imperitia, vel eius qui curatur timore, & cutis ſinui obducta tenuis diruptaq;, quod Græci ab attritis veſtium laciniis rhacodes dicunt: nec fieri poteſt, vt prædictis collutionibus adimatur, glutinãte vtendum medicamine, temperatura liquido, viribus autem ſicco. tale eſt palmulatum dictum ex chalcitide, veteri dilutum oleo, vt neque admodum ſit durũ, neq; manus intinctas inquinare deſierit, deinde vino mediocriter vetuſto maceratum, poſtea orbiculatim cum decenti deligatura impoſitum. Conuenit autem laceræ vt comprehenſum eſt, cuti, potiſsimum mel, quoad emplaſtri ſpiſsitudinẽ habet coctum impoſitumq;: Præſtiterit autem poſt illitionẽ lacero in ſinu factam, myrrham in pollinem coactam, cribro ſuſpenſo ei inſpergere, vel aloën, vel thus, vel ſimul omnia. Expertus autem ſum, tenue centaureum in hunc vſum mirabile eſſe medicamentum. ſuccedit huic ſymphytum, deinde iridis illyricę radix, poſtremo erui farina. Nonnunquam vero inter coquendũ ea melli inſperguntur, cum cacabus ab igne tolletur. Melius autem fuerit, ſi lebete iam à flamma amoto hæc fiant, deinde diligenter agitemus: vbi medicamentum tepidum euaſerit, ſinui imponatur, illigeturq; ſicut expoſitum eſt.

De fiſtula. CAP. XLIX.

FIſtula ſinus eſt calloſus, qui magna parte ex abſceſsibus naſcens, ab arundinearum fiſtularum tralatione appellatur. Si itaq; in os deſinat, curari ſine manu haud poteſt, niſi temporis ſpatio, ſquama vltro vel os deciderit. Si vero in os nõ finiat, medicamẽtis quæ callos elidũt & conglutinãt perſanabitur. Itaq; callos excindũt hæc quæ ſubiungã. Spondylij radix circumraſa impoſitaq; fiſtularũ callos eximit, item veratrum nigrum duobus tribúſve diebus inſertum idẽ pręſtat. Ad hæc amurca cocta & in collutionem adhibita. Iam ſory crudum vel cõcrematum cum vini diluti momento ad collutionẽ iniectum: item ſory & crocomagma cum hydromelite, vel elateriũ terebinthina exceptũ in penicilla cogito, imponitoq;, vel laſerpitij radicis ſuccum infundito. Id quod ſequitur callos conſumit: æruginis drach. duodecim, ammoniaci drach. duæ, excepta aceto in longũ inducuntur.

Collyrium quo fiſtulis exterendis vtor.

GVTTAE ammoniaci, atramēti ſutorij, æruginis, miſyos, chalcitidis, gummi pari modo excipiuntur aceto. ALIVD ex his quæ Heliodori chirurgica ſcribũtur. Cadmiæ, miſyos, atramenti ſutorij, æris combuſti, gummi, ſingulorũ drach. quatuor, chalcitidis crudæ drachmæ tres, excipiuntur pueri veneris non experti vrina & finguntur collyria, ex quibus vno fiſtulæ impoſito, panis mica aqua madens extrinſecus ſuperaccommodatur, mutaturq́; ſæpius donec inflammatio conquierit & cruſta exciderit. ALIVD quod in Alexandria accepi, Anchuſæ radicum, miſyos toſti, chalcitidis, æruginis, aluminis ſciſsi, atramenti ſutorij, aloës, ſingulæ vnciæ, cantharides quinque, aceto trita in collyria cogũtur. ALIVD. Atramenti ſutorij drachmæ duæ, chalcitidis, æruginis, ſingulæ drachmæ, excipito ammoniaco & vtitor. Cum autem callus fuerit extricatus, ærugine cocta cum mulſa puriſsima octupla in collyrij formam redacta, repurgatur. Vbi vero callum eliſeris, iis quæ carnem procreant vti opportunum eſt.

Collyrium ad carnem generandam.

ALOES, myrrhæ, ammoniaci, ouorum putaminum combuſtorũ cineris, æquale pondus, aqua detritis omnibus collyria formantur, imponunturq́;. ALIVD. Myrrhæ, aloës, thuris, malicorij, æqualis modus aqua excipitur, quidam verò taurino felle, carnes etiã oleo quod immaturis vuis expreſſum eſt eluuntur. Notus mihi eſt, qui cedrino liquore fiſtulas collueret, ac mirum quanta res felicitate ſucceſſerit. Poſtquam vero carnes produxeris, glutinatorio vtendũ medicamine, quomodo in aliis ſinibus præcipitur. At cum fiſtula arctior, longaq́; fuerit, Galenus ait, neque callum adhuc, ſed ſordiciem tantummodo contraxerit, primum lixiuiam demiſi, deinde eandem tantiſper inibi permittens dum ſordes excidiſſe ſperaſſem, medicamẽtum applicaui. Eſt autem id quod recinino oleo conſtet ſuperius commemoratum.

De vlceribus diruptis. CAP. L.

NOnnulla vlcerũ cicatrice obducta, frequẽter haud magno tẽporis interuallo, iterũ inflammatione tentãtur rũpunturq́;: ſiquidẽ oſſe quodã affecto, interdũ caro circundata ex facili cicatricẽ recipit, ac ſana ex toto eſſe videtur: verũ curſu humoris valido paulatim ex oſſe in alto cõtabeſcẽte, tũ inflãmatio, tũ pus oboritur, quod cicatricẽ deradit.

Curatio

Curatio igitur eiusmodi vlcerum tantam requirit siccitatẽ, vt os affectum decidat. Huius autem sinus concauos promptè replebunt papaueris syluestris ficiq; folia cum polentæ subtiliore parte leuigata, atque ex vino applicabis, vel alterci semen, & atramentũ sutoriũ pari pondere contrita imponẽtur, vel peucedani radix de subito squamas osśiũ separat.

De articulorum vlceribus. CAP. LI.

CVm articuli carnosis partibus sicciores existant, exulcerati licciora medicamenta requirunt. Probè igitur facit pastillus Polyidæ ex vino subactus donec sordiũ fiat spissitudo. Item quæ similiter huic desiccant medicamina. Item marina, muriaq; frequenter irroratos, melius affici conspeximus. Quare in articulis iis vtendum est quæ maiori etiam siccandi virtute pollent.

Quæ spicula, aculeos, spinas, & consimilia educunt. CAP. LII.

ACuleos, arundines, insuper spicula & spinas extrahit vtrunq; anagallidis genus, aristolochia rotunda, ammoniacum cum melle, alterci semen læuigatum inspergitur, arundinis radix contusa melliq; mista in linteolum largum illinitur, imposita de subito educit.

Si ex vena, arteriáve, & naribus sanguis profluat. CAP. LIII.

PArticulis sanguinem fundentibus, figura ei quam in sinibus exposui contraria, rectè adhibebitur, nempe quæ sursum vergat, neq; id tamen immodicè, nam periculũ est, ne dolore oborto, vas rursus sanguinem profundat: cum nihil æquè sanguinis profluuium excitet, inflammationesque augeat, ac dolor. Cum itaq; sanguis erumpit, statim digitum ori vlceris vasculi iniicito, innitens leniter premensq; citra dolorem. nam simul & sanguinẽ continebis, & grumum vulneri induces. Quinetiam si altius deliteas vas quod sanguinem emittit, diligentius perdisces, & situm ipsius, & magnitudinem, item vena sit, an arteria: deinde si exiguum vas existat, aliquo ex his quæ sanguinem reprimunt vtendũ est. Optima vero eius generis sunt, quæ obstruendi vim obtinent, vnde Græcis emplastica dicũtur, ex resina fricta, farinę triticeæ polline, gypso composita, similiaq;, oui cãdido macerata, & cum leporinis pilis imposita: at si amplum vas existat, hamo ipsum attollere conaberis, & mediocriter circũages, sanguine represso: siquidem vena extiterit sine funiculo sanguinẽ his ipsis medicaminibus sistere tẽtabis: sin arteria,

teria, alterum è duobus facies, aut funiculo circumposito, aut toto ua ſe præciſo ſanguinem coërcebis. Eſt, cum magnis quoque venis funiculos circumdare cogimur, quemadmodum nonnunquam eaſdem totas tranſuerſim nimirum amputare, in cuius rei neceſsitatem venitur, in venis quæ à penitioribus rectè ſurſum feruntur, præſertim per arctũ quod dam ſpatium, aut principes particulas, ſic enim vtraq; pars vtrobique & reflectitur: & vulnus à vicinis corporibus premitur contegitúrque: tutius autem fuerit vtrunque facere, funem quidem radici vaſis circũdare, quod autem inde procedit abſcindere. his ſic peractis, vulneri celerrimè carnem inducere, priuſquam funiculus à vaſe decidat, ſi enim ſubitò carnem contraxerit, & locus alibi inanis reperiatur, id quod græcè vocatur aneuryſma ſequitur. Dignoſces autem num vena an arteria ſanguinem profundat inde, quòd huius flauior tenuiórq; ſanguis exiſtat, & cũ pulſu vacuetur, † illius autem nigrior, & ſine pulſu. Subſequens igitur eſt omnium optimum quæ nouimus ad carnem inducendã medicamentorum, quo etiam ad cerebri membranarum hæmorrhagias vti ſecuriſsimum eſt, item ad colli vulnera, ipſarúmq; venarum iugularium quas ſphagitidas Græci vocant, etenim & harum ſanguinem citra vinculum cohibet. Recipit autem thuris lachrymæ pinguiſsimæ partem vnam, aloës in mollioribus quidẽ corporibus partem dimidiatam, in durioribus ęqualem, ac in vicem lachrymæ thuris, tenuiſsimæ eiuſdem partis tantundem, cum oui albo ſubigitur, dum mellis fiat ſpiſsitudo. deinde leporis pilo molliſsimo excipitur, mox vaſi ipſi, tum vlceri vniuerſo copioſiſsimè imponitur. Deligandum verò extrinſecus eſt faſcia ex tenui linteo, cuius faſcię primi quatuor aut quinq; amplexus ſuper ipſum vas ꝙ profluit, iniiciẽtur. hinc ad radicẽ ipſius diſtribuẽtur, poſtea vbi tertio ſolueris die, ſi tutò adhuc medicamentum vlceri adhæreat, aliud rurſus orbiculatim circũdabis ac veluti cõtegens iterum, deligabis quemadmodum prius. at ſi ſponte ſua primum reiecerit linamentum, vaſis radicem digito leniter comprimens, ne videlicet quippiam confluat, hoc quidem ſenſim auferes, alterum verò impones, atque hoc modo quoad carne obducatur vas, curabis, ita vt ſemper accliuis particulæ figura ſine dolore ſeruetur. At quæ cruſtas generant, quoties illæ decidunt, nudam magis partem quàm na-

turaliter esse debet, efficiunt, multísq; iam ex iis quibus crusta decidit, sanguinis profluuium quod ęgrè supprimi queat superuenit, quanquã & his vtendum est cùm magna vrget necessitas. Maximam verò necessitatem vel crustam inducentibus medicaminibus, vel ignitis ferramentis vtendi puto, vbi ex erosione putrescentis alicuius profluuiũ sanguinis concitatur. Quinetiam cũ in huiusmodi affectibus totũ quod putredinem expertum est exciderimus, tutius est vel ipsius quasi radicem adurere vel medicamentis quæ crustam faciunt vti: hoc autẽ maximè tum in pudendis, tum in sede fieri cõsueuit. At scopus crustam generantium medicamẽtorum erit calor cum astrictione, quemadmodum in chalcitide, misy & atramento sutorio habetur. Quæ autẽ ex calce viua conficiuntur, vehementiora quidem his sunt, cæterum quia calx non astringit, crustæ citius ab ipsis decidunt, hærere autem ipsas longè est vtilius, quippe ad basim earum caro supernascitur, efficitúrque vasis profluentibus veluti operculum, at huiusmodi sanguinis profluuium isatis satiua si inspergatur probè coërcet, vel gallæ combustæ. Porrò ipsa ferramenta ignita ex aceto aut vino restringuere oportet. In vniuersum sanguinis profluuionem sistunt, simplicia quidem, aloë, thus, eiúsque pars subtilior, terra samia, ærugo ferri, lanarum crematarum cinis tenuissimus similiter, stercus asini & equi, bitumen modicum, malicoriũ, diphryges, galla, myrtus arida, alumen omne, tum crudum tum combustum, resina fricta, vitis cortex, aut folia arida, platanorum galbulorum pollen tenuissimus, maximè cum humorem concretum deposuerit: priuatim autem ex naribus profluuium imposita reprimunt iunci acuti semen, vrticæ foliorum succus, chalcitis, anthyllis cõcremata, pili leporis, ferulæ medium vstum cum aceto, ✝ stercus asininum siccũ vel humidum, succus porri cum thure, ellychnio exceptus: composita verò ad quodlibet sanguinis profluuium hæc quoque faciunt, spongia recens in liquida pice mersa & bitumine circumlita, olla recenti cõcrematur, cineris partibus duabus, miscentur plumbi & stimmeos, singulorũ pars vna. ALIVD. Thuris lachrymæ, eiúsque partis tenuioris, sulfuris ignem non experti, æqualem modum inspergito. ALIVD. Chalcitidis drachmæ viginti, lachrymæ thuris vel tenuioris eius partis drachmæ sedecim, resinæ frictæ, gypsi, combusti,

busti, singulorum drachmæ octo. ALIVD crustas inducens sanguinémque reprimens. Chalcitidis, æris combusti, atramenti sutorij, misyos tosti paria põdera, item Rhodia dicta, & Xanthe probè sanguinem cohibent.

† *Hic locus sic rectius legitur in vet.* τῆς δὲ φλεβὸς μελάντερον τε καὶ παχύτερον, *&c. venæ autem nigrior & craßior sine pulsu.*

‡ *Rectior est scriptura in veteribus lib.* ὀνωνὶς ξηρὰ ἢ ὑγρά. *id est, Ononis sicca vel humida. Quid autem sit* Ononis, Dioscorides *&* Galenus *docent.*

De neruis conuulneratis. CAP. LIIII.

NEruis vulneratis aut punctis, ex sentiendi quod obtinent, acumine, inflammatio & dolor immodicus accidit. Quare & febres & cõuulsiones his oboriuntur, quibusdam & delirium ob commercium quod nerui cum cerebro obtinent. Interim verò in aliis quoque ambientibus particulam vulneratam locis inflãmationes, & abscessus ex ipso neruo vulnerato ob cohęrentiam solent accidere. Ratio igitur est, cutis vulnus apertum inglutinatúmque relinquere, quò per id sanies effluat. At si punctus in conspectum non veniant, etiam duabus lineis sibi continuis incidere pręterea oportet. Remedio autem est, si corpus plethoricum sit & magna vrit inflammatio, primum à sanguinis demißione auspicari: si verò vitiosis repletum sit humoribus, etiã purgatione vtendum est. Medicamenta verò vulneri applicentur quę dolorem leniant, & effluxum saniei patefaciant, non facta præsertim diuisione. Itaque aqua calida, quanquam reliquis inflammationibus sit accommodatißima, vulneratis tamen neruis est inimica, ac præstiterit eos oleo subtili, quod astrictionis sit expers, ad sensum calido irrorare, neque enim frigida neque tepida admodum tutò adhibetur. Verùm ex medicamentis idonea est terebinthina resina, per se quidem, in pueris & mulieribus & iis qui molli sunt carne, cum euphorbio autem emollita, in duris corporibus: & si nonnunquam duriora contigerint, cum oleo quodam subtiliore. Cataplasmata verò in neruis, qui inflammatione tentantur & putrefiunt, adhibebis hordeaceam farinam, aut fabaceam, aut eruinam,

in lixiuio,cum oxymelite coctam. Si putredine careant puncturæ neruorum,rectè cerato vteris,quod recipit cerę quadrantem,euphorbij vnciã,aut columbini fimi in duriusculis corporibus,olei sextantem,interdum etiam terebinthinę vnciam: vt autem emplastri figuram induat medicamentũ, vncię vni euphorbij,sex vncias singulorum sequentiũ,cerę, resinæ frictæ,olei,picis liquidæ iniicies. At si in vicem resinę propolim pinguissimam indideris,multo id reddes præstantius:atq; hoc ad neruos punctos laudatum est remedium: idem & à rabioso cane morsis efficax est. Aceti sextarius,picis pinguis libra,opopanacis quadrans: opopanax aceto solutus magis læuigatur,pix liquefacta mixtaque coquitur: medicamentum compunctis neruis idoneum est,vt quod os puncturæ non sinat conniuere,quemadmodum nec in his quià rabido cane morsi sunt,vlcus in cicatricem coalescere: sed efficax solis duris corporibus: sin autẽ in pueris,aut molli carne præditis,punctura affectis,vti cogites,licet ipsum ex digerente quodam amaracino,aut opobalsamo,aut oleo veteri liquefacere. Conuenit etiam medicamentum basilicum quod nitrum recipit,aut calcem viuã,aut euphorbiũ, aut sulfur viuũ,aut syluestris columbæ fimum,aut opopanacem,aut sagapenum,aut liquorem cyrenaicum,aut castoreum,ac in medicamenti libram, dictorum alicuius vncia debet iniici. Facit autem bene neruorum vulneribus & præsertim puncturis: quin & in agro vbi nullius copia datur, propolim recentem pinguémque vulneri poteris inducere, aut fermentum maximè vetustum,per se aut cum propoli mixtum,vel cum liquore tithymalli: cataplasmatis vtendũ ex oxymelite factis,aut lixiuio cum lomento fabarum,aut eruorum farina,aut cicerum,aut lupinorum amarorũ,aut hordeacea,aut subtiliore polenta,idque non solum dum inflammatione tentati sunt,sed iam inde ab initio protinus. Cæterum quæ relaxant cataplasmata in neruorum vulneribus semper vitare oportet. At si neruus non punctim,sed planè cæsim vulneratus fuerit, cute etiam quæ interueniebat diuisa,vt nudus appareat rectúsq;,nõ transuersim dissectus,cõmemoratis ex euphorbio & tam acribus nullis vtere,quippe nudus cum sit neruus,vehementem ipsorum vim ferre nequit. Quare calcem quæ sæpius æstiuo tẽpore lota sit,& oleo liberaliore intincta,assumes. Proficiũt hîc & quę
ex

ex pompholyge confecta sunt, item quod melle constat, rosaceo largiore liquefactũ. Sed ea adhibenda cura est, ne quid ex iis vulnus contingat. quandoquidem neruus ipse & sensilis maximè est, & temperamẽto suo frigidus, & principum corporis partiũ primati cõtinuus, imò ne oleo quidem eiusmodi vlcus irrorare cõuenit, hinc enim sordidum redditur. Abluẽda igitur à vulnere sanies est molli lana specillo subũctorio circumuoluta. Quòd si omnia ex animi sentẽtia processerint, etiam vino dulci madefacere citra periculum licebit. sed in robustioribus Polyidæ pastillo in linamentum illito cum sapa calida vti. postquam neruum denudatum cõtexeris, linamẽta extrinsecus circũducere oportet ex medicamento quod angustis vulneribus faciat, nempe eo quod euphorbio præparatur, aut fimo columbarũ: sed ita vt etiã sanas partes ampliter comprehendat. Quum verò transuersum nerui vulnus est, maior conuulsionis metus impendet, ac quæ ad curationem vulneris spectant. hic quoq; sunt eadem, quanquam nonnulli in vulnere adhuc recenti suturis vsi sunt, ac medicamento aliquo conglutinatorio: verũ suturas non summæ nimium cuti, sed altius moliri conuenit, ne quæ in imo sunt inconglutinata dehiscãt: rursus cura adhibenda est, ne ab acu neruus compungatur. Cæterũ in summa sciendum erit, in neruorum vulneribus medicamentum natura calidius quod puncturis medetur, diuisionẽ nerui nõ posse curare, vt qui rosionem ipsorum feruorémq; sustinere nequeat: neq; quod diuisionibus medetur, puncturis conuenire: non enim virtus ipsius altè quũ angusta est cutis diuisio, penetrat. Victus itaq; adhibebitur tenuior, lectus mollis, oleúmq; calidum alis, capiti & ceruici superfunditur, at si in crure neruus vulneratus sit, inguinibus, inferioribus vẽtris partibus, & locis vicinis: balneo in totum donec inflammatio inclinauerit, abstinendũ est, quum aquæ cõtactus nequaquam, vt dixi, ipsis cõueniat. Quoniã verò nõnulli citra id manere cõsuetudinis gratia nõ sustinent, siquidẽ læsa particula in manu fuerit, conãdũ est quatenus fieri potest, ipsam aqua seu calida, seu multo magis frigida nõ madefacere. Si pes vulnus acceperit, quoniã fieri nequit vt nõ madescat, vbi lauacrum ingressuri sunt, emplasticũ aliquod medicamentum vulneratæ parti superaccõmodabis, iterũ extrinsecus linteolos multiplicatos plures oleo imbutos iniicies, iterum

fasciam ex linteo à foris deligabis, deinde rursus in ipso balneo fasciam oleo prius superfundes, cũ æger in solium descẽdet: vbi lauerit, omnia quę imposita sunt abiicies, ac prędicta totius curationis ratione vteris. Cõtusi verò nerui vbi simul cũ his cutis cõtusa exulcerataq; fuerit, cataplasma ex fabarũ lomento & oxymelite postulant, nonnunquã adiicitur erui farina & iris. At si dolor contusioni adest, picẽ liquidã admisce: sin aũt citra cutis cõtusionẽ euenerit, magis discutiens adhibebitur, nempe oleũ calens, anethinũ dico, superfusum continuè, aut rutaceũ, aut irinum, aut amaracinũ, Quòd si totus neruus præcisus sit, periculũ quidem nullum sequetur, verum particula debilis manebit. Curatio autem eius cõmunis est cũ ea quæ aliis vlceribus accommodatur, hæc quidẽ ex simplicioribus remediis in neruis conuulneratis curatio abunde est. quidã verò cõpositis vti cõsueuerũt, cuiusmodi sunt, ex metallicis confecta, Barbara appellata, Cissinum, ex senecione præparatum, melanchloron, Indicе, Harmonia, & Athene, quorũ & cõpositionem, & vtendi modum septimo libro reperies. Sed quia nonnulli præpotẽtium etiam sumptuosis ad neruorum vulnera remediis vti volunt, Galenus literis prodidit, ad puncturas neruorũ, hęc, cinamomi, dictamni, fœniculi, singulorum vncia, amaraci sextans, ceræ bes, opobalsami dextans, terebinthinæ vncia. ALIVD. Liquoris cyrenaici vncia, ceræ quadrans, opobalsami libra. Ad denudatos neruos hoc valet. Cerę vnguentarię quadrans, vnguẽti spicati aut foliati, aut nardini libra, pompholygis, spicæ nardi, amomi, phylli, singulorum vncia, atq; hæc supra spem respondere Galenus pronuntiauit.

De articulorum contractione seu ligatione, quæ ancylosis dicitur. CAP. LV.

ARticulos ex humoribus infarctis ac neruea quadã tensione contractos, detentósque, ancylas, & ancyloses appellare consueuerunt. In quibus remedio opus erit quod emolliat relaxétq;. Communiora igitur his remedia conueniunt, quę in particulis scirrho induratis ac adeò quæ in resolutis cõmemorata sunt, propria verò magis, irroratio ex hydrelæo, in quo decoctũ sit lini semen, fœnugręcũ, althea, laurus, cucumeris agrestis radix, ipsumq; oleum sicyonium. Vbi his artus irrorati fuerint, accommodantur primũ acopa simp

simpliciora, cuiusmodi ex nigra populo, ex abiete, Bromium, quod ad Basileum refertur, Pyxis, deinde Aristophaneum, & quod Asanito attribuitur. Validissima, Lisoponium appellatum, & Pœcilum: emplastra, quod Amythaoni adscribitur & Anicetum. Laudatissimum verò quod recipit bdellij, adipis vitulini, suffiminis ammoniaci, iris illyricę singulorum drachmas sedecim, opopanacis, galbani, cachryos, styracis, thuris singulorum drachmas octo, piperis grana centum sexaginta, ceræ libram semissem, resinæ terebinthinæ tantundem, irini sedimenti quod satis est, & vini quantum sufficit: tunditur hoc medicamentum. Est & acopon non inefficax dissolutum irino, aut cyprino, aut laurino. Inter acopa vero & emplastra, medicamentum medium est diapternes variis confectum misturis. Verùm acoporum vsus molli adhibebitur & continua frictione, ita vt simul affectum articulum experiare, an flecti possit, & extendi.

De articulis relaxatis. CAP. LVI.

LAxantur subinde articuli ob longos febrium morbos, colicos & resolutorios, præsertim vbi calidior ipsos humidiorque intemperies occupauerit: atque motus inde impeditur. Succurrit his acaciæ succus aqua dilutus & parti superfusus: aut rubi, aut myrti, aut lentisci, vel vlmi radicum corticis decoctum congruet, aut malicorium applicatum, aut myrti folia, cum cerato myrteo imposita. Nam colligantes nerui firmari desiderant facultate quæ astringat desiccétque. huiusmodi igitur medicamenta articulis imponi debent, cuiusmodi ex salicibus est & oxyra, & palmulatum quod vinum astringens, aut acetum assumpserit. Multi vero eiusmodi impotentiam à frigore fieri putantes, deinde calidioribus vsi præsidiis, maiorem noxam intulerunt.

De lumbricis. CAP. LVII.

TRes sunt vniuersæ lumbricorum differentiæ: prima teretum secundum crassitiem, altera latorum, tertia eorum quos ascaridas nuncupant. Origo omnium generum est ex cruda, crassa, pituitosaq; materia & putredini accommoda, qualis in pueris aliisq; voracibus colligitur: nō autem ex calida, acri, aut melancholica substantia. Hę siquidem alimenti naturam egressæ, lumbricis procreandis ineptæ redduntur. econtrario autem, biliosa potissimum recrementa

etiam hos perimunt. At si quando flaua bilis vnà cum lumbricis infrà, aut etiam vomitu eruperit, ipsos quidem intestina obsidere, humorem vero biliosum ventriculi os aut aliam quampiam particulam occupare scito. Cuiusque igitur ipsorum differentiæ speciem, generationem, locum, notas, curationemq́ue exequemur, à rotundis exorsi.

De rotundis lumbricis.

TERETES igitur lumbrici speciem habent omnibus perspicuam, quòd sanè aliis frequentiores sint in gracilibus plerunq; intestinis consistunt, & superiorē ventriculum subeunt, ideoq; frequenter per os reiiciuntur. quibusdam & è naribus redditi sunt: atq; hoc genus infantibus peculiare & plurima parte cum febricula: sed per febrium initia orti, substantiam ex subiecta corruptione retinent: in statu, ex malitia morbi: in declinatione, toto ad melius mutato. Etenim Hippocrates memoriæ mandauit bonum esse indicium teretes lumbricos prodire cum morbus ad iudicationem tendit, qui subito etiam intereunt. Sequitur autem eos qui rotundos lumbricos continent, rosio intestinorum & ventris, tusses exiguæ cum siccitate irritātes: nonnullos comitatur singultus quoq;, & somnus cū palpitatione, iiq; sine ratione expergiscuntur, nonnulli & cum clamore expergefiunt, & iterum sopiuntur pulsus inæquales & febres augescunt inordinatè, quæ cum extremorum perfrictione, tertiam, interim quartam, die vel nocte accessionem sine rationem habent. Infantes autem etiam mandent lingua inaniter exerta, & dentibus stridēt, oculis cōniuent, voluntq; cōquiescere, excitantibus ipsos indignantur, †oculi apparent, genæq́; rubescunt, ac rursus liuent: atq; hæc paulatim & ex interuallo. Quibusdam nauseæ & rosionis causæ stomacho peculiares creātur, atq; ægri cibum respuunt, compulsi autē ad cibum nauseabundi vix quod assumitur deglutiunt, vel etiā assumptum reuomunt, plerisq; vero aluus descendit corruptos cibos egerens, & tympani modo inflatur. Reliquum corpus sine ratione contabescit, neq; esurie, neq; euacuatione modica suborta. Atqui non in omnibus omnia quæ iam commemorauimus signa inquirere oportet, sed nonnulla ex eo quod præpollet, interim & plurima. Hæc autem eueniunt, dum animalia per intestina serpunt roduntq;, febris autem calor vapores sursum cerebro transmittit prauos, ex

putri

putrida in vētriculo collecta humiditate exhalantes, in qui
bus amborum partim similiter curam habere conuenit &
febris & lumbricorum, partim de febre parum solliciti, lum
bricos de corpore eximere conuitemur. Multi siquidem nul
la lumbricorum cura habita, exesi ab ipsis sunt, & conuulsi
interierunt. Alij produnt se lumbricos vidisse, qui ex in-
guinibus ægri eruperint. Cæterum occisos hos omnes prius
educes: occides autem, amaris potissimum vsus remediis.
Cum igitur febris & lumbricorum communis sit curatio,
cōueniēt auxilia simpliciora: potui igitur dabitur chamæ-
melorum decoctum vel myxariorum, vt appellant, vel ipsa
myxaria decocta esui dantur: item sereos succus, aut corian-
dri semen cum aqua calida vel cum posca, vel myosotidos
herbæ decoctū, vel cornus ceruini ramentum, vel minium sy
nopicum tenuissimum, ac olei immaturi amarissimi paula-
tim cochlearia duo absorbeāt, quà enim amarū est, lumbri
cos occidit: quà lubricum, detrahens ipsos cū stercore red-
dit. At si inflamationem distentionemq; viscera experian-
tur, cataplasmate vtendum est, quod lini semine, farina lo-
leacea, absinthio & bryoniæ radice constat, ex hydromelite
vel etiam humido fotu ex oleo chamæmelino, vino, absin-
thij semine, & aloë, præcordiis accōmodato. Vbi vero nō ve
hementer febres molestant, miscenda est myxariis mentha
& exhibenda est. Cum ad integritatem ventum est, effica-
ciora quoq; vsurpantur, quale est decoctum seriphij vel ca
laminthæ, vel filicis, vel cardamomi semen, vel mali punici
acidi radicis ius ad tertias redactū, vel fricti cumini, vel ni-
tri fului, singulorū scrupula tria, vel sandonicū vel abrota-
num, vel etiā ambo simul, cum melle in catapotia coacta,
vel lupinorum amarorum scrupuli terni vel brassicæ, vel
erucæ semen læuigatum, vel absinthinum, quod etiā solum
frequenter abundè fuit. Dantur autem & terna lotæ aloës
scrupula: quod remediū est laudatissimum: in validioribus
illota quoq; aloë vtimur. quia vero infantes aloën cochlea-
ri non admittunt, supinis fasciola ipsis detētis, ore adaperto
per clysterium quoddam valido munitum canali, inuitis
aloën quàm penitissimè transmissam iniicimus. Atq; hæc mi
rifica medendi ratio in pueris est, qui difficulter possunt tra
ctari: quibus etiam cibos subinde sorbiles, quemadmodum
iis qui cibum auersantur, infundimus. Cæterum & cyphi &

masuaphium rectè dabitur, item cornu ceruinum combustum cum pipere & melle vel oxymelite, reliquáque ex oxymelite ipsis dare conabimur: præstiterit autem si acetum scillinum fuerit, præsertim ætate prouectioribus, aut sinapi cum oleo & aceto ad cochlearis magnitudinem. At qui lumbricis, cum alui profluuio infestantur, præbibent plantaginis succum, ipsamq; plantaginem aridam assument, ex æquo enim vtriq;, & fluori & lumbricis efficax est. Cataplasma his accommodabitur ex farina ordei cruda, filici, absinthio, farina lupini, sandonico & abrotano. Iam vero & malicorium acacia, galla, vel balaustium admiscebitur. Quoniam vero nõnulli subinde amaras potiones ceu ingratas respuũt, ex iis quæ modò cõprehensa sunt, dabũtur nõ manifestò amara. His accedẽt insuper chamæpitys, marrubũ, heleniũ, baccæ lauri, acacia, thymus, pulegiũ, carpesium, iuncus odoratus angulosus, polypodium, iris, cnicon, erythrodanon, spina ægyptia cum pipere, singula sex scrupulorũ instar: item decoctũ menthæ, mori radicis succus decoctúmve, petroselinũ reliquáq; odorata semina. extrinsecus autem inducitur aloë cum melino & vino. hoc & appetentiã excitat, quæ vix magno negotio recipitur: miscetur autẽ sæpius aloę absinthiũ: aut felle taurino, cũ amaris quibusdã prędictis vmbilicum impleto: aut oleũ ex rhododaphne factũ sæpe delinetur, aut liquor cedrinus & solus & cũ cerato, toti ventri imponitur, aut pix arida trita inspergitur, vel mentha, vel melanthiũ cum rosaceo, vel etiã seriphij decoctũ ipsis admiscebitur, vel fraxini persicę folia in pollinẽ detrita applicamus. Vtendum verò est & medulla cerui, vnguinis modo, in vmbilico, inferiore ventre & lumbi: ceratumq; adiũgetur, si res postulet, hoc, Aloës, absinthij, farinæ lupini, seriphij, melanthij, singulorũ scrupula sex, ceræ vncia & semissis, chamæmelini quod satis est, felle taurino arida læuigantur. Porrò ab inferioribus partibus mulsam iniicere sæpius expedit, quò lumbrici mellis dulcedine illecti deorsum descendant: si autem putrefacti in alto corporis non excernantur, sed potius vapores sursum mittant, educendi sunt, aut aloës, aut medicamenti amari ex ea confecti potione, quandoquidem etiam in aliis mediocris alui vacuatio, nõ expers est pręsidij.

† *Integra huius loci scriptura est in antiq. codice. ὀφθαλμοὶ κοῖλοι φαίνονται, oculi caui apparent.*

De latis lumbricis.

LATVS lumbricus mutatio est (vt ita dicam) adnatæ in interiori intestino membranæ in materiam animalis modo nobilem, quæ sæpe tota redditur longitudine incredibili, vel pars ipsius excernitur:dissolutus vero, non coalescit: & nunc in iis etiam qui febri carent, abundat:nunc febricitantibus accidit, ex longo morbo continuas stomachi rosiones inferens, ac impotentem ciborum appetentiam. Nam quod animatum euasit, in intestinis obiectum rapit alimentum, vt alio statim opus sit, & nisi assumpserit, intestina rodantur, His occupatos comitatur corporis gracilitas & pulsus inæqualitas, cum inæqualitate: at quod certissimum est indicium, cum recrementis nonnulla semini cucurbitæ similia excernuntur. Curatio concordat, potio enim ex acribus petita, & alliorum esus, tum filicis vel centaurei decoctum, & potum & ab inferioribus partibus inditum, vel calaminthæ vel dictamni, vel pulegij:dabitur autem in aluum & muria. Præbibere vero hoc medicamentum quod sequitur, neq; iis qui aliis lumbricis infestantur, inutile est, si febre potissimũ vacauerint. Nitri rubri, piperis, cardamomi pares portiones:dãtur terni scrupuli cum vino aut aqua calẽte. ALIVD eclegma. Piperis, baccarum lauri purarum, cumini Aethiopici, mastiches, pares modi, mellis quod satis est: datur cochleare vnum mane, & dormituro. At si efficacius id fieri desideres, nitri quoq; rubri parem portionẽ adiicies. ALIVD. helenij, suffiminis ammoniaci, piperis in alio filicis, singulorum drachmæ quinque, cum oxymelite calido:tempore interposito dabitur euphorbij drachma, vel duæ prouectioribus potui. ALIVD. Filicis acetabulũ, nitri drachmæ duæ, datur vnum cochleare aquæ euacuatione prius facta:satius autem erit si etiam scammonij momentũ assumat. ALIVD. Mali punici acidi radicum corticis in summo decorticati drachmæ quatuor, piperis tãtundem, cardamomi drachmæ sex, marrubij drachmæ duæ, melle dantur, porro prius assumpto. Verum vt ex toto affectus discutiatur, theriacem quoque exhibebis, si valida febris non prohibet.

De ascaridibus. CAP. LVIII.

AScarides, vt modò etiam diximus, specie lumbricorũ continẽtur, vermib⁹ similes quæ in extremo lõganone

& musculi anum stringentis σφίγτηρ Græcis dicitur, initio reperiuntur, vehementem locorum horum pruritum excitantes: generant speciem hanc praua alimenta, perfrictio, & ciborum corruptio. Vacuari igitur debent in infantibus, glandibus ex melle, cum salis momento, vel nitri: in prouectioribus, acri muria, aut decocto centaurei, cum nitro & melle, aut cucurbitæ syluestris, aut absinthij, aut chamæleõtis, aut anchusæ, aut cnici, aut hyssopi, aut pulegij, aut calaminthæ, aut lupinorum: secundum clysteres sublinetur longanon, simplicibus quidem, acacia, aut hypocystide cum nitro, aut rhu syriaco cum alumine liquido: at quibus aluus astricta est, lemnia sphragide, cum vino: compositis autem Andronis pastillo, similibusq;. Cedrinus autem liquor ipsis iniicietur per clysterem multis peruium foraminibus, quales ab vtero metrenchytæ appellantur: aut carnem salsam commodè impositam deligamus, quamdiu sustineri possit, eámque frequenter mutare oportet. Cæterum communiter omnes quos lumbrici male habent, pili ichneumonis iuuant, suffiti. Cibi præscribentur ipsis probi succi, & qui facilè in membra digerũtur, nec lumbricorum effectricem causam adaugent, nec vires superari permittunt, propter quas & vinum aquosum exhibebimus: frequentius autem nutrire ipsos ob hoc ipsum oportet, ne alimenti expertes lumbrici rosiones pariant. dabitur autem cibus, tum præcipuè quum potissimum nutriti magis fuerint. At si alui profluuium fuerit, sciendum est lumbricos magis abundare, cibo non distributo, ac iam sorbiles ægris cibi dantur, admixtis quibusdam etiam astringentibus, verbi gratia, pyris, aut malo cotonio, aut malis punicis, præcipuè acidis, à foris autem ventri remedia continentia inducuntur, de quibus suprà dictum est.

De *dracunculis*. CAP. LIX.

IN India & superioribus Aegypto locis dracunculi generantur, ceu animalia quædam lumbricos imitantia, in partibus musculosis, puta brachio, femore, tibia: in pueris etiam latera sub cute perreptant & palam mouentur, deinde cum diu extremum aliquod dracunculi remanserit locus suppurat, & cute ipsius adaperta, initium ipsius progreditur: cum trahitur, dolores mouet, præcipuè abrutus. Quapropter nonnulli dicunt plumbeam molam ex dracunculo

sus

suspendendam ne vniuersim, sed particulatim molis pondere decidat. Alij verò hos damnant quòd nihilo magis pondere molis plumbeæ dracunculus abrumpatur, & dolores varios concitet. iubent partem in aquam dimitti calidam, quò dracunculus tepefactus foras prorepat, deinde digitis ipsum membratim extrahere. At Soranus neque animal prorsus, sed neruosi cuiusdam substantiam esse putat, quòd opinionem motus solum præbeat, siue autem hoc sit, siue quod prius dictum est, Sorano & Leonidæ, aliisq; visum est, calida superfusione & cataplasmatis concoquentibus in his vti ex mulsa, farina triticea, aut hordeacea. Est cum emplastri vsum eiusdem potentiæ probant. Conuenit autẽ & quod ex baccis lauri & quod ex melle constat: emortui siquidem horum vsu dracunculi, nimirum quod continetur corpusculum excidit. Suppuratione autem facta, nisi exciderit, cutis diuidenda est: vbi denudaueris, quod continetur auferes, & cutem linamento penetrabis, ac deinceps eam curandi rationem adhibebis quæ puri sit maturando.

*

FINIS IIII. LIBRI PAVLI AEGINETAE, IOANNE GVINTERIO MEDICO INTERPRETE.

*

PAVLI AEGINETAE LIBER V.

IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

*

Quomodo quis ab omnibus communiter virulentis bestijs se tueatur.

CAPVT I.

DE VIRVLENTIS bestiis præcipientes, ab iis quæ in omnibus huiusmodi communiter proficiunt, exordiemur, ita, vt quomodo quis ab illarum iniuria se tueatur, prius expediamus. Si igitur aliquis necessitate quapiam coactus, loco feris frequenti obdormiat, vbi potissimum salamandræ aut phalangia, aut serpentes aliqui abundent, horum cauas latebras allio in aqua detrito, aut aliqua ex herbis quas exponemus, obturare conuenit. Suffitus autem rectè excitantur ex cornu ceruino, caprarum vngulis pilísve, lapide gagate, bitumine, bdellio, galbano, cupressi aut cedri rasura, melanthio, peucedano, viticis foliis, nepita, sagapeno, castorio, cachryos radice, cunila, aut ex reliquis grauiter olentibus aliquo. Culces autem propriè persequitur suffitus ex atramenti sutorij, melanthij syluestris, seminis cumini, paribus modis. item fimus bubulus eosdem fugat. Ad hæc etiam ignes incendere crebriores vincit, fugiunt enim magna parte feræ eorum splendorem. Cæterum torum substernere ex hastula regia, nepita, vitice, pulegio, polio, cunila bubula, abrotano, expedit. At si toto huiusmodi toro vti non datur, † stratis saltem imponenda sunt. Iam vero animum adhibere oportet iis quæ coquuntur, aquæ & vinorũ cadis, vt exactè sint operculati. Focus autem non sub arboribus quibusdam excitabitur,

itur, præsertim pinu aut picea. in his enim salamandræ, & rucæ lethales crebræ versantur, quæ ab ignis tepore calefactæ, decidunt in obsonia aut alia vasa, si non fuerint operta. Qui vero tutiores esse volunt, iis cõuenit etiam ceratum corpori oblinere liquidius, ex cera, rosaceo, galbano modico, scobe ceruini cornus exigua, vel etiam æthiopico cumino. peculiariter autem maluæ folia cum oleo detrita si illinantur, ab apum & vesparum morsu præseruant.

† Hæc ita leguntur in antiquo libro, περὶ γοῦν τῆς στρώμνης αὐτὰ τιθέναι, id est, circum lectum saltem ipsa ponere oportet.

Communis omnium qui à virulento quopiam morsi vel icti sunt, curatio. CAP. II.

QVòd si feriri aliquem aut morderi à venenato animali contigerit, homo adhibendus est qui vulnus exugat. non tamen eum ieiunum esse oportet, verum etiam vino os colluisse, & oleum in eo continere. Deinde particulæ commorsæ, si admittit, cucurbitulam cum multa flamma adhibere oportet, sicut vicinæ etiam partes scarificentur. Nam virus vnà cum sanguine, & spiritu rursus ita extrahitur. Item exulcerata adurere ac crusta obducere, adeoque præcidere conueniet, si fera quæ momordit, lethalis fuerit, quales aspis, cerastes, vipera, similesq; aliæ sunt quemadmodum Galenus memoriæ prodit, vinitorem quendam à vipera morsum, vbi feram cognosceret, falcè læsum digitum statim abscidisse, atque in totum periculo liberatum. At si venenum per corpus fuerit dispersum, sanguis statim demittendus est, præcipuè si is qui percussus est, plethoricus existat exhibere cum cibis edendum piper aut allium conducit: potui, vinum validum: recentibus vaporibus, & conuenienti naturæ caliditate, corporis temperamentum reple re, deinde iis oblinere, quę commorsam partem possunt calefacere, & vellicare. Imponetur itaque cinis brassicæ aut fici aceto mistus, aut lixiuia, aut garum, & cæpe cum polenta aut pane: item porra abũde cum sale, aut pix liquida cum sale, calida: aut cedrus, aut fimus caprillus. Conuenit autem ipsis acetum calidum quoq; superfundere, in quo nepita sit incocta: aut acetum & aquam marinam aut acetum cũ muria. Cæterum locis affectis gallinæ, & magis galli gallinacei, aliáve animantia per medium dissecta, calida imponi debent. Nã virus transsumunt euocantq;, & dolores mitigãt.

Emplastra quoque vtiliter applicantur, tum hoc quod sale, tum illud quod cachry & adarce constant: in totum, quæ a crioris sunt potentiæ. Omnes vero communiter & morsi, & icti à quocunque tandem virulento animali, præterquam si interiora omnino offensa non sint, potabunt serin, aut ericen, aut astragalon herbam cum aceto, aut bitumen, aut paliurum similiter, aut veteris rhu decoctum, aut mustelæ inueteratæ drachmæ duæ ex vino sumptæ, præsenti sunt remedio, vel marinæ testudinis sanguis, aut castorei drachma cum diluta vini potione, aut roris marini tantundem, aut sicyoniæ radicis aut porri succus, aut chamæpitys, aut smyrnium, aut cinamomum, aut aristolochia, aut viticis semen, aut cupressi pilulæ, aut seseli, aut piper, aut trifolij semen, aut baccæ lauri, aut cãcer fluuiatilis tostus aut elixus: item composita hæc Theriace vtilis est.

Theriace aduersus virulenta & lethalia venena, viperæ morsus, & scorpionis ictus.

BRYONIAE, opopanacis, iridis illyricæ, roris marini radicis, zingiberis, singulorum drachmæ quatuor, aristolochiæ drachmæ quinque, lachrymæ thuris, rutæ syluestris, singulorũ drachmæ tres, farinæ erui drachmæ duo: finguntur pastilli vino, danturq; singuli qui treis obolos pendeãt, ex eodem vino. Cæterum purgatio omnibus conueniet, desudationes, & theriace ex viperis assũmpta.

De rabiosi canis morsu, & metu aquæ, quæ hydrophobia dicitur.

CAP. III.

EXordium sermonis à rabiosi canis morsu capere, quàm ab aliis maluimus, quòd animal & fœcundum prouentu, & contubernale homini existat, rabieq; sæpius corripiatur, & ægrè caueri possit, ac periculum ab eo sit ineuitabile, nisi multis aliquis & conuenientibus vsus fuerit præsidiis. Rabiunt canes plerunque in æstu vehementiore: vt autem Lycus memoriæ mandat, interim etiam per frigora maxima: rabidi autem & potum & cibũ auersantur, siti premuntur, neque tamen bibunt: anhelant præterea non parum, aures inclinant, saliuam & copiosam & spumantem ædunt, muti in totum sunt, & veluti insani, vt ne domesticos quidem agnoscant: insiliunt itaque sine latratu omnibus pariter & bestiis, & hominibus, mordentq;. vbi momorderint, statim quidem nihil molestiæ adferunt, præterquàm ex vulne

vulnere dolorem: postea verò aquę metum, hydrophobiam Græci appellant, faciunt, qui cum cõuulsione, totius corporis rubore, præsertim faciei sudore, & anxietate accidit, aquam fugiunt, & dum vident, & dum admouentur: nõnulli etiam omnem humorem: alij canum ritu delatrant, & obuium quemque dentibus appetunt, morsuque suo in alios eandem affectionem transferunt. Porrò accidentium, aliorũ quidem causa manifesta est, occupatis scilicet veneno partibus vniuersis: metum verò aquæ nonnulli ex immodica fieri siccitate dixerunt, quasi humida ipsorum substantia in contrarium penitus habitum mutata. verum Rufus talem melancholiæ speciem ipsis oboriri pronuntiauit, veneno humorem illum imitato: quemadmodum alios melancholicos nouimus alia timere. quæ causa superuenit etiam iis qui dicũt canis qui momorderit imaginem in aquis opinari se videre. At ex iis qui hoc vitio sunt occupati, nullum, præterquàm vnum aut alterũ, superuixisse, ex historia didicimus, eósque non à rabioso cane morsos, sed ab homine quodam morso vitium adeptos. At ante affectus huius occupationẽ multi etiam quos canis momordit, seruati sunt. hinc igitur curatio auspicanda est. Quoniam verò subinde, eo quòd tũc aquæ metus non inuadat, (magna enim ex parte circa quadragesimum ferè à morsu diem solet ingruere, quibusdam & post sex menseis, proditum est nonnullis post septẽ quoque obuenisse) nonnulli canem qui momorderat non rabire arbitrati sunt, properarunt vulneri cicatricem inducere: vnde ipsi causam huic affectioni dederunt. hac autem probatione vsus deprehendes, morsus rabiosi ne canis fuerit, an nõ. Iuglandibus nucibus concisis vulnus diligenter obstruitur, sequenti die ablatæ, gallinaceo, aut gallinæ in cibo apponentur: ac primum sanè non attingent, fame autẽ vrgente si edant, rem considerato. Nam canis qui momordit si nõ fuerit rabiosus, viuent: si rabidus, sequẽti die peribunt. atq; tunc ad vulneris dilatationem properandum est, iterúmque post paucos dies eadem probatione vtendum, & si nõ perierint gallinacei, tunc vlcus ad cicatricem perduces, nullum veritus periculum. Hanc itaq; probationem Oribasius tradit. Quòd si ex commemoratis indiciis accuratè canem rabire cognouerimus, statim iis medicamentis quæ aperiundi vim habent, vtemur. Primũ igitur ex aperiuntibus est, quod

pice,aceto quàm acerrimo,& opopanace constat,in capite de neruorũ vulneribus explicatum:at si qui morsum accepit,delicatiorem cutem habeat dilui:ipsum irino debet aut balsamo,aut eiusmodi aliquo:vel vlcera prius fomentis adiuta,allio obduces.hoc quod sequitur etiam crustam facit.

Aridum ad crustam in canis rabiosi morsu excitandam.

SALIS fossitij drachmæ octo,chalcitidis drachmæ sedecim,scillæ tantundem,rutæ viridis drachmæ quatuor,æruginis rasę totidem,marrubij seminis drachma: vtitor primũ arido vt crustam inducat,deinde cum rosaceo,vt crustæ excidant.Cæterum partes affectæ ad dies quadraginta duos, vt minimum,sine cicatrice seruentur.

Cataplasma quod oras vulneris latas in rabidi canis morsu seruat.

CEPAE cum sale & ruta inducuntur,aut laserpitium cũ sale,aut salsamentum vetus, aut cinis sarmentaceus cum oleo,aut allia,aut sambuci folia,aut mentha,aut apiastrum, singulatim,aut cum sale:aut iuglandes nuces,cum allio,sale & melle,aut cinis fici,cerato exceptus.vulnus autẽ aqua abluetur,in qua decoctum sit chamæmelum, & syluestris lapathi radix. Nõnulli & ferro candenti vlcus adurunt.Cæterũ potui assument cõmorsi,simplicia quidẽ,lycium,absinthiũ,liquorem silphij,chamædryn,scordiũ & poliũ:composita autem hęc,cancrorum fluuiatilium,sarmentorum vitis albæ,in cyprio vase,aut æreo combustorũ,cochlearia duo, gentianæ radicis læuigatæ cochlear vnum,cum vini meri veteris cyathis duobus,ad dies quatuor potui dato.aliqui verò & perdicis sanguinis duo cochlearia addunt. Capies autem cancros dum luna increscit,priusquàm sol exoriatur.iis autem qui eodem die non biberunt,duplicem portionem exhibeto,interim & triplicem.Iam theriaca ex viperis rectè datur.Purgare expedit medicamento ex cucurbita syluestri,ita vt quotidie id exhibeas,cum decocto elelisphaci,aut sideritidis heracliæ,quam & dialyson appellant:nonnulli verò & iecur canis qui momordit,edendum dederunt.Cæterum victus ratio talis adhibenda est,quæ simul veneni vireis hebetet extinguátque,simul & descensum ad interiora prohibeat:quæ duo præstare potest,vini dulcioris vetusti & meraci,lactísque potio.idem efficiunt allia,porri & cepæ in cibo sumpta.At si per initia ob impedim

dimentum aliquod non præsumpta quæ retulimus remedia fuerint, carnis præscisio vel cucurbitulæ vel vstio non adhibenda est, vt quum iam venenum penitius secesserit: medicamentis autẽ quæ euocent, Græci metasyncritica vocant, vti consilium est, aquæ metu videlicet non oborto. purgatio ex hiera & scissili lacte petetur. item sudoris euocatio, dropacismus & sinapismus, toto corpore particulatim adhibebitur. omnium tamen efficacissima deprehensa est purgatio quæ fit per veratrum.

Ad morsus canis non rabiosi. CAP. IIII.

Canis non rabiosi morsus, quum & ipsi virulentæ cuiusdam substantiæ sint participes, statim aceto irrorans, lata manu morsum ferito. insuper nitrum cum aceto tritum ex alto in partem fundito, deinde spongiam recentem aceto, aut ipso nitroso aceto madidã imponito, triduo idipsum superfundens, tandem enim consanescet: vel erui farinam oleo maceratam imponito: aut spongiam recentem, aut lanam succidam aceto & oleo imbutam accommodato, aut rubi folia cum aceto tunsa inducito, aut cepam tritam cum melle, vt origani comæ, salis, cepæ, pares singulorum modos cum melle: vel marrubium nigrum, quod & balloten dicunt, cum sale. ad feruidos autem iam morsus, erui farina melle macerata admouetur. peculiariter enim his efficax est: inflãmatione conflictantes, argenti spuma trita ex aqua oblinito.

De vespis & apibus. CAP. V.

Apiũ ictu dolor sentitur, locus rubescit, propinquæ partes tument increscuntque, aculeus in vulnere relinquitur. In vespis autem similia quidem, sed intensiora omnia sunt, nec aculeus relinquitur. Remedio sunt aduersus vtraque lutum, & bubulus fimus, illita: & lac ficulneum, aut læuigata mori arboris folia, aut maluæ: aut farina ordeacea ex aceto imponitur. quinetiã muria aut marina aqua fouere conducit.

De phalangijs. CAP. VI.

Phalangiorũ morsu, locus ipse quidem rubescit, & velũti punctus per ambitum apparet, nõ autẽ tumet neq; incalescit, sed leniter rubidus frigore & pruritu vexatur. Comites notæ percussorum sunt perfrictio, tremor, corporis

grauitas,ſudor frigidus,dolor validus,pallor,continua vrinæ excernendæ incitatio:quibuſdã & vrinæ difficultas,colis intenſio,oculi hument:inguina & poplites intenduntur rigéntq; cõuulſorio modo,valida ſtomachi roſio vrget,lingua ſermonem manifeſtò non explicat,vomitus aquæ vel aranearum textis ſimilium erumpit.ſunt etiam quibus per vrinas,& aluum eadem deſcẽdunt.demiſsi igitur in aquam calidam dolore liberantur,ac rurſus validè indolent.Auxilio eſt,ſi extrinſecus cinerem ficulneum cum ſale læui ex vino maceratum,imponas:aut radicem ſyluestris punicæ tritam,aut ariſtolochiam,cum farina ordeacea aceto madefactam.Iam & vlcera fouere marina aqua calidiore,aut apiaſtri decocto,cõducit,eiuſdémq; folia imponere.ad hæc balneum frequentius vtile eſt,atq; his potionibus medicis vti: abrotani ſemine, anetho, ariſtolochia,agreſti cicere,cumino æthiopico,cedri baccis læuigatis,platani cortice,trifolij herbæ ſeminæ,myricæ ſemine,ſingulorum drachmis duabus cum vini cyatho & viridium cupreſsi foliorum aut pilularum decocto,vino temperato.Ferunt nonnulli & cancrorum fluuiatilium ſuccum cũ lacte & apij ſemine datum, periculo ſubtrahere.

De araneæ ictu. CAP. VII.

EST quoddam etiam aranearum genus quod percuſſu validos dolores circa media precordia excitet,item ruborem,& vrinæ difficultatem,nonnunquam & ſuffocationem. Leuantur autem ictu hiſce remediis:cumini ſylueſtris thebaici, aut viticis ſeminis,aut albæ populi foliorum potu, vel alliis ſolis aſſumptis & vino meraciore ſuperbibito iuuantur.

De ſcorpionis ictu. CAP. VIII.

A Scorpione ictis locus quàm primum inflammari incipit,duratur,rubet,& cum dolore circumtenditur,nũc feruor,nunc frigus viciſsim inuadit,accedítque dolor qui itidem modò decreſcit,modò intenditur. comitatur ipſos ſudor,horroris ſenſus,tremor, extremorum perfrictio,inguina his attolluntur,particula intenditur,ſæpe etiam flatus cum ſonitu per ſedem erumpunt,pili rigent,cutis fit diſcolor,dolórque tota cute affligit,ceu acus ſpiculo excitatus. His auxiliantur protinus,lac ficulneum inſtillatum vulneribus,ipſeq; ſcorpio qui percuſsit minutim contritus,vulneriq

neriq; impositus, sibi remedium est. post hæc est sal tritus cum lini semine salutariter imponitur, item althææ herbæ semen: succurrit & sulfur viuum resina terebinthina exceptum: similiter etiam galbanum splenij modo. dilatatum impositúmq;, nepitáq; læuigata & applicata, & ordeacea farina in vino parata & in rutæ decocto exhibita. auxiliatur his etiam trifolij herbæ semen læuigatum iniectumque. Ad hæc, potiones hæ conueniunt: aristolochiæ drachmæ duæ, præsertim corticis cum vino, gentiana tusa, pulegiumque abundè decoctum, item baccæ lauri numero decem læuigatæ, nepita cum posca largiter incocta, cyperis cum vino, ruta similiter, lac ficulneum & laserpitium, si adsit, si desideretur, parthico liquore vtendum erit. benefacit etiam trifolij ocimíque semen epotum. idem præstat argenti spuma subito ictui præter opinionem imposita omnium autem horum vicem præstat balnei continuus cum multo sudore vsus, vini potio plenius diluta. Porrò composita hæc potari debēt: sulfuris viui fabæ Aegyptiæ instar cum piperis granis octo, in dimidia vini hemina: vel liquor laserpitij cum cancro detrito in vino: aut melanthij, cumini æthiopici, viticis seminis, pares portiones cum vino.

Ad scorpionum periculosorum & phalangiorum ictus.

Fecis drachmæ sedecim, pyrethri drachmæ quatuor, rutæ syluestris seminis drachmæ tres, castorij, erucæ seminis, singulorum drachmæ duæ: excipiuntur sanguine hirudinis marinæ. dantur quaterni oboli cum vini meraci vel aceti cyathis tribus. ALIVD. Pyrethri, aristolochiæ, singuli trientes, piperis drachmæ duæ, liquoris laserpitij drachma: exhibetur ad fabæ Aegyptiæ magnitudinem.

De scolopendra terrestri & marina. CAP. IX.

AT si scolopendra momordit, communiter quidem locus affectus in orbem liuescit attolliturq;, aliquando feci similis, rarius autē ruber apparet, exulceratúrq; statim ab ipso morsu adeò vt vix magno labore curari queat. præter hæc etiam toto corpore pruriginis sensus percipitur peculiariter autem iis qui à marina scolopēdra impetiti sunt, aquosus pellucidusq; tumor interim efficitur: à terrestri, rubens. Plagæ igitur imponi debet sal bene tritus vel ruta læuigata, aut cinis aceto maceratus, aut scilla. Fouēdus locus

est muria cum aceto. Archigenes autem oleo calido liberaliore fieri id iubet & prædicta sic imponi. Potui dabitur aristolochia cum vino, aut serpillum, aut calamintha, aut syluestris ruta, aut trifolium, aut succus radicis hastulæ regiæ dimidiæ heminæ mensura cum vino.

Ad stellionis transmarini morsum. CAP. X.

SEsamo trito cataplasmatis modo obducito.

De fele. CAP. XI.

QVi à fele mordentur, validè quidem dolent, & locum affectum liuidũ habent, sed statim cepæ & allia ictui applicata, auxiliantur. insuper eorundem esus, vino meraco superassumpto, remedio est.

De mure araneo. CAP. XII.

VBi verò mus araneus nocuit, sequũtur dolores pulsatiles, & in singulis dẽtiũ eius animalis ictibus, rubores: pustula insurgit sanioso humore plena, propinquæ partes omnes liuent: cute pustulę dirupta, album vlcus apparet. nam ad membranas neruosas deraditur. ad hæc, excidunt etiam partes exesæ depastione oborta, his quæ serpunt simili: præter ea etiam intestinorum tormina comitantur, vrinæ difficultas, & frigidi madoris vndique eruptio. Auxiliatur ipsis galbani spleniũ per se impositum, vel tritum cum aceto, vel ordeacea farina, cum oxymelite applicata, ipseq; mus araneus qui momordit dissectus admotúsq; sibi est remedio. aduersatur etiã pyrethrum illitum, vel mali punici dulcis corium incoctum, vel malua syluestris, vel allia contrita, vel sinapi læuigatum cum aceto: itẽ ex calida muria fotus conducit, deinde ordeũ vstum ex aceto applicatum. Potui propinabitur abrotanum ex vino coctum, aut sisymbrium, aut serpillum, aut eruca, aut galbanum, aut elelisphacum, aut teneræ cupressi pilulæ cum oxymelite, aut pyrethrum cum vino, aut chamæleontis radix, aut hœdi agníve coagulum, aut gentianæ radix, aut verbenaca, quæ etiam imponitur cataplasmatis modo: ipsumq; murem qui momorderit, exactè detritum cum vino bibunt. Efficax hoc etiam quod sequitur: myrrhæ drachmæ sex, aristolochiæ corticis drachmæ quatuor. porrò ad muris aranei & scolopendræ morsum, sal cum liquida pice rectè applicatur, aut cedria cum melle, aut allium cum fici foliis & cumino, aut calaminthæ folia, vel ordeum etiam cum aceto.

De vipera tum mare tum fœmina. CAP. XIII.

IN viperæ tum maris tum fœminæ morsu similiúmve animalium virus iaculantium, dolor loci statim ab initio sequitur, mox totius corporis: apparent etiam in morsu duo foramina paruo inuicem spatio discreta, fluitq; ex his sanguis humorq; saniosus, deinde oleosus, postremò etiã ærugi nosus, quem nonnulli virus viperarum esse dicunt. præter hæc tumores iuxta morsum subrubri liuidíque assurgunt, corporis color perit: vertigines oculorum, stomachi resolutio, & animæ defectus oboritur, quibusdam etiam vomitiones biliosæ, vrinæ angustia: insuper pustulæ in commorsa parte erumpunt, veluti in ambustis: item depastio ipsam inuadit, ad viciniã procedens, gingiuæ his cruentãtur, accedit etiam tremor, sopor, & frigidi sudores. minori autem cum periculo liberari, quos vipera mas, quàm quos fœmina momordit, videntur: ex his ipsis minus periclitantur qui cibum præsumpserunt. In curatione autem præstantissimum remedium est, allij esus, & vini meraci potio, adeò, vt si aliquis vti sustineat, nullum præterea remediũ desideret. eduntur etiam vtiliter & porra & cepæ & salsamentum quàmacerrimum. Sunt qui & ranas in cibo elixas dederunt. benefaciunt & hæc quæ sequuntur cum vino singulatim pota: testudinis marinæ sanguis resiccatus cum cumino syluestri, coagulum leporis, aut hinuli tribus obolis, ceruini genitalis sicci, anchusa tenuifolia tota, hanc autem nõnulli etiam collo suspendunt, porri succus dimidiæ heminæ mensura ex mulsa, apiastri foliorum succus, syluestris ruta, gallinarum cerebrum, panacis radix cum vino incocta, agarici drachma, iuniperi baccæ, hastulæ regiæ radix, pistacia trita, viticis semen, mustelæ inueteratæ siccatæq; drachmæ duæ: echini radix succusq;, cancri fluuiatiles aut marini per se, cumq; herba pedicularia, sale & polio: aristolochiæ radix cum myrrha, gentiana, baccis lauri, æquali modo melle excepta. atq; hoc quod subiungam mirificè efficax est.

Oribasij ad viperarum morsus.

Anisi acetabulum, piperis, drachmæ quatuor, aristolochiæ corticis, opij, castorij, myrrhæ, singulorum drachma: passo læuigata in pastillos instar fabæ Græcæ cogito, & pro viribus cuiusque exhibeto, cum ternis diluti vini cyathis. ALIVD, ex Lyci cõmentarijs medicamentum viperæ mor-

ſibus præſentaneum. Myrrhæ caſtorij, piperis, ſandarachæ, ſingulorum drachma, anethi ſeminis acetabulum: læuigata ex paſſo dantur. ALIVD, Ex Archigenis commentariis. Cancros viginti cum farinæ triticeæ quod ſatis eſt, in pila diligenter contundito, admixtáque nepita & ſalis momento, paſtillos fingito & ſiccato: in vſu, cum lacte applicato, vnumque cũ mulſa potato. At ſi fluuiatiles cancros deſideres, marinis vtitor. extrinſecus autem plagæ inductus caprarum fimus ex vino ſtrenuè auxiliatur: aut lauri folia cum oleo incocta, aut baccę lauri, aut nepita, ericæ, ruta, apium, abrotanum, galbanum in ſplenio adhibitum, origanum viride læuigatum, gallinacei pulli diſſecti, † & protinus calidi impoſiti: farina erui cum vino macerata crebro emplaſtri forma illita, raphani cortex læuigatus, ſcilla cocta, farina hordeacea ex oxymelite, cucumeis ſylueſtris folia cum tenuiſsimo farinæ ordeaceæ polline, fex vini ſimiliter cum farinæ polline, ruta cum ſale & melle, furfures in aceto coctæ, cinis cum aceto, cedrinus liquor cum ſale, pix liquida cum ſale. Foueri debent trifolij decocto aut pulegij, aut muria aceto adiecto. Quum autem ſubcruentæ puſtulæ euaſerint, ipſas ſcarificabis, ita ne excories. deinde multa aqua foueto, lenticulam coctam cum melle obducito, dum conſaneſcant. At ex viperis antidotum propriè his & potum & plagæ impoſitum efficax eſt.

† Melior eſt vetus cod. ἐπιτιθέμενοι θερμοὶ καὶ συχνῶς ἐπαλλαττόμενοι, *id eſt, calidi impoſiti & frequenter permutati.*

De *amphisbæna & ſcytale.* CAP. XIIII.

CONſimilia ex horum morſibus eueniunt, eadémq; ipſis auxiliantur, quare peculiarem aliquam deſcriptionem ſortita non ſunt.

De *dryino. Galeni hæc præfatio.* CAP. XV.

DRyinus in quercuum radicibus vitam agens, tam malefica parataq; ad nocendum vi eſt, vt calcatus ſolum, pedes hominis cute nudos relinquat: totiſq; cruribus tumorem laxum quem œdema vocant, copioſum excitet. Ad hæc quod multo magis eſt mirabile, ferunt omnes eorum pariter manus excoriari qui curationem vitij adminiſtrauerint & ſi quis vlciſcendi ſtudio interemerit, dicunt hunc prauè admodum olere, illóq; ſuo fœtore omnium aliorũ odorum ſenſum auferre. Ictis ab hoc animali tumor circa locum vitiatum

iatum cum rubore excitatur, pustulæ in circuitu assurgunt. aliquando aquosa sanies emanat, stomachi erosio vexat, & torsiones. Congruit ipsis aristolochia vino pota. item trifolium herba, radixq; hastulæ regiæ consimiliter assumpta. prodest cuiuscunq; quercus fructus læuigatus, & potus. Itidem ilicis radices tusæ, & loco admotæ auxiliantur.

De hæmorrhoo, & prestere seu dipsade. CAP. XVI.

QVi hæmorrhoi ictum sensere, validos experiuntur cruciatus, admodum exigua angustaq; redduntur corpora ex dolore continuo, multus ex plaga sanguis erumpit: & si cicatrix toto corpore inducta fuerit, rumpitur, funditq; sanguinem. cruenta excernuntur recrementa, sanguis qui defluit, in grumum concretus est: tussi ex pulmone sanguinem reiiciunt, quem euomentes etiam sine remedio intereunt. A dipsade percussos ardor intolerabilis vrget, sitis tanta excruciat, vt nec extingui nec intermitti possit, copiosè potum ægri hauriunt, eadem tamen siti conficiuntur, tãquam nihil planè hausissent, similesq; toto habitu sunt iis, qui antea potus nihil hauserint. vnde propter continuam potus assumptionem prester ab vrendo, dipsas à sitiendo serpens appellatur. Multi autem veterum ab hæmorrhoo & dipsade commorsos ceu desperatæ salutis & conclamatos esse putauerunt. Porrò si specialia aduersus feram præsidia desideremus, communia tentare oportet, ac protinus scarificationẽ vstionemq; adhibere: & si liceat partem vitiatam præcidere. deinceps autem acria cataplasma imponi debent. vtilia sunt omnium ciborum acrium esus, præsertim quæ ex salsamentis petuntur, vini meraci potio, & lauacrum. hæc autem continuè, & exiguis temporum interuallis subinde adhibenda, priusquam morbi corripuerint. nam vbi illi semel emerserint, nulla medicorum ope iuuantur. Cæterum remedia quæ loco inducũtur, contra morsus inscripta reperimus, dipsadis quidem, portulacæ folia contrita ex aceto, polentam, rubi folia cum melle læuigata, plantaginẽ, hyssopum, allium album, porrum, rutam, vrticam, hæmorrhoi præter iam dicta etiam hæc benefaciunt, vitis folia cocta cum melle læuigata. per os autem hæmorrhoi ipsius caput crematum potui datur, aut allium cum irino oleo: esui dantur etiam vuæ passæ.

De natrice quam Græci hydron dicunt. CAP. XVII.

NAtricis morſu vlcus factum dilatatur, & liueſcens augetur, ſanies ex eo nigra, copioſa, & fœdi odoris, qualis ex depaſcente vlcere, excernitur. Curatio mali, tẽporis proceſſu, & vix procedit. imponetur itaq; morſibus origanum læue, ex aqua maceratum. confert & cinis quercus, oleo tẽperatus: vel ordeacea farina cum melle deliquato bibitur, item ariſtolochia drachmis duabus diluta vini potione, vel in poſcæ duobus cyathis: deinde marrubij ſuccus aut decoctum cum vino, aut naſturtium ſylueſtre, aut ſemen haſtulæ regiæ ſeu flos, aut fœniculi ſemen cum vino: item recens fauus cum aceto comeditur.

De Cenchro. CAP. XVIII.

QVòd ſi cenchrus nocuit, morſus eius viperæ ſimilis eſt, putredo comitatur & carnes intumefactæ prius, vt in aqua inter cutem, defluunt, lethargo veternóq; premuntur. Teſtatus Heraſiſtratus eſt, iecur ipſis, veſicam, & colon affici: reſectis ſiquidem ipſis, partes quodammodo corruptæ inueniuntur. His igitur lactucæ ſemen cum lini ſemine applicatum auxiliatur. ſuccurrit & ſatureia trita, ruta ſylueſtris, ſerpillum cum haſtula regia læuigatum: potui vero datæ protinus, centaurii radicis drachmæ duæ cum ternis vini cyathis: aut ariſtolochiæ radix ſimiliter. naſturtium itidem & gentiana, potu conducunt.

De Ceraste & Aſpide. CAP. XIX.

TRia aſpidis genera Galenus prodit, primum eius quam cherſæam quaſi terreſtrem vocant, mox eam quæ chelidonia dicta eſt, tertiam ptyada appellarunt, quæ omnium eſt pernicioſiſsima. ſiquidem erecto collo, extenſoq; pro diſtantia loci, ad quem dirigit, venenum in hominem iaculatur. hanc memoriæ tradit, reginam Cleopatram, quum Antonio deuicto Auguſtus eam capere vellet, ſiniſtræ mammæ admouiſſe, morſamq; ab ea interiiſſe, vt quæ longè celerrimam mortem inferat. Porrò ceraſtis morſu locus cum duritie & puſtulis intumeſcit, emanat ex vulnere ſanies, modò nigra, modò ſubpallida & porraceo colore: totum corpus varicum modo attollitur, genitale arrigitur, mens alienatur, oculi obſcureſcunt: poſtremo, conuulſione vt in tetano pereunt. Verùm aſpidis morſus acus puncturæ ſimilis, omnino exiguus ſine tumore apparet, ſanguis non copioſus, ſed

exi

exiguus & niger destillat, subita oculorum hebetudo inuadit, dolor corporis multiplex admodum, sed mitis, nec sine voluptate comitatur. Quapropter rectè Nicander cecinit:

Et vir perit absque dolore.

MVTATVR color & virescit, stomachi rosio exigua infestat, frons continuè reuellitur, palpebræ sine sensu veluti in somno commouentur, atq; inter hæc mors prehendit, ne tertia quidem diei parte dilata. His itaque vtrisq; membri affecti mutilatio mox à morsu facta, succurrit: eóq; sine mora, si fieri potest, pręcidendũ est. & in his & propinquis partibus omnem carnem circum secare statim, & radicitus vsq; ad os excindere oportet. deinde reliquiæ ferro candenti exiccandæ sunt. etenim horum virus, sicut & basilisci, taurino sanguine similiter, celerrimè sanguinem in arteris & spiritum coagulat.

De basilisco. CAP. XX.

HAec bestia rarò quidem hominum oculis occurrit. Erasistratus autem hæc inquit: quum basiliscus momorderit, plaga sub aureo colore tingitur. conducunt ipsi, inquit, castorij drachmæ tres potæ. similiter etiam papaueris liquor. Nos autem hæc experti non sumus.

De pastinaca marina, & muræna. CAP. XXI.

IN marinis nempe pastinaca & muræna, agnitio manifesta est, pisces enim hi ab omnibus cognoscuntur. Auxiliantur ipsorum morsibus lactis ficulnei guttæ quatuor aut paulò plures, cum ramusculis serpilli tribus aut quatuor, & quæ ad viperas commemorata sunt.

De dracone marino. CAP. XXII.

MArini draconis ictum plumbo infricato, aut serpillo trito obducito, aut lente elixa, aut sulfure cum aceto, aut dracone ipso euiscerato. foueri locus vrina humana debet, absinthium cum diluta vini potione bibi: aut elelisphacus, aut surculi ficulnei, in dulci vino dilutum, aut piscis ipsius cerebrum.

De scorpione marino, CAP. XXIII.

SCorpij marini ictum sanat mullus piscis dissectus impositúsque, sulfur viuum cum aceto infricatum, baccę lauri tres tritæ potæque.

Quomodo testudinis marinæ sanguis præparetur.

CAP. XXIIII.

TEstudinis marinæ sanguis in hunc modum præparatus, reponitur. In ligneo aut fictili vase resupinata testudine, caput ipsius celeriter amputato. concretum autem sanguinem in multas partes arundine diuidito, impositoq; operculi instar vasi cribro, in sole reponito: siccatum excipiens vtitor aduersus viperarum morsus, vt prædictum est, drachmis duabus cum vno aceti cyatho. sequenti drachmis quatuor, cũ duobus cyathis: tertio die, drachmis octo cum tribus aceti cyathis.

De crocodili morsu. CAP. XXV.

AD crocodili morsus nitrum cum melle tritũ vsq; dum vlcus repurgetur, imponito: deinde repleto melle, butyro, medulla ceruina, adipe anserino. Galenus autem tradit se cognouisse qui à crocodilis commorsi, adipe ipsorum imposita vulneribus, exactè fuerint adiuti.

De hominis morsu. CAP. XXVI.

NOn extra institutum fuerit, cum virulentis bestiis, etiã hominis morsus conscribere. siquidem maligniores multo aliis vlceribus apparent, præsertim si ieiunus momorderit, prius leguminibus vsus, & præsertim lenticulá. Communiter itaque quæ in aliis virulentis commemorata sunt, etiam in his extrinsecus per initia morsibus applicare conueniet, præter ea quæ nimium acria, adurentiaq; sunt. peculiariter autem oleo morsum prius illitum, fœniculi radice cum melle obducito, aut lomento cum posca & oxyrhodino, frequenter immutans. Emplastro autem hoc vtere, quod recipit squamæ æris, galbani, æruginis singulorum vnciam, ceræ libram, plumbaginis libras duas, olei sextarium: plumbago cum oleo prius incocta assumet æruginem, & squamã: vbi coierint, quæ liquari possunt adduntur. Finita autẽ inflammatione, communis vlceris modo etiam hæc curabis.

De venenis. CAP. XXVII.

QVum de virulentis bestiis succinctè tradiderimus, proximum fuerit, vt de venenis sermonem aggrediamur, simplicia quidem referentes eorumq; notas & remedia, tum communia, tum specialia: composita autem ex studio omittemus. etenim nonnulli variorum medicamentorum lethalium compositiones exposuerunt, quæ nocere magis, quàm iuuare legentes possunt. neque enim exacta horum indicia in his qui assumpserunt, inueniũtur, vt etiam

congruum ipsis remedium queas adaptare. Quum igitur hæc varia ex superante in ipsis vi appareant, id etiam aliquis rectè quod exhibetur, varium adaptans, nonnunquam ex æquo, nonnunquam vt excellat, medebitur. Incipiemus itaque & hîc rursus à præcautione.

De venenorum præcautione. CAP. XXVIII.

DE venenosis medicamentis disciplinæ ea pars quæ præcauere illa, & declinare præcipit, longè difficillima est. propterea quòd ij qui huiusmodi insidias homini clàm machinantur, tanto id astu faciunt, vt vel peritissimus quisque decipi posit. siquidem amaritudines venenorum dulci aliquo admixto, obtundunt, grauemq; odorem odoramentis additis operiunt. interim ceu ad sanitatem, salutisq; gratia in morbis hæc propinare crediti, quod genus est absinthiũ, abrotanum, opopanax, castorium, venena ipsis admiscent, tum in cibis, puta solidioribus, vel obsoniorum varietate adumbrantes, ipsa offerunt. vnde cui in suspicione huius doli vita fuerit, vitare eum oportet condita elaborataque cibaria, omneisq; in gustu qualitates intensiores, exempli gratia, dulceis, acidas, & salsas. potissimum vero aquæ quod satis est præsumere oportet. restincto enim hac appetitu, postea qualitates aliæ à stomacho non apprehenduntur. veruntamen alia quædam ratio asserendi hominem ab iniuriis venenorum, est efficacior. Conuenit enim quum suspicio mali medicamenti accepta fuerit, præcomedisse aliquid quod obtundere venena posit, & inefficacia reddere: cuiusmodi sunt caricæ cum nucibus iuglandibus, ruta, salis grumo, & quæ mala medica dicuntur: item naporum semen drachmæ pondere cum vino, aut nepitæ folia, aut terram quam lemniam sphragidẽ vocant, aut rutæ folia viginti: nullumq; nocebit venenum. Iam verò antidota cum vino quotidie fabæ Aegyptiæ instar assumpta, tutò admodum præseruant, quale est quod terrestri crocodilo cõstat, dia scincu dicitur, & quod à variorum animalium sanguine dia hæmaton vocatur, & Mithridatium. hoc aliquando etiam ipse rex Mithridates vsus est, quotidie præsumens, vt à lethali medicamento se vindicaret, præseruaretq;. Quum igitur à Romanis captus, bis lethali medicamento epoto, mori non posset, gladio sibiipsi vitam ademit. Quoniam verò etiam citra insidias propter necessitatem aliquando locis desertis nociuis

versan

versantes, fortè sub arboribus, vt picea aut pinu cibum assumunt, diligenter attendendum est, ne ex his aut superioribus locis mortifera labantur animalia, & vasa, tum quibus hauritur vinum, tum quibus aqua, tum quibus obsonia incoquuntur, exactè operculentur, quemadmodum in virulentorum animalium præcautione expositum est.

Communis venenorum quomodocunq; assumptorum curatio.

CAP. XXIX.

AT si nonnulli lethale venenum sponte sua, vt mortem sibi consciscant, assumpserint, qualia multa in hominū vita solent accidere, aut etiam aliquorum insidiis, siquidem nobis constet quod veneni genus potatum sit, protinus ad conueniens ei remedium descendemus, vt in horum enumeratione dicetur: at si medicamen exhibitum tunc nobis fuerit incertum incognitumq;, conuenit statim ad ea quæ communiter ad quæcunque venena sumpta congruunt, diuertere. Nam indicia quæ comitantur si expectes, nihil planè in medicina spei est, ægris propter moram iam deploratis, desperatísq;. Actutum igitur nulla mora interposita, oleo calenti per se, aut etiam cum aqua exhibito, vomere cogendi sunt. Si eius copia non est, butyrum cum aqua calida ingeri debet: aut maluæ, linive seminis, aut tragi frugis, aut fœnugræci, aut vrticæ seminis decoctum. Non enim solum vomitionibus euacuabunt, sed aluum quoque subducent, & venenorum malignitati aduersabuntur, acrimonias ipsorum hebetantia, præsertimq; oleum. quod manifestò inde licet cognoscere. Si nanq; cutis exulcerandæ studio, cantharide aut calce viua, aut eiusmodi quodam acri vtaris, corpus oleo prius oblitum, non exulcerabitur. imò neque corpus astringere potueris, oleo præunctum. Præterea vomitus non modò quòd nociuum euacuat, vtilis est, sed interim haustū venenum odore, concretis grumis, aut colore prodit. odore siquidem & amaritudine, cicutam: colore, cerussam, vel gypsum: concretis grumis, lac aut recentem sanguinem: halitus grauitate: virus qualitate & odore, leporem marinum, & rubetam ranam ostendit, vt per hæc ad accommodata singulis remedia via non sit difficilis. Admiscebitur autem oleo maluæ decoctum, aut anserinus adeps, aut ius ex carnibus pinguibus, vel gallinarum: aut ex lignorum cinere facta lixiuia. Facit etiam huc nitrum detritum cum hydromelite potum,

otum, vinum copiosum & vetus: & quæ adipe aut butyro onstant. Verum iis quæ in ventriculo hærent, per vomitum ablatis: quod intestinis illapsum est, clystere acriore euacuabimus. Post hæc lac potui dabimus. nam ab hoc quod fficit,& venenosum est,facilè immutabitur. Iam vero medicamenta omnibus communiter conuenientia offeruntur, uale est, minium lemnium, abrotanum, agaricum, erysinum, eryngij radix, pastinacæ erraticæ semen, vel nepitæ, nardum gallicum, castorium, medulla viridis ferulæ, nerij, quod rhododendron est aut rhododaphne flores, marrubij succus, laserpitium aut liquor ipsius, sagapenum, opopanax,peucedani liquor & radix,aristolochia longa,rutæ syluestris semen, folia cestri, quæ betonica dicitur.danturque singula drachmæ pondere cum vino. Efficax in id est, polij herbæ decoctum & picis liquidæ linctus. generosissimè etiam opitulantur antidota superius comprehensa, magisq; ex viperis theriaca.non autem easdem vireis habent,si post medicamenta lethalia, assumantur, quas præsumpta. quæ enim ipsorum quantitas præsumpta ad affectum cauendum est sufficiens, hæc si quadruplo auctior, aut quintuplo pòst præstetur,adiuuat:idq; non semel die,sed bis etiam.sic enim & Galeno illi admirando visum est.

Enumeratio simplicium venenorum.

CAP. XXX.

INter venena, animalia quidem sunt vitæ noxia hęc,cantharis,buprestis,salamandra,piceæ eruca,lepus marinus, rana rubeta,& mutescens palustris rana, hirudines deuoratæ:ex seminibus,altercum,coriãdrum,psillium, cicuta, melanthium:ex liquoribus,meconium, opocarpasum, thapsiæ succus, elaterium,mandragora:ex radicibus chamæleon, aconitum, thapsia, ixia, veratrum, agaricum nigrum, ephemeron, quod nonnulli colchicum dicunt, quòd in colchide nascatur: ex ramosis & oleribus, smilax, quam nonnulli thymium vocant,Romani taxum,solanum furiosum,quod etiam dorycnion appellant, sardoë herba, quæ species est ranunculi, papauer corniculare, pharicum, toxicum, ruta syluestris, fungi:ab animalibus autem, sanguis tauri recẽs, lac cui coagulum sit admixtum, mel quod ad heracliam nascitur:metallica, gypsus,cerussa,calx, auripigmentũ sandaracha, argenti spuma, adarce, plumbum, & quod vocatur

argen

argentum viuum: ex iis quæ domestica & in quotidiano vitæ vsu sunt, vinum copiosum raptim à balneo potum, aut passum, aut frigida aqua similiter.

De cantharide. CAP. XXXI.

QVi cãtharidem assumpserunt, eos notæ grauissimæ comitantur. ferè enim à stomacho vsq; ad vesicam cuncta illis morderi sentiuntur, gustum similem pici aut cedrino liquori habent, dextra præcordiorum parte inflammationem experiuntur, vrinam difficulter, sæpe etiam sanguinem per eam reddunt: item per aluum ipsis excernuntur, qualia in torminibus intestinorum egeri solent. præterea animo linquuntur anguntur q; , & vertiginibus laborant: tandem vero mente alienantur. Succurrit ipsis vomitus ex hydrelæo petitus, & lactis potio, terræ cimoliæ drachmæ quatuor cum mulsa, nuclei pinei, cucumeris semen. Adiuuat bene & ius pingue ex bubula factum, aut anserinum, aut ouillum: carnesq; gallinaceorum, aut agninæ, aut ouillæ, aut porcellorum, omnesq; flaccescentes coctura longiore, & pingues cum lini semine elixæ: vinum itidem dulce, & copiosum, thuris corticis drachmæ quatuor. Post cibũ iniicietur per clysterem cremor oryzæ aut chondri, aut tragi, aut ptisanæ, aut maluæ, aut lini seminis, aut althææ, aut fœnugræci. interim etiam mulsa cum nitro intestino abstersо, conuenit hæc rursus inserere, postea vero inflammatione occupata medicamentis ex lini semine & ordeo lenire. per initia enim offendunt. deinde & lauacris aquæ dulcis vtendum est, item vnguentum irinum rosaceumque potui dabitur.

De buprefti. CAP. XXXII.

BVpresti potione absorpto, in gustu viroso simile quippiam percipitur, dolor stomachi ventrisq; vehemens comitatur, eademq; partes in speciem hydropici intumescunt, extima totius corporis cutis intenditur, vrinaq; cohibetur. Prosunt ipsis quæcunq; aduersus cantharides opitulantur. priuatim autem conducunt, post euacuationes & vomitu, & clystere factas, ficus aridæ, item earum decoctũ ex vino. Vbi vero periculum iam de suo acumine remiserit, declinatque, Thebaicarum palmularum cibo, aut earundem tritarum in mulso aut lactis potu, iuuantur. pyrorum etiamnum omne genus esse, & lac muliebre bibere, conuenit.

De Salamandra. CAP. XXXIII.

QVibus Salamandra data est, eis lingua inflammatur, mens impeditur, tremor cum torpore quodam & resolutione vrget, partes quædã corporis in orbem liuoribus variantur, vt subinde permanente veneno, putrefactæ defluant. Ad quæ omnia faciemus quæ in cantharidibus dicta sunt. propriè autem resinam è picea, aut pinu, vel galbanum cum melle offeremus, aut nucleos pineos cum decocto chamæpityos, aut vrticæ folia cum liliis in oleo decocta, testudinis marinæ vel terrestris oua elixa, ranunculorũ ius esculentum, incocta simul ipsi eryngij radice.

De pinorum erucis. CAP. XXXIIII.

PInorum eruca pota, statim sequitur oris palatiq; dolor, valida linguæ inflammatio, stomachi, intestinorúmque cruciatus, quæ cum pruritu circumtendi sentiantur: feruor itidem toto corpore affligit, & stomachi fastidium vrget. Succurri debet nõ aliter quàm iis qui cantharidas biberunt. priuatim autem in ipsis loco simplicis olei melinum adhibebimus.

De marino lepore. CAP. XXXV.

LEporis marini potum, gustus sequitur piscibus virosis non absimilis, tẽpore procedente aluus indolet, vrina supprimitur: si quando autem eruperit, purpurei coloris cernitur. præterea qui illum assumpserunt, auersantur oderuntq; pisceis omneis: sudor fœtidus erumpit, biliosúsq; vomitus, nonnunquam sanguine mixtus superuenit. Adiuuari autem debẽt hoc malo circumuenti, lacte asinino aut passo continuè exhibito, aut maluæ radicis & foliorum decocto, aut cyclamini radice trita ex vino, aut veratri nigri, aut scãmoniæ liquoris drachma ex mulsa, anserísque sanguine recenti adhuc calido. item cancros fluuialeis solos, si sustinẽt, offerre oportet. Nota autem salutis est, quum piscem quoq; possunt comedere.

De rana rubeta & palustri. CAP. XXXVI.

RAna rubeta, aut palustris hausta, corporis tumorem inducit, pallorémque intensum, buxo similem, ęgrè spiritus trahitur, os fœtet, singultus infestat, aliquando etiam semen sine voluntate prorumpit. facilè autem post vomitum reficiuntur, multa meraci vini potione assumpta, arundinis radicis drachmis duabus, aut cyperi totidem. Cæterum co-

gendi sunt obambulare celeriter & currere, ob torporem qui ex hoc malo contrahitur, adhæc quotidie lauare.

De hirudinibus. CAP. XXXVII.

HIrudines deuoratas, cum aqua & adhęrescenteis faucibus, inde adeò dignosces, quòd vẽtriculi os veluti exu ctione vellicatur mordetúrq;. atque hæc etiam nota est hirudinis deuoratæ, nonnunquam & sanguinem floridũ, hoc est viuum excreant, hirudinibus gutturi affixis, quas muriæ sorbitio expellit, aut betæ folia cum aceto, aut niuis glebula cum posca epota. gargarizandum quoque nitrum cum aqua, & atramentum sutorium cum aceto. At si gutturi adhæserint, in calidam aquam descendent. item lupinorum farinam assument, frigida in ore retenta eximentur. quippe frigidæ aquæ appetentiores, ad eam festinant prosiliuntq;. Nonnulli cimices iis quibus sanguisuga deuorata erat, exhibuerunt. ego autem (inquit Galenus) alliis in his vtens, cimicibus nunquam opus habui.

De chamæleonte. CAP. XXXVIII.

CHamæleonte nigro assumpto, valida superuenit ventris erosio, dolor, cum totius corporis peruersione, tremor, mox conuulsio incidit. item vomitiones pituitosæ & spumantes, quibusdam etiam singultus aduenit, vox nihil sonat, facies distorquetur. His autem conuenit cremor tritici pinguis, calidus epotus, item dulce vinum aquosum calidum, vomitus, lactis potio, mollis clyster, fomentaq; ex cataplasmatis. ad eum verò qui suffocationem parit liuoremque, absinthium bibitur, aut nitrum cum oxymelite, vel radiculæ: fotúsq; præcordiorum congruet.

De alterco. CAP. XXXIX.

SI altercum aliquis, aut ebibit, aut comedit, mente abalienatur ebrij modo: facilem tamen curationem recipit, mulsa liberalius pota, & lacte, præcipuè asinino: sin minus, caprillo, aut vaccino: ficuúmq; siccarũ decocto, benefaciunt ipsi & nuclei pinei, & cucumeris semen cum passo assumptũ, præterea vinum salsum cum recenti adipe suillo & passo: vrticæ semen similiter, vel nitrum cum aqua conducit: insuper cichorium, sinapi, nasturtium, raphanus, cepæ, & allia, singula cum vino sumpta. Cæterum conquiescere cogendus qui altercum hausit, vt id sicuti qui vinum biberunt, concoquat.

De

De coriandro. CAP. XL.

COriandrum latere propter odorem non poteſt: potum verò raucitatem facit & mentem mouet, conſimiliter temulentis. Loquuntur itaq; qui id ſumpſerunt turpia, totius corporis ipſorum odor coriandrum indicat. Adiuuantur, vbi id oleo aut irino vnguẽto, vt suprà monſtratum eſt, eduxerint, vino meraciore cũ abſinthio, & per ſe poto: ouíſque vacuatis in ſeſe detritis, cum muria ſorptis: ad hæc muria ipſa bibitur, & ius ſalſum & gallinaceum & anſerinum: poſtremo paſſum cum lixiuia ſumitur.

De pſyllio. CAP. XLI.

PSyllij potu totum corpus refrigeſcit torpétq; cum reſolutione & triſtitia, vt animum deſpondeant. Præſidio ſunt omnia quæ contra coriandri potum commendantur.

De cicuta. CAP. XLII.

CIcutã potã caligo vertiginéſq; inſequũtur, vt nec minimum videre liceat: item ſingultus, mentis alienatio & artuum perfrictio comitatur: vltimoque conuulſi qui eam ſumpſerunt, præfocantur, ceſſante à motu omni in arteriis ſpiritu. Per initia igitur, quemadmodum & in aliis, vomitu eam eliciemus, deinde hac euacuatione vſi, quod in inteſtina delapſum eſt, excernemus: ac tunc, ad vini meraci potionem veluti præſentiſsimum remedium tranſibimus, per interualla eam exhibentes: in quibus interuallis lac vaccinũ, aut aſininum, aut abſinthium cum pipere & vino, item caſtorium, rutámq; & mentam cum vino exhibebimus, prætereа cardamomi, aut ſtyracis drachmam, aut piper cum vrticæ ſemine ex vino, aut tenera lauri folia: ſimilitérq; laſerpitiũ, aut eius liquorem cum oleo & paſſo. Item paſſum per ſe potum, præclarè opitulatur.

De papaueris liquore. CAP. XLIII.

PApaueris liquorem, epotum, ſubſequitur veternus cum perfrictione & pruritu adeò vehementi, vt ſubinde veneno incrudeſcente tanta oboriatur prurigo, vt qui id biberunt, ab ea excitentur, adhæc toto corpore veneni odor ſentitur. Saluti eſt poſt vomitiones oleo factas, acri vti clyſtere. itẽ oxymel cũ ſale potũ proficit: aut cũ calido roſaceo, mel: prçterea merũ copioſius, cũ abſinthio & cinnamomo: necnõ acetũ calidũ per ſe: inſuper nitrum cũ aqua: origanum cum

lixiuio, rutæ semen cum pipere, ipsúmq; piper cũ castorio & oxymelite, vel satureiæ, aut organi decocto, vino addito. Cæterum excitare ægros oportet iis quæ naribus admouẽtur, & in aquam calidam deducere, fomentísq; propter accedentem pruritum adiuuare: à lauacro, pingui iure, cum vino aut passo, vti. Iam medulla cum oleo pota ipsis opitulatur.

De carpesiæ liquore. CAP. XLIIII.

CArpesiæ liquor potus, soporem & strangulatum præcipitem inducit. Eodem remedio, quo & cicutæ, auxiliamur.

De *mandragora.* CAP. XLV.

ACcidit mandragoræ potu quàm primũ sopor, viriũ resolutio validus veternus, vt nihil à morbo qui lethargus dicitur differat. quibus antequàm horum aliquod eueniat, vomitus conducit: post hunc, aqua mulsa, nitrum, & absinthium cum passo, aut vino dulciore sumpta. caput rosaceo foueri & aceto debet. corpus excitari commouerique: adhibenda itidem quæ odoratu excitant, piper, sinapi, castoriũ, ruta cum aceto trita, pix liquida, lucernarum funiculi combusti extinctiq;. Quòd si ægrè excitentur, etiam quæ sternutamenta mouent, adducenda, aliisq; communibus remediis in his quoq; vtendum est.

De aconito. CAP. XLVI.

ACconitum statim quum potum est, in lingua cum astrictione quadam dulcescit: inde vertigines, præsertim in exurgendo, & oculorum humiditates inducit, thoracis, grauitatem & præcordiorum, ita vt multi flatus erumpant. In quo vitio vomitu venenum educi debet, & aluus clystere subduci. Potiones contra aconitum hæ proficiunt, origani, rutæ aut marrubij cum vino, aut absinthij, aut erucæ, aut abrotani, aut chamæleæ, aut chamæpityos. Prodest ipsis & opobalsami drachma cum vino. item coagulum hœdi, aut leporis aut hinuli cum aceto. adhęc ferri recremẽtum aut vinum in quo ipsum ferrum, aut aurum, aut argentum sit restinctum. insuper lixiuium cum vino, & gallinacei elixi carniúmve pinguium ius cũ vino assumptum. Cæterum chamæpitys quæ peculiariter aduersus aconitum conducit, in Heraclia Ponti, vbi & aconitum nascitur, holocleros appellatur, Athenis, didonia: in Eubœa, sideritis.

De

De ixia. CAP. XLVII.

IXia quæ & vlophonos dicitur, odorem habet & gustum quum sumitur ocimi, linguæ inflammationem validã inducit, mentem abalienat, atque omneis naturaleis excretiones supprimit, strepitus tumultúsq; alui elidit cum animæ defectu, nec quicquam tamen eiicitur. Adiuuãtur læsi ab ea, postquàm vomitionibus fuerit educta maior veneni portio, aut aluus soluta, absinthij diluto cum vino pleniore aut aceto aut oxymelite poto: item rutæ syluestris semine, vel laserpitij radice: similiter tragorigani decocto cum prædictorum aliquo, aut lacte, aut resina terebinthina, aut nardo, aut castorio, aut Laserpitio, singulis oboli pondere. Prosunt cum vino etiam nucis iuglandis nuclei læuigati, resina, castorio, & ruta additis, singulis drachmæ pondere. Proficiunt itidem chamæleæ drachmæ duæ, aut thapsiæ succi totidem cum aqua mulsa. vtiliter & acetum calidum bibitur.

De ephemero. CAP. XLVIII.

EPhemerõ, quod nonnulli Colchicon eo quòd in Colchide nascatur, vocant, aut bulbum agrestem, epotum protinus, totum corpus prurire facit, velut vrtica & scilla tactum irritatúmque: interiora erodit, stomachum vrit cum ponderosa grauitate. Inualescente autẽ malo, cruenta strigmentis mista per aluum egeruntur. Succurrendum, vt salamandræ, vomitionibus & clysteriis: sed antequàm vireis sibi asciscat venenum, dari debet foliorum quercus, aut glandium, aut malicorij, aut serpilli decoctum cum lacte bibendum: aut poligonij succus, aut surculorũ vitis, aut rubi, aut tenerarum ferularum medullæ, aut myrtorum cum vino. item ipsorum myrtorum in læuorem detritorum, maceratorúmq; in aqua, dilutum potum auxiliatur: benefacit itidẽ castanearum interior tunicula, si cum aliquo è succis quos prædiximus, assumatur: origanum quoq; cum lixiuia potũ, in idem efficax est. Adeò verò exactum præsidium est lac vaccinum calidum potum, & simul in ore contentum, vt hoc præsente nullum aliud desideretur.

De smilace. CAP. XLIX.

SMilax, quæ à quibusdam thymion, à Romanis taxus nominatur, pota perfrictionem totius corporis & strangulatum, mortémque maximè præcipitem inducit: quibus

omnia auxiliantur, quæ & cicutæ epotæ.

De solano furioso, quod dorycnion à nonnullis dicitur. CAP. L.

DOrycnium potum, quod aliqui solanum furiosum appellant, gustum quidem ceu lactis repræsentat, singultus crebros facit, linguæ humiditatem, & cumulatã sanguinis eductionem: per aluũ mucosa feruntur simillima torminosis. Auxilio sunt, antequam horum aliquod fuerit secutum, quę in ephemero dicta sunt, vomitus dico & clyster, & quæcunq; potũ venenũ possunt excernere. Propriè autẽ ipsi succurrit aqua mulsa aut lac asininum caprillúmve, & dulce vinum tepidum cum anisi modico potum: item amygdalæ, & elixa gallinarum pectora, idem præstant conchylia cruda pariter & tosta, in cibo, adhæc locustæ marinæ & gammari, & ius ex ipsis esculentum potui assumptum.

De sardonia. CAP. LI.

QVæ sardonia herba nuncupatur, ranunculi species est: pota autem vel comesta mentem abalienat, conuulsiones adfert cum labrorum contractione, vt risus imaginem præbeat, à quo affectu etiam risus sardonius non laudabili dicterio inter homines iactatur. Cui vitio priuatim post vomitionem conducit aqua mulsa liberalius exhibita, lactísque potio. item corporis totius respersio inunctióque, ex medicamentis quæ calefaciunt petita. vincit item in hydrelæum calidum descendere, deinde corpus inungere & valenter infricare. summatim, vt in conuulsione tota curatio administranda est.

De papauere corniculato. CAP. LII.

PApauer quod corniculatum appellatur, esum potúmve, eadem quæ papaueris liquor inducens pericula, iisdem quoque curatur remediis.

De pharico. CAP. LIII.

PHaricum dictum toto gustu nardium syluestrem repræsentat: potum verò resolutionem cum furore & conuulsione excitat. Aduersus quod, vbi vomitu fuerit eductum, absinthium cum vino propinatur: item cinamomum aut myrrha, aut nardum Cilicium, quod nonnulli isatin vocauerunt: aut spicæ nardi drachmæ duæ, myrrhę oboli duo cum passo misti: aut iris crocíque flos ex vino. Caput ipsorum derasum farina ordeacea cum ruta trita, & aceto cataplasmatis modo obducere conuenit.

De toxico. CAP. LIIII.

TOxicum inde nomen videtur accepisse, quod barbari sagittas, quas toxeumata vocant, eo illinant. vbi potum est sequitur labrorum & linguæ inflammatio, mẽtis furor, qui coërceri non possit, variis obnoxius imaginibus. eoque difficilem curationem recipit: rarò etiam nonnulli qui id biberunt vitę restituuntur. Oportet igitur continere ipsos vinculis & cogere, & vi adigere, vt vinum dulce cum rosaceo bibant, reddantque per vomitum. Item raporum semen cum vino potum peculiariter ipsis confert, & quinq; folij radix, hircinus caprillúsve sanguis potui datus. ad hæc, quercus cortex aut fagi aut ilicis cum lacte læuigatus potúsque proficit. Idem faciunt mala cotonea manducata, vel trita cum pulegio, ex aqua pota: prætera amomum, & balsami cum vino semen. Qui vero mali huius periculum euaserint, diu in lecto decumbunt, & quum surrexerint, attoniti ac stupentes reliquum vitæ tempus transigunt.

De fungis. CAP. LV.

FVngorum alij genere, alij copia offendunt. integri sumpti strangulatus laqueis simileis inducunt. his statim cõmuni præsidio resistendum est, & qui eos hauserunt, oleo ad vomitum cogendi. Mirificè his proficit lixiuium ex sarmentis aut ex pirastri surculorum cinere cum posca, sale vel nitro, potum: item pira ipsa syluestria aut folia simul incocta, vim strangulandi quæ fungis inest, tollunt, eadémq; in cibo conferunt. ad hæc oua gallinarum elixa & in posca pota, aristolochiæ drachma aut absinthij, cũ vino, insuper mel delinctum potumq; cum aqua. Prodest apiastrum cum nitro, panacis radix & semen cum vino, floces vini combustæ, cum aqua, aut atramentum sutorium cum aceto, raphanus itidem aut sinapi, aut nasturtiũ in cibo sumptum. Quoniam vero nonnulli fungi à venenatis corrosi non modò strangulant, sed etiam intestina exulcerant, dari debet absinthium copiosum & sicuum decoctum, origaniq;. ad hæc ex aqua mulsa, vomitus confert, in calidam descendere, & crudam farinam ordeaceam præcodiis admouere.

De sanguine taurino. CAP. LVI.

SAnguis tauri recẽs occisi potus, spiritus difficultatem & strangulatum procreat, dum tonsillarum & gutturis meatus cum valida conuulsione obstruit. Iam lingua iis qui san

guinem hauserunt rubens inuenitur, dentes tincti, & vestigia cruoris concreti inter ipsorum commissuras. In hoc malo vomitus vitari debet, grumi enim attractu ad sublime relati, magis gulæ inculcantur. Exhibentur ergo quæ sanguinem coëuntem soluere, & aluum subducere possunt, vt grossi liquore suo pleni cum posca & nitro. huc facit etiam omne coagulum cum aceto, & laserpitij radix cum suo liquore. similiter etiam brassicæ semen, lixiuiúmq; ex cinere ficulneo: item cunilæ folia cum pipere, rubíque succus cum aceto. Iam verò aluus rectè subducetur. Solent iis qui seruantur inferius recrementa fœdi odoris egeri: stomachus & venter ordeacea farina cum aqua mulsa obduci debent.

De lacte intus congelato. CAP. LVII.

LAc potum quod subito ac confarctim fit intus congelatum, multam strangulationem parit, eo quòd in grumos coit gelatúrq;. Auxiliatur huic malo, antidoti modo, coagulum, si cum aceto frequenter bibere compellas eum qui lac hausit. item conferunt nepitæ folia arida, aut succus ipsius similiter, aut laserpitij radix liquórve cum posca: idem præstat thymus cũ vino, & è cinere lixiuia. salsum verò nihil offerri debet, nam hinc lac magis coit ac in caseum trãsit. nec vomitus in hoc malo conducit, nam in grumos concretum, dum ad stomachum assurgit, strangulat.

De melle quod in Heraclia *nascitur.* CAP. LVIII.

MEl quod in Heraclia Ponti prouenit, aut esum, aut bibitum, eadem pericula quæ aconitum, infert. quare & eadem vtrique conueniunt remedia. Facillimè autem curantur qui id hauserunt, continuo hydromelitis potu, cui rutæ folia sint admista.

De gypso. CAP. LIX.

GYpsum potum strangulatum parit, in lapidem coalescens: vnde transferre oportet huc præsidia quæ aduersus fungos conueniunt. datur etiam in hoc malo maluæ decoctum loco olei. pingue siquidem quum sit, & lubricas vomitiones procreet, corpora deradi non sinit: quod lapidescens gypsus facit. Porrò conducit & oleum in mulsa, & ficuum decoctum, lixiuiáq; è ficulneo, aut è sarmentorum cinere facta cum vino copiosiore, item origanum, aut thymus cum lixiuia acetóve. Clyster ex passo & maluæ decocto in anum dabitur.

De

De cerussa. CAP. LX.

CErussa propter colorem facilè deprehenditur, quoniam sponte sumpta palatum & linguam, dentiúmq; commissuras albefacit. præterea singultum, tussim, linguæ siccitatem, extremorum perfrictionem, cum menthis ab alienatione, & difficili corporis motu, inducit. His prodest aquam mulsam, aut ficuum, aut maluæ decoctum propinare. item lac calidum, vel sesamum cum vino tritum, aut lixiuium è vitium sarmentis: aut oleum amaricinum, siue irinum, vel persicorum ossa cum ordei decocto: vel lachryma thuris, vel prunorũ gummi, aut vlmi humor qui in folliculis ipsius seruatur, cum aqua tepida. Iam vomitus continuè cietur. Proficiet etiam succus thapsiæ, vel liquoris scammoniæ terni oboli cum aqua mulsa poti.

De *calce, sandaracha, & auripigmento.* CAP. LXI.

CAlx, sandaracha & auripigmentum pota, ventris & intestinorum torsiones cum vehementi rosione faciunt. quare omnia quæ temperare & soluere ea possint, adhiberi debent, item quæ vomitiones facileis & aluum lubricam efficiãt, qualis est hibisci & maluæ succus, decoctumque lini seminis aut tragi, aut oryzæ: lac præterea copiosum, aqua mulsa, iura pinguia, boniqúe succi.

De *argenti spuma.* CAP. LXII.

SPuma argenti pota, quam Græci lythargyron dicunt, grauitatem stomachi, ventris, & intestinorum, cum torsionibus validis infert: nonnunquam & intestina pondere vulnerat disrumpitq;, vrinam impedit: corpus eorum qui eam biberunt, intumescit, & coloris plũbei fiunt, & deformitatem acquirunt. Adiuuantur, secundum vomitiones, agrestis hominis semine cũ vino: myrrhæ drachmis octo, absinthij, hyssopi aut apij semine: aut pipere, aut ligustri flore cum vino: palumbium fimo arido cum nardo & vino.

De *plumbo.* CAP. LXIII.

PLumbi scobs aut lotura pota, similia inuehit argenti spumæ pericula: eadémque requirit præsidia.

De *argento viuo.* CAP. LXIIII.

ET argentum viuum potum, eadem quæ spuma argenti infert, atque eisdem remediis qui id assumpserunt, adiuuantur. adhæc prodesse ipsis videtur lac copiosè datum. cæterum & hi vomitionibus sollicitabuntur.

De veratro albo, thapsia, elaterio, agarico nigro, ruta syluestri, nigella, & pappis.

CAP. LXV.

HAbenda cura est & eorum quæ iuuandi gratia exhibentur, sæpe vero non minora aliis pericula adferunt: cuiusmodi sunt superius commemorata, nempe veratrum album, thapsia, elaterium, agaricum nigrum. hęc enim strangulatus excitant, aut magis quàm opus est, purgant: in quibus strangulationes, vt in fungis & similibus comprehensum est, curabuntur: nimias purgationes, iis quæ excretiones cohibent, sistimus. Iam vero quæ paululum nocere videntur, interim tamen pericula inferunt, negligi non debent: cuius generis est syluestris ruta, melanthium, recentes pappi, flores autem sunt spinæ quæ cactos dicitur, in quibus solus vomitus adhibitus laborantes sanitati restituit.

De familiaribus ac domesticis, nempe vino & aqua frigida.

CAP. LXVI.

AQua frigida subito ac cumulatim pota, vinúmque meracius copiosum, dulce, præsertim à balneo, aut cursu, validísque exercitiis strangulatus & dolores concitat. in quibus sanguinis dimissio protinus adhibita & inanitio, imminens periculum dissoluit.

LIBRI QVINTI FINIS, IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

*

PAVL

PAVLI AEGINETAE LIBER VI.

IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

*

Prooemium Chirurgicæ.

CAPVT I.

VONIAM chirurgica in partes duas diducta est, vt vna sit quæ carnis vitia tractet, altera quæ osſium, tam in rupturis quàm luxationibus comprehendat, ab ea quæ carni ſeruit in præſentia exordiemur, conſueto & hîc vſi compendio. Rurſus igitur à ſuperioribus auſpicantes quomodo caput, præſertimq́ue eius vertex vratur, exponemus.

Quomodo caput aduratur in lippientibus, ægrè ſpirantibus, & elephanticis. CAP. II.

CVm humor oculis influit ſupernè, cumq́; difficilis vrget ſpiratio quæ humiditatis excrementitiæ copia è capite inferius in thoracem tranſmiſſa, & particulas indidem continuo ſuo curſu offendente contrahitur, caput per medium hoc modo vrunt. Vertex ad cutem prius tondetur cutis adusque os ferramentis candentibus, nuclei modo rotundis aduritur. quod, vbi cruſta deciderit, raditur. Nonnulli vero vbi id ipſum os adduſſerint, faciunt vt ſquama inde recedat exigua, quò facilè humores illinc perſpiratu diſsipētur euacuenturq́;, ſeruato diu vlcere, deinde ſic ipſum ad cicatricem perducunt. At in elephantiaſi curanda, quinque nonnulli cruſtas in capite excitant, vnam in priori parte ſupra ſinciput, alteram hac inferiorem, paulo ſuperius quàm frōs habetur, vbi ferè pili deſinunt: ac aliam in occipitio, quod Græci opiſthocranion vocant, reliquas duas iuxta oſſa à

ſquamis

ſquamis dicta lepido:de quæ ſuperius aures conglutinant: vnam ex his, parte dextra, alteram ſiniſtra: atque ita pluribus ſquāmis detractis, & copiam, & craſsitiem humorum euaporatu ex alto capitis deriuantes, lumina offendi prohibent. Iam lieni quoque aliud ferramentum adigunt, vt primo melancholici recrementi opifici per cruſtam in cute excitatam medeantur.

Cum humor capitis cutem inflat, eaq; intumeſcit & prementi digito cedit hydrocephalon dicitur. CAP. III.

SI humor natura aqueus capitis cutem ſubit, vitium propriè hydrocephalon appellatur: accidit autem pueris quàmprimum in lucem æduntur, capite ab obſtetricibus parum dextrè preſſo, aut ex cauſa latente, aut ex vaſis vnius, pluriúmve ruptura & ſanguine qui emanat in ocioſam inutilemq; mutato ſubſtantiam, aut materia ob meatuum raritatem reſudante, ac inter cutem & membranam quæ caluariam integit, pericranion Græci vocant, erumpente: vel enim inter hanc, & cutem humor conſiſtit, vel inter pericranion & os, vel inter os & cerebri membranas. Cum itaq; cuti & membranæ caluariam integenti, humor interiacet, tumor ſequitur, tactu mollis, concolor, indolens, turgidus, puluino ſublimi, & paucis particulis ſubiectus: digitis prementibus facilè cedit, & rurſus aſſurgit. Quibus pericranion & os intercedit humor, reliqua ſanè reſpondent, ſed tumor durior multò eſt & lentè cedit, vt qui etiam pluribus corporibus ſubſit, dolorque magis vrget. Si inter cerebri membranam & os humor ſe receperit, tumor quidem erit, ſed qui prementi non cedat, neque tactu ſit mollis, tamen violenter preſſus cedat, ſiquidem os infantium recens adhuc compactum facilè cedit, præſertim cum ſuturis rarefactis humori tranſitus foras pateat: cognoſcitur ex facili inde quòd humor cum illum conſtringere volumus, ex aduerſo repreſſus in altum effugiat. Dolor his acrior obuenit, caput totum in diuerſa agitur, frons ipſis foras producta eſt, oculis cernunt inconniuentibus, & crebrius illachrymant. His igitur ceu deſperatæ ſalutis non eſt manus adhibenda, & ſi maximè nonnulli chirurgicorum terebra perforatum os exemerint, vt in capitis fracturis dicetur. At ſi intra cutem & membranulam quæ ſub cute caluariam cingit, humor ſit collectus, tumore quidem exiguo ſubſtante,

na linea per medium transuersa caput incidendum : si membranulæ caluariam inuoluenti & ossi colluuies interueniat magisq; caput inturgescat, duabus vtemur lineis per medium se mutuo secantibus : si magis adhuc sit turgidum etiam, tribus, ad similitudinẽ H literæ. Vbi manu humorem exemeris, insertis linamẽtis commodè partem deligabimus, & vsque ad tertium diem œnelæo perfundemus, inde solutam medicamento in linteolum illito persanabimus. Quòd si longiore spatio os carnem non recipiat, leuiter ipsum rademus.

Quomodo arteriæ diuidantur, arteriotomia dicitur. CAP. IIII.

IN longis oculorum defluxionibus, tum vertiginoso affectu, arterias post aures incidere consueuimus. Radenda igitur posterior capitis pars, & digitis notanda est. Nam arteriæ situs ex loci pulsu facilè deprehenditur. deinde ipsam linea scriptorio prius atramento ducta, duos digitos longa, vsque ad os diuidere oportet. Quòd si in conspectum ita non venit, incidendum circiter trium digitorum interuallum, atque tunc manus iniicienda ; sic vt arteriæ transuersim dissecentur, quousque & pulsatilis sanguinis fluor apparuerit, & instrumentum os propius accedat. Vbi sat fluxerit sanguinis membranula, quæ caluariam sub cute ambit, diuisa, ne extensione inflammationem contrahat, rasoque osse penicillum ex panniculo vulneribus debet insinuari, & medicamento quod linteolis illinitur adhiberi, quòd si remaneat etiam hoc os lene, similiter id scalpello rademus.

Quomodo vasa diuidantur, quæ angiologia dicitur, eorumq; adustio sit administranda. CAP. V.

IN hemicranicis, & in iis, quorum oculos aut longus, aut etiam acutus dolor ex calida, acriq; fluxione infestat adeò vt in temporum quoque musculis calor, laxusque tumor, œdema vocant Græci, excitetur, omnes medici vasorum diuisionem probarunt. Derasis igitur primum in temporibus pilis, digitis vasa notabimus, sic vt fomenta præcesserint, aut etiam ceruix ligata sit: vbi iam vasa oculis sese obiecerint, attramẽto notabuntur, & cutis ex lateribus, tum sinistræ manus nostrę digitis, tum ministri leuabitur, ipsumque vas superficiaria linea incidemus, deinde vbi totum penetrauerimus hamulis eleuatum & à membranis vicinis instrumento quo illæ detrahuntur, denudatum, suspendemus

vndiquaque liberum, et si tenue vas fuerit, per hamulum caecum, elato ei circunductoq; membranam detrahemus, ita vt partem quoq; ipsius apprehendamus. At si magnum est, duplex acu funiculus subiicietur, aut linum crudum, aut aliud quoddam validum, ac quamprimum vas in rectum scalpello diuisum, sanguinis quantum satis est fuderit, in vtroque extremo quod denudatum est, lino ligabimus, quod intercedit excisum, aut protinus, aut cum soluetur auferre conuenit. Nonnulli etiam candentibus ferramentis citra sectionem vasa adurunt plagis satis altis. vbi iam ferro negotium absolutum est linamentis carptis siccis vulnere oppleto, splenium quoq; superaccommodatum deligabimus. postquam solutum fuerit, medicamenta carni generandae accommoda, tum arida, tum quae linteolis conceptis illinuntur, nec non cicatrici inducendae apta, ad curationem absoluendam inducemus, nimirum vbi vincula deligaturae computruerint exciderintq;.

Quomodo frons incidatur, hypospathismum vocant. CAP. VI.

INstrumenti species nomen administrationi dedit: vtimur autem hypospathismo, in quibus fluor multus, & calidus in oculos defertur, faciesq; rubescit, & in fronte sensus quidam & discursus veluti vermium, aut formicarum oboritur. Derasis itaq; in fronte pilis iubebimus, vt inferior gena moueatur, cauentesq; musculorum ad tempora motionem, tres lineas rectas pari spatio distantes in fronte incidemus, latas quidem singulas duos digitos, altas adusque os, trium digitorum interuallo inuicem discretas. secundum sectionem tenuem, spatham subiicientes à linea quae in sinisteriore tempore ad mediam tendit incipiemus, totum quod interiacet excoriantes cum membrana quae caluariam incingit, deinde rursus spatulam à media ad reliquam demittemus. Deinde scalpri quod scolopomachaerion dicitur, aciem in primam coniicientes lineam, vt acutum ipsius latus carni quae ab interna parte cuti cohaeret accommodetur, retusum vero, ossi. propellemus ipsum adusque mediam lineam, omnia à capite ad oculos descendentia vasa praecidentes, non autem vsq; ad cutis superficiem: rursus à media ad postremam ipsum deducemus, similiter vasa amputantes. Vbi mediocriter sanguis effluxerit, extusis grumis, tria linamenta tortilia singulis incisuris inseremus, pannicu-

lumq;

imq; implicitum aqua madentem ſuperiniectum deliga-
imus. Poſtridie œnelæo non ſolum vlceribus reſperſis, ſed
iam temporum muſculis, auribuſq; propter inflammatio-
em, tertio die cum ſolueris, ſuperfuſione diu vtendum, &
aſilico roſaceo ſoluto, linamentis inſertis curationem quæ
eſtat, abſoluemus.

Quid agendum in ſincipite ſecando, Periſcyphiſmum appellant Græci. CAP. VII.

IN quibus multa, & in alto vaſa fluorem copioſum oculis tranſmittunt, tribus lineis tranſuerſis coronæ modo ſinciput ſecatur, quæ ratio periſcyphiſmus Græcè vocatur. Hoc morbo laborantium comites notæ ſunt tales. Primùm oculi alimentum non ſentiunt, exigui, & ad viſum impotentes, ſunt anguli eroſi, palpebræ exulceratæ, & pili ipſorum deflui, lachrymæ tenues admodum & acres cum calore deferuntur. Dolor in alto capitis acutus & vehemens vrget, ſternutamentum continuum. Itaq; deraſo capite, tranſuerſam lineam ſine muſculorum in temporibus, motus offenſa, vt dictum eſt incidemus, quæ à ſiniſteriore temporum parte incipiens in alteram deſinat, habeatq; terminos, vbi motus nullus eſt, paulo ſuperius quàm frons habetur, ducta: ſic vt ſutura capitis per verticem tendens ad aures, Græcis dicitur στεφανιαῖα, vitetur. Leonides per mediam frontem lineā deducit. Cæterum oſſe detecto, penicillis, aut linamentis pluribus inuicem ſeparabimus, extrema diuiſionis deligabimus, & vino oleoq; mixtis vt prius dictum eſt, aſpergemus. A' ſolutione cum inflammatio iam declinauerit, os radetur, quoad caro ſuppullulare incipiat, rationemq; carnis producendæ accommodabimus medicamentis aridis in id efficacibus vtentes, quale eſt, quod recipit farinæ triticeæ partes duas, colophoniæ reſinæ partem vnam. Item quale eſt Cephalicum appellatum. Item quod ex pumice ad carnem creandam conficitur. Nam cutis craſsiuſcula cicatrice denſata, & occluſa vaſorum ora per initia pituitæ impetum in oculos deferri prohibent.

De ſuperioris palpebræ ſutura, alijſq; modis.

CAP. VIII.

GRæci appellant διστιχίασιν, cum naturali pilorum palpebræ ordini, alij præter naturam pili ſuccreſcunt: quod vitium ex fluida affectione cōtrahitur quādo humor qui influit,

fluit, copiosus quidem, sed rosionis & acrimoniæ expers fuerit. Nam acrior, aut salsus magis, aut alio quodam modo rodens, spatio temporis etiam naturales palpebræ pilos corrumpit. Interim igitur in hac affectione, sutura vtimur: interim in phalangosi cum cilium introspectat pilorum acie simul cum eo inuersa, interdum etiam in palpebris relaxatis, quando naturales pili bulbum compungunt. Aeger itaque in sedili collocabitur, vel aduersus, vel à sinistra, superiorq; palpebra inuertetur: siquidem longos habeat pilos, illos ipsos indice & magno sinistræ manus digito apprehendemus: sin admodum breueis, acus filum ducens per medium cilium in exteriorem partem transmittetur, deinde per filum sinistra manu sublata palpebra, dextra, cuspide specilli post filum in rugas plicasque coacta inuertetur, & subtus linea interius quàm pili pungentes habeantur per cilium ducetur, à maiori angulo vsq; ad minorem pertinẽs. filo autem post interiorem sectionis lineam subiecto, pollice manus sinistræ exiguum quoddam linamentum implicitum obiicientes, supercilium attollemus, aliaq; parua linamenta implicita summis angulis imponentes famulo posterius stanti iubebimus, vt palpebras per ea attollat, atq; tunc lineam veru modo rectam, obeliæam Græci vocãt, primum scalpello suturis aptato incidemus paulò superius quàm naturales pili existant, ab angulo ad angulum tendentem, altam vt sola possit cutis diuidi: post eam, lunatam adhibebimus, incipientes quidem vnde & veru similis linea inceperit, in tantam vero sublimitatem tendentes, vt totam cutem quæ superflua est circumscribamus, desinentesq; similiter vbi & illa iam commemorata linea. Postea cum cutis duabus lineis circumscripta myrti similitudinem repræsentet, angulo qui ad dextram nostram spectet hamulo transfixo totam hanc cuticulam excoriabimus, deinde vibicibus spongia ter quatérve ablutis, oras vulneris contrahemus, à media auspicantes, acum vero per ipsam interiorem sectionem transmittẽtes: porrò filum ex lana esto. Cæterum quod eius superfluum est amputabimus, non prope suturas, sed vt circiter trium digitorum longitudo otiosa pendeat, eamque per frontem exporrectam, cum emplastro quodam conglutinante applicabimus, palpebræ autem pilos à suturis, cuspide acus liberabimus. Hic igitur agendi modus & communis

munis & ſecurus eſt. Nonnulli excoriationem fugiunt, eoq́; poſt ductam ſubtus lineam, volſella palpebris continendis accommoda, hoc eſt, ad palpebræ ambitum apprehendendũ figurata, id quod ſupereſt cutis, eleuatum, ſcalpro amputãt, ac ſuturas, vt comprehenſum eſt, adiiciunt. At ſi in parte aliqua ſolum palpebræ ex pilis oriatur punctura, illi etiam ſoli manum adhibere conuenit, deinde linamenta implicita poſca madida imponemus, deligabimúſque imbuentes ipſam partem poſca aquoſa vſque ad tertium diem, quo ligaturam ſoluemus, ac ſuperflua fili parte abſciſa oblinemus palpebras, vel croco, vel glaucio, vel aliquo collyrio, quod inflãmationem arceat, vt, croceno dia rodon. At ſi inflammationem ſuturæ patiantur, etiam emplaſtrum aliquod lene ipſis ſuperaccommodabimus, & veluti lacte infuſo oculũ leniemus, laxiores autem redditas ſuturas amputando abſtrahemus. Notus mihi quidam eſt qui palpebra, vt dictum eſt, excoriata, ſuturis non vteretur, ſed medicamento cicatricem inducente curationem abſolueret. Nam vulnere ad cicatricem veniente, palpebram ex parte attollens pilos extra inclinare coëgit. Quemadmodum igitur alius quiſpiã ne excorians quidem palpebram neq; externis duabus vtens diuiſionibus, ſed interiore ſolum adhibita, palpebræ rugas digitis vel hamo attollebat, item duabus arundinulis aut lamellis quibuſdam palpebræ longitudinem æquantibus, latitudinem anguſti ſcalpelli, quod venis ſecandis adhibetur, ſuperfluam totam cutem mediam prehenſam cõſtringebat, vtriuſq; ipſius terminos deuinciens. Atque hac ratione, tota poſterior cutis alimentum non ſentiens, eoq́; emoriens, intra decimum aut plurimum quintumdecimum diem cum arundinulis aut lamellis excidebat, ita vt nulla ferè cicatrix appareret.

Quomodo palpebræ medicamento vrantur.

CAP. IX.

VStionem palpebrarum ex vrente medicamento factã, omnes, vt vno verbo dicam, veteres damnauerunt, tum propter medicamenti acrimoniam oculis inſidiantem, tum quòd ex immodica vſtione affectus naſcitur, quem Græci lagophthalmum appellant, in quo hiantibus palpebris qualicunque de cauſa lumen offenditur. Quoniam verò multi à pilis ſemper punctionem experiuntes, ne vocabulum qui-

dem futuræ frequenter audire sustinentes, detinent plerunque nos etiam inuitos, tanquã aliis destituti præsidiis vstionem per medicamentũ adhibemus. Compositio verò medicamenti hæc recipit, calcis viuæ partes duas, saponis gallici vel communis totidem. Quidam etiam aphronitri partes quatuor læuigatas lixiuio, aut saponario, aut alio, è ficu, aut quercu, aut vrina pueri impubis excipientes mucrone scalpelli palpebræ iniiciemus, tantum in myrtacei folij figuram, adurentes, quantum etiam in descriptione cõprehenderimus. vbi iam primo medicaméti impositu cutis fuerit adusta, eo spõgia ablato rursus aliud iniiciemus, tam diu id cuti inhærere sinentes quousq; nigrescat. Sin id non assecuti fuerimus, etiam tertiò inducetur. Postquàm verò cutis nigruerit, & reliquum iam crusta oborta medicamentum ablueris, & balneis & superfusionibus, quousq; crusta deciderit, vtemur. Inde rasilibus linamentis & penicillis teneris, cicatricem moliemur.

Si oculus cute non obtegatur, lagophthalmum dicitur.

CAP. X.

LAgophthalmon vocant cum superior palpebra sursum retracta est. Accidit autem hoc vitij, aut naturaliter, aut ex cicatrice vulneris, eiúsq; vel sua sponte facti, vel ex sutura, vel vstione, vt nuper dicebamus, parum dextrè administrata: in qua etiam solum mediocris emendatio fieri potest si palpebra crassitiem amplam habeat. conuenit enim ipsa cicatrice diuisa, & oris per linamentum diductis, etiam deligatura prorsus vsq; ad absolutam curationem vti, ita vt nõ nimium sicca, sed relaxantia magis vnguina adhibeantur: quale est fœnugræci succus superfusus & basilicum tetrapharmacum quod linteolis illinatur resolutum.

De inferioris palpebræ sutura & vstione per medicamenta.

CAP. XI.

QVot pilorum affectibus superior palpebra opportuna est, tot etiam inferior. Etenim vltra naturæ suæ modum excrescens, inuertitur, & phalangosim, & distichiã sustinet. Eodem igitur modo quo in superioris palpebræ sutura, vtendum est, ordine inuerso: primum lunata incidi linea debet, ne sanguinis fluor opus impediat, deinde recta. Subtus vitanda est sectio, quoniam palpebra inferior pondere suo genuino promptè inuertitur. Cæterum reliqua curatio

in

n superioris palpebræ sutura tractata, hîc quoq; cõueniet, præter quàm quòd filorum excessus fronti non sint agglutinandi. At si in hac etiam affectione manum extimescens, ustionem potius è medicamento deligas, hanc quoque iam traditam habes.

De ectropio. CAP. XII.

QVemadmodum superiori palpebræ vitium vocatũ lagophthalmon, ita inferiori ectropion oboritur: verũ id intercedit discriminis, quòd hoc non è natura prouenit, sed nonnunquam ex relaxatione, quam medicamenta in id efficacia, inflammatione præcedente concitarint: nonnunquã ex sutura, aut inartificiosa vstione palpebra inuertitur. Acu igitur duo lina trahente carunculam transsuemus, à sinisteriore angulo ad dextrum deducta. Deinde lino vtrisq; ipsius extremis admoto, carunculam per acum attollemus, atq; ita ipsam scalpello excindemus, auferentes simul cũ ea & acum. Atq; si figuram palpebra receperit, & æqualiter sit conuersa, satis manu profectum est. Sin autem postea quàm caro fuerit ablata, adhuc inuertatur, auersum scalpellum quam partem Greci cyathiscum nominant, iuxta cuspidem, palpebræ sectæ subiiciemus. ac in externa illius parte duas incisas lineas, à duobus factæ sectionis angulis, auspicantes, in acutiem quandam ducemus, eásq; in vnũ cogentes, particulam Græcorum literæ Λ similem amputabimus, vt eius acuta pars infrà spectet oculum, latitudo suprà, cilium appellatum respiciat. Secundum hoc diductas oras acu ex lana filum ducente cõmittemus, duabus suturis contenti. Quòd si verò suturæ, aut vstioni fertur acceptum ectropion, etiã sub inferioribus palpebræ pilis per ipsam primam cicatricẽ lineam simplicem incidemus, labrísque diductis linamenta inseremus, ac aliis præsidiis, quæ in lagophthalmis comprehensa sunt, vtemur, præterquàm fomentis, vsq; dum sutura fuerit conglutinata.

De anabrochismo & vstione ferramento adhibenda. CAP. XIII.

IN quibus haud multi palpebræ pili habentur, qui oculũ irritent, sed circiter vnus, aut duo, aut plurimum tres, inuicem propinqui, anabrochismum grecè dictum, probamus, isque fit hunc in modum. Per acus tenuissimæ auriculam capillus muliebris, aut simplicissimum byssinum linum transmittitur, duobus simul extremis commissis, vt quod

inſeritur duplicē habeat anſulā, alterúmq; huiuſmodi filū aut capillus anſulæ iniiciatur: traductaq; acu per cilium vbi pili enati apparēt, pilum, pilóſve anſulę impoſitos, auriſcalpio detrahemus. Et ſiquidem palpebræ pilus prehenſus eſt, anſulā attrahimus. Sin verò vnus, aut plures exciderint, per iniectum principium rurſus anſulam deorſum trahemus, iterúmq; pilo, ſeu pilis in eam poſitis, attrahemus. At ſi vnus duntaxat pilus gracilis oculum pungat, etiam alterum ex naturalibus palpebrę pilis ſimul euellemus, inunctum prius gummi, aut alio quodam glutinante, deligabimúſq; donec pilus coaleſcat. Nonnulli autem vſtionem præponunt anabrochiſmo: palpebram inuertunt, extractoque vulſella pilo pungente ſiue vno, ſiue duobus, vel etiā tribus, candens aut ſpecillum, quod vtroq; extremo in cuſpidem abeat, aut auriſcalpium, aut eiuſmodi aliquod tenue inſtrumentum loco adigunt, vnde pilus, pilíve ſint euulſi. Sic enim cute denſata, nullus pilus enaſcitur.

De hydatide. CAP. XIIII.

HYdatis pinguis quædam eſt ſubſtantia, palpebræ cuti præter naturam ſubſtrata. In aliquibus autem, & præſertim pueris ceu natura humidioribus augeſcens, malorū ſuperuenientium cauſa redditur, dum oculum pondere ſuo grauat, eoq; fluxionem excitat. palpebræ igitur ipſis ſubter ſupercilia aquam inter cutē repręſentant, nec vt par eſt ſurſum poſſunt attolli. Si verò digitis ipſas deprimamus, inde digitos ſeparemus, quod medium intercedit, inflatur. Horis autem antelucanis potiſsimum defluxione tentantur, neq; contra ſolis ſplendores cernere ſuſtinent, ſed tamē illachrymant, continuiſque lippitudinibus infeſtantur. figurato igitur commodę ægroto, digitis duobus, indice & medio paululum diſtantibus palpebram conſtringemus, collectionem quandam hydatidis ad medium digitis interpoſitum moliētes. Miniſtro autem poſterius ſtanti caputq; ægrotantis firmiter continenti iubebimus per medium ſupercilij palpebrā modicè attollat. Nos ſumpto in manus ſcalpello, ipſam per medium linea tranſuerſa diuidemus, non maiore quàm in ſanguinis per venas detractione fieri ſolet. alta verò vt totam cutem diuidat, vel etiam hydatidem ipſam attingat, ſed cura omnino debet adhiberi. plerique ſiquidem altius demiſſo ſcalpello, vel mēbranā quæ à cornus ſimilitudine

ceratoides dicitur, violarunt, vel certè palpebræ musculos conuulnerarunt. Atq; si quidem protinus hydatis in cõspectum venerit, ipsam extrahemus: sin minus, iterum diuisionem leuiter moliemur. Vnde si apparuerit digitis cum linteolo molli apprehensam huc, illuc, nonnunquam etiam circumactam mouendo extrahemus. vbi ablata fuerit implicitum panniculum posca madentem impositúmque deligabimus. Sunt autem qui & leuigatum salem specilli capitulo diuisionibus inserant, vt si ex hydatide quippiam fuerit relictum, ipsam consumat: postquam solueris si desit inflãmatio collyriis quæ illini possint, aut lycio, aut glaucio, aut croco curationem expediemus. Sin inflammatio vrgeat, cataplasmatis ad ea inscriptis, aliisq; præsidiis medebimur.

De palpebris commissis. CAP. XV.

SVperior palpebra interim cum inferiori cilio coalescit, interim cum membrana adnata, interim etiam cũ ea quę ob cornus similitudinem græcè ceratoïdes appellatur, ac morbus oculum tractatu difficilem efficit. Conuenit igitur vel auriscalpio, lato palpebrę spatio subiecto, vel ea per hamulum eleuata coalitum scalpello ad pterygia excidendá idoneo dissoluere, cura adhibita ne cornea membrana vulneretur, atque inde procidentiæ occasio fiat. Vbi incideris, succo in oculum infuso linamentis palpebras diducemus, ne rursus commissura fiat, lanaque ouo madente imposita post tertium diem extenuantibus & quæ cicatricem inducunt collyriis vtemur.

De chalaziis. CAP. XVI.

CHalazium otiosi humoris in palpebra cõcretio est: quę si ab exteriore parte palpebræ coaceruetur, scalpello extrinsecus transuersa linea incidi debet: deinde auriscalpio, vel aliquo huiusmodi instrumento Chalazion auferemus. Quòd si magna est diuisio, aut dehiscit, suturis oras cõmittemus, ac emplastro vtemur. Si exigua est, omissis suturis, curationem absoluemus. Si ab interiori parte fuerit, vt per cartilaginem ipsa pelluceat, inuersa palpebra & transuersim intus diuisa, chalazion tolletur: quo facto, muriam vulneri infundemus.

De verrucis & encanthide. CAP. XVII.

PAlpebrarum verrucis, & in maiore angulo encanthidibus appellatis vulsella prehensis, scalpelloque amputa-

tis chalcitidem læuigatam imponemus.

De vngue oculorum, quod pterygion à Græcis vocatur.

CAP. XVIII.

PTerygion neruosa membrana est: quæ ab oculi angulo maiore plurimum initium capiens, per minorem ad interiora progreditur, officítq; oculo, quod motũ ipsius, bulbi contractione impediat, & quòd progrediens, totam pupillam cõtegat. Cũ igitur facilius curationẽ recipiant, quæ tenuia sunt, & albicant, hũc in modũ admouẽda manus est. Diductis palpebris, vnguẽ hamulo modicè inflexo exceptũ attollimus. Acũ verò, pilũ equinũ, aut linũ validũ ducentẽ, ac paululũ inflexam per summa ad vnguis dimidiũ traiicimus. Et lino quidẽ vnguẽ deligatũ sublimẽ eleuamus, pilo autem partem pupillę proximã desecantes, vsq; ad extremũ excoriamus. Reliquã partẽ maiori angulo vicinã scalpello suturis dicato ex basi abscindimus, ita vt anguli carunculam relinquamus, ne ea ablata, humor postea semper descendat, rhyada Græci vocant. Aliqui lino vnguem eleuatum vt diximus, scalpello in id accommodato, totum illũ excoriant, cauentes ne à cornu dictam Ceratoïdem tunicam attingãt. Post manus administrationem momento salis in leuorẽ detriti loco iniecto, lanã ouo imbutam illigabimus. Ab huius solutione, muriam ipsis liberaliter instillabimus. Si inflãmatio subsecuta fuerit, ad eam inscriptis auxiliis succurremus.

De staphylomate. CAP. XIX.

STaphyloma est tunicæ Ceratoidis, vnà cum rhagoidi, debilitatæ: aut vitio defluxionis, aut exulcerationis, eleuatio. Admouemus autẽ huic vitio manũ, non vt visum abolitum restituamus (nam id fieri nequit) verùm vt moderatũ ægrotanti decorem conciliemus. Itaq; acu ab inferiore parte sursum per basim staphylomatis traiecta, deinde alteram acum duplex linum ducentem ab angulo qui ad manũ spectat, ad alterum per basim staphylomatis transmittere oportet, manenteq; prima acu, duplici lino amputato, staphylomatis aliam partem sursum, aliam deorsum filis deuincire: atque tunc acu detracta lanam oui liquore imbutam imponere. Post solutionem blandis infusionibus oculum lenire, donec fila simul cum staphylomate decidant.

De oculis purulentis, qui hypopyi dicuntur.

CAP. XX.

DE oculis purulẽtis Gal. verba apponere abũdè est, quæ in eũ modũ habẽt. Nostra ætate medicus quidã oculariꝰ cognomẽto Iustus, etiã cõcussione capitis plerosq; hypopyos persanauit. collocãs enim eos in sella rectos, ac capita ipsorũ vtrinq; à lateribus cõprehẽdẽs, mox quatiebat adeò vt pus ipsis descẽdere palã videremus. mãsit autẽ deorsum propter grauitatẽ substãtiæ, tametsi hypochymata nequaquã manerẽt nisi quis admodũ diligẽter ea infarxisset. Ac progressus iterũ idẽ Galenus (inquit) frequẽter autẽ multũ simul puris vacuauimus tunica ea diuisa quæ cornus speciẽ refert, paulò supra locũ quo vniuersæ inter se tunicæ cõmittũtur. nominãt autẽ locũ Græci nũc irim, nũc Stephanẽ hoc est coronã. Hoc quidẽ Galenus in cõmentario de morbis curãdis prodidit. Cæterũ post puris euacuationẽ, vlcus ex mulsa aut fœnugræci succo, melle addito infusionibus repurgãtes, deinceps reliquã purgationẽ accommodabimus.

De suffusis. CAP. XXI.

SVffusio, ociosi humoris in cornea mẽbrana iuxta pupillã concretio est, que visum impedit, aut certè ne clarè oculus cernat, efficit. Accidit potissimũ ex perfrictione ac imbecillitate spiritus visorij, eoq; senes magis & lõgo morbo cõfectos inuadit. fit etiã ex vomitu violẽtiùs cõcitato & ex ictu, alijsq; pluribus de causis. Verũ de ijs suffusionibus quæ nondũ radices egerũt, nullã manus administrationem requirẽtibus, tertio libro comprehensum est. In hoc autem eas quæ iam confirmatæ sunt & ex toto concreuerunt, notis suis describemus. Omnes igitur suffusione laborantes lucem vident aut multam aut paucam, eóque discrimine suffusiones ab hebetudine & glaucomate separamus, tum eo quòd hebetudinem & glaucoma experti lucem omnino nullam cernunt. Rursus igitur Galenus docebit te suffusionum & concretionem & differentiam, item quomodo his manu mederi conueniet. Oculus suffusione tentatus concluditur, & palpebra magno digito ad oculum premitur, eique adducitur, simúlque hac illac exprimitur, deinde oculo apertò & mente ei adhibita suffusionem conspicimus. In iis enim quibus humor nondum coaluit, fusio quædam ex digiti impresione oboritur. ac primum latior apparet, rursus in suam & figuram & magnitudinem recurrit. At in confirmatis suffusionibus nulla

immutatio nec latitudinis nec figuræ ex impressura obuenit. Quoniam vero commune hoc est indicium & eorũ in quibus modicè, & illorum in quibus supra modum humor concreuit, colore ipsos discernemus. Nam si ferri aut marinæ aquæ aut plumbi colorem suffusio habeat, moderatè coaluit, & ad eductionem idonea redditur: si verò gypso & grandini similis color suffusionis est, supra quàm par est concreuit. Sed quia hæc à Galeno didicimus, collocato ægrotante aduerso lumine citra solem, oculũ sanum accuratè deligabimus, & diductis alterius palpebris recedemus ab iride appellata ad minorem angulum, quantum specilli cuspis spatij continet, atque tum punctorij stili mucrone locum designabis quem puncturus es: in sinistro quidem oculo dextra manu functionem obiens: in dextro autem sinistra. Atque inuersa punctorij specilli acie quæ ad extremum rotunda est, valenter impingimus, & partem designatam vsque ad vacuum intus sinum penetramus: idque tam altè fiet, quàm pupilla ab iride nuncupata distat. Ex superiori igitur parte vertici suffusionis stilum punctorium adigentes, (videtur autem conspicuè ferrum, quod tunica cornea pelluceat) humoris colluuiem per ipsam in subiecta loca deriuabimus. Et si protinus educta fuerit, sistemus quiescentes paululum. sin autem recurrerit, rursus ipsam deducemus. Euacuata suffusione, stilum tollemus, leniter circumuertendo. Post hoc oculo aqua eloto pauxillum salis cappadocici instillabimus, lanámque oui luteo cum rosaceo madescentem impositã deligabimus, ita vt sanum quoque oculum comprehendamus, ne vnà commoueatur. Cæterum collocantes ægrũ in domuncula subterranea iubebimus prorsus ipsum conquiescere, tenui vti victu, adusq; septimum diem illigatum, nisi quid prohibeat. Post hunc solutis ligaminibus visum experiemur, ostendentes ei res quasdam visibiles, quod dum manu curamus, aut postea, fieri dissuademus, quod ex continuo nimiùm intuitu promptè rursus suffusio repleatur. Si inflammatio vrgeat, etiam ante septimum deligatura soluta, aduersus hanc pugnabimus.

De ægilope. CAP. XXII.

AEgilops, tumor est abscessorius inter maiorem angulum & nares proueniẽs. Vix curationem admittit, tum partium tenuitatis causa, tum periculi, ne oculus consortij lege

lege indolescat. Si igitur per summá ruptus fuerit abscessus, totum id quod eminet vsq; ad os excidendum. Et si ad malas subluuies deciderit, totam ipsam explicabimus. os autem cariem nondum sentiens, rademus. Quòd si iam carie vexatum est, ferro candenti acuto ac in cuspidem abeunte, aduremus, spongia frigida madente, oculo imposita. Sunt qui post carunculæ excisionem terebra vsi, humorē, aut pus in nares deriuarint. Nos autē satis habuimus eousq; solum ferramentis ad ægilopem accommodatis adurere, vt squama abscederet. Ab vstione lenticula melle adiecto quod phacomeli vocant, vel malicorio cū melle reliquísq; siccātibus præsidiis vtemur. At si ægilops serpat ad angulū, summaq́; inuadat, nequaquam tūc scalpello, quo aut pterygia, aut venas secamus, media anguli parte ad abscessum resoluta, carnes ex alto educemus, itē mediocriter desiccabimus. Vitri autem puluis tenuissimus ipsis insparsus, mirabiliter desiccat. Ad hæc aloë similiter cū fuligine thuris. Reliquam vero Aegilopum medicinam, tertio libro sumus executi.

Si meatus auditorij non perforati sint. CAP. XXIII.

HIc affectus à prima natali die contrahitur, membrana quadam auditorium meatum obstruente, nunc per summa, nūc in alto. postea accidit præcedente in audiendi meatu exulceratione. siquidem caro supernascens ipsum occludit. Itaq; si membrana auditum impediens altè inhærescit, difficilis erit administratio. Tentandum tamen est, tenui quodam instrumento ipsam incidere. si in summo fuerit, scalpro quod Græci scolopomachærion appellant, hanc diuisam, vbi vsus exigat, etiam auferemus. At si caro supercreuerit, hanc pterygiis apto scalpello aut specillo polypis idoneo tollemus, deinde tortile linamentum ex viliore panniculo, spatioso meatus sinui aptatum aqua imbuemus, inuolutumq́; chalcitide leuigata, aut huiusmodi quodam arido in meatum demittemus, ne rursus caro enascatur. Si inflammatio male habeat, protinus id auferemus: Si fundat sanguinem meatus, spongiam aqua frigida imbutam imponemus. aliísque conuenientibus vtemur remediis.

Ad ea quæ in meatum auditorium inciderunt extrahenda.

CAP. XXIIII.

SOlet etiam in aurem incidere, non modò calculus, sed etiam vitrum, faba, & siliquarum grana. vitrum itaq;, &

calculus suam seruant magnitudinem: fabæ autẽ, & siliquarũ grana, aliaq; id genus, naturali corporis madore inflata, maximos cruciatus mouent. Conuenit igitur vel auriculario specillo, vel hamulo, vel vulsella hæc extrahere. Aut violenta capitis concussione, aure super circulum quendam imposita. Iá verò calamo hæc subinde extraximus, exurgẽtes etiam aquam auribus illapsam similiter, cera calami ambitum, qui auri iniicitur, obstruentes ne spiritui vsquam sit exitus. Calculos, & eius generis corpuscula, eduximus specillo lana inuoluto & in resinam terebinthinam, aut aliud quoddam glutinans demisso, eoque in meatum auditorium coniecto leniter. Sin ista nihil proficiunt, medicaméto quod sternutamentum prouocet, naribus indito, os & nares obturato. Si ne horum quidem nulli cesserit prius quã inflammatio, conuulsio, & omnino periculum fuerit subsecutum, manu, & ferramentis ipsa auferemus: figurabitur itaq; ęgrotus, vt auris auersa sit ad basim ipsius post appellatam fibram, & lunata vtemur diuisione exigua, auersáq; specilli parte corpusculum quod insidet, eximemus. Hoc ablato vulnus suturis committemus, & medicaminibus ad cruenta inscriptis vtemur.

De *polypo*. CAP. XXV.

POlypus tumor est præter naturam in naribus oboriẽs, ex marini polypodis similitudine nomen sortitus, tum quòd illius carnem repræsentet, tum quòd suo complexu quemadmodum ille, captantes vlciscitur, nares ipsórum cõprehendens, ita & vitium hoc laborantium nares obstruit, id efficiens vt & difficulter respirent, & sermonem ægrè exprimant. Duri igitur polypi, tactui renitentes, liuidi, & maligni, ceu cancri naturam induentes, attingi nõ debent. Molliores autem, laxos, stupidos, neq; maleficos scalpello curare tentabimus. Figurato homine in sedili aduersus solis radios, & narium meatu sinistra manu explicato dilatatóque, spatula ad id facta in myrtacei folij modum acuta orbiculatim polypum, aut carunculam dextra præcidemus. illic acie ferramenti imposita, vbi naribus coaluit: secũdum hæc instrumento in oppositum cõuerso, manubriolo ipsius, succisam carunculam foras eximemus. Et si quidem purũ naris meatum viderimus effectum, ad curationẽ descendemus. Sin reliquiæ aliquæ polypi superfuerint, alterius cultelli rasorij acie

acie relictum corpus cum tensione, agitatione, & rasura valenti auferemus. Malignos & peruicaces polypos candentibus ferramentis adurere consilium est. inde remediis vstioni dicatis vti. Postquam ferro satis effectum, spongia detergemus, ac poscam, aut vinum in nares fundemus. Et si humor per palatum in fauces euaserit, bene se habent munia scalpello obita: sin minus permeet, nota est carunculam polypi ossibus à colando ethmoïdibus dictis insidere, aut supremis narium partibus, quam instrumenta non comprehenderint. Linum igitur mediocriter crassum funiculi instar, ceu duorum triúm ve digitorum longitudinis in nodos constrictum, per specilli duplici cuspide præditi foramen transmittemus, alterumq; extremum specillo per nares sursum ad meatus colatorios inseretur: idem per palatum, & os eiicientes vtraque manu extrahemus, tanquam carunculas nodis desecantes. Deinde funiculari linamento meatum diductum habentes post triduum pastillo musæ, & consimilibus, reliquias absumemus simul & locum exiccabimus. Postea vero pastillis cicatricem ducentibus vtemur, plumbeos canaliculos naribus, si opus sit, per totam curationem accommodantes.

Curta in auribus, & labris quomodo sarciri possint: Græci vocant colobomata. CAP. XXVI.

CVrta igitur in auribus aut labris, colobomata Græci vocant, hac ratione curantur. Primùm cutis ab inferiori parte soluitur: mox oræ vulnerum contrahuntur, ac id quod in callum coaluit, aufertur. Dein suturæ illis iniici debent, & conglutinantia.

De epulidibus, & parulidibus. CAP. XXVII.

EPulis carnis tuberculum est iuxta dentium aliquem in gingiuis oriens. Parulis exiguus abscessus est, gingiuas infestans. Epulidem itaque vulsella, aut hamulo eleuatam præcidemus. Parulidi in orbem exectæ linamenta inserimus. Vidi autem subinde scalpello, quo venas secamus, ipsam duntaxat punctam, & pure vacuato consanuisse. post ferrum, vino collui præcipimus. In sequenti die mulsa, tertio Antheron, puluerem vulneri inducimus vsq; dum curatio finiatur. At putredo gingiuis oborta si cõgruis medicamentis non curetur: candenti ferro ipsam aduremus.

Quomodo dentes eximantur. CAP. XXVIII.

DEns qui eximetur vſq; ad receptaculum ſuum circumradi debet, inde forfice paulatim concuſſus, extrahitur. At ſi exeſus eſt, id foramen tenui linamento primùm replendum eſt, ne conſtrictus ſub forfice confringatur. Eo exempto, ſale tenuiſsimo inſparſo relictas carunculas conſumemus. Poſtea vino, aut poſca os colluetur dum conſaneſcat. Quoniam vero ſuperflui nonnulli dentes enaſcuntur, eos qui receptaculo adnati coaluerunt, ſcalpris excindemus: qui non coaluerũt, forfice tollemus. Sin autem dens aliquis excreuerit, aut etiam confractus fuerit, nonnunquam limula, id quod excedit, ſuperfluũq; in eo eſt, deteremus, adiectasq; ipſis, vt veriſimile eſt, ſquamas a uerſo ſcalpello, aut raſorio, aut lima perpurgabimus.

De *ligatione linguæ quod ancylion dicitur.* CAP. XXIX.

LIgatio linguæ quæ ancylogloſſon Græcis appellatur, aliàs naturaliter accidit, mẽbranis durioribus magisq; à prima origine minutis linguam cõtinentibus, aliàs ex acquiſito ob cicatricem quampiam duriorem ſub ipſa ex vlcere contractam. Qui igitur ex natura hoc vitij habent, eo quòd tardè ſermonem explicare incipiunt & vinculum ſub lingua iuſto magis appareat, exulceratione non præcedente, cognoſcuntur. Qui vero ex acquiſito, cicatricem manifeſtò conſpicuam habent. Collocari igitur debet ægrotus in ſedili ea figura vt linguam ad palatum ſuſpendeat, & nerueum illud vinculum tranſuerſa plaga incidetur. Quod ſi ex cicatrice aliqua ligatio prouenerit, ea hamulo transfixa callum ſurſum extrahemus, ac laterali facta diuiſione ligationem ſoluimus, cura adhibita ne particulas altè latentes incidamus. Nam ſanguinis profuſio quæ ſiſti nequeat, frequenter inde ſecuta eſt. Poſt hæc aqua frigida aut poſca vulnus debet elui. deinde medicina vtendum quæ relaxet & carnem inducat.

De *tonſillis.* CAP. XXX.

QVemadmodum glandulæ ſcirrho induratæ, ſtrumæ appellantur, ita etiam tonſillæ inflãmationem expertæ, & ſupra naturalem modũ auctæ, & veluti deſiccatæ, deuorationi ſpirationiq; negotiũ exhibẽtes, è regione vtrinq; ſibi inuicem oppoſitæ, eodem partis vocabulo, tonſillæ, Græcè antiades vocantur. Quibus cum adeſt inflammatio, ſcal

ſcalpellum admouere cautio eſt. vbi illa modicè conquie-rit, manum admoliemur, præſertim albis, contractis, angu-ſta baſi firmatis. Nam humiditate flacceſcentes, rubicundæ, amplam baſim habentes, facillimè ſanguinem profundunt. Collocato igitur homine aduerſus Solis lumen, iubebimus vt ore hiet, miniſtro caput continente, alteroque linguam ſpatha ad id facta quam Græci gloſſocatochon appellant, inferiori maxillæ apprimente, nos hamulo per tonſillam tra iecto, etiam quantum licet ipſam attrahemus, ita vt non membranas ſimul euellamus. Deinde totam ipſam ex baſi amputabimus ſcalpro ligationi dicato, ἀγκυλότομον nuncu-pant. Sunt enim duo eiuſmodi inſtrumenta, aduerſos acie inflexus habentia. Poſtquam vna fuerit ſucciſa, ad alteram eodem modo vice conuerſa veniundum eſt. Functione ſcal pello obita, æger ex aqua frigida, aut poſca gargarizabit. At ſi profluuium ſanguinis eueniat, etiam rubi & roſarum, myrtiq; diluto egelido vtetur. Si vero copia ſanguinis pro-rumpat, plantaginis & ſymphyti ſucco: item ex electro, pa-ſtillo & lemnia ſphragide poſca ſoluta os collui debet. Ceſ-ſante autem profluuio, proximo die, roſarum flore, croco & amylo cum lacte perungentur ex aqua, vel oui liquore can dido, vel hydroroſato. Si ſordes vlceribus increuerint, etiã ex melle & collutiones, & illitus commodè adhibentur.

De vua. CAP. XXXI.

GVrgulio tanquam aliquod vocis plectrum ſubinde de-ſtillationem à capite recipit: idemq; præter naturam auctus, ſi oblongior, tenuiſq; fuerit, Columella nuncupa-tur: ſi vero craſsior ab ima parte, & rotunda, Vua dicitur. vtrunque autem nomen à ſimilitudine factum eſt. Si igitur vniuerſalibus, nempe & per ſanguinis dimiſsionem, & me-dicamento adhibitis vacuationibus non abigatur, neque etiam remediis loco admotis, quæ aſtringant, repellantq;, vel etiam diſcutere poſsint, ceſſerit, ad ſcalpellum venie-mus: ne continuo irritatu, tuſsis, vigiliæ, interim etiã ſtran-gulatus ſubſequatur. Quæ igitur contractæ ſnnt, rotundæ, non oblongæ, cruentæ, vel ſubnigræ, non attingi ſcalpello debent. Tenues autem, oblongæ, per ſumma graciles muris caudæ modo, remiſſæ, ſanguinolentæ non admodum, ſed albicantes, eæ curandæ ſunt. hæ ſiquidem protinus inflam-matione liberantur. Id autem ex vua præciditur, quod præ-

ter naturæ modum eminet. Etenim si ad finem illa præcidatur, extremam omnes thoracis regiones noxam percipiunt: & vox intermoritur. Itaque figuratur ægrotus in sedili contra Solis lumen, iubeturq; magnum hiare. deinde vulsella, aut forfice quod superuacuum est prehensum, inferiorique parti adductum scalpello vuis aut suturis accommodato, præcidimus. inde quæ in vasorum sectione comprehensa sunt, agemus. Sæpe vero, aut propter laborantis timorem, sanguinis profluuij metum, medicamentive siccitatem ferrum vitantes, adurente potius medicamento hanc absumimus. Conuenit igitur medicamento adurente quod in palpebrarum vstione dictum est, aut eius generis alio, vuæ vstæ sinus implere, ac homini magnum hiare iusso lingua per famulum forfice constricta, instrumento adaperto tantam vuæ partem comprehendemus, quantam etiam sumus amputaturi. Cæterum spissitudinem medicamentum habebit neque liquidam, ne diffluens ab vua deerret, subiectas autem partes adurat, ob quod ægro interdicimus, ne per totum vstionis tempus deglutiat, neque omnino duram, quò facilius vuæ incidat, & si ex vno ipsius iniectu summa vuæ pars nigruerit, abundè est: sin minus, etiam bis vtemur, ægro per totum administrationis tempus inclinante ore, in terram, vt saliua eliquescens simul cum medicamenti particulis extra os euadat, siquidem hora vna emoritur: excidit autem tertio, quartóve die. Secundum vstionem, lana molli aut stuppa indice digito inuoluto quæ gurgulioni circùm adhærescunt, extergemus, vel etiam aqua os collui iubebimus. At ceruicis regionem fomentis ex chamæmelino, tum in his, tum in illis quibus tonsillæ ademptæ sunt ex consortij lege adiutabimus. Ad hæc gargarizationibus, & perunctionibus similiter vtemur.

Quomodo spinæ gutturi eximantur. CAP. XXXII.

DEuorantur subinde inter edendum spinæ, aut piscium, aut aliorum quorundam, diuersis in partibus. Quæ igitur in conspectum veniunt, vulsella, quam Græci propriè appellant acanthobolon, eximemus: quæ inferius ad ipsas fauces peruenerint, alio modo. Sunt qui dicant maiores moles esse deuorandas, vt, caulem lactucarum, aut buccellam panis. Alij vero spongiam puram mollemq; exiguæ magnitudinis lino illigatam deglutire iubent, linoq; apprehenso retrahi,

etrahi, idque frequenter efficere vt ſpina impacta ſpongiæ ducatur. Leonides autem iubet cataplaſmatis vti, quæ con coquant, cuiuſmodi ex cruda ordei farina conficiuntur, quò ſpina in pus redacta ſua ſponte excidat. At ſi eadem hora aut etiam ante ventriculi concoctionem in ægrotum inciderimus, eo quod infixum eſt nobis non conſpicuo, vomere iubebimus digitis aut pinnis in os dimiſsis. Nonnunquam enim, id quod eſt infixum vnà cum vomitu educetur.

Quomodo aſpera arteria incidi debeat.

CAP. XXXIII.

CHirurgicorum præſtantiſsimi hanc quoq; adminiſtrationem literis prodiderunt. Antyllus itaque hunc in modum ſcribit. In ſynanchicis quidem, vt in ea parte dicetur quæ victus rationem tradit Chirurgiam improbamus, cum inutilis ſit præciſio, in quibus omnes arteriæ & pulmo affectus eſt. In ore autem & mento inflammationem experiuntibus, aut etiam tonſillis, aſperæ arteriæ os operientibus, incolumi ſanè ipſa arteria, ratio eſt ſectione vti, quò periculum ſtrangulatus euitetur: deinde cum infra arteriæ caput ſpatio trium ipſius quatuórve circulorum manum adegerimus, partem nonnullam ipſius arteriæ ſcalpello pertundemus, totam enim diuidere ſecurum non eſt, tum quòd hic locus excarnis ſit, tum quòd vaſa procul à loco diuiſo ſint diſsita. Itaque inclinato ægroti capite retrorſum, vt arteria reddatur conſpicua, tranſuerſam lineam incidemus, inter duos circulos ipſam ducentes, ne cartilago, ſed membrana cartilagines colligans, diſcindatur. At ſi meticuloſior aliquis inter agendum fuerit, hamulo prius cutem eleuatam diuidet: deinde ſic ipſi arteriæ incidens, vaſis, ſi fortè occurrant, præteritis, lineam ducat. Hæc quidem Antyllus dixit: Coniiciens arteriam ſcalpello eſſe penetratam, inde quòd ſpiritus per eam cum murmure quodam erumpat, tum quòd vox interciſa ſit. vbi vero de ſtrangulatu metus amplius non eſt, oras vulneris renouabimus, mox ſuturis committemus, ita vt ſolam cutim citra cartilaginem ſuamus, vtemurq; medicamento quod cruentis facit. Sin minus conglutinetur, præſidio quod carnem inducat inſiſtemus. Simili verò curatione vtendum etiam ſi quis nobis obtigerit qui mortis deſiderio iugulum ſibi inciderit.

De abſceſſu. CAP. XXXIIII.

Quòd

QVòd abſceſſus carnium, vel partium carnoſarum corruptela mutatioq́; ſit, quomodo generetur, quotq́; eius ſunt differentiæ, quarto libro abundè tractatum eſt. Nunc autem quemadmodum manu ſcalpelloq́; ei medendum ſit, exponemus: cum omnino in pus tranſierit. Hoc autem deprehendimus inde quòd dolores, febris, ſi præceſſerit, rubor, pulſus & reliqua inflammationis ſigna minora tunc appareant. vbi iam tumor in acutum faſtigiatus eſt, & pus digitis innixis occurrat, præſertim cùm ſumma occupat abſceſſus, tunc ad ſcalpellum veniundum eſt. Si vero neque ad tactum occurrat, neque faſtigietur, eo quòd in alto delitescat, aliis mutationis notis attendentes, manum admoliemur. Sciendum vero eſt crudos interim ipſos priuſquam ex toto in pus mutati ſint, incidi, ſi aut articulis, aut principibus particulis vicini ſint, ne ligamentum, aut aliquod eis neceſſarium aſsidua putredine pariter contabeſcat. Porrò abſceſſus ano proximos crudos antequàm in totum ematuruerint, diſſecari Hippocrates præcipit, veritus ne perforationem experiantur. Inciduntur ergo non omnes ſimili linea, ſed naturali quidē, vt in fronte: & piloſis locis, vt in capite, cura decoris quantum licet, habita. Recta vero linea artus ſecamus, veluti in muſculis, diligentiā adhibentes ne & neruos & arterias & principales particulas attingamus: interim in rectū, interim trāſuerſim abſceſſu prout cuiuſque vſus exigit, diuiſo. In minoribus vnam ſcalpello ſectionem molimur, in magnis plures, iuxta amplitudinis rationē vbique ea quæ tenuiora ſunt & effluxioni idonea, incidentes. Illos ſanè abſceſſus quì plurimum faſtigiantur, crudi, tenues, & emortui ſunt, præcidimus trianguli, aut mirtacei folij, aut alterius anguli figura, cū circularis ad cicatricem recipiendā ſit inidonea. Qui vero non in faſtigiū attolluntur, eos ſimplici dūtaxat linea diſſecamus. At vbi magnum ſinum inuenimus, ſi cutis ſuperiniecta carnoſa ſit, & queat conglutinari, diuiſione loci ea duntaxat vtemur, quæ humoris effluxui conueniat: Sin tenuis, admodumq́ue excarnis, totam in longitudinem ſimpliciter diſſecabimus, & poſt ſimplicem diuiſionem ſi corpora vtrinque ſita gracilia valde & non carnoſa videantur, ipſa tollemus. Adminiſtrato iam ſcalpelli munere, ſpōgia locus abſtergi debet: ſi paruus, eſt abſceſſus, vnaque diuiſio, ſimplex linamentū inſeremus:

Si

Si magnus est & plures incisæ lineæ, implicitum aliquod in longitudinem linamentum lemniscon Græci vocant, ipsis demittemus, ipsas similiter plagas linamentis replentes. Quòd si erumpat sanguis, aqua frigida, aut posca vtendum. si ita non substiterit, chalcitidis pollinem inspergemus, eoq; frequenter ob flaccidam humore putredinem vtemur. Splenia si hyems est, & partes sint neruosæ, œnelæo imbuta deligabimus: sin æstas, & partes carnosæ, aqua cum oleo, aut ipso quoque vino cum vino frigido tincta illigataq; sequēti die eisdem liquoribus superfundemus. Post tertium diem vbi soluerimus, spongiaque deterserimus tetrapharmaco quod in linteola illinitur, vtemur. Si inflammatione caret vomica, idem fomentum & medicamen linamentis illitum accommodabimus. Si inflammatio adest: cataplasma, quod concoquendi vim habeat, iniiciemus, superfusionibus antea vsi: vbi cessauerit inflammatio. medicina quæ pus maturet, & carnem inducat, medebimur. Cæterum sinus, glutinantibus remediis, vt quarto volumine de sinibus comprehēsum est, curabimus.

De strumis. CAP. XXXV.

STruma quæ grecè chœras dicitur, glandula est indurata, in ceruice, alis, & inguinibus potissimum enascens. Nomen habet à chœradis petris, aut suibus, quòd numerosę sobolis existāt, aut quòd colla habeant glandulosa. Oriuntur autē strumæ in priori ceruicis parte, aut in altera, aut vtrinque vna, aut duæ, aut plures. Omnes autem suis membranis includuntur, quemadmodū steatomata, atheromata, & melicerides. Quæ igitur indolent attactu, & medicamētis impositis deteriores redduntur, malignę sunt, quas etiam Carcinodas aliqui dixerunt, notúmque est omnibus ipsas curationi quæ manu fit, non cedere. Morigeræ autem ac blandę tum tactui, tum congruo medicamentorum vsui, hoc modo tractandæ sunt. Superficiarię igitur, & in cutem erumpētes, simplici linea diuisæ, ab incumbentibus dissoluuntur: orarum cute hamulis distenta, membranis liberantur, vt in vasorum consectione, quam angiologiam vocauimus, expositum est, ac paulatim eximētur. Maiores autem strumas hamis transfixas suspendemus, & similiter excoriatę corporibus eas cōtinentibus vndiquaq; liberabuntur, animo adhibito vbiq;, ne arteriæ, quas carotidas vocant, & nerui re-

currentes violentur. At si vas aliquod diuisum, opus obscuret, funiculo id excipietur, vel per medium amputabitur, nisi magnum fuerit: vbi in arctum strumę basis venerit, dextrè ipsa præcidetur: ac indice demisso tentabimus num & aliæ sint strumæ adiectæ quæ eodem modo auferentur. Quòd si magnum aliquod vas aut etiam plura subinde iuxta strumę fundum esse suspicemur, nõ ex basi ipsam excindere, sed funiculo excipere cõuenit, quò particulatim citra periculum sua sponte excidat. quo tempore medicamento in linteola illito, curatio tentabitur. Si verò inde excindatur, oras committemus. omnino autem rectas diuisiones adhibere oportet. Atq; si nihil superuacuum habuerint, inde suturis iungemus. Sin ex strumæ tumore cutis redũdet, parte ipsius myrti instar ablata, suturis vtemur, & medicamen cruentis aptum iniiciemus.

De steatomatis, atheromatis & meliceridibus. CAP. XXXVII.

HAec quoque in abscessuum genere comprehenduntur: sed hoc discrimine ab illis variant, quòd abscessus propriè dicti inflammationem dolorémque testentur, & acrem humorem, ac rodentem cõtineant, nulla peculiari membrana, aut tunica inclusi. Cæterum illa inter se quoq; differũt, quòd humor in steatomate contentus, sicut appellatio ostẽdit, seuo sit persimilis. In atheromate, pulti frumentaceæ. In meliceride, humor mel repræsentet. Agnosces ipsa hunc in modum. Steatoma aliis durius est, tactui renititur, & basim habet solidiorem. Meliceris laxi cuiusdam corporis modo subsidet, & tardè quidem funditur: cito autẽ rursus succrescit. Curantur hæc quemadmodum strumæ, incisione, excoriatu, suturis & reliqua curatione, id solum cauendo, ne mẽbrana vulneretur, vnde humor qui continebatur, profusus operationem impediat, & ne pars ipsius relinquatur, nam renascendi occasionem plerunque in brachiali, talo & articulamentis motui dicatis exhibet, quemadmodum etiam struma vel tota, vel portio ipsius relicta. quòd si huiusmodi quippiam fuerit deprehensum, satius est non suere, sed exedentibus medicaminibus reliquias absumere.

De aneurysmate. CAP. XXXVIII.

ANeurysma tumor blandus tactu est, digitísque cedit, ex sanguine & spiritu contractus. Galenus de eo, hunc in modum scribit. Arteriæ apertæ affectus, aneurysma vocatur.

catur. Fit autẽ eadẽ quoq; conuulnerata, quoties incũbens ei cutis cicatricem quidem contraxerit, maneat autem arteriæ vulnus, dum nec coaluerit, nec carne fuerit obstructa. Agnoscuntur huiusmodi affectus arteriarum pulsu, imò etiã prementibus nobis tumor omnis euanescit, substãtia quæ ipsum efficit, in arterias recurrente. Hęc quidem Galenus. Nos autem ipsa aneurysmata hoc modo inuicẽ discernimus. Quæ adaperta arteria fiunt, prolixiora apparent, & in alto cõstituuntur: digitísque impresis ceu strepitus quidam exauditur, cũ nullus sonus in iis quę rupturæ feruntur accepta percipiatur: illa verò rotunda magis sunt, & per summa occurrunt. Quæ igitur alas, inguina & ceruicem infestant, aliaq; loca, eximię magnitudinis aneurysmata, curare propter vasorum amplitudinem non tentabimus. Quæ verò summas partes, artus vel caput affligunt, hac ratione aggredi conuenit. Si quidẽ ex aneurysmate tumor obuenerit, cutem linea recta in longum incidemus, deinde hamis diductæ oræ sicut in vasorum dissectione dictũ est, excoriabuntur, & scalpellis quibus membranæ auelluntur circumpurgata arteria nudabitur: acu traiecta duobus funiculis deligabitur, puncta prius arteria scalpello per medium: vbi cũ ambienti membrana vnita fuerit, curatione pus maturante vtemur vsq; dum funiculi exciderint. At si ex ruptura arteriæ creatum sit aneurysma, totum id quatenus fieri licet, cum cute digitis apprehendendum est, deinde acu duplex linum trahente, inferius eo quod exceptum est transsuendum. Et post acus traiectum ansulam forfice præcidere oportet, atque sic duobus filis hìc illic tumorẽ deligare, veluti in staphylomate comprehensum est. At si metus sit ne fila circumuoluantur, altera etiam transmittenda est acus per totũ quæ priorem premat similiter duo fila ducens: amputata ansula ex quatuor filis cõflata, ita tumorem ex lino deligabimus, vel tumore per medium adaperto post excretionem, cutem adimemus, eam quæ ligata est relinquentes, ac splenium ex vino & oleo imponentes, remediis in linamenta illitis vtemur.

De asperæ arteriæ tumore qui bronchocele dicitur.

CAP. XXXVIII.

GRandis in ceruice, & rotundus tumor fit, nomẽclaturã ab internis partibus sortitus. Duplex eius tumoris differentia est. alius enim adipe tumet, alius partiũ illarum di-

latatione accidit. Atq; hunc notabimus veluti & aneurisma-ta, desperatúmq; fugiemus, nō aliter ac vniuersa aneurisma-ta quæ periculosam habeant administrationem: præcipuè verò quę circa ceruicem oriuntur, ob arteriarum magnitu-dinem. Qui adipe inturgescit, ita vt steatomata curari de-bet, discretis, præteritísq; vasis, eo nimirum modo quem in strumis exposuimus.

De ganglijs. CAP. XXXIX.

GAnglion, nerui est in nodum cōcretio, ex ictu, aut labo-re proficiscens. plerunq; verò in manus iunctura, quà cū brachio cōmittitur, talo, & articulamentis absoluitur: quā-quam in aliis quoque partibus proueniat. Hæ comites sunt notæ, tumor, concolor, renitens, indolensq;. At si violenter premas, stupidum sensum experitur, non in alto, sed ipsa sub cute radices agens: & ad latera quidem transferri potest: sin autem vi adigas: tum antè, tum post, nequaquā potest. Quæ igitur in cruribus aut brachiis aut summis partibus oriun-tur, excindere tutum non est: periculum enim ne particula reddatur mutila. At quæ caput aut frontem inuadunt, cute scalpello diuisa curamus, & si quidem parua fuerint, vulsel-la comprehensa ex basi præciduntur: si maiora, hamis trans-fixa excoriataque tolluntur: oras suturis commissas, medi-camento ad cruenta apto persanamus.

De venæ sectione. CAP. XL.

ET si omnibus satis cōstet, quomodo vena incidi debeat, tamen ne parti chirurgicæ aliquid desit, & propter ar-tificiosas ipsius distinctiones, omittendum non est. Primum itaq; venæ sectionis cōsiliū est, vt sanguis qui redundat, eua-cuetur. Copia verò ipsius duplici modo capi demōstrata est, vno ad vires, venę licet plenæ nō appareant: in quo statu, ho-mo protinus imbecillis ac inualidus redditur: natura ceu ad graue aliquod onus ferendum impotente. Altero, vasa quæ id continent, in alia loca pondus transfundere spectantur: & si virtus haud cum molestia ipsum toleret: in quibus ru-ptis interdum venarum commerciis, sanguinis sputum, aut aliæ fluxiones accidunt. Copiæ igitur, quæ ex viribus æsti-matur, corporis grauitas, nota est. Venarum copia tum ex-tensione, tum quòd illæ plenæ tument, agnoscitur. vtraque autem, vacuationem necessariam indicat. Itaq; primo quo-que die sanguinem vsu id exigente demittes, sola in ventri-

culo

culo ciborum concoctione, aut etiam perfecta in iecinore sanguinis elaboratione expectata. At si inter initia ob causam aliquam sanguinis detractio prætermissa fuerit, vel vltra septimanam eum mittere alienum non est, si necessitas postulet, & vires non dissuadeant. Cæterum qui venam incisurus est, id habet inspiciendum, num multa stercoris retentio intestina vrgeat. Quod si ita deprehensum est, molli clystere aluus antea vacuari debet: ne venæ putridam aliquam excrementorum colluuiem ab intestinis attrahant. Iis igitur qui ob morbi necessitatem, sanguinis detractionem requirũt, quouis tempore venam incidemus, si particularium duntaxat in febribus accessionum vigorem seu statum excipiamus. At si continens febris extiterit, matutinum omnino tempus magis idoneum est. Qui verò nullo morbo vrgente, sed præcauendi illius gratia sanguinis vacuationem postulant, his ver opportunum est. Porrò in ætatibus vsque ad quartumdecimum annum sanguis mitti non debet, sicut etiam post sexagesimum, nisi necessitas quædam ineuitabilis huc nos compellat. in summa, imbecillis viribus præditi, hanc vacuationem vitabunt. Cæterum in particulis recens inflãmatione tentatis, ex opposito inanitionem moliri conuenit: in vetustioribus, ex propinquo: siquidem ex multis corporis partibus sanguinem mittemus: frequentius autem ex interiori cubiti vena. Verùm id considerandum venit, interiori & alariæ dictæ venæ, per totum, arteriam subiici: mediæ neruum: superior quæ & humeraria dicitur, periculi expers est. Ac in capitis morbis humerariã incidimus. In his qui infra ceruicem affligunt, alariam: media vtrisque conuenit. Fascia igitur arcta partem aliquam circa brachij musculos deligare oportet, & frictione manuum alternante, repletam venam vsui commodam trãsuersim per totam ipsius latitudinem solam diuidere. Etenim maiores hac plagæ, ægrè cicatricem admittunt. arctæ nimium inflammatio nem experiuntur, præterquam quòd crassioris succi transitum impediant. In quibus autem & secundo & tertio die, interim verò & quarto sanguinem detrahendum esse speramus, obliquius vena secari debet, quò manus inflexu dehiscens non protinus cicatrice obducatur, sic enim visum est Antyllo. At quantum euacuabitur, ex virium robore, & morbi magnitudine metiemur. Si humoris copia subest,

& materia efferuescit, vna vice vsq; dum anima deficiat extrahemus, virtute videlicet robusta, sic autem vt æger non ex humoris in ventriculum cõfluxu deficiat: ob quod etiam multi ante iustam vacuationem per initia statim animo destituuntur: verùm eius deliquium his vacuati humoris ratione obuenire oportet. Iam verò si magnam vacuationem res postulet, vires autem sint inualidæ, distribuẽda erit inanitio: ac primum parcius detracto sanguine denuo idem auferetur: si res exigat etiam tertio. Cęterum vacuare solemus corpus vniuersum non modo in plethorica affectione, veluti & Galenus tradit, sed etiam propter affectus magnitudinẽ, quanquam totum corpus humoribus videas cõmoderatum, quemadmodum in sanguinis ex naribus, aut alia parte profluuio, quod non copia excitauerit: ac vacuare reuulsorio modo ex oppositis conuenit. Quinetiam in valida inflammatione idem faciendum est, sicut in colicis & renibus calculosis, lippitudine, & iis quæ tam præcipiti modo vrgent. Nam dolor & partis inflammatæ calor defluxioni præbent occasionẽ, licet vniuersum corpus superfluitatibus careat. Quapropter parcius id tunc faciundum est, vacuatione adhibita, quæ potissimum laborantis ætati, & naturæ competere videatur: consideratio etiã anni tempore, loco, & ęgrotantis consuetudine. Porrò in quibus propè venam quæ diuidetur magna quædam est inflammatio, quemadmodum in pleuriticis & iocinorosis, optimũ est expectare, dum color sanguinis, & substantia mutetur. Diuersus autem est in inflammatione sanguis, à naturali: quoniam largius incalescens, siquidem prius erat crudior, rubicundior, magísque flauus euadit: si autem talis prius extiterit, in nigrum adustus mutatur. Non tamen ex toto mutationem ipsius expectare consilium est: sed etiam ante illam nonnunquam cessare conuenit, idque duplici de causa, aut ob virium imbecillitatem, quas solui ex pulsuũ tactu cognosces: sunt enim ipsi inæquales vehementia, & magnitudine, vel etiam languidi, & robur fluxionis inclinans imbecilles iam vires notat: vt propter inflammationis malignitatem: nonnunquam enim nihil remittit, sed vehementer impacta est. At si nihil horum obstiterit, ægérq; floridæ ætatis sit, expectanda est sanguinis mutatio, magisq; si ambiens aër temperatus fuerit. Si verò sanguis ante iustam vacuationem fuerit suppressus,

sus, id autē accidit aut propter timorē, & animi defectū aut sanguinis grumū, aut violentam constrictionem, contra singula pugnabimus: Animam deficientem, odoratis naribus admotis refocillantes: constrictionem, vinculo remisso soluentes: in grumum coactum sanguinem, vel olei infusione, vel digitorum fotu dissoluentes. Reliqua sanguinis dimittendi præparatio nulli non cognita est: verum hæc in cubiti venis fieri solent. At ex fronte sanguis detrahetur in capitis doloribus ita: capite fomentis adiuto, fascia ceruicem vinciemus, digitis super guttur interpositis, ne suffocatu ægri intereant: repleta iam vena in fronte, acie scalpelli diuidetur. Eodem modo etiam circa guttur extantes venæ sphagitides appellatæ, ob vetustam lippitudinem aduersa scalpelli parte scindentur, ita vt sanguis erumpat. Item venas linguæ subditas, veluti in anginis, transuersas incidimus, euitantes constrictionem. Nonnulli vero in maioribus oculorum angulis venas eminentes, sicut in longis capitis, vel oculorum morbis similem in modum diuidunt. In quibus internas quoque narium venas vel mucrone scapelli contundentes, vel quibusdam asperis irritātes disrumpunt. item post aures sitas ob capitis affectus feriunt. Quæ vero poplitem perreptant, in renum cruciatibus aperiūtur. Quæ extremas corporis partes intercurrunt, superiacentibus vinculo exceptis & manuum frictione, & pedum incessu repletæ diuidentur. in simistra quidem manu, cum lien malè habet, venam quæ inter paruum & anularem digitum porrigitur, præcipuè incidemus. cum iecur affligitur, in dextra. Nam extremarum partium inanitio, è longinquo magis facta efficatiorem molitur reuulsionem: in pede, veluti cum coxendicum dolores aut vteri vitia vrgent, eam quæ supra interiorem talum eminet, dissecabimus.

De cucurbitularum vsu.

CAP. XLI.

CVcurbitulis neq; per affectuū initia, neq; cum corpora sunt plethorica, vtemur: sed iis prius euacuatis, cúmq; nihil particulæ influit. Vsus eius est mouere aliquid, agitare, & foras extrahere. Leuis itaq; cucurbitula inflationes discutit, distillationes in stomachum suspendit, sanguinem attrahit, & profluētem rursus sistit, obiectis partibus admota: &

quod altè conditum eſt,in ſumma rurſus educit. in totum humores traducit,ſpiritus euacuat. At quæ cum ſcarificatu adhibetur, efficaciorem cauſis perſpiratum præbet, ſenſibiliter ex alto ea quæ nocent eliciens: quippe non modò ſanguinem, ſed alios quoq; humores vacuat, præſertim cum flamma ampliore adglutinata: verum ſi à carnoſis particulis detractionem moliri ſtatuimus, primùm cutis ſcalpello exaſperanda, deinde cucurbitula imponenda eſt. Sin excarnis magis pars fuerit, leuem prius cucurbitulam defigemus: vbi in tumorē particula eleuata ſit, ſcarificatu adhibito, rurſus ipſam accommodabimus: & ſi paululum vacuare cogitamus, vna diuiſio abundè eſt: ſin amplius, plures adhibentur. Item ſi tenuiorem qui continetur ſanguinē acceperimus, ſumma ſcarificari, ſi craſſiorem, alta debent: quando etiam concretum ex ictu ſanguinem educere animus eſt. Terminus autem moderatæ diuiſionū altitudinis eſt, ſola cutis craſſitudo. Nonnulli inſtrumentum ad hoc excogitarunt tribus ſcapellis æqualibus ſimul iunctis, vt vnica iniectione tres fierent plagæ: verùm hoc nos inutile putantes ſimplici ſcapello contenti ſumus. Alij cucurbitulis vſi ſunt vitreis, vt ſanguinis qui vacuatur mēſura in extractione pelluceſcat: verum æneæ cum maiorem ſuſtineant flammam, multo ſunt efficaciores vitreis, quæ facilè dirumpuntur. Quinetiam quæ ex cornibus, ore ſugentes trahunt, minus quidem inaniunt, non autem ſiccant, quemadmodum quæ cum flamma ſi opus fuerit, adhibentur. Cæterum cum admoturi ſumus cucurbitulam, particulæ in rectum figuratæ ex latere hanc defigemus. Si enim iacentibus ipſis ſuper, linamentum ex lucerna ſimul cum flamma inducamus, in cutem decidens illa, grauiter adurit, vſu hoc non poſtulante. Eſt cum cucurbitulæ magnitudo ſubiectæ parti adæquabitur, eaq; de cauſa permultum cucurbitulæ & paruitate & magnitudine differunt, quemadmodum etiam collo prolixiores & ſpatio inferiori latiores aliis efficacius extrahunt. Cauendum autem ne prope mamillas cucurbitula applicetur. nam illapſæ cucurbitulis nonnunquam mammæ & inturgeſcentes vehementer, haud facilè ipſas relinquunt, atque tunc ſpongias ex calida cucurbitulis circundare oportet, ſic enim remittuntur: ſin minus hoc modo fuerint laxatæ, perforari ipſas ratio eſt.

Qui

Quomodo alæ adurantur. CAP. XLII.

HVmeri articulo luxato in nonnullis caput frequenter & continuè excidit, vel humiditatis ſuperantis vitio, vel quod continuæ luxationi opportunus locus euaſerit, quando advſtionem deſcendere oportet. Proinde ægro, aut ſupino, aut in ſanum latus inclinato, interiorem alæ cutem quà potiſsimum articulus excidit, duobus ſiniſtræ manus digitis, vel hamulis tenuibus & oblongis eleuatam, candenti ferro adurere oportet, quouſque ferramentum ex aduerſo inflexum vno impreſſu duas cruſtas excitarit, & ſi magnum intercedens harum ſpatium fuerit, mucrone ſcalpelli per ipſas traiecto aliam in medio cruſtam faciemus, adurentes vſque dum ferramẽtum vrens ſcalpello inciderit. Item alias duas Hippocrates iuxta vtriuſque dictæ mediam fieri conſulit, æquali illis ſpatio diſtantes quadrangulæ figuræ modo. Altius autem cute non penetrabimus, quòd nerui, glandulæ, ac aliæ particulæ quæ inflammationẽ difficultatemq; functionum, excitare poſsint, ſubiecta ſint: curari vero aduſta debent porro cum ſale trito & impoſito, tum aliis præſidiis ad cruſtas inſcriptis, poſtea manu operandũ cautè erit.

De adnatis digitis & ſexto digito. CAP. XLIII.

ADnaſcuntur digiti in manu nunc propè maiores digitos, nunc propè exiguos, raro autẽ viſi ſunt iuxta aliorum aliquem. Eorum vero qui adnaſcuntur, alij per totum carnoſi ſunt, alij oſſa in ſe continent, nonnunquã & vngues. Oſſa habentium, hi ab articulo procedunt, cuius commiſſuram alteri digito communicant, illi ex naturalium digitorum fiſſura oriuntur: atque huiuſmodi perpetuo ſunt immobiles: reliqui mouentur nonnunquam. Carnoſorum expedita eſt præciſio. nam ſcalpello quod ſuperuacuum eſt in totum tollimus. Eorum qui ab articulo prodeunt, difficilior eſt tractatio illis qui à digitorum fiſſura originem traxerunt: primum caro orbiculatim vſque ad os exciditur, ipſumq; os exciſum aut eraſum, aufertur. Cæterũ inter curandum radimus ipſa, & cicatrice obducimus quemadmodum etiam in oſsium vulneribus declaratum eſt.

Quomodo purulentis aduſtio adhibenda. CAP. XLIIII.

VStio efficaciſsimum purulentis præſidium inuentum eſt. Conuenit igitur ferro candenti cruſtas excitare: vnam inter claiculæ compagem cute ſurſum educta. duas

autẽ exiguas iuxta mẽtũ,ſic vt ab arterijs quæ carotides ap pellãtur,recedatur. Duas itẽ ſub mamillis ampliores inter tertiam quartamq; coſtam,alias duas inter quintam & ſextam paulũm in poſteriora ſpectantes:altam,per medium pectus:rurſus aliam ſupra os ventriculi,tres poſterius:per medium dorſum vnam,vtroq; ſpinæ latere duas,quæ in dorſo factam cruſtam excedant non admodum extantes. Alii,vt tradit etiam Leonides,ferro mucronato candenti per medium coſtæ ſpatium vbi abſceſſus eſt,adacto, vſque ad pus vſtionem moliti ſunt. Nonnulli etiam hos curare auſi ſunt, tranſuerſa linea inter quintam & ſextam coſtam ducta, & cute paululum obliquè diuiſa,deinde ſic ſcalpello membrana quæ coſtas ſuccingit perforata, pus excreuerunt. Atque hi cum illis qui ferro vſque ad imum adurunt, aut ſtatim mortem inferunt,vitali ſpiritu confertim vnà cum pure euacuato,aut fiſtulas reddunt inſanabiles.

De cancro. CAP. XLV.

CAncer,tumor eſt inæqualis, oris prætumidis, aſpectu teter,liuidus,& indolens,interim ſine vlcere,quẽ Hippocrates latentem nominauit: is ſi curetur,peior euadit:interim exulceratus: nam cum ex atra bile ducat originem, magna parte eroditur. Pluribus quidem corporis partibus accidit, præcipuè fœminarum locis, & mammis, quæ venas vndiquaque turgidas habent, quemadmodum cancer animal pedes, vnde etiam nomen ſortitus eſt. Quæ igitur per medicamenta curatio adhibetur, quarto volumine abundè explicata eſt: eius autem cancri qui vuluam infeſtat,tertio. Quoniam vero partes putrefactæ, aut quæ (vt ſimpliciter dicam) naturæ modum exceſſerunt, ablationem ſui poſtulant: cancris autem vuluæ manus opera nec poteſt, nec vtile eſt admoueri: eorum qui exteriora infeſtant, præcipuè mãmas curandi adminiſtrationem tradems. Quidam enim totam partem vitiatam ferramentis candentibus abſumunt: alij totam mammam præciſam adurunt. Galenus ſolam adminiſtrationem quæ per ſectionem fit, recipiens, hoc modo ſcribit. Si quando cancrum ſcalpello curare audebis,incepiſſe vacuationem à melancholici humoris purgatione oportebit, vbi iam totum quod vitiatum eſt exactè præcideris, ſic vt nulla radix ſupersit,ſanguinem effluere ſinito, nec celerius eum cohibebis,

s, verum etiam premendo vicinas venas, crassiorem ex
sis sanguinem exprimes: deinde aliorum vlcerum modo
rabis. Hæc quidem Galenus memoriæ prodidit. Reliqua
ero maligna putridáque vlcera nempe phagedænas, gan-
ænas & consimilia eodem tractare modo debes.

De ijs quibus mammæ fœminarum modo inturgescunt.

CAP. XLVI.

QVemadmodum fœminis, ita masculis quoq; pubertatis tempore, mamillæ modicè inflantur sed plerisque ursus subsidunt, in nonnullis sumpto initio crescunt pinuedine subnascente. Cùm itaq; indecora hæc corporis figu a muliebris habitudinis notam repræsentet, digna est cui nanus admoueatur. Lunata per imam mamillæ partem inea ducitur cute detracta: ademptáque pinguedine, sutuis committetur. At si fortè mamilla partibus ipsius ob magnitudinem ad ima, vt in mulieribus, inclinauerit, lunatas duas plagas in extremis inuicē coëuntes inferemus, vt minor à maiore comprehendatur. Cute quæ intercedit cum pinguedine adempta, similiter suturis vtemur. At si aberrantes minus exciderimus, tunc eo quod superest rursus ad-empto, suturas iniiciemus, & medicamentum cruentis idoneum accommodabimus.

Quomodo iecur aduratur. CAP. XLVII.

SI dolor cum grauitate iis oboriatur quibus iecur vomica laborat, carnea ipsa substantia vitiata ostenditur. Si acutus dolor magis vrgeat, puris in tunica collectio: adurere hoc modo oportet. ferrum candens mucrone tenui, paulò supra inguen qua iecur desinit, iniicitur, vt crustam vnam excitet: Vbi vero totam cutem adusserit, & vsque ad tunicam penetrauerit, pus excernetur. Ab euacuatione phacomelite, hoc est, lenticula melle addito vtemur, tum iis quæ mulsa & speciebus ad carnem creandam componūtur: postea vero etiam cicatricem ducentibus.

Quomodo lien aduratur. CAP. XLVIII.

CVtis quæ lieni incumbit, hamo eleuata, oblongo ferro candenti per totum ipsa aduretur, vt vnico impressu duæ fiant crustæ idque faciemus ter, quò omnes crustas numero sex habeas. Marcellus autem tridente quam triænam Græci dicunt, aut tridentisimili ferramento vtens, vno adactu crustas excitauit.

Quomodo stomachus aduratur. CAP. XLIX.

IN longis stomachi defluxionibus, recentiores vsi sunt a dustione. Alij ferramentis candentibus mucronatis tre crustas moliuntur, vnam iuxta cartilaginem quæ ab ensi figura Græcis vocatur xiphocides: alias duas inferius trian guli figura, altas vt cutem diuidant: Alij vnam duntaxat ad hibent, ampliorem supra ipsum os ventriculi. Sunt, qui n ferro quidem vrant, sed iscis appellatis: sunt autem hæ spon giosa quædam corpora in quercubus & corylis nascentia barbaris magis vsitata. permittunt autem vulnera sine cica trice diu manere, imò etiam magis adhuc diuidunt, vt ma iore per ipsa difflatu os ventriculi ab influxionibus immu ne permaneat.

Quomodo aqua hydropicis emittatur. CAP. L.

QVomodo aqua intercus contrahatur, quot sint ipsius differētiæ, quæ causa, quæ notæ, quodq; remedium tertio volumine sumus executi: vbi & demonstratum est illud solum aquæ inter cutem genus quo veluti in vtrem aqua colligitur, asciten dicunt, manus operam postulare. Atque eam hoc loco explicabimus. Itaque rectus homo statuitur, sin minus, in sedili collocatur: si ne hoc quidem fieri potest, attingi non debet, cum adeò sit inualidus. Stante recto homine ministris retro assistentibus, iubebimus vt tumorem ad pubem digitis premat, depellatq;. Nos aculeo, aut scalpello quo vena inciditur, si ex partibus iuxta intestina sitis originem contraxerit, directè sub vmbilico tribus digitis interpositis imum abdomen adusque tenuem membranam quæ peritonæos vocatur, diuidemus. Sin autem primario iecoris affectui malum fertur acceptum, à sinisteriore vmbilici parte dissecabimus. si à liene vitium trahit originem, in dextra. non enim in illa parte sectionem moliemur, in quam decumbent. Ac cute quæ superiacet acie instrumenti excoriata, membranam quæ finit abdomen, peritonæos vocatur, diuidemus, quousque scalpellum ad vacuam vsque regionem penetrauerit. Deinde per foramen abdominis, & peritonæi, æneam fistulam scriptoriis calamis acie similem demittemus, & per hanc humor effundendus est pro cuiusque virium ratione, quam ex pulsus tactu deprehendemus. Deinde exempta fistula, humor sisti debet. sistetur autem statim cum diuisio ipsa alternatim sit facta.

At

nos securitatis gratia linamentum tortile per solam ab-
minis diuisionem dimittimus, ægro recumbente recrea-
que, per insequentem diem rursus momentum humoris
antum virtus exigit fistula euacuabimus, atque ita dein-
ps faciundum est, quousq; minimum humoris supersit, ita
men, vt vbique subitam cumulatamq; vacuationem vite-
us, multis siquidem imperitè manum admoliti vnà cum
umore vitali etiam spiritu vacuato subito hominem iugu-
runt: qui vero securius rem agunt, modico humore edu-
o, vt virtus magno leuaretur pondere, reliquum medica-
entis aquam ducentibus arena, sole, siti, & cibis desiccanti-
us consumpserunt. Iam vero vstione super stomachum, ie-
ur, lienem, imum ventrem & vmbilicum vsi sunt, quinque
rustas adhibentes. Alij ferro tenui candenti: alij iscis nun-
upatis, aut aliquo ex alia huiusmodi materia, & plerique
ac curandi ratione magis consanuerunt, interim nullam in
otum compunctionem (quam paracentesin vocãt) experti.

De vmbilico prominente. CAP. LI.

VMbilicus indecorè prominere solet, quod vitium Græ-
cè exomphalon dicitur, interim membrana quæ abdo-
men finit, peritonæum appellaui, illic dirupta, ac prociden-
te, aut omento, aut intestino, interim colluuie otiosi humo-
ris sub vmbilico contracta, interim vero carne subnata, ali-
quando sanguine irrumpente, propter venæ, aut arteriæ ru-
pturam, vt in aneurysmatis, interdum non sanguine, verùm
spiritu solum irruente. Si igitur momentum prociderit, cir-
ca vmbilicum tumor concolor, mollis tactu, indolens & in-
æqualis apparet. Si intestinum prolapsum est, præter com-
memorata, etiam inæqualis magis tumor est, & digitis im-
pressis cedit, euanescitq;. nonnunquam strepitum elidens,
balneis, & distentionibus magis increscit. At si humor col-
lectus est, mollis similiter tumor apparet: pressus autẽ non
cedit, neque decrescit, neque tamen augetur. Quòd si au-
tem accedat superioribus signis, vt tumor sit liuidior, car-
neque subnata durior, etiam tactui renitetur, & eadem in
magnitudine manet. Si ex inflatione eminet, tumor mol-
lis ad tactum subsequetur, qui digitorum impulsu sonum
quendam reddit, & pressus aboletur. Hunc in modum cura-
bitur: erecto homini iubemus vt spiritum contineat, quò in
omnem partem distendatur: deinde omnem vmbilici excre-

scent

ſcentiam orbiculatim atramento ſcriptorio notabímus,reſupinatoq́; homine ſcalpello tumorem,quà nota atramenti eſt exaſperabimus: deinde mediũ hamo eleuatum, lino aut neruo quà exaſperatio eſt, circum aſtringemus (hoc enim pacto continebitur ne deuoluatur) anſulam ſupra deligaturam ponentes,poſtea tumore quem cõſtrinximus iuxta verticem adaperto digitum indicem demittemus, tentabimuſq́ue diligenter num inteſtini implexus, aut pars omenti ſimul fuerit conſtricta. Ac ſiquidem inteſtinum fuerit relictum laxata funiculi anſula, id introrſum pellemus: ſi vero omentum ſit,eo retracto,quod ſuperuacuum eſt amputabimus,vaſe quod (vt veriſimile eſt) coincidit, lino deligato: mox accipientes duas acus ſimplex linum ducentes, iuxta hiatum per inciſionem cutis factam traiectamus, & anſulis linorũ præciſis,quemadmodum in aneuryſmate dictum eſt, ex quatuor initiis conſtrictionem moliemur. Vbi corpora lino deuincta computruerint exciderintq́;, medicamentis in linteola illitis curatio abſoluetur, ſi cauam magis cicatricem fieri ſemper cupiamus. Hæc quidem ad omenti,aut inteſtini affectum pertinẽt. At ſi caro, aut humor,aut ſanguis vitium crearit, tumoris medio circulatim præciſo: deinde eo quod incumbit extra peritonæum, ſublato, curationem carni generandæ dicatam tentabimus. Porrò ſi vmbilicus emineat,aut ex vaſorum dilatatione,aut ſpiritu intercluſo, attingi non debet,quemadmodum etiam aneuryſmata.

De peritonæo, hoc eſt, interiore abdominis membrana conuulnerata, item de inteſtini.aut omenti procidentia.vbi etiam tractatur, quomodo ventris vulnera ſarciantur ex commentarijs Galeni. CAP. LII.

QVomodo peritonæi,hoc eſt,interioris abdominis mẽbranæ vulnera optimè queas manu curare,deinceps venit conſiderandum.Si igitur paruum adeò vulnus extiterit vt inflatum iam quod procidit inteſtinum remittere nõ liceat:neceſſariũ eſt, aut flatum elicere, aut vulnus ampliare.Satius autem fuerit meo iudicio quod prius dixi agere,ſi modo id conſequi poſsis.At qua magis ratione id conſequare,quàm ſi cauſam vnde inteſtinum infletur, è medio ſuſtuleris?Quæ igitur ea eſt?nimirum, ambientis nos aëris refrigeratio:quare etiam remedium ex calore petetur.Itaq; ſpongia molli aqua calida madenti, mox expreſſa calefacere inteſtinum oportet. Præparetur autem interea vinum auſterum

rum

m calidum. etenim hoc magis quàm aqua calefacit, ac bur inteſtino adiicit. At ſi per hæc inteſtini inflatio non ſſerit, tanta peritonæi pars incidi debet, quanta id quod cidit, opus habet. Idonea vero ad eiuſmodi ſectionem hantur ſcalpella recta quæ Græci ſyringotoma vocant, id t, quæ ad fiſtulas incidendas ſunt accommodata. Figura item laboranti appoſita fuerit, cum in inferiori parte vulus factum eſt, ſi ſurſum vergat: cum in ſuperioribus, ſi deorſum, & ſi in dextris vulnus ſit, in contrariam partem corus incumbet, ſi in ſiniſtris, in dextram, atque hoc tum magnis, tum exiguis vulneribus commune eſt. Cæterum cum inteſtina in proprium reponi locum debent, ex magno vulnere collapſa miniſtro dextro opus eſt: oportet enim ipſum, bi manibus ſuis totum vulnus à foris apprehenderit, intro repellere, conſtringere ac exiguum ſemper ſuenti denudare: quinetiam id quod conſutum eſt, mediocriter comprimere, quoad totum exactè perſuatur. Porrò quæ idonea ſuendi abdominis ratio exiſtat, deinceps dicamus. Quoniã coire abdomen cum peritonæo conuenіet, incipiendum quidem à cute eſt, atque ab externo introrſus acus demittitur: vbi iam & cutem, & rectum muſculum totum tranſierit, prætterito quod ei adiacet peritonæo, per reliquam huius partem eam ab interno extrorſum, atq; inde per reliquum abdomen traiectabis: vbi hoc penitus pertranſierit, rurſus ab externo introrſum, idem abdomen perforãdum eſt: mox vbi peritonæum quod illi quoque adiacet præterieris, & ad oppoſitum perueneris, id quoq; ab interno extrorſum perpungi, vnaq; eum eo totum ipſi cohærens abdomen debet. Deinde ab hoc rurſus incipiendum, atq; id cum oppoſito peritonæo conſuendum. Ac rurſus vicina etiam cute traiecta, iterum ab ea parte acus introrſum eſt iniicienda, conſuendumq; id cum oppoſito peritonæo, inibi quoque vicina cute tranſmiſſa: atque hæc iterum iterumq; facienda ſunt, quoad totum vulnus ſimiliter conſuerimus. Interuallum vero ſuturarum quod ad compeſcenda ea quæ ſubſunt, pertinet, breuiſsimum eſſe poſtulat. Quod autem ad firmitatem requiritur, inter ſuturas cutis ne alibi rumpatur, vtiliter breue non eſt. quare vitato vtriuſq; exceſſu, eligẽda mediocritas eſt. Iam hoc quoq; omnium vlcerum commune quodammodo eſt, ſicuti etiam ipſius quo ſuuntur, fili ratio.

Quod

Quod enim durius eſt, cutem rumpet: quod mollius, confeſtim ipſum rumpitur. pari modo ſi proximè oras ſummas acum tranſegerit, quod reliquum eſt cutis, quoniam minimum eſt, dum violenter adducitur, rumpi cogitur. Sin plurimum ab iis receſſeris, non parum cutis inglutinatum relinquetur. Hæc licet omnium ſint vlcerum communia, maximè tamen ſeruanda in abdomine ſuendo arbitror. Porrò ipſum abdomen, aut quemadmodum eſt expoſitum, conſuetur, huc diligentia adhibita, vt peritonæum abdomini coaleſcere poſsit: quod vix ſperare audeas, cum neruoſum exiſtat: aut ſicuti quidam factitant, qui quæ cognatæ naturæ ſunt, ea committunt, vtpote peritonæum peritonæo, abdomen abdomini. Id autem fiet in eum modum. A' vicino nobis abdomine incipitur, atque ab externo introrſum per id ſolum acus traiectatur. poſt præteritis vtriſq; peritonæi labris, ex obiecta parte à foris introrſum per vtrunq; eius labrum acus reuocatur: dein hæc rurſus reducitur, atq; ab interioribus foras per aduerſum abdomen tranſmittitur. Hic modus à communi, & ex prompto, quo nimirum vno adactu per quatuor labra acus traiicitur, id differt, quòd peritonæum totum intra abdomen prorſus recondit. Cæterum medicamenta ad hæc idonea materiæ illius eſſe debent, cuius ſunt ea quæ cruentis iniiciuntur. Vt autem nulla pars principalior conſortij lege doleat, lanam conuenit mollem oleo mediocriter calido imbutam toti, quod inter inguina & axillas eſt, circundare. Præſtiterit autem ſi per clyſterem inteſtinis aliud ſimile infundas. Si vero nonnihil in ipſis quoque inteſtinis conuulneratum ſit: quod iniicietur, vinum nigrum, auſterum & tepens erit, eoque magis ſi totum vſque ad interiorem meatum pertuſum ſit. Facilè igitur curationem recipiunt inteſtina craſſa: ſecus habent tenuia: ieiunum vero omnibus inſanabile eſt, tum propter vaſorum magnitudinem multitudinemq́;, tum quòd tunica eius prętenuis neruoſaq; exiſtat. accedit huc quod etiam bilem ſynceram totam recipiat: adde quòd omnium maximè iecori vicinum habeatur. Ventriculi porrò imæ partes carnoſæ vlceratæ curari cum fiducia debent, ſiquidem fieri poteſt vt res bene ſuccedat, non ſolum quòd hæ craſsiores ſint, ſed etiam quòd ſedes medicamentis quæ illas curabunt, adhibendis in eo loco eſt accommoda. At vlcerum quæ os & gulam infe-
ſtant,

ſtant,ſolo tranſitu medicamenta attingunt:quæ autem orificium ipſius obſident,ij ſenſus quoq; in illo acutus ſanationi aduerſatur.Cùm autem peritonæo rupto omentum prolapſum aut liueſcat aut nigruerit,fune exceptum antequã nigreſcat,ne ſanguis profundatur, præcidere conuenit id quod poſt vinculum habetur,atque vt in extremo inferiori iam commemoratæ abdominis ſuturæ vinculi fines pendeant,curabimus,quò ſcilicet facilè eos cũ ex vulnere ſuppurante eructentur,eximamus.

Ad tegendam glandem colis ſi nuda eſt. CAP. LIII.

IN quibus glans colis penuria cutis non contegitur,aliqui indecori gratia duplicem adminiſtrationis modũ excogitarunt,nunc in ſuperiore colis initio cutem orbiculatim ſecãtes,vt facto ipſius diuortio,inferior cutis attrahatur,donec glans occultetur:nunc ſubtus interiorem cutem à glãdis radice ſcalpello excoriantes,inde inferiorem trahentes, mox linteo quodam molli ambiens præputium deligantes, ita vt linteolum aliquod quà cutis excoriata eſt,interponatur,ne præputium cum glande coaleſcat.Hunc modum Antyllus magis recipit,lõgiore ipſum oratione exponens.Nos autem ſummatim dixiſſe contenti ſumus,quoniam raro inter artis opera huiuſmodi adminiſtratio requiritur,tũ quòd affectus nullam muniis obeundis difficultatem pariat,tum quòd neq; tantum indecori afferat,vt hac magis inquiſitionem aliquam ex chirurgia deligas.

Quomodo glans penis contecta aperiri poßit, vitium dicitur hypoſpadiæon. CAP. LIIII.

PLeriſque glans ab origine non perforata eſt: verùm ſub cane appellato quà glans ſuſpenſa eſt,foramẽ habetur: vnde neq; vrinam facere anterius poſſunt,niſi particulã verſus imam ventris regionem,admodum inclinent,neq; liberis dare operam,cum ſemen ipſorũ in vterum rectà nõ poſſit eiaculari.Omniũ itaq; ſimpliciſsimus tutiſsimúſq; curationis modus eſt qui fit per præciſionẽ.Itaq; reſupinato homine glans ſiniſtræ manus digitis validè attolletur:deinde ſcalpelli acie ipſa iuxta coronã præcidetur,plaga non obliqua,ſed ſculpturæ ſimili,vt per medium eminentia quędam glandem repræſentans appareat.Quoniã verò ſępe ſanguis profundi ſolet,ſi fieri poteſt medicamentis ei retinendo dicatis ſiſtemus,ſin minus,tenuibus ferramentis aduremus.

De phymo. CAP. LV.

DVplex phymi causa est:aliquando enim sic glandem præputium tegit ne nudari possit:aliquãdo retrorsum deducta reduci nõ potest. Hæc species propriè periphymosis dicitur. Prior itaq; differẽtia, aut ex cicatrice quæ in pręputio concreuerit, aut ex carnis incremento quæ illic coaluerit. Altera genitalium inflammationibus fertur accepta, quoties abducta cuti retrorsum glans intumuerit, nec vltrà præputiũ receperit. Si igitur prima phymi causa fuerit, curationem hoc pacto tẽtabimus: figurato homine, vt par est, præputium in anteriorem partem attrahemus, demissísque in summũ ipsum hamulis tribus, quaternísve, ministris continendum exhibebimus, iubentes, ipsum quantum fieri potest, diducant aperiantque: deinde si ex cicatrice exterior collectio fuerit creata, scalpello ab interiore parte præputium in tribus quatuórve locis incidemus lineis directis & æquali inuicem spatio distantibus, idque intrinsecus: est autem duplex in glande præputium: os igitur ipsius ab interiori parte diuidemus, sic enim contractione quæ ex cicatrice coaluit, dissoluta, præputium superinducemus. At si caro ab interioribus adnata phymum produxerit, carne tota ferro scarificata, præputium abstrahemus: carnem inter lineas eminentem rademus, postea plumbeũ canalem glandi vniuersæ circundabimus, inuoluta ipsi papyro sicca. Habeat autem canalis foramen vndique æquale. sic enim huius circumpositu præputium adductum rursus coalescere prohibebitur, dum & à plumbo & papyro inuoluta distentũ seruatur: intumescens enim ex deligatura magis adhuc cutem diducet. Hoc igitur faciundum est, siue ob cicatricẽ, siue carnis excrescentiam phymo generato manũ adhibuerimus. Sin autẽ periphymosis appellata creetur, vetustate tẽporis coalescit, & curationẽ nõ recipit, nisi quis eo modo velit tractare quem ad tegendã glandem vsurpamus. Sin autem nondũ coaluerit, vibicibus super ipsum rectis tribus, aut quatuor, aut etiã pluribus circulatim excitatis, oleo copiosiore tepido superfuso, extrorsum attrahemus.

Si præputium glandi adhærescit.

CAP. LVI.

GLans & præputiũ inuicẽ cõmittuntur exulceratiõe pręcedente. Cõuenit igitur subtus cute, quantũ licet, excoriata;

riata, acie ſcalpelli, aut ſpathula polypo accōmodata, ea quę reſiſtũt diſſoluere, id potiſsimũ conantes, vt glandem purè à præputio adhæreſcente diſcernamus: quod ſi nõ fuerit expeditum, glandis potius nonnihil ad præputium aſſumere, quàm econtrario: cum enim præputium tenue ſit, facilè perforatur. Vbi cõmiſſuram diſſolueris linteum tenue aqua frigida madens, glandi & præputio interponendum, ne rurſus coaleſcant, vino aſtringente cicatricem ipſis obducemus.

De circuncisis. CAP. LVII.

NOn de iis qui religioſo gentium more circunciduntur, nunc verba faciemus: ſed de iis quibus affectu naturalium oborto, præputium nigreſcit. Itaq; in iis totum quod nigruerit, orbiculatim præcidi debet, deinde ſquama cum melle vtendum, vel etiam malicorio, & eruo medicamenti inſtar quod linteolis illinitur. Si verò ſanguis quandoq; profluat, ferramentis lunatis candentibus vtendum, quæ vtriſq; ſimul iniiciantur, & ipſi ſanguinis profluuio, & vulneri depaſcenti. At ſi tota interim glans abſumpta fuerit, exiguum è plumbo canaliculũ imponentes meatui, per ipſum ægroto vrinam reddere iubebimus.

De thymis naturalium. CAP. LVIII.

THymi carnoſa ſunt tubercula, nunc in glande, nunc in præputio prouenićtia. Ex his, alij maligni, alij nõ ſunt. Mitiores itaq; ſcalpelli acie deradere cõuenit, & chalcitidẽ ipſis inſpergere: in malignis, eo quod vitiatũ eſt, exciſo, aduſtione vtendum. At ſi ex oppoſito aduerſoq; ſibi inuicem in præputio fiant thymi, hi, intra ipſum, illi, extra, non oportet omnibus ipſis confeſtim manum admoliri, ne præputiũ ſtructura tenue, imprudenter pertundamus. Sed primũ interiores auferre conſiliũ eſt, iiſq; cicatrice obductis, tunc quoq; exteriores aggredi. Nõnulli verò recentiorum forfice ipſos auellentes equino pilo deligatos, curare ſolent, quemadmodum alij refrigerato ferro candenti eoſdem deurunt.

De catheteriſmo, & clyſtere veſicæ. CAP. LIX.

CVm vrina nõ redditur, quòd iter ipſius obſtructum ſit, aut concreto intus ſanguine, aut calculo, aut alia quadam cauſa, catheteriſmo id quod ſuperfluum eſt eximemus. Sumpto igitur cathetere, ætati & ſexui conuenienti, probè ipſum dirigemus, quod hoc modo fiet: lana exigua lino deli-

gata per mediũ,linoq; ex acuto iunco per catheteris fistulã traducto lanã foramini adaptabimus,quod iuxta catheteris mucronem est,ac forfice præciso eo quod ex lana eminet, catheterem in oleum demittemus,ęgro in subsellium collocato,& fomentis si nihil prohibet,irrorato:catheterẽ in rectũ inferemus vsq; ad colis basim:deinde naturalia ad vmbilicum inclinabimus.etenim ab hac parte obliquus vesicæ meatus existit,deinde sic cathetera adigemus.Quum verò iuxta regionẽ inter scrotum,& anum,propè sedem fuerit, rursus genitalia imposito instrumento deflectemus,in naturalem reducentes figuram,nã à peritonæo vesicæ meatus sursum tendit,propellemúsque catheterem vsq; dum vesicæ sinum penetrauerit:secundum hoc,linum catheteri iniectũ retrahemus,quò vrina simul cũ lana attracta subsequatur, quemadmodum in syphonibus accidit:atq; talis demittendi catheteris modus est.At quia subinde exulcerata vesica col lui desiderat,siquidem auricularij clysteres,id quod iniiciẽdum est possint transmittere,illis in prædictum modũ vtemur,in vesicam demissis:si fieri nequit,catheteri pelle,aut vesica bubula adaptata,eoq; indito,vesicam colluemus.

Quæ curatio calculosis adhibeatur. CAP. LX.

CVm alibi demonstratum sit qua ex causa calculi generentur,tum,quòd pueris in vesica magis:prouectioribus,in renibus crescant,nunc rationem exponemus,qua excindi possint,vbi notas prius eorum qui vesica habẽtur,designauerimus.Vrina igitur aquosa est,quòd in eis subsidet, arenosum: pundendum continuo vexatur pruritu,laxatur sine ratione,rursusq; arrigitur,crebro id contrectant irritati ægri,& maximè pueri cum calculus in ceruicem vesicæ incidit,etiã repentè vrina supprimitur.Porrò inter eos quibus calculus excinditur,pueri quidem vsq; ad quatuordecim annos propter corporum mollitudinẽ,facilè curationẽ recipiunt:senes,quòd corpus ipsorum contumax sit,vix cõsanescunt:mediæ horũ ætates etiam in hoc,medio quodam modo habẽt.ac rursus facilè sanantur qui maiores calculos habent,quòd inflammationibus assuerunt:qui minores,difficulter sanantur,cõtrarias ob causas.Hæc cũ ita se habeãt, ad chirurgiã profecti,cõcussione vtemur prius,interim per famulos,interim ipso ægroto ex alto quodã loco desilienti, quò calculus ad vesicæ ceruicẽ propellatur,deinde figurari æger

æger debet, ceu rectus in sedili, manibus subter femora porrectis, quò in angustum vesica compellatur. Si igitur cõtingentibus nobis calculus in regionem scroti & ani intermediam procidat cõcussione exturbatus, inde ad sectionẽ conuertemur. Sin minus occurrat, indicem sinistræ manus digitum, si puer sit qui ægrotat, vel etiam medium, si ætatis sit prouectioris, oleo perunctum, in anum demittemus, & supinis digitis perquirentes, calculúmq; occurrentem paulatim traducentes, in vesicæ ceruicem coarctabimus: & digito vno, pluribúsq; propellentes ipsum in exteriora, impactum, ministro altero manibus vesicam premere iusso, alteri præcipiemus dextra manu testiculos sursum teneat, sinistra regionem inter scrotum & anum mediã extendat in alteram partẽ, ab ea qua sectionẽ moliemur: ipsi assumpto scalpello ad calculos aptato, inter anũ & testiculos, nõ per mediũ locũ inter scrotũ & anũ, sed in alteram partẽ iuxta sinisteriorẽ clunem obliquã super lapidem qui subiicitur incidendis, ducemus lineã, quæ extrinsecus latum habeat spatium, intus non amplius, quàm vt calculus per id queat excidere. Interim siquidem digitis super anum innixis, aut digito vnà cũ sectione sine euulsione calculus leniter exilit. sin minus exilierit, vnco huic rei accommodo iniecto eximemus. Calculo iam ablato, medicamentis sanguinẽ coërcentibus ex fuligine thuris, aloë, symphito, vel etiam misy, & consimilibus sanguinis profusionem sistentes, lanas, aut linamenta implicita, vino & oleo madentia imponemus, & ligaminibus sex processuum ad calculos accommodatis vtemur. At si profluuij sanguinis metus, sit linamentum implicitũ ex posca, aut rosaceo aqua admixta iniiciendũ est, & ęgro decũbente crebrius locum perfundemus. Postquam tertio die solueris, & hydrelæo copioso irroraueris, tetrapharmaco linteolis illito vtendum, ita vt frequentius ipsos soluas, curésq; propter vrinę acrimoniã. At si inflãmatio quæpiam superuenerit, cataplasmatis & superfusionibus ad eam inscriptis adiuuabimus, ac in vesicam rosaceum, aut chamæmelinum, aut butyrum nisi aliqua nos inflammatio impediat, demittemus similiter etiam si vlcus pascendo, aut alio quodã modo serpat, aut maleficũ fuerit, singulis congruẽtia adaptabimus. cum vlcus inflammatione caret, lauacrum adhibetur, inde emplastrum dia chylon, tum lumbis tum imo ventri super ac-

commodatur. Per totum vero curationis curriculum, femora inter se conuenit deligare, & cum remediis requiescere. Sin exiguus calculus coli inciderit & per vrinam reddi nequeat, præputium validè in anteriora attractum deligabimus iuxta glandis summitatem, item posteriore parte pudendi colem vinciemus, iuxta terminum ad vesicam spectantem constrictione adhibita: deinde infra colem diuidemus, super lapidem ipsum qui excidendis subiicitur, flexo autem cole calculum eiiciemus, solutisq; vinculis vlcus sanguine concreto vacuabimus. Posterius itaq; vinculum iniectum est, ne calculus retrorsum recurrat: anterius, ne post calculum exemptum præputij soluti cutis in oppositum recurrens diuisionem contegat.

De testiculorum partibus. CAP. LXI.

PArticularum quæ circa testes habentur, finitiones cum ad ramicum incidendorum doctrinam conferant prius describemus, quàm ad illam veniamus. Igitur testiculus substantia quædam est glandulosa, fragilis, ad genitricem seminis effecta. At nerui testiũ, quos Græci parastatas & cremasteras ab eo appellant, quòd ex illis genitales partes dependent, spinalis medullæ ex cerebri membrana propagines sunt, cum venis arteriosis ad testiculos pertinentes, per quos semen in naturalia permeat. Seminaria autem vasa, venæ sunt à caua vena in testiculos sinuosis anfractibus pertingentes, vnde testiculi alimentum capiunt. item tunica erythroïdes naturæ neruosæ, in gibba quidem parte, atque anteriori, à testiculo libera est: in concaua & posteriore, ipsi adhærescit, ex peritonæo originem trahens. Vocant autem partem hanc qua testiculo adnata est, posteriorem prosphysin, quasi dicas adnexum. Darti vero membranæ sunt, quæ exteriorem testiculum conglutinant, iuxta tunicam erythroïdem dictam ei adhærentes: quibus partibus & illa post testiculos tunica adunitur. Hæc autem ipsa cutis exterior rugosa testibus circundata, scrotum nobis Græcis oscheon dicitur.

De aquoso ramice, hydrocele dicitur. CAP. LXII.

HVmoris ociosi in particulis scrotum implicantibus colluuies, tumorem excitans sensibilem, hoc nomen sortita est. Itaq; humor magna ex parte, in tunica erythroïde appellata, testiculum ambiente, in partẽ anteriorẽ colligitur,

tur,quà potiſsimum membrana illa à teſticulo ſeparatur.
Raro extra membranam hanc erythroïdem vitium contrahitur.
Subinde peculiari tunica humor comprehenditur:vocantq; hoc malum chirurgici in ſuperadnata ortũ. Quare ſi ob cauſam præcedentẽ,exempli gratia,particularum imbecillitatem vitium oboriatur,ſanguis alimenti ratione adductus,in aquoſam ſeroſámve,& inutilem ſubſtantiam mutatur:ſi ex ictu,ſanguinea,aut fæculenta ſubſtantia comprehenditur. Communis igitur nota eſt,tumor indolens, firmus, ac ſtabilis in ſcroto,quacunq; tandem occaſione non euaneſcens,ſed in iis qui modicũ continẽt humorẽ, cedẽs:in illis qui copioſum habent,non item. Ac quibus in erythroïde tunica humor comprehenſus eſt,tumor rotunduspaululum,& oui modo longiuſculus apparet. His teſticulus in conſpectum non venit,vt qui vndiquaque ſit implicitus. Sin autem extra erythroïdem membranã ſub dartis habeatur, propter paucitatem particularum occurrit. At ſi humor in membrana ſuperadnata coierit propter contractionem ex omni parte,& rotunditatem,tumor alterius teſticuli imaginem exhibet:& cum aquoſus humor extiterit, tumor concolor pellucet:cum autẽ fæculentus fuerit,aut ſanguineus, aut rubicundus,aut liuidus apparet. At cũ in vtraq; ſcroti parte hæ notæ apparuerint,duplicem ibi ramicẽ eſſe cognoſces. hoc modo ſcalpello curantur:deraſa pube & ſcroto, niſi puer fuerit,ægrum ſuper ſedile reſupinabimus,podici pãniculo multiplici ſubiecto,ſcroto autem ſpongia iuſtæ magnitudinis,ac ſedentes à ſiniſtra ægrotantis,miniſtro qui ad dextram ſedebit, iubebimus vt genitale in alteram partem protendat, & cutem ſcroti ad abdomen eleuet, nos ſcalpello ſcrotum à medio iuxta longitudinem vſq; ad pubem ferè recta linea incidemus, quæ vicina ſit lineæ ſcrotum per mediũ ſecanti,diuidemúſq; tunc tunicam erythroïdem. Porrò ſi humor in adnata membrana hæreat,quà vertex eiuſdem tunicæ eminet,illac diuiſionem moliemur. Hamulo autem oræ vulneris diducentur, & cultro ad hydrocelicos aptato ſcalpellóq; dartos detegemus, crudata vero erythroïdi,ſcalpello quo venæ incidi ſolent,mediã ipſam diuidemus,per illas potiſsimũ partes,in quibus à teſticulo recedit. Humore iam toto,aut maiore ipſius portione in vaſe aliquo excreto,erythroïdẽ membranã hamulis eximemus,

quàm fieri licet tenuissimam ipsius partem. Inde verò Antyllus suturis & medicina cruentis accommodata vtitur: recentiores ea, quæ quòd carnem inducat, sarcotice appellatur. At si testiculus putredinem expertus alióve modo vitiatus deprehendatur, vasa cum neruo, qui ab inguinibus dependet, cremastere dicto, fune excipiemus, ipsóq; cremastere præciso, testiculus eximetur. Item in iis qui duplici laborant ramice, similiter bifariam curationem moliemur, vtrinq; per scroti partes ad inguina lineas incidentes. mox specilli mucrone per diuisionẽ deorsum ad scroti extremũ demisso, ipsóq; scrotũ attollentes, acuto scalpro lineam qua humoris est emissarium, incidemus, vt & sanguinem concretum & pus per eã excernamus, ipso verò scalpelli mucrone linamẽtũ in longitudinem implicitũ superiori diuisioni inseremus, & vibicibus per spongiam detersis lanam oleo madentem per sectionem infra ad testiculum, insinuabimus, extrinsecus alias lanas vino & oleo imbutas scroto, imo vẽtri, inguinibus, regioni inter scrotum & anum & lumbis superiniiciebus, ac vbi linamẽtum triplex super hęc implicitũ deligauerimus vinculo in sex processus exporrecto, congruisq́; fasciis, homo decumbet lanis scroto subiectis, vt cõ quiescat, pelléq; super ipsas molli explicata, quo fomenta excipiantur. Superfundemus autem oleo calẽte, vsq; ad triduũ. post hoc vbi solueris, tetrapharmaco linteolis illito in vulnere, vteris, linamẽtũ in longitudinẽ implicitũ ex farinaceo polline superaccommodans, extrinsecus fomenta rursus propter inflammationẽ vsq; ad diem septimum iniicientur: inde medicamento quod linteolo seruetur vtemur. Vulnere expurgato, & carne iam mediocri obducta, deinceps etiam lauacris adhibitis linamentum in longitudinem implicitum auferri debet, & reliqua curationis parte subsequente, quemadmodum prius explicatum est, vtemur. At si inflammatio quæpiam fuerit, aut sanguinis profluuium, aut aliquid eiusmodi interea superuenerit, conuenienter vnicuiq; occurrere conuenit, ne semel dicta iterum repetã. Si vero vstionem potius in aquoso ramice, sicut recentioribus visum est, adhibeamus, omnia quæ ante chirurgiam, & post eã dicta sunt, exequemur, ipsum vero chirurgiæ opus sine ferro tantũ & diuisione per humoris emissarium fieri debet. Decem itaq;, aut duodecim ferramẽtis literã græco-

rum

um r imitantibus, & duobus gladiolis primum scrotum
erro r referenti per medium aduremus, cultello autem,
ut cæco hamo membranas excoriantes ferramento ensi
simili, has ceu præcidentes, aduremus. Nudata vero tunica
erythroïde, facilè autem cùm alba & tenuis existat, cogno-
scitur, acie ferramenti instar r literæ facti perurentes hu-
morem excernemus, postea totam ipsam detectam hamulis
attollentes, ferramento gladiolo simili auferemus.

De carnoso ramice & tophaceo. CAP. LXIII.

CAro in particulis quæ scrotum implicant alibi succre-
scens carnosum ramicem producit. Nascitur autem ea,
ex causa latẽte, testiculo fluxionem scirrhumq; experto, aut
ex ictu, aut imperita post ramicis succisionem curatione:
subsequitur autem hos color vbique sui similis cum duri-
tia. Si autẽ tumor in scirrhum coaluerit, nullus nec color,
nec sensus adest: si malignus sit, dolor vrget punctorius. Ita-
que manum admouentes ægro, figurabimus ipsum, sicut &
prius, diuidemúsque similiter, & siquidem ex generata car-
ne, vitium testiculi creatum sit, & darton membranam &
erythroïdem consimiliter discindemus, deinde testiculo ele
uato, eóque extra erythroïdem exempto, cremastere segre-
gato à vasis, hæc quidem constringemus, illum vero nem-
pe cremasterem amputabimus: testiculum autem qui cum
adnata carne coaluerit, ceu alienum eiiciemus. Sin hæc car-
nis generatio in tunica aliqua, aut, vase fiat, scroto diuiso
subiectísque carni membranis, totum quod in carnem con-
creuit auferemus. quòd si posterior commissura carne fue-
rit obducta, iis quæ ambiunt ipsam ademptis testiculum si-
mul cum ea excipiemus: quippe fieri nequit, vt testiculus si-
ne hac permaneat. Cæterum tophi & in testiculo & in mem
brana erythroïde occalescunt, renixu multo, duritie, & in-
æqualitate à carnoso ramice & aquaso discreti. His igitur
manum sicut etiam carnoso ramici admoliemur.

De varicoso ramice & ventoso. CAP. LXIIII.

VAsa in scroto, aut dartis mẽbranis, dilatata, varices sim
plici vocabulo nominant. Alia vero quæ testiculum
nutriunt, si varicum more dilatentur, varicosum ramicem,
Græci cirsocelen vitium nuncupant. Notæ horum euiden-
tes sunt, quippe pars affecta tumidior, obliqua modicè vuæ
in modũ, & testiculi relaxatio antea apparet, tũ aliæ nonnul

læ in agendo difficultates maximè in cursu, exercitio, & itinere. Hoc modo curamus: vbi commodè ægrum figuraueris, scrotum manu permulcetur, neruus cremaster in partem inferiorem repellitur. Facilè autem is dinoscitur, vt qui tenuior vasis sit, solidior, reniténsq; ceu potens validúsque: æger quoq; ad depressionem ipsius indolet, & iuxta colem turbatur: vasa autem digitis nostris & ministri excepta in scroto, validéq; distenta, acie scalpelli obliqua adacta supra instrumentum quod vasis cedendis supponitur secabimus. deinde per hamulos ea quæ cuti subiacent eleuata excoriãtur. vasis vt in capite de angiologia & aneurysmatis disputatum est, denudatis, acus duplex linum trahens transmittitur: ansaq; lini abscisa, vasa & in prima ipsorũ dilatatione & inferiori extremo fune deligabimus, & per medium recta incisa linea, & sanguine qui coïerat euacuato, medicina ipsos curabimus quæ pus moueat, vt etiam funiculi cum vasis sua sponte excidant. Leonides autem præcipit, quòd si aliqua ex vasis testiculũ nutrientibus dilatata fuerint, hoc modo esse faciendum: sin autem omnia, testiculum cum ipsis capi oportere, ne vasis alentibus destitutus contabescat. Porrò ventosus ramex, quum genere aneurysma existat, Leonidi quidẽ non attingendus videtur, propter periculum quod in varicibus ab incessabili sanguinis profluuio accidit. Recẽtiores autem quum duplex ipsius sit generatio, alia ex quatuor vasis testiculum alentibus, alia ab arteriis darton membranam & scrotũ intercurrentibus: hunc quidem ceu desperatæ salutis, repudiant: illum priorem scalpello curãt. discernimus autem ipsos, quòd qui ab arteriis enascitur, facilè ad digitorum constrictionem euanescat, qui à venis testiculum nutrientibus, aut neutiquam, aut cum multo metu. Cæterum curamus ipsos, vt in varicosis ramicibus comprehensum est, singulas venas fune excipiẽtes deligantesq;.

De intestinorum ramice. CAP. LXV.

INtestinorum ramex, quem Græci enterocelen dicunt, est cum intestina sunt in scrotum deuoluta: id quod fit aut peritonæo circa ilia dirupto, aut eodem extenso. vtraq; igitur, ruptura (dico) & extensio ex violenta quadam occasione præcedente proueniunt, nempe ictu, aut saltu, aut clamore. At qui laxationi fertur acceptus, propriè & propter resolutionem, & alias corporis imbecillitates, accidit. Notę vtriq; com

mmunes ſunt: conſpicuus in ſcroto tumor: item quòd in
ercitiis, itinere, ſpiritus retentione, aliiſque occaſionibus,
em maior quàm prius euadat: compreſſus, tardè quidē re-
rrat, celeriter autem rurſus deuoluatur, ſupernè inteſti-
m reſupinatis in loco permaneat, donec erigantur. Ster-
s autem in ſcrotum receptum periculum ſubinde ipſis in-
lit: dolent enim, nonnunquam etiam impreſsis digitis ſo-
tum elidunt. Peculiaria ramicis ad relaxationē relati indi-
a ſunt, quòd non vna vice, ſed particulatim temporis ſpa-
o, & quod ob cauſas quaſlibet, nonnunquam inteſtinum
euoluatur, tumor æquabilis & profundus appareat, inte-
ino quod deuolutum eſt, peritonæo conſtricto. Ex ruptu-
facti ramicis ſignum eſt propriū, quòd vna vice ac ſubito
initio inteſtinum deuoluatur, idq; ob cauſas violentas
untaxat: quòd tumor immenſæ magnitudinis, inæqualis,
per ſumma protinus in cute emineat, quoniam inteſtina
xtra peritonæum elabuntur. Si igitur rupto peritonæo o-
nentum duntaxat in ſcrotum inciderit, vitium omenti ra-
nex, Græcis epiplocele appellatur: ſi inteſtinum quoq; de-
abatur, omenti inteſtiniq; ramex, Græcè epiploënterocele
licitur: ſi vero & aqua in tunica erythroïde apparuerit, com
oſita ex tribus quoq; appellatio ſumitur. Cæterum neque
nos, neq; ex ruptura inteſtinorum ramicem chirurgiæ ſub-
icimus, ſolum vero ex relaxatione ramicem inteſtini manu
curamus, hunc in modum. homine reſupinato & cute iuxta
inguina per miniſtrum eleuata, tranſuerſam lineam incidi-
mus, vt in angiologia explicitum eſt. Nonnulli verò non
tranſuerſam, ſed rectam lineam ducunt, hamuloq; defixo di
uiſionem explicant, quæ teſticulum retractum menſura ad-
æquet, deinde rurſus tot hamulis per quartam cutem tranſ
miſsis quot vulneris magnitudini ſufficiant, cæco hamo, aut
cultro membranas & pinguedinem ſubtus excoriātes, ſcal-
pello præcidimus. detecto autem vndequaq; peritonæo, de-
miſſoq; indice digito ad poſteriorem ſcroti partem inter pe-
ritonæum & dartum membranam, poſteriorem connexum
ſoluemus, deinde dextra manu extremum implicātes ad in-
teriora ſcroti, ſimulq; ſiniſtra peritonæum retrahentes ad di
uiſionem retrahemus teſticulum vnà cum membrana ery-
throïde, ac miniſtro vni iubebimus teſticulum eleuet, ipſi ve
rò poſteriorem adnexum ex toto ſimul cum membrana

erythr

erythroïde diſſoluentes, explorabimus digitis num inteſti ni inuolutio quædam in tunica erythroïde relicta ſit, & infra hanc ad aluum propellemus, deinde acu bonæ magnitudinis linum ducente duplex, decies implicitum ad peritonæi terminum qui diuiſionem reſpicit per medium tranſuemus. †Succiſis autem linis quatuor faciemus initia, atque his per vinculum rurſus implicatis, vtrobiq; peritonæum valenter deſtringemus, iterumq; initiis circunuolutis, aſtringemus quidem ſtrenuè, vt nullum ex vaſis nutrientibus adhuc poſſit cedere ne inflammatio inde concitetur, item ſecundum extrinſecus vinculum iniiciemus minus quàm duos digitos à priori diſtans. Poſt hæc vincula digiti inſtar ex peritonæo relinquentes, totum ipſum orbiculatim præcidemus, auferentes ſimul nimirum & teſticulum: rurſus diuiſione iuxta emiſſarium ſcroti adhibita, linamentum in longitudinem implicitum iniicitur, & fomentis oleo imbutis vinculiſq; vt in aquoſo ramice iniectis, omnia quæ reſtant, quemadmodum illic expoſitum eſt, perficiemus. Nonnullos autem non imperitos chirurgos noui, qui membrana erythroïde exciſa, ferramentis candentibus extremum ipſius adurerent ſanguinis profluuij metu, vt eſt veriſimile. Hi autem ipſi poſt ſcalpelli adminiſtrationē ægros protinus in ſolio oblongo ligneo, cui aqua ineſſet calida ad ſeptimum diem vſq; lauabant, quinquies per diem noctemq; id facientes, præſertim in pueris, & mirificè res proceſſit: nam citra inflammationem ipſi ſecabant, & funiculi vnà cum corporibus protinus decidebant. Interea vero dum ægri lauabant, prædictæ ſuperfuſiones iniiciebantur. Alius quiſpiam præter commemorata etiam pipere trito cum oleo ceruicem ipſorum eodem tempore infricabat.

† *Hic locus ſic legitur in veteri codice*, κόψαντες δὲ τὴν διπλόην τέσσαρας ἀρχὰς ποιήσωμεν, καὶ ταύτας κατὰ χιασμὸν ἀντεμπλέξαντες ἐξ ἀμφοτέρων, *id eſt, poſtquam ſciderimus duplicatum linum quatuor capita faciamus, & his decuſſatim implicatis ex vtraque parte peritonæum validè conſtringamus.*

De inguinum ramice, bubonocele vocatur. CAP. LXVI.

INteſtini ramicem ex relaxatione creatum, inguinum hernia præcedit: primum enim peritonæo nimis intenſo, inteſtinum laxatum tunc quidem in inguina abſcedit, facitq; ramicem, quem Græci bubonocelen dicunt. Hunc vetuſtiores

res

in eum modum scalpello curant, linea transuersa per in-
na intumescentia, tres digitos longa inciditur. Hinc
mbranæ & pinguedo eximuntur, aduerso autem specil-
eritonæo per medium detecto qua fastigiatur adigi de-
,id enim intestina in altum repellit. Itaque peritonæum
us restitutum vtrobique aduerso specillo, suturis inui-
n committemur, deinde specillum extrahemus, neq; pe-
onæum præcidẽtes, neq; testiculum, neq; aliud quippiam
inentes, sed præsidio cruentis idoneo persanantes. Quo-
m vero recentiores vstionem potius in inguinum rami-
us probarunt, hanc quoque non præter institutum tra-
mus. Homo mediocriter moueatur, tussi violenta, inten-
ne, spirituq; retento. vbi tumor in inguinibus apparue-
,locum qui vri debet, atramento scriptorio aut collyrio,
ura triangula circunscribemus, transuersam lineam per
guina sursum ducentes, iniiciemusq; signum per triangu-
medium. postquam æger decubuerit, candens ferrum per
ediam notam imprimemus, primum clauatum, inde per
ianguli costas Græce Γ literæ figuram repræsentans, ter
o laterculari aut lenticulato totum triangulum adæqua-
mus, ministro per totam vstionem saniem panniculo ex-
rgente: tam altè vero aduremus quousque pinguedinem
ertingamus, idq; in habitu corporis moderato, neq; enim
gracilibus ob siccitatem ferrum altius admouendum est,
e imprudentes peritonæum aduramus, neq; tamen in cras-
oribus pinguioribusq;, in quibus vel ante iustam vstionem
inguedo apparet: sed quantum vri conueniat artificiosa
eprehendemus coniectura. Secundum vstionem sal vnà
um porro tritus crustæ insinuabitur, & inguinario in lite-
æ χ similitudinem ligamento vtemur, per insequentes dies
emediis crustam adimunt, nempe phacomelite & similibus
urabimus.

De scroto attenuato, laxoq; attritorum panniculorum modo.

CAP. LXVII.

LAxata scroti cute sine interioribus ipsius particulis vi-
tium maximè indecorum gignitur, quod Græci racosin
appellant. Leonides igitur resupinato homine, quod in ea su
perfluum erat scalpello super asserem, aut durum corium,
quod incidendis subiicitur excidebat, orasq; vulneris sutu-
ris committebat. Antyllus autem tribus etiam quatuórve
suturis

ſuturis ſuperfluam cutem prius punctam forfice acuta aut ſcalpello poſt ſuturas auferebat, ſuturiſque adunitam vt cruenta curabat.

Quomodo fiant eunuchi. CAP. LXVIII.

CVm ars noſtra huc tendat, vt corpora à ſtatu qui præter naturam eſt in naturalem deducat, eunuchos faciendi ratio, quam Græci eunuchiſmum dicunt, contraria promittit. verum quia & inuiti ſubinde à præpotentibus quibuſdam eunuchos facere cogimur, explicandus compendioſè modus eſt, quo illis ſatisfaciamus. duplex itaq; eſt, alter contuſione, alter exciſione perficitur, & prior quidẽ in hũc modũ. Pueri adhuc infantes in aquæ calidæ ſoliũ collocantur: deinde vbi corpora eodẽ ſolio fuerint relaxata, digitis teſticuli premuntur, vſq; dum aboleantur & euaneſcant, diſſoluti non amplius ad tactum occurrant, Exciſione hac ratione efficitur: Reſupinatur in ſedili qui eunuchus fieri debet, & ſcrotum cum teſticulis ſiniſtræ manus digitis premitur: quo facto duas lineas rectas vnam per alterum teſticulum ſcalpello incides: vbi exilierint teſticuli cute detracta execabuntur, ita vt tenuiſsimum ſolum naturale vaſorum commercium relinquatur, atque hic modus, eo qui per contuſionem fit magis probatur. Nam qui contuſionem teſticulorum ſunt experti, nonnunquam venerem appetunt, parte aliqua vt veriſimile eſt teſticulorum inter contundendum deliteſcente.

De hermaphroditis. CAP. LXIX.

HErmaphroditon vitium ex compoſitione Mercurij, & Veneris appellatum eſt, multum vtriq; ſexui adferens indecori. Cùm enim quatuor Leonide autore differẽtiæ exiſtant, tres quidem in viris, vna in mulieribus conſtituitur. In viris ſiquidem aliàs iuxta regionem inter ſcrotum, & anum, aliàs in medio ſcroto muliebris pudendi pilis obſiti forma apparet. Tertia vero ad hæc accedit in qua nonnulli veluti ex pudendo quod in ſcroto eſt vrinam profundunt. In mulieribus ſupra pudendum iuxta pubem virile frequenter genitale inuenitur tribus quibuſdam extantibus corporibus vno tanquam cole, duobus autem veluti teſticulis. Tertia itaq; virorum deformitas qua vrina per ſcrotũ excernitur, curationem non recipit, reliquæ tres curantur corporibus ſuperuacuis è medio ſublatis & vlcerum modo tractatis.

Quo-

Quomodo nympha excidenda sit, & cercosis emendanda.

CAP. LXX.

Caruncula in sinu muliebris pudendi subsultans Græcorum lingua nymphe dicitur: quibusdam immensæ magnitudinis efficitur, & non decentis inuerecundiæ notã præfert. Quemadmodum vero nonnulli memoriæ produnt, sunt quæ hanc partem arrigunt, viris similiter, & in venerem ruunt. Quapropter resupinata muliere vulsella nymphæ superfluum prehensum scalpello excindimus: diligentia adhibita ne altè ipsam penetremus: vnde fluidus affectus, rhyada vocant, excitetur. Porrò cercosim, cum sit carnis ab vteri ore propago quæ muliebre pudendum repleat, interim foras caudæ modo procidat, nymphæ consimiliter auferemus.

De muliebrium locorum thymis condylomatis & hæmorrhoidibus.

CAP. LXXI.

THymus eminentia quædam est, nunc rubens, nunc alba, plurima parte sine dolore, thymi corymbis similis: condylomata vero, excrescentiæ sunt rugosæ, quemadmodum hæmorrhoïdes iis quæ in ano sunt respondentes, interim & sanguinem profundunt. omnes itaq; eiusmodi in mulieribus excrescentias, quæ in conspectum veniunt, inter detegendum vulsella comprehensas, ferramenti quod ex dimidio spatham refert, acie excindemus, vtemurq; galla læuigata, aut scisso alumine. Nam è lino deligaturam in his maiores chirurgi non admittunt.

De non perforatis & phymo. CAP. LXXII.

GEnitales mulierum partes clauduntur, interim ex natura, interim ex accessorio, morbo quodam præcedente, aliàs in imo, aliàs in alis, sæpe etiam in medio spatio, idque aut secundum naturam aut ex obstructione. Quod autem foramen intersepit intercluditque, vel caro vel membrana est. Cæterum hoc mali graue fit impedimentum, modo in coitu, modo in conceptu vel puerperio, aliquando mensium purgatione, si quæ loca obstruit caro totum spatium occupauerit, in quibusdam enim medium foramine patescit. Causa igitur inuenta, vel ex promptu, vel etiam demisso specula, si quidem commissura solum fuerit, hanc recta linea scalpello fistulis accommodato dissoluemus: sin autem distentio, hamulis per medium corpus siue id membrana,

siue caro existat transfixis eleuatum, scalpello diuidemus, ac sanguinis fluore medicamentis sine rosione siccantibus suppresso, iis quæ cicatricem ducunt vtemur, pessarium aliquo cicatricem inducente vnctam subiicientes, in quibus potissimum non altè admodum administratio est adhibita, quod ea de causa fiet, ne particulæ rursus coalescant. Iam phymus in ostio vuluæ succrescens pari modo curatur.

De abscessu vuluæ. CAP. LXXIII.

VBi abscessus circa os vuluæ prouenerit qui manu tractari queat, non promptè ad sectionem properare consilium est, sed cum affectio fuerit absoluta, inflammatio plurima parte increuerit, corpora quæ humoribus incumbunt, attenuata, idq; propter vteri excellentiam. Inter agendum vero mulier in sella resupinabitur cruribus ad abdomen, & femina contractis, inuicem diuaricatis: cubiti ipsius sub poplitibus subiicientur, & funiculis congruentibus ad ceruicem deligabuntur, medicus autem ex dextra sedens tentabit speculo, quod dioptram dicunt ætati accommodato. conuenit autem specillo sinus muliebris altitudinem metiri, ne maiori speculi tridente, vterum premi contingat, & si amplior ille sinu reperiatur, linamenta implicita alis imponuntur, vt super ipsa speculum firmetur. Cæterum conuenit speculi tridentem qui testulam habeat, in superiore parte intro demittere, & specillum à medico contineri, testulam à ministro conuerti, vt laminis tridentis diductus sinus aperiatur. Iam vero si abscessus occurrens mollis & tenuis existat, qui digiti tactu subsidet, iuxta verticem diuidetur spathula, aut specillo: ori vuluæ pure vacuato, linamentum in longitudinem implicitum, lemniscon dicunt, tenerrimum ex oleo rosaceo imponetur, vel potius extra diuisionem sinui muliebri sine compulsu inseretur. Extra vero summas oras & super pectinem lumbosq; lanæ succidæ aut puræ, oleo madentes accommodabuntur. Tertio die insidebit mulier in hydrelæum calidum, aut maluæ decoctum: abstersis sudoribus linamentum in longitudinem implicitum in fissuram tetrapharmaco per se, vel cum discocto melle inunctum leniter insinuabis: erit autem solutum butyro aut rosaceo, exterior regio cataplasmatis obducetur dum inflammatio cessauerit, & vulua abscessu purgata fuerit. Sin autem difficulter expurgetur, collui debet auriculario clystere ex

e ex iridis decocto, aut aristolochię, aut melle. Cicatrix ducidebet emplastro ex cadmia, soluto vino, per linamentum madidum. At si intra os vuluæ abscessus fuerit, attingi non debet.

Qua ratione partus ex vtero excutiatur excidaturq;.

CAP. LXXIIII.

QVomodo ægrè parienti succurratur tertio volumine tradidimus: sin autem eo nihil proficiatur, ad chirurgiam merito diuertimus, id primũ notantes, mulier superstes ne futura sit, an minus: & si quidem salus speratur tunc manũ admoliemur: sin contrà, attingi non debet. Quæ igitur perniciem sui portendunt, inexpugnabili dormiendi necessitate vt in lethargo sopiuntur, resolutæ sunt, & vix possunt excitari, ac si excitentur, imbecilliter respõdentes, rursus graui sopore premuntur. Nonnullæ conuulsionis modo contrahuntur, aut neruis commouentur, aut alimentum nõ sentiunt, pulsus validè inturgescens deprehenditur, sed languidus & imbecillis: quæ incolumes futuræ sunt, nihil eiusmodi patiuntur. Oportet igitur resupinam mulierẽ in lecto sic collocare, vt figura ipsius magis sit decliuis, crura ipsius elata mulieres vtrinq; contineant, aut quædam ministræ. Si verò non adfuerint, mulieris thoracem vinculis quibusdam lectulo adfirmabunt, vt ne corpus, attrahentes sequens, tractionis vim dissoluat, ac alis vuluæ diductis, per ministrum † sinistram manum contractam cũ valentibus digitis extenuatis, in ostiolũ inseremus, idémq; pertentabimus, & oleo infuso relaxabimus, disquirentes vbi vncum quo fœtus extrahetur, defigi conueniat. Idonei verò loci sunt quibus iniicietur, si in caput conuersus infans descendit, oculi, occiput, os iuxta palatum, mentum, clauiculæ, & sub costis sitæ regiones, adhæc præcordia, quæ Gręci hypochondria appellant: si in pedes conuertitur, ossa super pubem extantia, intercostalia, clauiculæ rursus & deinde vncus dextra manu continebitur, flexu ipsius digitis occultato, sinistra manu leniter inseremus, & particulæ cuipiam ex prædictis vsque ad vacua transmittemus. huic alter opponetur, quo attractio recta procedat, neq; alterã in partem inclinet, deinde æquabiliter trahetur non solum recta, sed etiam in latera, quemadmodum in dentibus eximendis fieri solet, & tensionem interea remittere iterum non cõuenit, postea verò indicem

digitum vnctum, aut etiam plures demissos inter os vuluæ & corpus impactum, orbiculatim circumagere, veluti excoriando: si autem iuxta rationem vncus subsequatur, in superiora transferre conueniet, atq; sic agere dum perfecta fœtus sit extractio. Si autem manus obiecta fuerit, nec propter obstructionem queat conuerti, circumposito panniculo, ne reuoluatur, modicè attrahere oportet, ac prolapsam totam ab humero abscindere, idemq; facere etiam si duæ manus prociderint. similiter etiam pedes procidentes, corpore reliquo non subsequente, ab inguinibus amputari oportet: deinde reliquum corpus dirigere conandum. At si caput iusto maius obstructionem pariat, & hydrocephalon sit, id est, aquam in capite infans collegerit, spatula polypis dicata, aut scalpro, aut cultro quod scolopomachærion dicitur, inter digitos occultato, caluariam diuidemus vt vacuata concidat. quòd si naturaliter amplum sit caput, similiter diuisam caluariam forsipe qua dentes aut ossa extrahuntur, comprimemus. Si ossa emineant, hæc quoq; auferre ratio est. At si capite ad thoracem adacto, obstructio prouenerit, eodem instrumento clauicularum compages vsq; ad interiora spatia diuidentur, vt humore vacuato thorax concidat & collabatur: quòd si non concidat, diuisas etiam clauiculas ipsas auferemus, tunc enim collabetur. Porrò si imus venter mortuo fœtu sit inflatus, aut aquam subter cutem collegerit, eadem ratione ac via eum vacuare cum ipsis interaneis aggrediemur. Cæterum si in pedes deferuntur, fœtus declinati facile ad vteri os diriguntur: quòd si iuxta thoracem aut abdomen fuerit impactus, linamento ipsum attrahemus, eodemq; modo ea quę ambiunt, diuidemus. At si reliquis ablatis caput ad superiora reuersum inhæserit firmius, sinistra manus demittetur in vterum, & si os ipsius pateat, manum in ima transferemus, ac caput inuestigatum digitis ad os deuoluemus: deinde vncum vnum aut alterum defigentes, propter orificij inflammationem non propellemus, sed infusionibus pinguibus copiosisq; vtemur: item insessibus, fomentis, & cataplasmatis, vt diducto ore auferatur, quemadmodum superius comprehensum est. Porrò latera fœtus, si quidem in rectum diriguntur, prædictis vtemur rationibus: sin minus, totum ipsum intus dissectum particulatim eximemus, cura adhibita,

dhibita, ne particula quæpiam ipſius nobis neſcijs intus elinquatur. Poſtquam manu ſcalpellóque adminiſtrationem obierimus, remedijs ad inflammationem inſcriptis tendum eſt. quòd ſi profluuium ſanguinis oboriatur, huius uoq; curationem accepiſti.

† Huius loci multò verior eſt ſcriptura in veteri codice, τὴν εὐώνυμον χεῖρα συνηγμένην μετ' εὐρώστων δακτύλων λελιπασμένην, *id ſt, dextram manum contractam cum fortibus digitis pingui aliquo nunctam &c.*

Si ſecundæ fuerint relictæ. CAP. LXXV.

FOetu excuſſo frequenter accidit, vt velamentum illius in vtero firmiter adhæreſcat, quod noſtri ſecundas, Græci chorion, & deuterion appellant. Diducto igitur vuluæ oſtio, ſecundæ quæ inibi relictæ ſunt, & in partem aliquam orbiculatim conuerſæ, facile educuntur. Manu ſiquidem ſiniſtra calida, inunctaq; in fundum demiſſa, ſecundas ſublabentes oportet eiicere. Si autem fundo vteri fuerint adnatæ, demiſſa ſimiliter manu comprehendentes tendemus, neque in rectum, ne vulua procidat, neque violenter admodum, ſed leniter primum deducemus, huc illuc circumagentes, deinde paulo valentius. hoc enim pacto obſequuntur & à connexu diſſoluuntur. Quòd ſi vuluę os conniuere fuerit deprehenſum, remedijs ad hoc commemoratis vtendum eſt. Si vires non fuerint inualidæ, etiam ijs quæ ſternutamenta prouocant, & aromatum halitu ex fectili vaporari conueniet: & ſi os vteri diductum ſit, manu inſerta, ſecundas vt dictum eſt extrahere conabimur. At ſi ne ſic quidem exemptæ fuerint, terrere nos non debet, ſecundum paucos enim dies putrefactæ & in ſaniem reſolutæ excidunt. Quia verò grauitate odoris & caput opplent & ſtomachum peruertunt, ſuffitus conuenientes excitabũtur: ad eos autem cardamomum & ficus aridæ commendantur.

Quomodo coxendices adurantur.

CAP. LXXVI.

QVemadmodum humerus, ita etiam coxa propter humiditatis copiam nonnullis excidens, vſtionẽ poſtulat, quod Hippocrates his verbis teſtatur. Quibus coxa ex diuturno ipſius cruciatu loco ſuo mouetur, crus contabeſcit & claudi fiunt, niſi vſtionem experiantur. Conuenit

igitur tunc illum præsertim locum adurere, è quo articulus excidit: sic enim humor redundans desiccabitur, & locus cicatrice densatus non amplius os suscipiet, quare etiam penitius illic vstionem moliri conuenit. Recentiores autem tres crustas adhibent, vnam retro vrentes in acetabuli sinu, alteram supra genu extrinsecus, & tertiam supra exteriorem talum, quà est carnosior.

De fistulis & fauis. CAP. LXXVII.

CVm locus postulet de ani fistulis differere, nihil mali fuerit prius generatim de omnibus fistulis verba facere. Itaque fistula sinus est callo obductus, aliquatenus indolens, in pluribus nascens particulis, magna verò parte ex abscessibus oritur parum dextrè curatis. Callus autem continua quædam caro est, albida, madoris expers eóque etiam doloris, neq; vena, neq; neruo ad ipsum pertinente. Interim sinus siccus, interim humidus est, nunc humor incõtinenter fluit, nunc certis quibusdam temporibus remittit, ore ipsius oppleto iterúmq; adaperto. Aliàs fistulę in os desinunt, aliàs in neruum, aut aliam quampiam principem particulam, vel rectè intus tendentes, vel obliquè, item vel vno ore, vel pluribus peruiæ. Quæ igitur in grandes arterias aut neruos, aut tendines notatu dignos, aut membranam costas succingentem, aut aliquam principalem particulam deueniũt, vel nequaquam, vel certe, cum artificiosaq; diligentia attingere debemus reliquis hunc in modum manum admoliemur. primum tentabimus, si quidem rectè intus tendant, cultro excisorio: si oblique, specillo duplici cuspide, flexili. Huiusmodi autem sunt quæ ex stagno fiunt, item ex ære tenuissima. In quibus autem duæ pluresve oræ habentur, notationi per specillum non obtemperantes, sinu per vnum ipsius orificiũ adusto, ex clysteris in reliquas oras transitu deprehendemus, num vna fistula sit pluribus oris dehiscens, an plures: ac vbi tentatum est, siquidẽ per summa habeatur sinus, arctúsq; sit, demisso specillo explicantes, scalpello figura cõmodiore callum tollemus, aut vnguibus, aut acie scalpri deradentes: at si latitudinem habeat, corpora superflua, tolli debent: sin autem non summa occupauerit, sed penitius rectè tendat, eo quatenus licet in alto diuiso, orbiculatim totum callum auferemus: quòd si reliquiæ ipsius aliquæ remanserint, medicamento adurente eas consumemus, quod si amp

i amplus quum ſit medicamento non cedat, ferrò candente cruſtas ei inducemus. Cæterum ſi fiſtula in os terminatur, hoc idem quod integrum eſt, duntaxat rademus: vbi verò cariem aliámve quandã corruptionem experitur, quod vitiatum eſt, totum exciſoriis, aciem inter ſeſe oppoſitam habentibus tollemus, ſi opus ſit, prius terebra perforatũ, ſiue ad perſpiratum duntaxat, ſiue ad medullam vſque fuerit vitiatum. At ſi os quoq; emineat, caulis modo porrectum, ſerra ipſum adimemus. Sumptis itaq; duobus loris, vnius quidẽ medium oſsi eminenti ſubiiciemus, ipſumq; per miniſtrum attollemus: alterius autẽ quod craſsius eſt, vel ex lana quoque factum, ſimiliter medium carni quæ oſsi ſubiacet adaptantes, initiaq; infrà prehendentes, per ipſum lorum carnẽ deorſum iubebimus detrahi, ne ipſa ſerræ dentibus perradatur, atque hoc pacto nos excretionem molimur. Vbi verò particula quæpiam princeps ſubiecta eſt, exempli gratia, membrana coſtas inuoluens aut ſpinalis medulla aut eiuſmodi aliqua, inter excidendum aut ſerra concutiendum os, laminam, quæ quòd membranã cerebri cuſtodit meningophilax græcè dicitur, ſubiiciemus: non vitiato autem oſſe, totum orbiculatim carne nudum ſerra eodem modo deradetur. Fieri nanque haud poteſt, vt oſſa circulatim implicita carne obducantur. Simili ratione ſi oſsis terminus prope articulum fuerit vitiatus, idã ſerra auferri debet. At ſi totũ ſubinde os, nempe cubitus aut radius aut tibia aut eiuſmodi aliquod contabuerit, totum adimetur. Femoris autẽ caput, aut coxa, aut ſpinalis medullæ vertebra affecta, attingi nõ debet, periculi quod ex arteriis adiacentibus accidit euitandi gratia. Hoc igitur modo ac via faciendum eſt, in ſingulis vbique particularum vitiatarum ſitu, vicinitate, & naturæ conſortio inſpecto, item morbi magnitudine, & laborantis viriũ robore conſiderato. Cerion autem, hoc eſt faug quum ſinus ſit fiſtuloſus, mellea diffluens humiditate, eandem adminiſtrationem curationémq; cum fiſtulis & aliis ſinibus requirit.

De ani fiſtulis. CAP. LXXVIII.

ANi fiſtulæ latentes quidẽ notantur inde quòd ore non apparente dolor ipſis oboriatur, & purulenta humiditas per anũ profundatur. Plurimis abſceſſus quoque indicia præceſſerunt: manifeſtæ autẽ cultro exciſorio, aut ſeta por-

cina demiſſa noſcuntur. Nam inſtrumentũ ad ima penetrat, & digito indice in ſedem tranſmiſſo occurrit, fiſtula nimirũ ad iñteriora perforata. At in iis quæ perforatæ non ſunt, inſtrumentum digito, nõ ſtatim occurrit, ſed obſtat in medio corpus nõ perforatum. Tortuoſas autem & labyrinthi modo flexuoſas agnoſces inde, quòd inſtrumentum paululum procedat, pus autẽ ad illarum portionẽ copioſum efferatur. At quæ prope inteſtinum oriuntur fiſtulæ, agnitionem ſui præbent, quòd nonnunquã & lumbrici & ſtercus per orificiũ erumpat. In omnibus autem ferè callus aliquis in orificio prominet. Itaq; fiſtula inſanabilis eſt, quæ veſicæ ceruicem perforauerit, aut quæ ad femoris articulũ ſit, aut quæ ad ipſum longanonẽ tẽdat. Aegrè verò cõſaneſcit, quę orificio caret, tũ quæ deliteſcit & in os terminatur, multifariámq; fiſſa eſt: reliquę in vniuerſum facilè curãtur, adminiſtratione hunc in modũ adhibita: reſupinato homine, vt cruribus ſurſum porrectis femora ad ventrẽ inclinet, quemadmodũ fit in iis quibus clyſter in aluum mittitur, ſi fiſtulæ extremũ in ſummo occurrit, culter, aut auricularũ ſpecillum per orificiũ demittitur, ſubiectaq; cutis ſimplici linea exciditur: ſi autem altè intra ſedem fiſtulæ terminus finiat, demiſſo per orificium cultello, ſiquidẽ perforatam ipſam inuenerimus, demiſſo iuxta oppoſitam affecto ano manum indice digito, eiuſdem cultelli initium adigẽtes & deflectentes, ipſum foras reducemus, ac corpora quæ incumbunt cultello, ſimplici diuiſione liberabimus. At ſi nondum fiſtula perforata reperiatur, in altum vero ani dũtaxat terminetur, & tentantibus nobis indici digito occurrat, corpus intercedens cum ſquamoſum membraneumq; ſit, vehementius mucrone cultelli perforabimus, traductoq; per ſedem cultro, rurſus ſcalpello corpora quæ ei incumbunt diſſoluemus, quemadmodum prius explicatum eſt. Si igitur terebræ aut ſcalpelli ad fiſtulas accomodati acie ſinus fundum iuxta ſedem perforauerimus, ipſum inſtrumentum per anum inſerentes, illinc totum quod interiacet acie terebelli pertundemus, & poſt exciſionem vulſella aut forſice corpora diuiſionem ambientia (calli autem ſunt) prehenſa ex toto adimemus, muſculum qui anum conſtringit, ſphincter dicitur, vbiq; vitantes. Nonnulli ſiquidem rudius dum in alto ſectionem molirentur, ipſum conuulnerarunt, atq; inde inuoluntaria ſterco

ris

ris excretio homini accidit. At si qui timidiusculi chirurgiam fugiant, Hippocratica vti debent è lino deligatura. Iubet siquidem Hippocrates, linum quintuplex crudum cultro forato vel specillo per fistulam demittere, & lini principia coniungi, ac quotidie constringi donec corpus totum quod duabus oris intercedit, dissectum, linum eructet. Si vetustate malum contraxerit, quum dissolues, etiam psaro aut eiusmodi quodam arido illito linum oportet pertrahere. Sunt qui foramini terebræ fistulis dicatæ insertum linum iuxta prædictam rationem propellunt, quod meo iudicio non conuenit. Dum enim chirurgiam vitant, præter quòd hanc requirunt, etiam curationem remorantur. de latentibus autem fistulis Leonides hunc in modum tradit. Cum autem alta pars stringentis anum musculi in fistulam dehiscit, quæ vel à sede incipiat, vel longius procedat, post notas indicatas, disquiretur instrumento quod ad sedem diducendam sit aptatum. dico autem exiguo perspecillo quod Græci dioptrion appellant, anum vt muliebrem sinum, distendi. At cum fistulæ os clarè apparuerit, per ipsum specilli mucro demittetur, propelleturq; in imum: lamina vero subiecta tota fistula super eam diuidetur semispathula aut spatha fistulis incidendis peculiari. Nos autem cum in talem incidissemus affectum, hoc administrationis modo vti non potuimus, quòd ductus fistulæ in conspectum non veniret. Nam inter anum & eius fibulam dextra parte sita erat, instrumentum verò quod ei diducendæ erat impositum, magis operationem adumbrabat: at per digitos distendentibus anum nobis, rima quædam inter vnam quandam ani rugam ceu fistulæ emissarium apparebat, etenim pus per ipsam emanabat, per eandem vero cultelli mucronem in fistulam demittebamus ceu manu ab ea ducti, deinde dextræ manus indice digito, ani fibulæ inserto, cum inuenissemus quoddam inter digitum & instrumentum, tenue corpus, cumque violentius cultellum digito adegissemus, fundum fistulæ sursum conuersum perforauimus, vbi iam digito mucronem instrumenti foras traiectassemus, conspicuum nobis factum totum corpus quod inter fistulæ orificia habebatur, dico autem ea quæ initio ad humoris emissarium sita erant, & ea quæ nunc à nobis facta sunt scalpello præcidentes dissoluimus.

De hæmorrhoidibus. CAP. LXXIX.

CVm hæmorrhoïdum notæ ex ipso quod vacuatur innotuerint, antequàm manum admoliamur, clystere vtemur copiosissimo, simul intestini superuacua inanientes, simul & anum, vt promptius interuertatur & extrema ipsius pars exeat, irritantes. Resupinato igitur ægrotãte aduersus lumen clarum, siquidẽ constrictione vsi fuerimus, linum quintuplex ferramento quo ora venarum in ano extantia aduruntur, vel quo vuæ, labris hæmorrhoïdum circumponentes vnamquamq; hoc fune astringemus, vna duntaxat relicta, qua sanguis superfluus emanet, quod etiã Hippocrates præcipit. Post astrictionem linamẽto implicito oleo madente, & ad sedem accõmodato ligamine, vsi, ægro quietem indicemus, oleo tepido, aut mulsa ventri medicantes, deinde postea cataplasmate ex micis panis & croco vtemur. Vbi hæmorrhoïdes exciderint vino cicatrix ducitur. Leonides autem nõ è lino deligat, sed forcipe prehensas ampliter hæmorrhoïdas scalpello excindit. A chirurgia, fuligine thuris vtendum & amylo, chalcitide, vel eo medicamento quod vsta spongia simul & pice constat, item pastillo faustino ad absolutam adustionem. Alij vero instrumenti quo vuæ vruntur, concauo, medicamine quod adurat repleto, quemadmodum vuam, sic etiam hæmorrhoïdas vsserunt.

De condylomatis, tuberculis, & rimis. CAP. LXXX.

ANi condyloma loco solum ab eo quod muliebres locellos infestat, differt, rugosa & ipsa sedis excrescẽtia, aut inflammatione, aut rima quæ dicitur rhagas præcedente. Per initia itaq;, tuberculum appellatur: cum occalescit autem, condyloma: quare cõuenit, hæc quoq;, quẽadmodũ illa, vulsella apprehensa excindere, & medicamentis crustam ducentibus curationem absoluere. rimas autem à stercore potissimum indurescentes, & quia dum cicatrix generatur, occalescunt, inueterascuntq;, recentes, faciemus, vel vnguibus vel scalpello radentes & cicatricẽ vt par est, inducemus.

De ano non perforato. CAP. LXXXI.

PVeris recens natis, anus ex natura non perforatus interim inuenitur, mẽbrana videlicet obstructus. hæc igitur si fieri potest, digitis ipsis dirumpetur: sin minus, acie scalpelli eam excindentes, vino curabimus. Quoniam vero & prouectis subinde ob vlcus non dextrè curatum anus commit-

titur,

itur, conuenit hanc vnitionem instrumento conuenienti iruptam curare, fistula plumbea, aut obturamine quodam no vsq; dum in totum consanescat, commodè imposito, ne ursus coalescat. Porro obturamentum medicamine quoam cicatricem ducente oblini debet.

Quomodo varices excindantur. CAP. LXXXII.

VArix venæ dilatatio est, aliquando in temporibus, aliquando in ima ventris parte sub vmbilico, nonnunquã etiam circa testiculos, sed maximè in cruribus. Hic igitur originem plurima parte ex materia melancholica trahit. eorum autem qui testiculis oboriuntur curationem per scalpellum iam in capite de varicum ramice tradidimus, atq; nis similiter crura infestantes aggrediemur, ab interiori femoris parte incipientes, vbi etiam origo ipsorum magna ex parte inuenitur. inferius enim, in plures distributi propagines difficilius tractantur. Loto igitur homine, funiculum superiori femoris regioni circundamus, iubemusq; vt inambulet. inde repletam venam atramento scriptorio aut collyrio notabimus iuxta varicis sitũ trium digitorum, aut paulò ampliori spatio interposito, decumbente ægro cruribus extensis, alterum funiculum supra genu iniiciemus. Elata autem in tumorem vena, scalpellum adigimus, quà atramẽti nota est, tam altè, vt cutẽ duntaxat scalpellũ penetret, ne venam diuidamus. vbi oras vulneris hamulis diduxerimus & membranas cultro inflexo ad ramicem aquosum accommodo excoriauerimus, vena detecta & vndiquaq; explicata femoris ligamẽta soluemus, vase per cæcũ hamum suspẽso, acum duplex linum trahentem subiiciemus, plexumq; lini amputabimus, & diuisa scalpello per medium vena, detrahemus sanguinis quantum vsus postulat: deinde funiculo superiorem vasis partem constringentes, erectúmque crus eleuantes manuum expressu, sanguinem qui in crure est euacuabimus: deinde infrà rursus vas deuincientes, vel id venæ quod inter vincula est, abscisum tollemus, aut manere id sinemus vsque dum sua sponte cum funibus excidat, & vulnere siccis linamentis oppleto, splenium vino & oleo madens, iniectum deligabimus, medicamentóque ad pus faciundum apto quod linteolis illinatur persanabimus. Noui autem veteres nonnullos, funibus non vsos: alios inde vas denudatum excindere: alios altè ipsum eleuatum cum

violentia extrahere abrumpentes. Verùm omnium tutiſſimus chirurgiæ modus eſt, quem ſupra diximus. Porrò varices in imo ventris ſuborientes conſimiliter tractabimus: item eos qui tempora infeſtant, quemadmodum in angiologia comprehenſum eſt.

De dracunculo. CAP. LXXXIII.

DE dracunculo quomodo medicamentis potiſsimum emendetur, quarto libro peregimus.

De extremarum partium præciſione, acroteriaſmon appellant. CAP. LXXXIIII.

SVmmis partibus nonnunquam putredine conſumptis, nempe manu aut pede, vt etiam oſſa ipſa contabuerint, vel ex cauſa exterius aduenienté, fracta, vel etiam ex interiore cauſa putredinem experta, & ſerrula præcidi poſtulent, ante hanc neceſſe eſt corpora oſsibus circundata primum diuidere. Verum quia dum hoc primum fit, deinde longiore temporis ſpatio ſerræ adminiſtratio peragitur, ſanguinis profluuij metus ſubſequitur, rectè Leonides nō omnia primum corpora præſcindit, niſi ex toto putredine contabuerint, ſed partem, vbi non plures neq; grandiores eſſe venas aut arterias exiſtimet principiò celeriter vſque ad os reſecat, deinde os protinus ſerra præſcindet, panniculum lineum partibus ſectis circumponens, ne ſerra per ipſa tracta dolores pariat. Atq; tunc reliqua parte exciſa, ferramenta candentia vaſis iniicito, & ſanguinis fluore ſuppreſſo linamentis inſertis & conuenienti deligatura adhibita, remedio vtitor quod pus moueat.

De vnguium pterigijs. CAP. LXXXV.

PTerygium in vnguibus carnis incrementum eſt partem vnguis operiens. Fit autem in pedis manúsq; potiſsimū pollicibus: in pedibus quidem, ex offenſione plerumq;: in manibus autem, ex neglecta reduuia, inflammata, & in pus mutata. Siquidem hoc, pus dico, ſpatio temporis vnguis radicem exedit, ipſúmq; corrumpit, ſubinde totum abolet, ſæpe medium vnguis admodum infeſtat. Iuxta vnguis autem radicem ipſam, nonnullam ipſius partem putrefactam, aliquando totam radicem à roſione immunem relinquit. Eſt quum & os corrumpat, odor ædatur grauis, digitus per ſumma dilatetur magíſq; liueat. his igitur manus debet admoueri, ita vt totam vnguis partem relictam acie ſcalpelli reſecemus

mus auferamusq́; , deinde exulceratam incisamq́; partem rramentis aduramus. Etenim pterygium genere depastio t,quæ nome Græcè dicitur,neq; subsidet,nisi adustum, a-eoq; si negligitur,digitum corrumpit. At si osse & vngui à tio immunibus, exterior vnguis angulus qui delitescit,& rnem ipsi agnatam pungit, & inflammationem excitat, onuenit pungentem vnguis particulam tenui cultro aut usmodi quodam subiecto sublimen eleuatam, acie scal-elli adimere,& quod eminet medicamento crustis faciun-is idoneo consumere. Plerique hoc modo administrationis onsanuerunt. Si amplius fuerit vitium primùm scalpello rcùm adimemus, mox remedium ex medicamentis pe-emus.

De vngue contuso. CAP. LXXXVI.

QVoniam vero subinde ex ictu vnguibus contusis dolores subsequuntur, qui ad manus operationem nos ertrahant,satis est Galeni verba hic apposuisse,quæ sonant n hunc modum. Vnguibus contusis præsens planè reme-ium ad dolorem auferendum sanguinis detractionem ex-erti sumus, quum pulsus doloresq; vehementissimi obo-iuntur. Cęterum linea obliqua,non recta in imum,supernè leorsum scalpello acuto debet incidi, vt sanie excreta, secta æc vnguis particula veluti operculum quoddam subiacen ium efficiatur. At si in rectum supernè deorsum lineam du-eris carnis excrescentia quam Græci ὑπερσάρκωσια vocant, diuersum nimirum corpus à carne quæ vngui subiicitur per mediam diuisionem suppullulante,gignitur,inde rursus do-lores prehendũt,quos in reduuiis nominauimus, carne quæ sub vngue succreuit, compressa. Quia igitur ex huiusmodi sectione dolorem protinus ægro adimi videre licet, per dies insequentes commodũ est,nobis subsectam vnguis carnem leuiter attollentibus, vnguis saniem excernere, ac rursus subiectæ carni quemadmodum dixi, vnguem operculi mo-do imponere:reliqua vero digiti totius medicina vti conue-nit quæ leniat, discutiatq́;.

De clauis,myrmeciis,& verrucis. CAP. LXXXVII.

CLauus rotundus callus est,coloris cãdidi, clauorũ capi-tibus similis:toto corpore,sed pedũ solo digitisq; præci puè enascitur,dolor sequitur,& incessus impedimentũ. Ita-que circunscarificatus vulsellaq; apprehẽsus, scalpro acutæ

aciei

aciei,aut quo venæ ſcinduntur, radicitus eximetur. Nonnulli, ne rurſus ſuccreſcat, candenti ferro vtuntur. Myrmecia verò cutis tuberculum eſt exiguum,calloſum,rotundum,& craſſum,ad baſim inſidens, & ad frigora ſenſum formicarum morſibus ſimilem excitat. Hæc quoque totum corpus,præſertim autem manus infeſtat.nonnulli igitur,inter quos & Galenus eſt,præcipiunt ſcarificata extrema parte,fiſtula pennæ durioris,quales ſunt veterum gallorum,anſerum,& aquilarum,in imum adacta,ex baſi myrmeciā auferre.Alij ærea aut ferrea fiſtula, idem faciūt. Recentioribus ſatis eſt, ſcarificatam vulſellaq; apprehenſam, ſcalpro,clauorum modo excindere. At verruca, quæ acrochordon græcè dicitur,exigua cutis eminentia eſt, doloris expers,calloſa,rotunda,plurima parte baſim habet anguſtam,vt ſuſpenſa eſſe videatur. Nominata vero ſic eſt,quòd chordæ nexui reſpondeat.Extendentes igitur, eminentiam excindimus:ſin autem hoc non fiat,lino ſaltem aut pilo deligabimus. Noui pleroſque & has & prædictas omneis excreſcentias ferramento extincto, vt dicunt,conſumpſiſſe.

De telis è corpore extrahendis.

CAP. LXXXVIII.

CHirurgicæ partem telis extrahendis dicatam maxime neceſſariam eſſe poëta Homerus his verſibus innuit.

Vir medicus multis alijs præſtantior, vt qui
Corpore tela trahens, medicamine vulnera curet.

PRIMVM itaq; telorum differentiæ enumerari debent. differunt autem tela materia,figura,magnitudine,numero, habitu,viribus. Materia quidē quatenus haſtilia aut lignea ſint,aut arundinea.Ipſa vero tela aut ferrea ſunt,aut ærea, aut ſtannea,aut plumbea,aut cornea, aut vitrea, aut oſſea: aut arundinea, vel etiā eadem linea,tot enim differentię potiſsimum apud Aegyptios reperiuntur.figura autem, quatenus alia ſunt rotunda,†alia vnguloſa,nēpe triangula,alia ſulcata quæ & gonchota dicuntur,alia triſulca,atq; alia cuſpidata,alia cuſpidibus carent.ac cuſpidatorū, hæc cuſpides poſteriora ſpectantes habent, vt dum extrahuntur contra defigantur:illa in anteriora, vt propulſata idem faciunt: quædam obuerſas cuſpides habent,fulminis inſtar, vt dum ipſa trahuntur propelluntur q;, in obiecta infigantur. Sunt quæ mota cardine cuſpides habent,contractas, quæ dum

in trahendo explicantur, telum extrahi prohibent. Magnitudine variant tela, quatenus alia magna sunt, vt trium digitorum longitudinem expleant: alia parua, vt vnum digitum æquent, quæ sanè & myiata apud Aegyptios vocantur, alia medium inter hæc locum occupant. Numero autem quatenus nonnulla simplicia sunt, nonnulla composita. tenuia siquidem ferramenta ipsis imponuntur, quæ in teli extractione in imo delitescũt. Habitu, quatenus alia ferrum acutum ligno habent insitum, alia concauum: ac quædam firmiter ligno infixa sunt, quædam negligentius, vt in extractione separata intus remaneant. Viribus differunt, quatenus veneno quædam sunt oblita, quædam non. Atque hæc sunt telorum discrimina. Nunc dicamus quomodo extrahantur in conuulneratis, & in bello, & extra bellum, sponte, & inuito, quacunque occasione, ac qualibet ex materia confecta. Cæterum dupliciter tela in carne extrahuntur, tum euulsione, tum propulsatu. In quibus enim per summa telum impactũ est, euulsione eximi debet. similiter etiam quæ altè inhærent, obiectæ vero partes si conuulnerentur, sanguinis profluuio aut dolore ex consortij lege periclitantur. At propulsatu vtimur in quibus altè telum infixum est, & partes obiectæ breue spatium continent, neque neruus, neque os, neque eiusmodi aliquod diuisionem impedit: osse autẽ conuulnerato euulsorium modum assumit. Si igitur telum conspicuum fuerit, inde extractionem moliemur: si occultatum est, conuenit autore Hippocrate, modò vulneratus posit, in ea figura constitutum notare, in qua etiam vulneratus est: si non posit, iacentis certè quatenus licet modo figurantes specillo tentabimus. & si quidem in carne fixum est telum, manibus extrahemus, aut eius hastili quod etiam atracton appellant, nisi exciderit, ligneumq; id potissimum sit: si excidat forcipe qua dentes radicésve, euelluntur, aut ferramento quod à telo extrahendo belulcum Græci vocant, aut alio quopiam instrumento accommodo, extractionem moliemur, nonnunquam etiam carnem prius incidentes, si vulnus instrumentum non recipiat. At si etiam in opposita telum processerit, nec illac ipsum posit extrahi quà infixum est, diuisis iis quæ opposita sunt, per illa ipsum eximemus, vel euellentes vt dictum est, vel per eam partem in quam tetendit propellentes, vel si hastile exciderit, demisso instrument

ment

mento propulſorio ita vt neruum, aut tendinem aut arteriam, aut eiuſmodi aliquod neceſſarium vitemus, protrudere oportet. turpe ſiquidem eſt, dum telum extrahimus, peius eo malum efficere. Et ſiquidem caudatũ telum ſit (hoc autẽ ſpecillo deprehendemus) fœmina propulſorij inſtrumenti demiſſa accommodataq; telum propellemus: ſi concauitatem, marem. Telum vero exemptum ſi ſculpturas quaſdam habere, ceu aliorum tenuium ferramentorum quæ ipſis impoſita eſſe poſsint, appareat, ſpecillo rurſus vſi, ſi illa inueniamus, eadem ratione & via auferemus: ſin oppoſitas cuſpides, vt veriſimile eſt, telum habens non exilierit, vicinus ei locus diſſecari debet, ſi nulla pars neceſſaria contigua ſit, detectumq; telum eleuantes, modeſtè extrahemus. Nonnulli vero exigua arundine cuſpidibus ipſis circumpoſita ſic telum euellunt, ne carnes à cuſpide radantur. & ſi vulnus inflammatione vacauerit, ſuturis vſi cruentorum modo curabimus: ſi inflammationẽ experiatur, fomentis, cataplaſmatis, & conſimilibus medebimur. Porrò ſi venenato telo quis ictus eſt, totam carnem quæ veneno iam mutata eſt, ſi quidem fieri poteſt, præcidemus. Agnoſces autem eam quòd è ſana carne differat. pallida enim, ſubliuida, & veluti emortua apparet. Aiunt autem Dacos & Dalmatas cuſpidibus elenium & ninum dictum oblinere, idq; vbi ſanguini vulneratorum obuenerit, hominem occidere: comeſtum vero ipſis innocuum eſſe, & nihil mali efficere. At ſi telum oſsi inhęſerit, rurſus inſtrumento experiemur, & ſi quidẽ caro impediat, hanc adimemus aut diducemus: ſi vero etiam altè in oſſe lapſum eſt, quod cognoſcimus ſi firmiter id infixum nulla vi commoueatur, exciſorio cultro oſſe quod iuxtà eſt exempto, aut etiam terebra prius perforato, ſi craſſum ſit, telum liberabimus. Porrò ſi in principem aliquam particulam telum defigitur, exempli gratia, cerebrum, aut cor, aut guttur, aut pulmonem, aut iecur, aut ventriculum, aut inteſtina, aut renes, aut vuluam, aut veſicam, quum iam notæ lethales apparuerint, & euulſio præſertim multum cruciatũ vexationemq; accerſitura eſt, nihil tentabimus, ne præterquàm quòd nihil ſumus profecturi, etiam conuitiandi occaſionem idiotis præbeamus. Si vero exitus fuerit obſcurus nec in cõſpectum veniat, præfati periculum, opus aggrediemur. Multi ſiquidem abſceſſu quoq; in aliqua vitæ neceſſaria

ria parte oborto, præter opinionem consanuerunt, quum & iecoris fibram, & omenti partem, peritonæiq;, & totam vuluam subinde ademptam fuisse, nec mortem inde subsequutam, memoriæ prodatur. Est quum guttur de industria subinde in anginis diuidamus, vt in capite de ipsius incisione dicebamus. Telum itaq; si in his relinquatur, in præsentaneam mortem præcipitat, præterquàm quòd artem etiam inhumanam ostendat: si eximatur, fortè etiam salus subsequitur. Porrò principalium particularum vulneratarũ agnitio non est difficilis, vt quæ ex accidentium proprietate, excrementis, & particularum situ, inueniatur. Si enim cerebri membrana vulnus accepit, dolor capitis validus subsequitur, oculi feruent, rubentq;, lingua agitatur, mens desipit. Si cerebrum percussum est, ægri concidunt, vox nihil sonat, facies peruertitur, bilis vomitus sequitur, sanguis per nareis erumpit, per aurem humor albus pulticulæ similis emanat, sanies per vulnus exit. At si in vacuam thoracis regionem telum defigatur, foramine spatioso permanente spiritus erumpit. Corde vulnerato iuxta mamillam sinisteriorem, telum apparet non penetrans, sed ceu alteri impactum, ac nõnunquam pulsatilem motum ædit, sanguisq; niger effertur, si transitus pateat: extrema frigescũt, sudor emanat, animus deficit, & sine mora exitium subsequitur. Pulmone icto, si spatiosa laxitas est, sanguis ex plaga spumãs vacuatur: quum non est, ore magis per vomitum redditur, ceruicis vasa attolluntur, lingua alium colorem assumit, multum spiritus attrahũt ægri, frigidi appetentes. In septo transuerso vulnerato, telum quidem iuxta spurias costas defixum apparet, inspiratio autem magna oritur, cum gemitu & dolore per totam humeri partium compagem. Quòd si abdomen vulnus acceperit, id ex recrementis innotescet, quum latum intus spatium existat, vel etiam telo exempto, vel hastili intus fracto, succus ex ventriculo euacuatur, ex intestinis stercus, interim & omentum, vel intestinum procidit. Vesica autem vulnerata, vrina excernitur. Itaque in cerebro eiusq; membranis ictis, caluaria perforata telum eximimus, quẽadmodum in capitis fracturis mox dicetur. in thorace autem, nisi telum subsequutum fuerit, per mediocrem intercostalium incisionem, vel etiam vna excisa costa, lamina quæ mẽbranam custodiat subiecta, euellemus. Similiter in vẽtre, vesica,

cæte

cæteriſq; in alto particulis, ſi quidem telum ſubſequatur, citra negotium eximemus: ſin minus, rurſus diuiſione adhibita medicina vtemur, quæ cruentis conueniat. In ventre, ſi res poſtulet, etiam ſuendi eius ratio, quæ gaſtroraphia dicitur, accommodabitur, quem in modum comprehenſum eſt. At ſi in grandiore quodam vaſe, exempli gratia, in iugularibus venis quæ in imo latent, aut arteriis quas carotidas appellant, aut etiam maguis arteriis quæ alas vel inguina intercurrunt, telum defixum, copioſius ſanguinis profluuium propter exemptionem minetur, ratio eſt hæc funibus antea ex vtraque parte conſtringere, deinde teli euulſionem moliri. At ſi particulæ plures confixæ fuerint, verbi cauſa, brachio cum thorace coniuncto, vel cubito cum aliis corporis particulis, vel pedibus inuicem, ſiquidem non per totas vtraſque partes telum penetrauerit aut haſta, apprehenſa hæc extrinſecus, veluti etiam in vna euellemus: ſin ambas penetrauerit, dimidia ligni parte ſerra reſecata, particulatim ſingula faciliori figura extrahimus. Quoniam vero & lapides ſubinde vel buccina, vel plumbum, vel ſimile quippiam ex funda mittitur, tum vi, tum quòd anguloſa ſunt defiguntur. Agnoſces igitur ea, quòd moles aſpera & inæqualis illabatur, item quòd non omnino in rectum tendit diuiſio, ſed amplior, & caro veluti contuſa liuidaq; appareat, adhæc, quòd cum grauitate dolor affligat. Hæc igitur conuenit agitata inſtrumento quo quid attollimus, aut aduerſa ſcalpelli parte, aut vulnerario ſpecillo recipere. ſi autem fieri poteſt, etiam forfice extrahemus. Multis autem infixa tela integra intus inſederunt, quæ vulneribus cicatrice obductis, deinde longiore temporis ſpatio partem eam abſceſſu occupãte & dirupto exiliere.

†*Hic locus ſic deſcriptus eſt in vet. Cod.* τὰ δὲ γωνιωτὰ καὶ τούτων τὰ μὲν διγλώχινα, τὰ δὲ γλωχινωτὰ καὶ λόγχωτα καλούμενα, τὰ δὲ τριγλώχινα, *id eſt, alia angulis habentia, & horum quidem alia duos angulos habent, alia verò angulum habentia, quæ lonchota, id eſt, longa vt haſta, alia tres habent angulos &c.*

De fracturis, & quot ipſarum ſint differentiæ. CAP. LXXXIX.

PRoximum fuerit tradita carnis vitiorum manu ſcalpellóve curandorum ratione, etiam de oſsium fracturis, dico ſanè etiam luxationibus, ſermonem inſtituere, quoniam & ipſæ chirurgiæ generi ſubiiciuntur. & primum de

fractu

fracturis agam, iisq; prius quæ in capite fiunt, tum quòd inter carnis & ossium chirurgiam medium locum obtinent, tum quòd omnibus partibus caluaria præcellit. In vniuersum igitur fractura ossis est diuisio, aut ruptura, aut præcisio, à violentia quadam extrinsecus accidens. Cæterum plures fracturarum sunt differentiæ, alia siquidem dicitur fieri raphanidon, hoc est, ad raphani speciem, alia schidacidon, alia εἰς onycha, alia alphitidon, alia cata apothrausin, id est, iuxta refractionem. Raphanidon igitur ruptura ossis est transuersim per crassitudinem facta, quæ etiam sicyedon & cauledon nonnullis appellatur, ex cucumerum & caulium fractorũ similitudine. Schidacidon autem, quasi assulæ modo, est oblonga ossis fissura. εἰς onycha, quasi dicas in vnguem, iuxta partem aliquam recta est fissura, in extremo lunata: quæ etiam calamidon appellatur. Alphitidon, ad farinæ similitudinem dicta, est quum os in multas tenueis partes finditur, quæ & ipsa caryedon à quibusdam vocatur. Refractio autẽ, quæ apothrausis dicitur vel etiam præcisio, est quum pars ossis per summitatis rupturam aufertur, vt ablata superinnatet. Atque tot fracturæ constant differentiis.

De fracturis capitis. CAP. XC.

FRactura in capite peculiariter caluariæ est diuisio, nunc simplex, nunc multifida, à vi quadam exteriore facta. Porrò differẽtiæ capitis fracturarum hæ numerãtur. Rhogme, id est fissio, Eccope, hoc est excisio, Ecpiesma, quod est effractio, Engisoma, id est corporum appropinquatio, Camarosis, hoc est testudinatio, in infantibus etiam Thlasis quod est contusio. Rhogme igitur caluariæ per summa est diuisio, aut rima profundior, in qua nequaquam os vitiatum foras emouetur. Eccope caluariæ fissura est cum ossis offensi ruptura. At si à reliquo osse pars offensa discesserit, aposceparnismon nonnulli vitium appellãt. Ecpiesma in multas parteis caluariæ effractio est, in qua profundius ossa descenderint, & cerebri membranam contactu suo premant. Engisoma caluæ ictus est, in quo os vitiatum ad interiorem cerebri membranam descenderit. Camarosis diuisio caluariæ est, in qua pars affecta cameræ modo exaltata relinquitur, vt Galenus tradit, ac intro à sanis fracturæ partibus ossa magis recedunt, membranæq; innituntur, quemadmodum

in ecpiesmate. sic enim ille existimat. Alij etiam trichismon, quasi dicas capillationem, his adnumerarunt. Est autem trichismus arctissima rhogme, sensum plerunq; fallens, eóque latens: quæ quia non facilè se ostendit, mortis causam sæpe adfert. Thlasis caluariæ diuisio nõ est, eóque nec fracturam rectè dixeris eiusmodi affectionem, verùm est ossis caluæ in interiorem partem impulsio, aut inflexio, concauitatem integra caluæ continuitate tantum efficiens, vt licet in plumbeis ex crudoq; corio cõfectis vasculis, si foris percutiantur illidantúrve, conspicari. Porrò contusionis huius duæ existunt differentię: vel enim calua per totam ipsius crassitiem contunditur, vt frequenter etiam cerebri membrana abscessu occupetur: vel omnino à caluaria hæc per totum aut non per totum premitur, sed iuxta exteriorem duntaxat superficiem vsq; ad laminam secundam deprimitur. Sunt qui his differentiis apechema, quasi dicas ab Echo responsionem, addiderint. Ea est, à contraria ictus parte facta caluariæ fractura. At falluntur hi, quoniam nõ sit in hominis calua quẽadmodum in vitreis quibusdam vasculis fieri illi docent. illa siquidem vacua sunt, ideoq; id patiuntur: calua autẽ hominis vndiq; plena & alioquin solida est, ac rhogme seu fissura caluariæ, quę aliarum complurium capitis partium ictarum lapsu, vel citra cutis continui solutionem generatur: quęq; postea abscessu in ea facto, eodemq; secto, apparuerit, in opposita ictus parte factam esse ipsis videtur. atq; hoc vitium quemadmodum prima dicta rhogme curatur. Si igitur fractura capitis facta fuerit, speciem ipsius ex corpore quod percussit, deprehendes, si acutum fuerit, aut graue, aut durũ, aut violenter impactum. Item ex symptomatis quæ icto superueniunt, exempli gratia, vertiginibus, voce amissa, aut subito collapsu, præsertim in engisomate, aut contusione, aut ecpiesmate, aut interiori camarosi cerebro compresso: itẽ ex notis quæ à sensu capiuntur. Si enim ampla cutis fuerit diuisio, per ipsam promptè cognoscemus: sin autem diuisio non per totum ierit, aut angusta sit, fracturam tamen esse suspicemur, cute diuisa, & oculis, & specillo demisso eam pernoscemus. Si enim ex aliis quæpiam fracturis fuerit, inde manifestum euadet: at si rhogme solum angusta & pilosa sensum fugiens, medicamento aliquo nigro, liquido, vel etiã ipso atramento scriptorio infuso, os rademus, ipsa nanque rhogme

rhogme nigra ostenditur, conuenitq; rasuræ tam diu insiste re, quousq; signum rhogmes aboleatur. Si ad cerebri membranam vsq; peruenerit fractura, non rademus, sed agnosce re conabimur vtrũ mẽbrana ab osse recesserit, an affixa per maneat. Si enim ipsa manet, inflammatio nulla vulnus infestat, æger paulatim febri liberatur, & pus coctum apparet: si recesserit membrana, augentur dolores, & febris similiter, os alium sumit colorem, pus tenue & crudum effertur, & si medicus rem negligentius tractet, nec perforatione vtatur, hoc grauiora oboriuntur symptomata, nempe bilis vomitus, conuulsio, mentis delirium, febris acuta, in quibus manum admoliri nõ oportet. Quòd si his absentibus membrana cerebri non abscesserit, rhogme autem duntaxat fuerit, etiam solo rasorio curatur, vel si vsq; in altum penetret. Sin autem tantum vsq; ad laminam secundam, quæ diploë dicitur, fractura peruenerit, eousq; radendum est, vel etiam con fractũ os eximẽdũ, quemadmodũ docebitur. At si in tenuia frusta os fuerit comminutum, hæc quoq; diligenter instrumento idoneo auferentur, etiam si membrana non abscesserit. Ab initio autẽ quum vulneratum susceperis, hyeme quidem ante diem quartum decimum omnino os auferre tenta to: æstate, ante septimum priusquàm commemorata oboriãtur symptomata. Cæterum manum hoc modo admolieris.

Caluariæ fractæ curatio.

DERASO super vulnus capite, duas lineas iuxta rectos angulos mutuò se secanteis, quę literę X figuram accipiant, incidemus. harum autem alteram esse conuenit, quæ iam antea erat, deinde quatuor in vertice angulos excoriantes, vt totum os, quod perforabitur nudum existat: si quidem sanguis fertur, linamentis ex posca obiectis cohibebimus: sin minus, siccis. deinde implicito linamento ex vino & oleo iniecto, conuenienti vinculo vtemur. sequenti die, nisi recentius aliquod symptoma prohibeat, perforare os vitiatum aggrediemur. Collocato igitur in sedili ægroto, aut recumbente prout vulneri conuenit, auribusq; ipsius lana obturatis, propter sonitum qui ex appulsu redditur, vinculum aliquod vulneris soluemus. linamentis omnibus exemptis, & spongia detersis sordibus, iubebimus ministris duobus, vt tenuibus fasciolis circũpositis, quatuor angulos corporum quæ fracturæ incumbunt, attollant, & si quidem

os fuerit imbecillum, aut natura, aut fracturæ vitio, id scalpris excisoriis acie inter se aduersis, auferemus, primum cauis excisoriis scalpris, quos Græci cycliscos vocant, à latioribus incipientes, mox angustioribus, deinde specilli modo angustis, malleolo sensim adactis, ad capitis concussionem vtemur. Si autem validum os fuerit, prius eo terebellis quæ mergi non possint, quas ab argumento abaptismos dicunt perforato, (eiusmodi vero sunt quæ paulo interius quàm cuspis acuta est, eminentias habent, quæ ipsas ad cerebri membranam demergi prohibeant) per scalpra circuncisione vsi, id quod vitiatum est, auferemus, non subito, sed particulatim, si quidem fieri potest, digitis: si non, forcipe, aut vulsella qua vel ossa vel pili apprehenduntur, aut eiusmodi quodam instrumento. Locus autem qui inter foramenta est tantum spatium cõtinebit, quantum maximi mucronis specilli longitudo. tam altè verò descendet, vt interiorem ossis superficiem accedat, cura adhibita, ne membranam cerebri terebra attingat. Quare etiam terebram ossis crassitudini respondere conuenit, compluribus id genus ad hoc preparatis. At si fractura caluariæ vsq; ad secundam laminam duntaxat peruenerit, ad hanc etiam vsq; solum forãda est. Osse iam ablato, asperitudinem quæ ab excisione caluariæ prouenit, rasorio aut quodã scalpello excisorio adæquabimus, laminam quæ membranæ custos est, subiicientes, ac officulis quæ remanserant, vt verisimile est, aut spiculis ingeniosè ablatis, linamenta inseremus, quem modum diamotosin appellant. Hæc ratio chirurgiæ cõmunior simul & promptior est, & periculo vacat. Item modus qui per lenticulatum excisorium scalprum fit, mirum in modum Galeno commendatur, sine foratione, post insculptionem cycliscis scalpris factam, ipsum adhibenti. Scribit itaque hunc in modum. Si verò vnam semel partem nudaueris, ac scalprum qui in cuspide præfixam habet retusam leuémque lenticulæ speciem, aciem verò per longitudinem erectam, submiseris, vbi latam partem lenticulæ super membranam defixeris, malleolo feries, diuidésque sic caluariam, ita siquidem agentibus, omnia quæ requiruntur, euenient. Nam membrana, ne si dormitans quidem, agas, latæ tantum lenticulæ parti occurrens violari non potest. Quòd sicubi adhæreat caluariæ membrana, huius quoque adhæ-

ren

rentiam innoxiè dirimit rotundum lenticulæ extremum, ſubſequitur autem præeuntem eam à tergo ipſe ſcalper caluariam ſecans. Quare nec qui minore cum periculo, nec qui celerius perficiatur, forandi modum inuenias At quæ adminiſtratio ſerris & modiolo, quem chœnicion ſiue chœnicida Græci vocant, peragitur, recentioribus, ceu noxia, improbata eſt, ſed adminiſtrationem quã in rhogme expoſuimus, probãt. Idem vero modus oſsium excindendorũ conueniet in reliquis etiã caluariæ fracturis. Quantum vero excidere cõueniat. Galenus nos docebit, hunc in modum manifeſtò ſcribens. Quod vehemẽter eſt confractum id totum auferri debet: ſi vero ab eo fragmenta quædam longius excurrant, quẽadmodum aliquando cernitur accidere, hæc perſequi ad extremum non oportet, illud probè ſcientes, nullam inde noxam ſequuturam, modò reliqua omnia ritè ſint confecta. Poſt chirurgiam panniculo ſimplici lineo vulneri æquali, roſaceo madenti, cerebri membranam operiemus, exiguamq; lanæ ſtuppam ſimiliter roſaceo imbutẽ prædicto panniculo imponemus, deinde linamentum implicitum duplex in vino & oleo aut ipſo roſaceo tinctum, toti vulneri circumponemus, diligentia adhibita ne cerebri mẽbrana grauetur, poſtea latiore vtemur ligamento, neq; hoc aſtringentes, verum vt linamenta ſolũ retineat. Victus adhibebitur qui inflammationem arceat, & febribus peculiaris eſt, membrana cerebri crebrius interea roſaceo ſuperfuſa. Poſt tertium diem, vbi vincula diſſolueris, & ſordes ſpongia deterſeris, remedium induces quod cruentis iniicitur, & inflammationem repellit, ſuperaccommodãs membranæ aliquod ex cephalicis dictis aridis, vſq; dum carne oppleatur. Nonnunquam os radetur, ſi hoc res poſtulet, propter quaſdam ſummitates extantes, aut etiam propter ipſius carnis productionem. Reliqua medicamentorum materies, vt in vulneribus comprehendimus, admoueri debet.

De cerebri membranæ inflammatione.

QVONIAM frequenter cerebri quoq; membrana poſt chirurgiã inflammationẽ experitur, vt non ſolum caluariæ craſsitudinem, ſed etiã cutem ipſius excedat cum renixu, & vt naturalis ipſius motus pulſatilis impediatur, quæ potiſſimum & cõuulſio aliáq; grauia ſymptomata vel ipſa mors ſubſequitur. Origo inflammationis aut ex acuta quadã oſsis

eminentia pungente ducitur, aut ex linamentorum grauitate, aut perfrictione, aut multo esu, aut vini potione, aut alia quadam occasione latente. Si quidem ex manifesta occasione inflammationem contraxerit membrana, ea protinus amputanda est: sin ex latenti, magis pugnare conuenit, † vt pote sanguinis dimissione, si causa non obstiterit, victu qui inflammationi congruat. Item loco induci remedia debent, calentis rosacei fotus & superfusio ex altheæ decocto, aut fœnugræci, seminis lini, chamæmelorum, similiumq; cataplasmata verò ex cruda ordei farina, aut lini semine, cum prędicto decocto & gallinarum adipe, adhæc fomentum ex lana adhibebitur. Capiti & occipitio meatuique auditorio oleum aliquod inflammationem prohibens instillabitur. Viscerum quoq; cura habenda est, cataplasmatis adhibitis, item toti corpori prospicere, consilium est, in calidam id aquam, vt par est, collocantes inungentesq;. Si perseuerat inflammatio, & nihil aliud prohibet, medicamento quod bili ducendæ est, purgare ipsos Hippocrates præcipit.

† *Rectior est scriptura veteris libri.* πλέον ἀγωνίζεσθαι προσήκει ἢ φλεβοτομίᾳ χρωμένους εἰ μηδὲν κωλύοι, ἢ ἀσιτίᾳ, ἢ τῇ πρὸς φλεγμονὴν ἁρμοζούσῃ διαίτῃ. *Id est magis pugnare oportet, vel venam secantes, si nihil prohibet, vel inedia, vel victu inflammationi conuenienti.*

Si membrana cerebri nigruerit.

CEREBRI membrana si quidem per summa ex medicamentis in id efficacibus nigruerit, † mel triplum rosaceo miscentes & per linamenta id applicantes, curabimus, deinceps & reliqua admouentes. At si nigrities sua sponte prouenerit, idq; in imo potissimum, cum aliis grauibus indiciis, attingi tunc nõ debet, vt quæ natiuum calorem emortuum innuat. Noui quendam qui post annum quàm affectu conflictaretur, caluaria perforata superuixerit. erat enim fractura in sincipite ex telo facta, emissariúmque habens per quod etiam membrana ab offensa immunis conseruata est.

† *Græcus codex antiquus* μέλιτι τριπλοῦν μίξαντες ῥοδίνου. *Id est. melli triplum rosacei miscentes.*

De nari

De naribus fractis contusisque. CAP. XCI.

NArium pars ima, quum sit cartilaginosa, frangi non solet, sed contundi, sima fieri & peruerti: superior quæ ossea est, nonnunquam frangitur. In his autem deligaturam damnat Hippocrates, vt quæ magis resimas efficiat & distorqueat, prærerquàm in his quæ ex ictu per medias nareis emineant. in his enim conuenientem fasciam, cum medicamine imposito assumit, vt compressæ nares naturalem figuram recipiant. Fractis igitur naribus, in ima quidem parte, indice aut paruo digito demisso in exteriora dirigentur: in interiore, etiam scalpelli nucleo id faciundum est, primo statim die, aut non multo post. Quum vero decimo die naris ossa continentur, extrinsecus indice magnoq; digito hãc efformare congruit. Vt autem figura quam fingis non concidat, duo obturamina tortilia ex panniculo inuoluta, naso impones, vnum singulis nasi foraminibus, & si altera duntaxat naris pars sit peruersa: eaq; sinere conuenit, donec os aut cartilago contineat. Nonnulli fistulas ex anserum pennis panniculis replentes, naribus insinuarunt, quò figura custodiatur, & respiratio non impediatur. quod non necessarium puto, quum spiritus per os trahatur. At si inflammationem nares sentiant, medicamentum aliquod quod eam arceat indemus, exempli gratia, ex succis inscriptum, aut quod oxelæo constat, aut eiusmodi aliquod. vel ex triticea simila & thuris fuligine seu gummi vnà incoctis cataplasma iniiciemus, tum propter inflammationem, tum vt nares cõtineantur. Quòd si in alteram partem nares distortæ, Hippocrates postquam commodè eas figuraueris, oblongam habenulam digitali latitudine iubet circundari, alteram ipsius extremum taurino glutine, aut gummi illitum summæ narium parti agglutinari, ex latere quò inclinant. vbi illa exaruerint, habenam transferre per aurem oppositam versus occiput, & frontẽ oportet, deinde ipsi sub altero habenæ principio affirmabitur, vt nares in latera retractæ ad mediã dirigãtur figurã. quod nõ admodũ recentioribus placuit. Porrò minutim cõfractis nariũ ossibus, diuidere ipsas, aut superiorẽ ipsarũ partẽ cõuenit, ac fragmenta ossiculorũ vulsella auferemus, suturis diductas partes committẽtes ac commodantèsq; ipsis remedium quod cruẽtis aptum est, & cõglutinat. Sin autem extra nares vlcus fuerit excitatum,

linamentis in longitudinem implicitis curabimus. Sunt qui plumbeis canalibus, quas solenas Græci dicunt, vsque dum cicatrix fuerit obducta vsi sunt, ne caro ex vlceribus supercrescat.

De maxilla confracta, & aure contusa. CAP. XCII.

DE aure contusa tertio libro tractatum est, tanquam huiusmodi affectio ad fracturas non pertineat. Maxilla multas ob causas frangitur. Si igitur extrinsecus solùm offensa, non per transuersum fissa, introrsus cauata fuerit, promptum sanè est cognoscere. Opus autem est altera manu, siquidem dextra maxilla fracta fuerit, dextra: si altera, sinistra. indice igitur & medio digito in affecti os demissis, interiorem fracturæ extantiam, probe foras compellere conuenit: altera manu foris eam excipiente. Rectitudinem verò maxillæ ex eiusdē dentiū æqualitate deprehendemus. Quòd si fractura per trāsuersum facta fuerit, primū tēsione, deinde retractione, quā antitasin vocant, partis in cōtrarium, vsus, ministro eam continente, vt dictum est, dirigere aggredieris: porrò denteis in parte confracta diductos, inter se, vt Hippocrates præcipit, auro deligare, nēpe lino ab auro chrysolino dicto aut chrysonemate: quoniā vero huius facultas non omnibus conceditur, lino valido, aut bysso, aut pilo equino, aut id genus aliquo. Verùm si quidem cū vlcere fractura euenerit, specillo tentandū, num tandem etiam refractio ossis facta sit. atq; si exigua diuisione facta, os vnum refractum aut plura remanserint, idoneo instrumento auferentes, suturis oras vlceris committemus, & medicamento cruentis apto vsi deligabimus: sin autem citra vlcus contigerit, ceratum simplex maxillæ impositum cōuenienter deuinciemus. fasciæ medium per occiput dispensabitur. habenulæ vtrinq; per aureis ad summam maxillam, inde rursus ad occiput, mox ad mentum, inde per genas ad sinciput, inde rursus sub imam occipitij partem, distribuentur, vbi & fasciam desinere oportet. Super hæc rursus vinculum aliud fronti circundatum, quod epiælema Græci dicunt, post caput coniungetur, omnes prædictæ fasciolæ id circum astringēt. Alij vero tenuem ferulam, quēadmodum alij corium, quod æquè sit longum impositum maxillæ, deligāt, vt commemoratum est: reliqui deligatura, quam Græci dicunt phorbiam, quasi dicas capistrum, vtuntur. At si

vtra

traque maxilla in summo mento auellatur, qua etiam par e coëunt, ambabus manibus parum inuicem distantibus, ursus adaptato, & denteis adunitos, quomodo diximus, deligato: †ac congrua vsus ligatione, tenui ac sorbili alimẽ o ægrotantem nutriri iubeto. Nam mandere ipsi inimicum est. Si aliquid emotum à figura conuenienti putaueris, tertio die soluens, iterum illigato, quod tam diu facies, quàm callus fracturam firmarit. firmatur autem maxilla intra treis potissimum septimanas, quoniam laxa & medullæ plena est. Quòd si inflammatio aliqua superuenerit, ne aduersus hanc quidem tum fomenta, tum cataplasmata negligere oportet. Quod in omnibus ex æquo obseruatum abs te cupierim.

† Antiq. codex, καὶ τῇ προσηκούσῃ χρησάμενος ἐπιδέσει κέλευσον ἠρεμεῖν λεπταῖς καὶ ῥοφηματώδεσι τροφαῖς χρωμένοις, & congrua vsus ligatione, iubet vt quiescat & tenui ac sorbili victu vtatur.

De iugulo confracto. CAP. XCIII.

IVgulum, quod etiam clauicula dicitur, quum naturaliter figuratum est, interiore ipsius extremo, cum pectore committitur: exteriore, cum summi humeri compage, seu articulamento adunitur. eoq; si humerum, aut ipsum sustinens brachium, fracturam quacũq; tandẽ parte experiatur, quà humerum suum spectat, plerunque infra interius extremum fertur, vna cum brachio detractum. Præstiterit autem per transuersum potius quàm assulatim, aut arundinis modo, hoc est, in longitudinem clauiculam frangi, quod vulgo receptum est. Nam transuersim confractũ, extẽsione compressioneq; digitorum promptè in naturalem figuram reuertitur: cætera vero eminentias habent, quæ ægrè possint coaptari. Si igitur per totam ipsius crassitudiem quocunq; modo, iugulum fractũ fuerit, duo ministri, vnus ad humerum eiusdem lateris fractæ clauiculæ manibus circuminiectis, brachium ad exteriora simul & sursum trahens, alter oppositũ humerum, aut certè ceruicẽ attrahens, retractionem à se, quam Græci vocant antitasin, molientur: medicus suis digitis fracturam diriget, prominentiora pellendo, ima foras attrahendo. Quòd si maiorem retractionẽ à se desideret, orbiculum bonæ magnitudinis ex panniculo, aut lanis, aut eiusmodi aliquod corpus alæ subiiciẽs, cubitum

lateri indidem adiget, ac reliqua ſicut dictum eſt, exequetur: ſi autem id nequeat, extremum clauiculæ iuxta humerum in alto ſitum ad ſuperiora, ægrotāte reſupinato, educet ceruicali quodam mediocri, dorſo ſubiecto, miniſtro humeros duos ad ima deprimente, vt os clauiculæ quod in imo eſt, reuocetur, rurſus digitis ſuis fracturam conformabit. Porrò ſi partem aliquā iuguli refractam, inſtabilem, aut etiam pungentem percipiamus, ſcalpello in rectum diuiſam eādem auferemus, ac reliqua ſcalpris exciſoriis, lamina quę à tuendis cerebri membranis menyngophylax dicitur, aut alia quæ excidendis ſupponitur propter firmitatem clauiculæ ſubiecta, exæquabimus & ſiquidem inflammatione careat, ſuturis: ſin aliter eſt, linamētis vtemur. & ſpleniis diuerſis præparatis ad oſsis eminentis inclinationem, maiora ex eis & craſsiora ſuperaccommodabimus, ſi inflammatio infeſtat, oleo imbuta: ſi minus, ſicca, ac mediocri ex lana orbe propter alam ſubiecto, conuenientem inducemus deligaturam, per axillas, affectam clauiculam, ſcapulásque, prout res exigit, deligantes. & ſi quidem ad ima tetenderit pars clauiculæ humero proxima, latioris habenulę dimidiū, eiuſdem cubito ſubiicientes, totum brachium ex collo ſuſpendemus: altero autem vinculi dimidio, manum, quemadmodum in iis fit quibus ex cubito ſanguis detractus eſt. At ſi verſus ſuperius extremum inclinauerit, quod rarum eſt, brachium ſuſpendi non debet, verum reſupinus æger decūbet, & tenui nutrietur victu. ſi verò opus eſt, etiam fomentis adiuuabitur, ſed pro ratione, vſque dum callus eam firmarit. id quod fit plurima ex parte diebus viginti.

De ſcapulis. CAP. XCIIII.

SCapulæ quà latæ ſunt & menſæ figuram repræſentant, non franguntur: iuxta ſpinam vero fracturam ſuſtinent, nunc compreſſæ, nunc rupturam ſimplicem expertæ, interim etiam refractæ. Compreſsionem itaq; tactu cognoſcimus, ſi caua occurrat, ſtuporē proximi brachij, & dolorem pulſatilem inducat. Ruptura ex tactus aſperitudine & loci dolore deprehenditur: ambo autem ratione qua inflammationem arcemus, curantur. Refractio & ipſa tactu agnoſcitur: leuis ac modica faſcia conuenienti adaptatur: aucta vero & pungens ablatione per ſcalpellum adhibita & ſuturis, vt prius dictum eſt. Faſciæ autem & hic ſimiliter vt in clauicula

ula iniicientur: incubitus oppositi lateris conueniet.

De pectore. CAP. XCV.

MEdium pectus, diuiditur imprimiturq; : summum, refringitur. Rupturam itaq; per medium factam dolor oci & inæqualitas sequitur, & strepitus digitis innixis elidi ur: impressionem vero dolor vehemens, spirandi difficulas, tussis, mẽbrana quæ costas incingit dispuncta, nonnunquam etiam sanguinis eruptio, partis cõfractæ cauitas, & in edẽdo facilitas. Curationem eam adhibere oportet, quam n scapulis prodidimus. In impressione autẽ adaptatio Hippocratis adhibebitur, quam ille in clauicula quæ foras processerit, vsurpat, per incubitum supinũ ceruicali dorso subiecto, scapulisq; constrictis, ita vt costæ vtrinq; manibus simul contrahantur. Iam vero costis lana obtectis circularem adhibebis deligaturam, loris prius in rectum subditis, postea duorum initia inuicem excipiuntur, quæ orbiculares fascias decidere prohibeant.

De costis. CAP. XCVI.

EX costis quæ pleuræ & spathæ Græcis dicuntur, osseæ quidem omni in parte rupturam sustinent: spuriæ autem, in ea tãtum quæ spinæ adiacet. nam hîc solum osseam habent naturam: in exteriore parte in cartilaginem degenerantes, contunduntur, nullam fracturam percipiunt. Notæ ipsarum non sunt difficiles, etenim inæqualitas digitis explorantibus occurrit, strepitusq;, & ad confractum adductio. Quòd si intrò spectauerint, dolor vehemẽs punctorius sequitur, eo qui in costis prouenit grauior, quòd aculei modo membranam costas integentem conuulneret, item ægra respiratio, tussis, eruptio sanguinis, subinde comitatur. & reliquas vtiq; declinationes digitis licet conformare, eam vero quæ intrò spectat, nequaquam, quòd tendi nequeat. vnde alii cibum flatulentum vberemq; assumi iubent, vt fractura ex inflatione & tẽsione foras propellatur, quod necessarium nõ esse puto. Nihil enim cõmune adhoc inter se habẽt, tũ thorax, tũ viscera nutritoria, prçterquàm quòd inflãmatio etiã ex repletione augeatur. Alii cucurbitulã adglutinãt, ꝙ à ratione & via curãdi alienũ nõ esset, nisi particularũ ex attractu, collectione, fracturã amplius ad interiora propellerent. Quapropter Soranus hũc in modũ scribit. Lanis oleo calido madentibus partes contegentur, & linamentis

impl

implicitis intercostale replebitur, vt deligatura æqualis iuxta orbicularem cirunductum veluti in pectore fiat. Omnia vero vt in pleuriticis fieri debent, ad magnitudinis proportionem. Porrò si magna quædam necessitas compellat, quòd membrana costas cingens vehementer compungatur, cutem diuidere conuenit, & fractam costæ partem detegere. deinde lamina, ne tunica costas tegens cõuulneretur, prius subiecta, ossicula quæ pungunt ingeniosè excindere ac eiicere oportet. postquam hoc feceris, ea sanè quæ inflammatione carent coniunges, & cruentorum modo curabis: quæ autem illa affliguntur, linamentis oleo madidis operies victum curationemq; adhibens inflammationi dicatã. Decumbent ægri ea figura quam facilius tulerint.

De coxarum & pectinis ossibus. CAP. XCVII.

COxarum aut ilium ossa raro quidem franguntur, sed easdem cum scapulis differentias sustinent. Frãguntur enim in extremis, rumpunturq; in longitudinem, & per medium comprimuntur. Comites notæ ipsorum sunt, dolor partem affectam affligens, punctionis pulsusq; sensus, cruris in eodem latere subitus stupor propter compressionem. adaptationem vero scapulis similem postulant, auersantur autem solam ex chirurgia eius quod fractum est, exemptionem per externas partes. nam si opus sit, digitis conformantur. deinceps autem etiam aliam curationẽ moliri oportet, fomentis vtendo, & concaua ilium linamentis adimplendo, quò deligatura ceu fasciis circularibus superiniectis, æquabilis efficiatur. Eadem etiam dicenda sunt, de pectinis ossibus, nihil enim peculiarius de ipsis dicere habemus.

De vertebris, spina dorsi & sacro osse. CAP. XCVIII.

VErtebrarum complexus interim sanè contusionem, raro vero & fracturam experiuntur. propter quæ contusis spinalis medullæ membranis, vel ipsa etiam medulla, neruiin doloris consortium adducuntur, & mors præceps subsequitur, magisque si ceruicis vertebras affectus infestarit, vnde præfatus periculum, siquidem fieri potest, audebis etiam sectione ossiculum quod premit eximere: si minus, ratione saltem qua inflammatio propulsatur, ipsas lenies. At si processus vertebrarum aliquis vnde spina constat, fuerit refractus, digitis tentantibus promptè occurret, dum refractio mouetur, rursusq; in locum transponitur. Conuenit autem

em id quod refractum est auferre, cute extrinsecus incisa: suturisq; commissa, remedio cruentis idoneo vti. Cæterum osse sacro confracto, index sinistræ manus digitus in anum demittendus est, dextra manu quod confractum est, quatenus licet, in naturalem figuram reducere oportet. Si autem aliquid refractum sentiamus, hoc quoq; diuiso, deligaturam curationemq; congruam adhibebimus.

De brachio. CAP. XCIX.

IN brachio confracto Hippocrates quidem intentionem hoc pacto molitus est. Lignum, inquit, oblongum manubrij ligonis modo, per summa fune deligatum, obliquum ex trabe quadam suspēdere oportet: collocato autem homine in sublimi quodam erectius, quàm iuxta figuram qua recta ceruice dormimus, orthocatheudon dicitur, manum ipsius super commemoratum lignum traducere, vt medium ligni alæ eius transuersim adaptetur. manum autem inflexo iuxta rectum angulum cubito, minister procumbens continebit, deinde graue aliquid, exempli gratia, lapidem aut pondus plumbeum vel eiusmodi quippiam ex cubito suspendens, sinensq; pendere sublime, ita fracturam conformabis: vel loco ponderis, famulus ad ima brachium detrahat. Nonnulli verò loco manubrij ligonis gradu scalæ vsi sunt. Soranus hunc in modum tradit: ægro in sedili collocato, vel, quod satius est, resupinato quò minus molestiæ sentiat, manu fune ligata iuxta compagem qua ipsa cum brachio coniungitur, & ex ceruice suspensa, vt angulosa ipsius figura seruetur, ministris duobus iubebimus, huic, supra fracturam, illi, infra digitos circumponant, atque sic tensionem perficiant. Quòd si valentiore opus sit tractione, duos funeis æqualeis brachio circundamus, vnum, supra fracturam: alterum, infra. atq; vni famulo super ægrotantis caput consistenti, alteri iuxta pedes, capita funium tradentes, iubebimus in diuersa brachium distendere. At si summus humerus fracturam senserit, dimidio vinculi, quod ciria dicitur, alæ subiecto, reliquam partem iuxta caput teneri iubentes, alio quod oppositum est retrahēte, antitasin, hoc est à se retractionem vti dictum est, moliemur. quemadmodum sanè si cubitus confractus fuerit, illi vel iuncturæ manus cum brachio funis iniicietur. Ossibus iam fracturæ probè coaptatis, distentio quidem remittetur, sed iuxta Hippocraticam consuetudinem

dinem deligabitur. Porrò si fractura inflammatione vacet, recensq; sit, lineis vtendum fasciis oblongis abunde, circa treis quatuórve digitos latis, aqua madētibus, aut etiam posca: si inflammatio adest, lanis tenuibus mollibusq;, oleo imbutis: & si quidem in medio brachij fuerit fractura, initium fasciæ super fracturam iniicietur: vbi bis térve illigaueris, sursum fasciam ducere conuenit, vt (quemadmodum inquit) sanguinis influxiones excipiantur, atq; illic finiatur. Iam vero & secunda fascia vti oportet, initium eius similiter supra fracturam iniiciendo, atque alia eo modo quo in priori: rursus autem supernè deorsum, atq; iterum sursum reuocare, illic etiam sic terminabitur. Porrò constrictio mediocris esto, tum nostri sensus, tum ipsius ægrotantis iudicio. At si iuxta summam humeri compagem contigerit, priore fascia illam & scapulas, & pectus comprehendes, vt deligatura fiat quam Græci geranida appellant, perque secundam vsq; ad cubitum dispensabis, ac inde ad suprapòsita recurres, cum summo humero scapulas pectusq; comprehendens, primæ fasciolæ similiter. Quòd si iuxta cubiti flexum fractura obuenerit, etiam cubitum colligare expedit, ita vt angularis figura conseruetur. similiter in aliis quoque artubus, nimirum cubito, femore, tibia, cum fractura in parte, aut etiam iuxta articulamentum & non in medio mēbro existit, post articulum fasciam iniicere expedit. Recentiores itaque secundum deligaturam protinus ferulas etiam iniiciunt, vt adaptationis figura contineatur, constringentes ipsas prout sensus & tumor ex inflammatione postulat: veteres autem, à die septimo ferulas accommodarunt. nam intra hunc inflammatione declinante membrum redditur tenuius. At Hippocrates tertio quoque die ligamenta solui iubet, ne tensio quæpiam, aut motus præter solitum contectæ particulæ obueniat, aut eius quod iam infixum fracturæ est, perspiratus prohibeantur, propter quos non solum noxius pruritus quibusdam accidit, sed etiam erosa à saniei acrimonia nonnunquam cute, exulceratio concitatur. Itaq; aquæ temperatæ tantum superfundere ratio est, quantum saniem discutere sufficit. Post septimum diem, ex maiore interuallo soluere conuenit, ceu partes non amplius saniem excernere desiderent. imò etiam calli obfirmatio hoc modo felicius prouenit. Cæterum ferulæ iuxta sequentem rationem

nem

nem debet iniici. Splenia triplicia oleo imbuta super fascias circundantur. Si igitur membrum crassitudine fuerit æquale, similiter: si inæquale, partibus magis concauis per splenia repletis, æquale ipsum crassitie ferulis accommodandis efficiemus. deinde lana aut stuppa ferula mediocriter inuolutas, in orbem fracturæ circundamus, non minore quàm digiti spatio inuicem distanteis, easq; moderatè constringemus: ita tamen, vt quatenus fieri licet, ferulas propius accedere articulum prohibeamus, præsertim iuxta interiorem flexus partem. vlcera siquidem in ipsis nonnunquam & neruorum inflammationes pariunt, verum illic laxiores ipsas esse oporter, quemadmodum valentiores, vbi fractura curuatur. Præstiterit autem thoraci etiam brachiũ mediocriter colligare, ne ipsum loco motum, figuram peruertat. At si quandoque inflammatio fuerit, (eam verò agnosces ex ambiente tumore, ac rubore, & quòd membrum nũc multò magis quàm prius stringatur) vel si confractum membrum, distortum sit, & nihil horum appareat, sed ligamenta laxa, vel econtrario strictiora, quàm par est, inueniantur solutis ipsis deligatura instauranda est. Resupinari igitur ægrotus debet, ita vt super stomachum manum contineat: brachio subiicietur molle quiddam pellem super se habens, vt superfusionum influxus excipiat. Superfundetur autem quotidie oleo calido, præsertim quum vrget inflammatio, quãdo etiam cibus tenuis exhiberi debet: postea mediocris, ad calli generationem quies indicitur vsq; dum fracta occalluerint. occalescunt autem brachium & tibia, diebus circiter quadraginta, post quos vbi solueris fascias, & lauacro vsus fueris, emplastris ad fracturas factis persanare conuenit. hæc tractandi ratio omnibus aliis propemodum confractis artubus conuenit.

De cubito, & radio. CAP. C.

CVbitus radiusq;, interim vterq; iuxta eundẽ locum frangitur, interim alter duntaxat, vel in medio, vel in parte iuxta flexuram, aut brachiale. Omnium itaq; deterrimum est quum ambo eadem parte franguntur, deinde etiam cubitus solus. At radius fractus, aliis facilius curatur. siquidem maior cubito non est, sed illum ipsum subiectum habet, vt veluti insideat. Porrò si ipsorum alter duntaxat fractus fuerit, in illo maximè intentionem validiorem molie-

mur: si vterq;, similiter intendemus, manu anguli modo figurata, vt pollex omnium digitorum altissimus, exiguus digitus humillimus habeatur. sic enim cubitum radio subiici continget. At si valentiore opus sit intentione, ambobus potissimum confractis, non solum manibus, sed etiam funibus intendere aggrediemur, vt in capite de brachio comprehensum est. Cæterum omnis deligatura, & reliqua præsidia, vnà cum ferularum iniectione, hîc adhibenda sunt, dum callus eos firmarit. Firmatur autem cubitus diebus plurimum triginta. Ac repositio ipsius similis erit ei, quam brachium fractum vendicat, præter ea quæ ipsi subiiciuntur.

De summa manu, & ipsius digitis. CAP. CI.

BRachialis & aduersæ eius partis, & in digitis articulorum ossa, quum laxa fistulosaq; natura sint, contunduntur quidem plerunque, rarò autem franguntur. Aegro igitur in alto sedili collocato, medicus in altero quodam æquali aduersus sedebit, priusquàm manum imponat: ac tensis per ministrum iis quæ fracta sunt, duobus digitis ipsa conformabit, pollice & indice digito prius compressa. deligatura vtetur, quo tempore vrget inflammatio. Nam propter laxitatem facilè in ipsis callus amplior concrescit. At si acies digitorum, aut digitus simpliciter confractus est, siquidem magnus & pollex appellatus, fuerit, post commodam deligationem ab inferiore parte, ipsum vtiq; cum manu ligabis, ne dimoueatur: si ex aliis quispiam, vel index, vel paruus digitus, proximo colligabitur: sin aliquis ex mediis, iis qui vtrinq; habentur, vel etiam omnes deinceps ligari vnà debent, melius enim conquiescunt. quemadmodum si confracti ferulis quoq; colligentur.

De femore. CAP. CII.

EAdem de femore dicenda sunt, quæ de brachio prodidimus. peculiariter autem magis femur fractum, in anteriorem partem & exteriorem promouetur. etenim in his naturaliter dilatatum est. instauratur autem manibus, funiculis, & antennis æquiualentibus, vna, supra fracturam posita: altera, subter. Quòd si in parte fractura euenerit, idq; iuxta femoris caput, dimidio fasciæ lana circundato, ne corpora incidat, iuxta inguina disponemus, & initia ad caput reducta, famulo vt partem contineat, trademus: infra autem fracturam fune circumposito initia ad intentionem alteri ministro.

nistro exhibebimus. Quòd si ad genu fractura habeatur, funem sanè supra fracturam iniicimus, initia eius ad extensionem dispensamus, genu etiam ipsum implicito quodam fune continemus. hanc autem partem restituimus ægro decumbente, & crure exporrecto: quæ pungunt ossa vt subinde dictum est, eleuata, superius tollemus. reliquam curationem in capite de brachio exposuimus. cæterum callo firmatur femur quinquaginta circà diebus. At quomodo reponi debeat, post totius cruris disciplinam, comprehensum est.

De patella. CAP. CIII.

PAtella os laxum est ac molle, validè corporibus superiore & ima parte comprehensum. frequenter sanè contunditur, raró autem frangi solet. sustinet autem rupturam per crassitudinem, & in tenuia fragmenta finditur, cum vulnere, vel sine vulnere. Nota vero conspicua (motus enim continuitatis intercidit) & cauitas & sonitus. Instauratur autem pars cruris extensa, nam quæ bifariam fissa est digitis eousq; committitur, donec fracturæ labra suprà sese contingant, & inuicem iungantur: quæ vero in tenuia fragmenta fissa est, manu conformatur. etenim callo non generato, eò quòd pars vtraq; per musculos cognatos & neruos, à femore & tibia in contrarium non retrahatur, tamen multitudo distentionis contrahet, & functionis difficultatem affectis inducet, neq; enim laborantibus ipsis diutius genu sustinet, & obambulando illi impediuntur, præsertim ascensuri: siquidem in æquabili per planiciem motu actionis difficultas occultatur: in ascensu autem, eo quòd genu, in crucis eleuatione & positu non inflectatur, deprehenditur. Iam vero ossiculum si quod pungit, eleuatum prius eximito, ac curationem consentaneam adhibeto.

De tibia. CAP. CIIII.

TIbia cubito respondens, eandem curationem recipit. etenim illa duobus ossibus fulta, altero crassiore & cognomini, altero tenui, quod ex similitudine perone Græcis, quasi fibula, latinis sura dictum easdem fracturarum differentias recipit in omnẽ enim partẽ distorquetur, quũ ambo ossa cõfracta fuerint: in treis autem, quũ alterũ, intra & extrà: tibia quidẽ, retro: sura, anterius. quapropter etiã ipsa similiter restituitur manibus, aut funiculis superioribus, quã fracturæ funes sunt, interim ipsi tibiæ circundatis, interim

femori. Nam quum genu ſit validius, articulum integrum per tentionem ſeruabimus. Similiter & inferiore fracturæ funiculo, vt in cubito dictum eſt: reliqua vt in capite de brachio tradidimus.

De pede ſummo. CAP. CV.

TAlus nequaquam frangi ſolet, eo quòd vndequaq; tibia, ſura, & oſſe quod ob teſſaræ ſimilitudinē vocatur cyboïdes cuſtodiatur muniatúrq;. At os quod à cymbę figura dicitur ſcaphoïdes, & ſupernæ pedis regionis, item pedis digitorum oſſa, ipſumq́; cyboïdes, ſimiliter iis quæ in brachiali & oppoſita eius parte, manúſq; digitis ſunt, franguntur. quare etiam quæ de illis diximus, ne eadem repetantur, illinc huc transferre conſilium eſt.

Quomodo crus reponi debeat. CAP. CVI.

FEmore fracto, aut tibia, non minori cura repoſitionem ipſius, quàm reliquam curationem obibis. Nam partiū cōfractarum æqualitas, hac potiſsimum probè adminiſtrata, cōſeruatur. Nonnulli igitur canali, quam ſolenam Græci dicunt, nunc lignea, nūc fictili, membrum fractum, aut etiā crus ipſum repoſuerunt: alij verò ſola ea quæ cum vulnere fracta ſunt. eo quòd hæc ferulis nequeant conſtringi. in totum verò ſolenarum vſum poſteriores damnarunt, multis ſanè de cauſis, ſed præcipuè, quòd ipſarum duritia partibus negotium faceſſeret. Neque tamen alienum eſt, artus cum vulnere fractos ferulis excipere, vt oſtendemus. Aeger itaque reſupinabitur, ac indumentum aliquod craſſum cruri æquale, in longitudinem vtrobique contractum & inuolutum, vt canali per mediam cōcauitatem oblongam proportione reſpondeat, ſubiicietur: pellis ſuper ipſam molliuſcula explicabitur, quæ ſuperfuſiones excipiat, deinde in longū crus concauitati huic canalem referenti, inſinuabitur. à lateribus alia veſtimenta lanæ've apponentur, ne membrum in latera declinet, pedis autem ima pars aſſerculum rectum panniculo circundatum, propter mollitiem, aſſumet. ac maioris ſecuritatis gratia, media faſciarum duarum triúmve, veſtimento canalis modo præparato ſubiicientes fractum membrum ipſi leuiter deligabimus. At ſi æger nō tolerans conetur pedem totum contrahere, conuenit id facere quod in ſuperiore pedis parte dictum eſt, deinde blandè cū aſſerculo deligare, ne inuiti inter dormiendum, vt veriſimile eſt,

pedem

pedem contrahant. Aliqui verò etiam stragula lecti per medium pertundunt, vt ipsi sint immobiles, & per foramẽ vrina & stercus reddatur, vsq; dum callus coalescat.

De fracturis quæ cum vulnere incidunt. CAP. CVII.

FRactura cum vulnere facta, siquidem sanguis profundatur, hunc prius sistemus: si inflammatio fuerit, præsidiis in eam efficacibus vtemur. Carnibus contusis, partem affectam scarificabimus, metu, ne in gangrænam incidat, sublato: at si illa quoq; accesserit, aut alia quæpiã serpens putredo, conuenienter occurremus. habes autem horum singulorum curationem quarto volumine explicitam. At si nihil horum adfuerit, neque ossa largiter denudata sint, hamulis suturísque vsi, remedio cruentis apto, his medebimur, sic, vt ossicula refracta, vt verisimile est, & pungẽtia innatantiaq; primum auferamus. Quòd si magnum aliquod os emineat non commissum propter magnitudinem, in intensione huic prospicies. Siquidem Hippocrates femore & brachio confractis ossa excedentia statim eiicere dehortatur, periculũ his futurum prędicens ex inflammatione, quam tensio crearit, vel etiam conuulsione, vt credibile est, musculorũ neruorúmq;. Tempus verò nonnunquã administrationem cõmodam inuenit. In quocunque igitur osse quod ex sede sua excidit, manum admouere volumus, nequaquam in inflammatione aggrediemur, sed primo statim die, antequàm inflammatione occupetur: aut nono, inflammatione iam finita. Adaptamus verò ossa vecte quam Græci mochliscon vocant, est autem ea instrumentum ferreum septem octóve digitos longum mediocriter crassum, ne inter commouendum inflectatur, acutum in summo latúmque, & leuiter inflexum, cuius acutum extremum superposito ossis tuberculo subiicientes, ex altero in oppositum tendentes simul, & mediocri intensione membri facta, inter se fineis fracturæ committemus. quod si facere nequeamus, scalpris excisoriis obuersas acies habentibus quod eminet auferemus, aut serra subsecabimus, quemadmodum in fistulis docuimus: ossiúmque asperitudine adæquata, & membro directo, medicamentis quæ in linteolis illinantur, curabimus. Maximè autem animum adhibere oportet in membris coniugalibus, aut à iugis appellatis, altero autẽ in ipsis osse particulatim serra abscisso, vt membrum in contractũ maneat, etiã

intensione accurata vtemur. deligatura verò hoc modo adhibenda est. Circulares itaq; fasciæ, partibus vulneris vtrobiq; iniici debent: obliquæ verò, per vlceris longitudinem, vt in literæ Græcæ X similitudinem conclusio omnium fiat. Si sordidum adhuc vlcus est, purgantia adhibebimus: si purum, quæ carnem inducunt, linteolis illita, aliámq; comprobatã vsu materiã. Hippocrates pissera emplastro in linteolis vtitur, id autem esse dicunt tetrapharmacum basilicum. Vbi caro increuerit, ferulæ iniicientur. aliqui verò per initia ipsas accommodant, vlceris locũ vitantes, & pro vsu vrgente ipsas cõstringentes, vel rursus remittentes. In quibus autem squama ab osse recedet, notabimus quidem hoc, inde quòd copiosus humor & tenuis excernatur, caro autem vlceribus vacua inanísq; facta attollatur: deligatura quidem laxiore ad curationem vtemur, hamulo autem, aut eiusmodi quopiam squamam euellentes, iterum validiore deligatura vtemur. porrò per totum vlceris tempus medicamen aliquod ex iis quę inflammationẽ arcent linamento illitum, vulneri incumbet, ac simplices fasciæ iniicientur, quę singulis curationibus solui debent, quũ aliæ suprà dictę maneant, vt in capite de brachio expositum est.

Si præter modum fracturis callus obducatur.

CAP. CVIII.

IMmodici fracturarum calli indecoram omnino speciem efficiunt, nonnunquã etiã functiones impediunt, si prope articulum coaluerint. Si igitur recens adhuc callus coierit, remediis admodum astringentibus vtemur deligatura ipsa accommodantes. Nonnunquam vero & plumbea imposita lamina, id quod requiritur, effecimus. At si lapidosus solidúsque fuerit, incidentes ipsum rademus, id quod eminet, scalpris auferentes: si res exigat, etiam terebris vsi.

Si distortum membrum callus firmarit.

CAP. CIX.

QVibus membrum distortum callus firmauerit, difficultate functionum obeundarum haud exigua subsequente, præsertim si in pedibus fuerit, repositionis quidem modus non recipiendus est, vt qui extrema inferat discrimina. verum si callus nondum radices egerit, laxantibus superfusionibus, & cataplasmatis ex ficis pinguibus & columbarum stercore, alìisque medicamentis quæ à callo soluen

uendo porolytica dicuntur, vtimur. Insuper per manus frictione,& confractione hunc dissoluemus. Quòd si lapidosus euaserit,scalpello superficie diuisa,excisoriis scalpris consortium ab osse liberabimus, deinde fracturæ medebimur, vt superius à me dictum est.

Si fracturæ callo non firmentur.

CAP. CX.

FRacturæ nonnullæ sine callo permanent,suprà definitũ naturæ tempus,aut ob continuas resolutiones,aut immodicas superfusiones,aut motum intempestiuum, aut fasciarum copiam,aut quia totum corpus alimentum nõ percipit,in quibus etiam tenuius fieri membrũ contingit.Itaq; cum alias occasiones,tum maximè corporis inediam tollere conandum est,partim per calidiora alimenta materiam particulæ distribuendo,partim cibum subministrãdo sufficientem,item lauacra,& reliquas animi voluptates. Porrò notæ eos qui callo iam firmantur comitantes,hæ inter alias sunt præcipuæ,si fasciolæ cruorem referant,etiam non oborto vulnere,quod forsan accidit,calli substãtia quãdo coalescit fistulis ossium inspersas sanguinis guttas extundente.

De oßibus luxatis. CAP. CXI.

QVum luxationes fracturis proximæ sint,de iis verba facere aggrediemur. Luxatio igitur est,vt summatim dicam,quum articulus à proprio sinu,ad insolitum excidit,in qua motus arbitrarius impeditur.differẽtias ipsius alias dicere non habemus,nisi eam duntaxat quæ ex maioris minorisque ratione sumitur.quum enim articulus in totum exciderit,communi generis vocabulo affectus Græcis exarthrema,latinis luxatio dicitur:quum autem aliquatenus duntaxat emotus est,aut vsque ad superficiem è sinu elapsus,pararthrema.

De maxilla. CAP. CXII.

RVrsus à superioribus incipientes de maxilla dicamus. Nam quum malæ sint immobiles,luxatione non periclitantur.maxilla autem toto loco non mouetur,quòd capita ipsius malis firmiter ac tutò insinuata sint:modicã verò peruersionem quam pararthrema vocauimus, subinde experitur,quòd ob musculos qui ipsam continent ex cõtinuo mandendi loquendiq; exercitio in mollitiem elanguescenteis,qualibet de causa facilè laxetur,quod verbũ apud Hip-

pocratem σχᾶται dicitur, in quibus sine aliqua difficultate articulus sponte in proprium locum reuertitur. verum de maxilla in totum luxata, satis est illius verba exponere, quę compendiosa, integra, & perspicua existunt. Scribit itaque hunc in modum. Excidit quidem maxilla rarò, laxatur autem subinde oris hiatu, quomodo etiam aliæ plures musculorum neruorúmq; peruersiones, id efficiunt. Clarum itaq; hinc potissimum est, quandocunq; exciderit. Nam maxilla in anteriora propellitur, & ad contraria eius vnde prolapsa est, peruenit, ossísq; tuberculũ iuxta malas tumidius apparet, difficulter ægri maxillã committunt. Qualis autẽ repositio ipsis congruat, manifestò liquet. alium enim continere caput oportet, alium comprehendentem ab interiore parte & exteriore digitis iuxta mentum hiante homine quàm mediocriter potest, primum quidem maxillam commouere aliquandiu, & huc, illuc manu diducere, ipsiq; homini iubere, vt laxam maxillam habeat, simulq; remittat, & cõcedat, vt repentè potissimum laxetur, tribus pariter figuris, mente adhibita. Ratio siquidẽ est illam ex peruersione in naturalem statum reducere. Oportet autem maxillam in posteriora propellere, item cõsequenter his committere, neq; hiare. Insertio igitur hæc etiam in aliis figuris fieri non poterit. medicina autem modica sufficiet, splenium appositũ ceratũ fascia laxiore deligare. Sed tutius est, resupinato homine firmare caput ipsius puluinis subiectis quàm plenissimis, vt quàm minime cedat. Cæterum vlnerati caput aliquis continebit. Sin autem vtraque eadem maxilla eluxata fuerit, curatio quidem adhibebitur: verum committere minus hi os possunt, vt quibus prominentiores maxillæ sint. rectitudinem autem indeflexam maximè cognosces. dentium & superiorum & inferiorum terminis, secundum horum directam aciẽ confert illas quã citissimè inserere. quomodo autẽ inserentur, expositũ est. Quod si locis suis non insinuẽtur, periculũ de anima subsequetur ex febribus cõtinentibus, & torpido Caro. Nam musculi hi dum alterantur, & præter naturam intenduntur, Carum inducunt. venter solet his biliosa deiicere, vel syncera pauca, & si etiã vomãt indiscreta eiiciunt. hi igitur decimo die potissimũ moriuntur. ac hoc modo iniectionis nos subinde vsi sumus, fomentis prius ex hydrelęo calido per spongiã super luxatam maxil

maxillam adhibitis, quando potiſsimum ægrè poteſt reſtitui, hominéque humi collocato, poſt ipſum nos ſedentes, quemadmodum ab Hippocrate traditum eſt, operamur.

De clauicula & ſummo humero. CAP. CXIII.

CLauicula interiori quidem extremo nõ excidit, vt quod pectori committatur. vnde ne mouetur quidem in ipſo. At ſi violentia cuiuſdam acuti extrinſecus ferientis auellatur, quemadmodum fractura ipſius inſtaurari debet. Extremum autem, ipſius quod humeri articulamento inſeritur, non admodum ſanè excidit, à bicipiti muſculo ſummóque humeri tuberculo prohibitum. imò neque violento quodam motu clauicula priuatim agitatur, propter ſolam thoracis factam ſeparationem. Vnde homo ſolus inter animãtia clauiculam obtinet: quam ſi in palæſtra, vt veriſimile eſt peruerti contingat, conformatione per manus dirigitur, & ſpleniis multiplicibus accommodatis vnà cum deligatura decenti: eadem curatione etiam ſummus humerus peruerſus in propriam ſedem reuertitur. Eſt autem oſsiculum cartilagineum quod clauiculam ſcapulis colligat, in reſiccatis mortuorum cadaueribus occultatum, quod loco motum, imaginem imperitis exhibet, brachij caput excidiſſe, etenim in hoc exterior humeri pars acutior apparet: concauum autem, id vnde excidit. verum notis quas deinceps ſubiungam ipſa diſcernentur.

De humero luxato. CAP. CXIIII.

BRachij caput ſcapularum ſinui inſertum, excidit quidem frequenter, verum neq; in ſuperiorem partem, vt quod ſcapularum proceſſus ancoræ ſimilis impediat: neq; in poſteriorem, propter ipſas ſcapulas: neq; tamen in anteriorem, ob muſculi bicipitis tendinem, ipſumq́; humeri faſtigium. Sed raró quidem in interiorem exterioremq́; prolabitur, continuè verò, præſertim macilẽtioribus, ad ima atq; his ſanè facilè & excidit & rurſus inſeritur: multa autẽ carne præditis contra, raró quidem elabitur, ſed ægrè in ſedem ſuam compellitur. Quibuſdam itaq; etiam non luxatis, ex ictu frequenter elapſi loco membri ſuſpicio oritur, eo quòd valida inflammatio ſubſequatur. Porrò quibus in imam partem luxatus humerus eſt, hoc modo agnoſces: affectus humerus ſi cum ſano conferatur, multum differt, quum exterior eius pars vnde excidit, cõcaua appareat, vt in ſummo

humero eluxato diximus, quod acutius quàm naturaliter esse debet, apparet, & brachij caput elapsum in ala manifestò occurrit, ac manus huius cubitus à costis magis recessit, quibus quidem costis si ipsum adigas, cum dolore admouetur, neq; ægri manum extenso cubito ad aurem possunt reducere, neque alium motum multiplicem per eam moliri. In pueris itaque vel in quibus recens nec ampla facta est eluxatio, etiam nodo medij digiti flexi eminente medici manus, vel ipsius affecti, sanæ manus, si non puer sit, frequenter restituta est, vt inquit Hippocrates. valẽtius autem hoc modo luxata inseruntur. Homo lotus & superfusionibus laxandi virtute præditis vsus, resupinari humi debet, & pila mediocris vel coriacea, ver alia quæpiam non admodum mollis alæ accommodabitur, ac sedens medicus aduersus ægrum, iuxta latus affectum, si quidem dexter humerus luxatus sit, dextri pedis calcem superponet pilæ alæ suppositæ, si sinister, sinistri. ac affectam manum prehensam ad pedes trahet, simulq; calcaneo alam in diuersum propellet, ita vt aliquis post caput ad alterum humerum resistat, ne corpus circum diuellatur. Est & alia ratio immittendi, quæ humero subnixo perficitur, quod Gręci κατωμίζειν dicunt. Adolescens, aut longior ægrotante, aut altius consistens iuxta affectum latus, ægri indidem collocati alæ suum ipsius humerum subiiciet, & manum eleuatam ad ventrẽ suum attrahet, vt reliquũ ægri corpus post eũ qui humerum suum alæ subiecit sublime pendeat. At si æger leuior fuerit, alius quispiam puer leuis ex ipso suspendetur. Nam manu ac reliquo corpore in contraria detractis ad ima, subiectus alæ humerus facilè elapsum articulum reponit. atq; hoc etiam ligno quod Græci hyperon dicũt, efficimus. Est autem id lignum oblongum, rectũ, quod in pauimento super aliud quoddam solidum ponitur. huius igitur summum extremum rotundum, quod non admodum crassum neq; tamen tenue est, alę ægri aut stantis, aut sedentis, subiicietur, iuxta totam ipsius longitudinem. Ac manu per lignum istud porrecta & detracta, reliquo autem corpore contrà inferius vergente, vel sua spõte, vel alio quodam trahente, restitutio fiet. atq; hoc in scalæ gradu fieri debet, quemadmodum in confracto brachio per tensionem fieri dicebamus. hìc autem rotundum quoddam corpus super gradum deligatur, quod ægrotantis

alæ

alæ posſit adaptari & brachij caput propellere. Porrò ſi ob vetuſtatem affectus, aut corporis duritiem, repoſitio nobis faceſſat negotium, vtemur etiam ratione quæ per ſpatham ligneam, amben appellatam fit. Eſt autem ambe lignum quod longitudinem duorum cubitorum habet, latitudinem quatuor digitorum, craſsitudinem inſtar digiti, alterum extremum rotundum, quod etiam promptè in alæ ſinum ingreditur, perinde vt ligni quod hyperon vocatur, extremum. hoc itaq; extremum panniculo circundatum, quò lenius exiſtat, capitulo brachij iuxta alam accommodabimus, totam vero manum ad lignum intenſam cum eo deligabimus, iuxta brachium, cubitum, & eius extremum. deinde ligno obliquo inter duas columnulas rectas adaptato, vel rurſus ſupra ſcalæ gradum manu traiecta cum ligno, vt ala per tranſuerſum gradui accommodetur, manum infra trahentes, ſinemus in alteram partem reliquũ corpus in ſublimi pendere. tunc enim articulus ingredietur. Vbi fuerit repoſitus, mediocris ex lana pila ſi quidem inflammationem pars non ſentiat, ſicca: ſi ſentiat, oleo madens alæ iniecta, deligabitur. per hanc autẽ alam & humerum & alteram alam vinculi deligationes literæ X figuram potiſsimum apparebunt. ita vt in hũc modum facta deligatura ſuper affectum humerum accommodetur, brachium autem coſtis colligetur, ipſeque cubitus & ſumma manus, ex ceruice deuinciantur, ne rurſus de integro articulus excidat. Poſt ſeptimum diem vel tardius vbi faſcias diſſolueris, mediocri vti frictione præſtat, eo quòd corpore ſolidiore facto, articulus ita firmetur, vt non facilè prolabatur. Quod ſi autem crebro prolabatur, aut humiditatis vitio, aut ob aliam quampiam iam diu factam elabendi viam, ad vſtionem veniendum eſt, ſicut ſuprà comprehendimus. Quum autem vel infantibus in vtero aut æditis quidem in lucem, ſed adhuc increſcentibus, particula fuerit luxata, necdum repoſita, in humero quidem carnes nihil à naturali figura deficiunt, neq; enim manus quodcũq; opus perficere impeditur, os autem brachij breuius permanet, non augeſcens, ac tales nominantur galiancones. In femore etiam os incrementum non ſentit, & totum crus contabeſcit, quum enim pondus corporis ferre nequeat, non exercetur, ac in aliis membris luxatis manẽtibus quæ ſubiiciũtur partes, omniũ iniuriis expoſitæ ſunt.

De cubito. CAP. CXV.

QVanto cubiti articulus humero magis varius creatus est, tanto plus negotij prolapsus exhibet, & tardius quidem excidit, sed difficilius reponitur, propter tuberculorum sinuumq; frequentiam. Nonnunquam igitur solum aliquatenus detorquetur, quẽ casum parathrema dixi, sæpe vero etiam ex toto in omnem partem prolabitur, præcipuè in priorem & posteriorem, quod facilè dignoscitur, eo quòd excidit oculis & tactui obiecto, in quodcunq; prolapsum sit, & sinu vnde excidit apparente. Hæc verò potissimum sani cubiti inspectio coarguit. Cõuenit autẽ protinus membrũ reponere priusquam inflammatione occupetur: siquidem eam expertum, difficulter curatur. Quędam etiam nullam prorsus curationem recipiunt, maximè si in posteriora prolapsa sint. Hæc enim luxatio omnium quæ in cubito fiunt maximè dolorifica est & periculosa. Quòd si modicè articulus inuersus sit, moderata etiam intensione restituitur. sic vt ministri manũ exporrectam iuxta brachium cubitumq; contineant, & in aduersa retrahant, medicus autem suæ manus palma quod excessit in suam sedem compellat. Hippocrates in priora luxationẽ subito manus inflexu instaurat: vt palma ipsius humerum iuxta rectum pulset: in posteriora verò, subita rursus & diutius facta extensione, quoniam luxatio in priorem partem, violenta potissimum extensione efficitur: quæ in posteriora, flexu similiter vehementi. Quòd si luxatio perseueret, etiam validam magis intensionem vsurpabimus, eiusmodi vero est potissimum quã Hippocrates in brachio confracto exposuit, vbi ligonis manubrium adhibebat. Porrò recẽtiorum aliqui hunc in modum adaptant. ministris duobus manum vt dictum est, intẽdentibus, ita vt alter sursum ad alam contineat, alter deorsum iuxta brachiale, medicus aduersus ægrotanti consistẽs, duabus palmis iuxta articulum, brachium circundat, ac vbi iusserit vestimentum contractum in oblongum vel latam fasciam manibus ipsius simul & ægrotantis brachio circundare, & in exteriora imáque propter summam manum retrahere, ipse deinceps cum tensione constrictas ipsas trahit, donec cubiti articulum excedant. Cæterũ manus prius oleo illini debet, vt lubrica fiat & facile medici palmis deducatur. Sic enim prolapsa, si pertrahentiũ manũ vi premãtur,

tur, in propriam ſedem reuertuntur. Poſtquam ſunt repoſita, in anguli modũ figurata manu, ex ſpleniis & conuenienti deligatura curationem petemus.

De brachiali & digitis luxatis. CAP. CXVI.

BRachialis digitorumq; luxatio nullum faceſsit negotium per ſe, niſi cum vlcere facta fuerit. de hac igitur in capite de luxationibus quæ cum vlcere fiunt tractabitur. At ſine vlcere luxatis, mediocri intenſione, & remediis quæ inflammationem pellunt, medebimur.

De vertebris ſpinæ. CAP. CXVII.

VErtebræ ſpinæ ſi ex toto prolabuntur exciduntq;, pręſentaneam mortem inferunt. Medulla ſiquidem ipſius ſpinæ vel quamlibet compreſsionem non ſuſtinet, quum & ſolus ex ipſa neruorum proceſſus ſi contundatur, hominem in periculum perducere ſufficit. Peruerſionibus autem ſubinde affligitur, nunc in priorem partem diſtorta, ac vitium lordoſin Græci appellant: nunc in poſteriorem, & cyphoſin à loco gibbato vocant: interim vero in latera, quod ſcolioſin nuncupant. Quum igitur multæ ſimul vertebræ paululum adeò peruerſæ fuerint, plurium ſimul peruerſio ex circulari flexus rotunditate fieri apparet, ac putant nonnulli decepti, ab vna vertebra ampliter peruerſa id fieri. Nam magna diſtorſio non rotundum, ſed angularem ſpinæ flexum molitur, quando etiam magis periculum ſubſequitur. Si igitur introrſum ſpina eſt peruerſa, reſtitutionis ſpes nulla eſt, eo quòd per ventrem, anterius oppoſitio fieri nequeat. qui enim in ſcala ſic affectos intendunt, aut cucurbitulas admouent, aut ſternutamenta aut tuſsim, aut flatus excitãt, quid tandem promouere putati ſint, Hippocrates abundè oſtendit. Quoniã vero ſubinde cuiuſdam oſsiculi ſpinæ refractio facta, cauum locum repræſentat, quemadmodũ in capite de fracturis comprehenſum eſt, aliqui vitium lordoſin eſſe crediderunt, deinde hoc celerius perſanato (promptè enim callo firmatur) lordoſin curatu facilem exiſtere pronuntiarũt, & ſi nullam curationem, aut certè difficilem recipiat. his etenim vrina ſupprimitur, aluus non reſpondet, corpus inhorreſcit, poſtea etiam ſine voluntate excrementa prorumpũt. Hæc autem eueniunt, neruis & muſculis conſortij lege laceſsitis, ac celeriter ægri moriuntur: præſertim ſi ſuperiores & ceruicis vertebræ affectum fuerint expertæ. Cui verò iam

rò iam inde à paruulo potiſsimum vertebræ gibbatæ protuberant, vitium longum eſſe neq; celeriter mortẽ ſed morbum accerſire, & inſanabile Hippocrates prodidit. At quibus recens hic gibber ex caſu prouenerit, machinæ quidem per ſcalam, & rectam ægri ſuſpenſionem ac vteri inflationem adhibitæ, ridiculæ ſunt. ſola autem Hippocratis adaptatio ſufficiet. Conuenit enim, inquit, lignum magnũ quod tantam longitudinem ac latitudinem habeat, vt hominem excipiat, aut ſcamnum huic æquale, prope parietem deponere, ac iuxta hunc ita extendere, vt in longitudinem pede non amplius abſit, & veſtimenta quædam ſuper ipſum explicare, ne hominis corpus infringatur, (erit autem hic lotus antequàm ſuper lignum ſcamnúmve inſideat,) deinde loro pectus ipſius bis circundatum, per alas iuxta dorſum vincire, initia lori ligno oblongo piſtillo ſimili deligare, atque hoc ſuper pauimentum iuxta ligni aut ſcamni ſubiecti extremum conſtituere, & miniſtro poſt ægri caput ſtanti ex ſuperiore parte continendum tradere, vt imo quidem extremo contrà fixo, altiore ſupra caput tracto, opportuna fiat intenſio: altero autem loro pedes ſimul & ſuperiores talorum partes deligantes, & rurſus alio, ſuperiora ilium & lumbos ita vt huius in lumbis fiat connexio, iterum extrema horum ligamentorum coniungemus: alij autem ligno piſtillo reſpondenti, ſimiliter prædicto illigantes, ſtatuemus in ligni aut ſcamni extremo quod iuxta pedes eſt, lignum piſtillum repræſentans, ad prioris ſimilitudinem, deinde famulis iubebimus vt per ligna retractionem in diuerſa moliantur. Quidam vero aſellis dictis hanc efficiunt. ſunt autem hi axes qui contra rectum lignum vertuntur: vtroq; huius magni ligni aut ſcamni latere iuxta extrema ad pedes, caputq; ſita, lora inuoluantur. Quum autem ſic intenſio ipſa adminiſtratur, manus palma gibberum conſtringemus: ſi autem vſus poſtulat, etiam ſuper ipſum inſidebimus, nullum veriti periculum. At ſi ne ſic quidem ſpina inſtauretur, & æger preſsionem ferat, vtile eſt parietem adiacentem in longum canalis modo exculpere è regione gibberi, vt ſculptura cubiti longitudinem habeat, neq; altior ſit ægrotãtis ſpina, neq; multo humilior, imò ſculpturam prius præparatam eſſe oportet. huius enim cauſa etiam lignum ab initio prope parietem poni maluimus. deinde aſſeris mediocris alterum

terum finem ad ima comprimemus, donec sensibiliter spina dirigatur. verum, vt inquit Hippocrates, sola intensio citra asserem, rursusq; per asserem sola curatio, id quod requiritur potest efficere. Quòd si hoc verum est, non alienum etiam in lordosi & scoliosi per initia intensionem prædictam, sine cōstrictione videlicet, moliri: post adaptationem vero, lamina lignea quæ latitudine treis digitos æquet, longitudine gibbero respondeat & aliquam ex sanis vertebris comprehendat, loro lineo aut stuppa propter duritiem inuoluta, vertebris ipsis imponi & conuenienter deligari debet. victus adhibebitur tenuis. At si post hæc quædam gibberi reliquiæ remanserint, laxantibus emollientibusq; remediis cum laminæ appressu, perdiu vtendum est. aliqui vero plumbeam laminam vsurparunt.

De coxa luxata. CAP. CXVIII.

Qvum alia corporis ossa interim paulùm excedant, interim toto loco excidant, coxæ humeriq; articulus soli luxationi opportunus est, qua tota sede promouetur, atque ex his, magis coxæ articulus. quoniam sinum & rotundum, & profundum possidet, ad hæc, quòd elatioribus marginibus munitus sit. At si quandoq; articulus ob vim quandam vehementem sinu suo exciderit, etiam multæ luxationis secundum minoris, maiorisq; rationem differentię, proueniunt, quatuorq; modis, imò locis coxa luxatur, vel enim in interiorem partem, vel exteriorem, vel priorem, vel posteriorem, prolabitur: verum intrò quidem & extrà continuè, & multo frequentius intrò: in anteriora autem & posteriora, rarius. Quibus itaq; in interiorem partem coxa prolapsa est, iis crus affectum, si cum sano conferas, longius spectatur, & genu prominentius, & ad inguina crus inflectere nequeunt, & in regione scroti & ani intermedia tumor manifestus occurrit, tanquam femoris capite illic desidente. Quibus autem in exteriora promota est, iis contrariæ notæ eueniunt. siquidem crus breuius apparet, & inter scrotum & anum in sinum dehiscit, iuxta clunes in tumorem attollitur, & genu interius demergitur, crus inflectere ægri possunt. Si in priorem partem prolapsa est, crus sine dolore genu extendunt, non autem ad interiorē partem inclinare possunt, incedere conantes. Vrina his supprimitur, inguina intumescunt, nates rugosæ excarnesq; apparent, calci inter ambulan

bulandum innituntur. Porrò quibus in posteriora excidit, non aut poplitem, aut genu extendunt, neq; inflectere possunt prius quàm inguina flexerint, atque his crus breuius, inguina laxiora apparent, & per nates femoris caput eminet. Quibus sanè iam inde à pueritia, aut certè longiore temporis spatio articulus prolapsus curæ non fuit, etiã præsidium nihil promouerit, mẽbro iam in orbem coacto. Quibus autem continenter excidit, hi curationem Hippocratis assument, quapropter statim reponi luxata debent. vetustæ siquidem coxæ luxationes, nullo modo consanescunt. Communiter itaq; in quatuor luxationibus instauratio cõgruet, tum quæ conuersione articuli & circunductu fit, tum quæ intensione. Si enim affectus recens fuerit, & æger iuuenis, nonnunquam femur continentes circumagentesq; huc illuc, articulum reposuimus. Quòd si in interiorem partem luxatio declinauerit, etiam crure tantum subito & valenter ad inguina quàm intimè flexo, id quod requiritur effecimus: sin autem his non cesserit, intensione vtendum, primũ per manus adhibita, quæ crus ab inferiore parte trahant ac per femur tibiamq; constringant, ex superiore autem parte, sub alis corpus circundent. Quòd si etiam valentior desideretur intẽsio, funibus contextis aut implicitis, vel loris crus deligare, omnino quidem supra talum: vt autem genu nihil patiatur, hoc quoq; superius, oportet: at pectoris regionem vincire necesse non est, verum, vt dictum est, manibus subter alas comprehendatur, loriq; mollis & validi medium iuxta regionem inter scrotum & anum adaptatum in humeros reducemus anterius per inguina & clauiculam: posterius, per summas partes, duoq; lori initia ministro trademus, deinde omnes simul trahentes, vt ægrotantis corpus eleuetur, intensionem molientur. hic quidem intendendi modus communis est quatuor femoris luxationum differentiis, priuatim autem in singulis modus quo ossa vecte in sedem suam compelluntur, Græci mocliam dicunt, euariat. Intensio enim homine si quidem in interiorem partem articulus exciderit, lori per regionẽ quæ scrotum & anum interiacet, traiecti medium inter femoris caput ipsamque regionem à scroto ad anum tendentem dispensari conuenit, referri autem lorum per inguina adiacentia & clauiculam expedit. At adolescens quidã duabus vlnis affectum femur, quà crassius

ſtus eſt, circundatum, in exteriora valenter extrahet. Atque hic modus inſerendi aliis expeditior eſt, cui ſi articulus non ceſſerit, aliis quoque vtendũ, variis quidem magis, ſed hoc efficacioribus. intendi etenim hominem ſuper lignum grandius aut ſcamnum oportet, in quo etiã ſpinæ gibbero vitiatos intendimus. Inſculpentur autem per totum ferè oblongæ quædam ceu foſſæ, quæ latitudinẽ altitudinémque trium digitorum, non maiorem habeant, diſſidentes inuicem nõ magis quã digitos quaternos, vt vecte iuxta extremum in ipſis reſiſtente, in quãcunque partẽ conueniat reſtituatur membrum. Per medium autem lignum aut ſcamnum, aliud impingatur lignum pedalis longitudinis, ligonis manubrij modo craſſum, vt ſub hoc intenſo homine, lignum medium inter regionem à ſcroto ad anum porrectam & femoris caput conſiſtat. Simul enim corpus iis qui à pedibus trahunt porrigi prohibebit, eoque ne vſu quidem ſæpe venit in contraria ex ſuperiore parte intenſio: ſimul autem intenſo quoque homine ipſum lignum femoris caput foras propellet. ac intenſio ad ſuperius dictum modũ adminiſtrabitur, præſertim pedis. Quòd ſi ne ſic quidem in ſedem ſuam redierit, impactum lignum rectũ auferri debet, ex latere autem huius ſitus vtrinque ſingula ligna infigentur, tanquam poſtes, non minus quàm pedalis longitudinis. his aliud lignũ adaptabitur gradus ſcalæ modo, vt trium lignorum figura H literam repræſentet, nam paulò inferius ſummis, medium lignũ accõmodabitur. Deinde in ſanum latus iacẽte homine ſanum quidẽ crus inter hos poſtes ſubter gradum quodammodo ducemus, affectum autem crus ex ſuperiore parte ſuper hunc ponemus, vt ipſi femoris capiti accommodetur, ſubſtrato prius ei multiplici veſtimento, ne femur cõtundatur. aliud autem lignum mediocriter latum tantam habens longitudinẽ vt à femoris capite vſque ad talum ſubiectum pertineat, intrinſecus cruri alligabitur. Vbi iam facta eſt hæc intenſio, aut per piſtillum, vt in gibbero prius diximus, detrahere ad ima crus cum alligato ligno oportet, vt violentia hac femoris caput in propriam ſedem reuertatur. Cæterum eſt & alius reponendi modus ſine intenſione per lignum, ab Hippocrate commendatus. Manus enim, inquit, ægrotãtis molliter coſtis alligare oportet, & pedes vtroſq; valido loro molli per talos & ſupèr genu deuincire, vt qua

tuor

tuor digitorum ſpatio inuicem diſtent: intenſo autem affe-
cto crure duobus digitis magis quàm alterum, hominem ſu
ſpendere, vt caput cubitos duos à terra abſit. Adoleſcens ve
ro aliquis peritus vlnis ſuis femur affectum comprehendens
quà craſsiſsimum eſt, vbi & caput femoris, ſubito pendere
ex homine cogetur. facile nanque articulus ingredietur.
Hic reponendi modus aliis quidem ſimplicior eſt, vt qui
non multo apparatu peragatur, ſed veluti miſerabilẽ ipſum,
pleriq; medici auerſantur. Porrò ſi in exteriora membrum
fuerit luxatum, homo ſuperius intendi debet, lorum autem
iuxta regionem inter ſcrotum & anum per oppoſitas par-
teis ferri conuenit, inguina dico & clauiculam. medicum au
tem ab exteriore parte introrſum agitare iuxta conuenien-
tem foueam ex iis quæ inſculptæ ſunt, miniſtro quodam ve-
ctem ad ſanum clunem ne cedat, obiiciente. Sin autem in
priora promotus eſt articulus, homine intenſo vir quidam
validus dextræ manus palmam affectis inguinibus impo-
nens, altera comprimet, ſimul ad ima, genu verſus conſtrin-
get. At ſi in poſteriora prolapſum eſt articulamentum, non
opus eſt quidem hominem in ſublime vſque intendi, ſed in
ſolido iacere, quemadmodum etiam ſi in exteriora articu-
lus exciderit. Sicuti autem in gibbero dicebatur, ſuper li-
gnum aut ſcamnum homo pronus intendetur, vinculis non
per ilia, ſed in crure, vt nuper dictum eſt, porrectis. Iam verò
vti conuenit conſtrictione per aſſerem adhibita, iuxta clu-
nium regionem, vbi & articulus excidit. atq; hæc ſanè de co-
xendice ex cauſa foris adueniente luxata, dicta ſint. quoniã
vero propter copiam humiditatis, veluti humerus, ſic etiam
coxa prolabitur, vſtione vtendum eſt, quemadmodum in
capite ipſius comprehendimus.

De Genu articulo. CAP. CXIX.

GEnu in treis parteis promouetur, interiorem nimirum, exteriorem, & iuxta poplitẽ. in priorem enim prolabi oppoſita patella prohibetur. Eiuſdẽ igitur intentionis vten-
tes modis, interim per manus ſolas, interim etiam funibus, decenter deligabimus, reliquamq; adferemus curationem, hoc ſpectantes vt particula diutius immobilis conſeruetur.

De tali articulo, vbi etiam de pedis digitis agitur. CAP. CXX.

TAli articulus ſi paulùm exceſsit, modica etiam inten-
tione curatur: ſi toto loco mutatus eſt, vehementiore
indi

indiget auxilio. Tentandum itaque & hic per manus validiore intensione vti. Quòd si non reponitur, homine humi resupinato extensoque longum aliquem & validum palum inter duo femora iuxta regionem scroto & ano interiectam humi per ima rectum defigemus, vt corpus aduersus eum renitens, ad pedis intentionem non cedat, imò prius defigetur, quàm homo decumbat. Quòd si magnum illud lignum adest, quod pedale aliud lignum per medium habere defixũ diximus, super hoc intensionem moliemur, ministro vno femur continente retrahenteque, alter manibus aut loro pedem trahet, medicus luxatum manibus diriget, alterúmque pedem alius ad ima continebit. A repositione deligari tutò pes debet fasciis ad superiorem pedis partem, aliis ad talum distributis, cura adhibita ne posterior tendo iuxta calcem constringatur. In hoc casu vsq; ad dies quadraginta in quiete homini perseuerandum est. nam incedere ante absolutam curationem tentantes, particulam reddunt inutilem. At si quis ex saltu, vt fieri solet, calcis os peruerterit, vel etiam aliam quampiam inflammationis affectionem excitarit, blãda quadam intensione, conformatione, fomentis inflammationi contrariis, & fasciis firmis id dirigendum est, homine similiter vsque dum consanuerit, in lectulo perseuerante. Cæterum digitorum peruersio, vt in manibus dicebamus, non difficulter moderata tensione emendatur. In omnibus autem luxatis peruersisq;, postquàm instaurata sunt & cõquierint, inflammationem in articulis, vt verisimile est, remanentem, aut tumorem, quæ etiam diu membra à functionibus impediunt, mollientibus remediis persanabimus, quorũ materiem nullus qui in artis operibus versatur, ignorat.

De luxatis cum vlcere. CAP. CXXI.

IN luxatis cum vlcere multa requiritur prudentia. Dum enim hæc inseruntur, extrema pericula, nonnunquam & mortem inferunt. inflammatis enim extensione iis qui adiacent neruis & musculis, dolores validi, conuulsiones, & febres acutæ oboriuntur, præsertim in cubiti gibbero, genu, & superpositis partibus. Nam quò principalibus sunt viciniora, hôc maius periculum concitant. Hippocrates itaque horum repositionem, valentiorémq; deligaturam omnino auersatur. solis autem quæ inflammationem abigunt leniuntq; præsidiis, per initia vti præcipit. Sic enim ipsis super-

esse forsan licebit. Quod autem ipse in solis digitis consulit, id nos reliquis etiam articulis facere tentabimus, ac inter initia statim quum pars adhuc inflãmatione caret, prolapsum articulum mediocri intensione reponemus. quod si secundum animi institutum euenerit, persistemus, sola ratione quæ inflammationem arcet, vtentes: si inflammatio quæpiam, aut conuulsio, aut aliquid prædictorum contigerit, rursus eiicere ipsos necessariũ est, siquidẽ citra vim porrigãtur. at si hoc quoq; discrimẽ metuamus, (nõ enim porrigentur forsan inflammata) satius est per initia in maioribus quidem articulis repositione supersedere. vbi verò inflammatio declinauerit, (id autem fit post septimũ nonúmve diem) præfati etiam periculum, quod ex repositione futurum sit, tum quòd si non repositum fuerit, claudi omnino superuiuent, conabimur tutò, administrationem obire, vtentes, propter commoditatem, etiam vecte. Porrò vlceris curationem vt in fracturis cum vlcere dictum est, administrabimus.

De luxatione cum fractura facta.

CAP. CXXII.

AT si luxatio sine vlcere cum fractura euenerit, cõmuni intensione & per manus conformatione vtendũ est, vt in simplicibus fracturis docuimus: cum vlcere autem rursus, ex fracturis cum exulceratione & luxationibus priuatim expositis, congruam administrationem petemus.

FINIS LIBRI SEXTI, IOANNE GVINTERIO ANDERNACO MEDICO INTERPRETE.

***

PAV

PAVLI AEGINETAE LIBER VII.

IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

*

De temperamentis, quæ per gustatus qualitates deprehenduntur.

CAPVT I.

DE SENSILIVM corporum temperamento, coniecturã ex odoratu aliquam sumere, haud est securum. Nã inodora, substantiis crassa quidem sunt, sed quanto sint calore, & frigiditate prædita non ita constat: odora verò, & tenuia quodammodo sunt & calida, sed quatenus id sint, neutiquam ostenditur, eo quòd substantiam habeant inæqualem. Multo adhuc minus ex coloribus exactè quid licet colligere, cum in singulis calida, frigida, humida & sicca reperiantur. Verum in gustatu omnes similiter particulæ corporum gustabilium, vt hoc vocabuli vsurpem, linguæ obiiciuntur, sensumque mouent: vt manifestò ex ipso quoque temperamentorum vires deprehendamus. Quod igitur astringit, cogere, obturare, densare, repellere, incrassare, atque ante hæc omnia, refrigerare, siccareque est idoneum. Acidum incidere, diuidere, extenuare, aperire, & perpurgare citra calefactionem potest. Acre, similem acido effectum præstat, extenuando purgandoque, sed acidum refrigerando euariat: acre, calefaciendo: præterea illud repellit, hoc attrahit, dissipat, rumpit, crustas inducit. Pari modo etiam amarum, meatus expurgat, abstergit, extenuat, incidit succorum spissitudinem, sine calore manifesto. Aquosum frigidum,

incrassat,cogit,cõtrahit,obturat,sensum aufert,stuporémque inducit.Salsum contrahit, stringit,condit, siccat,citra insignem caliditatem frigiditatémve.Dulce laxat,cõcoquit, emollit,rarefacit:oleosum humectat,emollit & laxat.

De ordine & interuallo temperamentorum.

CAP. II.

MOderatum sanè medicamentum ita vt temperatura ei respõdeat cui admouetur,inde quod nec siccet,nec humectet,nec refrigeret,nec calefaciat,ipsum neq; siccum, neq; humidum,neq; frigidum,neq; calidum nominare conuenit.Quod autẽ siccius est,aut humidius,aut calidius,aut frigidius,à præpollente appellatur facultate.Præstat autem in vnoquoq; excessu,quatuor,quantum ad vsum spectat,ordines statuisse:calidum quidem nominantes in primo ordine quod vtiq; nos calefacit,sed nõ euidenter,vt illius rationali quadam demonstratione indigeat.Simili ratione,frigidum,& siccum,& humidũ quodcunq; demonstrationem requirat,nondum actionem validam neq; euidentem sortitũ. At quæ manifestò iam siccare vel humectare vel calefacere vel refrigerare possunt,ad secundum huiusmodi ordinẽ referentur.quæ vehementer iam sed non summè id faciunt, tertio annumerantur.quæ verò sic calefaciunt vt crustas inducant,quarti sunt ordinis.similiter quę refrigerant,vt iam sensu priuent,hæc quoq; ad quartum relegantur.Porrò siccius medicamentum nullum est inuenire quarti ordinis,si non vrat.Nam si quod summè exiccat,id planè vrit:huius notę sunt,chalcitis,misy & calx.Tertij verò ordinis siccantium potest aliquod esse etiam non vrens,quemadmodum quæ vehementer astringunt omnia,è quorum numero est omphacium,rhus,& alumen.

De particularium simplicium medicamentorum facultatibus.

CAP. III.

Abrotanum.

ABrotanũ & calefacit & siccat in tertio abscessu,discutiendi incidendique facultate præditum,modicè verò astringit,totiq; corpori cum oleo infricatũ,rigores circuitu remeantes persanat,stomacho minus amicum est.crematum maiores in siccando vires acquirit,quàm quòd ignem non est expertum.Capillorum defluuia quas alopecias vocant cum tenui quodam oleo inunctum explet,

Agallochum.

AGALLOCHVM lignũ est Indicum Thuię ligno similę, odoratum. Mansum animæ suauitatem commendat. Item in suffitum adhibetur. Radix eius pota drachmæ pondere, flaccidũ ex superflua humiditate stomachũ resolutũq; cõfirmat. Ad hęc iocinorosis, dysentericis, pleuriticísq; opitulat.

Agaricum.

AGARICVM radix est, in arboris trunco prognata, corpore fungoso, quæ ex aëria terrestriq; substantia coaluerit, vis eius est discutere & crassos humores incidere. Viscerum maximè obstructionibus purgando medetur.

Ageraton.

AGERATON vim habet discutiendi, & leniter etiam inflammationem quodammodo arcet.

Agnus, qui vitex dicitur.

VITEX qui græcè agnus vel lygos appellatur, in tertio ordine tum calefacit tum siccat, substantia tenuis est, eoque flatus abolet, castitati conseruandæ facere creditur, nõ modò commanducatus potúsq;, verùm etiam in cubitum substratus. Semen ipsius etiam iocinoris & lienis infarctus liberat epotum. Frixum autem minus est flatulentum, & facilè in membra distribuitur.

Agrestis, gramen.

GRAMEN Parnasi admodum vtile est. Siccat & modicè refrigerat: tenuiúmq; partium & subacerbum existit. eoque cruenta vulnera glutinat: Decoctum eius calculos confringit.

Anchusæ quatuor.

QVATVOR sunt anchusæ, non eiusdẽ omnes facultatis. Nã onoclææ appellatæ radix astringẽdi vim habet & quiddam subamarũ, ad lienis renúmq; dolores efficax, cataplasmatis autẽ modo cũ polentis applicata erysipelatis succurrit: folia minus radice refrigerant desiccantque, hinc ad alui profluuiũ bibuntur. Quę dicitur lycopsis, astringens quodãmodo efficacius, similiter erysipelatis conuenit. Onochelos verò seu Alchibiadios nũcupata medicatior quodammodo, viperarũ morsibus succurrit forma cataplasmatis adhibita, alligata, & comesta. Quarta omnibus aliis breuior, sine nomine propemodũ, maiore quàm Alcibiadios, amaritudine donata: latis alui lumbricis instar acetabuli pota benefacit.

Adarce.

ADARCE veluti ſpuma quædam eſt aquæ ſalſæ in cremiis & arundinibus concreta, tantum verò acrimoniæ habet & caloris, vt extrinſecus cum aliis impoſita ferè vrat: intrò eam aſſumere nulli licet.

Adiantum.

ADIANTVM ſiccat, extenuat, & modicè diſcutit, calore ac frigiditate medium quodammodo eſt: Alopeciis igitur medetur, tumores diſcutit, calculos potu confringit, è pulmone reiectiones deſiccat, alui profluuium ſiſtit.

Aizoon, ſemperuiuum.

SEMPERVIVVM duplex, refrigerat quidẽ ex tertio abſceſſu, deſiccat autem aſtringitq; mediocriter. Hac ratione igitur valet eryſipelatis, & ad herpetas inflammationéſque ex fluxione concitatas conuenit.

Aetonychon.

De Aëtonycho in capite de lapidibus pertractabitur.

Athera.

ATHERA pulticula eſt ſorbilis è zea molita, aut è frumento confecta infantibus accommodatur. Item cataplaſmatis vice illinitur.

Aegilops.

AEGILOPS diſcutiendi facultate prædita eſt, vnde etiã indureſcentibus inflammationibus & ægilopi quæ oculorum fiſtula eſt, opitulatur.

Aegiros, populus nigra.

POPVLVS nigra in primo ordine calefacit, modicè ſiccat, & tenuis eſt ſubſtantiæ, cuius folia cum aceto cataplaſmatis inſtar applicata, podagricos dolores ſopiunt. Quæ verò ex ea diſtillat reſina, floribus calidior miſcetur acopis: & malagmatis, fructus cum aceto potus comitiales auxiliatur.

Aedæon, hoc eſt, pudendum maſculi cerui.

PVDENDVM cerui maſculi ſiccatum tritúmq; ex vino potum, viperarum morſibus ſubuenit, miſcetur autem compoſitis remediis.

Aethale, fuligo.

AETHALE & lygnys in litera L, exponetur.

Aethiopis.

AETHIOPIS ſimilia verbaſco habet folia, radicis decoctum, potu datur iſchiadicis, pleuriticis & ſanguinẽ reiiciẽtibus,

tibus,& arteriæ aſperitates cum melle lenit.

Aima ſanguis.

SANGVIS frigidus nullus eſt, verum ſuillus, humidus eſt,& minus calet,humano maximè temperamento ſimilis. Columbarum vero,palumbi & turturis, temperatus quodammodo, oculorum liuores ex ictu, hypoſphagmata dicunt,medicatur,ſi calidus inſtilletur.Item craſsiori cerebri membranæ infuſus,in his quorum calua perforata eſt, inflammationem arcet. Noctuæ ſanguis cum vino aut aqua potus,ſpirandi difficultatem adiuuat. Veſpertilionum, virginum mamillas tuetur,& pilorum incrementa illitum prohibere dicunt.Similiter ſanguis ranarum, chamelæontis, & ricinorum qui in canibus hærentes inueniuntur,ſanguis facit.Galenus autem hæc facto rei experimēto falſa eſſe pronuntiat.Caprarum vero ſiccitatis nomine aquas cutem ſubeuntes cum melle potus iuuat,renumq́; calculos conterit. Gallinarum cohortaliũ ſanguinis è cerebri membrana profluuia coërcet. Agninus comitialibus prodeſt: hœdinus nuper coagulatus circa heminæ dimidium cum pari aceto contra cruentas pectoris excreationes bibitur. Vrſorum,ſylueſtrium caprarum,hyrcorum,& taurorum,abſceſſus maturare fertur. Terreſtris crocodili,oculorum claritatem efficit. Equarum quæ ſunt expertæ admiſſuram, remediis exedentibus,σηπτικὰ Græci vocant,admiſcetur. Antidotum ex ſanguinibus quod in lethalia medicamenta efficax eſt, anatis,hœdi,& anſeris,ſanguinem recipit.

Aera,lolium.

LOLIVM calore & ſiccitate ad tertium ferè ordinem pertingit,iridi facultate ſimile.

Acacalis.

ACACALIS fruticis,in Aegypto naſcentis fructus eſt,cuius dilutum collyriis claritati oculorũ efficacibus miſcetur.

Acacia.

ACACIA tertij quidem deſiccantium ordinis eſt, primi vero refrigerantium,at ſi elota fuerit, ſecundi. Eſt autem acerba & terreſtris.

Acalyphe,vrtica.

VRTICAE & fructus & folia tenuẽ habēt ſubſtātiã,citra ꝗue roſionẽ ſiccãt,tumores diſcutiũt,abſtergũt,ventrẽ ſub ducunt,mediocriter flatulenta,quare etiã ad venerẽ incitãt.

Acanthus.

ACANTHVM alij à nigro colore foliorũ melamphillõ appellant, alii pæderoten, vis eius est discutere & siccare.

Acanthium.

ACANTHIVM tenui calidaq; natura præditum, conuulsis auxiliatur.

Acantha leuce, spina alba.

SPINA alba radicem siccantem & modicè astringentem obtinet, eoque & stomachicis, & sanguinem expuentibus, dentiumque doloribus succurit: semen tenue calidumque est, qua vi conuulsioni quoque medetur.

Acantha, id est, spina Aegyptia, vel Arabica.

SPINA Aegyptia, secũdũ alios Arabica, astringit siccatque impensè, vnde & sanguinẽ, & alias defluxiones retinet.

Acinos.

ACINOS ocymo similis, mediocres astringendi vires habet, ideoque aluum & menseis pota sistit, applicata vero panos & sacros ignes persanat.

Aconitum.

ACONITVM, quod quidẽ pardalianches dicitur, excedentem lethalémq; vim habet, quã ob causam intrò non assumitur: extrinsecus tamẽ in carnibus quas exedi oporteat, vti licet. quod vero à lupis lycoctinõ dicitur, similes priori vires sortitum, priuatim lupos, vt illud pantheras enecat.

Acoron.

ACORON in tertio abscessu calefacit & desiccat, radice ipsius ad ciendam vrinam, lienísque scirrhum vtimur: cæterum membranæ oculorum, ob cornus similitudinem ceratoïdis dictæ, crassitiem extenuat.

Acrides, locustæ.

LOCVSTAE vrinæ angustiis præsertímque mulierum, odoris suffitu prosunt. At quæ alis caret, contra scorpionis morsus cum vino salutariter bibitur.

Acte, hoc est, sambucus. & chamæacte, id est, ebulus.

SAMBVCVS, & ebulus qui chamæacte dicitur, quasi humilis sambucus, vterque desicandi facultatem obtinet: modicè discutit & conglutinat, potus autem & manducatus, aquam per aluum educit.

Als, sal.

SAL quilibet vim habet vehementer siccam & astringen

gen

ctem: vnde quicquid in corporibus humidum est, id omne
epascit, reliquum astrictione leuiter contrahit, qua ratio-
e ad condimenta omnia adhibetur, putredinemque arcet:
rematus vero sal magis discutit.

Althæa.

ALTHAEA seu ebiscus species est maluæ syluestris, vis
ius discutit, laxat, inflammationem abigit, lenit, & phy-
nata concoquit, radix autem & semen reliqua sanè intensa
abet, verum exterit etiam vitiligines abstergítque præci-
ue autem semen calculos quoque confringit.

Alimon.

ALIMON dissimilarium partium est, salsum gustu &
euiter astringens, maxima ipsius pars calore temperata
um humiditate insuperabili est, lactis itaq; & seminis vber
atem conciliat.

Alcæa.

ALCAEA syluestris maluæ & hæc genus est, in vino potà
intestinorum torminibus & erosionibus medetur, multo
magis ipsius radix.

Alcyonium.

ALCYONII genera omnia quidem abstergunt discu-
tiúntque, acri qualitate prædita, sed milesium (est autem ver
miculum purpureúmq;) cæteris præstat: quare combustum,
pilorum defluuia, quæ alopeciæ dicuntur, impetigines, vi-
tiliginésque abstergit. Porrò, quòd in superficie læuorem
habet & vehementer acre est, non modò abstergit, verum
etiam excoriat. Postremò, quod lanis succidis respondet,
omnium est imbecillimum.

Alme, quæ muria dicitur.

MVRIA nulli alteri mixta substantiæ, similes habet sa-
li vires, sed imbecilliores aqua contemperata: at salsorum
piscium oliuarumque colymbadum muria valentius abster
git, contra intestinorum tormina & coxendicum dolores
clystere iniicitur.

Aloë.

ALOE calefacit in primo, siccat in tertio ordine, stoma-
cho etiam amica est, abstergit dissipátq;, aluum subducit,
lota vero minus detergit, sed stomacho gratior est, inflam-
mationem prohibet, & vlceribus cicatricem inducit, præ-
sertim sedem & naturalia infestantibus,

Alos Anthos, id est, salis flos.

FLOS salis liquidum est medicamentum sale concremato tenuius, acre, & abundè discutiens.

Alos achne, id est, salis spuma.

SALIS spuma lanugo salis spumosa est, tenuior quidem illo magísque discutiens, sed minus contrahit.

Alsine, auricula muris.

ALSINE, quam alij muris auriculam vocant, vim habet helxinæ similem quæ refrigerat humectátque, quapropter ad feruentes inflammationes conuenit.

Alypon.

ALYPI semen bilem atram per inferiora purgat pari epithymo mensura sumptum cum sale & aceto, veruntamen intestina leuiter exulcerat.

Alysson.

ALYSSON quòd à cane rabido morsos iuuet, sic appellatum est, cæterum siccatoria, discussoria, abstersoriáque vi præditum, renum meatus aperit, ephelidem, quæ aspera discolorque cutis est, exterit.

Alopex, vulpes.

VVLPES viua aut mortua, tota in oleo decocta, discutiendi vim oleo conciliat, adeò vt humores altè fixos in cutem extrahat, hinc articularij in solio eo repleto diutius immorati, incipientem quidem affectum finierunt, inueteratum vero moderatiorem reddidere.

Amaracus.

AMARACVS tertio in ordine calefacit, secũdo desiccat.

Amarantus.

AMARANTVS extenuat, incidit, menseis cum vino potus educit, sanguinis grumos dissoluit cum mulso omneísque fluxiones desiccat, stomacho inimicus.

Ambrosia.

AMBROSIA cataplasmatis modo imposita vim habet astringendi repellendíque.

Ami.

AMI ad tertium calefacientium siccantiumque ordinem refertur, tenue, discutiens, & vrinæ mouendæ efficax, semen ipsius longè vtilissimum est.

Amiantum.

AMIANTVM in Cypro nascitur alumini scisso simile, quod

quod in ignem coniectũ accenditur quidem inflammaturq́;, sed non comburitur, vtuntur eo nonnulli in desiccantibus psilothris. *Ammos, arena.*

ARENA littorum maris affatim desiccat, feruefacta Sole aquas subter cutem exhaurit, corporibus hydropicorum in ea coopertis: torrefacta autem ad sicca fomenta in salis, & milij vicem adhibetur.

Ammoniacum thymiama, quod latinis ammoniacum suffimen, & ammoniaci gutta dicitur.

AMMONIACVM thymiama liquor est tanta molliendi virtute præditus, vt scirrhos & tophos discutiat.

Amurca.

AMVRCA secundi calefacientium siccantiumq́; ordinis est, eiusq́; intensi, hac etenim ratione vlcera in siccis quidem corporibus curat: in aliis autem intendit, irritatq́;.

Ampeloprasum, agreste porrum.

AMPELOPRASVM, seu porrũ syluestre acerrimũ est calidissimumq́; in summo ordine, quamobrẽ etiã exulcerat, inciditq́;, viscerum meatus recludit, stomacho inimicum.

Ampelos agria, vitis syluestris.

VITIS syluestris racemi & germina ipsa abstergendi facultate pollent, item nonnihil astringens obtinent.

Ampelos hemeros, vitis satiua.

VITIS satiuæ facultas respõdet syluestri, sed imbecillior est.

Ampelos leuce, vitis alba, quæ & bryonia dicitur.

VITIS albæ, quam & bryoniam & psilothron appellãt, germina sanè ceu stomacho grata eduntur, vrinæq́; ciendæ sunt, radix abstergit, tenuis natura & mediocriter calida, vnde fit vt lienes etiam potu consumat, extrinsecus autem cum ficis applicata scabiei & lepræ medetur.

Ampelos melæna, vitis nigra.

VITIS nigra, quæ & ipsa bryonia nuncupatur, superiori consimilis est, nisi quòd inefficacior. *Amygdala.*

AMYGDALA quæ quidem amara sunt extenuant, viscosos crassosq́; humores altius hærentes euellunt, tum cutis vitia abstergunt: arbor eandem vim repræsentat: dulcia vero amygdala moderato calore donata sunt.

Amylon.

AMYLON ex puro tritico aqua sub caniculę æstu macerato conficitur, quæ (aquã dico) quinquies in die mutatur: quum autem

autem tenerrimum euaſerit, colo traiecta aqua quam ſuperfuderis, furfures ſecernere ſiccaréque ad ſolem oportet protinus antequam aceſcat. Cæterum vis eius eſt refrigerare mediocriter, & ſiccare, & acria lenire.

Amomum.

AMOMVM acoro virtute, reſpondet, ſed hoc quidem ſiccat magis: illud autem expeditius concoquit.

Anagallis.

ANAGALLIS vtraque vim habet abunde abſtergentem ſubcalidam quoque nonnullam & attractricem, vt etiã aculeos euellat, item ſuccus ipſius naribus inſtillatus caput purgat.

Anagyrus.

ANAGYRVS frutex eſt grauis odoris, acriſque, calefacit & diſcutit, ſemen tenuius, & vomitui ciendo eſt.

Andrachne, portulaca.

PORTVLACA tertio quidem abſceſſu refrigerat, ſecundo autem humectat, qua de re etiam cauſone laborantes ventriculo impoſita, iuuat, & fluxiones repellit, lentore ſuo dentium ſtuporem ex acidis contractum corrigit: ob aſtrictionem vero, & inteſtinorum tormina & ſanguinis profluuia coërcet.

Androſæmon.

ANDROSAEMI duplex genus eſt, alterum aſcyrrhon vel aſcyrrhoïdes nominatur ſpecie hyperici, alterum dionyſias. ſemen ipſorum purgat, folia autem magis deſiccant.

Androſarces.

ANDROSARCES amara acriſque herba eſt vis eius eſt diſcutere & deſiccare potu tum ipſa, tum ſemen ipſius vrinam promouet.

Anemonæ.

ANEMONAE omnes vim habent acrem abſterſoriamq; item extrahendi, & oris vaſorum recludendis, idoneam qua pituitam illiciunt, lepras tollunt appoſitu, & lac in mammas ſuggerunt.

Anethum.

ANETHVM calefacit in ſecundo ordine intenſo ſiccat paulo remiſsius, quod in oleo excoctum diſcutit, dolorem ſopit, ſomnum conciliat, & crudos tumores maturat, vſtum tertij calefacientium ſiccantiumq; ordinis efficitur, ex humidi

miditate nimia flaccidis vlceribus applicatum confert: viride autem humidius minusq; calidum est, & concoquit.

Anthyllis.

ANTHYLLIS duplex quidem est, sed vtraque vlcera persiccat, quæ chamæpityi respondet, tenuior est, quare etiam comitialibus competit, cæterum efficacius eadem abstergit.

Anisum.

ANISI semen acrius est, in tertio abscessu calefaciens, siccansq;, hinc vtiq; & vrinam mouet, & flatus discutit.

Antirrhinon, vel anarrhinon.

ANTIRRHINON siue anarrhinon persimilem inguinariæ vim obtinet sed minus efficacem, atq; ex illo hoc quoque cognosces.

Anonis, vel ononis.

ANONIS siue ononis calida facultate est, præsertimque eius radix, cuius succus cum vino potus vrinam ducit, calculos conterit, crustas rumpit & dentes mitigat.

Aparine.

APARINE, quam alij philantropon, alij omphacocarpon appellant, modicè abstergit & desiccat, item tenue quippiam in se continet.

Apios, pirus.

APIOS temperatura inæqualis est, terrestre aliud sortita, aliud aquosum ob quod manducata stomachum iuuat sitimq; arcet, admota vero forma cataplasmatis, siccat refrigeratq; mediocriter.

Apocynon, aut cynocrambe, canina braßica.

APOCYNON aut cynocrambe, dicitur autem & cynomoron quòd celerrimè canes enecet, eademq; vi maleficiũ & lethalis homini est, fœdi admodum odoris, & calida citra siccitatem, vnde etiam discutiendi facultatem applicata repræsentat.

Apochyma.

APOCHYMA pix est vetus quæ à nauigiis deraditur, tumores diffundit, siccat & discutit.

Arachne, araneus.

ARANEVS cum emplastro subactus, impositusq; fronti, & temporibus tertianarum febrium circuitus finit, vt Dioscorides memoriæ mandauit, tela ipsius applicata sanguinis

guinis

guinis fluores sistit, & vlcera in summa cute ab inflammationibus tuetur.

Argemone.

ARGEMONAE facultas est abstergere simul & discutere.

Arisarum.

ARISARVM multo breuius est aro, acriusq;, radicem oliuæ magnitudine obtinet.

Aristolochia, malum terræ.

ARISTOLOCHIA omnis calida, tenuis, abstergens, amara, & subacris, ad medicinas vtilissima. At Rotunda, tenuior, & in omnibus efficacior est. Clematitis hoc est sarmẽtacea, odorata quidẽ sed imbecillior. Longa verò præter alia, media harum est, sed non minus calida, quàm rotunda.

Arceutos, Iuniperus.

IVNIPERVS calefacit & siccat in tertio ordine, fructus autem calefacit quidẽ similiter, sed in primo gradu siccat.

Arction.

ARCTION, prosopites, folia habet cucurbitæ similia, maiora autem & duriora, discutit quidẽ siccat, & astringit, quapropter & folia ipsius vetusta vlcera persanant.

Arction.

ARCTION verbasco simile est, radicem habet teneram, candidam, & dulcem, vis eius est tenuis, siccans, & mediocriter astringens.

Armeniacum.

ARMENIACVM, vim habet abstersoriam simul cum modica acrimonia & minore astrictione, hinc etiam ocularijs medicinis miscetur, & augendis palpebrarum pilis vsum habet.

Arnabo.

ARNABO, odoramentis adnumeratur, ob quod vnguentis potissimum expetitur, calida siccaq; potentia præditum in tertio ordine, cassiæ & carpesio simile, vnde Posidonius vbi cinamomi copia non datur, hoc vtendum esse censet.

Arnoglossum, plantago.

PLANTAGO refrigerat pariter & desiccat in abscessu secundo, temperata ex aquea & terrestri substantia, cui etiam astrictionis nonnihil adsit, quare ad maligna vlcera, fluxiones, putredinesq;, temperamenti moderatione accommodata est, sanguinis quoq; profluuia cohibet & plurimis congruit,

uit, etenim ſiccitatis quæ nequaquam rodit compos eſt, & igiditatis quæ nondum ſtuporem inducit.

Aron.

ARON calore & ſiccitate primi eſt ordinis, ex terreſtri ca da & abſterſoria ſubſtantia & hoc generatũ, radices ipſius lidiores ſunt, dracunculus autem efficacior.

Arſenicum, auripigmentum.

ARSENICI vis eſt cauſtica, vtuntur eo & in pilis abo- dis, quod ſi diutius adhæſerit, etiam cutim ipſam attingit, ſtum verò tenuius redditur.

Artemiſiæ.

ARTEMISIA vtraq; ſecundo in ordine calefacit, ſiccat primo, tenui ſubſtantia prædita, eoq; renum calculos com minuit, & vteri fomentis accommodatur.

Artos, panis.

PANIS illitus magis diſcutit quàm triticum, ceu & ſalis fermenti particeps. Nam ad extrahendum ea quæ altè hæ ent, fermentum idoneum eſt.

Aſarum.

ASARVM ſimilẽ acoro virtutẽ habet, ſed magis intẽſam.

Asbole, fuligo pictorum.

FVLIGO qua pictores vtuntur, ex vitrariis officinis ſu- nitur, vim habet diſcutientem, adeoq; acrem, vt & vrat, & exedat, cæterum fracta cum roſaceo cerato ad cicatricem perducit.

Aſcalabotes, ſtellio tranſmarinus.

ASCALABOTES animal ad reliqua ſanè inutile eſt, ſed ſcorpionum ictibus impoſitum opitulari ipſum tradunt: ex- petitur etiam naturalia intendentibus medicinis.

Aſclepias.

ASCLEPIAS calida, ſicca, & tenuis ſubſtantiæ, torſio- nibus cum vino pota competit, venenatorum autem morſi- bus & maleficis mammarum muliebriumq; locorum vitiis applicatur.

Aſcyrrhon.

ASCYRRHON in androſæmo expoſitum eſt.

Aſpalathus.

ASPALATHVS diſsimili cõſtat virtute, acri & aſtringen te, & ob vtramq; ſiccat, idcirco & putredini, & fluxionibus vtilis eſt.

Aſpa

Asparagus.

ASPARAGVS petræus, aut myacanthinus abstergit vtique, sed calore, & frigiditate medius est, renes & iecur obstructa recludit, præsertimq; radices & semen. Item dẽtium doloribus medetur.

Asplenon.

ASPLENON tenue quidem est virtute, non tamen calidum, hac vtique ratione, & calculos confringit, & lienes consumit.

Astaphis, vua passa.

ASTAPHIS domestica sanè concoquit simul & astringit, & leuiter discutit, syluestris autem acris adeò est, vt pituitam per os educat, & vehementer abstergat.

Aster atticus, siue inguinalis herba.

ASTER atticus, quam alij herbam inguinalem vocant, ob hoc ipsum quòd non tantum emplastri modo imposita, verum adalligata etiam bubonibus prodesse creditur, mixtæ est virtutis, discutientis, & refrigeratoriæ.

Astragalus.

ASTRAGALVS frutex est exiguus cuius radices astringunt, ipse non ignauiter desiccat: vlcera itaq; vetusta ad cicatricem perducit, & aluum fluentem radix in vino pota sistit: plurimus in Phæneo Arcadiæ nascitur.

Asphaltus, bitumen.

BITVMEN siccat, calefacitq; in ordine secundo, quare vlcera cruenta glutinat.

Asphodelus, hastula regia.

ASPHODELI radix vim habet detergentem discutientemq;, concrematæ autem ipsius cinis calidior, siccior, & tenuior euadit, quo fit vt alopeciis medeatur.

Atractylis.

ATRACTYLIS seu cnicum syluestre ex spinosorum genere habetur, vi siccante, & mediocriter calida.

Atriplex.

ATRIPLEX humectat sanè in secũdo, refrigerat in primo ordine, qua de causa etiam ventrem celeriter permeat: semen ipsius vi pollet abstersoria, vnde ictericis ex iocinoris obstructione accommodatum est.

Aphace.

APHACE lenticulæ modo astringit, sed manducata

ægrius

egrius concoquitur, valentius ſiccat, mediocriter calefaciens.

Aphronitrum.

APHRONITRI vis eſt diſcutere & abſtergere, vt non ſolum ſordida exterat, ſed etiã pruritui, quippe ſaniem diſſipat, medeatur, potum verò ſtomacho nocet.

Aphros, ſpuma nitri.

SPVMA nitri proximam nitro facultatem obtinet, ſed tenuior ſubſtantia, ob quod & læuis, farinæ, modo exiſtit.

Achras, pirum agreſte.

PIRVM agreſte eandem piro domeſtico virtutem habet, ſed magis intenſam, quapropter magnis vulneribus glutinandis eſt.

Abſinthium.

ABSINTHIVM calidum primo abſceſſu eſt, ſiccum tertio, aſtringenti, amara, & acri ſimul donatum qualitate: qua bilioſos in ventriculo humores per aluum & vrinas inanit: quibus autem pituita redundat, hos propter aſtrictionẽ nihil iuuat: ſuccus ipſius, herba multo calidior eſt.

ENVMERATIO EORVM QVAE À B INCIPIVNT.

Balanus myrepſica, glans vnguentaria.

QVOD intra vnguentariam glandẽ veluti carnoſum eſt, abſtergendi incidendiq; cum aſtrictione vim habet, eámq; ob cauſam drachmæ vnius pondere cum mulſa pota, facilè vomitiones ciet, & inferiorem ventrem ſubducit, cum poſca verò ad viſcerum obſtructiones conuenit: item cutis vitia cum aceto perunctum abſtergit. Cortex verò ipſius valdè aſtringit.

Baccharis.

BACCHARIS odorata eſt herba ſimilis cinamomo, coronaria & acris: huius radicis decoctum meatus obſtructos aperit, vrinam & menſeis citat, folia ipſius quum ſint aſtringentia, fluxionibus opitulantur.

Balauſtium.

BALAVSTIVM, ſylueſtris punicæ flos eſt, validè aſtringens, ſicca & frigida facultate præditum, itaq; ſummæ cutis vlcera ad cicatricem perducit, & fluxiones cohibet.

Balsamum.

BALSAMI, quod veluti lignum est, siccat & calefacit in secundo ordine, subtilémque habet substantiam, liquor autem multo tenuior est, fructus proximè hunc virtute accedit, sed minus tenuis est.

Ballote, marrubium nigrum.

BALLOTE quod alij marrubium nigrum dicunt, acris est & abstersoriæ facultatis, impositum cum sale rabidi canis morsibus medetur.

Batus, rubus.

BATI fruticosum, abundè astringit & siccat, qua de causa & vulnera committit, & defluxiones sistit, radix autē preter astrictionem, non parum etiam subtilis est, vnde renum calculos confringere est idonea. fructus si maturus est, magis calefacit, simúlq; mediocriter astringit, ac ideo cibo idoneus est, immaturus autem & acerbus est & validè siccat, præsertim retorridus. Eadem etiam flos efficit.

Batrachion, ranunculus herba.

RANVNCVLI quatuor sunt genera, omnia excellenter calida, sicca, acria, vrentia, adeò vt vlcus cum dolore excitent: quibus si modicè vtaris, cutis vitia tantū exterunt, radix autē arida sternutamentis ciendis est medicamentum.

Batrachi, ranæ.

RANAE aduersus virulentorum morsus in iusculo eduntur. Crematarum ranarum cinis maximè siccans redditus, sanguinis eruptiones sistit & alopeciis cum pice liquida medetur.

Bdellium.

BDELLIVM tum Scythicū tum Arabicum scirrhos emollit, præsertímq; recentes, Arabicum verò vrinæ ciendæ est, calculos comminuit, & cruda concoquit.

Betonica.

BETONICA herba est ramulis exilibus pulegio similibus, sed tenuioribus, & propemodum si gustes, nullam qualitatem referentibus. Nascitur potissimum locis petrosis, qua & in renum medicinis vtuntur. Est autem apud Romanos alia quædam betonica dicta, quā Dioscorides nominat cestron, alij verò psychotrophon, eò quòd frigidis locis gaudeat, nihil simile cum prædicta habet, præter actionem: at vltrà quòd vrinam ciet, etiam aliis multis benefacit, potissimúmque radix ipsius, cum hydromelite pota vomitionem mouet,

mouet, folia autem aluum ſubducunt.

Bechium tußilago.

TVSSILAGO, quæ Græcis bechion ſiue bechicon inde dicitur, quòd tuſſes & recta ceruice ſpirantes, ſuffitu iuuet, conſtat ex calida aquoſaq; ſubſtantia.

Blitum.

BLITVM eſculentum olus eſt, humidum frigidúmq; in abſceſſu ſecundo.

Bulbus.

BVLBVS eſculentus amari ſimul & aſtringentis modicè compos eſt, ſiccat glutinátq; vulnera, & abſtergit. Qui autem vomitum cit, calidiorem quàm alter repræſentat.

Botrys.

BOTRYS, quam alij ambroſiam, alij artemiſiam dicunt, planta eſt inſigniter odorata, hæc cum vino pota, ſubrecta ceruice ſpirantibus quos orthopnoïcos appellant, ſuccurrit.

Bubonium, inguinalis herba.

BVBONIVM in attico aſtere dictum eſt.

Bugloſſum, lingua bubula.

BVGLOSSVM humidum calidúmq; temperamento eſt, eamq; ob cauſam vino iniectum lætitiam animi conciliare dicitur.

Bunium.

BVNIVM quod alij arction appellant, calidum eſt, vrinæ & menſibus educendis accommodatum, huic reſpondet & pſeudobunium.

Bupreſtis.

BVPRESTIS animalculum eſt cantharidi ſimile, reponitur itaq; ſicut & illa.

Butyrum.

BVTYRVM concoquit & modicè diſcutit, in teneris corporibus, bubones igitur & parotides iuuat, gingiuas extenuat, & præſertim in infantibus dentientibus, item humores in pectore fixos, linctum concoquit.

Buphthalmon.

BVPHTHALMON ſimilem habet chamæmelo florem, ſed multo maiorem acriorémq;, ideo & diſcutientem, adeò vt cerato mixtum duritias remolliat.

Brathy, herba Sabina.

SABINA, cupreſſo ſimilis calefacit ſiccátq; in tertio ordine, tenuiſsimaq; eſt, extenuat & diſcutit pota, tũ in putredines

cupresso similiter efficax est.

Britannica.

BRITANNICA astringit & conglutinat, syluestri lapatho specie similis, succus ipsius putredines os infestãtes persanat.

Bromus, auena.

AVENA similem hordeo obtinet facultatem, siccat autem & modicè citra corrosionem discutit, iam & nõnullius astrictionis compos est, vnde & alui profluuiis subuenit.

Bryon thalaßion, muscus marinus.

MVSCVS marinus, refrigerat simul & astringit, eoq; ferventes inflammationes cataplasmate admotus, iuuat.

Bryon, muscus.

BRYON, quod alij splanchnon dicunt, in quercubus & populis albis, piceísque inuenitur, discutiendi simul & molliendi vim moderatam obtinet potißimum quod cedris adhæret.

Bryonia.

BRYONIA dicta est vitis alba.

Initium literæ G.

Gala, lac.

LAC omne tribus constat substantiis, caseosa, serosa, & pingui, quam copiosißimam bubulum obtinet, vnde etiam butyrum efficitur. Serum ipsius vim habet abstergendi, vnde & aluum subducit, si ipsum per decoctionem secernas. id verò quod caseum refert & crassum est, magis obstruit, atq; ideo acrimoniam obtundit: coctũ verò lac aut marinis calculis ignitis in ipsum iniectis, aut alio quodam modo, præsens fit remedium dysenteriæ, & acrium in ventrem defluxionum. Cæterum lac totum ad acres oculorum fluores, aliásq; acrimonias conducit. At temperatißimum lac, muliebre est, mox caprillum, hinc asininum, ouillúmq;, postremo vaccinum.

Gale, mustela.

MVSTELAE concrematæ cinis abundè discutit, ex aceto igitur illitus podagricos, & articularios dolores iuuat: inarefacta aũt inueteraq; mustela comitialibus auxiliatur.

Galion.

GALION à coagulando lacte dictũ est, aparinę simile, siccandi

candi vim,mediocremq́ue acrimoniam habet: flos eius ad ſanguinis eruptiones & ambuſta,congruit.

Galopſis,vel galiopſis.

GALOPSIS, quam alij galibdolon appellant, vrticæ ſimilis herba eſt,læuior autem,& fœdi odoris,ſcirrhoſos tumores diſsipat & emollit,item ad vlcera ſerpentia facit in cataplaſmate impoſita.

Garum.

GARVM calefacit exiccatq́ue efficaciter,ac ideo aduerſus vlcera putrida extrinſecus eo vtuntur,præterea contra inteſtinorum tormina & coxendicis dolores ex partibus inferioribus iniiciunt.

Gentiana.

GENTIANA radix efficax admodum eſt extenuare,perpurgare,abſtergere,& meatus infarctos aperire.

Geranium.

GERANIVM id quod foliis reſpondet anemonæ,radicem habet eſculentam,quæ cum vino drachmæ modo pota vteri inflationes diſſoluit.altera geranij ſpecies ad medicinam inutilis eſt.

Ge,terra.

OMNIS terra deſiccat,quæ vero alterius ſubſtantiæ expers eſt,etiam ſine morſu id facit.at ſi ignea quædam ipſi qualitas admixta ſit lotione hanc quoq; deponit.Inter cultas igitur terras quælibet pinguis omnium particularum quę ſiccari poſtulāt curationi accōmodata eſt,Aegyptio igitur luto vtuntur cōtra aquas cutē ſubeuntes,& lienoſos affectus,itē ad fungoſos laxoſq́ue tumores euidenter proficit.Ex terris medicatis lemniū miniū,quæ ſphragis dicitur, ſiccat pariter & aſtringit mediocriter,contra lethalia medicamenta præſentis antidoti vires habet, vlceribus malignis cum aceto aut vino medetur, ſanguinis profuſionem quamlibet ſiſtit,& depaſcentem dyſenteriam inteſtino mulſa prius,deinde muria per clyſterem eloto,coërcet. Minium rubricum vehementius,quàm lemnium obſtruentibus quæ emplaſtica dicuntur, miſcetur medicinis, & pota lumbricos interimit,ſed multo lenior eſt Samia quàm Lemnia terra,ceu glutinans & viſcoſa,quare vtendum ea eſt in his quæ leniri oporteat.& ſanguinis reiectiones, quacunq; ex parte fiant, compeſcit.Selenuſia & Chia maiore abſtergendi

virtute pollent, idéoq; mulieribus ad nitorem cutis & lęuorem in facie vtilis est, vlceribus carnem & cicatricem inducit, præsertim ambustis. Cimolia mixtæ facultatis est, refrigerantis discutientísq;, idq; illota. lota verò magis refrigerat, & ambustis ex posca medetur. Ampelitis, est autē ea quę vitibus inungitur, quòd innascentes ipsis vermes enecet, siccat & discutit egregiè citra erosionem. Cretica, aëria est, & sine rosione abstergit. Erethrias euidenter astringit, concremata verò & elota sine rosione desiccat, præstantior verò est cinerea. Pnigitis similes cimoliæ vires repræsentat, sed colore nigrescit. Armenia, quam etiam bolum nominant, summè desiccat, vnde dysentericis, alui fluxionibus, sputo cruento, tabi, spiritus difficultati ex humiditate, vlceribus humidis, & pestilentialibus vitiis strenuè opitulatur. Cæterum cum vino tenui diluto bibitur: si febris adsit, cū aqua. Alana autem gleba Armenię vim obtinet. Ochra vim habet discutiendi exedendiq;, reprimit igitur supercrescentia vlcera, & caua cum cerato mixta replet.

Geras, senecta, anguis.

SENECTA anguis affatim siccat: aceto igitur subferuefacta, dentium doloribus medetur. Aspidis exuuium cum melle tritum delitúmq;, oculorum aciem maximè iuuat.

Ges entera, terræ intestina, seu vermes terreni.

LVMBRICI terræ detriti neruorum vulneribus impositi, repente euestigio mirabile adferunt præsidium.

Gigarta, nuclei acinorum vuæ.

NVCLEI acinorum vuæ, desiccant ordine secundo, refrigerant primo. quum itaq; abundè sint acerbi omnibus alui vitiis fluidis, conueniunt.

Gingidium.

GINGIDIVM calorem non adeò manifestum sortitum est, cæterū siccat in abscessu tertio, & astringit, qua de causa & stomacho vtile est.

Glaucium.

GLAVCIVM astringit, sed ita vt etiam nonnihil gustāti sit ingratum, manifestè refrigerat, eaq; vi erysipelatis non tamen validis succurit.

Glaux.

GLAVX herba calida & humida temperamento est, vnde ad lac generandum efficax est.

Glecon, pulegium.

PVLEGIVM calefacit, & extenuat vehementer, vnde si cataplasmate applicetur ruborem excitat, & crassos viscosósque humores è thorace & pulmone emolitur.

Glœos, sordes balneorum.

SORDES balneorum calefaciunt modicè, emolliunt, discutiunt, rhagadibus ani & condylomatis accommodatæ.

Glycyriza, dulcis radicula.

GLYCYRIZA tepidi humidíque temperamenti est, alicuius etiam astrictionis particeps, vnde, & asperitates læuigat, non arteriæ tantum, sed etiam vesicæ scabiei medetur: eadem sitim arcet.

Glycyside, pæonia.

GLYCYSIDE quam alij pentameron, nonnulli pæoniam vocant, radicem habet acrem & leuiter subamaram & siccantem, cui etiam astrictionis nonnihil inest, quapropter mensels ciet, renes & iecur purgat, instar amygdalæ pota cum vino: at si hoc austerum fuerit, alui quoque fluores coërcet, adalligata verò puero, morbum comitialem abigit.

Gnaphalium, centunculus.

CENTVNCVLVS dictus est gnaphalium quòd foliis ipsius teneris loco tomenti, gnaphalon dicitur, vtamur. sunt autem calida & modicè astringentia, atque hinc ad dysenterias cum vino austero bibuntur.

Gongylis, rapum.

RAPI & radix & semen flatulenta & semini creando sunt, venerémque excitant.

Gordilion.

GORDYLION alij seseli appellant, calidum est, vrinæ & mensibus educendis habile, radix ipsius cum melle lincta, quæ in thorace hærent, educit.

Gyris, pollen farinaceus.

POLLEN virtute respondet amylo, sed calidior est.

Gypsum.

GYPSVM vim habet siccantem opplentémque. propter quam ad sanguinis eruptionem conuenit temperatum cum polline candido oui liquore, vstum vim opplendi non similiter retinet, verùm magis siccat & repellit, præsertim cum posca.

Quæ à D incipiunt.

Dades, tedæ.

TEDAE acre quiddam habent, item vim concoquendi, & abstergendi nonnullam, vnde aceto incoctæ dentium doloribus si hoc aceto colluantur, succurrunt: at si mel adiectum fuerit, pituitam per os educunt, mixtæ etiam eclegmatis faciles è thorace excreatus reddunt.

Damascena.

DAMASCENA, quum ad pruna ventum erit, exponam.

Damasonium.

DAMASONIVM absterſoriam quandam vim obtinet, qua calculos conterit, & quæ per aluum diffluunt, ad vrinas deriuat.

Daucus.

DAVCVS, quod & staphylinus dicitur, duplex est, cuius radix flatulenta est, & venerem mouet. Syluestris dauci semen minimè flatus creat, sed vrinam & menseis citat, quem admodum & herba ipsa.

Daphne, laurus arbor.

LAVRI arboris folia siccant & calefaciunt insigniter, magis quoq; fructus: radicis cortex amarus & leuiter astringens calculos comminuit, & iocinorosis opitulatur cum vino odorato triobolari pondere potus.

Daphne herba, laurus alexandrina.

DAPHNE herba, quæ & Alexãdrina dicitur, calida, acris, & subamara est, idcirco menseis & vrinas commouet: laureola vero, quæ daphnoïdes græcè nuncupatur, eiusdem facultatis est: tum chamædaphne, quasi dicas humilem laurum, quæ & ipsa commanducatur.

Derma, pellis.

PELLIS ouina recens detracta, calens adhuc iis qui flagris cæsi sunt circumposita, mirificè auxiliatur. At hippopotami pellis combusta & cum aqua læuis imposita phymata discutit. At viperæ pellis detrita impositáque, alopeciis mirabiliter pilos reficit.

Dermata, hoc est, pelles seu coria veterum calceamentorum.

CORIA veterum calceamentorum crematorum cinerem reddunt siccatorium, vnde ex calceis pedum attritibus nondum inflammatis, ambustis, intertriginibus, & tuberculis medentur.

Dicta

Dictamnon.

DICTAMNVM tenuius est virtute pulegio, cætera simi-
.quod autem vocatur pseudodictamnon imbecillius est.

Dionysias.

DIONYSIAS dicta est in androsæmo.

Diphryges.

DIPHRYGES mixtæ est facultatis: habet enim quippiam astringens & mediocriter acre, ideóque malignis vlceribus præsens est remedium.

Dipsacos, quod labrum veneris dicitur.

DIPSACI spinæ radix in secundo ordine desiccat, nonnullam vero abstergendi vim simul obtinet.

Dorycnion.

DORYCNION simile temperamento est papaueri & mandragoræ, immodicè refrigerans: siquidem modicum, stuporem inducit: copiosius assumptum, interimit.

Dracuntium, dracunculus.

DRACVNCVLVS simile quidã aro habet, sed eo acrius, amarius, calidius, tenuiusq; est. Item astrictionis nõnihil habet coniunctum. Radix ipsius pota viscera purgat, & peruicacium seu malignorum vlcerum excellentissimum est remedium: folia respondent: semen valentius est.

Dryopteris, filicula.

FILICVLA dulcis, acris, & leuiter amara est: radix acerba est, cæterum vim habet exedentem, qua & pilos abolet.

Drys, quercus.

QVERCVS & folia & fructus siccante & tepida vi pollent, quamobrem vulnera recentia glutinant, inflammationibus incipiẽtibus medentur: at quod sub glandis corio mẽbranosum, fructus carnem ambit, cum valentius astringat, ad fluxum muliebrẽ, aliosq; fluidos morbos exhibetur.

Quæ ab E incipiunt.

Ebenus.

EBENI ligni vis est excalfactoria, detersoria, & subtilis: vnde etiam caliginem oculorum abstergere creditur, aliisque ocularibus miscetur medicinis.

Encephalos, cerebrum.

CEREBRVM leporis coctum detritum, comestumq; infantium dentitionibus vtile esse fertur: nonnulli vero tre-

moribus succurrere manducatum, literis prodiderũt. At g
li cerebrum cum vino potum ad venenatos morsus effic
esse Dioscorides pronuntiat, & sanguinis è cerebri memb
nis eruptionem cohibere. Cameli cerebrum Galeno auto
siccum cum aceto potum, comitiales persanat. Idem fa
mustelæ cerebrum. Hirundinum cum melle in oculoru
suffusiones efficax est. Cerebrum ouillum similiter præp
ratum, infantium dentitionibus exactè opitulatur.

Elæa, olea.

OLEAE ramusculi quantum astringunt, tantum etia
refrigerant, fructus qui exactè ematuruit, moderatè calid
est, immaturus maiorem tum astringendi tum refrigera
di vim repræsentat.

Elea, hoc est olea. Aethiopica.

OLEAE æthiopicæ lachryma ammoniaco tenui simili
vires habet extersorias, quare ad cicatrices, albugines, he
betudinésque oculorum ea vtuntur, & ad dentium dolore
si cauis ipsorum iniiciatur, efficax est: nonnulli vero sylua
ticam esse hanc oleam asserunt.

Elæon, oleum.

OLEVM ex oliuis drupis dulce calidumq; mediocrite
est magis humectans: at quod ex immaturis oliuis exprimi
tur, Græci omotribes appellant, tantę astrictionis particep
est, quantæ etiam frigiditatis. Elotum vero oleum morsi
ac rosione caret. vetus quato diutius reseruatum, tanto ma-
gis calefacit, discutitq;, præsertim si iam inde ab initio te-
nue extiterit: iudicatur autem id, si purum sit, pellucidum, si
paucum magnam corporis partem inungat, & ex facili cu-
tem penetret combibaturque. huiusmodi nimirum est Sa-
binum: quod autem ex agresti olea funditur, abstergit si-
mul & astringit, squalidissimumq; id est, pro oleorum ra-
tione. ricininum verò æquales veteri vires obtinet: reliqua
verò nempe sesaminũ aut raphaninum & quæ eius sunt ge-
neris pro substantiis ex quibus constant, vires quoq; diuer-
sas præ se ferunt.

Elæomeli.

OLEVM in Syria ex trunco quodam arboris emanat cras
sius melle & dulcius, quod instar duorũ cyathorum potum
cum aquæ hemina, crudos humores biliososq; ex aluo edu-
cit: qui verò id bibunt, torpescunt, quod extimescendum
non est, sed excitari ipsi debent.

Ela

Elaterium.

LATERIVM succus syluestris cucumeris fructus ap-
latur, in secundo ordine calefaciens: quod menseis pro-
cat, fœtus appositu propter summam amaritudinem ne-
, euacuationem etiam ex naribus cum lacte instillatum
litur: ab inferioribus partibus inditum, pituitam, non-
nquam etiam sanguinem extrahit.

Elate, abies.

ABIES arbor calefacit siccatque vt nigra populus simi-
r: de resina ipsius in resinarum sermone agemus.

Elatine.

ELATINE herba est parietariæ similis, mediocri frigi-
ate & astrictione donata.

Elaphoboscus.

ELAPHOBOSCVS virtutis est calefactoriæ & siccæ in
undo abscessu, substantia tenuis.

Elelisfuacus, saluia.

SALVIA euidenter calefacit & leuiter astringit.

Helenium, inula campana.

HELENIVM calidum est & siccum cũ excrementitia hu
iditate, quare & eclegmatis temperatũ infarctos thoraci
mores educit, ac ex eo in particulis ruborem excitant.

Eleoselinon, palustre apium.

ELEOSELINON in aquosis natum locis idem potest
uod hortense apium, licet maius ipso existat.

Ebur.

EBORIS ex vngue ramenta si obducantur, reduuiis pro
int: item ossium dentiumque ipsius quum sint siccæ facul-
tis & abstersoriæ, huiusmodi miscentur medicamentis.

Helcysma, argenti recrementum.

HELCYSMA, argenti est excrementum, viribus plumba
ini respondens: quippe astringit, simul atque extrahit, quò
t vt emplastris quas phæas appellant & iis quæ cicatricem
ucunt, admisceatur.

Helleborus, veratrum.

VERATRVM vtrunq; calefacit & desiccat in tertio ab-
cessu, item acre est & abstersorium, vnde etiam ad leprosa
utis vitia conuenit: nigrum verò si fistulis inseratur tribus
iebus callum exterit. *Helechryson.*

HELECHRYSON alij chrysanthon, alij amarãthũ appel
lant,

lant, coronarius est frutex, coma aurum referente, quæ cum vino pota vrinæ angustiis, serpentium morsibus, coxarum dolori, & ruptis accommodata est, ex mulso pota menses educit, sanguinemq; concretum dissoluit, & destillationibus auxiliatur.

Helxine, parietaria.

HELXINEM alij perdicium, alij parthenium, quidam sideritim, quidam heracliam nuncupant, vis eius est abstergere, ac leuiter astringere, cum humiditate subfrigida.

Helxine.

HELXINE quæ & cisampelus dicitur, vim habet discutiendi.

Elymus, quæ & meline dicitur, panicum.

PANICVM simile est milio, siccans refrigeransq; extrinsecus inductum, cæterum & alui fluores desiccat.

Empetron.

EMPETRON, quod ab aliis prasoïdes nominatur, pituitam & bilem purgat. est etiam salsum, quare abstersionibus accommodatur.

Epithymum.

EPITHYMVM in tertio abscessu siccat & calefacit, thymo efficacius.

Epimedium.

EPIMEDII virtus est mediocriter frigida cum humiditate aquosa, quod si obducatur, mammas erectas conseruat, dicitur etiam sterilitatem potu facere.

Epimelis.

EPIMELIS, quæ etiam ab Italicis rusticis vocatur vnedon, malus est syluestris, cuius fructus acerbus & stomacho inimicus est, capitiq; dolorem mouet.

Epipactis.

EPIPACTIS, quæ & elleborine appellatur, aduersus venena & iocinoris affectus bibitur.

Erebinthus, cicer.

CICER quod quidem consuetum legumen est, flatus creat, valentis materiæ, aluum facilem reddit, vrinam mouet, lacti seminiq; generando accommodatum, idem mẽseis elicit: at crios appellatum, hoc est, arietinum, aliis magis vrinæ ciẽdæ est, decoctum ipsius præsertim nigri calculos quoque in renibus conterit: quod autem orobiæum ab eruo vocatur,

ur, calidius his est & subamarum. Syluestria quouis mo-
domesticis sunt validiora.

Eria, lanæ.

LANAE quidem sordidæ fomentis vtiles sunt, nam pin-
guitudo ipsarum, quã œsypon Græci appellant, butyri mo-
do concoquit: at quæ sordibus carent, materiæ rationem
duntaxat obtinent: concrematæ vero vim habent acrem, ca-
lidam, siccam simul & tenuem, vt etiam flaccidas ex vligine
ulcerum carnes protinus absumant.

Erice.

ERICE vi pollet discutiente citra rosionem, sed flore
eius potissimum, & foliis vtendum est.

Erinon.

ERINON aquatica herba est, cuius seminis drachmæ duæ
cum mellis drachmis quatuor illiti, oculorum fluxiones si-
stunt, succus aurium doloribus benefacit.

Hermodactylus.

HERMODACTYLI radix & per se, & ipsius decoctum
vim habet purgandi, priuatim etiam arthriticis tunc quum
humores defluunt exhibetur, verum stomacho nimis quàm
aduersatur.

Herpyllum, serpillum.

SERPILLVM calefacit, vt & vrinam, & menstrua com
moueat.

Erythrodanon, rubia.

ERYTHRODANON rubra tinctorum radix est, acerba
amaraq;, lienem, iecur & renes ita purgat, vt cruenta quoq;
per vrinam & menseis euocet: ac cutis vitia quæ abstersio-
nem postulant, exterit.

Erysimon.

ERYSIMI semen igneum calefactoriumq; est, vti na-
sturtium, quare in fermento tostum, thoracem purgat in
phlegmatis assumptum, duritiasq; emollit, & cæcos cancros
inductum adiuuat.

Euzomon, eruca.

ERVCA, & ipsa priori similis temperamento, flatulenta
est, ob quod ad venerem instigat, semen ipsius vrinam quo-
que mouet. Cæterum syluestris domestica valentior est.

Eupatorium.

EVPATORIVM tenuem vim & incidentem sine con-
spicuo

ſpicuo calore habet, qua iecur obſtructum expurgat, eſt & nonnullius aſtrictionis particeps.

Euphorbium.

EVPHORBIVM adurentem vim ſortitum eſt ſubtilemq́;,aliis liquoribus ſimiliter.

Ephemeron.

EPHEMERON, non venenum illud ſed quod iris ſyluatica nominatur, miſtæ poteſtatis eſt,& repellentis,& diſcutientis.

Echidna,id eſt,vipera.

VIPERAE carnes calidæ & ſiccæ temperatura euidenter exiſtunt, quæ corpus totum per cutem expurgant, hinc multi quos elephantia malè habebat, eſu potúve ipſarũ con ſanuerunt:quæ in maritimis,aliiſq́; locis aridis degunt, magis ad ſitim faciundam ſunt efficaces.

Echinus herba.

ECHINVS herba quidem, acerba eſt, quæ repellat, & ſiccet.

Echinus, erinacius.

ERINACEI autem terreſtris, caro inueterata ſiccataq́; validè diſcutit exiccatq́; : pota igitur elephanticis, malo habitu præditis, & aliis plurimis auxiliatur : pellis ipſius concremata vehementius ſiccat & diſcutit,alopecias cum pice liquida peruncta ſanat. Marini erinacei quod eſui idoneum eſt,vrinam citat,& aluum reddit facilem:teſta cremata,terreſtri reſpondet.

Echion.

ECHION, alij doriada,nonnulli alcibiadion vocant,ſpinoſa herba eſt, quæ non modò à ſerpente commorſis cum vino pota auxiliatur, ſed præſumentes quoq; percuti non patitur.

Hepſema, ſapa.

HEPSEMA muſtum decoctum, quod alij ſiræon appellant,calefacit modicè & concoquit,eſt autem medicamentũ & emplaſticum,& roſionis expers.

Quæ à Z incipiunt.

Zea.

ZEA tritico viribus reſpondet,medium inter calorem,& ſiccitatem obtinens, leuiter exiccat. necnon vim opplendi quam

…iam vocant emplasticen, obtinet.

Zingiber.

…ZINGIBERIS radix impensè quidem calefacit, sed non …imo statim occursu, quòd ineuictæ cuiusdam & crassioris …umiditatis particeps sit, propter quam etiam facilè perfora…r, firmam autem conseruat caliditatem.

Zythus.

…ZYTHVS compositæ est substantiæ, etenim acris est, ceu … putredine procreatus, & frigidus, ex qualitate acida, eoq; …raui succi habetur.

Zyme, fermentum.

…FERMENTVM & ipsum contrariis constat qualitatibus, …uippe acoris cuiusdam frigidi, ac è putredine nati caloris, …um eius qui ex salis & farinæ natura contrahitur, compos …t: quare non mediocriter calefacit atq; discutit.

Zomos, Piscium ius.

…RECENTIVM piscium ius esculentum aluum per se, & …um vino potū deiicit, priuatim verò in hunc vsum confici…ur ex phycidibus, scorpionibus, iulidibus, percis, & saxati…bus aliis teneris simpliciter cum aqua, oleo, anetho, & sale. …tē eorū quæ testacea cute integūtur, tellinarū, hiatularum, …ōchularū, & veteris galli cum sale diutissimè excocti iuscu…um, ventrem subducit, econtrario gallinæ ius comprimit.

Quæ ab H incipiunt, quod Latini in E longum vertunt.

Hedyosmus, Menta.

MENTA in tertio ordine calida, tenuis, acris cum humidi…tate semicocta existit, cuius causa etiam in venerem incitat: …ed amari quoq; nonnihil obtinet, quo lumbricos enecat. Quà verò acerba est, recētes sanguinis reiectiones coërcet.

Hedysarum.

HEDYSARVM aut pelecinos amarum est, leuiterq́; a…stringit, vnde potum stomacho gratū redditur, cæterum vi…scera obstructa repurgat.

Heliotropium.

HELIOTROPIVM maius, quod & scorpiurum vo…cant, calidam, siccam, & abstergentem vim præ se fert, cuius decoctum potu educit pituitam, bilemq́ue: applicatum ve…rò semen ipsius myrmecias & huius notæ vitia persiccat. Minus autem heliotropiū, & hæc abolet & latas tineas in…terimit,

terimit, si eum semine suo adiecto, nitro, hyssopo, & nasturtio bibatur.

Electrum, Succinum.

ELECTRVM populi albæ lacrymam dicunt, quæ iuxta amnem Eridanum destillat, & in spissitudinem coit, aureo colore, quod si læuigatum bibatur, stomachi & alui fluxiones, & sanguinem compescit.

Hemerocalles.

HEMEROCALLIS radix viribus lilio respondet, perinde ac illud ambustis opitulatur.

Hemionitis.

HEMIONITIS astringens simul & amara est, idcirco lienosis cum aceto pota succurrit.

Hepar, Iecur.

IECVR rabidi canis tostum comestumq́; , iis qui ab eo commorsi sunt subuenire fertur. Caprilli iecoris inassati sanies lusciosos iuuare instillata: vaporemq́; eius decocti oculis recipi iubent: idem quoq; iecur esse: manducatum vero comitiales coarguere. Idem præstare & hircinum ferunt. Adhæc lacertæ iecur dētibus corrosis impositum, dolorem sopit. Item lupinum, medicamini hepatico quod constat eupatorio iniicitur. Asininum tostum comitiales, si ieiuni id manducēt, adiuuat. Apri iecur recens inarefactum tritumq́; cum vino, ad serpentium morsus bibitur. At mergi iecur siccum epotum, calculos eiicit.

Erigerum, senecio herba.

SENECIO mixtas habet vires, refrigerat & modicè discutit.

Eryngium.

ERYNGIVM calefacit quidem non manifestò, siccitatis autem haud obscuræ, nec modicę particeps.

Quæ à TH incipiunt.

Thalaßion hydor, marina aqua.

AQVA marina acris, calfactoria mediocriter, desiccans, & pota stomacho quidem contraria est, ventrem autem turbat, pituitamq́; educit: si calida superfundatur, extrahit, & discutit.

Thaliethrum.

THAL

THALIETRVM ſiccandi vim ſine roſione habet, hinc vlcera inueterata cicatrice obducit.

Thapſia.

THAPSIA acris eſt, & valenter cum humiditate calefacit: ex alto igitur trahit inſigniter, attractúmque eadem diſcutit.

Theion, ſulphur.

SVLPHVR trahendi & ipſum vim obtinet, calidũ & ſubſtantia tenue, vt aduerſus pleraque virulenta animalia reſiſtat, præſertim turturem marinum, draconémq;, vel ſiccum inſperſum, vel ſaliuæ quoque miſtum, vel vrinæ pueri, vel oleo, vel melli: item ſcabioſa corporis vitia mirificè perſanat.

Thermos, lupinum.

LVPINVM, eſculentum quidem opplendi viribus pollet: amarum verò, abſtergit, diſsipat, & ſine roſione deſiccat, tineas occidit inductum, & potum, item viſcera purgat cum ruta & pipere potum. nam cutis vitia extergit, tumores diſſipat, cum oxymelite applicatum: ſylueſtre autem amarius eſt & omni ex parte ſatiuo valentius.

Thelypteron.

THELYPTERON, quam nonnulli nympheam vel ptelin appellant, filici ſimilis facultate, quę cum vino pota latas & teretes ventris tineas interimit, fœtum in vtero corrumpit: folia ipſius manducata aluum emolliunt.

Thlaſpi.

THLASPI ſemen eſt viribus acre, vt inteſtinos abſceſſus potu rumpat, menſeis prouocet: ab inferioribus partibus iniectum coxarum dolores finit, cruenta vacuans, ac alioquin ſuprà infraque bilioſa inſtar acetabuli potum, expurgat.

Thridax, lactuca.

LACTVCA olus eſt non ſummè frigidum humidúmve, ſed pro fontanæ aquæ temperamento, quapropter calidis inflammationibus cõuenit, præterea ſitim potu reſtinguit, & genituræ fluorem veneríſq; inſomnia cohibet: Sylueſtris lactuca hac minus & refrigerat & humectat, verum ſucculentior exiſtit.

Thymus.

THYMVS in tertio ordine calefacit & deſiccat, glutino-

ſos craſſosq; humores incidit.

Thymbra, ſatureia.

SATVREIA agreſtis quidem eadem quæ thymus præſtat, hortenſis autem in omnibus quidem imbecillior, ſed ad cibum laudatior.

Thymelæa.

THYMELAEA, vnde granum cnidium fit, ſimileis ei vires obtinet.

Quæ ab I incipiunt.

Idæa radix.

IDAEA radix guſtu acerba & viribus, ſanguinis eruptionibus & rheumaticis affectibus, tum pota, tum extrinſecus impoſita accommodatur.

Hidros, ſudor.

SVDOR per ſe contrahere efficax eſt, miſcetur autem in palæſtris exercitantiũ ſordibus, quibus aſtringendi vis duntaxat ineſt, ac redditur totũ diſcuſſorium. Mammis igitur inflammatione tẽtatis efficax eſt remediũ, & feruori ipſarũ reſtinguendo: benefacit etiam bubonibus: at ſi fuerint ſicciores, cum cyprino, aut roſaceo emolliri debent.

Ixos, viſcum.

VISCVM calefacit cũ acrimonia, humores ex alto validè elicit, & thapſię modo diſcutit, hac tamẽ multo eſt ignauius.

Ion, viola.

VIOLAE folia aquea frigidaq; ſubſtãtia prępollẽti cõſtãt.

Ios, ærugo.

AERVGO acrem guſtu qualitatẽ præ ſe fert, item diſcutit, conſumit, incidítq; non teneram modò, ſed duram quoque carnẽ: at ſi momentũ ipſius cerato copioſiori miſceas, medicamentum fiet quod citra roſionem abſtergat.

Hippocampus.

HIPPOCAMPVS marinum animal eſt, cuius concrematicinis cum liquida pice alopecias explet.

Hippolapathum, grandis rumex.

HIPPOLAPATHVM in paluſtribus locis naſcitur, lapatho conſimile.

Hippomarathron, grande fœniculum.

HIPPOMARATHRVM cachryi proximũ, magis quàm fœniculum deſiccat, vnde & aluum fluentem ſiſtit, & calculos confringit, menſeiſq; mouet ſemen ipſius coriandro ſimile,

nile, respondet quidem ei viribus, sed imbecillius est.

Hippopotamus.

HIPPOPOTAMI, quod est equi fluuiatilis, testiculus aridus potus ad serpentium morsus efficax est.

Hipposelinon, grande apium.

HIPPOSELINON cum apio domestico virtute conuenit, nisi esset imbecillius.

Hippuris, cauda equina.

HIPPVRIS astringentem cum amaritudine qualitatẽ possidet, eoq; valenter simul & sine rosione deficcat, ac vulnera maxima committit, intestinorũ ramicibus opitulatur, & vitiis fluidis cum vino pota medetur.

Hippophaës, lappago.

HIPPOPHAES, quod alij hyppophyes vocant, quo vesteis expoliunt surculosus frutex est, è cuius radice thapsiæ modo liquor colligitur, qui cum erui farina instar drachmę datus, bilem ac pituitam purgat: item totus ipse frutex siccatus ad purgationes accommodatur.

Iris.

IRIS affatim calefacit, extergit, & maturat, tenuis substantia, tussi vtilis, humores in pectore contumaces faciles ad excretionem facit, torsionibus ventris medetur, sordida vlcera purgat, cum mulsa pota aluum inanit.

Isatis, glastum.

ISATIS domestica qua tinctores vtuntur, siccandi vireis & astringendi habet. his etiam magna vulnera in duris glutinat corporibus, sanguinem erumpentem compescit, laxos cedentésq; tumores discutit, ac omnibus malignis vlceribus resistit. Syluestris autem quum magis rodat, magísque ideo siccet, valentius aduersus humidas putredines pugnat, ad cætera deterior, vt quæ mordeat: cæterum ob virium vehementiam lienosis quoq; vtiliter adhibetur.

Isopyron, aut phasiolum.

ISOPYRVM phasiolúmve semen amarũ ac modicè acerbum occupat, ob quod crassos glutinososq; humores & abstergit & incidit, sic vt corpora contrahat stringátque, hinc etiam quæ altè desident expurgat, excreationibus sanguinis non aduersatur. *Itea, salix.*

SALICIS & folia & flos facultate cõstãt quę citra rosionẽ siccet, habent etiam nonnullam astrictionem, cortex autem

paulò ſiccior eſt, cuius peruſti cinis ex iis habetur quæ vehementer exiccent, quippe clauos & myrmecias, cum aceto exterit.

Ichthyocolla, gluten piſcium.

ICHTHYOCOLLAE vis eſt opplere & ſiccare. rectè miſcetur emplaſtris capitis & glutinantibus, & iis quæ ad lepras tollendas & erugationem faciei conficiuntur.

Que à C incipiunt.

Cancanus.

CANCANI radix modicè ſiccat, & ſine roſione ad opplẽdum infarciendúmque accommodata, quare ex vino lincta manſaque tragacanthæ & dulcis radiculæ modo, arteriæ ſcabriciem iuuat.

Cancamum.

CANCAMVM lachryma eſt arboris in Arabia, myrrhæ ſimilis, odore grato, qua etiam ad ſuffitum vtuntur. vis eius eſt obeſos extenuare, abſtergere, & aperire obſtructa.

Cadmia.

CADMIA vtraque ſiccat, ſed quę botryitis quaſi acinoſa appellatur, tenuioris eſt ſubſtantiæ, placitis autẽ dicta craſſioris. Cęterum concremata cadmia ſine morſu deſiccat, abſtergit, caua vlcera tum in oculis tum in toto corpore explent, & pręſertim humidiora in naturis mollioribus, in durioribus efficacium magis vſus eſt.

Cacalia.

CACALIA viribus & vſu cum cancano conuenit.

Calamagroſtis, gramen arundinaceum.

CALAMAGROSTIS ſiccat, hinc ſuccus decoctúmque radicum ipſius ocularìis miſcetur medicinis, ſemen vrinam cit, & ſtomacho benefacit.

Calamintha, nepita.

NEPITA tertio ordine calida & ſicca temperamẽto, eſt tenuis acríſq;, menta longè valentior, ſiquidẽ eſt veluti ſylueſtris mẽta: facilè igitur quæ altè hærent ad ſe trahit, eoq; ſudores mouet, totum corpus digerit, ac rigores febriũ qui circuitu remeant, finit, extrinſecus cum oleo infricata ſtrenuè. quinetiã ad coxarum dolores ab inferioribus iniicitur, & vitioſos humores in cutem erumpentes abſtergit.

Calamus.

CALAMVS odoratus in ſecundo ordine calefacit, & ſiccat,

at,inest ei quippiã & subtile & astringens,vrinã itaq; citat, & stomachicis,tũ quę vtero & iocinori faciũt medicinis tẽpe atur. Calamus autem phragmites extergit,folia ipsius viri-lia mediocriter refrigerant,cortex crematus calefacit sic-átque in tertio ferè abscessu:radicem cum bulbis applica-am spicula & aculeos extrahere prædicant.

Campæ,erucæ olerum.

ERVCAE olerum cum oleo inunctæ,tutos à virulentorũ animalium morsibus conseruare dicuntur.

Cantharides.

CANTHARIDES quæ in tritico reperiuntur luteis trãs-uersim cingulis inuolutæ,aceti feruescentis vapore suffo-catæ,ad plurima vtiles redduntur,quippe vngues scabros cum cerato eiiciunt,clauis scabiosisq; affectibus opitulan-tur,iam verò & exedentem vrentémq; vim habent:nonnul-li verò etiam medicamentis vrinam prouocantibus momẽ-tum ex ipsis admistum exhibuerunt.

Cannabis.

CANNABIS semen flatus discutit,& siccat,vt & genitu-ram exarefaciat,succus ipsius viridis ad aurium dolores ex obstructione creatos efficax est.

Canopon.

CANOPON sambuci flos est,de quo prius dictum est.

Capnion,secundum alios capnos,fumaria.

FVMARIA inde nomen sortita est,quòd succus ipsius copiosas lachrymas eliciat,etenim oculorum facit clarita-tem:acris amaraque est,vnde vrinas biliosas liberaliter pro-uocat,iocinoris obstructioni languorique medetur,stoma-chum confirmat & aluum emollit.

Capparis.

CAPPARIS radix extergit,probè purgat,incidit,discu-títq; tum amaritudine,tum acrimonia:at acerbitate cõtra-hit,stringit & densat,quapropter lienes induratos & pota & extrinsecus imposita,iuuat,menseis promouet,pituitã per os educit,maligna vlcera sanat,dentium dolores sopit,tu-mores discutit,& vitiligines,quas alphos dicunt,auriũ ver-mes enecat:folia autem & fructus similem quidem,sed im-becilliorem vim possident.

Cardamum,nasturtium.

NASTVRTII semen sinapis modo vrit,vnde etiam indu-

ctum ruborem in cute excitat: cæterum crassos humores, cum aliis potum incidit, herba verò arida viribus respõdet, humida moderatior, ideóque crudam ipsam assumunt.

Cardamomum.

CARDAMOMVM acre quidem & ipsum est, verum nasturtio inualidius: compos est etiam nonnullius amaritudinis, qua tineas alui interimit, & scabiem cum aceto exterit.

Caris.

CARIS in pollinem detrita & cum radice bryoniæ pota tineas occidit.

Cancri.

CANCRORVM concrematorum cinis, fluuiatilium sanè siccat, erinaceorum & cochlearum modo, at totius substantiæ proprietate, canis rabidi morsibus potu mirabiliter efficax est: vt in aliis dictum est, marinorum cinis eximia donatus siccitate his quidem non conuenit, sed iis qui magis siccari desiderant, proficit. fluuiatilis cancer tritus si inducatur, spicula & aculeos eiicit.

Caros.

CARI semen & siccat & calefacit in tertio ferè gradu, flatus discutit, vrinam mouet, idque non semen duntaxat, sed etiam tota planta.

Carpesium.

CARPESIVM odoratũ est tenue, viscera obstructionibus liberat, vrinas mouet, & renes calculo laborantes purgat.

Carya, nuces.

NVX arbor tum in coliculis tum in foliis aliquid habet astringens, plurimum autem in nucum coriis existit. succus itaq; eorum decoctus cum melle, stomaticum fit medicamẽtum: interius inde putamen carinatum vstum extenuandi vim acquirit, & sine rosione siccat, quod in eo clauditur edẽdo aptum, natura oleosum, facilè in bilem conuertitur, confectumq; ex eo oleum extenuandi tumores, & putredines, quas sepedonas dicunt, discutiendi vim obtinet. Flaccescentes autem vetustate nuces, cutis vitia abstergunt. At auellanæ, quas & ponticas vocant & leptocarya, frigidiores sunt & austeræ, in cæteris, iuglandibus æquales.

Caryophyllon.

CARYOPYLLON, quasi dicas nucifolium, non eam habet substantiam quę nomine prætenditur, sed ex India velu

ti flo

ti flores cuiusdam arboris festucacei & nigri sunt, longitudine ferè digitali, odorati, acres, subamari, calidi & sicci in tertio propemodum ordine: qui multiplicis vsus sunt, tum ad obsonia, tum ad alia multa medicamenta.

Cassamum.

CASSAMVM hoc nonnulli balsami fructum esse dicunt, de quò suprà egimus.

Cassia.

CASSIA calefacit & siccat in tertio ferè abscessu, tenuis abunde, acris & modicè astringens: incidit igitur simul & discutit, roburque instrumentis adiicit, postremo & menseis euocat.

Castorium.

CASTORIVM calefacit siccatque cum extenuandi viribus eximiis, quibus præter alias actiones, etiam neruorum qui ex copia humorum malè habent, affectibus, congruit, & refrigeratos facilè recalfacit, & extrinsecus applicatum & potui datum, idq; ita, vt nullam aliam offendat particulam etiamsi mediocriter febris affligat, quemadmodum in veternis & lethargis, sed & mensibus retentis proficit, & secundas expellit. at in cerebri & pulmonis vitiis etiam suffitus castorij inspiratu haustus, præclarè opitulatur.

Caucalis.

CAVCALIN alij daucũ syluestrem appellant, nam dauci modo calefacit, siccat, vrinam mouet, & salsamento ad repositionem conditur.

Cenchros, milium.

MILIVM refrigerat in primo abscessu, siccat, in secundo habet etiam modicam extenuandi facultatem: extrinsecus igitur in sacculis ad fouendum & cataplasmatis modo adhibitum, desiccare consueuit.

Cedrus.

CEDRVS & quæ fruticosa est iunipero similis, & quæ arbor, calefaciunt, siccantq; in tertio ordine. confectum ex eis oleum quod cedræam appellant, etiam quartum attingit, subtilis admodum substantiæ. hinc teneras carnes expeditè & citra dolorem exedit, duras autem præsertimq; demortuas siccat & à putredine asserit, pediculos, pulices, ascaridas, & aurium vermeis intersicit, aliáque plura facit.

Centaurium.

CENTAVRII maioris radix acris, calida, & terræ astri-

ctionis compos est. menseis itaq; promouet, fœtus corrumpit, eiicitq;, vulnera glutinat, sanguinem spuentibus, & reliquis pectoris vitiis presens est remedium. Minoris centaurij radix inefficax, est, coliculi validè & citra morsum siccant, vnde non solum ad quæ maius centaurium valet, sed etiam coxendice laborantibus, ipsius decoctum inferius iniectum, biliosa vacuat, nonnunquam & cruenta, ac valde proficit. *Ceras, cornu.*

CORNV caprillum hircinúmque concrematum denteis nitidos reddit, gingiuas nimia humiditate flaccidas compescit. Cerui autem cornu cum vino maceratum tritúmque, deinde circumlitum mobileis sistit dẽteis. Crematum, mox lotum, dysentericis, cœliacis, sanguinem expuentibus, & arquaticis, duorum cochlearium instar auxiliatur: miscetur etiam ocularibus medicinis. Taurinum cornu cum aqua potum, sanguinis eruptiones cohibet.

Cerasia.

CERASIA dulcia quidem citius per aluum descendunt, austera stomacho vtiliora sunt, acida verò ob incidendi vim quam habent pituitosis excrementosisque stomachis prosunt, gummi verò cerasi arboris arteriam exasperatam læuigat, & calculo laborãtibus cum vino potum, succurrit.

Ceratonia arbor.

CERATONIAE fructus quę ceratia dicuntur, siccandi & astringendi virtutis, nonnullius etiam dulcedinis particeps est. *Cephalæ capita.*

MENARVM sale conditarum capita cremata, vim siccandi nõ admodum acrem acquirunt, hinc sedis rimas & guttur diu induratum Scyrro sanãt. Smaridis caput totum combustum ad alopecias cum adipe vrsino proficit. Idem præstat etiam muris caput crematum cũ melle. Milui aridum sine plumis, modo qui tribus digitis comprehendi queat, cũ aqua potũ ani dolores finit. Lacertæ verò caput aculeos educere tradunt, myrmecias, verrucas, & clauos exterere.

Cecis, Galla.

GALLA, omphacitis, quidem medicamentum est affatim astringens, eamq; ob causam siccat, fluxiones repellit contrahitq;, laxa stringit, & partes imbecillas firmat, fluidisque omnibus affectibus accommodata est: ponitur autem in tertio siccantium ordine, secundo refrigerantium. Altera quæ

flauo

uo colore, inanis magnaque est, non tantam in siccando astringendo habet efficaciam, sedis inflammationes & ocidentias excocta iuuat: gallæ verò combustæ & aceto stinctæ, sanguini supprimendo sunt.

Cepæa.

CEPAEA portulacæ similis est, folia ipsius contra vesicæ abies vtiliter bibuntur, radix cum asparago, quem myaanthinum, hoc est, corrudam appellant, pota, vrinæ stillidia, quæ ex obstructione fiunt, abigit.

Cera.

CERA quum temperata sit, reliquorũ medicamentorum nateria efficitur, ipsa verò per se ex iis est, quæ læuiter abergunt, nam & discutientẽ & calidã vim exiguam obtinet.

Ceryces, buccina.

BVCCINORVM testa concremata excellẽter desiccat ci ra rosionem, vnde vlceribus maleficis accommodatur, at in s quæ putredinem experiuntur, cum aceto, aut vino, aut xymelite ipsis vtendum est. oleum in quo veluti caro ipso ũ adhuc viuentiũ excocta sit, aurium dolores si instilletur, liscutit.

Cici, ricinum.

RICINI fructus quemadmodum purgat, abstergit, dicutit, sic etiam folium, sed imbecillius: de oleo tractatum est.

Cinnabaris.

CINNABARIS acreis mediocriter vires habet, item nonnihil etiam astrictionis.

Cinnamomum.

CINNAMOMI vis est summè tenuis, non item æquè calida, sed tertij ordinis, nihil autem ex iis quæ parem ipsi calorem referunt adeò siccat, propter substantię tenuitatem. Cinnamomis autem veluti inualidum quoddam cinnamomum est, quod nonnulli pseudocinnamomum vocant.

Circæa.

CIRCAEAE radix calida est & odorata, quæ cum vino pota fœminarum locos purgat: semen in sorbitione sumptum lac generat.

Cisseris, pumex.

PVMEX abstersorius est præsertim dentium, non modò viribus, sed etiam scabritie, coniicitur autem in medicamẽta quæ carni vlceribus inducendæ sunt, item in ea quę cutis labes exterunt. Crematus tenuior quidem, sed mordax redditur: lotus, id quod mordet, deponit.

Cisthos.

CISTHOS aut Cissaros frutex est astringens & modicè frigidus virtute, folia ipsius & germina adeò siccāt, vt etiam vulnera conglutinent: at flores quum in secundo ferè gradu sicciores sint, dysenteriis, aliisque fluidis vitiis accommodati sunt: extrinsecus illiti, putrida vlcera compescunt.

Cissos hedera.

HEDERA contrariis constat viribus, vt quæ astringat & refrigeret. Item acris est & calida, aqueæ substantiæ & tepidæ quū viridis est, particeps: cuius folia vino incocta vulneribus glutinandis, ambustis, & lienosis salutariter adhibentur, succus ipsorū naribus ad pituitā educēdam infunditur: item diuturnis aurium defluxionibus succurrrit: lachryma hederæ, vt quæ acrior sit, pediculos enecat, & pilos abolet.

Citrium, quod & malum medicum dicitur.

CITRII medium acidum aut qualitatis expers est, in quo semen tertij refrigerantium siccantiumq; ordinis habetur, cortex siccat in secundo quidem abscessu, sed non item refrigerat, acri virtute præditus, caro ipsius crassi succi est pituitæ generandæ apta, & frigida: semen discutit, & in secundo ordine desiccat, folia arboris siccandi discutiendíq; vim repræsentant.

Cichorium, intybus syluestris.

CICHORIVM picrísve tanquam syluatica seris est, refrigerans siccansque in primo abscessu: habet etiam vim astringendi, qua ad hepaticas dysenterias conuenit.

Clematis.

CLEMATIS quibusdam daphnoïdes, aliis myrsinoïdes, nonnullis polygonoïdes, sarmenta habet oblonga, crassitudine iunci quem holoschœnum dicunt, folium verò lauri, siccandi virtute pollet, qua alui fluores, quam diarrhiam dicunt, dysenteriam, & dentium dolores finit: contra venenatorum morsus rectè imponitur.

Clematis altera.

CLEMATIS altera arboribus smilacis modo circumuoluitur, acri & caustica facultate donata, huius semen cum aqua potum, pituitam & bilem per inferiora educit, folia autem ad lepras arcendas inducuntur.

Clinopodion.

CLINOPODII vis est calida siccaque, nondum vero adurens, sed tertij ferè ordinis.

Cni

Cnicus.

CNICI semine ad purgandam aluum duntaxat vtimur, quis extrinsecus eo vtatur, tertij siccantium ordinis erit.

Conchylia.

CONCHYLIA buccinis facultate proxima sunt.

Cœlia, venter.

VENTER mergi, aut recens coctus, aut inarefactus, esu omacho vtilis esse dicitur: similiter etiam gallinarum interior alui membrana sicca potui data: verùm Galenus experimento falsum vtrunq; se inuenisse scribit. Palumbi ve- auis ventrem paulatim potum calculos per vrinam elice-, testis est Dioscorides. Mustelæ aluus pota contra quæli- et venenata amuletum dicitur.

Coccos cnidios, granum gnidium.

GRANVM gnidium semen est thymelææ, non chameeæ, vt quidam opinati sunt, acri & adurente facultate præitum, hoc epotum, per inferna aquas detrahit.

Coccos baphicos, granum tinctorium.

GRANVM tinctorium leniter siccat, vnde magnis & ner orum vulneribus, cum aceto aut oxymelite læuigatum, ommodè imponitur.

Coccymelæa, prunus.

PRVNI fructus ventrem subducit, recens magis, aridus minus: decocto ipsius, gutturis inflammationes vtiliter colluuntur. Gummi quod ex arbore destillat, incidendi vim extenuandiq; testatur, ob quod nonnulli frangendis vesicæ alculis esse cum vino potum affirmant: ex aceto, puerorum npetigines persanare. Syluestrium prunorum baccæ euienter astringunt, ventremq; reprimunt. Nominatur hæc lanta in Asia prumnum. Domestica verò pruna siccaa apparent, quæ nunc Damascena appellantur, quemadmo lum Galenus memoriæ mandauit. *Colla, glutinum.*

GLVTEN quod ex simila & polline conficitur, emplasti am vim & concoctricem repræsentat.

Colocyntha, cucurbita.

CVCVRBITA humidi, frigidique in secundo abscessu emperamenti est, vnde tota si applicetur, calidas refrigerat nflammationes.

Colocynthis, cucurbita syluestris.

CVCVRBITA syluestris validā purgādi vim obtinet: viridis

ridis ipſius ſuccus infricatus, coxendicum doloribus auxiliatur.

Comaros, arbutus.

ARBVTVS, & arbor, & fructus acerbæ qualitatis eſt, vocant eum memyrcœlon: cæterum ſtomacho aduerſatur, & capitis dolorem facit.

Commi, gummi.

GVMMI ſiccante vi & emplaſtica pollet, & nimirum aſperitatibus medetur.

Conia, lixiuium.

LIXIVIVM veluti cineris lotium nominatur: omnium maximè abſterſorium & ſiccãs eſt, quod ex fici & tithymalli cinere præparatur, ac ferè iam exedens: quòd ſi calx etiam cineri addatur lixiuium redditur adurens: quod iam etiam protoſtacton nuncupant, clyſterium potiſsimum medicinis miſcetur. Vehementiſsimum vero omnium eſt, quod ex ſola calce conficitur.

Conyza.

CONYZA vtraq; ſiccat & calefacit in tertio ordine, hinc etiam oleum in quo decoquitur rigores febriũ circuitu remeantes diſcutit: flores idem præſtant, quorum decoctum mẽſes citat, & fœtus extrahit: quæ vero in humidis regionibus naſcitur, odore grauior & inefficacior eſt.

Copros, ſtercus.

STERCVS quodlibet calefacit, maximè ſiccat & diſcutit: variat autem pro animantis quod ipſum reddit temperamento, & victus ratione. itaque canum quum oſſa vorauerint fimus inarefactus, dyſenterias cum ſciſſo lacte, quod Græci ſchiſton vocant, potus, ſanat: idem vetuſta vlcera reficit, ſi medicamentis in ea efficacibus miſceatur. Hoc anginæ, tonſillarumq; inflammationes cum melle inunguntur. At puerorum qui victu non ſuperfluo educati ſunt ſtercus, huic malo magis prodeſt. Luporum quod & ipſum cãdidius in fruticibus reperitur, coli doloribus ſtrenuè ſuccurrit, non potum modò, ſed corpori etiam adalligatum: alligetur autem ex lana ouis à lupo enectæ, aut pelle ceruina. † Caprillum ſtercus acrius, magiſq; diſcutiens, ſcirroſos tumores applicatum diſsipat, præſertim in duris corporibus: crematum verò valentius abſtergit, extenuatq;. Bubulum extrahendi quandam vim obtinet, ideoq; veſparum & apium ictibus

ibus medetur: quinetiam toti corpori in sole oblitum uas inter cutem præclarè iuuat. Ouium verò cum aceto yrmecias, acrochordonas, furunculos & clauos, persanat. olumbarum syluestrium, quas palumbes latini dicunt, a-s longè acrius cum nasturtij semine cutem exulcerat. Gal-narum ex oxymelite, aut aceto, aut mulso potum, vomi-one strangulantes fungos educit, præsensq; est remedium: oc quoq; colico dolore conflictantibus potui quidam ex-ibebant. Nonnulli verò & ciconiarum fimum orthopnoï-os potum auxiliari affirmant. Murium fimus reliquis ab-ergit efficacius, eoq; alopecias curat, & infantium sedi ap-ositus, ad excretionem proritat. Sturnorum qui oryza pa-i fuerint, abstergendi vim præ se fert, qua cutis asperita-es, quas ephelidas Græci vocant, exterit. Terrestrium cro-odilorum fimus vitiligines, quas alphos dicunt, extergit: uemadmodum fluuiatilium, oculorum albugines exte-uare creditur.

† *In Cod. antiquis, hæc verba ita leguntur.* κόπρος αἰγῶν, σπύραθοι ἰδίως ὀνομάζονται, δριμεῖας καὶ διαφορητικῆς ἐστι δυνάμεως τοῖς ιῤῥωμένοις ὄγκοις ἁρμόττουσα, οὐ σπληνὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλ-ων μερῶν. Ἐγὼ γοῦν ἐπὶ γόνατος ἔχοντος ὄγκον χρόνιον, δύσλυτον, χρησάμην αὐτῇ δι' ὀξυκράτου καταπλάττεσθαι κελεύσας ἄλευρον ρίθινον ἐμβαλλομένης τῆς κόπρου. *Quæ verba quoniam conuersa sunt n latinum sermonem ab interprete Aëtij, ex quo huc tralata, tu apud um auctorem lege.*

Corallium.

CORALLIVM veluti arborea planta est in lapidis duritiem coalescens, crescit non in terra, sed in alto maris, colore rubrum, lapidi simile, siccandi validam, astringendi mediocrem vim possidet, ideoq; cruentis sputis, & dysentericis vtile.

Coris animal, cimex.

CIMEX acri virtute pollet. Scribunt igitur quidam cum aceto potum hirudines eiicere.

Coris herba.

CORIS herba, quam alij vocant hypericon, acris est, & odorata, semen eius ad vrinam & menseis ciendos bibitur: succurrit & phalangiorum morsibus, item ad opisthotonon cum oleo inungitur.

Corianum seu corium, coriandrum.

CORI

CORIANDRVM ex contrariis viribus compositum est, tenuis substantiæ, terrenæ, amaræ, aquosæ autem humiditatis tepidæ particeps, habetq; modicã vim astringendi, quapropter inflammationibus, erysipelatis non admodum feruentibus conuenit, tumores molliusculos cum quodã in id efficaci discutit. Semen modicè quidem cum passo bibitum, tineas pellit: liberalius autem sumptum, mentem tentat.

Corydos, aut corydallus, Galerita siue alauda.

ALAVDA auis simplici iure elixa, coli cruciatibus opitulatur: assumi autem cõtinuè & sæpe cum ipso iure debet.

Coronopus, pes cornicis.

CORONOPODIS radix & ipsa ad colicos cruciatus proficere manducata creditur.

Costus.

COSTVS modicum quidem amaritudinis, plurimum verò acris & calidæ qualitatis habet, vnde in quibus vel calefacere particulam quampiam cogites, vel ex alto in summa humorem aliquem elicere, ad costum confugiendum est: vrinam igitur & menseis ducit, tineas enecat. Quum verò & flatulenti cuiusdam particeps sit, venerem cum mulso potus stimulat, coxendicum doloribus, resolutis, febriũ rigoribus ante accessiones, cum oleo infricatus, conducit.

Cotyledon, acetabulum.

ACETABVLVM refrigerat, repellit, abstergit, & dissipat: folia ipsius cum radice manducata calculos comminuere, & vrinam ciere creduntur.

Cochlea.

COCHLEAE concrematæ impensè siccant, & mediocriter calefaciunt, conferunt dysenteriis, quas nondum putrelago obsedit, si misceantur harum partes quatuor, piperis albi pars vna, gallarum partes duæ. At quæ ignem non sunt expertæ, si cum tegumentis in pollinem coactæ ventri imponantur, aquam subter cutem exinaniunt, prosunt item articulariis doloribus applicatæ, quoad sua spõte deciderint: In vniuersum humorem altè insertum validè desiccant.

Crania, cornus.

CORNI arboris fructus acerbus, si edatur, validè ventrem astringit. folia autem & germina acerbitate vehementer siccant, adeò vt etiam maxima durorum corporum vulnera conglutinent.

Cram

Crambe, braßica.

BRASSICA quæ edendo est siccat, & manducata, & à ris imposita, non tamen acrem conspicuè vim ostendit, q; vulnera glutinat, & dolosa malignaq; vlcera, ac tumo s solui contumaces persanat: habet etiam nonnihil abster rium, quo lepras exterit. Semen ipsius potum tineas occi t, præsertim Aegyptiæ: caulium crematorum cinis aduren vi constat, cum adipe longis laterum doloribus vtilis. Syl estris autem brassica, satiua in omnibus validior est, vnde ec intra corpus citra noxam sumitur. Marina, subsalsa le iterq; amara, aluum soluit.

Crataeogonos.

CRATAEOGONI herbæ semen & acre gustanti depre enditur & frigidum, milio simile.

Crethmon.

CRETHMON salsum est simul & amarum, sed modicè, uare & vis ipsius est abstersoria & desiccans.

Crithe, hordeum.

HORDEVM refrigerat siccatq; in primo abscessu, verũ onnihil etiam extergit: cæterum fabarum lomento sicci ate præcellit, minus flatulentum est, polenta hordeo multo magis siccat, ptisana præterquàm quod largius humectat, tiam † abstergit vehementius.

† *In altero manu scripto his verbis hæc sunt adscripta*, οἱ δὲ ἐκ τῶν κριθῶν γινόμενοι ἄρτοι ἀτροφώτεροι τῶν ἐκ τῶν πυρῶν εἰσὶν, *id est, panes qui ex hordeo conficiuntur, minus alunt quàm qui ex tritico. Quæ huc traducta sunt ex Aëtio.*

Crimnon.

QVOD in tritici & zeæ farina crassius est, crimnon ap pellatur, validius nutriens quàm polenta: ægrius autem conficitur.

Crinon, lilium.

LILII flos temperamento mixtus est, ex tenui substan tia, terrestri & nonnulla aquosa temperata: quapropter o leum quoque ex eo confectum discutiendi vireis, mollien diq; repræsentat, vulue inflammationibus accommodatum. Radix ac folia siccant, abstergunt, discutiuntq; mediocri ter, quò fit vt ambustis conferant: succus ipsorum, & ner

uorum

uorum vulneribus cum oxymelite prodest.

Crocodilion.

CROCODILII semen & succus calidam, siccam & discutientem vim præ se fert; vrinas itaque & menseis mouet: radix excreationes è pectore iuuat, item sanguinem per nareis ducit.

Crocus.

CROCVS ad secundum calefacientium ordinē, primum siccantium refertur, astringit & concoquit.

Crommyon, cepa.

CEPA ex quarto calefacientium ordine habetur, substantiæ crassioris, quamobrem hæmorrhoïdas appositu aperit: item abstergit: vitiligines, alphos dictas, cum aceto exterit, & alopecias ocius alcyonio pilos restituit, succus oculis suffusis aut crassi humoris vitio hebetibus auxiliatur.

Cyamos, faba.

FABA non multum à medio temperamento recedit, siue refrigerando, siue siccando: caro ipsius nonnullius etiam abstersoriæ qualitatis est, excreationibus è thorace & pulmonibus vtilis: quum autem cortex fabæ nonnihil quoque astringat, tota ipsa faba in posca decocta cœliacis, & dysentericis conducit, inducta vero cataplasmatis modo inflammationibus & tumoribus medetur, lac in mammis extinguit.

Cyanos.

CYANOS acrem habet vim detrahendi, & discutiendi maiorem quàm cinnabaris: astrictionis quoq; particeps est.

Cyclaminus.

CYCLAMINVS varias vireis habet: etenim extergit, incidit, aperit, attrahit, & dissipat: succus itaq; ipsius hæmorrhoïdas sedi admotus aperit, duritias cum aliis discutit: cū melle, suffusis proficit, per nareis purgat, abdomini inunctus aluum subducit, fœtus corrumpit: radix autem tota succo quidem est imbecillior, sed & ipsa vehemens adeò est, vt cum mulsa instar trium drachmarum pota, interanea expurget: cæterum cutis vitia exterit. Altera cyclaminus, quam etiam cissanthemon vocant, radice donata inutili, semen habet efficax, vt potum priori similia faciat.

Cyminum, cuminum.

CYMINVM in tertio ordine calefacit, vrinam mouet, & flatus

flatus discutit.

Cynosbatos, rubus caninus.

RVBI canini fructus non instrenuè astringit: folia id prę-stant mediocriter. at quod in fructu lanæ speciē præ se fert, ceu arteriæ inimicum caueri debet.

Cyparissus, cupressus.

CVPRESSI galbuli & turiones siccandi viribus pollent, nullo calore conspicuo: quapropter vulnera magna in duris corporibus conglutinant, & superfluis putridinibus in alto fixas humiditates, citra noxam depascuntur, intestinorúmq; ramicibus opitulantur.

Cyperus, iuncus angulosus.

IVNCVS angulosus calefacit siccátq; citra morsum, hinc etiam humidioribus vlceribus cicatricem mirabiliter inducit, ac oris vlcera persanat: habet & vim quandam incisoriam, qua calculos cōminuit, vrinā & menstrua promouet.

Cypros.

CYPRI folia & surculi mixtis constant viribus, discutiē-te & astrictoria, tum ea quę sine offendiculo & morsu siccet: idéoq; decoctum ipsorum ambustis superfusum prodest, ac igneis inflammationibus congruit. Itē oris eruptiones, quas aphthas vocant, commanducata, persanat: item medicinis lieni dicatis miscetur.

Cytisus.

CYTISI folia discutientis leniter, & tepidæ naturę sunt, quemadmodum & maluæ.

Conium, cicuta.

CICVTAE vires summè refrigeratorias esse, omnibus constat.

Conos.

CONI cortex & folia, pinum viribus repræsentant, sed acriora efficacioraque sunt: fructus, quem etiam strobilon appellant, viridis, amarum quiddam & acre, cum humiditate posśidet, quare thoracis affectibus ad facilem excreatum accommodatur: esculentus in aqua maceratus vt acrimoniā exuat, temperatus redditur, rosionis expers, opplens obstruensq;, vt etiam asperitates læuiget.

Quæ ab L ordiuntur.

Lagopus.

LAGOPVS siccæ facultatis est, qua alui fluores desiccat.

Ladanon.

LADANON à cistho ladone dicta gignitur, quam depascentes capellæ barbis suis & villosis cruribus succulentũ & pinguius ex herba deferunt, quod congestum ladanon est medicamen præstantissimum, in secundo ferè abscessu calidum, natura tenue, emolliens mediocriter, discutiens & cõcoquens, eoq; vteri affectibus peculiariter conuenit: habet præterea nonnullas astringendi vireis, quibus defluos capillos confirmet.

Lathyris.

LATHYRIN & ipsam tithymali speciem esse dicunt, quòd eius succus, illius modo purget, semen autem huius præcipuam purgandi vim habet.

Lapsana.

LAPSANA manducata stomacho nocet, inducta verò cataplasmate nonnihil abstergit discutitq;.

Lapathum, rumex.

RVMEX mediocriter discutit: acuta rumex, quæ oxylapathum dicitur, præter id etiam pauxillum repellit: semen autẽ præsertim oxylapathi, astringens, alui profluuia, diarrhœas dicunt, & dysenterias persanat, folia verò semini cõtraria faciunt: hęc etenim comesta aluum mouent, illud potum ipsam comprimit.

Lemonium.

LEMONII fructus austerus cum vino cœliacis, dysentericis, & sanguinem spuentibus datur, item ad fluorem muliebrem acetabuli mensura.

Lichen herba.

LICHEN herba in petris nascens muscum repræsentat, vis ei est exterendo purgare, mediocriter siccare, & refrigerare: impetigines sanat, inflammationes arcet, & vt Dioscoridis verbis vtar, sanguinis eruptiones sistit.

Lichenes equorum.

LICHENES equorum triti cum aceto, comitialibus, & omnium venenatorum morsibus mederi feruntur.

Leontopetalon.

LEONTOPETALI radix & siccæ & calfacientis in tertio ordine facultatis est, nec non discussoriæ.

Lepidion.

LEPIDION, quam & hiberiada vocant ex quarto calefacien

ientium gradu est, nasturtio proximum viribus, minus autem eo desiccat.

Lepis, squama.

SQVAMA omnis validè siccat, astringit, nec ignauiter mordet. Sed æris amplius siccat, extenuátque, cui nonnihil æruginis adest, magísq; ea quę ex Cypriis clauis raditur, quã propterea etiam helitim quasi claualem appellant. At ferri squama liberalius astringit, atq; hac magis stomomatis, qua propter ad contumacia malignáve vlcera præstantior est, sed æris, carnem magis purgat & consumit.

Leucacanthum.

LEVCACANTHI, quod alij polygonatũ, alij ischiada vocant radix incidit quidẽ, & in tertio ordine siccat, in primo autem calefacit.

Leucas.

LEVCAS calfacit siccátq; in tertio ordine, acrimonia verò præpollet.

Leucoion, viola alba.

ALBAE violæ totus frutex abstergendi extenuandíque vireis possidet, magis autẽ flores, & ex eis, sicciores: idcirco & menseis stimulant, fœtus corrumpunt expelluntque, ac si quis aquæ mistura vim ipsorũ obtundat, etiã inflammationibus conducent, præsertim vteri: radices eadem præstant, crassiore magísq; terrestri natura præditæ: ex aceto inflammationibus in scirrhum indurescentibus imponuntur.

Leuce, populus alba.

POPVLVS alba aquosa, tepida, terrestriq; constat substãtia, viribus abstersoriis.

Libanotides, rosmarinus.

LIBANOTIDES tres numerantur, vna sterilis, duæ fructum ferentes, vires illis extergendi, incidendi, discutiendi, & emolliendi, succus earũ oculis ex humorũ crassitie hebetibus salutariter ex melle imponitur: coronariæ verò libanotidis decoctę ius regio morbo laborãtibus rectè bibitur.

Libanotos, thus.

THVS in secundo ordine calefacit, in primo siccat, habet & modicam quandã vim leuiter astringentem: cortex ipsius manifestò astringit, siccátque in secundo abscessu absolutè, crassior thure & minus acris, hinc sanguinem spuentibus, dysentericis, cœliacis, & stomachicis, tum foris imposi-

tus, tum intrò assumptus, salutaris est. Surculus ipsius calefacit siccátq; tertio in abscessu, atq; nonnihil extergit: quocirca oculorum vlcera, & purgat & explet.

Lygnis, fuligo.

FVLIGO specierum quorundam cõcrematarum, nempe thuris, myrrhæ, terebinthi, styracis, picis liquidæ, cedri, veluti tenuissimus quidam puluis est, qui Græcis æthale dicitur, cũ fumo ascendẽs. obtinet quidẽ siccantem & terrestrem tenuémque substantiam particulares autem ipsius differentiæ secundum materiæ combustæ rationem fiunt. Vtuntur ea potissimũ in medicinis ocularíis, & ad honestandas palpebras accõmodatis. at thuris fuligo omniũ est vtilissima, vt quæ mitior: contrà pini, coni, & piceæ valentior est, quo fit vt ad glabrescentes palpebras, destillantes & erosos oculorum angulos, illachrymantésq;, rectè adhibeatur.

Ligysticum, ligusticum.

LIGVSTICI & radix & semen adeò calefaciunt vt menseis citent, flatúsq; probè discutiant.

Lithargyros, argenti spuma.

ARGENTI spuma medij inter metallica ordinis est, eoq; ceu materie ipsa aliis medicinis mista subinde vtimur, siccat tamen mediocriter, abstergit & astringit: inde femorum attritus persanat. *Litthi, lapides.*

LAPIDES omnes terræ modo desiccant, sed hæmatites astringit & abundè siccat. quare etiam oculorum asperitates exterit, quum quidem inflammatione carent, ex aqua: quum verò illa tentantur, ex ouo: cæterum ad sputa cruenta bibitur vtiliter, vlcera supercrescẽtia compescit. Schistos lapis superiori quidem consimilis est, sed imbecillior, mox galactites, id est, lactarius sequitur. Melitites cuiusdam etiã caloris compos est. Moroxus, quem etiam, leucographida vocant, quò prædictis omnibus mitior est (nullas enim habet vireis efficaciores) eò moderatior, magísq; dolorem lenit, eámq; ob causam in teneris corporibus cum cerato ad cicatricem vlceribus obducendam, illo vtuntur. Iaspis qui subuiridi colore est, quum efficacior sit, oculorum cicatrices & pterygia extenuat: viridis autem Iaspis adalligatus & in anulo gestatus stomachum adiuuat. Iudaicus dictus, renum calculos conterit, vnde etiam recentiores tecolithon appellant. Pyrites ex eorum numero est, qui validè discu-

tiunt tumores, sanguinémque in grumos concretum: cuius quum facultas nō est, molari vtuntur. Phrygius præter quā quòd valenter desiccat, nonnihil etiam astringit roditque, vnde & repellere & discutere potest, eoq; ocularіis miscetur remediis. Ageratus astringendi discutiendiq; virtutis compos, gutturis inflammationē iuuat. Asiæ petræ flos tam subtilem naturam habet, vt carnes humiditate flaccidas citra rosionem absumat. Gagates affatim siccans inflationibus præsertim diuturnis expedit. Magnes, quem & Heraclium lapidem vocant, æquales hæmatiti vireis repræsentat. Arabicus ebori similis, siccandi detergendiq; vireis habet. Alabastritę combusti cinerem stomachicis nonnulli bibendum exhibent. Smyris extergit, dentibus purgandis accommodatus. Qui in spongiis inueniuntur lapilli, renum calculos frangunt. Similes his vireis habent qui in Argæo Cappadociæ monte nascuntur. Similiter & ophites dictus, qui adalligatus contra viperarum morsus confert. Ostracites, hoc est, crustaceus, & geodes à terra quam intra se complectitur appellatus, abundè siccare feruntur, idéoq; inflammatis tumoribus mederi. Naxiæ cotis detrimentum refrigeratorium esse dicunt, vt & virginum mammas & puerorum testiculos ne crescant, reprimat. Quod verò ex olearia cote detritum fuerit, abstersoria vi donatum alopecias explet. Hieracitin & Indicum lapidem alligatum contra hæmorrhoïdas valere perhibent. Sapphyrus potus, scorpionū ictibus aduersatur. Aphroselenes, comitialibus potui datur. Armeniacus, inferiorem ventrem purgat, sed stomacho nocet.

Lithospermon.

LITHOSPERMON, quod alij Liosporon, alij heraclion vocant, herbæ aëtonychi dictæ, semen est lapidosum, albū, quod cū vino albo potum calculos frangit, & vrinas eiicit.

Linospermon, lini semen.

LINI semen ex primo gradu calidum est, inter humectantia siccantiaq; medium. manducatum flatibus creandis est, etiam si frictum fuerit.

Linozostis, herba mercurialis.

HERBA mercurialis aluum liberaliter subducit, inducta cataplasmatis modo discutit. Sciendúmq; est eius semen infricatum corporis excrescentias præter naturam, quas vulgus vocat narphia, abolere, sicut experientia comprobatum

est. Sed viride semẽ esse oportet, & frequenter ipsum tuberculis illis infricare.

Litrum, nitrum.

LITRVM medium inter aphronitrum & salem virtute est, crematum magis extenuat discutítque, & si intro sumatur, crassos viscosósq; humores plus cæteris incidit & extenuat. Chalastreum verò (est autem Chalastra Thessaliæ locus) acrius siccantiúsq; est, quare ad capitis destillationes & articularios cruciatus eo vtuntur.

Lonchitis.

LONCHITIDIS, cui semen triangulũ est, cuspidis modo, radix dauco æqualis vrinam mouet: eius verò quæ scolopendrio respondet, folia viridia, vulnera glutinant, sicca verò cum aceto pota lienibus scyrrho induratis, medentur.

Lycopsis.

LYCOPSIS radix quum sit astrictoria, cum polenta admota in cataplasmate, Erysipelatis authore Dioscoride cõuenit: si læuis cum oleo inungatur, sudores elicit.

Lycium.

LYCIVM ex diuersis genere substantiis constat, calida, tenui, & discutiente, terrestri verò frigida & leuiter astringente, vt in secundo abscessu desiccet, calefaciendo refrigerandoq; medium est, hac de causa ceu abstersorio, in oculis obscuratis eo vtuntur: tanquam astringenti, in cœliacis, dysentericis, & maleficis vlceribus: at contra inflammationes, vt discutienti: cæterum primas obtinet Indicum.

Lysimachium.

LYSIMACHIVM vim habet excellenter astrictoriam, qua & vulnera glutinat & sanguinem cõpescit, tum ipsum, tum ipsius succus, dysentericos & potum & ab inferioribus partibus iniectum, sanat.

Lychnis.

LYCHNIDOS coronariæ semen calidum est & siccum in secundo abscessu, eoq; absoluto.

Lotus herba.

LOTVS domestica, quam nonnulli triphyllon appellant, abstersorias vireis obtinet & modicè siccanteis, calore temperata est. At syluestris loti semen ad secundum calefacientium ordinem refertur, habet autem nonnihil etiam abs-

sterso

ſterſorium. Aegyptiæ ſemen in panes quoque effingitur.

Lotus arbor.

LOTVS arbor extenuat, ſiccat, & mediocriter aſtringit, qua de cauſa ad fluxum muliebrem, alui fluores pota cum vino aut aqua, aut etiam in aluum data, ſalutaris eſt, pilos defluos confirmat.

Quæ ab M auſpicantur.

Macer.

MACER cortex eſt qui ex India importatur, tertio ordine ſiccat, inter calorem & frigiditatem medium obtinet: eſt etiam aſtringens tenuiſque, vnde cœliacis & dyſentericis auxiliaris habetur.

Malobathron.

MALOBATHRI folium æquales ſpicæ nardi vireis repræſentat.

Malache, malua.

†MALVA ſyluestris mediocriter diſcutit & emollit: hortenſis autem, ceu humidior, etiam imbecillior eſt: ſemen tantò viribus præſtat, quanto & ſiccius eſt.

† *Huic capiti addita ſunt quædam in veteribus manuſcriptis de dendromalache, quæ quia totidem verbis apud Aëtium leguntur, adſcribenda non putaui.*

Mamiras.

MAMIRAS veluti radicula herbæ cuiuſdam eſt ceu geniculis frequentibus nodoſis, quæ cicatrices & albugines extenuare creditur, exterendi nimirum facultate prædita.

Mandragoras, mandragora.

MANDRAGORA tertij refrigerantium ordinis eſt: mala ipſius caliditatem quampiam & humiditatem referunt, vnde ſoporem grauem homini poſſunt accerſire: at radicis cortex vehementiſsimus, non refrigerat modò ſed etiam ſiccat: interior eius pars imbecillior eſt.

Manna thuris.

MANNA thuris ſimileis thuri vireis habet, ſed remiſſas & ſenſim aſtringentes.

Marathron, fœniculum.

FOENICVLVM calefacit in tertio ordine, in primo ſiccat. hinc etiam lacti generando eſt, & ſuffuſis auxiliatur.

Mastiche.

MASTICHE, Chia quidem calefacit ſiccatq́; in ſecundo abſceſſu, cæterum cõpoſitæ eſt facultatis, aſtrictoriæ ſimul & emollientis: hanc ob rationem ſtomachi, ventris, inteſtinorum & iocinoris inflammationibus conuenit. Aegyptia, nigriore colore quodammodo, ſiccat magis & diſcutit, minus aſtringit, hinc furunculos quoque diſsipat.

Melan, atramentum Indicum.

ATRAMENTVM Indicum authore Dioſcoride in genere leniter aſtringentium eſt, quæ inflammationes laxosq́; tumores, œdemata vocant, rumpunt, vlceraque purgant.

Melantheria, creta ſutoria.

CRETA ſutoria impenſè aſtringit extenuatque.

Melan, atramentum ſcriptorium.

ATRAMENTVM quo ſcribimus abundè & ipſum deſiccat, ſolutum verò poſca ambuſtis ſi illinatur, præſenti eſt remedio.

Melanthion.

MELANTHION in tertio ordine calefacit & deſiccat, eſt etiam tenui natura præditum: vnde deſtillationibus in fauces, olfactu prodeſt, intus aſſumptum diſcutiendis flatibus ſingulare: eſt etiam amarum, vnde tineas interficit: abſtergit & incidit, hinc orthopnœis quoq; conuenit, item lepras exterit, myrmecias eiicit, & menſtrua incitat.

Meli, mel.

MEL calefacit & ſiccat ordine ſecundo, abſtergitq́; inſigniter: coctum verò minus quidem acre redditur, deterſorium, & ventri ſubducendo accommodum, ſed magis nutrit. Amarum mel, ſicut & id quod in Sardinia fit, miſtas habet vireis, terreſtrem & calidam. At mel, ſachar quod ex felici Arabia conuehitur, minus dulce noſtro eſt, ſed æqualeis vireis obtinet, præter quàm quod nec ſtomacho noceat, nec ſitim faciat, quemadmodum hoc Noſtras.

Melia, fraxinus.

FRAXINVS nota arbor eſt, folia eius pota viperarum morſibus ſuccurrunt: cortex crematus, illitúſque ex aqua lepras ſeparat, ligni verò ramenta ſi bibãtur, lethalia eſſe ferunt.

Melilotos, ſertula Campana.

SERTVLA campana mixtis facultatibus pollet: aſtringendi, diſcutiendi & concoquendi.

Meliſ

Melissophyllon, apiastron.

APIASTRVM viribus marrubio per omnia respondet.

Memæcylos.

MEMAECYLOS arbuti fructus, in litera C compre-
hensus est. *Mespila.*

MESPILA, alij tricocca quasi trigrania vocant, fructus affatim acerbus, & vix esculentus, aluumque continens: germina foliáque mespili impensè acerba sunt.

Medion.

MEDII radix vireis semini contrarias præse fert, quippe austera est & fluxiones comprimit, ideóque muliebrem fluxum sistit: semen quum tenuis incidentisque sit facultatis, menseis quoque proritat.

Mecon, papauer.

PAPAVER multiplex est: hortensis quidem, quod etiam hylacitin ceu vtricularium vocant, semen est esculentum, cum pane assumatur, mediocriter somnum concilians. At rhœas appellatum, inde quòd semē ipsius celeriter defluat, validius hortensi est: manducatur itaq; non per se, sed momentum copiosiori melli mixtum. Quod veluti decidenti, ac depresso calyce est, nigrum semen habet & medicatum, nimis quàm frigidum. Quod prolixiore & proceriore constat calyce, medicatius quàm cætera omnia existit, vt etiam stuporem inducat, quousque interimat. Nam & ipsum & eius lachryma, quam per excellentiam opion nuncupant, quarto refrigerantium abscessui asscribuntur. Corniculatum papauer abstergendi vireis sortitur, ideóque radicis ipsius decoctum potu iocinorosis auxiliatur: folia autem & flores perquàm sordida vlcera expurgant, crustasque tollunt. Heraclion & aphrodes id est spumosum papauer dictum, semen habet pituitæ purgandæ accommodatum.

Mela, mala.

MALIS omnibus frigida & excrementitia inest humiditas: & quæ in eorū censū resoluta & aquosa sunt, frigiditate cæteris & humiditate præstant: dulcia, aquosa quidem, non tamen manifestè frigida sunt austera dulcibus quidem frigidiora, sed minus humida: acida frigida quidē & ipsa, verum incidendi humores ventriculo inhærentes vim testantur: acerba, cuiusmodi cotonea & struthia sunt, frigido & terrestri donata temperamento, ventrem supprimunt, vul-

nera glutinant pari modo folia, ſucci, & cortices arborum inter ſe differunt. *Melea, malus, perſica.*

MALI perſicæ ſurculi & folia euidenter amara ſunt, eoq; concisa tritaq; vmbilico impoſita, tineas enecant: fructus autem ipſius, nempe perſicum hoc eſculentum, in ſecundo ordine frigidum humidumque exiſtit.

Melea, malus, Armeniaca.

MALI armeniacæ fructus, quæ nunc vocant mala præcocia, conſimiles perſicis vireis refert.

Meon.

MEI radices in tertio ordine calefaciunt, in ſecundo ſiccant, ideóque vrinam & menſeis cient: liberalius meon aſſumptum, capitis facit dolores.

Milax.

MILAX tam læuis, quàm aſpera, arbores amplexa, calidam acrémque facultatem poſsidet.

Miſy.

MISY medicamentum eſt ex iis quæ cruſtam faciunt & adurunt, valenterq; aſtringunt, minus autem quàm chalcitis erodit, quoniam tenuius ea eſt: cæterum chalcitis & ſori vetuſtate in miſy mutantur, vt ait Galenus: à ſuperficie incipiente ſtatim mutatione.

Molybdæna, plumbago.

PLVMBAGO argenti ſpumæ vireis habet à medio temperamento ad frigidius digreſſa.

Molybdos, plumbum.

PLVMBVM refrigeratoriæ virtutis eſt, habet & humidæ ſubſtantiæ plurimum, quod ex frigore coaluerit. Quod ſi id perfundatur teratúrq; aut vino, aut immaturo oleo, aut quodam ſucco refrigerante, ad naturalium & ſedis vlceroſas inflammationes excellentiſsimum erit remedium: lamina vero plumbea ſuper lumbos geſtata, veneris inſomnia cohibet. Item bractea tenuis ganglio impoſita, ipſum diſsipat. Concrematum plumbum validius quidem ſiccat, ſed & acrimoniæ nonnihil obtinet: ſi eluatur, tum ſine roſione ſiccat, tum maleficis vlceribus præſentaneum eſt remedium.

Moræa, morus.

MORI fructus maturus quidem aluum ſubducit, & medicamentis ſtomaticis aliis quæ moderatam requirunt aſtrictionem vtiliter miſcetur. immatururus vbi exaruerit, perquàm

nam obstruens sit medicamentum: cortex autem radicis arboris etiam amaritudinis cuiusdam particeps, purgare potest, eoque latas ventris tineas occidit: foliorum autem surculorumque vis, subducentium & comprimentium media quodammodo existit.

Myagros.

MYAGRI semen pingue est. quod in eo oleosum habetur, opplendi vireis repræsentat.

Myaces, mituli.

MYTVLI combusti, eundem cum buccinis effectum præstant, propriè verò eloti palpebrarum asperitatem & albugines cum melle exterūt, caro ipsorum canum morsibus utiliter imponitur.

Myaron.

MYARON, quam alij melampycnon appellant, herba ferulacea est & pinguis, videtur autem ipsius pinguitudo corporis asperitates læuigare.

Myelos, medulla.

MEDVLLA facultatis est quæ indurata ac in scirrhum concrescentia corpora emollit. Laudatissima est ceruina, mox vitulina: taurina vero hircinaque acrior est, magisque siccat, & quæ in artubus continetur, pinguior est magisque emollit: quæ de spina elicitur, durior squalidiorque est.

Mycetes, fungi.

FVNGI frigidi & humidi admodum temperamēto sunt: nonnulli ipsorum manducati, etiam exitium adferunt, præsertim qui inter ipsos natura cōstant putridæ qualitatis participi.

Myosote, muris auricula.

MVRIS auricula dicta est alsine.

Myxa.

MYXA arboris fructus est minor quidem prunis, facultate vero consimilis.

Myrica, tamarix.

TAMARIX incidit extergitq;, ita vt manifeste non siccet, habet autem astrictonem nonnullam, qua de causa decoctum ipsius potum lienes adiuuat, item dentium doloribus medetur: fructus autem & cortex ipsius gallæ virtute proximus est: cinis arboris vehementius exiccat.

Myrio

Myriophyllon, millefolium.

MILLEFOLIVM tantam siccandi vim posidet, vt vulnera conglutinet.

Myrrha, vel myrrhis.

MYRRHA in secundo ordine calefacit, ac nonnihil etiã extenuat, radix ipsius odorata dulcisq; est, mensibus mouẽdis, & humoribus & thorace & pulmone repurgãdis idonea.

Myrrhine, seu myrsine, myrtus.

MYRTVS ex diuersis composita est substantiis, pollet in ea terrestris frigiditas, qua valenter siccat: at myrtula quæ soboles myrti est, tuberosa, caudicem ipsius & ramos amplexa, vehemẽtius astringit & siccat. iã vero & folia aridiora viribus magis siccant: itẽ fructus succusq; tum foris applicatus, tum intus assumptus persimileis vires præ se fert.

Moly.

MOLY, quod nonnulli rutam syluestrem, alij zarmalam dicunt, Syrij besasam, tertio calefacientium ordini annumeratur, substantia tenue, hinc crassos humores viscososq; incidit, discutit & vrinam promouet.

Quæ ab N incipiunt.

Nascaphthon.

NASCANTHON, sunt qui nascaphthon dicunt, Indicum est odoramentum, quod ad astrictos fœminarum locos suffitu vaporetur.

Napy. sinapi.

SINAPI calefacit siccátque in quarto abscessu.

Nardostachys, spica nardi.

SPICAE nardi radix calfacit in primo, siccat in secundo ordine, particeps est etiam astringentis cuiusdam qualitatis, acris, & subamaræ, iocinori igitur prodest & stomacho extrinsecus admota & ebibita, vrinã mouet & interaneorum fluxiones desiccat: sed Indica valentior est quàm Syriaca, & nigrior. *Nardus Gallica.*

NARDVS gallica superiori vireis habet similes quidem, sed imbecilliores, præterquam ad vrinam ciendam: calidior enim est quàm illa, minusque astringit.

Nardus montana.

NARDVS montana, quæ nonnullis thylacitis, pyritisque dicitur, commemoratis est infirmior.

Nar

Nartex. ferula.

FERVLAE ſemen extenuat calfacitq́;:medulla ipſius vi-dis adhuc, aſtringit, eoq́; ſanguinem ſpuentibus & cœlia-s accommodata eſt.

Narce, torpedo marina.

TORPEDO marina viuens capiti impoſita dolores eius rcet, idq́; forſan eodem illo torpore quem membris eam ontingentibus inducit: oleum in quo viua decocta fuerit, d acriores articulorum cruciatus leniendos inungitur: ea-em torpedo anum procidentem coërcere appoſita fertur.

Narciſſus.

NARCISSI radix adeò deſiccat, vt maximis vulneribus it glutinandis, imò etiam tendinum præciſionibus confert, æterum abſtergendi & attrahendi vim quandam habet.

Neuras, ſeu poterion.

NEVRAS, quod alij poterion vocant, ſine roſione deſic-cat, vt & ipſa neruos præciſos glutinet: radices autem potiſ-ſimum hunc effectum præſtant, & impoſitæ, & potæ.

Nerion, aut rododaphne.

NERION extrinſecus applicatum vim refert diſcuſſo-riam: ſi intus aſſumatur, occidit.

Nymphæa.

NYMPHAEA vireis habet ſine roſione ſiccas, quibus & ventrem reprimit, & genituram arefacit: verum alba radice donata valentior eſt, eoq́; fluxum muliebrem cum vino ni-gro & auſtero pota perſanat: quæ nigram refert, deterſoria quoq; vi nonnulla pollet, eaq́; vitiligines, alphos dictas cum aqua exterit: alopecias cum pice liquida illita replet.

Quæ ab X ordiuntur.

Xanthion, aut phaſganion.

XANTHION phaſganiúmve fructum fert diſcutiendi viribus præditum.

Xiris, aut Xyris.

XIRIS naturæ tenuis eſt, diſcuſſoriæ, & extrahentis, ac nimirum ſiccatoriæ, præcipuè ſemen, quod & vrinam cit, & lieni in ſcyrrhum indureſcenti medetur.

Xiphion, gladiolus.

GLADIOLI radix trahit, diſcutit, & ſiccat.

Quæ

Quæ initium habent ab O.

Oë, sorbus.

SORBVS arbor cuius fructus oa, à nõnullis ὄα dicitur, astringendi vim obtinet, sed minorem mespilo.

Othonna.

OTHONNAM, alij herbæ esse succum in Arabia ad Aegyptum nascentis affirmant, alij lapidem Aegyptium: detergit autem eroditque, omnia quæ claritati oculorum officiunt, exterens.

Oenanthe.

PLVRIMVS sanè vsus syluestris vitis: florem abundè astringentem esse fatetur: & ventrem potissimum corroborare. Dioscorides autem aliam describit œnanthen contrariis donatam viribus, vnde secundas eam eiicere, & vrinæ stillicidio, morboque regio mederi tradit.

Oenos, vinum.

VINVM ex iis est, quæ in secundo ordine calefaciunt, siccantque: quod admodum vetustum est, in tertio: Mustum verò in primo.

Oesypus, lanæ pinguitudo.

OESYPVS in sermone de lanis explicata est.

Olynthi, grossi.

GROSSI acrem & discussoriam vim obtinent, liquoris gratia qui in ipsis continetur. cocti igitur duros tumores dissipant: crudi myrmecias & thymos exterunt.

Olostium.

OLOSTIVM siccat astringitq;. hinc eo ad rupta vtuntur.

Omphacium.

OMPHAGIVM succus est vuæ immaturæ, astringens egregiè & siccans in tertio abscessu: eoq; fluidis affectibus & præsertim stomachicis, accommodatur.

Onagra.

ONAGRA, quam nonnulli onotheram, alij onothurin dicunt, frutex est arboreus, cuius radix inducta, ferocientia vlcera mitigat.

Onoma.

ONOMA, vel onomis, vel phlomitis, vel ononis, acrem amaramque vim obtinet, eamque ob causam folia eius cum vino pota fœtus occidunt expelluntq;.

Ono

Onobrychis.

ONOBRYCHIS vi rarefaciendi & discussoria, tuber-
la, quæ phymata dicuntur, dissipat, vrinæ stillicidio me-
tur, & sudores prouocat.

Oni, asini seu multipedæ.

MVLTIPEDAE quæ sub aquariis vasis agunt, & in or-
m se conduplicant, discutiunt siccantque, potæ cum vino
inæ angustiis & arquato medentur, anginæ itidem cum
elle iisdem illinuntur. Item detritæ cum rosaceo calfacte-
te in mali punici cortice, auribus dolentibus salutariter
stillantur.

Onyches, conchulæ Indicæ.

ONYCHES conchyliorum Indicorum opercula sunt,
ıæ suffitu strangulatione vuluarum concidentes fœ-
inas excitant, item comitialeis: potæ verò aluum tur-
ant.

Ononis.

ONONIS radice constat quæ in tertio ferè gradu cale-
cit, cortex ipsius extergit, & incidit, vnde etiam calculos
onterit.

Oxos, acetum.

ACETVM mixtæ est naturæ frigidæ & calidæ, sed vtrius
ue tenuis, frigida tamen calidam excellit, cæterum in ter-
io ordine siccat.

Oxiacanthos.

OXYACANTHVS arbor piro syluestri & figura & vi-
ibus similis est, habet & subtile quippiam coniunctum: sed
ructus ipsius myrti baccis respondet.

Opos, liquor.

LIQVORES, & Cyrenaïcus, & Medicus, & Syriacus
per excellentiam dicuntur, calidi natura, & spirituosi in-
signiter: verùm Cyrenaïcus cæteris est calidior tenuior-
que.

Origanum.

OMNIA origani genera incidendi, extenuandi, siccan-
di, & calefaciendi vireis in tertio abscessu ostendunt.

Oreoselinum, apium montanum.

APIVM montanum viribus domestico æquale est, sed
inualentius.

Oro

Orobanche.

OROBANCHE ſicco & frigido temperamento eſt, ſecundum primum ordinem.

Orobos, eruum.

ERVVM calefacit in primo gradu, ſiccat in ſecũdo, amarumq; eſt, quapropter incidit, detergit, obſtructa aperit : liberalius ſumptum ſanguinem per vrinam expellit.

Orminon.

ORMINON marrubio ſpecie ſimile eſt, calidum, mediocriter ſiccum & abſtergens. venerem igitur ſtimulat, & oculorum craſsities cum melle repurgat, tumores laxos quæ œdemata vocant diſcutit, & extrahit aculeos. Syluestre domeſtico eſt valentius.

Oryza.

ORYZA vim quandam aſtrictoriam præ ſe fert : qua etiam ventrem mediocriter cohibet.

Orchis herba.

ORCHIS herba (nominatur autem etiam cynoſorchis, id eſt, teſticulus canis,) radicem habet bulboſam & duplicem: vis autem maioris, humida & calida, eoque veneri incitandæ eſt : minoris, calida & ſicca, contrà igitur venerem coërcet.

Orchis, ſerapias.

ORCHIS, quæ & Serapias dicitur, aliis triorchis, prio[illegible] valentius deſiccat, quare laxos tumores cedenteſq; diſsipat, vlcera ſordida & putredini obnoxia repurgat, herpetas abigit: inarefacta autem magis ſiccat. Quoniã vero ſubſtringere idonea eſt, aluum quoq; cum vino pota retinet.

Oſyris.

OSYRIS, ex qua medicamenta ad exterendam, læuigandamq; cutem, Græci coremata vocant, fieri ſolent, amara eſt, & iecoris laxandi vireis habet.

Oſta, oſſa,

OSSA concremata vehementer diſcutiunt ſiccantque: præſertim id facere dicuntur humana : atqui ſuillus talus combuſtus inflationibus & circa vmbilicum torſionibus mederi dicitur. quinetiam oſſa cremata ſi potui quis exhibeat, morbum comitialem, & articularios dolores abigunt. Bubulus talus vſtus, mobileis firmare dentes prædicatur, cum melle potus teretes tineas educit, cum oxymelite lie-

nem

em consumit,& vitiligines,quas vocant leucas,illitus abo-
t,item ad venerem commendatur:femora bouis cremata
otu sanguinis eruptiones,& alui fluxum compescunt.

Ostraca,testæ.

TESTAE fornacium tritæ siccant exterguntq;,hinc den-
fricijs accommodantur,illitæ cum aceto pruriginí,pustu-
s,quæ appellantur exanthemata,conferunt, cerato exce-
tæ strumas discutiunt.

Ostrea.

OSTREORVM testa cremata æqualem buccinis vim,sed
ninus crassam repræsentat,abstergit igitur faciei labes,&
lentibus nitorem cõciliat:elota rosionem amittit,ad carnẽ
icatricémq; humidis vlceribus iuducendã accommodata.

Ouron,vrina.

VRINA quælibet calida est & acris,sed humana omniũ
lliorum animalium,exceptis maialibus,infirmior est.cæte-
ũ vehementer abstergit,quapropter nonnulli potione eius
n peste vsi,mortem euaserũt,eadẽ lepras,vlcera putredinẽ
experta,capitísq; manantia vlcera,quę vocantur achores,&
urfures persanat.item pedum attritus nondum inflamma-
tione occupatos.At pueri venerem nõ experti vrina omniũ
efficacissima est,vnde etiam chrysocolla conficitur. Mulo-
rum,articularibus doloribus congruit.Caprarum & cha-
melorum,aluum deiicit.ideóq; contra aquam subter cutem
bibitur.

Que à P incipiunt.

Pancration.

PANCRATION & specie & viribus scyllę simile est,verũ
imbecillius.

Paliuron.

PALIVRI folia & radix astringunt,eoq; aluum fluen-
tem sistunt,tubercula, quæ dicuntur phymata, non nimis
calida discutiunt:Semen eius tam vehementi incisoria vir-
tute valet, vt & calculos conterat,& excreationibus è pe-
ctore auxilietur.

Panaces.

PANACES Herculeum est ex quo opopanax dictus cõ-
ficitur,in tertio ordine calefaciens,in secũdo siccans,emol-
liens,discutiensq;:radicis cortex liquore imbecillior,habet

nonnihil & abstergens,& carni ducendæ idoneum:semen ipsius menseis quoq; citat. Asclepion panaces & Chironium priori calidiora sunt,hinc floribus ipsorum & semine ad malefica vlcera & phymata vtuntur.

Papyrus.

PAPYRVS ignem non experta,materia quædã efficitur: vsta,siccat chartæ crematæ modo,verum papyri cinis viribus inferior est.

Paronychia.

PARONYCHIA inde nomen accepit quòd digitorũ reduuiis,quæ græcis dicuntur paronychiæ,medeatur,vis eius est extenuare & siccare,idq́; citra rosionem.

Pentaphyllon,quinquefolium.

QVINQVEFOLIVM in tertio ordine desiccat,minimè acre,eoq́; in multos vsus accommodatur.

Peplon,herba.

PEPLON nonnulli papauer spumeum dicunt:& hic frutex liquorem habet,& tithymalorum modo purgat.

Peplion.

PEPLION quoq; liquorem habet & magna ex parte maritimis locis nascitur,cætera quidem inutile,semen aũt ipsius feruidi saporis vt peplum expurgat.

Peperi,piper.

PIPERIS radix costi vireis refert:fructus nuper quidem germinantis arboris,oblongum est piper,humidius natura & calidum:fructus veluti acerbus immaturúsque,album est piper,nigro acrius,vt quod impendio magis assatũ sit:vtrũque verò & calefacit & desiccat.

Pepon.

PEPON absterforiæ facultatis est,inde veluti caro ipsius ephelidas & consimilia faciei vitia exterit,semen renes obstructione liberat.

Periclymenon.

PERICLYMENI folia,& semen incidendi simul & calefaciendi vireis obtinent,quapropter vrinã cruentam excernunt,ad sex dies pota:semẽ autem ad quadraginta dies potum lienosos & ægrè spirantes adiuuant.

Peristereon,verbenaca.

VERBENACA adeò desiccat astringítq;,vt vulneribus glutinandis,† & sanguinis eruptioni sistendæ sit.

† Tot

† *Totus hic locus in antiquis sic legitur.* περιστερεὼν εἰς τοσοῦτον ξη- ύνει τε καὶ στύφει ὥστε δύνασθαι κολλᾶν τραύματα, ὅθεν ἤδη τῶν κακοήθων τε καὶ φαγεδαινικῶν αὐτῷ χρῶνται. *Id est, Peristereon vsq; deò siccat & adstringit vt poßit glutinare vulnera. Itaq; eo vtuntur malignis vlceribus & ad partes vicinas serpentibus.*

Persæa seu persica.

PERSAEA arbor est Aegypti, cuius folia & siccant & stringunt, eoq; sanguinis eruptionem compescunt.

Petasites.

PETASITES tertio siccantium ordini ascribitur, vnde & malefica & phagedænica vlcera eam vsurpant.

Petroselinon.

PETROSELINI semen calidum siccúmque est in tertio abscessu, vi incisoria præditum, vrinam, menseisq; copiosè trahit, flatibus discutiendis accommodatissimum.

Peucedanum.

PEVCEDANI liquore & succo affatim calefacienti, discutienti, extenuantiq; vtimur, tum naribus admoto, tum in potione assumpto, ad pulmonum & pectoris vitia ex humorum crassitudine contracta: item ad lienem scyrrho induratum: dentibus autẽ perforatis impositus, dolorem protinus sopit, neruorúmque affectibus idoneus est: radix squamas ossium separat, maleficis vlceribus succurrit, in tertio ordine & calefaciens & desiccans.

Peucæ, pinus vel pinaster.

PINVS piceæ viribus respondet, sed moderatior est.

Peganum, ruta.

RVTA syluestris ad quartum calefacientium siccantiúmque ordinem refertur: satiua, ad tertium, cuius vis est crassos lentósque humores incidere, & dissipare, vrinam mouere, attenuare, & flatus discutere, vnde & venerem coërcet.

Pissa, pix.

PIX arida quidem in secundo abscessu desiccat, minus calefacit: liquida econtrario, imò etiam extergit, maturat, discutit, acrísq; est, eámq; ob causam vngueis scabros educit, impetigines exterit, tumores maturat. Valẽtior aũt est li-

quida, vt etiam ſuſpirioſis & purulenta excreantibus, lincta ſubueniat: ſed arida vulneribus magis glutinandis eſt.

Piſſelæon, oleum picinum, ſeu picis flos.

PICINVM oleum ex liquida fit pice, qua natura tenuius exiſtit.

Piſtacia.

PISTACIORVM fructus eſus ſtomacho mediocriter conducit, iecur obſtructum laxat, præcipuè ſummi & odorati eorum operimenti ex vino decoctum, proſunt etiã contra ſerpentium morſus.

Pityides.

PITYIDES fructus ſunt picearũ, miſtæ facultatis, aſtrictoriæ & acris, quam ob rem reiectionibus è pectore opitulantur.

Pityocampæ, picearum erucæ.

PICEARVM erucæ eiuſdem ſunt virtutis quam cantharis & bupreſtis obtinet.

Pityos phlœos, piceæ cortex.

PICEAE cortex aſtringendi vim eximiam poſsidet, qua intertrigines & ambuſta illitus perſanat, ventrem potus reprimit: folia etiam vulnera conglutinant.

Pityuſa.

PITYVSAM quoque nonnulli tithymalli ſpeciem affirmant, quoniã & liquorem habet, & perinde vt illæ purgat.

Platanus.

PLATANVS vi humidiore & frigidiore pollet, eaque de cauſa folia viridia ad inflammationes naſcentes proficiunt: cortex & pilulæ quoniam maiorem ſiccandi potentiam habent, in aceto decoctę dentium dolores ſopiunt, ambuſta cũ adipe perſanant. Cortex autem crematus ſiccat vehementius & abſtergit, eoq; lepras pellit, & humidis vlceribus medetur.

Pneumon, pulmo.

PVLMO agninus, ſuillúſq; attritus pedum ex calceis curare creditur: vulpinus ſale inueteratus ſi bibatur, ſuſpirioſis proficit: marinus recẽs detritus podagris & pernionibus ſuccurrit.

Polemonium.

POLEMONIVM, quod aliis phileterion dicitur, tenue eſt, & ſiccandi viribus donatum, inde nonnulli cõtra coxendicis dolores, dyſenterias, lienem ſcyrrho induratum, radicem eius, cum vino propinant.

Pol

Polium.

POLIVM minus,quo & in antidotis vtimur,tertij calefacientium ſiccantiúmq; ordinis eſt,itaq; omnia viſcera obſtructa laxat,vrinam menſeiſq; trahit:viride adhuc,magna glutinat vulnera,aridũ maleficis inſperſum vlceribus proficit.

Polygalon.

POLYGALON folia habet guſtu mediocriter acerba: potum, lac quoque generare putatur, calidi humidíque temperamenti compos.

Polygonaton.

POLYGONATVM variæ particeps eſt facultatis, aſtrictoriæ,acris,amaræ,& cuiuſdam guſtu ingratæ, quæ verbis nequeat exprimi: quapropter in multipliceis vſus haud eſt accommodatum:radicem ipſius nonnulli vulneribus inducunt,& faciei labes,quas ptilos dicunt Græci,eo abſtergũt.

Polygonon ſanguinaria.

SANGVINARIA habet ſanè vim quandam aſtringendi ſed humiditas in ſecundo ordine frigida in ea præpollet,ſtomachi feruori frigida inſpergitur vtiliter,eryſipelatis, inflammationibusque calidis illinitur, ac talis quum ſit, fluxiones repellit, atque hac ratione ſiccatoria eſſe putatur: fœmina autem mas efficacior eſt.

Polycnemon.

POLYCNEMON in ſecundo ordine calefacit & deſiccat,eóque vulnera glutinat.

Polypodium,filicula.

POLYPODIVM ſiccat abundè citra morſum: potum, inferius purgationem molitur.

Pompholyx.

POMPHOLYX ſine roſione ſiccat,ideoque cancroſis vlceribus aliiſque maleficis opitulatur, item cum ocularijs medicinis miſcetur.

Porphyræ,purpuræ.

PVRPVRAE crematæ teſtis ſimilem vim ſortitæ ſunt, opercula ipſarum cum oleo incocta pilos fluidos confirmant,cum aceto pota lienes tumidos ſanant:ſuffitu fœminas locorum ſtangulatu concidentes excitant ſecundáſque eiiciunt.

Potamogeton.

POTAMOGETON refrigerat & aſtringit, perinde vt herba ſanguinalis iiſdem vitutibus præditum.

Poterion.

POTERII, quod alij phrynion dicunt, radices concisæ neruos præsectos & vulnera conglutinant, decoctum ipsius epotum neruorum affectibus auxiliatur.

Prasion, marrubium.

MARRVBIVM in secundo ordine calefacit, amplius autem siccat, iecur lienémq; obstructum laxat, excreationes è thorace & pulmonibus, menseisq; promouet: in cataplasmate verò inductum extergit, discutitq;, pręcipua extersoria incisoriaq; vi præditum.

Prason, porrum.

PORRVM mali succi est & acris. vt autem Dioscorides memoriæ prodidit, grauia facit insomnia, aluumq; bonam, vrinam ciet, & extenuat: habet & abstergendi vim aliquam, qua pectoris excreationes elicit ptisanæ incoctum, semẽ verò ipsius nephriticis temperatur medicinis: folia etiam non nihil astringunt, ac eam ob causam succus ipsorum sanguinem supprimit.

Prinos, ilex.

ILEX simileis quercui vireis habet, sed multò ea est validior.

Propolis.

PROPOLIS calefacit quidẽ in secundo abscessu, abstergit autem mediocriter, tenuisq; naturę est, & meatuũ apertoriæ.

Ptarmicæ.

PTARMICAE folia sternutamenta mouent, totus autem frutex viridis sugillata, liuorésq; alios disijcit, est enim herba calida & sicca, viridis secundi ordinis, arida tertij.

Ptelea, vlmus.

VLMVS siccare valet & abstergere, eoq; vulnera glutinare, cortex autem magis, si recens fasciolæ modo vulneribus circũuoluatur, cũ aceto lepras quoq; tollit: radices idẽ præstant, si ossa fracta quæ solidari tophacia cicatrice, quã poron dicunt, desiderant, decocti ipsarum iure perfundantur.

Pteris, filix.

FILIX vim siccandi & amaram repræsentat, eaq; fœtus corrumpit, latásq; tineas enecat, instar quatuor drachmarũ cum mulsa pota: quoniam verò modicè constringit, vlcera citra rosionem desiccare potest.

Pycnocomon.

PYCNOCOMON discutiente vi extrahenti acriq; dona-

tum

um est,folia igitur panos & furunculos dissipant, semen preterea infixa corpori spicula extrahit,radix flauam bilem purgat.

Pyrethron.

PYRETHRI radix adurentem potestatem occupat, dẽ- tium qui frigori patuerunt dolores lenit,item ad febrium rigores ante accessionem infricatur cum oleo, adhæc iis quorum corpora stupent,& resoluta sunt, efficacissimè adhibetur.

Pyros,triticum.

TRITICVM in primo ordine calefacit,verùm siccando humectandoque medium est, nonnihil etiam glutinosum, & obstruendi efficax obtinet.

Pytia, coagulum.

COAGVLVM omne naturæ acris est, tenuis, discutientis,& nimirum siccantis.sed leporinum comitialeis sanare cum aceto potum,literis mandarunt:fluoremq; muliebrem emendat,lac in ventre concretum soluit,similiter etiam sanguinem:nonnulli vero cruentas pariter è thorace excreationes cohibere ipsum tradunt, equinum verò coagulum cœliacis & dysentericis prodesse:phocæ autem castorij vireis præ se ferre.

Quæ ab R incipiunt.

Rhacos,attritæ vestis fragmentum.

ATTRITARVM è lana vestium fragmenta cõcremata, simileis eidem lanæ vireis repræsentant.Linei autem panniculi quum adhuc vruntur,tenuem ex se fumũ reddũt,qui etiam destillationes in guttur liberet.& vuluæ sursum recurrenti salutaris sit: cremati iam ad lanæ virtutem accedunt.

Rhamnus.

RHAMNVS siccat in secundo, refrigerat in primo abscessu,quare herpetibus & erysipelatis non admodum calidis medetur.sed teneris eius foliis vtendum est.

Raphanus.

RAPHANVS in tertio abscessu calefacit,in secundo siccat:syluestris efficacior est,in ambobus autem semen valentius.itaque sugillata,aliosque liuores disijcit.

Rheon,rha.

RHEON,quod alij rha dicunt compositũ est ex terrestri frigida & tenui substãtia,aëreaq; calida & leniter acri,eãq; ob causam conuulsis, ruptis, orthopnœis opitulatur: quòd

discutiendi vim habeat, liuores emendat: quòd astrictoriam, cruentas excreationes, cœliacos, & dysentericos sanat, vtaque vero facultate, iocinorosos iuuat.

Rhetinæ, resinæ.

RESINAE omnes & calefaciunt & desiccant, verùm terebinthina principatum obtinet, discutiẽtis naturæ, emollientis, tenuis & abstersoriæ, eóque scabiem corrigit: & larix huiusmodi est. Quæ vero è pinu destillauerit, atque hac magis adhuc strobilina, acrior est, non tamen aut discutit magis, aut attrahit: medium inter ipsas locum tenet, & quæ de picea, & quæ de abiete raditur.

Rhoda, rosæ.

ROSAE mixta constant substantia, aquosa scilicet, calida, astringenti, & amara: flos autem ipsarum magis adhuc astringit, eóque desiccat.

Rhodia radix.

RHODIA radix calefacit in secundo abscessu, tenui & discutiente vi prædita.

Rhœa siue rhoë, malum punicum.

MALVM punicum omne astringendi vireis eximias habet, quibus refrigerat siccatq;: verùm dulce aliis minus: austerum magis refrigerat sicciusq; est & stomacho amicum, acidum refrigerat quoque, & maiorem quandam incidendi virtutem repræsentat. verum acini succo magis astringunt siccantque efficacius his adhuc malicorium quod sidion Græci vocant: huic virtute respondet mali flos qui cytinus appellatur.

Rhus.

RHV coriariæ à medicis dictæ fructus præcipuæ & succus magno in vsu sunt, quum illa astringendi siccandique vim ex tertio ordine habeat, detergendi è secundo.

Rypos, sordes.

SORDES ex statuis æreis, aut vasis in quibus multum olei inhærescit, detractæ sic vt nonnihil æruginis admixtum sit, discutiendi vireis habent, siccandiq; mediocriter & emolliendi, eiusq; immatura phymata discutiunt. At de sordibus quæ in palæstris habentur, quas nonnulli etiam patos vocant, in sudore dictum est. Aurium sorderculæ reduuiis mederi dicuntur.

Quæ

Quæ ab S incipiunt.

Sagapenum.

SAGAPENVM, ceu ferulæ liquor est, calidus & tenuis, ei & abstersoria quædam vis inest, qua & oculorum cicatricibus & suffusionibus prodest.

Salamandra.

SALAMANDRAE vstæ cinerem nonnulli medicinis exedentibus, tum iis quæ ad lepram & scabiem componũtur, admiscent.

Sampsuchum.

SAMPSVCHVM calefacit siccatque in tertio abscessu, est etiam tenuis naturæ & discussoriæ.

Sandaracha.

SANDARACHA adurentis est facultatis, quemadmodum & auripigmentum.

Sandyx, vel siricum

SANDYX aut siricum extenuat & siccat, non tamen calefacit.

Saprotes, caries lignorum.

LIGNORVM caries, præsertim vlmi, humentia purgat vlcera & explet.

Sapo.

SAPO abstergendi vim habet.

Sarcocolla.

SARCOCOLLA persicæ arboris lachryma est, opplendi & citra rosionem siccandi vireis sortita, atque ideo vulneribus est glutinandis.

Saxiphages, saxifraga.

SAXIFRAGA vrinam mouet, & calculos conterit.

Satyrion, trifolium.

SATYRION, aut triphyllon humidi est temperamenti & calidi, item flatuosum, vnde veneris appetentiam facit: nonnulli opisthotonis cum vino austero potum salutare esse tradunt. Galenus in commentario de theriaca trifolium ait hyacintho simile esse, quum aëre inturgescens, semẽ sylvestri cnico ęquale habet: decocti ipsius ius superfusum phalangij aut viperæ morsus sanare: sano idem potui datum, similem animalium horum ictibus affectum conciliare.

Saura, lacerta.

LACERTAE iecur & caput suo loco exposita sunt: totũ aũt caput dissectũ impositumq; scorpionũ ictibus medetur.

Selinon, apium.

APIVM tanti caloris est, vt & vrinas & menseis eliciat: cæterum flatus discutit, præsertimque eius semen.

Seris, intybum.

SERIS subamarum olus est, admodum refrigerans humectansque, habet etiam nonnihil astrictionis.

Seriphum.

SERIPHVM calefacit quidem in secundo, siccat autem in primo ordine, consimile absinthio, minus tamen eo astringit, magis calefacit, animalia ventris occidit, mediocriter stomacho aduersatur.

Seseli.

SESELIS radix magisque semen insigniter calefacit, tenuisque substantiæ est, vrinam quoque ciet, comitialibus, & orthopnœæ accommodatum.

Sepiæ testa.

SEPIAE testa persimilis est ostreo quod ad vireis attinet, sed tenuior substantia & abstergens, eoque in cinerem redacta, vngueis cum sale fossitio extenuat: ignem non experta si infricetur, ficus exterit, & cutis labes abstergit.

Sesamoides.

SESAMOIDIS albi semen calefacit, detergit, & rumpit.

Sesamum.

SESAMVM non parum lentoris, pinguisque obtinet, idcirco opplere, mollire, & mediocriter calefacere idoneum est.

Seps.

SEPS, quam nonnulli chalcidicam lacertam dicunt, in vino pota, propriis morsibus succurrit.

Sialon, saliua.

SALIVA hominis ieiuni maximè discutit & abstergit, eoq; infantium impetigines illita exterit & furunculos cum tritico, nimirum manso imposita, maturat, & sugillata delet, feris hominem occidentibus maximè aduersatur.

Sideritis.

SIDERITIS Heraclia & helxine dicta est, Achillea autem sideritis illi quidem consimilis est, sed magis astringit, eoque fluidis affectibus accommodata.

Sideros, ferrum.

FERRVM aqua restinctum subinde, vehementem desiccandi vim aquæ conciliat, quæ pota lienosis conducit: vinum

um autem in quo id restinctum est cœliacis, dysentericis, cholera infestatis, stomacho resolutis, auxiliatur.

Sicyos, cucumis.

CVCVMIS esculentus quidem viridis, refrigerat humectatq; in secundo ordine, caro ipsius feruidas solatur inflammationes, semẽ abstergendi incidendiq; virtute præditum, urinas mouet, & corpus nitidum efficit. aridus siccat in primo ordine, magisque abstergit, & semen, & radix.

Sicyos agrios, cucumis syluestris.

CVCVMERIS syluatici seminis succus elaterium dictus est, qui autem è radice & foliis premitur, elaterio similis est, sed imbecillior: radix detergit, dissipat, emollit: succus siccandi vireis habet.

Silybon.

SILYBON spinosus frutex est, albo chamæleonti persimilis, esui accommodatus: radicis liquor drachmæ pondere cum mulsa potus, vomitiones excitat.

Silurus.

SILVRVS sale conditus si edatur arteriam humentem expurgat, applicatus corpori spicula educit.

Silphe, blatta quæ in pistrinis inuenitur.

BLATTAE quæ in pistrinis inuenitur interanea decocta contritáque, aurium dolores persanant.

Silphium, laserpitium.

LASERPITIVM probè calefacit, flatulentum est etiam & concoctu peruicax: à foris corpori applicatum efficacius deprehenditur, magisq; liquor ipsius, extrahendi potẽs, item & superexcrescentia amoliendi vim quandam obtinet.

Sison.

SISON calidus est, vrinam mouet, concoctionem adiuuat, menseis educit, & viscera obstructa aperit.

Sion.

SION calidum, vrinam citat, & discutit, renum calculos frangit, menseis euocat.

Sisarum, siser.

SISERIS radix cocta stomacho vtilis est, & vrinæ ciendæ, calida in tertio ordine: semen tenue est, discussorium, validumque, idcirco iis quos singultus & torsiones circa vmbilicum malè habent, cum vino exhibetur.

Sisymbrium.

SISYMBRIVM sunt qui cardaminẽ vocãt, cardamo, hoc est,

est, nasturtio asimilatum: aridum quidem calefacit siccátq; in primo abscessu: humidum autem in secundo.

Scammonia.

SCAMMONIA calfacit, discutit, & biliosa extergit, magisq; eius liquor, qui iam & phymata disipat, fœtus appositu corrumpit, lepras exterit, diuturno capitis dolori cum oxyrhodino superfunditur: radix autem tum ipsa, tum decoctum eius potum, purgat: cum aceto autem & farina hordeacea decocta, coxendicum doloribus applicatur.

Scandix.

SCANDIX syluestre olus est, calefaciens siccansque in secundo gradu, vrinam propellit, & viscera obstructione liberat.

Scingos, terrestris crocodilus.

SCINGI carnes renibus proximæ, naturalibus arrigendis bibuntur. rursus semen lactucæ cum aqua potum eadem contraria virium lege videtur remittere: item lentis decoctum cum melle.

Scylla.

SCYLLA incidit, calefacit & desiccat in secundo ordine: præstat autem eam assam aut elixam sumere.

Scolopendra marina.

SCOLOPENDRA marina in oleo elixa inunctaq; pilos abolet, vsta etiam pruritum excitat.

Scolopendrion.

SCOLOPENDRION asplenon est.

Scolymon, carduus.

CARDVVS calfacit, siccatq; in ordine secũdo, radix eius cum vino decocta, vrinas fœtidi odoris liberaliter educit, & alarum totiusq; corporis graueolentias corrigit.

Scordion, trixago palustris.

SCORDIVM variis pollet facultatibus, vt quod amarum, acerbum, & acre sit, purgat igitur simul & calfacit viscera, vrinas & menstrua concitat, refrigerata omnia excalfacit, vulnera glutinat, repurgatq;: aridum inspersum cicatricem inducit.

Scordon, allium.

ALLIVM calefacit siccatq; in quarto abscessu: at syluestre allium quod ophioscordon, quasi anguinum allium, & agrioscordon dicitur, domestico valentius est.

Scordoprason.

SCORDOPRASON porri & allij mixtas habet vireis, & ustatum.

Scorpioïdes.

CORPIOIDES excalfacit abſceſſu tertio, ſiccat ſecũdo.

Scorpius.

SCORPIVS terreſtris crudus impoſitus, aut toſtus in ibo, proprij ictus remedium efficitur: marinus autem fel abet oculorum ſuffuſionibus vtile.

Scoria, recrementum.

RECREMENTVM omne validè exiccat: ferri ſtercus a-is amplius, quod excoctum & in tenuiſsimum pollinem etritum cum aceto auribus ſuppurantibus mirificè profi-it, item iis qui aconitum biberunt: cum oxymelite potum emedio eſt. Plumbi recrementum eidem reſpondet, ſed ma gis aſtringit.

Smilax, aut cactus arbor taxus.

SMILAX vel cactus arbor eſt viroſæ virtutis.

Smyrna, myrrha.

MYRRHA è ſecundo calefacientium ſiccantiumq; or-dine eſt: capitis igitur vulnera inſperſa glutinat, item ama-ram vim obtinet, qua tineas, & fœtus occidat: adhæc abſter-git, eoq; oculariis medicinis temperatur, & humores pecto-ri infixos expurgat, ita vt guttur non exaſperet. Bœotica myrrha vireis habet calefaciendi, emolliendi, & diſſoluẽdi.

Smyrnion.

SMYRNION, quidam hippoſelinon, quidam apium ſyl-ueſtre nominant, calefacit & ſiccat tertio ordine, apio qui-dem fortius, petroſelino autem inualidius, vrinæ & menſi-bus educendis accommodatum.

Sonchus.

SONCHVS aſtringit, & manifeſtè refrigerat, tum cor-pori admotus, tum manducatus: exarefactus autem medio-criter calefacit.

Sparganium.

SPARGANIVM ſiccandi & hoc vireis refert.

Spartos, geniſta.

SPARTI quo viteis ligant, & ſemen & flos cum mulſa inſtar quinque obolorum pota, per ſuperiora purgant, ve-ratri albi modo ſine periculo: ſemen autem per inferiora quo

quoque purgat: virgulæ ipsius ad coxendicum dolores proficiunt.

Speclarium, lapis specularis.

SPECLARIVM, alij per ph scribunt spheclarium, quo nonnulli loco vitri in fenestris vtuntur, eoque diaphanes à perspicuitate appellatur, substantia gypseum, vireis habet concrematis testis aut ostreis simileis.

Spongos, spongia.

SPONGIA recēs quæ marinum odorem adhuc reseruat, si cum aqua, aut vino, aut posca imponatur, vulnera glutinat, cremata acris est virtutis, & discussoriæ: cum bitumine autem & pice liquida vsta, appositaq; ex igne, sanguinis eruptiones compescit.

Spodium, cinerula.

SPODIVM pompholygi viribus æquale est.

Staphylinus, pastinaca.

PASTINACA vrinas mouet, menseis proritat, præsertim semen ipsius & radix, folia autem abstergendi viribus prædita phagedænicis affectibus congruunt, & viridia cum melle: syluestris autem pastinaca ad omnia valentior est domestica.

Stachis.

STACHYS marrubio similis frutex tertium in calefaciendo ordinem occupat, menseis itaq; excitat, fœtus occidit, & secundas expellit.

Steata, adipes.

ADEPS omnis humanum corpus & humectat, & calefacit, sed pro diuersis animalium temperamentis virtus eius euariat. Suillus igitur omnium humidissimus est, vt ad olei naturam accedat, vnde etiam rosiones obtundit. Caprillus, siccior est, & celeriter concrescit, eoq; iis qui in longanone rosiones experiuntur, ab inferiori parte iniicitur. Anserinus calidior est, maioremq; tenuitatem obtinet. Inter vtrunque hunc gallinarum, gallorumq; adeps consistit. Leoninus calore omneis, & tenuitate superat, & propterea etiam vi discussoria. Bubulus inter suillum & leoninum medius temperamento existit. Vrsinus alopeciis medetur, vulpinus aurium doloribus, quemadmodum viperinus pilos abolere, & oculorum suffusiones impedire fertur. In omni autem adipum specie calidior, siccior q; est marium, atq; ex his eorum

ani

nimalium quæ testes habent, magis quàm illorum quibus i sunt execti, & vigentium ætate efficacior quàm aliorum. ... æterum vetustate omnis adeps redditur calidior.

Stimmi.

STIMMI præter quàm quòd siccat, etiam astrictionem habet, ob quam ocularis collyriis miscetur.

Stœbæ.

STOEBAE semen & folia in tertio ordine desiccant, viribus donata astrictoriis, eamq; ob causam vulnera magna conglutinant: decoctum ipsorum dysenteriis, sanguinis eruptionibus, auribus purulentis auxiliatur: folia applicata oculis ex ictu suffusis conferunt.

Stœchas.

STOECHAS adaperit, extenuat, detergit, & viscera omnia, totumq; corporis habitum confirmat.

Stratiotes.

STRATIOTES aquaticus frigidus est natura: terrestris etiam astringendi vim habet, qua vlcera committit: nonnulli eo & ad sanguinis eruptiones & ad fistulas vtuntur.

Strychnon, solanum.

SOLANVM hortense esculẽtumq; astringit, & in secundo ordine refrigerat. Solanum halicaccabum hortensi simile, vrinæ ciendæ idoneum semen habet acino vuæ æquale. hypnoitici, id est, somnifici solani radicis cortex, cum vino denarij pondere potus, somnum conciliat, semen habet ad vrinam mouendam accommodatum, ex tertio refrigerantium ordine: vnde corymbi eius plures duodecim epoti, furorem accersunt. Quartum verò genus solani intus assumptum, inutile est, à foris autem applicatum vlcera depascentia curat, refrigerando, siccandoq; ad secundum ordinem relatum.

Stypteria, alumen.

ALVMEN omne, maximè acerbum est, substantiaq; crassum: tenuius autem reliquis est quod vocatur scissile, mox rotundum, & astragaliote. Crassum admodum est liquidũ, & quod placites & plinthites appellatur.

Styrax.

STYRAX calefacit, emollit, & concoquit: tussi, destillationi in fauces, & grauedini vtilis, menseis idem & potus, & appositus extrahit.

Syca,

Syca, ficus.

FICVS aridæ in ſecundo ferè ordine ſiccant: pingueis autem, duros tumores magis maturant, acriores detergunt, diſcutiuntque, decoctum ipſarum mellis ſpeciem referens, quod iam nonnulli ſiræon appellant, viribus melli reſpondet: virides autem ficus, imbecillioris virtutis ſunt, vtræque tamen & virides & aridæ aluum ſubducunt. At ficus caprifici, acres & diſcuſſoriæ ſunt, quemadmodum ex domeſticis groſsi.

Syce, ficus arbor.

FICVS arbor calidi tenuisq; temperamenti eſt, adeò vt liquor & foliorũ ſuccus non rodat modò, aut abſtergat vehementer, ſed etiam exulceret, ora venarum aperiat, & myrmecias exterat: iam verò & purgandi vim obtinet. At ſylueſtris ficus, quam caprificum vocant, in omnia efficacior domeſtica eſt.

Sycomorus.

SYCOMORI fructus nullius nutrimenti eſt, & ſtomacho noxius: liquor arboris vi pollet emolliendi, glutinatoria vulnerum, diſcuſſoria tumorum: bibitur inungiturque ad ſerpẽtium morſus, lienes ſcyrrho induratos, ſtomachi dolores, & in acceſsionibus febrium horrores ſanat.

Symphytum petræum.

SYMPHYTVM petræum contrariis conſtat virtutibus, habet enim aliquid quod incidat, pus in thorace & renes expurget: habet etiam aliquam contrahendi virtutem, qua ſanguinis excreationibus medeatur, conuulſis, ruptis, mulierum fluori rubro, inteſtinorum ramicibus. item calida quędam humiditas ei ineſt, qua ſitim arcet, & arteriæ aſperitates ſanat. Symphyton alterum nempe magnum, viſcoſum quippiam & quod pruritum excitet, repræſentat, ſcyllæ ſimile. Vtuntur eo, vt ſuperiori.

Spondylion.

SPONDYLII ſemina & radix virtute acri & inciſoria, ſuſpirioſis, comitialibus, & arquatis ſuccurrunt, radix autem circumraſa, fiſtulisque impoſita illarum callos tollit, ſuccus è flore ipſius expreſſus, veterrimis aurium vlceribus inſtillatur.

Schinos, lentiſcus.

LENTISCVS in omnibus ſui partibus ſiccat ſecundo ordi

ordine absoluto, calefaciẽdo autem & refrigerando medius est, adeò astringens, vt ad hypocistidis succum astrictione accedat.

Schœni anthos, iunci odorati & rotundi flos.

IVNCI odorati & rotundi flos modicè calefacit, minus astringit, tenuem naturam sortitus, qua vrinam mouet & menseis trahit. obstructaq; reserat in fomentis, potu & cataplasmatis adhibitus: radix adhuc magis flore astringit, sed illo calidior.

Schœnos elia, iuncus palustris.

PALVSTRIS iuncus duplex est, sed eius qui vocatur oxyschœnos, semẽ est somnificum: holoschœni autem dicti, minus, idem & capiti dolorem facit. vtriusque semen frixum si cum vino bibatur, alui fluores desiccat, & mulierum fluxiones cohibet.

Sori.

SORI vireis misy æquaLeis obtinet, longè illo natrura crassius.

Quæ à T incipiunt.

Tarichos salsamentum thynni.

CONDITANEI thynni caro acris est & desiccatoria: morsis igitur à vipera, quam præsterem dicunt, quàmplurimum eius esui datur, vinúmq; superbibitur liberalius, & vomitus excitatur: eadẽ ad acrimonias esitatorũ valet, item rabidorũ canũ aliorumq; serpentium morsibus vtiliter applicatur.

Taurocolla, glutinum bubulum.

TAVROCOLLA aliis xylocolla dicitur, ex boum coriis confecta, vim habet insigniter abstersoriam, eoq; aceto subacta, impetigines & summæ cutis lepras exterit: ambustis, si aqua calida soluatur, inflammationem oboriri nõ sinit: eadem oxymelite soluta vulneribus accommodatur.

Tellinæ.

TELLINAE conditaneæ crematæ, adurentem cinerem reddunt, qui cedrino liquori mistus euulsos radicitus palpebrarum pilos, si instilletur nasci iterum prohibet.

Terminthos, terebinthus.

TEREBINTHVS calefacit in ordine secũdo, siccat autẽ si viridis est in primo, si aridus secundo, fructus vbi inaruerit, ad tertiũ siccantium ordinem refertur. hac igitur ratione & vrinam mouet, & lienes adiuuat.

Tettiges, cicadæ.

CICADAE crudæ ſiccatæ ad colicum dolorem potui dãtur, aut tres, aut quinque, aut ſeptem, cum totidem numero piperis granis. quidã toſtas contra veſicæ dolores potui exhibent.

Teutlon, beta.

BETA nitroſam vim habet, qua abſtergit, diſcutit, & per nareis purgat, ſed alba elixa plenius, inflammationi arcendæ fit idonea, & modicè diſcutit.

Teucrion.

TEVCRION calfacit in ſecundo, ſiccat in tertio ordine, vi inciſoria tenuíque, lienibus medetur.

Tephra, cinis.

CINIS non omnis idem exactè habet temperamentum, ſed pro materiæ combuſtæ differentia euariat: acerbarum ſanè arborum cinis, nempe quercus & ilicis, aſtringendi vim non modicam obtinet, qua ſanguinis eruptionẽ compeſcit, quum nullius alterius datur facultas: acrium verò, puta fici & tithymali cinis, acrior & magis deterſorius efficitur.

Telephion.

TELEPHION in primo abſceſſu calefacit, ſecundo autem deſiccat: eſt itidem abſterſorium, quapropter vlceribus putredinem expertis conuenit, & vitiligines, tum leucas, tũ alphos, cum aceto abolet.

Telis, fœnugræcum.

FOENVGRAECVM ex ſecũdo ordine calidum eſt, è primo ſiccum, idcirco feruidas inflammationes irritat: minus autẽ calidas & induratas ſcyrro magis diſcutiẽdo perſanat.

Tithymalus, herba lactaria.

TITHYMALI omnes è quarto calfacientium ordine ſunt, acrimoniæ & validæ amaritudinis participes: ſed radix quũ ſit quodãmodo imbecillior, aceto incocta dentium eroſorum dolores finit: liquores vehementiore donati virtute, dentium cauis imponuntur, reliquum corpus ſi attingant, adurunt, quare etiam pilos modicè delitos auferunt, item myrmecias, verrucas & huius generis alia tollũt: & cutis labes abſtergũt, maligna vlcera, & phagedænica, curãt. Cæterum ex ſeptenario ipſorũ numero validiſsimi ſunt, appellati characias, myrſinites, & qui in petris arboris modo naſcitur: hos ſequitur qui verbaſco ſimilis eſt, & cypariſsias, deinde paralius, quaſi dicas maritimus, poſtremò helioſcopius.

Titanus calx.

†CALX viua quidē vehemēter adeò vrit, vt crustā inducat: restincta verò crustā quidē subitò excitat, sed post diem nū non amplius, calefacit tamen & consumit carneis: si laetur, idq́; aqua marina, validas discutiendi vireis acquirit.

† *Hæc verba sic leguntur in veteribus libris*, τίτανος ἡ μὲν ἄσβε- ος καίει σφοδρῶς, ὥστε καὶ ἐσχαροῦν, σβεσθεῖσα δὲ παραχρῆμα μὲν χαροῖ, μεθ' ἡμέρας δὲ οὐκ ἔτι, θερμαίνει δ' ὅμως καὶ διατήκει τὰς σάρ- κς, εἰ δὲ πλυθείη, ἄδηκτος γίνεται, καὶ μάλιστα, εἰ πλεονάκις πλυθείη, ιαφορητικὴ δὲ ἱκανῶς γίνεται θαλάσσῃ πλυθεῖσα. *Id est. Calx vi- a vrit multum, vt crustā inducat, extincta autem statim crustā effi- t, sed post aliquot dies vis eius remittitur, calefacit tamen & tabefa- t carnes: Si autē lauetur sine morsu redditur, præsertim si sæpius lota erit: marina verò aqua abluta vim digerendi habet. Quam esse huius ci veram scripturam, ex Galeno & Aëtio facilè intelligi potest.*

Tragacantha.

TRAGACANTHA persimiles gummi vires repræsentat.

Tragium.

TRAGIVM frutex est in Creta lentisco similis, virtute alida in tertio abscessu, attractoria, discutiente, & tenui: aculeos igitur educit, calculos comminuit, menseisque citat, nstar drachmæ potum, Sed alterum tragium, hoc amarius est, scolopendrio assimile, nascitur multis in locis, tanta atringendi virtute præditum, vt fluidis affectibus commodè faciat.

Tragoriganum.

TRAGORIGANVM origani virtutes habet, & nonnullam etiam astrictionem.

Tribolos, tribulus.

TRIBVLVS mediocriter refrigerat: sed terrestris siccādo valentior est, aquaticus leuiter etiam humectat: vterque contra inflammationum generationes, omnésque influxus conuenit: terrestris fructus quum tenuis existat, renum calculos conterit.

Tragositodes, tragus frumentaceus.

TRAGVS frumentaceus zeæ respondet, sed difficilius in stomacho conficitur, & aluum emollit.

Trigle, mullus.

MVLLVS piſcis continuè eſus claritati oculorum nocet, crudus diſſectus & impoſitus marini draconis, ſcorpionis, & aranearum morſibus ſuccurrit.

Tripolium.

TRIPOLII radix calida eſt in tertio abſceſſu & acris.

Triches, crines.

PILI combuſti per ſimilē lanis cōcrematis vim obtinēt.

Trigon, paſtinaca marina.

MARINAE paſtinacæ aculeus impactus denti infirmo, ipſum conterit excutitq́;.

Tryx, fæx.

FAEX vini ignem nō experta compoſitis viribus conſtat, vt quæ abundè deficcet diſcutiátq;, aſtrictoria autem facultas ei ex vini vnde confit ſpecie, accedit. Vtendum igitur eſt ea tum in humidioribus, tū in fluidis affectibus, phygethla diſcutit, lac, mammis eo refertis impoſita, extinguit: cremata verò quā etiā ſpheclen appellant, adurentem vim acquirit, quapropter & medicamentis quæ adurunt, ipſam miſcemus. vngueis igitur ſcabros cū reſina eiicit: pilos cū oleo lētiſcino per noctem totam inuncta, flauos efficit. Lota oculorum medicinis abſterſoriis temperatur. Aceti fæx in omnibus valentior eſt iam dicta, magiſq; aſtringit.

Troglodytes, paſſer.

TROGLODYTES paſſer eſt, omnium auium excepto regulo minimus, in ſepibus potiſsimum degens, qui & toſtus & crudus ſalſus manducatus renum calculos conterit: cremati ipſius cinis epotus, idem præſtat.

Tyros, caſeus.

CASEVS recens & mollis repellendi vim obtinet, leuiter refrigerans, quare & vulnera impoſitus conglutinat: at qui oxygalactinus dicitur, præter hanc facultatem etiā diſcuſſoriam modicam poſsidet, magíſq; vulnera conglutinat: vetuſtus, iſq; pinguis magis diſcutiendi virtutem præ ſe fert, qua articulariorum quoq; tophis accommodatus eſt, præſertim cum ſuillæ carnis & ſalſæ & pinguis decocto.

Quæ ab Y incipiunt.

Hyacinthus.

HYACINTHI radix bulbi ſpeciem repræſentans, primi in ſiccando ordinis eſt, ſecundi refrigerando, pueros itaque impuberes diu cōſeruare cum vino inducta creditur: ſemen

leuit

euiter abstergit astringitq́;,idcirco arquatis cum vino datur,vt quod desiccet magis quàm refrigeret.

Hyalos,vitrum.

VITRVM læue cum vino tenui & albo potum,vesicæ calculos comminuere dicitur.

Hydnon,tuber terræ.

TVBER terræ terrestri constat substantia cum modica quadam virtute tenui.

Hydrargyros,argentum viuum.

ARGENTVM viuum in medicinæ vsum non adeò accõmodatur,quòd venenum repræsentet:nonnulli verò cõcrematum ipsum in cinerem,mixtúmq; aliis speciebus,colicis & iliosis potioni exhibuerunt.

Hydropeperi,aquaticum piper.

HYDROPIPER,herbula est calida,sed non piperis,modo,viride cum semine suo inductum,sugillata,& tumores scyrrho induratos discutit.

Hydor,aqua.

AQVA præstantissima & alterius substantiæ expers,refrigerat,humectátq;,ex peculiari sua natura:vbi autẽ ascititium calorem assumpserit,quamdiu eum seruat,calfacit: frigida autem facta,refrigerat.Porrò quæ nonnihil mixta est, vt nitrosa aut bituminosa,adiunctæ substãtiæ vireis acquirit.Pluuialis autem nonnihil etiam astrictionis habet,ob quam ocularis miscetur medicinis. Qualem verò conueniat laudatissimam esse aquam,in primo libro comprehensum est.

Hyoscyamus,altercum,seu herba Apollinaris.

ALTERCVM cuius semen nigrum est,item cuius flauũ, venenosum est : accommodatissimum verò curationibus, quod & semen & florem candidum habet ex tertio refrigerantium ordine.

Hypericum.

HYPERICVM duplex est.alterum quod androsæmon & ascyrrhon appellatur,expositum est:alterum verò calefacit & siccat,tenui substantia præditum, eoq́; vrinas elicit & menstrua citat,totum ipsius semen,quòd si cum foliis inducatur viride,cicatricem vulneribus obducit,† arida verò folia inspersa vlceribus medẽtur, dantur etiam potioni aduersus coxarum dolores.

† *Hic locus ita descriptus est in veteribus libris, ξηρὰ δὲ ἐπιπαττόμενα τὰ πλαδαρὰ τῶν ἑλκῶν ἰῶνται, id est, sicca autem inspersa, præhumida vlcera sanant.*

Hypecoon.

HYPECOON refrigerat in tertio ordine, papaueri viribus proximum.

Hypoglossum.

HYPOGLOSSON frutex pusillus est, cuius radix & succus emolliendi virtute pollent.

Hypocistis.

HYPOCISTIS eorum quæ ad radices cisti & cistari appellati subnascuntur, nempe cytinorum, succus est, medicamentum ad omneis fluidos affectus efficacissimum, vt quod particulas siccet corroboretque.

Hypophæston.

HYPOPHAESTON species est spinæ fulloniæ, quemadmodũ & hippophaës, ex huius capitulo, foliis, & radicibus, succus expressus siccatusq; trium obolorum pondere, cum mulsa pituitam & aquam euacuat, maximè congruit orthopnœis, comitialibus, & neruorum affectibus.

Hyssopum.

HYSSOPVM in tertio ordine & calefacit & desiccat, tenuisque substantiæ est.

Quæ à Ph auspicantur.

Phaci, lentes.

LENTES in secundo ordine siccant, medio caloris & frigiditatis tẽperamento donatę, sed astrictionis quoque nonnihil habent. Totum verò lentis corpus siccat, aluumq; sistit: decoctum ipsius proritat, ideoque prior aqua defunditur, quum comprimendi gratia lentes assumuntur.

Phacos, lenticula, palustris.

LENTICVLA palustris humectat refrigeratque in secundo abscessu.

Phalaris.

PHALARIDIS succus, folia, & semen pota, vesicæ doloribus auxiliantur, habet eadem herba & tenuem quandam vim, naturámque calidam.

Phalangites.

PHALANGITES quòd phalangiorum morsibus medea

deatur, nomen hoc inuenit: est & tenuis naturæ compos: qua torsionibus circa vmbilicum auxiliari putatur.

Phellos, suber.

SVBER præsertim ex vinorum cadis, combustum, cinerem reddit siccando vehementissimum, qui medicinis ad dysenterias inscriptis admiscetur.

Philyras, tilia.

TILIAE arboris folia, syluestri oleæ similiter astringunt, quibus commanducatis, oris vlcera iuuantur, eorumq; decocto colluũtur: quod etiam potum & vrinam & menseis trahit.

Phlomos, verbascum.

VERBASCI genera plura sunt, inter quæ est & dicta tryalis: cæterum folia omnium siccantem & mediocriter astrictoriam vim referunt: præcipuè eius quod aurei coloris est, & quod acerbæ sint, fluidis conferunt affectibus: nonnulli & dentes ex eis colluunt.

Phœnix herba.

PHOENIX, aliis rhu, herba est lolio consimilis, astringendi viribus donata, in vino austero pota, omneis fluidos affectus sistit.

Phœnix arbor, palma.

PALMAE fructus qui iam ematuruit, calidus mediocriter est, visceribus roborandis & stomacho idoneus, tum intus assumptus, tum foris applicatus: reliqua palmæ portio vehementer astringens est, quamobrem stomachicis, & hepaticis medicinis temperatur: longè magis astringit quod fructus enascentis veluti inuolcrum est.

Phormion.

PHORMION tenuis, abstersoriæ & attractricis facultaest: semen igitur cum melle albugines extenuat, & spicula è corporibus extrahit.

Phu.

PHV radicem habet nardi persimilem, quæ tamen ad pleraque infirmior sit, sed vrinas magis quàm ea elicit, nardi gallicæ modo.

Phyllum, folium.

PHYLLON, Malabathri folium est, de quo in illius capite diximus.

Phycos, fucus.

PHYCOS refrigerat, siccatque in secundo abscessu, ac mediocriter etiam astringit.

Phylites.

PHYLITES cùm acerba quadam prædita sit qualitate non immeritò alui profluuiis pota auxiliatur.

Quæ à Ch auspicantur.

Chalbane, galbanum.

GALBANVM calore tertium ferè ordinem accedit, siccitate secundum, molliendi & discussoria vi donatum.

Chalcitis.

CHALCITIDIS vires astrictoriæ, acres, adurentesque sunt, & crustam inducunt, tenuitate media inter misy & sori consistit, vsta tenuior redditur.

Chalcanton, atramentum sutorium.

CHALCANTHON aqua est in Cypri metallis coalescẽs, valentissimę astrictionis cũ calore nõ ignauo: quod omniũ efficacissimè humidas carneis conseruat suo condimento desiccatq;. longiore temporis processu in chalcitidem mutatur. *Chalcos, æs combustum.*

AES combustum acre quiddam habet & astrictionis particeps est, quapropter ad cicatricem vlceribus obducendam in siccioribus corporibus præstantissimum est: si eluatur, teneris vtilius est, quàm illotum.

Chalcu anthos, æris flos.

AERIS flos tenuioris naturæ est, quàm æs concrematum, eiúsque squama: mixtus itaque collyriis palpebrarum & & asperitates, & ficus exterit.

Chamædrys.

CHAMAEDRYS in tertio ordine calefacit siccatque. lienes igitur consumit, vrinas & menstrua elicit, viscerum obstructiones expurgat.

Chamæ cissus, hedera terrestris.

HEDERAE terrestris flos quum amarus insigniter existat, iecoris meatus adaperit, item contra coxendicum dolores exhibetur. *Chamæleuce.*

CHAMAELEVCE in tertio abscessu calefacit, in primo desiccat. *Chamæleon.*

CHAMAELEONTIS nigri radix calefacit siccatq; propemodum in tertio ordine, est & abstersoriæ facultatis particeps, qua cutis labes exterit, item duros tumores dissipat emollitq;, & phagedænica vlcera admota in cataplasmate

persa

er sanat: si autem intra corpus sumatur, veneni loco est. Al- i radix superiori proportione respondet, sed amarior est: quæ si cum vino austero instar acetabuli bibatur, latas ven ris tineas enecat: facit etiam ad aquam inter cutem.

Chamæmelon.

CHAMAEMELON siue anthemis calefacit siccatque in primo abscessu, præterea virtute tenui, discussoria, laxanti, & odorata constat.

Chamæpitys.

CHAMAEPITYS secundo gradu calefacit, tertio desiccat, quam ob causam & purgare & abstergere viscera, potissimum iecur potest, item vrinas menseisq; trahit, magna vulnera conglutinat, putredinem expertis medetur, duritias discutit, decoctum ipsius etiam coxendicum doloribus salutare est.

Chamædrops.

CHAMAEDROPS, quidam & hoc chamedryn vocant, alij etiam teucrion, viribus chamedryi respondet.

Chamæsyce, humilis ficus.

CHAMAESYCE abstersoria & acri facultate pollet, quapropter & surculi ipsius & liquor myrmecias, verrucasque abolent, crassas oculorum cicatrices cum melle abstergunt, hebetudini, & suffusioni incipienti medentur.

Chamælæa, oleago.

OLEAGO abstersoria facultate, sordida vlcera & crustas cum melle purgat.

Chelidonium, herba hirundinaria.

CHELIDONIVM in tertio ordine calefacit, valenterq; abstergit: succus ipsius claritati oculorum vtilis est: radix arquatos cum vino & aniso pota, obstructione liberat: man ducata dentium doloribus auxiliatur. Minus chelidonium quarto calefacientium ordini ascriptum, acrius est, vt inductum cutem exulceret: vngueis scabrosos eiicit: succus autem ipsius per nareis purgat.

Chelidones, hirundines.

HIRVNDINVM crematarum cinis cum melle illitus, anginarum inflammationes persanat: idem oculorum claritati benefacit.

Chole, fel.

FEL omnium aliorum animãtis humorum calidissimum est, colore tamen inter se differt: siquidem quod flauum, pal lido calidius: & flauo, æruginosum. præterea variat pro ani-

mantium quæ id habent ratione, quatenus suillum omnibus aliis infirmius est, eóque citra rosionem aurium vlceribus medetur. Ouillum maioris acrimoniæ est quàm suillum, & ouillo caprillum efficacius. caprino æqualia vrsorum & boum existunt. taurinum vehementius: hoc, fel hyænæ superat, rursus hyæna vincitur à pisce callionymo dicto, & scorpione, cuius animantis fel suffusionibus oculorum, hebetudini, & albuginibus accommodatur: item marinæ hirundinis. at capræ syluestris fel etiam lusciosis conferre dicitur. cæterum omnium volucrum fel, tum acrius, tum siccando vehementius est quàm quadrupedum: inter has ipsas autem gallorum & perdicum aliis est præstantius: accipitrum & aquilarum acrimonia & rosione quodammodo superat, æruginoso colore, nonnunquam etiam nigro.

Chondrilla.

CHONDRILLA intybi species subamara gustu est, propterea etiam maiorem siccandi vim quàm illa obtinet.

Chondrus.

CHONDRVS tritico persimilis est, nisi quòd glutinosior.

Chrysocolla.

CHRYSOCOLLA altera in metallis reperitur, altera in rubri æris pyla ac tali pistillo in vrina pueri venerem non experti, sub caniculæ æstu contrita, præparatur. hæc igitur abstergit, discussoria, siccanteque vi prædita maiore, quàm ea quæ in metallis inuenitur, vt etiam carnem absumat citra rosionem: ob quod vlceribus maleficis accommodata est: concremata vero minus erodet.

Chrysocome.

CHRYSOCOMAE, quæ etiam chrysitis dicitur, radix acri simul & astringente vi existit, quare non multi in medicina vsus est, quanquam peripneumonicis & iocinorosis in mulso elixa exhibeatur: cæterum menseis educit.

Quæ à Ps ordiuntur.

Pseudobunium.

PSEVDOBVNIVM bunij speciem repræsentat, calefacit, discutit & abstergit: torsiones igitur circa vmbilicum, stillicidia & laterum dolores soluit: strumas etiam cum sale & vino inductum disiicit.

Pseu

Pseudodictamnon.

PSEVDODICTAMNON imbecillis dictāni vires habet.

Psimmythion, cerusa.

CERVSA refrigerat & opplet.

Psyllium, herba pulicaris.

HERBAE pulicaris semen secundi refrigerantium ordi-s habetur, siccando humectandoq; medium est.

Psoricon.

PSORICON, chalcitide duplicata, argenti spumæ mix-,efficitur, vtrisq; tamen aceto prius detritis, ac in recen-m ollam coniectis, quæ diebus quadraginta sub fimo deli-scet: sic enim maiorem siccandi vim, tenuiorem & minus -dentem quàm chalcitis, acquiret.

Quæ ab O magno incipiunt.

Oon, ouum.

OVI candidum & tenue, nullius planè rosionis compos, -ediocriter refrigerat. vtendum igitur eo in oculis, puden-orum vlceribus, aliisq; omnibus malignis: miscetur etiam -edicamentis emplasticis, quæ sanguinem supprimunt: lu-eum verò pari facultate præditum medicamentis tempe-atur ad inflammationem arcendam efficacibus: tostum ve-ò magis siccat, minus lenit. Porrò totum ouum aceto inco-tum si assumatur, ventris fluxiones desiccat: si acerbum ali quod adiunxeris, vt, gallam, aut rhun, aut balaustium, ac fri-xeris, multò redditur efficacius: ambustis autem crudum -mpositum, protinus auxiliatur. Sorbile assumptum, pecto-ris vitia concoquit lenitque, & arteriæ asperitates læuigat. Præponetur autem recens veteri: & gallinaceum reliquo-rum animantium ouis.

Ocimum.

OCIMVM secundo calefacientium ordini ascribitur: ha-bet & humiditatem quandam excrementitiam, propter -quam neq; vtile est intus assumptum: extrinsecus autem in-ductum discutit, & concoquit.

Ocimoïdes.

OCIMOIDES, nonnulli philæterion nuncupant, inutilis quidē radix est: semen verò tenue est, & sine rosione siccat.

De *medicamentis simplicibus quæ flauæ bili pur-gandæ sunt.*

CAP.

CAP. IIII.

ALoës drachma cum aqua mulſa mane datur. qui veſperi eam exhibent, aut ſecundum cibum, noxam inferũt, quippe alimentum in membra digerit, flauam bilem vacuat minus, trium obolorum inſtar aſſumpta, vt quæ craſsiora tantum excrementa abundè educat. Cęterum quum omnia purgantia medicamina ſtomacho aduerſentur, ſola aloë conducit. qui vero amaritudinem eius non ſuſtinent, in catapotia coactam aſſument. Sciendum verò eſt, medicamenta ea non ſimplici quodam temperamento, verbi gratia, caliditate purgare, (omnia ſiquidem calida, quale piper eſt, vacuationem molirentur) verum totius ſubſtantiæ proprietate, quo modo lapis magnes ferrum attrahere demonſtratus eſt. Porrò ex purgantium medicaminum numero ea quæ ventrem duntaxat emolliunt, primo libro ſunt expoſita: efficacioribus autem vtimur vel ad materiam deriuandam, vel ad affectum induratum agitandum remouendumq́;, aut ad corpus reficiendum, mutandumq́; ipſius temperamentum, aut ad noxium humorem eliciendũ. Iam verò ſunt nonnulli etiã mixti ex prædictis modi, inuicem cõnexi. Cæterum purgationibus hos vti conuenit qui viribus pollent, & mente conſtant, primoſq́; ætatis limites euaſerunt, nondũ verò ad extremos peruenerunt, item qui ſtomacho robuſto ſunt, & copioſam materiam inutilem in corpore collegerunt, non multi adeò ſanguinis compotes. Tempus autem purgationis, ſi nulla vrgeat neceſsitas, vernum maximè & autumnale opportunum eſt.

Quæ bilem vacuent.

QVAE bilem educunt, quouis anni tempore pręterquàm in hyeme rectè vſurpantur: ætate verò florida, & declinante: habitu ſicco, muſculoſo, nigri coloris, vel rubri: viris magis quàm mulieribus: item in quibus cibi continuè corrumpuntur, aluus aſtricta eſt, amara bilis redundat, iracundis, paucam vrinam reddentibus, cibo vſis ſicco & calido. In affectibus, arquato, iecoris imbecillitate, pleuritide, phrenitide, angina, inſania, cephalæa, lippitudine, eryſipelate, lepra, febri, & quibus bilis ſuperat. Datur aloë capite grauatis, lippientibus, ſiticuloſis, & qui per ſomnũ imaginibus torquentur ſine febri, adhæc qui horroris diſcurſum in corpore ſentiunt, flatus acreis ædunt, inteſtinis roduntur, quibus ſtomachus

hus immodicè æſtuat,aut nauſea humoribus os eius roden
ibus euertitur: poſtremo,quibus ob recrementorum abun
lantiam clyſter nequit iniici: abundè ſiquidem inanit, ſic
t totum corpus non commoueat, niſi copioſa admodum
uerit exhibita: bilem autem inteſtinis, aluo & ſtomacho
nhærentem educat. Veratrum conuenit & acuto & lon-
go morbo laborantibus, qui medicamentum bili ducendæ
doneum requirunt, quales ſunt qui inſania, altera capitis
parte (heterocranici dicuntur) humorum impetu in oculis
decumbente, & pectoris affectibus torquentur: accommo-
datiſsimum eſt viſceribus, vteri & veſicæ vitiis medicinam
requirentibus. Laudatur etiam ad longam aſperæ arteriæ
affectionem,arquatum,eruptiones quæ exãthemata dicun-
tur,impetigines,vel herpetas,vel eryſipelata,vel lepras. Ve-
ratrum nigrum bilem flauam potiſsimum è toto corpore
citra moleſtiam educit, quam ob cauſam iis qui non graui-
ter febricitant, magiſq; febri carẽtibus inſtar drachmæ ex-
hibetur,radicibus in mulſa & aqua maceratis,aut cum mel-
le catapotiorum modo: verùm ita exhibetur, vt ieiunium
præceſſerit. Sunt qui miſceant ei pulegium, vel ſatureiam,
vel aliquod ex iis quæ ſubitò tranſeunt, ſtomacho non ini-
mica. Scammonia perinde vt veratrum purgat,magis fla-
uam bilem: cæterum inter omnia quæ purgationẽ moliun-
tur, aduerſiſsima ſtomacho eſt. datur igitur iis qui febri ca-
rent & ſtomacho ſunt meliori, ad pondus quatuor obolorũ
cum ſale aut pipere, aut zingibere, aut quodam ſtomacho
vtili,quod protinus corpus permeet, aut etiam cum melle:
item cum gummi quoq; fiunt catapotia. Colocynthidis,
hoc eſt,cucurbitæ ſylueſtris medulla bilem potiſsimum va-
cuat,& mucoſa non à ſanguine tantum trahit, quemadmo
dum veratrum & ſcammonia,ſed etiam à neruis & neruoſis
partibus inſtar drachmæ in aquæ mulſæ cyathis duobus,
quibus & ruta incocta ſit,epota: læuigetur autem accuratè,
quoniam aſperitates ipſius interaneis adhærentes,vlcera cõ-
citant, & neruos conſortij lege afficiunt. Exhibetur rectè,
capite dolentibus, nempe quum cerebri membrana, vel ea
quæ caluariam cingit,vitiata fuerit, vt, vertiginoſis, hete-
ronocranicis, cephalæa infeſtatis, comitialibus, apoplecti-
cis,conuulſis, vt in vtramlibet partem deprauata ſit facies,
qui cynicus ſpaſmus dicitur, diuturno in oculos fluxu vexa-

tis,

tis, orthopnoïcis, suspiriosis, vetusta tussi conflictantibus, præterea iis quos articularij dolores, & renum aut vesicæ affectus malè habent. Elaterium scammoniæ modo euacuat. deligendum verò porraceum, leue, & anno non vetustius, triobolari pondere cum lactis hemina læuigatum exhibetur. Tithymalus bilem elicit, non aliter quàm elaterium & scammonia. dātur liquoris guttæ quatuor aut quinque cum polenta maceratæ, quæ statim deglutientur. Nam in ore diu retentæ, linguam exulcerant, eiusque viciniam.

Lathyrides bilem purgant sicut veratrum & scammonia: offerentur igitur septem octóve, & vsque ad quindecim: robustis sanè & qui liberaliore indigent purgatione, manducari præcipe, imbecillioribus & malo præditis stomacho, integras ipsas deuorare. Peplij turionum qui semper sicci existunt, instar octo obolorum in mulsa datum bilem educit, veratri modo, & flatus disiicit. Agaricum simileis cucurbitæ syluestri vireis habet, tardum ad functionem obeundam, non autem stomacho admodum inimicum: datur læuigatum drachmis duabus cum mulsa, sit autem albissimum, vehementer fragile, non adeò lignosum, neq; teredinibus obnoxium. Iris illyrica simili modo purgat octo obolorum instar ex mulsa assumpta. Sit autem nec vetusta, nec teredines experta. Centaurium minus bili & mucis purgandis aptum, coxendicum doloribus peculiariter conuenit: ius ipsius drachmæ & semissis pondere in aquæ hemina decocti ad dimidias bibitur. Tragorigani flos cum semine instar duarum drachmarum ex mulsa datur, quibus etiam veratrum nigrum, verum flos ille, gratior quidē stomacho existit quàm veratrum, minus autem purgat. Chamælææ drachmæ quatuor in mulsæ heminis duabus ad quartas decoctæ, perinde vt veratrum, purgant. Nonnulli vero chamælææ & absinthij dupla portione catapotia fingunt, exhibentq;. Aristolochiæ clematidis, hoc est sarmentariæ seminis drachma in mulsa pota, colocynthidis more purgat. Polypodij radix arida, si læuis mulsæ inspergatur, aut cum ea conteratur, eundem quem colocynthis effectum præstat.

Quæ bilem atram vacuent.

MEDICAMENTIS atram bilem ducentibus vtemur præcipuè in melancholicis, furibundis, iracundis, hominum

cons

consortia exosis, aut secessu gaudentibus, itē in his qui dum à morbo reficiuntur, purgationem desiderant, autumno feruidiore, habitu sicco & parum musculoso. Epithymum laudatissimum est remedium inter ea quæ atræ bili vacuandæ sunt. dantur ipsius drachmæ quinque læuigatæ ex lactis hemina. Epithymbrum quod thymbræ supernascitur vt epithymū similiter euacuat, sed imbecillius est. Pulegium atram ducit bilem instar acetabuli in mulsa potum. Tragorigani heracleotici idem modus, vti pulegium vacuat, cæterum ambo desiccant. Alypi semen inferius atrā purgare bilem pari epithymo mensura cum sale & aceto dictum est, intestina verò si fidem Dioscoridi accommodamus, leuiter exulcerat. Est autem meo iudicio, quæ nunc alypias vocatur: exhiberi debet in mulsa. Parthenium similirer siccum si potetur eadem soler extrahere. Alysson cum sale epotum non aliter quàm superiora expurgat.

Quæ pituitæ vacuandæ sint.

EORVM quæ pituitam educunt vsus est in habitu frigidiore & senio confectis perq; hyemem, in resolutis, apoplecticis, inturgescentibus tumore laxo fungosoq;, quod œdema dicunt, insuper in his qui multum pituitæ in ventriculo, aut pectore, aut stomacho collegerunt, & in mulierum fluore. congruunt etiam copiosa emungentibus, crassa excreantibus fastidiosis, & coxendicum cruciatu detentis, quum muci articulis incubuerint, aut elephanticis: maximè autem conueniunt iis qui aqua inter cutem laborant, cui nomen est anasarca. Styracis albi drachmæ pondus cum resinā terebinthina æquali modo deuoratum, pituitam euacuat. Oleæ radicis cortex drachmæ instar cum vino aut aqua. Pyrethri oboli nouem ex aqua. Lychnidis seminis drachmæ duæ. Cyclamini radicis drachma cum hydromelite. Scordij drachmæ duæ cum melle. Chamæpytis in pollinem detrita, exhibitaq; in catapotiis. Squamæ Cypriæ drachma semis cum resina pari in catapotiis valentius purgat pituitam. Lauri foliorum viridium sesquidrachma. Cucumeris syluestris radicis corticis oboli duo. Ricini grana quadraginta, crotones dicti, putaminibus detractis eduntur, similemque effectum præstant.

Apij dimidium quod ad radicem est manducatum: nonnulli id chamæraphanon appellant, hoc est, humilem

raph

raphanum. Bdellij drachmæ duæ ex hydromelite. Peculiariter autem gummi oculis defluentibus idoneum.

Quæ aquam educant.

AQVAM elicientibus vti conuenit in his quos aqua subter cutem, ab vtre ascites dicta, malè habet, in mulieribus albo fluore infestatis, item in iis quos vlcera fluida torquēt.

Squamæ Cypriæ drachma cum mulsa pota aquam educit: aceti verò momentum supersorbere oportet, ne per vomitum reddatur. Coccum gnidium cortice detracto læue cum melle cocto potum ne fauces attineat, aquas trahit. dantur autem grana aut viginti, aut vigintiquinque, aut triginta: valentioribus quadraginta. Euphorbij drachma cū melle cocto pota pituitam emolitur, magis autem aquas.

Lonchitidis seminis oboli octo cum mulsa aquas purgāt.

Cneoron similiter aquas trahit cum polenta potū. Cnici seminis drachmæ quinque læuigatæ ptisanæ incoquuntur cum salis momento, sorbenturq;. Ammoniaci suffiminis drachma in mulsa pota aquam educit. Nonnulli verò lienosis id cum posca exhibent. Sambuci corticis radicis succus instar vnciarum duarum potus cum vino aquas educit.

De compositis medicamentis purgantibus.

CAP. V.

Catapotia ex aloë.

COlocynthidis medullæ pars vna, absinthij succi pars vna, aloës partes duæ, scammoniæ partes duæ: ex aqua granula ad erui magnitudinem finguntur. dantur vndecim numero.

Oxymeli Iuliani.

RVTAE, origani, singulorum quadrans, thymi comæ triens, anethi sescuncia, iridis vncia, mandragoræ radicis sescuncia, agarici sextās, tedarū pinguiū vnciæ duodecim, cocci gnidij triens, lathyridum, alypiadis, singulorum quadrans, polypodij sextans, phylli, costi, spicæ nardi singulorum vncia, rheupontici sescuncia, scillæ, sambuci turionum, canopi, (qui est sambuci cortex) singulorum quadrans, asari vncia, pulegij quadrans, epithymi, veratri, acori, singulorum sextans, sij, amomi, hyperici, cumini, singulæ vnciæ, anisi sextans, aceti sextarij decem, mellis sextarij quinque: herbæ per triduum in aceto madescunt, deinde excoctis dum amplius

plius dimidio consumptum fuerit, mel adiicitur: vbi vnita fuerint, & illis abiectis admiscentur lathyrides, costus, coccum gnidium, spica nardi læuigata, & si voles postquã perfectè coctum fuerit oxymel, illa impones. Modus summus est vncia, aut pro virium ratione: benefacit podagricis affectibus & comitialibus, ac in quibus vacuare simul & crassos humores educere opus est.

Purgatio ad ducendum aquas quæ constat caryophyllo.

Aloës, epithymi, caryophylli, cocci gnidij, petroselini, rheupontici, singulæ semũciæ, euphorbij scrupuli quatuor, mellis quod satis est. datur cochlearis mensura.

Purgatio ex rhodomelite confecta, Alexandri.

ROSARVM succi sextarij duo, mellis sextarius, scammòniæ vnciæ quatuor. summus modus est quinque cochlearia: leuior, duo: medius tria. ALITER. Mellis libra, rosarũ succi libra, piperis drachmæ duæ, scammoniæ drachmæ octo, mastiches drachmæ quatuor, zingiberis drach. duæ. ALIO modo, quo ego vtor, Spicæ nardi, asari, epithymi, singulorũ semuncia: macerãtur in aquæ hemina per triduum: vbi mediocriter incoxeris, misceto aquæ rosarum succi sextarij dimidium, mellis tantundem. Postquam adusque spissitudinẽ fuerint incocta, scammoniæ sescuncia admiscetur.

Purgatio ex malis cotoneis.

MALORVM cotoneorum tostorum vnciæ quatuor, piperis vnciæ sex, scammoniæ drachma, mellis vnciæ quinq;: trita exhibentur cochleario instar vnciæ, aut pro viribus.

Compositio dia citriu, quod est, ex malo medico, stomacho vtilis.

MALI medici corticis carnísque pondo in aquæ sextario vno & dimidio ad tertias decoquitur, mellis sextarius dimidias adiicitur: vbi mellis spissitudinem ex coctione acceperint, inspergitur læuigati piperis longi vncia, scammoniæ tostæ in fermento tantundem.

Bucellatus purgans.

SCAMMONIAE tostæ vncia, piperis, apij semini, singulorum scrupulum, fœniculi, anisi, singulæ vnci. mellis libra: tosta mediocriter instar vnciæ dantur in condito.

Oliuæ purgantes.

SCAMMONIAE vncia, piperis tantundem, epithymi, cumini torrefacti, petroselini, rutæ, foliorum menthæ viridis,

ſingulorum drachmę quatuor, laſerpitij drachma, palmularum vnciæ quinq;, mellis tantundem, aceti heminę duæ, oliuarum colymbadum ſextarius, ſciſſarum videlicet: quidam & gari momentum addunt. Modus eſt quinque ſcrupula aut ſeptem aut nouem.

Paſtillus purgans.

SCAMMONIAE drachmæ quatuor, euphorbij tantundem, phylli, piperis, ſingulorum drachmæ duæ, mellis libra. datur inſtar vnciæ.

Fuſca purgans, & ſtomacho grata.

CVMINI, fœniculi, ſingulorum vncia, pulegij, apij, aniſi, ſingulorum ſemuncia, epithymi, ſcammoniæ, ſingulorũ vncia, ſalis vnciæ duæ. Summus modus datur ſcrupulis duobus in poſca, nonnulli etiam euphorbij ſcrupula quatuor adiiciunt.

Vinum purgans in hydropicis.

SCILLAE tres vnciæ, apij ſeminis vnciæ ſex, piperis drachma, capparis radicis drachmę quatuor, cocci gnidij cortice exuti drachma, folij malabathri galbuli duo, vini heminæ duodecim, mellis ſextarij tres: ſcilla contuſa vino ſuperfunditur, reliqua læuigata miſcentur.

Halatia, quaſi dicas ex ſale confecta, purgatio.

SALIS communis torrefacti drachmæ ſex, apij ſeminis, zingiberis, panis ſicci, ſingulorum ſcrupula ſex, aniſi, piperis ſingulorum ſemuncia, ſcammoniæ, epithymi, ſingulorum vncia. datur circiter cochleare.

Compoſitio dia Hermodactylu, ad podagram.

HERMODACTYLI quadrans, aniſi, cumini æthiopici, ameos, thymi ſummitatum, piperis albi, zingiberis, ſingulorum ſcrupula tria, epithymi ſemuncia: exhibentur ſcrupulis quatuor. quidam ſcrupula ſex dant mane cum condito, aut mulſa, aut aqua calida. ALITER eadem purgatio. Hermodactyli vncia, cumini ęthiopici, aniſi, agarici, zingiberis, ſingulorum ſcrupula ſex, maſtichæ, ſpicæ nardi, ſingulorum ſcrupula duo, muſci ſiliqua, cnici ſcrupula duo. datur quatuor ſcrupulis cum hydromelo, Scammoniam, quòd ſtomacho ſit inutilis, auerſamur. Si autem liberaliore vacuatione opus ſit, ſcammoniæ ſiliquas treis menſurę admiſcebis: loto exhibetur.

Catap

Catapotia, quæ constant lapide armenico, arthriticis potissimum exhibenda.

ALOES vnciæ quatuor, scammoniæ semuncia, agarici vncia, epithymi tantundem, lapidis armenici scrupula duodecim, casiæ vncia, spicæ nardi vncia, scillæ tostę sextans, croci scrupula duodecim: rhodomelite excepta duobus scrupulis exhibentur.

Compositio dia Coronopodiu, ad eadem efficax, ad quæ ex Hermodactylo confecta, stomacho vtilis.

ZINGIBERIS scrupula duo, piperis scrupulum, agarici scrupula decem, cnici partis interioris scrupula quatuor, coronopodij radicis scrupula sex. dantur scrupula tria: quibus aluus est difficilis siliquæ viginti tres, quæ faciūt omnino obolos septem, aut ferè octo. vbi venter inanitus est, ad lauacrum duces, inde ouis & pane enutries.

Medicamentum ex Cyrenaico liquore ad febrem quartanam.

LACTIS cyrenaici, piperis, zingiberis, rutę foliorum, singulæ drachmæ. datur ad nucis auellanæ magnitudinem.

Puls ad purgandum, tumoribus laxis, & elephanticis singulariter efficax, & in quibus humorem crassum glutinosumq; emoliri voles.

CVCVRBITIS duabus syluestribus circuncisis semen eximetur, interiore ipsarū carne relicta, dulci oleo ipsas replebis, & propriis operculis obtectas pernoctare sines, in sequenti die vacuato oleo cucurbitas in aqua decoques dum tabescant, deinde ipsis proiectis oleo aquæ temperato nigri veratri triobolum adiunges, scammoniæ drachmā: vbi iam cum his pulticulam è simila, aut panem siccum læuigatum incoxeris, inde ægroto dabis tenui pridie vso victu, ad nucū auellanarū, octo aut decem, aut plurimū quatuordecim magnitudinem, & portioni aquam calidam exhibebis.

Quomodo eos qui purgantur tueri conueniat, quidq; faciundum vbi medicamentum purgans assumptum nihil profecerit. CAP. VI.

SVmmatim in omni purgatione efficaci, medicamentum homini quem certa prius victus ratione alueris, ieiuno & concoctione obita trades, ac à somno quoad in totum purgatus fuerit, arcebis, motu mediocri si fieri potest adhibito, cibo omni & potu abstinere vsq; ad consummatam purgationem compelles.

Ex commentarijs Philagrij.

AT si inediam non tulerit, aut quòd ventriculi os ad bilem contrahendam expeditum ex longa penuria præcedēte habeat, aut alia eiusmodi de causa, dabitur ipsi panis ex vino aquoso, aut ptisanæ cremor aut chondri, idq́; nondum incepta vacuatione, (vt ne cibus corrumpatur) sed protinus vbi medicamentum fuerit epotum, sic enim nonnunquam ad celerem medicaminis motionem pōdere suo opitulatur. Si verò quocunque medicamento ad aluum emolliendam assumpto quis non purgetur, neq; vacuetur, nullo accedente periculo nihil moliendum est. At si magnitudo morbi vrgeat, aut æger vellicetur, distendatur, & lancinationem expertus fuerit, clyster statim necessariò iniicitur. Si ne sic quidem venter respondeat, corpore rosionem & veluti euersionem sustinente, lauare liberaliter inungendo oportet: vbi repletum est grauatúrq;, sanguinis dimisio congruet, præsertim vbi multi compos sanguinis homo fuerit, oculos rubros habeat, & emissitios, nō ex natura, sed acquisitò ex medicaminis potione. Vbi horum nihil infestat, sed morsus & vellicatus affligit, à balneo cibū protinus offeres, vinum liberalius potui dabis, atq; interea clysterem inferes, nisi subsistat cruciatus, rursusq́; lauabis. Esto autem oleum quod in aluum dabis rutaceum, aut ex alio quopiam flatus expertè præparatum.

Si purgatio modum excedat. CAP. VII.

SI purgatio maior sit impendio, cutis infricari debet, & lauari calida: ante balneum vinum tenue, fuluum & flauū dari, tale siquidem celerrimè in totum corpus distribuitur: item panis ex eo madens, & malum punicum. Quòd si euacuatio perseueret, artus vinculis excipientur, quæ è summo deorsum distributa, constringant, & nonnihil sanguinis & spiritus excipiant: dabitúrque potui theriaces ex carnibus viperarum momentum. deducit enim in cutem subitoq́; reuellit humorū in ventriculū confluxum, obtundítq; medicinæ purgantis quod ceu virosum est & medicatū. huius penuria pastillos theriacos, preterea compositionem dia spermaton, & Philonium appellatam: imò etiā cucurbitulis supra stomachum, & cataplasmatis ex polenta & mulso vti, prodest, deinde epithematis astringentibus: maximè verò ex totius corporis frictione, & medicaminum potu, adiuuātur,

tur. Aër ipsis vitandus qui frigidus nimium aut calidus existat: ille siquidem materiã à foris intro compellit, fluorémq; auget: hic discutit, & vireis resoluit. At si ex intestinorũ quæ medicamento irritantur, erosione, vacuatio augeatur cataplasmatis obducere commemorata oportet, & in aluum dare quæ acrimoniam retundunt, adipem anserinum scilicet, vinum dulce, nardum & consimilia.

De Hieris antidotis. CAP. VIII.

Hiera Antiochi.

CHamedryos, agarici, colocynthidis medullæ, stœchados, singulorum drachmę decem, opopanacis, sagapeni, petroselini, aristolochiæ sarmentaceæ, piperis albi, singulorum drachmæ quinq;, cinnamomi, spicæ nardi, myrrhæ troglodytidis, croci foliorum, singulorum drachmæ quatuor, mellis quod satis est, ALITER. Colocynthidis carnis drachmæ viginti, scillę tostæ, agarici, ammoniaci thymiamatis, veratri nigri corticis, scammoniæ, hyperici, singulorũ drachmæ tres, epithymi, polypodij aridi, bdellij, aloës, chamedryos, marrubij, casiæ, singulorum drachmæ octo, myrrhę troglodytidis, opopanacis, sagapeni, petroselini, piperis cõmunis & longi & albi, cinnamomi, croci, castorij, aristolochiæ longæ, singulorum drachmæ quatuor mellis quod sufficit.

Hiera Iusti.

EPITHYMI drachmæ duodecim, marrubij, stœchados, chamædryos, veratri nigri, scammoniæ, agarici, piperis longi, scillæ tostę, singulorum drachmę sedecim, euphorbij, colocynthidis carnis, aloës, croci, gentianæ, petroselini, guttæ ammoniaci, sagapeni, singulorum drachmæ octo, opopanacis, polij, cinnamomi, myrrhæ, spicæ nardi, iunci odorati floris, pulegij, singulorum drachmæ quatuor, aristolochiæ lõgæ & rotundæ, vtriusq; drachmæ duæ, mellis quod satis est. datur scrupulis duobus, aut tribus, aut quatuor cum mulsa & sale.

Hiera Galeni.

CHAMAEDRYOS, piperis longi, piperis albi, stœchados, veratri nigri, scammonię, spicæ nardi, scillæ tostæ, (nonnulli etiam epithymi) singulorum drachmæ sedecim, myrrhæ, croci, ammoniaci suffiminis, euphorbij, singulorum drachmæ octo: excipiuntur melle.

Hiera Rufi.

CVCVRBITAE syluestris, quę sicyonia vel colocynthis dicitur carnis, drachmæ octo, chamędryos drachmæ decem, sagapeni drachmæ octo, petroselini, aristolochiæ rotundæ, piperis albi, singulorum drachmæ quinq;, cinnamomi drachmæ quatuor, vel casiæ octo, spicæ, croci, polij, myrrhæ, singulorum drachmæ quatuor, mellis quod satis est.

Hiera Archigenis.

MARRVBII, agarici, chamędryos, colocynthidis carnis, stœchados, singulorum drachmæ decem, opopanacis, sagapeni, petroselini, aristolochiæ rotundæ, piperis albi, singulorum drachmæ quinq;, cinnamomi, spicæ nardi, myrrhæ, polij, croci, singulorum drachmæ quatuor. arida tunduntur simul & incernuntur, opopanax autem, sagapenum, & myrrha contusa, mulsa per noctem vnà in pila macerantur, deinde læuigantur, & sicca his admiscentur: melle optimo excepta reponuntur in vitreo vase aut plumbeo. hæc ratio omnium hierarum cõmunis est. Summus ipsarum modus est drachmæ duæ: assumatur & salis drachma, mellis heminæ duę, aquę quantum satis est. Quòd si vehementiores ad purgandum voles efficere, quibus scammonia non inest, iniicietur, & his singulis ex illa obolus.

Quæ sedi & vmbilico illita purgent. CAP. IX.

Illitio sedis ad flatus excutiendos.

RVta cum melle in tenuissimum pollinem redigitur, vt vnus succus fiat, & penitissimè intra sedẽ delinitur. Efficacissimum verò est si cumini momentum & nitri assumat, vel cyclamini succum: stuppa exceptum imponitur, aut glãdis forma melle apposito, flatus siquidem multi erumpunt, ventrem leuantes.

Perunctio sedis ventrem mouens, Chezanance.

ALVMEN cum melle læuigatum coquitur quoad fuluũ reddatur, atq; hoc sedes perungitur, facilè enim copiosa citra laborem subducit.

Medicamentum quod vmbilico illinitur epomphalium dictum, ad aluum subducendam.

CYCLAMINI drachmæ quatuor, nitri drachmæ tres, veratri nigri & albi, singulorum drachmæ duę, colocynthidis drachmæ tres, scammoniæ drachmæ duæ, elaterij succi drachmæ quatuor, cocci gnidij totidem, caricarum pinguiũ

vnc

vnciæ duæ, fellis taurini vncia. *Aliud laudatissimum.*

ELATERII, lathyridis, galbani, cyclamini, veratri nigri, singulorum drachmæ quatuor, colocynthidis carnis drachmæ octo, cucumeris syluatici recentis, scammoniæ, cocci gnidij, tithymali, singulorum drachmæ duæ, terebinthinæ drachmæ tres: excipito hæc felle taurino, & vnguinis modo vtitor. Quidam verò adiungentes faui vncias septem & sicyonij quod satis est, emplastri modo imposuerunt.

Quæ medicamenta vomitum citent, & quomodo veratrum exhibeatur. CAP. X.

VOmitu vtuntur & sani, qui ciborum humorúmve copia grauantur: & acuto morbo laborantes quum à pituita aut eiusmodi quodam infestantur. At medicamẽtis vomitum facientibus neq; sani, neq; acuta ægritudine occupati, vti permittentur: sed in lõgis prosunt affectibus & præsertim induratis, quæ validam commotionem desiderent, qualis est podagra, morbus comitialis à stomacho originẽ trahens, elephãtia, aqua subter cutem, melancholia, & persimiles. Aduersatur vomitus sanguinem excreantibus, malo præditis stomacho, & iis qui suffocationibus opportuni sunt. Promptissimũ igitur ad vomitum ciẽdũ est Cyprinum, digitis aut pinnis in id intinctis, demissisq; in guttur. itẽ nardi gallicæ radicum drachmæ septem ex mulsa potæ sursum valenter purgant: similiter etiam radicũ betonicæ, quæ cestron dicitur, quinq; aut sex drachmæ cum mulsa sumptæ & daphnoïdis tria folia viridia in læuorã coacta comestaq;. Item elaterij obolus in aqua assumptus, sursum pituitam & bilem expurgat: & herbæ pedicularıæ grana quindecim cum mulsa crassiore, ex bulbis autem qui manducari solẽt, si crudi assumantur. Narcissi autem elixi sursum per vomitum purgant. idem facit apij radicis pars superior, aëri proprior comesta, vocant eam nonnulli chamæraphanon, inferior autem pars per inferna purgat, tota vero sumpta vtrinq;: raphani prædictis minus quidem purgant, sed vtilius: cæterũ conuenit ipsas acreis & recẽteis adhuc minutim cõcisas, ante duas trésve horas in oxymelite maceratas quã fieri potest multas, assumere, ter quatérve à cœna vomitu excitato: semel autem ieiuni voment, & sæpe oxymel absorbebunt: vbi duabus horis inambulauerint, egelidam bibentes aquam, digitis aut pinnis in os demissis voment.

Quibus modis veratrum exhibeatur.

VERATRVM dari debet, vbi lõgi valentesq́; morbi sunt & spes ex aliis præsidiis adempta est, quod ægritudo omnibus ipsis fortior extiterit. Conueniet autem siue continuè infestauerit morbus, vt aqua inter cutem, elephantia malus corporis habitus, resolutio, & id genus alia: siue statis temporibus repetat, vt morbus comitialis podagra. Porrò quũ plures hellebori exhibendi modi existant, simplicior quidem & præparatio potius ad id assumendum, talis est. Raphano arundine compuncto dissectoque veratri albi optimi radicum præsegmina inseruntur: ac vbi vna nocte in eo permanserint, proiiciuntur: raphanus minutim concisus, cum oxymelite in dictum modum ægro exhibetur, nimirum vomitionibus assueto, atq; is horis quot diximus interpositis ad vomitũ cogendus est. At proprius veratri exhibendi modus hic fuerit. Veratri optimi sextans in aquæ hemina diebus quinque maceratus, ad aquæ tertias incoquitur: vbi expressum veratrum est, aquæ miscetur tantundem mellis: excoctũ vsq; ad spissitudinem prædicto modo, laboranti exhibetur, præterquã vomere prius exercitato etiã ieiuno, probeq; defuncto cõcoctione, & cui aluus respõderit, vel sua sponte, vel clystere semen bísve secundum virium rationem sollicitata. Omniũ vero efficacissimus modus talis est. Dissectis veratri radicibus in sesami magnitudinẽ (nam in tenuissimum redactæ pollinem virium efficacia strangulationes pariunt) veratri plurimum drachmas duas, modicè vnam, imbecillioribus ptisanæ cremori aut alicæ, aut id genus alicuius incoctam, potui dabis: valentioribus ex aqua calida aut mulsa. Incipit autem purgatio post tres quatuórve horas: quibus tardior est, ij melius purgantur. Quod si vomitus lentè oboriatur mulsa potui data, vomere æger cogendus est, pinnis oleo madidis in os demissis. si ne sic quidem proficiatur, in balneum deduci debet. Vbi iam vomere inceperit si vacuatio paulatim respondeat, nullũ ęgro negotium facessere oportet. sin autem vellicatum aut conuulsionem experiatur, hydrelęum potui dabitur, simul & in aluum ab inferiore parte indetur: quod alioquin in his qui helleborum assumunt, nonnunquam fieri solet, vnde medicamenti coaceruationem facilius ferunt. Si anima deficiat, naribus quæ odorem mouent admotis & consimilibus vireis

is recolligere,aliisq; vt verisimile est superuenientibus ca
bus,eadem accommodare oportet.At multa facta inani-
one,cibus dari somnusq; permitti debet, & alia sicuti in
s qui nimiū purgantur diximus,factitanda sunt.Si perse-
eret vacuatio,cucurbitulas stomacho defigere,& artus vin
lis excipere conuenit:sin autem pro ratione facta sit,mul
e iusta portio propinabitur, qua superfluitates è medica-
iento reliquæ eluantur:mox cibus boni succi offeretur.
am verò in iis qui medicamenta per os abominantur,omni
o autem hellebori potionem requirunt, Antyllus huius-
nodi quodam vsus est clystere:hellebori albi drachmę duę
aquæ sextario per diem & noctem vnam macerantur, se-
uenti die veratrum in aqua ad dimidias coquitur, inde in
luum datur,vt vomitum concitet,superius purgat paulò
nbecillius quàm veratri potio.Vbi abundè purgatum est,
lande acri imposita,aluus irritatur, vt quod iniectum est
eddatur, & æger non amplius vomat.Facta excretione,
nulsa semel bísvè intestinis abluendis iniicitur.ipse verò
ntyllus tradit fieri etiam glandem ex helleboro albo tuso
ribratóq;,deinde cocto melle excepto, ac clysteris modo
x helleboro præparati,superiorem ventriclum purgare,ve
um hic est modus probatior. Nam purgationem partire in
ices nobis licet:pondus igitur sit veratri drachmæ duæ,cæ
erum glans circumaptetur aut vinciatur stuppa solidiore,
uius initium extrinsecus per sedem recipiatur,quò glan-
lem vbi satis purgando profecerit, auferre possimus.hic
nodus purgat quidem absolutissimè, non autem suffoca-
ionem aut aliud quoddam periculum inducit.

De *differentia antidotorum.* CAP. XI.

PRæfatio Galeni de antidotis in hūc modum habet.Me-
dicinas quæ non extrinsecus impositæ, sed intra corpus
assumptæ affectibus medentur,antidota veteres nūcupan:
cæterum triplex ipsorum est differentia, quædam enim le-
thalium medicamentorum gratia offeruntur, quædam ob
bestiás virus iaculanteis,quas Græci ἰοβόλοις appellant,quæ-
dam verò morbis ex prauo victu contractis auxiliantur:nō-
nulla treis hos vsus promittunt,quemadmodum etiam quę
theriaca dicitur.

Hedychroi quod theriacen ingreditur,confectio.

ASPALATHI radicis corticis, calami aromatici, costi,

asari, xylobalsami, phu, amaraci, masticheſ, singulorum drachmæ sex, carpobalsami drachmæ duę, mari drachmæ sedecim iūci odorati floris drachmę duę, cinnamomi drachmę viginti quatuor, amomi, casſię, rha, singulorū drachmę octo, nardi Indicæ, phylli, singulorum drachmæ duodecim, myrrhæ drachmæ vigintiquatuor, croci drachmæ duodecim: vino primi meriti excepta, in pastillos coguntur, manu in opobalsamum intincta.

Quomodo pastilli scillini præparentur.

SCILLA luto aut crusta ex panificio & opere pistorio oblita, modicè torretur, inde carnis ipsius partes, duæ, cum erui farinæ vna capiūtur, simúlq; læuigātur & finguntur pastilli.

Quomodo pastilli theriaci fiant.

SVMVNTVR viperæ quatuor aut quinæ, fului coloris & recens captæ, & quaternis digitis à capite & cauda amputatis, totaq; cute detracta & interaneis exemptis, reliquū corpus in fictili nouo cum anetho & sale modico discoquitur, dū spinæ à carnibus segregentur: deinde his exceptis ablatisq; accuratè à spinis carnibus, & panis puri æquali modo addito, læuigātur omnia pariter, formanturq; orbiculi manu in opobalsamum intincta: in vmbra refrigerantur.

Quomodo paretur theriace antidotum.

PASTILLORVM scillinorū drachmę quadraginta octo, pastillorum theriacorum, pastillorum hedychroï, cinnamomi, piperis, communis, lachrymæ papaueris, singulorum drachmæ vigintiquatuor, rosarum siccarum drachmæ duodecim, scordij, napi buniados seminis, iridis illyricæ, agarici, dulcis radiculæ, opobalsami, singulorū drachmę duodecim, myrrhæ, croci, zingiberis, rheu pontici, quinquefolij radicis, nepitæ, iunci quadrati floris, marrubij, petroselini, stœchados, costi, piperis albi & longi, dictamni, thuris masculi, terebinthinæ, mastiches, chiæ, casſię nigræ, nardi indicæ, singulorū drachmę sex, polij floris, styracis, apij seminis, seselis, thlaspis, ameos, chamædryos, chamæpityos, hypocistidis succi, malabathri, nardi gallicæ, nardi, mēu, gētianæ, anisi, fœniculi seminis, lemniæ terræ, chalcitidis tostæ, amomi, acori, carpobalsami, phu pontici, hyperici, acaciæ, gummi, cardamomi, singulorum drachmæ quatuor, dauci seminis galbani, sagapeni, bituminis, opopanacis, castorij, centaurij tenuis, aristolochiæ sarmentitiæ, singulorum drachmæ duæ,

mel

ellis attici pondo decem, vini falerni ſextarij duo: conie-
is in pilam, liquore hypociſtidis, myrrha, ſagapeno, dulci
idicula ſtyrace, acacia, & opopanace, mellis momentum
ſtillatur, contuſaq; diſſoluuntur, deinde vino ſuperfuſo,
: illa ſuperet per triduum madeſcunt: inde reliqua contu-
in vnitatem coguntur, mel deſpumatum: cæterum in ar
enteo aut vitreo vaſe non adeò pleno medicamentũ repo-
itur, frequenter operculum aufertur. Vſus eius eſt quũ vr-
et neceſsitas in iis qui à feris commorſi ſunt & venena aſ-
impſere, poſt annum ætatis ſeptimum, ſic vt inſtar nucis a-
ellanæ, cum tribus vini cyathis, quotidie bis bibatur. Simi-
ter facit ad eos qui ex quadam latente cauſa periclitati
int, corruptela quæ corpus conficit, lethalis medicamenti
ualitatem imitata, quemadmodum in peſtilẽtia correptis
otiſsimum accidit, ſemel quotidie. in aliis verò affectibus
decem annis vſq; ad viginti, vſus eius celebratur, in tuſsi,
oracis doloribus aut laterum, ſi febris abeſt, cum mulſo:
illa vrat, cum hydromelite, ſub noctem ad fabæ Aegyptię
agnitudinem exhibetur. Sanguinem autem excreantibus
mnibus, ſi morbus recens eſt, ex poſca: ſi vetuſtior, ex ſym-
hyti decocto, quantum faba Aegyptia explet, idq; manè,
veſperi. At quos inflationes & torſiones circa vmbilicum,
ut morbus cœliacus malè habet, ex aqua calida ad fabæ
egyptiæ magnitudinẽ mane aſſument. cæterũ appetẽtiam
ehementem excitat, rigores, perfrictionem, & bilis vomi-
um, præſumptum ante acceſsiones diſcutit, mẽſtrua ducit,
fœtus mortuos eiicit, fabæ Aegyptiæ inſtar potũ ex mul-
a, aut paſſo in quo ruta aut dictamnum decoctum ſit. Item
d vocem abſciſſam valet & per ſe, & cum duplicato traga-
antho ex mulſo aut paſſo potum, atq; ſub lingua retentum
liquatumq;: lienoſis, iocinoroſiſq; ex poſca, ſi ſcyrrhus ad-
ſt, ex oxymelite, aut aceti ſcillini ſeſquicyatho: in nephri-
icis cum mulſo circa fabæ Aegyptiæ magnitudinem: dy-
ſentericis tantundem cum decocto rhus, mane & veſperi. Ad
ippitudines autem ſummè etiã in hunc modũ temperatũ fa
it: antidoti & opobalſami vnciæ duæ, mellis cyathus: mixta
paulatim vngũtur. Itẽ denteis abſtergit. pleriq; verò vt ſani-
atẽ ab iniuriis vindicẽt, noua Luna ad Grecanicæ fabæ ma
gnitudinẽ ex eo ſumũt, cõcoctione bene obita cũ vno mellis
cochleari, & duobus aquę cyathis. Similiter etiã in peregri-
natio

nationibus eo vtuntur, quum praui cuiusdam aëris aut aquarum in itinere suspicionem habent.

Sales theriaci.

SVMVNTVR viperæ recens captæ numero quatuor, mox salis ammoniaci aut commmnis modius Italicus, deinde cum ipso in pilam coniecto tunditur in crassiores partes gentianæ sesquilibra, aristolochiæ rotundæ sesquilibra, centaurij tenuis comæ libræ duæ, cardamomi, marrubij, singulorum vnciæ sex, scordij, apij, chamædryos creticæ, singulorum libra, rutæ satiuæ seminis libra: melle attico in vnitatem coguntur, & dimidia ipsorum pars in nouum fictile coniicitur, deinde quatuor viperæ viuæ, quibus adduntur etiam scillæ teneræ recentes quinq; minutim concisæ, hinc reliqua misturæ portio dimidia superiniicitur: ac vbi olla cooperta diligenter fuerit, tribus quatuórve foraminibus operculum ipsius pertundes, vt per ea vapor tostionis modum significet. Primum enim videbitur fumus exire copiosus, obscurus, admodumq́; turbidus, qui ignem bestias iam inuasisse nuntiet, quando te animum diligenter aduertere conuenit, ne tandem fumi huius aërem è viperarum exhalatu vitiatũ inspires. Postea, vbi vapor cessauerit, & tenuem quandam flammam per foramina eiaculatam conspexeris, tunc ipsa tosta esse quàm optime censeto, atq; ita fictili ab igne sublato tota die noctuq; refrigerantur. Deinde ollam aperito, exemptosq́; inde carbones diligenter tundito, & cũ hisce misturis incernito: rutæ syluestris seminis, hyssopi cretici, singulorum vnciis nouẽ, fœniculi seminis, nardi gallicæ, stachyos Scythici, singulorũ vnciis sex, petroselini macedonici, malabathri foliorum, singulorum vnciis quatuor, amomi vuæ, hormini seminis torrefacti, singulorum vnciis tribus, origani summitatum, thymi summitatũ, singulorum vnciis nouem, baccarum iuniperi, piperis albi, piperis nigri, fœniculi, singulorũ libris duabus, laserpitij radicis vnciis decẽ, coriandri seminis, zingiberis non perforati, satyrij seminis vel radicis, pulegij mõtani, seselis massaliotici, tordyli mõtani seminis, menthę, singulorũ vnciis sex, casiæ fistulę vnciis duabus, cinnamomi vncia. Porrò ego sales ipsos pręparaui, non combustis bestiis, sed ipsarum pastillis quemadmodũ in theriaca, sic vt hos iis quę cũ bestiis cremantur admiscerem, quò si quàm in se amarulentiam haberent, eam per

r adustionem deponerent:tantumq; pastillorum modum
eci,quantum viperarum quaternionem habere conijcie-
n,atque hac ratione longè præstantißimi euaserunt.

Antidotum Mithridatis, dia scincu.

MYRRHAE troglodyticæ, zingiberis, cinnamomi, sin-
lorum drachmæ decem,spicæ nardi,thuris,thlapsis,opo-
lsami,iunci odorati floris,costi, stœchados,seselis, galba-
, resinæ terebinthinæ, piperis longi, castorei, hypocysti-
succi,styracis,malabathri foliorum,singulorum drach-
e quatuor,caßiæ nigræ, polij, piperis albi, scordij, dauci
minis,carpobalsami, cyphios,bdellij, nardi gallicæ, gum-
i, petroselini,opij, cardamomi, fœniculi seminis, gentia-
:,foliorum rosæ, singulorum drachmæ octo,dictamni, a-
si, acori.phu, singulorum drachmæ tres, mëu athamanti-
,acaciæ, alui scinci, hyperici seminis, singulorum sesqui-
achma, vini & mellis quod satis est. Præparatur theriacæ
odo. Galenus tradit ad eadem hoc valere,ad quæ illa,præ-
rquàm ad viperæ morsus, in eos enim Theriace effica-
or est.

Antidotum dia hæmaton, hoc est ex sanguinibus, ad omnia venenata, & lethalia medicamenta.

PIPERIS albi & longi,costi, acori,phu,anisi, dictamni
retici,singulorum drachmæ duæ,amomi, opobalsami, ru-
æ syluestris seminis, fœniculi seminis, cumini æthyopici,
nethi,anatis masculi sanguinis sicci,hœdi sanguinis, anse-
ini sanguinis, anatis fœminæ sanguinis, napi syluestris se-
minis, singulorum drachmæ tres, gentianæ radicis, trifolij,
unci odorati floris, lachrymæ thuris, rosarum siccarum,
ingulorum drachmæ quatuor, cinnamomi drachmæ duæ,
cordij drachmæ octo, petroselini,polij,myrrhæ,nardi, sin-
gulorum drachmæ sex,caßiæ drachmæ tres,lactis cyrenaï-
i totidē, stœchados drachmæ quinque, asari drachmæ duæ,
guttæ ammoniaci drachmæ tres, mëu athamantini drach-
mæ duæ, agarici tantundem, carpobalsami grana viginti,
mellis cocti quod satis est.

Oxymeli simplex.

ACETI quàm acerrimi albi sextarius,aquæ sextarij duo,
mellis sextarius, ad liquidioris mellis spißitudinem inco-
quuntur,sic vt mel interea despumetur.

Acetum scillites.

SCILLAE albi coloris in taleolas concisæ libræ sex, quadraginta diebus in vmbra ſiccantur, deinde vbi rurſus purgatæ fuerint, in aceti generoſi ſextariis duodecim, diebus ſexaginta in ſole madeſcere ſinuntur, vaſe bene operculato. poſt eum numerum dierum ſcilla ex aceto expreſſa proiicitur, ipſum verò acetum defæcatum transfunditur. Nonnulli verò ſcillæ libram in aceti ſextarios ſex coniiciunt. alij viridem ſcillam in acetum pari vtriuſq; modo demittunt, ſinuntq; vſq; ad menſeis ſex, atq; hoc modo maiorem incidendi vim acquirit. Valet autem acetum ſcillatum collutũ ad fluida oris vitia, & pleriſq; interaneorum affectibus potum medetur, quibus exulceratio coniuncta non eſt. item aliis compluribus efficax eſt.

Oxymeli Scillinum.

SCILLAE partis internæ tenerioris libræ duæ, aceti acris albi ſextarij quindecim, piperis, petroſelini macedonici, ſingulorum vnciæ duæ, dauci cretici, ameos, aniſi, nardi gallicæ, liguſtici, aſari, cardamomi, ſpicæ nardi, amomi, rheu pontici, ſingulorum ſemuncia, fœniculi ſeminis, cumini, laſeris, zingiberis, pirethri, hyſſopi cretici, coſti, pulegij, ſingulorum vncia, menthæ viridis faſciculus, rutæ viridis turiones quinque, mellis attici ſextarius, ſapæ ſextarij duo, apij viridis faſciculus: interior ſcillæ pars alba contuſa in acetum mittitur, ſiniturq; diebus ſeptem ſub caniculæ æſtu madeſcere, deinde ſcilla ſublata, arida quidem iam contuſa: viridia autem non contuſa in acetum coniiciuntur. Rurſus poſt dies ſeptem omnibus exemptis, mel & ſapa aceto adiiciuntur, excoctaque vſque ad ſpiſsitudinem in vitreum vas defunduntur. Cæterum præſidio hoc & ieiunus inſtar potionis vtere, & cum cibo inſtar condimenti, eſt enim longè vtiliſsimum.

Medicamentum Galeni è ſcilla, comitialibus potiſsimum efficax.

SCILLA minutim manibus contuſa in vas in quo mel ſolet colligi, demittitur, eoq; diligenter operculato in loco ad meridiem ſpectante ſub æſtu caniculæ reponitur, quadraginta diebus poſt caniculæ ſidus in ſuperficie vaſe ſoluto ſcillæ corpus effluxiſſe deprehendes, exceptus igitur ipſius ſuccus melle optimo edulcoratur, daturque comitialibus quotidie cochleare, pueris exiguum, prouectis magnum. Ipſum

Ipsumq; scillæ corpus tritum cum melle datur cochleari, atq; hoc virtute secundum est.

Philonis antidotum.

PIPERIS albi drachmæ viginti, alterci drachmæ viginti, lachrymæ papaueris drachmæ decē, croci drachmæ quinque, pirethri, euphorbij, spicæ nardi, singulæ drachmæ, mellis attici vel alterius generosi probè cocti quantum sufficit. datur prouectioribus ad nucis auellanæ magnitudinem: minoribus fabæ instar: pueris, ciceris. Medicamētum est quod dolorem sopit, & somnum accersit.

Athanasia dolorem leniens, pleuriticis accommodata, authore Oribasio.

CASSIAE drachmæ octo, spicæ nardi, amomi, croci, opij, styracis, myrrhæ, costi, singulorum drachmæ quatuor, mellis despumati quod satis est, datur quemadmodum Philonium.

Medicamentum ex duplici pipere, eiusdem effectus.

CARDAMOMI, castorei, opij, singulorum drachmæ tres, myrrhæ, costi, piperis albi & longi, galbani, singulorū drachmæ tres, croci totidem: excipiuntur melle decocto, & ad fabæ magnitudinem exhibentur.

Medicamentum dia codion, id est, ex papaueris capitibus, & sapa.

CAPITA papaueris viridia minimè aquosa octo decémve, die postquam decerpta sunt, incoquuntur cum dulcis radiculæ vncia, madefacta in sapæ sextario rursus incoquuntur dum tabescant, vbi mediocris spissitudo facta est, ab igne sublata defunduntur: vsus medicamenti est in febribus vbi sopire opus est, & quum tenuis defluxio à capite in thoracem defertur.

Medicamentum ex capitibus papaueris & melle.

CAPITA papauerum, vt dictum est, & dulcis radiculæ vncia, in aquæ pluuialis aut puteanæ sextario donec intabescant excoquuntur. vbi expressa fuerint, semisextarius mellis decocto iniicitur: excocta vsq; ad spissitudinem, dantur in quibus prӕterquàm quod dolorem lenire, & somnum conciliare oportet, etiam purgatione opus est, & abstersione eorum quæ in pectore aut pulmonibus renibusque inhærescunt.

Dia

Dia codion, compositum.

AQVAE, in qua papauerum capita decocta sunt ad prædictam commode rationem, sextarius, vini dulcis heminæ duæ, mellis libra, croci, hypocistidis succi, singulorum drachmæ quatuor, coquuntur vsque ad spissitudinem, verum stomacho vtilius est medicamentum ex melle, capitum papaueris decocto, & malis cotoneis præparatum: efficacius si præter capita, sertula campana & dulcis radicula aquæ incocta fuerint.

Eclegma ex marrubio, simplex, tabidis maximè accommodatum.

MARRVBII comæ libra in aquæ heminis sex decoquitur ad tertias; inde herba proiicitur, adiicitur autem aquæ mel: ea incoquuntur vsq; ad mellis spissitudinem. instar cochlearis exhibetur.

Ex marrubio, compositum.

MARRVBII comæ, iridis illyricæ, hyssopi, pulegij, dulcis radiculæ, apij, singulorum sextans, caricarum pinguium quadrans, nuclei pini resinati tantundem: crassius contusa, arida cum caricis in aquæ sextarios tres demerguntur, coquunturq; vsq; ad tertias, illis exemptis, aquæ, mellis libræ duæ induntur, & ad crassitudinem melleam incoquuntur.

Medicamentum ex eruis.

AMYGDALARVM amararum sextans, farinæ erui triens, hyssopi tantundem, iridis semuncia, nucleorum pini torrefactorum vnciæ duæ, mellis sextarius, vel quod satis est.

Medicamentum dodecatheon.

IRIDIS Illyricæ triens, erui triens, hyssopi, vrticæ seminis, dulcis radiculæ, fœnugræci, singulorum sextans, bulborum, seminis lini torrefacti, singulorum triens, melanthij scrupula octodecim, pulegij scrupula sex, nucleorum pini torridorum sextans, piperis scrupula sex, mellis quantum sufficit.

Antidotum, sotera.

SPICAE nardi scrupula trigintanouem, myrrhæ scrupula viginti septem, croci scrupula trigintaseptem, castorij scrupula trigintanouem, opij scrupula trigintasex, petroselini scrupula quadragintaquinque, anisi scrupula nouē, apij scrupula septem, iunci odorati floris scrupula trigintasex, cassiæ

casſiæ ſcrupula duodecim, piperis longi totidem, ſinonis ſeminis ſcrupula ſex, ſtyracis ſcrupula octodecim, amomi ſcrupula duodecim, ſeſelis totidem, hedychroï, coſti, aſari, ſingulorum ſcrupula octodecim, mellis quod ſatis eſt.

Ex ſtyrace bechicon, hoc eſt, tuſsi efficax.

AMOMI, casſiæ, ſingulorum ſextans, ſtyracis, ſpicæ nardi, ſingulorum ſeſcuncia, croci, piperis albi, ſingulorum vncia, mel lis ſextarius: exhibetur cochlearium.

Medicamentum Philoxeni, purulentis & longa defluxione infeſtatis idoneum.

RESINAE terebinthinæ drachmę vigintiocto, nardi drachmæ ſedecim myrrhæ ſtillatitiæ drachmæ ſex, cardamomi, bulborũ tantundem, croci drachmæ duodecim, galbani drachmæ ſedecim, amygdala amara octoginta, mellis hemina: ex aqua potatur, quantum faba Aegyptia explet.

Eſdra, multiplicis vſus, vehementer enim deſiccat.

AMOMI ſcrupula ſex, croci ſcrupula octodecim, dauci ſeminis ſcrupulum vnũ & dimidiũ, fœniculi ſeminis ſcrupula tria, caſsię ſeſquiſcrupulũ, iunci odorati floris ſcrupula quatuor & dimidiũ, cinnamomi ſcrupula tria, hypociſtidis ſucci ſcrupula quatuor & dimidiũ, ſulfuris vnciæ quinq;, papaueris ſeminis ſcrupula quinq;, pyrethri ſcrupula tria, petroſelini ſeſquiſcrupulum, iridis illyricæ ſcrupula ſeptem & dimidium, alterci ſeminis ſcrupula tredecim & dimidiũ, ſpicæ nardi ſcrupula ſeptem & dimidium, rutę ſeminis ſeſquiſcrupulum, anethi ſcrupula tria, cardamomi vnciæ tres, roſarũ ſiccarum ſcrupula quatuor & dimidium, nerij floris ſeſquiſcrupulum, eſt autem veluti fibra ex qua oritur roſa, rhododaphnes & roſæ ipſius ſingulorum ſcrupula tria, rheu ſcrupula ſex, gentianæ ſcrupula ſex, hedychroï ſeſquiſcrupulũ, tragacanthę ſcrupula quindecim: lycij ſcrupula ſex, citri arboris foliorum ſcrupula ſex, ocimi ſeminis ſeſquiſcrupulũ, aniſi ſcrupula tria, coſti, myrrhæ, ſingulorum ſcrupula ſex, bdellij ſcrupula ſedecim, artemiſiæ ſucci ſcrupula tredecim, rhu ſyriaci ſcrupula vigintiquinq; & dimidium, aſari, vteri mergi, lapidis iaſpidis, ſingulorum ſcrupula tria, piperis ſcrupula quindecim, caſtorij ſeſquiſcrupulum, cimolię ſcrupula ſex, ſiſonis ſcrupula nouem, ſtyracis totidem, opobalſami ſcrupula duodecim, ſeſelis herbæ ſeſquiſcrupulũ, mellis, vnciæ vigintiocto, vini quantum ſatis eſt.

Medicamentum ex malorum cotoneorum carnibus.

MALORVM cotoneorum purorum libræ tres, coquuntur in vini peruetusti sextariis tribus, deinde conteruntur: quibus piperis, anisi, ligustici, singulorum contritorum vncia admiscetur. Nonnulli etiam zingiberis semunciam indunt. quidam in vicem vini, aceto vsi sunt.

Medicamentum ex succis malorum, ad appetentiam abolitam & ægram concoctionem probatum.

MALORVM cotoneorũ maturorum succi sextarij duo, mellis laudati tantundem, aceti sextarius, zingiberis vnciæ tres, piperis albi vnciæ duæ: incoquuntur ad spissitudinem. hoc Galenus ad eos qui perfrixerunt præparat: in quibus autem bilis redundat, sine pipere & zingibere conficitur.

Quomodo paretur melaplacontium.

MALORVM cotoneorum purorum libræ sex in vino coquuntur quousq; intabescant, inde exemptæ conteruntur. nonnulli mellis libras octo adiiciunt, coquuntq; igne lento, ferula agitantes. vbi tam spissum totum euaserit, vt manus quodammodo non inquinet, etiam tunc addunt contusi piperis vncias tres, anisi tantundem, petroselini vnciam. Sunt qui zingiberis vnciam & mastiches tantundem misceant: deinde mixta instar semunciæ formant, & cum lauri foliis componunt.

Cydonatum contusum fragmentis saluis.

MALORVM cotoneorum purorum frustulatim concisorum libræ octo, in vini sextariis totidem incoquuntur temperatè, vt non dissoluantur, deinde mellis despumati libræ octo, piperis vnciæ octo, petroselini, anisi, singuli quadrantes, zingiberis quincunx, spicæ nardi sescuncia, caryophylli vncia, ipsis admiscentur: omnia contusa ac modicè incocta vsq; ad iusculi spissitudinem auferuntur, quibus refrigeratis fragmenta simul cum iure componuntur.

Medicamentum dia trion pipereon, ex triplici pipere.

PIPERIS communis, albi, & longi, singulorum drachmæ septem, zingiberis, anisi, thymi summitatum, singulorũ drachmæ duæ, mellis quod satis est.

Aliud, Oribasij.

PIPERIS albi vnciæ duæ, piperis nigri, & longi, spicæ nardi, cinnamomi, ameos, caryi, hyssopi, seselis, dauci, petroselini, singulæ vnciæ, zingiberis drachmæ quatuor, mellis libræ

bræ tres.

Aliud.

PIPERIS communis quadrans, albi vncia, longi tantundem, petroselini, cinnamomi aut casiæ duplicatæ, zingiberis, singulorum vncia, mellis vncia vna & viginti, vel quod satis est. ego etiam thymi comæ vnciam miscui.

Diospolites.

CVMINI aceto macerati torrefactiq; vncia, piperis, zingiberis, singulorum vnciæ duæ, rutæ viridis sescuncia, nitri drachmæ duæ & semis: melle excipitur.

Medicamentum dia Calaminthes, id est, ex Calamintha.

PETROSELINI, pulegij, seseleos, calaminthæ, singuli quadrantes, apij, seminis vncia.

Medicamentum dia citriu, hoc est, ex malo medico, tardè concoquentibus efficax.

ACETI heminæ tres, mali medici carnis libra, hyssopi, rutę, singulorum fasciculus: per noctem in aceto madefacta ad tertias decoquuntur, expressaque proiiciuntur: aceto miscetur: mellis sextarius, rursusq; incoquuntur ad mellis spissitudinem: vbi incrassata fuerint, insperguntur asari, mëu, piperis albi, singuli sextantes: exhibetur cochleare mane, & dormituro.

Picra, hoc est amara, compositio Galeni.

ALOES drachmæ centum, xylobalsami, masticхes, croci, spicæ nardi, asari, cinnamomi, singulorũ drachmę sex. Quidam addunt etiam iunci odorati floris & casiæ vtriusque drachmas sex. exhibetur drachma ex hydromelite.

Picra ex oxymelite, ad stomachicos, vterum, & aquam inter cutem.

ALOES vnciæ quatuor, phylli vnciæ duæ, costi, casiæ, amomi, iridis singulorum drachmæ, fœniculi radicis corticis libra, mastiches, nardi gallicæ, zingiberis singulorũ drachma, piperis drachma, mëu drachma, aceti, mellis, vtriusq; sesquisextarius: fœniculum in aceto prius excoctũ proiicitur, deinde mel additur. Vbi vsq; ad melleam spissitudinem incoxeris, reliqua detrita insperges.

Medicamentum ex lupino iecore præstantissimum.

GENTIANAE, chamæpityos, petroselini, marrubij, succi arcij, sinapis, scolopendrij radicis, panacis, minij, erythrodani, brasicæ seminis, aristolochię lõgæ, piperis albi, spicæ nardi, costi, erucæ seminis, eryngij radicis, polij, echij, eupa-

torij, baccarum iuniperi, lupini iecoris, helenij, pares modi: melle discocto excipiuntur, mulsoq; probè cocto, ad nucis auellanæ magnitudinem dantur.

Theodoretus dia anacardion.

ANACARDIORVM sescuncia, croci, crassiæ, philly, spicæ nardi, cariophylli, mëu, agarici, iunci odorati floris, rheu, epithymi, singulorum drachmæ quatuor, acori, piperis, singulorum sescuncia, aloës vnciæ tres, saxifragæ, masticheſ, iridis illyricæ, singulorum sescuncia, myrobalanorũ vncia, mellis libræ sex, vel quantum sufficit.

Theodoretus altera dia anacardion.

ALOES drachmæ sexaginta, agarici drachmæ vigintiquatuor, croci, cassię, rheupontici, acori, cinnamomi, mastiches, singulorũ drachmæ decem: costi, rutæ seminis, piperis albi, singulorum drachmæ octo, spicæ nardi drachmæ tres, xylobalsami, asari, chamædryos, mëu, singulorum drachmę quatuor, mellis quod satis est. Nonnulli hîc quoq; addunt anacardia duo, datur drachmis binis cum mulsa.

Medicamentum cyphoides, ad iecorosos & pectoris vitia.

VVAE passæ carnis drachmæ vigintiquinq;, croci drachma, calami odorati drachmæ duæ semis, bdellij drachmæ duæ & semis, cassiæ sesquidrachma, cinnamomi tres oboli, spicæ nardi totidem, iunci odorati drachmę duę semis, myrrhæ, resinæ terebinthinæ, singulorum drachmæ quatuor, aspalathi ramenti oboli duodecim, mellis drachmę sedecim, vini quantum sufficit.

Aliud cyphoides, Alexandri.

CROCI, cinnamomi, bdellij, singulorum drachmæ quatuor, myrrhæ, calami aromatici, singulorum drachmæ duę, aspalathi, iunci odorati floris, singulorũ drachmæ tres, cassiæ, nardi, singulæ drachmæ, terebinthinæ resinæ drachmæ sedecim, vuæ passæ carnis drachmę centum sexaginta, mellis sesquihemina, vini Chij quod sufficit.

Dia bacanu medicamentum, Hepati accommodatum.

BACANI vncia, costi tantundẽ, phylli scrupula octo, piperis albi scrupula sex, spicæ nardi totidem, mellis quod satis est, datur cochlearium cum temperatura conditi.

Medicamentum Zopyrios,

MYRRHAE drachmæ quinque, croci, cassiæ, singulorum drachmæ quatuor, cinnamomi drachmæ tres, spicæ nardi dra

drachmæ duæ, iunci odorati floris tantundem, piperis albi sesquidrachma, thuris drachma, costi drachma, mellis quod satis est.

Compositio pæonia.

STYRACIS calamitis drachmæ sex, thuris, amomi, croci, singulorum sescuncia, spicæ nardi drachmæ sex, phylli drachmæ duæ, piperis albi drachmæ sex, & communis octo, myrrhæ vncia, costi tantundem, mellis quod satis est.

Catapotia Dositei ad iecur inscripta.

ALOES vncia, spicæ nardi, phylli, costi, singulorum scrupula duo, agarici scrupula octo, mastiches scrupula tredecim, epithymi scrupula quatuor, rheu scrupulum.

Oxymeli splenicum, hoc est, lieni dicatum.

CAPPARIS radicum corticis, scolopendrij, spicæ nardi, asari, iridis, iunci odorati floris, iunci quadrati floris, anisi, cumini, fœniculi, acori, ericæ fructus, singulorum vncia, myricæ foliorum, salicis foliorum, apij radicis, thuris arboris, scillæ, singulorum vnciæ duæ, aceti sextarij tres, mellis tantundem, guttæ ammoniaci vnciæ tres. præparatum modo scillini, duobus cochleariis exhibetur.

Oximeli, calculosis efficax.

SAXIFRAGAE, betonicæ, graminis, adianthi, spicæ nardi, carpesij, asari, eryngij, singulorum vncia, petroselini macedonici, rutæ seminis, singulorum semuncia, fœniculi viridis, iridis, scillæ tostæ, chamædaphnes, singulorum vnciæ duæ, capparis radicum corticis vnciæ tres, sij vnciæ duæ, aquæ, aceti, mellis, singulorum sextarij duo.

Phusca, ad conterendum calculos.

PVLEGII, mastiches, apij seminis, menthæ siccæ, singulorum vncia, salis cõmunis torrefacti libra, coriandri seminis, spicæ nardi, anisi, ameos, singulorũ scrupula sex, phylli scrupula quatuor, piperis albi semuncia, vel cõmunis vncia, lithospermi vnciæ sex, betonicæ totidẽ, aceti generosi sextarij quinq;: omnia cõtusa, cribrata, & in tenuissimum pollinem detrita, per triduum aceto madescunt, deinde diebus quadraginta insolantur: vbi vsus inciderit, nigrum cicer, asparagi radicẽ, apiũ, & adianthũ decoquis, in huius decocti misturã heminas duas aceti superinfundis, & ægro in calido balneo solio propinas. Nonnulli verò pulueris ex prędictis speciebus, scrupula duodecim cũ posca dictarũ herba-

rum iuri temperata exhibent, & nihilo minus medicamentum proficit.

Conditum calculos confringens.

PIPERIS albi, ſaxifragæ, ſpicæ nardi, lithoſpermi, betonicæ, ſingulorum vncia, petroſelini, phylli, ſingulorũ ſeſcuncia, rutæ ſylueſtris ſeminis ſemuncia, mellis ſextarius, vini aſcalonitis ſextarij ſedecim.

Medicamentum ex ſanguine hircino.

QVVM vua inceperit matureſcere, hirci ætate florentis ſanguinis in ſole ſiccati cochlearia duo calculoſis exhibeto cũ paſſo cretico. Quidã verò amomi & phylli, vtriuſq; treis vncias miſcent. Alij etiam myrrhæ quatuor ſcrupula.

Ex cicadis medicamentum nephriticum.

LITHOSPERMI, raphidis piſcis combuſti, ſeſelis, ſingulorũ vncia, ameos, cucumeris ſatiui, ſeminis, ſaxifragæ, vuæ paſſę acinis exemptis, althęæ ſeminis, phaſeoli albi, lyncurij, ſingulorum ſemuncia, ſpicæ nardi, phu, mëu, lapidũ ex ſpõgiis, ſingulæ drachmæ, adianthi, paliuri ſeminis interioris, ſij ſicci, rubi radicis, graminis, polypodij, ſingulorũ drachmæ tres, hircini ſanguinis deſiccati vt dictum eſt, ſcrupula ſex, cicadarum ſiccarũ ſine capite, pennis, & pedibus, triens, piperis albi drachmæ ſex, mellis probè cocti quod ſatis eſt. datur inſtar nucis auellanæ in condito tribus obolis, aut decocto ſaxifragę, aut ſij, aut radicis aſparagi, aut roriſmarini, aut quinq; folij, aut ſtruthij radicis.

Medicamentum ex lithoſpermo.

LITHOSPERMI, betonicæ, ſaxifragæ, petroſelini, piperis albi pares portiones cum melle excipiuntur.

Medicamentum ex marrubij ſemine.

PIPERIS albi & nigri, dauci cretici, cucumeris ſatiui, ſeminis, fœniculi, ſeminis, marrubij ſeminis, petroſelini macedonici, pyrethri, zingiberis, phylli, ſingulæ vnciæ, mellis quod ſatis eſt.

Medicamentum ex lapide Iudaico, qui tecolithos dicitur.

SPICAE nardi, hyſſopi, lapidis Iudaïci, ſingulorum ſcrupula octo, piperis ſcrupula duodecim, zingiberis, petroſelini, coſti, ſaxifragæ, ſingulorũ ſcrupula ſex, caſsiæ, apij ſeminis, ſingulorum ſcrupula tria, cyperi ſcrupula ſex, ramenti eboris ſcrupula quatuor, cardamomi ligni ſcrupula ſex, ſeminis lini ſcrupula quatuor, mellis quantum ſufficit.

Medic

Medicamentum ex syluestris maluæ semine.

CVCVMERIS domestici seminis drachmæ duodecim, alterci seminis drachmæ sex, cicutæ seminis drachmæ tres, (alij sex) opij, fœniculi, maluæ syluestris seminis, croci, singulorum drachmæ tres, apij seminis drachmæ sex, casiæ drachmæ quatuor, amygdala basilica decẽ, nuces auellanę totidẽ, asari drachmæ quatuor: passo cretico excepta dãtur tribus obolis, si febris abest, cũ sapa. Nonnulli melle excipiũt.

Medicamentum ex bellarijs nephriticum, vesicæ & renum exulcerationi idoneum.

VVAE passæ albæ cui acini sint exempti, nucleorum pini recentium, singulorum vnciæ duæ, cucumeris seminis cortice exuti, baccarum myrti nucleo ablato, amygdalarum amararũ, palmularum pinguium, apij seminis, papaueris seminis: croci, singulorum drachmæ, myrrhæ vnciæ duæ: instar drachmæ ex passo ieiuno propinatur.

Satyriacum antidotum.

ZINGIBERIS, satyrij superioris, singulorum drachmæ octo, scinci caudæ, mëu, asari, petroselini, cardamomi, seselis, singulorum drachmæ quatuor, erucæ seminis, cinnamomi, singulorum drachmæ tres, hormini, piperis albi, cnici seminis, singulorum drachmæ duæ, iunci odorati floris, spicæ nardi, singulæ drachmæ, sanguinis hircini mystrum. datur drachma imbecillioribus cum lacte.

Catapotia ex xylomacere, dysentericis vtilia.

XYLOMACERIS, opij, rheu, singulorum scrupula sex, gallæ, myrrhæ, singulæ vnciæ. excipiuntur vino spathite.

Podagrica remedia.

Medicamentum ex corallio, quod diacoralliu vocatur, podagricis idoneum.

RHEV barbarici, pæoniæ, myrrhæ troglodytidis, spicæ nardi, singuli sextãtes, phylli vncia, caryophylli grana quindecim, anagallidis phœnicei coloris quam vocant corallio, semuncia, aristolochiæ longæ vnciæ quatuor, & rotundæ totidem. datur instar scrupuli quotidie, cõcoctione probè defuncto. Incipiendum verò est ab æquinoctio autũnali, quod circa vigesimumquartum mensis septembris diem accidit, capiendumq; deinceps ad dies quinquaginta, deinde relinquetur quindecim dierum interuallo, atq; sic facere oportet quousq; dies quibus assumitur absumantur treceti sexa

gintaquinq;. Sub caniculæ ortu omnino abstinendum est, hoc est, à vigesimo quarto die Iunij vsq; ad Augusti finem. Vitari debet venus, carnes præsertim suillæ, salsamentum, garum, beta, daucum, menta, & lactuca non cocta, pepo nesq;, piscium capita, cammari, tum qui molli, tum qui testacea cute præditi sunt, legumina omnia, & summatim quæ crassi succi sunt, vinum nigrum & liberalius. Balneum conuenit & quotidianum exercitium, vel pedibus, vel equo, vel gestatione obitum. Qui verò habitu ficciore sunt, etiam si plenius nutriantur, non offenduntur.

Agapeti compositio ad podagram.

PHYLLI, rheu barbarici, croci, spicæ nardi, myrrhæ troglodytidis, costi, chamædryos, singuli sextātes, aloës hepaticæ quincunx, hyperici, pæoniç, singuli quadrātes, aristolochiæ longæ, phu, mëu, damasonij, anagallidis, singuli trientes: vtēdi modus idem est qui in compositione dia coralliu.

Compositio atactos ad podagram.

PHYLLI, mëu, damasonij, anagallidis cui flos est cæruleus, erythrodani, mastiches, croci, cassiæ aloës hepaticę, gētianæ, chamędryos, singulorū vncia, caryophylli, asari, piperis albi & nigri, singulorū semuncia, spicæ nardi, myrrhæ, rheu barbarici, pęoniæ radicis, aristolochiæ longæ & rotundæ, singulorum vnciæ duæ. Similis vsus est.

Procli compositio, podagræ & coxendicum doloribus accommodata.

CHAMAEDRYOS vnciæ nouē, cētaurij vnciæ octo, aristolochię vncię septē, gētianę vncię sex, hyperici vncię quinque, petroselini macedonici vncię quatuor, mëu vncię tres, agarici vnciæ duæ, phu vncia vna, mellis attici heminę duę.

Medicamentum ex rebus septem constans, ad eadem.

HYPERICI, aristolochiæ longæ, singulorum vncia, centaurij, chamæpityos, agarici, singulorum tres vnciæ chamædryos vnciæ sex, gentianæ vnciæ quinque. Nonnulli etiam petroselini vnciam addunt, mellis drachmas quinque. datur instar drachmæ.

De pastillis. CAP. XII.

PAstilli græcè trochisci à figura rotularum nominantur. Tres sunt eorum species, alij nanq; sunt potabiles, alij in aluum dantur, alij delinuntur. Ex his igitur qui potātur, alij comprimunt aluum, aut sanguinem, aut aliam quampiam fluxionem, refrigerando, aut astringēdo, aut opplēdo,

aut

ut deficcando eam cohibentes:quemadmodum qui cõftat
ɔina ægyptia,& qui feminibus, confimilesq;: alij dolorem
ɔpiunt, vel quòd fenfum obftupefaciunt, vt crocodes di-
tus,vel quòd humores diffundant,veluti ex aromatis con-
ɛ̃cti:alij lienem,aut renes,aut iecur obftructione liberãt,vt
ui ex amaris amygdalis confit.Eorum verò qui in aluum
nduntur,nonnulli acrimoniam obtundunt, vt in dyfente-
iis,quemadmodum ex pompholyge, amylo, terra famia,
um cremore ptifanæ aut eiufmodi aliquo iniecti,nonnulli
lui aut fanguinis profluuium aftringunt,ficuti qui alumi-
ıe,acacia, & omphacio conftant, qualis eft qui Philippo
ıfcribitur,vel ex fpina Aegyptia, cum rofarum fucco, aut
ɔlantaginis inditi:nonnulli adurentes,dyfenteriæ quã vlce-
a depafcentia exercent,idonei: ex fandaracha,auripigmen-
o,calce:charta combufta,confecti.Inferentur autẽ cũ fuc-
co lenticulæ aut oryzæ, fic vt inteftinum prius muria elotũ
fit,ægerq; cibum & potũ antea affumpferit,ne aliquid me-
dicamenti virtutis reliquũ, ad ftomachum rapiatur.Cæte-
rũ vtiles funt paftilli qui ab inferioribus partibus iniiciũtur,
ad affectus potifsimum qui infra vmbilicũ infeftant.Nam
fuperius vis ipforũ peruenire non poteft.At qui delinuntur
fimileis illis vireis obtinent:verùm aftringentes,in herpete,
papulis,quæ dicuntur exanthemata,intertriginibus,fangui
nis eruptionibus,& fluidis vlceribus proficiunt: cuiufmodi
eft Andronius & Polyidæ.qui vero obtundunt,carbunculis
& maleficis vlceribus expediũt:vtpote Leucus dictus,& dia
lotarion.vrentes,ficut iam comprehenfi, cuius generis ha-
bentur & Fauftiani,ferpentibus naturalium & fedis vlceri-
bus,pterygiis,& carnofis narium vitiis accommodantur.

Paftillus after dictus.

CROCI,opij,caftorei,fpicæ nardi,cafsiæ,myrrhæ,lemniæ
cretæ, mandragoræ corticis,fingulorum triens,dauci,apij,
anifi,fefelis,alterci feminis, ftyracis, fingulorum drachmæ
octo : vino læuigantur.

Paftillus trigonus.

APII feminis, alterci feminis, fingulorum drachmæ
duæ, anifi drachmæ quatuor, opij drachmæ tres : aqua te-
runtur.

Paftillus à feminibus dia fpermaton dictus.

ANISI,ameos,fœniculi feminis, fingulorum drachmæ

quatuor, apij ſeminis, opij, alterci ſeminis, ſingulorum drachmæ duæ: aqua læuigantur.

Paſtillus crocodes, hoc eſt croceus.

ANISI, dauci cretici ſeminis, ſingulorum drachmæ quatuor, myrrhæ, caſtorei, ſingulorum drachmæ duæ, croci, opij, ſingulorum drachmæ tres, apij ſeminis, ſtyracis, ſingulorum drachmæ quatuor, alterci ſeminis drachmæ ſex: ex aqua deteruntur.

Paſtillus diarhodon.

ACACIAE, gummi, roſarum floris, balauſtiorum, hypociſtidis ſucci, gallarum, ſingulorum drachmæ tres, roſarum viridium ſucci, plantaginis ſeminis ſingulorum drachma, lycij Indici tantundem.

Paſtillus dia corallin.

ALTERCI ſeminis, thuris, ſingulorum drachmæ octo, terræ ſamiæ, corallij, minij Sinopici, opij, ſingulorum drachmæ quatuor, amyli, balauſtiorum, ſingulorum drachmæ duæ: ſucco polygoni excipiuntur.

Paſtillus dia electru, hoc eſt, ex ſuccino.

HERBAE pulicaris vnciæ quinque, maſtiches vnciæ quatuor, ſuccini ſcobis, iridis, croci, ſingulorum vnciȩ quatuor, opij vnciæ duæ.

Paſtillus ex ſpina Aegyptia.

SPINAE Aegyptiæ, rhu, thuris, acaciȩ, aluminis ſciſsi, hypociſtidis, ſucci, gallæ, lemniæ cretæ, corallij, ſymphyti, terræ ſamiæ, aloës, ladani, pares portiones: vino ſubiguntur.

Alius paſtillus, quem Galenus aphrodiſiaſticon clidion ſcribit.

SATIVAE punicæ floris, ſpinæ Aegyptiæ, balauſtiorum hypociſtidis ſucci, acaciæ, ſingulorum drachmæ ſex, lycij, rhẽu pontici, opij ſingulorum drachmæ quatuor, myrrhæ drachmæ duæ, excipiuntur vino myrteo, vel roſarum baccarúmve myrti decocto.

Clidion Oribaſij, ad dyſentericos & cœliacos.

GALLAE omphacitidis drachmȩ octo, opij drachmæ quatuor. ex aqua finguntur catapotia. dantur terna aut quaterna.

Paſtillus ex cornu ceruino dyſentericis et ſanguinẽ excreãtibus ſalutaris.

COCHLEARVM drachmæ duodecim, cornus ceruini cõbuſti gallæ torrefactæ, acaciæ inarefactæ ſingulorũ drachmæ quinq; oboli duodecim, baccarũ myrti nigræ drachmæ

æ quindecim, opij ſiccati, hypociſtidis ſucci ſingulorũ drachmæ quinq;, labruſcæ floris drachmæ ſex, mãdragoræ radicis ſucci, terræ ſamiæ quæ aſter dicitur, ſingulorum drachmę duodecim, rhu obſoniorum drachmę quatuordecim, malicorij torridi drachmæ ſeptẽ, thuris drachmæ octo, piceæ corticis exarefacti drachmæ quatuordecim, alterci ſeminis ſiccati drachmę decẽ, rhus coriarij ſextarij duo, vini nigri quãtũ rhu incoquẽdo vt vinũ fiat craſsiſsimum, ſatis eſt, atq; hoc percolato reliqua excepta in paſtillos coguntur.

Paſtillus amazonum.

APII ſeminis, aniſi ſingulorũ drachmæ ſex, abſinthij comæ drachmæ quatuor, myrrhæ, piperis, opij, caſtorei, ſingulorum drachmæ duæ, cinnamomi drachmæ ſex aqua ſubiguntur.

Paſtillus ex amygdalis amaris.

ANISI, apij ſeminis, aſari, amygdalarum amararum, abſinthij comæ, paria pondera: ex aqua finguntur paſtilli, qui drachmam pendeant. dantur febri carentibus ex mulſo: febricitantibus cum hydromelite.

Paſtillus ex erica, lieni dicatus.

ERICAE fructus drachmæ quatuor, piperis albi, nardi ſyriacæ, ſuffiminis, ammoniaci, ſingulorum drachmæ duæ: ammoniacum aceto ſoluitur, aridiſque admiſcetur. finguntur paſtilli qui ſinguli drachmam expleant. exhibentur ſingulatim cum oxymelitis cyatho.

Paſtillus ex veſicarijs, dia phyſalidon vocant.

CVCVMERIS ſatiui excorticati ſeminis vncię quatuor, alterci ſeminis, cicutæ, ſingulorum vnciæ duæ, fœniculi, rumicis ſeminis, croci, nucleorum pini, amygdalorũ amarorũ, opij, ſingulæ vnciæ, veſicarię ſextarij tres, vini quod ſufficit.

Paſtillus Philippi, ad dyſentericos.

BALAVSTIORVM, acaciæ, hypociſtidis ſucci, opij, rhu thuris, myrrhæ, croci, gallæ, aloës, rhëu pontici, malicorij, baccarum myrti, ſingulorum drachmæ quatuor: excipiuntur vino auſtero, formanturq; paſtilli triobolares. dantur ſi febris abeſt, cum vino: febricitantibus, cum hydromelite.

Paſtillus muſæ.

ALVMINIS, aloës, myrrhæ, atramenti ſutorij, ſingulorum ſeſcuncia, mali corij, croci, crocomagmatis, ſingulorũ drachmæ ſex. excipiuntur vino.

Quomodo crocomagma paretur.

CROCI unciæ duæ, rosarum, amyli, myrrhæ, aloës, thuris, gummi, singulorum vncia, costi, spicæ nardi, singulorum drachma: vino subiguntur. At in capite de oleo crocino alia quoq; crocomagmatis confectura dicetur.

Pastillus neræ ex Heræ commentarijs.

MYRRHAE, aloës, crocci, singulorum drachmæ octo, aluminis scissi drachmæ centum: aqua excipiuntur.

Polyide sphragis.

ALVMINIS scissi drachmæ tres, thuris drachmæ quatuor, myrrhæ drachmæ octo, atramenti sutorij drachmę duæ, floris satiuæ punicæ drach. duodecim, fellis taurini drach. sex aliàs drachmæ sedecim, aloës vncia: vino austero excipiuntur.

Paßionis pastillus.

SQVAMAE æris drachmæ duodecim, æris combusti, salis ammoniaci, aluminis rotundi, æruginis rasæ, thuris, singulorum drachmæ octo, vini quod sufficit.

Pastillus Andronius.

SATIVAE punicæ floris drachmæ decē, gallæ drachmæ octo, myrrhæ drachmę quatuor, aristolochiæ rotundę drachmæ quatuor, atramenti sutorij, croci, aluminis scissi, crocomagmatis, misyos, thuris, singulorum drachmæ duæ: læuigantur in vino astringenti, vel aceto.

Pastillus Faustini.

AVRIPIGMENTI drachmæ duodecim, sandarachæ drachmæ sex, calcis viuæ drachmæ octo, chartæ combustæ drachma: myrti baccarum succo vel decocto excepta, in pastillos redigito, & cum myrti baccarum, lenticulæ, & rubi radicum decocto immittito.

Pastillus ex charta, diachartiu appellatus.

CHARTAE combustæ triginta duæ, calcis, auripigmenti, sandarachæ, singulæ vnciæ: succo plantaginis excipiūtur.

Pastillus cui nomen est thronus Marcellius.

CHARTAE combustæ drachmæ decem, sandarachæ, auripigmenti, squamæ æris, aluminis scissi, singulorum drachmæ quatuor, balaustij drachmæ tres, opij drachmæ duæ, calcis non restinctæ drachmæ tres, omphacij drachma, hypocistidis succi drachmæ tres: vino myrreo excepta coguntur in pastillos qui drachmas quatuor pendeant: vbi decoxeris

in

vino malicorium, myrti baccas, & rosas vsque ad ter-
as, dato pastillum vnum aut in totum quatuor, ex sex vini
yathis.

Pastillus à subere, dia phellon dictus.

GALLAE, chartæ, fæculæ vini, panis, singulorum concre
matorum drachmæ quindecim, in alio habetur etiam cornu
ceruini combusti drachmæ quindecim, auripigmenti drach-
mæ duæ, sandarachæ, calcis, vtriusq; drachmæ quindecim,
caciæ, cerusæ, singulorum drachmæ quinque, argenti spu-
mæ drachmæ tres: vino læuigantur.

Bithynus.

MALICORII drachmæ decem, cadmiæ vnciæ tres, ari-
stolochiæ, gallæ, panacis radicis, iridis, atramenti sutorij, a-
luminis scissi, chalcitidis, misyos, squamæ æris, mannæ thu-
ris (nonnulli etiam costi) singulorum sescuncia: aceto subi-
guntur.

Pastillus dia castoriu, ad vlcera, nomas & defluxiones.

CROCI, aloës, thuris, singulorum vncia, florum mali
punicæ, aluminis scissi, castorij, mannæ thuris, æruginis ra-
sæ, singulorum vncia, minij sinopici libra: excipiuntur vino
veteri.

Pastillus dia castoriu, colicis efficax.

MYRRHAE, castorij, singulorum scrupula sex, croci, o-
pij, singulorum scrupula nouem, anisi, apij seminis, dauci
seminis, singulorum semuncia, alterci seminis scrupula o-
ctodecim.

Pastillus dia œnelæu, hoc est, ex vino & oleo mixtis, sedis & naturalium vitijs vtilis.

CERVSAE vnciæ decem, argenti spumæ vnciæ quinque,
thuris, recrementi plumbi, aluminis scissi, singulorum vnciæ
duæ: vino marinæ experte læuigantur. in vsu vino & rosa-
ceo aut vino & myrteo soluuntur.

Pastillus ex lapide phrygio, naturalium vitijs accommodatus.

LAPIDIS phrygij combusti restinctiq; ter, primùm bu-
tyro vel rosaceo, deinde vino, postea melle, vnciæ duæ, rosa
rum floris vnciæ quatuor, malicorij vncia.

Pastillus dia lotarion, quod est ex loto syluestri, ad sedis & naturalium vitia.

CERV

CERVSAE, amyli, glaucij, croci, aluminis, æquales portiones: teruntur ſucco loti ſylueſtris, aut vino.

Paſtillus leucus.

TERRAE ſamiæ triens, pompholygis, ceruſæ, amyli, ſinguli ſextantes, opij ſcrupula quatuor: aqua ſubiguntur.

Paſtillus dia alicacabu, hoc eſt, ex veſicaria.

Spumæ argenti drachmæ vigintiquatuor, ceruſæ drachmæ duodecim, aut vna & viginti, veſicariæ drachmæ octo, atramenti ſutorij drachmæ quatuor, aluminis ſciſsi tantundem, minij quod ad colorem ſatis eſt: aqua excipiuntur.

Paſtillus ex duplici veratro, idem verò ex duabus acacijs.

ACACIAE nigræ & fuluæ, glutini fabrilis (in alio piſciũ glutinis) ſingulorũ vnciæ quatuor, guttæ ammoniaci, glaucij, aloës, ſingulorum vnciæ duæ, thuris maſculi, veratri nigri & albi, ſingulorum vncia: aceto ſcillino excipiuntur. quum vſus incidit eodem vel communi ſoluta, ante balneũ, & rurſus poſt id inunguntur.

Paſtillus Criogenes.

MYRRHAE, æris combuſti, ariſtolochiæ rotundæ, æruginis raſæ, ſquamæ ſtomomatis, verbenacæ rectæ, aluminis rotundi, ſingulorum vncia, aceti quantum ſatis eſt. decerpi autem debet verbenaca, quum Sol eſt in ariete. Fit etiã emplaſtrum in hunc modũ: paſtilli, ceræ, colophoniæ, olei, par menſura, aceti quod ad læuigandum paſtillum ſufficit.

Paſtillus à nigro viridiq; colore dictus melanchlorus.

MYRRHAE, aloës, ſquamæ æris combuſti, auripigmenti, aluminis ſciſsilis, & rotundi, iridis, chalcitidis, miſyos, ſalis foſsitij, atramenti ſutorij, ceruſæ, nitri, argenti ſpumæ, panacis radicis, cadmiæ, malicorij, gallæ, ariſtolochiæ rotundæ, ſquamæ ſtomomatis, æruginis raſæ, ſingulorum vncia, aceti quod ſatis eſt. Fit etiam hoc modo emplaſtrum: paſtilli vnciæ duæ, colophoniæ, ceræ, olei, ſingulorum vnciæ ſex, aceti quod paſtillo ſubigendo ſatis eſt.

Pantolmius ad chironia malignáq; vlcera, & defluxiones.

CASSIAE, æris cremati, ceruſæ, argenti ſpumæ, æruginis raſæ, aluminis ſciſsi, rotundi, liquidi, & lateritij quod plinthitis dicitur, panacis radicis, ariſtolochiæ longæ & rotundæ,

e,malicorij,atramenti ſutorij,portulacæ,iridis aſtragaliti s, chalcitidis, miſyos, guttæ ammoniaci, ſalis ammonia- æruginis ferri, ſquamæ æris, aloës, diphrygis, thuris llæ, ſarcocollæ, plumbi cremati, foliorum oleæ, ſo- ps, myrrhæ, cretæ ſutoriæ liquidæ, balauſtiorum, ſpinæ gyptiæ, ſulfuris ignem non experti, nitri,rhu rubri, rhu riaci,chryſocollæ,rhus coriarij, acaciæ, ſalis ſpumæ, om- acij,auripigmenti,ſingulorũ pares modi: cum aceto die- s triginta,ſub caniculæ ſidere læuigantur.

Paſtillus Nymphodoti.

APHRONITRI vncia, nitri Alexandrini, ſaponis gal- ci,ſingulæ vnciæ,ſalis cappadocij,maſtiches,gallæ, ſingu- rum drachmæ quatuor,foliorum roſæ,amomi,amyli,ſin- ulorum vncia, phylli drachma,aluminis ſciſsilis,coſti, ſin- ulorum drachmæ duæ, vini myrtei quod ſatis eſt.

Paſtillus ex thapſia, hemicranico dolori efficax.

SVCCI thapſiæ drachmæ ſedecim,myrrhæ drachmæ o- to,opopanacis,euphorbij,ſingulorum drachmæ ſex, nitri, quoris parthenici,ſingulorum drachmæ quatuor, piperis, gapeni,ſingulorum drachmæ duæ,aceti quantum ſufficit. bi vtendum eſt,aceto inunctum poſt horas ſex abluito:at i voles remiſsiore vti, cerato pari exceptum illinito no- temq; ſinito.

Paſtillus qui ano ſubijcitur, hypotheton dictus, ad dyſente- riam, & ani dolores.

TERRAE ſamiæ,amyli, ſingulorum quadrans,croci ſex- ans,acaciæ,tragacanthæ,ſingulæ vnciæ,caſtorij,thuris, ly- ij, ſingulæ ſemunciæ: in calidioribus, etiam opij ſemuncia diicitur:herbæ pulicaris ſucco excipiuntur, finguntùrque paſtilli.

De medicamentis quibus aridis vtimur, & ſmegmatis.

CAP. XIII.

ARidorum medicamentorum quæ ſanè & cataplaſmata ab inſpergendo, vocantur, alia vlceribus congruunt, alia cuti applicantur:ex iis quæ vlceribus faciunt, quædam cauis carnem inducunt, quædam excreſcentia reprimunt, quædam cicatricem generant, quædam vrunt exeduntque, nonnulla ſanguinem coërcent. Quæ igitur carni generan- dæ ſunt, vel repurgando ſordida, carnem creant, vt quæ conſtant ex eruo,ariſtolochia,iride,panace, myrrha,thure, aloë:

aloë: vel humiditatem circunfluam deficcando, veluti quæ fiunt ex ære, diphryge, squama, charta combusta, piceæ cortice, & spina, quæ & ipsa cicatricem obducunt: vel acrimoniam rosionemq; obtundendo, qualia sunt ex pompholyge, amylo, cerusa, fæce combusta, ostreis crematis, terra samia, & consimilibus, & quæ compositorum ex his vireis habent. Ex reprimentibus lenia quidem sunt, quæ constant squama æris, quæ misy, chalcitide combustis, & galla: valentiora sunt, quæ atramento sutorio, ærugine, misy, chalcitide, ignẽ non expertis. Vrentia verò exedentiaq; fiunt ex calce, auripigmento, sandaracha, & fæce vini combusta, quam vocant spheclen, hoc est fæculam: atq; hæc omnia componuntur, cæterum in tenuissimum redacta pollinem, si vlceribus inspergantur minus rodunt: si spisiora, magis, idq; vrendo faciendoq; crustam. Sanguinem reprimentia aut astringendo, aut refrigerando, aut siccando, aut opplendo illum coërcent, quorum materiam capite de pastillis sumus exequuti. At eorum quæ cuti admouentur, alia abstergunt exteruntque, vt ex cimolia, pumice, lomẽto, fermẽto hordei, peponũ carne, & salis flore confecta: alia extenuant & discutiunt, qualia fiunt ex veratro, alcyonio, sulfure, herba pediculari, sinapi, pyrethro, semine rorismarini, terra lemnia, sepiæ testa: atque hæc, assumpta calce & auripigmento cum liquore aliquo, pilis abolendis idonea, & smegmata fiunt. Quædam capiti admouentur, vt fluxum ex eo ruentem deficcent, cuiusmodi sunt ex nitro, sale, galla, malicorio, & id genus aliis præparata. omnia verò smegmata cuti non inunctæ accommodari debent.

Cephalicus puluis, capiti conueniens.

ERVORVM quincunx, iridis sescuncia, mãnæ thuris sescuncia, aristolochiæ, squamæ æris, singulorum sescuncia.

Alius.

PICEAE corticis drachmæ sex, thuris drachmę quatuor, pumicis tantundem, iridis drachmæ duæ, resinæ siccæ drachmæ sex, aristolochiæ drachmæ duæ.

Ex aloë, dia aloës, dicitur.

ALOES drachmæ sex, erui drachmæ octo, mannæ thuris drachmæ quatuor, gallæ drachmæ tres, aluminis scissi drachmæ duæ.

Dia

Diasphecles, hoc est, ex fæce vini combusta, Manethonis.

CADMIAE combustæ & illotæ vncia, terræ samiæ vncia, fæcis vini combustæ vnciæ quatuor, lapidis specularis vnciæ quatuor, thuris vnciæ quatuor. quidam & amyli vncias quatuor addunt.

Melitera Oribasij.

CHALCITIDIS, squamæ æris, gallæ, balaustiorum, aristolochiæ longæ singulorum vncia, malicorij, aluminis scissi singulorum semuncia.

Medicamentum ex ostreis, dia ostreon dicitur.

CADMIAE, thuris, singulæ vnciæ, ostreorum combustorum vnciæ tres.

Medicamentum ex thure, dia Libanu.

ARGENTI spumæ, thuris, squamæ æris, mali punici, amyli, cerusæ, pares modi.

Aphroditarium.

THVRIS, squamæ æris, mali punici, amyli, cerusæ, paria pondera.

Rhodia, ad supprimendum sanguinem, vlcera depascentia, & excrescentia.

GALLAE crudæ drachmæ sex, gallæ combustæ restinctæque vino aridæ drachmæ duodecim, squamæ æris nigri, si nō sit, rubri, drachmæ octo, atramenti sutorij, drachmæ vigintiquatuor, aluminis scissi drachmæ vigintiseptem: teruntur diebus sat multis.

Medicamentum xanthon, hoc est flauum.

CHALCITIDIS combustæ drachmæ quadraginta, atramenti sutorij vsti drachmæ viginti, misyos cremati drachmæ decem, æris vsti drachmæ quinq;.

Medicamentum à murino colore psaron dictum.

MISYOS quincunx, gallarum triens, chalcitidis sextans, squamæ æris tantundem, atramenti sutorij vncia, æruginis rasæ sextans.

Medicamentum heliocæs, adurens.

AVRIPIGMENTI libra, calcis viuæ libræ duæ: aqua læuigato per dies caniculæ, deinde siccatis vtitor.

Antheron.

CYPERI drachmæ octo, myrrhæ drachmæ duodecim, sandarachæ drachmæ tres, rosarū floris drachmæ duæ, croci drachma, crocomagmatis, aluminis scissi, iridis illyricæ, singulorum drachmæ duæ.

Medicamentum ex charta, quod Græci dicunt dia chartu, ad nomas oris potiſſimum & naturalium vlcera.

AERIS ſquamæ, chartæ combuſtæ, ſingulorum drachmę octo, auripigmenti, ſulfuris viui, ſingulorum drachmę duodecim, plumbi cremati drachmæ ſex. Ad humidiores quidē ſepedonas, ſicco vtitor: ad ſiccas, roſaceo macerabis, nonnūquam & melle cum roſaceo.

Medicamentum ex myrto ſylueſtri, dia oxymyrſines appellatum, ad eadem.

RHVS coriarij vnciæ duodecim, myrti ſylueſtris foliorū, ſandaraches, ſingulorū drachmæ octo, ſalicis foliorum ſiccorum, malicorij, ſingulorum drachmæ ſex, aluminis ſciſsi, chryſocollæ, aloës, chalcitidis crudę, ſquamæ, auripigmenti, ſalis communis, ſingulorum drachmæ quatuor.

Medicamentum Maſſalioti.

NITRI, opij, chryſocollæ, lapidis aſij, ſandarachæ, miſyos, chalcitidis, aluminis ſciſsi, diphrygis, æqualia pondera: ſicco vtitor.

Smegma aridum, quod aſclepios dicitur.

BACCARVM lauri, nitri alexandrini, ſalis torrefacti, ſalis cappadocici, ſtillæ ammoniacæ, aphronitri, pumicis, ſingulorū libra, veratri nigri, herbæ lanariæ, pyrethri, fæculæ quæ eſt vini fæx combuſta, herbæ pediculariæ, ſinapi, iunci rotundi, aluminis ſciſsi, iunci quadrati floris, iridis, gallæ, ſingulorum vnciæ ſex, ſampſuchi libra, viticis ſeminis, pulegij, farinæ fabarum, & lupini, ſingulorū vnciæ ſex, chamæleontis nigri, ſulfuris, gummi, thuris, piperis, cucumeris ſylueſtris radicis, marrubij, cimolię, pæoniæ, ſepiæ teſtæ, fœnugræci, phylli, coſti, cumini, euphorbij, ſpicæ nardi, ſingulorum vnciæ tres. Alexander autem præter hæc adiicit ſalis ex nitri fontibus, ſalis Tragaſei, ſingulorū libram, adarces vnciam, aluminis liquidi, nardi gallici, cnici, cocci gnidij, graminis aridi, brionię ſiccæ, ſingulorum treis vncias.

Smegma peponatum.

THVRIS, maſtiches, ſtillæ ammoniacæ, ſingulæ vnciæ, tragacanthi ſeſcuncia, ſucci vuæ acerbæ dodrans, peponis ſeminis recentis quadrans, ſimilæ ſextarij quinq;, ouorum vnius & viginti albumina, iridis triens. quidam & veratri nigri ſextantem miſcent.

Aliter Critonis.

LOMENTI modius, similæ sextarij quatuor, trifolij, glādis vnguentariæ, iridis illyricæ, singulorum libræ quatuor, guttæ ammoniaci, costi, singulorum libra, ouorum tenuia aquata, peponum carnis sextarij duo, vuæ acerbæ succi tantundem: macerantur, redactáq; in pastillos siccantur, deinde contusa incretaq; in vsum adhibentur. ALITER. Tragacanthæ, thuris, mastichæ, guttæ ammoniaci, singulorum drachmæ decem omphacij drachmæ quinq;, similaginis sextarij quinque, candidi ouorum liquoris vncia, peponum carnis vnciæ decem: præparatur vt suprà dictum est.

Smegma quod capitis desluxiones exiccet.

NITRI Alexandrini rufi vnciæ quinq;, salis communis torrefacti sescuncia, salis cappadocij vncia: hæc aceto quàm acerrimo macerata in patinam fictilem coniiciuntur, atque in furno vruntur, dum redigantur in carbones: inde refrigeratis læuigatísq; ad abstergendum vtitor, vinum in balneo instillans.

Sapo Constantini.

ROSARVM siccarum, aloës, gallæ, malicorij, malabathri, sarcocollæ, singulorum tres vnciæ, balaustiorum, myrrhæ, sandarachæ, spicæ nardi, singulorum vnciæ duæ, costi vncia, saponis gallici libra, excipiuntur iure lupinorum.

Puluis pilos abolens, vnde psilotrum dicitur, ad podagram.

MASTICHES, thuris masculi, herbæ pediculariæ, veratri albi spumæ argenti, singulorū vnciæ tres, phylli, amyli, veratri nigri, lapidis asij floris, singulorum vncia, alcyonij, pumicis tosti, cimoliæ, sampsuchi, singulorum vnciæ tres, spicæ nardi vncia. Nonnulli etiam aloës vnciam addunt. contusum in vase puluerem reseruato: vbi necessitas inciderit, oryzæ cremor & ptisanæ in ollam coniicitur: postquàm inferbuerit, pulueris, saponis, gallici, auripigmenti, aluminis scissi, sandarachæ, singulorum sescuncia additur, calcis viuæ recentis libra. Vtitor vnguento mense ter. nono videlicet lunæ die, decimonono, & vigesimonono, idque vsque ad annum: post hunc, semel mense, quum vigesimumnonum luna diem agit.

De medicamentis liquidis quæ illinuntur, ad oris vitia vnde stomatica dicuntur, ac guttur accommodatis.

CAP. XIIII.

QVanto rarior molliórq; est summa oris tunica, cute quæ corpus totum obtegit, tanto etiam magis stomaticorum medicaminum vsus euariat. Quum igitur inflãmatio incipit, ea requirũtur medicamenta quæ humoris influxum repellant, cuiusmodi sunt, arida quidem, omphaciũ, galla omphacitis, succus rhu, hypocistidis, aluminis, cortex piceæ, & thuris, balaustia, & generatim omnia quæ astringunt, ita vt insuauem ingratámq; & lethalem vim non repræsentent: liquida verò, succus mororum tum quæ batina, tum quæ sycamina dicuntur, item nucum viridium corticis, & mali punici, prçsertim acidi, & malorum cotoneorũ, mustum, amineumq́;. mel autem per initia solum vt medicamẽta adhçreant temperatur. at quum humor substiterit, misceri debẽt quç concoquant & mediocriter disipent, cuius generis est crocus, myrrha, & dulcis radiculę succus at per totum id temporis quod statum & declinationem intercedit, rectè vsurpatur mixtum aliquod ambobus, repellente puta, & discussorio: & per initia quidem superabunt repellentia, deinde discutientia: in morbi declinatione solis vti discutiẽtibus absque astrictione oportet, qualia sunt nitrum, aphronitrũ, origanum, hyssopum, thymus, nepita, iris, besasa, consimiliaq́;. liquor tunc sapa esto, tum quæ ex mulso decocto, tum quç ex caricis & palmulis conficitur, ipsumq́; dulce mustum cum melle: vbi verò veluti reliquię quçdam inflammationis remanserint, etiam sulfur ignem non expertum miscebimus: succum autem primum cũ melle incoquemus, dũ liquidioris mellis spissitudo fiat, inde sic arida in tenuissimũ pollinem pertrita inspergemus, posteà modicè coquemus, quoad omnia ex actè in vnitatem cogantur, quo facto in vitreum vas medicamentum transfundemus.

Dia moron simplex.

MORORVM succi sextarij tres, prius excoquuntur dum tertia portio fuerit absumpta, adiectoq́; mellis sextario, rursus incoquuntur ad melleam spissitudinem.

Dia moron compositum.

MORORVM succi heminç sex, vsq; ad strigmenti crassitudinẽ coquũtur, deinde admixto lęuis croci drachma, myrrhæ duabus, succi vuç acerbç vna, aluminis scissi ternis obolis, mellis hemina, quoúsq; spissescant incoquuntur.

De moris batinis, quæ rubi fructus sunt.

ITEM quod ex moris batinis constat, eodem modo præparatur, maiore vi astrictoria præditum.

Dia caryon, quod est ex nucibus, simplex.

VIRIDIVM nucum corticis contusi succi heminę quinque, mellis hemina, coquuntur ad dimidias.

Dia caryon compositum.

PER initia quidem & in vigore oris inflammationũ, misceri debẽt croci, & aluminis, singulę drachmę, myrrhę duo, in declinatione verò ad discutiendum, nitri drachma, sulfuris tantundem, cum prædicta nucum corticis succi, & mellis mensura.

Medicamentum ex succo mali punici.

MALI punici cui nuclei sunt adempti dulcis succi sextarij quatuor, mali punici acidi succi sextarij duo, mellis sextarius, myrrhæ amineæ drachmę octo, crocomagmatis, gallæ singulorũ drachmę octo, aluminis scissilis drachmę quatuor, iridis illyricę drachmę octo, omphacij drachmæ octo: conficitur quemadmodum quod moris constat.

Aliter idem.

MALI punici dulcis cum corio suo combusti succi sextarij sex, mellis generosi sextarius, aluminis scissi vncia, myrrhæ semuncia.

Medicamentum è musto, dia gleucous dicunt.

MVSTI sextarij sex, gallæ, aluminis scissilis, singulorum drachmæ duæ, croci, myrrhæ, singulæ drachmę. Si lenire voles, dulce esto mustum: si repellere, austerum. quod autem neutrum est, mediam inter hæc vim obtinet.

Aegyptia stomatica.

MELLIS pondo, olei bes, resinæ terebinthinę sextãs, croci drachmæ quatuor: in cacabo liquefiunt.

Medicamentum dia besasa, ex ruta syluestri.

ANISI seminis, apij seminis, iunci odorati floris, ameos seminis, aluminis scissi, iridis illyricæ, besasa, quod nonnulli harmala vocant (est autem ruta syluestris) cinnamomi, myrrhæ troglodytidos, croci, gallę, singulorum vncia, aristolochię longę, cassię, crocomagmatis, rosarum siccarum, singulorum vncia, costi, hirundinum cineris recentis, singulorum vncię tres, nardi Indicę, amomi, singulorum semuncia, mellis quod satis est.

Dulces vtilesq́; potiones.

DVlcium simul & vtilium potionum aliæ ex vino confi-ciuntur, coniectis in id quibusdam speciebus, exempli gratia, pipere, absinthio, casamo, aliisq́; compluribus, vnde etiam appellationem nonnunquam sortiuntur, aliquando melle admixto, interim non: aliæ ex aqua in qua decoquantur mala, vel rosæ, vel similia quædam, nempe vua acerba, mala punica, myrti baccæ, eoq́; mel optimum despumatum miscetur, tum quod firmum sit, tum quod dulce, interdum etiam vtile: si illud excipias quod à cibyra in paruis vasculis asportatur, asterum: item hydromalum vinosum, quod etiã sine melle fieri nouimus. quemadmodum apomeli ex melle solo & aqua, citra alterius cuiusdam substantiæ misturam. Imò etiam ex vino confectæ potiones, quas & propomata Græci nominant, mellis despamati sextariũ vnum, ad vini quaternos recipiunt, componuntúrque citra coctionem. At quę ex aqua & liquore fiunt, si quidem coquantur, vnum mellis ad treis liquoris, cuius duæ ferè partes inter coquendum sint absumptæ, sextarios assumunt: sin minus, vnum mellis ad binos liquoris. cæterum quæ non coquuntur, diu satis insolare prorsus oportet, & præsertim omphacomeli. Ex aqua verò temperatas potiones coquere conuenit, quod propter imbecillitatem facillimè mutẽtur. omnes autem in fictilia vasa exigua oblita transfundendæ sunt, iisq́; tutò operculatis in apricis locis vsquedum excoquantur reponendæ. attenuantibus autẽ & probè aqua temperatis vti conuenit. Omphacomeli postquam musti modo inferbuerit crassumq́; euaserit, tunc operiri vas debet. his igitur quæ vino constãt, quũ febris abest, potissimum vtimur, vel solius voluptatis gratia, præter eas quæ scammonia aut grano gnidio aut eiusmodi purgantibus medicamẽtis componũtur, vel propter eiusmodi affectus in quibus & medicamentis in illas cõiectis, per os vti licet. Ex aqua autem aut succo aliquorum confecturæ febricitantibus conueniunt, interdũ ceu hedysmata hoc est dulciaria, quũ morbus vino vti non permittit: interdum ceu affectui commodæ, quemadmodum apomeli ad saliuam educendam, aut vrinas citandas, aut aluum emolliendam, aut extenuandum humorem: hydromalum autem & hydrorosatum siticulosis, febre ardenti presſis, resolutis, & stomacho vitiosis. Omphacomeli,

myr

myrtites,,rhodostacton,hoc est, mel rosaceum, & rhœtes, cœliaco affectui, dysenteriis, vomitionibus, aliisque fluidis vitiis congruunt. Iam verò his collutionibus subinde in stomaticis affectibus vtimur.

Hydromalum ex malorum cotoneorum succo.

MALORVM cotoneorum nucleis exemptis contusorum succi sextarij duo, mellis sextarij tres, aquæ sextarij sex, incoquuntur despumando ad tertias. ALIVD. Malorum cotoneorum frustulatim concisorum nucleis ablatis pondo quinq;, in aquæ fontanæ sextariis decem incoquũtur dum intabescãt. ablata ab igne, refrigerataq; eximuntur, expresſoq; succo proiiciuntur, aquæ modo dimidia mellis mensura temperatur, iterumque incoquitur despumando, quoad octaua portio absumpta fuerit. Nonnulli verò ex dulcibus etiam malis similiter hydromalum componunt.

Hydrorosatum.

ROSARVM vnguibus exemptis libræ quatuor, aquæ sextarij quinque, mellis sextarij duo.

Rhodomalum.

SVCCI malorum cotoneorum sextarius, rosarum trepondo, mellis sextarij tres, aquæ sextarij quinq;. Verum quoniam rosæ non eodem tempore cum malis inueniuntur, conuenit eas cum melle quando colliguntur componere, ac vbi mala prouenerint, totam compositionem moliri.

Omphacomelitis præparatio.

VVAE acerbæ succi sextarij tres, mellis sextarius: mixta diebus quadraginta insolantur, vel discoquuntur.

Quomodo myrtites fiat.

MYRTI baccarum succi sextarij tres, mellis sextarius, ad tertias decoquuntur.

Apomeli ex commentarijs Philagrij.

FAVORVM melle scatentium alborum pondo, aquæ fontanæ trepondo & dimidium. confractis fauis vnitisq; aqua cum melle incoquitur, dum & spuma ipsius & id quod veluti cerosum supernatat, particulatim relinquatur, atque tunc refrigerata diligenter transfunduntur.

Rhodostacti compositio.

ROSARVM quibus vngues sint exempti succi sextarios duos, mellis sextarium incoquito despumans quoad quarta pars fuerit absumpta.

Rhœtis confectio.

MALI punici succi sextarij tres, mellis vnus, ad tertias decoquuntur.

De collyrijs & adglutinamentis CAP. XVI.

VAria ocularium medicamentorum materies existit, etenim liquores, succi, semina, fructus, particulæ stirpium, & metallica his inseruntur. ex quibus alia acrimoniã leniunt, & veluti opplent ostruuntq;, vtpote pompholyx, spodium, amylum, plumbum, terra samia, quæ aster dicitur, cadmia, eaq; omnia lota, & candidus oui liquor. Quibus ita vtendum est, vt caput prius vacuationem experiatur: nam si repletum fuerit, metus est ne oculorum tunicæ humoribus distentæ perrumpantur. Alia contrariam his naturã obtinent, nempe acrem, recludendis vacuandisq; iis quæ diu impacta fuerunt accommodata, quemadmodum liquores Cyrenaïcus, Medicus, sagapenus, euphorbium, & consimilia. Nonnulla sordidis vlceribus abstergendis conueniunt, qualis est squama æris, ipsumq; æs, chalcitis, misy, sori, flos æris, stimmi, cõcremata omnia. Quædã his vicina sunt, smectica ab exterendis sordibus appellata, cuiusmodi est auripigmentum, sandaracha, & lapidis asij flos. Sunt & astringentia, atq; ex his quæ mediocriter id faciunt vehementer lippitudini, vlceribus, & defluxionibus conducunt, nempe rosarũ folia, flores, fructus, spicæ nardi phyllũ, crocus, glaucium, & hypocistis. Quæ vehementiorem astringendi vim repræsentant, oculorũm claritati conducentibus potissimum medicinis miscentur, cuius generis est omphaciũ, acacia, balaustium, satiuæ punicæ flos & galla. Alia concoquũt discutiũtq;, vt myrrha, crocus, castorium, lachryma thuris, fœnugræci succus. Porrò ex compositis oculorum remediis, alia delinuntur, simplicemq; appellationem habent, alia xerocollyria, alia hygrocollyria vocantur. Quæ igitur delinuntur, omnem comprehensam materiam recipiunt, omnibusq; conferunt affectibus: cæterum vere præsertim præparari debent, æstate siquidem virtus ipsorum perspirat euanescitq;, hyeme species gelu rigidæ temperari nequeũt. Conterere autem ea oportet liquore non copiosè affuso, ne metallica subsidant, aromata supernatent, verum modicè, vt sordium modo conterantur. Aqua vero pluuialis erit, tum quòd tenuis sit, tum quòd modicè astringat. Si quidem

vim

vino aut ſucco aliquo læuigare oportet, ipſa quoque terenda ſunt, metallica ſanè longo tempore, quæ autem ſucco conſtant, exiguo. demum vbi ſatis læuia euaſerint, gummi adiicietur: in formam redacta, vaſis maximè æreis aut vitreis reponentur. Cæterum iis quæ è ſucco conficiuntur, protinus vti licet: metallica vetuſtate redduntur meliora. Porrò inter collyria arida quædam conſumunt exteruntq; callos, ficos, vngueis, ſcabioſaq; vitia, è chalcitide, ærugine & miſy compoſita: quædam lachrymas mouent, obſtructionibus & hebetudini accommodata, quæ tum ex his tum ex pipere & ſpica nardi fiunt. Sunt quæ præſeruent, tueanturque oculos ab humorum influxu, cuiuſmodi ex lapide phrygio, ſarcocolla, glaucio, aloë, cadmia, ſtimmi, croco: omnia in tenuiſsimum pollinem coacta oculis applicantur. At liquida collyria fiunt ex melle attico, opobalſamo, oleo ob vetuſtatẽ tenui, fœniculi ſucco, diuerſorum animalium felle, liquore cyrenaico, aliiſq; compluribus. Conferunt hebetudini, ſuffuſionique incipienti, medicamenta quæ extenuent, calefaciant, purgentq;. Vtendum his eſt, & omnibus acribus, vbi caput repletione caret, ſub dio, aëre, puro, auſtrino, non nimis frigido, neq; item calido nimium. At agglutinamenta quæ anacolemata græcè dicuntur, ex medicamentis præparãtur quæ obſtruunt, opplentq;, glutinant, ſtringunt, aut refrigerant, aut aſtringunt, ſiccántve, qualis eſt farinæ pollen, manna, terra ſamia, myrrha, cochleæ, acacia, opium, cum candido oui liquore. glutinantur fronti in quibus humor non intra caluariam deliteſcit, ſed extrinſecus affligit.

Collyrium quod protinus dolorem ſedet monohemeron appellatum, ad incipientem vetuſtámq; lippitudinem.

ACACIAE drachmæ trigintaſex, gummi drachmæ trigintaduæ, cadmiæ drachmæ vigintiquatuor, æris cremati & eloti drachmæ octo, opij, drachma: vino auſtero læuigantur. Medicamentum diſcutit & ſiccat.

Chiacum collyrium.

MINII ſinopici, gallæ omphacitidis, croci, roſarum recentium vnguibus exemptis floris quem thylaca vocamus, gummi, ſingulorum vnciæ quatuor, opij vncia: vino aminæo, aut falerno, aut chio auſtero teruntur. Sit autem vinum marinæ expers.

Cygnarium.

CADMIAE vstæ elotæque vnciæ sex, cerusæ lotæ vnciæ quatuor, pompholygis tantundem, amyli vnciæ duæ, tragacanthæ, opij torrefacti, gummi, singulorum vnciæ duæ: aqua pluuiali læuigantur.

Rubens cygnus.

CADMIAE crematæ elotę sextans, terræ samiæ quę aster dicitur tantundem, cerusæ triens, pompholygis bes, amyli sextans, opij sextans, acaciæ, tragacanthæ, singulæ vnciæ, gummi triens: aqua cœlesti subiguntur.

Albus cygnus.

CADMIAE vnciæ quindecim, cerusæ vnciæ septemdecim, opij drachmæ octo, thuris drachmę septem, amyli vnciæ septem, gummi drachmæ tredecim: aqua cælesti teruntur.

Pelarion ad vlcera.

CADMIAE, cerusę, singulorum drachmę vingintiquatuor, acacię, opij, singulorum drachmę octodecim, gummi, tragacanthę, amyli, singulorum drachmę nouem, myrrhę drachmæ tres, ęris, croci singulorum sesquidenarius: aqua conteruntur.

Phæon ad oculos sanguine suffusos, & magnos affectus.

CADMIAE teneræ drachmæ vigintiquatuor, cerusæ drachmę sedecim æruginis rasę drachmę duodecim, stimmi drachmæ octo, aluminis scissi drachmæ tres, chalcitidis vstæ drachmæ tres, nardi Indicę drachmę quatuor, omphacij drachmæ duæ, æris drachma, squamæ æris drachmæ octo, ericæ fructus drachmæ tredecim, lachrymæ papaueris drachmæ vigintiquatuor, croci drachmæ quatuor, castorij drachmæ tres, myrrhæ drachmæ sex, lycij Indici, acaciæ, gummi, singulorum drachmæ quatuor, rosarum recentium drachmæ duæ & semissis: vino falerno aut surrentino, aut aminæo, aut chio austero perteruntur. inungitur per triduum, aquæ instar dilutum ex fœnugræci succo instillatum, deinde ex ouo aut lacte, postremo aqua crassius.

Collyrium ex decoctis, dia zematon dicitur.

CADMIAE vnciæ sedecim, cærusæ vnciæ octo, amyli, opij, tragacanthæ, acaciæ, singulorum vnciæ duæ, gummi vnciæ sex: læuigantur decocto rosarum siccarum, meliloti, capitum papaueris, dulcis radiculæ, pari singulorum modo.

Col

Collyrium dia hydrias, repellens.

LIQVORIS qui in vasis cerealibus tophi modo concretus reperitur, libræ tres, cadmiæ vstæ & elotæ libra, cerusæ, pompholygis, terræ samiæ, qui aster dicitur, singulorum elotorum vnciæ sex, thuris vncia, myrrhæ tantundem, succi lini seminis, herbæ pulicaris, ptisanæ, fœnugræci, singulorũ libra, tragacanthæ vnciæ sex, gummi libra.

Collyrium Ilambonis.

CADMIAE vnciæ octo, pompholygis vnciæ quatuor, cerusæ libra, tragacanthæ, gummi, opij, singulorum vnciæ quatuor: aqua pluuiatili teruntur.

Cinereum, quod spodiacon dicitur, ad inflammationes, defluxus, & chemosin.

THVRIS, stimmi, singulorum drachmæ centum, cadmiæ, cerusæ, vtriusq; drachmæ vigintiquatuor, terræ samiæ, papaueris lachrymæ, singulorum drachmæ tres, gummi drachmæ quindecim: læuigantur oleæ coliculi succo. fit autem is in hunc modum: teneriora oleæ folia elota contunduntur in mortario, paululo aquæ superfuso, per linteolum exprimuntur.

Collyrium ex oleæ turionum succo tenerum, dia thalias vocatur.

THVRIS drachmæ quatuor, stimmi drachmæ quindecim, cadmiæ drachmæ vigintiocto, cerusæ drachmę quadragintanouem, terræ samiæ drachmæ octodecim, opij drachmæ sex, gũmi drachma, plumbi vsti elotiq; drachmæ octo: excipiuntur oleæ turionum succo.

Dia thalias, ruffum.

AERIS cremati drachmæ duodecim, sandycis vnciæ vigintiquatuor, foliorum oleæ vnciæ duæ, opij tantundẽ, gummi vnciæ decem, vino spathite vel aminæo excipiuntur.

Dia smyrnon claudiacum.

GLAVCII, sarcocollæ, singulorum drachmæ quadragintaocto, croci drachmæ vigintiquatuor, opij, myrrhæ, lapidis hæmatitis, singulorum drachmæ sex, tragacanthæ drachmę quadragintaocto, gummi drachmę sedecim: vino Italico subiguntur. vsus est ex ouo.

Aliud dia smyrnon ad rhyadas & ægylopas.

CADMIAE lotæ, lapidis hæmatitis eloti, singulorũ drachmę vigintiocto, myrrhæ, spodij Cyprię, singulorũ denarij vigin

vigintiquatuor, opij drachmæ octo, croci drachmæ quatuor (alij octo) piperis albi grana triginta: gummi drachmæ ſedecim: vino Italico teruntur, ex ouo adhibetur collyrium: ſi vitium ſit recens, aquatum.

Stacticum Proſechij.

CADMIAE, gummi, ſingulorum drachmæ viginti, ſtimmi, atramenti ſutorij, ſingulorum drachmæ octo, opij drachmæ quatuordecim, æruginis raſæ drachmæ decem, piperis albi drachmæ ſex, croci drachmæ octo, miſyos crudi tantundem, opobalſami drachmæ quatuor: aqua conteruntur.

Hygidion Ammonij.

CADMIAE, æris, ſingulorum drachmæ ſedecim, cerusſæ, caſtorij, aloës, croci, ſingulorum drachmæ quatuor, ſquamæ drachmæ quinque, roſarum floris, plumbi vſti, ſingulorum drachmæ octo, lycij drachmæ tres, lapidis ſchiſti drachmæ quatuor, opij drachmæ decem, acaciæ drachmæ quadraginta, gummi drachmæ quadraginta octo: aqua excipiuntur.

Olympos ſeu olympiacum.

ACACIAE, ſpicæ nardi, thuris, ſingulorum drachmæ octo, æris cremati elotiq́;, ſtimmeos vſti & loti, ceruſæ concrematæ lotæq́;, cadmiæ, ſingulorum drachmæ duodecim, myrrhæ, opij arefacti, ſingulorum drachmæ quatuor, croci drachmæ quinque, æruginis raſæ drachmæ tres, lapidis ſchiſti, ſquamæ rubræ, lycij Indici, omphacij, ſingulorum drachma, caſtorij, roſarum floris, ſingulorum drachmæ duæ, phœnicobalanorum drachmæ quatuor, ſimiliter oſſea palmularum vſtarum ligna numero quinque, gummi vnciæ quinque aqua pluuiali ſuperfunduntur, in qua commadeſcent tres dies totidemq́; noctes, calami odorati, alterci ſeminis, roſarum ſiccarum, ſingulorum drachmæ quatuor, phylli drachma.

Nardinum.

CADMIAE, croci, gummi, ſingulorum drachmæ trigintaſex, æris vſti drachmæ octodecim, ſtimmi, acaciæ, ſingulorum drachmæ triginta, nardi ſyriacæ drachmæ duodecim, opij, ſingulorum drachmæ ſedecim: aqua ſubiguntur.

Theodotium minus.

STIMMI, acaciæ, ſingulorum drachmæ viginti, æris vſti drachmæ octo, ceruſæ drachmæ quatuor, myrrhæ totidem,

æruḡ

ruginis drachmæ duæ, aloës, ſucci papaueris, lycij, ſingulorum drachma: pluuiatili aqua læuigantur.

Rhinarium.

LAPIDIS hæmatitis, lapidis ſchiſti, ſingulorũ drachmæ decim, æris combuſti, cadmiæ, æruginis, ſingulorũ drachmæ octo, opij drachmæ quinque, chalcitidis drachmæ duæ, gummi drachmæ octo: vino excipiuntur.

Xyſter.

PVMICIS, miſyos, oſtreorum, ſingulorum crematorũ vnciæ ſex, cadmiæ, opij, chalcitidis vſtæ, croci, aloës hepaticæ, caſtorij, phylli, ſingulorum drachmæ duæ, ſtimmios, acaciæ, ſingulæ vnciæ, æris combuſti vnciæ quatuor, myrrhę troglodytidis drachmæ quatuor, ſpicæ nardi drachma, ceruſæ drachmæ octo, gummi drachmæ quatuor: aqua cæleſti ſuperfunduntur. Nonnulli etiam vinum miſcent.

Hecatombe, ad cicatrices craſſas.

CADMIAE vſtæ lotæq́; , æris cremati & eloti, vniuſcuiuſque drachmæ octo, ſtimmios combuſti, acaciæ rubentis, gummi, ſingulorum drachmæ quindecim, aloës, gallæ, æruginis vermicularis, caſtorij, lycij, ſpicæ nardi, croci, opij, myrrhæ, ceruſæ, hebeni ramenti, chalcitidis, ſingulorum drachma, roſarum drachmæ ſexaginta: aqua pluuiali teruntur.

Collyrium ex cornu, dia ceratos dicitur, Galeni.

PLVMBI combuſti, cornus ceruini cremati, ſingulorũ vnciæ duæ, ceruſæ, ſquamæ æris, amyli, thuris, ſepiæ teſtæ combuſtæ, æruginis, myrrhæ, gummi, ſingulorum vncia: aqua pluuiali excipiuntur.

Collyrium è thure, dia Libanu nuncupatur.

THVRIS vnciæ ſex, cadmiæ, pompholygis, terræ ſamiæ quæ aſter dicitur, amyli, gummi, ſingulorum vnciæ tres, ceruſæ vnciæ ſex, ſquamæ æris vnciæ quatuor, tragacãthæ vnciæ tres, opij vnciæ ſex: aqua cæleſtis adiicitur.

Libanium.

CADMIAE elotæ, amyli, ſingulorum denarij duodecim, ceruſæ tantundem, ſpodij, pompholygis, terræ ſamiæ quæ aſter dicitur, plumbi vſti & loti, tragacanthę, ſingulorũ denarij octo, opij denarij duodecim, gummi denarij quatuor: aqua pluuialis additur, & ouorum viginti albumina. Sunt qui etiam myrrhę denarios quatuor addant.

Aſter

Aster magni.

POMPHOLYGIS, cadmiæ, cerusæ, ſingulorũ drachmæ ſedecim, plumbi drachmæ octo, amyli drachmæ octodecim, thuris drachmæ decem, terræ ſamiæ quæ aſter dicitur drachmæ duodecim, myrrhæ drachmæ duæ, tragacanthæ gummi, ſingulorum drachmæ octo: aqua additur.

Vranium.

TERRAE ſamiæ, piperis, ſingulorum vnciæ tres, ſpodij eloti vncia, gummi vnciæ quatuor, ſtimmios cremati elotiq́; vnciæ duæ, ſquamæ lotæ vncia, opij drachmæ ſex, cadmiæ combuſtæ & elotæ drachmæ duæ: aqua pluuiatilis admiſcetur. Carnem inducit, repellitq́;.

Collyrium ex ſucco fœnugræci.

CADMIAE, tragacanthæ, ſingulorum vnciæ octo, cerusæ vnciæ triginta, amyli tantundem, opij vncia: læuigantur ſucco fœnugræci.

Collyrium Cleonis.

POMPHOLYGIS, plumbi, ſingulorum vnciæ quinque, croci ſeſcuncia, ſquamæ æris quod ſtomoma dicitur vncia, gummi vnciæ duæ: aqua pluuialis additur, aquatũ illinitur.

Dia rhodon, hoc eſt, ex roſis, quæ ſeptuaginta duas vncias pendunt.

ROSARVM viridium vnciæ ſeptuagintaduæ, cadmiæ vſtæ & elotæ drachmæ vigintiquatuor, æruginis raſæ drachmæ duæ, ſpicæ nardi drachma, ſquamæ æris elotæ drachmæ duæ, ſtimmios combuſti elotiq́;, opij, myrrhæ, ſingulorum drachmæ tres, croci drachmæ octo, amyli drachmæ duæ, gummi drachmæ vigintiquatuor: aqua pluuialis admiſcetur.

Album dia Rhodon.

CADMIAE crematæ & lotæ, cerusæ elotæ, ſingulorum libra, amyli, opij, tragacanthæ, ſingulorum vnciæ tres, aloës ſeſcuncia, gummi vnciæ tres, croci ſeſcuncia, roſarũ vnguibus detractis vnciæ ſex: aqua miſcetur.

Collyrium ex aloë, dia aloës nuncupatur.

CADMIAE, cerusæ, aloës, ſingulorum vnciæ decem, roſarum viridiũ vnciæ ſex, amyli vnciæ tres, opij vncia, tragacanthæ vnciæ duæ, gummi vnciæ tres: aqua pluuiatilis adiicitur.

Crocinum dia rhodon.

SPICAE nardi,rosarum siccarum,aloës, singulorum dra hmæ duæ,alterci albi sesquidrachma , croci drachmæ qua- uor & semissis,glaucij sex,sarcocollæ tantundem,opij dra hmæ duæ, tragacanthæ vncia:aqua pluuialis additur.

Nili dia Rhodon.

ROSARVM tenerarum drachmæ quatuor,croci drach- æ duæ,papaueris obolus, gummi drachmæ quatuor:aqua ælesti excipiuntur.

Lynceus ad claritatem oculorum.

CADMIAE, æris combusti, guttæ ammoniacæ, singulo- ũ drachmæ duodecim,myrrhæ,lapidis hæmatitis,opij the- ani,singulorum drachmæ sex, aloës hepaticæ, fellis tauri- i,galbani,sagapeni, singulorum drachmæ quatuor, ærugi- is rasę,opopanacis,salis ammoniaci,singulorum drachma, ummi drachmæ sex : aqua pluuiali teruntur.

Proteus ad idem,cicatricesq; extenuat.

CADMIAE,cerusæ,chalcitidis crudæ, singulorum dena- ij quadraginta, piperis sesquidenarius , liquoris cyrenaïci rachmę octo,croci denarij duodecim,opij thebani denarij ecẽ, sagapeni denarij duodecim , oliuæ æthiopicæ denarij uodecim,auripigmẽti, aluminis scissilis, singulorũ denarij cto, myrrhæ denarij duodecim, suffiminis ammoniaci de- arij xx. opopanacis denarij sedecim , opobalsami denarij ecem,gummi denarij viginti:aqua pluuiali excipiuntur.

Collyrium ex succo fœniculi.

CADMIAE drachmæ septẽdecim , atramenti Indici dra- chmæ sedecim,piperis lõgi drachmæ tredecim , & albi duo- decim,liquoris cyrenaïci drachmæ octo,opobalsami drach mæ sex,spicæ nardi drachmæ sex,sagapeni, opopanacis, sin- gulorum drachmæ quinque,opij drachmæ quatuor,euphor bij drachma,gummi drachma : succo fœniculi læuigantur.

Collyrium ex opobalsamo.

CADMIAE, cerusæ,singulorum drachmæ octo, omphacij drachmæ quatuor, piperis albi vnciæ sedecim, opij dra- chmæ quatuor,opobalsami,gummi, singulorum drachmæ sedecim:aqua pluuialis additur.

Thalasseros.

CADMIAE vnciæ octo,æruginis vnciæ duæ,atramẽti In- dici vnciæ octo,piperis albi vnciæ quatuor,liquoris medici vncia,opobalsami vnciæ ij. gũmi vnciæ sex:aqua adiicitur.

Har

Harmation.

GVTTAE ammoniaci, æris combusti, corticis thuris, singulorum drachmæ quatuor, æruginis drachma, gummi drachmæ quatuor: aqua cælesti excipiuntur.

Collyrium malabathrinum, quod & Isotheon dicitur.

CADMIAE drachmæ sedecim, æris vsti & eloti drachmæ quatuordecim, opij, lycij Indici, malabathri, nardi Indicæ, croci, aloës, singulorum drachmæ duæ, cerusæ drachmæ octo, castorij drachmæ duæ, myrrhæ drachmę quatuor, acaciæ, stimmi, singulorum drachmæ quadraginta: aqua teruntur. vsus ex ouo.

Crassus ex vino.

CADMIAE, lapidis hęmatitis, & schisti, singulorum drachmę quadraginta, æris vsti drachmę triginta, chalcitidis drachmę trigintaduę, papaueris seminis drachmę tredecim: papaueris semen aqua decoquitur, succus expressus aliis adiicitur, quę lęuigantur vino spathite vel aminęo.

Aliud ex vino.

AERIS combusti, cadmiæ placitidis, singulorum vnciæ nouē, lapidis hęmatitis eloti vncię sex, croci, myrrhę, aloës, suffiminis ammoniaci, singulorum vncię tres, lycij Indici, spicę nardi, singulorum sescuncia, piperis albi grana cētum quinquaginta, acacię rubentis vncię nouem gummi vncię tres: vino falerno aut aminæo teruntur.

Collyrium ex duobus lapidibus ad aspritudinem.

LAPIDIS hæmatitis, schistiq;, casiæ, singulorum drachmæ octodecim, æris, cadmiæ, opij, æruginis rasę, singulorum drachmæ nouem, gummi tantundem, chalcitidis vstæ drachmę sex: aqua teruntur.

Aridum collyrium Galeni, quod oculos tuetur.

LAPIDIS phrygij minutim contusi vstiq; in ollula quousque incandescat, & restincti butyro non veteri, deinde iterum similiter cremati, extinctiq; vino falerno, ac tertium vsti & extincti melle siccatiq; libra, æris cremati, piperis albi, phylli, singulæ vnciæ, stimmi sescuncia: omnibus in læuorem detritis quum medicamentum ab igne auferetur, liquoris balsami non crasi (id enim arescere medicamentum prohibet) sed lucidissimi vnciam iniicies. Vti autem eo conuenit in palpebris duntaxat, sic vt specillo illato tunicæ non attin-

ttingantur, sed vt solum medicamentum palpebris apertis llinatur. Inungi autem debet non semel, verum sępius, tum ante cibum, tum secundum ipsum, magísq; vbi iam lippitulo sentitur. Mirum enim est, quàm omni alio medicamento securius ab iniuria vindicet.

Aridum dia crocu.

SARCOCOLLAE drachmæ octo, croci drachmæ quatuor, glaucij tantundem: inungitur frequenter die. Nõnulli verò aloën quoq; miscent.

Aliud aridum ad siccam lippitudinem quæ xerophthalmia dicitur, sycosin, sepedonas, carnis excrescentias.

CADMIAE drachmæ decem, chalcitidis drachmæ viginti, piperis grana quindecim, nardi gallicæ drachma: teritur cadmia & chalcitis cũ vino: vbi inaruerint, reliqua adiiciuntur, coguntúrq; in tenuissimum puluerem.

Hygra, hoc est, liquidum collyrium, ex Caucalide.

CAVCALIDIS succi, chamædryos, coronopodis, interdum & othonnę succi par mensura. Est autem othonna magnum chelidonium.

Aliud ad sycosin, quæ est veterrima palpebrarum asperitudo, encanthidas, & excrescentiam carnis.

MISYOS tosti drachmæ sex, atramenti sutorij drachmæ quatuor, mellis attici sextarius.

Erasistrati panchrestos hygra, mirifica est in ocularijs vitijs, tonsillis, pudendis & auribus suppurantibus.

AERIS drachmæ sex, misyos tosti, myrrhæ, singulorum drachmæ tres, croci sesquidrachma, piperis drachma, vini chij & passi cretici, vtriusq; sesquihemina: omnibus in vino læuigatis, dum inaruerint, passum superfunditur, & vsq; ad melleam spissitudinem incoquuntur.

Agglutinamenta oculorum qui defluxionibus infestantur.

TERRAE samiæ, mannæ thuris, myrrhæ, pares modi, oui aquato excepti, in lintheúmq; illiti fronti imponuntur.

ALIVD. Alterci seminis drachma, opij tantundem, myrrhæ drachmæ duæ, croci drachma, farinę pollinis drachmę quatuor, ouorum tostorũ lutea duo, albumine oui excipiũtur.

De emplastris, & medicamentorum quæ in illa mittuntur coctione, tum qui ceræ modus cum oleo esse debeat, ex commentarijs Antylli.

CAP. XVII.

MEdicamentorũ quæ emplastra ingrediuntur, alia sunt terrestria, vtpote metallica, lapidúmque & terræ species, floces, cinis, & conchylia, alia sunt oleamenta, alia lachrymæ, alia liquari possunt: quædam liquores, quædã succi sunt: semina verò, herbas, & radices pauca recipiunt. Cæterũ ex ipsis emplastris nonnulla sunt vulneraria, quæ enæma græcis quòd cruentis iniiciantur: colletica, quòd glutinent: & catagmatica, quòd fracturis accõmodentur, appellamus. Constare autem ex siccantibus nõ summè, verũ secundi ordinis absoluti, & tertij incipientis, oportet cuiusmodi sunt salix, quercus, cupressus, piceæ & pini cortices, myrrha, thuris lachryma, bitumen, aloë, aristolochia, cinis sarmentaceus, cerusa, spuma argenti, & pleraq; ex metallicis. Coqui debent quousq; manus non amplius inquinent. Porrò quæ cicatricem ducunt emplastra & ipsa ex siccantibus componuntur, verum efficacioribus quàm glutinatoria, quod genus est, æs combustum, squama tum æris tum ferri, ærugo, chalcitis, æris flos combustus, alumẽ, galla, plumbago, cadmia, pumex, & ostracea. Discutientia verò & calefacientibus & siccantibus modicè fiũt, nempe aristolochia, thapsia, oleo veteri, & raphanino, melle, opobalsamo, pice, resina terebinthina, galbano, sale combusto, salis flore. Quæ emolliunt, ex argenti spuma, adipibus, medullis, oleo veteri, propoli, ammoniaco, styrace, galbano, bdellio, mastiche, resina terebinthina, vel radice althææ & cucumeris syluestris, præparantur. Siccantia, ex sulfure, nitro, sale, cinere, & bitumine. Ad extrahendum accommodata, fiunt ex sale, nitro, propoli, ærugine, fermento, stercore, sulfure, terebinthina. Quę concoquunt, ex cera, ladano, vua passa, amomo, croco, thure, pice, mastiche Aegypria, styrace, myrrha, galbano, butyro, œsypo, adipe, ærugine. Pus mouentia, ex hydrelæo, polline, pane triticeo, chondro, butyro, adipe suillo & vitulino, thure, pice, resina. Quæ verò leniunt, argenti spuma constant, cerusa, oleo, anetho, chamęmelo, amylo, cera alba. Iam verò enæma dicta, recentibus adhuc vulneribus & fracturis iniici debent, adiutariq; è summa spleniorum parte spõgiis posca madentibus simul illigatis, solui tertio quoq; die, & rursus eadem splenia non alia accommodari oportet. At quæ emolliunt, extrahunt, discutiunt, concoquunt, & pus

præter

præterea mouent,post cataplasmatum ceratorúmq; vsum adhibentur. Quæ leniunt etiã per initia statim,summis potissimum partibus applicantur. Cæterũ quomodo coquantur,deinceps exequemur.

Basilicum tetrapharmacum.

CERAE,resinæ colophoniæ,picis,seui taurini,pares portiones.

Emplastrum ex succo lini seminis discutiens detergensq́;.

OLEI veteris dupondo,ceræ vnciæ viginti,resinæ colophoniæ,adipis suilli,singulorũ pondo & dimidium,argenti spumæ pondo,cerusæ vnciæ sex,succi lini seminis tantundẽ, farinæ pollinis vncia,thuris vnciæ quatuor.

Emplastrum ex melle,dia melitos dicitur.

ARGENTI spumæ,ceræ,olei,singulorum libræ quatuor, terebinthinæ resinæ libræ duæ,mellis,adipis suilli,singulorum libra. ALIVD. Argenteæ spumæ libræ sex,olei libræ quinq; & semissis,resinæ colophoniæ libræ septem & semissis,ceræ libræ tres & semissis,mellis libræ tres.

Emplastrum à succo dia chylon dictum.

ARGENTEAE spumæ pondo sex,olei,æstate quidẽ pondo septem,hyeme verò pondo nouem,fœnugræci semisextarius,lini seminis tantundem,althææ trepondo:althæa,seminaq́; in viginti aquæ sextariis discoquuntur,quousq; paululum ex ea relictum fuerit,inde succi pondo quatuor,exprimuntur miscentúrq; oleo ac incoquuntur dum ebullire desierint,post hæc argenti spuma in tenuissimũ pollinem detrita inspergitur,postremo omnia igne nõ acri excoquuntur vsq; dum digitos intinctos non inquinent.

Emplastrum ex polline farinaceo,dia gyreos appellatum.

FARINACEI pollinis,guttæ ammoniaci,singulæ libræ, resinæ è picea derasæ,ceræ,adipis suilli, singulorum libræ duæ,succi lini seminis quod satis est.

Emplastrum ab herbis botanicum dictum.

LAPATHI rhepelæi,anchusæ chœrospelethi, hoc est, onocleæ, heptaneuri, plantaginis, singulorum vnciæ tres, olei libræ sex,adipis suilli tantundem:herbæ oleo excoctæ proiiciuntur,reliqua cum oleo eliquantur.

Emplastrum ex hastula regia,dia asphodelu dicitur.

HASTVLAE regiæ radicis succi libra,rosacei,chamæmeli,adipis anserini,singulorum vnciæ duæ,adipis suilli vnciæ tres,ceræ vnciæ quatuor.

Emplastrum è fermento, abscessus rumpens.

FERMENTI, axungiæ, singulorum unciæ sex, salis vnciæ quatuor, piceæ resinæ vnciæ tres, ceræ vnciæ quatuor, aphronitri vncia, guttæ ammoniaci vnciæ duæ, mellis vnciæ sex, saponis vnciæ duæ.

Emplastrum dothiene.

SVFFIMINIS ammoniaci pondo, nitri Alexandrini vnciæ sex, aphronitri tantundem, adipis suilli pondo duo, ceræ totidem, resinæ terebinthinæ pondo, olei veteris vncia, aceti quod satis est.

Emplastrum ex radice lanaria, dia struthiu dicitur, strumas discutiens.

ARGENTI spumæ, radicis lanariæ, aristolochiæ singulorum triens, galbani, squamæ æris, aloës, singulæ vncię, mannæ thuris sextans, stillæ ammoniacæ selibra, resinæ è picea vnciæ sedecim, aceti scillini sextarij quatuor, ad aridorum læuigationem.

Smilion ad abscessus.

OLEI veteris sesquilibra, argenti spumæ, nitri rubri, salis ammoniaci, lixiuij è ficu cui calx sit admista: protostactos dicitur, resinæ, singulorum libra, galbani, guttæ ammoniaci, singulorũ vnciæ tres, atramenti sutorij vnciæ quatuor, cerę vnciæ sex, æruginis, opopanacis, singulorũ vncia, aceti quod satis est: argenti spuma & ærugo in oleo coquuntur dum manus nõ inquinent, deinde reliqua admiscentur.

Emplastrum dia scorodon, hoc est, ex allijs, ad rumpendum.

CERAE vnciæ sex, resinæ colophonię vnciæ quatuor, resinę pityinæ hoc est ex picea arbore vncię tres, seui taurini vncię quatuor, nitri rufi sescuncia, allia pura viginti, olei dimidiũ sextarij: allia in oleo excocta proiiciũtur, reliqua miscentur.

Emplastrum dia apyranu ad discutiendum.

ADIPIS anserini, & fasianorum, singulorum vnciæ tres, olei veteris vnciæ vigintisex, herbæ pulicaris vnciæ tres, vrticæ seminis, radicis apyrani viridis, singulorum libra, ceræ albæ vnciæ decẽ, emplastri quod dia chylon inscribitur vnciæ duæ, resinæ terebinthinæ vncia. Radix apyrani minutim concisa cum herba pulicari in oleo madescit, seménque vrticæ per noctem & diem: ac vbi excocta fuerint, ipsa quidem proiiciuntur: quæ liquari possunt, oleo mixta soluuntur.

Empla

Emplastrum pyrine, ad duritias & scirrhos.

ALTHAEAE, palmularũ, aut dactylorũ qui nicolaï dicũtur, singulorũ libræ duæ, fœnugræci, lini seminis, singulorũ sextarij dimidiũ, chamæmeli, meliloti, palmularum corticis singulorũ vnciæ sex, vini aminæi sextarij dimidium, spumæ argenti libra, cerusæ, resinæ colophoniæ, singulorum libræ duæ, ceræ resinæ, terebinthinæ, singulorum libra, olei veteris libræ quinq;, aquę libræ duæ, panis aridi contusi cribratiq; libræ quinq;: herbæ in vino decoctę exprimuntur, succo panis immadescit, sequenti die læuigatur, argenti spuma, cerusaq; in aqua, deinde oleo iniecto incoquuntur, dum medicamentum digitos non coinquinet, inde reliqua adduntur, sublatis ab igne panis inditur, validequе rudicula agitatur. adiunguntur etiam æruginis rasæ, & salis floris, singulorum vnciæ sex, iridis, aristolochiæ, singulorum vnciæ sex, terebinthinæ resinæ libra.

Pelarion ex scoria argenti, dia elcysmatos dicitur, ad similia abrasis.

CERAE, seui taurini, singulorum vncię quinq;, scoriæ argẽti vnciæ sex, resinæ colophoniæ vnciæ quatuor, picis, olei, singulorum vnciæ duæ: scoria argenti arida læuigatur vino vel succo fœnugræci: quòd si scoria desideretur, plumbagine vtimur.

Emplastrum ex althæa, podagricis alijsq; duritijs accommodatum.

SVCCI fœnugræci, & lini seminis, & althææ, singulorũ trepondo, olei dupondo: incoctis vsq; dum succus absumatur, colophoniæ resinæ pondo adiicitur, item terebinthinæ resinæ pondo, hederæ lachrymæ quadrans: vbi soluta fuerint, & ab igne sublata, ceræ pondo iniicitur, galbani triens: vtraq; simul contusa solutaq; rudicula agitantur.

Cissinum ad neruorum vulnera, punctus, & maximè diuturna.

SQVAMAE rubræ vnciæ quatuor & semissis, thuris vncia, misyos sescũcia, chalcitidis drachmæ quatuor, aceti sex: læuigantur ęstiuo sole vsq; dum acetum fuerit consumptũ, deinde solutis ceræ vncias octo, olei octodecim misceto. Si autem diuisus fuerit neruus & nudus sit, in vicem galbani, resinæ terebinthinæ vnciæ duæ induntur.

Melanchloron ad eadem, & cruentis aptum.

MALICORII, æris combusti, gallæ, aristolochiæ rotundæ, salis ammoniaci, squamæ æris, aluminis scissi & liquidi, (alij vice liquidi rotundum ponunt) iridis, misyos, attramẽ-

ti futorij,chalcitidis,eruginis rasæ,cadmiæ,aloës, myrrhæ, thuris,panacis radicis,argenti spumæ,cerusæ,pares omniũ portiones,teruntur in sole æstiuo cum aceto diebus pluribus,finguntúrq; pastilli. Emplastrum verò fit hunc in modum:medicamenti vnciæ duæ, ceræ vnciæ sex,olei vnciæ octo,in neruorum vulneribus veteris, in aliis communis, temperantur.

Emplastrum ex senetione, quod dia erigerontos dicitur.

SENETIONIS succi libræ duæ,olei veteris sesquilibra, cyprini olei vnciæ quatuor,axungiæ veteris libra,resinę terebinthinæ vncia,galbani semuncia,resinæ piceæ sex,æruginis,thuris,hyssopi medicamenti,singulorũ vncia,squamæ æris scrupula octo,ceræ vnciæ decem,apochymatis vnciæ quatuordecim:oleum & succus ad sordiũ spissitudinem incoquitur cum adipe suillo:arida cyprino lęuigantur,galbanum cũ cera contunditur & cacabo demittitur,apochyma si quidem siccum fuerit,læue incretum ponderato inspergitoq;:quòd si in læuorem deteri nequeat,portione olei solutum excipiatur,atq; tunc omnia misceantur.

Emplastrum Mnasæi discutiens.

CERAE,axungiæ porcinæ,singulorum libra,resinæ colophoniæ vnciæ sex,argenti spumæ libræ duæ:vini generosi libræ quatuor adiiciuntur.

Ariobarzanion, ad eosdem affectus.

ARGENTI spumæ sescuncia,cerusæ libra quincunx,aquę marinæ vnciæ vigintiquinq;,olei veteris sesquilibra,buccinorum concrematorum vnciæ septem & semis,ceræ rufæ vnciæ nouem,resinę terebinthinæ vnciæ sex, thuris vnciæ tres,scrupula tria & dimidium.

Emplastrum ex dracunculo.

CERAE,resinæ colophoniæ,picis aridæ,axungiæ,resinæ, singulorum libræ quatuor,guttæ ammoniacæ libræ duæ, dracunculi radicis libræ quinq;:radix arida læuis aliis solutis inspergitur.

Psitacium.

CERAE,resinæ colophoniæ,adipis suilli,alterci foliorum tenerorum,vel succi eorum,æqualis modus.In Alexandria autem ceræ libræ duæ semis,alterci libræ duæ,axungiæ libræ duæ semis,colophoniæ resinæ libræ decem miscentur, magísq; discutit medicamentum.

Myr

Myrsinatum.

ARGENTI spumæ, cerusæ, sandicis, plumbi combusti & eloti, singulæ vnciæ, ceræ vnciæ sex, olei myrtei libra, vini quod satis est.

Emplastrum ex cerusa, vel ouis.

CERAE tractæ vnciæ sex, rosacei sesquilibra, argenti spumæ vnciæ duæ, cerusæ tantundem, amyli vnciæ, tres, ouorum quinque aquata.

Emplastrum, quod liquidum sit parygrum vocatum, Oribasij.

ARGENTEAE spumæ sescuncia, cerusæ tantundem, ceræ triens, pinguis suilli septunx, resinæ colophoniæ dodrans, lini seminis succi, olei, singuli dextantes: mirificè facit ad calcanei rimas. in vlceribus autem (inquit) vitant, nam ea tetri odoris reddit.

Emplastrum dia Cadmias, cicatricem inducens.

CHALCITIDIS vstæ vncię duæ, cadmiæ, mannę thuris, singulorum vncia, ceræ, resinæ colophonię, olei myrtei, singulorum libra, vini quod satis est.

Palmulatum, phœnicine dicitur.

AXVNGIAE veteris libræ duæ, olei veteris libræ tres, argenti spumę tantundem, chalcitidis crudæ vnciæ sex: primum chalcitis cum oleo in pila commodiore læuigatur, vel in sole: vbi sordium spissitudo facta fuerit, etiam spuma argenti prius detrita superinijcitur, postea adeps: postquam probè in pollinem redacta fuerint, leni igne incoques, quoad digitos non inquinent, palmarum rudicula agitans.

Emplastrum ex Anchusa, ambustis efficax.

CERAE albæ vnciæ nouem, rosacei vnciæ octodecim: his liquatis porphyridos anchusæ radicis siccæ læuissimæ vncias quatuor inspergito. ALIVD. Anchusæ radicis viridis, marrubij, gummi, singulorum vnciæ tres, decoctæ in olei vnciis nouem proijciuntur, oleo ceræ albæ vnciæ quindecim superinijciuntur, omniaq; soluuntur.

Emplastrum ex Pompholyge, pompholygeron appellatum.

POMPHOLYGIS vnciæ duę, argenti spumę vncię tres, læuigantur cum lini seminis succo, adiiciuntur ipsis liquatæ refrigeratæq; ceræ vnciæ sex, adipis anserini vel gallinacei vnciæ duæ, chamæmelini vnciæ sex.

Philocotyche, dolorem leniens, ad sedem vtilis.

THVRIS vnciæ septemdecim, myrrhæ vnciæ septē, opij

drachmæ quatuor, aluminis ſciſsilis drachmæ duæ, butyri drachmæ quatuor, ouorum tenuium lutea quatuor, cadmiæ crematæ & elotæ drachmæ quatuor, pompholygis drachmæ ſex, ceræ tyrrhenicæ drachmæ octo, adipis anſerini drachmæ ſedecim, medullæ ceruinæ drachmæ vndecim, plumbi cremati elotíque drachmæ nouem, lapidis hæmatitis drachma, hyſſopi liquidi drachmæ quatuor: arida læuigantur cum vino Italico. quæ liquari poſſunt, admiſcentur.

Emplaſtrum Amithaonis, ad articulos recenti cicatrice contractos, conuulſóſque: eſt etiam ad extrahendum efficax.

AMMONIACI, ceræ, bdellij, ſingulorum drachmæ octo, reſinæ terebinthinæ, iridis illyricæ, galbani, ſingulorum drachmæ viginti.

Emplaſtrum Ariſtophanium emolliens.

PICIS libræ quatuor, apochymatis libræ duæ, ceræ libra, opopanacis vncia, aceti hemina.

Emplaſtrum ex plumbagine ad calidas affectiones.

PLVMBAGINIS vnciæ quatuor, ſpumæ argenti vnciæ duæ, ceruſſæ tantundem, ceræ vnciæ octo, myrtei libræ duæ, vino læuigantur arida.

Coracon ex oxymelite, ad naturalium vitia & nomas accommodatum.

GALLAE vnciæ duæ, ſquamæ ſeſcuncia, chalcitidis, thuris, ſingulorum vncia: teruntur aceto diebus compluſculis, deinde mellis vnciæ quinque miſcentut, vbi verò ſeorſim ceratum feceris, ex myrtei vel roſacei vnciis duabus, ſeui taurini vnciis octo, ceræ vnciis quatuor: reſinæ terebinthinæ vncia, mixta ſimul læuigato & vtitor, quemadmodum medicamento quod charta conſtat, tum ex penicillo, tum ex linamento.

Emplaſtrum ex oxelæo.

ARGENTI ſpumæ pars vna, olei, aceti, ſingulorum partes duæ, nonnulli treis ponunt.

Emplaſtrum ex achathe, diſcutiens emolliénſque.

LAPIDIS achatis ſemiuſti ſeſcuncia, ceræ vnciæ quinque, reſinæ frictæ vnciæ tres, olei vncia.

Iſis, cruentis accommodata, ad glutinandum, carnem inducendum, & purgandum.

SQVAMAE æris, æris combuſti, ariſtolochiæ rotundæ, ſingu

ſingulorum drachmæ octo, aluminis ſciſsi drachmæ ſex, ſalis ammoniaci, thuris, guttæ ammoniacæ ſingulorum drachmæ octo, myrrhæ, aloës galbani, ſingulorum drachmæ duodecim, dracunculi radicis ſucci drachmæ octo, ceræ libra, reſinæ colophoniæ libræ duæ, olei veteris vnciæ tres, aceti quod ſatis eſt.

Athena, ad vlcera ſordida, impacta, neruorum vulnera.

MALICORII, æris cremati, gallæ, ariſtolochiæ rotundæ & longæ, ſalis ammoniaci, guttæ ammoniacæ ſquamæ æris, aluminis ſciſsilis, & rotundi, iridis, miſyos, atramenti ſutorij, chalcitidis, æruginis raſæ, cadmiæ, aloës, myrrhæ, propolis, galbani, ſingulorum vncia, ceræ drachmæ ducentæ, picis tantundem, reſinæ colophoniæ drachmæ centum, olei vnciæ ſex, aceti quod ſatis eſt.

Emplaſtrum dia dictamnu, glutinans, ad canum morſus, & omnigena vlcera.

ARGENTI ſpumæ pondo duo, ſquamæ æris vncias ſex, æris cremati vncias octo, aloës vncias octo, galbani vncias duodecim, olei veteris ſextarij duo, diphrygis vnciæ tres, gentianæ ſeſcuncia, ariſtolochiæ, æruginis raſæ, ſingulorum vnciæ duæ & ſemis, dictamni tantundem, colophoniæ pondo, mannæ thuris vnciæ tres, guttæ ammoniaci vnciæ ſex, propolis vnciæ duæ, ceræ vnciæ ſex & ſemis, primum oleum cum argenti ſpuma incoqui debet dum incraſſeſcat, nec digitos inquinet, deinde lebete depoſito æruginem & ſquamam iniicies, rurſusq; incoques, dum manum non inficiant, iterumque cacabum ab igne tollens, reſinam & ammoniacum incretum adiicies mouens, donec feruere deſinant, mox in ignem repones, ac vbi modicè inferbuerint, æs & diphryges admiſcebis, ac rurſus coques vſque dum firma ſpiſsitudo facta fuerit, deinde ceram iniicies, eaque diſcocta vt digitos non coinquinet, propolin immittes, his abundè refrigeratis, mox aloën, mannam thuris, dictamnum, ariſtolochiam, gentianam, ſingula læuiſsima inſperges.

Barbara, emplaſtrum quod cruentis protinus vulneribus inijcitur, & fracturarum callos firmat.

BITVMINIS Iudaici, picis aridę, cerę, reſinę, ſingulorum libra, terebinthinæ vnciæ duæ, argenti ſpumæ, vncia, ceruſæ ſeſcuncia, mannæ thuris vnciæ duæ, opopanacis vn-

ciæ duæ, zingiberis vnciæ duæ, olei vnciæ tres, aceti quantum sufficit.

Emplastrum ex salicibus, dia iteon appellatur, glutinans, cruenta excreantibus, & purulentis efficax: thoraci impositum.

MISYOS, chalcitidis, æruginis, cerusæ, gallæ, aluminis scissilis & rotundi, cretæ sutoriæ, singulorum vnciæ sex, ceræ libræ duæ, resinæ piceæ libræ duæ, picis tantundem, malicorij vnciæ sex, bituminis libræ duæ, salicis foliorum totidem, olei rosacei vncię quatuor, atramenti sutorij vncię sex, aceti quod satis est. sunt qui terebinthinæ vncias nouem addant.

Emplastrum Nicolai ad recentia vulnera, & sinus glutinandos aptum.

SQVAMAE æris vnciæ quatuor, æruginis rasæ sescuncia, argenti spumæ tantundem, aristolochiæ longæ & rotundæ, singulorum vncia, aluminis scissilis & rotundi, singulorum vncia, atramenti sutorij vncia, sulfuris viui vncia, gallæ omphacitidis vnciæ quatuor, salis ammoniaci vncia, misyos vncia, origani vncia, chamæleontis vncia, cadmiæ botryitidis vncia, veratri albi vncia, peucedani vnciæ tres, apij seminis vnciæ duæ, symphyti radicis sescuncia, cerusæ sescuncia, mandragoræ succi semuncia, chalcitidis sescuncia, terræ samiæ, quæ aster dicitur vncia, thuris masculi vncia, aloës vncia, bdellij vnciæ duæ, opij thebani tantundem, zingiberis troglodytici semuncia, stillæ ammoniacæ vncia, fœnugręci vncię sex, perdicij herbę succi vncię sex, cerę flauę vncię tres, resinę colophoniæ librę duæ, resinę pityinę hoc est è picea libra polentæ tantundem, mastiches vnciæ sex, picis nigræ librę duę, olei veteris libra, styracis vncia, opopanacis sescuncia, aceti quod satis est.

Icesios ad strumas, abscessus, lienem, articulos: & coxendicum dolores.

ARGENTI spumæ denarij centum viginti, olei veteris sextarij duo, aceti sextarius, æruginis sesquidenarius, piceæ corticis denarij octo, chamæleontis radicis, euphorbij, hypocistidis succi, propolis, zingiberis, helenij, pyrethri, singulorum denarij sedecim, ceræ libræ tres.

Emplastrum Neronis, ad ictus, omnémque particularum carnosarum dolorem.

Olei

OLEI veteris ſeſquilibra, argenteæ ſpumæ libra, ceræ
inæ piceæ, ſingulorum vnciæ ſeptem & ſemiſsis, guttæ
moniaci vnciæ quatuor, ceruſæ tantũdem, galbani, man-
thuris, zingiberis, thuris, ſingulorum vncia.

Oxera, multiplicis vſus.

PICIS aridæ libræ duæ, ceræ libra, guttæ ammoniacæ
cia, reſinæ terebinthinæ ſelibra, galbani vnciæ duæ, man-
thuris vnciæ duæ, aceti ſeſquiſextarius.

Aceratos, hoc eſt ceræ expers, emplaſtrum Galeni, glutinat, concoquit, vlcera ad ſuppurationem perducit, ex ricinino aut veteri oleo, medicaminis in linteolos illiti modo, ſolutum.

ARGENTI ſpumæ trepondo, olei ricinini, aut veteris
ondo quatuor, aceti quàm acerrimi dupondo, æris ſquamæ
græ, chalcitidis, æruginis, ſinguli ſextantes: argenti ſpu-
a cũ oleo incoquitur, dũ ſtrigmenti fiat ſpiſsitudo, deinde
etallica compluribus diebus ex aceto leuigata adiiciũtur.

Emplaſtrum ex metallicis.

CHALCITIDIS vncia, miſyos vnciæ duæ, ſquamæ æ-
s vnciæ tres, thuris tantundem, colophoniæ vnciæ duę, gal
ani ſeſcũcia, ceræ libra, olei quincunx, aceti quod ſatis eſt.

Armenia, fracturis accommodata.

CHALCITIDIS vnciæ quatuor, ſquamæ æris vnciæ
uæ ſemis, æris cremati vncia, thuris vnciæ duæ, olei libra,
ceti tantundem: coquuntur metallica in oxelæo, dum ma-
um non inquinent, inde thus adiicitur.

Melæne Serapionis.

SPVMAE argenti libra, ceræ vnciæ ſeptem, guttæ ammo
iaci vnciæ tres & ſemis, galbani, æruginis, ſingulorum de-
arij nouem, reſinæ colophoniæ vncię ſeptem, myrrhæ dra-
hma, olei ſeſquihemina: argenti ſpuma cum oleo incoqui-
ur quouſq; digiti intincti non inquinentur, deinde adii-
iuntur reliqua.

Anicetos, ab inſuperabili vi appellatum emplaſtrum, glutinat, diſcutit, ſquamas ſeparat, & ad articulos recenti cicatrice contractos valet.

BACCARVM lauri, iridis aridæ, thuris, ſingulorũ drach.
ſexaginta, æris combuſti drachmæ viginti, nitri, ſalis, am-
monia

moniaci, ſingulorum drachmæ viginti, pyrethri, herbæ pedicularię, ſeminis roris marini, grani gnidij, ſinapis, columbarũ ſtercoris, ariſtolochiæ, cumini, æruginis, iunci quadrati, erucæ ſeminis, ſingulorum drachmæ octo, aceti heminæ duodecim: læuigantur ſub æſtu caniculæ, quouſq; acetum conſumatur, deinde decocti caricarum craſsiſsimi vnciæ nouem adduntur, quibus mixtis paſtilli fiunt, ſiccanturque. vbi vtendum eſt, paſtillorum ipſorum vnciæ duæ læuigatæ aceto miſcentur, reſinæ vnciæ tres, ceræ tyrrhenicæ vnciæ duæ, olei tantundem.

Emplaſtrum ex lolio, dia æron dicitur.

PICIS libræ duæ, reſinæ piceæ vnciæ nouem, ceræ tyrrhenicæ vnciæ quinque, olei vnciæ tres, bituminis increti vnciæ duæ, lolij farinæ ſextarius, aceti quantum ſufficit.

Emplaſtrum ex liquore ſycamino.

ARGENTI ſpumæ, picis aridæ, ſeui taurini, ſingulorum vnciæ octo, terebinthinæ vnciæ tres, ceræ vnciæ quinque, æruginis raſæ, opopanacis, galbani, ſingulorum vncia, olei ricinini, aut ſuſini, aut admodũ veteris hemina, picis liquidæ tantundem, liquoris ſycamini cuius fructus ſycomora dicuntur, hemina.

Emplaſtrum à duplici colore dichromon appellatum.

AERIS combuſti, aluminis ſciſsilis, guttæ ammoniacæ, ſingulorum vncia, ceræ libra, reſinæ colophoniæ libra, ſeui ſuilli libra, aceti, quod ſatis eſt.

Inde conglutinans ad vlcera quæ ſerpendo depaſcunt, & ſanguinis ſputum.

CERAE, reſinæ frixæ, picis aridæ, bituminis liquidi, zacynthi, ſingulorum libra, ceruſæ, chalcitidis, miſyos, cretæ ſutoriæ, aluminis ſciſsilis & rotundi, gallæ omphacitidis, ſingulorum vnciæ ſex, aceti quod ſatis eſt.

Emplaſtrum ex cinere aſpidum, diſcutit ſtrumas & podagras.

RESINAE terebinthinæ, lapidis hæmatitis, bituminis Iudaici, ſingulorum drachmæ trecentæ ſexaginta, ceræ, baccarum lauri, guttæ ammoniacæ, aphronitri, ſeui vitulini, ſingulorũ drachmæ trecentæ quadraginta, lapidis pyritis, calcis viuæ, ſingulorum drachmæ centum quadraginta, cineris aſpidum totidem, olei veteris heminæ duæ: refrigerato medicamento cinis inſpergitur. fit etiam ſine cinere,
quod

[qu]od nõnulli eum auerſentur, & nihilominus etiam efficit.

Leæna, ſiccat, diſcutítque.

[A]VXFIMINIS ammoniaci, plumbaginis, ſingulorum [dra]chmæ centum, ſinapis drachmæ octo, chamæleontis ra[dic]is drachmæ ſedecim, reſinæ colophoniæ drachmæ cen[tu]m, ſquamæ æris, lanariæ radicis, ſingulorum drachmæ [qu]inque, euphorbij, æruginis, ſingulorum drachmæ octo, [ari]ſtolochiæ drachmæ ſedecim, pyrethri drachmæ octo, o[lei] veteris hemina, raphanini quantum ſufficit.

Aliter leæna, noxia educit in ſuperficiem, humoréſq; euacuat.

ATRAMENTI ſutorij vnciæ duæ, auripigmenti vncia, [ve]ratri nigri, thoracum cantharidum, ſingulorum ſeſqui[dr]achma, ſandarachæ vnciæ tres, ceræ ſeſquilibra, reſinæ [fri]ctæ libra, olei heminæ duæ.

Macedonicum.

CERAE, reſinæ colophoniæ, picis, ſeui taurini, lachrymæ [th]uris, pares portiones: eliquatis, ac ſublatis ab igne lachry[m]a thuris inſpergitur.

Sphærion ad ardores.

CERVSAE, argenti ſpumæ, calcis viuæ, ſingulorum vn[ci]æ tres, ceræ ſeſcuncia, aluminis berenicarij, roſacei, ſingu[lo]rum vncia: liquefacta aridis ſuperfunduntur, ac orbiculi [fo]rmantur, quum vſus incidit, olei vncias ſex liquato cum [d]uabus ceræ, adiicitoq; medicamenti vnciam & agitato: re[f]rigeratum ex aquæ vnciis nouem contundito, ego etiam [t]ernas roſacei vncias addo.

Emplaſtrum ex ochra, inflammationem arcet, tum ſponte, tum in iudicio tortis idoneum.

OCHRAE atticæ libræ duæ, cretæ libra, argenti ſpumæ vnciæ octo, vino læuigatæ ceræ, reſinæ colophoniæ, picis, [r]eſinæ piceæ, ſingulorum libra, reſinæ terebinthinæ vnciæ octo, olei libræ duæ, hunc in modum ſoluuntur: ceræ li[b]ra, olei veteris libræ tres, medicamenti libra vino con[t]unduntur.

Emplaſtrum ex cedria, glutinat, diſcutit, abſtergítq;.

CERAE, picis aridæ, ſingulorum libra, reſinæ colopho[ni]æ vnciæ octo, cedrini liquoris vnciæ ſex: liquata ſimul in[co]quuntur, dum digitos non coinquinent.

Aliud emolliens.

CERAE

CERAE, picis, ſingulorum vnciæ octo, reſinæ colophoniæ drachmæ viginti quinque, propoleos drachmæ ſeptemdecim, cedrini liquoris drachmæ viginti.

Emplaſtrum ex pumice, ad cicatricem ducendam.

MYRTEI libræ duæ, ceræ libra, pumicis cremati vinoq; reſtincti drachmæ ſex, ſquamæ ferri quod ſtomoma dicitur drachmæ ſex, æris vſti, cimoliæ, ſingulorum drachmæ quinque: ſuper linamẽtum ſpongiamq; ex aqua accommodato.

Emplaſtrum paula, ſtrumis & bubonibus efficax.

CERAE, reſinæ colophoniæ, nitri, ſingulorum libra.

Emplaſtrum ex nitro, ad carbunculos.

NITRI toſti vnciæ tres, ceræ, olei, reſinæ colophoniæ, ſingulorum ſeſquidrachma, liquoris cyrenaïci aut medici drachmæ decem: imponitur in linteolis, ſolutum.

Emplaſtrum ex anemone.

ANEMONAE vnguibus detractis vnciæ duæ, ceræ vncię quinque, olei vnciæ quatuor, reſinæ vnciæ quinque & ſemis, colophoniæ reſinæ libræ duæ & ſemis.

Emplaſtrum Macherionis viride, ad coxendicum cruciatus, articulos infarctos, & abſceſſus.

OPOPANACIS, galbani, æruginis, myrrhæ, iridis, guttæ ammoniaci, ariſtolochiæ, ſingulorum vncia, reſinæ terebinthinæ, ceræ, olei omphacini, ſingulorum vnciæ ſeptem.

Viride aliud ſimplex.

RESINAE libræ tres, ceræ libra, æruginis raſæ ſelibra, thuris drachmæ vigintiquinque, aceti quod ſatis eſt.

Aliud viride, ad humida vitia, & carnis excreſcentias.

RESINAE colophoniæ vnciæ ſex, æruginis raſæ ſeſcuncia, ceræ vnciæ duæ, ſalis cappadocij vncia, roſacei vnciæ duæ, aceti quantum ſufficit.

Peganera ad pleuriticos.

RVTAE viridis pondo, butyri ſeſquipondo, reſinæ terebinthinæ pondo & quadrans, hyſſopi medicamenti tantundem, opopanacis quadrãs, galbani tantundem, anethi põdo.

Emplaſtrum dia ſtactes, hoc eſt, ex lixiuio, coxendicum doloribus, articularijs, & tumoribus œdema referentibus vtile.

CERAE, olei veteris, lixiuij quod habet calcem admiſtam, ſingulorum libra, reſinæ frictæ, nitri alexandrini, nitri albi, reſi

resinæ terebinthinæ, singulorum vnciæ sex: vtrunq; nitrum lixiuio teritur.

Emplastrum è nitro ad abscessus, scyrrhos, & tumores.

OLEI veteris, ceræ, aphronitri, saponis, lixiuij, singulorum libra, resinæ terebinthinæ vnciæ sex, galbani, propolis, guttæ ammoniaci, singulorum vncia: præparatur quemadmodum superius.

Emplastrum ex sale, dia halon dicitur.

CERAE vnciæ quatuor, olei libra, salis communis vnciæ quatuor, aphronitri tantundem, cerusæ vnciæ octo, aceti vnciæ duæ, ad arida conterenda. ALITER. Salis communis, nitri, singulorum vnciæ quatuor, ceræ, olei veteris, singulorum vnciæ sex, aquæ marinæ quod satis est.

Emplastrum diapternes, ex perna, tophos soluit.

PERNAE suillæ veteris pinguis, guttæ ammoniaci, casei veteris vaccini aut caprilli, seui taurini, apochymatis quæ est nauis rasura, singulorum libra, medullæ ceruinæ vnciæ octo, hyssopi cerati vnciæ tres, cyprini olei vnciæ sex, vini Aegyptij quod satis est.

Emplastrum dia cinnabareos, hoc est, ex cinnabari ad tophos aliósque omnigenos tumores induratos, dicitur pamplethes.

ARGENTI spumæ libra, olei veteris sextarius, squamæ æris vncia, æris vsti tantundem, cinnabaris scrupula octodecim, lapidis magnetis viui vncia, lapidis phrygij drachmæ sex, lapidis pyritis, cadmiæ, æruginis rasæ, thuris, singulorum vncia, diphrygis vnciæ duæ, aloës sescuncia, galbani tantundem, lapidis onitis scythici scrupula octodecim, lapidis hæmatitis vncia, propolis libra scrupula vigintiocto, ceræ vnciæ septendecim, lapidis perdicitis vncia, (in alio perdiciati habet) betonicæ vncia scrupula octo, gentianæ vncia, aristolochiæ longæ & rotundæ drachmæ quatuor, chamæleontis nigri vncia, dictamni scrupula quadragintaduo, resinæ aridæ libra, seui struthiocameli libra: lapides cũ spuma argenti teruntur seorsim, adiectis salis floris libris duabus, donec totum absumatur.

Emplastrum ex auellanis, dia leptocaryon dicitur, ad articulorum tophos probatum.

LIXIVII quod calcẽ habet adiectam vnciæ sex, auella-

narum partis interioris vnciæ duæ, aphronitri vnciæ ſex, olei veteris libra, ſaponis gallici vnciæ quatuor, mellis vnciæ octo, ouorum ſex aquata, ceræ vnciæ decem, reſinæ terebinthinæ vnciæ duæ: læuigantur ex lixiuio.

Dia turpænes ceratum ad podagram, dolorem leniens mirabiliter.

QVINTO Martij menſis die, olei communis ſextarios duos lebeti in domo ſubterranea infundito, coquitoq; lignis è vite: vbi inferbuerit, turpænæ marini piſcis libram adiicito, aſphalacis animantis, quod nonnulli madamudam vocant, ſanguinis vncias quatuor, incoquitoq; dum carnes piſcis diſſoluantur aut torreſiant, deinde exemptis illis, olei & ceræ momentum adiicito in ſpiſsitudinem, vt mollisſimũ fiat ceratum, quod linteolo illitum impones.

Emplaſtrum ex vrina muli, podagricis vtile.

VRINAE muli ſextarij quatuor, argẽti ſpumæ libræ duæ, olei veteris myſtrum, trita diu omnia vt ſtrigmenti ſpiſsitudo fiat, incoquito donec digitos non inquinent.

Emplaſtrum ex lapidis aſij flore, philagrij ad ſcyrrhos.

PEVCEDANI radicis, aſij lapidis floris, ſi non adſit, ſalis, guttæ ammoniacæ, lanarum ſuccidarum crematarum, ſingulorum vncia, ariſtolochiæ rotundæ, pumicis, canini ſtercoris, æruginis raſæ, ſquamæ æris, miſyos, ſingulorum ſcrupula octodecim, caſtorij tantũdem, myrrhæ vnciæ tres, aceti quàm acerrimi tantundem, ceræ vnciæ duodecim, & ſemis, reſinæ è picea, picis brutiæ, ſingulorum vnciæ octodecim, ſemis ſcrupula ſex, olei veteris quod ſufficit.

Ex eodem Galeni.

CERAE, reſinæ terebinthinæ, ſingulorum libra, lapidis aſij, mannæ thuris, ſingulorum tres vnciæ, cyprini vnciæ duæ, aquæ lixiuæ quantum ſatis eſt.

Emplaſtrum ex ſalis flore, articularijs in declinatione accommodatum.

RESINAE terebinthinæ, reſinæ frictæ, reſinæ è picea, ceræ, ſingulorum libra, picis aridæ, aluminis ſciſsilis, ſalis floris, ſingulorum ſelibra: coquuntur in lebete.

Emplaſtrum quod nutriendæ vlcerum carni eſt.

ROSACEI, reſinæ terebinthinæ, mellis, ſingulorum vnciæ duæ, ceruſæ, butyri, ſingulorum vncia, alij etiam thuris vnciam addunt.

Empla

Emplastrum Italicum ad purgandum sordida, inducendúmque carnem.

ERINAEI (dico autem syluestris ficus) tenerum corticem oleo excoctũ proiicito, cerę rufæ quantum satis est in oleo liquefacito, in linamenta illito vtitor.

Entaticon, quasi dicas intensorium.

SATYRII, pudendi ceruini, scinci caudę, singulorũ drachmę duę, erucę seminis, pyrethri, seminis rorismarini, cerę, singulorũ drachmę quatuor, resinę terebinthinę drachma, oua passerum troglodytarũ tria, stelliones transmarini tres, olei laurini vel irini quod satis est: macerantur viui in aceto stelliones ad dies triginta, vase cui insunt in fimo defosso.

Chryse, cruentis vulneribus accommodata.

THVRIS, aluminis scissilis singuli sextantes, colophoniæ resinæ libra, olei quadrans, auripigmenti sextans, aceti cum oleo mixti, quod satis est.

Catagmatice quod est fracturis idoneum medicamentum, Oribasij.

PICIS brutiæ libra, vnciæ quatuor, argenti spumæ tantundem, thuris vnciæ octo, resinæ terebinthinę vnciæ quinque, seui taurini libra, vnciæ quatuor, galbani, opopanacis, singulorum vncia, ceræ vnciæ quatuor, olei veteris libra, aceti vnciæ quinq;.

Catagmatice ad fracturas cum vulnere citraq; id factas, ex commentarijs Heracleti.

PICIS aridæ mina, argenti spumæ tantundem, mannæ thuris minæ dimidium, seui vitulini mina, ceræ tyrrhenicæ vigintisex, opopanacis vncię octo, æruginis rasę, æris cyprij, singulorum minę quinq; & decima eius portio, resinæ terebinthinæ sesquimina & quinta portio, æris vncia, ricinini, aut olei veteris hemina, aceti hemina semissis.

Liquidi hyssopi medicamenti præparatio.

SERTVLAE campanæ vnciæ quatuor, cardamomi vncię duæ, lanarum bene sordidarum vnciæ sex: macerata in vinĩ duobus sextariis ad triduum incoquito, dum paululum fuerit reliquum. his ablatis miscentur vino olei vnciæ tres, coquuntúrq; dum exiguum supersit, atq; vino etiã tunc adiiciuntur resinæ colophoniæ vnciæ decem, terebinthinæ tantundem: nonnulli verò & ceræ dextantem miscent, hyssopĩ herbæ vnciam, aliisq; incoquunt: alij lanas vino eluunt: vbi

desiccarint, vinum cum sordibus lanarum addunt, quas pinon etiam appellant quum vsus incidit, treis ex eo vncias mittunt, tum reliqua vt comprehensum est.

De Malagmatis & epithematis. CAP. XVIII.

INter ea quæ malagmata dicũtur, alia mediis corporis partibus iniiciuntur, longa inflammatione cõflictantibus, aut induratis, aut æstu flagrantibus, aut perfrictionem fluxionémve expertis: alia articulis quibus humores sint impacti vel neruis refrigeratis, vel etiã aliis particulis scirrho obsessis cõgruunt. de his igitur tum in capite de emplastris tractatum est, tum vbi ad acopa ventum erit differetur. Porrò inter malagmata mediis corporis regionibus accõmodata, (epithemata propriè nuncupantur) quæ quidem stomacho, & iocinori admouentur, qualiacunq; illa fuerint roborantem ex astringentibus vim postulant. Sine his etenim vitæ aliquod discrimen intulerint, cum illa nempe stomachus & iecur communes aliarum partium alimenti, sint officinæ. Quamobrem eiusmodi medicamenta ex aromatis potissimum conficiuntur. Stomacho igitur iniici debent, si nõ concoquit, aut infirmatur, aut inflatione laborat, malagmata ex seminibus, meliloto, aloë, absinthio, sampsucho, nardo, & mastiche. Iecori autem ex myrobalano confecta, ammoniaco, pinguibus, & chamęmelino. At lieni applicantur, quę cõstant calce viua, auripigmento, cappari, salicibus, cardamomo, ærugine, ammoniaco, & aceto: iis autem qui alui fluore laborant, ex œnanthe, alumine, melino, & aliis astringẽtibus pręparata. atq; hęc etiam per abusionem communiter malagmata nominant, & si diuersam à molliendo vim repræsentent. Si verò ardor viscera vrgeat, in febribus ardentibus, ex croco competunt malagmata, rosaceo, succo lini seminis, aut intybi, aut herbæ seminalis, adipe suillo, & spuma argenti: si perfrixerunt, ea quę opobalsamum, phyllum, casamum, & piper recipiunt. Pectori, quum sanguis eiicitur, prosunt astringentia siccantiaq;, ex alumine, salice, & bitumine. In tabe quæ phthisis dicitur, conducunt ex baccis lauri, marrubio, cardamomo, & lixiuio confecta.

Malagma ex sertula campana, dia meliloton dicitur.

CROCI, nardi gallici, iunci angulosi, cardamomi, iridis, myrrhę, singulorum vncię duæ, sertulæ campanæ libra, stillæ ammoniacæ tantundem, ceræ libræ tres, resinæ terebinthinæ libra, olei cyprini librę tres, gleucini librę duæ, bdellij vnciæ

vnciæ sex, nonnulli etiã cyphi vncias duas addunt, vini quod satis est.

Polyarchion ex commentario Galeni de compositione medicamentorum secundum locos.

CERAE, resinæ terebinthinæ, bdellij suffiminis ammoniaci, cardamomi, iunci quadrati, singulorum mina, sertulæ campanæ, amomi, nardi Indicæ, croci, myrrhæ, thuris, xylocinnamomi, singulorum drachmæ vigintiquinque. olei cyprini hemina, vini Italici quod satis est: præparato ac vtitor, interim meraco, interim cerato quod ex cyprino fit, soluto.

Aliter polyarchion.

XYLOBALSAMI, costi, iridis, iunci quadrati, myrrhæ, iunci rotũdi floris, cardamomi, thuris, spicæ nardi, mastiches, styracis, bdellij, amomi, phylli, croci, cassiæ, pyrethri, aristolochiæ longæ, singulorum vncia, guttæ ammoniacæ sescuncia, resinæ frictæ tres vnciæ, resinæ terebinthinæ libra, medullæ ceruinæ vnciæ duæ, ceræ libræ duæ, opobalsamĩ vnciæ sex, vini vnciæ octo.

Philagrianum.

CROCI sescuncia, aloës, ammoniaci thymiamatis, bdellij, styracis, singulæ vnciæ, adipis anserini sextans, hyssopi medicamenti triens, palmularum sextans, ceræ libra, nardi selibra, melini vnciæ sex, vini quod sufficit ad sicca læuiganda: per triduum macerantur mouenturq; rudicula ter die, deinde incoquuntur oleo, secundo die cardamomum aqua pridie maceratum, tertio autem crocus, vino. Nonnulli cũ croco etiam alias quinque myrrhæ vncias adijciũt: illis autem exemptis, oleum purum reponunt, omni vero specierum fæce in pastillos coacta siccataq; id habent quod crocomagma dicitur.

Mendesium.

DICTVM est Mendesium quòd in Aegypto reperiatur, vbi & Mendes, hoc est, caper colitur. Recipit autem olei balanini libram, aliàs sextarios decem, myrrhæ, cassiæ fistulæ, singulorũ vncias treis, resinæ terebinthinæ libram, in alio, sextarios decem, cinnamomi vncias treis: hoc non decoquitur, sed aridis inditis diebus sexaginta agitatur, inde liquefacta terebinthina in partem olei mittitur, postea rursus diebus alijs septem mouetur, atque sic reconditur.

Marciatum.

MASTICHES, ceræ, ſtyracis, ſingulorum vnciæ tres, hyſſopi medicamenti ſemuncia, opobalſami ſeſcuncia, nardini, gleucini, olei omphacini, ſingulorũ vnciæ tres, medullæ ceruinæ ſeſcuncia, terebinthinæ vncia.

Iniectio prima dia omphacos.

ASPALATHI, rudiculæ palmarum, ſertulæ campanæ, iridis, iunci rotundi floris, xylobalſami, roſarum ſiccarum, calami aromatici, ſingulorum vnciæ tres, olei omphacini libræ decem, vuæ immaturæ ſucci tantundem.

Iniectio ſecunda, ex caryophyllo.

AMMONIACI, ſpicæ nardi, coſti, caryophylli, caſsiæ, caſami, ſingulorum vnciæ tres, in alio etiam habetur arnabo vnciæ tres, vini quod ſufficit.

Iniectio tertia.

THVRIS, guttę ammoniaci, ſtyracis, bdellij, myrrhę, maſtiches, ſingulorum vnciæ tres, vini quod ſatis eſt, ceræ albæ vnciæ quinq;, opobalſami vnciæ ſex, nonnulli vncias octo. Primæ iniectionis medicamenta, pridie in vuæ acerbæ ſucco oléoq; macerantur, ſecundæ ſeorſim in vino aminæo aut alio veteri ac odorato, mouentúrq; quotidie rudicula palmea: tertiæ ad triduum, poſt quod in cacabo nitente primũ iniectionis primæ medicamenta incoquuntur, quoúſq; pauxillum ſucci vuæ acerbæ relictũ fuerit: mox ſecundæ iniectionis ſpecies cũ vino immittuntur, rectius autẽ fiet ſi prius aliis exemptis, puro deinde oleo ipſæ adiiciantur, coquantúrq; donec paululum vini ſuperſit, ne aduratur oleũ: ſublata ab igne eximito, ſupérq; adiicito rurſus oleo puro tertiæ iniectionis medicamenta, prius ex vino in pila ſoluta prẹter ſtyracem quemadmodum prædixi, hic enim cum aliis inditus promptè ſoluitur. Coques autem carbonibus quoúſque bene habere tibi videantur: ſublata ab igne refrigerari ſinito, inſequenti die exceptis diligenter ex oleo calfactíſque abũdè ſuper ignẽ ceram adiicito, inde ſublata rudicula agitato, vbi refrixerint, opobalſamum admiſceto, & vitreis vaſis reponito.

Gleucinum, iniectio prima.

OLEI ſextarij decẽ, muſti aminæi ſextarij ſex, aſpalathi vnciæ quatuor, palmæ fructus operimenti quod ſpathe dicitur vnciæ ſex, iunci rotundi floris tantundem, ſertulę campanæ

panæ vnciæ quatuor, rosarum vncia, myrrhæ vnciæ tres, foliorum lauri vnciæ duæ, arboris thuris vnciæ sex, xylobalsami totidem, inulæ campanæ vnciæ sex, aristolochiæ longæ vnciæ tres, iridis tantundem: hæc macerantur in musto.

Altera iniectio.

NARDI gallicæ vnciæ quatuor, casami, qui est balsami fructus vnciæ duæ, cyperi, casiæ, spicæ nardi, asari, amomi, costi, sampsuchi, singulorum vnciæ tres, calami aromatici, caryophylli, phylli, singulorum vncia, cardamomi vnciæ quatuor, balsamum vino odorato madescit.

Iniectio tertia.

MASTICHES triens, myrrhæ troglodyticæ, bdellij, singuli sextantes, ladani quadrans styracis liquidi, thuris masculi, singuli trientes, opobalsami selibra, nonnulli & croci sextantē addunt, præparatur quemadmodum medicamentum ex vua acerba, nisi quod cerā nō recipiat, hic autem septem diebus oportet species duarum iniectionū macerari.

Nardus cizicine, iniectio prima.

OLEI primi meriti sextarij decem, aspalathi, cypiarum, inulæ campanæ, iridis, xylobalsami, aristolochiæ, cardamomi, iunci rotundi floris, singulorum vnciæ sex, sampsuchi vnciæ quatuor, herbæ sabinæ vnciæ duæ, nonnulli & calami odorati vncias duas immittunt: hæc in vini odorati sextariis quaternis commadescunt.

Altera iniectio.

CASSIAE, casami, arnabo, singulorum vnciæ duæ, spicæ nardi vnciæ tres, caryophylli vncia, costi, amomi, singulorum vnciæ duæ, nonnulli etiam nardi gallicæ vncias duas addunt, atque hæc in vino macerantur.

Tertia iniectio.

MYRRHAE troglodyticæ, aloës, thuris, singulorum vnciæ duæ, styracis vnciæ tres, mastiches vnciæ quatuor, opobalsami vnciæ sex, quidam & croci vino læuigati vnciam miscent. præparato & hoc sicut comprehensum est.

Decamyron.

SPICAE nardi, phylli, euphorbij, piperis, costi, adarces, singulorum vncia, mastiches sescuncia, opobalsami vnciæ sex, nardini libra, ceræ libræ tres.

Pentamyron.

STIRACIS vncia, mastiches vnciæ duæ, ceræ albæ vn-

ciæ tres, opopanacis vncię quatuor, nardini vnciæ quinque.

Euodes, à grato odore dictum.

CROCI, aloës, mastiches, absinthij, styracis, œnanthæ, casami, caryophylli, singulorum vnciæ tres, nardi libra, cerę tantundem, melini vnciæ sex, palmulæ duodecim, vini quod satis est.

Baion.

CARDAMOMI, cassiæ, œnanthæ, nardi gallicæ, balaustiorum, propolis, singulorum scrupula octo, herbæ sabinę, casami, amomi, singulorum scrupula sex, iunci rotundi floris scrupula octodecim, iridis scrupula quatuor, caryophylli sesquiscrupulum, suffiminis Crinati vnciæ duæ, thuris, myrrhæ, singulorum vncia, ladani vnciæ sex, bdellij, mastiches, aloës, nardi, olei lentiscini, singulorũ semuncia, resinæ acernæ quæ zygia dicitur, resinæ piceæ, resinæ terebinthinæ, singulorum vnciæ tres, opobalsami vncia, guttæ ammoniaci scrupula sex, ceræ vnciæ sex: œnanthino liquida læuigãtur, aridaq; contusa. in alio exemplari piperis quoque scrupula octodecim inuenio: nonnulli & moschi scrupulum vnum addunt.

Galenium.

CROCI semuncia, aloës vncia, masticheś tres vnciæ, absinthij seminis scrupula octo, œnanthes tantundem, palmulæ maiores tres, ceræ vnciæ tres, olei melini vnciæ sex.

Erythrium.

STYRACIS vnciæ quinque, malorum cotoneorum vnciæ viginti, masuchæ vel masuaphij, croci, singulorum drachmæ decem, psichæ, cyphios, singulorum drachmę quinque, œnanthæ vncię duę semis, casami, absinthij, singulorum drachmæ decem, caryophylli scrupula quindecim, guttæ ammoniaci scrupula decem, opobalsami scrupula sex & semis, nardi vnciæ quinque, resinæ colophoniæ, gleucini, melini, singulorum vnciæ decem, rosacei drachmæ decem, propolis vnciæ quinque, resinæ terebinthinæ vnciæ decem, mellis cochlearia decem, phylli drachmę decem, spicę nardi tantundem, ceræ vnciæ septem & semis: vino falerno aut aminæo conteruntur.

Malagma Nili ad lienem, omnemq; duritiem.

CERAE põdo, guttæ ammoniaci põdo, olei cyprini pondo, croci semuncia, secundũ alios vncia, aceti quãtũ satis est.

Citr

Citrinum.

CERAE reſinæ, colophoniæ, ſingulorum libra, ſuffiminis ammoniaci, auripigmenti, calcis, aluminis, aceti, ſingulorum cyathi octo, læuigantur arida in aceto.

Malagma quod ad Cureum autorem refertur.

PICIS aridæ libra, ceræ, reſinæ piceæ, guttæ ammoniaci, nitri, baccarum lauri aridarum, ſeui taurini, ſingulorum libræ duæ, farinæ fœnugræci ſextarius, pollinis frumentacei tantundem, chamæleõtis nigri radicis ſiccæ libra.

Malagma ex ſtercore caprillo Oribaſij, ad lienoſos, hydropicos, & iecur in duratum.

CYPRINI, aut vetuſtiſsimi olei libræ tres, ceræ libræ duæ ſemis, fimi caprarũ, baccarũ lauri cortice detracto, iridis illyricæ, ſingulorum ſextarij decem, reſinæ terebinthinæ libra, ſinapis, nitri, cyperi, raphani ſeminis, capparis radicis corticis, ſingulorum vnciæ tres, cucurbitæ ſylueſtris carnis vnciæ duæ, fœnugræci vncia: interim arida excipiuntur liquidis, interim aceto macerata: quòd ſi aluus profluat, cucurbita iniici non debet.

Ex fimo caprillo ſphongion, hydropicis efficax.

PICIS brutiæ libræ duæ ſemis, nitri libra vna, cucurbitæ ſylueſtris carnis, pyrethri, opopanacis, cocci gnidij, ſingulorum vnciæ tres, capparis radicis corticis, thuris, iridis, adipis taurini, elaterij, ſquamæ æris, apij ſeminis, lathyridum, ſingulorum vnciæ ſex, baccarum lauri ſextarij dimidium fœnugræci farinæ ſemũcia, fellis taurini vnciæ duæ, olei cyprini ſextarij dimidium, ceræ libra, reſinæ frictæ libræ tres, caprilli ſtercoris montani, cachryos, cyper, cardamomi, ſingulorum vnciæ ſex.

Ex baccis lauri.

CERAE, reſinæ, picis, baccarum lauri, ſeui taurini, ſingulorum libra, nitri, guttæ ammoniacæ ſingulorum vnciæ ſex, aceti quantum ſufficit.

Medicamentum dia ſpermaton, hoc eſt, ex ſeminibus.

CARDAMOMI, cyperi, herbæ ſabinæ, nitri, baccarum lauri, caſsiæ, ſertulæ campanæ, fœnugræci, nardi gallicæ, apij ſeminis, ſampſuchi, aniſi, panacis radicis, thuris, guttæ ammoniaci, terebinthinæ, ſingulorum vnciæ tres, mellis, ceræ, nardi, ſingulorum libra, ſeui taurini tantundem.

Malagma à fœdo odore dysodes dictum, ad pleuriticos.

RESINAE piceæ libra ceræ, rutæ viridis, cyprini, singulorum vnciæ sex, sulfuris viui, opopanacis, sagapeni, singulorũ drachmæ quatuor, nonnulli & galbani tantundem addunt.

Malagma dia sampsychu.

CERAE pondo, resinæ terebinthinæ pondo duo, sampsuchi, bacarum lauri, fœnugræci, singulorum sextarius, nardini quod satis est.

Malagma apollophanis ad iecorosos.

CERAE drachmæ octoginta, resinæ terebinthinæ, mannæ thuris, singulorum drachmæ quadraginta, mortario irini sedimento vncto contunduntur.

Copton ad duritiem stomachi & iocinoris.

PROPOLIS vnciæ sex, styracis vnciæ duæ, mastiches vncia, resinæ terebinthinæ semũcia, fæcis nardini quantum satis est.

Malagma ex œnanthe.

OENANTHAE, aloës, croci, acaciæ, aluminis scissilis, rosarum siccarum, absinthij succi, gallæ, omphacij, rhus syriaci, mannæ thuris, singulorum drachma, olei myrtei, ceræ, vtriusq; libra, palmulæ magnæ quinque, vini quod sufficit.

Antylium.

ALVMINIS scissilis semuncia, aloës vncia, mastiches scrupulum, œnanthes scrupula sex, omphacij scrupula octo rosarum siccarum tantundem, rhu syriaci scrupula decem, spinæ Aegyptię totidem, balaustiorum scrupula viginti, gallarum scrupula quindecim, ceræ vnciæ quinq;, olei melini quod sufficit.

Malagma ex vinaceis, dia gigarton dicitur.

CROCI, sandycis, labruscæ, singulorum vncia, aluminis sicci vnciæ quatuor, balaustiorum, omphacij, rosarum floris, myrtorum siccorum, singulorum vnciæ duæ, ceræ albæ libra, olei melini libræ duæ, malorum cotoneorum vnciæ quatuor, dactyli qui nycolaï dicuntur decem, vini aminæi quod satis est, vinaceorum aridorum vnciæ octo. in vsu, medicamenti vnciis tribus, ceræ vnam misces.

Anethine.

ANETHI viridis vnciæ sex, sertulæ campanæ vnciæ duæ, chamæmeli tantundem, capitum papaueris viridium decem excoctorum iuris libræ tres, & olei quod sufficit: vbi verò consumptum fuerit ius, adipis suilli recentis libræ duæ addun

duntur, tritisq; priuatim scillæ tostæ interioris vnciis duabus & medullæ ceruinæ totidem, omnia miscentur.

Ambrosia ad febreis arcendas apta.

ARGENTI spumæ libra, adipis suilli recentis vnciæ sex, lini seminis succi tantundem, ceræ albæ vnciæ nouem, rosacei libra, mellis vnciæ tres, croci vncia, nonnulli etiam ouorum decem lutea cruda addunt.

De acopis, inunctionibus, dropacibus, & sinapismis.

CAP. XIX.

ACopa inde nomen sortiuntur, quod præcipuè ad lassitudinis, quæ copos græcè dicitur, nempe tensiuæ vlcerosæ & eius quæ ossa defatigat, sensum conueniant, quanquam aliis quoq; morbis compluribus sint ex vsu. †Alia siquidem ipsorum calefaciendi vim habent, alia emolliendi. Quæ calefaciunt, pipere, pyrethro, semine rorismarini, & consimilibus constant neruorum vitiis, perfrictionibus validis & quæ vix vllo calore possunt euinci, accõmodata. Quę emolliunt, durities, scirrhos, & infarctos articulorum sinus discutiunt, quorum materies capite de emplastris comprehensa est. At emollientibus quæ adarce, semine rorismarini euphorbio, cocco gnidio, & id genus aliis cõponũtur, in diuturnis affectibus, & qui ægrè possunt elidi, quibus etiã sinapismus cõgruit, vtimur. Porrò spissitudinem vniuersa acopa inter cerata & emplastra mediam habere conuenit. Vnguina vero acopis similia, liquidiorem propemodum substantiam obtinent. At dropax duplicem recipit præparationem hanc emplastro, illam malagmati consimilem, nonnulli & calidum ipsum illinunt: materiam verò acopis & emplastris cõfinẽ. Cæterum vsum cataplasmatis exhibet, diuturnis affectibus iisdem quibus & sinapismus, vtilis, ideoq; ante illum assumitur, quo corpus sinapi reddatur idoneum, à sinapismo adhibetur, vt affectus reliquias discutiat. Sinapismus materiam quidem variam non habet, verum diuturnis potissimum affectibus post deprehensam probatamque aliorum præsidiorum vim, efficacissimus est, vtilissimè autem applicatur capiti in eius dolore, quem cephalæam dicunt, & quum altera duntaxat ipsius pars affligitur. Græci heterocraniam vocant, in morbo comitiali, vertiginibus, & insania: pectori autem in suspirio, orthopnœa, hoc est, quum non nisi recta ceruice spiritus trahitur, & tussi longa. At in

diuturna humorum è capite in fauceis destillatione, & caput & thorax sinapi oblini debet. Item stomachus & venter in longis ipsorum morbis eodem obducuntur. Iam conueniens est præsidium sinapi coxendicum & podagricis doloribus, omniq; parti resolutæ, aut alio quodam modo perfrictionẽ expertæ, vt difficulter excalfieri posit. At tunc profecisse satis id putato, vbi dolor subsequutus fuerit validus & caro liuidior altiorq;, euaserit, & postquam ablotum fuerit, mitius pustulæ eruperint. Quòd si etiã sensus perierit, animũ adhibere negotio conuenit, parte quã oblineris sæpius detecta: nã si vel immodicè adurãtur ita affecti nõ persentiscunt. Preterea in acutis morbis, vtpote lethargo, profunda in somnum delatione (cataphora dicitur) & catocho, sinapi inducitur, per initia quidẽ, cruribus, vbi verò materia radices egerit, capiti. Porrò qui ita frigori patuerunt vt vix vllo modo queant incalescere, iis crura & inguina sinapi oblinuntur. In his autem qui continua febre laborant, vlcusq; habent, tum in cartilaginosis, tum locis excarnibus, vitari debet sinapismus: nam partes carnibus vacuæ si obducantur sinapi, vruntur, interim etiam nigrescunt.

†*Hæc verba ita leguntur in nostris codicib.* τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐστὶ θερμαντικὰ τὰ δὲ μαλακτικὰ τὰ δὲ ἀμυντικὰ. *Oroscius tamen legendum putat* ἀμυντικὰ.

Bromion acopon.

CERAE, resinæ colophoniæ, singulorum libra, adipis suilli vnciæ quatuor, butyri vnciæ sex, althææ, fœnugræci, seminis lini, singulorum libræ duæ, olei libra, galbani vnciæ duæ & semisis, excocto succo cum oleo quousque magna illius pars fuerit absumpta, reliqua cum cera & galbano adiiciuntur.

Acapon à varietate pœcilon dictum.

SVCCI althææ, fœnugræci, seminis lini, rutæ, cumini, singulorum libræ duæ, medullæ ceruinæ, olei veteris, adipis anserini, opobalsami, nardi, singulorum libra, ceræ, colophoniæ & resinæ, singulorum sesquilibra, euphorbij, resina terebinthinæ, opopanacis, singulorum vnciæ sex, castorij vnciæ tres, herbarum vnde succus exprimitur, singularum libra iniicietur: coques vt superius

Acopon Azanitæ.

ADIPIS suilli libræ duæ, seui taurini, resinæ colophoniæ,

niæ,hyssopi medicamenti,ceræ,singulorum libra, galbani vnciæ tres. *Acopon Basilij.*

ALTHAEAE, chamæmeli, sertulæ campanę, lini seminis fœnugræci,singulorum sescuncia,amomi vnciç tres:hæc macerantur in vini Ascalonij aut Cilicij sextariis octo,per triduum,coquunturq; ad melleam spissitudinem,deinde succi libræ quinq; cũ olei veteris libris quatuor & semisse decoquuntur,quousq; modicum succi fuerit relictum, adiiciuntur butyri vnciæ sex, resinæ terebinthinæ vnciæ quatuor, adipis anserini vnciæ quindecim,medullæ ceruinæ cum momento olei læuigatæ vnciæ quinq;,ceræ albæ libræ tres.

Lysiponium.

PIPERIS,castorij,styracis,mastiches,aloës,inulæ campanæ,iridis,singulorum vnciæ quatuor,euphorbij,costi,guttæ ammoniaci,myrrhæ,sampsuchi,thuris,cyperi, casiæ fistulæ, semen rorismarini, singulorum vnciæ tres, adarcæ, amomi,bdellij,xylobalsami,singulorum vnciæ duæ, malabathri,spicæ nardi,pyrethri,croci, singulorum vncia, opobalsami,libra,nardini, cyprini, gleucini, singulorum libræ duæ,ceræ libra.

Acopon à fœdo odore dysodes appellatum,ex opere de compositione medicamentorum secundum genera.

CERAE,resinæ terebinthinæ, singulorum drachmæ viginti quatuor,galbani,suffiminis ammoniaci singulorũ drachmæ sex,olei veteris heminæ duæ, medullæ ceruinæ drachmæ octo:vtitor mero & diluto. *Aliud dysodes.*

RESINAE terebinthinæ drachmæ sedecim, ceræ drachmæ viginti octo,œsypi,mellis,singulorũ drachmæ sex, medullæ ceruinæ vnciæ sex,stillæ ammoniacæ,galbani,aphronitri, baccarum lauri, singulorum vnciæ sex, olei veteris sextarius,vini cyathi duo,quidam etiam castorij drachmas treis admiscent.

Barbaricum,dia euphorbiu,ad coxendicum dolores, & alia pleraq;.

OPOPANACIS vncia,ceræ tyrrhenicæ libra, resinæ terebinthinæ librę duę & semis,galbani vncia,stillę ammoniacæ vnciæ duæ,euphorbij,castorij,piperis albi,singulorũ vnciæ duæ,medullæ ceruinæ vnciæ quatuor,œsypi tãtundem, lemnestidis(est autem adarce)semuncia,olei styracini, laurini,irini,amaricini,singulorum vnciæ sex,olei veteris libræ duæ,hedychroï vnciæ sex.

Acopon

Acopon cui nomen est pyxis.

RESINAE colophoniæ sesquilibra, resinæ terebinthinæ vnciæ octo, guttæ ammoniaci vnciæ tres, thuris vnciæ nouem, olei veteris libræ duæ, succi lini seminis libra, lactis vaccini tantundem, adipis anserini vnciæ sex, butyri vnciæ octo, ouorum vigintiquatuor albumina, præparatum buxeo vase reponitur.

Acopon ex abiete Galeni.

ABIETIS seminis cocti modius Italicus, hoc est, sextarij duodecim, olei libræ quindecim, ceræ libræ quatuor, resinæ strobilinæ aut terebinthinæ vnciæ quatuor. Contusum abietis semen, oleo iniicitur. Vbi quadraginta diebus in eo fueris, expressum proiicito, mixtis reliquis vtitor, ad labores spontaneos, resolutiones, & articulorum perfrictiones. At si necessitas vrgeat coquere oportet semen abietis cum oleo mixtum, ne nimiũ aduratur, & aquę sextariis quatuor, idq́; in podagricis & articulariis affectibus.

Aliud ad idem.

OLEI heminæ vigintiquinque, id est, sextarij duodecim & semis. fructus abietis modius, hoc est, libra semis, resinæ abiegnæ libræ tres, strobilinæ vel terebinthinæ libræ tres, ceræ libra.

Acopon ex nigra populo, dia ægyros dicitur, ad eadem.

LOCO fructus abietis, nigræ populi fructus æqua portio additur, & reliqua similiter illi præparantur.

Vnguentum Zosimi ad tremulos celebratum.

RESINAE piceæ vnciæ sedecim, ceræ vnciæ quatuor, olei veteris libra, opopanacis vnciæ duæ, adarcæ vncia, euphorbij tantundem, nitri vnciæ quatuor, aphronitri teneri totidem: nitrum, euphorbium, adarce cum vino læuigãtur, deinde adiicitur opopanax, simulq́; in læuorem teritur, seorsim autem quæ liquari possunt, cum anchusa ad colorem accipiendum eliquantur, refrigerata excipiuntur.

Dropax Gallus, Oribasij.

RESINAE colophoniæ quæ thus redolet, piceæ & ligno sæ dictæ quæ sola in Italia nascitur, apochymatis, picis aridæ, ceræ, singulorum libræ quatuor, resinæ frictæ vnciæ quindecim, picis brutiæ libræ duæ, nitri libra, bituminis, galbani, adarcæ, pyrethri, singulorum vnciæ sex, opopanacis, euphorbij, veratri albi, piperis, singulorum vnciæ quatuor, sulfu

sulfuris viui vnciæ tres, castorij, ammoniaci, vuæ passæ syluestris staphis agria dicitur, singulorum vnciæ duæ, olei sicyonij libra, opobalsami vnciæ sex.

Aliter simplex.

CERAE pondo, picis siccæ pondo, picis brutiæ pondo, resinæ piceæ sesquipondo, frictæ pondo & quadrans, loco prius nitro exterso imponitur.

Quomodo sinapismus fiat.

FICVS siccatæ pridie in aqua tepida macerari debent, die insequenti probè expressæ valenter læuigari, deinde acre sinapi, cuiusmodi est syriacum ægyptiumque priuatim conteri, diluto illarum affuso, factaq; massa admisceri, & siquidem vehementem sinapismũ voluerimus inducere, parteis duas sinapis cum vna ficuum temperabimus: sin imbecillem, econtrario: si mediocrem, æquales. Cæterum sinapi antequàm deteratur, aceto commadescens, vt nonnulli factitant, languidius euadit. At sinapi ablato, etiam balneum vtile est. Si dolor vehemens rubórve accesserit, & pustulæ, linteolum succo maluæ aut fœnugræci cum rosaceo madefactum imponemus, deinde rosaceo cerato cum cerusa vtemur. Verum in resolutis in quibus sensus labefactatus est, cura adhibebitur, vt sępius partem retegamus, inspiciamusque. Quum enim admota non percipiant, sæpe immodicè exusti sunt. Item caprarum fimus cum aceto illitus sinapi est efficacior, & præsertim in coxendicum doloribus.

Acopon ex atramento librario, cutis ruborem peculiariter inducens, idq; potißimum in ijs, quibus altera capitis pars dolet, ex commentarijs Alexandri.

EVPHORBII, atramenti librarij, singulorum drachmæ quatuor, myrrhæ troglodyticæ, crocomagmatis, piperis albi, singulorum vnciæ tres, croci drachmæ duæ, aceti quod satis est ad hæc probè læuigãda, vtq; spissitudo sordibus similis ipsi fiat: quo facto illines, à media superciliorum parte incipiens, adusque tempora tota, præsertim si æger pilis careat: vbi refrigerata fuerint, rursus illines: & quum præsidium bene profecerit, in balneum hominem deduces.

Quomodo diuersa olei & vnguentorum genera conficiantur.

CAP. XX.

INunctionum vnguentorumq; vel olei generum quæ vnguenta repræsentent, alia sunt simplicia, vna olei specie iniect

iniecta, alia composita ex pluribus conflata. Ac simplicium alia ex floribus oleo incoctis efficiuntur, verbi causa, rosaceum, chamæmelinum, susinum. Quædam ex fructibus, & seminibus conficiuntur: quædam ex surculis quibusdã nempe rutæ, qui etiam simul cum oleo coquuntur. At cum nullus florum coctionem recipiat, insolantur potius. verum si validam odoris gratiam repræsentent, & pluribus diebus constantẽ, ex insolatu tenuius ipsorũ oleum magisque vtile redditur, quemadmodum rosaceum & chamæmelinũ. Qui inualidiores sunt faciliusq; difflari possunt, minus insolatũ tolerant, vt quorum virtus promptè euanescat, vtpote lilium & viola. Ex iis quæ fructibus & seminibus constant nonnulla illis integris oleo iniectis conficiuntur, veluti melinum, nonnulla contusis vel læuigatis, oleamine ipsorum sequestrato, vel expresis ipsis in conchulas: vel ex aqua calida, sic vt ipsa discernantur, exempli causa, caryinon, sesaminum, amygdalinum, lentiscinum, laurinum, ricininum, raphaninum, atq; eius notæ alia. Porrò quæ ex stirpibus odoratis componuntur, præparari potissimum solent, illis oleo incoctis cum vino vel misto, vel aqua, atq; eisdem deinde exemptis. Liquoribus autem quibusdam oleo contemperatis, interim & adipibus vel medullis, ex huiusmodi aliquo exactam olei spissitudinem sortita, simplici sermone vnguenta vel inunctiones nominantur, vt gleucinum, nardinum, sicyonium & cyprinum. Sunt quæ acopa crassitudine repræsentent, ceram aut resinam aut eiusmodi quippiã recipientia, vocanturq; myracopa, veluti decamyron, amaracinum, atq; his similia. Iam vero aliqua vna vice coquũtur, quæ non diuersam recipiunt materiam, sicuti metopion, mastychinum, sicyonium: aliqua duabus tribúsve, & quatuor iniectionibus. Primum contumacioribus incoctis, vt aspalatho, spatha, thure arbore, lauro: inde aromatis, phyllo, spica nardi, amomo, herba sabina: postremo liquoribus, adipibus & medullis. Si autem eueniat, cera quoque & resinis inditis. At balsami liquor neutiquam coquitur, sed post absolutam coctionem vnguento mediocriter refrigerato instillatur. imò ex ipsis vnguentis sunt quæ nullam coctionẽ recipiant, sed tantum misceantur, quale est mendesium. Nonnulli verò viride vnguentũ reddere cogitantes, vbi ab igne sustulerint, in olei sextariũ intingunt, æruginis rasæ in exa-
ctum

ctum detritæ læuorem ſeſcunciam, immiſcentes, quemadmodum in cyprino & amaracino. Cæterum ſimplicia quidem vnguenta ſpecierum quæ in ipſa mittuntur, naturam vel eorum ex quibus contuſis facta ſunt, obtinent, vt oleum veluti materiæ rationem obtineat. At quæ variam magis compoſitionem ſortita ſunt, tota eorũ natura ad calidum inclinata eſt, ſed quædam valide calefaciunt emolliuntq́;, vt etiam articulis recenti cicatrice obductis & ſinibus eorum infarctis conueniant, veluti metopium, mendeſium, marciatum: mediocrius autem eſt pentamyron, quemadmodũ decamyron valentius vt etiam ſumma rodat: mediocriter autem calida tenuiaq́; dico. At verò modicè calida extenuant leniunt & concoquunt, quale eſt ſuſinum, amaracinum, irinum, crocinum, foliatinum. Alia præterquàm quòd calefaciunt, abundè ſiccant inciduntq́;, veluti cyprinum & ſicyonium. Alia calefaciunt quidẽ inſigniter, ſed vires magis confirmant, vnde ſtomacho potiſsimum & viſceribus reſolutis competunt, qualia habentur maſtychinum, nardinum, & gleucinum. Valentius adhuc corroborat, quod ex vua acerba conficitur. Iam nonnullis vnguentis ob gratũ duntaxat odorẽ vtuntur, vt foliato, ſpicato, commogeno & quæ moſchelæa, quaſi dicas, ex muſco & oleo confecta nuncupãtur.

Roſacei confectio.

ROSARVM rubrarum detractis vnguibus marceſcentium die noctéq; vna, vnciæ tres, olei omphacini ſextarius, vrna diligenter conſtricta ne perſpirent, inſolabis ſub dio diebus quadraginta, atq; ſic repones non in pauimento, ſed aſſere. Aliqui vero vice inſolatus in puteum vrnam diebus quadraginta mittunt, vt ex frigiditate odoris gratia conſeruetur. Alij vero ipſam ſub terra defodiunt.

Chamæmelinon.

CHAMAEMELI floris ſine albis foliis marceſcentis, per diem noctemq́; vnã olei ſextarius Italicus. vaſe lintheo ſimplici contecto vt perſpiret, inſolatur, idq́; diebus quadraginta, inde ſecurè hoc percolatum repones.

Anethinum.

ANETHI viridis comæ arefactæ vncia, olei dulcis ſextarius Italicus. Simili modo inſolantur, fiet autem & pro temporis ratione anethinum cum inſolatus deſideratur, ſicci enim anethi comam decoquentes cum oleo in cacabo vtuntur,

tur, & chamæmelino similiter: verum hęc imbecilliora sunt iis quæ ex viridibus fiunt & præsertim insolatis.

Liliaceum alij susinum dicunt, quòd in Susis forsan reperiatur.

FOLIORVM alborum liliorum similiter marcescẽtium vnciæ duæ in olei sextarium Italicum, coniectæ exactè circumstringuntur, ne euaporent, & per triduum insolantur, inde primis exemptis proiectisq́; , aliæ duæ vnciæ iniiciuntur per triduum subsequens, atq; sic reponuntur.

Susinum compositum.

OLEI sextarij tres, calami odorati libræ quinque, myrrhæ vnciæ quinque, cardamomi libræ tres, lilij foliorũ vnguibus ablatis arefactorũ libra, cinnamomi vnciæ rres, croci cilicij vnciæ quinque: tota confectio tribus iniectionibus distinguẽda est. Primum myrrha & calamus odoratus, vino ad dies quinque macerata ter die mouentur, inde oleo modicè incoquuntur, deinde cardamomũ aqua maceratum triduo mouetur, similiterq́; rursus cum oleo ad horam vnam incoquitur, inde exemptis illis tertiam liliorum partem oleo puro inseremus, tribus diebus pòst his quoq; exemptis reliqua liliorum tertia portio immittetur, iterumq́; post triduum exemptis proiectisq́; primis, postremo tertia pars cũ croco læuigata iniicietur. Secundum alios tres dies ablato oleo cinnamomum contusum indetur. Huius in vicem, Arnabo, aut carpesium, aut casiæ duplicatum, atq; reponetur.

Violaceum.

VIOLACEVM præparant, modò purpurearum, modò crocearum, modò candidarum violarum foliis vngue desecto, trium vnciarum pondere coniectis in olei omphacini sextarios quinque Italicos: circumstricta exactè, ne perspirent, ad dies decem insolantur, tertioq́; eadem mutantur ad triduum, quemadmodum lilia: ad repositionem autem pauca iniiciunt exactè arida.

Melinum.

HOC efficitur ex malis cotoneis extrinsecus panniculo inuolutis, & in frusta cum suis corticibus dissectis, deinde vnciis ternis illorum, in decem olei omphacini sextarios Italicos coniectis, atq; quadraginta dies insolatis.

Sesaminum.

SESAMINVM oleum fit, contusis vel læuigatis sesamis, expressisq́; per fiscellas in cochleis, oleo ipso ceu in aqua calida

lida segregato, vasisq; vitreis reposito.

Raphaninum.

EODEM modo fit raphaninum in Aegypto, ex semine raphani qui tenuem radicem habeat contuso segregatoq;.

Ricininum, siue cicinum.

HOC quoque similiter in Aegypto fit, ex semine ricini qui croton dicitur, pari modo contuso aut læuigato.

Aegirinum.

VERNO tempore oleum fit Aegirinum, hoc est, ex nigra populo, quum resina circa semen copiosa existit: etenim grana populi contusa vncijs quatuor in dulcis olei sextarium immittunt, diebusq; quadraginta insolant, vel horis tribus in lebete decoquunt, atque sic exempta reponunt.

Amygdalinum.

CONFICITVR hoc quoque sicut prædictum, amygdalis amaris ijsq; puris, cõtusis, aqua modica irroratis separatisq; vt cõprehensum est: Nõnulli tusa amygdala vncijs duabus, dulcis olei sextario Italico immissa, in cacabo decoquunt.

Amygdalinum, quod & metopion dicitur.

AEGYPTII huius olei inuentores metopion ipsum nuncupant, quòd galbanum recipiat: germen autem vnde galbanum nascitur, metopion appellatur. Hæc recipit, olei omphacini sextarios viginti, amygdalarum amararum libras duas, cardamomi libram, iunci rotundi floris, calami odorati, carpobalsami, singulorũ libram, myrrhæ, galbani, singulorum vncias sex, resinæ terebinthinæ, libras duas, vini odorati ad arida imbuẽda sextarios quatuor, mellis attici libras treis: resinam & galbanum in læuorem redacta ex olei parte soluta, reliquis incoctis adijciemus, necnõ ipsum mel: Mixta verò accuratè omnia ab igne tollentes, quum tepidum est medicamentum eximimus, nam refrigeratum concrescit.

Balaninon.

BALANINVM oleũ perinde vt simplex amygdalinum præparatur, ex querneis glandibus.

Caryinum.

HOC quoque vt supra dictũ ex vetustis nucibus cõficitur.

Laurinum.

PVRVM quidem laurinum simili ratione & lauri fructu confit, mixtum verò hæc recipiet: maturarum oliuarũ sexta

rium, cum duobus baccarum lauri miſcemus: teruntur omnia exprimunturq́;. Nonnulli æqualem amborum portionem miſcent.

Lentiſcinum.

LENTISCINVM oleum laurini modo ex lẽtiſci ſemine conficitur, idq́; bifariam & per ſe, & cum oliuis immaturis.

Maſtichinum.

MASTICHINVM ſimpliciſsimum quidem fit, chiæ maſtiches vncia, omphacini olei ſextario Italico immiſſa, excoctaq́; in cacabo. Nonnulli verò abſinthij & ſtyracis, ſingulorum vnciam adiungunt.

Maſtichinum magis varium.

OLEI ſextarij quinquaginta, inulæ campanæ libræ quinque, xylobalſami libræ decem, iunci rotundi floris libræ quinque, cardamomi libræ ſeptem, maſtiches libræ quinque, xylomaſtiches libræ octo, reſinæ terebinthinæ libræ tres, abſinthij comæ libra, vini odorati ſextarij quinque, aquæ ſextarii decem, arida vino ante tertium diem macerata oleo miſcentur, & aqua horis ſex coquuntur, ac maſtiche & terebinthina iniicitur: accuratè mixta excipiantur: refrigerata transfunduntur.

Sicyonium ſimplex.

RADIX cucumeris ſylueſtris marcida duarũ vnciarum pondere in olei ſextarium Italicum mittitur, atq; in lebete coquitur, fitq́; ſicyonium.

Sicyonium compoſitum.

OLEI ſextarij decem, cucumis ſylueſtris radicis deraſæ pondo, ſerpylli, ſertulæ campanæ ſingulorum vnciæ ſex, tedarum piceæ pinguium, althææ ſingulorum vnciæ quinque, ſcolopendriæ vnciæ ſex, fœnugræci ſextarij duo. Fœnugræcum aqua primum die vno prius commadeſcet, deinde exemptum inditur commemoratis vnà cum oleo, & vini ſextariis duobus, omnibusq́; incoctis adiiciuntur medullæ ceruinæ cum momento olei læuigatæ vnciæ quatuor, adipis gallinarum totidem, rurſus exceptum oleum in aliud vas transfunditur. Nonnulli ipſum poſt coctionem diebus quadraginta inſolant.

Aliud ſicyonium efficacius.

ELATERII ſucci ſextarij tres, ariſtolochiæ rotundæ & longæ, ſtyracis, inulæ cãpanæ, hyſſopi, iridis, cucurbitæ ſylueſtris,

uestris, pulegij, origani, cyperi, thuris arboris, centaurij, foliorum lauri, singulorum vnciæ duæ, olei sextarij quinque. Mista incoquito dum parum succi relictum fuerit.

Cyprinum ex commentarijs Posidonij.

OLEI sextarius, iunci quadrati, inulæ campanæ, iridis, singulorum libra, sampsuchi, hyssopi, viticis seminis, elelisphaci, singulorum vnciæ tres, iunci quadrati floris libra. Reliqua omnia pridie in vino macerata coquuntur cum oleo horis sex. Excepto oleo puro, iuncus quadratus inijcitur. Siquidem adsit viridis cum teneris virgultis non concisis, sin minus, certè aridus contusus cum aquæ momento coquetur sesquihora. At si voles ipsum tingere postquam ab igne fuerit ablatum, indito æruginis puræ sesquilibrã. Posidonius autem acrimoniam æruginis vitans, à coctione (inquit) triduum dimittes oleum in cacabo bene humido, & tingetur ita vt virtus ipsius non offendatur.

Alia scriptura cyprini.

CYPERI foliorum, lauri foliorum, iridis, cyperi, elelisphaci, singulorũ quadrans, thuris arboris, aristolochię lõgę, viticis seminis, singulorum triens, inulę campanę, aspalathi, singulorum vnciæ sex, rutæ vnciæ duæ, cupressi vnciæ duæ, olei sextarij decẽ. Hęc prius vino madefacta, incoques oleo. vbi exemeris iniice, rursus xylobalsami, xylocassiæ singulorum vncias quatuor, sampsuchi, cumini, myrti, styracis, masticheS, singulorum vncias tres, opopanacis vncias duas, iunci quadrati floris vncias sex, æruginis vnciam.

Amaracinum.

INVLAE campanæ pondo, xylobalsami libræ viginti, cyperi libræ octo, iunci rotundi floris, aspalathi, herbę sabinæ singulorum libræ octo, opopanacis, amaraci seminis singulorum libræ duæ, olei primi meriti sextarij duo, vini odorati sextarij quinque. Alia omnia superius dicta primã iniectionem habent vino prius macerata, secundã herba sabina, atque illa quidem horis sex incoquuntur. hoc autem tribus. nonnulli etiam hoc tingentes æruginis vncias tres inijciunt.

Irinum.

IRIDIS, aspalathi, cyperi singulorum libræ quinque, opopanacis vnciæ tres, anchusæ vncię duæ, olei sextarij triginta, aquę sextarij quindecim. Sũt qui adijciãt iunci rotũdi floris vncias sex, cassię vncias tres, xylobalsami vncias sex,

nardi gallicæ, tantundem, omnia contusa aqua pridie macerantur, inde oleo diebus quinque incoquuntur in lebete ad sex horas: reponiturq; vnguentum.

Crocinum, in quo & alterius crocomagmatis confectura explicatur.

OLEI omphacini odorati libra, calami odorati, myrrhæ troglodyticę singulorum vnciæ quinque, cardamomi vncię septem, croci cilicij vnciæ sex. primum iniiciatur calamus & myrrha vino læuigata, & ante vnciæ modo reposita, piperis albi grana quadraginta, myrrhę troglodyticę drachma, tunsa, cribrataq; teruntur rursus in mortario adiecta olei nardini libra. vt autem medicamentum reddatur nigrius, nucum cortices combustos detritosq; in mortario adiicito: inde opobalsami cochlearia tria, ceræ sesquilibram admisceto.

De œnantharijs. CAP. XXI.

NON quòd œnanthen, hoc est, labruscam habeant hæc, (nonnulli enim ne œnanthen quidem recipiunt) sed ex vino & flore liliorum nomē hoc sortita sunt. Vsus œnanthariorum apud quosdam odoris gratia duntaxat & delitiarum adhibetur, sic vt qui eis vtuntur, à lauacro perfundantur: & mensæ ipsis per spongiam oblinantur. At apud eos qui rectè vtuntur, etiam fiunt pręsidia tum in resolutis, tum in iis quos syncope premit, si roborantibus stomachi cataplasmatis admisceantur. Item in iis, qui se à morbo præsertim febrili recolligunt, vbi lauacro egrediantur per totum corpus diffundentur: naribusq; admouebuntur, adhuc spirantibus. Trahitur enim in altum, & spiritum animalem, vitalemq; confirmat. Adhæc vtilia sunt ad morbum pestiferum vitandum, cum eiusmodi mutationem aër sustinet. Refertur autem huiusmodi vnguētum ad Posidonium authorem, à quo vocatur mesopotamenon.

Oenanthini confectio.

CASSIAE, myrrhæ, thuris, phylli, amomi, mastiches, costi, carpobalsami, opobalsami, singulorum vnciæ tres, styracis pinguis vncię quatuor, vini odorati aminæi, Italici sextarij decem, contusa omnia, cribrataq;, styracem vero minutim concisum componito in vrnam oris ampli, cum foliis liliorum pridie refrigeratorum, è domo vna in alteram & vnguibus detractis, sint autē lilia numero trecenta. deinde vinum adiicitur, & opobalsamū, mista, commotaq; ante inie-

ctionem,

ctionem, & constricto vrnæ ostio quadraginta diebus insolantur. Balnei vsus est in virium ex morbo recreatione. Domus irrorabitur vnguento, vasaq;, & spongiæ intinctæ faciei admouentur.

Alia confectio, nostra.

COSTI vnciæ tres, spicæ nardi, arnabo, caryophylli, singulorum vncia, amomi vnciæ tres, casiæ, œnãthes, calami, singulorum vnciç nouem, styracis, opobalsami, singulorum vnciæ quatuor, lilia trecenta, vini falerni sextarij decem. Simili modo præparatur.

De suffimentis & cyphi. CAP. XXII.

CYPHIS materia inter medicamenta quæ potuit dantur & antidota existit. vsus est eius incensi ad odorem gratum conciliandum, quemadmodum & suffiminum. Interim naribus admouetur, vt destillationes ex capite in subiectas partes concoquat, grauedinesq;, & obstructionẽ liberet, purgetq; cerebri ventriculos, item pestilentialibus morbis euitandis. Iam per os quoque assumitur, tum ad hęc, tum ac ea quæ pectori inhærescunt, concoquenda: necnon ad frigidiores iecoris affectus, vnde & Cyphoïde appellatã Antidota veteres inuenerunt. Miscetur autem compositis medicinis, præcipuè epithematis & antidotis.

Rosatum suffimen.

COSTI, amomi, myrrhæ, cassiæ, singulorum vncia, styracis, chiæ, bdellij, conchulæ Indicæ. musci, ladani, singulorum drachmæ duæ, rosarum purarum vnciç vigintinouem, opobalsami modicum, vini quod sufficit.

Suffimen lirinum: quod crinaton dicunt.

LILIORVM vngue desecto libra, styracis primæ notæ, vnciæ nouem, spicæ nardi, vnciæ tres, costi, caryophylli, amomi, mastiches, conchulæ Indicæ combustæ, mellis, singulorum sescuncia, opobalsami vnciæ quinque, vini quantum satis est, læuigata coguntur in pastillos.

Cyphi magnum: quod vocant solare, ex rebus triginta sex confectum.

STYRACIS, myrrhæ, ladani, aspalathi, inulç campanæ, singulorum vnciæ sex, nardi gallici, phylli, cupresi seminis, guttæ ammoniaci, strobili, splanchni aut loco ipsius conchularum Indicarum maiorum, carpobalsami, singulorum vnciæ tres, casię, iridis, seselis, sphagni, cyperi, cardamomi, calami odorati, singulorum vnciæ quinque, rosarum sicca-

rum,croci,ſpicæ nardi,herbæ ſabinæ,haſtulæ regiæ radicis (alij ſucci)ſingulorum vnciæ quatuor,lacaphthi,hoc eſt, piceæ corticis vel alterius cuiuſdam arboris vnciæ nouem,coſti,iunci rotundi floris,ſingulorum vnciæ duæ,iuniperi maiores quadraginta, minores quinquaginta, amomi, reſinæ terebinthinæ,palmularum purarum, ſingulorum libra,ficuum ſiccatarum granis exemptis,vuarum paſſarum acinis ablatis,ſingulorum libræ duæ,mellis deſpumati libræ quinque.Poſidonius etiam vini odorati ſextarios treis adiicit.

Aliud cyphi,quod rebus viginti octo conſtat lunare appellatum.

BDELLII,inulæ campanæ, ſingulorum vnciæ ſeptem, iunci rotundi vnciæ duæ,ſphagni vnciæ quinq;, iuniperi minores quinquaginta,cardamomi vnciæ quinq;,aſpalathi vnciæ ſeptem,caſsiæ fiſtulæ vnciæ quinq;, ſpicæ nardi vnciæ duæ,cyperi vnciæ quinq;,haſtulæ regiæ radicis,herbæ ſabinæ,ſingulorum vnciæ quatuor,cupreſsi ſeminis,nardi gallicæ,malabathri cum foliis, roſarum ſiccarum ſingulorum vnciæ tres,coſti,croci,ſingulorum vnciæ duæ, ladani, myrrhæ,ſingulorum vnciæ ſeptem,caricarum pinguium, vuarum paſſarum,acinis exemptis,ſingulorum libræ duæ,ſtrobilorum vnciæ octo,reſinæ terebinthinæ libra,ſtyracis vnciæ ſeptem,palmularum pinguium libra,mellis libræ quinque,vini odorati quantum ſatis eſt.

Confectio maſuchæ,quod nonnullis maſuaphion vocatur.

CAP. XXIII.

MEliloti ſextans,xylobalſami,aſpalathi, herbæ ſabinæ, myrrhæ,amomi,iunci rotundi floris, foliorum lauri, myrrhæ ſtillatitiæ,ſtyracis,calami odorati, ſampſuchi, ſingulorum vnciæ duæ,iridis vnciæ quinque,phylli,croci, ſingulorum vncia,opobalſami ſemuncia, gummi libra, roſarum ſiccarum vnciæ ſex,vini quantum ſufficit.

Ex *commentariis Antylli,de peſsis.* CAP. XXIIII.

PEſsi mulierum locis admouentur, cæterum generales ipſorum differentiæ tres exiſtunt, alij ſiquidem emolliunt,alij aſtringunt,alij aperiunt.Emollientes inflammationibus vteri,exulcerationi,perfrictioni,ſtrangulatui,auerſioni & inflationibus accommodantur.Fiunt autem ex cera tyrrhenica,cyprino, ſuſino,pinguedine anſeris aut gallinæ, butyro inſulſo,reſina deuſta, medulla ceruina,fœnugræco

&

& quæ ſunt eius generis. Aperientibus vtimur, quum purgationem ſuppreſſam irritare ſtatuimus, aut vuluam conniuentem compreſsámve emendare. Præparantur hi ex melle, artemiſia, dictamno, braſsica, ſucco dulcis radiculæ, porro, ſucco rutæ, ſcammonia, & ſimilibus. Aſtringentes in contrarium aperientibus vſum exhibentur, nam fluxum muliebrem cohibent, & adapertum contrahunt vterum, prolapſumq́; reprimunt. Materia verò aſtringentium prius in capite de collyriorum etiam modo comprehēſa eſt. Cæterum conuenit peſsi craſsitudinem inſtar ſtrigmenti & paulò ſpiſsiorem facere, deinde lanam linamento tortili ſimilem, duplicatam in medicamentum tinctam ori vuluæ condere, ſic vt ſtuppam prælongam habeat alligatam, quo peſſus facilè poſsit extrahi, quando viſum fuerit.

Peſſus crocodes, ad inflammationes, auerſiones, duritias & inflationes

CERAE albæ, medullæ vitulinę, ſingulorum drachmę ſedecim, medullæ ceruinæ drachmæ vndecim, adipis anſerini drachmæ octo, adipis gallinæ drachmæ octo, maſtiches drachmæ quatuor, hyſſopi medicamenti drachmæ tres, mellis drachmæ duæ, croci drachmæ octo, roſacei quod ſatis eſt: crocus lacte muliebri læuigatur.

Peſſus ab aureo colore dictus chryſos emolliens laudatiſsimus.

CROCI drachma, œſypi tantundem, medullæ ceruinæ drachmæ duæ, reſinæ terebinthinæ, ceræ, adipis anſerini, ſingulorum drachmæ tres, ouorum toſtorum lutea ſedecim, irini & roſacei quod ſatis eſt ex æquo.

Peſſus libanius, menſeis euocans & vuluæ vitijs ſingulariter accommodus.

NARDINI vnguenti vnciæ ſex, ceræ tyrrhenicæ vnciæ quinq;, ſuſini vnguenti vnciæ quatuor, adipis ſuilli recentis vnciæ tres, anſeris & gallinæ adipis, medullæ ceruinæ, amaracini vnguenti, ſingulorum vnciæ duæ, ſeui taurini, reſinæ terebinthinæ, œſypi, ſingulorum vncia: lebete eliquantur, omnesq́; reliqui peſsi.

Enneapharmacus.

ROSACEI vnguenti, ricinini, reſinæ terebinthinæ, ceræ, mellis, adipis anſerini & bouilli, medullæ ceruinæ & butyri pares portiones.

Titianus emolliens.

CERAE vnciæ ſex, reſinæ colophoniæ vnciæ quatuor & ſemis, ſeui taurini vnciæ quatuor, guttæ ammoniaci tantundem: ammoniacum aqua ſoluitur.

Peſſus Aegyptia.

MELLIS, reſinæ terebinthinæ, butyri, roſacei vel ſuſini, croci, ſingulæ partes: in quibus autem inflammatio abeſt, & ſordidis, æruginis dimidiam addunt.

Gone ad concipiendum.

BVTYRI vnciæ ſex, hyſſopi mecadimenti, medullæ cer uinæ, adieis anſeris & gallinæ, reſinæ terebinthinæ, aloës ſingulorum vnciæ tres, ceræ tyrrhenicæ vnciæ ſex, roſacei libræ duæ, myrrhæ, caſsiæ, ſingulorum vnciæ duæ, ſpicæ nar di vncia, mellis quod ſatis eſt.

Quomodo medicamēta quæ emplaſtra ingrediūtur coqui debeant.

Argenti ſpuma.

In medicaminum coctionibus argenti ſpuma cum oleo decoquetur. Conuenit autem lęuigatam rurſus ex oleo cōterere, vt ſordium fiat ſpiſsitudo, inde leni igne cōtinenter excoquere, mouendo, initio igitur intumeſcit & in bullas attollitur: vbi vero iam ferè ſatis incocta fuerit, colorem fæci ſimiliorem recipit. Modus coctionis eſt, quum à tumore ſubſidet, & manus non inquinat.

Plumbago.

PLVMBAGO ſimiliter argenti ſpumæ excoquitur, ſed eo vſq; dum non modò digitos nō inquinet, verū etiā ex igneo colore in rufum & vehementer floridum elangueſcat.

Aes crematum.

AES crematum non protinus ab initio ad coquendum iniicitur, ſed vbi emplaſtrum ſemicoctum fuerit. finis coquendi eſt quum color ipſius, niſi admodum exiguum indatur, ſuperet, & emplaſtrum rufum efficiat.

Sori & diphryges.

SORI & diphryges demittuntur & ipſa inter coquendum lebeti: diphryges autem ſicut & ſquama, eouſq; coquitur dum colore reliqua vincat. ſori peculiarem coctionis finem non habet, ſed is omnibus communis eſt, vt emplaſtrum ſpiſſum reddatur, digitoſq; non inquinet.

Chalcitis.

CHALCITIS incoquitur ęris modo, coctionemq; ipſius

meti

metimur inde, si emplastrum fuluũ magis & phœniceũ euaserit.

Flos æris.

AERIS flos similiter æri coquitur, sed eo modo qui communis esse coctioni solet.

Atramentum sutorium

ATRAMENTVM sutorium in media coctione emplastro inditur, coctum verò vehementiorem eius colorem efficit, & si alia ei non resistant, nigrum.

Misy.

MISY postremò adiicitur, quamdiu autem coqui debeat, propriè definitum non est.

Auripigmentum & sandaracha.

AVRIPIGMENTVM & sandaracha in coctionis fine iniiciuntur.

Plumbum vstum.

PLVMBVM vstum in media coctione adiungitur.

Cerusa.

CERVSA in alba emplastra postremò mittitur, sic enim colorem conseruat, magisque albescit: in nigra autem, principio: cocta enim largius, nigrescit.

Aerugo.

AERVGO viridibus emplastris post coctionem iniicitur. In quibus neutiquam ollæ inditur, sed cum aceto detritæ ipsi manentiq; in pila reliqua superfunduntur. In melinis emplastris, quum semicocta est confectio immittitur: nam moderatam consequuta coctionem, melinum quasi mali cotonei colorem efficit. at in his quæ diprosopa, & dichroma dicuntur, per initia statim æruginem incoquimus. in quibusdam enim per coctionem primùm melinum colorem inducit, qui duplicem repræsentat, postremò fuluum.

Alumen.

ALVMEN plerunq; secundum coctionem additur, peculiarem verò coctionis modum nullum habet.

Minium, cadmia & pompholyx.

MINIVM in fine admiscetur, cadmia & pompholyx per initia immittuntur.

Sal nitrum, sulfur.

SAL & nitrum in medio coctionis, sulfur, in fine adiicitur, coctio autem ipsius emplastra nigrefacit.

Terra & lapides, pumex, conchylia.

TERRAM omnem & lapides plerunq; ad coctionis fi-

nem iniicimus, item pumicem & conchylia combusta.

Oleum & reliqua pinguia.

OLEVM siquidem per initia fuerit iniectum, resinæ aut pici liquidę, emplastrum non spissescit, quare vbi crassa eua serint incocta, rectè indetur, reliqua verò pinguia salis experti a, iuxta mediam coctionem adiungere conuenit.

Vnguenta.

VNGVENTVM irinum coctionem quidem fert, sed cyprinum & rosaceum minus: reliqua neutiquam. quare ad finem coctionis immittenda sunt.

Cera.

CERA priuatim sola non coquitur, vt quæ aduratur, neque cum resina liquida, aut pice liquida, non enim coit spissaturq;, verum superiniicitur, vel oleo puro, vel oleoso cum quodam metallico incocto, aut resinæ, aut pici prius incoctæ, ac prius quàm reliqua quæ possunt iniici spissescet.

Resina.

RESINA arida, cum cera immittitur: liquida ante omnia alia ipsa priuatim decoquitur, nisi admodum paululum eius assumatur.

Pix.

PIX ante reliqua omnia additur. Modus autem coctionis, liquidæ, dum inspissatur: aridæ, maximè dum amplius non amplius inter coquendum ebullit, neq; inturgescit.

Apochyma pix nauibus derasa.

APOCHYMA læuigatum cribroque ab excrementis suis secretum, emplastro posteaquàm coctum fuerit, inspergitur. Si autem molle fuerit, cum oleo soluitur, sed prima ratio coquendi exactior est, quòd scilicet in secunda pondus non conseruetur.

Bitumen.

BITVMEN inter initia iniectum coquitur, non autem id in læuorem deterere oportet, quoniam asperitudines fici oliuarumq; granis interioribus simileis, obtinet. Quapropter in crasiores particulas confringendũ est, coquẽdúmq; in aceto, sic vt nõ agitetur vsq; dũ ebullire desinat. Ego verò (inquit Timocrates) in oleo decoquẽs, voti cõpos euasi.

Propolis.

PROPOLIN emollire & discoquere oportet. siquidem à coctione neutiquam diffunditur. At si & ceram emplastrum

reci

recipiat, propolin cum illa quemadmodum & galbanum, contusam iniiciemus.

Ammoniacum.

AMMONIACVM circiter mediam coctionem iniicitur: detritum verò si potest fieri & in tenuem redactum puluerem inspergere conuenit: sin minus, cum liquore quodam læuigatum iniicere: si emplastrum cruentis vulneribus adaptabitur, cum aceto aut vino: si fistulis aut strumis omnino cum aceto: at si molle futurum est, qualia sunt quæ ano accommodantur, cum aqua: inde in sordium spissitudinẽ coactum aliis refrigeratis infundere, ne efferuescat.

Opopanax.

OPOPANAX multò post ammoniacum inditur: omníno autem paucam coctionem requirit. Idem etiam ex vino, acetóve prius læuigandus est.

Galbanum.

GALBANVM neutiquam coctionem tolerat, verum emplastro ab igne sublato, quò spissescat, sic vt digitos non inquinet, emollitum inditur.

Sagapenum.

SAGAPENVM tunditur in pila, & teneriusculum redditum cum emplastro vbi ab igne sublatum fuerit, emollitur.

Aloë.

ALOE secundum coctionem inspergitur.

Lachryma papaueris.

LACHRYMA papaueris pridie in aqua modica maceratur, inde in pila lęuigatur, mox etiã emplastrũ ei superfunditur.

Thapsia.

THAPSIA inspergitur postrema, vel liquore quodam læuigatur.

Bdellium.

BDELLIVM in læuorem pertritum, emplastro ab igne iam sublato inspergitur: at si pingue existat & læuigari non posit, sagapeno similiter ipsum contusum, ac in emplastri figuram coactum, post coctionem simul cum emplastro molliemus.

Thuris lachryma, & manna.

LACHRYMA thuris & mãna coctione iam absoluta insperguntur, in sordiũ spissitudinem coacta ex melle modico aut aceto, aut aqua aut vino, si emplastrũ liquorẽ recipiat.

Myrrh

Myrrha.

MYRRHA vbi iam coctio finita est, inditur.

Semina, radices, & herbæ.

SEMINA, radices, & herbæ nullam coctionem sustinēt: læuigatis igitur & in pila etiamnum subsistentibus liquida superfunduntur.

Qui ceræ modus cum oleo esse debeat.

QVOD si vnguina quæ Græci à leuanda lassitudine acopa appellant, conficere constitueris, oleū ceræ quadruplum immittes: at si liquidum ceratum, vt in fracturis præparamus, duplicatum. Si medicamētum quod emplastri figuram habeat efficere cogitauerimus, portionem olei ceræ æqualem miscebimus, si aër ambiens moderatus extiterit: at si cera vetus aut squalida, aër frigidus fuerit, oleum paulò copiosius quàm cera erit: quemadmodum & si cera pinguis, aër existat calidus, paulò minor olei portio erit, paulum autem hoc, medij in vtramlibet partem excessus duodecima erit portio, etenim vndecim & tredecim olei vncias, ceræ libræ admiscebis.

De medicamentis inuicem succidaneis ex commentarijs Galeni.

CAP. XXV.

IN Alexādria (inquit) muliere quadam morbo periclitante, cum quæsissem lichnidem, nec eius fuisset data copia, nisi protinus vice lichnidis vsus fuissem acanthij semine, periisset mulier. Vnde rogatus ab amicis ad hanc succedentium inuicem medicaminum expositionem veni, secundum literarum seriem exorsus.

VICE Abrotani, origanum.
Absinthij, abrotanum.
Acanthæ, Cerasiorum acāthus.
Acanthij seminis, lychnis.
Aconiti, radix iridis syluestris.
Acori, asari radix.
Actes, hoc est, sambuci, acantha.
Adianthi, aphroselinum.
Adipis vulpini, adeps vrsina.
Adipis ceruini, adeps anserina.
Adipis suilli, adeps vulpinus.
Aeruginis ferri, excrementum ferri.
Aethiopicæ oliuæ, lachrymę acatiæ partes duæ.
Agarici, euphorbium.
Agriostaphidis, hoc est, syluestris vuæ passæ, dactyli Syriaci.
Alicacabi, semen Solani.
Aloës. Galenus Agalochi, centaureum, & impressus Pauli codex, aloës Indicę, aloës viridis folia vel glaucium, vel lycium, vel centau

' centaureum.
Aluminis, sal fossilis.
Amianti, aphroselinum.
Ammoniaci thymiamatis, propolis.
Ammoniaci salis, sal Cappadocum.
Amyli, aridus pollen.
Amygdalarum amararũ, absinthium.
Anacardij, psycha herba.
Anchusæ, hyacinthus.
Aracis, hoc est Cicerculæ, sesamum.
Aristolochiæ rotundæ, aristolochia longa.
Argemones, seriphion.
Armeni lapidis, atramentum Indicum.
Asbesti, hoc est calcis viuæ, adarce.
Asij lapidis, Gagates lapis, vel sal ammoniacus crematus.
Aspalathi, hoc est bituminis, pix liquida brutia.
Aspalthi, ericæ semen.
Asphodeli radicis, betæ succus.
Auripigmenti sandaracha.

B

Balsami liquoris, myrrha stacte.
Bdellij, spagnus aromaticus.
Buccinorum, ostrea.
Buprestis, blattæ pedentes.
Butyri, lac bubulum concretum.

C

Cadmiæ, leucographis Aegyptia.
Calamintha, mẽta syluestris.
Calami odorati, sphagnus.
Cantharidum, phalangia.
Capparis radicis, radix ericę, vel myricæ.
Cardamomi, cyperis ammoniaca.
Casiæ, cinnamomum.
Castorei, blattarum pedẽtiũ intestina.
Cedri baccarum, ladanum.
Ceraunij, leucographis.
Ceræ lomentum cum propoli coquitur, & contunditur.
Ceruini cornu, caprillum cornu.
Cerusæ, recrementũ plumbi.
Chamædryos, rumicis syluestris radix.
Chamæmeli, Anthemis.
Cicios, hoc est, ricini sordes palæstrarum.
Cicutæ, semen coriandri.
Cinnabaris, rhodoeïdes.
Cinamomi, casiæ duplum.
Clinopodij, heliotropium.
Cnidij seminis, semen viticis.
Colocynthidis, semen ricini quod est crotonis.
Colophoniæ, apochyma, seu pix derasa nauibus.
Comareæ, ammoniacum thymiama.
Corallij, moly.
Costi, cedrinæ baccæ. Galenus, costi, ammoniacum, baccarũ cedri, baccæ lauri.
Cotyledonis, anacardium.
Crinanthemi, aphrodisium.

Croci,

Iunci

Olei

Sesa

Sesami, semen lini.
Sesamoïdes, expressum amaracinum.
Sinapis, cardamomum.
Sisonis, anisi.
Sisymbrij, ocymum.
Sphagni odorati, iuncus cultus.
Sphecl æ, hoc est fęcis vini cõbustæ, sandaracha.
Stymmeos tusi, squama æris,
Styracis, castoreum.
Strobilorũ, semẽ cucumeris.
Struthij radicis, radix veratri nigri.
Sulphuris viui, sandaracha.
Syrici, spuma argenti.

T

Terræ Samiæ, leucographis Aegyptia.
Terræ erythriadis, calx Thebaïca. Galenus addit terræ teneræ, plumbago.
Thapsiæ, Elydrion.
Thapsiæ succi, chamæleontis nigri succus.
Thermuntiadis, lycopsolos.
Troximi maiouniũ, aut maioulium.
Thuris, ampelites.

V

Vini Italici, vinum mendesiũ.
Vuæ acerbæ, galla omphacitis.
Vuæ passæ satiuæ, palmulæ.
Visci quercini, chamæleõ niger.
Vulpini adipis, vrsinus adeps.
Vulturis fimus, columbinus fimus.

X

Xylobalsami, violarum albarum radix.

Z

Zingiberis, pyrethrum.

De ponderibus & mensuris. CAP. XXVI.

PONDUS, grauitate dimensum iudicatur, mensura autem vasis capacitate: vas autem, siccæ quantitatis aut humidæ mensura est, vt tres quantitatis quę mensuratur, sint differentiæ, vna quidem ponderis, altera verò aridæ substantiæ qualis ea quæ in cumulum cogi potest, porrò tertia humidæ est substãtiæ. Cum autem multa propeq; infinita sint pondera & mensuræ, pro regionum diuersitate, & vtentiũ consuetudine, de iis quæ omnibus in vsu communi sunt, nobis sermo erit præcipuus.

De notis ponderum & mensurarum.

QVONIAM verò nonnulli literis non integris sed notis, signísque pondera & mensuras demonstrant, satius fuerit, veteres in hac re imitari, & primum characteras ipsos exponere. Primũ igitur χ litera, cum suprascriptum habet α, chalcum hoc est æreolum signat, exempli gratia, χ̃. Si ο habeat,

choa, quod est congiũ, [symbol]. Si υ, chœnicem, [symbol]. Si κ, chemam, [symbol]. At κ si ε habet suprapositũ, & lineã rectã, quæ per obliquum inferius cornu ipsius secet, ceratium, hoc est siliquã notat, vt [symbol]. Si υ superiectum est, cyathum [symbol]. Si ο, cotylam, hocq; est heminam, [symbol]. At linea circumflexa quam nihil aliud circumstat, & quæ per obliquũ ponitur obolũ notat, [symbol]. Si duæ huiusmodi lineæ sint, quas nihil circunstat, duos signãt obolos, [symbol]: qui obuli gramma, hoc est scrupulum faciunt. is notatur litera r, quæ ρ literam habent annexam, recta quadam linea diuisam, [symbol]. Duæ autem coniunctæ atq; altera parte in angulum coactæ, duobus κ literæ cornibus similem ad rectam lineam spectantibus, notant drachmam, quæ alio nomine vocatur olca, [symbol]. propriè verò olca per λ scribitur, cui in medio litera ο sit addita, [symbol]. Verum si λ adiectum ι habet, libram signat, [symbol]. Nonnulli verò alteram λ literæ lineam obliquè secantes libram ostendunt, [symbol]. At cum r litera, in ipso sui angulo ο habeat, vnciam denotat. [symbol]. Quòd si μ in summo vertice habeat oppositum υ, minam refert, [symbol]. Si υ, notat mystrum. [symbol] Si ε, medimnum, [symbol]. Si ο, modium, [symbol]. Porrò τ post se habens ρ, & υ, signat tryglĩo, τρυ. At ξ cui iuxta sit positum ε, xesten, qui sextarius, ostendit, [symbol]. Si ο apponitur, oxybaphum id est acetabulum ξο. Aliqui verò sextarium linea recta ξ secantes conficiunt. [symbol]. Sed κ adiectum literæ μ, heminam [symbol], κ addito ρ, incumbente ipsis μ, ceramium valet. [symbol].

De ponderibus.

MINA Attica & Aegyptia habet vncias sedecim. Romana viginti. Libra vncias duodecim. Vncia drachmas octo. Drachma habet scrupula tria. Scrupulũ, obolos duos. Obolus, siliquas duas. Siliqua, æreolos duos, & duas tertij partes.

De mensuris liquidis.

ITALICVM ceramium habet congios octo, Congius sextarios sex, Sextarius cochlearia duo, quę nonnulli triblia nuncupant. Hemina idem triblium continet, mystra magna tria, acetabula autem quatuor. Nam magnum mystrũ habet acetabulum. Acetabulũ sesquicyathum habet. Cyathus, chymas paruas seu mystra parua duo. At si voles & ponderum liquidorum mensuram scire, permultæ liquidarum rerum secundum lancis momentum differentiæ habentur, vt in olei, vini, & mellis exemplo dicemus. Mel igitur vino põder

derosius quarta parte, itémque decima est: quo fit vt ferè tertia ponderis pars melli accedat: capit enim integram huius mensuram, & insuper trientem. Mel autem oleo ex media parte grauius est: continet enim totum olei modum, & vltrà semissem. Vinum oleo nona parte supereminet, totũ enim ipsius pondus continet, & nonam eius partem. Quò autem res fiat dilucidior, omnium mensurarum pondus sigillatim veluti in tabula depictum subiecimus. ex qua liquido cõstat, per pondera quæ singulis mensuris subiecta sunt, oleum, vinum, & mel, ex ordine demonstrari.

	Olei	Vini	Mellis.
Ceramium Italicum habet	lib.72.	lib.80	lib.108
Congius	lib.9	lib.10.	lib.13. S.
Sextarius	lib.1.℥.6	lib.1.℥.8	℥.13.& S.
Hemina	℥.9	℥.10	℥.13.& S.
Mystrum magnum	℥.3	℥.3.℈.8	℥.4.& S.
Acetabulum	ʒ.18	℥.2.℈.12	ʒ.27
Cyathus	ʒ.12	ʒ.12.℈.4	℥.2.ʒ.2
Mystrum paruum	ʒ.16	℈.20	ʒ.9

ORIBASIVS secundum adamantiũ author est sextariũ Italicum vini mensura quidem vnciarum viginti quatuor esse, pondere vero vnciarum viginti. sextariũ pondere mellis duas libras, & dimidiam habere.

De aridis.

AEGYPTIA artaba habet modios quinq;. Modius ægyptius & Italicus Chœnices octo. Chœnix sextarios duos. Sextarius, semisextarios duos quos & heminas vocant. Hemina habet cyathos octo. Atticus medimnus habet semisextaria, quæ hemiecta vocant duodecim. Hemiectũ chœnices quatuor. Ita medimnus habebit minas quadragintanouem, sextarios nonagintasex. Huiusmodi autem mensurarum pondus exponere haud facile, quòd aridarum rerum infinitæ iuxta momenti lancis rationem differentiæ existant.

FINIS LIBRI SEPTIMI, IOANNE GVINTERIO ANDERNACO MEDICO INTERPRETE.

LECTORI.

Antequàm te ad lectionem Pauli confe- ras, ſcito aliquando verbum digerere po- ſitum eſſe pro diſcutere. Item mannam pro tenuiore parte thuris. Cachry pro flore roris marini.

IOANNIS AN-
DERNACI IN LI-
BRVM PRIMVM PAVLI
AEGINETAE COMMEN-
TARIVS.

*

CAPVT I.

VANDOQVIDEM grauidis. *Primum hoc caput Pauli ad verbum ex quinto Oribasij sumptum est: in quo grauidis multa superuenire legimus: inter cætera stomachi redundationem, vt Pliniano more loquar, quam Paulus verbo τῷ περισσαίνειν significat. Id si Hesychio & Suidæ credimus, à canibus caudam mouentibus: aut potius, quod hic etiam magis congruit, à fluctuum agitatione tralatum est. In grauida enim sanguis menstruus, qui ante conceptum stato tempore, expurgari solebat, copiosior in vtero collectus quàm pro fœtu adhuc exiguo ad stomachum regurgitat, ibique exundans, nauseam excitat. In prima nostra versione erat, Nausea, sicuti etiam Aristoteles libr. 7. de historia animalium ponit. ἔτι δὲ ναυτίαι, inquiens, καὶ ἔμετοι λαμβάνουσι τὰς πλείστας. id est, præterea nauseæ & vomitus plurimas infestant. Aetius πλάδος στομάχου ait, quod est nimia humiditas stomachum debilitans, non vt Oroscius putabat, sola imbecillitas. Nam Galenus Commentario secundo in primum de morbis vulgaribus, ait τὴν περιττὴν ὑγρότητα πλάδον εἴωθεν ὀνομάζειν, hoc est superfluam humiditatem, pladon appellare consueuit, de Hippocrate dicens. Idem Commentario secundo de ratione victus in morbis acutis, ἐφ' ὧν καὶ προσέθηκεν, ὡς ὁ μὲν ὑδαρὴς οἶνος πλάδος ἐν τῇ ἄνω κοιλίᾳ τουτέστιν*

Stomachi redundatio.

περισσαίνειν

ναυτίαι.

πλάδος.

ὑγρότητα, καὶ ἀτονίαν ἐμποιήσει. hoc est, in quibus etiam adiecit, vinum aquosum, Pladon, id est, humiditatem & imbecillitatem in superiore ventre excitaturum.

πτυελίζειν. Sputa crebra. Quia stomachus ex humiditate languet, eoq; os ipsum tenui sputo assidue plenum existit: Græca dictio est πτυελίζειν: quam Galenus in priore prædictionum interpretatur, πτύειν πολλάκις, hoc est spuere frequenter.

καρδιωγμός Stomachi erosio. Quando ab acrioribus humoribus irritatur, mordeturq;, vomitus futuri signum non exiguum habetur, Græce dicitur καρδιωγμὸς, quasi dicas cordis morsus. Veteres autem olim os ventriculi cor appellauerunt, nimirum ex situs vicinitate: quia cor prope os ventriculi situm est, vt ait Galenus, & ipsa rei euidentia

καρδιαλγία docet. eundem affectum Galenus etiam καρδιαλγίαν vocat libro secundo de placitis Hippocratis & Platonis.

Cibi fastidium. ἀσιτεῖν. Cibi fastidium. Nimirum ex vitiosis humoribus stomachum infestantibus, si Galeno credimus, græca dictio est ἀσιτεῖν, quæ significat cibo abstinere, & inedia vti, sicut Grammatici nobiles interpretantur. Galenus etiam libro primo περὶ ἐπιδημιῶν differentiam

ἄσιτοι. ἀπόσιτοι. ἀνορέκτοι. inter ἀσίτους & ἀποσίτους ponit hisce verbis. ὅτι τοὺς ἀνορέκτους ἀσίτους ὀνομάζουσιν οἱ ἄλλως τοὺς μὴ προσενηνεγμένους σιτία, τοὺς δὲ ἀπεστραμμένους προσίεσθαι, ἀποσίτους καλοῦσιν. hoc est, quod Græci appetentia carentes vocant, Asitos, eos sane qui cibos non assumunt: illos autem, qui assumere oblatos auersantur, abhorrentq;, appositos, omnibus est manifestum. Ibidem ἀπόσιτοι πάντων γευμάτων διετέλεον, quasi dicat, omnium ciborum fastidio laborabant. Erit itaque

ἀσιτία. ἀποσιτία. ἀσιτία abstinentia à cibo in totum: ἀποσιτία, fastidium quidem, sed vt aliquid tamen assumatur. quod Galenus ostendit libro primo

Fastidiũ abstinentia. de causis symptomatum, grauidarum accidentia enumerans in hæc verba, βραχέα σιτουμένης τῆς ἀνθρώπου διὰ τὴν ἀποσιτίαν. Hoc est quòd mulier pauca comederet ob fastidium. Hippocrates in Aphorismorum commentario quarto: ἀπυρέτῳ ἐόντι ἀποσιτία. Galenus interpretatur ἡ μὲν ἀποσιτία τὸ αὐτὸ δηλοῖ τῇ ἀνορεξίᾳ. Rursus in libello de victu priuatorum: ὁκόσοισι δὲ ὀδύναι γίνονται ἐκ τῶν σπλάγχνων, ἢ ἐκ γυμνασίας, ἢ ἐξ ἄλλης τινὸς ὁδοιπορίας τουτέοισι

ἄσιτος. συμφέρει ἀναπαύεσθαι ἄσιτους. Hoc est: quibus dolores viscerum oboriuntur, aut ab exercitio, aut alia quadam obambulatione, his con-

Corrigitur locus Pauli impressi. uenit in abstinentia conquiescere. His omnibus animaduersis, legendum videtur ἀποσιτεῖν pro ἀσιτεῖν, id quod ex sequenti oratione cuiuis mediocriter sagaci licet deprehendere. Nam Paulus singulorum accidentium remedia tradens, ἀποσίτους δὲ, inquit, non ἀσίτους:

quam

quanquam non ignarus sim aliquando authores, alterum pro altero vsurpare: vt è capite 35. Verum cùm vtraque hic ponatur, ἀπόσιτοι, & ἄσιτοι exactè intelligenda sunt. Miror hoc Orosciũm qui in alijs corrigendis nihil facit reliqui, non aduertisse: Castigatorem vero Basiliensem, qui Paulum Græcum germanicis typis excusum ædidit: tum hoc, tum alia pleraque præteriisse, notatu alioqui dignissima. Oroscius. Castigator Basiliensis.

Vina fulua. *Vtpote frigidioribus naturis accommodata: tum ad concoctionem, tum ad succi bonitatem procreandam, vt ex Galeno didicimus. Ait enim libro duodecimo Methodi* οὗτοι πάντες οἱ οἶνοι κιρροὶ, καὶ θερμοὶ, καὶ εὐώδεις εἰσὶ, καὶ τῇ συστάσει μέσοι τῶν τε ὑδατωδῶν καὶ τῶν παχέων. *Hoc est, omnia hæc vina fulua, tum calida, tum odorata sunt, & substantiam habent inter aquosa & crassa mediam.* Vina fulua. κιρροί.

Color hic fuluus, qui Græcis κιρρὸς *dicitur, proximus est flauo, quasi dicas in pellucido flauum: hinc etiam flauus color & fuluus eidem sæpe rei accommodantur. Id quod ex Galeno licet condiscere, libro quinto de Sanitate tuenda, vbi habet,* σκοπὸν ἔχων οἶνον κατὰ μὲν τὴν σύστασιν ἀεὶ τὸν λεπτότατον αἱρεῖσθαι, κατὰ δὲ τὴν χρόαν, ὃν ὁ Ἱπποκράτης εἴωθε κιρρὸν καλεῖν, δύναιτο δ' ἂν καὶ ξανθὸν ὀνομάζειν αὐτόν. *Id fere sonat, huc consilium dirigens, vt vinum substantia quidem tenuissimum semper: colore autem, quem Hippocrates* κιρρὸν *id est, fuluum nominare consueuit: possis etiam eundem flauum appellare. Galenus alibi* τὸ κιρρὸν χρῶμα δύναιο ἂν λέγειν πυῤῥὸν ὠχρόν. *Hoc est, fuluum colorem possis rufum pallens dicere. Sunt qui hunc colorem latine Giluum nuncupent: ego malim ex Galeni interpretatione, fuluum conuertere, Plinium secutus: qui hunc colorem inter alios vino attribuit, non giluum. Siue autem dicas giluã, flaua, aut fulua, nihil interest, modò obserues plerunque vina ex vetustate hunc colorem induere.* Color fuluus, κιρρὸς. Flauus. πυῤῥὸς. ὠχρὸς.

At medicamenti nomine. *Superius commemorata ad cibum referuntur: sequentia ceu medicamenta adhibentur, quæ stomachum ex nimia humiditate imbecillem corroborent, exciccentq́; ὡς φάρμακον δέ. id est, vt medicamentum vero habet textus, ego nomine medicamenti verti.*

Radix Pontica. *Hoc est, rhaponticum, vim habet corroborandi stomachum imbecillem: vide Dioscoridem.*

Extrinsecus præcordia. *Hoc est, qua parte ventriculi os habetur. Abusus est Paulus dictione* περικάρδιον, *quæ apud Ga-*

lenum proprie significat membranam, seu tuniculam, cor ambientem, aut si mauis, cordis inuolucrum. Quia vero os ventriculi olim cor appellabatur, excusari potest, vt Pericardion pro regione externa, sub qua illud delitescit, accipiatur. Plinius libro naturalis historiæ 11. membranas septi transuersi, præcordia appellauit, quòd cordi prætendãtur. Galenus autem, & Hippocrates ὑποχόνδριον totam illam regionem appellant, quæ à mucronata cartilagine, vtraq; in parte ad vmbilicum vsq; porrigitur. Celsus autem latinæ linguæ in Medicina princeps, præcordia nominat. Cæterum ex hoc Pauli loco constat, vbi os ventriculi affectum est, ante non ad dorsum applicanda remedia. Nonnulli autem Medici apud, Lugdunum dorso admoueri præsidia, vt in inflammatione gulæ volunt, erroris occasione sumpta ex loco quodam Galeni in 13. Methodi perperam à Linacro Anglo conuerso. Habet autem in hunc modum tralatio. Verum gulæ, quæ proprie vocatur stomachus, cataplasmata super spinam dorsi imponimus, non autem ad pectus: idẽ facimus, & cùm phlegmone os ventris laborat. Multo melius sonant græca. ἀλλ᾽ ἐπί γε τοῦ κυρίως ὀνομαζομένου στομάχου καὶ τὰ καταπλάσματα κατὰ τῆς ῥάχεως ἐπιτίθεμεν οὐκ ἔμπροσθεν, ὥσπερ ὅταν τὸ στόμα τῆς γαστρὸς φλεγμαίνῃ, id est: Sed gulæ quæ proprie nominatur stomachus, etiam cataplasmata super spinam dorsi applicamus, non anterius, quemadmodum (intellige) facimus in anteriore parte, cum os ventriculi inflammatur. Huic sententiæ ipsa rei euidentia, quæ ex Anatome apparet, adstipulatur.

περικάρδιον. Præcordia.

Præcordia apud Pliniũ.

ὑποχόνδριον. Subcartilagineũ. Medicaměta in affectu stomachi vbi aplicanda. Recentiores quidã apud Lugdunum Medici. Linacri versio. Galeni locus. 13. Methodi.

Præcordia contegere. *Hoc loco vsus est dictione, ὑποχόνδριον: cũ hic eundem locum quem superius in vomitu voluerit, intelligat.*

At eas quæ cibum fastidiunt. *Græce est τὰς δὲ ἀποσίτους. Remedium fastidientium ponit, quanquam superius ἄσιτον scriptum erat.*

Oenanthe. *Hoc est, vua syluestris vitis, vt ait Dioscorides: ad verbum hæc ex Oribasij quinto transcripta sunt. Auicennæ interpretes eundem locum turpiter corruperunt.*

Citta. *Oroscius Cittam male interpretatur picam: non enim pica morbus est apud latinos, sed malacia: à græco autem verbo κίττα possis dicere picam, sed apud idoneos authores vsurpatum non est. Galenus originem huius mali tradit libro primo de Symptomatum causis in istũ modum. μοχθηρῶν δὲ ποιοτήτων ἐπιθυμοῦσιν οἷς ἂν εἰς τοὺς τῆς κοιλίας χιτῶνας ἀναποθῆ τι περίττωμα μοχθηρόν, εἴωθε δὲ τοῦτο γίγνεσθαι μάλιστα ταῖς κακοχύμοις γυναιξίν, ἐπειδὰν κυήσωσι, καὶ καλεῖται κίττα τὸ πάθος. Hoc est: Prauas autem qualitates appetunt*

Errror Oroscij. κίττα. Malacia.

petunt ij quibus viciosum aliquod recrementum in ventriculi tunicas est insinuatum, id quod mulieribus, præsertim succis prauis obnoxijs, vbi in vtero habere cœperint, accidere consueuit, ac vicium appellatur κίττα & Plinius libro 28. cap. 7 malaciam stomachi appellat. Malacia stomachi.

Id tertio à conceptu mense. *Galenus libro citato, καὶ τοῦτο πάσχουσιν αἱ πλείους αὐτῶν ἄχρι τοῦ δευτέρου, καὶ τρίτου μηνὸς· ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ παύονται, id est, ac complures ipsarum hoc affectu vsque ad secundum & tertium mensem laborant: quarto autem infestari desinunt.* Aduerte locos Pauli & Galeni.

Id quod in vtero est. *Sic interpretatus sum κύημα, quasi dicas conceptum: nondum enim fœtus dici potest, si Galenum, ex quo fere omnia hæc sunt deriuata, his verbis loquentem intelligamus: κατὰ μὲν τοὺς πρώτους δύο μῆνας, ὀλίγον ἐπισπᾶται τοῦ αἵματος εἰς ἑαυτὸ τὸ ἔμβρυον, ὡς ἂν ἔτι μικρότατον ὑπάρχον, ὅταν μηδ' ἔμβρυον ἤδη πω καλῆται, κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ἀλλ' ἔτι κύημα, id est, in primis sane duobus mensibus fœtus pauxillum sanguinis ad se attrahit, vt qui minimus adhuc existat, quando ne fœtus quidem tunc appellari debet, sed potius conceptum. Et reliqua verba Pauli in Galeno ordine inuenies.* κύημα. Conceptum.

Iam labor & longior. *Remediū est fastidij, & malaciæ stomachi, quæ prauos cibos & alienos à natura appetit, verum malaciæ magis. Græce est in omnibus exemplaribus cum impressis, tum manu scriptis quotquot mihi videre contigit, εὔσιτοι δὲ καὶ οἱ πόνοι &c. Hoc est ad verbum, bene commesse faciunt & labores, quod perinde est ac si dicas bonorum ciborum appetētiam faciunt: vt qui superfluitatem ac redundantiam humorum discutiant, vnde prauorum excitatur appetitus. Clamat hic Oroscius Copum & me errasse qui εὔσιτοι pro εὔθετοι legerimus. Quando quidem vero superius fecit mentionem ἀποσιτῶν & ἀλλοκότων ὀρέξεων, non absurde εὔσιτοι in remedio ponitur. Præterea si remedium est malaciæ potius quàm fastidij, labor, certe εὔσιτοι recte dicuntur πόνοι, quòd bonorum ciborum, malacia autem malarum rerum appetentiam facit. Sed parum refert, an εὔθετοι legas.* Remedia malaciæ stomachi. εὔσιτοι. εὔθετοι.

Quæ vero mulier citra labores. *Græce est ἀταλαιπώρως, id est, sine exercitio aut labore. Nam ταλαιπωρία laborem & negocia vitæ apud Hippocratem significat cum alibi, tum in libello de victu priuatorum. τοὺς δὲ παχέας χρὴ ὅσοι βούλονται λεπτοὶ γενέσθαι τὰς ταλαιπωρίας νήστιας ἐούσας ποιέεσθαι ἁπάσας. Hoc est, crassi qui tenues volunt fieri, omnes labores ieiuni subibunt.* ἀταλαιπώρως. ταλαιπωρία

Acria. Verum acria. *Vt piper, gingiber, nasturcium, aliáque id genus quæ calore suo stomachi superflua consumant.*

Oedemata. *Tumore sunt ex pituitoso humore collecti, qui digitis prementibus cedunt: varijs etiam morbis superueniunt. Vide Galenum de Tumoribus præter naturam.*

καταντλεῖν. Lauantur. *Græcus codex impressus καταννίζειν pro καταντλεῖν habet. Superfundere etiam significat.*

IN II. CAPVT.

AEtate nec nimium. *Ex hac clausula Græca μήτι δὲ νεωτέρα, reddidi: nec nimium adolescens, hoc est, quæ sit in ipso vigore ætatis: quo nimirum corpus absolutum iam est, & copioso abundat sanguine. Sin infra viginti quinque sit annos, nempe adolescens, corpus adhuc increscit, & alimentum minus habet perfectum. Eóque νεωτέρα verti adolescens. Nam ab anno quartodecimo vsq; vigesimum quintum, ætas vocatur adolescentia. Ab anno trigesimo quinto, multis solent menses cessare, aut omnino pauci fluere, eóque alimento minus ad fœtum alendum abundant.* Mulier adolescens.

Nutrix non multo ante. *Quia sanguis tunc vbertim ad mammas confluit. vnde lac copiosius etiam suppeditatur.*

Masculum. *Hippocraticum est. propterea quòd laborato magis, probóque nutrimento ex sanguine pollet, & minus excremento.*

Condimenta. *Sic dicuntur quæ liquoribus quibusdam vt aceto & sapæ, alijsq; condiendis induntur aromata, siue semina odorata quod genus sunt cuminum, anisum, fœniculum, græcis dicuntur ἀρτύσεις & ἀρτύματα. Lege in textu τὰς ἐπισήμους εὐωδίας καὶ ἀρτύσεις, pro τὰς ἐπισίμους.* ἀρτύματα. ἀρτύσεις. Condimenta.

Venere nutrix. *Galeni præceptum ex primo de sanitate tuenda: quia ex hac menses prouocantur, & lac odoris gratiam in deterius mutat.*

Manus humerosque. *Exercitationem nutrici idoneam præscribit: qua videlicet partes superiores agitatæ sanguinem copiosum lacti generando suggerant. Dicit enim Galenus sanguinem optimum gigni exercitatione moderata, cibis tum boni succi, tum iusto tempore, modóque assumptis. Præterea potione tempestiua modiceq; sumpta. Græce est, ἀλείτω, id est, molat.*

IN III. CAPVT.

LAudatissimum. *Galenus libro primo de sanitate tuenda ad verbum omnia comprehendit. De vngui autem, ex Dioscoride*

ride libro secundo sumptum est, quod autem ad lucem debeat inclinari, de suo Paulus adiecit: quemadmodum etiam de probatione.

IN IIII. CAPVT.

Lac viciatum. *Ex quinto Oribasij transcripta sunt remedia nimirum lactis viciati: quæ tum corporis totius purgatione, tum victus ratione constant.*

Oxymelite. *Hic vomitus facillimus est, aliquando additur radicula quæ raphanus dicitur, minutim concisa horis duabus in oxymelite madescit. Deinde ea proiecta, oxymeli assumitur. Vel radiculam esse oportet, deinde aquam tepidam bibere. Valentiores vomitus ciendi modi septimo libro traduntur.* Vomitus.

Laboribus. *Nam exercitatio calorem prouocat: qui frigidum, viscosumq; humorem calefacit, extenuatq;.*

Cibum præcedentibus. *Alioqui plus noxæ quàm commodi afferrent: imo plus pituitæ generarent, dum videlicet cibum prius quàm esset concoctus, in membra digereret.*

Salsamentum. *Græce τάριχος est, quod conditã thynni carnem significat. Cuius generis & Cybia sunt: quo nomine Plinius Pelamidem concisam appellat. Pelamidem vero Thynnum, qui nondum attigerit annum. Idem à recenti partu Cordyla dicitur.* τάριχος.

Carnibus suillis. *Ad obtundendam nimirum humoris biliosi acrimoniam. Nam humida & crassi succi: ijs qui concoquere possunt, vtilissima. Habet autem viscosi aliquid, quo iecur & renes obstruat: cætera ex omnium animantium genere quæ pedibus fidunt, vt ait Galenus, saluberrima. Porro indistincte dixit Paulus carnibus suillis, cuius puta ætatis esse velit omittens. Nam floridæ ætatis hominibus ac sese exercitantibus iusta magnitudine adulti: inclinantibus, qui adhuc increscunt, porculi conueniunt. Minimorum caro excrementis generandis est: vetulorum siccitate, & duritia displicet.* Esus porculorum pro sumentis ęta te variatur.

Sapæq; & vini dulcis. *Galenus libro* περὶ εὐχυμίας καὶ κακοχυμίας, *contrarium fere scribit, docens biliosis, quibus lac acrius tenuiúsque esse solet vinum dulce nequaquam conuenire. His verbis:* τοῖς χολωδεστέροις σώμασιν, εἴτε διὰ φυσικὴν δυσκρασίαν, εἴτε δι' ἐπίκτητον ὁπωσοῦν γεγονυῖαν, οὔτε φαλερῖνος, οὔτε τμωλίτης κιῤῥὸς γλυκὺς, οὔτ' ἀρούσιος οὔθ' ὁ λέσβιος ὁ οἰνώδης τε καὶ κιῤῥὸς ὅμοιος Collatio locorũ Pauli & Galeni.

τοῖς

τοῖς προειρημένοις ὢν ἐπιτήδειος πίνεσθαι. θερμοὶ γὰρ ἅπαντές εἰσιν οἱ τοιοῦτοι. Μήτ' οὖν χολώδεσι, μήτε τοῖς ἐξ ἐγκαύσεως ἢ καυμάτων πολλῶν, ἢ ἐνδείας, ἢ λύπης, ἢ ὥρας, ἢ χώρας καὶ καταστάσεως θερμῆς, διδόναι τοιοῦτον οἶνον. ἐξ ὑπεναντίας μὲν οὖν ἀγαθὸς ἅπασι τοῖς θερμαίνεσθαι δεομένοις, φλεγματώδεσι, καὶ ψυχραῖς κράσεσι, καὶ χυμῶν πλῆθος ὠμῶν ἠθροικόσιν, ἀργῶς βιοῦσιν, ἐν χωρίῳ ψυχρῷ, καὶ χειμῶνι, καὶ καταστάσει ψυχρᾷ ἢ ὑγρᾷ. τούτοις μὲν ἅπασιν ἀγαθὸς ὁ κιρρὸς οἶνος καὶ γλυκύς. ἐναντίως δὲ τοῖς ἐναντίως ἔχουσιν, *id eſt, Bilioſiori corpori, ſiue ex temperamento naturali, ſiue qualicunq; aſcititio, nec falernum, nec dulce tmolites fuluum, nec Aruiſium, nec Lesbium odorum & fuluum prædictis ſimile potui eſt idoneum. Quippe omnia id genus vina calida ſunt, eoq; nec bilioſis natura, nec ex inſolatu, aut alijs ardoribus, vel inedia, vel triſtitia, vel anni tempore, vel regione, & calido aëris ſtatu huiuſmodi vinum exhibendum eſt. E contrario ſalutare eſt omnibus qui calefieri deſiderant, pituitoſis, frigidis temperatura, ijs qui crudorum humorum copiam coaceruarunt, in ocio viuentibus: in loco frigido, hyeme, & ſtatu aëris frigido, humidoq;. His inquam vniuerſis fuluum ac dulce vinum ſalutiferum eſt, contrarium ijs qui ſecus habent &c. Quid igitur hic dicemus? ratione alimenti exhiberi. Nam antea dixerat* ἡ τροφὴ δ' ἐξ ἁπάντων ἐστὶν αὐτῶν ἀνάλογος τῷ πάχει. *Hoc eſt: Alimentum vero ex omnibus ipſis craßitie reſpondet: puta qualem ſubſtantiæ craßitiem obtinent, tale etiam nutrimentum, nempe craßi ſucci producunt. Sic igitur ijs quibus lac tenue eſt, conuenit. Quanquam muliebris etiam ſexus, reſpectu maſculini, frigidior exiſtat: deinde ſanguis tenuis, & ſeroſus eſſe poteſt, acris, non etiam ſtatim bilioſus, ac calidus.*

Cucurbitula etiam. *Vt videlicet ſanguinem ad partes eas ex alijs attrahat. Caute verò ad mamillas defigenda eſt. Caro enim mollis cum ſit, facile intumeſcit, cucurbitulaq; repleta difficile auellitur. Quod ſi hoc acciderit, ſpongia calida illi ſuperponi debet: ſic enim laxatur. Sin minus, pertundetur.*

Error Oroſcij.

Textus Græcus corrigitur. Melanthiū quod gith dicitur.

Melanthium. *Dioſcorides hoc docet lac extrahere: in qua re miror caſtigatorem Oroſcium, papauer nigrum vertere: quod contra omnem medicinam eſt, ne dicam piaculum, præbere ad lactis generationem vehementer refrigerantia adeò vt ſoporem inducant, & quidem violenter, nec ſine incommodo naturæ. In Græco exemplari legendum quidem ei aſſentior pro* γλυκὺ, γλυκεῖ, *quod prætereijt Gemuſæus. Melanthium vero apud nullos autores papauer nigrum ſignat, etiam ſi conueniret inſtituto. Ita ſunt quidam ad vituperandum alios procliues, vt ſæpe ipſi in multo grauiores errores incidant.*

Cali

Calida prius. *Græce est* θερμῷ προσαιονήσαντος *legendum: non* προσαιονεῖν.
προσκωνήσαντος, *vt habent codices impressi, quod neuter Aristar-* καταιονεῖν.
chus, vel Oroscius vel castigator Basiliensis aduertit. Dicitur etiam καταιονήσαντος *à verbo* καταιονεῖν, *quod significat* καταντλεῖν, *&* καταχεύειν. *Galenus in primo ad Glauconem.* τῶν δὲ σπλάγχνων προνοεῖσθαι καταιονοῦντάς τε καὶ καταπλάττοντα τοῖς μαλάττειν καὶ χαλᾶν δυναμένοις*: hoc est visceribus autem prospicere oportet, superfundendo, obducendoq; ea quæ emollire possunt, & laxare. Leonicenus vngendo verterat.*

Prius emulcto. προαμέλξασαν *paßiue positum est: cum medium alioqui sit.*

Ieiuno. *Hic proprie positum est* ἀσίτῳ, *vt facile intelligas in initio primi capitis pro* ἀσίτυς *legendum* ἀποσίτυς.

Cibus solidior. *Galenus primo de sanitate tuenda puerum vult nutriri lacte, quoad primores dentes emiserint. Deinde cibo solidiore, vtpote pane, leguminibus, carne, similibusq;, sed omnibus prius commansis. Græce tantum est* σιτίῳ, *quod per se cibum simpliciter signat, verum lactis ratione solidior intelligendus venit.* σίτιον.

Si autem imprudentibus. *Græce est,* εἰ δὲ λαθόντα πληρωθεῖν, *id est: Si autem latentes repleti fuerint. Sed verbum* λανθάνω *in eius modi locutione vertitur, recte conuertitur, imprudentibus nobis, aut nesciis, id quod etiam Budæus annotauit.*

IN VI. CAPVT.

PVstulis quæ quod puero. *Post educationem infantuli morbos enumerat, quibus in ea ætatula conflictari solet: vocatq; Græce* ἐξανθήματα *à verbo* ἐξανθεῖν, *quod est efflorescere.* Exanthemata.

Ad summa eruperint. ὅθεν δὲ ἐπανθήσῃ, *quod est in extima eruperint. Vt* ἐξανθεῖν *sit simpliciter se in altum promere:* ἐπανθεῖν *verò iusta magnitudine & figura per summa apparere.* ἐπανθεῖν.

IN VII. CAPVT.

GRauedo. *Græce est* κόρυζα. *Sic enim Celsus lib. 4. interpretatur: qua nimirum pituita ex capite defluens, nares claudit, vocem obtundit, tußim mouet.* κόρυζα.

Melitismi. *Ita dicuntur, sicut sinapismi, cum melle pars oblinitur, melitismus, cum sinapi, sinapismi.* μελιτισμὸς.

Copioso calido. *In Græco deerat* θερμῷ *quod est calido. Sic enim magis aperit & discutit si quæ sunt superflua.* Textus Græcus mutilus.

IN VIII. CAPVT.

DIscocto. *Hoc est, probe cocto: quod Græci dicunt* ἀπεφθον. ἄπεφθον.

IN

IN IX. CAPVT.

Tendines. TEndinum. *Quos hic vocat tendines, considerato, an musculorum buccā mouentium, an neruos à cerebro dentium radicibus adhærentes, vnde sensus ipsis cōmunicatur. An tendines alios malis.*

Exoribasio. Anisum. *Impreßi codices habent ἄνηθον, hoc est anethum, quod ipsum quoque aluum sistit. Sed Oribasius habet anisum.*

Calide. *Non calidis potentia, sed calide actu aluus sisti debet. Græce θερμῶς non θερμοῖς legendum.*

IN X. CAPVT.

ἄφθαι. APhthæ. *Celsus libro secundo capite primo: Proximum est vt infantes adhuc pueros serpentia vlcera oris quæ Græci ἄφθας nominant, exerceant. Varijs interim coloribus apparent, pro humorum ea gignentium natura.*

IN XIII. CAPVT.

πτύγμα. TOmenti modo. *Græce est ἐν ῥάκῳ πτύγματος. Significat autem idem πτύγμα quod πίλημα, στρόφιον ἐρίου, σύστρεμμα ἐρίων, hoc est. hapsus lanæ vt Celsus ait, vel circulus.*

Heliotropion. *Celso herba solaris dicitur. Ab herbarijs vulgaribus nouo indito nomine, vocatur herba cancri, cum scorpioides potius appellaretur. Sed quia scorpio incognitus magis est, à cancro appellationem traxerunt.*

Pepones, Melopepones. Cucumeris. *Cucumis statim in Pepones, & Melopepones degenerat, figura tantum & quantitate inter se dißidentes: cum magnitudine excessere, pepones vocantur, cum vero rotundi, formam & effigiem mali referunt, facta ex pepone, & malo appellatione.*

IN XIIII. CAPVT.

IAm victus rationem præscribit ab infantia vsq; ad ætatem declinantē, quæ nō tam ex Medicina, quàm Philosophia petita est: qui mos est etiā Galeno, vt non solum corpus, sed animū quoq; curet.

Liberiore. *Græce est ἐν ἀνέσει, hoc est, cū animi remißione, à verbo ἀνίημι, quod est, licentia permitto, aut solute indulgeo.*

ἐλαφρῶς. Leuiora. *Græce quidem τροφὰς αὐτοῖς προσφέρειν ἐλαφρῶς, hoc est, alimenta ipsis leniter præbere, reddidi ego leuiora: vtrum malis accipe. Hæc dixi, ne vitilitigatores vllam calumniandi occasionem habeant, si vel tantillum immutauerim.*

IN XVI. CAPVT.

EXercitatio. *Totum hoc caput ex secundo Galeni de sanitate tuenda transcriptum est: ex quinto vero Oribasij. in eodem vero*

Locus Pauli castigatus. *hæc clausula aliter legitur. Græcus codex Pauli impreßius habet: ἀλλὰ μήτε πλήθος ὤμων, καὶ ἀπεπτῶν, μήτε σιτίων, μήτε χυμῶν, ἢ κατὰ*

κατὰ τὴν κοιλίαν ἢ ἐν τοῖς ἐντέροις, *hoc est: Non debet crudi, incoctiq́; siue cibi, siue humoris copia aut in ventre, aut in intestinis contineri:pro* ἐν τοῖς ἐντέροις. *Galenus habet* ἐν τοῖς ἀγγείοις, *quod est in vasis:cui lectioni ego assentior. Intestina siquidem concoctioni proprie dicata non sunt: deinde ventris dictione etiam ipsa comprehenduntur. Verum vt concoctio altera in ventre, altera in vasis administratur:ita distributio ex intestinis prima:altera ex vasis obitur. Hæc non aduerterunt Oroscius, & Basiliensis castigator. Omitto quod etiam* ἐκ τῆς γαστρὸς *in eodem fere Galeni loco, Oroscius ex stomacho distribuitur, verterit, cum dicendum sit ex ventre. Nam inde fit distributio.* Erratum Oroscij.

Vnde manifesto liquet. *Galenus cum libro de sanitate tuenda, iam citato, tum maxime in commẽtario:* περὶ εὐχυμίας, καὶ κακοχυμίας *simillimam habet sententiam:* ὥσπερ γὰρ ἀγαθὸν μέγιστον ἐστὶν εἰς ὑγείαν τὸ πρὸ τῶν σιτίων γυμνάσιον, οὕτω βλαβερώτατον ἅπασα κίνησις ἐπὶ σιτίοις, ἀναδίδοται γὰρ ἐκ τῆς κοιλίας ἡ τροφὴ, πρὶν πεφθῆναι, κἀκ τούτου πλῆθος ὠμῶν χυμῶν ἀθροίζεται κατὰ τὰς φλέβας, ἐξ ὧν εἴωθε νοσήματα παντοῖα γίνεσθαι. μὴ φθασάντων αὐτῶν ἤτοι διαφορηθῆναι πόνοις πλέοσιν, ἢ πεφθῆναι, καὶ μεταβαλεῖν εἰς αἷμα ὑπὸ τῆς κατ' ἧπάρ τε καὶ φλέβας δυνάμεως. *Hoc est, vt Græcæ linguæ ignari intelligant: Sicut enim exercitatio cibũ præcedens plurimum conseruandæ sanitati conducit: sic qualibet à cibo commotio, nocentissima est. Nam alimentum antequam sit cõcoctum, ex ventre distribuitur. Vnde crudorum humorum copia in venis collecta, omnigenas morborum species procreare solet, nisi protinus labore multo fuerint discussi, vel cõcocti, ac in sanguinem facultatis beneficio quæ iocinori, venisq́; insita est, transierint.* Exercitatio.

Modo factam. *Galenus addit, secundam, vt sit mediocriter pallida concoctionem secundam (nempe quæ in venis fit) modo factam significat. Omisit* Paulus *secundam, quia ex vrina iudicium non nisi de secunda concoctione sumitur.* Compendiũ Pauli.

Accliuis deambulatio. *Codex impressus viciatus est, habet enim* καὶ οἷον ἄντις δύναιτο *pro* καὶ οἱ ἀνάντεις περίπατοι *ex Galeno instauratum, vnde hæc omnia transcripsit. Est autem accliuis ambulatio, cum quis contra montem, aut loca æditiora inambulat. Non aduertit Basiliensis castigator.* Castigatur Paulus.

Præterea per alias ex. *Quippe itatio, cursusq́; crurum exercitationes sunt: acrochirismi, & sciomachiæ brachiorum, ac manuum propria. Lumborum autem, assidue se inclinare, & rursus reuocare. alteres, spinæ. thoracis autem & pulmonis, maximæ respirationes propriæ* Exercitationes singularum partiũ.

priæ exercitationes ſunt.

ἐπανθής.

Donec rubeſcat. *Hoc eſt dum ſanguis in extimam cutem fuerit euocatus. Id ſignat* ἔστ᾽ ἂν ἐπανθὴς ὑπάρχῃ. *Hoc eſt cum floridus, viuiduſq́; & ruber apparuerit.*

Caſtigatur codex Græcus impreſſus.
Viciatus codex.
Oroſcius.

Concinnæ. *Malè in Græco* ῥαθυμοὶ, *pro* εὔρυθμοι *legitur. Vide Oribaſium & Galenum. Non aduertit Gemuſæus.*

Calido vapore. *In codice Græco impreſſo* θερμὸν *ad ſudorem videtur referri. Galenus lib. 2. de ſanitate tuenda legit* θερμῷ, *vt referatur ad vaporem, ſicut nos conuertimus. Vterq; Ariſtarchus, & Oroſcius, & Baſilienſis hæc prӕterierunt.*

Apotherapia. *Exercitationis omnis pars vltima eſt apotherapia, ceu dicas recreatoria: nam corpus expurgat, & laſsitudinem arcet.*

IN XVIII. CAPVT.

ἀνάτριψις.

INter frictiones. *Paulus hoc ex ſecundo Galeni iam dicto libro ad verbum mutuatus eſt. Galenus autem ex commentario Hippocratis, qui inſcribitur* κατ᾽ ἰατρεῖον, *in hunc modum:* ἀνάτριψις δύναται λῦσαι, δῆσαι, σαρκῶσαι, μινυθῆσαι. ἡ σκληρὴ δῆσαι, ἡ μαλακὴ λῦσαι. ἡ πολλὴ μινυθῆσαι, ἡ μετρίη παχῦναι. *Hoc eſt, frictio poteſt ſoluere, ligare, replere, minuere. Dura ligare, mollis ſoluere, multa minuere.*

IN XIX. CAPVT.

ἀναφώνησις.

INter vocis exer. *Hoc eſt ex quinto Oribaſij tranſcriptum. Galenus huius exercitationis fere nō meminit. Eſt autem dictio Græca* ἀναφώνησις: *quæ ſignat exclamationem vociferationemq́;: qualis in cantu editur, & lectione clara, orationeq́;. Verbum* ἀναφωνεῖν *pro voce contendere interpretari potes.*

IN XX. CAPVT.

Laſsitudines.

VLceroſa. *Exercitationum genera perſecutus, nunc ea quæ illis ſuperuenire ſolent, enumerat. Sunt itaq; laſsitudinis tres numero differentiæ, vlceroſa, tenſoria, & inflammatoria, ſeu vt Græce dicam,* φλεγμονώδης. *in tertio Galeni de ſanitate tuenda ad verbum explicat.*

Negligentia Oroſcij.

Quo tendi videntur. *Græce impreſsi codices,* τήκεσθαι, *quod eſt liquari, conſumiq́; habent, pro* τείνεσθαι *non tamen hoc aduerterunt Oroſcius & Gemuſæus. In eodē capite* χαλᾶται δὲ συνεσταγμένον, *pro* χαλᾶται δὲ συνεσταμένον, *quod eſt, ſane laxatur, quod diſtentum eſt.*

Oleo dulci atque egelido. *Hoc eſt: Ex maturis oliuis quarum baccæ iam nigreſcere inceperint, druppas appellant, confecto. Egelido, hoc eſt tepido, vt ſoli expoſitum fieri ſolet. Id Græca dictio videtur*

innuere εἱληθέρους si Grammaticis credimus, qui exponunt ὑπ' ἡλίου θερμανθέντος. id est à sole excalfacto. Quid si hyems, aut frigidum alioqui tempus sit: quo sol non solet, aut certe parum nos excalfacere, tunc ne etiam soli erit exponendum vt incalescat. Sane friuolum esse puto quod Oroscius adfert, & pro tepido tantum poni, vt postea in lassitudine inflammatoria legitur, ἔλαιον τε οὖν πολὺ χλιαρὸν, quod est: Oleum igitur copiosum tepidum adhibendum. Verùm ideo me reprehendere videtur Oroscius, quòd Egelido dixerim, putans hoc frigidum significari: male mehercules in authoribus latinis versatus. Celsus egelidum in eodem sensu quo ego multis in locis vsurpat: vt lib. 4. cap. 11. Neq; ea ipsa frigida, sed potius egelida danda est. Quomodo etiam Linacer eundem locum in Galenum ante me vertit, qui antea corrigendus erat. Scio quidem apud veteres in vsu fuisse post lassitudinem vnctionem, vel in sole, vel ad ignem, si hoc pacto volet intelligere εἱληθέρους, verùm hoc omni tempore non est perpetuum.

εἱληθέρες. Egelidum. Tepidum.

Vnctio. Non est in græcis codicibus impressis: aliquot autem scripti manu habent, & sensus exigit. Quid enim est, si referatur hæc dictio, continua, ad quietem. Multa quidem esse debet: non tamen perpetua, quod συνεχὴς significat. Iam Galenus ipse & Oribasius habent, ἀλειφὴ συνεχὴς, hoc est, vnctio continua. Legendum itaque in Paulo pro μάλιστα συνεχὴς, quod est maxime continua, ἀλείμματα συνεχῆ, vnctiones assiduæ. Hoc omiseras Gemusæe, qui mauis curta omnia & mutila aliquando in Paulo legi, quàm dictione vna, aut altera ex Galeno, vnde hæc transcripsit, sententiæ autoris adiuncta: vtrum maius sit peccatum, alij iudicent.

Instauratur lectio Pauli. Gemusæus

Apotherapiæ exercitationem. Quæ tum in motu, tum in frictione, & pauca, & mollis, & tarda sit: præterea solium similiter calidum. Protinus autem in lauacra frigida exiliant, vt nimirum ipsis robur, in cute vnà cum calore constet, quẽadmodum ait Galenus libro 3. de sanitate tuenda. Lege in codice græco, ἐν τοῖς λουτροῖς ἐκ τῆς &c.

Boni succi. In codicibus impressis perperam habetur εὐθὺς pro εὐχυμοῦ. Gemusæus omisit & hoc & superius.

Corrigitur textus.

IN XXI. CAPVT.

Astrictio. Galenus libr. 3. de sanitate tuenda inquit, Voco ita meatuum cutis vicium, quo superuacua transmittere prohibetur. στέγνωσις græcis appellatur.

στέγνωσις. quid.

Oleumque ex. Hoc Oribasio debet. Is enim lib. 5. ad verbum ex Galeno prius mutuatus erat. Verum in hoc dissentiunt, Paulus habet αἰγείρινον ἔλαιον, hoc est, oleum ex populo nigra confectum,

Acopum ex populo nigra.

Oribaſius ἄκοπον αἰγείρινον. Galenus acopon ex abietis ſemine, τὸ διὰ τοῦ σπέρματος τῆς ἐλάτης ἄκοπον Habes apud Paulum libr.7. acopon ex abiete, acopon ex populo nigra. & oleum ex eadem populo, omnia eiuſdem facultatis. Nam loco fructus abietis, nigræ populi fructus æqua portio, apud eundem autorem ponitur.

IN XXII. CAPVT.

H*Oc capite de laßitudinibus agit, quæ citra exercitationem aut motum corporis ſua ſponte, nempe ex humorum ſuperfluorũ copia accedunt. Galenus eas lib.4. de ſanitate tuenda perſequitur ampliſſime.*

Si his peractis. *Hoc eſt: Si omnibus commemoratis præſidijs malum ceſſerit, ad conſueta munia paulatim tranſeundum eſt. In Paulo deprauata eſt lectio græca, habetur enim πρὸς τὰ συνήθη κατὰ λόγον. pro πρὸς τὰ συνήθη κατ' ὀλίγον, quod corrector Baſilienſis omiſit. Linacer rurſus, conuertit.*

Corrigitur textus.

Si enim vires conſtent. *Quod eſt, cum ſanguinis plus, ſucci vero mali minus in corpore redundat. nã in ſanguine vires naturales deprehenduntur. Si igitur paululum vel citra ſanguinem reſtitutum vel vltra, proceſſum eſt, audacter mittendus eſt. Si plurimum nequaquam.*

Quãdo mittendus ſanguis.

At ſi crudi humores. *Hi enim in iecore, & ventre manentes, temporis ſpacio paulatim concoquuntur, efficiunturq; benigni. eóque ſeruari debent, qui tales humores collegerunt, in omni quiete, præcordijs probe fomentorum præſidio munitis, non autem ſanguis debet eis detrahi, quoniam virium robur his non adeſt vt Galenus ait in θεραπευτικῷ περὶ φλεβοτομίας in hanc ſententiam, οὐ γὰρ ὁπότε πλῆθος ὠμῶν χυμῶν ἤθροισται τοιοῦτον, ὡς κελεύεσθαι φλεβοτομεῖν ὁ λόγος ἐλέγχεται. ῥώμη γὰρ τούτοις οὐ δυνάμεως οὐ πάρεστι. Præterea purgatio his dari nõ debet, quia concocta, non cruda medicamentis ſolicitare oportet.*

Galeni ſententia.

Crudis viriũ robur deeſt.

Oxymel. *Intellige ſimplex. Id enim cum ætatibus, tum naturis vniuerſis, vt ait Galenus, & præcipue pituitoſis ad ſanitatis ſecuritatem ſeruit vtiliſſime, dum omnes meatus arctos aperit, vt nuſquã craſſus, vel glutinoſus humor adhæreſcat.*

Oxymelitis facultas.

Apomeli. *Fit hoc melle à fauis expreſſo, & aqua fontana. Verũ non ſimpliciter ex melle & aqua, vt putat Oroſcius. vide Galenum li.4. de ſanitate tuenda, & Paulum lib.7.*

Erratum Oroſcij.

IN XXIII. CAPVT.

SEnectus. *Ex quinto Oribaſij, quintoq; Galeni de ſanitate tuẽda. In Paulo autem Græcus codex impreſſus deprauatus eſt, habet enim ἐπανόρθωσις δι' αὐτοῦ διὰ τῶν θερμαινόντων τε καὶ ὑγραινόντων*

νόντων ἅμα τοῖς θερμαίνουσι, hoc est: Corrigitur autem ea calefacientibus, & humectantibus vnà cum calefacientibus. Superfluum est ἅμα τοῖς θερμαίνουσι. Oroscius & Gemusæus non aduerterunt. Erratum Oroscij.

Frictio. *Cum oleo scilicet adhibita, quæ vitale robur excitat, & modice calefacit, vnde & distributio nutrimenti facilior, & nutritio promptior consequitur.*

Imbecilliores. *Vt qui decrepita potißimum ætate sunt: etsi alij alijs celerius senectutis incõmoda experiantur. Quicunq; igitur vel crudi adhuc senes quos græci ὠμογέροντας appellant, vel decrepiti, imbecilliores viribus existunt naturalibus, ter die cibum assument, idq; hanc ob causam potißimum: nempe quòd vna vice multum assumere nequeunt. Deinde, etiam si sumant, concoquere nequeunt, quare melius est cibum partiri in tres vices.* ὠμογέροντες Viridis senectus.

Ac fici maturæ. *Hæ paulo innocentiores, immaturis: mediocriter tamen in vsum adhibitæ. Ante cibum alium assumi debent, eo quod si nõ citò per aluum descendant, corruptionem in ventriculo subeunt, & alios secum cibos corrumpunt, id quod de omnibus fructibus fugacibus intelligendum est.* Ficus.

Per hyemem vero caricæ. *Hæ incidendi, extenuandíque vim habent, quo nomine aluum citant, renesq; expurgant. Cum nucibus verò simul commestæ ad omnia præstantiores existunt, atque hinc nonnulli qui medicamentorum aduersus lethalia confecturas perscripserunt, ficus aridas cum nucibus, & ruta præsumptas omnium illorum præsens esse remedium tradunt.*

Si nullum in dextra. *Galenus libello* περὶ εὐχυμίας καὶ κακοχυμίας *inquit:* περὶ ἰσχάδων δ' ἐδόξεν ἄν τις ἐναντία λέγων ἀληθεύειν, εἰ κακοχύμους γε ἅμα καὶ εὐχύμους αὐτὰς εἴπῃ νοσῶδές τε καὶ ὑγιεινὸν ἐχούσας. ἐὰν γὰρ αὗται διεξέρχονται κατὰ τὴν γαστέρα, καὶ ἡ ἀπ' αὐτῶν ἀναδοθεῖσα τροφὴ, διά τε τοῦ δέρματος, καὶ τῶν νεφρῶν ὑγιειναί τε εἰσὶ καὶ εὔχυμοι, βραδύνουσαι δὲ κακοχυμότεραι πως γίνονται. *Id est: De caricis autem, si quis contraria pronunciet, vere dicere censeri queat, nempe bono maloq; esse præditas: morbidi cuiusdam & salubris participes. Si nanque per aluum descendant, ac alimentum quod ab eis prouenit, in corpus distributũ, iecur renesq; transierit, salubres sunt, & succi benignioris: sin remorentur, prauioris quodammodo fiunt. In textu hoc Galeni habes* διά τε τοῦ δέρματος, *quod est, per cutem, male pro* διά τε τοῦ ἥπατος. *Hoc in codice nuper impresso Gemusæus castigator præterijt.* Textus Galeni vitiatus.

Ante cibum. *Alui subducendæ gratia: quæ etiam oliuis, vt Galenus in cõmentario de alimẽtis docet, & damascenis sollicitatur.*

IN XXVI. CAPVT.

Corrigitur Pauli lectio. Erratum Orofcij. ψίμμα.

QVandoquidem vero. *Ex quinto Oribaſij ſumptũ eſt. Græcus textus deprauatus in Paulo eſt pro ἐπειδὴ ἀλείφεσθαι legi debet ἐπειδὴ δὲ δεῖ τῇ ἕξει &c. quod annotauit Oroſcius. Verum in hoc grauiſsime peccat, dum alios reprehendit quod ψίμματι verterit frictione, cum Galenus, Paulus & Oribaſius ſemper dictionem τρῖψιν & ἀνάτριψιν, pro frictione vſurparint. ψίμμα vero apud grammaticos Suidam, Heſichium, Budæúmque noſtrum pro detrimento accipitur, veluti cum lapides atteruntur, aliàs aliæ res minutiſsimæ deteruntur. Quid hic commodius erit quàm puluis? qui ex medicamentis contritis effectus ſit, & corpori admotus in balneo.*

Erratum Oroſcij.

Addidi hic, aquæ indito, ad ſenſum explendũ. Præterea errat *Oroſcius, qui λουόμενος, id eſt, dum lauatur, verterit, poſt balneum, cum eiuſmodi ſmegmata in balneo ſoleant adhiberi. Sed frictionem intelligit: quanquam ipſe textus ſequens eum admoneat. Nam à balneo acopi vſum præſcribit: in balneo, aliorum erit. Reliquit textum viciosũ corrector Baſilienſis.*

Propomata.

Summatque propoma. *Vſus ſum dictione græca quod ferè nulla apud latinos extet, quæ ad vnguem eam referre poſsit. Græci autem vocant προπόματα quæ ex vino fiunt, & melle diſpumato. Nam Paul. li. 7. inquit: ἀλλὰ καὶ τὰ μὲν ἐξ οἴνου συντιθέμενα, ἃ δὴ καὶ προπόματα καλοῦσι, τὸ μέλιτος ἀπαφρισθέντος ξ α λαμβάνει πρὸς τέσσαρας τοῦ οἴνου, καὶ συντίθεται μὴ ἑψόμενα.*

IN XXVII. CAPVT.

βίος εὐφροσύνης. προσηνὴς βρῶσις. κόλλιξ.

COrpus decoloratum. *Vita lætior, citra curas, & melancholiam actiones naturales non habet impeditas, vnde ſanguis primum coqui, deinde toti corpori diſtribui poteſt. Græce eſt. βίος εὐφροσύνης, hoc eſt, vita læta, & iucunda: προσηνὴς βρῶσις eſt προσφιλὴς, quod ſignat chara, grataq; commeſtio.*

Paſtillos. *Græca dictio eſt κόλλικας, à nullo fere grammatico expoſita. Galenus autem ex Hippocrate interpretatus eſt ψωχίσκους, quod hic optime quadrat. Magni alioqui viri in hac voce decepti ſunt, qui pro glutinantibus quibuſdam rebus vſurparint.*

IN XXIX. CAPVT.

Corrigitur codex.

MEl coctum. *Exemplaria græca deprauata ſunt, habẽt enim καὶ μέλι ἑφθὸν τὸ σκληρὸν ἄγαν, pro τὸ σκληρὸν ἄγαν εἶναι, hoc eſt, quod durũ nimis ſit: cauſam addit, cur mel coctũ dẽtibus noceat.*

IN XXXI. CAPVT.

IN ſuperiore ventre. *Ex quinto Oribaſij tranſcriptum eſt, ἄνω verti in ſuperiore ventre, in quo fit concoctio. In eo ſi diutius im-*

morentur, peruicacia sunt & dura.

Ventos contrarios. *Nihil oculis magis incommodat quàm ventus contrarius, eóque miror, cur Germanicus corrector mutauerit* ἐναντίους, *hoc est contrarios in* ἐναιτίους, *quasi dicas causæ authores.* Germanica impreßio.

IN XXXII. CAPVT.

Plurimum noxæ ciborum. *Similem habet sententiam Galenus in commentario Aphorismorum primo:* ὅταν γὰρ ὑπερπληρωθῇ τὰ ἀγγεῖα ποτῶν ἢ σιτίων, τὸ διαρραγῆναι κίνδυνος αὐτοῖς, ἢ καταπνιγῆναι ἢ καὶ σβεσθῆναι τὸ ἔμφυτον αὐτὸ θερμὸν, καθάπερ καὶ ἀπώλλοντό τινες. *Hoc est: Cum enim vasa potu, aut cibo repleta supra modum fuerint, periculum ne ea rumpantur, aut ipsi suffocentur aut etiam calidum natiuum ipsum extinguant.*

Vomitu igitur. *Post vomitum autem os colluendum, dentes oculósque & totam faciem postea præcepit Oribasius. Id nisi fiat, dentes eis qui vomunt, computrescere. Sollicitari autem vomitus debet aqua tepida statim assumpta.*

At si neque descenderit. *Signa repletionis venarum commemorat. At sanguinis redundantia proprie* πληθώρα *græcis dicitur.* πλῆθος *pro omnium humorum separatim plenitudine accipitur.* πλησμονὴ *pro repletione tum potus, tum cibi, & ventris & venarum vsurpatur.* πληθώρας. πλῆθος. πλησμονῆς

IN XXXIIII. CAPVT.

Cibis in ventre. *Hoc sumptum est ex sexto Galeni de sanitate tuenda. Fit autem sæpe, vt cibi corrumpantur, aut nimia copia ingesti, aut qualitate praua donati, aut tempore in commodo assumpti, aut ipsius ventriculi affecti vicio. Quomodo autem corrupta educantur, Galenus ample docet. Inter cætera vomitum commendat ex vini dulcis potu. Sed Pauli textus impressus in omnibus exemplaribus deprauatus est, habet enim* διὰ οἴνου πόσεως καὶ γλυκέως, *pro* δι᾽ οἴνου πόσεως γλυκέος. Corrigitur textus Pauli

Quæ mediocriter purgāt. *Sunt enim quædam medicamenta, quæ admodum grauiter, & magno cum naturæ detrimento purgāt. Itaque mediocria hic præcipit, quæ sæpius per interualla sumi possint: qualis est picra dia aloes, cuius compositionem habes in septimo descriptam.*

IN XXXV. CAPVT.

Veneris hæc sunt commoda. *Ex Oribasij lib. 1. hæc sunt transcripta. Ante commoda autem docet, quibus venus noceat: tum partibus corporis, tum temperaturis. Noxia itaque venus est inquit, pectori, pulmonibus, capiti, & neruis: item siccis natu-*

ra, & frigidis. Caueri etiam debet post repletionem, cum cibi, tum vini, item post euacuationem ex vomitu factam: purgationẽ, & si venter sua sponte fuerit solutus. Præterea si cibus nondum sit concoctus, aut si ægritudo quædam infestat.

Eoq; melancholicis. *Vide Aristotelem in problematum sectione 4. ad finem, nimirũ quòd flatu redundẽt. Semen autẽ decessio flatus existit. Sed quid de insanientibus dicemus, an & illi flatus habent? Ego sane opinor venerem insanientib. conuenire, quod seminis qualitas quæ virilitatẽ & vt dicam græce θυμὸν homini cõciliat, si in corporibus alioqui tẽperamento calidis, copiosior impertiatur, ex θυμοῦ solet μανία fieri. Semine autem excreto, animus ille remittitur & qualitas imminuitur. Galen. optime de veneris vsu scribit in cõmentario qui inscribitur,* ἰατρικὴ τέχνη, *verba ipsius in hunc modũ habent:* ἀφροδισίων δὲ κατὰ μὲν ἐπίκουρον οὐδεμία χρῆσις ὑγιεινὴ, κατὰ δὲ τὸ ἀληθὲς, ἐκ διαλειμμάτων τηλικούτων ὡς ἐπὶ ταῖς χρήσεσι, μήτε ἐκ λύσεως αἰσθάνεσθαι, καὶ κουφότερον αὐτὸν ἑαυτοῦ δοκεῖν γεγονέναι, καὶ εὐπνούστερον. ὁ δὲ καιρὸς τῆς χρήσεως, ὅταν ἀκριβῶς μέσον ᾖ τῶν ἔξωθεν περιστάσεων ἁπασῶν τὸ σῶμα μήθ᾽ ὑπερπεπληρωμένον, μήτ᾽ ἐνδεὲς, μήθ᾽ ὑπερεψυγμένον, μήθ᾽ ὑπερτεθερμασμένον, ἢ ἐξηρασμένον ἢ ὑγρασμένον ἀμέτρως. *i. Rei venereæ secundum Epicurum sane nullus ad sanitatem vsus est. Sin autem verum fateri velimus, conducit, si tanto temporis interuallo exerceatur, vt ex ipsius vsu nec resolutionem corpus sentiat, & leuius quàm fuit euasisse, perspirantiúsq; videatur. Tempus autem coëundi est, cum ex omnibus quæ foris accidunt medium exacte corpus obtinuerit, neq; videlicet repletum nimis sit, neq; inane, neq; refrigeratum impendio, neq; excalfactum: neq; siccatum, neq; humectatum immodice.*

Venus corpus integrũ requirit.

Cæterum alij etiam. *Duæ dictiones contrariæ in græco ponuntur, nempe* εὐσιτότεροι, & ἄσιτοι, *quanquam improprie si Galeno credimus,* ἄσιτοι *ponitur pro ijs qui fastidio laborant. Nam id* ἀπόσιτοι *significat, vt superius annotatum est. Sed positum est opinor, vt* ἄσπλαγχνος *hoc est, sine visceribus, pro eo qui parua viscera habet,* ἄφωνος, *hoc est, voce carens, pro illo qui paruam vocẽ edit,* εὔσιτος *cibi appetens. Superius nempe capite primo positum videtur pro* εὐσίτους ποιῶν. *hoc est, cibi cupidos faciens. Nam* εὔσιτοι δὲ καὶ οἱ πόνοι. καὶ αἱ μακρότεραι ἀποδημίαι. *Id est: Iam vero & labores, & longiores profectiones cibi appetentiam faciunt. Verum alius* εὐθετοι *legendum putat.*

εὔσιτοι. ἄσιτοι.

Celsus. At vehementes. *Celsus eleganter libro primo hanc sententiam ex græcis confirmat his verbis. Concubitus vero, neq; nimis cõcupiscendus,*

dus, neque nimis pertimescendus est. Rarus corpus excitat, frequens soluit. Cum autem frequens non numero sit, sed natura, ratione ætatis & corporis scire licet, eum non inutilem esse, quem corporis neque languor, neque dolor sequitur.

Antequam somnus inuadat. Ex Oribasio hæc particula sumpta est: & videri poßit Galeno cõtraria. Is enim libro primo de sanitate tuenda ex Hippocratis sententia hunc ordinem obseruat. Labor, cibus, potus, somnus, venus, & hæc omnia mediocria. Paulus ante somnum venerem ineũdam censet, redditq; rationem non certe inualidam. Sed intelligendum est secundum cibum, non statim, sed cõcoctione obita: nihil etiam refert, si somnus aliquis breuior præcesserit: sequatur autem prolixior: ex quo vires recolligentur. Contrariæ sententiæ.

Frigus superueniens. Bifariam legitur in græcis exemplaribus, Germanicum habet καὶ ψύξεις αἱ ἐπειγόμεναι, hoc est, frigus vrgens, aut valens. Alia habent ἐπιγινόμεναι, quasi dicas superueniens. Ita quoque Oribasius habet. Nescio cur Gemusæus mutauerit. Varia lectio. Gemusæus.

IN XXXVIII. CAPVT.

Capite grauantur & anxij fiunt. Hoc caput ex Oribasij libro primo transcriptum est. Vbi etiam græce habetur, καὶ ἀσώδεις γίνονται, quod est, & anxij fiunt, conflictanturq;. Oroscius alios reprehendens, ex Marcelli Florentini Dioscoridis interpretis sententia vertendum censet ἀσώδεις ex repletione cibum fastidientes. At Galenus in commentario libri secundi προῤῥητικῶν Hippocratis hoc modo interpretatur. Διττῶς γὰρ γινομένων ἀσωδῶν τῶν καμνόντων, ἕνα μὲν τρόπον, ὅταν ἡ δύναμις ὑπὸ σώματος βαρύνηται, καὶ μηδὲν φέρειν σχῆμα ῥᾳδίως. ἕτερον δὲ ὅταν τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ὑπὸ μοχθηρῶν δάκνηται χυμῶν. οἱ πρότεροι μὲν ὀλεθρίως διάκεινται, ναυτιώδεις δ᾽ εἰσὶν οἱ δεύτεροι. Id est: Cum bifariam ægrotantes fiant ἀσώδεις, vno quidem modo, quum virtus à corpore grauatur, nullamq; eius figuram ex facili tolerat, altero autem cum os ventriculi à viciosis humoribus mordetur, priores quidem affecti sunt perniciose: alteri vero nauseabundi existunt &c. Hoc itaque Pauli contextu prior significatio accipienda est: non secunda, quandoquidẽ virtus seminis copia multum grauatur. Deductum autem ἀσώδεις est ab ἄση: quæ dictio frequens est apud Galenum & Hippocratem, primum δυσφορίαν, signãs: deinde fastidium acribus humoribus stomachum rodentibus excitatum, vnde & vomitus ἀσώδεις dicitur. Nolo hic commemorare, quàm multi etiam celebres viri in eius interpretatione sint decepti. Legendum est ἀσώδης, non ἀσώδης, quod etiam ἀσώμενος dicitur.

ἀσώδης. Hippocrates. Duplex significatus dictionis ἀσώδης. ἄση quid. ἀσώμενος.

Lectio castigata.

Aliorum. *In codicibus græcis impreßis habetur ἀλῶν, hoc est, sale, pro ἄλλων, quod est, aliorum, quam lectionem & sensus, & Galenus in sexto de sanitate tuenda approbat. Nos antea quoque aduertimus.*

Lectio deprauata. Erratum Oroscij & Gemusæi.

Semen viticis. *Græcus codex habet καὶ σπέρμα τοῦ λίνου: hoc est & semen lini, pro σπέρμα τοῦ ἄγνου, quod est semen viticis. Sic etiam habet Oribasius. Item superius iam fecerat Paulus mentionem seminis lini. Hoc non aduerterunt Oroscius & Gemusæus.*

IN XXXIX. CAPVT.

Oroscius falso emẽdat.

Piper myrrham cum dulci. *Calida perfrictionem expertis præscribit: quæ nimirum habitum ipsorum restituant. Nescio autem cur Oroscius legendum hîc censeat cum vino albo, cum nullum eius generis calidum sit, nec odorum, quale Paulus requirit. Melior itaque lectio cum vino dulci, quale est fuluum, frigidis aut temperamento, aut ex accidenti accommodatißimum, si Galeno credimus, & ipsi euidentiæ.*

IN XL. CAPVT.

ἔγκαυσις. quid. Celsus.

SI qui vero. *Græce est ἔγκαυσις, quod ad verbum sonat adustio vel exustio. Galenus lib. secundo κατὰ τόπους proprie dici affirmat, de ijs qui exuruntur in sole. Celsus: Si quis in sole exustus est, huic corpus & caput oleo perfundendum.*

Lectio emẽdata. ἀθρόως.

Paulatim. *In impresso est κατὰ λόγον, quod est secundum rationem, pro κατ' ὀλίγον, id est palatim, cuius contrarium sequitur ἀθρόως, quod idem significat quod vniuersim, subito ac vna vice.*

IN XLI. CAPVT.

Cibi valẽtis materiæ. τρόφιμα. Celsus.

CIbos valentis materiæ. *Ex quinto Oribasij traducta sunt: voco autem cibos valentis materiæ, quæ probe & multum nunutriunt: vt Celsus alia valentis, alia mediæ, alia imbecillæ materiæ, libro secundo commemorat: vocatq; valentißimum, in quo plurimum alimenti est. Græci vocant τρόφιμα.*

Instaurata lectio.

Et iis quidem obl. *Græcus codex deprauatus est, habet enim χαίροντι μηδ' ἐπὶ τούτοις. Id est, oblectetur, neque ob hæc, pro χαίροντι δ' ἐπὶ τούτοις omissa negatione μὴ. Sic legit Oribasius, quod etiam Oroscius annotauit: sed Gemusæus omisit.*

IN XLII. CAPVT.

Vomitus quot modis excitetur.

QVoniam laboriose vomentibus. *Hoc caput ex primo Oribasij sumptum est. Vomitus primùm victus ratione excitatur: deinde medicamentis &c. Victus ratione excitato vtuntur etiam in secunda quoque valetudine: præterea in acutis fere morbis*

s, quum bilis, aut pituita in stomacho superat. Medicamentis vomitum facientibus, neque sani, neque acuta ægritudine occupati vtentur. Nam ea longis tantum affectibus, & induratis conueniũt. Hinc etiam veteres cum nihil in medicina spei deprehendissent, ad vomitum solebant confugere. Id quod hodie etiam empirici quidam sine vlla ratione factitates, optimis quibusque medicis laudem præripuunt. Nam ea medicamenta propinant, quæ suprà & infrà valentissime purgent: quæ si æger ferre possit, sanitati plurimum restituitur: sin autem moritur, audaciæ suæ & temeritatis patrocinium habent, quòd scilicet morbus fuerit desperatus, tot medicis antea curationem frustrà molitis. Cæterum quando potissimum vomitus solicitari debeat, Polybus in libello de victu priuatorum docet. Sex mensibus hybernis inquiens, vomitu, æstate clysterijs vtendum est. Quia enim per hyemen pituita in ventre generatur, vomitu eam euacuari precipit: æstate vero bilem supernatãtem, deorsum reuellere. Quæ sententia Hippocrati contraria in Aphorismis videri queat: vbi habet: Aestate superiora magis, hyeme inferiora medicamentis solicitare oportet. Hic dicemus ex sententia Galeni, totum corpus si purgare volueris, æstate per superiorem ventrem, hyeme per inferiorem medicandum est. Sicut in Aphorismis dictum inuenimus. Etenim redundantibus, purgatio medetur, illuc quò vergunt adhibita. At si ab incremento humores in parte aliqua prohibere volueris, per opposita reuellere conducit. Melancholicus autem humor quocunq; in loco fuerit, per inferiora educi debet. Cæterum alij singulis mensibus bis vomunt: alij per longiora interualla: alij nullo tempore præscripto, sed quoties aut vino, aut cibo pleniore se ingurgitarint. Qui autẽ vomere bis in mense vult, inquit Polybus, & post eũ Celsus, melius consulet, si biduo continuarit, quàm si post quintumdecimum diem vomuerit. Galenus autem nihil referre dicit, si ex interuallo non continuatis diebus vomas. Porrò vomitus quomodo medicamentis excitetur, septimo libro est comprehensum.

Empirici nostræ ætatis.

Polybus.

Quando vomitu vtẽdũ.

Collatio sententiarum.

Quomodo totũ corpus purgari debet, & quomodo pars corporis.

Humores ne crescant per opposita reuellendi.

Quando vomendum.

Ferculum ex fabis. Græce hoc vocatur ἔτνος. Galenus interpretatur libello de euchymia his verbis. ἔτνος οὖν ὀνομάζω τὸ ἐκ τῶν ὀρεχθέντων ὀσπρίων καὶ χεδρόπων σκευαζόμενον &c. Verùm quod sequitur in codice καὶ τὰ πίονα τῶν κρεῶν, hoc est, & pinguiores carnes, vbi legendum censeo καὶ τὰ πλείονα τῶν κρεῶν, quod est, & copiosiores carnes, scilicet fabarum. Nam ex leguminibus hæc commemorat Paulus. Non sum autem ignarus, pinguiores carnes, vt est suilla aliorumq; animalium vomitum posse excitare. Verùm Oribasius nobiscum sentit & contextus requirit.

ἔτνος.

Neglexit Oroscius.

Chyli leguminum.

Verum non solum. *Hoc quoque superiorem lectionem confirmat. Nam* χύλοι *hoc est, succi seu cremores non de carnibus animalium dicitur, si quid iudico, sed de leguminibus aqua maceratis: aut de herbis, si mentio earum fuisset facta. Dixi autem cremores, secutus Varronem & Celsum, qui vocant cremorem ptisanæ, aliorúmque granorum, ac leguminum.*

Irrites. *Parum absolute dixit irrites, digitis eo perunctis: intellige & in os demissis.*

Instaurata lectio.

Ne cesset vel intermittat. *Manca videtur sententia græca:* ἐμετικὸν δὲ καὶ τὸ μὴ ἀνιέναι καὶ διαλείπειν ἐπὶ τοῖς ἐμέτοις, *quod est: Eum qui vomere debet, nõ oportet cessare, nec intermittere. Quid hoc est, nisi ponatur aliquid, quod terminum eius signet? Nã hoc pacto perpetuus, vomitus, aut simile quippiã intelligi possit. quod quàm sit absurdum, omnes eruditi norunt, addendum ergo in codice græco* ἄχρις ἂν ἅπαντα λυποῦντα ἐκβάλῃ. *id est, Donec omnia, quæ infestãt, eiecerit. Vt est in Oribasio, quod Oroscius & Gemusæus prætererunt.*

Oroscius & Gemusæus nimium in aliorum erratis occupati.

IN XLIII. CAPVT.

Epithymi dosis: nõ animaduersa ab Oroscio.

MAne epithymi drachmam. *Nusquam inuenio minus epithymi pondus ad aluum ducendam. Alij drachmas tres propinant, alij quatuor, alij quinque. Nec opinor drachmam vnam quippiam proficere, eóque mendum forte est. Item Paulus in septimo drachmas quinque præbet. Auicenna vsque ad quatuor.*

IN XLIIII. CAPVT.

Varietates clysterum.

CLysteribus vtendum. *Quemadmodum balneorum præfecti, lapidum sordes, lutúmque abluunt, ita clysteres ventriculi & intestinorum pituitam & bilem detergent, qui pro humoris diuersitate etiam variari solent: alij præterea lenes, alij acres habentur. Itẽ triplici liquoris mensura constant. Summa est, tres heminæ, media, duæ, minima, vna. Si Oribasio credimus, eoq; miror Paulum hic semiheminam ponere, quod fere apud nos dimidia libra est: quæ parum adeo euacuabit.*

Mensura.

IN XLV. CAPVT.

VTimur etiam gland. *Et hoc & superius caput ex primo Oribasij transcriptum est. In calce habetur græce* παρέσεσιν αἰδοίου *quasi remissionibus, aut relaxationibus, vel resolutionibus. Sed* πάρεσις *&* παράλυσις, *ita differunt, quòd illa partem aliquam corporis obsidet: hæc vero totum corpus. Dicuntur teiam* παρετοὶ *resoluti in aliquo membro.*

πάρεσις. παράλυσις πάρετοι.

IN

IN XLVI. CAPVT.

HVmores in capite. *De medicamentis agit quæ materiam ex capite tum per os, tum per nares detrahunt, ac potius detrahendi modum præscribit. Ac primum Græco vocabulo* ἀποφλεγματισμὸν *appellat. Scribonius compositione nona exponit his verbis: Si per os magis detrahere materiam visum fuerit, suadebimus pyrethri radiculam commanducare: atque subinde hiantem pati fluere saliuam. Celsus etiam lib. 4. cap. 2. explicat: Gargarizare his, quæ saliuam mouent, inquiens: Nam aut manduntur ea medicamenta, aut in gargarismata adhibentur. Recte igitur interpretabimur, & Latine* ἀποφλεγματίζειν, *saliuam mouere. Alterum medicamentum quod per nares caput purgat,* ἔρρινον *vocatur.* Solet enim hoc per cornu, *quod* ῥινεγχύτης *dicitur, naribus infundi. Ibi paulisper commoratur, materiam è capite detrahit. Tertium ab illitu* διαχριστὸν *nuncupatur, quod palato, columellæ, & narium foraminibus applicatur. Verùm hoc in vniuersum intelligi debet, nullum ex comprehensis modo medicamentis esse adhibendum, nisi toto prius corpore purgato.* ἀποφλεγματισμός. Materiã per os detrahere. Saliuam mouere. ἔρρινον. διαχριστόν.

Sapa. *Græci hoc vocant* σίραιον, & ἕψημα. *Galenus libro 3.* κατὰ γένη. *cap. 11.* ἀνεὶς οὖν ἕνα τῶν τροχίσκων ἢ κυκλίσκων, ἢ ὅπως ἂν ὀνομάζειν ἐθέλοι τις, ὧν εἷς ἐστι καὶ ὁ πολυείδου διὰ ἑψήματος ἢ σιραίου. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο καλεῖν ὡς ἂν αὐτὸς βουληθῇς ἔξεστω σοι &c. *Soluto igitur vno pastillorum aut orbiculorum, aut quomodocunque vocare libet, è quorum numero etiam est qui Polyidæ asscribitur, ex Sapa, quam Græci* ἕψημα *vel* σίραιον, *vel quomodocunque hanc quoque velis appellant. Est autem seræum vel hepsema, vel sapa, ingenij non naturæ opus, musto ad tertiam vsque partem mensuræ decocto. Quod vbi factum ad dimidiam est, defrutum vocamus. Hæc Plinius libro decimoquarto cap. nono. Idem libro vigesimo tertio, cap. secundo: Vino cognata res sapa est: musto decocto, donec tertia pars supersit. His consentit Leontinus agriculturæ scriptor Græcus, in hunc modum inquiens:* γλεύκους καλλίστου ξέστας η, οἴνου καλλίστου ξέστας ρ. ἐπὶ τρίτης ἕψων καὶ ἀπαφρίζων, ἐξαίρετον ποιήσεις. *Hoc est: musti optimi sextarios octo, vini nobilissimi sextarios centum, ad tertiam coquens, despumansq́; eximiam sapam conficies. Columella refert quosdam partem quartam eius musti quod in vasa plumbea coniecerunt, nonnullos tertiam decoquere. Verum id ex aliorum sententia recenset. His accidit aliud sapæ nomen Latinum, Calenum scilicet, quod deprauatum est in* Palladio, *mutatumq́; in* Caroënum, *quod vir quidam non mediocriter in literis versatus putat ex Palla-* Sapa. Defrutum. Leontinus. Calenum.

dij se

dij seculo manasse, apud veteres tum Græcos, tum Latinos in vsu non fuisse. Verum rem penitius introspicienti Calenum apud Strabonem vrbs est Campaniæ, in cuius agro vinum optimum & dulce nascitur. Plinius libr. quartodecimo, cap. 16. ijs præponi solebant Calena. Legendum itaque censeo apud Palladium: Modus his & virtutem mutabit, & nomina. Nam defrutum à deferuendo dictum, vbi ad spißitudinem valde despumauerit, effectum est: Calenum, cum tertia perdita, duæ partes remanserint: sapa, vbi ad tertias redacta descenderit &c. Quemadmodum igitur σίραιον ἕψημα, & ἕψητον apud Hippocratem inter se confunduntur, ita apud Latinos sapa, & defrutum. Cùm ipse Columella lib. 12. scribat, mustum quando dulcißimi saporis decoquitur ad tertias, & decoctum, sicut supra dixi, defrutum vocatur.

Voces confunduntur.

Quod autem ori illinitur tale est: sapo. Hoc sumptum est ex libr. 2. de Compositione medicamentorum secundum locos ad calcem: verba ita sonant: ἄλλο διαχριστὸν στόματος, σάπωνα δοὺς τεύτλου χυλῷ χρίσον, τὰ κατὰ τ' οὐρανίσκον, καὶ τὸν κίονα τοῦ στόματος, τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ ἔρρινον ἐστίν. Id est, aliud quod ori illinitur. Saponem betæ succo dilutum palati regionibus & columellæ illinito. Idem vero hoc etiã per nares infunditur &c. Deinde sequitur paulo post, εὐπορίστῳ δὲ πολλάκις ἐχρησάμην φαρμάκῳ ἐγχεομένῳ τῇ ῥινὶ μελανθίῳ, ποτὲ μὲν ὄξει δριμεῖ διαβρέχων πρὸ μιᾶς ἡμέρας, εἶτα τῇ ὑστεραίᾳ σὺν ὄξει πάλιν λειῶν, καὶ ἐγχέων εἰς τὴν ῥῖνα διὰ τῶν μυκτήρων. Hoc est, facili autem paratu subinde vsus sum medicamento melanthio, quod naribus infunditur, interim sane aceto acri pridie macerans, deinde postero die ex aceto rursus læuigans, infundensq; narium foraminibus &c. Ex priore igitur contextu Galeni, Pauli lectio corrigenda venit, legendumq; pro σίνηπι, quod est sinapi, σάπων, hoc est sapo. Cui lectioni astipulatur etiam Oribasius lib. 1. Est autem teste Plinio Sapo gallorum inuentum rutilandis capillis, ex seuo & cinere, liquidus & spissus. Hoc non aduertit Oroscius, tam seuerus aliorum castigator.

Lectio corrigitur.

Hoc non aduertit Oroscius.

IN XLVII. CAPVT.

QVæcunque vrinæ ciendæ sunt. Omnia ex Oribasio pene descripta sunt, nisi quòd post rutam, addit Oribasius, aut anethi radices vstæ, aut cinis earum cum melle. Cæterum quibus de causis menses retineantur interim, tertio libro abunde condisces.

Vuluæ subiiciuntur. Græci vocant medicamenta proprie, quæ lana excepta naturalibus conduntur, πρόσθετα, quales sunt peßi dicti, aut penicilla, collyriáq;, vt apud Aristotelem in 2. de generatione:

ione: τὰς δὲ γυναῖκας βασανίζουσι τοῖς τε προσθέτοις, ἐὰν διϊκνῶνται αἱ ὀσμαὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τὸ θύραθεν κάτωθεν ἄνω: καὶ τοῖς ἐγχρίστοις. Hoc est, mulieres autẽ ijs quæ vuluæ insinuãtur, explorant, nũ odores ad spiritũ qui foris aduenit, ab infernis partibus sursum perueniant: item ijs quæ illinuntur &c. quod Hippocrates ex suffitu aromatum ad nares & os delato cognosci tradit. Cæterum πρόσθετα veniunt à verbo προστίθεσθαι, quod priuatim signat, subijci naturalibus mulierum. Dioscorides lib. I. cap. I. προστιθέασαι δὲ ὡς κολλύριον μετὰ μέλιτος, ἔμβρυα καταςπῶσι. Hoc est: radices iridis collyrij modo cum melle naturalibus fœminarum subiectæ fœtus excutiũt. Hinc etiam προσθέματα deriuantur, idem quod πρόσθετα, significantia. Dioscorides de costa loquens, δύναμιν δὲ ἔχει ἐμμήνων ἀγωγὸν, καὶ τῶν περὶ τὴν ὑστέραν παθῶν ἀγωγὸν, ἐν προσθέμασι, καταντλήμασι καὶ πυελάσοισι, quod Latine sonat: Menstrua vero educit, & vuluæ affectibus medetur, in peßis subiecta, superfusionibus & fomentis. Quemadmodum igitur προστίθεσθαι apud Græcos vsurpatur, ita subijcere, apud idoneos Latinæ scripturæ scriptores. Id quod ex Celso licet deprehendere, lib. 5. cap. 21. vbi habet: Sed alia quoq; vtilia sunt, vt ea quæ fœminis subijciunt: πεσσοὺς Græci vocant.

προσθετά. προστίθεσθαι

Subiicere.

Aut allium. Lege in codice Græco ἢ σκόρδον λεῖον προστιθέμενον, non vt habetur impressum ἢ σκόρδον λείου προστιθεμένου. Id nec Oroscius, nec Gemusæus aduertit.

Orosciushoc neglexit.

IN XLVIII. CAPVT.

SVdorem eliciunt. Quemadmodum aluus quotidie respondens, & vrina, aliaq; recrementa reddita sanitati faciunt, ita sudor etiam cum opus est, effusus, non mediocriter corpus conseruat. Ex cibo igitur dum concoquitur, duo recrementa generantur, alterum, quod craßius est, craßioribus intestinis transmittitur, alterum quod tenuius, cum chylo adhuc fertur. In iocinore chylus in sanguinem conuersus, ad cauam venam transit. Quem vbi serosi illi humores, quod excrementum tenue appellaui, eò traduxerint, non conuenit, vt diutius in corpore maneant, ideoq; renes cauæ venæ non procul à iocinore adhærent, qui illos recipiant, pauco sane adhuc aquoso humore sanguini permixto, vehiculi causa, qui & ipse purgari per cutis meatus debet, vocaturq; sudor. Si itaque copiosior successu temporis collectus fuerit, vt iam onus venis existat, artificio elici debet, natura videlicet cessante, vel ob meatuum densitatem, vel ob aliam causam. Scribit itaque remedia quædam Aegineta, quæ ex Oribasio omnia mutuatus est.

Recremẽta.

Sudor quo modo generetur.

Similiter inſperſa. *Codex impreſſus vterque habet ἐμπλασσομένη, quod eſt emplaſtri modo adhibita pro ἐμπασσομένη, id eſt, inſperſa. Non enim ſimplicia enumerata, materiam habent, quæ illini poßit. Oroſcius & Gemuſæus prætererunt, in aliorum erratis caſtigandis occupati.*

Oroſcius nõ aduertit.

IN XLIX. CAPVT.

Laudatiſsimus. *Quemadmodum vino, eſcis exercitatione, vigilijs, ſomno ac venere, alijs alias vti pro ratione ætatis expedit, ita de aëre quoque iudicandum, quem optimum in pulmones trahere, omnibus iuxta ſalubre eſt. Tranſcriptum eſt hoc caput pene ad verbum ex Gale. 1. de ſanitate tuenda, & Oribaſio.*

Peſtilentem auram exhalante. *In codice impreſſo habet δηλητήριον ἄυραν ἀναπέμποντος, hoc eſt exitialem perflatum ſurſum mittente. Galenus vnde hæc mutuatus eſt, ἀποπνέοντος habet, quod eſt, reſpirante, exhalante: quanquam parum refert, hoc, vel illo modo legas.*

Galenus.

Hoc igitur modo. *Hippocrates iudicium hoc maximũ in morborum cauſis cognoſcendis tradit: nempe ſi omnes, cuiuſcunq; ætatis, ac temperaturæ fuerint, morbis conflictentur, aërem autorem eſſe intelligemus: vt poſtea in ſecundo volumine diſces.*

Nota morborum publice graſſantiũ.

IN L. CAPVT.

Aquarum. *Ex eodem Galeni loco hæc tranſcripta ſunt. Autor autem hic noſter ad ſanitatem tuendam etiam aquæ bonæ vſum facere teſtatur. Siquidem fit interim, vt alibi Galenus memoriæ prodit, vt totus exercitus prauæ aquæ vſu de vita periclitetur.*

In lib. de euchymia & cacochymia.

Aegræ concoctionis. *In Græco ἀτέρεμνα male pro ἀτέραμνα legitur. Quæ dictio proprie de leguminibus dicitur: nempe concoctu difficilibus ob duriciem. Galenus in libello, quomodo boni maliq; ſucci generantur, in hunc modum ait: ἔνια δὲ τῶν δημητρίων σπερμάτων, οὐδ᾽ ὅλως ὀγκοῦσθαι πέφυκεν ἑψόμενα, κεκλήκασι δ᾽ ἀτέραμνα τὰ τοιαῦτα τῶν παλαιῶν ἑλλήνων τινὲς, id eſt: Nonnulla vero cerealia ſemina nequaquam ſolent intumeſcere, cum coquuntur, vocarunt autem eiuſmodi ex veteribus Græcis nonnulli ἀτέραμνα, quaſi dicas rebellia, peruicaciaq;. Ariſtoteles ἀτέραμνον ὕδωρ pro cruda aqua dixit in quarto de generatione animalium διὸ καὶ ἀτέραμνα ὕδατα, καὶ ψυχρὰ, τὰ μὲν ἀτεκνίαν ποιεῖ, τὰ δὲ θηλυγονίαν. Hoc eſt: Quare etiam cruda aqua, & frigida partim ſterilitatem, partim fœmellarum procreationem efficit. Cæterum ἀτέραμνον habet*

ἀτέραμνα.

ἀτέραμνον ὕδωρ.

contr

ntrarium, τέραμον. Theophrastus in octauo: τὸ δὲ τέραμον, καὶ ἀτέραμον λέγεται ἐπὶ ὀσπρίων μόνον. Quod est: Teramum & ateramum de leguminibus tantum dicitur. τέραμον.

Aut terram colatur puram. *Paulus non habet, puram, sed Galenus vnde hæc transcripsit. integra sententia sic habet: ὡς ὅσων πρὸς τὰς ἀνατολὰς ἐῤῥώγασιν αἱ πηγαὶ, καὶ διὰ πόρου τινὸς γῆς διηθεῖται καθαρᾶς. &c Hoc est: Vt quarum ad Orientem solem ons erumpit, & per meatum quendam aut terram puram colatur.* Instaurata lectio. Non aduertit Oroscius.

IN LI. CAPVT.

FRigidam lauationem. *Hoc est in aqua frigida lauationem, quam Græci ψυχρολουσίαν vocant. Celsus libro primo frigidæ tiam lauationis meminit. Aestate aptissima sunt & caro, & olus, otioq; dilutissima, frigida lauatio. Hæc non omni conuenit ætati, sed vbi iam corpus iustam impleuerit magnitudinem. Nam in adulescente, incrementum eius remoratur. Hoc quoq; ex Oribasij libro citato transcriptum est.* Frigida lauatio.

Iis qui nullo victus. *Qui enim cibis crassi succi, maliq; vsi sunt, ijs statim ex frigida meatus occluduntur, per quos discuti, euocariq; debebant. Græce est προστυχὸν quod signat, vt contigerit, nulla ratione habita, quemadmodum faciunt, qui nec debito tempore, nec pro naturæ modo, aut exercentur, aut cibum sumunt. Exacte autem viuunt, qui exercitationes ante cibum moderatas subeunt, & quamdiu libet, vt ait Galenus dormiunt, ad concoctionem scilicet obeundam, nec balneis à cibo vtuntur, postremo qui cibos medij tenuium, crassorumq; ordinis assumunt, quales sunt exquisitissimi, maximeq; inculpati, tanquam in symmetria excessuum constituti. Huius generis sunt panes optime elaborati, carnes gallinarum, gallorum, auium, phasianorum, perdicum, columbarum, attagenarũ, turturum, turdorum, merularum, omniumq; passerculorum, præterea piscium saxatilium. Quanquam qui plurimis exercitationibus vtuntur, vt agricolæ, nautæ, alijq; id genus tam exacto victu opus non habent, quippe caloris beneficio qui laboribus excitatur, etiam crassi succi cibos tuto assumunt.* Exacte viuẽtes qui.

Porro multis. *Qui nimirum sole feruente iter fecerunt, aut laboris quid subierunt, totum corpus stipulæ modo aridum habentes, ij vbi in aquam frigidam se proiecerint, iuuantur: potissimum qui valentibus sunt viribus, & frigido soli assueti.*

IN LII. CAPVT.

NAturalium balneorum. *Vocantur balnea naturalia, quæ sua sponte talia proueniunt: alia calida per se, alia calefiunt.* Balineæ naturales.

Galen

Galenus libro primo de simplici medicina illorum mentionem facit.
Differentiæ. Plinius lib.31.cap.6.vbi in hunc modum habet: Est autem vtilis sulphurata neruis, aluminata paralyticis, aut simili morbo solutis. Bituminata, aut nitrosa vtilis est bibendo atq; purgationibus. Pleriq; in gloria ducunt plurimis horis perpeti calorem earum, quod est inimicissimum: nanque paulo diutius quàm balneis vti oportet. Hactenus
Vsus. Plinius. In Germania certe plurimis horis quotidie vtuntur, nec à cibo potuq; interim abstinent, corpore etiam nullam antea euacuationem per medicamenta experto, quod contra omnem rationem est, præterea vno balneo & paralytici, & sanguinem spuentes & lienosi, alijsq; affectibus obnoxij vtuntur.

Aquarum naturalium. Sola aqua potabilis teste Galeno humida est. Cæterarum nulla humectare potest, quod videlicet non sint exacte aqua, sed mista & adulterata, accepto nimirum aut alumine, aut chalcitro, aut sale, aut id genus aliquo.

IN LIII. CAPVT.

Sic etiam Polybus de ratione priuatorum. NOn alienum est. Celsus ex Hippocrate eleganter transtulit eandem fere sententiam: Eo tempore anni inquiens, calidis omnibus potius vtendum est, vel calorem mouentibus.

Quæstio cur hyeme laborandum magis. Pluribus vti laboribus. Quærere aliquis possit, cur pluribus vtendum laboribus per hyemem, cum calor ipse genuinus sit amplior tunc quàm alio tempore, testimonio etiam Hippocratis, qui ait ventres hyeme & vere calidissimi sunt. Ex calore autem concoctio optima, inde probus sanguis, ex hoc autem omnes corporis partes aluntur. Quare paucioribus laboribus hoc tempore quàm alio vtendum est. Siquidem calor naturalis per se copiosus, & efficax, non opus habet vt plus nunc excitetur quàm in ipsa æstate, aut alia anni parte.
Solutio. Huic quæstioni sic respondere non dubitem. Calidissimi quidem ventres hyeme existunt, naturali calore, hoc est, temperatissimi. Particulæ autem corporis magis refrigerantur hyeme, ac nonnullis ad ventris vsque regiones penetrat. Quapropter etiam si probe concocti sint in ventriculo cibi, non tamen exactam in iecinore mutationem recipiunt, sed aliquatenus ea frustrantur. Præterea totius corporis venæ ab aëre circunfluo refrigeratæ haud similiter ipsos transmutant. Accedit ciborum copia, quam tunc vnà cum pituitosioribus qualitatibus assumunt: vnde etiam humor crudus colligitur, qui laboribus & exterioribus particulis recalefacientibus concoqui, digeriq; debet.

Polybus. Plus esse. Hippocrates, aut Polybus eius discipulus ait: τὸ μὲν

ἐν χειμῶνι ἐσθίειν ὡς πλεῖστα, πίνειν δὲ ὡς ἐλάχιστα. εἶναι δὲ καὶ τὸ πόμα οἶνον ὡς ἀκρητέστατον. quod Celsus in hunc modum interpretatur. Hyeme plus esse: minus, sed meracius bibere conuenit. Celsus.

Vere autem ineunte. Vide libellum Galeni, cui titulus est, quos & quando purgare oportet.

A laboribus conquiescendum. Intellige ijs quibus per hyemem vsus fueris. Semper enim exercitatio corporis necessaria, verum minor nunc, & facilior, ne calor naturalis, qui à sole tunc euocatur, etiam per hanc magis dißipetur.

At in autumno. Celsus eadem fere habet: per autumnũ, inquiens propter cibi varietatem, periculum maximum est. Itaq; neq; sine veste, neq; sine calciamentis prodire oportet, præcipueq; diebus frigidioribus, neq; sub diuo nocte dormire, aut certe bene operiri.

Poma. Græce est ὀπώρας. Nam pomum generale vocabulum est, & quicquid apud Græcos opora continet, complectitur. Discrimen ponit Democritus inter oporas & acrodrya. Quicquid herbaceo fructu viret lignosi nihil exterius habens, vt duracina, pyra, mala damascena, pruna, opora, apud Græcos dicitur. Acrodrya verò contra nominantur, quæ putamen exterius, lignosumq; fructum continent, vt malum punicum, castaneæ, pistacea, nuces, vtrunq; genus Salgami nomine complectuntur latini, à quo Salgamarius originem duxit. Celsus eodem loco iam citato: poma inquit, nocere quidam putant: quæ immodice toto die plerunq; sic assumuntur, ne quid ex densiore cibo remittatur, ita non hæc, sed consummatio omnium nocet. Galen. optime vtriusq; vocis significatum exprimit Commentario περὶ εὐχυμίας καὶ κακοχυμίας, in hunc modũ: τῶν δ' ἄλλων οἱ μὲν ὡραῖοι καλούμενοι κάρποι, κακόχυμοι πάντες. ἐὰν δὲ διαφθαρῶσιν ἐν τῇ γαστρὶ φαρμάκου δηλητηρίου πλησίον ἥκουσιν, ὥσπερ καὶ τὰ μῶρα. ἣν δ' ὀνομάζουσιν ἰδίως οἱ ἕλληνες ὀπώραν ἐν σύκοις καὶ σταφυλαῖς οὖσαν, ἀμείνων μὲν ἐστι τῶν εἰρημένων. &, τὰ δ' ἄλλα τῶν ἀκροδρύων εἴδη κακόχυμά ἐστι &c. Hoc est, aliarum vero arborum fructus fugaces, omnes, maligni sunt. Sin autem in ventre computruerint, medicamẽti venenosi naturã induunt, sicut & mora, &c. Quam autem Græci proprie nominant oporam, ficubus & vuis comprehensam, prædictis est potior. Plinius compositionem quandam Oporinen appellat ex fructibus generatam, vt confundat differentiam quæ inter oporam & acrodrya existit. Tu igitur si voles oporam fructus omnes appellabis ὡραίους κάρπους, horarios fructus.

ὀπώρα. ἀκρόδρυα. Celsus. Poma. Galenus.

Post æquinoctium. Intellige autumnale, quod ad octauum calendas Octobres, vel ad sextum incipit, vt Florentinus Agricultu-

Quando purgandum.

ræ scriptor memoriæ prodidit. Consulit itaq; Paulus, vt si forte humores vel melancholici, vel adusti in corpore redũdent, ante hyemem in autũno purgentur. Siquidẽ bis corpus in anno recte euacuatur, si plethoricũ, sanguinis dimissione: si malis scatet succis, purgatione. Vere, humorũ qui ex hyeme sunt contracti: autumno, qui ex æstate reliqui vstionem sunt experti. Quare in duobus æquinoctijs fere, sani corporis euacuationem moliemur, ad futurorum accidentium præcautionem.

IN LIIII. CAPVT.

Omnis mutatio subita noxia est.

Consuetis aliquid tribuendum.

Densi.

Rari.

εὐδιάπνευστοι.

FAcili pæditus. *Hoc caput ex libro primo Oribasij sumptum est. Vult autem Paulus in omni vitæ genere, vt semper consuetis vtamur. Quod enim contra consuetudinem est, nocet. Neque enim ex nimio labore, subitum ocium, neque ex nimio ocio subitus labor sine graui noxa est. Qui igitur in laboribus vitam agunt, si facile ferunt, mutationem non consulit. Qui in otio degunt, sani neq; hi ad labores sunt cogendi. Siquidem natura consuetis gaudet. Verum vt mediocris exercitatio summum corpori præsidium conciliat, ita ocium, extremum adfert malum, vt albi Galenus ait, præsertim si corpus densum, quod non ex facili difflatur, contigerit: sin autem natura est rarum, perspiratu non impedito, aptísque nutritur humoribus, etiam si non exercitetur, vix morbis est opportunum. Siquidem per meatus, quicquid fuliginosum viscosumq; fuerit, difflatur, expelliturq;, ac qui talem corporis constitutionem, fabricationemq; habent, à græcis vocantur εὐδιάπνευστοι. Exercitium hoc loco intelliges, ex præscripto institutum, quod multi ante cibum, vti expedit, subire nequeunt ciuilibus negotijs, aut alijs etiam districti. ijs igitur si meatuum cutis raritas & amplitudo fauet, etiam sine exercitio, sanitate aliquandiu frui licet.*

Imo nec eos. *Hippocrates hanc sententiam in aphorismorum secundo cõfirmat: τὰ δὲ ἐκ πολλοῦ χρόνου συνήθεα, κἂν ᾖ χείρω τῶν ἀσυνήθων, ἧσσον ἐνοχλεῖν εἴωθε. Hoc est: Quæ longo tẽpore cõsueta sunt. etiam si insuetis sint deteriora, minus molestare solent. Nec ea de exercitijs tantum, sed omnibus quæ ad corpus attinent, accipienda veniunt.*

Necessitas purgationũ contra eos qui nunquã medicina vtẽdum docent.

In omnibus autem his. *Galenus id libello περὶ εὐχυμίας, καὶ κακοχυμίας probat in hunc modum: Multi eiusmodi vitæ institutum sequuntur, vt ipsis non liceat, vel ante cibum probè exercitari, vel satis opportune cibum sumere, vel alimenta feliciter concoquere: qui sane à morbis immunes permanere non possunt, nisi ex interuallo*

alui

[..]ti subductione sibi prospiciant: interim purgatione, cum tempestiua [..]nguinis detractione &c. Quanquam Paulus etiam intelligit vt [..]otidie aluus bis, aut certe semel respondeat inculpate pro assum[..]orum ratione. Id nisi fiat, certe sollicitandam esse docuimus.

IN LVI. CAPVT.

VOmitionibus. *Quandoquidem plerisq; necessitas incidit, naui gio per mare proficiscendi, Paulus etiam hic remedia malis ob[..]enientibus enumerare voluit; Oribasium secutus libro quinto: facit [..]itur vini mentionem, quod maxime stomacho vomitionibus turba[..] conuenit. Vocat autem græce οἰνάριον quasi dicas villum, sicut etiã [ὀ]ξείδιον τὸ ἀπὸ μέλιτος pro oxymelite.* οἰνάριον. ὀξείδιον.

Polentæ polline. *Hoc est tenuiore parte farinæ ordeaceæ tostæ. [V]oco autem pollinem cuiuscunq; partem subtiliorem, non tantum fa[r]inæ triticeæ, vt putat Oroscius. Nam Celsus, Scriboniúsque thuris [p]ollinis meminit. Plinius præparationem eius lib. 18. cap. 7. docet: Po[l]entam quoque græci non aliunde præferunt. Pluribus fit hæc modis. Græci perfusum aqua ordeum siccant nocte vna, ac postero die fri[..]gunt: deinde molis frangunt. Galenus libro primo de alimentis, de no[..]uello ordeo tosto intelligit. Græci pollentam ἄλφιτον nominant: tenuio[..]rem eius partem, ἀλφίτου παιπάλη.* Pollen polentæ. Errat Oroscius. ἄλφιτον. ἀλφίτου παιπάλη.

IN LVII. CAPVT.

QVum immodice corpus. *Ex Oribasij quinto, methodi vero Galeni decimoquarto hæc fere transcripsit. Cæterum medici officium est, vt intemperies corrigere, continui diuortium, committe-re, ita quoque amputare, & præscindere, quod magnitudine, vel numero redundat, reficere autem, & fingere quod desit. Verbi causa, cum corpus ex corpulentia eò deuenit, vt nec ingredi sine molestia, nec sedem propter ventris molem contingere, nec respirare libere possit, hanc liquare & tollere, æque nimirum, vt quando corpus ali desinit, huic quoque reficiendo prospicere. Paul. græce dixit ὅταν εἰς πολυσαρκίαν ἄμετρον ἐκτραπῇ τὸ σῶμα. Hoc est: Cum corpus in corpulentiam immodicam deuenerit. Celsus plenum corpus dicit & obesum.* πολυσαρκία.

Calidior & siccior. *Græcus codex non habet καὶ ξηρότερα, id est & siccior. Ex Galeno autem addendum venit, quod Gemusæus præterijt.* Lectio castigata.

Citas exercitatiões. *Græce dixit Paulus ὀξέα γυμνάσια, quod ad* ὀξέα.

verbum sonat, acuta exercitia. Galenus in commentario libelli de ratione victus priuatorum interpretatur fere quod decimoquarto docuit: ἡ ταχεῖα κίνησις τὴν θερμασίαν ἐπιπλέον αὐξάνουσα τήκει τὸ σῶμα. *Quod est: Velox motus calorem amplius augens, corpus liquat. Idem igitur est* ὀξεῖα, & ταχεῖα. *Celsus cursum, multam obambulationem, omnemq; vehementem exercitationem ponit.*

ταχεῖα.

Iuuat itidem crassos insolatus. *Crassos hic intelligo, quos græci* κατασάρκους, πολυσάρκους, παχεῖς *nominant. His opponuntur* λεπτοὶ, ἰσχνοὶ, κατισχνωθέντες, & καταλελεπτυσμένοι. *Celsus contrarios inter se vocat, plenum, & tenuem, gracilem & obesum. Insolatus autem græce dicitur* ἡλίωσις, *quod Celsus interpretatus est sol inurens: & omnis calor, quanquam Oroscio id non placeat, homini in bonis authoribus parum versato.*

κατασάρκους. πολυσάρκους. παχεῖς. ἡλίωσις.

Fallitur Oroscius

Præbibere autem non debent. *Hoc intelligendum est nimirum, ne cibus statim in corpore distribuatur. Contrariam plane sententiam habes apud Polybum: quam Celsus deinde interpretatus est: sed nonnihil euariat. Græce primum sic habetur:* καὶ τοῖς σιτίοισιν ἐγχειρέειν, προπεπωκότας οἶνον κεκραμένον, καὶ μὴ πάνυ σφόδρα ψυχρόν, *hoc est: Et cibos aggredi, vino prius temperato, & non admodum frigido assumpto. Celsus inquit, semel die assumptæ epulæ, & vini non perfrigidi potio ieiuno in consuetudinem adducta. Galenus autem sententiam corrigens, dicit legendum* μήθ' ὅλως θερμόν, *quod est, neq; omnino calidi.*

μονοσιτεῖν.

Semel tantum die. *Græci hoc vocant* μονοσιτεῖν. *Galenus autem in commentario nuper citato locum hunc quasi corrigit,* κάλλιον *inquiens* ἂν ἦν εἰρῆσθαι πρὸς αὐτῷ μὴ μονοσιτεῖν, ἀλλὰ ὀλιγοσιτεῖν, *hoc est: Præstaret dictum ab eo fuisse, non semel epulas assumere, sed modicas. Quidam enim ex ijs qui semel tantum cibum sumunt, multo plus ingerunt, quàm qui bis capiunt.*

ὀλιγοσιτεῖν. Galenus non semel modice.

IN LVIII. CAPVT.

Qvum extenuatos. *Hoc caput ex decimoquarto Methodi Galeni sumptum est. Commemorat autem victus rationem extenuatis accommodam, primum quidem vinum crassum, cuiusmodi sunt nigra & fulua Italica vel Asiana, aut etiam Hispana. Linacer autem methodi interpres vertit* οἶνον παχὺν, *vinum pingue, qua ratione, vel quem secutus autorem nescio.* Dicuntur *autem vina crassa, quæ succum crassum habent, multúmque alunt. Cibus autē crassi succi, qualis est, alica, porcina caro, panes furnacei, & textuacei, tragus, oua, lac, caseus, magnaq; piscium pars. Qui cibi crassi,*

Vina crassa.

Linacri locus.

Crassi succi cibus.

craßi, omnes ad nutriendũ ſunt valentißimi: & ſi probe in ventriculo ac iocinore concocti fuerint, ſanguinem benignũ generare ſolent.

Exercitatio modica. *Omnia exemplaria Pauli impreſſa habent* γυμνάσια δὲ βραδέα. *Hoc eſt, exercitia autem lenta: & optime quadrat lectio ſuperiori ſententiæ, quæ de craßis extenuandis habetur, nempe huic, Citas exercitationes. Galenus autem in Methodo, omnibus codicibus atteſtantibus, legit* βραχέα, *hoc eſt, modica. Celſus in ſimili ſententia de replendis tenuibus dicit conuenire, modicã exercitationem. Rurſus Galenus in commentario ſuperius citato dicit extenuatis eadem fere ex vſu eſſe:* οὕτω δὲ, *inquiens,* καὶ τὰ γυμνάσια, βραχέα τε γυμνάσεται, καὶ βραδέα, καὶ μετὰ τροφήν. *Quod eſt: Ita vero etiam exercitia, & pauca, & lenta, & poſt cibum habebit. Sume igitur vtramuis lectionem. Ego ſecutus ſum Galenum in methodo, vnde hæc ſunt deſcripta.* Cõtrarij lectio. A pud Polybum.

Deinde frictione dura. *Hæc ſententia & mutila, & deprauata exiſtit in Paulo. Quid enim per hæc verba intelligas:* ἔπειτα σκληρὰ μὴ πολὺ πιλοῦντες τὸ δέρμα *&c. Corrigenda inſtaurandaq́; eſt ex Galeni libro ſexto de ſanitate tuenda, in hunc modum:* ἔπειτα τρίψει σκληρᾷ μὴ πολλῇ πιλοῦντας τὸ δέρμα. *Hoc eſt: Et poſtea frictione dura non multa cogentes cutem, quo denſa, duraq̂; euadat. Hæc Oroſcius & caſtigator Baſilienſis non aduerterunt.* Lectio emendata. Oroſcius. Caſtigator Baſilienſis

Iis qui pallido. *Iram, motúsque animi præcipit decoloratis, vt videlicet inde ſanguis in exteriores partes trahatur: ſicut alij quibuſdam medicamentis eò alliciunt.*

IN LIX. CAPVT.

EXtenuantur plerunq;. *Vide Galenum in decimoquarto Methodi medendi, vbi etiam horũ curationem plenius perſequitur. Picationis mentionem facit, quæ* πίττωσις *dicitur græcis, hoc eſt, pix membris oblita: hyeme bis, æſtate ſemel, idq́; frigidis & humidis, aut vtroq; temperamento ſimul donatis. Nam ſiccis & calidis eiuſmodi medicamenta adhiberi non debent.* πίττωσις.

IN LXI. CAPVT.

DEntient, increſcentq́;. *Hoc & ſuperius caput, ex commentario Galeni ſumptum eſt, qui ars medicinalis inſcribitur.* Deeſt *autem in codicibus Pauli impreßis dictio* καὶ, *in capitis principio. Lege igitur* τοῦτο ὀδόντας φύσει θᾶττον, καὶ αὐξηθήσεται. *Hoc eſt: Dentes citius producent, & augebuntur.* Inſtaurata lectio.

Is ob conſuetudinem. *Puta liberaliorem cibum ſumptum cõtinue, ociũ, totamq́; deniq; victus rationẽ: quod apud Galenum* κατὰ συμβεβηκὸς, *hoc eſt, ſecundum accidens, contrarium huic vocat* κατὰ Conſuetudo acquiſita natura.

φύσιν, ex natura. Veluti alij nati grandioribus venis, corpore ad gracilitatem idoneo ex ocio diuturno, cibisq; tum validis tum copiosis crassescunt, alij exilibus venis præditi ex labore assiduo, curis, vigilijsq; & cibis extenuantibus vsi in obesitatem prolabuntur.

Instaurata lectio.

Nigri ipsis pili existunt. *In codicibus Pauli impressis hæc tota sententia desideratur: planéque vt adsit, necessaria ad disputationem de temperaturis videtur. Nam altera diuisionis pars existit. Repone igitur ex Galeno in arte medicinali in hunc modum post* οὖν ὀλίγῳ θερμότερον. μέλαιναι δ' αὐτοῖς αἱ τρίχες, καὶ ἡ σὰρξ ἀπίμελος. εἰ δ' ὀλίγῳ μὲν ἂν ᾖ θερμότερα, παμπόλλῳ δὲ ὑγρότερα, μαλακὴ τούτοις ἐστὶν ἡ σὰρξ καὶ πολλή, καὶ τὸ χρῶμα συμμιγὲς ἐξ ἐρυθροῦ καὶ λευκοῦ. καὶ φαινόντων ὀλίγῳ θερμότερα.

Hoc etiam aduertit Oroscius.

Restitutus locus.

Color autem & capilli. *Hic quoque mutilus est codex græcus, habetur enim:* τὰ δὲ τῶν τριχῶν τῆς χροιᾶς, *pro* τὰ δὲ τῶν τριχῶν, καὶ τῆς χροιᾶς. *Nec aduertit hoc Gemusæus. Color itaq; totius corporis, hoc est albus, maxime erit, si illud vehementer fuerit frigidum, capilli quoq; rarissimi enascentur, si illud tale fuerit: sin minus, minus illa quoque erunt intensa. Hoc itaque est pro proportione.*

IN LXII. CAPVT.

EXiguum sane caput. *Hæc quoq; ex arte medica Galeni transcripta sunt. Prauam, inquit, cerebri structuram indicat. Nam quod in tentorijs præstant pali quos græci* λάμακας *appellant, & in ædibus parietes, id nimirum in animalibus ossium substantia. Quippe ad huius imitationem cætera omnia in animante solent effingi, mutariq;: vt si caluaria sit rotunda, necessario cerebrum tale fuerit: quemadmodum etiam si oblonga sit, talem quoq; figuram cerebrum induet. Si itaq; paruum est caput, ea quæ ossibus adhærent, exigua, aut mutila esse conijcimus.*

λάμακες.

Figura. *Nempe quæ ad oblongæ sphæræ potissimum similitudinem structa est. Alia vero capitis figura vertice acuminato, qualem Thersites habebat apud Homerū, deprauata est. Naturalis itaque, priorem ac posteriorem partem prominentiorem habet. Deprauata, altera eminentiarum caret. Interim vtraque: quare etiam suturas præter naturam habet.*

Figura perfecta.

Si optime sit disposita. *Galenus dicit: Si validam habet ceruicem, alijsq; ossibus optime sit constituta.*

Plerumq; igitur. *Retuli ad eminentias. Nam figuram non potest. Vult itaque Paulus nonnunquam etiam fieri, vt capita etiam bona existant, quamuis eminentiæ à naturæ modo recesserint.*

IN LXIII. CAPVT.

MInimeque ab omnibus exteris. *Ex eodem Galeni commentario sumptum est: dicit autem exteris, quod idem sibi vult ac si dicas, extrinsecus accidētibus quæ calefaciunt, refrigerant, siccant, & humectant. De pilis etiā in libris de facultatibus naturalibus comprehensa à Galeno reperias.*

Summatim circa. *In fine capitis hæc clausula habetur. Sonat autē græce* ταχύγηροι τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν ἅπαντα εἰσίν. *Hoc est ad verbū: Cito senescunt in ijs omnibus quæ circa caput sunt. Quasi dicas: Omnes capitis partes potißimum, mature senium testantur.*

IN LXIIII. CAPVT.

FLuctuationes. *Sic interpretatus sum græcam dictionem* κλύδωνας. *Ventriculi est parum ea quæ ingesta sunt, comprehendentis, concoquentisq́; fluctuationes experiri. Male impressum est in Galeno græco nuper ædito Basileæ,* κώδωνας *pro* κλύδωνας. κλύδωνες

Calidis cibis. *In impresso codice erat,* πολλοῖς *pro* θερμοῖς. *Nec aduertit Gemusæus, tot manu scripta exemplaria iactans. Galenum vide in arte medicinali.* Castigatus locus

IN LXV. CAPVT.

NOn modo vetriculus. *Ex eodē Galeni libro, eodēq; fere loco trāscripta sunt. Post hæc autē verba: Cor, pulmo, et iecur, sententia Pauli manca videtur, quidquid Gemusæus dixerit de epitome. Quid enim est, quinetiā bibētes, nō cessant, vel vt græce dicā,* καὶ μὴν δὴ καὶ πίνοντες ὀυ παύονται, *nisi alia præcesserint? Integra igitur sentētia apud Galenū sic habet:* οὐ μόνον ἡ κοιλία διψώδης τε καὶ ἀδίψους ὀρέξεως, καὶ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ πόματος ὀρεκτικὸς, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ θώρακα σπλάγχνα καρδία, καὶ πνεύμων: ἀλλ' οἵγε διὰ τὴν τούτων θερμότητα διψῶντες, εἰσπνέουσί τε πλέον, ἐκφυσῶσί τε μακρὸν, αἰσθάνονταί τε κατὰ τὸν θώρακα τοῦ καύματος, οὐχ ὥσπερ οἱ διὰ τὴν γαστέρα κατὰ ὑποχόνδρια, καὶ μὴ δὴ πίνοντες, οὐκ εὐθέως ἡσυχάζουσι. *Hoc est vt interpretatus sum, restitue igitur, si videtur codicē: Prius tātū erat: Nō solū, vētriculus sitim vel adfert, vel arcet, ac frigidæ calidæq; potionis appetētiā facit, sed etiā quæ in thorace cōtinētur viscera, cor, pulmo, & iecur. Quinetiā si biberint, nō statim sitire desinūt etc. Quā integra hæc sit oratio, doctis iudicādū relinquo, meo certe iudicio apponēda videtur, quæ ego textui inserui ex Galeno. Miror Orosciū hunc locum præterijsse: Gemusæū autē non castigasse ex veteribus exēplaribus quibus se abūdare sæpius triumphat.* Lectio instaurata. Præteriit Oroscius. Gemusæus.

Recrementa ipsis interueniunt. *Hoc est, crassæ humiditates & pituitosæ arteriam asperam, per quam vox editur, intercipiunt. Græcum verbum est* ἐνσφήγει αὐτοῖς. *Alias signat, insidet,* ἐνσφήγει.

inhærescunt, si Græcorum grammaticis fidem accommodamus

IN LXVI. CAPVT.

AC præcordiorum regio. *Hoc est qua præcordia incipiunt. Græcus codex habet:* καὶ τῶν καθ' ὑποχόνδριον ὅσα τούτοις πλησίον, *quasi dicas ad verbum: Et præcordiorum quæ his propinqua sunt. Hoc est, & partes præcordiorum his pectoribus vicinæ hir sutæ sunt. Mox sequitur: Magna vero ex parte quod textus græcus in impresso tantum his verbis continet:* ὡς ἐπιτοπολὺ καὶ τὸ, *pro* ὡς ἐπιτοπολὺ δὲ καὶ, *atq; sic corrigito. Paulo post: Quinetiam, in græco impresso est* καὶ μήν γε γοῦν ἢ *&c, tu corrige ex Galeno* καὶ μέντοι καὶ ἢ, *, requirente id sensu. Rursus pusillanimes, negligentes, pectore glabro, codex græcus plane deprauatus est. Habet enim* ἄτολμοι, καὶ μάλιστα εὐψιλὸν αὐτοῖς τὸ στέρνον, *pro* ἄτολμοι καὶ ἀμελεῖς, καὶ ψιλόν. *Hæc Gemusæus castigator non aduertit, sic nec superiora Oroscius.*

Omisit Oroscius.

Lectiones castigatæ.

IN LXVII. CAPVT.

Locus castigatus.

HOc caput etiam ex eodem Galeni commentario, vt superiora quæ de temperaturis agunt, quasi transcriptum est. Cæterum in clausula venæ duriores. græcus codex deprauatus est. Habet enim* αἱ φλέβες ξηραὶ, *quod est venæ siccæ, pro* αἱ φλέβες σκληρότεραι. *Hoc est venæ duriores.*

IN LXVIII. CAPVT.

Lectio castigata.

POrro si humiditas calori fuerit coniuncta, hispidos quidem minus, tales. *Vtrunque exemplar impressum mutilum est, desideratur enim* ἧττον. *Nam legendum est,* συνελθούσης δὲ ὑγρότητος τῇ θερμότητι, λάσιοι μὲν ἧττον οἱ τοιοῦτοι. *Hoc Gemusæus præteriit.*

IN LXX. CAPVT.

QVum itaque calida. *Totum hoc caput ex sexto Galeni de sanitate tuenda iuxta principium, & Oribasij quinto sumptum est: conuenit autem recte vt postquam temperaturarum notas descripserit, intemperierum remedia subiungat.*

Solicitudo & vigiliæ. *Post has dictiones,* καὶ κινήσεων ἁπασῶν ὀξειῶν. *Hoc est, & omnes celeres motus. Sic enim verto* ὀξὺ, *quod est acutum. Recte autem dixit celeres motus: vt qui corpus calefaciant impensius.*

Motus celeres.

Humidæ & calidæ natura. *In græcis codicibus impreßis, tantum humidæ, habetur. Legendum autem ex Galeno, sensu id requirente:* αἱ δὲ ὑγραὶ καὶ θερμαὶ τῇ φύσει. *&c. Quod est: Humidæ vero & calidæ natura. Nam vbiq; apud Galenum habes, humidæ & calidæ*

Instaurata lectio.

lidæ naturæ, putredini ſunt obnoxiæ, quod lib. 1. *de febrium differentijs hiſce verbis confirmat:* ἑτοιμότατα γὰρ σήπεται πάνθ' ὅσα θερμὰ, καὶ ὑγρά. *Hoc eſt: Nam omnia quæ calida & humida ſunt, faciliime computreſcunt.* — Calida & humida.

Rheumaticis, plethoricíſque. *Vſus ſum græcis dictionibus opera dedita, quòd medicis admodum ſint familiares. Poteram autem dixiſſe, fluxionum & redundantiæ morbis, quemadmodum Linacrus. Sed neſcio quid energiæ habent voces græcanicæ.*

Porro defluxionibus. *Recte quadrat. Nam ſuperius dixit, rheumaticis patent morbis. Vocantur autem græcis* ἀποῤῥοιαι *corporis defluxus, nunc in hanc nunc in illam partem: quales experiri ſæpe ſolent humidi temperamento & calidi.* — ἀποῤῥοιαι.

Lauacris, multa exerc. *Trifariam hæc lectio apud autores variat: apud Paulum habetur:* ἀποῤῥοιῶν δὲ προνοεῖν χρὴ διά τε λουτρῶν καὶ γυμνασίων πολλῶν καὶ πρὸ τροφῆς. *Hoc eſt: Defluxionibus proſpiciendum eſt, lauacris, exercitijs multis, & ante cibum &c. Oribaſius legit* καὶ τῶν ἀποῤῥοιῶν δὲ προνοεῖν χρὴ διά τε λουτρῶν καὶ γυμνασίων πολλῶν *&c. conſentit fere cum Paulo. Galenus autẽ in hunc modum ait:* ὥστε καὶ τὸν ἐπιστατοῦντα τῷ τοιούτῳ σώματι τῶν ἀποῤῥοιῶν προνοεῖσθαι χρὴ διά τε γυμνασίων ὡς ἔφην, καὶ λουτρῶν, καὶ τροφῶν πλειόνων, ἐκκρίσεώς τε τῶν διὰ οὔρων, καὶ γαστρὸς γινομένων *&c. Hoc eſt, Quare qui huiuſmodi corpori tuendo præficitur, proſpicere ijs debet quæ ab ipſo defluunt, tum exercitijs vt dixi, tum balneis & cibis pluribus, tum vero ijs quæ per ventrem & vrinas redduntur, excernendis &c. In hac oratione mendũ plane eſt: quid enim ſibi vult, cibis pluribus? cũ corpus defluxionibus opportunum, ſobriam potius viuendi rationem requirat, quàm multorum ciborum ingeſtionem qui ipſi ſæpius fluxiones ſolent excitare. Legendum itaque exiſtimo in codice græco* λουτρῶν πρὸ τροφῶν πλειόνων, *quod eſt: Lauacris ante cibum pluribus. Nam vt exercitatio cibum præcedens, ita balneum quoq;, ſuperflua corporis diſcutit, ſubſequẽs autem cibos, cruditatem, eoq; prædicta ſymptomata procreat. Sed cui autori aſſentiemur, alius habet pluribus balneis, alius, pluribus, exercitijs. Superius ſemel dixerat, multa exercitatione. eoq; hic etiã referendã puto dictionẽ pluribus, ad exercitijs. Hæc nõ aduertit Gemuſæus nec Oroſcius.* — Lectio notatu digna inſtaurata. — Omiſit Oroſcius.

IN LXXI. CAPVT.

INter frigidas. *Hoc totum caput ex ſexto libro Galeni de ſanitate tuenda ſumptum eſt: ex Oribaſij autem quinto. Enumerat autem tres frigidæ intemperiei differentias, frigidam & ſiccam, frigidam & humidam, frigidam & mediocrem in ſiccitate & humi-*

ditate. Harum singularum remedia ordine enumerat. Inter quæ Paulus recenset ἀλουσίαι τε καὶ γυμνάσια πλείονα καὶ λεπτότερα, quod est balnei abstinentia, exercitia plura, & tenuiora. Vbi legendum existimo ex Galeno, sensu id exigente. ἀλουσίαι τε καὶ γυμνάσια πλείονα καὶ διαίτη λεπτοτέρα, hoc est: Balnei abstinentia, exercitia plura, et victus ratio tenuior. Hoc præterierūt Oros. & Gemusæus.

Locus restitutus.

IN LXXII. CAPVT.

INtemperies sicca. Hoc autem caput ex septimo methodi ad verbum transcriptum est: vbi docet, quæ potißimum intemperies, seu alterationes facilius reparari queant. Enumerat autem siccitatis differentias tres: quas etiam alibi comprehendit. Verum Pauli codex græcus statim in principio capitis deprauatus est. Habet enim ἡ δὲ τῶν ὑγροπαγοῦς οὐσίας πρὸς ταύταις. Quod nihil fere significat. Corrigito igitur in hunc modum: ἡ δὲ τῶν ἐκ τῶν ὑγροπαγοῦς οὐσίας συνεστώτων, ἐκτακέντων, καὶ ῥίπτει γε πρὸς ταύταις. In textu latino sum interpretatus græca, quæ desiderabantur. Castigator Basiliensis hoc quoque præterijt.

Castigator Basiliensis.

Ex humore concreto. Galenus addit, sicut caro & adeps, Paulus compendij causa omisit. Cæterum caro & adeps nihil aliud sunt, quàm humor concretus: caro quidem, sanguis, vi aßimilatrice in carnem redactus: adeps autem humor extra vasa elapsus, ex frigiditate congelascit, concrescitq́;.

Chondrum ptisanæ modo. Chondrus omnino fit ex Zea, vt in sequentibus docebitur.

Ptisana, à πτίσσειν duxit originem, quod ordeum vnde præparatur, tundendo deglubatur, ac suo cortice castratum, vsui seruetur. Hordeum mundatū officinæ vocant: tunditur enim hoc, nec molitur.

Quo picatores vtuntur. Vnguentum hoc alias dropax vocatur, quod picem recipit. Vide Paulum in septimo ad calcem. Solet partibus emacratis adhiberi. Administratio græcis πίττωσις, quasi picatio: qui adhibent πιττωταὶ dicuntur,

πίττωσις. πιττωταί.

Iam vero multæ. Græcus codex non habet δαψιλεῖ, hoc est, multæ: verum sensus exigit, vt contraria opponantur sibi δαψιλὲς καὶ μέτριον. Sic etiam Galenus habet: μιγνύσθω δ' ἐφεξῆς δαψιλεῖ ξηρότητι καθάπερ ὑπόκειται, μὴ πάνυ πολλὴ θερμότης. Hoc est: Ab hinc vero iuncta sit multæ siccitati vt dictum est, non admodum multa caliditas. In sequenti sententia, restitue græcum codicem, ac lege: ἐπὶ μὲν τῆς τοιαύτης ὑπαλλάξεως τὴν πρότην ἀγωγὴν φυλάξομεν. Quæ Oroscius, & castigatores Basilienses omiserunt.

Codex Græcus restitutus.
Omiserunt aristarchi.

Tepid

Tepidos lactis modo. *In Græco codice est, χλιαρὰ δὲ τὰ ἐδέσματα καὶ γαλακτώδη. Hoc est, Tepidos autem cibos & lacteos offeremus. Galenus lib. 7 Methodi dictionem γαλακτώδη interpretatur, χλιαρὰ δὲ, inquiens, τὰ ἐδέσματα προσοίσομεν ἃ καλεῖν ἔθος ἐστὶ τοῖς ἰατροῖς γαλακτώδη, quod est: Tepidos autẽ cibos offeremus, quos medicis vocare lacteos consuetudo est. Idem libro vndecimo Aetij τὰ ἀλουτὰ καὶ τῇ κράσει γαλακτώδη. Hoc est albulæ, & temperamento lacteæ balineæ, quod est, tepidæ lactis iam emulcti modo. Celsus tales cibos, lib. 4. cap. 11. in hunc modum inquiens: Aqua neq; ea ipsa frigida, sed potius egelida danda est. Ibidem: Si vero tormina sunt, oportet frigidis & humidis fomentis stomachum fouere: vel si venter dolet, ijsdem egelidis, sic vt venter ipse mediocriter calentibus iuuetur.*

Quæ sint galactode.

Egelida.

Quod si ad vomitum sint idonei. *In Græco codice mutilatus locus est, in hunc modum: εἰ δ' ἐπιτηδείως ἔχοι. διὰ ῥαφανίδων ἐμέτω, adde post ἔχοι dictiones duas πρὸς ἔμετον, quod Gemusæus castigator non aduertit, volens in compendio eiusmodi intelligi.*

Restitutus locus.

IN LXXIII. CAPVT.

QVæ igitur attenuandi. *Olim veteres maiorẽ vim in victus ratione ponebant, quàm in medicamentis: vbi vel humor vitiosus emendandus, vel morbo venienti erat prospiciendum: alia nimirum ratione, quàm huius seculi Medici factitantes: qui statim cum quis de particula aliqua conqueritur, ad valentissima etiam medicamenta confugiunt. Cæterum Paulus noster hæc ex commentario Galeni cui titulus est, de ijs quæ bonum malúmve humorem gignunt sumpsisse videtur. Habet ille in hunc modum: καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἰατροῖς εὑρέθη τὰ κληθέντα πρὸς αὐτῶν ὑγιεινὰ φάρμακα τῆς λεπτυνούσης ἅπαντα δυνάμεως ὄντα. τούτοις γὰρ ἔργον ἐστὶν, ἐκφράττειν μὲν τὰς στενὰς διεξόδους, ἀπορρύπτειν δὲ τὸ προσπλαττόμενον γλίσχρον ἐκ τῶν χυμῶν τοῖς ἀγγείοις, τέμνειν δὲ καὶ λεπτύνειν τὰ παχέα τῶν ὑγρῶν, ἀλλ' ἐὰν πλεονάσῃ τε ἐν αὐτοῖς, ὀρρῶδες, ἢ πικρόχολον ἐν τῷ χρόνῳ, ἢ μελαγχολικὸν ἐργάσεται τὸ αἷμα. Hoc est: Quamobrem medici salubria ab ipsis vocata medicamenta inuenerunt, omnia facultatis attenuatoriæ: siquidem munus ipsorum est arctos transitus patentiores reddere, succorum lentorem vasis adhærescentem abstergere: humorum crassitiem incidere atq; extenuare. Sin autẽ serosum quippiam in eis redundet, vel sanguinem biliosum temporis interuallo, vel melancholicum efficiunt &c. Sunt autem medicamenta salubria, cibi loco medicamentorum sumpti, quibus per sanitatem vtimur.*

Salubria medicamenta quæ.

Porro quæ incrassandi. *Ex eodem commentario transcripta sunt, vbi in istum modum habet:* τὰ δὲ τοὺς παχεῖς καὶ γλίσχρους γεννῶντας χυμοὺς ἐδέσματα τροφιμώτατα πάντ᾽ ἐστὶ, ἐὰν πεφθῇ καλῶς ἔν τε τῇ γαστρὶ, καὶ τῷ ἥπατι, χρηστὸν αἷμα γεννᾶν πέφυκεν, ἀμεμπτότατα δὲ τῶν ἐδεσμάτων ὑπάρχει τὰ μεταξὺ τῶν λεπτυνόντων τε καὶ παχυνόντων. *Quod est: Cibi vero crassos, viscososq́; humores generantes, omnes & valentißimæ sunt materiæ, & si probe in ventriculo, & hepate fuerint concocti, benignum generare sanguinem assolent: verum inculpatissimi inter cibos sunt, qui tenuium, crassorumq́; medij habentur.*

Qui sese exercent, & quantum libet. *Galenus hæc ita habet:* ὅσοις μὲν γὰρ ἀνθρώποις ἐξόν τ᾽ ἐστὶ γυμνασίοις τε πλείοσι χρῆσθαι, καὶ κοιμᾶσθαι μέχρις περ ἂν ἐθέλωσι, καὶ βίον ἔξω τῶν πολιτικῶν ἀσχολιῶν ἥρηνται τούτοις ἐγχωρεῖ, καὶ τὰ παχύχυμα καὶ γλισχρὰ τῶν ἐδεσμάτων ἐσθίειν. *Hoc est: Quibus itaque exercitijs pluribus vti licet, & quàm diu libet dormire: ad hæc qui vitam ciuilibus negotijs vacantem degunt, ij & cibos craßi succi, & viscosos tuto assument.*

Porro quemadmodum. *Ad verbũ ex eodem loco transcripta sunt. Galenus autem addit rationem: neutiquã enim, inquiẽs, aliquis ægrotabit, si opportune prospiciat, ne cõcoctione vnquã frustretur, itẽ ne à cibo validam quandam ambulationem subeat. Quippe sicut* Exercitatio. *exercitatio cibos præcedens, plurimum conseruandæ sanitati cõducit: sic qualibet secundum cibos commotio, nocentißima est. Nam alimentum antequam sit concoctione elaboratum, ex ventriculo distribuitur. Vnde crudorum humorum copia in venis collecta, omnigenas morborum species procreare solet, nisi protinus labore aßiduo fuerint discußi, vel concocti, ac in sanguinem commutati.*

Varia ciborũ genera. *Plinius lib. 11. c. 52. Homini cibus vtilissimus simplex. Aceruatio saporũ pestifera, et cõdimẽta pernitiosiora.*

IN LXXIIII. CAPVT.

Lactuca. *Ex libris de alimentorum facultatibus fere mutuatus est omnia Paulus. Itaq; cum dicit, eoq; somnum accersit, intellige, vesperi commanducata, vt Galenus vti solebat. Valenter nu-* τρόφιμος. *trit, græca dictio est* τρόφιμος, *quasi dicas, nutriens valde, sic enim docti interpretantur vocem istam.*

Ita boni succi. *Galenus, cũ alia omnia olera paucißimũ sanguinẽ generent, sola lactuca non multum quidem nec viciosum gignit, nõ tamen absolute* εὔχυμον, *hoc est boni suci, laudabilem & benignum.*

Intybum. *Alias græcis* σέρις *dicitur, in satiuum & agrestem diuiditur. Quanquam græci per cichoreum tam domesticum quàm*

agrestem intelligant. *Satiuus intybus duplex, vnus latioribus folijs, lactucæ similia, quem nos endiuiam, corrupto nimirum vocabulo appellamus. Alter, folijs strictioribus, multis capillamentis per radicem transeuntibus. Hoc loco intybum, intellige potissimum, quã vulgo Endiuiam nominamus, in acetarijs vsitatam.* Intybus. Endiuia.

Brassica marina. *Forte ea est herba, quam officinæ soldanellam vocant circa maritima nascentem, nisi Dioscorides folia longa brassicæ huic attribuisset, quæ in Soldanella non sunt: aut longitudo de foliorum ordine venit intelligenda.* Soldanella.

Blitum & atriplex. *Blitum olus rubrum quod in cultis se attollit, cuius folia iuribus incocta sic ea inficiunt rubore, vt nigelli vini dilutum colorem repræsentet: à quo rubrum olus etiam ab olitoribus vulgo vocari. Radice non vna nititur, sed contra cæterorum fere olerum morem multiplici, prolixa, non in rectum tendente, betaceis frondibus, sine acrimonia fatuis, semen corticeum profert racematim singulis ramis insidens. Atriplex flore aureo prodit, caule interdum purpureo, interdum candicante, ramoso, folio bliti, cum pubescit herbaceo, cum senescit, flammeo, nonnunquam in luteum languescente, semine foliaceo, simplici radice in altum ascendente, ex quo multæ se promunt. Dicitur etiam* Dioscoridi *Chrysolacanum.* Chrysolacanum.

Scolymos. *Paulus & Aetius scolymon à cinara diremerunt: hanc officere stomacho, illum prodesse iudicantes. Idem etiam Galenus, ex quo sua mutuati sunt illi, in 2. de alimentorum facultatibus testatur. Alij tamen Græci nullum aliud inter hæc discrimen ponunt, quàm quod scolymos ferus sit, & syluester: cinara vero, domita cultu, feritate exuta, mitior & altilis: cuius cibus, licet stomacho sit grauis, non protinus à scolymis natura, viribusq; degenerauit. Verum ex coctura noxam, quam prius referebat, amolitur: ijs additis quæ etiam Galenus enumerat.*

Atractylis. *Hæc duas habet species, vna mitior est cnico satiuo similior, caule rectiore ac rigido, exili. Itaque pro colo antiquæ mulieres vtebantur, atque hanc proprie atractylida nominabant, semine candido, grandi amaro. Ab officinis dicitur hodie syluestris cartamus. Quibusdam sanguinea virga nominatur quod vulso ramulo cruorem modicum profundat. Altera species hirsuta, caulibus sonchi, torosis, humi reptantibus, semine minuto, frequenti, amaro, & pilis barbato, flore lutheo, vt prior. Cruor etiam ex vulnere secti exit: hæc officinis vocatur, cardus benedictus.* Syluestris cartamus. Cardus benedictus.

Apium hipposelinum, sion, smyrnion. *Quum apium absolute apud autores ponitur, hortense venit intelligendum, quod vulgo Petrose*

troselinum dicitur. Semina quæ à pharmacopolis paßim venduntur, eleoselini sunt, id est, palustris apij. Hipposelinum à Romanis olus atrum dicitur, non autem ab equis nomen sumpsit, vt quidam voluere, sed à magnitudine sua. Nam apud Græcos ἵππος in compositione solam magnitudinem signat, in ijs maxime rebus, quibus nihil peculiare habet. Id quibusdam putatur apiũ, quod Galli, Ache, Germani eppich nominant, Ferrariæ vulgo appellant apium Macedonicum. Dissentiunt autores in Hipposelino & Smyrnio. Alij Hipposelinum, olus atrum nominant, alij smyrnion, quidam diuersa olera hæc iudicant, quidam eadem. Nam Plinius ait: Olus atrum hipposelinum Græci vocant, alij smyrnion. Theophrastus idem videtur cum Plinio dixisse. Galenus smyrnion olus atrum vocat, Romanorum secutus nomenclaturam. Dioscorides & Plinius de ijs priuatim vt genere diuersis egerunt. Forte ea herba est, quam Galli leuechram nominant. Sion, Latinis dicitur Lauer, frutice pusillo, in profluentibus aquis emicante, habitu subrecto, pinguiq́; latis ac luxuriantibus folijs, olus atro similibus, minoribus tantum, odoratisq́;. Officinæ berulam vocant.

Berula.

Eruca. Notißima herba est, in acetarijs vtimur, ob gustus acrimoniam. Græci εὔζωμον, Galli Raquetam appellant.

Ocymum. Recentiores Græci, qui de re herbaria scripserunt, basilicum, hoc est, regium appellant: quod nomen apud omnes fere nationes hodie vsurpatum videmus.

Gingidium. Chærefoliũ.

Gingidium simile est scandici. Gingidium forte est herba eà quam vulgo Chærefolium appellant: non autem quam Plinius Chærephyllon nominat. Olus fuit Pauli & Gal. temporibus tritißimum in vsu. Scandix syluestre olus est, ac vilißimum si Plauto credimus.

IN LXXV. CAPVT.

Asparagus.

ASparagus. Per hanc dictionem intelligi volo, quæ primum in lucem prodeunt olerum germina, priúsq; in folia explicentur, recentißimosq́; turiones qui edendo sunt. In summa, primos cauliculorum partus comprehendo.

IN LXXVI. CAPVT.

Bulbi.

BVlbi. Bulborum facies, vt olim veteribus fuit cognita, ita nunc maxime cum officinis, tum medicis, pace eruditorum dixerim, incognita est. Sunt autem cepæ modo tunicati, & fronde cepicia, tereti, angusta, in mucronem desinente, cauliculo dodrantali, in cuius fastigio flos emicat purpureus, vt in scilla circumactus. Agri Gallici, appetitus appellationem indiderunt, quòd merã excitent cibi auiditatem. Verum genus hoc quòd in hortis copiosiore coma viret, nucleis

graci

gracilioribus nunc porretam, nunc vnionetam à porri, vel vnionis, tum sapore, tum forma vocant. At non solum propriæ cuidam plantæ bulbi nomen inditum est, verum etiam rotundæ radices suis membranis tunicatæ Bulbi nominantur, siue pluribus capitulis coagmententur, vno folliculo omnes ambiente, siue quadantenus distinctæ separentur, quales sunt croci, liliorum, narcißi, scyllæ, &c.

Pastinacæ vero, dauci & cari. *Ad verbum ex Galeni libro citato transcripta sunt. Pastinacæ species satis sunt cognitæ. Dauci vero & cari non item. Sunt porrò tres Dauci species à Dioscoride descriptæ: quam hodie in officinis habemus, syluestris pastinaca est, vt sapor, odor & tota deliniatio ostendunt. Nulla autem dauci species apud Dioscoridem pastinaca syluestris est, sed tertia tantum huic comparatur muscario. Verus Daucus ex Creta exportari debet. Huius semina & radices in vsum medicum veniunt: aliarum specierum semina tantum. Quia vero Dauci & syluestris pastinacæ eædem propemodum vires existunt, ea pro dauco vti licebit.* Officinarũ daucus. Verus Daucus.

Cari. *Officinæ carui dicunt Serapionem suum, aliosq; Barbariæ scriptores secutæ. Non tamen semen hoc carui quod Pharmacopolæ vendunt, respondet Serapionis descriptioni. quippe craßius hoc esse dicit quàm cyminum, officinarum autem multo minus cymino est. Caros igitur forte vna ex nostratibus dauci speciebus erit, si semẽ etiam à Dioscoride exiguum descriptum, respiciamus.* Cari.

Ampeloprasum. *Caule prosilit bicubitali, folijs porraceis, sed angustioribus, flore candido, radice bulbosa. Prouenit in vinetis, vnde à natalibus ampeloprason quasi vitigineum porrum Græcis nominatur. Nostrates officinæ vineale porrum appellant.* Porrum vineæ.

IN LXXVII. CAPVT.

Tubera. *Hæc ex terræ sagina conglobantur, sine medulla, vena, cortice, solo vndiq; circundata, nullis fibris, nullisq; capillamentis nixa, nec extuberante loco in quo gignuntur, aut rimã agente, nec ipsa terræ cohærent. Galli hæc trufla nominant. Itali zunesta tarensola. Vere effodiuntur, nec vltra annum durant.*

Fungi. *Istorum origo prima è limo & acescente succo madentis terræ, aut radicis ferme glandiferæ. Initio spuma lentior, dein corpus membranæ simile, mox partus. Cortice, medulla, neruo, vena carent.*

IN LXXVIII. CAPVT.

Chondrus. *Magna scriptorum recẽtiorum dissensio est, & adhuc sub iudice lis est. Num scilicet chondrus & halica diuersa inter se sint, cum apud* Paulum *distinctim scribantur, an idem, cum apud autores Græcos chondrus, pro halica Romana sæpius ponatur.* Chondrus. Halica.

Apud

Apud recentiores autem Græcos ambæ dictiones coniunguntur: Vt in Aetij sermone 9. cap. 10. in hūc modum: ῥοφὴν δὲ διδόναι χόνδρον ἄλικος μετ' οἴνου λευκοῦ. Quibus verbis præcipit cibum dari chondrum alicæ cum vino albo. Item disceptatur, an hæc semina sint naturalia per se, an potius res facticiæ. Certe quantum ad primam controuersiam attinet, collatis multorum autorum scriptis, chondrus videtur antiquorum in vsu fuisse, si Galeno de victus ratione in morbis acutis credimus, quanquam libr. 1. de alimentis nomen eius apud antiquos perrarum fuisse prodat, vt fere sibi ipse contrarius videatur. Alica vero teste Plinio, res Romana est, neque Pompeij magni ætate in vsu fuisse traditur, nec pridem excogitata. Paulus noster ambo quasi consimilis vsus ac facultatis, frequenter coniungit, vt lib. 3. cap. 31. ἔστω δέ σοι ἄρτος πλυτὸς ἐκ ψυχροῦ, ἢ ἄλιξ, ἢ χόνδρος. Id est: Panis tibi esto lotus è frigida, vel alica, vel chondrus. Sic itaque colligo, vt secunda quoque discordia dirimatur, chondrum & alicam eisdem fere modis fieri, non autem semina, aut fruges esse per se. Paulus autem dicit alicam chondro in omnibus respondere, nisi quod ventrem magis astringat. Nimirum propterea quod chondrus fiat ex Zea, quæ Italis & quibusdam Germanis spelta nominatur hodie. Frumenti genus inter triticum & hordeum mediū. Alica vero ex tritico fiat, quicquid dicat Palladius de hordeo semimaturo. Ea hodie nobis puls frumentacea vocatur: ptisanæ cremori colatitio similis. Errant qui alicam ex Zea, chondrum ex tritico fieri autumant. De chondro consulant Dioscoridem & Constantinum libr. 3. de re rustica. Interim videas apud veteres hæc duo confundi, vt quod alicæ tribuendum sit, chondro tribuant. Inueniasq; varias vel chondri, vel alicæ conficiendæ rationes. Non etiam audiendi sunt, qui far apud Romanos dictum, chondrum esse arbitrantur: cum & ipsum far testimonio Archigenis frumenti quædam sit præparatio, ex Zea nimirum & frumento. Plinius testatur populum Romanum farre tantum ex frumento tercentum annis vsum fuisse.

Panes. Inter panes firmissimus. Vsus sum dictione Celsiana, firmissimus, pro eo quod est alimenti plurimum præstans, quanquam in cōparandi gradu ῥοφιμώτερος habeatur.

Syncomistus. Syncomiston. Hunc alio nomine Galenus autopyron appellat, quod ex omnibus suæ farinæ partibus citra vllam detractionem constet, inter furfuraceum & similageum medius, syncomistos quasi confusaneus dictus, quoniam castratus non sit, sed omnia simul tulerit, furfures, vtriculos & similam.

Polenta. Vide Galenum lib. 1. de alimentis, vbi polentam quam Græci

Græci ἄλφιτα *nominant, recenset, ex hordeo nouello mediocriter tosto fieri. eamq; veteres militibus panis loco dare solebant.*

Maza. *Cum polenta liquore conspergitur, atq; subigitur, mazæ appellationem assumit: Hinc quidam eruditus offam appellat.* Maza.

Oryza. *Hoc frumenti genus Gallicum, Germanicumq; vulgus detracta priore litera Rizon appellant.* Oryza.

IN LXXIX. CAPVT.

EX leguminibus. *Legumina, inquit Galenus ea ex cerealibus seminibus appellant, quæ panificio non accommodantur, vtputa fabæ, pisa, cicera olentes lupinum, oryza, eruum &c. Galenus vocat* ὄσπρεια *&* χεδρόπα. Legumina.

IN LXXX. CAPVT.

DE temporarils. *Sic interpretatus sum* ὡραίους: *quasi dicas horarios. Nam Galenus cæteriq; græci id anni tempus, horã appellant: in quo medio canicula sidus oritur, ad quadraginta vsque dies perdurans, quo tempore omnes temporarij fructus, aut tempestiui, vt Plinius ait, proueniunt. At Galenus non solum horarios dici censet, quòd eo tempore nascantur, sed vt à conditaneis discernantur. Sic etiam Plinius apposite dixit, de persico, quia nõ aliud fugacius. Hoc est quod minus duret.* ὧρα. ὡραῖοι. Fructus. Fructus fugaces.

Omnia poma. *Græce est* ὅλη ὀπώρα. *Sic antea interpretatus sum quicquid herbaceo fructu viret, lignosi nihil exterius habens. Proprie vero Galenus oporam nominat libello* περὶ εὐχυμίας καὶ κακοχυμίας, *ficus & vuas: vt Paulus sequenti capite etiam indicat.*

IN LXXXI. CAPVT.

EX cerasiis. *Galenus commentario iam citato in hunc modum de tempestiuis illis fructibus præcepit. Sunt autem arborei prope dixerim vniuersi fructus, viciosis succis donati, præter quas vocant castaneas. Hæ si quidem exactam in ventriculo concoctionem adeptæ, nutriunt, verum succis crassioribus: malis nequaquam. Aliarum arborum fructus temporarij omnes maligni sunt, nam si in ventriculo computrescant, medicamenti deleterij naturam fere induunt. sicut & mora, licet ea persicis dictis & prunis moderatiora sunt. Tamen corruptelam nihilominus illic prauam sustinent &c. De vsu horum paulo post ait: A viciosis semper abstinendum, nisi cùm ægroti æstate totius corporis siccitatem calorémque emendare conantur. Conueniunt enim tunc poma, pira mora, cerasia adsumpta. Cucumer vero, pepo, & melopepo, item præcocia dicta, vel persica modice tunc manducari debent.* Aliquando viciosis vtendum.

In vniuersum, astringentia. *Vide Galenum lib. 2. de alimen-*

tis: vbi rationem tradit, cur rethori cuidam astringentibus sumptis post alios cibos laxantes venter fuerit solutus. Ibiq; hæc Pauli sententia copiosius explicatur.

Primæ mensæ qui cibi conueniunt.

Eoque primum exhiberi debent. *Idem Galenus libro supra nominato confirmat in hunc modum. Omnes cibi qui prauum succum cũ humiditate, & lubricitate obtinent, ex facili descendunt, eoq; prima mensa sumi debent.*

Duracina. Cõstantinus.

Duracina. *Sunt qui lectionẽ hanc deprauatã putant, velintq; legi pro duracina, rhodacina nulla plane ratione valida nitentes. Galen. quidẽ & alij vetustiores hoc vocabuli non vsurpant, verũ recentiores græci, vti Paulus, hoc cum Rhomanis commune habent. Vocantur autem duracina, quòd corpus ipsorum pertinacius oßi hæreat, quàm vt auelli queat. Græci* δωρακινὰ, *vel* δυρακινὰ *dicunt, latinos fere imitati. Constantinus li. 10. de agricultura.* ἐπειδὴ δὲ ἴσμεν τὸ δωρακινὸν ταχέως γηράσκον. *Paulo post,* ἐρυθρὰ ποιήσεις τὰ δωρακινὰ, ῥόδα φυτεύων ὑπὸ τὰ φυτά.

Druppæ.

Druppæ. *Plinius lib. 13. ca. 26. Oleum & Omphacium est. Fit duobus generibus, & totidem modis ex olea & vite: olea adhuc alba expressa, deterius ex druppa. ita enim vocatur, priusquam cibo matura sit, iam tum colorem mutans &c. Græci* δρυπετὰς *appellant.*

Pistacea. Phistica officinar.

Pistacea. *Vide Plinium. Fructus est ex nucum genere, qui è Syria apportatur: Crescit arbore omnino nuda, præterquam ramorum cacuminibus. Hæc enim comantur densiore folio, angusto, maiore tamen quàm lentisci, subruffo, surculis dependentibus pineæ nucis similitudine. Lutetiæ in quibusdã hortis est videre nunc. Officinæ pharmacopolarum vocant fistica aut fisticorum grana.*

Sirica. Vide an recentiores cũ veteribus cõueniant.

Sirica. *Galenus ita vocat Zizipha à recentioribus græcis appellata: quæ officinæ sephisiariorum iuiubas nuncupant. Recentiores maxime commendant hunc fructum, vt boni succi. Galenus vt prauo donatum reijciendum putat. illi præterea stomachum gratum, hic concoctioni rebellem prædicat. item illi aluo subducendæ conuenire, hic astringere aluum. Aetius recentior, calore & humore temperata tradit, eoq; sanguinis acrimoniam edomant, probum succum creant, serosum sanguinis humorem eliciunt. Decoctum eorũ tußim & difficultatem spirandi lenit, pectori, renibus, vesicæ, prodest.*

IN XCII. CAPVT.

MOlles. *Addidi cute, & paulo post, dura carne, dixi, ne ex simplici vocum interpretatione contraria inter sese posita videri poßint. Sunt itaq; pisces hi molles cute si attingas, duri autẽ carne, vt Galenus habet lib. tertio de alimentis. Nihil in capita præceden*

dentia sum commentatus quòd & facilia, & ex Galeni libro iam citato sint omnia fere decerpta.

IN XCIII. CAPVT.

CArtilaginea. *Hi pisces superioribus sunt contrarij, nam durã habent cutem: mollem autem carnem. Cæterum Galenus sela-* Selache Pisces.
che dictos affirmat, ἀπὸ τοῦ σέλας ἔχειν, hoc est, quia splendorem habeat eorum cutis.

IN XCVII. CAPVT.

ITaque somnus. *Galenus libro tertio de causis pulsuum in hunc* Somni generatio.
modum somni generationem describit: ὁ μὲν γὰρ ὕπνος γίνεται τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἤτοι διὰ κάματόν τινα, καὶ ξηρότητα πλείονα πρὸς τὴν τροφὴν ἐπιστρεφείσης, ἢ διὰ ἀμετρίαν ὑγρότητος ἀδυνατούσης ἐκτὸς ἀποτείνεσθαι. ἔστι δ' ὁ μὲν πρότερος ὑγιεινός τε καὶ κατὰ φύσιν, ὁ δὲ δεύτερος ῥηθείς, οἷος ἐν κώμασί τε καὶ ληθάργοις. *Hoc est: Etenim somnus fit, cum naturalis caliditas, vel ob defatigationem quandam & maiorem siccitatem ad alimentum conuersa est, vel vbi propter nimiam humiditatem foras nequit extendi. Prior sane est salubris, & secundum naturam. Secundus autem dictus, qualis in comate & lethargo &c. Paulo post:* τῶν δ' ὕπνων τῶν κατὰ φύσιν, ὥσπερ οὖν καὶ τῶν ἐγρηγόρσεων ἡ γένεσις οἵα πρόσθεν εἴρηται, δεομένου μὲν ἅμα, καὶ ἀπορουμένου ὑγρότητος δαψιλοῦς τοῦ κατὰ φύσιν ἐν τοῖς ζώοις θερμοῦ, καὶ διὰ τοῦτο συνιόντος εἰς τὰ σπλάγχνα, καὶ τὴν γαστέρα τῶν ὕπνων γινομένων. αὐτάρκως δ' ἀπολαύσαντος ταύτης ὡς ἤδη τὴν κατὰ φύσιν ποιότητα ἔχειν, τῆς γρηγόρσεως ἀποτελουμένης *&c. Hoc est: Somnorum verò naturalium, sicuti etiam vigiliarum generatio existit qualis antea exposita est, nempe vt somni fiant cum naturalis animantium calor indiget quidem simul & destituitur copiosa humiditate, eoq; ad viscera & ventrem commeat: vt autem vigiliæ, cum idem calor hac humiditate potitus fuerit abũde, vt iam naturalem habeat qualitatem &c. Nam ex alimenti confectione multa vaporosa humiditas in ipso calore, meatibus, omnibusq; particulis intermedijs suggeritur.*

Virium animalium requies. *Hoc est, ipsæ quidem non agunt,* Mutua viriũ subsidia.
sed naturalibus subsidium adferunt: eoq; præcipitur rectè, vt dum fit concoctio, etiam in vigilantibus, abstineatur à lectione, disputatione, aut cogitatione graui, ne vis naturalis alio distrahatur, nam mutuo sibi ferunt auxilia, impedimentaq;.

Tempus somni optimum à cibo. *Intellige, non statim: nam* Tempus somni.
somnus statim à cibo, caput replet, vt etiam plethoricæ dispositiones, si Galeno in Aphorismis fidem accommodamus.

Terminus autem somni. *Non sunt audiendi qui vnum omnibus terminum somni præscribunt. Nam alij celerius, alij tardius concoquunt: hi plus assumunt, illi minus. Quare Galenus recte in commentario de euchymia & cacochymia tradit. Quibus itaq; exercitationibus plurimis vti licet, & quàm diu libet dormire, ij & cibos crassi succi, & viscosos tuto assument. Quæ ita græce sonant* ὅσοις μὲν γὰρ ἀνθρώποις ἔξεστιν γυμνασίοις τε πλείοσι χρῆσθαι, καὶ κοιμᾶσθαι μέχρις περ ἂν ἐθέλωσι *&c. vt supra dictum est.*

IN XCIX. CAPVT.

Cataphora. καταφέρεσθαι.

CAtaphora. *Dictio græca est, à verbo* καταφέρεσθαι, *quod est obdormiscere vehementius. Vnde etiã* καταφορικὸς ὕπνος *dicitur. Latine interpretari possis, grauis aut vehementis soporis impetum. Galenus sub hoc nomine, alios affectus soporosos videtur comprehendere,* καταφορὰς *inquiens,* βαθείας ἐργάζεται. ἃς ὀνομάζουσιν ἀποπληξίας, καὶ κάρους καὶ κατοχάς. *Hoc est,* Cataphoras *profundas efficit, quas nominant apoplexias, & caros, & catochos.*

In epistola Dioclis habetur συνάγχην νύκτωρ. *In qua vitium esse puto. Nam quid sibi velit* νύκτωρ, *non satis intelligo. Angina enim omni tempore solet excitari. Nihil itaque mali erit, si legas pro* νύκτωρ, νυκτάλωπα.

FINIS LIBRI PRIMI

COMMENTA-

RIORVM.

*

COM

COMMENTARIORVM IN PAVLVM AEGINETAM LIBER SECVNDVS.

*

CAPVT I.

Liber hic secundus de febribus, & earum accidentijs facili tractat compendio, ex Galeni opere de medendi ratione ad Glauconem magna ex parte transcriptus. Nonnulla vero Paulus noster ex opere de Crisibus, pauca ex Prognosticis Hippocraticis, quædam ex alijs autoribus sumpsisse videtur. Cæterum à morbis similaribus auspicaturum se dicit, qui quatuor constant intemperaturis. Quia vero calida omnium est efficacißima, merito ab hac appellationem desumpsit, febres, morbos nominans similares, qui nimirum etiam simpliciores dicuntur. Compositos in tertio quartoq; volumine persequetur.

Oribasij compendio. *Iulianus olim Imperator medicinam suo tempore vagam amplámque intelligens, præstantißimos ex omni regione medicos Romæ colligendos magno studio curauit, delegítque ex vniuerso illorum numero septuaginta duos, qui diuersis antiquorum autorum monumentis euolutis examinatísque, necessaria magis in artem medicam compendiosa ratione comprehenderent. Hi igitur omnes, sua prius ratione & via, singulatim explicata, vno tandem consensu scribendi prouinciam Oribasio vt facile principi, doctißimoq; tradiderunt. Is varia Galeni opera, aliorúmque nonnullorum perscrutatus in compendium quoddam septuaginta duo-*

bus libris comprehensum (tot enim fuerant conuocati medici) artificiose redegit. Paulus autem Aegineta opus hoc maius esse animaduertens, quàm vt iter facturo circunferri possit: aut ab homine tenuioris fortunæ comparari, in septem tantum libros constrinxit.

Castigatur codex.

Ex Galeni sane. *In græco male legitur ἐκ τῶν Γαλλινοῦ ὧ μὴν ὡς μάλιστα. Hic ὧ est superfluum: ac legi debet Γαλλινοῦ μὴν ὡς μάλιστα. Hos & Oroscius, & castigator Basiliensis præterijt.*

IN II. CAPVT.

ἀθρόως.

VNa vice. *In græco est ἀθρόως, quod cumulatim signat, ac vna vice. Celsus dixisset semel. Contrariũ huic κατὰ μέρος, & κατ' ὀλίγον, quod est, particulatim, & paulatim, multisq; vicibus. Quando scilicet morbi in abscessum finiunt, pluribus diebus fit crisis.*

IN III. CAPVT.

Græcus codex viciosus.

NEq; enim capitis. *Ex Galeni 1. de diebus decretorijs hæc trãscripta sunt. Desideratur autem in Paulo vocula, δὲ, habet enim πυρετὸς εἰσβάλλων, pro πυρετὸς δὲ εἰς βάλλων, quod neglexerunt Aristarchi.*

Aliquem latere. *Galenus addit emphaseos gratia κἂν ἀναισθητότατος ᾖ, hoc est, etiamsi stupidissimus, & ab omni alienus sensu fuerit.*

IN IIII. CAPVT.

νεκρῶδες.

LEthales notæ. *Subsequentes scilicet, facies cadauerosa, sano quàm dissimillima, vt quæ mortuũ imitetur, vnde græcis νεκρῶδες dicitur. Nam si ex Hippocratis sententia, similis sit sani præsertim ipsius, qui nunc ægrotat, faciei, optime sperandum est.* Porro *notæ hæ sunt in morbis acutis, diuturnis, animi defectionibus, doloribus, item omnibus defunctis. In faciei autem, quod imprimis appareant, & vim obtineant maximam. Cadauerosa, quoniam natura debilitata, non amplius sanguinem & spiritum in hanc suppeditat.*

Laurentianus. Nares acutæ

Nares acutæ. *Ita Celsus interpretatur. Nescio cur Laurentianus Nasus compressus verterit, quod græcis dicitur ὀξεῖα ῥίς. Sunt autem nares acutæ, aut ob aliquã causam carnosas animaliũ partes cõsumẽtem, corrumpentemq;: aut ob debilitatem caloris natiui, qui non magis in extimas corporis partes extendi potest, sed in visceribus solis exiguus remanet. Quo fit, vt non amplius tantum sanguinis, aut spiritus in partes illas affluat. Cum autem in naso osseæ partes & humidæ carnosæq; sint, inuicem commissæ: deinde quum osseæ propter terrestrem ipsarum substantiam similes permaneant, humidiores autem consumi facile possint, & in se concidere ob inopiam tum spiritus tum sanguinis, fit vt nasus gracilescat.*

Ocu

Oculi concaui. *Ob easdem causas fiunt: sed quanto extremo naso humidiores, molliores'q; existunt, tanto citius cauantur. Imo etiã spiritus animalis copiosi partiscipes existunt, & calores nõ pauci, quibus ipsi destituti merito cõtrahũtur. Cadauerosa igitur facies quæ sequẽtia apud Hippocratẽ obtinet, in diuturnis sæpe morbis visitur: raro per initia, ob quod & periculosißimũ est, & in acuto morbo prorsus lethale:: inquam ne occasionem quidem habuerit à tempore. In morbis autem longis non adeo lethale: ita nec in frigido loco, hyeme, statu aeris frigido, & senectute: quia morbus naturæ respondet.*

Si hæc neq;. *Aut tali aliqua manifesta causa, minus periculosum est, quã si ob morbi maliciã, et si præstaret, neq; ab eiusmodi causis virtutẽ prorsus debilitari. Celsus optime hãc sententiã lib. 2. exprimit latine. Si hæc, inquiens, ita sunt, vt neq; vigilia præcesserit, neq; vẽtris resolutio, neq; inedia. Dixit autem Hippocrates neq; ex vigilia: quia ex hac oculi, veluti chorda ex siccitate tenduntur.* Vigiliæ.

Vacuatione. *Intellige per alui profluuiũ, & mordicationem, vt Galenus apud Hippocratem interpretatur. Verum Hippocrates habet τὰ τῆς κοιλίας ἐξυγρασμένα ἢ σφοδρῶς, quod est: Aluus vehementer humectata. Celsus dixit ventris resolutio. Paulus vtitur dictione κενώσεως.* Vacuatio.

Aut inedia. *Hippocrates dixit λιμῶδές τι, quasi famelicum aliquid, aut fames quædam Paulus ex Galeno ἀσιτία, hoc est, inedia, Cæterum & alui resolutio vehemens, & inedia corpus siccant, adeo quandoque, vt per se emortuam hanc faciem inducant.* Inedia.

Si oculi lumen refugiunt. *Hoc est, auersantur, ob visoriæ facultatis imbecillitatem. Quæ quum propter instrumentorum affectionem laborat, quemadmodum in lippitudinibus, aut ob alium quendam fluxum præter naturam quidem est, non tamen mortale: cum autem per se afficitur, lethale.*

Illachrymant, non ex quadam. *Hippocrates habet ἢν γὰρ τὴν αὐγὴν φεύγωσιν, ἢ δακρύωσιν ἀπροαιρέτως. Hoc est: Si enim lumen refugiunt aut illachrymant citra voluntatem: nimirum ob facultatis retẽtoriæ imbecillitatem. In Hippocrate additur: ἀποστρέφωσιν, quod est, peruertuntur. Celsus simpliciter dixit, si præter hæc oculi quoque lumen refugiunt, & illachrymant. Paulus autem pulchre distinguit, causa tum exteriore tum interiore, quæ sane vtraque lachrymas sæpe in oculis mouet.* Hippocrates. Celsus.

Ad hæc si alter ex his minor. *Quæ nota facultatem ipsam dispensatem emori significat.*

Quæque in iis alba. *Sicut in lippitudinibus quibusdam & ebriosis nonnullis. Iudicium vero est plenitudinis in cerebro, eiusq; membranis: interim & inflammationis. Vtroq; enim modo sanguis ad oculorum venas exprimitur. Album oculi pars est pupillam ambientis, pericranij extremitas.*

Albũ oculi.

Aut nigricent. *Refrigerata scilicet. Refrigerantur autem emortua. Idcirco mali colores perpetuo apparent.*

Crassior pituita. *Græce λῆμαι, quod Plinius libro vigesimotertio, capite primo dixit, græco vsus vocabulo, vel, inquiens, si lemæ in oculis erunt. Nos Celsum imitati libro secundo, de indicijs mortis, quod caput ex* Hippocrate *trãstulit, diximus, pituita. Habet ille, pituitaq; in ijs innatans nouissime angulis inhærescit. Cæterum Galenus Lemas exponens, dicit semicocti alimenti esse recrementum. Nam facultas oculum dispensans imbecilla allatum nutrimentũ nequiuit concoquere. Iam fiunt etiam lemæ in lippitudinibus tum ob humiditatis præter naturam copiam, tum ob instrumentorum vicium.*

Pituita apud Celsum in oculis pro græcorum λῆμαι.

Per somnum alba. *Ex 14. cap. prognosticon Hippocratis sumpta videntur. Ita vero apparent, ob imbecillitatem facultatis palpebras mouentis, cum citra causam exteriorem constituitur.*

Stridere dentibus. *Hippocrates adijcit, quibus à pueritia consuetum nõ est. Fit autẽ ex cerebri offensione, & per se delirium significat: cum delirio autem, mortem. Cæterum fiunt stridores dentium, cum temporales & masticatorij musculi modo conuulsorio mouentur. Quibusdã accidit, ipsis tantum musculis affectis, vel ab origine, vel postea ex quadam causa. In nonnullis principio neruorum in eiusmodi affectionem deducto, vnde potissimum illorum quæ ab eo nata sunt, conuulsiones fiunt, vt hic neruorum musculus insertorum.*

Stridor ex quibus causis.

Aut in veste floccos legere. *Hoc græce dixit Paulus vnico verbo κροκυδίζειν, quod Hippocrates τὰς κροκύδας ἀπὸ τῶν ἱματίων ἀποτίλλειν dixit capite vigesimo octauo. Celsus hoc interpretatus libro secundo: ait: Si in veste floccos legit, fimbriasq; deducit. Id autem fit corporis humoribus ad caput exhalantibus. Quorum vapore purus ille pupillæ humor inficitur, vnde prædictæ oriuntur imagines, vt in suffusis. Vbi enim niger aliquis, aut crassus antestat, lumen visorium prohibens foras excedere, pro humoris subsistentis natura, imagines generantur.*

κροκυδίζειν

Si æger supinus. *Hoc à decubitu iudicium sumptum est. Galenus in prognostica Hippocratis capite septimo scribit, id neque ad salutem, neque ad mortem habere momentum, sed medium esse, aut parum ad alterum declinare. At si consuetum ægro est, ita cubare,*

& me

& medicum ingredientē non reuereatur, ex bonis signis est. Sin autem consuetum non est, & medicum reuereatur, malum est.

Veluti resolutus. *Græce est* ὅιον παρεμένον. *Nam* πάρεσις *idem quod* παράλυσις. *Sed illa incertis quibusdam partibus, hæc in toto corpore obuenire dicitur. Sit igitur, veluti artubus resolutis.* πάρεσις.

Forte idem est quod dixit Hippocrates: καὶ χεῖρας καὶ τράχηλον, καὶ σκέλεα ἔχειν ἐκτεταμένα. *Hoc est, & manus & ceruicem & crura habere extensa: non contracta. Celsus dixit, vbi supinus æger iacet porrectis manibus & cruribus.*

Vel si etiam deorsum. *Hoc inquit Galenus facultatis corpus gubernantis abolitionem testatur. Celsus dixit, vbi deorsum ad pedes subinde delabitur.*

Spiritum. *Hoc est, totam respirationem: frigidum, ob extinctionem caloris natiui. Græce est* ἀναπνεῖν, *quod est, respirare, Celsum secutus dixi spiritum elidere.* ἀναπνεῖν. spiritum elidere.

Item pulsus languidus. *Hippocrates pulsus non meminit. Languidus autem, quem alij obscurum vertunt, imbecillitatem virtutis fatetur. Creber magnam necessitatem, deficiens per interualla, aut vt percipi vix possit, extremam debilitatem.*

Sudore digeratur. *Græce est* ἱδροῦν συγκοπτικῶς, *quasi dicas sudare ad syncopen. Vide Hippocratem. Celsus in Cardiaco dixit: Id autem nihil aliud est, quàm nimia imbecillitas corporis, quod stomacho languente immodico sudore digeritur,* ἱδροῦν συγκοπτικῶς.

Pulsus vegetior. *Græca dictio est* εὐσφυξία, *quasi dicas, bona pulsatio. Hoc est mediocris magnitudine, frequentia & celeritate: æqualis sibi per omnia* εὐσφυξία.

Bene erga cibum. *Paulo aliter sonant verba græca,* εὖ ἔχειν πρὸς τὰς προσφοράς. *Hoc est: bene habere ad oblationem intellige cibi.* προσφοραί.

IN V. CAPVT.

SI quatuor particul. *Quum nimirum materia est extra vasa. Sicut autē morbus totus quatuor, habet tempora: principiū, augmentum, statum, & declinationem, ita quoque particulares accessiones. Vide Galenum de morborum temporibus, & de totius morbi temporibus, quem librum nos latinitate donauimus.*

Cuius extremus. *Hoc est, longissimus, quasi dicas: Si longissime producatur, in septimana iudicatur. Nam teste Galeno exacte peracutus is est, qui quartum diem attingit. Non exacte, qui ad*

ſeptimum vſque producitur. Ita inter acutos, alius exacte acutus, qui ad vſque diem quartum decimum producitur. Non exacte vero, qui vſque ad vigeſimum durat, quanquam & ipſe acutus ſit.

Sin autem inde in quadrageſimum incidit, acutus ex decedentia, quem græci κατὰ μετάπτωσιν appellant.

Quarto die criſim. *Nam quarto plerunque ſoluunt, aut occidunt. Si multum, ad ſeptimanam perdurant.*

Sed duodecim. *Quæ acceſsionis longitudo maxima eſt, tertianæ exquiſitæ dictæ, quæ intra quartumdecimum, hoc eſt, antequam omnino prætereat, ſoluitur.*

Longus. Talis morbus longus. *Vt eſt quarta, & ſemitertiana, tertiana non exquiſita.*

Acutorũ duplex natura. At ſi particulares. *Galenus libro 2. Duplex autem horum acutorum quoque natura eſt. Vel enim acceſsionum remiſsiones in exactam integritatem finiunt, vel continua, ſemper febris manet, quæ particulares acceſsiones non habet, materia in maioribus viſcerum vaſis ſubſiſtente.*

Si quidem facies, & totum. *Intellige primis diebus. Nam fieri poteſt, longo tempore ex parua febri, vt corpus modice collabatur. Modice autem dixit: quia nimium conſumi & præter rationem facultatis retentoriæ imbecillitatem teſtatur. In codice græco, ſuperflua eſt particula εἰ. Nam legi debet: τὸ πρόσωπον, καὶ τὸ λοιπὸν &c. non autem τὸ πρόσωπον εἰ καὶ τὸ λοιπὸν, nam vna hæc vocula ſententiam peruertit, quod nec Oroſcius intellexit, nec Baſilienſis corrector.*

Corrigitur codex græcus.

ἀσύμπτωτον. Si prorſus nihil. *Græce eſt: εἰ δὲ παντάπασιν ἀσύμπτωτον, quod eſt: Sin autem omnino non collapſum eſt. Celſus latinius lib. 2. cap. 4. de ſignis lõgæ valetudinis dicit: Vbi æger pro ſpatio parũ emacreſcit.*

Pulſus. Magnus. Citatus. Ex arteriarum motu. *Magnus pulſus, qui in omnẽ diſtantiam attollitur, fit ob magnum refrigerij vſum. Citatus, vbi magnitudo pulſus non ſufficit, additur Celeritas. Sicuti cum qui magno incedit paſſu, non poteſt iter inſtitutum tempeſtiuius abſoluere, niſi eundem gradum acceleret. Creber, celeritatem adhuc adiuuat, dum breuem facit ab opere quietem. Veluti qui nunquam intermittit, verùm ſemper iter repetit, quod celeriter perficit atq; maximum vſum refrigerij indicat. Vehemens, robuſtis viribus, natura ſtrenue ſe ad fuliginoſa excrementa expellenda accingente.*

Creber.

Paruus. Tardus. Rarus. Contrarius longum. *Hoc eſt: Paruus, tardus, rarus, languidus. Paruus quia tantus calor non eſt, qui refrigerari valde requirat, aut viribus imbecillis, materiáve oppreſsis.*

Quatenus calidæ, & vrentes. *Subaudi ad tactum. Hæc ſumpſit*

ex

ex libro primo Galeni ad Glauconem capite de curatione doloris capitis.

Delitescentes. οἷον σμυχόμενοι, græce est. Interpretantur autem grammatici σμυχόμενοι ἀφανιζόμενοι, quod est, non apparentes. Galenus vtitur hoc verbo, præterquã in libro supra citato, secundo etiam de indicatorijs diebus. Qui nanque inquiens, ad quartumdecimum, aut vigesimum diem morbi prorsus acuti exciderunt, hi plane inceperunt tanquam σμυχόμενοι, lento motu. Nihil refert etiam si interpreteris, mitiores & languidæ. Habetur in codice Græco ante σμυχόμενοι dictio μαλθακώτεροι, fac tu μαλακώτεροι. σμυχόμενοι

IN VI. CAPVT.

MAgna ex parte. Recte dicitur, magna ex parte. quoniam plurimi longi affectus teste Galeno libro secundo de diebus decretorijs, etiam excretionibus finiuntur, sed non manifestis. Potißimum autem absceßibus, & concoctione. Qui enim ad quartumdecimum crudi sunt, non ante quadragesimum soluuntur.

IN VII. CAPVT.

DIerum decretoriorum.. Antequam dies ipsos enumeremus, apte prius dicetur, cur ita appellentur, Græci vocãt, κρισίμους quasi iudicijs dicatos. In quibus natura cum morbo pugnante, iudicium expectatur, natura ne morbũ sit superatura, an morbus naturã. Hoc autem fit, quando facultas alicui siue qualitate, siue quantitate, siue vtroque corpus offendentis, operi suo valentißime se accingit: quæ vere Crisis dicitur. Hæc autem singulis diebus potest accidere, teste Galeno, sed non æque frequenter, nec æquali fide. Hinc Paulus noster inquit: Dierum decretoriorum alij de ægris frequenter, cum fide, nempe cum excretione quadam copiosa, aut abscessu non obscuro. Post quæ morbi recidua timenda non est. Dies decretorij qui.

Salubriter. Græca distio est ἀγαθῶς, quod est bene: quo die morbus ad sanitatem desinit, eóque dixi salubriter.

Perfecte. τελείως interpretatus sum perfecte, iudicat autem is dies perfecte, qui nihil amplius in morbo facit reliquum.

Manifesto. Hoc est: Quo cum excretione, aut abscessu quodam euidenti morbus solutus est.

Insigniter. Paulus dixit græce ἐπισήμως, Galenus εὐσήμως, quasi cum bonis signis. Hoc est, qui prius à contemplatorio iudicatus sit.

Iam

Natura motibus ordinatis gubernatur.

Iam intelligendum venit, naturæ motus proportionibus definitis fieri, & circuitibus ordinatis, cum morbi materiam superauerit: prohibetur autem quum non plane superauerit. Septenarij igitur circuitus validissima sunt virtute præditi: mox quaternarij: quædam vero extra hos excidunt: quos coincidentes seu intercalarios nominare licet. At perfectus circuitus est, ex tribus septenarijs compositus, qui nimirum viginti constat diebus. Vnde liquet non omnes septenarios inuicem separari, sed nonnullos coniungi, vt etiam quaterniones. Nam hi teste Oribasio in ipsis partibus à præcedente numero incipiunt: post ipsas vero partes absq; præcedente numero procedunt. Porro secundus sextenarius circulus à primo disiunctus est, testimonio Hippocratis ex Aphorismo quarto decimo libri secundi, secundi septenarij, octauus dies initium est: tertius septenarius circuitus secundo cohæret. Vnde fit vt non eadem proportio post quartumdecimum diem seruetur. Nam ab ipso quartodecimo, qui finis secundi est, tertius incipit: post vigesimum diem, idem circuituum ordo perpetuo consistit. Hinc est quod apud Hippocratem probetur maxime, post septimum, quartumdecimum, vigesimum, vigesimusseptimus, trigesimusquartus, quadragesimus. Respondebit ergo trigesimusquartus, quartodecimo, quippe qui ex duobus septenarijs sit coniunctus. Et quadragesimus, vigesimo, vt qui tertium septenarium coniunctum expleat. Eadem ratione commendat sexagesimum, octuagesimum, centesimũ, centesimum vigesimum, vt perfectos circuitus. Iam quaterniones ita habent. Secundus & primus coniunguntur: tertius à secundo separatur. Quartus autem tertio, & quinto coniungitur: quintus iterũ sexto. Atq; ita quoq; post vigesimum, vt in septenarijs proportio seruatur. Concidunt eis nonus, quintus, & tertius.

Sunt itaq; potentes ad iudicandum septenarij: mox quaterniones. Quartus enim dies morbos qui primo non desinunt, soluit. Vndecimus quos septimus non discussit. At si maior morbus sit quàm vt quarto die crisim subeat, certe solutio ipsius in eodem præparatur: septimo autem finis morbi adijcitur. Qui vero morbi septimo die non finiunt, vndecimo natura soluere molitur. Atque sic in ipso vel decernit, vel quartodecimo præparat. Ac omnibus pulchre euenientibus, nullo admisso errore, ad quaternionum circuitus iudicia omnino perueniunt. Erratis autem quibusdam admissis, in coincidentes, seu intercalarios recidunt, quanquam in facta iam crisi iudicanda, præstat eam in nono factam esse, quàm octauo, vt quæ sit tutior, & fidelior: Itaq; differunt quaterniones ab intercalarijs, natura & vsu: natura vt dictum est: vsu, quod ad futuræ crisis cognitionem sufficiant.

ficiant. At morbi acuti impari dierum numero, longi pari iudicantur. Inuadunt quidam morbi secundum diem priore grauiorem habentes: quartum tertio, & totas accessiones in diebus paribus, qui longorum morborum iudices sunt. Protinus autem vt acuti propter accessionis vehementiam finiuntur, hi etiam secundo die interficiũt, & quarto: verum sexto plurimos. Cæterum dies intercalarij, tertius, & quintus, non minus quàm quartus decernunt. Nam perturbationis euidentia naturam ea quæ molestant, etiam ante tempus propulsare compellit. Proinde primariam decernendi virtutem non habent, sed per accidens aliquod sic eueniunt. Quoniam enim natura non conuenienti semper tempore de morbis decernit, sed concitata plerunque aliàs alijs de causis, à quibus accessio in morbis acutis maxime continua redditur, in imparibus acutorum iudicia fieri ratio est.

Exiguum naturæ impetum. *Hoc est, si vel modicè natura ad expetendum aliena se accinxerit. Ex primo Galeni libro ad Glauconem de curatione doloris capitis hæc transcripta sunt, vbi ita habetur:* ἡ μὲν γὰρ ἑβδόμη ἡμέρα, καὶ κατὰ τὰς βραχείας παρασκευὰς τῆς φύσεως ὁρμᾷ πρὸς τὴν διὰ κενώσεως κρίσιν. *Hoc est: Nam septimus dies etiam ex paruis naturæ apparatibus ad crisim quæ per euacuationem confit, erumpit. Itaq; ad quartumdecimum vsq; diem valentissima. Græce erat* ἀγωνιστικώτατα, *hoc est, maximo cum certamine, & impetu naturæ. Ex libro secundo de diebus decretorijs.* ἀγωνιστικώτατα.

Prorsus elanguescunt. *Superius dixit de diebus post vigesimum succedentibus: quod scilicet vehementiam in iudicando remittant. ita hic eos qui post quadragesimum sunt, prorsus elanguescere in naturæ motibus. Græce est* τελέως εἰσὶν ἔκλυτοι, *quod est, omnino sunt resoluti. Male autem in codice Græco impresso est* ἔκλυποι *pro* ἔκλυτοι. *Nec hoc aduerterunt Oroscius & Gemusæus.* Lectio codicis Græci castigatur.

IN VIII. CAPVT.

Concoctionis signa. *Galenus libr. 1. cap. 3. de Crisibus eadem plane habet. Dicit autem signa decretoria nonnunquam male euenire, propterea quod apparentibus scilicet decretorijs citra concoctionem, natura ob perturbationis violentiam, quæ aliàs ab alijs causis accidit, ad expellendum coacta, crisis vel bona, vel mala fiat.*

Neque igitur per initia. *Ex eodem Galeni libro capite octauo sumptum est: sequitur autem in Paulo Græco:* οὔτε οὖν ἐν ταῖς ἀρχαῖς, οὔτε ἐν ταῖς ἀναβάσεσιν αὐτὰ φαίνεσθαι χρὴ, ἀλλ' ἐν τῷ τῆς παρακμῆς χρόνῳ. *Hoc est: Neque igitur per initia, neque in augmento ipsa apparere, sed declinationis tempore conuenit. Galenus*

autem

autem habet: οὔτε γὰρ ἐν ἀναβάσεσι, οὔτε ἐν ταῖς ἀρχαῖς, ἀλλ' ἐν ταῖς ἀκμαῖς αὐτὰ ἐπιφαίνεσθαι χρή. *Quod est: Neq; enim in augmento, neque principio, sed in vigore ipsa apparere oportet. Cui lectioni ego assentior. Nam testimonio Galeni libro tertio de Crisibus, capite quinto: Exquisita concoctio status tempore consit. Ergo si morbus ante statum iudicatus fuerit, malo est. Mutandum itaq; in Paulo* ἐν τῷ τῆς παρακμῆς *in* ἐν τῷ τῆς ἀκμῆς. *Hoc non intellexisti Orosci, nec tu Gemusæe aduertisti.*

Lectio codicis Græci vitiata.

Si accessiones vrgeant. *Galenus libro tertio de Crisibus, capite quarto inquit, in hunc modum:* εἰ μὲν γὰρ ἐπείγοιντο, καὶ προλαμβάνοιεν ἀεὶ τῆς συνήθους ὥρας &c. *Hoc est: Si enim vrgeant, præuertantq; horam consuetam. Paulus habet:* εἰ μὲν ἐπιτείνοιντο, *hoc est, si intrudantur, quod postea explicatur per hanc clausulam: Et vehementiores multo fiant. Quare cum Galeno etiam legendum censeo,* ἐπείγοιντο, *non* ἐπιτείνοιντο, *quanquam non adeo refert, vtrum malis. Galenus certe paulo post eodem verbo eadem in re vtitur:* πρόδηλον *inquiens:* ὡς ἐπὶ τὴν κρίσιν ἐπείγεται &c.

Item iis qui ob rigores. *Nempe ijs qui febribus laborant intermittentibus. Parum proprie dixi rigores, nam hi proprie de frigoribus vehementibus, aut duritie ex frigore contracta, aut etiam sine frigore dicitur. Vt apud authores idoneos est inuenire. Græca autem dictio* ῥῖγος, *totius corporis concussionem significat. Celsus eam vocabulo horroris qui Græcis* φρίκη *dicitur, interpretatus est. Plinius tamen libro septimo capite quinquagesimo scribit: Certis pestifer calor remeat horis, aut rigor. Capiamus itaq; hoc loco rigorem, pro vehementi horrore, vt Galenus est autor.*

Rigor.

IN X. CAPVT.

ANte quamlibet iudicationem, ægrotus grauiter excruciatur. *Caput hoc ex primo Galeni ad Glauconem libro, sumptum est. Excruciatur autem grauiter, quia natura in totum contra morbum insurgit, ad expellendum ea quæ præter naturam sunt. Græce est* δυσφορία προηγεῖται. *Hoc est ad verbum: Difficilis tolerantia præcedit. Nam* δυσφορεῖν *verbum, signat ægre morbum ferre, inquietum esse, exagitari & affligi.*

Atque his obuenientibus. *Galenus libro citato:* εἰ γὰρ ἐπὶ τούτοις ἅπασιν. *Hoc est: Si enim præter hæc omnia. Sublimius attollantur. Galenus libro tertio de prænotione ex pulsibus sumpta, inquit pulsum sublimem omnem excretionis indicem esse.*

Ad hæc si dies decretorius indicetur. *Hoc est si prædicatur ab alio contemplatorio, vt septimus à quarto, quartusdecimus ab vndecimo, &c.*

Exilientem. *Subaudi è lecto. Galenus in commentario quem inscripsit περὶ προγινώσκειν, in hunc modum habet: Cùm natura incumberet in ea quæ grauabant, expellenda, æger erexit se tanquam vellet è lecto exilire: Rogatus cur id vellet facere, respondit se videre serpentem rubrum ex tegula emergentem, ac vereri ne in via ille aberrans, super ipsum caderet, eóque fugere in locum quo decumbebat.*

Si qua partium ipsius palpitet. *εἰ τὶ πάλλοιτο Græcus codex habet, vt etiam Galeni primus ad Glauconem. Signat autem πάλλομαι, idem quod moueor, concutior, palpito. Vide libellum Galeni de palpitatione, quam alij tremorem interpretantur. Libro primo de crisibus pro πάλλοιτο habetur, σείεται, quod est, mouetur, additurq́; καὶ τρομώδης γίνεται, id est, & tremulum fit, vt labrum.* πάλλομαι.

Venæ in temporibus. *Quod signat sanguinem ad superiora erupisse, & calidissimum, cum alioquin proprium sit arteriarum pulsare.*

IN XI. CAPVT.

SI euacuatio. *Ex Galeno de Crisibus tertio, cap. 3. fere omnia transcripta sunt. Meminerint autem lectores, aliquando me dictione Græca crisi scilicet vti, quod medicorum familiæ sit & vsitata, & familiaris. Aliquando interpretor iudicium, vel indicationem: quod vt mihi liceat post alios, oratos ipsos volo.* Crisis. Iudicium. Iudicatio.

IN XII. CAPVT.

PVlsus. *Hoc caput ex varijs Galeni libris de pulsibus transcriptum est. Primum itaq; Paulus definitionem ponit, qua dicit cor & arterias attolli, & deprimi. Attolluntur autem, longis fibris in se coëuntibus: alijs omnibus relaxatis. Submittuntur, hoc est deprimuntur, astringuntur, longis relaxatis, latis in se coëuntibus. Græce est ὁ μὲν σφυγμὸς κίνησίς ἐστιν καρδίας καὶ ἀρτηριῶν κατὰ διαστολὴν καὶ συστολὴν γιγνομένη. Hoc est: Pulsus sane motus est cordis, & arteriarum qui fit secundum diastolen & sistolen.* Pulsus partes.

Fuliginosa. *Quæ ex functione obita collecta sunt. Nam hæc teste Galeno, non aliter calorem natiuum, quàm flammam ignis extinguunt.*

Primo pulsuum genus. *Hoc ad verbum ex Galeni libello ad*

candidatos medicinæ ſumptum eſt. Habetur enim: Ex ijs quæ propri[æ] motus ſunt, celeritas exiſtit & tarditas: alius vrgens motus, aliu[s] reſolutus.

Quoniam enim. *Hunc ſyllogiſmum ex primo de differentij[s] pulſuum mutuatus eſt. Verba ita ſonant: Quia vero & arteria tria interualla ſortita eſt, ſicut aliud quoduis corpus, longum, latum, & profundum, neceſſe eſt omnino in ſingulis diſtantijs quantitatem dia-ſtoles, & ſiſtoles metiri. Verti autem interuallum, διάστασιν, quod neoterici dimentionem interpretantur. Celſus libro tertio dixit: Si ve-næ non æquis interuallis mouentur, arterias intelligens.*

διάστασις. Interuallũ.

Humoris infuſi. *Galenus libro de dignoſcendis pulſibus quarto etiam ex infuſione humoris differentiam pulſus conſtituit. Nam a-liàs plus, aliàs minus in ea continetur, nunc craſſior, nunc tenuior, nunc aquoſa, nunc aërea humiditas.*

Pleniorem. *Verba ſunt Archigenis apud Galenum lib. quarto de dignoſcendis pulſibus, admodum obſcura, vt lectores facile iudica-bunt. Cæterum plenus pulſus habet tria genera, vt ſummatim dicã: Primum, quod ipſum corpus arteriæ, quo ſtatu ſit declarat: alterum quod qualitatem ſubſtantiæ quam continet: tertium natiui ſpiritus facultatem indicat.*

Pulſus plenior.

Quoniam vero caloris. *Hic locus ad verbum ex libro primo de differentijs pulſuum deſumptus eſt. Verba ita ſonant:* ὅτι κατὰ τὸν τῆς ἀρτηρίας τόπον, ἐναργέστερον γνωριζομένης τῆς τοῦ πυρετοῦ θερμότητος οἷα τις ἐστὶν, ἢ εἰ κατ' ἄλλο τι μόριον ἅπτοιο, πιθανὸν ἔδοξεν εἶναι τισὶ καὶ τοῦτο γένος σφυγμῶν συναριθμῆσαι τοῖς ἄλλοις. *Ex qua lectione videtur addendum in Paulo* τινὲς, *vt ſit* ἠξίωσαν τινὲς καὶ τοῦτο *&c. quod prætererierunt Ariſtarchi.*

Corrigitur exemplar.

Nam cum arteria. *Galenus primo de differentijs pulſuũ in hũc modum habet:* τῆς ἀρτηρίας σώματος οὔσης κοίλου, καὶ μακροῦ καὶ περιφεροῦς, κινουμένης τε διὰ παντὸς διπλῆν κίνησιν ἐξ ἐναντίων σύνθετον μορίων: ἢ γὰρ εἰς ἑαυτὴν συνιζάνει πανταχόθεν ἢ διαστέλλεται πανταχόσε, καὶ ταύτας τῆς διπλῆς κινήσεως ὀνομαζομένης σφυγμοῦ, διττὰς ἀναγκαῖον αὐτῇ συμπίπτειν ἠρεμίας ἐφ' ἑκάτερα *&c. Hoc eſt, vt Græcæ linguæ ignari intelligant. Cùm arteria corpus ſit cauum longum, & teres, moueaturq́; perpetuo duplici motu, ex con-trarijs compoſito particulis (vel enim in ſe vndiquaq; ſubſidet, vel in omnem partem attollitur, qui motus duplex appellatur pulſus) ne-neceſſe eſt, vt duplex ei quies in vtroq; coincidat. Deinde pergit, atq; has duas quietes exercitata manus cognoſcit, & ratio demonſtrat. Pauli lectio videtur corrigenda. Habet enim codex impreſſus* τῆς

γὰρ

γὰρ ἀρτηρίας διπλῆν κινουμένης κίνησιν ἐξ ἐναντίων συγκειμένην κινήσεων. Quod est: Cum enim arteria duplici moueatur motu, contrarijs composito motibus, pro ἐξ ἐναντίων συγκειμένων μορίων. Sic itaque tu corrigito. Oroscius & Basiliensis corrector hoc sponte sua scilicet omiserunt. Corrigitur codex græcus.

Differentiæ rhythmi. *Ex primo de differentijs pulsuum Galeni transcripta sunt. Quare qui omnia planius fusiúsq; explicata desiderabit, ad eos se commentarios conferat.*

Ac cum secundum magnitudinem inæqualitas, id quod maturius, aut tardius assumpserit. *Hoc est, vt apertius interpreter: quanquam sic habeant, ac cum inæqualitas ex magnitudine sumpta, inæqualitatem quæ celeritatis, aut tarditatis ratione constat, assumpserit. Sed malui esse obscurior, quàm non fidelis Aristarchis nostris videri.*

Ac si id quod in situ est. *Eadem locutio. Idem intelligo, ac si dicas: Si eam differentiam inæqualitatis sumpserit, quæ ex situ arteriæ capitur.*

Porro opportunum erit. *Sequentia Pauli dicta, ex Galeni libris de causis pulsuum, & de prænotione miro artificio, compendióq; sunt decerpta.*

Magnus igitur pulsus. *Galenus primo* περὶ προγνώσεως σφυγμῶν, *in hanc sententiam ait de magno pulsus* ἤτοι γὰρ διὰ τὴν ἰσχνότητα τοῦ σώματος, ἢ διὰ τὴν θερμότητα τῆς κράσεως, ἢ διὰ τὴν ἐπίκτητον κίνησιν. *Hoc est: Vel enim fit ob corporis (intellige arteriæ) gracilitatem, aut temperamenti calorem, aut motum acquisitum.*

Causæ ipsius naturales. *Paulo post Galenus habet:* ἀλλ' αἱ μὲν ἐπίκτητοι κινήσεις, αὐτίκα καθίστανται, παραμένουσι δ' ἔτι διὰ τὴν ἰσχνότητα, καὶ τὴν κράσιν, *quod est: Verum motus ascititij statim subsidunt. qui autem ex gracilitate, & temperamento proueniunt, adhuc perseuerant.*

Vt etiam manu admota. *Galenus* ὥστ' ἐνεστί σοι τῶν σφυγμῶν ἁψαμένῳ, κἄπειτα βραχὺ διαλείποντι, καὶ πάλιν ἐφαψαμένῳ σαφέστατα διαγνῶναι τὴν μεταβολήν. *Hoc est: Vt liceat tibi pulsus tangenti, & deinde paululum intermittenti, rursúsq; iterum attingenti, mutationem manifestissimam dignoscere &c. Habetur autem in codice græco Pauli bis* πάντως, *tu igitur postremum expunge, quod neglexerunt nostri mastiges.* Textus græcus castigatur.

Qui sane ob balineas. *Hæc fere & sequẽtia lib. 1. iam citato inuenies. Nisi quod Galenus verbis nonnihil immutatis eadem dicat.*

Ex humorum putredine magnus, ad magnitudinem, ad-

Z

huc submisionem magis citatam. *Galenus libro secundo* προγνώσεως σφυγμῶν *hanc sententiam interpretatur in eum modum:* δηλώσει τοιγαροῦν τὸ μὲν τάχος τῆς συστολῆς ἀξιόλογόν τι πλῆθος αἰθαλωδῶν περιττωμάτων ἀθροίζεσθαί τε ἅμα καὶ ἐκκρίνεσθαι. *Et statim:* παμπολὺ μὲν γὰρ ἀθροίζεται κατὰ τὰς σήψεις τῶν χυμῶν *&c. Hoc est: Indicabit igitur, celeritas quidem systoles, eximiam quandam fuliginosorum excrementorum copiam colligi simul, & excerni &c. Permultum enim ex humorum putredinibus colligitur. Iam libro primo de causis ita habet: Cum refrigerantem causam attrahit corpus arteriarum distenditur: cum fuliginosum excernit, comprimitur. Superat autem alias diastole, cum scilicet maior refrigerij vsus est. Systole, cum plura recrementa expelli desiderant.*

Causæ pulsuum & eorum differentiæ.

Verum ad magnum pulsum. *Galenus primo de causis: Conuenit igitur tria causarum genera sibi mutuo opitulari, vt pulsus magnus aut celer fiat: nempe vsum generationis ipsorum vrgentem, virtutem robustam, arteriarum tunicas molles, aut non omnino duras.*

Celeritas accedit. *Eodem libro: Copiosiore calore in corpore collecto, necesse est animal maiorem desiderare respirationem: pulsúsque maiores. Qua autem ratione maiores, hac etiam velociores & frequentiores. Vt enim sitientes non solum multum, sed etiam cito, & frequenter potionem assumunt, ita qui refrigerantem substantiam requirunt, multam simul hanc, & celeriter & frequenter attrahunt. Quare proprij sunt copiæ caloris pulsus magni, celeres, & frequentes non tamen necessarij sequentes, verum si nullum ex prædictis impedierit.*

Non amplius id quod in. *Primo de causis Galenus. Fortassis videbuntur pugnare ea quæ apparent tum inter se, tum vnà cum causis propositis. Conuenit enim, vt in caliditate, primum sane magnitudo, mox celeritas, deinde frequentia erat, ita etiam in frigiditate, primum sane oriri paruitatem: mox tarditatem: tertium raritatem. Quæ igitur solutio? Quoniam virtute robusta, & si vsus paulo minor fuerit, primam sane actionem neque exiguam, neque tardam necesse est fieri, secundam vero post longius tempus, si vsus vrget, ratio est absolui. Sicut enim cum vrgebat stimulabatq́; & impellebat virtutem ad actionem, ita cum non vrget, diutius conquiescere permittit.*

Dubij solutio.

Sin autem tarditas paruitásque accreuerint, è contrario raritas in crebritudinem. *Quod fit cum non totum arteriæ spacium absoluit pulsus, sed medium duntaxat, vnde sæpius repetere cogitur:*

gitur: alioqui in magno vsu cum frequens est, totum spacium peragit, crebro id repetens. Si verò maior frigiditas oborta, sit, eóque vsus abunde solutus fuerit, vnà quidem cum eo motus etiam celeritas ita soluetur. Minor autem erit & diastole si plurimum fuerit aucta frigiditas, rarißimos quidem, non tamen & tardißimos, & minimos pulsus fieri necesse est: sed tardiores semper, & minores sufficit. Quippe virtute robusta absolute tardi, aut parui nunquam fient, etiam si vsus admodum fuerit solutus.

Itaq; latitudo. *Latos omnino pulsus post criticas excretiones fieri docet Galenus libro secundo de pulsuum causis. Paulo post: Frequenter lati fiunt ob humiditatem, & præsertim cum ipsa corpora arteriarum irrigua fuerint, vt in hydrope, aliquando ob pondus, quod extrinsecus arterijs accidit. Id autem pondus plerunque cutis ipsius rugositas est.*

Quemadmodum sublimitas. *Sublimis in ira & ante crises, scilicet cùm natura ijs quæ molestant, expellendis incumbit.*

Longus. *Cum quo reliquarum duarum distantiarum quantitas existimatur, ob tenuitatem corporis aut peculiarem magnitudinem talis efficitur. Nam aliquando motus quatuor digitis occurrit arctus sane & gracilis adeo vt chordam tenuem repræsentet. Siue enim veluti gracilis cuiusdam chordæ, siue vt pili occursus appareat, ex hoc ipso magna quædam tunica arteriarum duricies apparet.*

Non enim extrema. *Idem Galenus habet primo* περὶ προγνώσεως σφυγμῶν, *hisce verbis:* ἀσφυξία κατὰ μὲν τὴν ἀλήθειαν οὐδέποτε ἐν ζῶντι σώματι γίνεται. *Hoc est: Pulsus defectio reuera quidem nunquam in corpore viuo accidit.*

Corpore emaciato. *Hanc sententiam & superiorem in libello de pulsibus quem ad candidatos inscripsit.*

Vires dissoluuntur. *Vide libellum iam citatum, & prognosticũ.*

Durum pulsum. *Galenus lib. 3. de differentijs pulsuum in calce: & 1. de dignotione: Durus inquiens, & vehemens esse possunt, sed non vehementißimus, & durißimus. Vide etiam primum de præsagijs pulsuum.*

Reliqua pituitæ vicia. *Alia quæ arteriarum tunicas humiditate multa, & præcipue pituitosa irrigant. Primo de causis ad calcẽ.*

Rhythmus. *Vide secundum Galeni librum de præsagijs, & tertium de causis pulsuum.*

Deficientes. *Alij vocant intermittentes. Fit quando facultas grauatur humorum copia, & impeditur, quo minus motũ conuenietĩ* Pulsus deficiens vnde.

tempore auspicetur: vel ob craßitudinem, vel copiam humorum ora arteriarum cordi vicinarum obstruentem.

Coincidens pulsus. Coincidentes. *Fiunt hi teste Galeno ob frequentiam inæqualem: quod cor sæpe functionem minus ac vsus exigit, obierit. Hoc autem ipsum rursus fit, vel grauato corde humorum copia, vel instrumentis obstructis, vel coactis: quæ & deficientium causa erat. Differunt autem inter se, quòd coincidentes virtutem testentur repugnantem, & contendentem cum ijs quæ molestant. Deficientes, detrectantem id subire. Coincidentes sæpe crisim intulerunt.* Deficientes *illis periculosiores. Vtriq; accidunt in febribus ardentibus.*

Inclinans. Inclinantes. *Cum virtus imbecillis erit, corpora autem arterias ambientia, emaciata & colliquata. Multæ sunt causæ, Inflammationes, scirrhi, abscessus, phymata cruda, omnis tumor præter naturam, duricies squalida, frigiditas nimia. Galenus primo de causis.*

Caprizans. Caprizans. *Fit cum virtus quantum ad se pertinet, naturale robur seruat, sed à motu impeditur, vel propter copiam immodicam vel obstructionem, vel instrumentorum compreßionem. Vide secundum de causis pulsuum.*

Dicrotus. Dicrotus. *Hic & caprizans bis feriunt, sed dicrotus duritiam instrumentorum habet, & intemperiem.*

Vndosus & vermiculans. *Hi duo quantitate sola differunt, vna species existens. Sunt autẽ in diuersis particulis, sed vno in pulsu, causa est, imbecillitas virtutis, aut copia humorum, aut mollicies instrumentorum extrema: cũ robur vitale arteriam nequit attollere.*

IN XIII. CAPVT.

Aluus. ALuus optima. *Hoc caput partim ex prognosticorum secundo, partim ex primo de Crisibus libro Galeni sumptum est. Dixi autem aluus, pro deiectione, secutus Celsum, qui libro secundo eandem fere sententiam habet. At venter ei qui à periculo tutus est, reddit modo mollia, figurata, eodem fere tempore, quo secunda valetudine assueuit, modo conuenientia his quæ assumuntur. Cæterum qui causas omnium volet intelligere, commentarium suprà citatum lectitet.*

Leuiter ruffa. *Sic interpretatus sum* ὑπόπυῤῥον *quasi dicas subruffa: hoc est, quam bilis ex iocinore leuiter tinxerit.*

Conuenienter spissa. *Grece est* ἅμα τῇ προσηκούσῃ συστάσει, *quod est cum conuenienti spißitudine. Apud Galenum de Crisibus* συστατικός. *non est, quod satis in verbo* συστατικὸς, *hoc est, cohærens. intelligatur.*

Non

Non nimis fœtida. *Hippocraticum esse dixit Galenus, quod Celsus aliquando interpretatus est, mali odoris, aliquando si magna fœditas odoris accessit.*

Non exuccata. *Hoc est: Ex qua humiditas chyli aquositasq; nõ sit per venas mesaraicas iecori distributa. Vt fere idẽ, sit quod aluus liquida aquosaq;. Cum enim distributio parũ absolute peragitur in ventre, excremẽta liquida, tenuia & aquosa permanẽt, si Galeno & rationi credimus. Græca dictio est ἀχύμωτον, quam Leonicenus vir alioqui in Italia habitus maximus in re medica, vertit, humoris expers, quod quã sit ad rẽ, eruditi iudicent. Est autẽ ἀχύμωτον, id quod Galenus libro octauo de compositione medicamẽtorum secundum locos, ἀνεκχύμωτον dixit, in hac nimirum sententia ὅταν μὲν οὖν ἕλκειν ἐκ τῆς κοιλίας τε καὶ τῶν ἐντέρων τὴν τροφὴν ἀτονήσῃ τὸ ἧπαρ ὑγρὰ, καὶ ἀνεκχύμωτα ἐκκρίνεται διὰ τῆς ἕδρας. Hoc est: Cum igitur iecur alimentum ex ventriculo & intestinis præ debilitate nequiuerit attrahere, liquida, & non exuccata per sedem excernuntur &c. Ex hisce verbis liquet non debere accipi pro ἀχύλωτον, aut ἀχυλοποιηθὲν, sicut nonnulli interpretantur. Nam deiectio liquida, & tenuis esse potest, etiã si vẽter pro munere suo sit functus. Necesse autẽ est & circũpositas partes à vicio immunes esse, et distributionẽ probe in iecur fieri, vt alimentum concoctum esse, ex aluo iudicemus. Cæterum ἀχύμωτον videtur contrarium fere esse verbo σωνεστηκός. Nam hoc tã est substantia moderatum, vt vndiq; cohæreat, simulq; existat molle. Illud contrà tam liquidum vt vndiquaq; diffluat.* ἀχύμωτον. Leonicenus.

At mere ruffa. *Iam ad tertium deiectionũ genus descendit, quod nonnihil ex recrementis à toto corpore in ventrem confluentibus: non ex ciborum confectione iudicare potest.*

Viridis æruginosæ. *Aeruginosa in ventre gignitur & porracea: aliæ bilis differentiæ in venis procreantur teste Galeno in commentario de atra bile.*

Animantis particularum consumptionem. *Græce est σύντηξιν δηλοῖ τῶν τοῦ ζώου μορίων, quasi dicas colliquationem animantis particularum indicat: Intellige autem solidarum: quæ absolute particulæ dicuntur.* σύντηξις.

IN XIIII. CAPVT.

VRina igitur. *Ex libro primo de Crisibus omnia mutuatus est Paulus. Cæterum vbi de exacte aquosa agit, Galenus fusius pleniusq; persequitur. Habet autem Paulus:* τὸ δὲ ἐσχάτως ἄπεπτον, ὅπερ ἐστὶ τὸ ὑδατῶδες ἀκριβὲς, οἷον ἀπεινωμένης πέψεως σύμπτω

μα τοῦ φλεβώδους γένους ὑπάρχον. *Hoc vt interpretatus sum. Galenus autem* τὸ τοίνυν ἐσχάτως ἄπεπτον ὑπὲρ ἅπαντα ταῦτ' ἐστίν.

Vrina cruda. εἴη δ' ἂν ὑδατῶδες ἀκριβῶς τὸ τοιοῦτον, οὔτ' ἤδη πεττόμενον, ὡς τὸ θολερὸν οὔτε μέλλον, ὡς τὸ μετ' ὀλίγον ἀναθολούμενον, ἀλλ' οἷον ἀπεγνωσμένης τῆς πέψεως σύμπτωμα, τὸ τοιοῦτο τοῦ φλεβώδους γένους ὑπάρχει πάθος, οἷον ἀκριβὴς ἀπεψία γαστρός. *Quod est: Itaq; extreme cruda præter has vniuersas existit. Talis autem erit exacte aquosa, vt quæ nec modo coquatur vt turbida, nec coquenda est, vt quæ paulo post turbatur, verum vt desperatæ concoctionis accidens. Talis venosi generis affectus existit, qualis exacte ventris cruditas.*

His vicina est. *Recenset ordine crudarum differentias, quas etiã Galenus breuiter hunc in modum commemorat:* χείριστον μὲν ἡ εἰς οὖρα διάρροια, μοχθηρὸν δ' ἱκανῶς καὶ τὸ λεπτὸν ὄντως καὶ λευκὸν, οἷόνπερ καὶ τὸ ὕδωρ. τούτῳ δ' ἐγγύς ἐστιν ἕτερον οὖρον ἐν πολλαῖς τῶν νόσων φαινόμενον, ὡς οἴνου λευκοῦ ἱκανῶς λευκοῦ καὶ λεπτοῦ μεμιγμένην ἔχειν ἰδέαν. *Quod est: Deterrima quidem in vrinas profluxio. Iam verò praua admodum est tenuis adeo & alba, qualis & aqua existit. Huic autem vicina est alia vrina, quæ in multis morbis apparet: & vini albi admodum & tenuis mixtam habere speciem videatur &c. Paulus fere eadem habet, nisi quod* οἴνου *hoc est, vini, nullam mentionem faciat. Tu igitur apud te considera, num Galeni scripturam malis, an intelligere* ἐγγὺς ἱκανῶς τοῦ λεπτοῦ καὶ λευκοῦ, *quod est: Alteram vrinam esse admodum propinquam tenui & albæ vrinæ, quæ aquam repræsentare dicebatur. Oroscius locum hunc nimia sua diligentia intactum præterijt.*

Aduerte.

Castigantur græca. Tantum vero crassicie ipsam ab aquosa. *In græco codice est* τοῦ ὕδατος, *hoc est, ab aqua: vbi legendum sit* ὑδατώδους, *id est, ab aquosa, nec hoc aduerterunt Aristarchi.*

IN XV. CAPVT.

Sputa. SPutum subflauum, subrufum. *Ex eodem Galeni loco, & Oribasij sexto libro collecta ista videntur. Hippocrates in prognosticon secundo prius omnia est complexus.*

Etenim præter sanguinem. *Hæc periodus libro secundo prognosticon à Galeno sic scripta est:* πλὴν γὰρ τοῦ αἵματος, ἴσως ἂν ἄκρατον ἢ μοχθηρὰν ἐνδείκνυται διάθεσιν, ἐπὶ θερμότητι φλογώδει τὴν γένεσιν ἔχων, ὁ μὲν ξανθὸς, ἐξοπτωμένης αὐτῆς τῆς ὀρρώδους ὑγρότητος, ἧς ἐνδειμιγνυμένης ὠχρὸς ἐφαίνετο, ὁ δὲ ἰώδης ἐξ ὑπεροπτήσεως ταύτης. ὁ δὲ μέλας, ἤτοι τῆς αὐτῆς ὑπεροπτηθείσης, ἤπερ δὴ μάλιστά τε καὶ διαβρωτικωτάτη γίνεται μέλαινα χολὴ, ἢ τοῦ παχέος αἵματος ὁμοίως ξηρανθέντος, ἢ λόγῳ νεκρώσεώς τε καὶ ψύξεως. *Hoc est: Nam præter*

san

sanguinem, quicunque syncerus humor fuerit, prauam indicat affe-ctionem, ex flammea caliditate trahens originem. Flauus sanè, serosa ipsa humiditate retorrida, qua admixta, pallidus apparebat. Eru ginosus autē, hac nimiū adusta. Niger, vel eadē supra modū adusta, quæ efficitur atra bilis et pessima, et maxime erodēs, vel crasso sangui ne similiter resiccato, vel ratione tū mortificationis, tū perfrictionis.

Cruenta igitur. *Galenus loco iam citato in istum modum habet:* τὰ μὲν γὰρ αἱματώδη καὶ φλεγματώδη, μέτρια, τὰ δὲ τῆς ξανθῆς ἢ μελαίνης χολῆς, χαλεπά. Διαβρωτικὰ μὲν γάρ ἐστιν ἄμφω τὰ σωμάτων, καὶ τοῦτ' αὐτοῖς κοινόν. *Hoc est: Etenim cruēta et pituitosa mo derata: Flauæ autē, aut nigræ bilis sputa difficilia. Quippe ambo cor pora erodūt, atq; hoc ipsis est cōmune. Paulus non habet* φλεγματώδη.

Nam si prompte excreentur. *Hoc est ex Hippocrate:* εἰ γὰρ εὐπετέως ἀναπτύοιτο. *Galenus interpretatur dictionē* εὐπετέως, *quod nos vertimus prōpte, hoc pacto.* τὸ δὲ εὐπετέως ἀντὶ τοῦ ῥαδίως τε καὶ ἑτοίμως οἱ ἕλληνες λέγουσι. *Rursus:* εὐπετὴς γὰρ ἀναγωγὴ πτυέλου, τουτέστιν ἑτοίμη τε καὶ ῥαδία γίνεται, μήτ' ὀδύνης ἰσχυρᾶς οὔσης κατὰ τὸν θώρακα.

Valde crassum. *Græcus codex habet* ὑπόπαχυ *quod est subcrassum, pro* ὑπέρπαχυ, *hoc est, supra modum crassum, ex pituita nimium assata nimirum. Præterijt Gemusæus.* Castigatur codex græcus.

At si expuatur quidē. *Codex græcus deprauatus est, habet enim* εἰ δὲ μὴ πτύοιτο μέλαν, ἀλλὰ, *pro* εἰ δὲ μὴ πτύοιτο μὲν, ἀλλὰ *&c.* Emendantur græca.

IN XVI. CAPVT.

Diarias febres. *Hoc principium sumptum est ex primo Galeni libro ad Glauconem circa principium. Dicuntur autem* ἐφήμεραι *græcis, quasi dicas ad diē durantes:* ἀμφήμεραι *autem, circa singulos dies infestantes, quotidianæ vno verbo latinis appellantur.* Diarias

Opportuni sunt. *Ista cum sequentibus ex octauo Methodi Therapeutices huc translata sunt. Paulus* ἐφ' ὧν αἱ ἀπόρροιαι τοῦ σώματος εἰσὶν οὐκ ἀτμώδεις, ἀλλὰ δριμύτεραι οἷον καπνώδη ἔχουσιν *&c. Galenus autē habet:* ἐν οἷς ἐστι τὸ διαπνεόμενον οὐκ ἀτμῶδες, οἷόνπερ ἐν τοῖς εὐχύμοις. ἀλλὰ λιγνυῶδες, καὶ δριμὺ, καὶ καπνῷ παραπλήσιον ἢ λιγνύϊ *&c.*

Lauare quidē nō subindē. *Paulus græce habet* λούειν μὲν μὴ πολλάκις, *hoc est vt verti. Galenus autē* οὔτε τρίψεων, οὔτε λουτρῶν δέονται πολλῶν, *quòd est: Neq; frictionibus, neq; balneis multis indigent.* Conferūtur loci.

Vehementer refrigerata. *Græcus codex deprauatus est. Habet enim* ψυχρὸν τὰ δὲ αὐτὰ σφοδρῶν κατάχεῖν *&c. Vbi sit legendum* ψύχοντα δὲ αὐτὰ σφοδρῶς, *vt nos etiam vertimus.* Græca viciata.

Victus dulcibus. *Hoc est bonis. Nam bonus in corpore succus aut sanguis, dulcis & est, & dicitur: malus autem, amarã, acidam, aliámve qualitatem extraneam habere ostenditur. Perperam igitur nos corripuit Oroscius, quod dulcis succi γλυκύχυμος verterim: cum idem sit dulcis & bonus in probi sanguinis significatur. Male habet græcus codex γλυμύθυμος. Vide Galeni octauum circa principium.*

Codex græcus viciatus.

Aliquos horum nutrire. *Codex græcus est deprauatus habet, τούτων τινὰ τρέφειν, pro τούτων τινὰς τρέφειν. Vide octauum Galeni de morbis curandis. corrigenda sunt omnia exemplaria impressa.*

Sed vlceri quod. *Plenius in Galeno hæc sententia habetur in hunc modum: ἀλλὰ τοῦθ' ἕλκους ἐφ' ᾧπερ ἂν ὁ βουβὼν αὐτοῖς ἂν γεγονημένος, αὐτοῦ τε τοῦ βουβῶνος προνοούμενοι λούοντες κατὰ τὴν παρακμὴν τοῦ γενομένου παροξυσμοῦ. Hoc est: Sed vlceri ob quod Bubo ipsis fuerit excitatus, ipsiq; buboni prospicientes in accessionis declinatione lauant.*

Græca emẽdantur.

Cæterum à vino. *Hæc clausula ad verbũ ex primo ad Glauconem sumpta est. Vbi etiam dictio πρὶν accipitur pro μέχρις ὅν, hoc est donec: aut sic dicendum: Cæterum priusquam inflammationes fuerint solutæ, arcendi à vino sunt ægroti. Atq; hoc pacto seruabit dictio communem significatum.*

IN XVII. CAPVT.

Putridæ febres. *Hoc caput ex primo Galeni de febribus libro totum transcriptum est: sed varijs ex locis. Textus autem in græco Pauli codice deprauatus est. Habet enim τὴν ἐπὶ σήψει πυρετῶν διάγνωσις, τῷ μηδὲν τῶν προκαταρκτικῶν αἰτίων προηγήσασθαι, καὶ τὸ μὴ ἀπὸ ῥίγους δὲ ἄρξασθαι τὸν πυρετόν. Hoc est: Febrium ex putredine contractarũ dignotio est, quod nulla causa primitiua præcesserit, & quod non à rigore febris inceperit &c. Quæ sententia plane falsa est. Nam proprium plane febrium putridarum est à rigore inchoare. Oroscius & castigator Basiliensis, clarißimi & medici, & philosophi, vt ipsi audire volunt, hæc opinor tanquã parua neglexerunt. Tu autem quisquis veritatem amas in hunc modum corrigito: τῶν ἐπὶ σήψει πυρετῶν διάγνωσις τὸ μηδὲν προκαταρκτικῶν αἰτίων προηγήσασθαι, τὸ δὲ ἀπὸ ῥίγους ἄρξασθαι τὸν πυρετὸν, οὔτ' ἐγκαύσεως &c.*

Græca corrigenda.

Nota.

Hoc enim singulariter. *In codice græco superfluum est τὸ, post μέγιστον adde δὲ particulam. quia noua incipit oratio.*

Corrige græca.

Similiter ad ipsas. *Græce est ἴδιον ὄντι μάλιστα τῶν τοιούτων πυρετῶν. Galenus habet: ἴδιον δὲ ὄντι ἐν τοῖς μάλιστα. Si voles, ita legito.*

IN XVIII. CAPVT.

SI vires sint validæ. *Ex Galeni vndecimo Methodi sumpta sunt ad verbum. In nono libro circa principium, ait in eundem fere modum: Nam si præcedat ciborum cruditas, tanto tempore differre venæ sectionem iubebis, quantum satisfacere, tum ad eorum concoctionem, tum vt excrementa descendant, videbitur.*

Putrida per vrinas. *Et hæc ex vndecimo, sed paulo ante, mutuatus est Paulus. Oportet enim id quod putruit, omni ratione vacuare, quod reliquum est, moderatis motibus, & refrigerante perspiratu, ad exactam symmetriam reducere &c.*

Si vero febris magnitudo. *Galenus addit ad planiorem intellectum, vt in continuis. Hæ enim magis hominem affligunt, quàm intermittentes.*

Vires inualidæ. *Græcus codex Pauli habet* καὶ τῶν δυνάμεων ἰσχυρῶν. *Hoc est: Et vires validæ, cum sit legendum* καὶ τῶν δυνάμεων *(Textus græcus viciatus.)*
οὐκ ἰσχυρῶν. *Hoc est: Et vires non validæ. Præterijt hoc Gemusæus.*

IN XIX. CAPVT.

TErtiana febris cum sit. *Ex secundo libro de crisibus, capite tertio hoc transcriptũ est ijsdem plane verbis. Ceterũ Galenus post illa, in hanc quoq; sententiam habet:* τὸν οὖν ἀκριβῆ τριταῖον οὐκ ἐνδέχεται μὴ οὐ μετὰ ῥίγους σφοδροῦ γίνεσθαι. *Quam orationem Leonicenus vertit.* (Leoniceni error.) *Tertianam itaque febrem fieri contingit sine rigore vehementi &c. Cum sit dicendum: Exactam itaque tertianam non licet nisi cum rigore vehementi fieri.*

IN XX. CAPVT.

EXquisitam tertianam. *Ex primo ad Glauconem hæc Paulus transcripsit. Nonnihil autem à Galeno variat, breuitate sermonis intelligo, quæ tamen sensum nonnihil obscurum reddit. Verba ad Glauconem ita habent:* προτρέπειν οὖν χρὴ τὸν μὲν εἰς τὴν γαστέρα συῤῥέοντα κενοῦσθαι δι' ἐμέτων. τὸν δὲ κάτω ὑπιόντα ὡσαύτως διὰ τῆς κάτω ἐκκρίσεως. *Quod est: Humorem itaque in ventriculum confluentem, per euomitiones euacuare oportet: inferius autem descendentem similiter per internam excretionem. Paulus autem in istum* (Conferuntur loci.) *modum:* καὶ τὸ μὲν εἰς γαστέρα συῤῥέον, κενοῦν δι' ἐμέτων τε καὶ κάτω. *Hoc est: Et quod sane in ventrem confluit, euacuare per vomitum, & inferna &c. In Galeni verbis* γαστὴρ *pro ventriculo: apud Paulum pro toto ventre positum esse existimandum, si concordes alioqui intelligas.*

Vinis autem admodum vetustis. *Lectio in codice impresso*

plane mutila & deprauata est. Habet enim ἀπέχειν δὲ μέλιτος; καὶ νάπυος καὶ ταρίχους, καὶ τῶν φύσει θερμῶν ταῦτα μὲν ἐπὶ παλαιῶν. Ex Galeno & Oribasio legendum: ἀπέχειν δὲ μέλιτός τε καὶ νάπυος, καὶ ταρίχους, καὶ τῶν δριμέων ἁπάντων, καὶ οἴνων δὲ τῶν φύσει θερμῶν, καὶ παλαιῶν ἱκανῶς. &c. Atq; sic nos reddidimus latina: In priore enim lectione nulla vel acriũ, vel vini facta est mẽtio. Oroscius & castigator Basiliensis non aduerterunt.

IN XXI. CAPVT.

LAuare in tertianis spuriis. Hæc quoq; ex eodem loco sunt huc trãslata. Dictio autem τὶ in græco exemplari desideratur. Lege igitur: ἀλλά τι καὶ τὸ τμητικωτέρου. Quod ceu paruum Aristarchi nostri contempserunt.

IN XXII. CAPVT.

QVartana. Ex primo etiam ad Glauconem & sexto Oribasij hæc sumpta sunt. De rigore autem quartanæ febris, Galenus cum alibi, tum in libello de tremore & palpitione inquit: τὸ δὲ τῶν τεταρταίων οἱ πειραθέντες ἄχρι καὶ τῶν ὀστῶν φασὶ διήκειν, ὅταν ᾖ σφοδρόν. Hoc est: Rigorem quartanarum qui experti sunt, etiam ad ossa vsque penetrare affirmant, cum vehemens fuerit.

Nec bilis vomitus. Sed pituitæ intelligas, comitatur etiam lienis inflammatio, tumor, interim fastidium, intẽsa interim cupiditas.

Pulsus exiguus ac rarus. In hac febri inæqualitas pulsuum in vno ictu manifestißima deprehenditur. Multo enim velocius principium motus finémque inuenies quàm medium.

IN XXIII. CAPVT.

QVartana. Ad verbum omnia ex Galeni libro iam sæpius nominato, compendiose transcripsit. Quanquam id antea fecerit Oribasius libro sexto

Castigatur codex græcus.

Qui refrigerant corpus siccantq́;. In græco codice erat ὑγραινόντων, hoc est, humectantium, pro ξηραινόντων, quod est, siccantium. Miror tã apertũ viciũ iudices nostros adeo oculatos nõ deprehẽdisse.

Restitutus codex græcus.

Tum per dies aliquot. Male est in exemplari græco δι' ἡμερῶν τριῶν. Quod est: Per dies tres, pro δι' ἡμερῶν τινῶν. Id est: Per dies: aliquot. Basiliensis corrector hoc quoque neglexit.

Quod succum Cyrenaicum. Galenus hoc medicamentum maxime etiam commendat libello de Tremore, ceu ad rigorem, quartanosq́; circuitus, vtilißimum.

IN XXIIII. CAPVT.

QVotidiana. Ex quinto capite secundi libri de crisibus excerpta sunt. At Galenus libello de Typis, latius accidentia

enu

enumerat in hunc modum: ἀμφιμερινῷ δὲ παρέπεται ὑγρότης ἕξεως, καὶ φλεγματώδεις ἔμετοι, καὶ δίψος οὐκ ἀθίτεται μόνον, καὶ βαρυσμὸς τοῦ σώματος ὅλου, καὶ ὕπνος καρώδης, καὶ καταφορικὸς καὶ σφυγμὸς μέγας, καὶ ἀραιὸς, καὶ χαῦνος τὸ πρόσωπον ὑποπέλιδνον, καὶ χαῦνον, καὶ πεπονῶδες, καὶ πολὺν ἐμφαῖνον τὴν τῆς ὕλης κακοχυμίαν, καὶ τροπὴν &c. *Hoc est, vt ignari linguarum intelligant: Quotidianam vero comitatur habitudinis humiditas, vomitus pituitosi, sitis non intensa, grauitas totius corporis, somnus soporosus, veternosusq́;, pulsus magnus, rarus, laxus, facies subliuida laxa, peponum modo tumida, quæ magnam materiæ prauitatem, & mutationem repræsentet.*

Aquosiora. *Gal. addit lib. iam citato:* καὶ φλεγματικώτερα, *quod est, pituitosiora, quæ ipsam febris causam ostendunt.*

IN XXV. CAPVT.

QVotidianam curantes. *Ex primo ad Glauconem libr. Galeni Paulus hæc descripsit.*

Oxymelite. *Simplici intelligendum, vt quod omnes meatus arctos aperiat, ne crassus alibi humor, vel glutinosus adhærescat. Conuenit autem cum ætatibus, tum naturis vniuersis.*

Primis diebus. *Græce est* κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας. *Male autem in Galeno ad Glauconem* μετὰ τὰς πρώτας ἡμέρας *habetur, quod etiam castigator Basiliensis non mutauit.* Galeni locus castigatus.

Ventriculi. *Sic verti* γαστρὸς, *quæ dictio nunc pro ventriculo, nunc pro toto ventre accipitur. Galenus libello de typis febrium ait:* συνίσταται ἢ μάλιστα ἐπὶ τῷ στομάχῳ κακοπραγοῦντι. *Quod est: Constituitur autem potissimum ob stomachum male affectum. Propterea Paulus recte dixit ventriculi, & oris ipsius rationem esse habendam, quanquam accidat interim, vt in hac febri etiam lien scyrrhum contrahat.* γαστήρ.

Idq́; tam diu, quàm. *Græce est:* κατὰ πολὺ ἕως ὃν παυθῇ. *Hoc paulo secus sonat, quàm reddiderim. Galenus non habet: Eoq́; multi, à quodam alio quàm Paulo fuisse adiectum putant.* Nota.

IN XXVI. CAPVT.

SI vitrea pituita. *Ex Oribasij sexto sumptum est. Vitrea autem pituita à Galeno libro secundo de febrium differentijs explicatur, in hunc modum:* ὑαλώδη δέ μοι δοκεῖ προσαγορεύειν ὁ Πραξαγόρας τὸν χυμὸν τοῦτον, οἱ νεώτεροι δὲ ὧν ἐστι καὶ Φίλιππος ὠμὸν ἁπλῶς. *Item in commentario de Tremore in hanc sententiam:* οὐ μόνον δ' ἐπὶ τῆς ξανθῆς ἢ μελαίνης χολῆς ῥῖγος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῷ ψυχρῷ φλέγματι φιλεῖ γίνεσθαι. καλεῖ δὲ ὑαλῶδη τὸν χυμὸν τοῦτον ὁ Πραξαγόρας, &c. *Hoc est: Non solum autem ob flauam, aut*

nigram bilem rigor, sed etiam ob frigidam valde pituitam fieri solet, vocat autem humorem hunc Praxagoras, vitreum. Subiungit autem: Verum hic rigor non adeo vehemens est: quãquam pluribus nonnunquam diebus subsequentibus perseueret.

IN XXVII. CAPVT.

Continentes. Ex sexto capite libri secundi de Crisibus excerpta sunt. Interpretatus autem sum hic febres continentes, quas Græci συνεχεῖς appellant: continuas autem, quas συνόχους. In Latina quoq; lingua duas voces vsurpemus. Cæterum Galenus intelligit continentes, quarum materia in vasis subsistit: vbi enim ea per totum corpus delata fuerit, intermittentes appellatæ, fiunt.

συνεχεῖς. συνοχός.

Acumine. Græce est ὀξύτητι. Nam vt ὀξὺς acutus morbus dicitur, ita deriuatiuum ipsius ὀξύτης, acumen, celeritas, aut præcipitantia, aut quocunq; modo libet appellare.

ὀξύτης.

IN XXVIII. CAPVT.

Continuarum. Vide nonum Methodi, & sextum Oribasij. Per continuas autem hic intelligo συνόχους, qui ex sanguine potissimum constituuntur. Male in Græco codice legitur τῶν συνεχῶν pro συνοχῶν. Neglexit hoc Gemusæus. Nam συνεχεῖς vocabulum generale de omnibus febribus ex quocunq; humore continue affligentibus. συνοχὸς autem de febri ex sanguine vel putrido, vel efferuescente vsurpatur. Barbari hanc fœminino genere synocham nominarunt.

Restituitur codex.

In vigesimo nono capite codex Græcus habet παχεῖα pro τραχεῖα. Non enim crassa lingua, sed aspera, vel scabra dicendum est, hoc in loco, quod castigator Basiliensis in codice suo alioqui emendato non aduertit. Cæterum caput hoc & inferius ex sexto Oribasij descriptum est. Præcipit autem ardenti febre laborantes non sola aqua, sed mulsa aquosa nutriendos esse. Cuius rationem Galenus in cõmẽtario Hipprocratis de morbis acutis: Aqua, scribens, natura frigida, tardè penetrat, & quàm plurimo tempore in præcordijs subsistens, in acutis morbis corrumpitur: mel bilescit, ob id mulsa aquosa dari debet: vt aqua nulla in superiore ventre facta mora à melle mixto ad distributionem trahatur. Non autem aqua cruda, sed cocta esse debet.

Emendantur Græca.

Sustinere. Ita sum interpretatus διαιτᾶν, hoc est, nutrire, alere. Celsus ait, cremore ptisanæ sustentandi sunt. Atq; hoc loco proprie dicendum est, Sustinere. Quia tantum cibi hic porrigitur, quantum viribus sustinendis sufficit.

διαιτᾶν.

IN

IN XXXII. CAPVT.

DVplex hecticarum. *Galenus libro primo de febrium differentijs, Oribasius sexto eadem plane habent. Leonicenus & Laurentianus parum recte in translatione Latina se gerunt. Quid autem sibi velit Oroscius interpretando* ἢ καὶ μενούσης ἔτι συχνῆς, *vel etiam si humiditatis aliquid continuum permaneat, eruditi iudicent. Cum melius dixisset, vel etiam madore adhuc copioso, aut multo permanente. Nam* συχνὴ *non tantum* συνεχὴς *significat, si Hesichio credimus, sed etiam* πολύς. *Præterea sensus hunc significatum requirebat. Cæterum Hectica dicitur, quod stabilis sit, ac solutu contumax, vel quod totum corporis habitum occupet.* Aduerte.

IN XXXIII. CAPVT.

HEctica febre. *Vide Galenum libro decimo Methodi medendi: vbi paulo manifestius curationem hecticarum persequitur.*

Moderato. *Græcus codex habet aduerbium* μεμετρημένως, *quasi dicas mensuraliter. Nam Gal. 10. magnam curam habendam esse dicit mesuræ, frigidæ febricitantibus exhibendæ.* μεμετρημένως.

IN XXXIIII. CAPVT.

QVandoquidem tertiana. *Hæc Galenus in secundo fere de febrium differentijs, Oribasius in sexto tradidit. Cæterum nomenclaturæ rationem in libello de Typis interpretatur. Est autem semitertiana triplex: Parua, media, & magna. Parua viginti quatuor horas absoluit. Media triginta sex. Magna quadraginta octo, atque continuæ proxima est. Porro ætati mediæ accidit, & tempore potius autumni, cum etiam valde periculosa est, non solum stomachum, sed etiam neruosam partem, & vt summatim dicam, media attingens.*

IN XXXV. CAPVT.

PVblicæ grassantes. *Vide Oribasij sextum, Hippocratem in commentario* περὶ ἐπιδημιῶν, *& de natura hominis. Cæterũ morbos publicæ grassantes voco, quos Paulus* πανδήμους *&* κοινοὺς *sua lingua appellat. Opportunũ autem hic est explicare, quos nam Græci* ἐπιδήμους, ἐνδήμους, σποράδας, πανδήμους, *nominent. Galenus itaque commẽtario primo in primum* ἐπιδημιῶν *in hunc modum scriptum reliquit:* μεμνῆσθαι χρὴ τούτων εἰς τὰ μέλλοντα λέγεσθαι γινώσκειν, ὡς ἔνια μὲν τῶν νοσημάτων κοινῇ πολλοὺς καταλαμβάνει, ἃ δὴ λέγεται κοινά. *Hoc est: Meminisse conuenit horum ad ea quæ post dicentur, sciendumq; nonnullos sane morbos communiter multos corripere: qui sane vocantur communes. Statim subdit:* τῶν δὲ κοινῶν τὰ μὲν ἔνδημα εἰσι, τὰ δὲ ἐπιδήματε καὶ ἐπιδημία.

ἐπίδημοι.
ἔνδημοι.
σποράδες.
πάνδημοι.

τούτων

τούτων δὲ τὰ χαλεπώτατα λοιμώδη καλεῖται. Id est: Ex communibus alij vernaculi sunt, alij aliunde in populum ingruunt. Horum periculosissimi, pestilentiales appellantur. Item ἔνια δ' ἕκαστον ἰδίᾳ τὰ σποράδικα προσαγορευόμενα. Nonnulli singulos priuatim inuadentes dispersi, ac erratici nuncupantur. Paulo suprà: δῆλον οὖν ὡς ἐκ τοῦ γένους τῶν ἐπιδημίων νοσημάτων ὅσα κακοηθέστατα γίνονται, καὶ λοιμώδη καλεῖται. τὸ δὲ τῶν ἐπιδημίων ἐκ τοῦ τῶν πανδήμων τε καὶ παγκοίνων γένους ἐστὶν ὃ ταῖς σποράδεσι νόσοις ἀντιδιαιρεῖται. Hoc est: Itaq; constat ex popularium morborum genere eos esse, qui malignissimi generantur, & pestilentiales dicuntur. Populares autem illorum genere comprehendi, qui vndiquaq;, & communiter in omnes grassantur. Quod genus morbis priuatim, & inter se dissimilibus opponitur. Habes fere omnium appellationes explicatas: quo autem dilucidior fiat interpretatio, pauca ex primo Hippocratis de victus ratione in morbis acutis subijciam. Verba sunt Galeni in commentario primo: δηλοῖ δὲ διὰ τοῦ λόγου τούτου, τὰ μέν τινα πολλὰ γίνεσθαι νοσήματα καθ' ἕνα χρόνον, ἅπερ ὅταν μὲν ὀλέθρια γένηται, λοιμὸν ὀνομάζουσιν, ὅταν δὲ ἐπιεικέστερα, ἑτέρᾳ τινὶ προσηγορίᾳ δηλοῦσιν, ἐπιδήμια καλοῦντες, ὥστε εἶναι τὸ μὲν ἐπίδημον νόσημα τὸ κατὰ χρόνον τινὰ πλεονάσαν ἔν τινι χωρίῳ, τὸν δὲ λοιμὸν ἐπιδημίαν ὀλέθριον. ἔστι δὲ καὶ ἄλλο γένος νοσημάτων κοινὸν πολλοῖς ὅπερ ἐστὶ τὸ κατὰ χώραν ἐπιγινόμενον, τὰ ἔνδημα καλούμενα. τούτοις δὲ ἀντίκειται πᾶσιν αἱ σποράδες νόσοι, διαφερόντως ἐνοχλοῦσαι τοὺς νοσοῦντας οὐ κατὰ τὸν κοινὸν τρόπον συνιστάμεναι. Hoc est: Indicat autem in hac oratione, multos sane quosdam morbos vno tempore fieri, quos, cum perniciosi fuerint, pestilentiam nominant: cum mitiores, alia quadam appellatione significant populares aut vulgares nuncupantes. Vt popularis quidem morbus sit, qui certo tempore in regione quadam dominatur. Pestilentiam vero morbum popularem perniciosum. Iam vero aliud quoque morborum genus est, multis commune, quod ex loci natura superuenit, vernaculum appellatur. His autem omnibus opponuntur, priuati morbi, diuersa ratione ægrotos infestantes, non communi modo constituti &c. Hactenus Galenus noster: cuius sententiam ita interpretor. Morbi qui vndiquaq; populatim, nullo non tempore anni grassantur, nulliq; nec sexui, nec ætati, nec corporis statui parcunt, πανδήμους, & παγκοίνους appellant Græci, ex aëre infecto trahunt originem. Qui autem certo tempore in regione quadam publicè dominantur, ἐπιδημίους, quasi dicas populares, aut vulgares nuncupant, similiter ex aëre, aquæ viciatæ potu, stagnorum, paludumq; graui halitu procreantur. Qui autem perpetuo in regione

gione quadam incrudeſcunt, ἐνδήμους Græci, patrios noſtri & vernaculos nominant, ſimili fere ex cauſa oriuntur. Porrò fit interdũ, vt morbus regioni peculiaris, & generalis vno tempore ſimul inuadant, pro aëris, aliarumq; circunſtantiarum ratione. At morbi priuati cuiq;, inter ſe diſsimiles, σποράδας vocauit Hippocrates, ex victus ratione trahunt originem.

Cibi communes.

Cibique igitur communes. *Non ſolum aër teſte Galeno communes morbos efficit. Siquidem qui in Aëno dum fames graſſaretur, leguminibus veſcebantur, crurum impotentes euaſerunt. Item qui Eruo genuum dolore cruciabantur. Nouimus autem nonnullos, qui etiam triticum ſemiputridum fame coacti ederunt, in communem incidiſſe morbum ex cauſa communi. Et alibi exercitum totum praua vſum aqua ſimiliter in omnibus militibus noxam ſenſiſſe.*

Afflictiones corporis. *Cum Hippocrates dicit alios morbos ex victu procreari, intelligit etiam vitæ ſtudia. Nempe exercitia, otiũ, vigilias, triſtitiam, iram, perfrictionem, inſolatum, balnea quoque non ſuo tempore vſurpata, morbos excitare, ſaltem ratione ſecundaria.*

Caſtigandus Græcus.

Hæc quidem non. *Græcus habet: ταῦτα μὲν οὖν, quod ſonat: Hæc quidem igitur. Verum mea ſententia legendum videtur ταῦτα μὲν οὐ, negatur, id quod tum autoritate Oribaſij tum ipſa ratione probare poſſum. In primis enim Oribaſius ſexto libro hanc lectionem confirmat: deinde in eodem capite ſtatim Paulus dicit: Si quidem in alias cauſas nec omnes ſimul incidimus, neq; eis toto die immoramur: aër autem quoniam omnibus circunfuſus eſt, & inſpiratu attrahitur, vt animalium quoq; corpora afficiat, eſt neceſſe. Non dico quod Galenus primo commentario in Hip. Epidemia, vnde iſta partim ſunt excerpta, in hunc modũ habeat: τὰ δὲ ἀπὸ τῶν ἐδεσμάτων καὶ πομάτων σπάνιά ἐστι. Hoc eſt: Qui autem ex cibo aut potu fiunt, rari ſunt &c. Gemuſæus noſter vituperandi ſtudio, damnat hanc meam lectionẽ, nullam adferens vel autoritatem vel rationem. Quis amabo ignorat populares morbos continenter quidem ex aëre procreari, aliunde autem rarius? Sed inquit Gemuſæus, ex euaporatione lacuum frequentius accidere: cui in hoc reſpondeo, nullum vel ſtagnum, vel paludem morbum communem generare, niſi τῷ βλάπτειν τὸν ἀέρα, vt ait Galenus. Aër autem ipſe vel calidior, vel frigidior, humidiórve ſæpe nobis circundatur. Quare etiam is morbos potius, quàm Solæ paludum vaporationes, efficit. Quæ vt dixi, nunquam corpora humana afficiunt, niſi*

Gemuſæus natura maledicus.

prius

prius aërem ipſum corruperint. At rurſus obÿciet Gemuſæus Ga-
leni ſententiam commentario ſecundo in libellum de natura huma-
na, verba hæc ſunt: πολλάκις μὲν γὰρ ἀναθυμιάσεις τινὲς ἐξ ἑλῶν ἢ
λιμνῶν, ἢ τελμάτων, ἢ γῆς τοιαύτης αἰτίαι γίγνονται τῶν τοιούτων νο-
σημάτων. *Hic dico Galenum velle indicare non ſolum ex aëre in-*
temperato huiuſmodi morbos procreari, quod Hippocrates videtur
innuere, ſed etiam ex aëre, euaporationibus paludum infecto. Non
tamen negat ex aëre frequentius contrahi. Ad hæc omnia, ex oratio-
ne Pauli opinionem meã poſſum aſtruere. Nam conferens ille aërem
cum aliÿs omnibus ſupra nominatis cauſis, raro nos omnes ſimul in
eas incidere pronunciat: non autem fieri poſſe, vt aëris vſum effugia-
mus. Adde quod aëris tantum remedia enumeret, vbi intemperies
aliqua ſubeſſe videtur, reliquarum cauſarum, non item. Vide ergo
candide lector, quid faciat procliuis hominum quorundam ad male-
dicendum natura.

Præterea lignorum. *Galenus hoc etiam confirmat libro de The-*
riaca ad Piſonem in eam ſententiam: διόπερ ἐπαινῶ καὶ τὸν θαυ-
μασιώτατον Ἱπποκράτην ὅτι τὸν λοιμὸν ἐκεῖνον τὸν ἐκ τῆς Αἰθιοπίας
εἰς τοὺς Ἕλληνας φθάσαντα οὐκ ἄλλῳ ἐθεράπευσεν, ἀλλ' ἢ ῥέψας τὸν
Nota. ἀέρα, καὶ ἀλλοιώσας, ἵνα μηκέτι τοιοῦτος ὢν ἀναπνέηται. κελεύσας
οὖν ἀνὰ τὴν πόλιν ὅλην ἐξάπτεσθαι τὸ πῦρ, οὐχ ἁπλῆν τῆς ἀνάψεως
τὴν ὕλην ἔχον, ἀλλὰ στεφάνωντε καὶ τῶν ἀνθῶν τὰ εὐωδέστατα, τοιαῦ-
τα συνεβούλευσεν εἶναι τοῦ πυρὸς τὴν τροφὴν, καὶ ἐπισπένδειν αὐτῷ
τῶν μυρῶν λιπαρώτατα, καὶ ἡδεῖαν τὴν ὀδμὴν ἔχοντα ἵνα οὕτω κα-
θαρὸν γενόμενον οἱ ἄνθρωποι ἀναπνεύσωσιν εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν τὸν
ἀέρα. *Quod olim ſic Latine reddidimus: Quamobrem etiam Hippo-*
cratem illum, multis admirandum laudo, qui luem illam peſtilen-
tiæ ex Aethiopia Græcos inuadentem, non aliter curauerit, quàm
aërem mutando, alterandoq́; ne talis amplius inſpiraretur. Cum igi-
tur ignem per totam Athenarum vrbem incendi iuſſiſſet, non ſim-
plicem lignorum materiam, verum ſerta, floresq́; ſuauiſsimos, fomi-
tem ipſius eſſe conſuluit, vnguentaq́; pinguiſsima, & odorifera ipſis
ſuperfundi, vt aërem purum hoc modo redditum homines in mali
ſubſidium inſpirarent.

IN XXXVI. CAPVT.

NAres deſtillant. *Galenus in commentario Prorrhetici Hip-*
pocratis ſcriptum reliquit: ἁπασῶν δ' οὐσῶν τῶν ἀπὸ ῥινὸς στά-
στάξις. ξεων χαλεπῶν ὅταν παχεῖα καὶ μέλανα ἀπόσταξις, ταύτας ὀλεθριω-
τάτας εὑρήσεις. *Id eſt: Cum autem omnes è nare ſtillationes ſint pe-*
riculoſæ, cum craſſæ, & nigræ fuerint, has perniciosiſsimas reperies.

Venter

Venter colliquata. *ἡ γαστὴρ τὰς συντήξεις habet græcus codex. Est autem σύντηξις colliquatio, consumptioq́;, nempe cum particulis quotidie aliquid decedit, nec alimentum recipiunt. Plinius libro vigesimo secundo, cap. vicesimo quinto hac voce utitur, Tali, inquiens, sorbitionis genere emendantur syntexes, hinc syntectici eodem autore dicuntur. Licebit igitur interpretari hanc sententiam, venter Tabida, & quæ ex ipsius substantia decesserunt, humore undiquaq; in ipsum confluente, emittit, partim vomitu, partim inferius.*

Aloës partes duæ. *Hæc est descriptio pillularum communium: quæ in Nicolao illo præposito viciosa & deprauata habetur. Nam is* Catapotra. *ponit aloës uncias duas, croci & myrrhæ utriusq; unciam unam, in peste addendum consuluit, bolum armenum. Primum vetus scriptura croci non meminit, deinde thymiamatis ammoniaci, non boli armeni unciam præcipit. Id genus permulta monstra in officinis nostris pertinaciter regnant.*

Theriacen ex viperis. *Hoc etiam Galenus libro de Theriaca ad Pisonem confirmat in eum modum: τὸν αὐτὸν τρόπον νομίζω καὶ τὴν θηριακὴν, ὥσπερ τι καὶ αὐτὴν οὖσαν πῦρ καθάρσιον, τοὺς μὲν προπίνοντας αὐτὴν ἐν τῇ λοιμικῇ καταστάσει, μηδ᾽ ὅλως ἐᾶν ἁλίσκεσθαι τῷ κακῷ. τοὺς δὲ ἤδη φθάσαντας παθεῖν ἐξιᾶσθαι δύνασθαι, ἀλλοιοῦσαν, καὶ τρέπουσαν τὴν τοῦ ἀναπνευσθέντος ἀέρος πονηρίαν &c. Hoc est: Simili modo Theriacen, ceu ipsa quoq; ignis quidã purgatorius existat, præsumentes in pestifero aëris statu, neutiquam malo corripi sinere nouimus. Correptis autẽ mederi posse, aëris inspirati maliciam in alterando mutandoq́;. In Galeni codice græco, qui* Codex græ- *Basileæ nuper impressus est perperam legitur ἀναπλασθέντος ἀέρος.* cus viciosus. *Quasi dicas: Aëris reformati, positum est pro ἀναπνευσθέντος. Quod est, inspirati. Nam qui correpti peste sunt, malum aërem attraxerũt respiratu, non reformatũ aut refectũ, aut quomodocunq; dicere libeat.*

IN XXXVII. CAPVT.

NOnnulli febricitare. *Galenus lib. 12. omnia hæc ad verbum* Nota codicũ *habet. Variat autem nonnihil lectio græcorum codicum. Gale*- varietatem. *ni habet ἐν ὄγκῳ τε μείζονι τοῦ κατὰ φύσιν ὅλον τὸ σῶμα ἐστί. καὶ ἡ χροιὰ τοῖς μὲν &c. Hoc est: Et totum corpus vastiore mole quàm pro naturæ modo cernitur, & color &c. Pauli τὸ στόμα τῆς γαστρός, quod est, os ventriculi vastiore mole cernitur. Mea sententia cum Galeno legendum esse censeo.*

Vt pote quos. *Apud Paulum impressum est οἱ δὲ καὶ χωρὶς* Corrige græ- *τούτων, pro ἄγε ἢ &c. Sic etiam Galeni exemplaria omñia habent.* ca. *Nam ratio datur cur missionem sanguinis, aut purgationem non su*-

stineant. Signat igitur hoc loco, si quidem, dictio ἄγε. Præterijt Oroscius, castigator Basiliensis neglexit.

Sin autem robore mediocri. *Galenus, si autem pulsus mediocri robore sit, & magnitudine, paulum ad ægrotantem refert, cuius tamen vires ex pulsu cognoscuntur.*

Ergo si æstas. *Galenus non habet, καὶ θερμὸς, quod ego interpretatus sum, calidi temperamenti. Nõ enim referri potest ad θέρος, vt Grammatista putat.*

Balneum his aduersissimum. *Galenus addit, & aer ambiens vel nimium calidus, vel frigidus.*

IN XXXVIII. CAPVT.

QVi tenuium humorum. *Ex eodem loco Galeni, & 6. libro Oribasij transcripsit. Dicit aũt paulatim & continue alendos huiusmodi humoribus laborantes: præterea fructus, quos ὀπώρας græci nominant, exhibendos. Supra verti poma, quod nihil refert. Nã fugaces, seu horarios, seu tempestiuos, ὡραίους græci appellant. Hoc remedium olim Lutetiæ in quodã adolescente continua febri laborante* Historia. *sum expertus salutare. Nam quoties ille vel aluum deijcere, vel vrinam reddere extra lectum volebat, aut etiam quoties pedibus tantillum consistere, aut in sella, quousq; ei lectulus sterneretur sedere, in sincopen solebat incidere: ac videntes hoc aliquot medici, de salute minus sperare cœperunt. Ego videns iuuenem natura biliosum, tenuiq; sanguine præditum, cogitaui illi quoquo modo virium dissipationem impedire: ac statim quum è lecto in sedem esset collocatus, porrexi ei vuam recentem nondum exacte maturam: nam initio Augusti accidit morbus: qua assumpta, paulatim per dimidiam horam seruaui hominem extra lectum citra animi defectionem, quod feliciter successisse animaduertens, sequenti die idem facere decreui: exhibitaq; paulo maiore portione, ad vnam vsq; horam sine vllo incommodo vt prius seruaui. Factumq; est tandem diebus insecutis, vt tuto iam extra lectum in cubiculo obambularet, daretq; occasionem reliqua auxilia exhibendi. Hoc te nolui celare lector.*

IN XXXIX. CAPVT.

REliquæ occasiones. *Ex eodem Galeni loco sumpta hæc sunt ad verbum. Enumerat autem Paulus syncopæ causas, dolorem vehementem, siue ex intemperie, siue humoribus, siue vtrisq;: vel etiã ex continui diuortio ortum, vigilias nocte dieq; affligentes, nam somno mediocri vires recreantur, immodica inanitio aut per ventrem, aut vomitu, aut sudoribus, aut vrina, aut sanguinis profluuio. Ac in ijs qui aliena loquuntur, hoc est, qui mente non constant, qui delirant, desipiuntq;, Nam παραπαίειν verbum signat παραφρονῆσαι,*

ἀλλ᾽ ε

ἀλλοφάσαι, cerebro scilicet affecto, adeo vt functiones suas peculiares, nequeat edere. In ijs si motus quandoq; corporis fiat, vires collabi necesse est. Ad quas conseruandas, & ad syncopen vitandam, singulare est præsidium, temperamenti custodia. Ante omnia vero trium principiorum: mox reliquarum partium, quæcunq; illa in consortium affectus principia secum ex facili trahunt.

ἀλλοφάσαι

IN XL. CAPVT.

ITaque dolor. Hæc magna ex parte Galenus in secundo de locis affectis habet. Reliqua in duodecimo Methodi medendi.

Dolor stupidus. Græce est ἡ μὲν ναρκώδης ὀδύνη διὰ ψυχρὰν γίνεται διάθεσιν. Quod interpretatus sum ad verbum in Paulo. Galenus libro iam citato ait. καὶ τοίνυν τὸ ναρκῶδες ἄλγημα διάθεσιν ἐργάζεται ψυχράν τε, ἅμα καὶ ὀδυνηράν, quod est. Itaq; stupidus dolor affectionem frigidam simul & dolorificam parit. Aduerte lector, Paulus hic dolorem vt affectum, Galenus vt affectus causam interpretatur. Verum sequentia in oratione Galeni eos conciliant. Nam stupor, inquit, frigiditas quædam est non exigua, eoq; membris hac occupatis difficilem & motum, & sensum parit, atq; ita stupidus dolor, non indicat doloris speciem, verùm dolorem simul & vel affectionem frigidam, vel difficultatem sensus, motusq; ab ea particulæ obortã. Cæterũ non solũ in neruis, sed alijs omnibus partibus accidit.

ναρκώδης. ὀδύνη.

Pulsatilis autem dolor. Græce dicitur σφυγμώδης, & σφυγματώδης πόνος, quasi interpreteris, pulsorius, & pulsatilis labor, vel dolor: insignium inflammationum proprius, arteriarum quidem semper, primario affectu, aliorum vero corporum sensilium omnium, consortij lege. Cæterum vocem græcã πόνος Galenus sic exponit: ὁ γάρ τοι πόνος αἴσθησις ἐστὶν ἀνιαρὰ, καθάπερ ἡ ἡδονὴ προσηνὴς αἴσθησις. Hoc est: Siquidem dolor, sensus est molestus, sicut voluptas est sensus suauis, quod Cicero eleganter dixit. Omne id quo gaudemus, voluptas est, quo offendimur, dolor.

πόνος σφυγμώδης.

Sin autem tanquam à palo. Colicorum dolor est, qui in imo ventris ea potißimum parte vrget, qua vrinarij meatus ex renibus ad vesicam exporriguntur. Atq; hinc non ita ex facili discerni à nephritide potest.

Colicus dolor.

Pũctorius autẽ. Galen. habet: ἀρξόμεθ' οὖν αὖθις ἀπὸ τοῦ νυγματώδους ὀνομαζομένου, συνισταμένου περὶ τοὺς ὑμένας μάλιστα, οἷον ῥήξεως τοῦ πάθους κατὰ τὸ νύττεσθαι δοκοῦν ἐρηρεισμένης, ἐκτεινομένης δ' ἐπὶ πλέον ἐν κύκλῳ ἐπὶ τοῦτο τῆς ὀδύνης. Hoc est, vt Copus noster vertit: Igitur iterũ incipiamus à punctorio vocato dolore, ac videtur quidem veluti ipsius affectus inter pungendam circa membranas potißimũ.

Punctorius.

verum dolor circa locum punctum ad magnum spacium extenditur. Nos autem, pace illius dictum sit, in hunc modum vertendum putamus. Incipiemus itaq; rursus à punctorio dolore dicto, circa membranas potißimũ constituto, cuius affectus veluti radix in eo quod pungi videtur defixa est, dolor autem longius orbiculatim ad id extenditur &c. In pleuritide hunc dolorem esse nemo ignorat, acri humore membranam costas succingentem pungente.

Pertundens. Pertundens, vehemẽtissimis. *Hic dolor græcis dicitur* διαΐσσων, *quod idem est, ac si dicas* διορμῶν, *id est, cum impetu perrumpens. Copus vertit turgidus dolor, qua ratione, ignoro. Certe in Cephalæa, caluaria ipsa perrũpi, pertundíve dolẽtibus videtur. Id autẽ tũc accidit, quando veluti à radice incipiens, ad vicina transit, vt ait Gale.*

Viciatum exemplar. Membrana quidem. *In græco codice deest* μὲν *particula. Legendum enim* ὁ μὲν ὑπὸ τῷ δέρματι, *vt respondeat sequenti,* ὁ δὲ, *quod omnes nostri Aristarchi nõ aduerterunt. Nec impressum exẽplar à Gemusæo castigatum habet. Cæterum membrana cuti subiecta quæ sit, audi. Continetur ea cute & corporibus subiectis per fibrarum telæ modo subtilium traductus: quam venæ cutem nutrientes & nerui sensum communicantes permeant.*

Viciosus codex. Diuellentes cruciatus. *Impressa omnia exemplaria habent* ὄιον διασπωμένης *pro* διασπωμένους: *quanquam Oroscius hoc & castigator Basiliensis non annotarint.*

Profundi sunt. *Hoc est in alto delitescentes, vnde quibusdam* ὀστόκοποι *quasi oßium dolores appellantur.*

Si igitur sanguinis sit copia. *Ex 12. Methodi medendi Galeni, & 6. Oribasij sequentia sunt transcripta.*

Auxiliantes. *Miror cur Gemusæus hunc locum deprauatum reliquerit in suo codice, cum plane ad sensum nihil faciat dictio* προσλιπαροῦντες, *lege igitur* προσβοηθοῦντες *ex Galeno, vt nos etiam antea vertimus.*

Castigatur græci codicis lectio.

καταιονᾶν. Irrorationibus. *Hoc est, aspersionibus. Nam* καταιονᾶν *est* καταντλεῖν, *quod signat superfundere. Linacer vertit* καταιονήσεσι καὶ πυριάσεσιν, *humidis & siccis fomentis. Quanquam non parum diuer-*

καταιόνησις *sa nomina sint, variásq; res significent. Nam* καταιόνησις *est aspersio irrorationq;, vt Celsi more loquar, ex oleo potißimũ ad rem propositam idoneo facta, veluti cũ multa pituita in ore ventriculi hæret, oleum*

πυρίασις. *in quo absinthium ebullierit, id superfundimus* πυρίασις *quæ &* πυ-

πυρίαμα. ρίαμα, & πυρία, & θέρμασμα *græcis dicitur, triplex est. Nẽpe hu-*

πυρία. *mida, sicca, & mixta, si Hippocrati & Galeno credimus. Humidũ*

θέρμασμα. *fomentum, spongia mollis magnaq; ex aqua calida expressa, applicataq;.*

taq́;. *Huius generis est aqua calida, aut oleum in vtriculos, aut vasa ærea, fictiliaq́;, aut in vesicam cõiecta, partiq́; dolenti admota. Siccum fomentũ est, miliũ, sal, harena in sacculos coniecta, aut solũ linthrũ. Itẽ lateres & titiones pãniculis inuoluti, & sic circundati. Pace cuiusdã docti viri dixerim apud Celsum li. 2. nõ esse viciũ scripturæ in dictione, titionibus. Nã tertio eandẽ repetit, fomentisq́; inquiẽs, protinus validioribus totũ corpus circundare cõuenit, maximeq́; inuolutis extinctis testis & titionibus. Mixtum fomentum est, hordeum, eruumq́; prius cõtusa, aceto & aqua macerata, vel etiã farina simili modo præparata, & in sacculis apposita. Cæterum humida fomenta conueniunt inflammationibus ex bilioso humore suscitatis. Sicca ijs, quæ ex tenui & aquoso sanguine proueniunt. Mixta crassis, viscosisq́; humoribus incidendis, conficiendis, dissipandisq́; expediunt.* Fomentum.

Sin moles. *Quidam parum versati in medicina vertunt dictionem* ὄγκον *in græco codice positam, tumorem, nullo plane sensu, quanquam id quoq; hac voce significetur. Voco autem hoc in loco molem, corpus, quod ab externo superceciderit: quod vel durum, vel magnum, vel graue, vel simul ambo fuit. In fine capitis male legitur in codice impresso* ξυροῦ *pro* ξηροῦ. ὄγκος.

IN XLI. CAPVT.

QVum per ventrem. *De hoc acccidenti Oribasius li. 6. eadem tradit. Cæterum syntexin, seu vt latine dicam, colliquationẽ corporis facies illa cadauerosa comitatur. Quod in marcore quem* μαρασμὸν *græci nominant, videre est, aut etiam in hectica marasmode.*

Ex fonte. *Huius loci castigationem Oroscius exemplari suo debet, & Oribasio. Nam omnia exemplaria quæ mihi videre contigit, habent,* ἀπὸ γῆς *pro* ἀπὸ πηγῆς, *quanquam aqua ex terra intelligi possit, aqua ex fonte. Hoc præterijt etiam Gemusæus.* Castigatur codex græcus.

IN XLII. CAPVT.

NOnnunquam palpebras aperire. *Hoc Galenus confirmat lib. 1. de febribus:* οὐ μὴν *inquiens,* οὐδ' ἀνατείνειν ἐπιπλέον οἷοί τε εἰσὶ τὰ βλέφαρα, παραπλησίως τοῖς νυστάζουσιν ἀεὶ διακείμενοι, καὶ μέντοι μύουσιν ὡς τὰ πολλὰ, καθάπερ ὑπνώττοντες. ἔστι δ' οὐχ ὁ ὕπνος αὐτῶν τὸ πάθος, ἀλλ' ἐγρηγόρσεως ἀδυναμία. *Hoc est: Nec vero palpebras diutius attollere possunt, similiter nictantibus perpetuo affecti. Quinetiam plerunq; conniuent oculis, veluti dormitantes. At affectus ipsorum somnus non est, verum vigilandi impotentia &c. Hæc quidem de hectica Galenus pronunciauit: nos autem de omni febri, in qua vigiliæ vrgeant.*

Si conniueant. *Male in græco codice* ἢ μῦσαι, *quod est vel con-* Restitue exẽplar.

niuere, legitur pro εἰ μύσαιεν, quod etiam Oroſcius annotauit: Baſilienſis autem corrector neglexit.

περιεργεῖν. Cibus quodãmodo ſit magis accuratus. Ita reddi dictionẽ græcã περιεργότερα. Nam verbũ περιεργεῖν in bonã partẽ acceptum eſt, quod accurare. Id ſignat ex cura & cõſilio aliquid gerere. Aliquãdo in malã partẽ ſumitur, pro eo quod eſt πράττειν τὰ περιττά. Galenus alibi διαίτῃ ἀκριβεῖ in eodẽ ſignificatu protulit, hoc eſt victu accurato, exquiſitoq́;, non de tenui intelligens, ſed ex delectu ſumpto.

Diacodyon. Linctus ex papaueris. Hanc compoſitionem etiam hodie officinæ vocant diacodyon. Dixit autem Paulus ex ſapa, quia duplici modo fieri ſolet, ſcilicet ex ſapa, & ex melle. Quæ ſapam recipit ad ſomnum conciliandum vtilis eſt. Quæ vero mel, ad ſputi reiectionem.

In quibus autem caput. Contrario ſupradictis modo affectos recenſet. Nam illi ob tuſſim ex defluxu capitis pulmones infeſtantem dormire nõ poſſunt, eoq́; diacodyon ex ſapa aſſument, quod tenues humores incraſſet. Hi autẽ quibus caput defluxionibus obnoxium non eſt, ſuffitu iuuabũtur. In ſequẽti ſentẽtia pro παραγμοῖς, legitur παραμοῖς. Itẽ pro λι. quod ſignat librã pone 7. quod notat drachmam.

Arnabo. Recentiores quidam modo carnabum, modo carnabadium, alij zarnabum, & zarnabadium. Odoramentis expetitur. Vide Paulum in ſeptimo. Sunt qui Doronicum in officinis appellatum eſſe pronuncient. Non ſalicis folia, id eſſe putes, vt quidam grammatiſta hæſitabundus exponit.

IN XLIII. CAPVT.

καταφορά. Soporis noxij. Ita ſum interpretatus dictionem καταφορὰν, quam ſi penitius introſpicias, & ex etymo interpretari libeat, impetus ſomni vehementioris merito dicetur, & inexpugnabilis pene dormiendi neceſſitas, vt Celſi more loquar. Dixi autem, noxij, quia ſopor etiam bonus eſt.

γαλακτώδες. Lactis modo tepenti. Tantũ valet γαλακτῶδες, quaſi dicas, lactoſa. Galenus multis in locis hac voce vtitur pro, tepido. Non autem pro eo, cui lac ſit admixtum.

Caſtigato grecum exẽplar. Si vero morbus. In codice græco deeſt particula δὲ, ac legendum eſt ἐπιμένουσης δὲ τῆς νόσου. Noua enim ſententia incipit, quod miror Oroſcium & Baſilienſem correctorem voluiſſe præterire, cũ alibi etiã minora à me prætermiſſa ceu capitalia clamitẽt.

IN XLIIII. CAPVT.

NOnnullis etiam cum igneus ſenſus, Hoc eſt, cum comburi videntur nimio calore febris, pulicaris herba, quam græci pſyllium nominant, conducit.

Permulcerią;. Græce eſt διαψηλαφητέον, à διαψηλαφᾶν, quod Celſus latine dixit, corpus eius leuiter ex oleo veteri permulceatur, &c. hic autẽ manibus tãtũ permulceri debẽt, ſomni cõciliãdi gratia.

IN

IN XLV. CAPVT.

EX absinthio. *Hoc est, vt Galenus ait, in quo absinthij coma sit feruefacta. Siue autem oleum, siue vnguentum, dicas, nihil refert. Quanquam Oroscius olea in quæ etiam aromata coniecta sunt, vnguenta dici nolit. contra veterum sententiam.* Olei voxi

Nardino. *In græco codice est νάρδῳ, quod signat nardo: eadem ni mirũ locutione qua vsus est Celsus, & Scribonius Largus aliíq; veteres. Celsus lib. 3. vngi rosa debet, pro rosaceo. Vt in cõpositione 210. apud Largũ. Idem rosa dilutum explet concaua vulnera. pro rosaceo dilutum.* Sin autem inflammatorium quiddam. *Codex græcus habet φλεγματῶδες τὸ pro φλεγματῶδές τι, quod omnes castigatores Pauli, ceu momenti exigui neglexerunt.* νάρδ☉. Emendato codicem græcum.

IN XLVI. CAPVT.

RIgori. *Medici hodie dictione rigoris vtuntur pro græca ῥῖγ☉: quanquam non ita latine Celsus Hippocratis sententiam aliquando vertens pro ῥῖγ☉ horrorem reddit. Verum nos φρίκην horrorem vocamus. Inopia itaq; linguæ, ῥῖγ☉ febrium, quasi ad verbum, rigorem interpretamur.*

Concertationẽ naturæ. *In græco codice est: ἐδεῖ ἐκλύειν τ̃ ἀγῶνα. Quod Paulus ἀγῶνα dixit, ego concertationem naturæ exposui. Nam in crisi natura certat cum morbo. Si eo fit superior, bona crisis est: si morbus vicerit, mala. Quamobrem si natura se accingit ad ea quæ offendunt, expellenda, vt in rigore accidit, moliendum nihil est. Dixi igitur concertationem naturæ dissoluere, vel certamen vel pugnam quam cum morbo habet. Naturæ quidem in græco non est, sed sententiæ clarioris gratia addidi.* ἀγῶν:

IN XLVII. CAPVT.

ADiutareq; calfactu. *Recenset hic Paulus, quibus modis sudor per crisim erumpens, etiam adiuuari debeat, nempe fotu mediocri, quiete, calido clystere, adeóque in quiete manere ægros vult, vt sudorem non abstergant.*

Recreare. *Græce est ἀναψύχειν, quod verbum duo significat, refrigerare, & recreare, seu reficere. Hesychius grammaticus dicit idẽ esse quod ῥιπίζειν, euentilare, & ἀναψυχὴν interpretatur παραμυθίαν, hoc est solatium. Congruit magis id hoc in loco, nempe vires sudorum copia lassas, oppressásq; recreare.* ἀναψύχειν:

Tenui velamine. *περιβόλαιον λεπτὸν in græco codice est. Celsus ait: Veste leui, madida, interpretatus sum ἐμβεβρεγμένον ab ἐμβρέχω quod est irrigo, madefacio.* περιβόλαιον

Ambæ siquidem. Ad *calcem & floces vini referuntur. In*

græco neutrum genus est. ἄμφω ἀναθαλπόμενα. ambo ad fouendum applicata, genuino corporis tepore siccantur: siccata meatus per quos sudores erumpunt, obstruuntur.

Qui per validam expressionem. Græce est, κατ' ἔκθλιψιν, quæ fit natura quasi necessitate quadam oppressa. In doloribus vehementissimis & anima sæpe deficit & sudores frigidi erumpunt. Hi dicuntur fieri per expressionem, validam addidi, significantiæ gratia: Quidam pro ἔκθλιψιν, legunt ἔλλειψιν, quod est animi defectum, quod non male etiam hic quadrare potest. Eruditi iudicent.

IN XLVIII. CAPVT.

ὑπογλώττια

HYpoglottia. Formulæ quædam medicamentorum sunt, quæ in tussi, thoracis arteriæq; vitijs assumuntur. Hodie bechicas officinæ, & penidias appellant. Fiunt autem potissimum ex radice dulci, tragacantho, terebinthina, zaccaro, alijsq; ad rem propositam congruis. Cæterum Galenus vocat ὑπογλωττίδας.

Lana sulphure imbuta. Græce est ἔριον τεθειωμένον, ad verbum sonat: Lana sulphurata. Oroscius corripiendi studio potius quàm veritatis, vertendum clamat, sulphure suffita. Quomodo autem lanæ suffiantur, nusquam me legisse fateor, homines suffiri sulphure in tussi lego. Lanam autẽ vt pice, aut alio pingui, ita sulphure imbui. Imbutas sic applicari. Nam suffitus parũ in lana proficit.

Pingue. Græcus codex habet καὶ ἢ λιπῶς, pro ἢ λιπός, accipimus pro pinguitudine, aut oleo, aut quacunque re pingui.

Permulceri. Hoc est, molliter contrectare, supra interpretatus sum διαψηλαφᾶν permulcere, ex Celsi more.

IN XLIX. CAPVT.

STernutamenta. Vide sextũ Oribasij. quomodo autem fiant: Galenus tertio de symptomatũ causis explicat. Hic autẽ Paulus remedia persequitur sternutationis, quæ in febribus molesta esse solet.

λάγων. κενεών.

Ilium intentio. Græci λαγῶνα & κενεῶνα eam partem esse volunt, quæ latinis dicitur, Ilia. Quidam vero male ὑποχόνδρια vertunt Ilia, in bonis autoribus parum versati. In codice impresso est ἐνστασις lege ἔντασις. Neglexerunt Aristarchi.

Corrige græcum codicẽ.

Summarum partium. Hic Oroscius debet exemplari suo. Nam omnia quæ mihi videre contigit habent, τῶν ἀκρῶν μυῶν, quod est, summorum, musculorum pro τῶν ἀκρῶν μερῶν.

Castigato codicem.

Mollis contrectatio. Quod ante dixi permulcere, hoc molliter cõtrectare interpretor Nam idem esse puto. Græca vox est διαψηλαφί.

Spongiæ ex mari vacuæ. Quidam in codice græco legunt pro κενοὶ, quod est vacuæ, καινοὶ, hoc est, recentes. Vtrunque instituto cõuenit:

uenit: quam tu malis lectionem sequere.

IN I. CAPVT.

VEl attemperatos. *Cibi fastidium aliàs ex humore pituitoso, aliàs ex bilioso nasci solet. Si pituita in stomacho redũdat, vomitu educenda est. si bilis supernatat, deorsum euocanda. Vbi vero totũ corpus purgare voles aliter faciendũ docet Hippocrates. Quòd si in primis venis crudi humores, semicoctiq́; habeãtur, dissecãdi, cõcoquendiq́;, quod Hippocrates* πεπασμὸν, *quasi mutuationem. Huius autẽ seculi medici perperam digestionẽ appellant. Si in extremis venis & corporis habitu sint infixi, relaxandi veniũt. At biliosi humores, & melancholici, qui vltra sanguinis terminum processerunt, caloris violẽtia expelli prorsus debent: Si in stomacho nauseã excitẽt per inferiora: si in toto corpore biliosi, quod æstate potißimum accidit, vomitu purgari debẽt: melancholicus aũt infra semper. Porro cũ iã educũtur, necesse est eos infrenare, coercereq́;, ne transitu partes afficiant. Itẽ meliores hoc agendo in locum restituere. Quã rationẽ, seu potius, vt Galenus ait, cacochymiæ curationẽ græci* ἐπίκρασιν *nominãt. Verba Galeni nono Methodi in hunc modũ habent:* χρὴ γὰρ δηλονότι κατὰ τὰς τοιαύτας ἐναντιώσης τῶν ἐνδείξεων κατὰ βραχὺ μὲν ἐκκενοῦν τὸ μοχθηρὸν, κατὰ βραχὺ δ᾽ ἀντ᾽ αὐτοῦ τὸ χρηστὸν ἐντιθέναι. καλεῖται δ᾽ ἐπίκρασις ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, ἡ τοιαύτη θεράπεια τῆς κακοχυμίας. *Paulus igitur recte etiã dixit:* ἤτοι ἀποῤῥύψαντα ἐκκρίνειν, ἢ ἐπικεράσαντα, βελτίους ἐργάσεται. *Quod est: Vel abstergendo excernunt, vel attemperando, coercendo, mitigando furorẽ illorum, obtũdendoq́;, meliores in locum restituẽt. Hippocrates libro de ratione victus in morbis acutis materiã eorum quæ attẽperare possunt, commemorat. Galenus autem eius interpres paulo apertius in hũc modum disserit: de torminibus orationẽ instituens:* σκοπὸς γὰρ ἐστὶν αὐτοῖς, τὸ μὲν τοι καθάραι τῆς κακοχυμίας, τὸ δ᾽ ἐπικεράσαι, τὸ δ᾽ ἀποξηράναι, τὸ δ᾽ ἐμψύξαι. τὸ μὲν οὖν γάλα τὸ ὄνειον, καθαίρειν δύναται, καὶ ἐπικεραννύναι, τὸ δὲ τοῦ λίνου σπέρμα ξηραίνειν τε καὶ ψύχειν, τὰ δ᾽ ἐκ τῶν πυρῶν ἄλφιτα, τὸ ἐπικραστικὸν ἔχει. καλῶς δ᾽ αὐτοῖς ἀναμέμικται καὶ τὰ κρίθινα, ξηραίνοντά τε καὶ ψύχοντα. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι κύαμοι μετρίως ψῦξαι δύνανται. τὰ δὲ ὠὰ καὶ ἡ σεμίδαλις, καὶ ὁ χόνδρος παχύχυμα καὶ εὔχυμα, καὶ ἐπικρατικά. *Hoc est: Eo ipsi spectant, vt viciosum humorem partim purgẽt, partim attẽperent, partim desiccent, partim refrigerent. Lac itaque asininum purgare potest, & attemperare. Lini vero semẽ siccare, & refrigerare. Triticea polenta, attẽperandi facultatẽ obtinet. Recte ipsis & ordeacea admixta est, quæ & siccat, & refrigerat. Aegyptiæ autem fabæ, mediocriter refrigerare potest. Oua, similago, &*

πεπασμὸς.

Nota.

ἐπίκρασις.

chondrus crassi boniq; succi, & attēperatoria existunt &c. Vides igitur, quomodo Galenus vtatur dictionibus ἐπικεράσαι, & ἐπικεραννύναι. Item ἐπικεραστικὸν, & ἐπικραστικά. Galenus duodecimo methodi de vinis fuluis agēs scribit ἐπικεραστικοὶ δ᾽ εἰσὶ καὶ θρεπτικοὶ, quod postea interpretatur τρέφουσι δὲ μᾶλλον, καὶ κακοχυμίαν ἐπανορθοῦνται. Hoc est: Nutriunt magis, & prauitatē humoris corrigūt, emendantq;. Linacer superiorē sententiā nescio quo modo exponit, certe dictionis vim ignorasse videtur. Nā quid sibi vult, præterea mistibilia

Aduerte.

sunt, & nutrientia? Dicere enim oportebat, attēperatoria autē sunt (intellige malorum humorum, bonos in locum reponendo, & qui nōdum longius terminos concoctionis excesserūt, reducēdo, acrimoniam ipsorū obtundendo.) Ne autē putes bilem absolutā, aut flauā, aut nigram meliorē reddi posse: imo nec salsam pituitā: eoq; nemo doctus medicus hos humores alterandos, concoquendosq;, vel vt barbari dicunt, digerendos dixerit. Sed purgandos potius, meatibus per quos transibūt, adapertis, medicamētis in id efficacibus. Ne autē acrimonia sua & rosione infestent, vt in torminibus docuit Hippocrates, cibi & potus ἐπικεραστικοὶ assumuntur. quibus potes etiam syrupos quosdā mitigatorios annumerare. Ceterū male in codicibus græcis ἀποῤῥίψαντα, quod est, proijcientes, pro ἀποῤῥίψαντα, quod signat abstergentes. Præterierunt id Oroscius, Gemusæus & alij. Potissima vero polenta. Codices græci omnes male congruam habent lectionē hanc, πειρατέον ἀνακτᾶσθαι τὴν ὄρεξιν, μάλιστα δὲ ἀλφίτων, pro μάλιστα διὰ ἀλφίτων, aut μάλιστα δὲ διαλφίτων. Nō tamē ab iis multū. Hic quoq; deprauatus est codex græcus. Habet enim μὴ πόῤῥω μέν τοι τοῖς τῶν πυρετῶν χροίας, pro μὴ πόῤῥω μέν τοι τῆς τῶν πυρετῶν χρείας.

Castigato exemplar græcum. Restitue exemplar. Emendato græca.

IN LI. CAPVT.

SI vero in grandē famē. Apud græcos vna dictio grādē famē signat cōposita ex βοῦς & λιμὸς. Quicquid enim grāde illi volūt significare in vna dictione, per ἵππος, et βοῦς, quod est apud nos, si verbū ex verbo interpreteris, equus & bos, explicāt, vt ἱπποσέλινον, βούλιμος etc. Ceterū eadē fere habes remedia bulimi apud Gal. lib. 8. de cōpositione medicamentorū secūdū locos. In sequentibus verti ὀξύτητας pro sæuitia furore, ad verbum sonat acumine.

IN LII. CAPVT.

QVoniam igitur à pituita. Galenus de symptomatū causis libro primo scriptum habet. Canina appetentia fit, cum vel ob acidi humoris vicium ventriculus infestatur, vel vbi totum corpus immodice digestum dissipatumq;, continua nutricatione indiget &c. Ceterum in Aphorismorum libri secundi commentario, cap. 20. curationem hanc ad verbum persequitur.

Incidant, abstergeantq;. *Superius & hic male in codice Græco* ῥίπτουσιν, *pro* ῥύπτουσι *habetur, vnius literæ mutatione: quod ceu nullius momẽti castigatores Pauli neglexerũt. Quãquã ad sensus puritatẽ non parũ faciat. Quippe diuersa sunt, proÿcere, & abstergere.* Aduerte.

Pinguia. *Galenus addit,* καὶ ὡς ἂν εἴποι τις, ἐλαιώδη τῶν ἐδεσμάτων, *hoc est, & vt ita dicam oleosa esculenta.*

IN LIII. CAPVT.

PArticularum per quas. *Hæ sunt, stomachus, os ventriculi, ipse ventriculus. Galenus commentario quarto in opus de ratione victus in morbis acutis, partes commemorat, quæ aliquando sitim procreare soleant. Idq; in hunc modum:* πάντων μὲν πρῶτον καὶ μάλιστα τὸ στόμα τῆς γαστρός. ἐφεξῆς δὲ ἡ γαστήρ. καὶ μετὰ ταύτην ὁ στόμαχος, εἶτα πνεύμων, εἶτα νῆστις.

Prauas autem potiones. *Codex Græcus deprauatus est. Habet enim* μοχθηρῶν δ' ἐπιθυμοῦσι ποιοτήτων. *Hoc est, prauas autem appetunt qualitates, pro* πομάτων, *quod est, potiones. Oroscius cum aliÿs Aristarchis negligenter hoc præterÿt.* Emendatur codex.

Cæterum siti pressos. *Hæc apud Gal. lib. 1. de symptomatum causis inuenies. Habet autem ille paulo ampliora in istum modum:* ἅπαντας δὲ δίψει καταληφθέντας, ἐξ ὧνπερ καὶ ἀποθανόντας οἶδα, τούς τε καταφαγόντας τὴν ἔχιδναν (ἦν δ' ἄρα διψὰς) καὶ τοὺς ἐκ τοῦ οἴνου πιόντας ἐν περιστάσεως θερείας, ἐν ᾧ τοιοῦτόν τι θηρίον ἐναποτεθνήκει, καὶ τὸν ἐξ οἴνου παλαιοῦ μεθυσθέντα, καὶ τὸν ἀποκαρτερεῖν ἀποθελήσαντα, καὶ τοὺς ἐν τῷ πλοίῳ ἐπιλιπόντος τοῦ ὕδατος ὧν ὅσοι τῆς θαλάσσης ἐτόλμησαν τι πιεῖν ἀμετρότερον τε διψήσαντες τῶν ἄλλων, καί τινες μὲν αὐτῶν ὑπαχθέντες τὴν γαστέρα, καὶ δηχθέντες σφοδρῶς ὀξύτερον ἢ κατὰ τοὺς λοίπους ἀπέθανον, &c. *Vide igitur an ex hac lectione, Pauli codicem in quibusdam velis castigare. Ego sane, saluo aliorum iudicio, legerem* δίψει δ' ἅπαντας καταλειφθέντας, ἐξ ὧνπερ καὶ ἀποθανόντας οἶδα τούς τε φαγόντας ἐχίδνας διψάδας, καὶ τοὺς οἴνου παλαιοῦ μεθυσθέντας, καὶ τοὺς ἐν τῷ, &c.

Rosaceo cum impetu saliẽtis modo. *Græce est* μετὰ κρουνισμοῦ γινομένην, *hoc est: Cum crunismo facta: à verbo* κρουνίζειν, *quod est, cũ impetu decidere. Gal. lib. 8. Methodi vtitur verbo* κατακρουνίζειν *in hac sentẽtia:* εἰ δ' ὑγρὸν εἴη τὸ προσφερόμενον, ἐξ ὑψηλοτάτου βάλλοντες, καὶ οἷον κατακρουνίζοντες, *id est: Sin autẽ id quod adfertur, liquidum fuerit, ex altiore loco deÿcientes, & in salientis modũ fundentes. Ibidem vsurpat dictionẽ* κρουνός. ἔτι δὲ μᾶλλον εἰ κρουνὸς ὕδατος ψυχροῦ καταράττοι τοῦ ἀγγείου ψύχει τὸ ὑγρόν. *Hoc est: Præterea magis humorẽ refrigerat, si desiliens aqua frigida vas illidat, &c. Cæterũ superfundimus aliquãdo liquores, vt in hoc symptomate, syn-*

κρουνίζειν.

κρουνός.

cipiti sublata in altum manu, per mediocrem lanæ hapsum.

Dilutum. Iam dilutū. *Sic vocamus humorē in quo aliquid maduerit, aut maceratū per horas aliquot sit. Recētiores medici infusionē appellāt, vt*

ἀπόβρεγμα. *infusionē rheubarbari, agarici, cotoneorū Græci ἀπόβρεγμα dicunt.*

IN LIIII. CAPVT.

MElius autem facit myxion. *Myxion vel myxa, vel myselion fructus est pruno similis. Galenus sericon appellat. forte hodie officinis dicitur sebesten.*

Salem indicum. *Hic sal nimirum est saccharum quod nos candum appellamus, natura non arte, prouenieus, quanquam hodie Venetijs & alibi artificio naturam imitentur. Auicenna interpretatus hunc locum Pauli, saccharum tabarzet ponit.*

IN LV. CAPVT.

Textus græcus vitiatus. IMbibito. *Similia apud Galenum lib. 7. medendi Methodi. Eadem vero apud Oribasium sexto. Sed perperam hic in Codice impresso legitur ἀναπέμπομένου, quod est sursum misso, pro ἀναπεπωμένου quod valet imbibito ab ἀναπίνομαι, inde ἀναπέπωμαι. Sic habet Galenus loco supra citato, ἐνίοτε inquiēs, δ' εἰς αὐτοὺς τοὺς χιτῶνας, ὡς ἄν εἴποι τις, ἀναπεπωμένον ἢ ἐμπεπλασμένον. Hoc est. Nōnunquā vero in ipsas tunicas imbibitus, vt ita dicā, vel impactus.*

IN LVIII. CAPVT.

POrro vbi concoctrix facultas. *Ex hac sententia opinio quorundam de remedijs spinæ applicandis in ventriculi affectibus, satis refellitur, etsi euidentia ipsa quæ in confectionibus apparet, quid in hac re faciendum sit, aperte doceat.*

Vel manna vino macerata. *Non in dādi casu, legenda sententia est sed nominandi. Corrige igitur codicem græcum ita. ἢ μάννη ἐν οἴνῳ φυραθεῖσα.*

Agathium. *Pastillus est, qui retinendi supprimendiq; potestatem habet. Vide septimum.*

IN LX. CAPVT.

Typhe. TYphe. *Specie siligini non dissimilis, simplici culmo, grano multiplici, tunica velato, atq; leuissimo, radice numerosa, largior eius in Asia prouentus regione, vt vult Galenus, quæ super Pergamum sita est. Hanc agricolæ, quod triticum in oppida conuehi soleat, ad panificium vsurpant. Huiusmodi igitur arista, hoc est, spicæ apice narium foramina pungere interim præcipit Paulus, vt irritatus sanguis largius profluat.*

FINIS LIBRI SECVNDI

COMMENTARIORVM.

COMMENTARIORVM IN PAVLVM AEGINETAM LIBER TERTIVS.

*

TERTIVS *hic liber de omnibus totius corporis affectibus particulatim agit: & singula vnicuiq; particulæ conuenientia remedia complectitur. Primum autem cuiusq; morbi curandi Methodum artificiosam exponit, quæ ex causarum notitia, partis temperamento ægriq; natura, & alijs indicationibus sumitur. Deinde sic ad ea veniendum auxilia præcipit, quæ ipsis locis affectis induci debeant, Græci* τοπικὰ *nominant. Quod Galenus lib. 14. Methodi pulcherrime docet. Cæterum hic liber Pauli partim ex Galeni opere de compositione medicamentorum secundum locos, partim ex octauo Oribasij transscriptus est: admixtis interim remedijs quæ Paulus ipse vsu comprobarit.*

IN I. CAPVT.

QVemadmodum stirpium. *Ex primo capite Galeni de compositione medicamentorum secundum locos ad verbum hæc sunt transcripta. Iam quartodecimo Methodi pene eadem habentur. asscribam autem verba Galeni, maioris perspicuitatis gratia:* ἐδείχθη δ' ὅτι τῶν διαπνεομένων χυμῶν ὅσον ἰλυῶδές ἐστιν ἐξ ἀρχῆς τε εὐθέως, τὰς τρίχας ἐγέννησε, καὶ τὸ λοιπὸν καθ' ὑπόφυσιν αὐξάνει. τοῦτ' οὖν ὅταν ἤτοι γ' ἀπόλλυται παντάπασιν ἢ μοχθηρὸν γεννηθῇ, φθείρεσθαι τὰς τρίχας ἀναγκαῖόν ἐστι. καὶ γὰρ οὖν καὶ τὰ φυτὰ κατὰ διττὴν αἰτίαν ἀπόλλυται, ποτὲ μὲν ἀποροῦντα τῆς τρεφούσης ὑγρότητος. ἔστι δ' ὅτε οὐκ οἰκείᾳ χρώμενα. τελέως μὲν ἀπολλυμένου τοῦ τρέ- Pilorum origo & nutrimentum.

φοντος

φουντος χυμοῦ τὰς ῥύχας ἡ φαλάκρωσις γίνεται, μοχθηροῦ δ᾽ ἀποτελεσθέντος, ἅιτ᾽ ὀφιάσεις καλούμεναι, καὶ ἁι ἀλώπεκες. *Hoc est, vt rudiores intelligant: Ostensum vero est ex humoribus, qui per latentes meatus perspirant, limosum quicquid est, id, & statim ab initio pilos producere, & reliquo sequenti tempore, veluti materiam suggerendo augere. Hoc igitur, cum vel in totum perit, vel prauum generatum fuerit, pilos corrumpi necesse est. Quandoquidem etiam stirpes dupli- ci ex causa pereunt, interim sanè humiditate quæ ipsas nutrit, destitutæ, interim non propria vtentes. Vbi humor pilos nutriens prorsus interijt, caluicium prouenit. Cum autem viciosus est redditus, & opiases, & alopeciæ excitantur, &c. Celsus hæc duo postrema vicia communi vocabulo Areas appellat, quod nimirum loca pilis vacua eos in capite repræsentent. Oroscius reprehendit hic me quod Celsum imitatus dixerim de areis, hoc est alopecia & opiasi. Recte facit literator, interpretandi muneris imperitus.*

Caluicium.
Ophiasis.
Alopecia.
Areæ.

Nonnullæ vero alienis. *Græce est* ἀλλοτρίοις ἑαυτῶν, *quod ad verbum sonat, succis alienis à seipsis. Galenus paulo clarius dixit:* ὑγροῖς ἀλλοτρίοις τῆς ἑαυτῶν φύσεως, *quod est: Humoribus alienis à sua ipsorum natura. Atq; ita nos reddidimus, potius iudicãtes esse, dictionem sententiæ addere, quàm rem obscurare. Quemadmodũ igitur quædam alimenta sunt homini, quædam sturno propria, ita herbæ quoq; idoneum, familiaremq́; naturæ suæ humorem quo alantur, attrahunt, alienum respuunt.*

Castigatur codex Græcus.

Inter se. *Deprauatus codex est Græcus, tũ Venetijs, tum in Germania impressus. Habet enim* διαφέρουσα τῶν ἄλλων, *pro* διαφέρουσα τῶν ἀλλήλων. *Rursus hic Galenus apertius dixit:* ὀνόματα δ᾽ ἐσχηκῦαι διαφέροντα παρὰ τὸ σχῆμα. *Hoc est: Nomina autẽ secundum figuram diuersa habentes.*

Græcus mutilus instauratur.

Quoniam in Ophiasi. *Codex Græcus hic mutilus est. Quid enim sibi vult* ὅτι παραπλήσιον ὄφει τὸ βεβλαμμένον φαίνεται μόριον, *nisi addatur in quo affectu. Addendum igitur necessario ex Galeno nonnihil est, legendumq́; in Paulo* ὅτι κατὰ τὰς ὀφιάσεις παραπλήσιον, *&c. Oroscius & Gemusæus non animaduerterunt, tam bonis alioquin vt ipsi gloriantur, exemplaribus vsi.*

Oroscius.

Deinde loco viciato. *Hoc vbiq; obseruandũ præcipit Galenus, vt semper totius corporis vacuatio præcedat, nisi admodum exiguus sit affectus. Dixi loco viciato auxilia inducemus, pro* τοῖς τοπικοῖς ἀποθεραπεύσαμεν βοηθήμασι, *quod est, localibus persanabimus remedijs.*

Si igitur color ad nigrius. *Hoc est, si nigrior, albidiórve con-*

spiciat

ſpiciatur. Nam quod Paulus εἰ μὲν οὖν ἐπὶ τὸ μελάντερον ἢ λευκότερον ἡ χροία παρατραπείη dixit, Galenus in methodo in hunc modum: εἰ μὲν γὰρ λευκοτέρα τοῦ κατὰ φύσιν, καὶ εἰ μελαντέρα. Quod eſt, ſi albidior quàm pro naturæ habitu ſit, & ſi nigrior.

Antidoto Hiera. Intellige, hiera diacolocynthidos, cuius deſcriptionem habes lib. ſeptimo Pauli, Archigeni aſcriptam. Scribonius autem Largus eandem pene ad verbum habet. Officinæ vocãt Hieram compoſitam Galeni: verum in multis adulteratam. Quæ vero ex aloe, & aliis ſex rebus, nempe cinamomo, xylobalſamo, aſaro, ſpica nardi, croco, & chiamaſtiche, conſtat, ſimplex dicitur. Et hæc in officinis, non parum ab illa Galeni diſcrepat. Primum ſane præter medicamenta quæ ab illo numerantur, duo inſuper adiecta habet, puta xiloaloen, & caſsiam, vnum ſuppoſititium carpobalſamum, loco xylobalſami. Deinde pondera etiam diuerſa continet. Nam omnium partes æquales habet. Galeni autẽ hiera, aloës centũ, aut cum præſtantiorẽ fieri cupit, aloës drach. nonaginta, aut etiã octuaginta recipit, reliquorũ vero ſex: vbi de capite ſollicitudo eſt, croci tantũ quinq;. Hiera diacolocynthidos.

Catapotia ex aloe. Hæc recipiunt cucurbitæ ſylueſtres, quam colocynthida vocant, partem vnam aloes, & ſcammonij ſingulorum partes duas. Galenus hic abſinthij ſucci partem vnam admiſcere ſolebat: antea quoq; maſtichen chiam, & bdellium. rediguntur in granula Ciceri ſimilia. His fere reſpondent Pilulæ noſtræ Cochiæ à Raſi deſcriptæ.

Dein ad præſidia. Cum iam purum ex purgatione corpus fuerit, humor qui in cute continetur medicamentis digerentibus diſcuti debet: diligentia adhibita, ne adeo calida, acriaq; admoueantur, vt cutis exulceretur. Ad hæc ne nimium ſiccent, prouidendum eſt. nam talibus non tantum viciatus, ſed etiã vtilis qui confluit, abſumitur. Græce erat ἐπὶ τὴν τοπικὴν χωρεῖν ὧδε μέλλειν quod ad verbum ſonat, ad localem veniendum curationem, ſed Latinius eſt vt reddidi. Methodus curationis.

Primæ aſperitatis. Locutio eſt Varronica pro aſperrimo. Græce erat τὸ τραχύτατον.

Aliud experientia prob. Hoc medicamentum in Codice Ioannis Laſcaris manu ſcripto, non habetur: nec compoſitio plane cohæret, ac peregrina plane videtur. Additum eſt hic vt curioſis fiat ſatis.

Vnciæ octo. habebatur in Græco ℞ pro ℥ ſicut alia pleraq; abſurda. Miror Oroſcium in tanta veterum exemplariorũ copia hoc non monuiſſe lectorem, cum tamen in ſequenti medicamento adnotet legendum μυὸς pro κιμὸς. Oroſcius.

Euphorbiæ, thapſiæ, baccarum lauri. Male in Codice Græco ha

Viciata lectio Græca.

co habetur δαφνίνου quod est laurim pro δαφνίδων. vt Galenus habet. Nam postea mentio laurini fit. Præterea Galenus in eodem medicamento à Paulo ratione ponderum dissentit. Legit enim Euphorbij, thapsiæ, & baccarum lauri, singulorum drachmæ duæ, sulphuris viui, hierati singulorum drachma: ceræ drachmæ sex, &c. Neglexerunt Aristarchi.

Oroscius, & corrector Basileæ. Oroscius, & Gemusæus.

Nasturcij. *Impressus Codex tum Venetijs, tum Basileæ habet καρδαμώμου. Sed Galenus & ipse sensus requirit καρδάμου quod impetigines & lepras discutit, eadem vi præditum qua sinapi. Nec hoc à castigatoribus animaduersum.*

Recinini aut veteris. *Paulò ante etiam deest particula disiunctiua in codice Græco. habet enim κικίνου παλαιόν ἐλαίου: cum legendum sit ex Galeno κικίνου ἢ παλαιοῦ ἐλαίου. Nam si ricininum deest, etiam commune vetus oleum eadem præstare potest. Omiserunt correctores.*

Oroscius, & Gemusæus.

Leporum ventriculi quinque. *Ex Critone hæc sunt, citante Galeno. Verum scriptura illius à Paulo variat. Galeni codex habet κοιλίας ἕξ hoc est ventriculos sex. Paulus tantum habet πέντε. Vide vtrum malis sequi.*

Gal. à Paulo variat.

His adiiciantur. *Græci Codices omnes deprauati sunt hoc in loco. Nam habent. πρὸς τούτοις λάμβανε τὸ ῥίτον, μυρσίνης, ἀκραιμόνων, ἀκακίας καρποῦ, &c. Quid quæso hinc colligi poßit? Legendum igitur cum Galeno censeo in eum modum: πρὸς τούτοις λάμβανε μύρτων, μυρσίνης ἀκραιμόνων, ἀκακίας καρποῦ, &c. Pondere nonnihil apud Galenum variant.*

Castigatur codex Græcus.

Quolibet oleo aromatis imbuto. *Sic interpretatus sum ᾧ θέλεις ἢ δύσματι. Celsus dixisset, quolibet vnguento. Nam Græca vox ἥδυσμα nihil aliud signat quàm vnguentum ex oleis succísve præparatum, cui ex aromatis iniectis, odor suauior, & gratia accesserit. Non autem sum ignarus ἥδυσμα apud alios quosdam aliter accipi, vt apud Plinium libro tertiodecimo, capite primo, vbi habet in hunc modum: Ratio faciendi duplex, succus & corpus.* Ille olei fere *generibus constat, hoc odorum, hæc stymmata vocant, illa hedysmata, &c. In qua oratione planè à Galeno, cæterisq; Græcis dissentit. Nam olea ipsa quæ in vnguentis sumuntur, hedysmata videtur appellare: stimmata vero aromata. At Galeno & Dioscoridi stymmata, alia medicamenta aromatica, nempe quæ spißitudinem vnguento concilient, appellantur, vnde etiam spissamenta poßis nuncupare, alia vero hedysmata, nimirum quæ gratiam odoris & suauitatem eis imprimant. Vide Dioscoridē in vnguento cinamomino, & Nardino aliįsq;*

ἥδυσμα.

στύμματα.

cum paucis. Galenus voces Hippocraticas interpretans, hedysmata, inquit, pro ipsis aromatis apud Hippocratem accipi.

Anemonæ flos tritus. *Orosçius hic in græco codice legendum censet, ἀνεμώνης τὸ ἔντος μέλαν ῥίψας μετ᾽ ἐλαίου μυρσίνου, hoc est: Anemonæ interior pars nigra, cum oleo myrteo trita, vt habetur apud Archigenem, citante Galeno libro primo de compositione medicamentorum secundũ locos. Vide quid reprehendendi libido faciat. hunc locum adfert, de medicamentis nigrefacientibus, ab Archigene comprehensum, cum paulo superius singulare caput extet de fluidis capillis, de remedijs illos conseruantibus, vnde Paulus hanc orationẽ ad verbum planè transcripsit. Habet enim Galenus ex sententia Heraclidis: ἀνεμώνης τὸ ἄνθος ῥίψας μετ᾽ ἐλαίου, κατάχει. Iam flos ipse non aduersatur aliqua ex parte pilis promouendis.* Orosçius.

Stercus caprillum. *Apud Græcos proprie dicitur stercus caprillum σφύραθος, teste Galeno libro decimo de simplici medicina, vbi habet συνεχέστατα μὲν οὖν χρώμεθα ταῖς τῶν αἰγῶν κόπροις, (σφύραθοι δ᾽ ἰδίως ὀνομάζονται.) Quod est: Frequentissime igitur caprarum stercoribus vtimur, sphyrathi autem proprie nominantur. Orosçius nouus interpres, aliorũ autem, si dijs placet, corrector, filum caprillum exponit.* σφύραθος. Orosçius.

IN II. CAPVT.

E Cinere lixiui. *Paulus libro septimo lixiuium, quod græci κονίαν appellant, cineris lotionem esse dicit: enumerátque eius differentias. Aliud enim ex cinere fici, caprifici, sarmentorum, & tithymallorum confit, quod vim absterforiam maxime, siccantémque, & exedentem propemodum obtinet. Si calx admisceatur, vrentem, πρωτόστακτος dicitur, quasi primarium lixiuium. Interim ex sola fit calce. Iam quoddam ex sapone præparatur, vnde σαπωναρικὴ κονία nuncupatur. At nomen κονίας plura signat, nempe calcem ipsam, & lixiuium, cinerémque. Solet autem alijs adiungi, quæ ipsum, qua de re intelligi debeat, interpretentur, vtpote κονία στακτή, pro lixiuio liquido, κονία ἄσβεστος, pro calce viua accipitur, cum ἄσβεστος per se calcem non extinctam signet, vt τίτανος ἄσβεστος. Porro cum κονία ἀσβέστου ponitur, hoc est duo substantiua, alterũ in nominatiuo, alterum in genitiuo, lixiuium calcis intelligendum venit. Cæterum apud latinos scriptores lixiuij vox alijs atq; alijs dictionibus iuncta, diuersa etiam significat. Primum apud Varronẽ, Columellã, Pliniũ frequenter habetur Cineris lixiuiæ, cineris lixiuij, è cinere lixiuium, pro simplici lixiuio. Deinde apud Largum, vnde Galenus aliquot medicamenta transcripsit, compositione. 228. Hæc terere oportet ex* Lixiuiorum genera. πρωτόστακτος. σαπωναρικὴ. κονία. κονία στακτή. κονία ἀσβεστος. Lixiuium è cinere.

cinere lixiua. In sequenti rursus: Cum cinere lixiui diutius terere. Paulo post in altera: Teruntur ex cinere lixiua qua vtuntur culinarij sicut apud Paulum Aeginetam κονία πιλοποιητικὴ pro lixiuio quo pilearij vtuntur. Legendum est in Codice græco per simplex ι non per η, vt quidam faciunt, putantes ἀπὸ πηλοῦ quod est lutum, πηλοποιητικὴν κονίαν appellari, vt sit lixiuium quo figuli vtuntur: cum tamen nullum eius vt mihi videtur vsum habeant. Quare locus in sexto Methodi deprauatus Linacrum interpretem decepit: aliósq; non paucos eum citantes. Verba græca sic habent. μηδὲν ἐν τῷ παραχρῆμα φάρμακον ἔχων, ᾔτησα κονίαν στακτὴν, ἐκ γειτόνων τῷ κάμνοντι πηλοποιόν. In qua oratione πιλοποιόν legendum est. Galenus aliquando κονίαν πιλοποιητικὴν, Aliquando ὕδωρ πιλοποιητικὸν pro eadem re exponit: vt lib. sexto de compositione medicamentorum secundùm genera in hunc modum, ἄλλη ἡ διὰ τοῦ ἀφρονίτρου, ᾗ ἐχρήσατο λάργος. κηροῦ λίτραν α τερμινθίνης λίτραν α μάννης λίτραν α, ἀφρονίτρου λίτραν α ἐλαίου ξέστην α, ὕδατος πιλοποιικοῦ ξέστην α. μίσυος ὠμοῦ γο β. συντίθει κατὰ τρόπον. Largus composit. 216. temporis iniuria nõnihil mutilus est. Verba ipsius hæc sunt. Ceræ põdo libra, resinæ terebinthinæ põdo libra, nitri rubri põdo libra. Hæc terũtur ex cinere lixiua, postea cũ olei cyathis sex liquefiunt ad ignem: quibus adijcitur thuris pollinis selibra. Vides hic ὕδωρ πιλοποιὸν nihil aliud esse quàm cinerem lixiuum, aut lixiuium, aut quomodocunq; voles appellare. Atq; ita ego etiã antea sum interpretatus. Paulo post Galenus eodem in lib. τὰ ξηρὰ διαλύεται πιλοποιικῷ hoc est arida dissoluuntur lixiua, vbi simpliciter πιλοποιικῷ dixit pro κονίᾳ πιλοποιικῇ. Apud Plinium cineris vox simplex interim pro lixiuio vsurpatur: nempe ex Dioscoride vertit dictionem κονίαν. Ruellius vir alioqui antiquæ eruditionis etiam in postrema editione libr. 6. Dioscoridis κονίαν πιλοποιητικὴν vertit cum luto suo lixiuium, quàm accommodate iudicent alij, certe lutum nemo potui dabit, sed lixiuium, lacte in ventre coagulato. At Oroscius noster non tantum sensu inaccommodato, quod de me dicit, sed longe omnium absurdissime vertit, calcem qua in tectorijs, dealbandisq; parietibus tectores vtuntur. Vide optime lector quàm sit quibusdam maleferiatis hominibus innatum, alios reprehendere in ijs etiam quæ ipsi non intelligant. Iam pondus viciatum in Codice græco non aduertit Aristarchus. Nam pro, ∠ δ, quod est drachmæ quatuor, reponendũ ξε δ hoc est sextarij quatuor. Idem itaq; est κονία πιλοποιητικὴ κονία πιλοποιικὴ, ὕδωρ πιλοποιητικὸν, ὕδωρ πιλοποιικὸν & στακτὴ τῶν πιλωταρίων.

κονία πιλοποιητικὴ.

Linacer.

πιλοποιός.

ὕδωρ πιλοποιητικόν.

Ruellius.

Oroscius.

Græcus codex deprauatus Oroscij.

IN

IN III. CAPVT.

POrrigo. *Sic interpretatus est Celsus πιτυρίασιν. Plinius etiã furfures secundum græcæ dictionis etymologiam appellat: quemadmodum interpres Auicennæ. Vide Galenum libro primo de compositione medicamentorum secundum locos.* πιτυρίασιν

Resoluũtur. *Græce est: ἐστιν ἀπότηξις, quasi dicas, esto particularũ eliquatio, vel particulæ eliquantur. Celsus resoluuntur, quẽ imitatus sum. Nã quædã veluti squamulæ surgunt eæq; acutæ, resoluũtur.*

Creta sutoria. *Sic interpretatur Largus μελαντηρίαν, compositione 218, Aluminis inquiens rotundi, melanterius quæ creta sutoria dicitur, qua ligulæ calceorũ denigrantur. Diuersum est ab atramento sutorio si Dioscoridem consulas, quanquam Oroscius exponat atramentum sutorium.* Melanteria. Oroscius.

Cerusæ singulorũ drachmæ. *In græco codice habebatur ℥o. ιϐ. quod est Vnciæ duodecim. ego autem legendum censeo > ιϐ hoc est drachmæ duodecim. Itaq; etiam habet Alexander, & magis cõuenit.* Viciatus codex græcus.

Ex quibus sanies. *Græce est: ἀφ' ὧν ἰχῶρες ἀποτήκονται. Interpretes latini mirum in modum cruciantur, dum græcam vocem ἰχὼρ explicare student. alij namq; imitantes Plinium vbiq; saniem interpretantur, alij serosos humores & acres, tenuésq;. quidam sanguinis cruorem. quidam vt Celsus ipsum sanguinem. Aristoteles ἰχὼρ δὲ, inquit, ἐστιν ἄπεπτον αἷμα, hoc est Ichor autem est sanguis crudus. Ex hac tanta varietate, certi aliquid adferre conabimur, quod in authoribus exponendis tuto sequi possis. Itaq; ἰχῶρες aquosæ, serosæq; & superfluæ sanguinis humiditates existunt nunc acres & calidæ, nunc pituitosæ & frigidæ. Galenus lib. 6. de sanitate tuenda ita scriptum reliquit. ὅταν μὲν γὰρ ἡ μὲν ὅλου τοῦ σώματος κρᾶσις ᾖ χολωδεστέρα, τὰ δὲ κατὰ κοιλίαν ἀτονώτερα, στηρίζεσθαι δεῖ διὰ τροφῆς εὐστομάχου. μὴ γενομένου δὲ τούτου, καταρρέουσιν ἰχῶρες εἰς αὐτὴν, οὓς ἀθροίζει τὸ σῶμα περιττούς. Paulo post, ἐὰν δὲ μὴ μόνον ἡ κεφαλὴ θερμοὺς ἰχῶρας ἐπιπέμπει τοῖς κατὰ γαστέρα χωρίοις. Rursus de frigidis in hunc modum. ὅταν ἤτοιγε εἰς θερμὴν γαστέρα καταρρέουσιν ἐκ τῆς κεφαλῆς οἱ ψυχροὶ καὶ φλεγματώδεις ἰχῶρες &c. Hippocrates libro quarto de ratione victus in morbis acutis δριμέας καὶ χλώδεας ἰχῶρας dixit, quod Galenus interpretatur in eum modum, ὅτι δὲ ἰχῶρας ὀνομάζει τὰς λεπτὰς ὑγρότητας, ἔνδηλον. Galen. autẽ libro secundo de elementis: ὡς γὰρ ἐν τῷ γάλακτι τὸ μὲν ἐστιν ὀρρὸς, τὸ δὲ τυρὸς, οὕτω καὶ ἐν τῷ αἵματι τὸ μὲν οἷον ἰχὼρ αἵματος ἀνάλογον ὀρρῷ γάλακτος, τὸ δὲ οἷον ἔλυς τις καὶ τρύξ &c. Quãdiu igitur in corpore adhuc sunt ἰχῶρες aquosæ serosæq; humiditates sanguinis, vel aquo-* ἰχῶρες quid. Calidæ. Frigidæ. Interpretatio ἰχῶρος apud Galenum.

si humores sanguinis latinè dici poterunt. Nam ipse Galenus eosdem nunc pituitosos, nunc biliosos χύμους*, quod est, humores nominat. Vbi verò extra corpus aut viuum, aut mortuum eruperint, sanies appellari debent. Vt apud Galenum tenue in vlceribus excrementum* ἰχὼρ*, nobis sanies non incommode exponitur. Item in capitis vicijs quæ* ἰχῶρας *nuncupantur,* ἰχῶρες *sanies recte dicuntur.* Plinius *inassati jecoris saniem appellauit: humorem, qui abs iocinore, vel pulmone, vel alia parte dum assatur, emanat. Cæterum Paulus hoc in loco apposite dixit* ἀποτήκονται*, hoc est, eliquantur, sicut in corporibus mortuis per solis æstum fieri solet. Atq; hæc sanies crassa viscosaq; existit.*

Sanies.

Medicamentum ex charta, xerion. *Huius descriptio est in septimo. Vocatur autem xerion quod aridum sit, & in puluere accommodatur.*

Ad Achoras, recrementum. *In impresso codice habetur* πρὸς ἰχωρώντας*, hoc est, ad eos qui saniem habent, ego autem puto legendū* πρὸς ἀχωρώντας*, hoc est: Ad eos qui Achoras experiuntur. Nam titulus idem habet, nempe ad Achoras, non ad* ἰχῶρας*. Quanquam Oroscius* ἰχωρώντας *legendum censeat.*

IN IIII. CAPVT.

Capitis dolor. *Hæc ex libro secundo Galeni de compositione medicamentorum secundum locos transcripta sunt. Paulus autem* σύμπτωμα *dolorem esse refert, vbi Galenus* διάθεσιν *ponit. Ille hunc superuenire intemperiei, hic affectum ipsum esse pronunciat. Rursus apud Galenum plures causæ commemorantur, vna sane, simplex intemperies citra humores, altera, horum qualitas, tertia ipsorū copia, item obstructiones humorum, vaporumq;. Alia adhuc, quarundam capitis partium imbecillitas, interim externa quædam causa, quam græci* προκαταρκτικὴν *nominant: ego sæpe primariā interpretatus sum.*

Oroscius.

Causæ dolorum capitis.

Nisi caliditati aut. *Deest particula in codice græco impresso. Tu igitur lege* μετὰ θέρμης ἢ ψύξεως*, quod est, cum caliditate, aut frigiditate. Deerat enim* ἢ.

Addendum græco.

Prodest fronti & temporibus. *Recte hoc dicit, nam per initia spinalis medulla dolorem non experitur, eoq; posteriora capitis vngi non debent.*

Pastilli ad cap. *Alexander medicus hunc pastillum describit. Sed pondera nonnihil in quibusdam medicamētis variant. Commendat enim ad diuturnos dolores, omnibus alijs remedijs nihil proficientibus. Vbi Paulus, ex somniferis aliquid, dicit, Alexander opij momentum inijciendum præcipit.*

At si

At si frigus. *Ad verbum ex Alexandro hæc vt superiora mutuatus est Paulus. Facies non concidit, hoc est, non macrior est reddita, vt ex calore, sed colorẽ decorémq; amisit, pallida effecta. Sic* ἄχρουν, *quod est sine colore, ex Celso interpretatus sum. Sanguis enim ob frigiditatem partes externas relinquens, intro refugit, vnde pallor necessario superuenit.* ἄχρουν.

Præsertim si recrementa. *Hoc est, si ex crassis, glutinosisq; humoribus dolores sint excitati. Græca sunt* ἢ περὶ παχύτορα γλισχρὰ περιπτώματα εἴη. *Quæ verba satis obscura in hunc modum intelligi debent, si humores crassi viscosiq; in capite tenacius hærentes, dolorem excitarint.* Locus obscurior.

Si biliosus humor. *Hæc & sequentia ex Galeni secundo de cõpositione medicamentorum secundum locos, nullo verbo mutato, habentur. Cæterum ambo præcipiunt, tum Galenus, tum Paulus primum balneum temperatum, inunctionem, cibum potúmq; refrigerantem. Deinde offerunt medicamẽta bilem educentia: quod sane Alexander medicus suo seculo clarissimus in hunc fere modum exponit. Conuenit igitur, vt superflua medicamentis bili ducendæ idoneis educantur. Verum vt hoc secundum rationem fieri possit, corpus antea præparari humectariq; debet, cibis temperatis, balneis & vnctionibus. His enim probe contemperatus, resolutus, & quasi imbecillior effectus humor, facilius expurgabitur.* Quomodo biliosus humor præparari debet.

Absinthii diluto. *Hoc est, vt officinæ vocant, infusione: tunc nimirum cùm pauca bilis stomachi tunicas imbuerit, irrigaritq;.*

Vel aloë. *Scammonia nunquam exhiberi debet, nisi maxima bilis copia dolorem excitarit, nec alia violenta medicamina. Picra autem prodest, vbi crassi aliqui succi bili sint permixti.*

Si caput consortij lege. *Græce est* συμπάσχει, *hoc est compatitur. Celsus lege consortij, alij per consensum patitur, exponunt.* συμπάθεια *namq; est, cum pars aliqua corporis, alterius malo, vel confinij, vel connexus, vel communicationis gratia condolescit. Huic contraria* ἰδιοπάθεια, *vel* πρωτοπάθεια *cũ per se, & suo vicio tantum afficitur: quem affectum primarium nominare licet, &* ἰδιοπαθεῖν, *primario affectu laborare.* συμπάθεια, quid. Lege consortij. Consensus.

Emoliemur. *Verbũ græcum est* ἐκμοχλεῦσαι *quod de pertinaciter hærẽtibus proprie dicitur, vt de viscosis, crassisq; humoribus partẽ aliquã tenaciter obsidentibus: item de induratis affectibus.* μοχλεῦσαι *idem est quod κινῆσαι, libro septimo ait:* ἢ πρὸς τὸ μοχλεῦσαι διάθεσιν ἐγκλῃρωμένην, *de medicamentis efficacioribus sermonẽ habens. Propterea mihi visum est, emoliri verbum non incommode hic vsurpare.* ἐκμοχλεῦσαι.

IN V. CAPVT.

VTerque hic affectus. *Ad verbum è Galeni secũdo de compositione transcripta sunt, nisi quod pro hac dictione, permanẽs,*
παραμόνιμος. Paulus *παραμόνιμος, Galenus χρόνιος καὶ δύσλυτος, hoc est, diuturnus, & solutu contumax, habeat. Celsus acutum & pestiferũ morbum appellat κεφαλαίαν.*

Hiera quam exacueris. *Scammonio, aut veratro adiecto hiera vehementior redditur. Atq; id per ὀξύναντας intelligitur. Nam ὀξύνειν idem est quod acutum reddere, intendere, vehementiorẽ efficere.*

Vnguenti irini. *Ad verbũ habetur hoc in Alexandro. Apud Galenum variat nonnihil hoc modo. Vnguenti Irini expreßionis, castorei, singulorum pars vna, baccarum lauri pars vna, viticis seminis pars vna, rosarum siccarum, pars vna, rutæ summitatum partes quatuor. Aceto resoluta excipiuntur cerato &c.*

Dum intabescerent. *Sic reddidi ἕως τὰ λιβώσεως, Celsum imitatus Oroscius improprie vsq; ad eliquationem dici iubet.*
Oroscius.

καταιονεῖν. Partem affectam irrorabit. *Lege in græco καταιόνει pro καταιώνει, quod est, κατάβρεχε καταντλεῖ, superfundebat, aspergebat, non inspergebat vt vult Oroscius.*
Oroscius.

Dropax. *Huius descriptionem habes in septimo Pauli ad finem, vbi etiam sinapismus exponitur. Hæc sunt medicamenta noxios humores in summam cutem euocantia, μετασυγκριτικὰ græci nominant. Sic etiam Celsus verbum hoc videtur interpretari, vbi summã cutem, inquiens, relaxari, euocariq; corruptum humorem, & habitum corporis mutari expedit.*
μετασυγκριτικά.

Malagmate, quia liquidum est parygron. *Galenus lib. 7. de compo. medicamentorum secundũ genera, inter malactica ponit, quod recipit adipem suillum curatum, ceram, & argenti spumã. Eoq; merito interpretatus sum dictionem, contra opinionem Oroscij. Male est in impreßis πανύγρον.*

Corrigendus codex græcus. Sani. *Lege in codice græco ὡς μετὰ λαμπρὸν ὑγιεῖς γίνεσθαι παντελῶς τοὺς κάμνοντας, vt habet Galenus libro secundo iam sæpius citato, ad calcem.*

Apophlegmatismus. *Nũc verto medicamentũ, quod pituitã per os educat, nunc quod saliuã moueat. Vt hoc in loco, Celsum imitatus in capite de Cephalæa, cap. 4. Cæterum in græco codice habetur Γο. ιβ. quod est, vnciæ 14. ego puto < . ιβ. legendũ. sicut interpretatus sum.*
Nota.

IN VI. CAPVT.

AT quæ mentis alienatio. *Quia multæ in hoc caput voculæ incidunt, idem propemodum significantes, non abs re fuerit,*

vit, eas curiosius in vtraque lingua distinguere. Mentis igitur alienatio verti pro græca dictione παρακοπὴ. Nam in febris vehementis statu, vt ait Galenus, accidit ægros παρακόψαι, παραχθῆναι, παραληρῆσαι, & παραφρονῆσαι, quæ latini exponunt, mente aliena-ri, mente non constare, aliena loqui, delirare & desipere. Si autem hoc continuè accidat, phrenitis dicitur. At si in statu dementia superueniat in declinatione autem cesset, delirium, non phrenitis est appellanda. Celsus eãdem ponit distinctionem libro tertio cap. 18. Phrenitis, inquiens tum demum est, cum continua dementia esse incipit. παρακόψαι παραχθῆναι. παραφρονῆσαι. Phrenitis. Dementia. Delirium.

Vel læmis, hoc est. Oroscius male exponit λημῶντας, id est lippientes. Non enim Læmæ lippitudinem signãt alioqui omnes quibus Læmæ in oculis innatant, vt hectica vel potius marasmo confecti, lippitudine laborarent. supra dixi Plinium dictionem græcam vsurpare. Celsus pituitam interpretatur. Læmæ. Oroscius.

Coma. Galenus commentario in primum τῶν προῤῥητικῶν refert, Coma & Cataphoram apud Hippocratem idem esse. Sed Coma duplex inuenitur pro humoris ratione. Nam cum per se est, ex pituitoso generatum humore, grauis sopor, & quasi inexpugnabilis dormiẽdi necessitas. Quod si biliosus humor mixtus præpolleat, vigilans coma dicitur. Quo qui detinentur, nequeunt vigilantium munia subire, sed tum palpebras claudere cupiunt, tum dormire sperant. Coma.

Commodum incident. Hoc est, opportunitate & occasione sumpta se ingerent. Hoc enim apud græcos προσφόρως ἐντυγχάνειν significat. προσφόρως.

Panis quoque aqua lotus. Galenus panis eluendi rationem inuentam esse scribit, vt obstructionem in cibo impedirent. Nam hic panis lotus quàm minimum habet crassiciei, glutinisq́; vtpote ex terrestri ac graui, aereus, leuisq; factus. panis lotus.

Peponis duracini. Sunt qui non duracini legendũ censeant, sed rhodacini, quanquã Palladius, Paulus, aliiq́; recẽtiores græci vt Cõstãtinus δωράκινα legãt, quos Palladius vbiq; imitatus, duracina conuertit, quicquid sit siue rhodacina, hoc est, à Rhodo nominata, siue duracina à duritie, persica proferas, non multum interest. Plinius etiã cerasa, & vuas duracinas nuncupat. Tu vtrum malis sequere. Duracina. Rhodacina.

Hordeacea farina. Græce est ὠμὴ λύσις quasi dicas cruda solutio, vel cruda farina ordeacea, ad differentiam polentæ quæ torretur. Verũ latini interpretes crudam omittunt, lectori id intelligẽdũ relinquentes. Aliquando etiam de aliorũ farina ὠμήλυσις dicitur, verũ tunc apponitur frugis nomen, vt πυρίνη ὠμὴ λύσις. ἢ λινοσπέρμου. Sæpe ex superabundanti κριθίνη ὠμὴ λύσις nominatur. ὠμὴ λύσις.

IN VII. CAPVT.

ἄση. Oroſcius.

MVltus angor. *Caput hoc ex octauo Oribaſij tranſcriptum eſt. Græce habetur πολλὴ ἄση, quod interpretantur plerique, ſicut etiam Oroſcius, faſtidium, cum verè hoc loco ſit dicendum multus angor. Nam adeo torquentur, vt neſciāt quid ipſis ſit agendum. nunc lecto ſe erigunt, nūc rurſus decumbunt, vitæ quaſi pertæſi. Morbus hic intra ſeptimum ſæpe iugulat.*

οἴδημα.

Tumore molli. *Sic reddidi* οἴδημα, *qui tumor, prementibus digitis cedit, eóque dixi, molli. Tu ſi libet dicas, cum œdemate.*

Emiſsicij. *Hoc eſt. qui foras propelluntur, dolore nimio exprimente. Græcè eſt* προπετῆ γίνονται.

Porro vtitor. *Poſt totius corporis vacuationē deriuationémque per propinquiores particulas ad topica venit remedia. Primum aſpergines ex hydrelæo, aut vino & oleo, vt in alijs partibus inflammatis conueniunt: deinde cataplaſmata ex pane, aut farina hydrelæo ſubacta, quæ ad maturationem perducunt. Id enim verbum* πεπαίνειν *ſignificat.*

IN IX. CAPVT.

LEthargus. *Oribaſius lib. 8. omnia ad verbum habet. Galenus commentario in primum prorrheticon, in hunc modum ſcriptum reliquit:* φρενῖτις μὲν γὰρ ἡ ἀκριβὴς, καὶ ἄμικτος ἑτέρῳ νοσήματι γίνεται χολῆς ξανθῆς καταλαβούσης τὸν τόπον ἐν ᾧ τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικόν. ληθαργος δὲ τὸν αὐτὸν τόπον ὑγράναντος τε καὶ διαβρέξαντος φλέγματος. *Conſentiunt hæc cum Paulo, niſi quod ipſe pituitam frigidiorem habeat.*

Cari ſpecies.

Caros. *Vide Galenum ſecundo commētario Prorrheticorum, vbi refert tres quaſi ſpecies Cari, nempe morboſi, quo de hic agitur, medij vt ex vino contracti, & boni, qui poſt longas vigilias ſolet accidere. Cæterum arteriæ Carotides à caro nomen habent, quanquam ſi intercipiantur, non ſtatim mutum animal, aut ſoporoſum euadat, ſed omnes arteriæ quæ ſupra vulneratas partes habentur, pulſum amittunt. Interpretari licet, ſoporem veternoſum.*

Oroſcius.

Febrium acceſsionibus. *Emenda codicem græcum, ac pro* παρόξυσμος *lege* παροξύσμοις, *quod Oroſcius & caſtigator Baſilienſis ſtudio, opinor neglexerunt.*

Membranæ cuſtode. *Sic interpretatur Celſus libro octauo, capite tertio: Quomodo os excindatur. Hæc autem ſunt ipſius verba: Factis foraminibus eodem modo media ſæpe, ſed multo circumſpectius excidenda ſunt, ne forte angulus ſcalpri eādem membranā violet, donec fiat aditus, per quem membranæ cuſtos immittatur,* μηνιγγοφύλαξ

...aenae græci vocant &c. Nunc quid sit membranæ custos, audi. Lamina, inquit, ænea est, firma, paulum resima, ab exteriore parte læ... is quæ demissa est, vt exterior pars eius, cerebro propior sit, subinde ei ... ubijcitur quod scalpro discutiendum est, ac si excipit eius angulum, ... vltra transire non patitur, eoq; & audacius, & tutius scalprum mal... eolo subinde medicus ferit, donec excisum vndiq; os eadem lamina ... euetur, tolliq; sine vlla cerebri noxa potest &c. Membranæ custos μηνιγγοφύλαξ.

Quæ cito transeunt. *Hoc est, quæ cito per totum corporis habitum rapiuntur, quale est quod etiam Diacalaminthes inscribitur. Habes vtriusq; compositionem apud Galenum libro quarto de sanitate tuenda. Græce est τινὸς τῶν ὀξυπόρων. Non intelligit hic Paulus, quæ per aluum cito transeunt.* Nota.

Iis autem qui in vetustatem. *Id est, quibus morbus in vetustatem incidit, quiq; tremuli sunt. Nam postea ob diuturnitatem morbi externarumq; partium imbecillitatem, tremor accidit.*

Angusti oris vasculis. *Sic interpretatus sum βομβύλια. Nam Hesychius ait: βομβυλιὸς ποτηρίου γένος κατὰ μικρὸν πότον στάξαν τος, ὅθεν διὰ τὸν ἦχον οὕτω κεκλῆσθαι. Conuenit igitur vt eiusmodi poculis dulcis aliqua potio ita affectis instilletur.* βομβύλια.

IN X. CAPVT.

INterim rubore tincta est. *Græce erat ἐρύθημα αὐτοῖς ἐπανθεῖ. Hoc est, rubor eis efflorescit, viuidus est. Auicenna hoc caput vt alia pleraq; in suum librum quasi transcripsit, mutato ordine tantum, vocatq; affectum Subet asahari.*

Qui vero malo victi sunt. *οἱ δὲ κρατηθέντες. Celsus vertit malo victi. Opponuntur ijs qui mediocriter habent: qui morbo possunt resistere.*

In iis autem periculum maius est. *Reddidi sic græca hæc χαλεποὶ δὲ μᾶλλον εἰσὶν, quod est, difficiles autem magis sunt curatu scilicet, quibus vigiliæ sunt continuæ.*

IN XI. CAPVT.

CAusam habent communem. *Subintellige, mentis noxa, & memoriæ iactura. Fatuitatis causam Galenus commentario in libellum Hippocratis de natura hominis ita memoriæ prodidit: τὸ μὲν ὀξὺ καὶ συνετὸν ἐν τῇ ψυχῇ διὰ τὸν χολώδη χυμὸν ἔσται. τὸ δὲ ἑδραῖον καὶ βέβαιον διὰ τὸν μελαγχολικόν. τὸ δ' ἁπλοῦν καὶ ἠλιθιώτερον διὰ τὸ αἷμα, ἡ δὲ φλέγματος ἡ φύσις εἰς μὲν ἠθοποιΐαν ἄχρηστος. Quæ verba olim sic reddideram: Acumē ingenij & prudentia ex bilioso humore nascetur. Constantia vero & firmitas ex melan-* Causa prudentiæ. Stultitiæ.

Vitiatus codex græcus. Orofcius.

cholico: ſimplicitas ſtoliditáſque ex ſanguine: pituitæ vero natura ad mores fingendos inutilis &c. Cæterum communem cauſam refert Paulus & mentis noxæ, & memoriæ iacturæ. Male habebatur in græco codice καὶ νῦν pro κοινὴν, vt annotauit Orofcius quoque. Sed hoc ſane debet exemplari ſuo. Quod autem τὴν συστᾶσαν verterit, illic conſiſtentem, cum dicendum eſſet, conſtituentem, efficientem eruditioni ſuæ & ingenio debet. Nam ſi conſiſtentem, hoc in loco Paulus dicere voluiſſet, non opus erat articulo τὴν, qui veluti autorem & opificem demonſtrat. Sic etiam Galenus intelligit lib. 3. locis affectis, vnde hæc partim deſcripta ſunt.

Vel vtique in humiditate inſperſa. De ea nimirum dicit humiditate, quæ per totum corpus cerebri diſperſa eſt. Galenus tertio locorum affectorum habet ſententiam eandem, ſed paulo apertius.

IN XII. CAPVT.

δίνη.

Vertiginum affectus. Vide Galenum libro tertio de locis affectis. Alibi autem refert cauſam inordinatam flatuoſi ſpiritus motionem, qui vel in cerebro generatur, vel ab inferioribus ſurſum fertur.

Rotas, verticéſve. Græce eſt οἷον ῥόχους ἢ δίνας. Galenus ῥόχους ἢ δίνας ἐν ποταμοῖς, hoc eſt, rotas vel vortices in fluminibus.

Δῖνος.

Nam δίνη συστροφὴ ὑδάτων. At δῖνος, ait Galenus, ὀνομάζεται, ὅταν ἡ κεφαλὴ περιφέρεσθαι φαντάζεται. ὅταν δὲ σκοτώδης ἡ ὄψις ἅμα τῷδε φαίνεται σκοτόδινος καλεῖται &c. Apud latinos vertigo alterum nominari poteſt, alterum ſi ad verbum interpreteris. Tenibricoſa vertigo.

Vertigo.

Medicamentis quæ odore mouent. Hoc eſt, quæ naribus odoranda adhibentur, atq; ita cerebrum commouent, græce dicuntur ὀσφραντὰ. Celſus, quæ odore mouent, conuertit.

ὀσφραντὰ.

IN XIII. CAPVT.

Morbus comitialis. Vide Galenum libro tertio de locis affectis, & Oribaſium in octauo, vnde Paulus hæc ad verbum tranſcripſit. Græci vocant ἐπιληψίαν, quæ dictio comprehēſionem, retenſionem, obturationemq; ſignificat. Nam ſpiritus animales hoc in morbo detinentur, adeo vt in membra corporis diſtribui nequeant.

Vel certe aliis quoq;. Græce eſt ἤγουν καὶ ἐξ ἀναδόσεως ἑτέρων μορίων, ad verbum ſonat: Vel etiam ex aliarum partium diſtributione, quod eſt, vel etiam alijs particulis cerebro communicantibus.

στάσις. ἀπροαίρετος

Voluntatis & conſilij expers. στάσις ἀπροαίρετος in græco codice habetur, quod eſt: Status qui citra volūtatē & propoſitū, fit, veluti

tì angustia, aut tristitia. Aristoteles distinguit προαίρεσιν ab
ἑκουσίου. Illa enim fit cum ratione & intelligentia, ἀκούσιον contra.
ossis itaq; dicere, inuitus corporis & animi status. Galenus libro su
à nominato ait: Dormientes spirant, quamuis nulla alia accedat
ctio, quæ voluntate & consilio regatur. Item μηκέτι παρακολου- παρακολου
θεῖν ἑαυτῷ, quod est: Non amplius constare mente & intelligentia: ad θεῖν ἑαυτῷ.
verbum vero sonat, seipsum assequi.

Eorum quæ perceperant. In græco duæ tantũ dictiones habẽ-
tur, τῶν προσεχῶν λήθη. Suidas προσέχειαν interpretatur προσοχὴν
hoc est, meditationem, perceptionemq;. Sunt qui malint τῶν προσε-
χῶν λήθη exponi, propinquorum obliuionem, vel necessariorum.

Menstruis purgationibus. Græce est simpliciter κατὰ τὰς καθάρσεις. mox addit ἢ τὰς κυήσεις, hoc est cum in vtero habere cœperint
Celsus apte dixit, In pueris, veneris, in puellis menstruorum initium
tollit. Paulus hoc pubertatis vocabulo comprehendit. Vide Aphorismum septimum libri quinti, eiusq; commentarium Galeni.

Si infans adhuc fuerit. Galenus exiguum quidem, sed elegantem puero comitiali commentarium dicauit: in quo morbi huius omnem curandi methodum & rationem est complexus. Reliquarum ætatum meminit etiam libro tertio de locis affectis.

Mane passum auferetur. Codex græcus habet κιβάσχυῖα, pro Viciosus græcus codex.
ἀιράσαυῖα. quod Oroscius annotauit. Gemusæus vt exiguum nimis
præterijt.

Sinapismus. Nempe vt noxij humores ex alto corpore in extima Sinapismus.
euocentur. habes autem sinapis oblinendi rationem libro septimo Pauli abunde & eleganter expositum.

Iam etiam acrium ciborum esus. Græce est δριμυφαγίαι. Celsus de eodem morbo verba faciens, acria, inquit, assumat. Marcellus Dioscoridis interpres, male conuertit vomitionem acrium ciborum esu concitatam.

Vidi autem quandoq; puellum. Galenus hoc commemorat libro sexto de simplici medicina, vbi de herba Glycyside disputat. vidi inquiens puerum totis octo mensibus, morbo liberum & cùm forte fortuna radix à collo cecidisset, rursus conflictatum &c.

Inuasuro quidem symptomate. Addidi ad euidentiorem intellectum, communicare morbum aliàs obscura nimis esset sententia, ἐπειδὰν ἀισθάνωνται μορίου, id est vbi senserint particulam, intelligendum affici, vel à particula morbum excitari. Hæc dixi ne Aristarchi nostri aliquid me præter sensum Pauli assuisse clamitent. ἀποθραπεύειν.

Cum autem remitti. Græce est ἐν δὲ ἀνέσεσιν ἀποθραπεύειν.

In re

In remißionibus autem apotherapia vti. Est autem ἀποθεραπεύειν *corroborare & firmare corpus. nec non vindicare à laßitudine. Sequitur autem omnium exercitationem magnam ne corpora in laßitudinem incidant. Hic autem post acceßionem corpus ante agitatum recreare nonnihil oportet, vel particulam, vnde morbus excitatus est. firmare caustico medicamento, quod calorem in eo excitet, ne amplius in eam humor frigidus, aut superuacuus confluat, & inde ad cerebrum feratur.*

ἀτενίζειν. Inconniuens è sublimi conspectus. *Sic exposui* καὶ τὸ ἀτενίζειν ἐξ ὕψους, *quod ad verbum sonat inconniuenter conspicere ex alto. Celsus vertit clarè è Græcis, loci præcipitis conspectus.*

IN XIIII. CAPVT.

MElancholia. *Galenus de hac multa libro tertio de locis affectis. Oribasius eadem libro octauo habet. Cæterum vno omnes consensu dicunt insaniam, mentem ipsam occupare, nunc cerebro ipso peculiari vicio laborante, nunc totius corporis affectionem simul experiunte.*

Per se ægrotante. *Ita interpretatus sum Græcam dictionem,* πρωτοπαθοῦντος *quasi primario affecto exponas. Idem vero est, per se apud idoneos scriptores, quod nimirum, nullo alterius consensu.*

Homines auersantur. *Misanthropia est eiusmodi animi affectio, qua quis in solitudine viuere cupiat, vitet hominum consortia, vt Homerus de Bellerephonte scriptum reliquit.*

Qui miser in cãpis mœrens errabat Aleis,
Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans,

μισανθρωπεῖν. *vt Cicero vertit. Dicimus etiam* μισανθρωπεῖν, *& apud Hippocratem* ἀπανθρωπεύεσθαι, *hominum consuetudinem auersari.*

ἀπανθρωπεύεσθαι. διαχειρίσεσθαι. Inane violenter tractent. *Ita exposui* διαχειρίσεσθαι *Celsum secutus in capite de phrenitide, vbi habet: Alij consurgunt, & violenter quædam manu faciunt. Non sum ignarus* διαχειρίσεσθαι *ab Hesychio exponi* φονεύειν, *quod est occidere, verùm hoc non semper contingit. Tractant quidem violenter eos, tum feriendo, tum mordendo,* Oroscius. *tum alia faciendo. Neque hic debebat Oroscius nimium esse grammaticus.*

Qui igitur ex primario. *Hæc ex libro tertio de locis affectis ad finem transcripta sunt. Reddidi* πρωτοπάθειαν *primarium affectũ, qui non ex alterius partis dolentis consensu oritur. Cæterum omnia remedia melancholiæ Galenus loco suprà citato enumerat præter* θυμηδία. *hoc, vnà cum decenti animi delectatione, quæ Græcis dicitur* θυμηδία.

Aut

Aut gestandi grabato intra lecticam insanientibus peculiarem. *Celsus etiam inquit, maxime suspensi lecti motus. γύγγαθον teste Suida, κλινὴ ἐν ᾗ τοὺς παρέτους καὶ δαιμονιώδεις στροβοῦσι.* γύγγαθον.

IN XV. CAPVT.

Ephialten. *Hunc affectum appellaui Incubonem secutus Scribonium compositione centesima, vbi inquit: Facit hæc compositio ad suspirium, & ad vocis abscisionem, & subitas præfocationes ex qualibet causa ortas, & ad eos qui sæpius existimantur ab Incubone deludi. Plinius nocturna delubria nominat.* Incubo. Nocturna delubria.

IN XVI. CAPVT.

Qui lycanthropia detinentur. *Hic morbus apud Latinos nomen nullum habet: si ad verbum interpreteris, Lycanthropi sonat lupini homines, hoc est, qui lupos imitantur. Auicenna integrum caput de Cutubut hinc transcripsit.*

Oculi ad videndum imbecilles. *Græce est, ὁρῶσιν ἀδρανὲς, quod sonat, vident imbecille. Nam ἀδρανὲς idem quod ἀδυνὲς. Auicenna: Oculi ipsorum sunt debiles & submersi.* ἀδρανὲς.

IN XVII. CAPVT.

Amores. *Barbari vocant, amor ereos, quasi dicas, amor amoris. Nam ἔρως Græcis amor appellatur. Auicenna ijsci nuncupat, ex Paulo multa transcripsit. Habet autem diuersum de oculis, & sunt, inquiens, omnia membra arefacta, præter oculos. Paulus refert: Et cum reliquæ corporis partes non collabantur, soli hi amantibus concidunt.* Nota.

Pulsus propriè nullus. *Vide Galenum in libello περὶ προγινώσκειν, vbi se mulieris amorem ex pulsu deprehendisse testatur.*

Balnei abstinentia. *Oroscius legit pro ἀλουσίαις, hoc est balneorum abstinentijs, ἀλουσίαις, hoc est, vinculis vt exponit: quasi amantes in vincula sint conijciendi. At sequens sententia Pauli facit, vt ἀλουσίαις legendum censeam. Nam prudentiores inquit, ad balnea, compotationemq́; eos ducendos præceperunt. Tu autem candide lector, vtram malis scripturam sequere. Nam haud ita multum refert.* ἀλουσία.

IN XVIII. CAPVT.

Qvando commune quidem. *Ex tertio Galeni libro de locis affectis, & deinde ex octauo Oribasij hæc collecta sunt. Galenus autem non meminit dictionis, hemiplagias, quæ idem signat quod paralysis. Ad verbum si interpreteris, sonat semiplexia, hoc est in dimidia parte percussio. Nam verbum πλήττω, vnde apoplexia, & hemiplagia deriuantur, ferio, percutio apud nos significat: vnde non omnino male tali percussos affectu, attonitos Celsus nominat,* ἡμιπλαγία

nat, quorum scilicet, & mens, & corpus stupet.

Commune neruorum principium. *Cerebrum omnium neruorum tam sensilium, quàm mouentium fons & origo existit. Medulla vero secundario neruorum mouentium principium dicitur.*

Quomodo fiat apoplexia.

Nam & ipsa à cerebro propagatur. At in hoc affectu primum anteriores ventriculi, deinde medius, postremo ij qui in cerebello habentur, obturantur adeo, vt ne pauxillum quidem spiritus animalis ad medullæ spinalis neruos deriuentur. Vnde sensus, motusq; intercidat, aboleaturq; necesse est.

Ita vt pariter principis animæ. *Tres sunt secundum Platonis, Aristotelis, & Galeni sententiam in humano corpore animæ species. Vna θυμοειδὴς, altera ἐπιθυμητικὴ, tertia ἡγεμονοῦσα, vel in neutro genere τὸ θυμοειδὲς, τὸ ἐπιθυμητικὸν, τὸ ἡγεμονοῦν, ἢ λογιστικὸν, ἢ λογιζόμενον. Prima in corde sedem ac domciliū habet. Secunda in iocinore. Tertia quæ aliarum dux & princeps est, in cerebro. Merito igitur ea impeditur, ventriculis omnibus obstructis, præsertim medio, vbi ratiocinatio consistere dicitur.*

Sin autem in altera. *Hoc est, si alterius partis cerebri tantum, sinus, aut ventriculi, aut quomodocunq; appellare velis, impediti, obstructiq; fuerint.*

Voce intermortua. *Græce est ἄναυδοι, quod ad verbum sonat, sine voce, vt apud Hippocratem ἀναύδους. At Galenus interpretatur, ἀλόγως, quod est sine sermone. Nam αὐδὴ etiam λόγος dicitur.*

αὐδή.

tur. Intellige *igitur voce intermortua, pro sermonem edere non valentes, quippe omnes nerui, tum sermonis, tum aliarum actionum duces, spiritu animali sunt destituti.*

Toruli eleuantur. *Hoc est, ipsæ venæ attolluntur, quod capitis repletionem testatur. Græce est τῶν σφαγιτίδων ἔπαρμα.*

Oroscius.

Ipsi inhærescunt. *Haud scio cur Oroscius ἐγκείμενα molesta verterit. ἐγκεῖμαι enim ab ἐν & κεῖμαι venit. Nec pituita solum ori molesta est. Imo non adeo molesta est ijs quibus sensus omnino perijt. Rectius igitur quæ inhærent, aut eo decumbunt ex capite, auferantur.*

Cibus mollis, distribui facilis. *In codice Græco habetur παραληψόμεθα τὴν ἁπαλὴν καὶ εὐδιοίκητον, καὶ χυλώδη τροφὴν, quod est: Assumemus tenerū, & distribui facile, & succulentum nutrimentum. Celsus libro tertio de morbo comitiali inquit: Neque sorbitiones autem his, alijq; molles, & faciles cibi, &c. At per χυλώδη quod nos reddidimus succulentum, intelligit cibum ex cremore, vel ptisanæ, vel chondri, vel alterius frumenti. Nam χυλὸς cremorem*

χυλώδης τροφή.

signi

gnificat, qui in sorbitionibus dari solet.

Vnctioni vero accommodata. *λιπάσματα τε σύγχριστα τοιαῦτα. In Græco exemplari est, quod Celsus expreßisse videtur: Vnctione vero, inquiēs, aptißimum est vetus oleum. Ad verbum sonat Græce, pinguedines quæ illini queant, huiusmodi sunt.*

In quo scilla intabescit. *Græce est ἐνταριχεύεσθαι verbum, quod signat proprie ægros abstinentia immoderata exiccare. Ita scilla in Sole eliquescit, consumiturq́;. Celsus etiam dicit: In quo scilla intabescit.* ἐνταριχεύεσθαι.

Attendentes. *Male in codicibus Græcis legitur προέχοντας, pro προσέχοντας, hoc est aduertentes. Deinde in eadem sententia: διὰ τὸ μὴ συναισθάνεσθαι εἰ μὴ ὑπὲρ ἱκανθῶσιν pro διὰ τὸ μὴ συναισθάνεσθαι μὴ ὑπερβικανθῶσιν. Quo in loco dum Oroscius alios reprehendit, nec locum Græcum emendat, & male vertit ὑπερβικανθῶσιν, ne vehementer vrantur: cum Paulus velit vehementer quidem, sed non nimium, non supra modum, nec magis quàm conuenit.* Vitiatus codex Græcus. Oroscius.

Cutis ruborem. *Sic interpretor τοὺς φοινιγμοὺς, Celsus habet: Prodest etiam torpentis membri summam cutem exasperasse, vel vrticis cesam, vel imposito sinapi, sic vt vbi rubere cœperit corpus, hæc remoueantur.* φοινιγμοί.

Feculæ. *Græce est φέκλης quæ fex combusta dicitur. Gal. lib. 1. de compositione medicamentorum secundum locos ad Achoras inquit, τρυγὸς οἴνου κεκαυμένης, ἣν Ῥωμαῖοι φέκλην καλοῦσιν. Latina itaq; dictio est fecula, quam Græci imitantes φέκλην nominant. Largus etiam vtitur pro fece vini combusta. Hoc ignorabat Oroscius, dum alios reprehenderet.* Oroscius.

Canum more conuelluntur. *Verbum è verbo reddidi. Largus autem interpretatur quid sit spasmus caninus, his verbis: Facit ad κυνικὸν σπασμὸν, cum in vtramlibet partem deprauata est facies. Celsus libro quarto habet: Circa faciem vero morbus innascitur, quem Græci κυνικὸν σπασμὸν nominant. Is cum acuta febri est, os cum motu quodam peruertitur, ideoq́; nihil aliud est, quàm distentio oris.* Canina conuulsio.

Per narium clysterem. *Græce est διὰ ῥινεγχύτου, hoc est ad verbum per narium infundibulum, per quod medicamenta in nares infunduntur. Quemadmodum ὠτεγχύτης, clyster auricularius, & μητρεγχύτης vterinus. Celsus libro quarto, capite secundo, ferè eadem.* ῥινεγχύτης.

Per rectos siphones. *Sic videtur Galenus significare, qui καθετῆρας libr. 5. Methodi εὐθυτρήτους, quasi recto foramine præditos* καθετήρ.

canal

Orofcius. canales interpretatur. Orofcius rem medicã ex Celio maluit difcere.

Codex Græcus deprauatus. Lentifci. *Male in vtroq; exemplari habetur σχοίνου, quod eſt iunci odorati, pro σχίνου, nam aſtringentia in hoc morbo requirũtur.*

Vitulinumq; & oleum. *In Græco codice deeſt particula καὶ. Nam habetur tantum, στέαρ ὕειον, καὶ χήνιον καὶ μολόχινον ἔλαιον.*

Corrige Græca. *Cum ſit legendum: καὶ ἔλαιον in fine. Nam molochinum oleum nullum dicitur.*

Cum communi curatione. *Hoc eſt præter communem reſolutorum curationem, quæ medicamẽtis extrinſecus adhibitis, aliiſq; abſoluitur, etiam hæc quæ ſequuntur, facies.*

Noſtra ætate. *Quod Paulus ſuo tempore accidiſſe in morbo colico commemorat, nos quoq; noſtra ætate frequenter videmus. Nempe ex magno, diuturnoq; colico cruciatu artuum reſolutionem, præſertim brachiorum, quanquam & crurum imbecillitas ſumma adfuerit. Iam ex febri quæ humoribus ad inteſtina confluentibus, ibiq; dolorem vehementum excitantibus finita fuerit, ſecuta eſt artuum reſolutio, quod nuper in Canonico quodam, ſed non iuxta regulam viuente, ſum expertus.*

IN XX. CAPVT.

CVm particulæ corporis in anteriora. *Hoc Celſus paucis comprehendit: Cum mentum inquiens, pectori annectitur, emproſthotonos, cum ſcapulis opiſthotonos: cum rectam & immobilem ceruicem intendit, Tetanus dicitur.*

Optimum itaque præſidium. *Hippocr. lib. 4. Aphoriſm. ſectione 57. Qui conuulſione, aut diſtentione neruorum tenentur, febri ſuperueniente liberantur.*

Riſus Sardonius. Nonnunquam & riſus ipſis Sardonius oboritur. *Dioſcorides lib. 6. ſardona ranunculi genus eſſe teſtatur, quæ veſcentibus mentem adimat, & quadam neruorum diſtẽtione, dehiſcere in rictus ora cogat, ita vt imaginem ridentium præbeant.*

Cucurbitulas admouere cum lãcinatu. *Græce eſt μετὰ ἀμυχῶν, quod ſonat cum vibicibus excitatis. Sic intelligo hoc loco lancinatum ſcalpelli.*

Oroſcius. Abſtergere, ne imprudentes. *Dum Oroſcius alios reprehendere inſtituit, ipſe corrigendus venit, qui tam impure, & nullo ſenſu penitus vertit, ne perfrigerati occultentur. Videtur autem lexicarius adhuc eſſe interpres, μὴ λάθωσιν ψύξαντες, quod ad verbum ſonat, ne lateant refrigerantes, hoc eſt, ne imprudentes, neſcii, ac non aduertentes, refrigerent particulas.*

Hydromeli ſpiſsius. *Sic expoſui ὑδρόμελι λιπαρὸν, hoc eſt ad verbũ,*

verbum, hydromel pingue. At nulla pinguetudo in eo habetur. Sit itaq; λιπαρὸν ad pinguetudinis craßiciem incoctum. Nam ad dimidias coqui præcipit.

Et laserpicij radicis. Nescio cur hic Oroscius succum laserpicij intelligi velit, cum apud Galenum Dioscoridemq; ipsum, vbi liquoris mentionem facit, ὀπὸς ponitur. Adeoq; in opisthotonicis. At radicē tum in puluerem redactam, tum decoctam sæpe & in his, & in alijs affectibus dari legimus, vt plane non sit, quod Oroscius in hoc loco versionem nostram reprehendat. Quin potius in exemplari græco legendum putet ἐμπασθεῖσα pro ἐμπλασθεῖσα & ἀφέψημα αὐτῆς pro ἀφεψήματι. vt sit decoctū ipsius radicis. Quid enim est, silphij radicis cochlearia duo, aquæ mulsæ cyathis tribus inspersa, vel decocto ipsius dari? Quorsum referri debet, decocto? ad mulsam ne? quæ iam cocta est, quantum opus est. Itaq; ad radicem magis competit. Ea enim vel pulueris modo inspersa, vel decocta exhiberi potest. — Oroscius. — Male græca.

Myrrhæ drachma ex mulsa, hyssopiq; decocto. Hic rursus codex græcus deprauatus est, habet enim ἢ σμύρνης < .α. μελικράτῳ ὑσσώπῳ τε ἀφέψημα. Cū nimirum legendum sit ἢ σμύρνης < α. σὺν μελικράτῳ, ὑσσώπου τε ἀφεψήματι, quod Oroscius & Basiliensis castigator non aduerterunt. — Græca vitiata. — Oroscius.

Nardi. Dictum est pro nardini, vt apud Celsum & Scribonium aliquando Rosæ pro rosaceo, nardi pro nardino vsurpantur.

IN XXI. CAPVT.

TRemoris origo. Vide libellum Galeni de Tremore, quē nos aliquando latinitate donauimus, vbi habet: τρόμος μὲν οὖν γίνεται τῆς ὀχούσης καὶ κινούσης τὸ σῶμα δυνάμεως ἀρρωστίᾳ. οὐ γὰρ δὴ ἐξ ἑαυτῶν δήπου τὰ μόρια τῶν ζώων οὕτως ὄντα βαρέα καὶ κάτω φέρεσθαι πεφυκότα, τὰς εἰς ἅπαντα τόπον ἔχει κινήσεις. ἀλλ' ἡ διὰ τῶν νεύρων τοῖς μυσὶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐπιπεμπομένη δύναμις. οἷον ὄχηματι, καὶ πτέρωμα τῆς κινήσεως αὐτοῖς ἐστιν, ἣν ὅταν μὲν ἀπολέσῃ τελέως ἀπόλλυσι δὲ τὰ παραλελυμένα, καταφέρεται καὶ πίπτει κάτω δίκην ὄρνιθος πτεροῤῥυήσαντος. ὅθεν οὐδεμία κίνησις ἀπολείπεται τοῖς οὕτω παθοῦσιν. Hoc est vt linguarū rudes intelligant: Tremor itaq; fit imbecillitate facultatis, quæ corpus vehit, mouetq;. Quippe animalium particulæ, tam graues cū sint, & deorsum ferri natæ, non ex seipsis nimirum motiones, in omnem locum habent. Verū facultas quæ à principio per neruos musculis transmittitur ceu vehiculum quoddam, & ala motionis ipsis existit, quam cum prorsus perdiderint, perdunt autem resoluta, deorsum feruntur, caduntq; auis pennis destitutæ modo, vnde nullus motus ita affectis relinquitur. — Tremor.

In oleum descendant. *Hoc est in solium oleo repletum, quo olim vti solebant, resoluti, contracti, arthretici, tremuli. Græce est ἐμβιβαστέον εἰς ἔλαιον. Celsus descendant in solium, ait.*

IN XXII. CAPVT.

QVanam ex affectione corporis. *Hoc in omniũ particularũ morbis obseruandum docet Galenus, vt corporis primũ affectionem, quam vulgus dispositam appellat, græci διάθεσιν, intueamur. Nam hac neglecta, quicquid particulis admoueamus, sinistre accidit. Cæterum hoc te admonitum volo candide lector, vbi in versione mea dictionem inuenis, affectionem, pro διαθέσει, positam esse, intelligas. Nam dispositio hoc in significatu apud idoneos autores non vsurpatur.*

Affectio. διάθεσις.

Perturbatio humiditas oculi est, & calor cum rubore naturæ alieno. *Postrema clausula, naturæ alieno, male in codice græco habetur, περὶ τὸ κατὰ φύσιν. Vbi legendum παρὰ τὸ κατὰ φύσιν.*

Græca deprauata.

Membrana adnata. *Intelligo membranam coniunctam, siue coniunctiuã, vt barbari appellant. Græci τὸν ἐπιπεφυκότα, eo quod alijs quæ oculum ipsum constituunt, tunicis extrinsecus adnascatur, ligamentum & ipsa existens totiq; oculo ad ossa circumiacentia, ex pericranio ducens originem.*

Membrana adnata.

De defluxionis impetu.

Angiologiam, arteriotomiam, hypospatismum, & periscyphismum. *Omnes has rationes Paulus libro sexto complexus est. Prima est venarum in fronte ad tempora præsectio quod in hemicranijs etiam fieri solet. Altera est arteriarum retro aures per transuersum sectio. Tertia est ab instrumento chyrurgico appellationem sortita, quasi dicas spatæ submißio intra partes quæ à subiectis liberabuntur. Quarta ratio est, qua diuisionem in fronte à tempore ad tempus transuersum moliuntur, cura tamen adhibita ne temporaliũ musculorum motus violetur,*

Angiologia. Arteriotomia. Hypospatismus. Periscyphismus.

Recte huic specularium. *Hic legit Oroscius σφηκλάριον, vt significet σφῆκλω, hoc est, ficulam, cupiditate magis reprehendendi, quàm ratione adductus. Diligens homo non legerat apud Galenum hoc remedium citari pro lapide speculario: nec etiam apud Paulum qui lib. 7. hunc in modum habet: σφηκλάριον, οἱ δὲ διὰ μὲν τὸ σφεκλάριον. ὅ τινες, ἀντὶ σφηκλῶν ἐν ταῖς θύραις χρῶνται, διὸ καὶ διαφανὲς προσαγορεύεται γυψῶδες ὑπάρχον τὴν οὐσίαν, δύναμιν ἔχει παραπλήσιον τοῖς κεκαυμένοις ὀστράκοις ὑγρῶν ὀστρέοις. Si verò fex cõbusta quæ ardens est, natura oculis vt ille putat, adhiberi deberet, certe elo*

Oroscius. Speculariũ.

e elotam esse oporteret.

Xerophthalmia. *Celsus lib. 6. interpretatur aridã lippitudinẽ. Est enim, inquit, genus aridæ lippitudinis, ξηροφθαλμίαν græci appellant, neq; tument, neq; fluunt oculi, sed rubent tantum, & cum dolore quodam grauescunt, & noctu præ graui pituita inarescunt.* ξηροφθαλμία.

Ertropion. *Hoc vicium est inferioris palpebræ, quod parum sursum attollitur, sed pendet & hiat, neq; potest cum superiori committi. Id interdum accidit ex mala curatione, interdum ex senectute.* Ertropion.

Aegilops. *Est veluti parua fistula maioris anguli, per quam pituita assidue distillat. Nonnunquam etiam exeso osse vsq; ad nares penetrat.* Aegilops.

Lixiuio quod ex cinere & calce. *Græce habetur absolute πρωτοστάκτῳ, quasi dicas, primario lixiuio.* Paulus *lib. 7. habet:* εἰ δὲ προσλάβοι καὶ τιτάνου ἡ τέφρα καυστικὴν ἐργάζεται τὴν κονίαν ἣ δὴ καὶ πρωτόστακτον ὀνομάζουσι. *Quæ verba Oroscius non videtur intellexisse, dum interpretatur cinerem lixiuum, qui primus distillauerit, secutus Hermolaum. Recte igitur quis interpretetur lixiuium, quod per cinerem & calcem distillauerit.* Oroscius.

Cum manus opera. *Hoc remedium in exemplaribus vulgatis non est, sed in Lascaris codice manuscripto additum inueni. Si itaque placet ascribere, aut expungere, per me certe licebit.*

Chalazion. *Celsus sic appellari dicit, quod mobilia, & digito huc, illuc impellantur curationem manu prestandam docet libro sexto.*

Encanthis naturalis. *Varijs de causis hoc vicium gigni solet. Interim ex vngue parum exciso, vel ob tuberculum, quod palpebras parum diduci patitur. Quod si vngue caruncula nimiũ abscindatur putrescit foramen per quod postea humor descendit, ac vicium superiori contrarium nascitur, quod græci ῥυάδα nominant.* Encanthis. ῥύας.

Terra samia. *Duplex ea terra apud Dioscoridem habetur, vna simpliciter terra samia dicitur, altera γῆ ἀστὴρ, hoc est, terra aster, quasi dicas, terra stellata. Celsus itaq;, vbi posterioris mentionem facit: Terræ, inquit, samiæ, quæ ἀστὴρ dicitur. Non vt Oroscius volebat, terræ asteris, obscure nimium. Cæterum ante hoc medicamentum in græco exemplari est διὰ μήλου perperam pro διὰ ἀμύλου, quod etiã Oroscius annotauit.* Terra samia duplex. Oroscius.

De oculis purulentis. *Duæ sunt apud Græcos dictiones, quæ fere in omnibus sibi respondent, nempe ὑπόπυος, & ὑπώπιον. Prima significat pus subesse membranæ corneæ. Largus & Celsus vocant oculos purulentos: altera dicitur, teste Galeno, quasi ὑπὸ &* ὑπόπυος. ὑπώπιον.

ὤπας, hoc est, sub oculis. Ac veteres latini hoc vicium appellant, suggillata, genere ecchymomatum comprehensa. Parum prudenter Oroscius, dum in aliorum erratis castigandis occupatur, ipse in grauissimum incidit, qui ὑπόπυον, quod est, purulentum, conuerterit suggillatum.

Oroscius.

Floris æris. *Hoc medicamentum in impreßis non habetur, sed in manuscripto codice Iani Lascaris scriptum inuenitur.*

Arida medicamenta, ξηρά.

Contritis ad læuorem aridis. *Hoc est, aridis in tenuißimum puluerem redactis. Græce est* λειάνας τὰ ξηρὰ, *hoc est, læuigans arida. Celsus autem de Aridis mentionem facit libro quinto, capite vigesimo secundo in hunc modum: Quædam misturæ medicamentorum sunt, quibus aridis, neq; coactis vtimur, sic vt inspergamus aut cum aliquo liquido mista illinamus. Alia medicamenta sunt his opposita, nempe, quæ liquari possunt. Hæc græcis* τηκτὰ *nominantur. Vbi itaq; Galenus aliíq; habent* τὰ τηκτὰ τήκοντι, τὰ ξηρὰ ἢ λειαίνειν δεῖ ἢ λειοτρίβειν. *Latini scriptores exponunt, quæ liquari possunt, ad ignẽ eliquentur, arida conterantur: Celsus inquit libro quinto, arida ex eo conteruntur. Rursus arida medicamenta contrita humore non pingui coquuntur. Item arida ex aceto teruntur. Largus simili vtitur locutione, & verbum* λειαίνειν δεῖ *læuigare oportet, interpretatur. Quæ cum ita sint, immerito Oroscius nos reprehendit, negans latine, & fideliter dictum, aridis contritis, cui magis placet, pulueribus dilutis. Etsi apud nullum idoneum scriptorem huiusmodi locutio inueniatur.*

Liquida. τηκτά.

Oroscius.

Sublinimus medicamentis. *Hic quæso candide lector animum aduertas cauillationi Oroscij. Damnat me quod verterim ex græco* τοῖς πρὸς τὰς παλαιὰς διαθέσεις, *medicamentis quæ ad veteres affectiones inscribuntur, ipse enim mauult dici collyrijs. Quasi vero collyria non sint medicamenta. Certe ego à præceptoribus meis olim didici, substantiam collyriorum, esse & dici medicamenta: ipsum vero nomen collyrij, formam medicamenti indicare. Celsus li. 6. ita inquit: A secundo die graui quoq; lippitudini per medicamenta recte succurritur. Item in collyrio trygodes. Quo grauior quoque inflammatio est, eo magis leniri medicamentum debet.*

Oroscius.

IN XXIII. CAPVT.

AN ob exteriorem causam acciderit. *Ex octauo Oribasij hæc mutuatus est. Exterior autẽ causa, est ventus frigidior, aut lauacrum aquæ frigidæ, similiaq;. Hæc itaq; solent interrogari,* an

an ægrotus in ambiente frigido obambulauerit, vel lauationem frigidam expertus, vel alio modo fuerit affectus. Græcus codex habet τοῦ κάμνοντος ἀνακρίσεως, vbi ἀνάκρισις idem valet quod ἐξέτασις. Nonnulli autem lexicarij interpretes contemperamentum vertunt. ἀνάκρισις.

Cucurbita ex aqua calida. *Idem Galenus commemorat ex Apollonio, lib. 3. de compositione medicamentorum secundum locos in hunc modum:* πυρίαις δὲ χρηστέον ταῖς διὰ τῶν σπογγῶν εἰς θερμὸν ὕδωρ ἀποβεβρεγμένων, τούτων ἱκανῶς τε ἐκτεθλιμμένων, καὶ ταῖς διὰ τῶν σικύας. Fomenta.
Hoc est: Fomentis autem vtendum est, quæ per spongias fiunt, in calidam aquam intinctas, easq; abundè expressas. Item illis quæ per cucurbitam adhibentur. &c. Ego itaq; προπυριουμένῃ *in Paulo, verti fotu prius facto. Quanquam possis dicere, cucurbita prius aqua calida concalfacta.*

Per specillum lana. *Græce est* διὰ μηλωτίδος, *quasi dicas specillum auricularium, vt Celsus etiam exponit. Nam eodem capite meminit specilli lana inuoluti, specilli auricularij, & clysteris auricularij, strigilisq;.*

Vel etiam arundine. *Apollonius etiam fomentum recitat, vapore per arundinem perforatum elato. Erit autem alterum arundinis extremum, concauitati auriculæ accommodatum, alterum in ollam cuius operculum foramen habeat, incumbet. Decoquitur in olla absinthium. cuius vapor auditorio meatui insinuatur. At hic nullum fotum arundine adhibere præcipit. Verum exugi humorem, si quis, forte in aurem receptus sit.* Fomentum per arundinem.

Sin autem pauca. *Græcus codex mutilus est, nec Oroscius, nec Basiliensis castigator aduertit. Deest enim* εἰ δὲ, *ad integram sententiam explendam, quæ sic legi debet:* εἰ μὲν εἴη πολὺ διὰ τοῦ στόματος, ἢ καὶ τῆς καλαμίδος αὐτὸ ἐκμυζάνειν δεῖ. εἰ δὲ ὀλίγον *&c.* Græca mutila. Oroscius. corrector. Basiliensis.

Cardamomi & nitri. *Galenus libro iam citato legit* καρδάμου ἱκανὸν, καὶ νίτρου βραχὺ σύκου σαρκὶ χωρὶς κεγχραμίδων ἀναλαβὼν ποίησον κολλύριον *&c. Quod est: Nasturcij quod satis, & nitri paululum fici carne sine granis exceptum, in penicillum redigito &c. Verum cardamomi & cardami quod est nasturcij, eadem fere potestas est, nisi quod nasturcium sit valentius.*

Idq; in aurem demittendum. *In græco codice hæc clausula quidem non est, verum à me addita, ad sententiam absoluendam. Alexander etiam in hũc modum ex Galeno profert. Hoc te celare nolui.* Notas

Hyssopum medicamentum. *Hyssopum & herba & medicamentum appellatur. Verum vbi herba notatur, simplici vocabulo hyssopum dicitur, vbi medicamentum additur ipsa medicamenti di-*

ctio. Quanquam in eo nulla sit hyssopi herbæ mentio, sed lanarum potius succidarum. Nonnulli autem adijciunt hyssopum herbam.

Græca vitiata.

Bulborum, polentæ. Admonuit Oroscius græcum codicem esse viciosum, qui habet: βολβῶν ἀφρῶν pro βολβῶν ἀλφίτων &c.

IN XXIIII. CAPVT.

Linamentorum genera. στρεπτόν. ξυστόν. ἐλλυχνιωτόν. πεσσαπεισκωτόν. σφήνισκος. λημνισκός.

Linamento ex ellychnijs contorto. Varia sunt apud græcos μοτῶν, hoc est, linamentorum genera. Aliud vocant στρεπτόν, quasi dicas tortile, aliud ξυστόν, hoc est, rasile, aliud τιλτόν, quod est concerptum filatim, aliud ἐλλυχνιωτὸν ex ellychnijs præparatum, aliud πεσσαπισκωτὸν à pudendi humani similitudine nuncupatur: aliud, quod cunei formam referat, aut quia cunei modo foramina obturet, aut coniuncta separet, σφήνισκος dicitur. Vt Paulus sexto vocat σφηνίσκους στρεπτοὺς ἐκ ῥάκους, hoc est, cuneolos intortos ex panniculo. Adhuc aliud est λημνισκὸς græcis dictum, implicitum in longitudinem linamentum, si Celso credimus, quod alibi vocat linamentum inuolutum & oblongũ. Sicut στρεπτὸν linamentum implicitum, seu intortum simpliciter appellari possit.

IN XXV. CAPVT.

ὀρεγμός.

Ptisanæ fresæ. Hoc est confractæ. Græce est ἤγουν ἡ πτισάνης ὀρεγμοῦ. Vt ὀρεγμὸς significet omne id quod fresum est, vel ipsam confractionem, omnium scilicet, leguminum, nomine tamen ipsorum apposito, vt κυάμου ὀρεγμός. Cũ verò simpliciter ὀρεγμὸς ponitur, de faba fresa dicitur. Quæ si molam experta sit: ἄλευρον κυάμινον & ὀρέγμινον ἄλευρον appellatur. Ferculum autem ex faba, cicere, & reliquis leguminibus fresis paratum, ἔτνος, ex fresorum autem farina pulmentarium, λέκυθος Galeno cum alibi, tum in libello de bonis malisq; succis generandis nuncupatur. Quoties autẽ in Paulo alijsq; græcis inuenitur κυάμινον ἔτνος, pro faba fresa elixata ad ferculum intelligito. κυαμίνη λέκυθος, pro fabæ fresæ farina elixata ponitur. Sic πτισάνης λέκυθος, & ὀρόβινος λέκυθος, aliorumq; leguminum dicitur. Vbi verò hæc vox λέκυθος sola citra alterius adiectionem ponitur, Lutheum oui significat apud medicos. Oroscius male ὀρεγμὸς pro lomento tantum vsurpauit.

ἄλευρον κυάμινον. ἔτνος. λέκυθος.

Oroscius. ἐρεγμός.

Ephelis. Lenticula.

Ad Ephelidem & lenticulas. Ephelis asperitas quædam & duricies mali coloris est in facie lenticula & in alia parte nonnunquam nasci solet. Celsus ineptias putat curare varos, lenticulas, & ephelidas.

Suggillata.

Suggillata. Græci vocant ὑπώπια vt antea annotaui. Sunt

autem

tutem ex genere ecchymomaton, quæ & Hippocrates & alij plerique medici appellant cutis affectum, quo venis in ea tenuibus contusis sanguis inde effunditur, qui ita excretus non vno in loco, nec subito concrescit. Temporis spacio liuescit, nigrescitq́; cutis.

Cum melle admoueto. *Galenus habet in eodem medicamento,* ὄξει ἀναλαβὼν ὠδιτίθει μέλιτι ὀλίγον ἀνακόψας. *Hoc est aceto excepta, mellisq́; momento subacta.*

IN XXVI. CAPVT.

DEntium dolorem. *Ex quinto Galeni de compositione medicamentorum secundum locos ad verbum hoc caput est transcriptum, nisi quod vbi Paulus ad inflammationem habet, Galenus & Oribasius ad dolorem dentium medicamenta subscribunt.*

Ad parulidas. *Parulis græca dictio est, à* παρὰ *quod est iuxta, &* οὖλον *hoc signat gingiuam. Celsus libro sexto, capite tertiodecimo: Solent etiam interdum iuxta dentes in gingiuis tubercula quædam oriri dolentia* παρουλίδας *græci vocant.* Parulis.

Tonsillæ. *Glãdulæ quædam sunt in ore vtrinq; singulæ penitius sitæ, spongijs similes, quæ humiditates ex capite recipiant ad fauces humectandis* παρίσθμια *græci nominant, quæ si post inflammationem indurueriut,* ἀντιάδες *appellantur.* παρίσθμια. ἀντιάδες.

Vua. *Græce est* κιονὶς, *quod ad verbum sonat columella. Est autem hæc carnosa quædam particula, in summa oris parte suspensa vocis plectrum, recipit ea madorem à cerebro quo superiores palati partes humectat. Si plus iusto humiditatis recipiat, interim laxatur, ac fastigiata descendit, interim inflammationem experitur, & ne potus, nec cibus deuorari poßit impedit. Veteres græci* γαργαρεῶνα *&* κίονα *recentiores* κιονίδα *appellant.* σταφυλὴν *vero quasi dicas vuam, partem ipsam appellari non vult, sed affectum. Celsus alijq́; latini scriptores etiam partem, vuam nominant.* κιονίς. γαργαρεών. σταφυλή.

Vbi æqualiter craſſa fuerit. *Paulus præter Galeni morem* κιόνα *appellandam particulam censet, vbi in æqualem craßiciem intumuerit. Nam interim tenuis, acuta, albaq́; cernitur. Interim ima crassa, summa tenuis, & liuida est.*

IN XXVII. CAPVT.

ANgina. *Apud recentiores medicos varia sunt anginæ nomina nunc per literam* κ. *nunc per* σ. *inchoantia. At Galenus commentario tertio in prognostica Hippocratis parum interesse dicit, modò de re ipsa constet,* κυνάγχην, *an* συνάγχην *proferas. Ibidem etiam tres anginæ species enumerat ex Hippocratis sentẽtia: Peßimè*

quiens, agunt, qui vehementer quidem dolent nullum autem in ceruice & faucibus symptoma experiuntur. His succedunt, qui quidem non difficulter spirant, verum dolent grauiter, collum ipsis intumescit, fauces apparent rubicundiores. Postremi neq; dolent, neq; ægrè spirant, ita vt suprema gutturis pars λάρυγγα græci nominant incolumis quidem ipsis permaneat, sed fluxio magna parte biliosior aut in fauces, aut in collum, aut in vtraq; descenderit &c. Rursus libro quarto de locis affectis quatuor species recenset. Paulus item noster quatuor enumerat, pro musculorum vel interiorum, vel externorum inflammatorum ratione. Ego sane musculos primum intelligendos puto, qui in ore circa linguam ex omni parte habentur: qui superiores palatum versus eam mouent: qui inferiores deorsum. Laterales in latera adigunt. plurimi ex osse 8 græcam literam υ referente prodeũt. Deinde duodecim proprios, summæ arteriæ parti quam λάρυγγα vocant, octo autẽ cõmunes, qui scilicet laryngem corporibus vicinis colligant: necnon eos qui ceruicem cõstituunt. Iam musculis qui œsophago subijciuntur, inflammatis, angina quædam oriri solet.

Species anginæ.

Faucium pharinga græci vocant. *Magna harum vocum ambiguitas apud authores inuenitur. Vnde fit, vt plerique græcorum librorum interpretes mirum in modum torqueantur & subinde etiam aberrent. Itaque φάρυγξ duo significat, nempe fauces, & asperam arteriam. Fauces dico regionem intra os, vbi tum gulæ, tum asperæ arteriæ extrema concurrunt. Grammatici genere distinctionem faciunt hoc pacto: φάρυγξ θυληκῶς σημαίνει τὴν κυρίως φάρυγγα ἡ δὲ ἐστιν ἡ ἀχανία ἡ μετὰ τὴν τῆς γλώττης ῥίζαν, ὅτε δὲ ἀρσενικῶς σημαίνει πολλάκις τὸν λάρυγγα. Quæ verba sonant ita Pharynx fœminino genere prolata, proprie dictam pharyngẽ, hoc est fauces significat. Hæc autẽ est oris ampla capacitas post linguæ radicem sita. Masculino autẽ genere dictus pharynx, laryngẽ, quod est, arteriæ asperæ summum vel ipsam arteriã signat. Hippocrates libro prognosticon per dictionẽ φάρυγγα in fœminino genere fauces etiam intelligit, cum ait: φάρυγξ δὲ ἑλκουμένη σὺν πυρετῷ δεινὸν Paulus post, αἱ δὲ κυνάγχαι δεινόταται μὲν εἰσι, καὶ τάχιστα ἀναιροῦσιν, ὁκόσαι μήτ' ἐν φάρυγγι μηδὲν ἔκδηλον ποιέουσι, hoc est: Anginæ grauissimæ sunt, & cito interimunt, quæ neq; in faucibus, neq; in collo quippiam manifestum edunt &c. Hanc sententiam Galenus exponens inquit: ὅτι φάρυγγα τὴν προκειμένην χώραν στομάχου τε καὶ λάρυγγος ὀνομάζει, δῆλον ἐστί. Hoc est: Quod pharyngem nominat regionem, gulæ & asperæ arteriæ summo præpositam, nemo ignorat. Rursus φάρυγγα δὲ τὴν ἐν τῷ διανοῖξαι τὸ στόμα, καὶ πιλῆσαι τὴν*

φάρυγξ.

γλώ

γλῶσσαν κάτω φαινομένην εὐρυχωρίαν ἐν ᾗ τὰ δύο στόματα ἐστὶν τό τε τοῦ στομάχου, καὶ τοῦ λάρυγγος. *At pro larynge, & aspera arteria positã, non solum in masculino genere, vt Suidas putat, sed etiam in fœminino inuenias: præcipue apud Galenum, vt secundo de placitis Hippocratis & Galeni:* τὸ μὲν γὰρ τῆς τραχείας ἀρτηρίας ἥνπερ δὴ καὶ φάρυγγα προσαγορεύομεν. *Ibidem,* ἐπὶ δὲ τούτοις ἅπασιν ἑξῆς ὑποδείξομέν σοι τὸ τῆς φωνῆς ἴδιον ὄργανον τὸν φάρυγγα, καὶ τοὺς κινοῦντας αὐτὸν μῦς. *Hic pro larynge accipit: de qua ita scibit, octauo de vsu particularum:* καὶ τό γε πρῶτόν τε καὶ κυριώτατον ὄργανον τῆς φωνῆς ᾧ λάρυγξ ὄνομα, τὸ ἄνω πέρας ἐστὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας ἣν δὴ καὶ φάρυγγα καλοῦσιν ὁμωνύμως τῇ πρὸ τοῦ λάρυγγος, *hoc est: Ac primum, principalissimumq; vocis instrumẽtum, quod larynga* λάρυγξ. *nominant, superior pars asperæ arteriæ existit, quam sanè etiam pharynga vocant, eodem nimirum vocabulo quo pharynx (id est, fauces) ante arteriæ asperæ caput, nuncupatur. Atque hic in fœminino genere vt superius in masculino positum est nomen pharyngis, contra grammaticorum opinionem. Pollux audiendus non est, qui* τὸν φάρυγγα *masculino genere prolatum, pro gulæ extremo accipiat.*

Pueris raro talis. *Pueris interim vertebræ colli è loco suo excidunt propter ligamentorum quæ eas connectunt imbecillitatem, Vnde angina periculosissima oritur, quæ nullis cedit remedijs, quare ei admouenda manus non est. Intelligenda autem sunt hæc,* Pueris raro talis. *Raro quidem, sed tamen interdum angina hæc accidit, idq; in pueris magis quàm adultis, ob causam superius dictam. Hippocrates huius meminit libro secundo* περὶ ἐπιδημιῶν *in istum fere modum:* ἦν δὲ τῶν κυναγχικῶν παθήματα τοιάδε, τοῦ τραχήλου οἱ σπόνδυλοι εἴσω ἔρρεπον. τοῖς μὲν ἐπιπλέον, τοῖς δὲ ἐπ' ἔλαττον. Nota.

Porrò ex strangulatis. *Hippocrates lib. 2. aphorismorum hanc profert sententiam* τῶν ἀπαγχομένων καὶ καταλυομένων μήπω δὲ τεθνηκότων οὐκ ἀναφέρουσιν οἷς ἂν ἀφρὸς ᾖ περὶ τὸ στόμα, *hoc est, Quibus strangulatis, solutisq;, nondum vero mortuis spuma circa os extiterit, non restituuntur.*

Discussis autem colli. *In græco codice est* διαλυομένων δὲ τῶν περὶ τὸν τράχηλον ἐρυθημάτων, *quod antea verteram, Simulatq; vero colli impedimenta dissoluuntur, intelligens nimirum vincula quibus strangulantur.* Aduerte.

IN XXVIII. CAPVT.

GRauedo. *Celsus libro quarto dictiones græcas eleganter exponit,* κόρυζαν *grauedinem nominans,* καταστάγμους, *vel vt Paulus habet,* καθάρρους *destillationes.* κόρυζα.

Aquiloniis diebus. *Græce est ἐν βορείοις καταστήμασι quod est aquilonijs aeris statibus seu constitutionibus. Ego Celsum secutus sum.*

Tussis. Tussis. *Tußis varijs de causis excitatur, nunc ob intemperiem, nūc ob humores, vel tenues, vel crassos ex alto descendentes. Interim ob iocinoris inflammationem: interim ob pulmonis affectum.*

Anaphotici. Anaphoticos. *Interpretatus sum eos qui ægrè reijciūt, scilicet qui crassa glutinosaq́; ex pectore reijciunt, hi enim difficulter propter craßiciem educunt. Sunt qui ad sanguinem reijcientes referant, mea opinione, incommode.*

IN XXIX. CAPVT.

Qui febris expertes. *Galenus libro septimo de compositione medicamentorum secundum locos copiosius hæc, Aetius item & Oribasius ante Paulum pene eadem tradiderunt: non autem eo compendio quo Paulus, vsi sunt. Cæterum* ἆσθμα. *ἆσθμα suspirium verti: quod latine etiam dici poßit anhelatio.*

Acetum scilliticum. *Valentia hic commemorat medicamēta, purgationemq́; fortißimam, ea nimirum ratione, quòd multas numero partes pertransire oportet, antequam ad pulmonem perueniant, nempe os, gulam, stomachum, ventriculum, tenuia intestina, venas meseraicas, venas in sima parte iocinoris, item eas, quæ in gilba habentur, hinc venam cauam, postremo pulmonem.*

IN XXX. CAPVT.

Tunica oculi ceratoides. *Ex octauo Oribasij hæc sunt transcripta. Dixi autē in pinguetudinē languescit, pro modice aut leuiter pingues sunt. græce est ὑπολιπαροὶ φαίνονται, hoc est subpingues apparent. Locutio est Pliniana in pinguedinem languescit.*

Explicata sententia. Suffragantibus qui huc req. *Græce est ἐπιψηφιζόντων μὲν τῶν εἰς τοῦτο ἀριθμῶν. hoc est ad verbum, permittentibus quidem ad hoc numeris. Quæ sententia obscura quibusdam videri poßit. Hoc autē sibi vult, omnibus quæ huc requirūtur, indicationibus cōsentientibus: nempe viribus, morbi natura, ætate, & alijs id genus reliquis.*

Hydromalo. *Hoc est potione dulci ex malis Cotoneis, melle & aqua confecta.*

Hydrorosatum Aetij iunioris. Hydrorosato. *Huius etiam misturam Paulus libro septimo exponit, ex rosis, aqua & melle. Recentiores autem græci, vt actuarius paulo delicatiorem compositionem hydrorosatum appellant. ea recipit aquæ libras decem, Zuccari libras quinq́;, hæc feruescunt vnà donec spißitudo fiat: postea additur succi rosarum libra. Febribus conuenire dicunt.*

Iridem inſparſam. *In Græco codice eſt* ἴρεως ἐμπεπλασμένης. *male nimirum, pro* ἴρεως ἐμπεπασμένης *quod Oroſcius & Baſilienſis caſtigator mutare noluerunt.* Oroſcius. Caſtigatur codex.

Epithema. *Hæc dictio quidem in Græco non eſt, ſed intelligenda venit. Nam Aëtius eam apponit. Cæterum per reſinam, intellige terebinthinam, Per medullam, ceruinam. Nam iſta ſunt excellentiæ vocabula, Per oëſypum quod in Græco eſt,* ὑσώπω, *intellige medicamentum liquidum in ſeptimo deſcriptum. Aetius legit* οἰσύπου ὑγρᾶ, *hoc eſt oëſypi liquidi. Cæterũ iridem ſiccam mandi detritam, ac in puluerem redactam.*

IN XXXI. CAPVT.

CRuentum ſputum. *Tribus potiſſimum de cauſis ſanguis per os educitur. Vel enim exeſa parte aliqua venoſi generis, vel rupta, vel ore alicuius venæ patefacto. Primam* διάβρωσιν, *ſecundam* ῥῆξιν, *tertiam* ἀναστόμωσιν *Græci appellant, authore Celſo libr. 4. At ſanguis vel cõfertim vel paulatim erũpit. Vaſe quidẽ eroſo ſenſim educitur, niſi magna adeo ſit iactura, vt etiã pars aliqua pulmonis, vel eius Cartilaginis reijciatur. aut ſi caſus ex alto, vel compreſſio vel aliud id genus ſuperuenerit. Rupto autẽ cumulatim prorũpit, vt in aperto quoq; ore fieri ſolet. Paulus à Galeno diſſentire videtur. cũ ait,* εἰ δὲ κατὰ διάβρωσιν οὐκ ἀθρόως, ἀλλὰ κατὰ βραχὺ τοῦ αἵματος ἀναγωγὴ γίνεται. *Nã ille quarto de locis affectis libro inquit,* αἱ δ' ἐξ ἀναβρώσεως ἀθρόαι κενώσεις αἵματος ἐπὶ τε προηγουμέναις γίνονται βραχείαις πτύσεσι καὶ τοῖς εἰς τὸν πνεύμονα δριμέσι ῥεύμασι. *Hoc eſt: At cumulatæ ſanguinis euacuationes ex eroſione poſt pauca fiunt ſputa, & acres in pulmonem fluxiones &c. Quomodo igitur hæc cum Pauli verbis cõſentient? Aetius lib. 8. in iſtum modum litem dirimit: Quibus ex eroſione venarum pulmonis, eductio ſanguinis contingit, his per interualla modica ſigillatim expuitur. Mox ſubijcit. Fieri etiam poteſt vt ex eroſione ſanguis coaceruatim erumpat. Cum enim præcedenti tempore paulatim quis expuerit ſanguinem, nec diebus inſecutis vel caſus, vel alia quadam cauſa violenta ſuperuenerit, ſanguinis tamen eruptio multa prodierit, magnam ſubeſſe eroſionem oportet. &c. Itaq; primis diebus paulatim ex eroſione ſanguis reijcitur. Si acriores fluxus in pulmonem deſtillarint, quæ magnam eroſionẽ pepererint, confertim prorũpit. Non poſſum ſatis hoc in capite Oroſcium demirari, qui pro dictione Græca* πλῆθος *multitudinem verterit, tantus medicus vt ipſe videri vult.*

διάβρωσις. ῥῆξις. ἀναστόμωσις. Oroſcius.

Quercus mẽbrana. *In Græco eſt* δρυὸς τὸ ἰνῶδες, καὶ τὸ ὑπὸ τῷ κελύφει

κελύφει τῆ βαλάνε. In septimo tantum, ὑμενῶδες legitur. Dioscorides habet τὸ μεταξὺ τῶ φλοιῦ καὶ τῶ πρέμνου ὑμενοειδὲς. Prima est interior & subiecta cortici tilia quæ ligno membranacea cohæret, altera tunica putamini glandis subiecta. ἰνῶδες itaq; sit ὑμενῶδες. Vtraq; astringendi vim obtinet.

Membranæ quercus.

Phagi autem & ilicis membranæ præstantiores sunt. *Gal. lib. 6. de simplici medicina eadem fere habet. σφοδρότερον δ' ἔτι σ΄ύφει φηγὸς καὶ πρῖνος. Intellige τὸ ὑμενῶδες.*

Lectionem obserua.

Cochleare vnum. *Exemplum Græcum Basiliense habet κοχλιάρια· ια hoc est cochlearia vndecim. quæ mensura magna est nimis, eoq; legendum κοχλιάριον. α.*

ὀπῶραι.

Fructibus. *In Græco erat ὀπώρων. aliàs verti, poma, quod scilicet lignosi nihil habeant. verum hic recenset etiam malum punicum extrinsecus durum. ob quam causam, fructibus, dixi, quia latius patet, fructus quàm pomum. Et differentia superius exposita nonnunquam confunditur.*

IN XXXII. CAPVT.

ἐμπύημα.

PVris illuuies. *Sic interptetatus sum ἐμπύημα: quasi dicas puris in parte aliqua collectio. ἔμπυοι Purulenti Plinio vocantur. alij exponunt, pectore suppurati.*

IN XXXIII. CAPVT.

PLeuritis. *Celsus interpretatur laterum dolorem libro secundo, & quarto. Huic, inquit, accedit febris & tussis. In Græco verbum est συνεδρεύεται, quod signat, simul accedit, assistit, ac quasi indiuidua est.*

Vsque ad iugulum & præcordia. *Alij dicunt vsq; ad clauiculã, & hypochondria. Ego Celsum imitor, qui clauiculam seu κλεῖδας iugulũ exponit, & ὑποχόνδρια, præcordia. Distinguit autẽ postea, quando ad iugulum dolor, quando autem ad præcordia pertingit.*

Iugulũ præcordia.

Pulsumq; durum & serræ modo inæqualem. *Hæc pulsus species secundo libro exposita est. Galenus eam aperte interpretatur libro quarto de pulsuum causis in hunc modum: εὐλόγως οὖν σκληρότερος ἅπασι τοῖς ἐπὶ φλεγμονῇ πυρέττουσιν ὁ σφυγμὸς γίνεται, καὶ προσέτι γε διὰ τὴν δυσκρασίαν τὴν ἐν ταῖς ἀρτηρίαις ἀνώμαλος κατὰ μίαν προσβολὴν, καὶ δῆλον ὡς ἀμφοῖν συνελθόντων τὸ εἰρημένον ὑπό τινων εἶδος ἔσται τῶ σφυγμῶ, τὸ διον ἐμπρίον τὴν ἀφὴν ὄντω γὰρ ἀνάγκη φαίνεσθαι τὸν ἁπτόμενον ὀργάνου σκληρᾶ τὴν προσβολὴν ἀνώμαλον ἔχοντας. Hoc est: Bona itaq; ratione omnibus qui ob inflammationem febricitant pulsus oboritur durior. Præterea ob intemperiem arterias obsidentem inæqualis in vno ictu, &*

Pulsus serran:.

nimirũ

nimirum ambobus coëuntibus pulsus erit species à quibusdam dicta, veluti serra tangentis manum secans. Ita enim necesse est imaginari eum qui tanget durum instrumentū quod occursum habet inæqualē.

Quæ nihil emolitur. *Hoc est, qua nihil exspuitur. Sic Celsus loquitur libro quarto.*

Atque si tumor purulentus. *Hoc est ex inflammatione musculorum externorum collectus, nisi dissipetur, in exteriorem partem scalpello incidi debet. Græce est* ἐπὶ τὰ ἔξω διατμηθῆναι παραγίνετ), *quod ad verbū sonat, ad exteriora incidi cōmodo est. Nā* παραγίνεσθαι *signat* βοηθεῖν, ἐπικουρεῖν, ὠφελεῖν. *Hoc Oroscius in Albano quem ferè in singulis verbis reprehendit, non adnotat.*

Illa nanque nisi vel extra, vel intus. *Hoc est, nisi per os, vel per aluum fuerit expurgata. Foras enim per cutem purgari non potest.*

Remedium est sanguis dimissus. *Non dicit qua ex parte mitti debeat. Hippocrates sane lib. 4. de victus ratione in morbis acutis manifesto docet his verbis:* ἢν μὲν ὀδύνη ἄνω σημαίνῃ πρὸς κληῗδα ἢ περὶ μαζὸν καὶ βραχίονα τέμνειν χρὴ τὴν ἐν τῷ βραχίονι φλέβα τὴν ἔσω ἐφ᾽ ὁκότερον ἂν ἢ τῶν μερῶν κατὰ τόδε. *Hoc est: Siquidem dolor sursum ad iugulum, aut circa mãmam, aut brachium pertingat, internam brachij venam secare oportet, illa nimirum parte, qua dolor fuerit. Galenus exponens hæc ait: Cubiti internam incidere conuenit illius partis, qua dolor fuerit. Oribasius capite de sanguinis missione habet: Pleuriticis autem ex ipsa parte quæ dolet auferendus est sanguis. Hæc obiter posui candide lector, vt isti Arabum sectatores videant, veteres illos ex eadem parte per initia semper, non ex aduersa sanguinem detraxisse.*

Pleuriticis vnde mittendus sanguis.

Solidiore vtetur cibo. *Græce est* καὶ τῇ ἁδροτέρᾳ. *Nam* λεπτότερα, *hoc est tenuior, seu qui extenuet, vt est, mulsa sorbitio ex ptisana chondro, alijsq; opponitur* ἁδρότερα, *qui recte dicitur solidior, qui videlicet magis nutrit. Gal. interpretatur* ἡ παραύξουσα τροφή, *quod est adaugens alimentum, quod Celsus dicit valentis materiæ. Vt enim tenuis cibus corpori parum adijcit, aut nihil, sed vires tantum conseruat pro tantillo tēpore: sic solidior plus corpus alit. Non est quod Oroscius alios reprehendat, vertentes* ἁδρότερον *solidius. Non nego aliquando plenius posse dici.*

Cibus solidior. ἁδρότερον.

IN XXXIIII. CAPVT.

Cordis affectus. *Gal. cum in quinto de locis affectis, tum vero secundo in librum Hippocr. de ratione victus in morbis acutis commentario de cordis affectibus pene eadē tractauit. Principia itaq; tria in humano corpore existunt, cor, cerebrum, hepar. Hæc autem interim*

terim per se afficiuntur, interim ex consensu tum mutuo, tum aliarũ quarundam partium. Corde itaq; affecto per se, præsens est periculum: secundum locum obtinet cerebrum, postremum iecur. At si ex ventriculi dolore, cor afficiatur, syncope oritur, si cerebrum consentiat, delirium, vel conuulsiones.

Syncopes differentiæ.

Syncopen appellatam. *Syncope totius habitus est resolutio. Sũt autem aliquot eius species, cardiaca scilicet, quæ intemperiem cordis, vel inflammationem, vel erysipeles sequitur. Stomachica quæ ob oris ventriculi affectum, corde simul consortij lege dolente generatur. Flatuosa, ex cruditatibus constituitur.*

Noui inquit. *Lib. 5. de locis affectis hanc historiam cõmemorat Galenus, vnde etiam hæc sunt transcripta. Est autem palpitatio quam Græci vocant* παλμόν, *qui est teste Galeno* περὶ τρόμου καὶ παλμοῦ, καὶ σπασμοῦ, καὶ ῥίγους: διάστασις καὶ συνίζησις παρὰ φύσιν, *ac omni parti accidit palpitatio, etiam immobili. Causam eodem libello Galenus ostendit his verbis* πνεῦμα παχὺ καὶ ἀτμῶδες οὐκ ἔχον διέξοδον, *hoc est spiritum crassum, & vaporosum qui nõ habeat exitum. Cordis autem palpitationem humor aliquando generat, in ambiente cor tunica quam pericardion Anatomici vocant, collectus.*

παλμός. Palpitatio.

IN XXXVII. CAPVT.

NAm si sola. *Ex octauo Galeni de compositione medicamentorum secundum locos, & ex Oribasio hæc sunt translata. Paulus dixit, sola, vbi Gal. habet* ἀμικτοῦ τῆς τονωτικῆς δυνάμεως *hoc est, non admixto corroborante præsidio.*

Omphacij drachma. *Omphacium est vuæ acerbæ succus: quem Barbari agrestem vocant. Male in Codice Græco legitur* ὀμφακίνου *pro* ὀμφακίου. *Oroscius neglexit.*

Oroscius. Castigatur codex.

Augendus autem. *Vitiose legitur in Græco exemplari* παράξειν *pro* παραύξειν, *quod etiam vterq; Aristarchus præterijt.*

Oroscius. Deprauatus codex.

Aloe trita inspargitur. *Græcus Codex perperam habet* ἐπιπλάσσεται *pro* ἐπιπάσσεται *nec hoc aduertentibus Aristarchis, sicut etiam paulo post* ἐμπλάσας *pro* ἐμπάσας *habet.*

De cibi fastidio.

Si cibus quodammodo præter voluntatem. *In Græco Codice est,* εἰ βιασθεῖεν τι φαγεῖν αὐτοὶ τύχοιεν. *Huic respondet Gal. hoc ad Glauconem primo:* οἱ δὲ εὐθὺς τὸν στόμαχον φαύλως ἰσχουσιν ὥστε ἀποστρέφεσθαι τὰ σιτία, καὶ εἰ βιασάμενοι λάβοιεν, ἢ μὴ κατέχειν, ἢ μὴ πέττειν καλῶς, *hoc est, quidam vero statim os ventriculi habet affectum, vt cibos auersentur, & si coacti assumpserint, aut non retineant,*

neant,

reant, aut male concoquant.

Quam Romani Melcam. *Constantinus Cæsar Melcæ præparationem lib.18. de agricultura tradit. Est autem lac in feruentes ollas, quæ iam acetum incalescendo absorpserint, reconditum acidumq́; redditum, vt species eius quod oxygala dicitur, videri queat.* Melca.

Condito. *Constantinus Cæsar libr.8. conditi præparationem in hunc modum tradit:* πεπέρεως πεπλυμένου, καὶ ἐψυγμένου, φιβομένου ἐπιμελῶς γράμματα η. μέλιτος ἀττικοῦ ξεστ. α. οἴνου παλαιοῦ καὶ λευκοῦ ξέστας δ. Conditum.

Maloplacuntion. *Hoc est placentula ex malis Cotoneis. Paulus lib.7. latius exponit.*

Sorbitionibus ex oleo. *In Græco codice* ἐκτὸς *male legitur pro* ἐκ τοῦ ἐλαίου. *Gemusæus vitiosum reliquit exemplar.* Castigatur codex.

Aloe, masuchæ. *Masucha compositio, non simplex remediū existit. habes eius descriptionem libro septimo Pauli expressam.*

IN XXXVIII. CAPVT.

CVm tormine intestinorum. *Græca dictio est* στρόφου, *quæ Largo tormina intestinorum significat. quanquam & dolorem stomachi haud absurde interim interpreteris licet.*

Exigua caliditate. *In Græco est,* ὑποθερμότητος χλιαρᾶς, *quasi dicas caliditate tepida. Aetius mediocri dixit.*

IN XXXIX. CAPVT.

CHolera est immodica. *Cholera commune stomachi & intestinorum vitium videri potest. Nam simul & deiectio, & vomitus est, præterq́; hæc, inflatio, intestina torquentur. Bilis supra, infraq́; erumpit.*

Hydromalū. *Hoc est aqua ex malis Cotoneis præparata. scripturā eius habes li.7. Pau. sumitur aūt et per se potui, & cū micis panis.*

Horarios seu fugaces. *Alias exposui qui sint horarij quos Plin. vocat tēporarios & tēpestiuos. Sūt aūt hi qui diu asseruari nequeāt.*

Suum petunculi. *Hoc est suum pedes. Celsus alibi Trunculos videtur nominare suum pedes inter ea quæ boni sunt succi.*

IN XL. CAPVT.

LIenteria. *Celsus ad verbum interpretatur hanc vocem, læuitatem intestinorum nominans. In hac cibus non continetur, & quicquid assumptum est, imperfectum protinus redditur.* Læuitas intestinorum.

Cerata ex myrteo. *In græco legitur* κηρωταὶ διὰ μυρσίνου *pro* κηρωταὶ διὰ μυρσινίνου *quod est, Cerata ex oleo myrteo. Sic etiam Aetius habet.*

IN XLI. CAPVT.

IMplacabilis desidēdi. *græcè erat* ἀπαραίτητος προθυμία πρὸς ἐκκρισιν. *Celsus ponit frequēs desidendi cupiditas:* ἀπαραίτητος. ἀπαραίτητος.

signat inevitabilis. Melius sonat hic implacabilis, frequens & assidua est. Quidam τεινεσμὸν scribendum putant à verbo τείνω, quod est tendo.

IN XLII. CAPVT.

Latini tormina. Celsus lib. 4. ita inquit, Proxima his inter intestinorum mala tormina esse consuerunt, δυσεντερία Græcis vocantur. Vide Galeni librum sextum de locis affectis, Oribasij librum nonum.

Tenesmi mutatione. Græce est ἐκ μεταπτώσεως τεινεσμοῦ, quasi dicas ad verbum ex decentia tenesmi, cum videlicet Tenesmus in dysenteriam degenerat, transit, mutatur.

Corrigitur codex. Orosciis.

Deinde leniter subcruenta. In Græco malè habetur εἶτα πρὸς γόγον αἱματώδης pro εἶτα πρὸς ὀλίγον αἱματώδης. Celsus etiam quodam loco interpretatur, Leniter subcruenta. Orosciis & Gemusæus non annotarunt.

Cochlearum integro tostarum. Græce est κοχλιῶν ὅλων quod sonat cochlearum totarum, quod nostri dicunt, cum toto.

IN XLIII. CAPVT.

Colon. Hoc intestinum apud Latinos scriptores varia sortitur nomina, nunc intestinum crassum, nunc plenius, nunc laxius appellatur, Paulus dicit, cum pars sit intestini crassi, hoc est, recti. Nam rectū octo fere digitos longum, statim colon vocatur, quod tenuibus est crassius. A sinistro rene ad dextrum super ventriculi fundum fertur, donec sæpenumero & lienem, & iecur attingat. Quid dicet aliquis, quod Paulus contra Galeni sententiam à dextra ilium regione procedere colon pronunciat. Huic respondeo, Si à tenuibus intestinis numeremus, per dextra ilia prius supervectum colon ad sinistra prodit. Sin à recto incipiamus, à sinistra parte incipit, in dexteriorem obliquum convertitur.

Nota.

Excruciantur præsertim sensu. Græce est ἡ ὀδύνη γίνεται, μάλιστα δὲ κατὰ θέσιν τοῦ κώλου τρυπανώδους συναισθήσεως γινομένης. quod ad verum sonat. Color oritur, maxime vero iuxta situm Coli, terebrali (vt sic dicam) sensu excitato. Galenus hanc doloris speciem lib. 2. de locis affectis exponit his verbis. οἶδα δὲ καὶ ἐμαυτῷ ποτὲ συμβᾶσαν ὀδύνην σφοδροτάτην, ὡς τρυπάνῳ δοκεῖν διατετρᾶσθαι κατὰ τὸ βάθος τῆς κοιλίας. Rursus in eodē capite, τὰ μὲν δὴ τοιαῦτα τῶν ἀλγημάτων ὡς ὑπὸ τρυπάνου φαίνεται γινόμενα.

Dolor coli qualis.

Brassicæ caule probe polito. Græce erat κράμβης καυλῷ καλῶς δερομένῳ. Orosciis intelligit per δερομένῳ, cocto, quod ἑψομένῳ potius significasset. Præterea Dioscorides leniter fervefactam, si edatur,

tur, aluo idoneam: percoctam vero, aluum sistere.

Iubebis vt lauent, incalescantq; laconico. *Ad humorem pituitosum concoquendũ consulit naturales balneas, & Laconicũ. Est autem Laconicum etiã hodie adhuc in vsu, testudo illa thermarum, quæ igne concalfacta vaporem siccũ excitat: qui deinde sudorẽ mouet in corporibus. Columella meminit his verbis, quotidianam cruditatẽ laconicis excoquimus, & exusto sudore sitim quærimus. Græca sunt* πυριᾶσθαι ἐν διαπύροις τοίχοις, *quasi dicas desudare intra ignitos parietes. Non opus erat ponere ignitos parietes, cum Laconici vox hoc comprehendat, sed vt sciolis quibusdam fiat satis, apposui.* Laconicum.

Cucurbitæ quàm maxime cũ flamma. *Sic interpretatus sum* σικύαι ὡς μέγισται διάπυροι, *quasi dicas cucurbitæ quàm maximè ignitæ. Celsus cum flamma dicit, quem imitatus sum.*

Tanquã in crisi, causa. *Paulo pluribus verbis reddidi hanc sententiã:* ὥσπερ ἐν κρίσει μεταστάσης τῆς αἰτίας, *hoc est ad verbũ, tanquam Crisi causa mutata. Is autẽ sensus est, Colicus hic morbus tandem ex intestinis materia tãquã per crisim expulsa in alias partes finitus est.*

IN XLIIII. CAPVT.

ILeos. *Morbus hic nomenclaturam ab ipsa parte affecta, vt superius, colicus, accepit. Nã tenue intestinũ, vti ieiunum etiã, dicitur. Incipit, si ab imo incipias, à cæco, & desinit in ieiunum, in varios implicatum orbes. Quidam recentiores morbum vocant Voluulum.* Ileos. Voluulus.

Colica affectione. *Hoc Paulus superius dixit vbi habet: Inter colicas affectiones hæc est grauissima, quæ in Ileũ trãsitionẽ minatur.*

IN XLV. CAPVT.

COlicis in dexteriore potius ilium. *Quia per dextra ilia superuectum, ventriculi fundo incumbit lienem & iecur attingens: deinde ad sinistra prodit, si de superiore ipsius initio, cæco intestino, dici intelligas. Nam infra sinistram magis partem occupat.*

Eiusdem lateris ac è. *Hoc signat græce* κατ' ἰθὺ *&* καθ' ἶξιν *si Galeno credimus. Hippocrates prior his dictionibus vsus est.* κατ' ἰθύ. καθ' ἶξιν.

Hoc inspergi potest. *In codice græco perperam scriptũ est* κατάπλαστον, *pro* κατάπαστον. *Nam de puluere, non emplastro mentio est. Aristarchi libenter omiserunt.* Oroscius.

Phyllique momento ex mero & melle. *Hoc est, phylli modico cum mulso. Nam* ἀκρατόμελι *nihil aliud est quàm* οἰνόμελι. *Contrarium est* μελίκρατον, *quod videlicet ex aqua & melle consit. In græco erat* εὐκρατομέλιτος *pro* ἀκρατομέλιτος. Acrotomeli.

Iniectione recti syphonis. *Lib. 7. hanc rationem indendi canalis recti in vesicam habes expositam. Vocant* καθετηρισμὸν *ab instru-*

mento καθετῆρ@. *Solent autem quassationes corporis simul adhiberi, vt calculus facilius excidat.*

Ex vino & oleo rosaceo, vel ex aqua & oleo. *Græce est* δι' οἰνοροδίνε ἢ ὑδροροδίνε. *Quidã de vino rosaceo, & aqua rosacea intelligunt: malè nimirum: quia* ῥοδινὸν *per se oleum rosaceum significat.*

Hermo laus. *Hermolaus barbarus in corollario suo, pace illius dixerim, oxyrhodinum interpretatur, acetum rosaceum, pro aceto & oleo rosaceo, vt Galenus, & alij græci accipiunt.*

Archigenes in epistola. *Idem refert Aëtius sermone vndecimo. Ad finẽ deest particula: in græco habetur enim* σικύου σπέρμα κεκαθαρμένε ἀριθμῷ.λ. *cum legendũ sit,* σικύου ἡμέρε σπέρματος κεκαθαρμένε κόκκες ἀριθμῷ.λ. *Paulo post, amyli cochlearia duo. Perperã character* κο. *qui heminã signat, ac legẽdũ est* κοχλ. *vt sit cochleare. Iterũ:* σικύου σπέρματος ΙΕ *pro* σικύου σπέρματος κόκκες ΙΕ.

Deprauatũ exẽplar grecum.

Nonnihil ex vena laxant. *Hoc est vt latius exponit Aëtius, ex vena caua propter amplitudinem osculorũ remittunt. Interim per circuitus hoc mali repetit. Per initia ægri nihil mali sentiunt, eóq; nihil tentandum. Sin autem perseueret, occurrendum, aliàs grauissima symptomata solent prouenire.*

Aut lixiuium. *Simplici verbo dixit Paulus* ἢ σακτὴν, *quod antea quoq; annotaui.*

Diabetes. Diabetes. *Multa nomina hic affectus habet, vide Galenũ de locis affectis libro sexto. Venit à verbo* διαβαίνω, *quod signat, pertranseo. Potus enim quàm primum assumptus est, statim transit.*

Nota. Rosato. *Forte legendum in græco pro* ῥοσάτε ὑδροροσάτε. *Nam apud Paulum in septimo nulla est mentio rosati, sed hydrorosati, vbi etiam Rodomelon exponit.*

Ex anatome constant. Musculus qui ceruicem. *Musculus hic transuersis constat fibris, variaq; habet officia. Primum quidem vesicam claudit, licet sine illo claudi possit. Deinde post emissionem vrinæ cõtractus vndiquaq; id quod in meatu est, propellit. Præterea quicquid eo exprimente in vrinarium meatum incidit, id ne diutius immoretur ibi efficit. sicut cùm vrina mordax est.*

Resolutionem repræsentat. *Græcè est* παραλύσεως ἔμφασιν ἐργάζεται, *quasi dicas, resolutionis emphasim efficit.* ἔμφασις *autem est repræsentatio rei cuiusdam, aut adumbratio.*

In succum quidem conuersa. *Hoc est in chylum medici dicunt, & vt latinam dictionem per græcam interpreter. Habet autẽ Paulus* χυλοποιηθέντα, *quod est in succum seu chylum redacta beneficio ventriculi. Simile verbum Galen. lib. 8. de compositione medicamentorum*

χυλοποιηθέντα.

torum secundum locos habet, vt antea quoq; annotaui: nempe ἐκχύματα quasi dicas exuccata. sed hoc plus signat, chilum scilicet à iecinore attractum ita vt liquidior pars sit distributa, siccior veluti recrementum relicta. Dicimus itaq; Chilum ἐκχύματον cum & ventriculus probè concoxerit, & iecur attraxerit. vbi vero ille quidem concoxerit, iecur autem attrahendi vim habeat infirmam, ἀνεκχύματα & liquida excernuntur.

Bilis insigniter colorata. *Hoc est bilis colore suo abũde exaturata per aluum descendens vel deiectio meræ bilis. Nam Gale. apud Hippocratem interpretatur καταχορέα, τὰ ἀκρατόχολα διαχωρήματα.* καταχορής.

Quãdo iecoris substãtia. *Græce est ἤδη δὲ καὶ τῆς οὐσίας αὐτῆς συντηκομένης τοῦ ἥπατος, quod ad verbũ sonat, Iã vero etiã iocinoris substantia cum ea colliquescente: Cum ea, intellige bile. Nã vbi humor fermè consumptus est, corpus ipsum contabescit cuiuscunq; partis.*

Flammeus ardor. *Sic fere vbiq; sum interpretatus dictionem φλόγωσιν. Inflammationem verò φλεγμονὴν, secutus Celsum.* φλόγωσις.

Chamæpyteos radicis. *Pondus apud Galenum & Alexandrum medicum variat. Nam Chamæpyteos drachmæ octo ponuntur. Verum Aetius cum Paulo consentit.*

Adhæc intybum, troximum, & sonchus. *Troximum hoc est, eris per se esui aptum significat. Sereos autẽ genera tam hepatis affectibus conueniunt, vt etiam cruda comedi poßint.* Troximum.

In quibus calor intenditur. *In codice græco habetur τὰ τοῖς θερμοῖς pro τὰ τῆς θέρμης. Basiliensis Corrector hoc non castigauit.* Exemplar græcum vitiosum.

Corruda. *Græce est μυάκανθα, quæ latinis Corruda dicitur, hoc est asparagus syluestris.*

Illud autem in summa præcipiendum. *Hoc Galenus lib. 8. de compositione medicamentorum secundum locos commemorat. iecur & stomachum semper astringentia cum relaxantibus requirere. Aliàs sæpe stomachicis syncope iocinorosis interitus suscitatur.*

Copton. *Sic dicitur medicamentum quod tunditur. Est autem malagma libro septimo ad duriciem stomachi & iocineris inscriptũ.*

IN XLVII. CAPVT.

COttabismi. *Cottabismus olim ludus apud Græcos erat, quo vinum ex alto fundebant, strepitum facientes. Hic autem poßit accipi pro superfusione in partem aliquam, aut pro ruboris excitatione quo sanguis in exteriora eliciatur, hæc dum meliora occurrunt, boni consule.* Cottabismus.

IN XLVIII. CAPVT.

VT corpus albido,& pituitæ colore. *Græce est, ὡς λευκὸν καὶ φλεγματῶδες τὸ σῶμα φαίνεσθαι ad verbum sonant hæc, vt album & pituitosum corpus appareat. Dicit autem de externo colore apparente. Eoque albido & pituitoso colore vertendum erat, quanquam parum refert dicere, album & pituitosum apparet, mortui instar. Ex nono Oribasij sumpta sunt.*

Codex græcus viciosus.

Coqui autem possit etiam in aqua. *Perperam in codice græco legit ὕδασι pro ὕδατι. Cæterũ πινωμένοις de futuro intelligẽdũ est.*

ψαμμισμὸς quid.

Ad hæc in arena contecti desudent. *Sic interpretatus sum ψαμμισμόν. Solent autem hydropici in arena à sole excalfacta sepeliri capite excepto, vt humiditas meatibus apertis extrahatur.*

τὸ κατεπεῖγον quod vrget.

Quia si cum febri aqua subter cutem. *Si duo vno tempore vicia infestent, vehementiori insistendum, altero non neglecto, quod Paulus per verbum τὸ κατεπεῖγον signat.*

περιαιρετίον. Calumnia.

Corpus emaciant, colliquantque, releganda. *Quidam nasutus propter malè impressum codicem latinum hic me corrigendũ censuit, quòd liber habuerit eligenda. Quasi vero nescierim quid sit περιαιρετίον. Gemusæo Lutetiæ indicaui legẽdũ relegãda pro eligẽda.*

παρακέντησις.

Ad perforationem veniendum. *Græcè vocatur hæc chirurgiæ administratio παρακέντησις, hoc est pertusio & punctio. Nam eos qui ascite laborant, ad peritonæum vsq; imo in ventre diuidunt, sicut lib. 6. de hydropicis comprehensum est.*

IN XLIX. CAPVT.

CVm lien melancholicum. *Galenus li. 9. de compositione medicamentorum secundũ locos. Oribasius lib. 9. & Aetius 10. sermone de liene in eandem ferè sententiam tradiderunt.*

Centaurij. *Male habet codex græcus ταυρίου pro κενταυρίου. nec tamen hoc castigauit Basiliensis.*

Ceræ libra, terebinthinæ, *Græcus codex habet κηρίων τερεβινθίνης, pro κηρὸς λίτρα. ᾱ. τερεβινθίνης λίτρα. ᾱ. Oroscius cum Basiliensi hoc neglexit.* Cinis ex officina fabrilli. *Cinis hic est quem ferrũ dũ in officinis fabrilibus ignit, ac malleo tunditur, abijcit. Verba græca hæc sunt, καὶ ἡ τέφρα τῶν χαλκείων; vbi Oroscius interpretũ censor, pro χαλκείων legendũ putat κοχλειῶν. At Gale. li. 9. iã citato, primũ aquã in qua ferrũ ignitũ sæpius extinctũ sit, potui liecnosis præbet. Paulo post Cataplasma ex cinere fabrilis officinæ obducẽdũ exhibet, hoc pacto inquiẽs, καὶ ἡ τέφρα ἐκ τοῦ χαλκείου μετ' ὄξους.*

τέφρα χαλκείων. Oroscij error.

Acetabulum cum oxymelito. *Lectio codicis græci deprauata est: habet enim ὀξύβαφον πάντα ἢ ὀξυμέλιτος, ἀνναγγαλλίδος. pro ὀξύβαφον μετὰ ὀξυμέλιτος, ἢ ἀναγάλλιδος.*

IN

IN L. CAPVT.

SI enim febricitante ægro. *Græca ſonant.* εἰ μὲν γὰρ ἐπὶ πυρεκτικῇ νόσῳ ἀθρόως γεγονὼς ὁ ἴκτερος ἀποπαύσει τὸν πυρετὸν, *hoc eſt ad verbum. Si enim poſt febrilem morbum ſubito ortus arquatus febrim finierit. Vide nonum Oribaſij, & decimum Aetij.*

Si abſq; febri alba deiiciantur. *Alba quia bilis in meatibus obſtructa ad inteſtina non potuit deſcendere, quæ excrementa tingeret.* Excrementa alba.

Seminis autem atriplicis ſcrupuli octo cum Chryſattico, aut alio paſſo. *In græco exemplari habetur.* μετὰ χρυσαττίκου ἢ ἄλλου γλυκέως. *Aëtius meminit paſſi Chryſattici. Alexander item ſæpius citat. dicitur eſſe coloris aurei. Scribit Dioſcorides atriplicis ſemen cum mulſa Ictericis conuenire.* χρυσαττικὸν γλυκύ.

IN LI. CAPVT.

CAuſam vmbelici prominentis. *Hoc vitium vno vocabulo Paulus vocat libr. 7.* ἐξόμφαλον, *quod videlicet aut rupto in ea parte peritonæo, prolapſoq; aut omento, aut inteſtino, interim ocioſo humore vmbilicũ ſubeunte: interim carne ſubnata, aliàs ſanguine ob venæ aut arteriæ rupturam concreto aliàs ſpiritu indidem collecto, generatur. Celſus etiam caput facit de vmbelico prominente.* ἐξόμφαλον.

Fabæ freſæ corticum. *In græco eſt* ἐρεγμοῦ λεπύρων. *Significat autem* ἐρεγμὸς *fabã freſam ſeu fractam. Dicitur autem etiã de alijs leguminibus confractis, nomine ipſorum appoſito. Quanquã hic poßit ſimpliciter de faba dici* καταχρηστικῶς, *vt ſit fabæ corticum. tu vtrũ malis ſequere.* ἐρεγμός.

IN LII. CAPVT.

ASellorum domeſticorũ qui tacti cõduplicant ſe in orbẽ. *Sic interpretatus ſum ex Largo* ὀνίσκων κατοικιδίων τῶν σφαιρουμένων. *Ipſe autem addit in pilæ rotundißimæ ſimilem. Cæterum varia habent nomina,* πολύποδες *enim græcis* κουβαρίδες *Dioſcoridi,* κύαμοι *Galeno appellantur. Naſcuntur ſub aquarijs vaſis vt ait Archigenas: imo etiam omnibus locis humidioribus.* ὀνίσκοι.

Calcis viuæ partibus duabus. *In græco eſt* ἀσβέστου κονίας. *Nã* ἄσβεστος κονία *In extinctam calcem ſignificat. Si autem* κονία ἀσβέστου *ponatur, pro Lixiuio calcis accipiendum eſt.* ἄσβεστος κονία. κονία ἀσβέστου.

IN LIII. CAPVT.

AQua frigida perfuſo. *Græce eſt* προκαταντλήσας ὕδατι ψυχρῷ. *ante hoc* προανατρίψας *habetur, videtur legendum* προαναθλίψας, *vt ſcilicet prius intro reprimatur. Nam quid confert prius inteſtinũ confricare, quod* προανατρίβειν *ſignat. nolui tamen immutare, quod non haberem quem ſequerer.* Nota.

Medicamento tam ſpiſſo. *Sic verti* ἀμολύντῳ χρῷ. *Signat au-* Amolyntũ.

tem ἀμόλυντον non inquinans à verbo μολύνω Coquũtur medicamenta nunc, vt liquida permaneant, nunc vt dura sint. Liquida im-
Erratum Oroscij. mittentis digitos inquinãt: dura ac spissa non itẽ. Est itaq; ἀμόλυντος spißitudo qua digiti, aut manus nõ inquinantur, quãquã Oroscius verterit, postquam ex coctura recrementa iam separata fuerint.

IN LIIII. CAPVT.

Error Oroscij. TEnuißimę parti. Sic fere vbiq; παιπάλην sum interpretatus: aliquando pollinem, quod Oroscius reprehendit, mihi vero placet, cum alios etiam doctißimos ita vertisse videam.

ἀφθῶντες. Aphthæ vlcere pressos ἀφθῶντας in græco habetur. quid sit ἄφθη alibi exposuimus.

IN LVIIII. CAPVT.

PRiapismus. Galenus ad verbum lib. 10. hæc habet. Vbi male in codice græco ἐνεμάτων legitur pro ἐμμοτων, quod miror correctorẽ Basiliensem non aduertisse. Nymphæam igitur. Vulgo nenupharim appellant insigni refrigeratoria vi præditam. Duplex est eius species: de qua alias.

IN LVIII. CAPVT.

Particulæ. DE particulis inefficacibus. Hoc loco particulas intelligo, eas corporis partes, quæ generationi dicatæ sunt. Barbari caput faciunt de frigidis & maleficiatis.

Priuatim stellio concrematus. Hoc ex Oribasio sumptum est. Aetius sermone vndecimo mentionem facit: aliorumq; complurium.

Satyri. Satyriace. Hoc est medicamentum, quod penem erigat, à satyris dictum, qui naturalibus arrectis depinguntur.

IN LIX. CAPVT.

SIn etiam altè descẽderint. In græco est εἰ ἢ καὶ βάθ⊙ αὐτοῖς τι συνείη, hoc est: Sin autẽ profunditas etiã quædã ipsis adfuerit.

Resina. Iuuat resina fricta. Hoc est sicca & retorrida. Duplex resinæ species est, sicca & liquida. Sicca præparatur, vt Dioscorides memoriæ prodidit. Liquida vtribus conditur, quanquam idem autor ex iisdem arboribus alias esse siccas, alias haberi liquidas autumat. Sicca græcis φρυκτὴ nominatur, liquida ἡ ἐκ τῶν ἀσκῶν ὑγρά, hoc est si ad verbum exponas, retorrida, & ex vtribus seu doliis liquida.

φρυκτή. Puluis inspergitur parti vino prius. Hoc est, ista in puluerem redacta. Textus græcus deinde sequens deprauatus est, habet enim προαπονίπτων ἀπίῳ, pro προαπονίπτων οἴνῳ, vt ego conuerti. Nec Oroscius nec Basiliensis castigator animaduertit. Triginta numero. Viciosus est codex græcus, vt qui habeat < ᾱ hoc est drachmam vnam pro λ. quod signat triginta, facili nimirum lapsu. Galenus & Oribasius vnde Paulus sumpsit, lectionem hanc confirmant.

Oris venarum quæ quod. Ita simplicẽ dictionẽ græcã αἱμοῤῥοΐ-

dῶs

des sum interpretatus. Sunt autem venulæ quædã recti intestini, ore hiãtes, eo quod stato tẽpore sanguinẽ crassum feculẽtumq; excernũt, hæmorrhoides appellatæ: cum autẽ apertæ non sint nihilq; excernunt, sed tumidæ apparent, sanguine in eis suppresso, τύφλαι græcis, Cacæ, quasi foramen nullũ habentes, latinis vocãtur. Differũt autẽ situ et origine, si Galeno in Anatomicis fidẽ accõmodamus, aliæ siquidem in recto intestino, aliæ in ano, aliæ in circulari musculo aluũ constringente qui σφιγκτὴρ appellatur, consistũt. Atq; hoc est quod Paulus dicit, quædam superius delitescunt, nõ apparẽtes, ob loci lõginquitatẽ. Quantũ ad originẽ attinet, aliæ vidẽtur ex ramis venæ portæ, qui omento, lieni, ventriculo cõmunes sunt, propagari: aliæ ex cauæ venæ diuaricatu in crura facto, vbi grandis arteria cauam venam conscendit. Hæ itaq; vel ex porta, vel ex caua ortæ nũc iusto largius profluunt, nunc supprimuntur, quando remedia adhibere cõuenit. Sin autem mediocriter fluant, corpus multis morbis liberant. Hemorrhoidũ differentiæ. τυφλαί.

Infeliciter contabescere. *Sic reddidi πονήρως ἀποσίτους γίνεσθαι. Abusus est Paulus verbo ἀποσίτους pro ἀσίτους, hoc est, ἀτρόφους γίνεσθαι, quod signat, cibum non sentire, contabescere.* ἀπόσιτος.

Quare cum plures sint hæmorrhoides. *Ex Hippocrate sumptum est, apho. li. 6. vbi habet, αἱμορροΐδας ἰηθέντι χρονίας, ἢν μὴ μία διαφυλαχθῇ, κίνδυνος ὕδρωπα ἐπιγενέσθαι ἢ φθίσιν. Miror cur Aetius à Galeni sentẽtia, aliorumq; fere omnium græcorum discesserit, nullam esse relinquendã censens.* Quædam vero superius. *Hoc est, quædam in recto intestino habentur: quæ superiorem locum occupant, quam quæ in ano, & circulari musculo apparent.*

Cæcæ autem. *Hoc est cum apertæ venæ, dolorem mouent, copia humoris melancholici grauatæ.*

Cretæ sutoriæ, aluminis rotundi singulorum. *In græco codice deest ἀνὰ, & στρογγύλης per se signat alumen rotundum, sicut σχιστὴ scissile. Aliqui tamen pro μελαντηρίας, legunt στυπτηρίας.*

Recrementi plumbi rus syriaci singulorum drachmæ. *In vulgatis codicibus græcis habetur vnciæ octo. Verũ Galenus & Oribasius habent drachmas octo, quod non annotauit Oroscius.*

IN LX. CAPVT.

Circa statum menstruale tempus. *Græci vocant certum præfinitumq; tempus προθεσμίαν, vel προθεσμίαν τινὰ, & προθεσμίαν vt Budæus etiam annotauit.* προθεσμία.

Detrahetur autem sanguinis. *Hodie sumus timidiores quàm vt libram integram vna vice detrahamus, tantum abest, vt libras duas & dimidiam auferamus.*

Situs hæmorrhoi. [margin note beside "Quantũ ad originẽ"]

Est autem pessus. *Descriptio pessarij. In græco codice autem superfluum est* ἤτοι, *vel in hunc modum legi debet:* πεσσὸς δέ ἐστιν ἔριον διεξεσμένον ἤτοι καὶ σφαιρωθέν. *Aliqui legendum putant* ἤτοι καὶ, *hoc est, vel aliquid.*

Amus, sion. *Malè in exemplari græco impresso* σίνων *habetur, pro* σίον *aut* σίσον. *vtraq; vim fœmina prouocandi menses obtinent. Paulo post* λεβηρίδες *pro* λεκιθίδες *substitutum est.*

IN LXII. CAPUT.

OB legitimum partum. Hoc *est, absolutum, perfectúmq;. Nam postea dicit, vel ob abortum, illegitimum scilicet partum profluuia accidere. Verum quæ ex naturali partu fiunt sua sponte plurimū cessant. Erat in græco* ἐπὶ τελείαις ἀποτέξεσιν, *quod Oroscius noster vertendum censuit. In fine partus, quàm eruditè, vel mediocriter literatus iudicare poterit.*

ἀπότεξις τελεία. Erratum Oroscij.

Vel combustæ ipsius cinis. *Lege in codice græco pro* κεκαυμένου, κεκαυμένης αὐτοῦ ἡ σποδία, *quod castigatores omiserunt. Paulò post* λεκιθίδα βράθυ *habetur, tu fac* λεκιθίδος βραχύ. *Quod etiam annotauit Oroscius ex suo exemplari.*

IN LXIII. CAPUT.

VNctio ex melle. *Sic Galenus libello de prænoscendo præcipit in vxore Boethi, Romanorum consulis. Ita fere sonant verba ipsius:* ἐνόησα τὸν σκοπὸν τῆς διαίτης ποιήσασθαι, διά τε πόματος ἐλαχίστου καὶ τρίψεως ὅλου τοῦ σώματος, ἐπί τε χρίσεως οὕτω σκευαζομένης, οὐ διὰ πίττης καὶ ῥητίνης, ἀλλὰ διὰ μέλιτος μόνου μέχρι πλείονος μὲν ἑψηθέντος, *hoc est vt rudiores intelligant: Consideraui scopum intentionemq; victus instituere ex potione paucissima, ex totius corporis frictione, & præterea vnctione ita præparata, non ex pice, & resina, sed ex melle solo diutius incocto.*

Quercus liber. *In græco codice habetur* δρυὸς τὰ ὑπὸ τῷ φλοιῷ τοῦ πρέμνου τὸ ὑμενῶδες. *Galenus ita legit,* δρυὸς τὸ ἐν τῷ φλοιῷ τοῦ πρέμνου τὶ ὑμενῶδες. *Dioscorides,* τὸ μεταξὺ τοῦ φλοιοῦ καὶ τοῦ πρέμνου ὑμενοειδές. *In Paulo igitur legendum censeo:* δρυὸς τὸ ὑπὸ τῷ φλοιῷ τοῦ πρέμνου ὑμενῶδες. *Quod Oroscius neglexit, & castigator Basiliensis.*

Corrigitur codex Oroscius.

IN LXIIII. CAPUT.

DE inflammatione vteri. *In ipso titulo græcum exemplar deprauatum est. Habet enim* παρεκλύσεως *pro* παρεγκλίσεως, *quod etiam Aristarchi omiserunt.*

Dolor capitis, tendinis. *Hic nimirum intelligit tendinem in vtraq; capitis parte situm, corpus tenue, ac fibrosum, quod excrescentiam vermicularem ad particulas natibus cerebri, vtrinq; adiacentes, illigat, ne errabunda vagetur, vel neruos in sincipite intelligunt.*

Tendo medius inter neruum & ligamentū.

Per

Per hapsum. *Sic reddidi* πίλημα *contra Oroscij opinionem. At Celsus libro septimo ita inquit: Tum multo is oleo perungendus, induendusq; hapsus lanæ mollis, tepido oleo repletus &c. Quid sibi velit velamen Oroscij, nemo facile intellexerit. Ex lexico suo ita exponendum censuit.* πίλημα. Error. Oroscij.

IN LXV. CAPVT.

PRæterea vero inordinatæ. *Oroscius græcum codicē deprauatū dicit, legendūq; putat* πυρετοὶ δὲ ἄτακτοι μετὰ φρίκης ἐν ταῖς ἐπισημασίαις γίνονται, *hoc est: Febres autē inordinatæ cū horrore in accessionibus fiūt &c. At* ἐπισημασίαι, *per se febrium accessiones significant: nisi forte inflāmationū accessiones, aut in pure generando intentiones naturæ intelligere veiimus. Tunc enim, vt ait Hippocrates, dolores ac febres accidunt magis quàm in iam confecto. Vtram tu malis, sequere lectionem. Certe omnia antiqua exemplaria quæ mihi videre contigit, impreßi codicis verba habent.* Oroscius. ἐπισημασίαι

Aut candidum oleum. *In græco est* λελευκασμένον ἔλαιον, *hoc est, dealbatum oleum. Quomodo oleum fiat candidum, ex Dioscoride condisces.*

IN LXVII. CAPVT.

TVrpem humorum colluuiem. *Græce est* εἰδεχθεῖς, *hoc est, turpem aspectu, qualis in Elephanticorum facie alijsq; partibus videri solet. Vsus est eo vocabulo lib. quarto in hac sententia. Habet. enim* εἰδεχθέστερον δέπως μόνον τὸ πρόσωπον. *Hoc est: Faciem autem solam aspectu quodammodo tetram horridam & deformem.* εἰδεχθεῖς.

Amurca. *Hoc sedimentum in æneo vase ad mellis spißitudinem decoqui solet. Interim torreri in duriciem, seu pulverem. Ac postea etiam alijs liquidis commisceri.*

IN LXVIII. CAPVT.

HElleborismus. *Paulus lib. 7. aliquot rationes tradit veratri exhibendi. Tu inde colligito.*

Metasyncriticum. *Superius exposui, quid sibi velit* μετασυγκριτικόν, *quod alij male recorporaticium interpretātur, nisi forte intelligas noxium humorem euocando restauraticium.*

IN LXIX. CAPVT.

SAnguinis vero eruptionem. *Cùm mola scilicet in vtero affligit, ita curabimus, vt sanguinis profluuiū, quod in immoderata purgatione ex abortu potißimum accidit. Item sicut muliebrem fluxum, de quo supra quoque est comprehensum. Basiliensis corrector dictionem vnam expunxit superfluam esse ratus. Nam legit.* τὰς δὲ αἱμοῤῥαγίας ὥσπερ καὶ τὸν ῥοῦν. *Ego ex ipso sensu & exē*

plari veteri legendum censeo: τὰς δὲ αἱμορῥαγίας, ὥσπερ τὰς αἱμορῥαγίας καὶ τὸν ῥοῦν. Primum αἱμοῤῥαγίας refertur ad id quod Paulus ante in eodem capite dixit: τισὶ δὲ καὶ αἷμα φέρεται, hoc est quibusdam vero etiam sanguis effertur. Secundum αἱμοῤῥαγίας ad caput de immoderata purgatione vbi habet: συνεχῶς δὲ καὶ ἐπὶ ἀμβλώσεσιν ἰσχυρῶς αἱμοῤῥαγοῦσιν.

IN LXXII. CAPVT.

σπλάγχνον Interaneum.

QVę interaneum id. *In græco codice est οἱ κατέχουσι τὸ σπλάγχνον, quod est, quæ continent viscus. Appellat vterum, viscus Ego dixi internaeum, nam cor iecur, cerebrum, pulmo, lien proprie viscera appellantur.*

Vulua procidit.

Quidam vero & totam vuluam. *Paulus negat totam vuluam posse procidere. At nostris tēporibus in vna & altera totā procidere extra sinum vidimus, ex cornibus tātum & quibsdam adhuc ligamētis suspēsam, cuius rei etiā hodie testimoniū adferre possumus.*

ὑπατμισμὸς θυμίαμα.

Vaporibus & suffimentis vaporum. *Verba græca ita habent. ὑποατμισμοῖς, καὶ θυμιάμασι, quasi dicas subuaporationibus & suffimentis.*

IN LXXV. CAPVT.

ῥαγάδες.

IN vulue ostio. *Rimæ, aut fissa vocantur latinis, quæ apud græcos ῥαγάδες, etsi nonnulli ῥολίδας ita nominent. Celsus libro sexto rhagadia appellat.*

Subliuida & feculenta. *Codex græcus impressus aliíq; nonnulli scripti manu habēt: ὑποπέλιον καὶ τραγώδη, pro ὑποπέλιδνον καὶ τρυγώδη, ita etiā legendū putat Oros. Gemusæus autem nō aduertit.*

μύδιον. Volsella.

Volsella præhensas. *Græce sonat μυδίῳ διακρατήσαντας. Est autē μύδιον, ferramentum quo aliquid prehendimus, quod Celsus Volsellam nominat: Neq; quicquam, inquiens, commodius est quàm volsella prehendere, sub eaq; quod volumus excidere. Græcus quidam autor anonymus ait: ait τὰς δὲ κεχαλασμένας σταφυλὰς ἀμέτρως ἐκτέμνομεν μυδίῳ λαβόμενοι, hoc est: Vuas autem immodice relaxatas volsella præhensas excindimus.*

IN LXXVII. CAPVT.

σφαίρωμα.

AGibba natium regione. *Græce legitur ὁ δὲ πόνος αὐτοῖς ἀπὸ τῶν κατὰ σφαίρωμα καὶ τὸν βουβῶνα τόπων. Ad verbū sonat: Dolor autem ipsis ex locis iuxta sphæroma, & bubonem &c. Quæ iam pars sit σφαίρωμα, audi. Autor quidam græcus anonymus ita scriptum reliquit: λήγει δὲ ἡ ὀσφὺς εἰς τὸ ἱερὸν ὀστοῦν. παρ' ἑκάτερα δὲ τούτου τὰ ἰσχία ἐστὶ, ἐφ' οἷς οἱ γλουτοὶ διὰ τὸ δοκεῖν εἶναι ὑποκείμενα μέγιστα ἔνθεν ὑπεστράφη αὐτοῖς σώματα σαρκώδη, ὧν τὰ κυρτώματα ἐκ τῶν περιφερῆ εἶναι, σφαιρώματα προσαγορεύεται. Hoc est ad verbum: Desinunt autem lumbi in os sacrū. Vtraq; huius parte*

coxæ

oxæ sunt super quas nates eo quod ossa subiecta sint maxima. Hinc carnosa corpora ipsis substrata sunt, quorũ gibba, inde quod rotunda sint, σφαιρώματα, quasi orbiculata appellantur.

In quibusdam & vomitus à radiculis. Ita ferè semper Celsus interpretatur, ἔμετος ἀπὸ ῥαφανίδων intelligit autẽ raphanum. Vide septimum librum, vbi de vomendi modis præcipit.

Lixiuio. Sic græcis κονία, aut κονία στακτὴ vertimus. Male Oroscius hic κονίαν πρωτοστάκτην lixiuiũ vertit cinerem, qui primus destillauerit, cum πρωτοστάκτη sit lixiuium quod cinere & calce adiecta fit, apud Paulum in septimo. Oroscius.

IN LXXVIII. CAPVT.

NOn sola particularum. Vide Galenũ libro decimo de cõpositione medicamentorũ secundũ locos. Oribasij nonum, & duodecimum Aetij.

Et cum absunt. Deest in græco codice particula καὶ, vt sit καὶ χωρὶς. Vult itaque Paulus, vt lauet & cũ defluxiones adsunt, & cũ non adsunt. Oroscius & Basiliensis corrector omiserunt.

Statim igitur cum quis morbũ primum experiri cœperit, sanguinis missio erit tentanda. Nam quas iam fluxio frequenter infestarit, ij plus. Pauli sentẽtia est, vt quãprimũ quis fluxione cœperit infestari, mittẽdũ sanguinẽ curet. Vbi autẽ iam sæpe eadẽ fuerit cõflictatus, præcipue in frigidioribus natura, & imbecillibus. Nescio quid Oroscio in mẽtẽ venerit, legenti ὡς ἄγε φθάσαντα ἤδη πολλάκις ῥευματισθῆναι, βλάπτοντι &c. Cũ & ratio, & vera sententia in hunc modũ habeat. ὡς δ' γε φθάσαντες ἤδη πολλάκις ῥευματισθῆναι, βλάπτονται &c. Nõ sum ignarus Aetiũ ferè cũ superiori sentẽtia cõuenire, vbi habet: Quare necessaria maxime est sanguinis ac reliquorum humorum in fluxionibus sanguineis, detractio, præcipue in ijs qui sanguine redundant, ac reliquis humorum recrementis. In his enim antequam dolores oboriantur, venam secare oportet, bis in anno &c. At Paulus de ijs mentionem facit, qui iam ex sanguineo temperamento, ad pituitosum inclinant temporis processu, naturaq́; frigidiores, ac imbecilli sunt, quæ duo sanguinis missionem recusant. Oroscius.

Anxietatem, & cibi fastidium. ἀσώδεις καὶ ἀνορέκτους, hoc est, anxios & inappetentes. ἄση quid sit, antea sum interpretatus. Alij qui nauseabundos hic exponunt.

Nec miraculum est si materies. Hoc est humor pituitosus per se frigidus, vbi accensus, inflammatúsque fuerit temporis spacio, vt viridia ligna, æstuat, incandescítque, & si bilem habuerit

admistam, tanto facilius accenditur. Eoq; dicit, vt bilis admistionem omittam.

Oroscius. Bulbi per se: vel cum polentæ polline ad ruborem vsq; suffricti. *Oroscius legit* ἕως συμμίξεως, *hoc est, ad commistionem vsque, idq; ex suo antiquo exemplari cui plus credit, quam rationi & veritati. Non enim ad commistionem vsque sunt infricandi bulbi, sed* ἕως ἀμύξεως, *quod est ad ruborem vsque in cute excitatum, vnde tumor relictus discutiatur.*

IN LXXIX. CAPVT.

OLei lentiscini. *Deest in codice impresso* τὸ ἄυταρκες, , *quod Oroscius præ nimia diligentia præteriit.*

Minij. *Sic verti* μίλτυ, *Celsum imitatus qui* μίλτον σινωπικὴν *reddit minium Synopicum. Manardus reprehendit Barbarum, quod* μίλτον *exposuerit minium, & non potius rubricam.*

Calcis viuidæ. *Hoc est, calcis non extinctæ, Verba duo græca idem significãt.* ἄσβεστος, *&* ζώση. *Sed primum calcem viuam per se positum signat, cum dictione* ζώση *calcem tantum.*

Oroscius. μοτοί. Emmoton. Emmoton. *Hoc est, medicamentum, quod linamentis filatim cõcerptis excipitur. Nam* μοτοὶ *linamenta græcis appellãtur, quibus oræ vulnerum obturari solent.*

IN LXXX. CAPVT.

CLauis. *Celsus inquit: Clauus autem nonnunquam quidem etiã alibi, sed in pedibus tamen maxime nascitur: præcipue tamen ex contuso, quamuis interdum aliter, doloremq; etiam, si non alias tamen ingredienti mouet.*

Syringiacus puluis. *Hoc est, puluis qui fistularum callis exterendis conuenit: Dixit græce Paulus* συριγγιακὸν ξηρὸν *quasi syringiacum aridum.*

IN LXXXI. CAPVT.

IN *græco codice habetur* στυμμάτων, *quasi dicas spissamẽtorũ. Oroscius* στύμμεως *legẽdũ ex veteri exẽplari putat. Mihi autẽ videtur* θέρμον,, *quod est, lupinorũ, vt superius etiã habetur. Nã de coctione metallorum, præsertim stymmeos in hac re nihil apud bonos autores habetur.*

Ne manus inquinent. *Hoc est, tam spissa duraq; fiant, vt digitos iniectos non inquinent, ea enim est emplastrorum crassities. Græci eam* ἀμόλυντον *appellant, vt superius annotaui. Hic disiuncto verbo dixit Paulus,* μὴ μολυνέσθω. *Atque hæc contra opinionem Oroscij, qui in hoc ipso verbo reprehendendum me censuit.*

FINIS COMMENTARII
libri tertij.

COM

COMMENTARIORVM IN PAVLVM AEGINETAM LIBER QVARTVS.

*

IN I. CAPVT.

ELEPHANTIA. *Morbus hic Græca tantũ habet nomina, vocaturq́; ἐλεφας, ἐλεφαντίασις, ἐλεφαντία. A quibusdam λεοντίασις, aut σατυρίασις. primã ab elephanto, aliam à leone, & satyris nomenclaturam accepit. Est autem is nimirũ, qui vulgo dicitur lepra. Græcorum enim lepra cutis tantum asperitudo est. Iam barbari elephantiasim vocant pedum tumorem quendam, qui febribus superuenire solet, ne te fallat interim nominum diuersitas.* Elephantia.

Extrema decidunt. *Hoc est digiti pedum manuumq́;, auricularum summa, pili, nasus, sed hæc posterius. Istam speciem efficit atra bilis ex flaua supra modum naturæ adusta, quæ ideo perniciosa esse videtur Galeno, quod vehementer erodat, & terram fermentet.*

Neque tamen eminentiæ tuberosæ. *Sic reddidi μήτε μὴν ὄχθους. Sunt enim ὄχθοι tumores verrucosi, tuberosiq́; in elephanticis apparentes. Vnde ὀχθώδη ἕλκη vlcera dicuntur prætumidis labris.* ὀχθοί.

Sola capitis adustione. *Vide lib. 6. vbi habes expositũ, quomodo ferramento quinque excitant crustas in elephanticis. Est autẽ cap. 2.*

Nunc saltu, nunc magis alteribus. *Miror hic Oroscium nihil vel ex antiquo suo exemplari, vel ingenioso cerebro attulisse: cum & codex Græcus impressus sit viciosus, & multi hoc in loco impegerint. Primum enim habetur in Græco, τὰ μὲν ἀφαλλόμενος, τὰ δὲ πλέων ἀλκτῆρσι cum legendum sit τὰ μὲν ἀφαλλόμενος, τὰ δὲ* Oroscius.

πλέον

πλέον ἀλτῆρσι. quod etiam antea in meis annotationibus monueram. Quia igitur Paulus valide exerceri vult elephanticos, præcipit illis saltum, alteres & follis vsum. Sunt autem alteres massæ

Halteres. quædam graues, vel ex lapidibus, vel metallis, quales hodie in librandis rebus adhibentur. Galenus libr.2.de sanitate tuenda inquit πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον ἔτι βάρος ταῖς χερσὶν ἄκραις περιλαβὼν ἑκατέρᾳ καταμόνας οἷαπερ ἐν κατὰ παλαίστραν εἰσὶν ἁλτῆρες, ἀτρέμας ἔχει προτείνας, ἢ ἀνατείνας αὐτάς, hoc est: Multo autē magis fiet si quodā pōdere summis manibus prehēso vtraq; seorsum (qualia sunt quæ in palæstra alteres dicūtur) protēsis aut sursum elatis ipsis in eodē consistat habitu. Itē eodē in libro exercitij modū præscribit in hūc modum ἔνιοι μὲν καταβαίνοντες ἀλτῆρας ἐν τῷ πρόσθεν διεστῶτας ἀλλήλων ὀργυιάν, εἶτα ἐν μέσῳ ἱστάντες αὐτῶν αἴρουσι προκύπτοντες τῇ μὲν δεξιᾷ χειρὶ, τὸν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς, τῇ δὲ ἀριστερᾷ τὸν ἐν τοῖς δεξιοῖς,

Alcteres. καὶ αὖθις ἑκάτερον εἰς τὴν οἰκείαν κατατίθεντες χώραν. Ex his satis liquet, quid alteres apud Martialem, & alios veteres scriptores fuerint. At litera vna addita ἀλκτῆρες, dicti, non sunt massæ quædā, sed adminicula, quibus in saltu innitimur: quales sunt cuspides, hastæ, arūdines. Galenus horū quoq; mentionē facit libro iam citato, in hāc sententiā: καὶ μὴν δὴ καὶ διὰ τῶν χειρῶν ἔνεστιν ὀξὺ γυμνάσιον ὁμιόρροπον γυμνάσασθαι χωρὶς τοῦ κατέχειν ἀλκτῆρας &c. Hæc exercitia supernis partibus valēt, lūbis & obliquis spinæ regionibus. Basiliensis castigator reliquit locum deprauatum.

Insuper melisiæ herbæ. Quæ herba ita vocetur nōdū apud idoneos authores cōperi nec castigatores locū corrigūt. Aetius eā vocat Milesiam herbam Sermone tertiodecimo.

Conferunt etiā si bibantur. Quia meatus viscerum vi quadā peculiari adaperiunt, & aluum etiam mouent comprimendo ea quæ intestinis inhærent.

ἀφιδρωτήρια. Eandem habet efficaciā. Interpretatus sum ἀφιδρωτήρια, quæ desudationes mouēt. Sudor autē Celso authore duobus modis elicitur aut sicco calore, aut balneo. Siccus calor est & harenæ calidæ, & Laconici, & Clibani, & quarūdā naturaliū sudationes, vbi è terra profusus calidus vapor, ædificio includitur. sicut super Baias in Murtetis habemus.

IN II. CAPVT.

Vterq; affectus. Nō de lepra vulgari hic agit, sed de extraneo cutis affectu, vt antea monui. Vide Orobasij librū septimū.

In qua corpus cōsumitur. Græce est μετὰ ἀποτήξεως σώματος

ἀπότηξις. Est autē ἀπότηξις qua semper aliquid à corpore abscedit, eliquatúrque. Sic in externis, lib.2.de internis vsurpatur. Nā psora & lepra

melan

melancholici cutis tantum affectus sunt. Nam si in venis & carne proueniant, cancri vocabulum sortiuntur.

Stercoris argenti. *Vno verbo græce dictũ* ἐλκύσμα]ος. *quanquã* ἔλκυσμα. *etiam* σκωρία ἀργυρίου & ἔγκαυμα *apud Dioscoridem appelletur.*

Lotariorum rubrorum. *Græce est* λωτάρια ἐρυθρα, *forte legendũ* λωταρίων ἐρυθρῶν. *Hermolaus barbarus Lotariũ rubẽs quasi diminutiuũ loti interpretatur, nisi quis nõ de siluestri potius dictũ accipiat. alij de Aegyptica intelligũt. Citatur apud Paulũ lib. 7. Pastillus dia Lotarion ad pudẽdorum, sediúq; vicia. Præterijt Oroscius.* Oroscius.

IN III. CAPVT.

PLeriq; hoc solo impetigines. *Has Galenus lib. 5. de cõpositione medicamẽtorũ secũdũ locos nominat* μεντάγρας, *voce nimirũ ex latina & græca dictione cõposita, quod cõtra rationẽ grãmaticæ fieri videtur. Plinius etiã libro sextodecimo huius meminit, aitq; sub Claudij Tiberij Cæsaris principatu potißimũ hãc mẽti impetiginem inualuisse quidam hanc morbum quem hodie Gallicum, aut Hispanicum vocant, esse opinantur.*

IN V. CAPVT.

LEuce, cutis. *Leuce vitiliginis species est albida, & altius descẽdẽs: in eaq; albi pili sunt, & lanugini similes. Duæ vero aliæ restãt, alphus & melas appellatæ Celso, Paulo autẽ alphus albus & niger. In prima color albus est, ferè subasper, & nõ cõtinuus: vt quædã quasi guttæ dispersæ esse videãtur. Interdũ etiã latius, & cũ quibusdã intermißionibus serpit. Altera colore ab hac differt, quia niger est, & vmbræ similis. Leuce quem occupauit, non facile dimittit.* Leuce.

Acu per summa leucen pungito. *Celsus libro quinto eadẽ ferè habet: Vtrũ autẽ, inquiẽs, horũ aliquod sanabile sit, an nõ sit, experimento facili colligitur. Incidi enim cutis debet aut acu pungi, si sanguis exit, quod ferè fit in duobus prioribus, remedio locus est: si humor albidus, sanari non potest.* Experimentum.

IN VII. CAPVT.

STigmata curabis. *Stigmata in vetere medicina dicta sunt, nõ puncta, sed maculis punctorũ quantitate & forma decolorata hominis cutis. Porrò latinis etiam in vsu est ea dictio. Plinius enim & Largus aliquoties vsurpant.* Stigmata.

Quod matulæ adhærescit. *Hoc est, quod in vrina subsidet, hoc nãque matulæ solet adhærescere Dioscorides oculorum cicatrices expurgare commemorat.*

IN VIII. CAPVT.

EXanthemata. *Pustulæ sunt exiguæ Celso, quales ex vrtica, vel sudore fiunt. Interim pituitæ eruptiones, ita Plinio appellantur* Exanthemata.

tur, de quibus hic agitur. Græci etiam ἐξανθήσεις, quasi dicas efflorescentias nominant, à verbo ἐξανθεῖσθαι.

Cuticula. In superiore pellicula. *Græce est ἐπιδερμίδα, quam Latine possis interpretari cuticulam. Nam summa pars, & veluti ipsa cutis efflorescentia existit.*

IN IX. CAPVT.

SPlenio illitas. *Hoc est, panniculo lienis modo oblongo. Plinius, superimponi oportet splenium è melle decocto.*

Salsorum esus. *Malè in codice Græco est προφορὰν, tu fac προσφορὰν, eiusmodi minutias neglexerunt aristarchi interpretum.*

IN X. CAPVT.

VT humoris colluuies habeat emissarium. *Græce est κατὰ ὑπόρρυσιν, quasi dicas, ex confluxu. Quidam Græcus autor habet κατὰ ὑπόχυσιν in eodem significatu.*

ὑπόρρυσις. ἐκβράσματα. πεσίζματα

Calidis eruptionibus. *Sic verti ἐκβράσματα feruentibus papulis, πεσίζματα. Gliscentibus seu manantibus capitis vlceribus, ἀχῶρας. Atq; hæc autoritate veterum.*

IN XI. CAPVT.

AMbusta. *Latini πυρικαυτὰ ambusta, vel combusta, vel exusta, citra ignis vocabulum additum exponunt. Propriè vero signat vsta igne, eoq; Paulus primum πυρικαυτὰ dixit. Combustionem vero ex aqua calente, κατακαύματα ἀφ' ὕδατος. Quanquam & aliæ materiæ sæpe adurant.*

πυρικαυτὰ

Codex castigatur. Oui albumen. *Male in codice nostro legitur ὠὸν ὅλον, pro ὠὸν λευκὸν. Ita etiam Auicenna habet, & Dioscorides. Annotauit id Oroscius.*

Ordei farina. *Simpliciter in Græco codice est κριθαῖς, quod est ordeis. At significantius ex Auicenna & Serapione ordei farina positum est.*

Illitumq; lintheolo. *Malè Græce habetur ἐμπάσσων pro ἐμπλάσσων. Id quod neglexit Oroscius, & Basiliensis castigator.*

IN XII. CAPVT.

OVum integrum. *Græca sonant ὠὸν ὁλόκληρον χωρὶς τῶν ὀρόβων, hoc est: Ouum integrũ sine eruis. Quid sibi velit, eruis, non video, cum nulla sit ante mentio eruorum facta. Puto igitur legendum, χωρὶς τῶν ἐρέγμων, hoc est, sine putaminibus. Quamuis etiam eruum cæsis conueniat. Hunc locum præterijt Oroscius.*

Oroscius.

IN XVII. CAPVT.

MAli punici corticibus vino incoctis, rhu & polenta. *Galenus eadem ferè libro secundo ad Glauconem habet. Vnde lectionem*

ctionem Pauli corrigendam puto, vt legatur ῥοῦ καὶ ἀλφίτων, *pro* κηροῦ καὶ ἀλφίτων. *Nam cera hic nihil proficit, sed sumac, vt barbarorum more loquar, astringendi vi præditum. Oroscius hunc locum sua sponte præteriit, & Basiliensis castigator omisit.* Castigatur codex. Oroscius.

IN XVIII. CAPVT.

CAtaplasmate ex ficis siccatis. *Vide librum Galeni iam citatum. Voco autem ficus siccatas* ἰσχάδας: *quas etiam Caricas nominare licet. Galenus autem habet: Non autem oportet ipsas caricas assumere, sed aquam, in qua illæ decoctæ intabuerint.* ἰσχάδας.

Si voles magis intendere. *Hoc est, si vehementius voles siccare. Nam Galenus pro* ἐπιτείνειν *habet* σφοδρότερον ξηρᾶναι.

Galenus autem memoriæ. *Libro quartodecimo methodi medendi meminit, vnde etiam Paulus hæc quasi mutuatus est. Eadem ferè tradit etiam libr. 2. ad Glauconem, & commentario de Tumoribus præter naturam, vbi ad verbum ista habentur.*

Qui humorum ex loco in locum decubitu. *Græca lectio nõnihil est viciata, habet enim* τοῖς ἀπὸ σκήμματος μάλιστα χρονίσασιν ἀποστήμασιν, *pro* τοῖς δὲ ἀποσκήμματος μάλιστα χρονίσασιν ἀποστήμασιν. *Nam vna dictio est* ἀπόσκημμα. *Quam Galenus in hunc modũ exponit:* ὀνομάζουσι δ' οὕτω τὰς διαθέσεις ἐκείνας, ὅταν χυμοί τινες ἐνοχλοῦντες ἑτέρῳ μορίῳ, καταλιπόντες ἐκεῖνο, ἐν ἕτερον μεταστῶσιν. *Atq; hic alter modus est generationis abscessuum. Sit itaq;* δὲ ἀποσκήμματος *quod* τρόπῳ ἀποσκήμματος, *vt ait Galenus. Differunt igitur inter se* ἀπόστημα, & ἀπόσκημμα, *vt apud idoneos autores licet condiscere. Non aduerterunt nostri aristarchi.* Locus castigatur. ἀπόσκημμα. Oroscius.

Porro abscessuum generationem. *Græcus codex vitiatus nonnihil est, vbi habet* περὶ τῶν ἀποστημάτων γενέσεως, *pro,* τὸ δὲ τῆς ἀποστημάτων γενέσεως, *dictio* δὲ *omissa sententiam poterat confundere. Oroscius & castigator Basiliensis quamtumuis oculati non annotarunt.* Codex deprauatus. Oroscius.

IN XIX. CAPVT.

CVm inflammatio neque. *Inuenies penè eadem in secundo ad Glauconem libro. Verti autem* νεκροῦται *membrum emoritur. quod alij barbarè exponunt, mortificatur.* νεκροῦται.

IN XX. CAPVT.

CVm bilis flaua nulli mixta humori. *Hoc est, cũ sincera bilis, nullum aliũ humorẽ vel pituitam, vel bilem atrã, vel sanguinẽ coniunctum habens. Oribasius libro quarto decimo similia habet.*

Porri succi cyathi dimidium. *Viciatus est codex græcus impressus. Nam pro* ℞ κυ. ζ *legendum est* ℞ κυ. ἡμίσει. *quod valet Cyathi di-* Codex viciatus.

midiũ: Paulo post, myrtei vnciæ sex, in græco erat Γο. Ι. S. pro. S. hoc est sedecim, pro sex positum. Statim in eadem linea, Vino diluta, græcus codex habet ὄινῳ ἡμίσει, pro ὄινῳ διεὶς. Non multo post, recrementi plumbi vncia vna. S. græce erat σκωρίας μολίβδου ὀξυβάφου < .S. pro σκωρίας μολίβδου Γο.Ι .S quæ loca nec Oroscius, nec Basiliensis corrector aduertit.

Oroscius. Basiliens.

Circa tedam. *Hoc est circa lignum ad tedam aptatum, cui lana cum alia quadam pinguedine circumuoluitur, ad flãmam alendam. cuiusmodi hodie etiam lucernarum loco vtuntur.*

Thuris, aluminis scissi. *Hic quoque diligentiam Basiliensis Correctoris desidero, qui lectionem græcam & confusam & mutilam reliquerit. Nam habet λίβανου σχιστῆς < . ᾱ. quod ad verbum sonat, thuris scissilis drachma nullo sensu. cum legẽdum sit λιβάνου σχιστῆς, ἀνὰ. < . ᾱ. quod signat thuris, aluminis scissilis, singulorum drachma. distinctione post thuris addita, deinde post σχιστῆς ἀνά.*

IN XXI. ET XXII. CAPVT.

ERisypelas. *Multi inter latinos scriptores interpretantur erisypelas sacrum ignem. Celsus autem hunc ab illo separat, eoq; mallui græca vti dictione quàm expositione esse obscurus. Vide Galenum secundo ad Glauconem: Aetium libro quartodecimo, & Oribasij septimum.*

Abscessorij tumores. *Hoc est qui abscessum representant. sic verti ἀποστηματώδεις ὄγκοι quasi dicas apostematici tumores.*

Phyma & Phygetlon. *Tubercula sunt tumida. Celsus græcis nominibus quoq; appellat Bubo à loco nempe inguine, cui solet magna ex parte accidere appellationem accepit: quanquam etiam alas, & ceruicem interim infestet.*

IN XXIIII. CAPVT.

ORibasius. *Libro septimo huius tuberculi mentionem. Pauli autem lectio nonnihil est viciata habet enim. ὠδηκέναι δὲ ἂν τῆς ἄνῳ κάτω pro ἀνωτάτω. Paulo post, τὸ ὑπὸ κάτω pro ὑποκάτω vt sit vna dictio. Id quod Aristarchi nostri omiserunt.*

IN XXV. CAPVT.

CArbunculus. *Sic verti græcam dictionem ἄνθρακες id est ad verbum, Carbones. Celsus autẽ, quem libenter in dictionibus latinis imitor, Carbunculum nominat.*

Codex impressus.

Quod vlcus est crustaceum. *Habetur in græco εἴπερ εἰσὶν ἐσχαρώδη ἕλκη, quod est, siquidem sunt crustacea vlcera. Ego autem legendum puto pro εἴπερ, ειπερ vt referatur ad ἄνθρακες. Sua sponte præterierunt hoc, Oroscius, & Gemusæus.*

Depascaturq;. *Sic exposui, μετὰ νομῆς quod est cum depastione*

ne

ne. Sensus est, ita carni subiectæ affixa est, vt eam quoq; depascatur. Volui itaq; versionis meæ rationem reddere, ne quis seuerior censor nos à verbis ipsis discessisse clamet.

Circumscribuntur. *Ad verbum exposui περιγράφονται. Significat autem hoc loco circumscribi, tolli, aboleri. Nam qui carbunculi carnē obsidentur, facile tollūtur. qui partes solidas, pertinacius hærēt.* περιγράφεσθαι.

Vel & ipsum similiter dilutū. *In Græco codice pro εἰ tu fac ἢ, quod etsi exiguum sensum tamen poterat confundere. Neglexerunt Censores interpretum.*

IN XXVI. CAPVT.

CAncer in qualibet. *Hoc caput quasi ad verbum habet Aetius libro quartodecimo. Oribasius septimo. Galenus secūdo ad Glauconem. Habet autem lectionem deprauatam in exemplari græco, ὅιον ἐστὶ τὸ ἐπίθυμον πλῆθος. γο. Δ. S. quæ sonant ad verbum, quale est epithymū pondere vnciarum quatuor. At nemo non medicinæ peritus intelligit nunquam epithymū dari tanto pondere. Legendum itaq; venit in hūc modum, ὅιον ἐστὶ τὸ ἐπίθυμον πλῆθος Γ. Δ. S. id est quale est epithymum pondere drachmarum quatuor & S. Nam Dioscorides, aliique eiusmodi ferè pondus admittunt. Miror Oroscium tam grauem interpretum Censorē & Gemusæum, alioqui in medicinis exhibendis peritum hæc non aduertisse.* Oroscius. Codex emendatur. Gemusæus.

IN XXVII. CAPVT.

OEdema laxus quidam. *Omnia ex Galeno ad Glauconem, septimo Oribasii, quartodecimo Aetii transcripta sunt. dixi autem indolens tumor, hoc est doloris expers tumor. Vide etiam Galenum libro quartodecimo Methodi.*

Affectus qui hominem premit. *Lectio Galeni libro iam citato corrupta est: habet enim τὸ κατέχοντος πλῆθος, quod Linacer exponit multitudinis quæ hominem premit, cum legendum sit τὸ κατέχοντος πάθος. hoc est affectus, qui hominem premit.* Galen. codex emendatur.

Tenerrimum ellychnion. *Ellychnion est quod ex papyro, sparta, canabe, aut stupa tortū in lucernis vritur. dixi tenerrimum, hoc est mollissimum græci. ἁπαλώτατον.* Ellychnion.

IN XXX. CAPVT.

PEr subsultum. *Græce subsultus dicitur, διαπήδησις. Galenus libro quinto Methodi quomodo fiat, exponit in hunc modū, Diapedesis ex tunica quidē ipsa rarefacta, sanguine vero tenuato: interim etiam ex gracilium vasorū adapertiū nascitur &c. quādo autem hoc fit, sanguis veluti subsiliendo ex vasis prodit.* διαπήδησις

IN XXXI. CAPVT.

RVptio. *Vnitatis solutio pro particularum natura, nomen clatu rā sortitur. In osse græcis κάταγμα quasi fractura dicitur, in* ῥῆγμα.

carnosis musculorum partibus ex distentione perueniens, ῥῆγμα hoc est ruptura, de qua hic fit mentio. Cũ autem filamenta similiter tensa rumpuntur, vulsum. In carne vulnus.

IN XXXII. CAPVT.

EXactus quidem scirrhus. *Vide secundum ad Glauconem, & quartumdecimum Methodi: Vnde hæc omnia fere sunt translata. quanquam Oribasius antea & Aetius ea quoq; transcripserint.*

Oroscius. Nota lectionem. A balneo autem in totum. *Oroscius simpliciter vertit à Lauacris verò continuis abstineant, quod mihi non placet. Nam videtur Paulus præcipere vt in totum à lauacris abstineãt scirrho laborantes, aut si id non fiat, saltem à frequentibus. alioqui dictio συχνῶ ex superfluo fuisset adiecta. Ego itaq; lego ἢ γοῦν duabus dictionibus, non ἤγουν vt habetur in exemplaribus. Aetius abstinendum præcipit à balneis medicamentosis quæ atramentum sutorium, alumen, aut sulphur resipiant.*

IN XXXIII. CAPVT.

Codex emendatur. NAsturcij. *Male in codice græco καρδαμώμου pro καρδάμου habetur, item σικελίγρας pro σιλιγνίας. In fine ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος < .β. Vbi Gemusæus ex codice Ruellij < .ʒ. legit. à quo hic non dissentio.*

IN XXXVII. CAPVT.

Oroscius. ἄχνη. QVercus folia applicata vlceribus. *Vide Oribasij librum septimum. ex quo Oroscius græcam lectionem castigandam putat, legendúmq; ἄχνην ἀλεύρου pro ἀράχνην vt sit pollen farinæ, nõ aranei telum, quanquam hoc etiam recentibus vulneribus conglutinandis conducat. Sed malo cum Oribasio legi ἄχνην.*

Corrigitur lectio. Anagallis. *Rursus ex Oribasio ponendum anagallis, pro ἀνάπαλιν ποιεῖ. Expunge periodum. Exemplaria Ruellij, & Lascaris veterem lectionem retinent.*

IN XLV. CAPVT.

Nota MYrrha. *Galenus tertio methodi fusius hæc exponit. Aetius pro myrrhã videtur, legere, myrtus, non omnino male. nã vlceribus conglutinandis, si Dioscoridi credimus, efficax est, præterea astringit, & siccat citra rosionem quod proposito conducit. facilis erat lapsus σμύρνα ex σμυῤῥίνη, aut μυρτά.*

Ostrearum. *Aetius habet, ostreorum crematorum, item in fin habetur singulorum vnciæ octo nimirum pro drachmæ octo. Nam antiquum lascari exemplar non Γο quod est vncia, sed < habet. Oroscius & Gemusæus noluerunt hoc annotare. Rursus in sequenti emplastro, cadmiæ drachmæ sex. In græco male habetur Γο. pro < .mox sequi*

ſequitur, æris combuſti ſingulorũ drachma, vbi Codex græcus Γο. *hoc eſt vnciam habet.*

Deprauata lectio.

IN XLVIII. CAPVT.

SI inferius ſpectet. *Galenus ſecundo ad Glauconem hæc fere ad verbum habet. vnde etiam textus codicis Pauli impreſſi corrigendus eſt, legendúmque,* κατάρροπυ δὲ ὄντ☉ αὐτοῦ *vbi habet* ἀνάρροπυ δὲ ὄντ☉ αὐτοῦ, *contrario nimirum ſenſu. Galenus autem dicit* κατάντους δ' ὄντυς αὐτῦ. *Idem namque eſt* κατάρροπον, *&* κάταντες. *Omiſit Oroſcius & Baſilienſis corrector.*

Corrigitur græcus textus.

Etenim in cubito. *Sic interpretatus ſum* ἐν πήχει, *quæ vox græcis ſignificat eam brachij partem, quæ ad manum tendit interius vlnam quidam recentiores nominant* ἀγκὼν *flexura ipſa recte dicitur. Veteres ſanguinẽ ex cubito detrahi præcipiẽtes hãc intellexerũt.*

πῆχυς.

ἀγκών.

De finibus diruptus. *In græco codice eſt* περὶ ῥακωδῶν κόλπων. *Signat autem* ῥακώδης *idem quod* ῥωγάλε☉, *καὶ* διεῤῥωγὼς, *hoc eſt fractus & ruptus. Venit autem à* ῥάκ☉, *quæ vox ſignificat pannum & veſtem laceratam. Sicut* ῥάκων *apud Ariſtophanem veſtem vilem, detritam, & pertuſam. Hic itaq;* ῥακώδης *abſciſſui accommodatur. in quo cutis pus cõgeſtum integens, eroſa extenuari deteriq́; inſtar pellium detritarum contingit.*

ῥακώδης.

ῥάκ☉.

Vt neque admodum ſit durum. *Mirum eſt quàm Oroſcius hic memor ſui non ſit. Antea me reprehenderat, quod dictionem græcam* ἀμόλυντον *verterim, manus non inquinans. Hoc autem loco nõ videt à Paulo emplaſtrum liquidum intelligi, cum dicit* μήτε σκληρὸν, μήτε ἀμόλυντον. *Galenus ad Glauconem eadem habet.*

Oroſcius.

IN LIII. CAPVT.

AT ſcopus cruſtam generantium. *Hoc eſt, eo conſilium in cruſtam generantibus dirigitur, vt calefaciant ſimul & aſtringant. Calx autem calefacit tantum eoq́; non ita commode adhibetur. Hæc ſunt ex Ruſo, petita.*

IN LIIII. CAPVT.

NEruis vulneratis. *Paulus hæc fere ex Galeni tertio ſecundũ genera mutuatus eſt, mutato tantũ docẽdi ordine. Aetius libro quartodecimo, Oribaſius ſeptimo habet eadẽ. Cæterũ vocat in neruis vulneratos,* νευροτρώτους *in tendonibus,* τενοντοτρώτυς. *Curatio autem communis eſt.*

νευρότρωτος.

Specillo ſubunctorio. *Sic reddidi* ὑπαλειπτρῷ. *nimirũ à verbo* ὑπαλείφω *quod ſubungo ſignificat, deriuato.*

Maior conuulſionis metus. *Male in codice græco habetur,*

ὁ μὲν λίνδυνος τὸ σκεπαδῆναι pro ὁ μὲν λίνδυνος τὸ σπαδῆναι. *Orosciùs & Gemusæus non aduerterunt.*

IN LV. CAPVT.

ἀγκύλαι. ANcylas. *Celsus & Scribonius eius discipulus, Contractionem, ligationémque articulorum interpretantur græcorum dictiones* ἀγκύλας, & ἀγκυλώσεις.

IN LVI. CAPVT.

νεῦρα συνδετικά. NAm colligãtes nerui. *Hoc loco intelligit per* συνδετικὰ νεῦρα, *ipsa ligamenta. quæ ossa colligant: vocat autem neruos quod eos imitentur. Nam alibi tres species enumerant, alios qui sensum motumq; præbent, alios qui motui tantum seruiunt, vt tendines, alios qui osseam compagem ligant, vinciuntque.*

IN LVII. CAPVT.

Corrigitur codex impressus. TRes sunt vniuersæ. *Aetius libro nono eundem fere docendi ordinem seruat. Celsus duorum generum meminit, Latorum quos etiam peiores dicit, & teretum, Græci addunt etiam ascarides. Habetur in Græco codice* ἄρθρων *pro* ἄκρων, *hoc est extremorum perfrictione potius quàm articulorum. antea notaueram.*

ζωμήρυσις. Cochleari. *Sic exposui* ζωμήρυσιν. *quod Grammatici Græci dicũt instrumentum esse, quo spuma ab ollis tollitur. Quia igitur nullum commodius vasculũ ad hanc rem inueni, cochleari interpretatus sum.*

IN LVIII. CAPVT.

Recentiorũ opinio. CArnem salsam. *Recentiores medici carnem suillam pinguem, salsamq; volunt subijci. Aetius pinguedine adẽpta subdi præcipit. Tu vide quos imitari malis, vtrobique bona est ratio.*

FINIS LIBRI QVARTI

COMMENTA-

RIORVM.

*

COM

COMMENTARIORVM IN PAVLVM AEGINETAM LIBER QVINTVS.

*

IN I. CAPVT.

DE virulentis bestiis. *Hoc libro in multis Dioscoridem Paulus imitatur. quanquam Galenus etiam librum de Antidotis conscripserit post eum Oribasius, Aetiusq́;.*

IN II. CAPVT.

HOmo adhibendus est qui vulnus exugat. *Celsus libro quinto idem præcipit. Si cucurbitula inquiens non est, quod tamen vix incidere potest, tum quodlibet simile vas, quod idem poßit: Si ne id quidem est, homo adhibendus est, qui vulnus exugat. Græce erat* ἐκμυζησμῷ lεχρῆσθαι. *hoc est exustione vti.* ἐκμυζησμός

Galenus memoriæ prodit. *De vipera multis in locis meminit, tum in commentario simplicium medicamentorum, tum vbi antidota, confectionémque Theriacæ comprehendit.*

Aut paliurum. *Codex græcus deprauatus particulam* ἢ *desiderat. Legiq́; debet,* ἢ παλίουρον, *quod etiam Oribasius libro octauo habet. præteriјt Castigator Basiliensis.* Codex castigatur. Castigator. Basil.

Desudationes. *Græce erat* ὑδρωτήρια *hoc est, quæ sudores mouent, vt laconicum, aliјq́: id genus modi, vt scilicet venenum ab internis foras inuocent.* ὑδρωτήρια.

IN III. CAPVT.

HYdrophobiam. *Celsus hoc morbi genus miserrimum, aquæ timorem appellat. Largus aquæ hoc est, liquoris metum interpretatur* ὑδροφοβίαν. Aquæ timor. ὑδροφοβία.

Sudore & anxietate. *Verti ἀπορίαν anxietatem. Est autem proprie ἀπορία consilij, aut propositi inopia, incertitudo, ex qua quis nescit, quid potissimum acturus sit. Ruellius vertit ἀπορίαν languorem.*

ἀπορία.

Carnis præscisio. *Græce erat τὸ μὲν περισαρκίζειν. quasi dicas circa carnem sectio, vel circunscriptio. nam interim carnem amputare scalpello conuenit.*

περισαρκίζειν.

IN IIII. CAPVT.

Celsus.

LAta manu morsum ferito. *Hac locutione Celsus etiam utitur. Si manus, inquiens, vulneri imponitur, superq; id duobus digitis verberatur.*

Ad feruidos autem iam morsus. *Græca sonant πρὸς δὲ ἤδη πεπυρωμένα τῶν δηγμάτων, hoc est ad morsus quos inflammatio iam feruida inuasit.*

πεπυρωμένα δήγματα.

IN V. CAPVT.

Lac ficulneũ

ET lac ficulneum. *Hoc est, liquor ficulneus sic lac papaueris, lac laseris aliorúmq; consimilium pro liquore aut lachryma.*

IN VI. CAPVT.

Dioscorides & Paulus variant hic.

SEd leniter rubidus. *Græce habetur ἀλλὰ μετρίως μὲν ὑπέρυθρος, quod est, sed mediocriter quidem subrubens. Dioscorides impressus habet pro ὑπέρυθρος, ὑπέρυγρος, hoc est humidus. atq; ita vertit Ruellius. Marcellus autem ὑπέρυθρος. quanquã supra Paulus dixerat ἐν βάθει. vide vtra placeat lectio.*

Et viridium cupressi foliorum. *Mutilus est codex græcus. Nã desideratur dictio φύλλων legẽdúmque venit χλωρῶν κυπαρίσσου φύλλων ἢ σφυρίων. Id Orosius non aduertit nec Gemusæus.*

IN VIII. CAPVT.

Particula.

PArticula intẽditur. *Hic intelligo particulã penem ipsum. Sic etiam apud græcos τὸ μόριον accipitur. Dioscorides ὀρθοτριχίαν huius loco habet, quod est pilorum erectionem.*

IN IX. CAPVT.

Confer authores.

ATtolliturq;. *Pauli Codex Græcus habet ἐπαίρεται, hoc est attollitur, Dioscorides vnde hæc transcripsit, περισήπεται hoc est computrescit, legit. Item Paulus δυσωδῆ ponit pro δυσίατον, hoc est δύσφορον.*

IN XII. CAPVT.

νομή.

ALbum vlcus apparet. *hoc est vlcus depascens, quod νομὴ græcis appellatur,*

Frigidi madoris. *hoc est corpus frigido sudore perfunditur, mador initium sudoris est. νότις græce dicitur.*

νότις.

IN

IN XIIII. CAPVT.

DE amphisbena *Hoc animal biceps est, autore Galeno, & vtraque parte ingreditur, vnde nomen illi est inditum.*

IN XV. CAPVT.

DRyinus. *vide Galenum de Theriaca dictus est à δρῦς, quod in quercuum radicibus viuat.* Dryinus.

Torsiones. *Græca dictio est στρόφοι qui proprie tormina sunt circa vmbilicum, omnéque id spacium quod in anteriore parte ab ore stomachi ad vmbilici partes descendit hominem torquens.* στροφοί.

IN XVI. CAPVT.

QVi hæmorrhoi ictum. *Hæmorrhus & hæmorrhois suis ipsorum nominibus similem hominibus perniciem adferunt. quippe percußi ab eis, sanguine per os, nares, totóq; corpore effuso intereunt.* Hæmorrhus.

Redduntur corpora. *Græcus codex habet ἀραιώματα. hoc est raritatis. Dioscorides quem Paulus sequitur, σώματα eóq; sic vertendum duxi. quod Oroscius & castigator Basiliensis præterierint.*

Et si cicatrix toto corpore. *Sic quoq; legit Aetius. quanquã Marcellus Virgilius aliter legendum in Dioscoride sentiat.*

Quem euomentes. *Pauli codex impressus ὀζαυματοῦντες pro ἐξεμετοῦντες habet. Dioscoridem secutus sum vnde Paulus hæc transcripsit: licet sententia non multum variet. Oroscius non dignatus est annotare.* Oroscius.

Aduersus feram præsidia. *Græca sonant πρὸς τὸ θηρίον. Oroscius dum nimis exacte loqui studet, in alijs corrigendis, maxime fallitur. Paulò superius damnauit quendam quod θηρίον bestiam vertisset, semper eam dictionem pro vipera accipi affirmans. Cuius hic contrarium vides.* θήριον. Oroscius.

IN XVII. CAPVT.

NAtricis morsu vulnus factum. *Natrix primum in terra viuit, & Chersydios appellatur. deinde in aqua, vnde hydros dicitur. Similis est pusillæ aspide, præterquam quòd ceruicem latam non habeat vt aspides.* Natrix. Hydros.

IN XVIII. CAPVT.

NAsturciũ. *Dioscorides legit καρδάμωμον hoc est cardamomũ non κάρδαμον quod est nasturcium, sequere vtram malis lectionem.* Dioscorides & Paulus variant.

IN XIX. CAPVT.

REginam Cleopatram. *Vide Galeni commentarium de Theriaca, vbi historiam ampliter comprehendit, speciesq; aspidum enumerat. Oroscius putat in fine capitis aliqua ex Dioscoride apponenda. at ego breuitatis causa omissa existimo.* Oroscius.

IN XXIIII. CAPVT.

DRachmis duabus. *In Aldino exemplari erat Cyatho vno. Basiliensis corrector fecit cyathis duobus. Aetius integram lectionem ita habet. Drachmis duabus ex cyatho vno aceti: Sequenti die drachmis quatuor ex cyathis duobus. Tertia die drachmis octo ex tribus cyathis. hoc præteriit Oroscius. Lege igitur in græco* < .β. μετ' ὄξους κυ. α. τῇ δὲ ἑξῆς < .δ. μετ' ὄξους κυ. β. τῇ δὲ τρίτῃ < .η. μετ' ὄξους κυ. γ.

IN XXVIII. CAPVT.

Historia Mithridatis.

REx Mithridates. *Galenus ea commemorat libro de Theriaca ad Pisonem. vnde Paulus transscripsit.*

IN XXXII. CAPVT.

FIcus aridæ, item. *Transposita et peruersa videtur lectio in Pauli codice impresso. Nam Dioscorides vnde omnia hæc sumpsit, aliter habet. Fac itaque in hunc modum* σῦκα ξηρὰ λαμβάνοντες καὶ τὸ ἀφέψημα δὲ αὐτῶν σὺν οἴνῳ παρακμάζοντος δὲ τοῦ κατ' ὀξύτητα κινδύνου ὠφελοῦνται θηβαϊκὰς βαλάνους ἐσθίοντες ἢ λελεασμένας σὺν οἰνομέλιτι ἢ γάλακτι πίνοντες, ἢ καὶ ἀπίων ἅπαν τὸ γένος ἐσθίοντες καὶ γάλα γυναικεῖον πίνοντες. *Ita quoq; nos reddimus. Pauli scriptura ad verbum habet vt sequitur* σῦκα ξηρὰ λαμβάνοντες, καὶ τὸ ἀφέψημα αὐτῶν σὺν οἴνῳ ἢ γάλακτι πίνοντες, ἢ οἰνομέλιτι. καὶ ἀπίων πᾶν γένος ἐσθίοντες, καὶ γάλα γυναικὸς λαμβάνοντες. παρακμάζοντος δὲ τοῦ κατὰ τὴν ὀξύτητα κινδύνου. ὠφελοῦνται θηβαϊκὰς βαλάνους ἐσθίοντες λελεασμένας σὺν οἴνῳ. *hoc est iuuantur, si ficus aridas sumant, earúmque decoctum cum vino aut lacte bibant, aut mulso, ac pirorum omne genus comedant, & lac muliebre assumant, vbi periculum lenius fit & declinat, confert, si glandes thebaicas detritas cum vino edant.*

Nota.

IN XXXIII. CAPVT.

MEns impeditur. *Græca habent.* λαλιᾶς ἐμποδισμός, *hoc est loquelæ impedimentum. At Dioscorides vnde hæc sumpta sunt* διὰ νοίας ἐμποδισμός *id est mentis seu intellectus impedimentū habet. Ita quoq; Aetius libro tertiodecimo scribit. Quibus authoribus mutandam lectionem putaui, saluo aliorum iudicio.*

Et resolutione viget. *Hic quoq; vicium exemplaris græci est. habet enim* καὶ ἐκλύσεως *pro* ἐκλύσεως, *nec hoc annotauit Oroscius.*

IN XXXV. CAPVT.

Lectio græca emendatur.

PIscibus virosis. *Corrige lectionem græcam mutaq; ex,* ὅμοια ἰχθύος βρομώδης. *In* ὅμοια ἰχθύοι βρομώδεσι. *Paulo post,* ὕδρεσι δὲ λυσσώδη αἵματι μεμιγμένα. *Mutila est lectio, quæ sic instaurari debet.*

debet. ὑδρῶσι δὲ λυσσώδη, καὶ ἐμετοῦσι χολώδη ἐνίοτε δὲ αἵματι μεμιγμένα. vt nos vertimus. Orofcius & Castigator Basiliensis hæc duo loca deprauata reliquerunt. Non multo post ποδηκδάνου male habetur, pro ἐκμαδαμένου. Oroſcius. Caſtiga. Baſilienſ.

IN XLII. CAPVT.

CVm oleo & paſſo. *Variat lectio Dioſcoridis à Paulo impreſſo habet σὺν ἐλαίῳ καὶ γλυκεῖ, hoc eſt cum oleo & paſſo, vbi Paulus σὺν οἴνῳ καὶ γλυκεῖ. quod eſt cum vinò & paſſo. Aetius tantum ex vino dulci habet, ſequere quemcunque voles.* Inſtauratur Pauli lectio ex Dioſcoride.

IN XLVI. CAPVT.

PRæſertim in exurgendo. *Hoc eſt cùm è lectulo leuare ſe conantur, vt ait Largus. Græca ſonant, ἐν τῷ ἐξανίστασθαι.*

Opobalſami drachma cum vino. *Dioſcorides habet cum melle aut lacte. In primo libro etiam cum lacte opobalſamum valere cõtra aconitum tradit. vide an malis cum Dioſcoride legere. Ego exemplar ſum ſecutus.* Nota.

IN XLVIII. CAPVT.

TOtum corpus prurire facit. *Græce eſt κνησμὸς καθ' ὅλον τὸ σῶμα. Dioſcorides etiam in hunc modum habet. Largus autem cuius mentionem Galenus ſubinde facit, pro corpus, habet os in hunc modum. Ephemerum potum protinus quidem os prurire facit, velut ſcilla tactum poſtea etiam adurit, quaſi pipere manducato. Hæc te, lector, latere nolui.* Largus. Nota.

IN LIII. CAPVT.

PHaricum dictum. *Multi ſcriptores dubitant, ſimplex ne ſit an compoſitum. Largus ex compluribus componi affirmat.*

Nardum ſylueſtrem. *In codice Pauli Græco deerat ἀγρία. Tu ex Dioſcoride reſtituito. Baſilienſis Caſtigator omiſit.*

IN LIIII. CAPVT.

VT vinum dulce cum roſaceo. *Deprauatus eſt Codex græcus impreſſus. habet enim γλυκὺν οἶον pro γλυκὺν οἶνον. Omiſit Gemuſæus.* Caſtigatur textus Græcus.

IN LV. CAPVT.

ATramentũ ſutoriũ. *Hic quoq; viciatus eſt codex græcus. habet enim χαλκοῦ ἄνθος hoc eſt flos æris pro χάλκανθον, vt ſit atramentum ſutorium. Ex Dioſcoride caſtigatum: Baſilienſis caſtigator hoc etiam nõ aduertit. Largus habet æris flos, ſed male opinor.* Impreſſum exemplar græcum corrigitur.

IN LVI. CAPVT.

DEntes tincti. *Græcus codex impreſſus habet ὀδόντες βεβρωμένοι hoc eſt dentes eroſi. Dioſcorides οἱ ὀδόντες βεβαμμένοι* quod

quod est Dentes tincti. At Aëtius legit gingiuæ corrosæ. Secutus sum Dioscoridem. Præteriјt Gemusæus.

IN LVII. CAPVT.

LAc potum quod subito ac confarctim sit intus congelatum. *Sic interpretatus sum γάλα ἐμπιτυαθὲν ἀθρόον. Nã si prius coagulatũ est quàm fuerit assumptũ, non opus habet, vt rursus*

Marcellus. *congeletur. Longe dissentio à Marcello cui ἐμπιτυαθὲν vertendum censet, cui coagulum sit admixtum. cum Paulus coagulum superbibi cum aceto præcipiat. Sed ἐμπιτυαθὲν intelligo intus, hoc est in corpore congelatum. Ibi enim aliquando coit in grumos, & densatur, vt respirationem impediat. Vbi igitur lac assumptum repente ac cumulatim, in corpore coierit, remedia adserenda sunt.*

κονία πιλοποιική. E' cinere lixiua. *Turpiter hic Ruellius Marcellus, aliјq; interpretes lapsi sunt, qui κονίαν πιλοποιικῆν verterint, nunc lutum excolatum, nunc lixiui genus aliquod. Nihil enim aliud est quàm è cinere lixiuium, quo & pilotariј, & aliј artifices vtuntur. Sicut apud*

ὕδωρ πιλοποιικόν. *Galenum ὕδωρ πιλοποιικὸν, quod Largus in eodem medicamento dixerat, è cinere lixiuium, vt aliàs annotauimus.*

IN LXII. CAPVT.

Castigatur codex Græcus. HOrmini semine. *Male habetur in codice Græco θρμίνου ἀγρίου pro ὁρμίνου ἀγρίου. neglexit Gemusæus.*

FINIS LIBRI QVINTI

COMMENTARIORVM.

*

COM

COMMENTARIORVM IN PAVLVM AEGINETAM LIBER SEXTVS.

*

VM humor oculis. *Liber hic sextus curationem tradit, quæ ferramentis & manu administratur. Certe difficilis existit, tum quòd nemo hæc eo ordine tractarit, tum quòd ij vnde transcripsit, non extant. Curabo tamen pro mea fide, vt nihil quod lecto rem remorari poßit, indiscussum relinquatur.* Sextus liber omnium difficillimus.

Ferramentis nuclei modo rotundis. *καυστῆρας πυρηνοειδέας. Græce dicuntur πυρῆνες, extrema specillorum siue acuta, siue caua, siue rotunda. Hoc autem loco, rotunda vt vstio commodius administretur, aliqui nuclearia vocant instrumenta. Celsus tenuibus, retusisq; ferramentis ait libr. 7. de oculorum humoribus reprimendis sermonem faciens.* πυρῆνες. Tenuia, retusáq; ferramẽta.

At in elephantiasi. *Paulus hoc lib. 4. iam docuerat, nempe multos qui ne in totum insanabiles fierent, ex capitis vstione seruatos.* Vstio capitis.

IN III. CAPVT.

HYdrocephalon. *Celsus lib. 4. Inuenitur genus quod longum potest esse, vbi humor cutem inflat eáq; intumescit, & prementi digito cedit ὑδροκέφαλον Græci appellant.* Hydrocephalon.

In ociosam inutilemq; mutato substãtiam. *Orosciu omnia grammaticorum Lexica introspexit vt me in dictione Græca ἀργὴν, tanquam male eam interpretatum reprehenderet. ac tandem Budæũ nostrum in commentarijs in Græcam linguam consulens, ἀργεῖν inuenit significare, contrarium ei quod elaboratum, confectum, concoctumq;* Oroscius. ἀργός.

Crudum. ctumq; est, eoq; exponendum hic censuit ἀργήν, crudam, non attendens, quo modo in re medica crudum dicatur. Nam sanguis nunquã dicitur, post absolutam sanguificationis terminum crudus fieri, sed mordax, acris, crudum vero aut semicoctum succum, sanguinem mutari, aut sanguinem minus elaboratum, ac crudum adhuc in perfectum degenerari. Gal. enim lib. de sanitate tuenda quarto concoctionem ponit crudorum, vel etiam semicoctorum humorum, eductionem acrium. At sanguis non consistit citra concoctionis terminum. Et si adhuc in venis etiam illis capitis semicoctus ac crudus existeret, tamen non diceretur extra vasa elapsus, in crudam mutari substantiam, sed putridam potius ac peregrinam. Qui enim extra instrumenta sua elapsus est, non potest non corrumpi. Crudus autem fieri, non item. Quare Oroscius hunc laborem castigandi, non alio quàm calumniæ studio sumpsisse videtur, ipse maxime corripiendus.

κεκυρτωμένος. Puluino sublimi. εἰς ὕψος κεκυρτωμένος, hoc est, in sublime eleuatus, quemadmodum puluini in superficie tument, gibbero extãte.

Oroscius. Et quia paucis particulis subiectus. Oroscius coniungit hic sequentia cum prioribus. Græca sic habent Διὰ ὀλίγου σώματος ὑποπέπτων κατὰ τὴν ἐπέρεισιν τῶν δακτύλων. At clausula hæc posterior κατὰ τὴν ἐπέρεισιν segreganda est à priori, cõnectendaq; sequentibus, in hunc modum, κατὰ τὴν ἐπέρεισιν τῶν δακτύλων ῥαδίως ὑπείκων.

Lineis incidere. Duabus vtemur lineis. Hoc est duas diuisiones moliemur. Celsus vbiq; loquitur eodem modo, vt lib. 7. Reperti in Græcia sunt qui nouẽ lineis cutẽ capitis inciderent. Itẽ Reperti sunt qui à capite recte eas lineas ad tẽpora diducerent. Græce est Δύο κεχρήμεθα διαιρέσεις.

IN V. CAPVT.

Aut etiam acutus. Fluxiones in oculos nunc longæ, nunc breues eueniunt, pro humorum in illos decumbentium ratione particula εἰ in Græco codice male pro ἢ posita est, nec Oroscio, nec Gemusæo aduertente.

Aut etiam ceruix deligata sit. Vt scilicet magis conspiciantur. Nam Celsus lib. 7. de eadẽ re tractans, frequẽs curatio est, venas in temporibus adurere: quæ fere quidem in eiusmodi malo tument. sed tamẽ vt inflentur, magisq; se ostendãt, ceruix ante modice deligãda est.

Membranam detrahemus. Codex Græcus viciatus est, vt qui ὑφ' ἓν habeat pro ὑμένα. omisit Oroscius, alijq; castigatores. In fine capitis ἀφουλωτικοῖς vertit crustam inducentibus, cum dicendum esset, cicatricem inducentibus.

IN VI. CAPVT.

Hypo

HYpoſpatiſmo. *Anonymus quidam Græcus inquit, hypoſpatiſmus itaq; tribus fit ſuper frontem diuiſionibus poſt latiore ſpecillo quod ſpatonulã vocãt, per corpora quæ interiacent, tranſmiſſo.* [Hypoſpatiſmus quaſi ſpatæ tranſmiſſis.]

Exilem ſpatam. *Hoc eſt gladioli modo latam Græco vocat Paulus ὑποσπαθιστῆρα. paulo poſt σπάθιον, quaſi dicas ſpatulam. Hac autem dictione vſus ſum non quidem latina, ſed medicis cognita.* [ὑποσπαθιστῆρ.]

Panniculumq́; implicitum. *Græci πτύγμα & πτυγμάτιον appellant. Galenus in commentarijs de Chirurgia.* [πτύγμα.]

IN VII. CAPVT.

PEriſcyphiſmus. *Citatus ſupra Græcus author, memoriæ prodit, periſcyphiſmus eſt, cum tranſuerſis lineis coronæ modo frons ſecatur.*

Penicillis. *Sic reddidi σφηνίσκοις, quæ linamenta dicuntur cunei modo intorta. Vnde quidam reddunt cuneolos ex linamentis.* [σφηνίσκος.]

IN VIII. CAPVT.

DE ſutura. *Titulus capitis habet περὶ ἀναῤῥαφῆς quæ dictio deriuata eſt à ῥάφη & ἀνα. Sicut inferius caput facit de καταῤῥαφῆς hoc eſt de ſutura inferioris palpebræ à κάτω & ῥάφη.* [ἀναῤῥαφή. καταῤῥαφή]

Græci appellant *διστιχίασιν. Celſus eleganter libr. 7. hanc dictionem interpretatur, Modo ſub ordine naturali pilorum alius ordo ſubcreſcit. Quo authore ego quoq; verti, cum naturali pilorum ordini, alij præter naturam pili ſuccreſcunt: nihil tamen ex Pauli ſententia commutaui. Græce ſonant in huius modum ἡ καλουμένη διστιχίασις ἐστὶ μὲν ἔμφυσον παρὰ φύσιν τριχῶν, εἰς τὸν κατὰ φύσιν στίχον τῶ βλεφάρω προσγινομένη τριχῶν.*

Interim in phalangoſi. *Phalangoſis eſt cum pilorum ſubnaſcentium duplex, tripléxve acies vel in ſuperiore, vel in inferiore palpebra prouenit.* [φαλάγγωσις.]

Cuſpide ſpecilli. *Græce eſt πυρῆνι σμήλης. At intelligendum venit apud Græcos πυρῆνα nunc pro cuſpide accipi, nunc pro extremo quidem capi, ſed cauo, vnde aliquid infundi poteſt. Item rotundo, nucleoq́; ſpecilli. Hic igitur ſpecilli cuſpide palpebra in rugas, plicasq́; aut ſinum coacta quod κολπώσαντες ſignificat, inuertitur. Dixi autem in rugas coacta, pro inuoluta circa cuſpidem.* [πυρῆν. σμήλης.]

Vt croceno diarhodon. *Sic appellatur collyrion apud Paulum 7. lib. quod ex roſis inſcribitur, adiecto croco in Græco codice κροκηρῷ habetur pro κροκωδῶ. Neglexit Oroſcius.* [κροκωδῶν. διὰ ῥόδω.]

Et veluti lacte infu. *Græce eſt ὡς γάλακτι ἐγχύτω. Oroſc. voluit inſtillato dici, quaſi vero non etiã infundi dicãtur in oculũ medicamenta. Celſ. Quicquid inſpergitur, auerſo ſpecillo infundi debet.*

IN

IN IX. CAPVT.

Oroſcius. Vrina impuberis.

VRina pueri impubis. *Oroſcius diligens aliorum iudex: ἀφθόρου vult à me exponi, venerem non experti. At ego Plinium ſecutus dixi impubis. Ante pubertatem enim venerem exercere nequeunt pueri. Hermolaus alijque docti viri eo quo ego modo ſunt interpretati. Simili calumnia in ſequente capite vtitur, reprehendens ἱκανὸν verti amplam notandam magnã, ſufficientem, dicendum autem putans, idoneam contra Grammaticorũ ſuorum quibus adhæret pertinaciter, opinionem. Item in Aldino exemplari habebatur, οὐδὲ γὰρ, vbi ipſe ὃν relatiue legendum cenſet, at ego ex Ruellij exemplari & ſenſu ſine ὃι in hunc modum corrigendum codicem dico δὲ γὰρ αὐτὴν τὴν, ὅλην. &c. In vndecimo capite pro διστυχίαν, facito διστιχίαν.*

Oroſcius.

Oroſcius. caſtigatur.

IN XII. CAPVT.

DE ectropio. *Inferioris palpebræ vitium eſt, quod parũ ſurſum attollitur, ſed pendet & hiat neque poteſt cum ſuperiore committi, vt ait Celſus.*

Ectropium.

Ectropium oboritur. *Vide librũ ſeptimum Aetij. Inuertuntur palpebræ nonnunquam exulceratione præcedente & carne ipſarum adaucta: nonnunquam ex duriore cicatrice.*

Auerſum ſpecillum. *Ita expoſui autoribus Celſo & Scribonio, vt etiam antea annotaueram. At Græci τὴν κυαθίσκον τῆς μήλης videntur ſepe confundere. Nunc pro cauo, & ad fundendum apto ſpecilli extremo, nunc pro acuto & in cuſpidem abeunte accipitur, vt hoc in loco. Celſus etiam libro quinto. Quicquid, inquit, inſpergitur, auerſo ſpecillo infundi debet. Item libro ſeptimo, nam quod paruulum eſt, ſuper inguem in aluum vel digito, vel auerſo ſpecillo repellendum eſt. Iterum vulnus digitis, vel aduerſo ſpecillo diducendum eſt, vt torquentibus exitus detur: ijsq; effuſis tum diutius pura vrina deſcẽdat. Scribonius compoſitione 227. Ac quarto die auriſcalpio auerſo, quam partem κυαθισκὸν græci vocant ſenſim tentare, mouere abalienatum oportet, quo celerius excidãt hæmorrohides.*

Celſus.

IN XIII. CAP.

ANabrochiſmum græce dictum. *Nulla eſt apud latinos dictio, quæ anabrochiſmum ſignificat. Deriuatur à βρόχου, & ἀνὰ, quaſi illaqueationem dicas. pili autem anſulis ex filo factis comprehenſi euellantur, vt non ſit quod Oroſcius damnet, pilorũ euulſionẽ à me dictam, quæ per filum adminiſtratur.* Auriſcalpio. *Græce eſt. μηλωτις, quod deductũ eſt à μήλη hoc eſt ſpecillũ, & οὖς, ὤτις, auris. proprie enim auribus deſtinatũ eſt. Dicitur etiam μηλωτρίς.*

μήλωτις. μηλωτρίς.

Specil-

Specillum quod vtroque extremo in cuſpidem. *male in codice Græco habetur* διχπύρινον *pro* διπύρηνον. *Quod inſtrumentum eſt duplici cuſpide præditum. Nam* πυρῆνα *extremum, ac ſummam cuſpidem, ſeu nucleum, ſeu capitulum exponunt. Oroſcius reliquit codicem deprauatum. ſicut etiam Baſilienſis Caſtigator.*

IN XIIII. CAPVT.

Palpebræ cuti præter naturam. *Codex deprauatus græcus* τῷ βλεφάρου δέρματι κατὰ φύσιν *habet, pro* παρὰ φύσιν. *Notauit Oroſcius.*

Collectionem quandam. *Ita expoſui,* συναγωγήν τινὰ τῆ ὑδατίδος, *hoc eſt congregãtes aliquo modo hydatidem intra digitos.*

IN XVIII. CAPVT.

Pterigion. *Celſus libro ſeptimo ita ſcriptum reliquit. Vnguis vero quod* πτερύγιον *græce vocant, eſt membranula neruoſa oriẽs ab angulo, quæ nonnunquam ad pupillam quoque peruenit, eiq; officit &c. Hunc ego imitatus, dixi vnguem oculorum.* πτερύγιον.

Hamulo modice inflexo. *Græce eſt* ἀγκιστρῷ μικρὸν καμπεῖ. *Celſus eleganter dixit hamulum paulum mucrone intus recuruato, alibi, hamulos intus recuruato.*

IN XIX. CAPVT.

Staphyloma eſt. *Celſus nomẽ ſtaphylomatis probe exponit libro ſeptimo. In ipſo autem, inquiens, oculo, nonnunquã ſumma attollitur tunica, ſiue ruptis intus membranis aliquibus, ſiue laxatis, & ſimilis figura, acino fit, vnde id ſtaphyloma græci vocant. Itaque* κύρτωσις *recte exponitur eleuatio. Nam alius quidam græcus dixit* μετεωρισμός. Staphyloma κύρτωσις. μετεωρισμός

IN XX. CAPVT.

De purulentis Galeni verba. *Græce purulenti* ὑπόπυοι *dicuntur, cum ſcilicet totum oculi orbem, aut eius dimidium pus occupat. Hiſtoriam apud Galenum habes in Methodi medicatoriæ libro quartodecimo.* ὑπόπυοι.

Niſi quis admodum diligenter. *In Codice impreſſo græce habetur,* εἰ μὴ πανύ τις ἄκρως. *Deprauate nimirum pro* εἰ μὴ πανύ τις ἀκριβῶς. *Oroſcius & Gemuſæus ceu exiguum prætererunt.* Oroſcius.

IN XXI. CAPVT.

Svffuſio. *Latini interpretantur* ὑπόχυμα, *ſuffuſionem. Barbari Cataractam. Alibi Celſus enim* ὑπόχυσιν *nominat.* ὑπόχυμα.

Lanamq; oui luteo cum roſaceo. *Hunc locũ Græce ita habemus* ἔριον λεκυκῷ ὠοῦ σὺν ῥοδίνῳ δεύσειν, *quẽ Oroſcius male & imprudenter vertit, Imponemus oui luteum roſaceo exceptum, deligatumq;.* Oroſcius.

IN XXII. CAPVT.

ET si ad malas, subluuies. *Hoc est si ad genas humoris impetus deciderit. Paulus dixit, καὶ εἰ πρὸς μῆλον ὑποπίπτοι ἡ ὑποφορά.*

Ab vstione lenticula melle adiecto. *In Aldino exemplari habebatur omphacomeli, cuius descriptionem habes septimo Pauli inter*
phacomeli. *potiones dulces. At hic nihil proficit. Sed phacomeli, legendum, quod*
τηλόμελι. *est lenticula melle addito, vt superius τηλόμελι fenugræcũ melle ad-*
σιδιωτόν. *iecto, item malicorio ex σιδιωτῷ reddidimus, à σίδια deriuatum.*

IN XXIII. CAPVT.

HIc affectus à prima. *Celsus septimo penè eadem habet. Solet inquiens tamen tumere, vel à prima natali die protinus, vel postea facta exulceratione, deinde per cicatricem aure repleta, vt foramen in ea nullum sit, eoq; audiendi vsu careat. &c. Græci vocant*
ἄτρητοι. *πόρους ἀτρήτους. In titulo male per iota ἀτρίτους impressum est.*

Postea accidit. *Hoc est, post natalem diem accidit hoc vitium, si præcesserit exulceratio.*

IN XXIIII. CAPVT.

AVriculario specillo. *Sic exposui μηλωτίδα, quod aliquando etiã pro simplici specillo accipitur, vt in sequẽtibus interpretor.*

Celsus. Violenta capitis concussione, aure super circulum. *Celsus libro sexto ex Hippocrate inquit, Tabula quoq; collocatur media inhærens capitibus vtrinq; pendentibus, superq; eam homo deligatur in latus versus, cuius auris eo modo laborat: Sic vt extra tabulam emineat. Tunc malleo caput tabulæ quod à pedibus est, feritur: atq; ita concussa aure, id quod inest, excidit.*

καλαμίς. Iam vero Calamo. *græce est διὰ καλαμίδος. Sic enim aqua potest elici, exugendo.*

IN XXV. CAPVT.

POlypus. *De hoc lib. 3. comprehensum est, vocat autem hic mollio res, dictione græce ψαφαρωτέρους. quasi dicas teneriores fragilioresq;.*

Spatula. Spatula. *Celsus etiam hac dictione vtitur lib. 7. de* Polypo. *Ergo, inquiens, hunc ferramento acuto in modum spathæ facto, resoluere ab osse oportet.*

κυαθισκός. Manubriolo ipsius. *Græce est τῷ κυαθισκῷ αὐτοῦ, quod superius exposui auersam specilli partem. Celsus autem videtur manubriolum capere pro aduersa specilli parte, vt lib. 7. de Chalazio. Dein scapelli manubriolo diducenda ab integris partibus sunt &c. quanquam etiã dicat eodẽ libro, Aduerso scalpello subsecare magna cũ moderatione.*

Duplici cuspide præditi. *Male rursus in codice græco διαπυ-*

ρίν

ρίνου impressum est, pro διπυρήνου, nec hoc emendauit Oroscius aut Gemusæus. Oroscius.

IN XXVII. CAPVT.

ANtheron puluerem. *Libro septimo Pauli cōpositionē Antheri habes compræhensam. Dicitur autem ἀνθηρὸν quod rosarum flores inter alia recipiat.* Puluis Antheros.

IN XXX. CAPVT.

TOnsillæ. *Latinos in hoc vitio peculiariter significādo verborū inopia laborare testatur. Siquidem per tonsillas & partem corporis, & morbum exponere cogimur. Græci autem distinctim partem παρίσθμια, affectum ἀντιάδας appellant.* Paristhmia. ἀντιάδες.

Deuorationi spirationique negotium. *Græce est δυσχρηστίαν τε παρέχοντα τῇ τε καταπόσει, καὶ τῷ πνεύματι, quod est ad verbum, difficilem vsum deuorationi, & spiritui exhibentes.*

Quantum licet. *Hoc est quoad possumus, ἐφ' ὅσον δυνάμεθα. Auicenna lib. 3. Trahuntur ad exteriora quantum est posibile.*

IN XXXI. CAPVT.

GVrgulio. *Eadem fere Galenus libro sexto de compositione medicamentorum secundum locos habet, Carnosa (inquiens) vt nos vertimus) quædam particula in summa oris parte suspensa apparet, si quis toto ore plurimum aperto linguam deprimat, hæc inquam caruncula duobus nominibus à veteribus græcis nominatur Gargareon, & Cion hoc est Gurgulio & Columna. His posterius medici prope omnes non ita, sed cronida quod est columellam ipsam nominat. Nam eorum qui staphylen, hoc est vuam vocitant, satius est non meminisse. Non enim particulam, sed vnum aliquem ipsius affectum, Staphylen hoc est vuam appellamus &c.* Gargareon. Cion. Gurgulio. Columella.

Tenues autem oblongæ. *Celsus partem ipsam contra græcorū opinionem, vuam appellat lib. 7. vua inquiens, si cum inflammatione descendit &c. Paulo post quasi verba Pauli recenset in hunc modū. Si verò inflammatio quidem nulla est, nihilominus autem ea vltra modum à pituita deducta est, & est tenuis, acuta alba, præcidi debet. Itemq; si ima, lucida, & crassa, summa tenuis est.* Vua.

IN XXXIII. CAPVT.

QVomodo aspera arteria. *Caput est περὶ λαρυγγοτομίας. Superius annotaui quid ὁ λάρυγξ apud græcos medicos sit, quid ὁ φάρυγξ & ἡ φάρυγξ. Hic dico τὸν λάρυγγα & φάρυγγα pro aspera arteria vsurpari & inter se confundi, sicut etiā βρόγχον. Gale. eodē modo vtitur lib. 2. de placitis Hippocratis & Platonis magis autem* Larynx. Pharynx.

ὁ λαρύγξ pro ſumma parte arteriæ, ὁ φάρυγξ pro tota ipſa ponitur. Verba Galeni ſunt. τὸ μὲν γὰρ τῆς τραχείας ἀρτηρίας ἄνω πέρας ὃ δὴ καὶ φάρυγγα προσαγορεύομεν &c. Paulo ſuperius. πληττομένη γὰρ ὑπὸ τῶν κατὰ τὴν λάρυγγα χόνδρων, οἷον ὑπὸ πλήκτρων τινῶν ἡ ἐκφύσησις αὐτὴ φωνὴ γίνεται. &c. Iam eodem in loco ἡ φάρυγξ, niſi viciū ſit codicis, pro ὁ φάρυγξ vſurpatur, in hanc ſententiam. οἱ δ' οὐδὲν ἄλλο ἔχουσι λέγειν; ἢ διότι πλησίον ἐστὶν ἡ καρδία τοῦ φάρυγγος διὰ τοῦτο ἐξ ἐκείνης ἄρχεσθαι τὴν φωνήν. &c.

IN XXXIIII. CAPVT.

ANo proximos. *Codices noſtri deprauati erant, δακτύλου habentes, pro δακτυλίου vbi non parum debet Oroſcius exemplari ſuo. paulo poſt fac διάφρησιν ex διάτρησιν.*

λημνισκός. Implicitum aliquod in longitudinem. *Sic interpretatur λημνισκόν. Celſus lib. 7. cap. 28. Intus inquiens, & implicitum in longitudinem linamentum (λημνισκὸν græci vocant) in aceto tinctum demittere. In codice græco eſt διὰ συρτὸν diſtinctim, quaſi duæ dictiones ſint, impreſſum, quod legendū eſt διάσυρτον, quod pertrahi poſſit & implicari.*

Fomentū & medicamē. *In exēplari græco habetur τὴν ἀντὴν*

Oroſcius. *ἐμβροχὴν μοτοφυλάκιον φάρμακον, pro quo legēdū cenſeo τὴν ἀντὴν*

μοτοφυλάκιον. *ἐμβροχὴν, καὶ μοτοφυλάκιον φάρμακον. Nam antea vino & oleo, aut aqua & oleo aſpergi volebat, inde medicamen in lintheolis illitum accommodari. Capitur autem eodem fere ſenſu, quo ἔμμοτον. primum non annotauit Oroſcius, nec Gemuſæus.*

IN XXXV. CAPVT.

IN Ceruice. *ſuperſtitioſi quidam doctores, pro in ceruice, cenſent dicendum, in collo, quod ἐν τραχήλῳ græce dicitur. At Celſus fere*

τράχηλος. *vbiq; ceruicem pro collo, vt libro quinto de ſtrumis agens in hunc modum, naſcuntur maxime in ceruice, ſed etiam in alis, & inguinibus, & in lateribus.*

Arteriæ quas Carotidas appellant. *Hæ arteriæ in dextra, ſi-*

Carotides. *niſtraq; circa guttur ſurſum procedentes vltra aures feruntur, quæ nomen inde ſortitæ ſunt, quod tenſæ, aut alterationem quandam ex-*

Muſculi καρωτῖδες. *pertæ Caron inducunt, quemadmodum muſculi καρωτῖδες apud Hippocratem de articulis.*

Nerui recurrentes. Nerui recurrentes. *Hi ſunt nerui ſextæ cōiugationis cerebri, qui iuxta carotidas arterias deorſum feruntur, cōmuni vtrinq; velamēto, & in Anatome plenius condiſces.*

IN XXXVII. CAPVT.

ARteria aperta. *Galenus libello de tumoribus præter naturam hunc in modum habet. ἀρτηρίας δ' ἀνατομωθείσης, τὸ πάθος*

ἀνεύ-

ἀνεύρισμα καλεῖται. γίγνεται δὲ καὶ τρωθείσης αὐτῆς, ἐπειδὰν εἰς οὐλὴν μὲν ἀφίκηται τὸ προσκείμενον αὐτῇ δέρμα δὲ μένει τῆς ἀρτηρίας ἕλκος, μήτε συμφυείσης, μήτε συνουλωθείσης, μήτε σαρκὶ φραχθείσης. διαγινώσκεται δὲ τὰ τοιαῦτα παθήματα τῷ σφιγμῷ τῶν ὀργασαζομένων ἀρτηριῶν, ἀλλὰ καὶ θλιβομένων ἀφανίζεται πᾶς ὄγκος παλινδρομούσης εἰς τὰς ἀρτηρίας τῆς ὀργαζομένης αὐτὸν οὐσίας. Ex qua sententia, addendum in Paulo superius est ἕλκος, legendumq; μένει δὲ τῆς ἀρτηρίας ἕλκος, non μένει δὲ τὸ τῆς ἀρτηρίας, &c. Hæc non annotauit Oroscius, vel Gemusæus.

Tumor omnis euanescit. *Codex græcus habet* πῶς ὁ ὄγκος, *pro* πᾶς ὄγκος. *nec hoc aduerterunt Aristarchi nostri.*

IN XXXVIII. CAPVT.

GRandis in ceruice & rotundus. *Celsus libro septimo inquit, At in ceruice inter cutem, & asperam arteriam tumor increscit, βρογχοκήλην græci vocant &c. Qui hoc vitio laborant gutturosi apud Latinos nominantur.* βρογχοκήλη Gutturosi.

IN XXXIX. CAPVT.

GAnglion. *Verti ganglion est nerui in modũ concretio, quod græce est* συστροφὴ νεύρου. *Nam indurantur nerui, contorquenturq; ac in nodosam affectionem coeunt.* συστρέφεσθαι *signat inspissari, coire, indurescere.* συστροφή.

IN XL. CAPVT.

COpia vero ipsius. *Vide Galeni commentarium de plenitudine: vbi copiam vtramque fusissime exponit.*

At in capitis morbis. *Galenus libro de anatomicis tractationibus quarto in eandem fere sententiam habet. In ijs qui infra iugulũ afficiuntur, siquidem sanguinẽ detrahere oportet, principem locum præsidij ratione vena possidet: quæ cubiti flexum accedit secundum quæ ad cubitum ipsum defertur. Tertium communis: quartum quæ ab humeraria ad flexum cubiti pergit. postremum humeraria ipsa. In illis autem quos supra iugulum morbus infestat, contra, humeraria primum: quæ inde ad cubiti flexum porrigitur secundum: tertium communis: quartum quæ ab interiori parte flexum adit: quintum, quæ cubitum ipsum.* Ordo venarum in mittẽdo sanguine.

IN XLI. CAPVT.

LEuis itaque Cucurbitula. *Dicitur leuis cucurbitula, quæ sine scarificatu, & flamma imponitur. vide Galenum in libello de hirudinibus, reuulsione, cucurbitula, scarificatu.* Leuis cucurbitula.

Alij cucurbitulis vsi sunt vitreis. *Celsus duo genera cucurbitularum ponit æneum, & corneum quãquam ex alijs quoq; materiæ generibus fieri doceat. ac si cætera defecerunt caliculus quoque pultarius oris compressioris ei rei commode aptatur.* Genera cucurbitularũ.

IN XLII. CAPVT.

HIppocrates. *Libro de Articulis de ala mentionem facit. non autem certe altius ferrum adigi præcipit, quod nerui, venæ, & arteriæ subsint, quæ calorem istum ex ferramento tolerare nequeunt.*

IN XLIIII. CAPVT.

COnuenit igitur. *Græcus codex plane peregrinam habet lectionem, quid enim sibi vult aristolochiæ mentionē facere, vti ferramēto crustæ excitandæ sunt. Habet autem in hunc modum.* δεῖ οὖν τῆς μακρᾶς ἀριστολοχίας τὴν ῥίζαν ἐλαίῳ δευσάντας ἐντιθέναι αὐτοῖς πεπυρακτωμένας τὰς ἐσχάρας. *hoc est conuenit igitur longe aristolochiæ radicis oleo imbuta imponere ipsis crustas ignitas. Mihi autem legendum videtur* δεῖ οὖν αὐτοῖς καυτηρίοις πεπυρακτωμένοις τὰς ἐσχάρας ἐντιθέναι, *vt nos vertimus. Neglexerunt locum Oroscius & Basiliensis castigator.*

IN XLV. CAPVT.

GAlenus solam administrationem. *Libro quartodecimo Methodi hæc ad verbum inuenies.*

IN XLVII. CAPVT.

Vomica in pectore. VOmica laborat. *Græce est* ἀφιστάμενον *quasi dicas, abscedēs. Celsus de vstione iecoris agens, dicit. si verò iecur vomica laborat, eadē facienda sunt, quæ in cæteris interioribus suppurationibus, quidam etiam contrà id scalpello aperiunt, ipsam vomicam adurunt.*

IN L. CAPVT.

Ascites. QVo veluti in vtrem aqua colligitur. *Hoc est, si ascites hydrops est. Nam* ἀσκὸς *vtrem signat. Auicenna administrationem ex Paulo sumpsit.*

Imum abdomen adusque tenuem. *Sic reddidi* ὑπογάστριον, *quod ad verbum sonat imum ventrem. Sed abdomen imum ex Celso sumpsi, nam exterior ventris pars est, abdomen. forte* ἐπιγάστριον *legendum est, vt in sequentibus,* χαλκοῦν καλαμίσκον διά τε τοῦ ἐπιγαστρίου, καὶ τοῦ περιτοναίου διαιρέσεως καθοίομεν.

IN LII. CAPVT.

QVomodo peritonæi. *Hoc caput ex sexto medendi Methodi libro sumptum est: verùm in codice græco, mirum quam mutilum & deprauatum. Oroscius autem, & Basiliensis castigator, nō aduerterunt, in erratis interpretum occupati.*

Quare etiam remedium. *Lege in codice græco* ὥστε καὶ ἡ ἴασις ἐν τῷ θερμῆναι.

Mox expressa calefacere. *fac* ἐκθερμῆναι τούτῳ τὸ ἔντερον.

Quæ græci Syringotoma. *muta in* τὰ καλούμενα ὀρθρὰ συριγγότομα.

Figur

Figura autem laboranti. *Adde in græco dictionem hoc pacto* ἐπιτήδειον δὲ σχῆμα τῷ κάμνοντι.

Cum in superioribus deorsum. *Deest in græco,* πρὸς δὲ τοῖς ἄνω, καταῤῥοπον. Quoad totum exacte persuatur. *Deest aliquid. Legendum enim* ἄχρι πᾶν ἀκριβῶς ῥαφῆ.

Inde per reliquum abdomen. *Fac ex* διαπείρειν τὸ ἔντερον ἐπιγάστριον *hoc,* διαπείρειν τὸ ἦτρον ἐπιγάστριον.

Deinde ab hoc rursus. *Hic multa desiderantur plane necessaria quæ superioribus adijciantur ne quis compendij causa ab ipso Paulo prætermissa censeat. Sic igitur ex Galeno instaurari debent.* εἶτ' αὖθις ἀπὸ τούτου πάλιν ἀρξαμένους συῤῥάπτειν αὐτῷ τῷ ἀντικειμένῳ περιτοναίῳ. κἄπειτα διεκβάλλειν διὰ τοῦ πλησίον δέρματος. ἐκεῖθεν δ' αὖ πάλιν εἴσω διείρειν, συῤῥάπτοντας αὐτὸ τῷ ἀντικειμένῳ περιτοναίῳ διεκβάλλοντάς τε διὰ τοῦ πλησίον δέρματος, εἶτα &c.

Pari modo si proxime oras. *Legendum est* οὕτω δὲ καὶ τὸ μὲν ἐγγυτάτω. Id autem fiet in eum modum. *Fac* ἔσαι δὲ τοῦτο κατὰ τὸν δὲ τὸν τρόπον. *Quid enim sibi vult* ἔσω δὲ τοῦτο κάτω κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον. *Vbi hic tua diligentia Oroscie?*

IN LIX. CAPVT.

SVmpto igitur Cathetiro. *hoc instrumentum à demittendo dictum est. nam per id aliquis liquor in vesicam demittur à* κατὰ *&* ἵημι. *Est autẽ rectus sypho, vt ait Gal.* καθετήρ.

IN LX. CAPVT.

LIgaminibus sex processuum. *Hoc est sex appendiculorum* ἑξασκελέσι *enim ad verbum sonat. sex crurum. à geometris petita dictio est, qui figuras quasdam* ἑξασκελεῖς *nominant.*

Super lapidem qui excidendis subiicitur. *Græce est* κἄπειτα διέλωμεν κάτω τὸν λίθον κατ' ἐπικόπου αὐτοῦ τοῦ λίθου *hoc est deinde diuidemus infra calculum super ipsum lapidem qui incidendis subijcitur. At vitium exemplaris esse puto. ponendúmque pro* τὸν λίθον, *quod est calculum,* τὸν κωλὸν *hoc est colem. verũ Aetius & alij veteres sectionem in cole non infra ad suturam, verum supra fieri præcipiunt. sed* κάτω. *Sunt qui intelligant. super lapidem ipsum qui inciditur.* ὑδικόπος. Nota. ἑξασκελέσι

IN LXI. CAPVT.

TVnica erythroides. *Duæ sunt testiculorum tunicæ, dartos, & erythroides. Hic autem male habebatur in Græco* ἐλυτροειδὴς *pro* ἐρυθροειδὴς. *Paulo post inuenies* ἐρυθρὸν pro ἐρυθροειδῆ *positũ. Gæmuseus locũ iam citatũ reliquit vitiatũ.* Dartos. Erytheroides.

IN LXII. CAPVT.

HVmoris ociosi in particulis scrotum impli. *In græco est* ἀργὸν ὑγρὸν συλλεγόμενον περὶ τὸ μέρος τῶν τὸν ὄσχεον διαπλεκόντων σωμάτων; *quod ad verbum sonat. Oroscius humor colle-*

ctus circa partem corporum scrotum implicantium. Mihi visa est superior translatio manifestior. hoc te meminisse volui. Cæterum commune ramicum nomen est, Hernia vt ait Celsus: vnde Herniosi appellantur.

Hernia.

IN LXIII. CAPVT.

Rhacosis. RAcosin. *Ita appellant græci ῥάκος quod vile detritumq́; linamentum, vt superius annotatum est. Cum itaq; laxior cutis scroti & veluti lacera pendet, rhacosia vocant.*

ἐπικόπου. Quod incidendis subiicitur. *Græce est κατ' ἐπικόπου σανίδος, quasi dicas super asserē, super quē aliquid inciditur Superius de calculosis dixerat, κατ' ἐπικόπου τὸν λίθον. Nonnulli calculum ipsum qui inciditur, exponunt, verum in sequentibus dictio ἐπικόπος innotescet magis.*

IN LXXII. CAPVT.

πεσσαπισκός PEssarium aliquo cicatricem inducēte vnctū. *πεσσαπισκὸν reddidi pessarium. nam illud nihil aliud est quam penicillum, pudendi virilis figuram repræsentās. Superius autem habetur, speculo quod græci διόπτραν appellant, à perspiciendo. Nam hoc instrumēto triplici crure predito, naturalibus dilatatis, latentes in vtero morbi cōspiciuntur modum vero aptandi instrumenti vocant διοπτρισμόν.*

διόπτρα.

IN LXXIII. CAPVT.

λωτός. SPeculi tridente. *Sic exposui τὸ τῆς διόπτρας λωτοῦ. Cum enim speculum tria habeat crura, aut columnulas, aut dentes, inuicem iunctos, sed qui diduci poßint, non plane abhorrere visum est à sensu, si tridentem speculi dicerem. Nam quid sibi λωτὸς apud græcos aliud velit, nescire me fateor. Bernardus felicianus, qui mihi in Pauli sexto vertendo succeßit, græcam dictionem reliquit, Loton inquiens speculi.*

Lotos.

IN LXXIIII. CAPVT

COntractum. *Male in græco codice est συνηγμένων pro συνηγμένην paulo post λελεπτυσμένων, pro λελεπτυσμένην, rursus, postea indicem digitum vnctum, λελεπισμένον habetur pro λελιπασμένον. quæ omnia Oroscius neglexit.*

Hydrocephalon. Hydrocephalō sit, hoc est aquam in capite. *Hoc est ferè quod Celsus dicit, solet etiam euenire vt infans humore distendatur, ex eoq́; profluat fœdi odoris sanies.*

IN LXXV. CAPVT.

MAnu siquidem sinistra calida, inunctaque. *Græce est. τὴν γοῦν χεῖρα τὴν ἀριστερὰν θερμὴν, καὶ λελεπισμένην. fac λελιπασμένην à λιπαίνω. Et hoc reliquerunt aristarchi.*

IN

IN LXXVII. CAPVT.

SI oblique, specillo duplici cuspide. *male in codice Græco habetur. διαπυρίνῳ pro διπυρήνῳ.*

Caulis modo porrecton. *Græce est ἀποκαυλισθὲν, hoc notat caulium modo transuersim fractum.*

IN LXXVIII. CAPVT.

ANi fistulæ latentes. *Fistulæ ani aliæ tortuosæ, aliæ multiplices, aliæ transuersæ, aliæ simplices habentur.* Fistulæ.

Vel specillo per fistulam. *Rursus male in græco διαπυρίνου pro διπυρήνου habetur.*

Instrumento quod ad sedem. *Vocatur hoc διασολεὺς διόπτριον quasi dicas distendens speculum. verum proprie dicitur διόπτριον de vtero. Potest autem accommodari etiam sedi, cum latentes in ea morbi sint.*

IN LXXXIIII. CAPVT.

DE extremarum partium præcisione. *Sic vocatur græcis ἀκρωτηριασμός. Celsus libro septimo de Gangræna inquit, Gangræna inquiens, inter vngues, alásq;, aut inguina nasci, & si quando medicamenta vincuntur, membrum præcidi oportere, alio loco mihi dictum est.* διασολεύς. διόπτριον.

Ex causa exterius adueniente. *Græce est ἐκ προκαταρκτικῆς αἰτίας, quasi dicas præincipiente aut primaria causa. vt προηγουμένως de intentiore causa dicitur.* ἀκρωτηριασμόν.

IN LXXXV. CAPVT.

POllicibus. *In græco est τῆ χειρὸς μεγάλοις δακτύλοις, hoc est ad verbum in manus digitis magnis. Quia vero pollex quasi maximus omnium est, verti pollicibus, Celsum imitatus.*

IN LXXXVI. CAPVT.

VT sanie excreta, secta hæc. *Codex græcus tantum habet, ἵνα ἐκκριθέντος, vbi addendum est ἰχῶρος. legendumq; ἵνα ἐκκριθέντος ἰχῶρος quod Orosc. & Basilienses correctores nō annotarūt.*

At in rectum superne deorsum. *Hic quoque mutila est lectio exemplaris græci. Habet enim εἰ δὲ κατ' εὐθὺ ποιήσαις τομὴν ἐκ τῶν ἄνωθεν εἰς τὸ καλούμενον ὑπόσαρκωμα γίνεται τῆ &c. vbi legendum est, εἰ δὲ κατ' εὐθὺ ποιήσαις τομὴν ἐκ τῶν ἄνωθεν εἰς τὸ κάτω, τὸ καλούμενον ὑπόσάρκημα γίνεται, τῆς &c. Istud quoq; Aristarchi nostri neglexerunt.*

IN LXXXVIII. CAPVT.

TElis extrahendis. *Telum vocatur, quicquid manu iaci mittiue in aliquem potest. vnde apud græcos βέλος à βάλλω quod est iaceo dictum est.* βέλος.

Hastilia. *Sic exposui ἄφακτα Galenus in exegesi Hippocratis inquit ἄφακτον οὐ μόνον τὸν εἰς ἱερουργὸν χρήσιμον, ἀλλὰ καὶ τὸ ξύλον βέλους, hoc est atracto non modo ad sacrificium vtilem: sed etiam sagittæ lignum significat. Alibi appellat τὸ ἐπίθεμα, nempe id quod imponitur. Ego vt obtemperarem Oroscio hastile dixi, quanquam interpretatio mea satis erat manifesta.*

ἄφακτον.

Belulcum. *Celsus libro septimo hoc ferramentum ad Authorē Dioclem refert. Est autē lamina vel ferrea, vel ænea etiā ab altero capite, duos vtrinq; deorsum conuersos vncos habet, ab altero duplicata lateribus, leuiterq; extrema in eam partem inclinata quæ perforata est.* Succus ex ventriculo. Hoc *est Chylus, quæ vox licet græca sit, medicis tamen non est incognita. Est autem proprie Chylus, succus ex alimento in ventriculo prima concoctione factus. nec proprie succus latine dicitur. quia vero aliam dictionem non habemus, ea vtendum fuit.* Lamina quæ membranam custodiat. *vocatur græcis inde μηνιγγοφύλαξ. Celsus vt alias annotaui libro octauo exponit in hūc modū. Lamina ænea est, firma, paulū resima. ab exteriore parte leuis quæ demissa est, vt exterior pars eius cerebro proprior sit, subinde ei subijcitur, quod scalpro discutiēdū est &c. Sequēti capite rursus ait, subiiciēda lamina est, quā custodē eius mēbranæ esse proposui, et super eam quicquid spinosum est, et intus eminet excidēdū est, forte nō male ἐπικόπος dici potest.*

βελκαλκόν. χυλός. μηνιγγοφύλαξ. ἐπικόπος. διπλόη.

IN XC. CAPVT.

VSque ad laminam secundam. *Græce erat ἄχρι τῆς διπλόης. Recentiores, ijq; barbari dicunt ad caluariæ tabulaturam, alij vsque ad duplicationem.*

Mirum in modum Galeno commmendatur. *Vide librum sextum Galeni Methodi medendi, vbi de fracturis caluariæ agit.*

Choenicion. *Celsus interpretatur modiolum quod ita describit libro octauo. cap. iij. Modiolus ferramentum concauum, teres est imis oris serratum per quod medium clauus ipse quoque interiore orbe cinctus demittitur.*

χοινίκιον. Modiolus.

IN XCII. CAPVT.

TEnui & sorbili cibo. *Celsus lib. octauo in quo Hippocratem magna ex parte sequitur, habet. Deinde die tertio humidum cibum, quod Paulus dixit λεπταῖς, καὶ ῥοφημάτωδεσι τροφαῖς.*

Maxilla intra tres potissimum septimanas. *Huic sententiæ Celsus asti pulatur, ferè vero intra quartum decimum & vnum & vigesimū diem sanescunt, maxilla, malæ, iugulum, pectus, latus, os scapulorum, costæ, spina coxarum, os tali, calx, manus planta.*

Celsus.

Quod si fractura per transuersum. *Fracturarum differentiæ quum*

Fracturarū differentiæ.

quinq; sunt: prima quæ fit schidacedon, altera cauledon. Tertia raphanidon, quarta sycyedon, postremo alphitedon. prima assulatim quasi per rectitudinem, secunda per transuersum, tertia in raphani modum per fissuras, quarta cucumeris modo, quinta in minutissimas partes vt farina efficitur.

IN CXIII. CAPVT.

LAmina quæ à tuendis. *Græce erat* μηνιγγοφύλαξ ἢ ἐτέρου ἐκκοπέως. *Adhibetur etiam lamina quàm in cerebri membranis vsurpamus, alijs quibusdam excidendis: vt corium, vel asser, vel massa plumbea æneaq;. Puto autem legendum* ὑδηκόπου *pro* ἐκκόπεως. *Nam superius* ἐκκοπέων *facta iam erat mentio. Præterea subiungitur, dictioni* μηνιγγοφύλαξ. *In sequenti capite Græce habetur* προτυπῦτι *pro* προτυποῦται. *quæ omnia Oroscius & Corrector Basiliensis neglexerunt.*

IN XCIX. CAPVT.

MAnubrij ligonis. *in Græco codice male habetur* οἷον τυλίον, *pro* οἷον τειλεὸς *quòd Oroscius & Gemusæus præterierunt. Exponit autem Galenus, rationem administrationis huius commentario secundo in librum Hippocratis de fracturis.*

In medio membro. *Græca sonant,* ἐν μέσῳ τῷ κώλῳ. *frequentius vertunt* τὰ κῶλα *artus. Celsus autem lib. 8. videtur etiam in articulis enumerandis, dictione, membri, vti primum in hac sententia, Si breuius adhuc membrum est, & ossa loco suo non sunt. Item donec id membrum confirmetur, de humeris, brachijs, cruribus, feminibus, digitisq; confractis verba faciens.* κῶλα Artus. Membra.

IN CVII. CAPVT.

ADaptamus vero ossa vecte. *Hoc est in locum suum commode restituimus. Cæterum* μοχλισκὸν *quod à* μοχλὸς *descendit, vectem reddidimus vide Hippoc. libr. de fracturis. vbi habet.* σιδήρια χρὴ ποιέεσθαι δὲ τοῦτον τὸν τρόπον ὅνπερ ἔχουσιν οἱ μοχλοὶ οἷς οἱ λατύποι χρέονται, τὸ μέντοι πλατύτερον, τὸ δέ τι στενότερον, *&c.* μοχλισκός.

Membris coniugalibus. *Dicuntur membra coniugalia, cū duo inuicem iungantur, vt in cubito duo ossa, in tibia item duo. Rursus aiuga, quæ sola sunt, nulli consimili iuncta, vt brachium, femur, aliaq; id genus. Apud Galenum in anatomicis* φλὲψ ἄζυγος *de vena, quæ ex paribus thoracem intercurrentibus, sola absq; pari relinquitur, mentionem faciens.* Membra coniugalia. Membra aiuga.

Vt in litera χ. *Græce est* κατὰ τὸν χιασμένον, *male, pro* χιασμὸν, *vt in sequentibus etiam habetur. Est autem* χιασμὸς, *imitatio literæ* χ.

Linam

μοτοφύλαξ. ἐμμοτὸν. Linamento illitum. *Idem μοτοφύλαξ & ἐμμοτὸν apud græcos est. prius qua in lintheolo seruatum significat: alterum in lintheolo illitũ.*

IN CXI. CAPVT.

DIfferentias. *Celsus ita scriptum reliquit. Mouentur autem ea sedibus suis duobus modis. Nam modo quæ iuncta sunt inter se dehiscunt: vt cum latum scapularum os ab humero recedit, & in brachio radius à cubito & in crure, tibia à sura. Interdum saltu, calcis os à talo. Modo articuli suis sedibus excidunt &c. primum παράρθρημα dicere poteris: alterum ἐξάρθρημα.*

παράρθρημα. ἐξάρθρημα. Vsque ad superficiẽ. *In græco legitur μεχρὶ τοῦ ὀσφύος male nimirũ pro μεχρὶ τῆς ὀσφύος. neglexerũt locũ Oroscius, & Gemusæus.*

IN CXII. CAPVT.

DE maxilla. *apud Græcos γένυς cum voce κάτω significat maxillam. cũ voce ἄνω, malas. quanquam barbari maxillam inferiorem & superiorem appellent. Græci etiam dictione γνάθος in eodem significatu vtuntur.*

σχᾶται. Σχᾶται. *Galenus commentario secundo in librum Hippocratis, de articulis exponit quid sibi velit σχᾶται. in hunc modum ὥστε τὸ σχᾶσθαι μυῶν καὶ νεύρων ἐστὶ πάθος ἄνευ ἀρθρήματος. ὁποῖον δέ τι τὸ πάθος τοῦτ᾽ ἐστὶ, δῆλον μὲν κἀκ τοῦ φάναι παραλλαγαί. hoc est, quare σχᾶσθαι musculorum & neruorum affectus est citra articulamentum. Qualis autem affectus hic sit, constat quidem ex eo quod dicit, peruersiones.*

Maxillam committunt. *Hippocrates legit συμβάλλουσι τὰς κάτω γνάθος. codex impressus Pauli dictionẽ κάτω nõ habet. Tu lectionem corrigito secundum Hippocratem. ex quo hæc ad verbum sumpsit. Omisit Oroscius, & Castigator Basiliensis.*

Sin autem vtraq; maxilla. *Græca sonant, ἢν δὲ ἀμφότεραι αἱ γνάθοι. Hoc est si maxilla vtraq; parte luxata fuerit nõ vt recẽtiores interpretantur, maxilla inferior, & superior, quæ malæ rectius dicendæ sunt. Galenus orationem Hippocratis, vnde hæc sunt transcripta, in eum modum interpretatur. ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει δοκεῖ γνάθους ὀνομάζειν οὐ τὴν γένυν ὅλως, ἀλλ᾽ ἑκάτερον τῶν μερῶν, καθ᾽ ἃ πλατύνεται αὐτή. δοκεῖ δὲ καὶ τὰ κάτω πέρατα καθ᾽ ἃ γυμνὸν καὶ ἄσαρκον τὸ ὀστοῦν ὀνομάζειν γένυας. &c. Quæ ita exponere poßis. In hac oratione videtur γνάθους nõ absolute maxillam appellare. sed vtrãque partem, in quibus ipsa dilatescit. videtur etiam ima extrema in quibus os nudum & ex carne est, maxillas nominare.*

Interpretatio Hippocr.

Secundũ horũ directã aciẽ. *Pauli codex græcus habet κατὰ τάξιν, forte καθ᾽ ἴξιν & vt Gal. dicit καθ᾽ εὐθυωπορίαν, vt scilicet dentes*

primo

primores in maxilla, primoribus in malis, Canini caninis, molares molaribus respondeant. Hippocratis verba hæc sunt, τὸ δὲ ἀτραβὲς κάλλιστ' ἂν γνοίης τοῖσιν ὀρίοισι τῶν ὀδόντων τῶν τε ἄνω καὶ τῶν κάτω κατ' ἶξιν. Non annotauit Oroscius, nec Gemusæus correxit. Oroscius.

Nam musculi hi dum alterantur, & præter naturam inten duntur, carum inducunt. *Græca ita sonant. καρώδεες οἱ μῦες οὗτοι καὶ ἀλλοιούμενοι, καὶ ἐντεινόμενοι παρὰ φύσιν. Galenus locum exponens commentario supra citato inquit, vtrunq;, & alteratio, & musculorum tensio carum potest efficere. Nam tensio hæc fit, filamentis quæ prius erant laxa, nunc omnibus secundum rectam lineam extensis. Alteratio, dum calefacti, aut refrigerati, aut humectati, præter modũ fuerint. aut inflammationem, aut erisypelas fuerint experti.* κατ' ἶξιν. καρώδεες οἱ μῦες. Quomodo caros.

Hic igitur decimo die potißimum moriuntur. *Mutilus est codex Græcus Pauli. habet enim οὗτοι οὖν καὶ θνήσκουσι καὶ μάλιστα. pro quo legendum est, οὗτοι οὖν θνήσκουσι δεκαταῖοι μάλιστα, vt habet Hippo. lib. de articulis. Gal. ibidẽ exponit dictionem μάλιστα. pro ἐπὶ τὸ πολὺ, quod est plurimum, magna ex parte, & vt nos diximus, potißimum. Oroscius & Gemusæus locum præterierũt.*

IN CXIIII. CAPVT.

Processus ancoræ similis. *Est hic processus interiore in parte exiguus, acutusq; anchoræ modo, qui etiam ab aliȷs κορακοειδὴς dicitur, quod extrema ipsius pars, ita corniculæ rostrum exterius inclinat.*

Musculi bicipitis. *Vide Galenum de vsu particularum, & de Anatomicis tractationibus. Est autem ex colli musculis anterioribus, qui in duplici capite ligamenta fortia obtinet, vnum ex processu anchorali, alterum ex elata superficie scapularum ceruicis.*

Ipsumq; humeri fastigium. *Quidam anatomici scapularum cum iugulo compactionem Græce nominant ἀκρώμιον quasi dicas summum humerum. aliȷ tertium os esse prædicant, quod in ipsis tantum hominibus deprehenditur. vbi igitur in Græco codice habetur ἀκρωμίον, ego reddidi summum humerum, aut humeri fastigium.*

Lignum quod Græci hyperon. *Lignum est pistilli modo factum, vnde etiam nomen habet, frequens apud Hippocratem de articulis.* Hyperon.

Atq; hoc in scalæ gradu. *Celsus lib. 8. de humero luxato Paulo consentit, sic (inquiens) brachium deligatum super scalæ gallinariæ gradum traȷcitur, ita alte, vt consistere homo ipse non poßit. Hippocrates hanc restitutionem per scalæ gradum separat ab ea quæ fit per* Scala gallinaria.

per hyperium. estq; apud illum, quintus restituendi modus. quãquam in sexto modo, scalæ etiam faciat mentionem.

Ambe. Celsus imitatur Hippocr.

Ambe. *Ad verbum transcripsit ex Hippocrate. & Celsus Hippocratem libr. 8. quasi expreßit in hunc modum. At si vastius corpus, neruiue robustiores sunt, necessaria est spathula lignea, & quæ craßitudinem duorum digitorum habet, & longitudine ab ala ad digitos perueniat. In qua summa capitulum est rotundum & leniter cauum, vt recipere particulam aliquam ex capite humeri poßit.*

Panniculo circundatum. *Celsus idem alijs verbis exponit. Eaq; spatha fascia inuoluta, quo neruis tactu lædat, ad alam à brachio dirigitur.*

IN CXV. CAPVT.

Methodus similitudinis & dissimilitudinis.

SAni cubiti inspectio. *Methodus hæc est quam Hippocr. libr. de medicina exponit: quanq; Galenus similitudinis, & dißimilitudinis. Optime enim affecta pars cognoscitur, si cum sana conferatur. Codex autem Græcus male habet* πάθησις *pro* μάθησις. *Quid enim sibi vult,* ἡ τοῦ ὑγιαίνοντ⊗ ἀγκῶν⊗ ἐλέγχει πάθησις. *hoc est sani cubiti affectus arguit. quomodo id quod sanum est, simul affectum est? Melius igitur mea sententia* μάθησις *quod est disciplina. ego dixi inspectio. Aristarchi nostri non aduerterunt.*

IN SEQVENS.

A*Ppellaui Brachiale eam vincturam, qua brachium cum extrema manu committitur. Celsus palmam nominare videtur in octauo. Græci dicunt* καρπὸν.

IN CXVII. CAPVT.

VErtebræ spinæ. *Hoc caput Paulus magna parte ex Hippocrate transcripsit. Auicenna autem quasi ad verbum ex Paulo transtulit. In hoc discrepamus, vbi ego sculpturam verti, ille foueam habet: vbi ego asserem, ille tabulam.*

IN CXVIII. CAPVT.

INtenso autem affecto Crure. *Mutilus est codex Græcus impressus vel Basileæ, vel Venetijs id quod etiam ex Auicenna manifeste constat. Habet autem codex in hunc modum.* ἐντεταμένου τοῦ πεπονθότ⊗ ὑπὸ τῶν στέρνων ὡς δύο δακτύλους. *nimirum pro* ἐντεταμένου δὲ τοῦ πεπονθότ⊗ σκέλους πλέον τοῦ ἑτέρου ὡς δύο δακτύλους. *quod miror Oroscium ex suo castigato exẽplari non aduertisse.*

Comprehendens qua craßißimum. *Hic etiã male in Græco legitur* κατὰ τὸ βραχύτατον, *pro* κατὰ τὸ παχύτατον. *Id etiam omiserunt Oroscius & Gemusæus. Ex superioribus lectio poterat corrigi, nisi in aliorum erratis nimium fuissent oculati.*

FINIS.

COMMENTARIORVM IN PAVLVM AEGINETAM LIBER SEPTIMVS.

*

LIBER *hic ſeptimus Pauli de ſimplici & compoſita medicina, partim ex Galeno, partim ex Dioſcoride, partim etiam ex Oribaſio, tranſcriptus eſt. ordines Galenus præcipue, vires & deſcriptionem Dioſcorides: compoſitionem medicamentorũ Oribaſius tradidit: quãquam hic quoq; à Galeno & alijs miſturarum rationem acceperit. In codice Græco habetur ἐκνεκροῖ hoc eſt ad verbum, emortuum reddit: nos diximus ſenſum aufert. Oroſcius male dicit legendum νωϑροῖ. cum potius quadraret ἐκνωϑροῖ, quod eſt eneruat.* Oroſcius.

IN II. CAPVT.

MOderatum ſane medicamentum. *Galenus ſecundum genera inquit, medicamentum affectioni cui adhibetur, potentia reſpondere oportet. Cæterum hic ordines quatuor enumerat, quos Græci τάξεις καὶ ἀποστάσεις nominat. Galenus etiam ἀριθμοὺς hoc eſt numeros appellat. nos ordines, interualla, abſceſſus, & gradus appellamus.* τάξεις. ἀποστάσεις.

Vt iam ſenſu priuent. *Græce eſt, ὡς ἤδη νεκροῦν, quaſi dicas, vt iam mortificent, hoc enim frigida vehementer, in membris efficiunt, vt emoriantur, ſenſuq; priuentur. In ſumma nihil aliud eſt ἐκνεκροῦν quàm vita & ſenſu priuare. Poterat Oroſcius ex hoc loco, ſuperiorem lectionẽ ſatis caſtigatam deprehendere. verum calumniandi animus eò illum prouexit, vt bene dicta etiam deteriora faciat.* ἐκνεκροῦν.

IN

IN III. CAPVT.

Agallochum. *Aetius lignum hoc describens, à similitudine quadam coloris Aloes, Xilaloen nominauit. Hunc secuti recentiores quidam non dubitarunt Lignum aloës appellare. In sumatra nuper à Lusitanis inuenta, magna copia esse fertur. Ad odorem gentes hæ vtuntur. Nam si in manu lignum hoc retineatur, optimum spirat odorem.*

Lignũ aloes.

πλάδος.

Flaccidum ex superfl. *Gale. πλάδον interpretatur περιτ]ην ὑγρότητα. Cum itaq; humiditate ea stomachus est irriguus, flaccescit, resoluiturq;. Hæc dixi, vt intelligas, Lector, versionis meæ rationem.*

Anchusæ quatuor. *Ex Galeno transcripsit: quanquã & Dioscorides fere omnia habeat. Verum Galenus & Paulus in hoc à Dioscoride dissentiunt, quod onochelon viperarum morsibus conuenire dicant, forma cataplasmatis adhibitam, ad alligatum, & comestã his verbis, καταπλασσομένη τε περιαπτομένη, καὶ ἐσθιομένη. Dioscorides de folijs ἐσθιόμενα καὶ πινόμενα, καὶ περιαπτόμενα.*

Polytrichũ. Callitrichũ. Trichomanes.

Adianthum. *Adianthum & Polytrichon idem sunt, Callitrichum, & Trichomanes etiam idem. Duæ igitur species tantũ sunt, non quatuor, vt officinæ putant. Vna herba est adianthos in duas partes separata. vna proprie adianthum dicitur, de qua Dioscorides priuatim in vno capite tractat: folijs magis albis, coriandro similibus & longioribus. Altera pars sequenti capite explicatur, diciturq; Trichomanes, folijs filicis tenuibus, nigrioribus primo, & breuioribus. hæc proprie vocatur Callitrichon. Pharmacopolæ in duobus communi vocabulo capilli veneris vtuntur.*

Capilli Veneris.

Athera. *Ex Dioscoride sumptum. verum clausula hæc apud illum non adest, ἀπὸ σίτου quod est è frumento. nec apud Galenum, nec Oribasium inuenitur.*

Aegilops. *Auenæ secundum genus. Primum βρόμος dicitur.*

Quid loco acatiæ veræ sumi poßit.

Acatia. *Veterum acatiam non habemus. vtimur autem quadam ex fructu pruni syluestris facta. verum recte aliquis vtetur loco acaciæ veteris, rhu obsoniorum, quod sumach vocant officinæ, vt quidam eruditus annotauit.*

Brãcha vrsina.

Acanthus. *Si Dioscoridis acanthum, & nostram Brancã vrsinam conferas, idem plane esse intelliges. Verg. dixit, mollis acanthus.*

Acinos. *Ex Dioscoride tantum hoc transcriptum est, vbi φύγεθλον interpretatus sum panum, & ἐρυσιπέλατα sacros ignes.*

Acorus veterum.

Acoron. *Acorus veterum, Galanga nostra est: noster autem acorus species glandioli.*

Amara

Amaracus. *Paulus* & *Galenus duo capita de amaraco & sampsucho faciunt: easdemq; vires vtrique attribuunt. ac si autores conferas idem plane sunt. Amaracus autem magis apud cyprum celebratus, sampsuchus in tota Gracia praeterea amaracus paulo erit odoratior, quã hodie apud Gallos maioranam gentilem dicunt quaeq; magis humi serpit. Sampsuchus erectior minusq; odoratus. Dioscorides etiam diuersa fecit capita de vnguento amaracino & sampsuchino, quod alterum ex nobiliori maiorana in Cypro & cyzicenis, alterum per totam graeciam fieret. Galeni autem Amaracus est, quam hodie Matricariam nominamus.* Amaracus. Sampsuchus. Matricaria.

Amaranthus. *Nota herba est apud Gallos. vocant eam passeuelutũ, quod coloris gratia sericũ coccineum vincat. annotauit Ruellius.* Amarãthus.

Ambrosia. *Frequens reperitur in gallia inter exiles & madidas segetes qua messores se coronant. Vinosa herba rusticis dicitur, alijs vinosa ruta, quod folio rutam, & odore vinum imitetur. Quã officinae ambrosiam nominant, polemonium antiquorum est, non ambrosia.* Ambrosia. Polemoniũ.

Ampeloprassum. *Exulcerat. Graecus codex habet ἑκκοῖ. at ego legendum ex Galeno censeo ἑλκοῖ. quod castigator Basiliensis dissimulat me annotasse priorem. Oroscius neglexit.* Oroscius.

Anemonae omnes. *Hoc est omnes satiuae species. Duo enim genera tantum habentur. Satiuum, & syluestre. Satiuum nos papauer rubrum appellamus: eoq; vtimur in triticis nascente. veteres autem nunquam papaueris nomine vocarunt. Germani clapperrosen, galli passe fleur. Ipsa nomenclatura à vento sumpta est, quod eo flante, flos ipsius aperiatur. Erratica nuncupatur gallis coquerelles, primo vere crescit flore purpureo, mulierculae hac noua tingunt.* Duo genera Anemonae.

Lac in mammas suggerunt. *Ex Galeno haec omnia sunt transcripta. Verum in illo ἀνασπῶσι quasi dicas, sursum in mammas adducunt: In Paulo autem & Dioscoride κατασπῶσι.* ἀνασπῶσι.

Aparine. *Addendum in codice graeco particula τι. nam sententia imperfecta est. si tantum legas ἔχει δὲ καὶ λεπτομερές. fac igitur ἔχει δὲ καί τι λεπτομερές. Hoc Oroscius & Castigator Basiliensis annotasse debuerant, vel exemplari adiecisse.*

Aristolochia. *Duabus tantũ speciebus in officinis vtimur, Longa, & Rotunda. Sarmẽtacea negligitur, vnguentis alioquin vtilissima.*

Arction prosopitis. *Herba est, quam officinae vocant Lappam maiorẽ. Alterũ arction virbasco simile, Lappam minorẽ appellant.* Lappa. Maior. Minor.

Armeniacum. *Hoc est lapis armenius apud Dioscoridem libr. 5.*

Arnabo. *Idem est, quod Serapio vocat Zurumbet, Cassiae fistulae, & cubebis viribus respondens.* Arnabo.

Arthemisia. Arthemisia. *Duplex, monoclones, & polyclones, matricaria species illius est, per vnum & plures ramos distinctæ. Nam & hæc plures habet ramos.*

Baccara. Asarum. *Vulgus Baccharam appellat. Germani Hasel vurtz. Galli, Racabarant.*

Fuligo. *In græco est κατάγμα]α. Sic etiam habet Dioscorides. Nescio cur Oroscius φαύμα]α legendum censeat: cum ipsæ quoque fracturæ ośium ad cicatricem venire dicantur. siquidem raro sine vlcere carnis fractura accidat, nec κατάγμα]α solum de capitis fracturis dicitur. vt putat Oroscius, sed omnium membrorum. quod intellexisset Oroscius si Hippocratis librum de fracturis legisset.*

Oroscius.

Aspalthus. *Vero aspaltho in officinis caremus. Possumus autem ipsa Mumia loco ipsius vti. Nam in Syria pauperes mortui bitumine implentur, venduntúrq; postea. Diuites autem myrrha, aloe, croco, balsamo, alijsq; id genus conduntur.*

Mumia.

Asphodelus. *Pharmacopolæ, aphrodilorum vocant.*

Atriplex. *In græco codice videtur addendum ταχέως. Nam διὸ καὶ κα]ὰ γαστέρα διεξέρχεται, quod est, quare etiam per ventrem transit, imperfecta est sententia, & cõmunis cũ alijs omnibus. Nã per ventrem vniuersa quidem transeunt: alia vero cito, quæ ταχύπορα, alia tarde, quæ βραδύπορα dicuntur. Legendum igitur cum Galeno διὸ καὶ κατὰ γαστέρα διεξέρχεται ταχέως. non aduerterunt nostri Aristarchi.*

Vngula caballina. Bechion. *Officinæ vocant vngulam caballinam.*

Buglossum. *Dioscoridis & antiquorum Buglossum est, quam hodie boraginem vocamus. Ei vero quam buglossam appellant officinæ, respondet veterum Cirsion dictum. Itaq; buglossum duplex erit, alterum minus, dicetúrq; nostra vulgaris borago: alterũ maius, quod Cirsion apud veteres dici monuimus.*

Borago. Buglossum.

Sabina. *Duplex est, altera Cupresso similis, altera tarmarici. Germani seuerbaum, Galli sauinier appellant.*

Corallina. Muscus marinus. *Officinæ Corallinam vocant. In græcia ad vermes puerorum quasi præsentaneo remedio vtuntur. Imo etiam purgare dicitur, etiam vim astringentem veteres ei ascripserunt.*

Lemnium minium. *Celsus minium vertit μίλτον. Manardus corrigit Barbarum, quod minium dixerit, non rubricam, ipse culpandus. Cæterum officinæ vocant Terram Sigillatam. quam multis annis fictitiam, imo etiam hodie vendunt, rubricam quandam ex terra sigillata & bolo armeno mixtam exhibentes. veram nunc Venetijs ex Lemno allatam habes: quæ ibi in colle quodam fuluo colo*

Minium.

re nas

...e nascitur. olim Dianæ sigillo eam imprimebant, vnde etiam sphra-...is dicitur. nunc Turcico insignita est.

Terra armenia. *Hactenus globulos quosdam in medio im-pressos ex Germania allatos pro bolo armeno officinæ vendiderunt, verus autem bolus armenus est, terra illa sigillata turcicis lite-ris, si supremam & inferiorem partem auferas. nam cum in Tur-cia imprimunt, adijciunt sabulum album, vt melius signum reci-piat.*

Senecta anguis. *Hoc est exuuium, quod verno tempore depo-nunt.*

Nuclei acinorum vuæ. *Græcus codex deprauatus est, qui ha-bet ψυχρὰ hoc est frigidi. pro στρυφνὰ quod est acerbi. Dioscorides dixit στυπτικὰ hoc est astringentes. Oroscius omisit. Gemusæus inuitus cō-cedit ita legendum, dissimulans me id antea annotasse.*

Gingidium. *Paulus siccare dicit ordine tertio: Galenus κατὰ τὴν δευτέραν ἀπόστασιν, hoc est secundo ordine vel abscessu.* Nota.

Pollen farinaceus. *Tritici intelligendum est.*

Tedæ. *Teda proprie dicta, à græcis δᾳς & δᾳδίον vocatur. sui generis arbor in Illyrico est: redundantior humore quàm reliquæ, parcior liquidiórque quàm picea, flammis & lumini sacrorum quo-que grata. Improprie tedas appellamus, tum piceæ satiuæ partes imas tum alia quoque ligna, quæ flamma olei vel picis illitu concepta fa-culæ modo lucent.* Teda.

Daucos. *Vero dauco caremus, qui in Creta nascitur, Noster dau-cus in officinis est species pastinacæ syluestris. Cum autem easdem vi-res habeant, nil refert hoc loco dauci vti.*

Dictamnus. *Hanc non habemus. In Creta tantum nascitur. Vn-de facile haberi potest, quam officinæ pro Dictamno vendunt, non est, nec etiam pseudodictamnus.* Dictamnus.

Dracunculus. *Duplex est: maior, & minor. maior Serpentaria in officinis appellatur.*

Quercus. *Quod sub glandis corio. Dioscorides etiam habet. Tu-nica glandis putamini subiecta.*

Ebenus. *Paulus habet græce ἀδιοπτάτοντα nullo sensu pro ἀδι-σκοτοῦντα. Sic etiam Dioscorides Oroscius non aduertit, nec Basi-liensis castigator.* Oroscius.

Veratrum. *Olim veratrum album in vsu frequentissimum erat: nunc nigrum, idque solum forte quòd illud molestius euacuet. At ve ratrū album si recte correctum exhibeatur, citra molestiam purgat, maxime atra bile laborantes, & lue hispanica.*

Hermodacty lus. Hermodactylus. *alius hic est ab eo quem officinæ hermodactylũ appellant. Hermodactylus serapiones duo comprehendit, ephemorum, & colchicum. Illud nõ lethale, hoc perniciosum. Sed in Italia colchicũ minus noxium est: officinarúmque hermodactylus, colchicum existit. Soluit ad sanguinem vsq;. Ephemero caremus.*

Eupatorium. *Eupatorium antiquorum est nostra agrimonia: quid autem nostrum Eupatorium sit adhuc me nescire fateor.*

Spelta. Zea *In Germania inferiori, & Italia speltam appellant.*

Zithus. *Potus est ex ordeo aqua resoluto. vocant vbiq; cereuisiã: quanquam ea ex aliis etiam frugibus fieri soleat.*

Isatis. *Glastum latini vocant. Galli Guadum.*

Caucamum. *Serapionis lacca est, non autem ea quam officinæ vendunt. Tria enim nomine laccæ veneunt: vnum verum caucamũ: alterum grana quædam arte facta: Tertium vnde color carmesinus confit.*

Cadmia. *Manifestus error in græco. Legendum enim* βοτρυΐτις
Oroscius. λεπτομερεστέρα πλακῖτις δὲ παχυμερεστέρα. *Oroscius omisit Gemusæus dissimulat me annotasse.*

Calamintha. *Nepita Romanis vocatur. Tres sunt species. Prima foliis ocymi, altera odorẽ pulegii habet. Tertia foliis mentastri. Officinæ secundam vocant herbam cattorum. Tertiam calamenthũ, quæ*
Calaminthæ. *cæteris est ignauior. Quidam secundam speciem proprie Nepitam à Romanis nominari dicunt. Galenus autem libello de paratu facilibus inquit, Calaminthaam absolute Nepitam Romanis appellari.*

Caros. *Officinæ Carui appellant.*

Cubebæ. Carpesium. *Myropolæ Cubebas nominant.*

Nux. *In græco deesse aliquid ex dictione* κἀν *intelligo. Nam Galenus ita habet,* κάρυα τὸ δένδρον ἔχει μέν τι κἀν τοῖς βλαστοῖς στυπτικόν, κἀν τοῖς φύλλοις. *Tu igitur hinc restitue. Castigatores neglexerunt.*

Cassia. *De Cassia odorata hic intellige. Cassia fistula antiquis eadem erat quæ odorata. Officinarum Cinamomum, seu canellæ vilioris frustra, Cassia illa antiquorum videtur. Nunc autem vulgus cassiam fistulam accipit pro siliqua illa humore nigro intus plena, veteribus incognita. qua purgamus hodie bilem.*

Cerasia. *acida inquit conueniunt phlegmaticis & excrementosis stomachis. Male in codice græco legitur* φλεγματώδεσι καὶ φλεγματικοῖς. *Mutanda autem ex Galeno* φλεγματώδεσι καὶ περιττωματικοῖς. *quod Censores nostri non annotarunt.*

Ceratoniæ. *Pauli codex græcus habet,* ξηραντικῆς ἐστι καὶ ψυκτικῆς.

κῆς.hoc eſt ſiccantis facultatis eſt & refrigerantis.Galenus pro ψυκτι- Notā
κῆς,legit στυπτικῆς. hunc nos ſumus imitati.non admonuerunt caſti-
gatores.

Galla. *Duo gallarum genera tantum in vſu medicorum ſunt: vnum ſolidum,alterum perforatum.aliorum complurium nullus eſt vſus.*

Cinamomum. *Hoc caremus.Nam quod nos Cinamomum,aut canellam vocamus caßia potius fiſtula antiquorum exiſtit.Nam cinamomum fiſtula aut canella non eſt,ſed arbuſtum.vide Galenum de Antidotis.*

Hedera. *Quod officinæ gummi hederæ,appellant,non eſt lachrima hederæ,ſed alterius cuiuſdam arboris quam ignoramus.poteſt autem haberi lachrima vera hederæ.* Gummi Hederæ.

Cichoreum. *Paulus vocat cichoreum,ſyluaticam ſerem,ſeu intybum.Græci tamen alij cichorei vocabulo tam domeſticā,quàm agreſtem appellant. Domeſtica duplex eſt.vna latioribus folijs,lactucæ ſimilibus quam vulgus corrupto vocabulo Endiuiam quaſi intybum nuncupant. Altera ſtrictioribus folijs.Officinæ has duas ſcariolam quoq; nominant.Iam ſyluatica etiam duplex habetur:ac proprio nomine cichoreum ſeu picris ab amaritudine dicitur.Quanquam græci alij cichorei nomine,tam domeſticam quàm agreſtim ſerim accipiāt. At quam hodie vulgus herbariorum Endiuiam oſtendit in aruis ſponte naſcentem,folio lactucæ puſillo,aculeato,caule ſpinulis horrido, candicante,cui ſuccus ineſt lacteus,ſylueſtris lactuca exiſtit.* Intybi ſpecies.

Clematis.*Bis habetur in codice græco* κληματῖτις *pro* κληματίς. *non emendarunt cenſores.* Oroſcius.

Cnicus.*Officinæ Cartamum appellant.*

Gummi.*Arabicum intellige,abſolute dictum.*

Lixiuium.*Protoſtacton.multi etiam celebres viri tranſtulerunt cinerem qui primus diſtillauerit,verum ideo non eſt dictum lixiuiū protoſtactum.ſed quod primarium ſit lixiuium,& principale.* Lixiuiū pro toſtacton.

Coſtus.*Vero coſto caremus.Poteſt autem ex Arabia,aut Syriâ haberi.*

Hordeum. *Polenta græcis* ἄλφιτα *dicitur.Eſt autem proprie ordeum torrefactum.Ptiſana verò ordeum decorticatum.*

Cyclaminus. *Duplex,prima ſpecies panis porcinus officinis,aut Rapum terræ latinis à rotunditate dicitur. Altera Sigillū Mariæ, officinis appellatur.* Sigillum Mariæ.

Lichen. *Hæc eſt herba,quam officinæ hepaticam nominant,iocinorum fibris ſimilis.*

Leucoion. *Per se signat violam albam quam gariophyllatam albam vulgus nominat. Refertur tamen nomen hoc leucoion, etiam ad omnes alias violas: præsertim ad eas quæ primo vere nascuntur, siue albæ, siue purpureæ, siue luteæ fuerint. Apud Columellam, habetur. Leucoia candida.*

Fuligo. *Fuliginem pini, coni, & piceæ acriorem esse prodit. Mirum in modum variant interpretes in his vocibus reddendis, miséreque se torquent. Gaza* πεύκην *transfert pinum :* πίτυν, *piceam.* Κῶνον, *Conum. Hunc fere secutus est Marcellus, nisi quod* πεύκην *exponat tedam. Conum autem nucem pineam interpretatur: vt accipit Dioscorides, alijq; veteres græci. Galenus autem Conon arborem appellat, fructum eius, hoc est nucem.* κόκκαλον, & στρόβιλον. *Atque hoc pacto apud Paulum accipi debet.*

πεύκης. πίτυς. κῶνος.

Lapides. *In græco est* μύροξος, *lege* μόροξος. *Dioscorides vocat* μόροχθον. *alij etiam* μόλοχθον.

Lycium. *Officinæ verum Lycium non habent.*

Atramentum Indicum. *Dioscorides vocat lapidem Indicum. præterea astringentis esse naturæ tradit. vnde codex Pauli græcus emendari debet. legendumq;* τῶν στυφόντων *pro* τῶν ψυχόντων, *quod Oroscius non annotauit. Gemusæus dißimulat me id ostendisse, textumq; relinquit deprauatum.*

Melantheria. *Verti, creta sutoria, ex Scribonio qui ea caligulas calceamentorum tingi scribit.*

Melanthium. *Nigella est. Quam officinæ ostendunt, vera non est. Nam semen est subflauum, cum nigrum esse debeat, acutum: boni odoris. Galli melle noyre, Germani ratten appellant.*

Myxa. *Officinæ Sebestem nominant.*

Oenanthe. *Duplex, vna solani folijs herba, quæ vitis non est, sed ob fructum racemosum vitis appellatur. Altera labrusca, quæ à vite domestica nihil differt, nisi quia syluestrem habitum referat, nec colitur. vocant Oenanthe, labruscæ flores, quanquam & herba sit eiusdem nominis.*

ὀπός. Opos. *Codex Pauli Græcus* ὄπιον *habet, Galenus* ὀπός. *Superius de lachryma papaueris quæ opium dicitur, actum est. Hic de laserpitij liquore: qui partim belzuinum partim assa fetida dicitur officinis.*

Eruum. *Dubitatur, an officinarum eruum verum sit. nam intus flauescit, cum album esse debeat.*

Orminum. *Vulgus in Gallia vocant: Toute bonne, aut Balsamitie.*

Oryza. *Vulgus Rizum appellat, prima adempta litera.* Rizum.

Petroselinum. *Verum petroselinum non habemus. forte nostrum est apium hortense, quod Dioscorides condimentis accommodatum dicit.*

Peuce. *Vbiq; interpretes græcorum πεύκην pinum, interim pinastrum reddunt.*

Pistacea. *Officinæ phistica nominant, aut physticorum grana. codex græcus male habet λεπ]ῶν, pro λεπτῶν. Non emendarunt censores nostri.* Physticæ. Orosčius.

Pityides. *Dioscorides pini, piceæq; fructus nominat. Galenus piceæ tantum. illosq; abuti dictione ait qui vtriusque arboris fructum ita appellant. Sunt autem interni nucum pinearum nuclei.*

Poligonatum. *Officinæ Sigillum Mariæ, vel Salomonis dicunt, item genicularem & fraxinellam.* Sigillum. Mariæ.

Pompholyx. *Officinæ Tutiam nominant. codex Græcus σαρκώδεσι hoc est carnosis vlceribus, pro καρκινώδεσι habet. Non aduerterunt Aristarchi nostri.* Tutia.

Propolis. *Vnguentarij Ceram virgineam nuncupant.*

Resinæ. *Dici non potest, quàm interpretes Græcorum tum antiqui, tum recentiores in arborum quæ resinas fundunt, nomenclaturis euarient. E pinu dixi, quam Græci πεύκην vocant. hanc Marcellus Thedam exponit, qua ratione, ignoro. Gaza, Hermolaus pinum aut pinastrum. Strobilena. Hermolaus vertit, Resina è Strobilo. vt hæc etiam sit arbor. Nam Plinius de pinu & pinastro agens, Easdem arbores alio nomine esse per oram Italiæ, quas strobilas vocant, plerique arbitrantur &c. Eadem igitur arbor est strobilus, quæ Conos superius dicta est, pineas nuces ferens. Ruellius interpretatus est Resinam Strobilinam quæ ex nucibus pineis fiat: secutus Plinium, qui sextodecimo libro inquit, pinus fert minimum Resinæ, interdum ex nucibus ipsis. Itaque confundunt hæc nomina πεύκην, κῶνον, σ]ρόβιλον addit etiam πύτιν. pro pinu, aut pinastro, aut picea. cum inter se etiam viribus respondeant. eoq; minus periculi est in expositionum diuersitate.* Nota.

Rhus. *Officinæ sumach appellant.*

Sagapenum. *Seplasiarij Serapinum vocant.*

Sandaracha. *Officinæ veram sandaracham nõ habent. aut saltẽ ignorãt, vernicẽ teã vocantes. vera autẽ est quæ in argenti fodinis cũ auro & argẽto inuenitur, flãmeo colore russescit, ita vt cinnabarim quasi referat, odore sulphuris virus. Id quod in auripigmẽto rubrum* Sandaracha vera.

est. vera est sandaracha, licétque auripigmento loco sandarachæ vti, cum idem quasi sint, simulque, alterum alteri iunctum ex fodinis colligantur. Hoc solum differunt, quod auripigmentũ nondum à natura perfectum sit: sandaracha autem per concoctionem naturæ, debitum colorem acceperit.

Seseli. Tria sunt genera seselios, Maßiliense, Aetiopicum, & peloponnesiacum. Maßiliensis descriptio conuenit cum nostro, sileri montano, vt vocant vulgares. at quod officinæ ostendunt, Aethiopici semen videtur. facillimum est, verum comparare.

Sylphium. Laserpitium herba est. Liquor Laser vocatur. Affertur partim ex aphrica. armenia, & india, suauißimo odore, præsertim cyrenaicum. vnde etiam liquor Cyrenaicus apud autores vocatur. atq; hic officinis dicitur, assa odorata. seu belzuinum partim ex Media & Syria viroso odore, quod liquorem Medicum, & Syriacum nuncupant, officinæ vero, assam fœtidam.

Assa odorata.
Assa fœtida

Sisymbrium. In Gallia officinæ mentam aquaticam appellant. In Italia Menta florentina vel menta gentilis aut nobilis. Nam magis odoratum est. Nisi colatur, in nepetam degenerat.

Ceterac.

Scammonium. Officinæ raro verum habent.

Scolopendrium Seplasiarum Ceterac existit.

Scordion. In fine sententiæ legitur in græco codice ἐπιπλαττό-μενον; pro ἐπιπαττόμενον. croco enim illini sed inspergi sicca debent. Castigatores præterierunt.

Oroscius.
Mirrha.

Mirrha. Quam officinæ vendunt mirrham, est deterrima species mirrhæ. Optima subuiridis esse debet: confracta, candida vnguium modo. Legitur rursus in codice Græco male ὠδιπλαττομένη, pro ἐπιπαττομένη. Nec hoc annotarunt censores nostri.

Oroscius.

Solanum. Vulgus Solatrum nominat.

Aluminis species.

Alumen. alumen scißile officinæ vocant alumen plumæ, nimirum quod si frangitur, capillamenta ipsius, veluti pluma esse videãtur. Alumen rotundum raro in officinis inuenitur. nonnunquam tamen inter figulorum lapides conspicitur, quibus vstis plumboq; mistis, vitrum paternum & laucium parant. Alumen liquidum, vocat seplasia, rochæ alumen. cum foditur, liquidum est, postea durescit: & si igni admoueatur rursus liquescit. Quod placitum & laterculàrium à Galeno & Paulo nuncupatur, forte est officinarum alumen seaiolæ, ex Gipsi fodinis, pellucens tanquam subtilißima ipsius portio. Sunt adhuc alia aluminis Genera in officinis sed fictitia, Zuccarinum, quod ex alumine liquido aqua rosacea, & albumine oui conficitur. Mulieres hinc fucum parant. Item alumen catinum ex her

ex herba quadam cali vulgo dicta. quæ autem sit adhuc ignoro.

Styrax. *Officinæ storax dicunt. Sed quam illæ vocant, styracem liquidam vocant, mirrha est stacte. Calamitis autem storax, verus styrax est de quo veteres tractant.* Styrax. Stactæ.

Simphitum. *Variant sententiæ recentiorum in huius herbæ cognitione. Adiectum est in codice Græco γλισχρὸν τὶ καὶ κνησμῶδες. Galenus habet γλισχρὸν τὶ καὶ δακνῶδες, quod est viscosum quippiam & mordax.* Nota.

Schœni anthos. *Officinæ squinanthos corrupto vocabulo appellant. verti ego odorati ad differentiam palustris, & rotundi, ad differentiam quadrati seu angulosi. Sæpe autem alterum tantum adijcio, vel odorati, vel rotundi.*

Calx. *Perperam in codice græco erat. συντείνει pro θερμαίνει hoc est calefacit. Oroscius non aduertit. Gemuseus dißimulat me id ante eum annotasse.* Oroscius.

Tragus frumentaceus. *Ita dicitur, vt ab herba distinguatur Nam herba quædam etiam Tragos dicitur.*

Altercum. *Deerat in codice græco τῶν ψυχόντων. Instauraui ex Galeno. Oroscius libenter, omisit, & si necessario addatur. Gemusæus fingit se in exemplari antiquo inuenisse: sed textum tamen impressum, mutilum edidit.*

Aes. *In siccioribus corporibus conuenire dicit ad cicatricem ducendam. Sin autem eluatur, in teneris vltima clausula, deerat in codice Græco, necessario addenda, propter superiorem sententiam, nempe in siccioribus, hoc est duris. Legendum itaque venit, εἰ δὲ πλυθείη τοῦ ἀπλύτου ἐπὶ τῶν ἁπαλοσαρκῶν χρησιμότερον. Ad verbum fere ex Galeno. Non obseruarunt censores nostri.*

Chamædrys. *Quasi dicas humilis quercus. vnde etiam vulgus, querculam minorem appellat.*

Chamæpitys. *Hoc est humilis pinus aut picea. officinæ Iuam muscatam vocant hanc antiquorum chamæpitin.* Iua muscata.

Chrysocolla. *Officinæ vocant Borax.*

Ocymum. *Vulgo Basilicum dicitur.*

IN IIII. CAPVT.

AD affectum induratum. *Recte dixit μοχλεῦσαι quasi vecte quadam agitare. Male autem in codice græco ἐσκιρρωμένων pro ἐσκληρωμένων. neglexerunt castigatores.*

Sed etiam à neruis & neruosis partibus. *Oroscius diligens vt ipse sibi videtur, castigator, legit in codice græco ἀπὸ πλευρῶν, quod est à costis aut latere vt idem vertit, pro ἀπὸ νεύρων. Aetius & Ori*

basius nobiscum sentiunt.

Elaterium. *Paulus aliter quàm Dioscorides Elaterium commendat porraceum. Nam candidum colore optimum videtur Dioscoridi. nisi porraceum aliter intelligi debeat, quod Græci πρασίζον nominant.*

Lathyrides. *Species Tithymali est. Capit hic Paulus* Lathyrides *pro ipsis granis fruticis, cum alioquin lathyris ipse frutex vocetur. Dioscorides, & Aetius σπερμάτια hoc est grana Lathyridis septem aut octo propinant.*

Polypodium. *In Græco codice est ἐπιπλασθᾶσα pro ἀδιπασθᾶσα. Non emendarunt Aristarchi nostri.*

IN V. CAPVT.

Colocynthidis medullæ. *Hæc sunt Catapotia, quæ officinæ vocant Cochias. Deprauata autem est scriptura in codice Græco, habet enim ἀλόης μι. α. hoc est, aloes pars vna. Gale. vnde Paulus transcripsit, libro primo de compositione medicamentorum secundum locos, ἀλόης habet μι. ω. hoc est partes duæ. Castigatores omiserunt.*

Purgatio ex malis cotoneis. *Nimis magnum videtur pondus piperis, nempe vnciæ sex forte drachmæ sex.*

Oliuæ purgantes. *Habetur in compositione oliuarum colymbadum, scissarum, hoc est, vt melius perfundi liquore possint. Aetius libro tertio, inquit, oliuas sigillatim tribus scissuris insectas in eodem liquore aliquot diebus conficito & vtere.*

Catapotia ex lapide armenico. *Scammoniæ pondus erat nimis grande, vnciæ sex, mendumq́; in codice Græco esse puto, nam legitur* ϛο *.s. hoc est vnciæ sex pro* ΓΟ*. S. quid est semuncia facilis lapsus, cùm quasi eadem literæ vtriusq; facies sit.*

Vbi venter inanitus. *In Græco lege post κένωσιν, γαστέρ☉. Nō fuit versa in γαστέρ☉, ὀβόλους dictio, vt putat Castigator Basiliensis. Oroscius hunc & superiorem locum præstudio omisit.*

Puls. *In titulo est Græce ὠλιδικοῖς tu fac οἰδηδικοῖς, quasi oedematosis.*

IN VII. CAPVT.

Frictione & medicaminum potu. *non purgantium, sed obtundentium vim medicaminis præsumpti, intelligito.*

IN VIII. CAPVT.

Mellis quod sufficit. *Post* τὸ ἀρκοῦν. *In codice Græco, adde, ἄλλως. Hoc est aliter. omiserunt censores nostri.*

Hiera Archigenis. *In Græco cod. pro* πολίου *quidā* φύλλα *legūt.*

IN

IN X. CAPVT.

PRæcipuè induratis. *Melius in codice Græco legitur τῶν ἐσκληρωμένων pro τῶν ἐσκιῤῥωμένων, quod est scyrrho obductis. Nam scyrrhus nunquam potest emolliri aut discuti, aut medicamentis intro sumptis amoueri.*

Apij radicis. *Apios herba est, cuius radicis alia pars sursum, alia infra purgat. ne putes hic apium, quod Græci σέλινον dicũt, intelligi.*

Purgatio paulatim respondeat. *In Græco est κατὰ λόγον, fac tu κατ' ὀλίγον. neglexerunt castigatores.*

IN XI. CAPVT.

HEdychroi. *Paulus ad verbum quasi ex commentario Galeni ad Pamphilianum transcripsit: sed exemplaria mirum in modum variant.*

Carpobalsami. *Huc vsq; conueniunt scripturæ: Galenus in citato libello Carpobalsamum non habet: verum primo de Antidotis, opobalsamum addit: non Carpobalsamum. Præterea in ponderibus dissentiunt, & in nonnullis alijs simplicibus medicamentis. Galeni itaq; ad Pamphilianum codex ita pergit, Iunci odorati floris drachmæ duodecim, secundum alios, vigintiquatuor. Cinamomi drachmæ duodecim, amomi, Casiæ, rhapontici singulorum drachmæ quindecim. nardi indicæ, folij singulorum drachmæ sedecim, myrrhæ, croci, singulorum drachmæ duodecim, vino falerno excipito in opobalsamum manus intingens. Alia habetur in commentario de Antidotis, sed variat magis.*

Pastilli scillini. *Carnis ipsius partes duæ, hoc est, vt Galenus ait drachmæ centum viginti, erui farinæ drachmæ sexaginta.*

Pastillorum Hedychroi. *Deest in Græco ἀρτίσκων. Antea verteram magmatis hedychoi, secundùm Galenum de Antidotis, quod Oroscius reprehendit sine causa.*

Rosarum siccarum drachmæ duodecim. *Textus Græcus habet. < .ιε. hoc est drachmæ quindecim. Oroscius castigans locum, ait legendum < .ια quod est drachmæ vndecim. Ego < .ιβ. hoc est drachmæ duodecim, scribendum esse iudico Galeni exemplaribus tum de Antidotis, tum ad Pamphilianum, tum versibus Andromachi consentientibus.* Nota.

Napi seminis. *Galenus adijcit γογγύλιδος ἀγρίας. quod est Rapi syluestris. præterijt Oroscius.* Oroscius.

Dictamni. *Post dictamni habetur in Græco ἄνθους, quod expungi debet. Oroscius ex Galeno.*

Mastichæ Chiæ. *Pauli codex Chiæ non habet. Ex Galeno addendum.*

Casſiæ nigræ. *Galenus Caſiæ fiſtulæ nigræ.*

Nardi Indicæ. *Paulus ναρδοστάχυος hoc eſt ſpicæ nardi. Sed Galenus vbiq; nardi indicæ habet, quanquam Aetius ſpicæ nardi etiam legat. Poſt nardi Indicæ, deeſt pondus in Græco < .S. hoc eſt drachmæ ſex.*

Carpobalſami. *In Codice Græco tantum erat βαλσάμου. Ex Galeno inſtaurandam καρποβαλσάμου.*

Phu pontici. *male legebatur in Græco φου, ὀπούς pro που ποντικοῦ.*

Centaurij. *Omnes Theriacæ deſcriptiones apud Galenum habent κενταυρίου quod eſt centaurij tenuis.*

Liquore hypociſthidos. *Perperam in Græco ὄπυον ὑποκισθί-δος pro ὀπὸν ὑποκιστίδος.*

In nephriticis cum mulſo. *Male Græcus codex habet ἐπὶ νεφρικῶν μετ' ὀξυμέλιτος pro ἐπὶ νεφριτικῶν μετ' οἰνομέλιτος, ex Galeno caſtigatum. Baſilienſis caſtigator omiſit.*

Sumuntur viperæ. *Ex libello Galeni de Theriaca ad Pamphilianum ad verbum ſunt tranſcripta niſi quod deeſt in illo, apij.*

Rutæ ſatiuæ ſeminis libra. *Paulus habet ℔ .β. hoc eſt ſextarij duo, male nimirum pro λι: ᾱ, vt habet Galenus, omiſit, Oroſcius.*

Malabathri foliorum. *Codex Pauli habet ſingulorum vnciæ. Galenus vncijs quatuor. Ita etiam Aetius. Neglexit Oroſcius.*

Thymi ſummitatum. *Hic quoque caſtigandus codex. Legendúmq; γο.θ. pro γο.β. ſecundum Galenum & Aetium.*

Piperis nigri, fœniculi ſingulorum libris. *Male in codice Græco Pauli λι.κ. habet pro λι. β. ſed facilis error erat, ponere ω. pro κ. primum ſignat. β. ſecundum, literam ἦτα, quam Latini in e vertunt. valet autem in numero, octo.*

Tordyli montani. *Deeſt in codice Pauli, ex Galeno plane reſtituendum. Neglexerunt Oroſcius, & Gemuſæus, tanquam non addenda compendio.*

Philonis antidotum. *In Græco eſt ὑοσκυάμου < .η. vbi legendum ὑοσκυάμου < .κ. quod præterierunt Ariſtarchi noſtri.*

Eſdra. *in fine compoſitionis quidam legunt σέρεως hoc eſt intybi pro στέλεως.*

Medicamentum Cyphoides. *Textus Græcus & mutilus, & deprauatus eſt. Legendum enim καλάμου < .β. S. βδελλίου < .β. S. κασίας < .α. S. κινναμώμου τριώβολον, νάρδου στάχυος < .γ. σχοί-*

νου

τοῦ ἄνθους < *.β. S. Oroſcius & caſtigator Baſilienſis reliquerunt textum deprauatum.*

Compoſitio atactos, Piperis albi & nigri. *Deeſt in codice Græco πιπέρεως. Oroſcius omiſit.*

IN XII. CAPVT.

TErra ſamia cum cremore ptiſanæ. *In Græco eſt διὰ χυλοῦ πτισάνης, forte μετὰ χυλοῦ. Notauit etiam Oroſcius. Gemuſæus autem omiſit.*

Herbæ pulicaris ſucco. *In fine capitis puto Græcum codicem eſſe deprauatum: quàm proxime autem licuit, ad veritatem conuerti.*

IN XVI. CAPVT.

SIquidem vino aut ſucco. *Codex Græcus hic rurſus deprauatus eſt. Habet enim, εἰ μὴ οἴνῳ ἢ χύλῳ τινὶ λεαινοῦντι καὶ ῥίβειν. &c. pro εἰ μὲν οἴνῳ. καὶ ῥίβειν δεῖ αὐτά. Neglexit caſtigator Baſilienſis.* **Lectio Græca deprauata.**

IN XVII. CAPVT.

OEſypo. *In principio Capitis Græcus codex habet, ὑσσώπῳ pro οἰσύπῳ hoc eſt Oeſypo. Ariſtarchi noſtri præterierunt.*

Lixiui è ficu cui calx. *Græci hoc lixiuium vocant κονίαν πρόσϛακτον. Oroſcius, aliiq́; multi vertunt, lixiuium quod primum diſtillauerit. Paulus autem libro ſeptimo ipſe interpretatur, lixiuium cui calx ſit admiſta.* **Oroſcius.**

Emplaſtrum ex dictamno. *Textus Græcus deprauatus corrigi debet ex Galeno de compoſitione medicamentorum ſecundum genera in hũc modum λεπίδος* < *.S. χαλκοῦ κεκαυμένου* < *.κ. ἅλος.* < *.κ. χαλβάνης.* < *.ιβ. vt nos vertimus.*

Ariſtolochiæ rotundæ & longæ drachmæ quatuor. *In emplaſtro dia cinnabareos codex Græcus habet poſt pondus præſcriptum* ΓΟ. *S. quod eſt ſemuncia. Sed quatuor drachmæ valent ſemuncia. puto ſuperfluum. Neglexerunt Caſtigatores.*

Olei veteris. *In fine Emplaſtri ex lapidis aſij flore. Græcus codex ſuperflue habet ὄξους δριμυτάτου. Nam ſuperius mentionem aceti fecerat Paulus. Oroſcius & Gemuſæus omiſerunt.*

IN XVIII. CAPVT.

SErtulæ campanæ. *In malagmate polyarchio, Deeſt μελιλώτου. Inſtauratum ex Galeno. Neglexerunt hoc correctores.*

Pentamyron. *In medicamento quædam ſunt ſuperflua, & nomen ipſum Græcum indicat, quinque tantum ſignificans. & Oribaſius conſentit. Ita autem ſonant ea quæ adijciuntur. folia tum, phylli vnciæ tres, ammoniaci vncia. Caſiæ vnciæ ſex, Ladani &c. aut*

in fine

in fine addendum, ladani vnciæ sex.

Seui Taurini. *In medicamento diaspermaton deest codici Græco* λτ. *Vt sit seui Taurini libra. Sic etiam habet Alexander medicus. omisit Oroscius & Castigator Basiliensis.*

Copton. *Sic dicitur medicamentum, quod non coquitur, verum tunditur, & succis aut liquidis affusis, ad figuram malagmatis redigitur.*

FINIS LIBRI VLTIMI COMMENTARIORVM.

*

ERRATA GRAECARVM aliquot vocum in Pauli commentarijs. Prior numerus folium, secundus verò paginam indicat.

*

Folio 663.19. lege ἀιζεῖται. 664.19. ῥάχεως. ἔμπροσθεν. eod. 20. φλεγμαίνῃ. eod. 37. ποιοτήτων. ἄν. 665.39. νήστεις. 673.20. ἀλειφὴ. 674.27. δυνάμεις. 697.20. προνοεῖται. ῥοφῶν. 21. ἐκκρίσεως. 699.28. προσπλαττόμενον. 707.10. ἀντιστραφείσης. 727.16. ἀναγωγὴ. 30. λειμύτι καὶ. 728.13. παρακειμένην. 731.5. πολλὴν. 23. ἐπὶ στομάχῳ. 733.33. κοινά. 734.6. γίγνεται. 736.19. ἄλλως. 735.27. ἀναπυσωθέντος. 741.30. νυστάζουσιν. 31. ὑπνώττοντος. 744.37. διαψηλάφησις. 745.34. λιβαστικά. 746.20. ἀπορρύψαντα. 841.26. ἀπαλασάρκων χρησιμώτερον. 773.8. ἀποβεβρεγμένων. 775.13. οὔλη gingiua. 782.16. ἀτμῶδες. folio eodem. σιτία. 784.9. pro decentia lege decidentia. 791.36. τακτὴν. 792.22. ῥητίνης. 801.20. εἰς. 812.16. πιλοποιητικόν.

Lugduni,

EXCVDEBAT

PHILIBERTVS

ROLLETIVS.

INDEX EORVM QVAE HOC OPERE CONTINENTVR.

*

*

Aeq

Bilem

Canis

Fistu

G

L

Med

Mnas

Oui lu

Peuc

S

Vrin

FINIS INDICIS.

Summa virtus verbis Iunioris prona [illegible]
[illegible] repugnat